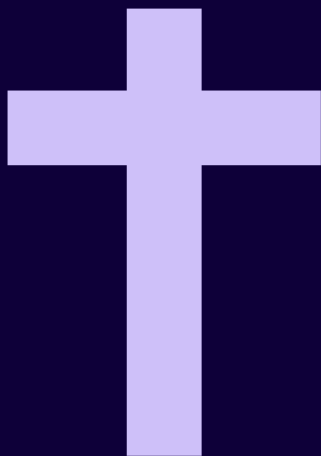

Yesus Aqa Anjam Bole

2014

The New Testament in the Anjam language of Papua New Guinea,

2014 revision

Yesus Aqa Anjam Bole 2014
The New Testament in the Anjam language of Papua New Guinea,
2014 revision
Nupela Testamen long tokples Anjam long Niugini, 2014

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Anjam

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-04-28

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023
0eb339dc-c20a-5065-9483-338933d97585

Contents

FRT	1
Matyu	2
Mak	45
Luk	71
Jon	115
Aposel	145
Rom	187
1 Korin	207
2 Korin	225
Galesia	237
Efesus	244
Filipai	251
Kolosi	256
1 Tesalonaika	261
2 Tesalonaika	265
1 Timoti	268
2 Timoti	274
Taitus	278
Filemon	281
Hibru	283
Jems	298
1 Pita	303
2 Pita	309
1 Jon	313
2 Jon	318
3 Jon	319
Jut	320
Uli Anjam	322
Anjam Mutu Qudei	343

Yesus Aqa Anjam Bole

This is the New Testament in the Anjam Language
of Madang Province, Papua New Guinea

Revised Second Edition, 2014 – 3C

R 262P—2014—338

ISBN 9980 63 1002 6

© 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Namo Qaji Anjam

Anjam endi Yesus Kristus aqa anjam bole. Anjam endi iga bulyosim tamo ungasari Astrolabe Bay di unub qaji nanjo anjam na nenjrenjem. Astrolabe Bay di agi Madang Provins di unu.

Yesus Kristus aqa anjam bole agiende. Qotei na Yesus qarinyonaqa a mandamq aisiqa namburbasq di moiyej. Osiqa olo subq na tigelej. Yesus aqa anjam bole agide.

Anjam endi Qotei aqa segi anjam. Endi tamo nanjo anjam sai. Qotei aqa Mondor Bole a na aqa wau tamo nanji powo enjrnaqa nanji anjam bole endi nenjrenyeb. Nanji Grik anjam na nenjrenyeb. Ariya bunuqna tamo qudei nanji olo anjam endi bulyoqn-sib anjam gargekoba na nenjrenyoqneb. Tamo qudei nanji bulyosib Inglis anjam na nenjrenyeb. Tamo qudei nanji bulyosib Qebari anjam na nenjrenyeb. O anjam gargekoba na nenjrenyoqneb.

Tulanj nami Moses a ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanji ti Qotei aqa anjam bei nenjrenyeb. Di Qotei aqa anjam namij. Ariya bunuqna Yesus a bosiqqa Qotei na iga elenqajqa gam torei baktekretej. A Qotei aqa anjam bunuj osi bej. Anjam bunuj agiende.

MATYU

Yesus Kristus aqa moma nanngo ñam kalil

¹Endi Yesus Kristus aqa moma nanngo ñam kalil. Yesus Kristus a Devit aqa leñ na ñambabej. Devit a Abraham aqa leñ na ñambabej.

²Abraham a Aisak aqa abu. Aisak a Jekop aqa abu. Jekop a Juda aqa was nanngi ti nanngo abu. ³Juda a Peres Sera wo nanngo abu. Nanngo ai Tamar. Peres a Hesron aqa abu. Hesron a Ram aqa abu. ⁴Ram a Aminadap aqa abu. Aminadap a Nason aqa abu. Nason a Salmon aqa abu. ⁵Salmon a Boas aqa abu. Boas aqa ai Rahap. Boas a Obet aqa abu. Obet aqa ai Rut. Obet a Jesi aqa abu. ⁶Jesi a Mandor Koba Devit aqa abu.

Devit a Solomon aqa abu. Solomon aqa ai a nami Uri aqa ñaun soqnej. ⁷Solomon a Rehoboam aqa abu. Rehoboam a Abiya aqa abu. Abiya a Asa aqa abu. ⁸Asa a Jehosafat aqa abu. Jehosafat a Jehoram aqa abu. Jehoram a Usia aqa abu. ⁹Usia a Jotam aqa abu. Jotam a Ahas aqa abu. Ahas a Hesekia aqa abu. ¹⁰Hesekia a Manase aqa abu. Manase a Emon aqa abu. Emon a Josaia aqa abu. ¹¹Josaia a Jehoiakin aqa was nanngi ti nanngo abu. Aqa bati qa jeu tamo nanngi na Israël nanngi tontnjrsib joqsib Babilon qureq di taqatnjresoqneb.

¹²Babilon qureq di nanngi tontnjrnab sonabqa Jehoiakin aqa angoro Sealtiel a ñambabej. Sealtiel a Serubabel aqa abu. ¹³Serubabel a Abiut aqa abu. Abiut a Eliakim aqa abu. Eliakim a Asor aqa abu. ¹⁴Asor a Sadok aqa abu. Sadok a Akim aqa abu. Akim a Eliut aqa abu. ¹⁵Eliut a Eleasar aqa abu. Eleasar a Matan aqa abu. Matan a Jekop aqa abu. ¹⁶Jekop a Josep aqa abu. Josep a Maria aqa gumbulun.

Maria aqa miligiq na Yesus a ñambabej. Nanngi a qa mareqñub, a Kristus.

¹⁷Deqa Abraham aqaq dena bosì bosìq Devit a ñambabej di moma 14. Devit aqaq dena bosì bosìq Israël nanngi Babilon qureq di soqneb di dego moma 14. Nanngi Babilon qureq di soqneb dena bosì bosìq Kristus a ñambabej di dego moma 14.

Yesus Kristus a ñambabej

¹⁸Yesus Kristus a endegsi ñambabej. Aqa ai Maria Josep na oqajqa saga qameb. Ariya Josep a Maria ombla ñereñosaisonaqqa Mondor Bole a Maria aqaq ainaqa a gumannej. ¹⁹Onaqa Maria aqa gumbulun Josep a endegsi quej, “Maria a gumanqo.” Josep aqa kumbra tulan boledamu deqa a endegsi are qalej, “E lumu na Maria uratqai. E boleq di uratqasai. Maria a jemaiyo uge.” ²⁰Degsi are qaleqnaqa Tamo Koba aqa lan angoro bei a Josep aqaq ainaqa ñejobilqei na unej. Unnaqa lan angoro na minnej, “O Josep, Devit aqa moma, ni Maria ame. Ni ulaaim. Ni que. Mondor Bole a Maria aqaq aigoga a gumanqo.” ²¹Deqa a angoro mel oqas. Amqa bunuqna angoro dena aqa segi tamo ungasari nanngo une kobotetnjrsim nanngi elenqas. Deqa ni aqa ñam Yesus waiyqam.”

²²Kumbra kalil di brantej deqa anjam bei Tamo Koba aqa medabu o tamo bei nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, ²³“Ningi quiy. Bunuqna dungeñge bei a tamo ombla ñereñosaisosimqa a gumanjosim angoro mel oqas. Amqa nanngi aqa ñam Emanuel waiyqab.” Ñam di aqa damu, “Qotei a iga koba na unum.”

²⁴Onaqa Josep a qutuosiqa Tamo Koba aqa lan angoro na anjam minnej qaji di dauryosiqa Maria ej. ²⁵Bati deqa a Maria ombla ñereñosaiñoqneb. Gilsì gilsìq Maria a angoro mel ej. Onaqa Josep na angoro di aqa ñam Yesus waiyej.

2

Bongar sisiyo qaji tamo nanngi Yesus unqajqa beb

¹Yesus a Betlehem qureq di ñambabej. Qure di Judia sawaq di unu. Bati deqa Mandor Herot a Judia sawa taqatesoqnej. Yesus a ñambabonaqa bongar sisiyo qaji tamo qudei nanngi señ oqo sawaq na walwelosib gilsib Jerusalem qureq di brantosib tamo qudei nanngi endegsib nenemnjroqneb, ²“Juda nanngo mandor koba ñambabej qaji a qabi unu? Iga señ oqo sawaq di aqa bongar unsimqa dauryosim bonum. Iga a qa louqajqa deqa bonum.”

³Onaqa Mandor Herot a nanngo anjam di qusiqa a are koba qaloqnej. Tamo ungasari kalil Jerusalem di soqneb qaji nanngi dego are koba qaloqneb. ⁴Deqa Herot a Israël nanngo atra tamo kokba ti nanngo dal anjam qalie tamo nanngi ti kalil metnjrnaga nanngi bosib koroonabqa a na nanngi endegsi nenemnjrej, “Kristus a qabia ñambabqas?” ⁵Onaqa nanngi na kamba minjeb, “Kristus a Betlehem qureq di ñambabqas. Qure di agi Judia sawaq di unu. Qotei aqa medabu o qaji tamo bei a nami endegsi nenngrenyej, ⁶“O Betlehem tamo ungasari, nunngo qure Judia sawaq di unu. Qure kokba kalil Judia sawaq di unub qaji nanngi na nunngo qure bunyqasai. Di kiyaqa? Nunngo qureq dena gate koba bei tigelosimqa a na ijo segi Israël tamo ungasari nanngi taqatnjrqas.”

⁷ Onaqa Herot a anjam di qusiqa bongar sisiyo qaji tamo nanği lumu na metnırnaqa nanği aqa areq bonabqa nenemnjrej, “Bati gembu bongar di brantej?” ⁸ Onaqa nanği bongar brantej qaji aqa bati di ubtosib Herot minjnabqa a na kamba minjrej, “Ninği Betlehem aisib angro deqa geregere nımoi. Namosib a tal qabi unu di unsib bosib e merbiy. Yim e kamba aisiy a qa louqai.”

⁹ Onaqa nanği Mandor Herot aqa anjam di qusib Betlehem aiyeb. Aisib nım atsibqa bongar nami seı oqo sawaq di uneb qaji di namo aisiq angro soqnej qaji tal di tiısi sonaq uneb. ¹⁰ Unsib nanği tulan areboleboleinjrej.

¹¹ Onaqa nanği tal miligiq gilsib angro aqa ai Maria wo sonab unjrsibqa angro aqa areq di sinğa pulutosib a qa loueb. Osib nango qasan ingi ingi qudei ti gol ti goren ti qa ti walaqajqa quleq bole bole di elenjosib angro atraiyeb. Ingi ingi di nanği nami silali kokba na awaiyelenjeb. ¹² Ariya nanği tal uratosib olo puluqa laq nabqa Qotei a nıiobilqei na minjrej, “Ninği olo Herot aqaq di brantaib.” Degsi minjırnaqa nanği gam bei dauryosib nanğoe segi qure utruq aiyeb.

Josep na Yesus aqa ai wo joqsıq Isip sumeb

¹³ Nanği ainabqa bati di Tamo Koba aqa lan angro bei a Josep aqaq gilsiq nıiobilqei na minjrej, “Herot a bosim angro Yesus qalsim moiyoıqajqa nımqas. Deqa ni tigelosim angro aqa ai wo joqsım Isip sawaq sumiy. Sumsib di soqınbqa bunuqna e ni mermitqa sawa endeq olo bğab.” ¹⁴ Onaqa Josep a qolo tigelosıqa angro aqa ai wo joqsıq Isip sawaq sumeb. ¹⁵ Sumsib di sonabqa bunuqna Herot a moiyej. Josep a kumbra di yej deqa anjam bei Tamo Koba aqa medabu o tamo nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, “Ijo angro mel a Isip sawaq di soqımqa e dena metit a Isip sawa uratosim ijoq bğas.”

Qaja tamo nanği na angro mel nanği nıumelenjeb

¹⁶ Herot a bongar sisiyo qaji tamo nanği qa tarınonaq ugeiyonaq qalıeej, nanği a gısanıyej. Deqa a minjın anı oqetonaqa aqa qaja tamo qudei nanği qarınjırnaqa aisib Betlehem qureq di angro mel kiılala wausau aiyel osaisoqneq qaji nanği kalil nıumelenjosib moiyoıtnjreb. Qure qure Betlehem jojomq di soqneq qaji dia dego angro mel kiılala wausau aiyel osaisoqneq qaji nanği kalil moiyoıtnjreb. Herot a bongar brantej qaji aqa bati dauryosıq kumbra degej. ¹⁷ Deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Jeremaia nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, ¹⁸ “Rama qureq di Resel a akamkobaıqnsıq palloqnej. Aqa angro kalil nanği nıumnab morenjeb deqa akameqnaqa tamo unğasari nanği aqa are latetqa yeqnab a nango anjam quqwa uratoqnej. Di kiyaqqa? Aqa angro kalil nanği morenjekriteb deqa.”

Josep na Yesus aqa ai Maria wo joqsıq olo Israel sawaq beb

¹⁹ Bati Herot a moınaqa Tamo Koba aqa lan angro bei a Isip sawaq di Josep aqaq di brantosıqa nıiobilqei na minjrej, ²⁰ “Ni tigelosim angro kiıala Yesus aqa ai Maria wo joqsım olo Israel sawaq gıle. Tamo nanği Yesus qalsib moiyoıtqa maroqneq qaji nanği morenjekriteb deqa ni olo gıle.” ²¹ Onaqa Josep a tigelosıqa Yesus aqa ai Maria wo joqsıq olo Israel sawaq gılej. ²² Bati deqa Arkelaus a na aqa abu Herot aqa sawa osıq Judia sawa taqatesoqnej. Deqa Josep a anjam di qusiqa Judia sawaq gılqa ulaej. Onaqa Qotei a Josep nıiobilqei na minjrej, “Ni Galili sawaq gıle.” ²³ Onaqa Josep a Qotei aqa anjam di dauryosıqa Galili sawaq gılej. Gilsiq qure bei aqa nım Nasaret di soqnej. A di soqnej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo qudei nanği nami maroqneq qaji di aqa damu brantej. Nanği endegsib maroqneq, “Nanği a qa maroqıqab, ‘A Nasaret tamo.’ ”

3

Jon yansnjro qaji a Qotei aqa anjam palontoqnej

¹ Bunuqna Jon yansnjro qaji a Judia nango wadau sawaq di brantej. Brantosıq dia tamo unğasari nanği Qotei aqa anjam palontosıq endegsi minjroqnej, ² “Qotei lan qureq di unu qaji a nungo Mandor Koba sosim ninği taqatıngwajqa bati jojomqo. Deqa ninği are bulıyiy.” ³ Jon a kumbra degej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami marej qaji di aqa damu brantej. A Jon qa endegsi marej, “Tamo bei a wadau sawaq di tigelosımqa a tulan lelenqnsım tamo unğasari nanği endegsım minjroqıqas, ‘Tamo Koba a bğajqa gam gereiyetiy. Gam tingıtetiy.’ ”

⁴ Jon a wadau sawaq di sosıqa a gara jugo kamel aqa jıngum na gereıyo qaji di jugoınsıqa alalag na sıngılatosıq laqnej. A nıgi uyo sııqojı deqa a sıs ti bısim qaq ti uyoqnej. ⁵ Bati deqa tamo unğasari Jerusalem di soqneq qaji nanği ti Judia sawaq di soqneq qaji nanği ti qure kalil Jordan ya qalaq di soqneq qaji nanği ti tigelosib Jon aqa areq boqneq. ⁶ Boqnsıbqa nango une kalil babetqınbab Jon na Jordan yaq di yansnjroqnej.

⁷ Bati deqa Farisi tamo ti Sadyusi tamo ti tulan gargekoba nanji Jon na yansnjrqa marsibqa aqa areq beq nabqa unjrsiqa nanji endegsi minjroqnej, "Ningi kumbra uge yo qaji tamo. Ningi amal uge bul. Ningi yai na mernjwoqa mondonj Qotei aqa minjinj nungoq aiyaim deqa ulaosib ijooq bonub?" ⁸ Ningi are bulyosib nungo kumbra uge kalil uratosib kumbra bole bole yoqniy. Yim e unsiy marqai, 'Bole, ningi are bulyonub.' Osiy ningi yansngwai. ⁹ Ningi endegsib are qalaib, 'Abraham a gago moma utru unu deqa iga Qotei aqa namgalaq di tamo bole.' Ningi degsib are qalaib. Ningi quiy. Qotei na marimqa meniñ kalil endi dego tamo bulyosib tigelosib Abraham aqa moma brantqab. ¹⁰ Qotei na tapor qalat ojsiqa nam qomqajqa utruq di atej unu. Deqa nam kalil gei bole atosaieqñub qaji di Qotei na tapor dena qomelenosim njamyuwoq di breinjrqas.

¹¹ "Ningi are bulyqajqa deqa e ya na ningi yansngqnum. Ariya Tamo Koba a bunuqna ijo qoreq na bqas. A tamo singila koba. Ijo singila aqa singila ti keresai. Deqa e a kanjalyqajqa e tamo bolesai. A bosimqa Mondor Bole aqa singila na ti njamyuwo na ti ningi yansngwas. ¹² A bem sum ñoqoryosim damu elejnosim aqa talq di atqas. Osim a bem sum aqa suwi breinjrim njamyuwo gaigai yuejunu qaji dia yuekritqab."

Jon na Yesus yansej

¹³ Bati deqa Yesus a Galili sawaq dena tigelosiq Jordan yaq gilej. A Jon na yansqa marsiqa aqa areq gilej. ¹⁴ Gilnaqa Jon na saidyosiq minnej, "Ni e yansbqam di kere. Kiyaaq e ni yansmqam marsim ijooq bonum?" ¹⁵ Onaqa Yesus na kamba minnej, "Unqam. Ni ijo anjam dauryosim e yansbe. Yimqa kumbra dena iga Qotei aqa areqalo kalil keretosim dauryqom." Onaqa Jon a Yesus aqa anjam di dauryosiq a yansej.

¹⁶ Yesus a yanso osiqa a yaq na tigelosiq tarosiq lanj goge koqyonaqa lanj waqej. Lanj waqonaqa Qotei aqa Mondor a binon bulosiq aisiq Yesus aqa jejamuq di awoonaq unej. ¹⁷ Unnaqa lanj goge dena Qotei aqa anjam bei endegsi brantej, "Endi ijo anqro qujai. E a tulan qalaqalaiyeqnum. E a qa tulan areboleboleibeqnu."

4

Satan a bosiq Yesus walawalaiyoqnej

¹ Onaqa bati deqa Mondor a Yesus wadau sawaq osi gilsiq di uratonaqa Satan bosiq a Yesus a une bei atqa marsiqa walawalaiyoqnej. ² Qanam 40 qolo 40 Yesus a wadau sawaq di soqnej. Sosisqa inji uratoqnsiqa qurienj ti soqnej. Deqa bati 40 di koboonaaqa a mamyej. ³ Onaqa walawalaiyo tamo Satan a Yesus aqa areq bosiq minnej, "Ni Qotei aqa Njiriamqa meniñ kalil endi minjrim bem bulyibqa ni uye." ⁴ Degsi minjnaqa Yesus na kamba minnej, "Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, 'Tamo nanji inji uyo na segi nambile sqasai. Anjam kalil Qotei aqa medabuq na branteqnu qaji dena nanji nambile sqab.'"

⁵ Onaqa Satan na Yesus olo osiqa Qotei aqa qure koba Jerusalem gilsiq atra tal quraq oqsiiq goge dia Yesus atsiqa minnej, ⁶ "Ni Qotei aqa Njiriamqa endena prugosim mandamq aye. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, 'Qotei na aqa lanj anqro nanji minjrimqa bosib ni taqatmqab.' Anjam bei dego nengrenj di unu. Anjam agiende, 'Lanj anqro nanji bosib ban na ni soqtmibqa ino singa meniñ na qalqasai.'" ⁷ Onaqa Yesus na kamba Satan minnej, "Qotei aqa anjam bei dego nengrenj di unu. Anjam agiende, 'Ni ino Tamo Koba Qotei aqa singila lanja tenemtqa osim a gisan'yaim.'"

⁸ Degsi minjnaqa Satan a Yesus olo osiqa mana goge kobaq oqsiiq dia Yesus tigeltosiq sawa sawa kalil mandor kokba nanji na taqatejunub qaji nanjo singila ti ñoro ti di Yesus osoryosiq minnej, ⁹ "Ni ijo ulatamuq endi singa pulutosim e qa louimqa sawa sawa kalil di nanjo singila ti ñoro ti ni emqai." ¹⁰ Onaqa Yesus na minnej, "Satan, ni ulanj. Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, 'Ino Tamo Koba Qotei a segi qa louoqnsimqa aqa sorgomq di soqnej.'"

¹¹ Degsi minjnaqa Satan a Yesus uratosiq ulanej. Onaqa Qotei aqa lanj anqro nanji bosib Yesus sinjilatoqneb.

Yesus a olo Galili sawaq gilej

¹² Bati bei Jon a tonto talq di waiyonab sonaqa Yesus a di qusiqa olo tigelosiq Galili sawaq gilej. ¹³ Gilsiq Nasaret qureq di brantej. Dena walwelosiq Kaperneam qureq gilsiq di soqnej. Kaperneam qure agi Galili ya agu kobaquja qalaqsi unu. Ya agu jojomq di Sebulun sawa ti Naptali sawa ti unub. ¹⁴ Yesus a Kaperneam qureq gilej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, ¹⁵ "Gam kobaquja Jordan ya qalaq dena ayejunu qaji di Galili sawa ambleq na ayejunu. Aisiq yuwalq di diñejunu. Gam qalaq di Sebulun ti Naptali ti unub. Sawa bei bei qaji nanji belenosib Galili di unub. ¹⁶ Deqa tamo unqasari ambruq di unub qaji nanji pulonj kobaquja unqab. Tamo unqasari padalo gam dauryosib ambruq di unub qaji nanji pulonj dena suwantnjrqas."

Yesus na tamo qolqe nanği metnjrnaq a dauryeb

¹⁷ Bati deqa Yesus na aqa wau utru atsiqa Qotei aqa anjam palontoqnsiqa tamo unğasari nanği endegsi minjroqnej, “Qotei lañ qureq di unu qaji a nunğo Mandor Koba sosim ninği taqatnğwajqa bati jojomo. Deqa ninği are buliyiy.”

¹⁸ Osiqa a Galili ya agu qalaq aisiq alile dia walweloqnsiqa ñam atej di Saimon aqa ñam bei Pita aqa was Andru wo sonab unjrej. Nanği aiyel qe o qaji tamo soqneb deqa nanği kakan waiyeq nab unjrsiqa minjrej, ¹⁹ “Ninği e daurbiy. Ninği qe o qaji tamo unub deqa ninği qe eqnub. Dego kere e wau engitqa ninği olo tamo oqnqab.” ²⁰ Yesus a nanği degsi minjrnaqa nanği nanğo kakan uratosib Yesus dauryeb.

²¹ Onaqa Yesus a olo walweloqnsiqa Sebedi aqa ñiri Jems aqa was Jon wo nanği aiyel qobuñ miligiq di nanğo abu ti kakan branjo qandimeq nabqa unjrsiqa metnjrej. ²² Metnjrnaqa nanğo abu Sebedi a qobuñ miligiq di sonaqa uratosib Yesus dauryeb.

Yesus a Qotei aqa anjam palontoqnsiqa ma tamo nanği boletnjroqnej

²³ Yesus a dena walweloqnsiqa Galili sawa keretoqnsiqa Juda nanğo Qotei tal miligiq qilqnsiqa dia Qotei aqa anjam palontoqnej. Qotei na aqa segi tamo unğasari nanği taqatnjrsim nanğo Mandor Koba sqas anjam bole di Yesus na palontoqnej. Osiqa tamo ma utru segi segi kalil nanği boletnjroqnej. ²⁴ Yeqnaqa tamo unğasari kalil Siria sawaq di soqneb qaji nanği Yesus qa quoqnsib deqa tamo ma utru segi segi joqsib aqa areq boqneb. Tamo jejamu jaqatijnjro qaji nanği ti tamo mondor uge uge na ojelenjo qaji nanği ti tamo nanarioqnsib mangaloqneb qaji nanği ti tamo jejamu lainjro qaji nanği ti kalil joqsib beq nab Yesus na boletnjroqnej. ²⁵ Bati deqa tamo unğasari tulañ gargekoba nanği Yesus dauryoqnsib laqneb. Galili sawa nanği ti Dekapolis sawa nanği ti Jerusalem qure nanği ti Judia sawa nanği ti qure qure Jordan ya taqal beiq di soqneb qaji nanği ti kalil Yesus dauryoqnsib laqneb.

5

Yesus a manaq oqsiq dia anjam palontej

¹ Onaqa Yesus na tamo unğasari kalil nanği di unjrsiqa a manaq oqsiq di awesonaqa aqa segi anğro nanği aqa areq beb.

² Bonabqa a Qotei aqa anjam palontosiqa endegsi minjrej, ³ “Tamo unğasari qudei nanği poinjroq, nanği Qotei aqa ñamgalaq di sougetejunub. Tamo unğasari nanği di areboleboleinjreme. Qotei lañ qureq di unu qaji a nanğo Mandor Koba sosim nanği taqatnjrqas.

⁴ “Tamo unğasari akam ti unub qaji nanği dego areboleboleinjreme. Qotei na nanğo are olo boletetnjrqas.

⁵ “Tamo unğasari lawo na sosib nanğo segi ñam aguq ateqnub qaji nanği dego areboleboleinjreme. Qotei na mandam kalil osim nanği enjrqas.

⁶ “Tamo unğasari kumbra bole dauryqajqa arearetjreqnu qaji nanği dego areboleboleinjreme. Nanği tulañ kere na sqab. Iga inği ti ya ti uyqajqa arearetgeqnu dego kere.

⁷ “Tamo unğasari duleqnu qaji nanği dego areboleboleinjreme. Qotei a kamba nanği qa duloqngas.

⁸ “Tamo unğasari nanğo are miligiq di jiga bei saiqoji unub qaji nanği dego areboleboleinjreme. Nanği Qotei aqa ulatamu unqab.

⁹ “Tamo unğasari jeu turyeqnub qaji nanği dego areboleboleinjreme. Qotei a nanği qa marqas, ‘Nanği ijo segi anğro bole.’

¹⁰ “Tamo unğasari qudei nanği kumbra bole dauryeqnub deqa jeu tamo nanği na nanği gulbe enjreqnub. Tamo unğasari nanği di dego areboleboleinjreme. Qotei lañ qureq di unu qaji a nanğo Mandor Koba sosim nanği taqatnjrqas.

¹¹ “Ninği ijo ñam ti unub deqa bunuqna tamo qudei na ninği misilingoqnsib ugeugeingqnsib nunğo jejamu laña gisanjoq nab. Di unğum. Ninği areboleboleingeme.

¹² Od, nunğo are tulañ boleingim soqniy. Nunğo awai bole agi lañ goge di unu. Nami jeu tamo nanği na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği dego degsib ugeugeinjroqneb.”

Ninği bar ti pulon ti bul soqniy

¹³ Osiqa Yesus a olo marej, “Ninği mandamq endi bar bul soqniy. Ariya bar aqa qajarara koboqas di inği kiye na olo qajararatqas? Di keresai. Bar aqa qajarara koboqas di a ugeqas. Deqa bar di mandamq di waiyibqa tamo qudei nanği bosib singa na sosqab.

¹⁴ “Ninği mandamq endi pulon bul soqniy. Ninği are qaliy. Qure kobaquja a mana gogeqsi sqas di a boleq di sqas. A uliesqa keresai. ¹⁵ Tamo bei a lam qatrentosim guwe na kabutqasai. Boleq di gaintim warum suwanamqa tamo kalil tal miligiq di unub qaji nanği warum gegerere unqab. ¹⁶ Dego kere ninği pulon bul sosib boleq di kumbra bole bole yoqniy. Yoq nabqa tamo unğasari nanği na nunğo kumbra di unoqnsib nunğo Abu lañ qureq di unu qaji aqa ñam soqtoq nab.”

Yesus a dal anjam qa marej

¹⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “E Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanjo anjam ti kalil dauryosiy keretqajqa deqa mandamq aiyem. Ningi endegsib are qalaib, ‘Yesus a dal anjam di taqal waiyqajqa bej.’ Di sai. ¹⁸ E bole merngwai. Lan ti mandam ti koboosaisoqnimqa dal anjam mutu kiñala bei koboqasai bole sai. Dal anjam soqnim soqnim Qotei na aqa wau kalil keretqas. ¹⁹ Deqa ningi quiy. Tamo bei a dal anjam mutu kiñala bei uge qa marsim tamo ungasari nanji dego titnjroqnim nanji uge qa marqab tamo di aqa ñam tulan aguq aiqas. Deqa Qotei lan qureq di unu qaji a na tamo di taqatqasai. Osim aqa Mandor Koba sqasai dego. Ariya tamo bei a dal anjam kalil dauryosim tamo ungasari nanji dego dauryqa minjroqnas tamo di aqa ñam tulan kobaqas. Deqa Qotei na tamo di taqatosim aqa Mandor Koba sqas. ²⁰ E ningi endegsi merngwai. Ningi kumbra tulan bolequja yoqniy. Yoqniy nungo kumbra bole dena dal anjam qalie tamo nanji ti Farisi ti nanjo kumbra bole bunyoqname. Bunyoqasai di Qotei lan qureq di unu qaji a nunjo Mandor Koba sosim ningi taqatngwasai.

Yesus a njirin kumbra qa anjam palontej

²¹ “Ningi dal anjam endegsib queb, ‘Ningi tamo bei moyotaib. Ningi tamo bei moyotqab di ningi une ti sqab.’ Dal anjam di nunjo moma nanji nami minjreb. ²² Ariya e dal anjam di bunyosiy ningi endegsi merngwai. Tamo bei na aqa was njirntqas di a une ti sqas. Tamo bei na aqa was misilinyqas di une kobaquja aqa jejamuq di sqas. Deqa a ojsib anjam pegiyo talq di tigeltosib aqa une ubtetqab di kere. Tamo bei na aqa was minjqas, ‘Ni tulan nanari, areqalo saiqoji,’ degyqas di aqa une deqa Qotei na a osim njamyuwoq waiyqas di kere.

²³⁻²⁴ “Deqa ni Qotei atraiyqa marsimqa ino was bei a ni qa njirin ti soqnimqa ni deqa are qalsim atraiyo ingi ingi mati atra bijal qalaq di uratosim ino was aqaq gile. Gilsim a ombla anjam gereiyekritosim dena bosim Qotei atraiyqam.

²⁵ “Deqa tamo bei a ni qa anjam bei soqnimqa ningi ombla walwelosib anjam pegiyo talq gilqnsibqa gamq di ningi segi aiyel na anjam urur gereiyocujatiy. Yosib anjam moyotosib a ni osim anjam pegiyo talq gilqasai. Ariya ningi gamq di anjam gereiyqasai di a na ni osi gilsimqa anjam pegiyo tamo aqa ulatamuq di tigeltmimqa anjam pegiyo tamo a ni osim qaja tamo nanjo banq di atqas. Yimqa nanji na ni osib tonto talq di waimqab. ²⁶ Deqa e bole mernqai. Ni tonto talq dena olo oqedqasai. Ni mati ino une aqa awai kalil keretimqa qaja tamo nanji na ni uratmib oqedqam.

Yesus a unja jejamu ojetqajqa kumbra qa anjam palontej

²⁷ “Ningi dal anjam endegsib queb, ‘Ningi tamo bei aqa unja jejamu ojetaib.’ ²⁸ Ariya e dal anjam di bunyosiy ningi endegsi merngwai. Tamo bei a unja bei lanja kokoqyosiqare prugyoq di aqa are miligiq na a unja di aqa jejamu ojetqo.

²⁹ “Ino njamdamu wo na ni titmosim uneq waimqa laqnimqa njamdamu di otorosim waiy. Ni degye. Di kiyaaq? Ino njamdamu qujai lounimqa ni une yqasai di kere. Ariya ni njamdamu aiyel ti soqnimqa Qotei na ni njamyuwoq waimqas di keresai. ³⁰ Ino ban wo na ni titmosim uneq waimqa laqnimqa ban di gentosim waiy. Ni degye. Di kiyaaq? Ino ban qujai lounimqa ni une yqasai di kere. Ariya ni ban aiyel ti soqnimqa Qotei na ni njamyuwoq waimqas di keresai.

Yesus a unja uratqajqa kumbra qa anjam palontej

³¹ “Nami nanji dal anjam endegsib mareb, ‘Tamo bei na aqa unja uratqa osimqa pepa bei nenjrenjosim yosim di a uratqas.’ ³² Ariya e dal anjam di bunyosiy ningi endegsi merngwai. Tamo bei na aqa njan lanja uratim a olo tamo bei oqas di tamo dena aqa njan kumbra ugeq waiyqo. Tamo bunuj a dego une atqo. Di kiyaaq? Unja di a nami tamo bei ombla une atosai deqa.

Ningi anjam bei marqa osibqa ingi bei na singilataib

³³ “Ningi dal anjam endegsib queb, ‘Ni anjam bei singilatosim Tamo Koba minjqam di ni na olo urataim. Ni anjam di dauryosim ye.’ Dal anjam di nunjo moma nanji nami minjreb. ³⁴ Ariya e dal anjam di bunyosiy ningi endegsi merngwai. Ningi anjam bei singilataib. Ningi anjam bei marqa osibqa ingi bei na singilataib. Lan qure a Qotei aqa awo jaram koba. Deqa ningi lan qure aqa ñam na anjam bei singilataib. ³⁵ Mandam a Qotei aqa singa atqajqa sawa. Deqa ningi mandam aqa ñam na anjam bei singilataib. Jerusalem a Mandor Koba aqa segi qure koba. Deqa ningi Jerusalem aqa ñam na anjam bei singilataib. ³⁶ Ni anjam bei marqa osimqa ino gate na anjam singilataim. Ni segi na marimqa ino gate banga sara qat bei oqwa keresai. Tulu bei dego oqwa keresai. Deqa ni ino gate na anjam singilataim. ³⁷ Ningi od qa segi marsib said qa dego segi mariy. Ningi anjam bei totoryosib marqab di ningi Satan aqa areqalo dauryqab.

Tamo bei na ni kumbra uge emimqa ni kamba a kumbra uge yaim

³⁸ “Ninigi dal anjam endegsib queb, ‘Tamo bei na tamo bei aqa njamdamu ugetetqas di ninigi kamba aqa njamdamu ugetetiy. Tamo bei na tamo bei aqa qalagei ugetetqas di ninigi kamba aqa qalagei ugetetiy.’ ³⁹ Ariya e dal anjam di bunyosiy ninigi endegsi merngwai. Tamo bei na ni kumbra uge emimqa ni kamba a kumbra uge yaim. Tamo bei na ula ponmimqa belosim waliñe bei osoryimqa ponyem. ⁴⁰ Tamo bei a ni qa anjam bei soqnim ino gara jugo yaimqajqa mermimqa ni na saidyaim. Olo ino gara olekoba dego ye. ⁴¹ Qaja tamo bei na ni ojsim singila na mermqas, ‘Ni ijo inigi inigi qoboiyetbosim e daurbosim gam truquyala endeq gile.’ A degsi mermimqa ni aqa anjam di bunyosim aqa inigi inigi qoboiyetosim dauryosim gam olekobaq osi gilete. ⁴² Tamo bei na ino inigi bei yaimqajqa mermimqa ye. Tamo bei na ino inigi bei yaimosim bunuqna a kamba olo ni emqajqa mermimqa inigi di ye. A saidyaim.

Ninigi na jeu tamo nanqi gerejinroqniy

⁴³ “Ninigi dal anjam endegsib queb, ‘Ni ino was nanqi qalaqalainjroqne. Osim ino jeu tamo nanqi qoreinjroqne.’ ⁴⁴ Ariya e dal anjam di bunyosiy ninigi endegsi merngwai. Ninigi nunjo jeu tamo nanqi dego qalaqalainjroqniy. Tamo qudei na ninigi ugeugeingibqa ninigi olo nanqi qa Qotei pailyoqniy. ⁴⁵ Ninigi kumbra degyqab di ninigi nunjo Abu lan qureq di unu qaji aqa angro bole sqab. Ninigi qalie, Qotei a dego tamo bole ti tamo uge ti nanqi turtnjroqnsiq kumbra bole bole enjreqnu. Agi a na aqa sen qarinyeqnaqa tamo bole ti tamo uge ti nanjoq aiyeqnu. Awa dego qarinyeqnaqa tamo bole ti tamo uge ti nanjoq aiyeqnu. ⁴⁶ Tamo ungasari ninigi qalaqalainjroqnsib qaji nanqi segi ninigi kamba qalaqalainjroqnsib di kumbra tulan bolesai. Nunjo kumbra deqa Qotei a ninigi awai bole enjwasai. Takis o qaji tamo nanqi dego kumbra degyeqnub. ⁴⁷ Ninigi nunjo was nanqi segi gerejinroqnsib di kumbra tulan bolesai. Nunjo kumbra dena ninigi na tamo qudei bunjrqasai. Tamo nanqi Qotei qaliesai qaji nanqi dego nanjo segi was nanqi gerejinreqnub. ⁴⁸ Nunjo Abu lan qureq di unu qaji a gaigai kumbra bole bole keretoqnsiq yeqnu. Deqa ninigi dego nunjo Abu aqa kumbra di dauryosib kumbra bole bole keretoqnsib yoqniy.

6

Ninigi lanja baban na kumbra bole yaim

¹ “Tamo qudei nanqi endegsib are qaleqnsib, ‘E lanja baban na kumbra bole yoqnit tamo nanqi e nubqnsib ijo nam soqtetboqnsib.’ Ariya ninigi degyaib. Ninigi degyqab di nunjo Abu lan qureq di unu qaji a ninigi awai bole enjwasai.

² “Ninigi gisan tamo nanjo kumbra dauryaib. Gisan tamo nanjo kumbra agiende. Nanqi na tamo inigi inigi saiqoji nanqi aqaryainjra qnsib tamo qudei qarinyeqnsib nanqi qa namoqnsib gul anjameqnsib. Gul anjameqnsib tamo ungasari nanqi na gisan tamo nanqi di unjroqnsib nanjo nam soqtetnjreqnub. Gisan tamo nanqi di Qotei tal miligiq di, gam kokbaq di kumbra degyeqnub. Deqa e bole merngwai. Qotei a tamo nanqi di awai bole enjrqasai. Nanjo awai agi tamo ungasari nanqi na nanjo nam soqtetnjreqnub di kere. ³ Deqa ni degyaim. Ni tamo inigi inigi saiqoji nanqi aqaryainjra osimqa ban qonan a uli na aqaryainjrimqa ban wo a qalieqasai. ⁴ Di yawo anjam. Aqa damu endegsi unu. Ni uli na tamo inigi inigi saiqoji nanqi aqaryainjrimqa tamo ungasari kalil nanqi qalieqasai. Ni kumbra di uli na yoqnim ino Abu a segi unoqnsqas. Deqa a segi na ino nam soqtetmosim ni awai bole emoqnsqas.”

Yesus a pailyo kumbra qa anjam palontej

⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Ninigi Qotei pailyqa osibqa gisan tamo nanqi pailyeqnub degsib pailyaib. Gisan tamo nanqi Qotei pailyqa qnsib tamo ungasari kalil nanjo njamdamuq di tigeleqnsib unjroqnsib nanjo nam soqtetnjreqnub. Tamo nanqi di Qotei tal miligiq di, qure ambleq di, gam kokba qalaq di kumbra degyeqnub. Deqa e bole merngwai. Qotei a nanqi awai bole enjrqasai. Nanjo awai agi tamo ungasari nanqi na nanjo nam soqtetnjreqnub di kere. ⁶ Deqa ni degsi pailyaim. Ni Qotei pailyqa osimqa ino segi warum miligiq gilsim siran qandimosim ino Abu uliejunu qaji a pailyimqa tamo kalil nanqi ni numqasai. Ni kumbra di uli na yoqnim ino Abu a segi unoqnsqas. Deqa a segi na ino nam soqtetmosim ni awai bole emoqnsqas.

⁷ “Tamo nanqi Qotei qaliesai qaji nanqi lanja lanja pailyo olekokba yoqnsibqa endegsib are qaleqnsib, ‘Iga pailyo olekokba yoqnsimqa Qotei a gago pailyo quqwas.’ Di gisan. Deqa ninigi Qotei pailyqa osibqa degsib pailyaib. ⁸ Ninigi nanjo kumbra di dauryaib. Ninigi inigi bei qa truquosib nunjo Abu pailyosaisoqnsibqa a nami qalieqo.

⁹ “Deqa ninigi endegsib Qotei pailyoqniy,

‘O gago Abu, ni lan qureq di unum.

Ino nam tulan getento.

¹⁰ Ni bosim gago Mandor Koba sosim iga taqatgoqnime.

Lan qureq di nanji ino areqalo dauryeqnub dego kere iga mandamq endi ino areqalo dauryoqnqom.

¹¹ O Abu, gago inji uyo bati gaigai keretgoqnime.

¹² Tamo nanji iga qa une ateqnub qaji nanjo une kalil iga na kobotetnjreqnum deqa ni kamba gago une kalil dego kobotetgime.

¹³ Gulbe bei na iga walawalaigosim uneq waigwa laqnimqa ni iga aqaryaigime. Yim Satan na iga ugetgwasai.

¹⁴ “O ijo angro, ninji degsib Qotei pailyoqniy. Ninji quiy. Ninji tamo bei qa anjam soqnmqa ninji na aqa une kobotiy. Yimqa nunjo Abu lan qureq di unu qaji a na kamba nunjo une kalil kobotetngwas. ¹⁵ Ninji aqa une kobotetqasai di nunjo Abu a dego nunjo une kobotetngwasai.”

Yesus a qurienq qa anjam palontej

¹⁶ Osiga Yesus a olo marej, “Ninji qurienqqa marsibqa gisan tamo nanji qurienq nub ninji degsib qurienq. Gisan tamo nanji qurienqoqnsibqa ulatamu ugeinjreqnu. Tamo ungasari kalil nanji na unjrsib nanjo nam soqtetnjrqajqa deqa nanji kumbra degyeqnu. Deqa e bole merngwai. Tamo nanji di Qotei na awai bole enjrqasai. Nanjo awai agi tamo ungasari nanji na nanjo nam soqtetnjreqnub di kere. ¹⁷ Ariya ni kumbra degyaim. Ni qurienqqa osimqa ino ulatamu geregere yansoqnsim ino gate banqa pranyoqnsim ino jejamu gereiyognsim laqne. ¹⁸ Yimqa tamo ungasari kalil nanji ni numoqnsib ni qurienq ti unum di nanji qalieqasai. Ni kumbra di uli na yoqnm ino Abu a segi na unoqngas. Deqa a segi na ino nam soqtetmosim awai bole emoqngas.”

Ninji mandam qa inji inji koroiyai

¹⁹ Osiga Yesus a olo marej, “Ninji mandam qa inji inji koroiyai. Di sisimbin na ugetqab. Baisuwi ojgas. Bajin tamo nanji tal paratosib oqab. ²⁰ Deqa ninji lan qure qa inji inji koroiyi. Di sisimbin na ugetqasai. Baisuwi ojgasai. Bajin tamo nanji tal paratosib oqasai dego. ²¹ Sawa qabia ino fioro bole unu dia ino are miligi dego singilatim sqas.”

Ino namdamu a ino jejamu qa pulon bul

²² Osiga Yesus a olo marej, “Ino namdamu a ino jejamu qa pulon bul. Deqa ino namdamu boleqas di ino jejamu kalil suwanesqas. ²³ Ariya ino namdamu ugeqas di ino jejamu kalil ambruesqas. Deqa pulon ino are miligiq di unu qaji a olo ambruqas di ino are miligi kalil ambruekritqas.”

Ni tamo kokba aiyel nanji wauetnjrqa keresai

²⁴ Osiga Yesus a olo marej, “Tamo qujai a tamo kokba aiyel nanji wauetnjrqa keresai. A tamo kobaquja bei qalaqalayosim olo tamo kobaquja bei jeutqas. Bei aqa anjam dauryosim olo bei qoreiyqas. Dego kere ninji silali ti Qotei ti turtnjrsib nanji wauetnjrqa keresai.”

Ninji bole sqajqa deqa areqalo kobaiyai

²⁵ Osiga Yesus a olo marej, “Ninji mandamq endi bole sqajqa deqa areqalo kobaiyai. Osib endegsib maraib, ‘Iga inji ti ya ti qabe na osim uyqom? Gara qabe na osim gago jejamu kabutqom?’ Ninji degsib maraib. Ninji inji uyo na segi nambile oqasai. Ninji gara jugoqngab dena segi nunjo jejamu bole sqasai. ²⁶ Ninji qebari nanji unjriy. Nanji inji yagosaieqnu. Inji otorosib talq di atosaeqnu. Ariya nunjo Abu lan qureq di unu qaji a na qebari nanji inji anainjreqnu. Ninji qalie, qebari nanji qunun saiqoji. Ninji tamo qunun ti. Ninji na qebari nanji tulan bunjrejrunub. ²⁷ Ninji mandamq endi sokobaiyqajqa deqa are koba qalaib. Ninji are koba qalqab dena ninji nunjo segi sqajqa bati olo yala totoryqa keresai. Sai bole sai.

²⁸ “Deqa ninji kiyaaq gara qabe na osib jejamu kabutqajqa are koba qaleqnu? Ninji nam so unjriy. Nango wala kiyersib branteqnu di ninji qaliesai. Nanji segi wauosaieqnu. Nango segi wala gereiyosaieqnu. ²⁹ Deqa e ninji endegsi merngwai. Nami Solomon a gara wala boledamu jugoqnej. Ariya nam so aqa wala dena Solomon aqa wala tulan bunyeyunu. ³⁰ Man lanaj a bini oqwas nebe tamo nanji na gingenyosib namyuwoq waiyqab. Man lanaj di Qotei na wala enjreqnu. Deqa ninji kiyaaq Qotei qa nunjo areqalo singilatqa yonub keresaiingwo? Ninji man lanaj sai. Ninji tamo qunun ti. Deqa ninji endegsi poingem, Qotei a ninji dego gara enjoqngas. ³¹ Ninji areqalo kobaiyosib endegsib maraib, ‘Iga inji ti ya ti qabe na osim uyqom? Gara qabe na osim gago jejamu kabutqom?’ Ninji degsib maraib. ³² Tamo ungasari Qotei qaliesai qaji nanji inji inji deqa are koba qaleqnu. Ariya ninji deqa are koba qalaib. Nunjo Abu lan qureq di unu qaji a qalie, ninji lanja sq keresai. Ninji inji inji deqaji oqnsib sqab. ³³ Deqa ninji kumbra qujai endi yoqniy. Ninji Qotei na taqatngosim nunjo Mador Koba sqajqa ti aqa kumbra bole bole dauryqajqa ti singilaqniy. Ninji degyqab di Qotei na kamba inji uyo ti gara ti dego enjoqngas. ³⁴ Deqa nebe kumbra

kiye nunḡoq di brantqas ninḡi deqa are koba qalaib. Nebe a bati bei. Nebe qa gulbe di aqa segi gulbe. Bati segi segi aqa gulbe di nanḡo segi segi. Deqa ninḡi are koba qalaib.”

7

Ninḡi na tamo qudei nanḡi peginjraib

¹ Osiqa Yesus a olo marej, “Ninḡi na tamo qudei nanḡi peginjraib. Ninḡi peginjraqasai di Qotei a kamba dego ninḡi peginḡwasai. ² Ariya ninḡi na tamo nanḡi peginjraqab kere dego Qotei a kamba ninḡi peginḡwas. Ninḡi na tamo nanḡo jejamuq di une qametnjraqab kere dego Qotei a kamba nunḡo jejamuq di une qametnjḡwas. ³ Kiyaaqa ni ino was aqa ḡamdamuq di ḡam ḡenḡi kiḡala unu di unsimqa ino segi ḡamdamuq di ḡampañ kobaquja unu di ni unosai? ⁴ Kiyaaqa ino segi ḡamdamuq di ḡampañ kobaquja soqnimqa ni na tentosim ino was minḡam, ‘Was, e ino ḡamdamuq di ḡam ḡenḡi kiḡala ononum di osiy taqal waiyetmqai?’ ⁵ Ni gisanḡ tamo. Ni mati ḡampañ kobaquja ino segi ḡamdamuq di unu qaji di taqal waiyosim ḡamdamu suwanḡimqa ariya degam ḡam ḡenḡi kiḡala ino was aqa ḡamdamuq di unu qaji di geregere unsim taqal waiyete.

⁶ “Ninḡi ḡoro bole bole oqnsib bauḡ nanḡi enjroqnaib. Enjraqab di nanḡi ḡoro di taqal waiyosib bosib ninḡi uḡingwab. Ninḡi kolilei bole bole oqnsib bel nanḡi enjroqnaib. Enjraqab di nanḡi kolilei di mandamq di waiyosib nanḡo siḡa na soselenqab.”

Ninḡi Qotei pailyqab di a na ninḡi aqaryainḡwas

⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “Ninḡi inḡi bei qa Qotei pailyqab di a na enḡwas. Ninḡi inḡi bei oqa marsibqa ḡamqab di itqab. Ninḡi siranḡme kindokindonḡabqa Qotei na siranḡ waqtetnjḡwas. ⁸ Tamo kalil Qotei pailyeqnub qaji nanḡi inḡi eqnub. Tamo kalil inḡi qa ḡameqnub qaji nanḡi iteqnub. Tamo kalil siranḡme kindokindoneqnub qaji nanḡi Qotei na siranḡ waqtetnjreḡnu.

⁹ “Tamo bei aqa anḡro a mamym inḡi qa minḡimqa a inḡi yqas. A meninḡ yqasai. ¹⁰ A na ge qa minḡimqa a qe yqas. A amal yqasai. ¹¹ Deqa ninḡi quiy. Ninḡi tamo bolesai. Ariya ninḡi nunḡo anḡro nanḡi inḡi bole bole enjreḡnub. Ninḡi nanḡi saidnjrosiaeḡnub. Nunḡo kumbra dena ninḡi endegsi poingem, nunḡo Abu lanḡ qureq di unu qaji a dego ninḡi saidnjrosiaeḡnu. Ninḡi pailyqab di a na inḡi bole bole ninḡi enḡoqnqas. A na ninḡi saidnjḡwasai bole sai.

¹² “Kumbra bole bole tamo nanḡi na ninḡi enḡwajqa arearetnjḡeḡnu qaji di ninḡi na olo nanḡi enjroqniy. Ninḡi deḡyqab di ninḡi Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanḡo anjam ti kalil keretosib dauryqab.”

Ninḡi siranḡme kiḡala miligiq giliy

¹³ Osiqa Yesus a olo marej, “Ninḡi siranḡme kiḡala miligiq giliy. Ninḡi siranḡme kobaquja miligiq gilqab di ninḡi padalo sawaq aiqab. Gam di kobaquja. Tamo gargekoba nanḡi gam di dauryeqnub. ¹⁴ Ninḡi siranḡme kiḡala miligiq gilqab di ninḡi gam kiḡala dauryosib ḡambile gaigai sqajqa sawaq di brantqab. Tamo quja quja segi gam di itosib dauryeqnub.”

Ninḡi gisanḡ anjam maro tamo nanḡi qa ḡam atoqniy

¹⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Ninḡi geregere ḡam atoqniy. Tamo qudei na bosib gisanḡosib mernḡwab, ‘Iga Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.’ Di sai. Tamo nanḡi di kaja bul lawo na boqnsib ninḡi walawalainḡoqnsib anjam mernḡeqnub. Ariya nanḡo are miligiq di nanḡi tamo uge. Nanḡi bauḡ juwanḡ kaja nanḡi ḡumeqnub dego bul. ¹⁶ Ninḡi nanḡo kumbra di geregere tenemtosib poingwas, nanḡi Qotei aqa medabu o qaji tamo bolesai. Ninḡi are qaliy. Tamo nanḡi sil luwit marinḡq dena wainḡi sei osib uyeqnub e? Sai. Manḡ luwit marinḡq dena qura gei osib uyeqnub e? Sai. ¹⁷ Ninḡi qalie, ḡam bole nanḡi gei bole ateqnub. Nam uge nanḡi gei uge ateqnub. ¹⁸ Nam bole nanḡi gei uge atosiaeḡnub. Nam uge nanḡi gei bole atosiaeḡnub. ¹⁹ Nam kalil gei bole atosiaeḡnub qaji di tamo nanḡi na qomeleḡoqnsib ḡamyuwoq di breinjreḡnub. ²⁰ Dego kere ninḡi gisanḡ tamo nanḡo kumbra geregere tenemtosib poingwas, nanḡi Qotei aqa medabu o qaji tamo bolesai.

²¹ “Ninḡi endegsib are qalaib. Tamo unḡasari nanḡi ‘O Tamo Koba, O Tamo Koba’ e deḡsib metqab di Qotei na nanḡi taqatnjrsim nanḡo Mandor Koba sqas. Di sai. Tamo unḡasari ijo Abu aqa areqalo dauryeqnub qaji nanḡi segi Qotei na taqatnjrsim nanḡo Mandor Koba sqas. Qotei aḡi lanḡ qureq di unu. ²² Mondonḡ diḡo bati bamqa tamo unḡasari gargekoba nanḡi ijo ulatamuq di tigelosib endegsib merbqab. ‘O Tamo Koba, iga ino ḡam na anjam mare mare laqnem. Iga ino ḡam na mondor uge uge winḡroqnsimqa manḡa gargekoba yoqnem.’ Nanḡi e deḡsib merbqab. ²³ Merbibqa e kamba minḡraqai, ‘Ninḡi tal qabe? E ninḡi qaliesai. Deqa ninḡi jaraiyiy. Ninḡi kumbra uge yo qaji tamo.’ ”

Yesus a tal gereiyo kumbra qa yawo anjam marej

²⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo a ijo anjam kalil endi qusim dauryqas di a tamo bei meninḡ quraq di aqa tal atej a bul sqas. ²⁵ Bunuqna awa jagwa ti bosimqa ya meli dosim tal di qamsim putqasai. Siḡila na tigelesqas. Di kiyaaqa? A meninḡ quraq di tal atej deqa.

²⁶ Ariya tamo a ijo anjam kalil endi qusim olo dauryqa uratqas di a nanari tamo bei lanja sub goqeq di aqa tal atej qaji a bul sqas. ²⁷ Tal atnaq sonaqa awa jagwa ti bosiq a meli dosiqa tal di qamsiq renjintosiq putonaq aisiq tulan niñaqej. Od, tal di a torei padalej.”

²⁸ Yesus a anjam kalil di marsiq koboonaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanji queb. Qusib nanji prugueteb. ²⁹ Di kiyaqa? Yesus aqa anjam maroqnej di singila ti. Dal anjam qalie tamo nanjo anjam maroqneb de ti keresai. Yesus a segi anjam di aqa abu.

8

Yesus a tamo yu na aqa jejamu ugelenej qaji di boletej

¹ Yesus a manaq dena aiyeqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanji a dauryosib aiyeb. ² Onaqa tamo bei yu na aqa jejamu ugelenej qaji a Yesus aqa areq bosiq aqa singaq di singa pulutosiqa minjej, “O Tamo Koba, ni e boletbqa are soqnimqa e boletbe.” ³ Degsi minjnaqa Yesus a ban waiyosiq tamo di ojsiqa minjej, “E ni boletmq a are unu. Deqa ino jejamu olo boleeme.” Onaqa bati qujai deqa aqa yu kalil mosoosiq aqa jejamu boleej. ⁴ Onaqa Yesus na olo minjej, “Ni que. Ino jejamu bolego deqa ni tamo qudei nanji minjraim. Ni gilsim ino jejamu atra tamo osoryosim atraiyqajqa ingi ingi Moses a nami marej qaji di osim Qotei atraiyime. Yimqa tamo ungasari nanji ni numsis marqab, ‘Bole, ino jejamu bolego.’”

Yesus na qaja tamo gate aqa kanjal tamo boletej

⁵ Onaqa Yesus a walwelosiq Kaperneam qureq di brantej. Dia qaja tamo gate bei soqnej. A Rom tamo. A Yesus aqa areq bosiq pailyosiq minjej, ⁶ “O Tamo Koba, ijo kanjal tamo a makobaiyqo. Aqa tanu kalil laiyosiq jejamu tulan jaqatinjqoqa talq di neiejumu.” ⁷ Onaqa Yesus na minjej, “E gilsiy boletqai.” ⁸ Degsi minjnaqa qaja tamo gate na olo minjej, “O Tamo Koba, e tamo bolesai deqa ni ijo talq baim. Ni anjam segi marimqa ijo kanjal tamo a boleqas. ⁹ E dego tamo kokba qudei nanjo sorgomq di unum. Ijo qaja tamo nanji ijo sorgomq di unub. E bei minjqai, ‘Ni gile.’ Yimqa a gilqas. Bei minjqai, ‘Ni au.’ Yimqa a bqas. Ijo kanjal tamo bei minjqai, ‘Wau di ye.’ Degsi minjitaq a ijo anjam dauryqas.” ¹⁰ Onaqa Yesus a qaja tamo gate aqa anjam di qusiqa tulan pruguetej. Osiqa bulosiq tamo ungasari gargekoba a dauryoqneb qaji nanji minjrej, “E bole merngwai. Qaja tamo gate endi a e qa aqa areqalo tulan singilatqo. Israel tamo nami e qa degsi aqa areqalo singilato qaji bei unosai.

¹¹ “Deqa e ninji endegsi merngwai. Tamo ungasari gargekoba nanji sawa guta na guma na ti bosib koroosib Abraham, Aisak, Jekop nanji koba na awoosib ingi uyoqnaq. Yimqa Qotei lanj qureq di unu qaji a nanjo Mandor Koba sosim nanji taqatnjrqas. ¹² Ariya tamo qudei Qotei a nami taqatnjrqas osiq metnjrej qaji nanji a qa nanjo areqalo singilatosa deqa a nanjo Mandor Koba sosim nanji taqatnjrqasai. A na nanji osim qalaq di breinjrimqa nanji sawa ambruq di sqab. Sawa dia nanji akamkobaoqnsib pailoqnsib nanjo jaqatinj qa qalagei anjam atoqnaqas.”

¹³ Osiqa Yesus a qaja tamo gate di minjej, “Ni gile. Ni e qa ino areqalo singilatonom deqa ni gilsim unime. Ino kanjal tamo a boleosiq unu.” Degsi minjnaqa bati qujai deqa aqa kanjal tamo aqa ma koboonaqa a boleej.

Yesus na Pita aqa mimibe boletej

¹⁴ Onaqa Yesus a Pita aqa tal gogetosiqa Pita aqa mimibe makobaiyonaqa jejamu kanjanjonaq bijalq di neiesonaq unej. ¹⁵ Unsiqa aqa ban ojsiqa tigeltonaqa aqa jejamu kanjanj di koboonaqa a tigelosiqa ingi goiyetej.

Yesus a tamo ungasari gargekoba nanji boletnjroqnej

¹⁶ Senj aiqa laqnaqa tamo ungasari mondor uge uge na ojelenjo qaji nanjo was nanji na joqsib Yesus aqa areq osi boqneb. Osi beqnaqqa Yesus a anjam segi minjreqlaqa mondor uge nanji aqa anjam quoqnsib jaraiyoqneb. Tamo ma utru segi segi so qaji nanji dego osi beqnaq Yesus na boletnjroqnej. ¹⁷ A kumbra di yoqnej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, “Kristus a gago ma utru segi segi kalil yayietgoqnsiq taqal waiyeqnu.”

Tamo qudei nanji Yesus dauryqajqa minjeb

¹⁸ Bati deqa Yesus a nam atej di tamo ungasari tulan gargekoba nanji aqa areq di koroesonab unjrej. Deqa a na aqa angro nanji minjrej, “Iga qobunj gogetosim jaraiyosim ya agu taqal beiq gilqom.” ¹⁹ Degsi minjrsiqa nanji joqsib koba na gilqa laqnaqba dal anjam qalie tamo bei a Yesus aqa areq bosiq minjej, “O Qalie Tamo, ni sawa sawaq giloqnmqa e ni daurmoqnaqai.” ²⁰ Onaqa Yesus na minjej, “Bauj juwanj nanji tal ti. Agi sub miligiq di nerejeqnu. Qebari nanji simi ti. Deqa nanji simiq di nerejeqnu. Ariya e Tamo Angro nejajqaq tal saiqoji. Deqa ni e daurbqajqa gulbe koba.” ²¹ Onaqa Yesus aqa angro bei na minjej, “O Tamo Koba, ni e odbimqa e mati aisiy ijo abu qa tarinjoqnaqai. A moiymqa subq

atsiy di e ni daurmqai.” ²² Onaqa Yesus na minjej, “Unġum. Tamo moiyo qaji nanġi segi na tamo moiyo qaji nanġi subq ateleñoqnaq. Ariya ni bosim e daurbe.”

Yesus a jagwa ti ya korkor ti anjam minjrnaq laeb

²³ Osıqa Yesus a qobun gogetonaqa aqa anġro nanġi a dauryosib koba na qobun gogetosib gileb. ²⁴ Nanġi gileqnaqba Yesus a qobun miligiq di n̄eisiq qambumtej. Onaqa jagwa tulan koba tigelosiq ya korkortosıqa qobun qaloqnsıqa morman miligiq aıyeqnaqa ya maqej. ²⁵ Deqa Yesus aqa anġro nanġi tulan ulaugetosib aqa areq bosib dudumyosib minjeb, “O Tamo Koba, ni ıga aqaryaıge. Iga padalqa laqnum.” ²⁶ Onaqa Yesus a tigelosıqa minjrej, “Ninġi e qa nunġo areqalo sıngilatqa yonub tulan keresaiingwo. Ninġi kiyayaq ulaonub?” Degsi minjrısqıa jagwa ti ya ti n̄irıntjnrnaqa nanġi laeb. ²⁷ Onaqa Yesus aqa anġro nanġi are koba qalsib segi segi maroqneq, “Yesus a tamo kiyero deqa jagwa ti ya ti minjrıqoqa aqa anjam qusib laonub?”

Yesus a tamo aıyel nanġo jejamuq na mondor uge gargekoba winjrej

²⁸ Onaqa Yesus aqa anġro nanġi ti qobun na gilsib ya agu taqal beiq di brantosib Gadara nanġo sawaq di tıryeb. Tıryonabqa tamo aıyel nanġi tamo sub ato sawaq dena brantosib walwelosib Yesus aqa areq beb. Tamo nanġi di mondor uge uge na ojeleno qaji. Nanġi aıyel qaja ani. Deqa tamo kalil nanġi gam dena walwelqa keresai. ²⁹ Nanġi aıyel Yesus aqa areq bosib lelenkobaosib minjeb, “O Qotei aqa Njiri, ni ıga kiyergwajqa bonum? Iga padalqajqa bati bosaisonaqa ni laña ambleq di ıga jaqatin egwa bonum e?” ³⁰ Bati deqa isaq yala dia bel tulan gargekoba nanġi suwaroqneq. ³¹ Deqa mondor uge nanġi sıngila na pailosib Yesus minjeb, “Ni ıga qarıngimqa ıga bel nanġo jejamuq gilelenqom.”

³² Onaqa Yesus na minjrej, “Di kere. Ninġi jaraiyosibqa bel nanġo jejamuq gilelenoiy.” Degsi minjrnaqa mondor uge nanġi na tamo aıyel di uratnjrsib bel nanġo jejamuq gileleneb. Gilnabqa bel kalil nanġi gurgurosib botau dena prugelenosib yaq aısib ya uysib moreneq.

³³ Onaqa bel taqatoqneq qaji tamo nanġi kumbra di unsıbqa jaraiyosib qure miligiq aıyeb. Aısib bel qa ti tamo aıyel mondor uge uge na ojeleno qaji nanġi qa ti saoonsib laqneq. ³⁴ Onaqa qure deqaji kalil nanġi qusibqa Yesus unqajqa aqa areq beb. Bosib Yesus unsıb minjeb, “Ni gago sawa endi uratosim sawa beiq gile.”

9

Yesus a tamo bei jejamu laiyej qaji di boletej

¹ Onaqa Yesus aqa anġro nanġi ti olo qobun gogetosibqa ya agu taqal beiq aısib Yesus aqa segi qureq di branteb. ² Brantosib sonabqa tamo qudei na tamo bei jejamu laiyej qaji a sapersaq di atsıb Yesus aqa areq osi beb. Onaqa Yesus a nanġo areqalo unej di nanġo areqalo qujai Yesus na tamo jejamu laiyej qaji di boletqa kere. Degsi unsıq deqa tamo di minjrej, “O ijo anġro, ni areboleimeme. Ino une kalil e na kobotetmonum.”

³ Onaqa dal anjam qalie tamo qudei nanġi Yesus aqa anjam di qusibqa nanġo areqalo na mareb, “Yesus a Qotei misilinyqo.”

⁴ Nanġi degsib are qaleqnaqba Yesus a nanġo areqalo di qalieosıqa minjrej, “Ninġi kiyayaq areqalo uge di onub?” ⁵ Anjam kiye e na tamo jejamu laiyo qaji di minjit ninġi qusib e qa poingwas? ‘Ino une kalil e na kobotetmonum,’ anjam de kiyo, ‘Ni tigelosim walwel,’ anjam de kiyo? ⁶ Ariya e segi Tamo Anġro. E mandamq endi sıngila ti unum deqa e na tamo nanġo une kobotetnrqqa kere. Ninġi degsi poingwajqa deqa e na tamo di boletqai.” Yesus a nanġi degsi minjrısqıa tamo jejamu laiyej qaji di koqyosıqa minjrej, “Ni tigelosim ino sapersa osim ino talq gile.” ⁷ Degsi minjnaqa aqa jejamu boleonaqa a tigelosıqa aqa talq gilej. ⁸ Onaqa tamo unġasari kalil nanġi Yesus aqa manwa di unsıbqa nanġi tulan ulaosib Qotei aqa ñam soqtoqneq. Di kiyayaq? Qotei na sıngila kobaquja Yesus yej deqa.

Yesus na Matyu minjrej, “Ni e daurbe”

⁹ Onaqa Yesus a dena walwelosıqa takis o qaji tamo bei aqa ñam Matyu a takis o talq di awesonaq gilsiq itej. Osıqa minjrej, “Ni e daurbe.” Degsi minjnaqa a tigelosıqa Yesus dauryej.

¹⁰ Onaqa bati bei Yesus aqa anġro nanġi ti Matyu aqa talq gilsib awoosib inġi uyoqneq. Nanġi segi sai. Takis o qaji tamo ti une tamo ti tulan gargekoba nanġi dego bosib awoosib Yesus aqa anġro nanġi ti inġi uyoqneq. ¹¹ Onaqa Farisi qudei nanġi bosib Yesus a takis o qaji tamo ti une tamo ti nanġi koba na inġi uyeqnaq unjrsısqıa Yesus aqa anġro nanġi nenemnjreb, “Nunġo Qalie Tamo a kiyayaq takis o qaji tamo ti une tamo ti nanġi koba na awoosib inġi uyeqnaq?”

¹² Onaqa Yesus a Farisi nanġo anjam di qusıqa minjrej, “Tamo ma saiyoqi nanġi yu qanġra tamo aqaq gilosaieqnaq. Tamo ma ti nanġi segi yu qanġra tamo aqaq gileqnaq. ¹³ Qotei aqa anjam bei nami nenġrenjeb qaji di ninġi sisiyosib geregere poingem. Aġi endegsib

nengrenjyeb, 'Ninği e laña atraibeqñub. E nunğo kumbra deqa arearethosiaeqñu. Ariya ninği tamo nanği qa duloqñsib kumbra bole bole enjroqñqab di e tulañ arearethbqas.'” Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, “Tamo bei a marqas, 'E tamo bole. E une saiqoji.' E tamo deqaji nanği metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyosai. Tamo a marqas, 'E une ti.' E tamo deqaji nanği metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyem.”

Yesus a qurienq qa anjam marej

¹⁴ Bati bei Jon aqa anğro nanği Yesus aqa areq bosib minjeb, “İga ti Farisi nanği ti inği uratoqñsim qurienqñnum. Kiyaqa ino anğro nanği qurienqñosaieqñub?”

¹⁵ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo bei a uña ban ojqa bati qa aqa was nanği ti soqñibqa nanği are gulbeinjrqas e? Sai. Bunuqna nanğo was a nanği uratnjrimqa bati deqa nanği qurienqñsib sqab.

¹⁶ “Tamo bei a gara jugo bunuj osim dena mutu gentosim gara jugo sari branjoq di qandimqa keresai. Degsi qandimqas di bunuqna a na gara jugo sari di yansimqa gara mutu bunuj a kiñalaosim gara jugo sari di uratim bran qelikobaqas. ¹⁷ Tamo bei a wain bunuj osim ya nobu sariq di qamqa keresai. Ya nobu sari di nami kanğrañosiq sinğilaej deqa tamo dena wain bunuj qamimqa wain a didiqosim ya nobu sari paratosimqa wain bilenqosim mandamq aiqas. Ya nobu a dego ugeqas. A wain bunuj osim ya nobu bunujq di qamqas di nanği ombla bole sqab.”

Uña bei a Yesus aqa gara ojnaq boletosiq olo anğro moiyej qaji a tigeltej

¹⁸ Yesus na Jon aqa anğro nanği yawo anjam degsi minjrsiq koboonaqa Qotei tal taqato tamo bei a walwelosiq Yesus aqa areq bosiq sinğa pulutosiq minjrej, “O Tamo Koba, ijo anğro sebiñ a endego moiqo. Deqa ni bosim ino ban aqa jejamuq di atimqa a olo ñambile sqas.” ¹⁹ Onaqa Yesus na tamo di odyosiq tigelosiq a dauryosiq gileqnaqa aqa anğro nanği dego nanği aiyel daurnjrsib gileb.

²⁰ Nanği gileqñabqa uña bei ma ti soqnej qaji a Yesus aqa qoreq na dadauryosiq ban waiyosiq Yesus aqa gara mutu oje. Uña di a nami bai na unej leñ aiyuqñsiq degsi soqnej wausau 12 uratej. ²¹ A endegsi are qalej, “E Yesus aqa gara mutu segi ban na ojıtqa ijo ma koboqas.” Degsi are qalsiqa ban waiyosiq Yesus aqa gara mutu oje. ²² Ojnaqa Yesus a bulosiq uña di unsiq minjrej, “O ijo anğro, ni are lawo soqñime. Ni ino areqalo e qa sinğilatosisim ijoq bonum deqa ino ma agi koboqo.” Onaqa bati qujai deqa aqa leñ aiyuqnej qaji di koboej.

²³ Yesus a dena walwelosiq Qotei tal taqato tamo aqa talq di brantosiq ñam atej di tamo unğasari nanği yumba anjamoqñsib akam murqumyeqñab unjrej. ²⁴ Unjrsiq minjrej, “Ninği sasaloj. Anğro sebiñ di a moiyoşai. A laña ñeşiq qambumtejunu.” Degsi minjraqa nanği Yesus kikiyeb. ²⁵ Osib nanği sasalosib tal uratonabqa Yesus a anğro moiyej qaji aqa warum miligiq gilsiq anğro aqa ban ojsiq soqtonaqa a olo ñambile osiq tigelosiq awoej. ²⁶ Onaqa bunuqna sawa sawa kalilq di tamo unğasari nanği Yesus aqa mañwa deqa saoqñsib laqñeb.

Yesus a tamo qudei nanği boletnjrej

²⁷ Onaqa Yesus a qure di uratosiq walwelosiq gileqnaqa tamo aiyel ñam qandimnjro qaji nanği gam na Yesus dauryosib giloqñeb. Nanği giloqñsib leleñoqñsib Yesus minjoqñeb, “O Devit aqa Niri, ni iga qa are ugeimeme.” ²⁸ Degsib Yesus minjeqñabqa a tal bei gogetej. Tal gogetosiq sonaqa nanği aiyel Yesus aqa areq bonabqa minjrej, “E ninği boletnjgwa kere ninği degsib are qalonub e?” Onaqa nanği aiyel na minjeb, “Od, Tamo Koba.” ²⁹ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninği e qa nunğo areqalo sinğilatosisim ijoq bonub deqa e ninği boletnjgwai.” Osiqa aqa ban waiyosiq nanğo ñamdau oje. ³⁰ Ojnaqa nango ñamdau poinjraqa nanği sawa uneb. Onaqa Yesus a sinğila na minjrej, “Nunğo ñamdau boleqo deqa ninği tamo qudei nanği ubtosib minjraib.” ³¹ Onaqa nanği Yesus aqa anjam di dauryosai. Yesus a nanği aiyel boletnjrej deqa nanği gilsib mare mare laqñab sawa deqaji tamo unğasari kalil nanği quekriteb.

³² Nanği aiyel gileqñabqa tamo bei mondor uge na ojnaq medabu getenyej qaji a tamo qudei na osib Yesus aqa areq beb. ³³ Bonabqa Yesus na mondor uge di wiyetonaqa aqa meñ otyonaqa medabu waqtosiq anjam maroqnej. Onaqa tamo unğasari kalil nanği mañwa di unsibqa are koba qaloqñsib maroqñeb, “İsrael sawaq endi tamo bei na kumbra deqaji bei yeqnaq iga nami unosaioqñem.” ³⁴ Onaqa Farisi nanği maroqñeb, “Mondor uge nanğo gate koba Satan a Yesus aqa jejamuq di unu. Sinğila dena Yesus na mondor uge nanği winjreqñu.”

Yesus a tamo unğasari nanği qa dulej

³⁵ Yesus a dena walwelosiq qure kokba ti qure kiñilala ti dia brantoqñsqa Juda nanğo Qotei tal miligiq giloqñsqa Qotei aqa anjam palantoqñsiq minjroqnej. Qotei na aqa segi

tamo ungasari nanği taqatnjrsim nanęo Mandor Koba sqas anjam bole di Yesus na palon-toqnsiq Juda nanği minjroqnej. Osiqa tamo ma utru segi segi so qaji nanği boletnjroqnej.³⁶ Tamo ungasari tulan gargekoba nanği Yesus aqa areq beq nabqa unjroqnsiq a nanği qa duloqnej. Di kiyayaq? Nanği tulan sougetesqneq deqa. Nanği kaja bul mandor saiqoji.³⁷ Deqa Yesus na aqa anęro nanği yawo anjam bei endegsi minjrej, "Wauq di inęi gargekoba melionub. Ariya inęi meli bunuj otorqajqa wau tamo gargekoba sai.³⁸ Deqa nanği wau lanja minjibqa a na wau tamo nanği qarinjnjrimqa nanği aqa wauq gilsib inęi meli bunuj otorelęqab."

10

Yesus aqa anęro 12 nanęo ñam

¹ Onaqa Yesus na aqa anęro 12 nanği metnjrnaqa aqa areq beb. Bonabqa a na nanği sinęila enjrej. Nanği na tamo ungasari nanęo jejamuq dena mondor uge uge winjraqja ti tamo ungasari nanęo ma utru segi segi kalil kobotetnjraqja ti deqa marsiq nanği sinęila enjrej.

² Aqa anjam maro tamo 12 sinęila enjrej qaji nanęo ñam aęiende. Bei Saimon. Yesus na aqa ñam bei Pita waiyej. Nanği aqa was Andru wo. Bei Sebedi aqa njiri Jems aqa was Jon wo.³ Ariya Filip Bartolomy wo. Bei Tomas nanği takis o qaji tamo Matyu wo. Bei Alfias aqa njiri Jems nanği Tadius wo.⁴ Bei Saimon aęi Rom nanği winjraqja maroqnej qaji. Ariya bei Judas Iskariot aęi bunuqna Yesus osiqa jeu tamo nanęo banq di atej qaji.

Yesus na aqa anęro 12 nanęi wau enjrej

⁵ Osiqa Yesus na aqa anęro 12 nanği di qarinjnjrqa osiqa minjrej, "Ninęi qure qureq giloqniy. Ninęi sawa bei bei qaji nanęoq giloqnaib. Samaria nanęo qureq dego giloqnaib.⁶ Ninęi Israel nanęo seqiq giloqniy. Israel nanği sougetejunub. Nanği kaja bul mandor saiqoji.⁷ Deqa ninęi giloqnsibqa anjam endegsib minjroqniy, 'Qotei lan qureq di unu qaji a nunęo Mandor Koba sosim ninęi taqatnjwajqa bati jojomoqo.'⁸ O ijo anęro, ninęi na Israel nanği degsib minjroqnsibqa nanęo ma tamo nanği boletnjroqniy. Tamo moreņoqnaibqa olo tigeltnjroqniy. Tamo nanęo jejamu yu na ugeleņo qaji nanği olo gereinjroqniy. Mondor uge uge nanği dego tamo ungasari nanęo jejamuq dena winjroqniy. E sinęila enęonum qaji di ninęi awaiyosai. E lanja enęonum. Deqa ninęi dego tamo nanği lanja gereinjroqniy. Nanği awai bei yainjraib.

⁹ "Ninęi meniņ silali aęi gol ti silva ti kapa ti di osib gilaid.¹⁰ Ninęi walwelosib nunęo qaęun aib. Gara jugo aiye aiyel aib. Singa tatal aiye aiyel aib. Walwelqajqa toqon ojaib. Ninęi Qotei aqa wau tamo unub deqa ninęi qure qureq giloqnsibqa nanği na inęi inęi deqaji ninęi enęoqnaib.

¹¹ "Ninęi qure bei beiq di brantoqnsibqa tamo bole bei itoqnsib aqa talq di soqniy. Dia sosib dena tigeloqnsib olo qure beiq giloqniy.¹² Ninęi tal bei gogetoqnsibqa tamo ungasari tal miligiq di unub qaji nanği endegsib minjroqniy, 'Ninęi lawo na soqniy.'¹³ Degsib minjroqnsibqa nanği ninęi joqsib gereinęibqa nunęo lawo anjam di nanęoq di uratib soqnem. Ariya nanği ninęi gereinęosaiabqa nunęo lawo anjam di olo puluosim nunęoq bem.¹⁴ Tamo bei a ninęi gereinęwa uratimqa kiyu nunęo anjam quwa asęiyimqa kiyu ninęi qure di uratqa oqnsib nunęo singa tumburum butuyoqniy.¹⁵ E bole mernęwai. Mondonj Qotei a tamo ungasari nanęo une qa peginjnjrqa batiamqa Qotei na qure deqaji nanği tulan padaltnjrougetqas. Sodom qure ti Gomora qure ti nanği Qotei na mondonj degsim padaltnjrqasai. A nanği gulbe kiñala enjraqas."

Gulbe bei bei brantonaqab

¹⁶ Osiqa Yesus a olo marej, "Ninęi quiy. Ninęi kaja du du bul unub deqa e na ninęi qarinjnjtqa gilsib bauj juwan nango ambleq di wauoqnaib. Deqa ninęi amal nango kumbra dauryiy. Aęi amal nanği gaigai ñam atoqnsib laqnuq. Ninęi binon nango kumbra dego dauryiy. Aęi binon nanği kumbra bole segi yeqnuq. Nanği kumbra uge yosaieqnuq.¹⁷ Deqa ninęi tamo nanği qa geregere ñam atoqniy. Nanği bosib ninęi ojeleņosib anjam pegiyo talq di ninęi tigeltņgoqnaib. Osib nanęo Qotei tal miligiq di ninęi kumbainęoqnaib.¹⁸ Osib ninęi olo joqoqnsib Rom nanęo gate ti nanęo mandor ti nanęo ulatamuq di ninęi tigeltņgoqnaib. Yimqa ninęi ijo anjam bole palontoqnsib nanği minjroqnaib. Osib sawa bei bei qaji nanği dego ijo anjam minjroqnaib.¹⁹ Nanği na ninęi ojoqnsib anjam pegiyo talq di tigeltņgoqnsibqa ninęi ulaaib. Osib endegsib are qalaib, 'Iga na kamba anjam kiyersim minjrqom?' Ninęi degaib. Bati deqa Qotei na powo enęimqa ninęi kamba anjam minjraqab.²⁰ Ninęi segi na anjam minjrqasai. Nunęo Abu aqa Mondor na nunęo medabu sinęilatetnjim ninęi anjam marqab.

²¹ "Bati deqa kumbra uge endeqaji branteleņqas. Tamo qudei na nanęo segi was nanği ojoqnsib jeu tamo nanęo banq di atoqnsibqa nanği na nanği ñumoqnsib moreņoqnaib. Tamo qudei na nanęo segi anęro nanği dego degsib ojoqnaib. Anęro qudei na nanęo

segi ai abu nanği ojoqnsib jeu tamo nanço banço di atoqnibqa nanği na nanği ñumoqnib moreñoqnaqab. ²² Ninqi ijo ñam ejunub deqa tamo unğasari kalil nanği ninqi qa tulañ ugeoqnsib jeutñgoqnaqab. Ariya ninqi ijo ñam siñgila na ojsib gilsib diño bati itqab di Qotei na ninqi elenqas. ²³ Ninqi qure bei beiq di brantoqnibqa tamo unğasari nanği na ninqi ugeugeiñgoqnbqa ninqi nango qure di uratoqnsib olo qure beiq giloqniy. E bole mernğwai. Ninqi Israel nango qure kalil keretosaisoqnibqa e Tamo Anğro olo bğai.

²⁴ “Skul anğro na aqa qalie tamo a bunyqa keresai. Kanğal tamo na aqa tamo koba a bunyqa keresai. ²⁵ Skul anğro a kobaqujaosimqa di aqa qalie tamo ombla kerekereqab. Kanğal tamo a powo koba osimqa di aqa tamo koba ombla kerekereqab. E tal aqa abu bul. Jeu tamo nanği na e merbeqñub, ‘Ni Satan.’ Degsib ñam merbeqñub. Ninqi ijo talq di unub deqa jeu tamo nanği na ninqi dego ñam tulañ ugedamu mernñoqnaqab.”

Ninqi Qotei segi ulaiyiy

²⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Ninqi jeu tamo nanği di ulainjraib. Kumbra kalil kabuejunu qaji di boleq dqas. Anjam kalil uliejunu qaji di tamo nanği qusib poinjrğas. ²⁷ Deqa anjam e ambruq di mernğeqnum qaji di ninqi olo suwançoq di maroqniy. Anjam ninqi lumu na queqñub qaji di ninqi olo bijal gogeq di tigelosib palontqniy. ²⁸ Ninqi jeu tamo nanği ulainjraib. Nanği nunço qunun moyotqa keresai. Nanği nunço jejamu segi moyotqa kere. Deqa ninqi nanği ulainjraib. Qotei a segi ulaiyiy. A na qujai tamo nanço qunun ti jejamu ti turtnjrsim ñamyuwoq di breinjrqqa kere.

²⁹ “Ninqi qalie. Tamo nanği qebari sinjir silali kobaquja na awaiyosaieqñub. Silali kiñala na awaiyeqñub. 10 toea dego. Ariya nunço Abu a na qebari sinjir nanği geregere taqatñjreqnu. A na marimqa bei a ulonjosim mandamq aiga keresai. ³⁰ Deqa kere Qotei a nunço gate banğa segi segi sisiyoqnsiq geregere taqateqnu. ³¹ Deqa ninqi ulaaib. Ninqi qebari kalil nanği tulañ bunñjrejunub.”

Ninqi Yesus aqa ñam marqajqa ulaaib

³² Osiqa Yesus a olo marej, “Ninqi mandam tamo nanço ulatamuq di ijo ñam boleq atsiq marqab di mondoñ e kamba ijo Abu lañ qureq di unu qaji aqa ulatamuq di nunço ñam boleq atsiy marqai. ³³ Ariya ninqi mandam tamo nanço ulatamuq di ijo ñam marqajqa asgiñğwas di mondoñ e kamba ijo Abu lañ qureq di unu qaji aqa ulatamuq di nunço ñam marqajqa asgibqas.”

Iga Yesus tulañ qalaqalainjrsim

³⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Ninqi kiyersib are qalonub? E na qaja kobotitqa tamo unğasari nanği geregere lawo na sqajqa e deqa bem kiyo? Sai. E na qaja kobotqajqa bosai. E na tamo unğasari nanği pupoinjritqa nanği jeu jeu sqajqa deqa bem. ³⁵ Od, e jeu kumbra tigeltqa bem. Deqa anğro mel nanği na nango segi abu nanği jeutñjroqnaqab. Anğro sebiñ nanği na nango segi ai nanği jeutñjroqnaqab. Aiñ yala nanği na nango segi aiñ qeli nanği jeutñjroqnaqab. ³⁶ Tamo unğasari tal qujaiq di unub qaji nanği jeu jeu sqab.

³⁷ “Deqa ninqi quiy. Tamo bei na aqa ai abu nanği tulañ qalaqalainjrsimqa ariya di bunyosim e tulañ qalaqalaibqasai di a e ombla wauqa keresai. Tamo bei na aqa anğro mel nanği ti aqa anğro sebiñ nanği ti tulañ qalaqalainjrsimqa ariya di bunyosim e tulañ qalaqalaibqasai di a e ombla wauqa keresai. ³⁸ Tamo bei na aqa segi ñamburbas qoboyosim e daurbqasai di a e ombla wauqa keresai. ³⁹ Tamo bei a aqa segi ñambile taqatqajqa arearetqas di a padalqas. Ariya tamo bei a e qa are qalsimqa aqa segi ñambile uratqas di a olo ñambile bole oqas.”

Tamo bei na Yesus aqa anğro gereiyqas di Qotei na a awai bole yqas

⁴⁰ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na ninqi osim geregereiñğwas di a na e dego osim geregereibqas. Tamo a e oqas di a na ijo Abu e qarinqej qaji di dego oqas. ⁴¹ Tamo bei a endegi are qalqas, ‘Tamo di a Qotei aqa medabu o qaji tamo.’ A degsi are qalsimqa tamo di osim gereiyqas di Qotei na kamba awai bole yqas. Di kiyaaq? A na Qotei aqa medabu o qaji tamo di gereiyqo deqa. Tamo bei a endegi are qalqas, ‘Tamo di a Qotei aqa anjam dauryeqnu qaji tamo.’ A degsi are qalsimqa tamo di osim gereiyqas di Qotei na kamba awai bole yqas. Di kiyaaq? A na Qotei aqa anjam dauryeqnu qaji tamo di gereiyqo deqa. ⁴² Tamo bei a ijo anğro bei unsim endegi are qalqas, ‘Tamo di a Yesus aqa anğro.’ A degsi are qalsimqa ijo anğro di osim ya ulili tigsim anaiyqas di Qotei na kamba awai bole yqas. E bole mernğwai. A ijo segi anğro gereiyqo deqa aqa awai bole Qotei na yqas qaji di tamo bei na olo yaiyqa keresai.”

11

Jon yansjro qaji aqa anğro qudei nanği anjam bei Yesus nenemyeb

¹ Yesus na aqa anjro 12 nanji anjam degsi minjrsiq koboonaqa a sawa di uratosiqa qure qureq giloqnsiqa tamo ungasari nanji Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej.

² Bati deqa Jon yansnjro qaji a tonto talq di soqnej. Sonaqa wau kalil Kristus a yoqnej qaji di tamo qudei nanji unsib deqa mare mare laqnaq Jon a quej. Qusiqa aqa anjro qudei nanji qarinjrnraq Yesus aqa areq gilsib endegsib nenemyeb, ³ “Kristus agi Qotei na nami qarinyim bqajqa marej qaji di ni kiyo? Ni saiamqa iga tamo bei qa tarinqom kiyo?”

⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ningi aisib anjam ningi queqnuq qaji deqa ti kumbra ningi uneqnuq qaji deqa ti Jon saiyosib minjiy. ⁵ Endegsib minjiy, ‘Tamo nam qandimnjro qaji nanji olo nam poinjreqlaqa sawa uneqnuq. Tamo jejamu lainjro qaji nanji olo walweleqnuq. Tamo nango unqajqa wadau sawa qajqa. Tamo moreno qaji nanji olo tigeleqnuq. Tamo sougetejunub qaji nanji Qotei aqa anjam bole queqnuq. ⁶ Tamo nanji e qa nanjo areqalo singilatoqnsib olo ijo nam ulontosaieqnuq qaji nanji tulan areboleboleinjreqlu.’”

⁷ Onaqa Jon aqa anjro nanji Yesus aqa anjam di qusibqa olo puluosib Jon minjqajqa aiyeb. Aiyeqnabqa Yesus na tamo ungasari gargekoba a ombla soqneb qaji nanji Jon qa endegsi minjrej, “Ningi tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Ningi tamo silai aqa banqa bul jagwa na pileteqnaqa di unqajqa gileb kiyo? Sai. Jon a tamo deqaji sai. ⁸ Deqa ningi tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Ningi tamo gara bole walaosiq laqnaq qaji di unqajqa gileb kiyo? Di dego sai. Tamo gara bole walaeqnuq qaji nanji mandor kokba nanjo talq di unub. ⁹ Deqa ningi kiyaya wadau sawaq gileb? Ningi Qotei aqa medabu o qaji tamo bei unqajqa gileb kiyo? Od. Agide. Ningi deqa unqa gileb. Deqa e ningi endegsi merngwai. Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo kobaqaja. A na Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanji tulan bunjrejunu. ¹⁰ Agi nami e mandamq aiyosaisanamqa Qotei a Jon qa endegsi merbej, ‘Ni que. E na ijo anjam maro tamo qarinyitqa a ni qa namoosim ino gam gereiyetmqas.’ Tamo di agi Jon. Anjam di Qotei aqa nengrenq di unu. ¹¹ Deqa e bole merngwai. Jon yansnjro qaji a na tamo kalil mandamq endi unub qaji nanji tulan bunjrejunu. Ariya tamo qudei nam saiqoji unub qaji nanji Qotei na taqatnjroqnsiqa nanjo Mandor Koba unu deqa nanji olo Jon tulan bunyeyunub.

¹²⁻¹³ “Nami Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanjo anjam ti maroqneb dena bosu bosiq Jon yansnjro qaji aqa bati brantej. Dena bosiq bini tamo ungasari nanji Qotei na taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqajqa tulan singilaqnuq. Qotei agi lan qureq di unu. ¹⁴ Ningi quiy. Qotei aqa medabu o qaji tamo Elaija a olo bqas. Anjam di nengrenq di unu. Elaija agi bej. E Jon qa merngwa osimqa Elaija aqa nam na yawo anjam merngeqnum. Ningi ijo anjam di quqwa are soqnimqa quiy. ¹⁵ Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam di geregere quem.

¹⁶ “Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanjo kumbra qa e yawo anjam kiyersiy marqai? E nango kumbra qa endegsi marqai. Nanji anjro du du bul qure ambleq di alanoqnsib anjro qudei na qudei minjreqluq, ¹⁷ ‘Iga yumba anjamonumqa ningi lou tuosai. Iga are uge qa louonumqa ningi akamosai.’” ¹⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “Jon a bosiq ingi ti wain ti uratosiq sonaqa tamo nanji a qa maroqneb, ‘A mondor uge ti unu.’” ¹⁹ Ariya e Tamo Anjro bosimqa ingi ti wain ti uyeqnamqa tamo nanji e nubosqnsib mareqnuq, ‘Ningi uniy. Yesus a qunjan ani. A wain uyo ani. A takis o qaji tamo ti une tamo ti nanji koba na walweleqnuq.’” Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei aqa tamo ungasari nanji aqa wau kalil unoqnsib dena nanji bole qalieqnuq, aqa powo tulan kobaqaja.”

Yesus na tamo ungasari are bulyosai qaji nanji njirinjnrej

²⁰ Qure qudei Yesus a dia manwa gargekoba yoqnej qaji nanji are bulyosai deqa a nanji qa njirnej. ²¹ Osiqa minjrej, “O Korasin qure ti Betsaida qure ti, ningi tulan padalougetqab. Di kiyaya? Manwa e nunjoq di yoqnem qaji di Tair qure ti Saidon qure ti nanjoq di brantej gamu nanji nami are bulyosib are uge qa gara jigsib nam sumq di awoeb gamu. ²² Deqa e ningi endegsi merngwai. Mondonj Qotei a tamo ungasari nanjo une qa peginjraq batiamqa a na ningi tulan padaltngougetqas. Qotei na Tair qure ti Saidon qure ti nanji degsim padaltnjrqasai. A nanji gulbe kiñala enjrqas. ²³ O Kaperneam tamo ungasari, ningi lan qureq oqwa kere e? Keresai. Qotei na ningi breingimqa moiyo qureq aqab. Di kiyaya? Manwa e nunjoq di yoqnem qaji di Sodom qure nanjoq di brantej gamu nanji bini unub gamu. Nanji padalosai gamu. ²⁴ Deqa e ningi endegsi merngwai. Mondonj Qotei a tamo ungasari nanjo une qa peginjraq batiamqa a na ningi tulan padaltngougetqas. Qotei na Sodom qure nanji degsim padaltnjrqasai. A nanji gulbe kiñala enjrqas.”

Yesus na ningi aqaryainjimqa ningi aqaratqab

²⁵ Bati deqa Yesus a endegsi Qotei pailyej, “O Abu, ni segi lan qa ti mandam qa ti Koba. E ino nam soqteqnum. Di kiyaya? Ni ijo anjam kalil powo tamo nanji qa ulitoqnsimqa tamo nanji anjro du du bul unub qaji nanji segi qa babteqnam nanji poinjreqlu. ²⁶ Od, Abu, ni

ino segi areqalo dauryosim agi degyeqnum.” ²⁷ Yesus a degsi Qotei pailyej. Osiqa marej, “Ijo Abu na ingi ingi kalil ijo banq di atelenej unu. E segi Qotei aqa Niri. Tamo bei a e qa qaliesai. Ijo Abu a segi e qa qalie. Tamo bei a ijo Abu qa qaliesai dego. E segi ijo Abu qa qalie. E na tamo qudei nanqi ijo Abu osornjrqa areibqas di osornjrqai. Yim nanqi dego ijo Abu qa qalieqab.

²⁸ “Ningi gulbe qoboiyoqnsib waukobaqnum qaji ningi kalil ijoq babqa e na aqaryainqitqa ningi aqaratqab. ²⁹ E ijo segi nam aguq atoqnsim tamo nanqi lawo kumbra enjreqnum. Deqa ningi e qa geregere qalieosib ijo anjam dauryoqniy. Yim ningi aqaratqab. ³⁰ Ningi ijo anjam dauryajqqa di gulbe sai. Di oto. Wau e na ningi enjeqnum qaji di dego gulbe sai. Di oto.”

12

Yesus a segi yori bati aqa Tamo Koba

¹ Yori bati bei Yesus aqa angro nanqi ti wau ambleq na giloqnsibqa aqa angro nanqi mamnjrnaqa bem sum gei elenjoqnsib uye uye giloqneb. ² Nanqi degsib gileqnaqqa Farisi qudei nanqi bosib nanqi unjrnsib Yesus minjeb, “Ni une. Ino angro nanqi gago dal anjam groteqnum. Yori bati qa kumbra degyo di getento koba.” ³ Onaqa Yesus na kamba Farisi nanqi minjrej, “Nami Devit aqa wau tamo nanqi ti mamnjrnaqa kumbra yeb qaji di ningi buk miligiq di sisiyosai kiyo? ⁴ Devit a atra tal miligiq gilsiqqa Qotei atraiyqajqa bem osiqqa aqa wau tamo nanqi koba na uyeub. Bem di getento. Di atra tamo nanqi segi uyqajqa bem. Devit a degyej di a dal anjam grotej. Ariya a Qotei aqa namgalaq di une saiqoji. ⁵ Dal anjam bei dego nengrenq di unu. Anjam agiende. Atra tamo nanqi yori bati gaigai atra tal miligiq di waueqnum. Nanqi kumbra dena nanqi dal anjam groteqnum. Ariya nanqi Qotei aqa namgalaq di une saiqoji. Ningi anjam di nami buk miligiq di sisiyosai kiyo? ⁶ Ariya e ningi endegsi mernjwai. Bini tamo bei atra tal tulan bunyejunu qaji a nungo ambleq di unu. ⁷ Qotei aqa anjam bei dego nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Ningi e lanja atraibeqnum. E nungo kumbra deqa arearetbosaieqnu. Ningi tamo nanqi qa duloqnsib kumbra bole bole enjroqnaq di e tulan arearetbqas.’ O Farisi, ningi Qotei aqa anjam di sisiyosib poingq qamu ningi tamo une saiqoji nanqi gulbe enjrosai qamu. ⁸ E Tamo Angro. Deqa e segi na yori bati taqatejunum. E segi yori bati aqa Tamo Koba.”

Yori bati qa Yesus a tamo ban qandamyey qaji di boletj

⁹ Onaqa Yesus a dena walwelosiqqa qure beiq di brantosiqa Juda nanqi Qotei tal miligiq gilej. ¹⁰ Qotei tal miligiq di tamo bei ban qandamyey qaji a soqnej. Deqa tamo qudei nanqi Yesus aqa jejamuq di anjam lanja qametqa marsibqa endegsib nenemyeb, “Iga yori bati qa tamo boletqom di kere kiyo? Dal anjam a kiyersi marqo?” ¹¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo bei aqa kaja a yori bati qa ulonjosim subq aiyimqa a uratqasai. A na aqaryaiyosim olo subq dena osim goge atqas. Di ningi qalie. ¹² Ariya tamo nanqi kaja sai. Nanqi tamo qunun ti. Deqa iga yori bati qa tamo aqaryaiyim a bole sqas di kumbra bole.” ¹³ Yesus a nanqi degsi minjrnsiqqa tamo ban qandamyey qaji di minjrej, “Ni ino ban waiy.” Degsi minjnaqa aqa ban waiyonaq bolelej. Aqa ban bei ombla na kerekereeb. ¹⁴ Onaqa Farisi nanqi Qotei talq dena oqedosib nanqi gam kiyersib Yesus qalib moiqajqa deqa qairoqneb.

Yesus a segi qujai Qotei aqa wau tamo bole

¹⁵ Farisi nanqi Yesus qalqajqa qairoqneb di qalieosiqqa qure di uratosiq walwelosiq gilej. A gileqnaqa tamo ungasari gargekoba nanqi a dauryeqnaq a nanqi ma tamo kalil nanqi boletnjroqnej. ¹⁶ Osiqa a na nanqi saidnjroqnej, “Ningi ijo nam ubtosib maraib.” ¹⁷ Yesus a kumbra di yey deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami marej qaji di aqa damu brantej. A anjam endegsi marej, ¹⁸ “Endi ijo wau tamo e segi na giltem qaji. E a tulan qalaqalaiyeqnum. E a qa areboleboleibeqnu. E ijo Mondor aqaq di atitqa a na sawa bei bei qaji nanqi endegsim minjroqnaqas, ‘Ningi kumbra bole dauryiy.’ ¹⁹ A njirin anjam maroqnaqasai. A lelenkobaqnaqasai. Gamq di tamo ungasari nanqi aqa kakro quoqnaqasai. ²⁰ Silai aqa banga genqa laqnimqa a na torei gentqasai. Wanjal aqa pulon kiñalaamqa a na torei mosotqasai. A degsim lawo na wauoqnsim gilsim gilsim kumbra bole torei singilatqas. ²¹ Yimqa sawa bei bei qaji nanqi a qa nanqi areqalo singilatosis a na nanqi aqaryainjrqaqqa deqa tarinjoqnsib sqab.”

Tamo qudei nanqi maroqneb, “Yesus a Belsebul aqa sijgila na waueqnu”

²² Onaqa bati di tamo bei mondor uge na medabu getentosiq nam qandimyej qaji a soqnej. Sonaqa tamo qudei na a osib Yesus aqa areq beb. Bonabqa Yesus na mondor uge di wiyetonaqa aqa menj onyonaqa aqa namdamu boleosiqa a sawa unsiqqa anjam bole maroqnej. ²³ Onaqa tamo ungasari kalil nanqi Yesus aqa manjwa di unsibqa tulan prugugetosib

maroqneq, “Tamo di a Devit aqa Njiri kiyo?”²⁴ Onaqa Farisi nanqi nanqo anjam di qusibqa maroqneq, “Sai. Mondor uge nanqo gate koba Belsebul a Yesus aqa jejamuq di unu. Singila dena a na mondor uge nanqi winjreanu.”

²⁵ Onaqa Yesus a nanqo areqalo di qalieosiqa yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo nanqi sawa qujaiq di unub qaji nanqi segi poaiyelosib qotqab di nanqi koba na geregere sqa keresai. Nanqi niñaqosib koboqab. Tamo nanqi qure qujai kiyo tal qujai kiyo di unub qaji nanqi segi poaiyelosib qotqab di nanqi dego koba na geregere sqa keresai. ²⁶ Dego kere Satan na aqa segi mondor uge nanqi winjrqas di nanqi poaiyelqab. Deqa Satan a kiyersim aqa mondor uge nanqi olo taqatnjrqas? Di keresai. ²⁷ Ninqi mareqnuq, ‘Yesus a Belsebul aqa singila na mondor uge nanqi winjreanu.’ Di sai. E Belsebul aqa singila na mondor uge nanqi winjrqai di yai aqa singila na nunqo angro nanqi mondor uge winjrqab? Deqa nanqi segi na merngwab, ninqi anjam groteqnuq. ²⁸ Ariya e Qotei aqa Mondor aqa singila na mondor uge nanqi winjrqai di ninqi endegsi poingwas, ‘Bole, Qotei a gago Mandor Koba sosim inga taqatgwajqa bati brantqo.’ Ninqi degsi poingwas.

²⁹ “Tamo bei a kiyersim tamo singila koba bei aqa tal gogetosim aqa ingi ingi kalil bajinqas? E marqai. A mati tamo di sil na tontim soqnmqqa di aqa ingi ingi kalil bajinqas. Tontqasai di aqa ingi ingi bajinqa keresai.

³⁰ “Tamo bei na e beterbqasai di a na e jeutbqas. Tamo bei a e ombla wauqasai di a na ijo wau ugetetbqas.

³¹ “Deqa e ninqi endegsi merngwai. Tamo unqasari nanqo une kalil Qotei na kobotetnjrqas. Nanqo misilinj anjam mareqnuq qaji une di dego Qotei na kobotetnjrqas. Ariya nanqi Qotei aqa Mondor misilinj qab une di Qotei na kobotetnjrqasai. ³² E Tamo Angro. Tamo a e misilinj qas une di Qotei na kobotqas. Ariya tamo a Mondor Bole misilinj qas une di Qotei na kobotqasai. Bini bati endeqa Qotei na kobotqasai. Mondonj dego Qotei na kobotqasai.”

Nam uge nanqi gei uge ateqnub

³³ Osiqa Yesus a olo marej, “Nam bole nanqi gei bole ateqnub. Nam uge nanqi gei uge ateqnub. Deqa tamo nanqi nam aqa gei unsibqa dena poinjrqas, ‘Nam di bole. Nam di uge.’

³⁴ Ninqi amal uge bul. Ninqi tamo uge. Deqa ninqi kiyersib anjam bole maroqneq? Tamo nanqo areqalo kalil nanqo are miligiq na oqoqnsiq medabuq na branteqnu. ³⁵ Tamo bole nanqo are miligi di areqalo bole na maqejunu. Deqa nanqi kumbra bole yeqnub. Ariya tamo uge nanqo are miligi di areqalo uge na maqejunu. Deqa nanqi kumbra uge yeqnub.

³⁶ “Deqa e ninqi endegsi merngwai. Mondonj Qotei a tamo unqasari nanqi peginjrqqa batiamqqa nanqo anjam kalil nanqi laja laja mareqnuq qaji di Qotei na nanqo jejamuq di qametnjrqas. ³⁷ Ino anjam boleamqqa Qotei na mermqas, ‘Ni tamo bole.’ Ino anjam ugeamqqa Qotei na mermqas, ‘Ni tamo uge.’”

Tamo qudei nanqi Yesus aqa manwa unqajqa minjeb

³⁸ Onaqa dal anjam qalie tamo qudei ti Farisi qudei ti nanqi na kamba Yesus minjeb, “O Qalie Tamo, ni Qotei aqa manwa bei babtimga unqom.”

³⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo unqasari bini bati endeqa unub qaji nanqo kumbra tulanj ugedamu. Nanqi Qotei areiyosaieqnuq. Nanqi gaigai ijo manwa laja unqajqa metheqnuq. Deqa e na ijo manwa bei nanqi osornjrqasai. Qotei aqa medabu o tamo Jona aqa manwa segi osornjritqa nanqi unqab. ⁴⁰ Agi Jona a bati qalub qolo qalub qe ani aqa miligiq di soqnej. Dego kere e Tamo Angro bati qalub qolo qalub sub miligiq di sqai. ⁴¹ Mondonj Qotei na tamo unqasari nanqi peginjrqqa batiamqqa Ninive tamo nanqi tigelqab. Tigelosibqa tamo unqasari bini bati endeqa unub qaji nanqo kumbra uge babtetnjrqab. Nanqi degyqab. Di kiyaqqa? Ninive tamo nanqi nami Jona aqa anjam qusib are bulyeb deqa. Ariya bini tamo bei Jona tulanj bunyejunu qaji a nunqo ambleq di unu. ⁴² Mondonj Qotei na tamo unqasari nanqi peginjrqqa batiamqqa unj mandor nami guta di sawa taqatoqnej qaji a dego tigelqas. Tigelosimqqa tamo unqasari bini bati endeqa unub qaji nanqo kumbra uge babtetnjrqas. A degyqas. Di kiyaqqa? Unj di a nami Solomon aqa powo kobaquja unqa marsiqa sawa isaq na walwelosi bej deqa. Ariya bini tamo bei Solomon tulanj bunyejunu qaji a nunqo ambleq di unu.”

Mondor uge a tamo aqa jejamu uratosim olo bqas

⁴³ Osiqa Yesus a olo marej, “Mondor uge a tamo bei aqa jejamuq dena ulanosim sawa kanqranjoq gilqas. Gilsim dia laqnsimqqa aqaratqajqa sawa namam ugeiyim marqas, ⁴⁴⁻⁴⁵ ‘E olo puluosiy ijo tal uratem qaji deq olo aiqai.’ A degsi marsimqqa aisim tal di laja unu degsim unqas. Tal di nami manj solsis ingi ingi kalil gereiyeb milalejunu di unsimqqa olo puluosim gilsim mondor uge 7 tulanj ugedamu nanqi joqsim bosim koba na tal dia sqab. Soqnbqqa tamo di aqa so tulanj ugeqas. Aqa so uge namij degwasai. Aqa so olo tulanj

ugedamuqas. Dego kere tamo ungasari bini bati endeqa kumbra uge uge yeqnub qaji nanngi degsib sougetesqab.”

Yesus a marej, “Ijo ai ijo was nanngi tal qabe?”

⁴⁶ Yesus na tamo ungasari gargekoba nanngi anjam degsi minjreqnaqa aqa was nanngi aqa ai koba na Yesus qa bosib talq di iteb. Yesus a warum miligiq di sonaqa nanngi na anjam bei minjqajqa deqa oqeq di tigelesoqneb. ⁴⁷ Onaqa tamo bei na Yesus minnej, “Ni que. Ino was nanngi ino ai ombla na ni anjam bei mermqa bonub agi oqeq di tigelejunub.” ⁴⁸ Onaqa Yesus na kamba minnej, “Ijo ai ijo was nanngi tal qabe?” ⁴⁹ Degsi minjsiqa aqa bar na aqa segi angro nanngi osoryosiqa minnej, “Ni une. Ijo ai ijo was nanngi agide. ⁵⁰ Tamo a ijo Abu lan qureq di unu qaji aqa areqalo dauryoqnqas di a ijo was bole. A ijo jaja. A ijo ai.”

13

Yesus a saga yago qa yawo anjam marej

¹ Bati deqa Yesus a tal uratosiqa alile aisiq ya agu qalaq di awoej. ² Onaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi bosib aqa areq di koroonabqa a sasalosiqa qobun gogetosiq di awoej. Awesonaqa tamo ungasari kalil nanngi alile di tigelesoqneb. ³ Tigelesonabqa a na yawo anjam gargekoba nanngi minjroqnej. Yawo anjam bei endegi minjrej, “Ningi quiy. Tamo bei a gilsiqqa aqa ingi wauq di saga yago breiyelenej. ⁴ Breiyonaqa saga yago qudei gam qalaq aiyeleneb. Ainabqa qebari nanngi bosib uyekriteb. ⁵ Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyeleneb. Mandam di guma menin ti. Gogeq di mandam kiñala. Deqa saga yago aiyelenosib urur oqoqjateb. ⁶ Nanngo jirim tulan guma aiyosai deqa sen oqsiiq kanqanonaqa nanngi laosib morenej. ⁷ Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyeleneb. Dena oqeb qaji sil luwit na dego dauryosiq oqsiiq kabutnjrnaq geitosai. ⁸ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb. Di aisiq oqoboledamuyosib gei tulan gargekoba ateleneb. Qudei 100. Qudei 60. Qudei 30. ⁹ Tamo a dabbkala ti sqas di a ijo anjam endi gegerere quem.”

Yesus a kiyaaqa tamo ungasari nanngi yawo anjam minjroqnej?

¹⁰ Onaqa Yesus aqa angro nanngi aqa yawo anjam di qusibqa nanngi aqa areq bosib nenemyeb, “Ni kiyaaqa tamo ungasari nanngi yawo anjam minjreqnum?” ¹¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas. Anjam di aqa utru uliejunu. Di Qotei na babtinqa ijo angro ningi segi utru qalieqab. Ariya a na tamo ungasari lanaj nanngi yawo anjam aqa utru osornjrqasai. ¹² Tamo a powo ti sqas di Qotei na powo olo yimqa a powo koba oqas. Ariya tamo a powo ti sqasai di powo kiñala aqaaq di unu qaji di Qotei na olo yayimqa a lanja sqas. ¹³ Tamo ungasari nanngi di nam atoqnsib ijo anjam aqa damu unosaieqneb. Nanngi dab atoqnsib ijo anjam aqa utru quosaieqneb. Osib poinjrosaiqneb. Deqa e na nanngi yawo anjam segi minjreqnum. ¹⁴ Nanngo kumbra dena anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami marej qaji di aqa damu branteqnu. A endegi marej. Ningi dab atoqngab di ijo anjam aqa utru poinjwasai. Ningi nam atoqngab di ijo anjam aqa damu dego poinjwasai. ¹⁵ Tamo ungasari di nanngo are miligiq getenjrejunu. Nanngo dabbkala na ijo anjam quqwjajqa asginjreqnu. Nanngi nam brujejunub. Deqa nanngo namdamu na ijo kumbra unqasai. Nanngo dabbkala na ijo anjam qusib utru poinjrqasai. Nanngi are bulyosib ijoq bqasai dego. Deqa e na nanngi boletnjrqasai.’ Qotei a nami degsi marej.

¹⁶ “O ijo angro, ningi nunngo namdamu na ijo kumbra uneqneb. Nunngo dabbkala na ijo anjam queqneb. Deqa ningi tulan areboleboleingem. ¹⁷ E bole merngwai. Nami Qotei aqa medabu o tamo nanngi ti tamo bole bole nanngi ti gargekoba kumbra ningi bini uneqneb qaji di unqajqa are koba soqnej. Ariya nanngi unosaioqneb. Anjam ningi bini queqneb qaji di dego nanngi quqwjajqa are koba soqnej. Ariya nanngi quosaioqneb.”

Saga yago qa yawo anjam aqa utru Yesus na babtej

¹⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “Saga yago qa yawo anjam e maronum di aqa utru e na babbtinqa ningi quiy. ¹⁹ Saga yago qudei gam qalaq ainabqa qebari nanngi bosib uyekriteb di aqa utru endegi unu. Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas. Anjam di tamo qudei nanngi qusibqa ariya nanngi gegerere poinjrosai. Deqa Satan a bosim anjam di olo yainjrqas. Qotei na nanngo are miligiq di anjam di atej ariya Satan a bosim olo yainjrqas. ²⁰ Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyeb qaji di aqa utru endegi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusib tulan areboleboleinjrimqa anjam di oqujatosib nanngo areq atqab. ²¹ Ariya anjam di nanngo are miligiq tulan guma aiyosai. Deqa sokiñala Qotei aqa anjam gotranjo qaji tamo qudei na bosib nanngi gulbe enjsib ugeugeinjraqab. Yimqa nanngo areqalo Yesus qa singilateqneb qaji di nanngi olo ulontqab. ²² Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyeb qaji di aqa utru endegi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusibqa ariya bunuqna nanngi olo mandam qa ingi

ingji qa are koba qaloqnsib ñoro koba oqajqa are prugnroqngas. Yimqa kumbra dena nanjgi gisanjnrsim Qotei aqa anjam nango are miligiq di tentim loumqas. Saga yago uge nanjgi gei bole atosaeiqnub dego kere. ²³ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanjgi Qotei aqa anjam qusib geregere poinjrimqa nanjo are miligiq di singilatqab. Deqa Qotei aqa anjam di nango are miligiq di saga bul tulan kobaqas. Qudei 100. Qudei 60. Qudei 30.”

Pilagin yago breiyqajqa yawo anjam

²⁴ Osiaq Yesus a olo yawo anjam bei tamo ungasari nanjgi endegsi minjrej, “Qotei lanj qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanjgi taqatjnrsim nanjo Mandor Koba sqas. Kumbra di tamo bei a gilsiqqa aqa ingji wauq di bem sum yagelenej dego kere. ²⁵ Bem sum yagelenonaqa qolo tamo ungasari nanjgi ñereñesonabqa jeu tamo bei a bosiqqa bem sum yago ambleq di pilagin yago dego breiyej. Breiyosiq ulañej. ²⁶ Ariya bunuqna bem sum oqsib geitelenonabqa pilagin na dego dauryosiq oqej. ²⁷ Deqa kangal tamo nanjgi na bosib unsibqa wau lanja minjeb, ‘O Tamo Koba, ni bem sum segi yagem. Deqa kiyaqa bem sum oqsib geitonubqa pilagin dego dauryosib oqonub?’

²⁸ “Osiaq wau lanja na kamba minjrej, ‘Jeu tamo bei a bosiq pilagin yago breiyej.’ Degsi minjrnaqa nanjgi na kamba minjeb, ‘O Tamo Koba, ni marimqa iga pilagin di otorelenqom.’ ²⁹ Onaqa minjrej, ‘Ninji pilagin otoraib. Ninji otorqab di bem sum ti turtosib otoro uge. ³⁰ Deqa ninji uratib soqneb. Bem sum ti pilagin ti koba na oqsib geitelenabqa e na ijo wau tamo qudei nanjgi endegsi minjrjai, “Ninji pilagin otorosib ruwoelenosib ñamyuwoq di koitij. Koitosib bem sum olo osib ijo talq di atelenjij.” ’”

Sis yago qa yawo anjam

³¹ Osiaq Yesus a olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Qotei lanj qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanjgi taqatjnrsim nanjo Mandor Koba sqas. Kumbra di tamo bei na sis yago osiq aqa wauq di yagej dego kere. ³² Sis yago nanjgi tulan kiñilala kas yago bul. Inji ingji qudei nanjo yago kokba yala. Sis yago nanjgi tulan kiñilala. Ariya sis yago di tamo bei na osim aqa wauq di yagimqa bunuqna a oqsim tulan kobaqujaqas. Osim ñam qudei bunjnrsim dani kokba atelenqas. Amqa qebari nanjgi bosib aqa daniq di simi atelenqab.”

Bem tiyeqnu qaji sum aqa yawo anjam

³³ Osiaq Yesus a olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Qotei lanj qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanjgi taqatjnrsim nanjo Mandor Koba sqas. Kumbra di bem tiyeqnu qaji sum bul. Unja bei a bem tiyeqnu qaji sum kiñala osiaq bem sum lanaj ti turtosiq web kobaqujaq di bulyonaaq bem kalil tiyekritej.”

Yesus a yawo anjam gargekoba maroqnej

³⁴ Yesus a na tamo ungasari nanjgi yawo anjam gargekoba deqaji minjroqnej. A anjam bei minjrosaiqnej. Yawo anjam segi minjroqnej. ³⁵ A kumbra di yej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo bei nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, “E yawo anjam tamo ungasari nanjgi minjroqnej. Tulan nami yawo anjam di aqa utru uliesoqnej. Sosiq agi bini uliejunu. Deqa e na ubtosiy maroqnej.”

Pilagin yago breiyqajqa yawo anjam aqa utru

³⁶ Osiaq Yesus na tamo ungasari nanjgi uratjnrsiqqa tal gogetosiq di sonaaq aqa angro nanjgi aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, ni na pilagin qa yawo anjam di aqa utru geregere plaltosim merge.”

³⁷ Onaqa Yesus na minjrej, “Tamo bem sum yagej qaji di agi e segi. E Tamo Angro. ³⁸ Bem sum aqa wau di mandam endi. Bem sum yago di tamo ungasari Qotei na taqatjnreqnu qaji nanjgi. Pilagin yago di Satan aqa segi tamo ungasari nanjgi. ³⁹ Jeu tamo pilagin yago breiyej qaji di Satan. Bem sum geiteleno bati di diño bati. Wau tamo bem sum otoreleneb qaji di lanj angro nanjgi. ⁴⁰ Deqa ninji quiy. Wau tamo nanjgi bosib pilagin otorosib ñamyuwoq di koiteleneb dego kere lanj angro nanjgi diño bati qa kumbra degyqab. ⁴¹ Bati deqa e Tamo Angro na ijo lanj angro nanjgi qarijnjritqa aisib ingji uge uge kalil tamo nanjgi uneq breijnreqnub qaji nanjgi ti tamo kalil kumbra uge uge yeqnuq qaji nanjgi ti pilagin bul breijnrib ñamyuwo kobaq aiqab. Deqa Qotei a nango Mandor Koba sqasai. Osim nanjgi taqatjnrcasai dego. ⁴² Nanjgi ñamyuwo kobaq aisib dia akamkobaqnsib pailoqnsib nango jaqatin qa qalagei anjam atoqngas. ⁴³ Bati deqa tamo ungasari kumbra bole bole yeqnuq qaji nango Abu Qotei na nanjgi taqatjnrsim nanjo Mandor Koba sqas. Deqa nanjgi senj bul tulan suwanesqab. Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

Silali ulitqajqa yawo anjam

⁴⁴ Osîqa Yesus a olo marej, “Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanġi taqatnjrsim nanġo Mandor Koba sqas. Kumbra di tamo qudei na silali kobaquja osib njam monġum miligiq di ateb dego kere. Atsib nañu agu beiq di sub bogsib sub miligiq di njam monġum uliteb. Onaqa tamo bei na bosiq njam monġum di itosiq tulan areboleboleiyej. Deqa a njam monġum di olo subq di mororyosiq gilsiq aqa inġi inġi kalil qarinyosiq dena silali osiq nañu agu di awaiyej.”

Kolilei qa yawo anjam

⁴⁵ Osîqa Yesus a olo marej, “Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanġi taqatnjrsim nanġo Mandor Koba sqas. Kumbra di inġi inġi qarinyo tamo bei a kolilei qa njamonej dego kere. ⁴⁶ A gilsiq kolilei tulan boledamu bei itosiq olo puluosi bosiq aqa inġi inġi kalil qarinyosiq dena silali osiq kolilei di awaiyej.”

Kakan waiyqa yawo anjam

⁴⁷ Osîqa Yesus a olo marej, “Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanġi taqatnjrsim nanġo Mandor Koba sqas. Kumbra di tamo nanġi yuwalq di kakan waiyosib qe gargekoba utru segi segi elenġeb dego kere. ⁴⁸ Kakan maqonaqa tamo nanġi na titosib bosib ululq di goge atsib awoosib qe bole bole gumbaġ di jigelenġeb. Osib qe uge uge uratosib qalaq di breinjreb. ⁴⁹⁻⁵⁰ Kumbra deqaji diño bati qa brantqas. Lan anġro nanġi bosib tamo bole bole nanġi elenqab. Osib tamo uge uge nanġi breinjribqa njamyuwoq aiqab. Njamyuwoq koba dia nanġi akamkobaoqnsib pailoqnsib nanġo jaqatin qa qalagei anjam atoqnqas.”

⁵¹ Osîqa Yesus na aqa anġro nanġi endegsi nenemnjrej, “Yawo anjam kalil mernġonum qaji endi ninġi utru poingwo e?” Onaqa nanġi na minġeb, “Od.” ⁵² Onaqa Yesus na olo minġrej, “Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanġi taqatnjrsim nanġo Mandor Koba sqas. Anjam di dal anjam qalie tamo qudei nanġi poinjreġnu. Poinjreġnu qaji nanġi tal aqa abu bul sqab. Deqa nanġi nanġo talq dena ñoro bunuj ti ñoro namij ti elenqnsib oqeq atoqnqab.”

Yesus aqa qure utru nanġi aqa anjam quetosai

⁵³ Yesus a yawo anjam di kalil marsiq koboonaqa a sawa di uratej. ⁵⁴ Osîqa aqa segi qure utruq gilsiq di sonaqa yori batiej. Deqa a Juda nanġo Qotei tal miligiq gilsiq tamo ungasari gargekoba sonab tigelosiq Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. Minjreġnaqa tamo ungasari nanġi aqa anjam qusibqa tulan pruguġetosib maroqneġ, “Yesus a powo qabe na osîqa anjam singila deqaji palontosiq merġeġnu? A kiyersiq manwa deqaji bableġeġnu? ⁵⁵ Aqa abu a lanja tal ġerejiyo qaji tamo. A Maria aqa njiri. A Jems na Josep na Saimon na Judas na nango was. ⁵⁶ Aqa jaja kalil nanġi agi iga koba na endi unum. Deqa a kiyersiq manwa deqaji bableġeġnu?” ⁵⁷ Nanġi deġsib yomu anjam marsib Yesus qa ugeeb. Onaqa a na minġrej, “Qotei aqa medabu o qaji tamo bei aqa segi qure utruq gilsim anjam minjroqneġ di nanġi aqa anjam quetqa asinjrqas. Deqa a ñam saiqoġi sqas. Aqa segi talq di dego a ñam saiqoġi sqas. Ariya a qure bei beiq giloqnsim anjam minjroqneġ di nanġi aqa anjam quetoqnsib aqa ñam soqtoqneġ.” ⁵⁸ Yesus na tamo ungasari nanġi deġsi minġrej. Aqa segi qure utruq di a manwa gargekoba yosai. Di kiyaqqa? Nanġi a qa nango areqalo singilatosaï deqa.

14

Herot a are qalej, “Yesus a Jon yansnjro qaji”

¹ Bati deqa tamo ungasari nanġi Yesus qa saosib laqneġ Mandor Herot a quej. ² Qusiqqa aqa wau tamo nanġi minġrej, “Tamo di a Jon yansnjro qaji. A moisiq olo subq na tigelqo. A deqa singila osîqa manwa bableġeġnu.”

³⁻⁴ Herot a nami aqa was Filip aqa njan Herodias yayiosiq ej. Deqa Jon na Herot minjoqnej, “Ni ino segi was aqa uña em di kumbra bolesai. Ni kumbra uġetġnum.” Jon na Herot deġsi minjoqnej. Deqa Herot a Jon qa minjin oqetonaqa aqa qaja tamo qudei qarinnjmaqa gilsib Jon ojsib sil na qosisib tonto talq di waiyeb. ⁵ Jon a tonto talq di sonaqa Herot a endegsi are qaloqnej. “E Jon qalit moiġas.” Ariya tamo ungasari kalil nanġi maroqneġ, “Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.” Nanġi deġsib maroqneġ deqa Herot a nanġi ulainjrsiq Jon qalqa uratej.

⁶ Ariya bati bei Herot a Jon qalim moiġajqa gam endegsi itej. Aqa nġambabo batonaqa a na maruro atsiqa tamo qudei nanġi metnjrnaq bosib aqa talq di koroeb. Koroosib inġi uyeqneġ Herot aqa njan aqa anġro sebin a warum miligiq bosiq nanġi lou tuetnjroqnej. Onaqa Herot a di unsiqa tulan areboleboleiyej. ⁷ Deqa a na anġro sebin di minġej. “Ni ijo inġi kiye oqajqa merbqam e ni emqai.” Osîqa aqa anjam di olo singilatosaï minġej, “Ijo anjam di e bole dauryqai. E uratqasai bole sai.” ⁸ Onaqa anġro sebin aqa ai na minġej, “Ni Jon aqa

gate qa Herot minje.” Onaqa anğro sebiñ na Herot minjej, “Ni Jon yansnıro qaji aqa gate tabırq di atsim ebe.”

⁹ Onaqa Herot a Jon qalim moiqaıqqa are sosai deqa a are tulañ gulbekobaiyej. Ariya aqa segi anjam tamo kalil nañgo ulatamuq di marsıq sıñgılatej qaji deqa are qalsıqa anğro sebiñ di minjej, “Di kere.” ¹⁰ Osıqa aqa qaja tamo bei qarınıyonaq gılsıqa tonto talq di Jon aqa kakro gentetej. ¹¹ Osıqa aqa gate tabırq di atsiqa osi bosıq anğro sebiñ di yonaqa a na osi gılsıqa aqa ai yej. ¹² Onaqa bunuqna Jon aqa anğro nañgi deqa qusıbqa bosib Jon aqa qusa osi gılsib subq ateb. Osib Yesus aqa areq gılsib minjej, “Herot na Jon qalnaq moiyej.”

Yesus a tamo 5,000 nañgi inñi anainırej

¹³ Onaqa Yesus a anjam di qusıqa a sawa di uratosıq qobuñ bei gogetosıqa wadau sawaq gılej. Aqa anğro nañgi ti gıleb. A gıleqnaqa tamo unğasari kalil nañgi deqa qusıbqa nañgo segi segi qureq na tigelosib sıñga na gurgurosib Yesus nañqajqa gıleb. ¹⁴ Onaqa Yesus a qobuñ na gılsıq tıryosıqa nañm atej di tamo unğasari tulañ gargekoba nañgi nami tıryqa sawaq di tarınesonab unırej. Unırsıqa a nañgi qa are ugeıyej. Deqa a nañgo areq aısiqa nañgo ma tamo kalil boletnıroqnej.

¹⁵ Onaqa señ aısiq bılaqtonaqa Yesus aqa anğro nañgi aqa areq bosib minjej, “O Tamo Koba, endi wadau sawa. Señ aıqo. Qoloqas. Deqa ni na tamo unğasari nañgi minırmqa qure qureq gılsib di inñi awaiyosib uyqab.” ¹⁶ Onaqa Yesus na minırej, “Nañgi kiyaca qure qureq gılqab? Nıñgi segi na inñi anainıriy.” ¹⁷ Degsi minırnaqa nañgi na kamba minjej, “Iga inñi sai. Iga bem 5 qe aiyela segi unu.” ¹⁸ Onaqa Yesus na minırej, “Bem ti qe ti di ijoq osib boıy.”

¹⁹ Onaqa nañgi bem ti qe ti di osi bosib Yesus yonabqa a na tamo unğasari kalil nañgi minırej, “Nıñgi kalil nıñq di awoelenıoyı.” Onaqa nañgi kalil awoonabqa Yesus na bem 5 ti qe aiyel ti di osıqa lañ goge tarosıq Qotei pailıyej. Pailıy koboonaca bem ti qe ti gıngenyosıqa aqa anğro nañgi enırnaqa nañgi na osi gıloqnsıbqa tamo unğasari nañgi jeılsib enıreqnab uyoqneq. ²⁰ Uynab kalil menetnırej. Onaqa inñi oto uratelenıej qaji di Yesus aqa anğro nañgi na korıoyosib gumba kokba 12 di jıgnab maqelenıej. ²¹ Tamo kalil bem ti qe ti uyeq qaji nañgi sısiyeb 5,000. Ariya unğasari ti anğro du du ti nañgi sısiyosai.

Yesus a ya banqaq na walwelej

²² Onaqa Yesus na aqa anğro nañgi endegsi minırej, “Nıñgi qobuñ gogetosib namosıb gılsib ya agu taqal beıq di tıryosib soqniy. E na tamo unğasari nañgi minıritqa nañgo qure qureq jaraiyoqniq e bqaı.” ²³ Onaqa Yesus aqa anğro nañgi namosıb qobuñ na gıleqnaqqa Yesus na tamo unğasari nañgi minırnaq jaraiyeqnaqqa a segi Qotei pailıyca marsıq manaq oqej. Oqsıq a segi mana goge di sonaca bılaqtej. ²⁴ Onaqa aqa anğro nañgi qobuñ na gıleqnaqqa ya agu ambleq di jagwa koba tigelosıqa ya korkortosıqa nañgi pulutnırej. ²⁵ Nobqolo ambıru Yesus a aqa anğro nañgoq bosıqa ya banqaq na walwelosıqa nañgi daurnırsıq gılej. ²⁶ Onaqa nañgi nañm ateb di Yesus a ya banqaq na walwelosıq nañgo areq beqnaqa unsıb mareb, “Di buga beqnu.” Osib nañgi tulañ ulaugetosib lelenkobaeb. ²⁷ Onaqa Yesus na minırej, “Nunqo are sıñgılatıy. Endi e beqnum. Ulaaıb.”

²⁸ Onaqa Pita na minırej, “O Tamo Koba, ni kiyo beqnum? Ni degam e odbımqa e kamba ya banqaq na walwelosıy ino areq bqaı.” ²⁹ Onaqa Yesus na Pita minırej, “Od, endi e. Ni au.” Degsi minırnaqa Pita a qobuñ uratosıqa ya banqaq na walwelosı gılsıq Yesus jojomıyej. ³⁰ Yesus jojomıyosıqa nañm atsiq jagwa unsıq ulaej. Ulaosıq tuqoqnsıq maosıq Yesus minırej, “O Tamo Koba, e tuqeqnum. Deqa ni e aqarıyaıbe.”

³¹ Onaqa Yesus na aqa ban waiyosıq Pita ojsıq soqtej. Soqtosıq minırej, “Kıyaca ni areqalo aiyeltonum? Ni e qa ino areqalo sıñgılatqa yonum keresaiımqo.” ³² Degsi minırsıqa nañgi aiyel qobuñ gogetonabqa jagwa laej. ³³ Onaqa tamo qobuñq di soqneq qaji nañgi Yesus aqa mañwa di unsıbqa nañgi aqa nañm soqtosıb minjej, “Bole, ni Qotei aqa Nıri.”

Tamo unğasari nañgi Yesus aqa gara mutu ojeqnaq nañgo ma kobooqnej

³⁴ Yesus aqa anğro nañgi koba na qobuñ na gılsib ya agu taqal beıq di brantosıb Genesaret sawaq di tıryeb. ³⁵ Tıryonabqa qure deqaji nañgi na Yesus unsıbqa aqa ulatamu pıınırej. Pıınırnaqa anjam qarınıyonab qure qure kalil jojom di soqneq nañgi quoqnsıb nañgo ma tamo nañgi joqoqnsıb Yesus aqa areq osi belenoqneq. ³⁶ Belenoqnsıb Yesus endegsıb minıjoqneq, “Nañgi ino gara mutu segi ojbıqqa nañgo ma kobooqnaqas.” Onaqa Yesus na odınrnaqa tamo unğasari kalil ma ti soqneq qaji nañgi aqa gara mutu ojoqneq. Ojoqneq qaji kalil nañgo ma kobooqnej.

15

Yesus a Qotei aqa dal anjam ti moma nañgo kumbra qa ti marej

¹ Onaqa bati deqa Farisi nanği ti dal anjam qalie tamo qudei ti nanği Jerusalema dena bosibqa Yesus aqa areq di koroeb. Koroosib minjeb, ² “Ino anğro nanği kiyaya gago moma nanço kumbra gotranıyeqnu? Agi nanği inği uyqa oqnsib mati ban yansosaisosib laña uyeqnu.”

³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninği kiyaya Qotei aqa dal anjam gotranıyoqnsibqa olo nunço segi moma nanço kumbra dauryeqnu?” ⁴ Qotei a nami marej, ‘Ni ino ai abu nanço sorgomq di geregere sosimqa nanço anjam dauryoqne. Tamo bei na aqa ai abu nanği misilinjrimqa a qalib moiye.’ Qotei a nami degsi marej. ⁵ Ariya ninği mareqnu, ‘Tamo bei aqa ai kiyo aqa abu kiyo inği qa truquamqa a na minjqsas, ‘Ijo inği inği ejunum endi e ni emqa kere. Eo. E ni emqasai. E nami Qotei atrayıqa giltem deqa e ni aqaryaimqasai.’’ ⁶ A degsi minjqsas di ninği marqab, ‘A keretqo. A na aqa ai abu nanği aqaryainjraıq.’ Ninği degsi marqab. Nunço kumbra dena ninği Qotei aqa anjam gotranıyoqnsibqa olo nunço segi moma nanço kumbra dauryeqnu.

⁷ “Ninği gisanj tamo. Ninği anjam maro aiyelteqnu. Qotei aqa medabu o qaji tamo Aisaia a kere ninği qa anjam endegsi marej, ⁸ Tamo nanği di nango medabu na ijo ñam soqteqnu. Ariya nango are miligi e qa sosai. İsaq di unu. ⁹ Nanği laña baban na e qa loueqnu. Osib mandam tamo nango dal anjam palontoqnsib olo beltoqnsib mareqnu, “Anjam endi Qotei aqa anjam.”’

Inği kiye na tamo a jiga yeqnu?

¹⁰ Yesus a Farisi nanği anjam degsi minjrsıqa olo tamo unğasari kalil nanği metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Ninği ijo anjam endi geregere qusib poıngem. ¹¹ Tamo bei a inği uyımqa aqa miligiq aiqas dena tamo jiga yqasai. Inği uge uge tamo aqa medabuq na branteqnu qaji dena tamo jiga yeqnu.”

¹² Yesus na tamo unğasari nanği anjam degsi minjrsıq koboonaqa aqa anğro nanği aqa areq bosib minjeb, “Farisi nanği ino anjam di qusib ni qa are ugeinjrqo. Di ni qalie e?”

¹³ Onaqa Yesus na minjrej, “Ijo Abu lañ qureq di unu qaji a inği yagobuleqnu. Inği kalil a yagosai qaji di a na jirim qoji otorosim taqal breinjrqas. ¹⁴ Deqa ninği Farisi nanği uratnjrib soqneb. Nanği tamo ñam qandimo bul unub deqa nanği na tamo bei gam osoryqa keresai. Ninği qalie, tamo ñam qandimo bei na tamo ñam qandimo bei aqa ban ojsim ombla walwelqab di ombla manğalsib subq aiqab. Farisi nanği tamo deqaji bul.”

¹⁵ Onaqa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba, inği jiga qa yawo anjam ni maronum di aqa utru geregere plaltosim mergim iga quqwom.” ¹⁶ Onaqa Yesus na kamba aqa anğro nanği endegsi minjrej, “Ninği dego ijo yawo anjam di aqa utru poıngosai e? ¹⁷ Tamo nanği inği uyeqnu aqa aısıq meneq di unu. Meneq dena bi talq di waiyeqnu. Ninği di poıngosai kiyo? ¹⁸ Inği uge uge tamo aqa are miligiq na oqoqnsıq medabuq na branteqnu qaji dena tamo jiga yeqnu. ¹⁹ Inği uge uge di agi ubtosiy mernğwai. Areqalo uge uge, tamo qaloqa, uña qa laoqa, was aqa ñauñ anjamıyoqa, bajınjoqa, was aqa jejamu laña gısanıyoqa, was yomııyoqa. ²⁰ Kumbra uge uge dena tamo jiga yeqnu. Tamo a ban yansosaisosim laña inği uyqas dena a jiga yqasai.”

Kenan qaji uña a Yesus qa aqa areqalo sıngilatej

²¹ Onaqa Yesus a dena tigelosıqa walwelosıq Tair qure ti Saidon qure ti nango sawaq gılej. ²² Gılsıq di sonaqa Kenan qaji uña bei a sawa dena brantosıqa Yesus aqa areq bosıqa sıngıla na pailıyosıq minjej, “O Tamo Koba, Devit aqa Niri, ni e qa are ugeımeme. Mondor uge na ijo anğro sebinj a tulanj ugeıgeıyoqnsıq jaqatınj koba yeqnu.” ²³ Onaqa Yesus a uña di aqa anjam qusıq quosaıbulosıq anjam bei kamba minjosai. A mequmej. Deqa Yesus aqa anğro nanği aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, uña di a sıngıla na ıga pailgoqnsıqa daurgeqnu. Deqa ni na saıdıymqa a puluosim ulanğas.”

²⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “İsraıl nanği sougetejunub. Nanği kaja bul mandor saıqoji. Qotei na e qarınbonaq nango segıq bem.” ²⁵ Onaqa uña di a Yesus aqa areq di sınga pulutosıqa pailıyosıq minjej, “O Tamo Koba, ni e aqarıyaıbe.” ²⁶ Onaqa Yesus na kamba minjej, “İga anğro du du nango inği yainjrsim olo baun nanği anainjrqom di kumbra bolesai.” ²⁷ Onaqa uña dena olo Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni kere maronum. Ariya e kamba anjam bei mermit ni que. Anğro du du nanği inği uyeqnu aqa inği ñenği ululoñeqnaqa baun nanği dego uyeqnu.” ²⁸ Onaqa Yesus a anjam di qusıqa minjej, “O uña, ni e qa ino areqalo tulanj sıngılatonum. Osım agı ni na anjam degsi merbonum. Deqa ni gılime. Ino anjam di e na dauryosıy ino anğro boletqai.” Degsi minjnaqa bati qujai deqa mondor uge na aqa anğro di uratonıqa a bolelej.

Yesus a tamo unğasari gargəkoba nanği boletnjroqnej

²⁹ Onaqa Yesus a sawa di uratosıqa walwelosıq Galılı ya aguq di brantej. Brantosıq dena manaq oqsıq dia awesoqnej. ³⁰ Awesonıqa tamo unğasari tulanj gargəkoba nanği na tamo

sinja qandamnro qaji ti tamo nam qandimnro qaji ti tamo jejamu lainro qaji ti tamo menj singilainro qaji ti tamo ma utru segi segi so qaji nanngi ti joqsib boqnsib Yesus aqa areq di atoqneb. Ateqnaqqa a na nanngi kalil boletnjroqnej. ³¹ Deqa tamo menj singilainro qaji nanngi olo anjam bole maroqneb. Tamo jejamu lainro qaji nango jejamu olo singilaoqnej. Tamo sinja qandamnro qaji nanngi olo tigelosib walweloqneb. Tamo nam qandimnro qaji nanngi olo nam poinjreqlaqa sawa unoqneb. Deqa tamo ungasari kalil nanngi Yesus aqa manwa di unoqnsib tulanj prugoqnsib Israel nango Qotei aqa nam soqtoqneb.

Yesus a tamo 4,000 nanngi inji anainjrej

³² Onaqa Yesus na aqa angro nanngi olo metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Tamo ungasari nanngi bati qalub e koba na soqneb nanngi inji saiqoji. Deqa e nanngi qa are ugeibqo. E nanngi mam ti suweinjitqa gamq di nanngi mam na lao uge.” ³³ Degsi minjrnaqa nanngi na kamba minjeb, “Sawa endi wadau. Deqa iga inji qabe na osimqa tamo ungasari gargakoba endi anainjronam kereqas?” ³⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninngi bem gembub unu?” Onaqa minjeb, “Bem 7 unu. Qe kiñilala quja quja dego unu.”

³⁵ Onaqa Yesus na tamo ungasari nanngi minjrej, “Ninngi kalil mandamq di awoelenjoiy.” ³⁶ Degsi minjrnaqa nanngi kalil mandamq di awoonabqa Yesus na bem 7 ti qe ti di osiqa Qotei pailyej. Pailyosiqa bem ti qe ti ginjenyosiqa aqa angro nanngi enjreqlaqa nanngi na osi giloqnsibqa tamo ungasari nanngi anainjreqlaqa uyoqneb. ³⁷ Uynab kalil menetnjrej. Onaqa inji oto uratelenjeb qaji di Yesus aqa angro nanngi na koroiyosib gumba kokba 7 di jignab maqelenjeb. ³⁸ Tamo kalil inji uyej qaji nanngi sisiyeb 4,000. Ariya ungasari ti angro du du ti nanngi sisiyosai. ³⁹ Onaqa Yesus na tamo ungasari kalil nanngi suweinjrnaqa nango qure qureq gileqnaqqa a qobun gogetosiqa Magadan sawaq gilej.

16

Farisi nanngi Qotei aqa manwa bei unqajqa mareb

¹ Onaqa Farisi ti Sadyusi ti nanngi Yesus aqa areq bosibqa a anjam bei grotimqa qusib a oqajqa deqa gisanyosib minjeb, “Ni endego Qotei aqa manwa bei babtım iga unqom.” ² Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Bilaqteqlaqa ninngi mareqnu, ‘Senj lentqo. Lanji usrijqo. Deqa sawa boleqas.’ ³ Nebeeqnaqa ninngi mareqnu, ‘Lanji tuluqo. Senj lentqo. Deqa jagwa awa ti bqas.’ Od, ninngi lanj unoqnsib geregere pegiyeqnu. Ariya Qotei aqa manwa bini branteqnu qaji di ninngi kiyaya utru poinjgosaieqnu? ⁴ Tamo ungasari bini bati endega unub qaji nango kumbra tulanj ugedamu. Nanngi Qotei areiyosaeqnu. Nanngi gaigai Qotei aqa manwa lanj unqajqa metbeqnu. Deqa e na Qotei aqa manwa bei nanngi osornjrasai. Jona aqa manwa segi osornjritqa nanngi unqab.” Yesus na Farisi ti Sadyusi ti nanngi degsi minjrasiqa uratnjrsiq gilej.

Bem tiyeqnu qaji sum qa yawo anjam

⁵ Osiqa Yesus na aqa angro nanngi joqsisa koba na olo qobun gogetosibqa ya agu taqal beiq di branteb. Bati deqa aqa angro nanngi bem oqajqa are walnjrej. ⁶ Onaqa Yesus a nanngi endegsi minjrej, “Ninngi geregere nam atsib soqniy. Bem tiyeqnu qaji sum Farisi nango bem ti bulyimqa bem dena tiyekritosim tulanj kobaqujaqas. Sadyusi nango bem dego tiyekritosim tulanj kobaqujaqas.” ⁷ Onaqa Yesus aqa angro nanngi aqa yawo anjam di qusibqa segi segi maroqneb, “Iga bem osai deqa kiyo mergwo?” ⁸ Onaqa Yesus a nango anjam di qalieosiqa minjrej, “Nunngo areqalo e qa singilatqa yonub tulanj keresaiingwo. Ninngi kiyaya bem osai deqa mareqnu? ⁹ Ninngi e qa poinjosai unu kiyo? E nami bem 5 ginjenyosimqa tamo 5,000 anainjronam uynab menetnjrnaqa ninngi inji oto koroiyosib gumba kokba 12 di jignab maqelenjeb. Ninngi deqa are walngwo kiyo? ¹⁰ E bati bei bem 7 dego ginjenyosimqa tamo 4,000 anainjronam uynab menetnjrnaqa ninngi inji oto koroiyosib gumba kokba 7 di jignab maqelenjeb. Ninngi deqa are walngwo kiyo? ¹¹ O ijo angro, e ninngi bem tiyeqnu qaji sum qa mernjonum di e ninngi yawo anjam mernjonum. E ninngi bem bole qa mernjosai. Ninngi kiyaya deqa poinjosai? Ninngi quiy. Bem tiyeqnu qaji sum Farisi ti Sadyusi ti nango bem ti bulyimqa bem dena tiyekritosim tulanj kobaqujaqas. Ninngi deqa geregere nam atsib soqniy.”

¹² Yesus na aqa angro nanngi degsi minjrnaqa nanngi qusib poinjrej, “Bole, Yesus a bem bole tiyosim kobaqujaqas deqa iga mergosai. Farisi ti Sadyusi ti nango gisanj anjam bem bul tulanj kobaqas deqa iga mergwo.”

Pita a Yesus qa poiyoanaqa aqa nam ubtej

¹³ Onaqa bati bei Yesus na aqa angro nanngi olo joqsisa koba na walwelosib Sisaria Filipai qure nango sawaq di branteb. Brantosib Yesus na aqa angro nanngi endegsi nenemnjrej, “Tamo ungasari nanngi e Tamo Angro e qa kiyersib mareqnu?” ¹⁴ Onaqa nanngi na minjeb, “Tamo qudeji nanngi mareqnu, ni Jon yansnjro qaji. Qudeji nanngi mareqnu, ni Elaija.

Qudei nanği mareqñub, ni Jeremaia kiyo Qotei aqa medabu o tamo nanği nami soqñeb deqaji bei kiyo?" ¹⁵ Onaqa Yesus a nanği olo nenemñrej, "Ninği segi e qa kiyersib mareqñub?"

¹⁶ Onaqa Saimon Pita na minje, "Ni Kristus. Ni Qotei ñabile gaigai unu qaji aqa Niri."

¹⁷ Pita a kamba Yesus degsi minjnaqa a na minje, "O Saimon, Jona aqa ñiri, ni tulan areboleimeme. Di kiyaaqa? Ino anjam merbonum di mandam tamo bei na babtosiq mermosai. Ijo Abu lan qureq di unu qaji a segi na anjam di babtosiq mermqo. ¹⁸ Deqa e ni endegi mermqai. Ni Pita. Ni meniñ bul. Meniñ quraq di e na ijo segi tamo unğasari kalil nanği koroinjrçai. Koroinjritqa Moiyu Qure aqa singila na nanği ugetñjrça keresai. ¹⁹ O Pita, ni que. Qotei a lan qureq di Mandor Koba unu deqa e ni singila emqai. Emitqa ni mandamq endi gam getentqam di Qotei a dego lan qureq di gam getentqas. Ni mandamq endi gam waqtqam di Qotei a dego lan qureq di gam waqtqas." ²⁰ Yesus na Pita degsi minjsiqa olo aqa anğro nanği endegi minjrej, "E Kristus. Ninği ijo ñam di ubtosib tamo qudei minjraib."

Yesus a marej, "E moisiy olo subq na tigelqai"

²¹ Bati deqa Yesus na aqa anğro nanği endegi minjrej, "E Jerusalem aiyeqnum. Dia Juda gate nanği ti atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanği ti e jaqatin koba ebsib lubsib moiyoñqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai." Yesus a anjam di ubtosib minjrej.

²² Onaqa Pita a anjam di qusiqa Yesus osiqa qalaq gilsiqqa ñirintosiq minje, "O Tamo Koba, kumbra di inoq di degsi brantqa maraim." ²³ Onaqa Yesus a bulosiqa Pita koqyosiqa ñirintosiq minje, "Ni Satan bul. Deqa ni ijo qoreq gile. Ni e uneq waibaim. Ni Qotei aqa areqalo dauryosai. Ni mandam tamo nanğo areqalo dauryonum. Dauryosim agi ni na anjam di merbonum."

²⁴ Osiqa Yesus na aqa anğro kalil nanği endegi minjrej, "Tamo bei na e daurbqa osimqa a aqa segi areqalo kalil uratekritisim aqa segi ñamburbas qoboiyosim e daurbem. ²⁵ Tamo bei na aqa segi ñabile taqatqajqa arearetqas di a padalqas. Ariya tamo bei a e qa are qalsimqa aqa segi ñabile uratqas di a olo ñabile bole oqas. ²⁶ Tamo bei a mandam qa ñoro kalil koroiyosim ariya mondoñ aqa segi qunun padalqas di ñoro dena a kiyersim aqaryaiyqas? Di keresai. Aqa qunun padalqas di a awai kiye atsim dena aqa qunun olo aqaryaiyosim a ñabile sqas? Di keresai. ²⁷ E Tamo Anğro. Mondoñ e ijo Abu aqa rian na ti aqa lan anğro nanğo rian na ti bçai. Bosiy tamo unğasari kalil nanğo kumbra qa peginjrjsiy awai keretosiy enjrçai. ²⁸ E bole mernğwai. Tamo qudei ijo areq endi tigelejñub qaji nanği moreñsaisoqñibqa e Tamo Anğro bçai. Bosiy nanği taqatñjrjsiy nanğo Mandor Koba soqñit nanği e nubqab."

17

Yesus aqa jejamu bulyonaq aqa anğro qalub nanği unobeiteb

¹ Osiqa bati 6 onaqa Yesus a tigelosiqa Pita na Jems na aqa was Jon na nanği segi qalub joqsıqa koba na mana goge kobaq oqsib di soqñeb. ² Sosıbqa Yesus aqa jejamu bulyonaq nanği unobeiteb. Aqa ulatamu señ bul tulan suwañoqñej. Aqa gara dego tulan puloñosiq gatekritej. ³⁻⁴ Onaqa Moses Elaija wo nanği brantosib Yesus koba na anjam maroqñeb. Mareqñabqa Yesus aqa anğro nanği na nanği aiyel unjrñsbqa Pita a Yesus minje, "O Tamo Koba, Moses Elaija wo nanği bosib iga koba na endi unum di bolequja. Deqa ni na e odbimqa e tal kiñilala qalub gereiyqai. Bei ino. Bei Moses aqa. Bei Elaija aqa."

⁵ Pita a degsi mareqnaqa lanñi tulan suwañosiq aisiqa nanği kabutñrej. Onaqa lanñi miligiq dena anjam bei endegi brantonaq nanği queb, "Endi ijo Anğro qujai e na tulan qalaqalaiyeqnum qaji. E a qa areboleboleibeqnu. Deqa ninği aqa anjam quetoqñiy."

⁶ Onaqa Yesus aqa anğro nanği anjam di qusibqa tulan ulaugeteb. Osib singa pulutosis mandamq di ñam quosib ñereñeb. ⁷ Onaqa Yesus a nanğo areq gilsiqqa nanğo gateq di aqa ban atsiqa minjrej, "Ninği tigeliy. Ninği ulaaib." ⁸ Degsi minjrnaqa nanği tigelosib ñam ateb di Yesus a segi nanği koba na sonab uneb. Nanği tamo bei unosai.

⁹ Nanği Yesus ombla manaq dena olo aiyoqñsbqa Yesus a singila na minjrej, "Marwa ninği mana goge di unonub qaji di ubtosib tamo qudei minjraib. Bunuqna e Tamo Anğro moisiy olo subq na tigelotqa bati deqa ninği na ubtosib minjroqñqab."

¹⁰ Onaqa nanği Yesus aqa anjam di qusib kamba minjeb, "Dal anjam qalie tamo nanği mareqñub, 'Elaija a namo bamqa Kristus a bunuqna bças.' Anjam di kiyaaqa degsib mareqñub?"

¹¹ Onaqa Yesus na minjrej, "Nanğo anjam di bole. Elaija a namo bosim tamo unğasari kalil nanğo areqalo gereiyetñjrñsim soqñimqa bunuqna Kristus a bças. ¹² Ariya e ninği endegi mernğwai. Elaija agi bej. Bonaqa tamo nanği a qa poinjrosai. Deqa gulbe kalil nanği a

yyajqa are soqnej qaji agi yeb. E Tamo Anqro dego degsib jaqatin ebqab.”¹³ Onaqa nanqi Yesus aqa anjam di qusib endegsi poinjrej, “Bole, Yesus a Elaija qa bole marosai. A Jon yansnjro qaji qa marqa osiqa Elaija aqa ñam na yawo anjam marqo.”

Yesus a anqro mel aqa jejamuq na mondor uge wiyetej

¹⁴ Onaqa Yesus na aqa anqro qalub nanqi di joqsiqa koba na aisib tamo unqasari tulan gargekoba mana utruq di tariñesonab itnjreb. Onaqa tamo bei a bosiqqa Yesus aqa areq di sinqa pulutosiqa minnej,¹⁵ “O Tamo Koba, ni ijo anqro mel qa are ugeimimqa aqaryaiye. A bati gaigai nanarioqnsiqa dena aqa jejamu tulan ugeeqnu. Bati gargekoba a uloñqnsiqa ñamyuwoq o yaq aiyeqnu.”¹⁶ Deqa e a osim ino anqro nanqoq osi bonumqa nanqi na boletqa yonub keresaiinjroq.”

¹⁷ Onaqa Yesus a anjam di qusiqa endegsi marej, “Ninji tamo unqasari bini bati endeqa unub qaji nunqo areqalo e qa singilatosai bole sai. Nunqo kumbra tulan uge. Bati gembub e ninji koba na sosiyaq nunqo gulbe di qoboioqñqai? Anqro mel di ijo areq osib boiy.”¹⁸ Onaqa osi bonabqa Yesus na mondor uge di ñirinjtosiq minnej, “Ni anqro di uratosim ulan.” Degsi minjnaqa mondor uge na anqro di uratosiq ulanaj. Ulanonaqa bati qujai deqa anqro a bolelej.

¹⁹ Onaqa Yesus aqa anqro nanqi aqa areq lumu bosib nenemyeb, “Iga kiyaqa mondor uge di wiyqa yonum keresaiigwo?”

²⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “Utru agiende. Ninji e qa nunqo areqalo singilatqa yonub ninji tulan truqonub. E bole mernqwai. Nunqo areqalo e qa singilato qaji di sis yago bul kiñala sqas di kereqas. Degesqas di ninji mana kobaquja endi minjibqa a nunqo anjam dauryosim tigelosim sawa beiq gilqas. Nunqo areqalo e qa singilato qaji degesqas di ninji kumbra kalil yqa kereñqwas.”²¹ Deqa ninji mondor uge deqaji winjrqqa osibqa ninji mati inji uratosib qurienjosib Qotei pailyoqniy. Dena qujai ninji na mondor uge winjrib jaraiqab.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

²² Onaqa Yesus na aqa anqro nanqi olo joqsiqa koba na sawa di uratosib Galili sawaq gilsib dia sosibqa Yesus na minjrej, “E Tamo Anqro. Jeu tamo nanqi na e ojsib tamo qudei nanqo banq di e atqab.”²³ Atib lubib moiqai. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.” Onaqa Yesus aqa anqro nanqi anjam di qusib utru poinjrosai. Deqa nanqi are tulan gulbekobainjrej.

Yesus a atra tal takis waiyej

²⁴ Onaqa bati bei Yesus aqa anqro nanqi koba na walwelosib Kaperneam qureq gileb. Gilsib di sonabqa atra tal takis o tamo nanqi Pita aqa areq bosib nenemyeb, “Nunqo Qalie Tamo a atra tal takis oqnsiq ateqnu e?”²⁵ Onaqa Pita na minjrej, “Od, a ateqnu.”

Osiqa Pita a tal gogetosiqa takis o tamo nanqo anjam di Yesus minjqqa laqnaqa Yesus a nami qalieosiqa deqa minjoqujatej, “O Saimon, ni kiyersi are qalonum? Mandam endeqaji mandor nanqi yai nanqoq dena takis eqnub? Nanqo segi anqro nanqoq dena eqnub kiyo tamo lanaj nanqoq dena eqnub kiyo?”²⁶ Onaqa Pita na kamba minnej, “Tamo lanaj nanqoq dena eqnub. Nanqo segi anqro nanqoq dena osai eqnub.” Onaqa Yesus na minnej, “Ni kere maronum. E Qotei aqa Anqro unum deqa e atra tal takis atqa uratqai di kere.”²⁷ Unqum. Iga takis o tamo nanqo are ugetetnjrqasai. Deqa ni alile aisim yima waiyosim qe namoqna oqam qaji di aqa medabu waqtosimqa aqa medabu miligiq di silali bei soqnim unqam. Unsim silali di osi gilsim gago aiyel qa takis atqa osimqa takis o tamo nanqi enjre.”

18

Ninji anqro kiñilala bul soqniye

¹ Bati deqa Yesus aqa anqro nanqi aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, Qotei lan qureq di unu qaji a na iga taqatgosim gago Mandor Koba soqnim bati deqa ino anqro yai a iga kalil bunqosim ñam ti sqas?”

² Onaqa Yesus na anqro kiñala bei metonaq aqa areq bonaqa nanqo ambleq di tigelatosiqa osornjrej.³ Osornjrsiqa minjrej, “E bole mernqwai. Ninji are bulyosib anqro kiñala endeqaji bulqasai di Qotei lan qureq di unu qaji a na ninji taqatqwasai. Osim a nunqo Mandor Koba sqasai dego.”⁴ Tamo bei na aqa segi ñam aguq atsim anqro kiñala endeqaji bulqas di Qotei na tamo di aqa ñam olo soqtetimqa a tamo kalil nanqi bunjrsim a ñam ti sqas. Deqa Qotei na a taqatosim aqa Mandor Koba sqas.

⁵ “Tamo bei a e qa are qalsimqa anqro kiñala endeqaji bei osim geregereiyqas di a e dego osim geregereibqas.”

Ninji une torei uratiy

⁶ Osıqqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na anğro kiñala endeqaji bei e qa aqa areqalo singilateqnu qaji di osim uneq waiyqas di a kumbra tulañ ugedamu yqo. Iga tamo di ojsim meniñ kobaquja osim sil na aqa kakroq di tontosim waiyim ya robuq aisim moiqaş di kere.

⁷ “Bunuqna tamo qudei nañgi tamo qudei uneq breinjroqnaqab. Bole, kumbra di brantoqnaş. Ariya tamo nañgi kumbra di yoqnaqab qaji nañgi tulañ padalougetqab. ⁸ Ino bañ na kiyo ino singa na kiyo ni titmosim uneq waimqa laqniñqa di gentosim waiy. Ni degye. Di kiyqaqa? Ni bañ geño kiyo singa geño kiyo sosimqa une bei yqasai di kere. Di ni ñambile gaigai sqam. Ariya ni bañ aiyel ti kiyo singa aiyel ti kiyo sosimqa une yqam di keresai. Di Qotei na ni ñamyuwoq waimqas. Ñamyuwo di gaigai yuoqnsim sqas. ⁹ Ino ñamdamu na ni titmosim uneq waimqa laqniñqa ñamdamu di otorosim waiy. Ni degye. Di kiyqaqa? Ni ñamdamu qujai ti sosimqa une bei yqasai di kere. Di ni ñambile gaigai sqam. Ariya ni ñamdamu aiyel ti sosimqa une yqam di keresai. Di Qotei na ni ñamyuwoq waimqas.

¹⁰ “Deqa niñgi anğro kiñilala endeqaji nañgi qa ugeaib. E mernğwai. Nañgo lañ anğro nañgi na ijo Abu lañ qureq di unu qaji aqa ulatamu gaigai koqyeqnu. ¹¹ E segi Tamo Anğro. E na tamo unğasari padalo gamq di unub qaji nañgi elenqnum. E deqa mandamq aiyem.

Kaja du alelqo qaji aqa yawo anjam

¹² “Niñgi kiyersib are qalonub? Tamo bei aqa kaja 100 nañgi manaq di soqniqba qujai bei alelamqa a kiyerqas? E mernğwai. A na kaja 99 nañgi uratnjrsim qujai alelqo qaji di ñamosim gilsim itqas. ¹³ E bole mernğwai. A na kaja qujai di itosim tulañ areboleboleiyqas. A kaja du du 99 alelosai qaji nañgi qa tulañ areboleboleiyqasai. Qujai alelqo qaji a qa tulañ areboleboleiyqas. ¹⁴ Deqa kere nuñgo Abu lañ qureq di unu qaji a anğro kiñala endeqaji bei padalqajqa a deqa are sosai.”

Niñgi nuñgo was aqa une olo gereiyeti

¹⁵ Osıqqa Yesus a olo marej, “Ino Kristen was bei na ni une bei emimqa niñgi segi aiyel ombla awoosib aqa une ni emqo qaji di ubtosim minje. Minjimqa a ino anjam qusim are bulyqas di ni na ino was olo onum. ¹⁶ Ariya a ino anjam quetmosaiamqa ni na Kristen tamo qujai kiyo aiyel kiyo joqsımqa nañgi ni taqmosib ino was aqa une di olo ubtosib minjqab. ¹⁷ Ariya a nañgo anjam dego quetnjrosaiamqa ni na Kristen tamo unğasari kalil nañgi metnjrim koroosib ni taqmosib ino was aqa une di olo ubtosib minjqab. Ariya a nañgo anjam dego quetnjrosaiamqa ni na a qoreiye. Ni na une tamo ti takis o qaji tamo ti nañgi qoreinjreqnum dego kere ni na ino was di qoreiye.

¹⁸ “E bole mernğwai. Niñgi mandamq endi gam getentqab di Qotei a dego lañ qureq di gam getentqas. Niñgi mandamq endi gam waqtqab di Qotei a dego lañ qureq di gam waqtqas.

¹⁹ “E olo mernğwai. Mandamq endi ijo anğro aiyel nañgi iñgi bei oqa marsibqa areqalo qujaitosib ijo Abu lañ qureq di unu qaji a pailyqab di a na iñgi di enjrqas. ²⁰ Tamo aiyel kiyo qalub kiyo ijo ñam qa are qalsib koroqab di e nañgo ambleq di sqai.”

Gago Kristen was aqa une kobotqajqa yawo anjam

²¹ Onaqa bati deqa Pita a Yesus aqa areq bosıq nenemyej, “O Tamo Koba, ijo Kristen was bei na e une gembub ebimqa e aqa une di moiyoqtai? E endegyqai kiyo? A na une 7 ebimqa aqa une di moiyoqtai. Ariya a olo une bei ebimqa e moiyoqtasai. Degyqai kiyo?”

²² Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ino was bei na ni une 7 emimqa aqa une di segi moiyoqtam di keresai. A na une gargekoba emoqnsim soqniñ ni aqa une kalil di dego moiyoqtone. A ni une 7 emoqniñ une di moiyoqtone. Olo une 7 emoqniñ moiyoqtone. Degsim giloqnem.

²³ “Niñgi quiy. Qotei lañ qureq di unu qaji a na aqa segi tamo unğasari nañgi taqatnjrsim nango Mandor Koba sqas. Kumbra di mandor bei aqa kumbra sigitejunu. Mandor dena aqa kañgal tamo qudei nami silali yaiyeb qaji di kamba olo yqajqa minjrej. ²⁴ Aqa kañgal tamo bei 10 milion kina yaiyeb qaji di osib aqa ulatamuq di tigelteb. ²⁵ Tigeltonabqa a na silali di kamba olo yqajqa keresaiyiej. Deqa mandor a na minjej, ‘Ni silali di kamba olo e ebqa keresaiimqo deqa e ni ino ñauñ wo ino anğro nañgi ti osiy tamo bei aqa bañq di uratnjitqa tamo dena silali ebimqa niñgi a laña wauetoqnaqab. Ino iñgi iñgi kalil dego e ni yaimosiy tamo qudei nañgi enjritqa nañgi na kamba silali ebqab. Gam dena ni silali nami yaibem qaji di kobotqam.’ ²⁶ Degsi minjnaq qusiqa aqa areq di singa pulutosıqqa pailyosiq minjej, ‘O Tamo Koba, ni e kumbra degbaim. Ni e qa dulosim mati e qa tariñoqnime. E silali nami yaimem qaji di kalil itosiy e kamba emekritqai.’ ²⁷ Onaqa mandor a kañgal tamo deqa dulosıqqa silali kalil nami yaiyeb qaji di laña kobotej. Osıqqa a uratonaq gilej.

²⁸ “Gilsıqqa kañgal tamo bei ombla wauo qaji a itosıqqa ojsiq kakro apiyetosiq minjej, ‘Ni nami 10 kina yaibem qaji di kamba olo ebe.’

²⁹ “Degsi minjnaq qusiqa aqa areq di singa pulutosiqa pailyosiq minje, ‘Ni e qa dulosim mati e qa tariñoqnime. E 10 kina nami yaimem qaji di itosiy e kamba emekritqai.’ ³⁰ Degsi minjnaqa a aqa anjam di quetqa asgiyonaqa a osi gilsiq tonto talq di waiyosiq minje, ‘Ni tonto talq endi soqne. Bunuqna ni 10 kina nami yaibem qaji di kamba ebekritimqa e ni olo uratmit oqedqam.’

³¹ “A degyonaqa kanjal tamo qudei a koba na wauo qaji nanqi unsibqa are ugeinjrnaqa aisib nanjo mandor a deqa saiyosib minjeb. ³² Minjnab qusiqa kanjal tamo di metonaq bonaqa minje, ‘Ni kanjal tamo uge. Ni e pailbonumqa silali ni nami yaibem qaji di e na kobotonum. ³³ E ni qa dulosim silali di kobotonum. Ariya kiyaaq ni olo gilsim kanjal tamo bei ni ombla wauo qaji a qa dulosa? Osim silali a na nami yaimej qaji di ni kobotosai?’ ³⁴ Degsi minjsiqa a qa tulan minjin oqetonaga osiq qaja tamo nanjo banq di atsiqa minjrej, ‘Ninji a wau koba yibqa a jaqatin ti wauosim gilsim gilsim silali kalil nami yaibej qaji di kamba ebekritimqa ninji a olo uratib gilqas.’

³⁵ “O ijo angro, dego kere ninji nanjo are miligiq na nanjo Kristen was nanjo une kobotetnrqasai di ijo Abu lan qureq di unu qaji a dego nanjo une kobotetnrqasai.”

19

Yesus a unja uratqajqa anjam marej

¹ Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa a Galili sawa uratosiqa Judia sawaq gilsiq Jordan ya taqal beiq di soqnej. ² A di sonaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanqi a dauryosib aqa areq di koroonaqba a na nanjo ma tamo kalil nanqi boletnrjoqnej.

³ Onaqa Farisi nanqi olo Yesus aqa areq bosibqa a anjam bei grotimqa qusib nanqi a oqajqa deqa gisanjosib endegsib nenemyeb, “Tamo bei aqa nanjo aqa jejamuq di une kiñala bei soqnimqa tamo dena a uratqa kere e? Gago dal anjam a kiyersi marqo?”

⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Qotei aqa anjam bei nengrenq di so qaji di ninji nami sisiyosai kiyo? Anjam endegi unu, ‘Tulan nami Qotei a mandam ti inji inji kalil ti gereiyosiqa bati deqa a tamo unja wo dego gereinjrrej. ⁵ Gereinjrsiqa marej, ‘Tamo bei na aqa ai abu nanqi uratnrjsimqa aqa nanjo wo beterosib jejamu qujaitosib sqab.’” ⁶ Qotei aqa anjam di agi nengrenq di unu. Deqa tamo unja wo nanqi jejamu qujai sqab. Nanqi olo jejamu aiyel sqasai. Qotei na nanqi aiyel turtnjrrej deqa tamo bei na olo potnrjaiq.”

⁷ Onaqa Farisi nanqi na kamba Yesus minjeb, “Ni anjam degsi mergonum deqa Moses a kiyaaq dal anjam endegi marej, ‘Tamo bei na aqa nanjo uratqa osimqa pepa bei nengrenjosim yosim di a uratqas?’”

⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Nunjo are getenqejunu deqa Moses a ninji unja uratqa mernqej. Ariya tulan nami kumbra degsi sosai. ⁹ Ninji quiy. Tamo bei na aqa nanjo lanja uratosim olo unja bei oqas di a na aqa nanjo kumbra ugeq waiyqo. Di kiyaaq? Unja di a nami tamo bei ombla une atosai deqa.”

¹⁰ Onaqa Yesus aqa angro nanqi na minjeb, “Tamo unja ti unub qaji nanqi gulbe deqaji oqab deqa unqum. Nanqi unja aib. Nanqi lanja soqneb.”

¹¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninji anjam maronub di tamo kalil nanqi dauryqa keresai. Tamo nanqi Qotei na singila enjreqnu qaji nanqi segi anjam di dauryqa kere. ¹² Tamo qudei nanjo jejamu bolesai. Nanqi degsib ai miligiq na nambabeb. Deqa nanqi unja oqa keresai. Tamo qudei nanqi tamo qudei na welum etnjreb deqa nanqi anqrotqa keresai. Deqa nanqi dego unja oqa keresai. Nanqi lanja unub. Ariya tamo qudei nanjo segi areqalo na Qotei aqa wau oqqa marsibqa unja oqa urateqnu. Tamo nanqi ijo anjam endi dauryqa kereamqa nanqi dauryebe.”

Angro du du nanqi Yesus aqa areq beb

¹³ Onaqa tamo ungasari qudei nanqi nanjo angro du du joqsis Yesus na aqa ban nanjo gateq di atetnrjsim nanqi qa Qotei pailyqajqa deqa marsib Yesus aqa areq beb. Beqnaqba Yesus aqa angro nanqi na saidnrjsib minjreb, “Nunjo angro du du nanqi joqsis endeq baib.”

¹⁴ Degsib saidnrjrabqa Yesus na aqa angro nanqi minjrej, “Angro du du nanqi uratnrjrib ijo areq beb. Nanqi saidnrjraib. Tamo ungasari nanqi angro du du bul sqab di Qotei lan qureq di unu qaji a nanjo Mandor Koba sosim nanqi taqatnrjqas.” ¹⁵ Osiqa Yesus na angro du du nanjo gateq di aqa ban atetnrjsiqa a sawa di uratosiq gilej.

Noro tamo bei a Yesus ombla anjam mareb

¹⁶ Onaqa tamo bei a Yesus aqa areq bosiq nenemyej, “O Qalie Tamo, e kumbra bole kiyee dauryosiy dena e nambile gaigai sqai?”

¹⁷ Onaqa Yesus na kamba minje, “Ni kiyaaq e kumbra bole qa nenembonum? Qotei a segi qujai tamo bole. Ariya ni nambile gaigai sqajqa osimqa ni Qotei aqa dal anjam daurye.”

¹⁸ Onaqa tamo dena olo Yesus nenemyej, “E dal anjam kiye dauryqai?” Onaqa Yesus na minjej, “Ni tamo bei qalsim moiyoatim. Ni tamo bei aqa unja jejamu ojetaim. Ni bajinjaim. Ni tamo bei aqa jejamu lanja gisanjaim. ¹⁹ Ni ino ai abu nanjo sorgomq di geregere sosimqa nanjo anjam dauryoqne. Ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ino was nanji degsim gereinjroqne.’”

²⁰ Onaqa angro wala dena olo Yesus minjej, “E dal anjam kalil di nami dauryosim boqnem agi bini degsi unum. Deqa e Qotei aqa kumbra kiye keretosai unum?”

²¹ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni Qotei aqa kumbra kalil keretqa osimqa endegye. Ni gilsim ino inji inji kalil qarinyosim silali osim tamo inji inji saiqoji nanji jeisim enjre. Degsim enjrsim bosim e daurbе. Osim bunuqna ni lanj qureq di awai bole itqam.” ²² Yesus na tamo di degsi minjnaq qusiqa are tulan gulbeiyej. A inji inji koba ti soqnej deqa ulatamu ugeiyonaqa ulanej.

²³ Onaqa Yesus na aqa angro nanji minjrej, “E bole mernjgwai. Tamo unjasari inji inji koba ti unub qaji nanji Qotei na taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqa marsibqa lanj qureq oqwjajqa tulan banji koba. ²⁴ E ninji olo mernjgwai. Kamel a yumba miligiq gilqajqa banji koba. Dego kere tamo unjasari inji inji koba ti unub qaji nanji Qotei na taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqa marsibqa lanj qureq oqwjajqa tulan banji koba.”

²⁵ Onaqa Yesus aqa angro nanji anjam di qusibqa tulan prugugetosib minjeb, “Ni anjam degsi mergonum deqa tamo yai nanji Qotei na elenajqa nanji njambile gaigai sqa kere?”

²⁶ Onaqa Yesus a nanji koqnjrsiqa minjrej, “Tamo nanji segi njambile sqa keresai. Ariya Qotei na nanji elenqa kere. Di kiyaaqa? Qotei a kumbra kalil yqa kere.”

²⁷ Onaqa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni une. Iga gago inji inji kalil uratosim ni daurmeqnum. Deqa iga awai kiye oqom?”

²⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “E bole mernjgwai. Mondonj Qotei a lanj bunuji ti mandam bunuji ti atimqa bati deqa e Tamo Angro nam kobaquja osiy ijo segi awo jaram kobaq di awesqai. Awesosiyqa ninji tamo e daurbеqnum qaji metnjgitqa ninji dego awo jaram kokba 12 di awoelenqab. Awoosib Jekop aqa angro 12 nanjo moma kalil nanji taqatnjroqnaq. ²⁹ Deqa tamo nanji ijo nam qa are qaloqnsib nanjo segi tal, nanjo was nanji, nanjo jaja nanji, nanjo ai abu nanji, nanjo angro nanji ti nanjo wau kalil dego uratnjrsib e daurbqab di Qotei na olo inji bole bole tulan gargekoba nanji enjrqas. Yimqa mondonj nanji njambile gaigai sqab. ³⁰ Deqa ninji quiy. Tamo gargekoba bini nam ti unub qaji nanji mondonj nam saiqoji sqab. Ariya tamo gargekoba bini nam saiqoji unub qaji nanji mondonj nam ti sqab.”

20

Yesus a inji wauqa yawo anjam marej

¹ Osiqa Yesus a olo aqa angro nanji endegsi minjrej, “Qotei lanj qureq di unu qaji a na aqa segi tamo unjasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Kumbra di wau lanja bei aqa kumbra sigitejunu. Wau lanja dena nobqolo ambru tigelosiqa aisiq tamo qudei nanji aqa inji wauq di wauetqajqa itnjrej. ² Itnjrsiqa minjrej, ‘Ninji ijo inji wauq di wauoqnsib wau qa bati koboamqa e na silali qurujo quja quja enjgwai.’ Degsi minjrsiq qarinhjnnaqa nanji gilsib aqa inji wauq di wauoqneb. ³ Senj kiñala goge oqnaqa wau lanja a koro sawaq aisiqa dia tamo qudei nanji lanja tigelesonab unjrsiqa minjrej, ⁴ ‘Ninji dego gilsib ijo wauq di wauoiy. Wauab kere dego awai enjgwai.’ ⁵ Degsi minjrnnaqa nanji gilsib aqa inji wauq di wauoqneb. Qanam jige tamo qudei nanji dego lanja tigelesonab unjrsiqa minjrej, ‘Ninji dego gilsib ijo wauq di wauoiy. Wauab kere dego awai enjgwai.’ Degsi minjrnnaqa nanji gilsib aqa wauq di wauoqneb. Senj kelintonaqa olo tamo qudei dego degsi minjrnnaqa nanji gilsib wauoqneb.

⁶ “Senj bilaqtonaqa wau lanja a aisiqa gamq di tamo qudei nanji lanja tigelesonab unjrsiqa nenemnjrej, ‘Ninji kiyaaqa lanja tigelesonab senj bilaqtqo?’ ⁷ Onaqa nanji na minjeb, ‘Tamo bei na iga wau egosai deqa iga lanja tigelejunum.’ Onaqa wau lanja na minjrej, ‘Ninji dego gilsib ijo inji wauq di wauoiy.’

⁸ “Ariya wau qa bati koboonaqa wau lanja na aqa wau taqato tamo bei qarinyosim minjrej, ‘Ni gilsim wau tamo nanji di metnjrim ino areq di koroabqa nanjo awai enjre. Enjraqa osimqa tamo nanji bilaq bosib wauonub qaji nanjo awai namo enjrsimqa ariya tamo nanji nobqolo ambru bosib wauosib bilaqtonub qaji nanjo awai bunuqna enjre.’ ⁹ Degsi minjnaq qusiqa tamo nanji bilaq bosib wauab qaji nanji namo metnjrnaq aqa areq bonabqa silali qurujo quja quja enjrej. ¹⁰ Onaqa tamo nanji nobqolo ambru bosib wauosib bilaqteb qaji nanji degsib unsibqa are qaleb, ‘Iga nobqolo ambru bosim wauosim bilaqtonum. Deqa iga silali kobaquja oqom.’ Degsib are qalabqa wau taqato tamo na nanji metnjrnaq aqa areq bonabqa nanji dego silali qurujo quja quja enjrej. ¹¹ Onaqa nanji degsib unsibqa nanji na wau lanja njirintosib minjeb, ¹² ‘Tamo nanji di bilaq bosib

waukiñalayoñubqa silali ni na iga egonum qaji dego kere nanği enjronum. Iga nobqolo amburu wau eqnam señ oqsıq gago jejamu tulañ kanñaneqnaqa bilaqtqo. Iga silali koba osai.’

¹³ “Onaqa wau lanja a nanço anjam di qusiqa bei endegsi minjeñ, ‘O was, e ni kumbra uge emosai. Aqo ombla bini nobqolo anjam keretosimqa e ni silali quruño qujai emqa mermonum. ¹⁴ Deqa ni ino silali quruño qujai osim aye. E ni silali quruño qujai emonum dego kere tamo nanği bunuqna bosib wauonub qaji nanği silali quruño quja quja enjronum. E ijo segi areqalo na degyonum. ¹⁵ Silali di ijo segi silali. Deqa e ijo segi areqalo dauryosiy ijo silali jeiqqa kere. E na tamo nanği bunu bonub qaji nanği kumbra bole enjraqa daurebqas enjraqai. Deqa ni kiyaaqa e qa are ugeimqo?’”

¹⁶ Yesus a yawo anjam degsi marsıqa olo marej, “Dego kere tamo bini ñam ti unub qaji nanği mondoñ ñam saıqoñi sqab. Ariya tamo bini ñam saıqoñi unub qaji nanği mondoñ ñam ti sqab.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

¹⁷ Osiqa Yesus na aqa anğro 12 nanği joqsıqa koba na walwelosib Jerusalem aiyuqneñ. Aiyuqsıbqa Yesus na nanği segitñrsıqa endegsi minjrej, ¹⁸ “Ninği quiy. E Tamo Anğro. Iga Jerusalem aiyeqnum. Dia tamo qudei na e ojsib atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo ti nanço banq di e atqab. Yimqa nanği na ijo jejamuq di une qamsib merbqab, ‘Ni une ti. Deqa ni moişam.’ ¹⁹ Nanği e degsib merbosib tamo nanği Qotei qaliesai qaji nanço banq di e atqab. Yimqa nanği na e misilñboqsıb bu toqon na kumbainboqsıb ñamburbasq di lubsib moiyothqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.”

Jems Jon wo nanği aiyel tamo kokba sqajqa mareb

²⁰ Onaqa Sebedi aqa ñiri aiyel nanço ai ombla na Yesus aqa areq bosıbqa nanço ai a sinğa pulutosıqa Yesus minjeñ, “O Tamo Koba, e ni anjam bei mermitqa ni ijo anjam dauryqa kere kiyo?” ²¹ Onaqa Yesus na kamba minjeñ, “Ni inği kiye qa merbqam?” Onaqa a na Yesus minjeñ, “Mondoñ ni gago Mandor Koba sosımqa bati deqa ni marımqa ijo anğro aiyel endi nanği ino banq woq ino banq qonanq di awoqab.”

²² Onaqa Yesus na kamba nanği aiyel endegsi minjrej, “Anjam ninği merbonub di aqa utru ninği geregere poingosai. E jaqatın koba oqai. Jaqatın di ya uge uyo bul. Jaqatın e oqai di ninği aiyel dego oqa kere e?” Onaqa nanği na minjeb, “Od, aqo aiyel oqa kere.” ²³ Onaqa Yesus na olo nanği aiyel minjrej, “Bole, jaqatın e oqai di ninği dego oqab. Ariya tamo yai nanği ijo banq woq ijo banq qonanq di awoqab di e na marqa keresai. Di ijo wau sai. Tamo nanği ijo Abu na gıltnjrej qaji nanği segi ijo banq woq ijo banq qonanq di awoqab.”

²⁴ Yesus aqa anğro 10 nanço ñamdamuq di was aiyel nanği na anjam di Yesus minjeb deqa qusib nanği aiyel qa ñirinjeb. ²⁵ Onaqa Yesus na aqa anğro 10 nanği metñrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Ninği qalie, mandor kokba sawa sawa kalil taqateqñub qaji nanği nanço segi ñam soqtoqsıb tamo unğasari nanği ñirin na taqatñreñub. ²⁶ Ariya kumbra di nunğoq di saiq. Nunço ambleq di anğro bei a ñam ti sqa marsımqa a mati nunço wau tamo soqñem. Osim a ñam ti sqas. ²⁷ Nunço ambleq di anğro bei a tamo kobaquja sqa marsımqa a mati nunço kanğal tamo soqñem. Osimqa a olo tamo kobaqujaqas. ²⁸ E Tamo Anğro. Ninği ijo kumbra qalieosib degsib dauryoqñiy. Ijo kumbra agiende. E na tamo unğasari nanği wauetñreñum. E deqa bem. Tamo unğasari nanği e wauetbqajqa e deqa bosai. Bunuqna e ijo segi ñambile uratosiy tamo unğasari gargekoba nanği elenqai.”

Yesus na tamo aiyel ñam qandimñro qaji nanği boletñrej

²⁹ Osiqa Yesus na aqa anğro nanği joqsıqa koba na walwelosib aisib Jeriko qureq di branteñ. Brantosib Jeriko qure ambleq na walwelosib olo Jeriko uratosib aiyeqñabqa tamo unğasari tulañ gargekoba nanği Yesus dauryosib koba na aiyuqneñ. ³⁰ Aiyeqñabqa tamo aiyel ñam qandimñro qaji nanği gam qalaq di awesosıbqa anjam endegsib queñ, “Yesus a beqnu.” Nanği degsib qusıbqa tulañ leleñosib mareñ, “O Tamo Koba, Devit aqa ñiri, ni aqo aiyel qa dulame.” ³¹ Onaqa tamo unğasari gargekoba Yesus dauryosib aiyuqneñ qaji nanği na nanği aiyel ñirinñrsıb minjreb, “Ninği leleñkobaib. Kirioiy.” Degsib minjñrabqa nanği aiyel kiriosai. Nanği olo tulañ leleñoqsıb Yesus minjoqneñ, “O Tamo Koba, Devit aqa ñiri, ni aqo aiyel qa dulame.”

³² Onaqa Yesus a tigelosıqa nanği aiyel metñrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “E ninği aiyel kiyerñgwajqa deqa ninği e qa leleñoqñab?” ³³ Onaqa nanği aiyel na minjeb, “O Tamo Koba, aqo aiyel olo ñam poigim sawa unqajqa deqa iga ni qa leleñoqñam.” ³⁴ Onaqa Yesus a nanği aiyel qa dulosıqa aqa banq waiyosıq nanço ñamdamu ojetñrej. Ojetñrnaqa nanği aiyel ñam poinjñnaqa sawa unsıbqa tigelosıb Yesus dauryosib aiyeb.

21

Yesus a donki aqa quraq di awoosıq Jerusalem aiyej

¹ Onaqa Yesus aqa angro nanqi koba na walwelosib aisib Jerusalem jojomyosib Betfage qureq di branteb. Betfage qure agi Oliv mana utruq di unu. Di brantosib Yesus na aqa angro aiyel qarinjrsiqa minjrej, ² “Ninqi aisib qure bei jojom di unu di brantosib donki bei aqa du wo tontjnronub unub di unjrqab. Unjrsib sil palontosib titnjrsib joqsib boiy. ³ Ninqi sil palontoqnibqa tamo bei na nenemngwas kiyo, ‘Ninqi kiyaaq donki aiyel nanngo sil palonteqnub?’ Degsi nenemngimqa ninqi na minjjiy, ‘Tamo Koba a wau ti deqa donki aqa du wo qa mergwo.’ Yimqa a na donki aqa du wo nanqi qarinjnjrim ijoq bqab.”

⁴ Yesus a kumbra di yej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo bei nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, ⁵ “Ninqi na Saion qure nanqi endegsib minjriy, ‘Ninqi uniy. Nungo Mandor Koba a nungoq beqnu. A lawo na beqnu. A areqalo minjin saiqoji. Deqa a donki quraq di awoosiq beqnu. Od, a donki aqa du quraq di awoosiq beqnu.’ ”

⁶ Onaqa Yesus aqa angro aiyel nanqi aisib anjam Yesus na minjrej qaji di dauryeb. ⁷ Osib nanqi donki aqa du wo Yesus aqa areq joqsib beb. Bosib nanngo segi gara jugo piqtosib donki aiyel nanngo quraq di tunabqa Yesus a segi donki gogetosiq quraq di awoej. ⁸ Awoonaqa donki aiyel nanqi walwelosib aiyeqnabqa tamo ungasari tulan gargekoba nanqi belejosib nanngo segi gara jugo piqtelenosib gamq di tuelenoqneq. Tamo qudei nanqi nafluq dena nam banqa ginjenyosibqa osi bosib di dego gamq di tuelenoqneq. ⁹ Onaqa Yesus a donki quraq di awoosiq walweleqnaqa tamo ungasari namooqneq qaji nanqi ti bunuoqneq qaji nanqi ti tulan lelenoqnsibqa maroqneq, “O Devit aqa Niri, iga ni qa tulan areboleboleigeqnu. Ni Tamo Koba aqa nam na bonum deqa a ni tulan geregereimeqnu. Deqa iga Qotei lan goqe di unu qaji aqa nam tulan soqtoqnoqom.” Tamo ungasari nanqi degoqnsib lelen ti Yesus dauryoqneq.

¹⁰ Onaqa Yesus a walwelosib aisiq Jerusalem di brantonaaqa tamo ungasari kalil nanqi a unsibqa tulan prugugetosib segi segi maroqneq, “Tamo endi yayio?” ¹¹ Degsib mareqnaqqa tamo ungasari qudei Yesus dauryosib aiyooqneq qaji nanqi na kamba minjreb, “Tamo endi Yesus. A Qotei aqa medabu o qaji tamo bole. Aqa qure utru Nasaret. Qure di Galili sawaq di unu.”

Yesus na tamo ungasari nanqi atra talq dena winjrej

¹² Onaqa Yesus a walwelosib aisiqa atra tal koba miligiq gilej. Gilsiq nam atej di tamo ungasari gargekoba nanqi ingi ingi qarinyoqnsibqa dena silali eqnab unjrsiqa nanqi winjrnaq jaraiyeb. Tamo qudei nanqi silali piloqneq. Qudei nanqi binon qarinyoqnsib dena silali oqneq. Deqa Yesus a nanngo jar ti jaram ti bilbelyosiqqa nanqi dego winjrnaq jaraiyeb. ¹³ Nanqi kalil jaraiyeqnabqa Yesus na minjrej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Ijo tal endi pailyqajqa tal.’ Ariya ninqi na olo tal endi ugetonubqa a bajin tamo nanngo tal bulqo.”

¹⁴ Yesus a atra tal miligiq di sonaqa tamo nam qandimnjro qaji ti tamo sinqa qandamnjo qaji ti nanqi aqa areq beqnaqqa a na nanqi kalil boletnjroqneq. ¹⁵ Onaqa angro du du atra tal miligiq di soqneq qaji nanqi Yesus aqa manya di unsibqa tulan lelenoqnsib minjoqneq, “O Devit aqa Niri, iga ni qa tulan areboleboleigeqnu.” Onaqa dal anjam qalie tamo nanqi ti atra tamo kokba ti nanqi angro du du nanngo anjam di qusibqa Yesus qa ugeeb. ¹⁶ Osib Yesus minjeb, “Angro du du nanqi lelenoqnsib anjam mareqnuq di ni queqnum e?” Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Od, e nanngo anjam queqnum. Ariya anjam bei nengrenq di unu qaji di ninqi nami sisiyosai kiyo? Anjam agiende, ‘O Abu, angro du du ti angro mom ti nanqi ino nam soqteqnuq.’ ” ¹⁷ Yesus a nanqi degsi minjrsiq koboonaqa a tigelosiq Jerusalem uratosisq Betani qureq gilej. Gilsiq qoloonaq di neiej.

Yesus a qura minjej, “Ni olo bunu geitqasai”

¹⁸ Nebeonaqa Yesus a olo tigelosiqqa Jerusalem aiyooqnsiqa gamq di a mamyej. ¹⁹ Mamyonaqa nam atsiqa qura banqa ti gam qalaq di tigelosonaq unsiqa aqa gei unqajqa utruq gilej. Gilsiq unej qura gei bei saiqoji. Banqa segi sonab unej. Unsiqa qura di minjej, “Ni olo bunu geitqasai.” Degsi minjnaqa bati qujai deqa qura di utru ti kalil laosiq moiyej. ²⁰ Onaqa Yesus aqa angro nanqi aqa kumbra di unsibqa tulan prugugetosib Yesus nenemyeb, “Qura di kiyersi urur laosiq moiyo?”

²¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole merngwai. Ninqi Qotei qa nungo areqalo singilatosib nungo areqalo aiyeltqasai di ninqi dego qura minjibqa a laosim moiqaq. Qura segi sai. Ninqi mana kobaquja endi dego minjqab, ‘Ni tigelosim yuwalq aye.’ Minjibqa a nunngo anjam di dauryosim tigelosim yuwalq aiqaq. ²² Deqa ninqi Qotei qa nungo areqalo singilatosib ingi bei qa pailyqab di ninqi ingi di oqab.”

Juda nanqi na Yesus nenemyeb, “Ni singila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum?”

²³ Osiqa Yesus a olo atra tal miligiq gilsiq dia Qotei aqa anjam palontoneq. Onaqa Israel nanngo gate nanqi ti atra tamo kokba ti nanqi na Yesus aqa areq bosib nenemyeb,

"Ni iga merge. Ni singila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum? Yai na ni qarinyej deqa ni bosim wau endi yeqnum?"²⁴ Onaqa Yesus na minjrej, "E kamba anjam bei ningi nenemngwai. Nenemngitqa ningi e merbibqa e yai na qarinybonaq bosim wau endi yeqnum di ubtosiy merngwai."²⁵ Ningi na merbiy. Yai na Jon qarinyonaq bosiqqa tamo ungasari nanngi yansnjroqnej? Qotei na kiyo? Tamo bei na kiyo?"

Onaqa nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa segi segi qairosib mareb, "Iga Yesus minjqom, 'Qotei na Jon qarinyej,' degsi minjqom di a iga mergwas, 'Kiyaqa ningi Jon aqa anjam quetosai?'"²⁶ Ariya iga minjqom, 'Tamo bei na Jon qarinyej,' degsi minjqom di dego keresai. Tamo ungasari nanngi mareqnuq, 'Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.' Deqa iga nanngi ulainjronum."²⁷ Nanngi degsib qairosib olo Yesus minjeb, "Yai na kiyo Jon qarinyej di iga qaliesai." Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ningi degsib merbonub deqa e dego yai na qarinybonaq bosim wau endi yeqnum di ningi mernjwasai."

Yesus a yawo anjam bei marej

²⁸ Osiqa Yesus a olo Juda gate nanngi ti atra tamo kokba ti nanngi endegsi minjrej, "Ningi kiyersib are qalonub? Tamo bei aqa njiri aiyel soqneq. Bati bei a aqa njiri matu aqaq bosiqqa minnej, 'O ijo angoro, ni gilsim ijo ingi wauq di wauame.'²⁹ Onaqa aqa njiri matu na minnej, 'Sai. E wauqa uratonum.' Degsi aqa abu saidyosiqqa bunuqna areqalo bei osiqa gilsiq wauqnej."³⁰ Onaqa abu a aqa njiri yala aqaq bosiqqa minnej, 'O ijo angoro, ni gilsim ijo ingi wauq di wauame.' Onaqa aqa njiri yala na minnej, 'Od, Abu, e wauqai.' Degsi aqa abu odyosiqqa ariya a wauosai. A lanja talq di soqnej."³¹ Deqa ningi na merbiy. Angoro yai na aqa abu aqa anjam dauryej?" Onaqa nanngi na kamba Yesus minjeb, "Njiri matu a na aqa abu aqa anjam dauryej."

Nanngi degsib Yesus minjnbqqa a na olo minjrej, "E bole merngwai. Takis o qaji tamo ti gam qaji unja ti nanngi na ningi bunqosib namoosib Qotei aqaq oqibqa a nanngi elenjosim nanngo Mandor Koba sosim nanngi taqatnjrqas."³² Di kiyaqqa? Jon yansnjro qaji a nungoq bosiqqa Qotei aqa kumbra bole ningi osornjgonaga ningi Jon aqa anjam quetosai. Ariya takis o qaji tamo ti gam qaji unja ti nanngi Jon aqa anjam gegerere queteb. Quetonab ningi di unsibqqa ariya ningi olo are bulyosai. Osib ningi Jon aqa anjam quetosai dego."

Wain wau qa yawo anjam

³³ Yesus a Juda tamo kokba nanngi degsi minjrsiqqa olo endegsi minjrej, "E ningi yawo anjam bei merngit ningi quiy. Tamo bei a tigelosiqqa aqa wauq gilej. Gilsiqqa wain sil yagelenosiqqa jen qosej. Qoso koboonaga meninj qura gogeq di tabir kuru bul gereiyej. Wain sil geitimqqa wain gei koroiyosib paraparaiyosib aqa ya dia bilentqajqa deqa gereiyej. Osiqa wauq di tal atsiqa wau taqato tamo qudei nanngo banq di aqa wau uratetnjrsiqqa sawa isaq gilsiq di soqnej."³⁴ Sonaqa wain gei melionaqa a na aqa kanqal tamo qudei nanngi qarinyjrnaga wau taqato tamo nanngoq aisib minjreb, 'Wau lanja a na iga qarinygwo bonum. Deqa ningi wain gei egibqa iga na osi gilqom.'³⁵ Degsi minjrnabqqa nanngi na nanngi ojelejosib bei qalougeteb. Bei qalnab moiyej. Bei meninj na qalnab moiyej."³⁶ Onaqa wau lanja a di qusiqqa olo aqa kanqal tamo gargekoba nanngi qarinyjroqnej. Qarinyjreqnaqa aiyeqnaq nanngi dego numoqneq.

³⁷ "Onaqa wau lanja a endegsi are qalej, 'E ijo segi angoro qujai qarinyit aiqas di nanngi a qalqasai. Nanngi aqa anjam quetqab.' Degsi are qalsiqqa aqa segi njiri qarinyonaq aiyej."³⁸ Aiyeqnaqa wau taqato tamo nanngi a unsibqqa segi segi qairosib mareb, 'Tamo a bgo endi wau lanja aqa segi njiri. A na aqa abu aqa ingi ingi kalil oqas. Deqa iga a qalsim moyotosimqqa wau endi iga na oqom.'³⁹ Degsib marsibqqa wau lanja aqa njiri ojsib osi gilsib wau qalaq di qalnab moiyej."⁴⁰ Deqa ningi kiyersib are qalonub? Wau lanja a bosimqqa wau taqato tamo uge nanngi di kiyernjrqas? Ningi na merbiy."

⁴¹ Onaqa nanngi na minjeb, "Wau lanja a bosimqqa tamo uge nanngi di tulaj ugeugeinjrsim padaltnjrougetqas. Osim aqa wau di olo yainjrsim tamo qudei nanngo banq di uratetnjrimqqa nanngi na kamba wau taqatosib wain gei melioqnmqqa koroiyoqnsib wau lanja yoqnaqab."

⁴² Nanngi degsib Yesus minjnbqqa a na olo minjrej, "Qotei aqa anjam bei unu. Ningi anjam di nami sisiyosai kiyo? Anjam agiende, 'Tal gereiyo qaji tamo nanngi na tal ai arqsbqqa uge qa marsib taqal waiyeq. Onaqa tal ai di Qotei na olo osiq tumaq di tigeltej unu.

Tal ai di tal singilatqajqa deqa tigeltej.

Tamo Koba a segi na tal ai di tigeltej deqa iga unsim mareqnum,

"Tal ai di tulaj bolequja." "

⁴³ Deqa e ningi endegsi merngwai. Qotei a nunngo Mandor Koba sosim ningi taqatngwajqa uratosim ningi taqal breingwas. Osim olo tamo ungasari qudei aqa kumbra bole dauryeqnuq qaji nanngi elenjosim nanngo Mandor Koba sosim nanngi taqatnjrqas. Nanngi gei bole

atobuleqñub deqa Qotei na nanği taqatñjrqas. ⁴⁴ Tamo unğasari ululoñosib tal ai quraq aiqab qaji nanği di tal ai dena nanğo tanu giñgenyqas. Ariya tal ai di uloñosim tamo unğasari qudei nanğoq aisim jejamu ti tanu ti torei paraparainjrqas.”

⁴⁵ Onaqa atra tamo kokba ti Farisi nanği ti yawo anjam di qusib endegsib qalieber, Yesu a yawo anjam dena nanğo jejamuq di une qametnñrej. ⁴⁶ Nanği degsib qalieber deqa nanği Yesu ojqa mareb. Ariya nanği tamo unğasari nanği ulainjrñsib deqa Yesu ojqa urateb. Di kiyayaq? Tamo unğasari kalil nanği maroqñeb, “Yesu a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.”

22

Yesu a maruro qa yawo anjam marej

¹ Onaqa Yesu a olo Juda tamo kokba nanği yawo anjam bei endegsi minñrej, ² “Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo unğasari nanği taqatñjrñsim nanğo Mandor Koba sqas. Kumbra di mandor bei aqa ñiri unja ban ojqa bationaqa maruro atej dego kere. ³ A maruro atsiqa aqa kanğal tamo qudei qarınñjrnaqa nanği gilsib tamo unğasari nami aqa maruro unqa minñrej qaji nanği metnñreb, ‘Ninği boiy.’ Onaqa nanği bqa asginñrej. ⁴ Asginñjrnaqa mandor a deqa qusiqa aqa kanğal tamo qudei olo qarınñjrñsiqa minñrej, ‘Ninği gilsib tamo unğasari e ijo maruro unqa minñrem qaji nanği olo endegsib minñriy, “Ninği quiy. Mandor a inği inği kalil gereyosiq atqo unu. Makau ti wagme namur bole bole ñumsiqa goiqo. Deqa ninği asginğaiq. Ninği bosib aqa maruro uniy.” O kanğal tamo, ninği gilsib nanği degsib minñriy.’

⁵ “Onaqa nanği gilsib tamo unğasari nanği di minñreb, ‘Ninği boiy.’ Minñrnabqa nanği kalil bqa asginñrej. Bei a ulañosiqa aqa inği wauq gilej. Bei a ulañosiqa aqa silali wauq gilej. ⁶ Qudei na kanğal tamo nanği di ojelenosib ugeugeinñrsib ñumnab moreñeb. ⁷ Onaqa mandor a deqa qusiqa minñjiñ oqetonaqa aqa qaja tamo nanği qarınñjrnaqa gilsib tamo nanği kanğal tamo ñumeb qaji nanği kamba ñumekriteb. Osib nanğo tal inği inği kalil qatrentonab yuekriteb.

⁸ “Onaqa mandor a olo aqa kanğal tamo qudei qarınñjrñsiqa minñrej, ‘Ijo anğro aqa unja ban ojqa bati kereqo deqa e na maruro atonum unu. Tamo unğasari e nami ijo maruro unqa minñrem qaji nanği bqa asginñrej. Nanği tamo unğasari bolesai deqa nanği ijo maruro unqa keresai. ⁹ Deqa ninği gilsib gamq di tamo unğasari lanja lanaj nanği turosib metnñrib ijo maruro unqa beb.’ ¹⁰ Onaqa nanği gilsib gamq di tamo unğasari gargekoba bole ti uge ti nanği turosib metnñrnabqa nanği kalil maruro unqajqa bosib koroonabqa tal tamo na maqej.

¹¹ “Onaqa mandor a na tamo unğasari nanği di unñrqa marsiqa tal miligiq gilej. Gilsiq ñam atej di tamo bei a maruro qa gara wala jugosai di unsiqa minñej, ¹² ‘O was, ni kiyayaq maruro qa gara wala jugosai? Ni degsim maruro unqa baim.’ Degsi minñnaqa tamo di a na kamba olo anjam bei minñjqa keresaiyonaqa lanja kiriesoqñej. ¹³ Onaqa mandor a na aqa kanğal tamo nanği minñrej, ‘Ninği na tamo di singa ti ban ti tontetosib oqeq waiyibqa sawa ambruq di soqñem. Sawa dia tamo nanği akamkobaoqñsib pailoqñsib nanğo jaqatin qa qalagei anjam atoqñqas.’”

¹⁴ Osiqa Yesu a olo marej, “Ninği quiy. Qotei a tamo tulan gargekoba nanği metnñreñnu. Ariya a tamo quja quja segi giltñreñnu.”

“Iga Sisar takis yqom e?”

¹⁵ Onaqa Farisi nanği gilsib nanği anjam kiye Yesu nenemyib a anjam grotim qusib a ojqaqqa deqa qairoqñeb. ¹⁶ Qairoñsib anjam kereonaq nanğro anğro qudei Herot aqa wau tamo qudei ti qarınñrnab Yesu aqa areq bosib minñeb, “O Qalie Tamo, iga qalie, ni anjam bole maro qaji tamo. Ni anjam bole segi tamo unğasari nanği minñroqñsim Qotei aqa kumbra osornñreñnum. Ni tamo bei ulaiyosaieqñnum. Ni tamo ñam ti nanği anjam bei minñroqñsim olo tamo ñam saiqoji nanği anjam bei minñrosaiieqñnum. Ni anjam qujai tamo kalil nanği minñreñnum. ¹⁷ Deqa ni iga merge. Iga Sisar takis yqom e? Yqasai e? Ni kiyersi are qalonum?”

¹⁸ Onaqa Yesu a nanğo areqalo uge di poiyoñnaqa minñrej, “Ninği gisan tamo. Kiyayaq ninği e anjam bei grotitqa qusib e ojqaqqa deqa gisanbeqñub? ¹⁹ Ninği meniñ silali bei osorbıy.” Degsi minñjrnaqa nanği meniñ silali bei osi bosib osoryonab unsiqa minñrej, ²⁰ “Meniñ silali quraq endi tamo yai aqa ulatamu ti ñam ti unu?” ²¹ Onaqa nanği na minñeb, “Di Sisar aqa.” Onaqa a na minñrej, “Deqa Sisar aqa inği inği a qa olo yiy. Qotei aqa inği inği a qa olo yiy.”

²² Onaqa nanği Yesu aqa anjam di qusibqa tulan prugugeteb. Osib nanği Yesu uratosib jaraiyeb.

Tamo moreño qaji nanği olo subq na tigelqab

²³ Onaqa bati deqa Sadyusi tamo qudei nanngi Yesus aqa areq beb. Sadyusi nanngi maregnub, "Tamo moreño qaji nanngi olo subq na tigelqasai." Deqa nanngi bosib Yesus endegsib minjeb, ²⁴ "O Qalie Tamo, ni que. Moses a nami endegsi marej, "Tamo bei a moiymqqa aqa n̄aun angro saiqoji soqnimqqa aqa was bei na olo uña qobul di osim aqa was moiyej qaji aqa angro n̄ambabtetqas. Moses a nami degsi marej. ²⁵ Deqa ni que. Was 7 nanngi soqneb. Nango was matu a uña osiqa moiyej. A angro saiqoji. Onaqa aqa was yala na olo uña qujai di ej. ²⁶ Osiqa a dego moiyej. A angro saiqoji. Onaqa aqa was yala na olo uña qobul di osiqa a dego moiyej. A angro saiqoji. Was 7 kalil nanngi uña qujai di osib moreneb. Nanngi angro saiqoji. ²⁷ Nanngi kalil moreñonabqa ariya bunuqna uña di a dego moiyej. ²⁸ Deqa ni iga merge. Mondonj subq na tigelu batiamqqa tamo kalil nanngi subq na tigelabqa uña di a yai aqa n̄aun t̄int̄in sqas? Ni qalie, was 7 kalil nanngi uña qujai di eb."

²⁹ Onaqa Yesus na minjrej, "Qotei aqa anjam nen̄grenj q di unu qaji di aqa damu ningi poingosai. Qotei aqa singila dego ningi poingosai. Deqa ningi anjam grotonub. Grotosib agi nenembonub. ³⁰ Mondonj tamo un̄gasari nanngi subq na tigelosibqa nanngi un̄jatqasai. Nanngi tamotqasai. Nanngi lan̄ angro bul lan̄a sqab.

³¹ "Ningi quiy. Tamo nanngi moisib olo subq na tigelqab anjam di aqa utru Qotei a nami babtosiq ningi mern̄gej. Di ningi sisiyosai kiyo? Qotei a endegsi marej, ³² 'E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.' Qotei a degsi marej deqa iga qalieronum, Qotei a tamo moreño qaji nanngo Qotei sai. A tamo n̄ambile so qaji nanngo Qotei." ³³ Onaqa tamo un̄gasari kalil nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa tulan̄ prugugeteb.

Dal anjam kiye a tulan̄ bolequja?

³⁴ Yesus a Sadyusi nanngi anjam degsi minjrn̄aqa nanngi na kamba olo anjam bei minjqa keresainjrej. Onaqa Farisi nanngi deqa qusib olo Yesus aqa areq beb. ³⁵ Nango ambleq dena dal anjam qalie tamo bei a tigelosiqqa Yesus gisan̄yosiq nenemyej, ³⁶ "O Qalie Tamo, ni mare. Qotei aqa dal anjam kiye a segi qujai tulan̄ bolequja? Dal anjam kiye a dal anjam kalil bun̄njrejunu?"

³⁷ Onaqa Yesus na minjej, "Dal anjam tulan̄ bolequja agi merm̄qai. Dal anjam agiende. 'Ni ino Tamo Koba Qotei a tulan̄ qalaqalaiyime. Qalaqalaiyosim ino are miligi ti ino qunur ti ino areqalo ti kalil a yekritime.' ³⁸ Dal anjam di a segi qujai tulan̄ bolequja. Ana dal anjam kalil bun̄njrejunu. ³⁹ Ariya dal anjam deqaji bei dego merm̄qai. Dal anjam agiende. 'Ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ino was nanngi degsim geregereinjroqñime.' Dal anjam boledamu aiyel agi e na mermonum. ⁴⁰ Ni dal anjam aiyel di dauryqam di ni Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngo anjam ti kalil keretosim dauryqam."

Kristus a kiyersim Devit aqa n̄iri sqas?

⁴¹ Onaqa Farisi nanngi olo Yesus aqa areq di koroesonabqa a na nenem̄njrej, ⁴² "Ningi Kristus qa kiyersib are qalonub? A yai aqa n̄iri?" Onaqa nanngi na kamba minjeb, "Kristus a Devit aqa n̄iri."

⁴³ Onaqa Yesus na olo minjrej, "Devit a nami marej, 'Kristus a ijo Tamo Koba.' Agi Qotei aqa Mondor na Devit aqa medabu sin̄gilatetonaqa a endegsi marej,

⁴⁴ 'Tamo Koba a na ijo Tamo Koba minjej,

"Ni ijo ban̄ woq endi awo.

Awesoqnimqqa e ino jeu tamo kalil nanngi elejosiy ino sorgomq di atitqa ni na nanngi taqatnjroqñqam."

⁴⁵ Ningi uniy. Devit a marej, 'Kristus a ijo Tamo Koba.' Deqa Kristus a kiyersim Devit aqa n̄iri sqas?"

⁴⁶ Yesus a Farisi nanngi anjam degsi minjrn̄aqa tamo bei na kamba anjam bei minjqa keresai. Deqa tamo nanngi olo bunuqna anjam bei Yesus nenemyqajqa ulaeb.

23

Juda tamo kokba nanngi kumbra uge uge yoqneb

¹ Onaqa Yesus na olo aqa angro nanngi ti tamo un̄gasari kalil nanngi ti endegsi minjrej, ² "Dal anjam qalie tamo nanngi ti Farisi nanngi ti Moses aqa n̄am osib dal anjam paltoqnsib ningi mern̄geqñub. ³ Deqa anjam kalil nanngi na mern̄geqñub qaji di ningi qusib dauryoqñiy. Ariya kumbra nanngi yeqñub qaji di ningi dauryaib. Nanngi anjam maroqnsib ariya nanngi segi anjam di dauryosaieqñub. ⁴ Nanngi gulbe kokba tamo un̄gasari nanngi enjreqñab qoboiyoqnsib unub. Ariya nanngi olo tamo un̄gasari nanngo gulbe di qoboiyetnjrosiaeqñub. ⁵ Kumbra kalil nanngi yeqñub qaji di tamo un̄gasari nanngi unocqnsib nanngo n̄am soqtetnjrqajqa deqa yeqñub. Nanngo kumbra bei agiende. Nanngi Qotei aqa dal anjam mutu qudei pepa kiñilalaq di nen̄gren̄yoqnsibqa lopo miligiq di jigelenoqnsib nanngo lan̄jaq di gara ñengi na qoseqñub. Osib nanngo gara jugo mutuq di gara burbur nen̄gren̄ ti wala bole bole tonteqñub. ⁶ Nanngi goiyo kokbaq di, Qotei tal miligiq di sosibqa tamo n̄am ti nanngo awo jaramq di awoqajqa tulan̄

areboleboleinjreḡnu. ⁷ Nanḡi koro sawaq di tamo unḡasari nanḡi na nanḡo ñam soḡtoqnsib ban ojetnjrqajqa deḡa areboleboleinjreḡnu. Tamo unḡasari nanḡi na 'O Qalie Tamo Koba' degsib minjroḡnqajqa deḡa ti nanḡi areboleboleinjreḡnu.

⁸ "O ijo anḡro, tamo qudei na ninḡi 'O Qalie Tamo Koba' degsib mernḡaib. Tamo qujai a segi nunḡo Qalie Tamo. Ninḡi kalil was. ⁹ Mandamq endi ninḡi na tamo bei endegsib minjaib, 'O Abu.' Tamo qujai a segi nunḡo Abu. Agi a lanḡ qureḡ di unu. ¹⁰ Tamo qudei na ninḡi endegsib mernḡaib, 'O Gate Koba.' Tamo qujai a segi nunḡo Gate Koba. Agi e Kristus. ¹¹ Nunḡo ambleḡ di anḡro bei a ñam ti sqa marsimqa a mati nunḡo wau tamo soḡnem. Osimqa a ñam ti sqas. ¹² Tamo kalil nanḡo segi ñam soḡteḡnub qaji nanḡi Qotei na olo ñam aguḡ atetnjrqas. Ariya tamo kalil nanḡo segi ñam aguḡ ateqnub qaji nanḡi Qotei na olo ñam soḡtetnjrqas."

Yesus a Juda tamo kokba nanḡo kumbra uḡe qa marej

¹³ Osiqa Yesus a olo marej, "O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ninḡi gisaḡ tamo. Deḡa ninḡi tulaḡ padalouḡetqab. Ninḡi anjam maro aiyelteḡnub. Agi tamo unḡasari nanḡi lanḡ qureḡ oḡwajqa gam itqa mareḡnabqa ninḡi na olo gam getetetnjreḡnub. Ninḡi segi lanḡ qureḡ oḡwajqa gam itqa keresai. Deḡa tamo unḡasari nanḡi deḡo lanḡ qureḡ oḡwajqa gam itqa yeḡnab ninḡi na gam getetetnjreḡnub. ¹⁴ O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ninḡi gisaḡ tamo. Deḡa ninḡi tulaḡ padalouḡetqab. Ninḡi anjam maro aiyelteḡnub. Agi ninḡi unḡa qobul nanḡi gisaḡnjroḡnsibqa nanḡo tal ti ninḡi inḡi ti lanḡa yaḡnjreḡnub. Osib tamo unḡasari nanḡi na ninḡi nunḡsib nunḡo ñam soḡtetḡḡwajqa deḡa pailyo olekokba yeḡnub. Deḡa mondoḡ Qotei na tamo nanḡi peginjrqatiamqa a na ninḡi awai tulaḡ uḡe enḡwas.

¹⁵ "O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ninḡi gisaḡ tamo. Deḡa ninḡi tulaḡ padalouḡetqab. Ninḡi anjam maro aiyelteḡnub. Agi ninḡi na tamo qujai segi ninḡi daurnḡwa maroḡnsib siḡḡa na kiyo qobuḡ na kiyo sawa sawa kalil keretoḡnsib laḡnub. Ariya tamo qujai di a ninḡi daurnḡwas di a na ninḡi buḡḡosim tamo tulaḡ uḡedamu sqas. Deḡa a ninḡi qa namoosim torei ḡmanyuwoḡ aiḡas.

¹⁶ "Ninḡi tamo ḡam qandimo bul unub. Deḡa ninḡi tamo nanḡi gam osornjrqatiam keresai. Agi ninḡi mareḡnub, 'Tamo bei a anjam singilatqa osimqa atra tal aqa ñam na singilatqas di aqa anjam singilaqasai. Deḡa a na anjam di uratqas di kere. Ariya a gol atra tal miligiq di unu qaji aqa ñam na anjam singilatqas di aqa anjam bole singilaqas. Deḡa a anjam di urataiq.' Ninḡi degsib mareḡnub. ¹⁷ Ninḡi tamo ḡam qandimo bul unub. Ninḡi tulaḡ nanari. Ninḡi na merbiy. Inḡi kiye a Qotei aqa ḡamgalaq di tulaḡ bole? Atra tal a tulaḡ bole kiyo atra tal aqa gol a tulaḡ bole kiyo? Od, atra tal a tulaḡ bole. Ariya gol atra tal miligiq di unu qaji a deḡo inḡi bole. ¹⁸ Ninḡi endegsib mareḡnub, 'Tamo bei a anjam singilatqa osimqa atra bijal aqa ñam na singilatqas di aqa anjam singilaqasai. Deḡa a na anjam di uratqas di kere. Ariya a atraiyo inḡi inḡi atra bijal goḡeḡ di unub qaji nanḡo ñam na anjam singilatqas di aqa anjam bole singilaqas. Deḡa a anjam di urataiq.' Ninḡi degsib mareḡnub. ¹⁹ Ninḡi tamo ḡam qandimo bul unub. Ninḡi na merbiy. Inḡi kiye a Qotei aqa ḡamgalaq di tulaḡ bole? Atra bijal a tulaḡ bole kiyo atraiyo inḡi inḡi atra bijal goḡeḡ di unub qaji nanḡi tulaḡ bole kiyo? Od, atra bijal a tulaḡ bole. Ariya atraiyo inḡi inḡi atra bijal goḡeḡ di unub qaji nanḡi deḡo bole kalil. ²⁰ Deḡa ninḡi quiy. Tamo bei a atra bijal aqa ñam na anjam singilatqas di a atra bijal ti inḡi inḡi kalil atra bijal goḡeḡ di unub qaji nanḡi ti nanḡo ñam na anjam singilatqas. ²¹ Tamo bei a atra tal aqa ñam na anjam singilatqas di a atra tal ti Qotei agi atra tal miligiq di unu qaji a ti nanḡo ñam na anjam singilatqas. ²² Tamo bei a lanḡ qure aqa ñam na anjam singilatqas di a Qotei ti aqa awo jaram ti nanḡo ñam na deḡo anjam singilatqas.

²³ "O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ninḡi gisaḡ tamo. Deḡa ninḡi tulaḡ padalouḡetqab. Ninḡi anjam maro aiyelteḡnub. Agi ninḡi dal anjam kiñilala segi dauryeḡnub. Ninḡi lei ti lombo ti saga ti oḡnsib potu 10 yoḡnsib oto qujai Qotei atraiyeḡnub. Ariya ninḡi Qotei aqa dal anjam kokba dauryaqajqa urateḡnub. Agi ninḡi kumbra bole bole dauryqa asḡḡḡeḡnub. Ninḡi tamo nanḡi qa dulosaieḡnub. Ninḡi Qotei qa nunḡo areqalo singilatosaieḡnub. Ninḡi dal anjam kiñilala segi dauryeḡnub. Deḡa e ninḡi endegsi mernḡwai. Ninḡi are bulyosib dal anjam kokba dauryosib laḡniy. Ninḡi dal anjam kiñilala deḡo dauryqa urataib. ²⁴ Ninḡi tamo ḡam qandimo bul unub. Deḡa ninḡi tamo nanḡi gam osornjrqatiam keresai. Agi ninḡi qui uyqa oḡnsib añiñig kiñala quiḡ di sonaqa unoḡnsib taḡal ateqnub. Ariya kamel a quiḡ di sonaqa ninḡi unosaieḡnub. Qoji uyeḡnub.

²⁵ "O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ninḡi gisaḡ tamo. Deḡa ninḡi tulaḡ padalouḡetqab. Ninḡi anjam maro aiyelteḡnub. Agi ninḡi ya gamban ti tabir ti qore segi yanseḡnub. Ninḡi miligi yansosaieḡnub. Deḡo kere ninḡi baban na tamo bole. Ariya nunḡo are miligi bajin kumbra ti jejamu qa kumbra uḡe ti dena maḡeḡunu. ²⁶ O Farisi ninḡi tamo ḡam qandimo bul unub. Deḡa ninḡi endegyi. Ninḡi mati ya gamban ti tabir ti miligi yansi. Yansib milalamqa qore deḡo milalqas.

²⁷“O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ningi gisanj tamo. Deqa ningi tulan padalougetqab. Ningi anjam maro aiyelteqnuh. Agi ningi tamo moyio qaji sub bul unuh. Sub gogeq di wala boledamu. Nam qa q na liyeb. Ariya sub miligiq di tamo aqa qusa ti tanu ti dena maqejunu. ²⁸Ningi sub di bul. Deqa tamo ungasari nanngi na ningi nungoqnsib mareqnuh, ningi tamo bole. Ariya nungo are miligi gisanj kumbra ti dal anjam gotranjyqajqa kumbra ti dena maqejunu.”

²⁹Osiqa Yesus a olo marej, “O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ningi gisanj tamo. Deqa ningi tulan padalougetqab. Ningi anjam maro aiyelteqnuh. Bole, ningi Qotei aqa medabu o tamo nanngo sub gereiyognsib tamo ungasari nami kumbra bole bole yoqneb qaji nanngo sub walateqnuh. ³⁰Ariya ningi olo endegsib mareqnuh, ‘Iga nami soqnem qamu iga gago moma nanngi ti beterosim Qotei aqa medabu o tamo nanngi fnumosai qamu.’ Di gisanj koba. Ningi nungo moma nanngi ti areqalo qujai. ³¹Ningi mareqnuh, ‘Gago moma.’ Nungo anjam dena ningi segi qa ubtosib endegsib marobuleqnuh, ‘Tamo nanngi na Qotei aqa medabu o tamo nanngi fnumoqneb qaji nanngo angro agi iga.’ ³²Ningi degsib marobuleqnuh. Deqa ungun. Nungo moma nanngo kumbra uge di ningi na olo keretosib yoqniy. ³³Ningi amal uge bul. Deqa mondonj Qotei a nungo une qa merngsim ningi njamyuwoq di breingwas. Yimqa ningi kiyersib olo bole sqab? Keresai.

³⁴“Deqa ningi quiy. E na Qotei aqa medabu o tamo nanngi ti Qotei aqa powo tamo nanngi ti Qotei aqa dal anjam qalie tamo nanngi ti qarinjroqnuh nungoq boqnuqab. Boqnuqab ningi na nanngi qudei fnumoqnsib moyiotnjroqnuqab. Osib nanngi qudei namburbasq di gaintnjrqab. Osib nanngi qudei ojelenosib nungo Qotei tal miligiq di kumbainjroqnuqab. Osib nanngi qudei teteinjribqa nanngi jaraiyosib qure bei beiq giloqnuqab. ³⁵Ningi nanngi degnjroqnuqab bati deqa Qotei a nungo moma nanngo une kalil osim nungo jejamuq di atelenqas. Nungo moma nanngo une agiende. Nanngi na tamo ungasari kumbra bole bole yoqneb qaji nanngi fnumoqneb. Nanngo une di agi nanngi nami yqajqa utru atsib Kein na Abel qalnaq moyiej. Dena bosib bosib Berekia aqa njiri Sekaraia atra bijal ti atra tal ti ambleq di qalnaq moyiej. Une kalil di Qotei na osim nungo jejamuq di atelenqas. ³⁶E bole merngwai. Une kalil di aqa awai uge Qotei na osim tamo ungasari bini bati endeqa unuh qaji nanngi enjrqas.”

Yesus a Jerusalem nanngi qa dulej

³⁷Osiqa Yesus a olo marej, “O Jerusalem qure, O Jerusalem qure, ni na Qotei aqa medabu o tamo nanngi fnumoqnsim moyiotnjroqnuh. Osim tamo ungasari Qotei na inoq qarinjroqnuh qaji nanngi meniñ na fnumeqnam moreneqnuh. Bati gargekoba e ino angro nanngi tuwe du du bul koroinjrqajqa yeqnam ningi saideqnuh. ³⁸Deqa ningi quiy. Qotei a nungo atra tal koba uratetngimqa a laña sqas. ³⁹Deqa e ningi endegsi merngwai. Ningi olo e nubqasai. Degsim gilsim mondonj e olo lañ qureq na boqnitqa ningi e nubsib marqab, ‘Tamo a bqo endi Tamo Koba aqa ñam na bqo. Deqa Qotei na a tulanj geregereiyeqnu.’”

24

Bunuqna jeu tamo nanngi na atra tal niñaqyqab

¹Osiqa Yesus a atra tal koba uratosiq gileqnaqa aqa angro nanngi na aqa areq bosib atra tal osoryeb. ²Osoryonab Yesus na minjrej, “E bole merngwai. Atra tal ningi unonub endi bunuqna jeu tamo nanngi na bosib tulan niñaqyosib aqa meniñ kalil paraparainjrsibqa taqal breinjrqab. Yimqa meniñ bei meniñ bei aqa quraq di sqasai. Meniñ kalil segi segiqab.”

Gulbe kobaquja bunuqna brantqas

³Yesus na aqa angro nanngi degsi minjrsiqa Oliv manaq oqsiiq goge di awesonaqa aqa angro nanngi aqa areq bosib lumu nenemyeb, “Ni iga merge. Bati gembu jeu tamo nanngi bosib atra tal endi niñaqyqab? Mandam endi koboqa laqnmimqa ni olo lañ qureq na boqnim kumbra kiye namoqna brantim iga unsim poigwas, ‘Bati di jojomoq?’”

⁴Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ningi geregere njam atoqniy. Tamo qudei na ningi gisanjo uge. ⁵Bunuqna gisanj tamo gargekoba nanngi ijo ñam na boqnsib tamo ungasari nanngi endegsib minjroqnuqab, ‘E Kristus.’ Degsib tamo ungasari tulanj gargekoba nanngi gisanjroqnuqab. ⁶Bunuqna sawa bei bei qaji nanngi an na qotokobaoqnuqab. Ningi deqa qusib ulaaib. Qotei a nami marej, ‘Kumbra di brantqas.’ Deqa brantom. Ariya kumbra di brantimqa diño bati urur brantqasai. Soboleiyosim brantqas. ⁷Bati deqa sawa bei ti sawa bei ti qotoqnuqab. Mandor qudei nanngi tigelooqnsibqa mandor qudei nanngi qoto itnjroqnuqab. Sawa bei beiq di mimiñ kokba ti mam ti ingi saio bati dego brantelenqas. ⁸Kumbra kalil di unja angrotqa osiqa mati jaqatinj kiñala eqnu dego kere.

⁹“Bati deqa nanngi na ningi ojelenoqnsib jaqatinj ti gulbe ti engoqnuqab. Osib ningi qudei lungsib moyiotngwab. Ningi ijo ñam ejunub deqa sawa bei bei qaji nanngi ningi qa tulanj ugeoqnsib jeutngoqnuqab. ¹⁰Bati deqa tamo ungasari gargekoba e qa nanngo areqalo singilato qaji nanngi ijo ñam ulontosib segi segi jeu sqab. Sosibqa nanngo segi was nanngi ojelenoqnsib

tamo uge nanjo banq di atoqnqab. ¹¹ Gisan tamo tulan gargekoba nanji boqnsib ijo segi tamo ungasari nanji endegsib minjroqnqab, 'E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.' Degsib nanji gisanjroqnqab. ¹² Kumbra uge deqaji tulan kobaoqnmqqa tamo gargekoba nanji qalaqalayo kumbra uratoqnqab. ¹³ Ariya ningi ijo nam singila na ojsib gilsib diño bati itqab di Qotei na ningi elenqas. ¹⁴ Ijo wau tamo nanji sawa sawa kalil keretoqnsibqqa Qotei aqa anjam bole mare mare laqnqab. Amqa diño bati brantqas. Anjam bole di aqa damu agiende. Qotei na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas."

Ingi tulan ugedamu brantqas

¹⁵ Osiqa Yesus a olo aqa angro nanji endegsi minjrej, "Diño batiamqa ingi tulan ugedamu Qotei aqa medabu o tamo Daniel a nami deqa marej qaji di brantim ningi unqab. Ingi ugedamu di a Qotei aqa getento warum miligiq di tigelesqas." E Matyu. Tamo ungasari ijo anjam endi sisiyeqnuq qaji nanji gegerere sisiyosib poinjrem. Poinjrim marqab, bole. ¹⁶ Osiqa Yesus na aqa angro nanji olo endegsi minjrej, "Ningi ingi ugedamu di unsibqqa bati deqa tamo ungasari judia sawaq di unub qaji nanji jaraiyosib manaq oqoqujatebe. ¹⁷ Tamo ungasari tal meq di unub qaji nanji jaraiqa oqnsib ingi ingi oqa osibqqa olo warum miligiq gilaib. Nanji jaraiyoqujatebe. ¹⁸ Tamo ungasari wauq di unub qaji nanji jaraiqa oqnsib nanjo gara jugo oqa osibqqa olo puluosib qureq baib. Nanji torei dena jaraiyoqujatebe. ¹⁹ Bati deqa unja guman ti unja angro mom ti jaraiyo bangioqnsib gulbe koba oqab. ²⁰ Deqa ningi endegsib pailyoqniy, 'Gulbe di awa bati qa brantaiq. Yori bati qa dego brantaiq.' ²¹ Ningi degsib pailyoqniy. Di kiyaaq? Bati deqa tamo ungasari nanji gulbe tulan kobaquja oqab. Gulbe deqaji nami brantosai oqnej. Qotei na mandam atej bati deqa gulbe deqaji brantosai dena bosib bosiq agi bini unum. Bunuqna lanja ambleq di dego brantqasai. Agi bati qujai deqa brantqas. ²² Gulbe di aqa bati Qotei na truqtqas. A na truqtqasai di tamo ungasari kalil nanji padalekritqab. Aqa segi tamo ungasari nami giltjrej qaji nanji padalaib deqa a na gulbe di aqa bati truqtqas.

²³ "Bati deqa tamo qudei na mernjwab, 'Ningi uniy. Kristus bqo agiende' o 'Kristus bqo agide.' Degsib mernjibqqa ningi nanjo anjam quetnjraib. ²⁴ Tamo qudei nanji bosib gisanosib marqab, 'E Kristus.' Qudei marqab, 'E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.' Degsib maroqnsib manwa kokba babtoqnqab. Nanjo manwa dena nanji na tamo ungasari kalil areqalo niñaqyetnjroqnqab. Osib Qotei aqa segi tamo ungasari nami giltjrej qaji nanji dego areqalo niñaqyetnjraqqa wauoqnqab.

²⁵ "Ningi quiy. Kumbra kalil di brantosaisonaqa e namoqna mernjonum. ²⁶ Deqa tamo qudei na ningi endegsib mernjwab, 'Ningi uniy. Kristus bqo agi wadau sawaq di unu.' Degsib mernjibqqa ningi nanjo anjam di dauryosib wadau sawaq gilaib. Tamo qudei na ningi mernjwab, 'Kristus bqo agi talq di unu.' Degsib mernjibqqa ningi nanjo anjam quetnjraib. ²⁷ Ningi qalie, kola minjaleqnaqa lan kalil suwanjeqnu. Dego kere e Tamo Angro lan qureq na boqnitqqa tamo ungasari kalil nanji e nubqab.

²⁸ "Tamo nanjo jejamu qusaqnu qaji sawa dia qal nanji koroqab."

Tamo Angro a singila ti rian ti bqas

²⁹ Osiqa Yesus a olo marej, "Gulbe kalil di nanjo bati koboamqa sen ambruqas. Bai dego suwanqasai. Bongar nanji lan goge na ululoqnsib mandamq aiyelenqab. Lan goge dia ingi ingi kalil renjinyelenqab. ³⁰ Bati deqa e Tamo Angro bqai. Ijo toqor a lan goge dia brantimqqa tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanji e qa akamugetqab. E singila ti rian ti lanbiq na boqnit tamo ungasari kalil nanji e nubqab. ³¹ Yimqa e singila na gul anjamosi y ijo lan angro nanji qarinjritqqa nanji sawa sawa kalil keretosib Qotei aqa segi tamo ungasari nami giltjrej qaji nanji lan utru utruq na koroinjraqab."

Ningi qura qa yawo anjam dena poinjgem

³² Osiqa Yesus a olo marej, "E na qura qa yawo anjam ningi merngitqa dena poinjgwas. Qura banqa qalsim olo nalaguyooqnmqqa ningi unsib qalieqab, 'Sen aqa bati jojomoq.' ³³ Dego kere kumbra kalil e ubtosim mernjonum qaji endi brantimqqa ningi unsib endegsib qalieoiy, 'Bole, Kristus bqajqa bati jojomoq. A siranmeq di tigelejunu.' ³⁴ E bole mernjgwal. Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanji kalil morenoqnsibqqa kumbra kalil endi brantelenqas. ³⁵ Lan ti mandam ti koboqab. Ariya ijo anjam koboqa keresai."

Yesus bqajqa bati di tamo bei a qaliesai

³⁶ Osiqa Yesus a olo marej, "Ijo bqajqa bati tamo qujai bei a qaliesai. Lan angro nanji qaliesai. E Qotei aqa Niri e segi dego qaliesai. Ijo Abu a segi qalie. ³⁷ Noa aqa bati qa tamo ungasari nanji kumbra yoqneq dego kere e Tamo Angro bqajqa bati qa tamo ungasari nanji kumbra degyoqnqab. ³⁸ Agi Noa aqa bati qa mandam ya maqosaisonaqa tamo ungasari nanji ingi ti ya ti uyoqnsib unja ban ojelenoqnsib sonabqqa Noa a qobun miligiq gilej. ³⁹ Mandam ya maqosim nanji padaltjnrqas nanji deqa qaliesai. Nanji lanja nanari soqneq."

Sonabqa gulbe di nanngoq di brantej. Dego kere e Tamo Anqro bqajqa bati qa tamo unqasari nanqi nanari degsib sqas. ⁴⁰ Tamo aiyel wau qujaiq di ingi yagoqniqbqa Qotei na bei lan qureq osi oqsimqa bei uratim sqas. ⁴¹ Unqa aiyel tal qujaiq di saplan gereiyogniqbqa Qotei na bei lan qureq osi oqsimqa bei uratim sqas. ⁴² Deqa ningi geregere nam atiy. E nunqo Tamo Koba. E bati gembu bqai di ningi qaliesai. ⁴³ Ningi are qaliy. Bati gembu bajin tamo a bosim tal paratqas di tal lanja a qalieqasai. A nami qaliesiq sonaq qamu bajin tamo bosiq tal paratqa yonaq unsiq wiyej qamu. ⁴⁴ Dego kere e Tamo Anqro bqajqa bati ningi qaliesai. E bosiy ningi prugtngaim deqa ningi geregere nam atoqnsib e qa tariñoqnsib soqniy.”

Tamo yai a kangal tamo bole?

⁴⁵ Osiqu Yesus a olo marej, “Kangal tamo di tal lanja na endegsi minjqas, ‘Ni na ijo kangal tamo kalil nanqi geregere taqatnjroqnsimqa nanqo ingi uyqajqa batioqnmqa ingi anainjroqnsim soqne.’ ⁴⁶ Degsi minjsimqa sawa beiq gilsim di sqas. Olo puluosim wau kalil a na aqa kangal tamo yej qaji di kalil keretosim soqnmqa a bosim unimqa kangal tamo di a tulanj areboleboleiyqas. ⁴⁷ Deqa e bole mernqwai. Kangal tamo di a wau boledamu yej deqa tal lanja na aqa ingi ingi kalil osim aqa banq di atim a na taqatetoqnsas. ⁴⁸ Ariya kangal tamo di a tamo uge sqas di a endegsi are qalqas, ‘Ijo tamo koba a urur bqasai.’ ⁴⁹ Degsi are qalsimqa a na kangal tamo qudei a ombla wauo qaji nanqi lanja lanja kumbainjroqnsas. Osim wain uyo tamo qudei nanqi joqsim koba na ingi ti wain ti uyoqnsib nanarioqnsab. ⁵⁰ Aqa tamo koba bqajqa bati a qaliesai deqa a kumbra degsim uyqnmqa aqa tamo koba brantogujatosim unimqa a tulanj prugugetqas. ⁵¹ Deqa aqa tamo koba a na qalougetosim gisan tamo nanqo so sawaq waiyim aiqas. Sawa dia tamo nanqi tulanj akamkobaoqnsib pailoqnsib nanqo jaqatinj qa qalagei anjam atoqnsas.”

25

Dunqenge 10 nanqo yawo anjam

¹ Osiqu Yesus a olo marej, “Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo unqasari nanqi taqatnjrsim nanqo Mandor Koba sqas. Kumbra di dunqenge 10 nanqo kumbra sigitejunu. E deqa ningi sainqwai. Tamo bei a unqa ban ojej. A unqa ban ojqa sawaq gilqa laqnaqa dunqenge 10 nanqi a ombla gilqa marsib nanqo segi segi lam osib walwelosib aisib gamq di a qa tariñoqneb. ² Dunqenge 5 nanqi nanari. Dunqenge 5 nanqi powo ti. ³ Dunqenge nanari nanqo lam miligiq di ya kiñala segi soqnej. Nanqi lam ya bei o ti aiyosai. ⁴ Dunqenge powo ti nanqi nanqo lam osibqa lam ya jalinaj di qamsib o ti aiyeb. ⁵ Ariya tamo a unqa ban ojqa sawaq urur gilosai. A sokobaiyej. Deqa dunqenge 10 nanqi gamq di a qa tariñosib sonabqa urnjamnrnaqa tjeretjeb.

⁶ “Neretjesonabqa qolo jige tamo qudei nanqi maosib mareb, ‘Tamo unqa ban ojqa qaji agi gileqnu. Deqa ningi tigelosib walwelosib gamq di a turoiy.’ ⁷ Onaqa dunqenge 10 nanqi tigelosib nanqo lam gereiyeb. ⁸ Gereiyognsibqa dunqenge nanari nanqi na dunqenge powo ti nanqi minjreb, ‘Ningi lam ya kiñala egij. Gago lam ya saiqo deqa mosoqa laqnu.’ ⁹ Onaqa dunqenge powo ti nanqi na kamba minjreb, ‘Lam ya endi gago segi qa kere. Iga ningi qa ti keresai. Deqa ningi olo sumsib nunqo segi lam ya awaiyyi.’ ¹⁰ Onaqa dunqenge nanari 5 nanqi tigelosib lam ya awaiyqajqa sumeqnabqa tamo di a unqa ban ojqa sawaq giloqnej. Gileqnaqa dunqenge powo ti nanqi nami nanqo lam gereiyosib soqneb deqa nanqi na tamo di dauryosib unqa ban ojqa sawaq gileb. Gilsib tal miligiq gilekritisib siranj kabuteb.

¹¹ “Sokiñalayonaq dunqenge nanari nanqi tal meq di brantosib maosib tamo di minjeb, ‘O Tamo Koba, iga bonum. Ni na siranme waqtetgime.’ ¹² Onaqa a na kamba minjrej, ‘E bole mernqwai. E ningi qaliesai.’”

¹³ Osiqu Yesus a olo marej, “Dego kere ningi geregere nam atsib soqniy. Di kiyaaqa? Ijo bqajqa bati ningi qaliesai deqa.”

Silali taqatqajqa yawo anjam

¹⁴ Osiqu Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo unqasari nanqi taqatnjrsim nanqo Mandor Koba sqas. Kumbra di tamo bei a sawa isaq gilsiq di soqnej dego kere. A gilqa osiqu aqa kangal tamo nanqi koroinjrsiq nanqi na aqa silali taqatqa minjrsiq nanqo banq di uratetnjrej. ¹⁵ A na aqa kangal tamo nanqo segi segi singila pegiyetnjrsiq nanqi wau yqajqa kere dego silali pupoyosiq enjrej. Bei 5,000 kina yej. Bei 2,000 kina yej. Bei 1,000 kina yej. Osiqu a sawa isaq gilsiq di soqnej. ¹⁶ Sonaqa kangal tamo 5,000 kina ej qaji a silali dena wauosiq olo 5,000 kina bei ej. ¹⁷ Kangal tamo 2,000 kina ej qaji a dego silali dena wauosiq olo 2,000 kina bei ej. ¹⁸ Ariya kangal tamo 1,000 kina ej qaji a silali dena wauosai. A silali di osi gilsiq mandamq di sub bogsiqa sub miligiq di ulitonaq soqnej.

¹⁹ “Bati olekoba yala koboonaqa tamo koba a olo puluosi bosiq aqa kangal tamo nanqi wauqa silali enjrej qaji di metnjrej. Metnjrnaqa nanqi aqa areq bonabqa a na minjrej, ‘E

nami silali engem qaji dena ningi waueb olo silali di osorbiy.' ²⁰ Onaqa kanğal tamo 5,000 kina ej qaji a na 5,000 kina bei osi bosiq aqa tamo koba minje, 'O Tamo Koba, ni unime. Ino 5,000 kina nami ebem qaji dena e wauonamqa olo 5,000 kina bei brantej agiende.' ²¹ Onaqa aqa tamo koba a na minje, 'Ni kanğal tamo bolequja. Ni wau kiñala geregere taqatonum deqa e wau gargekoba olo ino banq di uratitqa ni na taqatoqnqam. Deqa ni bosim e ombla areboleboleigim sqom.'

²² "Onaqa kanğal tamo 2,000 kina ej qaji a bosiq aqa tamo koba minje, 'O Tamo Koba, ni unime. Ino 2,000 kina ebem qaji dena e wauonamqa olo 2,000 kina bei brantej agiende.'

²³ Onaqa aqa tamo koba a na minje, 'Ni dego kanğal tamo bolequja. Ni wau kiñala geregere taqatonum deqa e wau gargekoba olo ino banq di uratitqa ni na taqatoqnqam. Deqa ni bosim e ombla areboleboleigim sqom.'

²⁴ "Onaqa kanğal tamo 1,000 kina ej qaji a bosiq aqa tamo koba minje, 'O Tamo Koba, ni que. E nami qalieem, ni tamo njirin ani. Tamo qudei nangi inği yageqnaq melieqnaqa ni segi na otorosim uyeqnum. Tamo qudei nangi saga yago breieqnaq boleeqnaq ni segi na koroiyoqnsim uyeqnum. ²⁵ Deqa e ni qa ulaosim ino 1,000 kina ebem qaji di osi gilsimqa mandamq di sub bogsim sub miligiq di ulitonam soqnej agiende.'

²⁶ "Onaqa aqa tamo koba a na minje, 'Ni kanğal tamo uge. Ni lola ani. Ni nami qalieem, tamo qudei nangi inği yageqnaq melieqnaqa e segi na otorosim uyeqnum. Tamo qudei nangi saga yago breieqnaq boleeqnaq e segi na koroiyoqnsim uyeqnum. Ni nami e qa degsim qalieem. ²⁷ Deqa ni kiyaaq ijo silali di osi gilsim silali talq atosai? Ni di atem qamu e bosimqa silali talq dena ijo silali aqa oto kobaqo qamu turtosim onum qamu.' ²⁸ Degsi minjsiqa aqa kanğal tamo qudei nangi minjrej, 'Ninği 1,000 kina di yayisibqa kanğal tamo nami wauosiqa 10,000 kina ejunu qaji di olo yiy. ²⁹ Ninği degyiy. Di kiyaaq? Tamo a wau geregere taqatoqnqas di Qotei na olo wau yimqa a wau gargekoba taqatoqnqas. Ariya tamo a wau geregere taqatqasai di wau kiñala a na taqatejunu qaji di a olo bunu taqatqasai. Qotei na a kobotimqa a larja sqas. ³⁰ Deqa ninği na kanğal tamo uge di qalaq di waiyibqa sawa ambruq di soqnem. Sawa dia nangi akamkobaoqnsib pailoqnsib nanjo jaqatin qa qalagei anjam atoqnqas.' "

Mondonj Tamo Anğro a bosim tamo unğasari kalil nanği peginjraqs

³¹ Osiqa Yesus a olo marej, "Mondonj e Tamo Anğro ñam kobaquja oqai. Osiy lan anğro kalil nanği joqsiy mandamq aisiy ijo segi awo jaram kobaq di awesqai. ³²⁻³³ Awesoqnit sawa bei bei qaji kalil nanği bosib ijo ulatamuq di koroabqa e na nanği peginjraqai. E na nanği qudei ijo ban woq di atelenosiy olo nanği qudei ijo ban qonanq di atelenqai. Wagme taqato tamo nanği na kaja ti meme ti nanği peginjreqnub dego kere. ³⁴ Osiy tamo unğasari ijo ban woq di unub qaji nanği endegsi minjraqai, 'Ijo Abu a ninği qa tulan areboleboleieyqnu. Nami a mandam atej bati deqa a nunjo Mandor Koba sosim ninği taqatnğawajqa gam gereiyetnğej. Deqa ninği ijoq babqa ijo Abu na ninği taqatnğwas. ³⁵ Di kiyaaq? E mambonaqa ninği na e inği anaibeb. E ya qarbonaqa ninği na e ya anaibeb. E yauj tamo sonamqa ninği na e osib nunjo talq di gereibeb. ³⁶ E gara saiqoji sonamqa ninği na gara tigetbeb. E maibonaqa ninği na e taqatbeb. E tonto talq di sonamqa ninği na bosib e gereibeb.'

³⁷ "E na tamo unğasari ijo ban woq di unub qaji nanği degsi minjritqa nanği e kamba nenembqab, 'O Tamo Koba, bati gembu ni mammonaqa iga na inği anaimem? Bati gembu ni ya qarmonaqa iga na ya anaimem? ³⁸ Bati gembu ni yauj tamo sonamqa iga ni osim gago talq di gereimem? Bati gembu ni gara saiqoji sonamqa iga na gara tigtetnem? ³⁹ Bati gembu ni maimonaqa iga na taqatnem? Bati gembu ni tonto talq di sonamqa iga bosim ni gereimem?'

⁴⁰ "Nanği e degsib nenembibqa e na kamba minjraqai, 'E bole mernğwai. Ninği na ijo was ñam saiqoji unub qaji nanği geregereinjroqneb di agi ninği e dego gereiboqneb.'

⁴¹ "Ariya e na tamo unğasari ijo ban qonanq di unub qaji nanği endegsi minjraqai, 'Ninği tamo unğasari tulan ugedamu. Deqa ninği jaraiyiy. Jaraiyosib aisis nğamyuwo gaigai yuejunu qaji dia soqniy. Satan aqa lan anğro nanği ti dia sqab. Qotei a nami nğamyuwo di nanği gereiyetnğej. ⁴² Deqa ninği nğamyuwo deq aiyyi. Di kiyaaq? E mambonaqa ninği na e inği anaibosai. E ya qarbonaqa ninği na e ya anaibosai. ⁴³ E yauj tamo sonamqa ninği na e osib nunjo talq di gereibosai. E gara saiqoji sonamqa ninği na gara tigtetbosai. E maibonaqa ninği na e taqatbosai. E tonto talq di sonamqa ninği na bosib e gereibosai.'

⁴⁴ "E na tamo unğasari ijo ban qonanq di unub qaji nanği degsi minjritqa nanği e kamba nenembqab, 'O Tamo Koba, bati gembu ni mammej? Bati gembu ni ya qarmej? Bati gembu ni yauj tamo soqnem? Bati gembu ni gara saiqoji soqnem? Bati gembu ni maimej? Bati gembu ni tonto talq di soqnem? O Tamo Koba, bati gembu ni degsi sonamqa iga ni numsim gereimosai?'

⁴⁵ “Nanġi e degsib nenembibqa e na kamba minjrqi, ‘E bole mernġwai. Niġi na ijo was ñam saiġoji unub qaji nanġi gereinjrosaiġoneb di aġi niġi e dego gereibosaiġoneb.’ ⁴⁶ E na nanġi degsi minjrsiyqa nanġo awai uge enjrsiy breinjrit ñamyuwoq aiqab. Dia nanġi bati gaigai jaqatin qonsib sqab. Ariya tamo unġasari kumbra bole yeqnuv qaji nanġi ñambile gaigai sqab.”

26

Juda tamo kokba nanġi Yesus qalib moiġajqa gam ñamoqneb

¹ Yesus a anjam kalil di marsiq koboonaqa a na aqa anġro nanġi endegsi minjrej, ² “Niġi qalie, yori bati koba jojomqo. Bati aiyel unu. Yori bati di brantimqa Juda tamo kokba nanġi na e Tamo Anġro ojsib jieu tamo nanġo banġ di atqab. Atibqa nanġi na e ñamburbasq di lubib moiġai.” Yesus na aqa anġro nanġi degsi minjrej. Yori bati di Qotei a nami Israel nanġi Isip sawaq di padalqa laqnaabqa aqaryainjrej deqa olo are qalqajqa bati.

³ Yori bati di jojomej deqa atra tamo kokba ti Israel nanġo gate nanġi ti gilsib atra tamo gate aqa ñam Kaiafas aqa talq di koroeb. ⁴ Koroosib endegsib nenemoqneb, “Iga kiyersim Yesus lumu na ojsim qalsim moiġotqom?” ⁵ Osib mareb, “Iga yori bati qa Yesus ojqasai. Ojqom di tamo unġasari nanġi iġa nugsib ñirinjosib qoto tigelto uge.”

Uña bei a gorenġ quleq ti osiq Yesus aqa gateq di bilentej

⁶ Onaqa Yesus a Betani qureq gilsiqqa tamo bei nami yu na aqa jejamu ugeelenej qaji aqa ñam Saimon aqa talq di soqnej. ⁷ Sosiqa iġi uyeqnaqa uña bei a gorenġ quleq ti tulañ boledamu silali kobaquja na awaiyej qaji di jalañaq jigsisqa osi bosiqqa Yesus aqa gateq di bilentej. ⁸ Onaqa Yesus aqa anġro nanġi uña di aqa kumbra unsibqa ñirinjosib segi segi maroqneb, “Uña di a kiyaqa gorenġ di laña ñanġuiyo?” ⁹ A gorenġ di osiq tamo qudei enjrġo qamu silali kobaquja yonub qamu gilsiq tamo iġi iġi saiġoji nanġi jeisi enjrġo qamu di kere.”

¹⁰ Onaqa Yesus a nanġo areqalo di qalieosisqa minjrej, “Niġi kiyaqa uña di gulbe yeqnuv? A kumbra bole ebqo. ¹¹ Tamo iġi iġi saiġoji nanġi bati gaigai niġi ti sqab. Ariya e bati gaigai niġi ti sqasai. ¹² E moiġai. Moiġitqa e subq atqab. Uña di a e qa are qalsisqa ijo jejamuq di gorenġ bilentosiq dena ijo jejamu subq atqajqa gereiyetbqo. ¹³ E bole mernġwai. Bunuqna ijo wau tamo nanġi sawa sawa kalilq di ijo anjam bole mare mare laqnsibqa uña endena kumbra ebqo qaji deqa are qaloqnsib a qa saonqab.”

Judas a Yesus osim atra tamo kokba nanġo banġ di atqas

¹⁴ Onaqa Judas Iskariot a tigelosisqa atra tamo kokba nanġoq gilej. Judas a Yesus aqa anġro 12 nanġi deqaji bel. ¹⁵ A nanġoq gilsisqa minjrej, “Niġi na awai kiye ebibqa e Yesus osiy nunġo banġ di atqai?” Onaqa nanġi na meniñ silali 30 yeb. ¹⁶ Yonab a gilsisqa a Yesus osim nanġo banġ di atqajqa gam ñamoqnej.

Yesus aqa anġro nanġi ti yori bati aqa iġi uyeb

¹⁷ Ariya Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati brantonaqa Yesus aqa anġro nanġi aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, ni iġa merge. Iga aisim tal qabia yori bati aqa iġi iġi gereiyetmonamqa ni iġi uyqam?” ¹⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Niġi aisib qure ambleq di tamo bei itqab. Itosib minjiy, ‘Qalie Tamo a marqo, ‘Ijo bati jojomqo. Deqa e ijo anġro nanġi koba na ino talq di awoosim yori bati aqa iġi uyqom.’ ” ¹⁹ Onaqa Yesus aqa anġro nanġi qure miligiq aisib anjam kalil Yesus na minjrej qaji degsib brantonab dauryosib iġi iġi kalil gereiyeleneb.

²⁰⁻²¹ Onaqa bilaqtonaqa Yesus aqa anġro 12 nanġi ti koba na aisib tal gogetosib awoosib iġi uyoqnsibqa Yesus na nanġi endegsi minjrej, “E bole mernġwai. Niġi ijo anġro 12. Nunġo ambleq dena anġro bei a tigelosim e osim tamo qudei nanġo banġ di atqas.” ²² Degsi minjrnaq qusibqa are tulañ gulbeinjrañaqa segi segi Yesus nenemyoqneb, “O Tamo Koba, ni e qa kiyo maronum?” ²³ Onaqa minjrej, “Anġro aqo ombla endego tabir qujaiq di bem quiq di tuqteqnum qaji a na e osim tamo qudei nanġo banġ di atqas. ²⁴ Niġi quiy. E Tamo Anġro moiġai. Nami Qotei aqa anjam degsib e qa nengrenyeb. Deqa unġum. E anjam di dauryosiy moiġai. Ariya anġro e osim tamo qudei nanġo banġ di atqas qaji a tulañ padalougetqas. A nami ñambabosai qamu di kere.” ²⁵ Onaqa Judas aġi Yesus osim jieu tamo nanġo banġ di atqas qaji a na Yesus nenemyej, “O Tamo Koba, ni e qa kiyo ubtosim maronum?” Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Od. Anjam aġi ni na maronum.”

Yesus na aqa anġro nanġi bem ti wain ti anainjrej

²⁶ Osisqa Yesus aqa anġro nanġi koba na iġi uyoqnsibqa Yesus a Qotei pailyosisqa bem bei osiq ġinġenyosisqa aqa anġro nanġi enjrsiya endegsi minjrej, “Endi ijo jejamu. Osib uyiy.” ²⁷ Osisqa wain osisqa gambanġ di bilentosiqqa Qotei pailyosisqa aqa anġro nanġi enjrsiya minjrej, “Niġi kalil wain endi uyiy. ²⁸ Endi ijo len. Tamo unġasari gargekoba nanġo une

kobotetnrqajqa deqa ijo leŋ aiqas. Aisim Qotei aqa anjam bunuj nami gereiyej qaji di singilatqas. ²⁹E niŋgi mernŋwai. E wain endi olo uyqasai. Degsi gilsiy mondoŋ diŋo batiamqa ijo Abu a nuŋgo Mandor Koba soqnimqa e niŋgi koba na awoosiy olo wain bunuj uyqai.”

³⁰ Yesus na aqa angro nanŋi degsi minjrasiqa nanŋi koba na louosib koboonqa qure uratosib Oliv manaq oqeb.

Yesus na aqa angro nanŋi minjrej, “Niŋgi kalil e uratbosib jaraiqab”

³¹ Yesus aqa angro nanŋi ti manaq oqoqnsibqa Yesus na minjrej, “Qolo qujai endeqa niŋgi kalil ijo ñam ulontosib e uratbosib jaraiqab. Nuŋgo kumbra deqa Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb, ‘E na kaja nango mandor qalitqa kaja nanŋi segi segi jaraiqab.’ Qotei aqa anjam nami degsib nengrenyeb. ³² Ariya bati qalub kobooamqa e olo subq na tigelosiy niŋgi qa namoosiy Galili sawaq gilitqa niŋgi bunuqna e daurbosib dia e itbqab.” ³³ Onaqa Pita na minjrej, “Angro kalil nanŋi ino ñam ulontosib jaraiqab e segi ino ñam ulontqasai.” ³⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole mermqai. Qolo qujai endeqa ni ijo ñam ulitqam. Tuwe anjamosaisoqnimqa ni gisaŋqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai.’” ³⁵ Onaqa Pita a tulan saidosiq minjrej, “Sai. E ni ombla moiqa marimqa, unŋum, e ino ñam ulitqasai bole sai.” Onaqa Yesus aqa angro kalil nanŋi anjam qujai di minjoqneb.

Yesus a Getsemani nañu aguq di aqa Abu pailyej

³⁶ Yesus aqa angro nanŋi koba na walwelosib nañu agu beiq di branteb. Nañu agu di aqa ñam Getsemani. Di brantosib Yesus na aqa angro nanŋi minjrej, “Niŋgi endi awesoqniy. E kiñala sasalosiy ijo Abu pailiosiy bqai.” ³⁷ Degsi minjrasiqa aqa angro qalub agi Sebedi aqa ŋiri aiyel nanŋi Pita koba na joqsiqa pailyoqajqa sasalej. Sasalosiq pailyoqnsiqa a are tulan gulbekobaiyej. ³⁸ Osiqu aqa angro qalub nanŋi minjrej, “E are tulan gulbekobaiqbq. Gulbe dena e moyepratonum. Deqa niŋgi e ombla endi sosimqa ñam atoqniy.” ³⁹ Degsi minjrasiqa olo kiñala sasalosiq mandamq di ñam quosiq Qotei pailiosiq minjrej, “O ijo Abu, gam bei soqnimqa ni na marimqa gulbe endi ijoq baiq. Gulbe endi ya uge uyo bul. Unŋum, ni ijo areqalo dauryaim. Ni ino segi areqalo dauryosim ye.”

⁴⁰ Yesus a degsi Qotei pailiosiq olo tigelosiq aqa angro nanŋo areq aisiq ñam atej di nanŋi are gulbe na ñereŋesonab unjrej. Deqa Yesus na Pita minjrej, “Niŋgi e ombla na ñam sokiñalayqa keresai e? ⁴¹ Niŋgi ñereŋaib. Niŋgi ñam sosib pailyoqniy. Yim gulbe bei nuŋgoq bqas di gulbe dena niŋgi uneq wainŋwasai. Bole, nuŋgo are miligiq di niŋgi e daurbqajqa are unu. Ariya niŋgi segi gulbe di oqajqa singila saiqoji.”

⁴² Osiqu Yesus a olo puluosi sasalosiq endegsi pailyej, “O ijo Abu, gam bei saiamqa, unŋum, ni ino segi areqalo dauryosim marimqa e gulbe endi oqai.” ⁴³ Degsi pailiosiq bosiq aqa angro qalub nanŋi unjamñrnaqa ñereŋesonab unjrej. ⁴⁴ Unjrasiqa olo nanŋi uratnrasiq puluosi gilsiq a nami pailyej qaji degsi olo pailyej.

⁴⁵ Osiqu a olo aqa angro nanŋo areq aisiq minjrej, “Niŋgi aqaratosib geregere ñereŋejunub e? Unŋum. Bati kobooq. Niŋgi uniy. E Tamo Angro osib une tamo nanŋo banq di atqajqa bati bqo. ⁴⁶ Niŋgi tigelab gilqom. Tamo e osim nanŋo banq di atqajqa agi brantqo.”

Judas a Yesus osiq jeu tamo nanŋo banq di atej

⁴⁷ Onaqa Yesus aqa angro 12 nanŋi deqaji bei agi Judas a na tamo gargekoba nanŋi sebru ti torom ti eleŋonab joqsiqa Yesus aqa areq di branteb. Israel nango gate nanŋi ti atra tamo kokba ti nanŋi na nanŋi qarinqrnab Yesus ojqa beb. ⁴⁸ Judas a nami nanŋi ti qairosib anjam gereiyosib a na endegsi minjrej, “E tamo kundoqyqai agide. A ojsib osib giliy.” ⁴⁹ Onaqa Judas a Yesus aqa areq bosiq minjrej, “O Tamo Koba, qolo bole.” Degsi minjsiq kundoqyej. ⁵⁰ Kundoqyonaqa Yesus na minjrej, “O was, ni kumbra kiye e ebqa bonum ni degye.” Degsi minjnaqa tamo nanŋi di brantosib ban waiyosib Yesus ojeb.

⁵¹ Onaqa Yesus aqa angro bei na aqa sebru osiq atra tamo gate aqa kanŋal tamo gateq di qalqajqa sebru waiyej grotosiq dabkala segi getetej. ⁵² Onaqa Yesus na aqa angro di minjrej, “Ino sebru olo ate. Tamo kalil sebru na qotqab qaji nanŋi sebru na moreŋqab. ⁵³ Ni que. E ijo Abu minjqai di a na lan angro 72,000 nanŋi qarinqrnimqa bosib e aqaryaiqbqab. Ni di qaliesai kiyoo? ⁵⁴ Ariya e ijo Abu degsi minjqasai. Minjqai di aqa anjam nengrenq di unu qaji di aqa damu brantqasai. Agi nami endegsib nengrenyeb, ‘Kristus a moiqas.’”

⁵⁵ Osiqu bati deqa Yesus na tamo nanŋi di minjrej, “E leŋ ojo tamo unum deqa kiyoo niŋgi sebru ti torom ti eleŋosib e ojqa bonub e? E bati gaigai atra tal miligiq di sosimqa Qotei aqa anjam plaltoqnem. Bati deqa niŋgi yala ban waiyosib e ojsai. ⁵⁶ Niŋgi kumbra degyeb deqa Qotei aqa medabu o tamo nanŋo anjam nengrenq di unu qaji di aqa damu agi brantej.” Yesus a nanŋi degsi minjrnaqa aqa angro kalil nanŋi a uratosib jaraiyeb.

Juda tamo kokba nanŋi Yesus aqa jejamuq di une qametqa marsib koroeb

⁵⁷ Onaqa tamo Yesus ojeb qaji nanği na a osib atra tamo gate aqa ñam Kaiafas aqa talq osi gileb. Dia Juda gate nanği ti dal anjam qalie tamo nanği ti kalil koroesoqneq. Koroesonabqa tamo nanği na Yesus osi gilsib nanço ulatamuq di tigelteb. ⁵⁸ Nanği Yesus osi gileqnaqqa Pita a kiñala isa isaq na Yesus dauryosiq uli uliosiq gilsiq torei atra tamo gate aqa tal meq di brantej. Brantosıqa nanği Yesus kiyeryib unqajqa deqa are qalsiq qaja tamo qudei nanço ambleq di awesoqnej.

⁵⁹ Onaqa atra tamo kokba ti Juda gate nanği ti kalil koroesosibqa nanği gisanj anjam na Yesus aqa jejamuq di une qametqa are qalsib anjam ñamoqneq. Di kiyaga? Anjam dena nanği Yesus qalib moiqajqa deqa. ⁶⁰ Anjam ñamonab ñamonab ugeinjrej. Deqa nanği tamo gargekoba metnjreqnab boqnsib gisanj anjam Yesus aqa jejamuq di qamelenoqneq. Nanço ambleq dena tamo aiyel tigelosib Yesus aqa jejamu lanja gisanjosib mareb, ⁶¹ “Tamo endi a endegsi marnaq ıga quem, ‘E Qotei aqa atra tal koba endi konjrontosiyqa bati qalub qa olo tigtelqai.’”

⁶² Onaqa atra tamo gate a nanço anjam di qusiqa a tigelosıqa Yesus aqa areq bosiq nenemyej, “Tamo nanği endi une gargekoba ino jejamuq di qameqneq. Di ni kamba anjam bei marqasai e?” ⁶³ Onaqa Yesus a torei mequmej. A anjam bei yala marosai. Deqa atra tamo gate na olo nenemyej, “Qotei ñambile gaigai unu qaji aqa ñam na e ni nenemmqai, ni Kristus e? Ni Qotei aqa Niri e? Ni e merbe.”

⁶⁴ Onaqa Yesus na minjej, “Od. Anjam ni maronum di kere. Ni que. E Tamo Anjro. Bunuqna e lanj qureq oqsiy Qotei singila koba ti unu qaji aqa banj woq di awesosiy olo lanjıq na boqnit ninği e nubqab.” ⁶⁵ Onaqa atra tamo gate a Yesus aqa anjam di qusiqa a tulanj minjin oqetonaqa aqa segi gara jugo bumbranjyosıqa marej, “Aqa une ağı a segi babtqo ıga quonum. Deqa ıga kiyaga tamo bei olo metonam bosim aqa une marqas? Aqa misilinj anjam ninği quonub. ⁶⁶ Deqa ninği kiyersib marqab?” Onaqa nanği kalil mareb, “A bole une ti. Deqa qalib moiym.”

⁶⁷⁻⁶⁸ Nanği kalil degsib marnabqa nanço ambleq dena tamo qudei nanği tigelosib Yesus aqa ulatamuq di miselyoqnsib banj na qaloqneq. Osib aqa ñamdamu gara na qosetosib ula ponjyoqnsib minjoqneq, “Ni Kristus amqa ni ubtosim mare, yai na ni lumqo?”

Pita a gisanjoqalubtosiq marej, “E Yesus qaliesai”

⁶⁹ Ariya Pita a tal meq di awesonaqa kanjal unja bei na aqa areq bosıqa minjej, “Ni dego Yesus Galili qaji aqa anjro bei. Ni nami a dauryosim laqnem.” ⁷⁰ Onaqa Pita a tamo kalil nanço ñamdamuq di tulanj saidosiq unja di minjej, “Ni anjam merbonum di e qaliesai.” ⁷¹ Degsi minjsıqa tigelosiq tal qala beiq gilsiq di soqnej. Sonaqa kanjal unja bei na Pita unsiqa tamo nanği Pita aqa areq di tigelesoqneq qaji nanği minjrej, “Tamo di a dego Yesus Nasaret qaji aqa anjro bei. A nami Yesus dauryosiq laqnej.” ⁷² Onaqa Pita a olo tulanj saidosiq marej, “E tamo di qaliesai bole sai. E bole maronum.” ⁷³ Olo kiñala soboleiyonaq tamo qudei jojom di tigelesoqneq qaji nanği Pita aqa areq bosib minjeb, “ıga ino anjam maro na qalieonum, ni Galili qaji tamo. Dena ıga poigwo, ni Yesus aqa anjro bei.” ⁷⁴ Onaqa Pita a olo tulanj singila na saidosiq marej, “E tamo di qaliesai bole sai. E bole maronum. E gisanjot Qotei na e lubem.” A degsi marnaqa tuwe anjamej. ⁷⁵ Tuwe anjamonaqa Pita a qusiqa anjam nami Yesus na minjej qaji, “Tuwe anjamosaisoqnimqa ni gisanjoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai,’” anjam deqa olo are qalsıqa poiyonaqa oqedosıqa tulanj akamugetej.

27

Juda tamo kokba nanği Yesus osib Pailat aqa banj di ateb

¹⁻² Onaqa nobqolo malu qameqnaq atra tamo kokba ti Israel nanço gate nanği ti kalil koroesosibqa Yesus qalib moiqajqa anjam keretoqneq. Anjam kereonaq nanği Yesus aqa banj tontetosib osi gilsib Rom nanço gate Pailat aqa banj di ateb.

Judas na aqa segi jejamu qalsiq moiyej

³⁻⁴ Atra tamo kokba ti Juda gate nanği ti Yesus qalib moiqajqa anjam keretonabqa Judas a qusiqa olo areqalo bei osıqa nanço areq bosiq minjrej, “E une kobaquja yonum. Tamo e nunço banj di atonum qaji a une saıqoji. Ninği a lanja qalsib moiyoqab. Deqa meninj silali 30 ninği na ebeb qaji endi olo oiy.” Degsi minjrnaca nanği na kamba minjeb, “Di gago gulbe sai. Di ino segi gulbe.” ⁵ Onaqa Judas a silali di olo osi gilsıqa atra tal meq di breiyosıqa aısıq a segi na aqa kakroq di sil waiyosiq gainjosiq moiyej.

⁶ Onaqa atra tamo kokba nanği mareb, “Silali endi tamo qalib moiqajqa aqa awai. Deqa ıga silali endi atra tal aqa silali ti turtqasai.” ⁷ Nanği degsib marsıbqa silali di olo osib web gereıyo qaji tamo bei aqa mandam mutu bei awaiyeb. Yauñ tamo nanği moreñoqneq mandam mutu dia subq atelenqajqa deqa awaiyeb. ⁸ Mandam mutu di “Leñ Aıyo Qaji

Mandam" ñam degsib waiyeb. Ñam di bini mareqñub. ⁹⁻¹⁰ Deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Jeremaia a nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, "Israel nanji Kristus aqa jejamu awaiyqa marsib meniñ silali 30 atqab. Atsib silali di olo osib web gereiyo qaji tamo bei aqa mandam mutu bei awaiyqab. Tamo Koba a na anjam degsi merbqo." Jeremaia a nami degsi marej.

Pailat na Yesus nenemyej, "Ni Juda nanjo Mandor Koba e?"

¹¹ Onaqa Yesus a Pailat aqa ulatamuq di tigelonaqa Pailat na nenemyej, "Ni Juda nanjo Mandor Koba e?" Onaqa Yesus na minjej, "Od. Anjam ni maronum di kere." ¹² Onaqa atra tamo kokba ti Juda gate nanji ti Yesus aqa anjam di qusib minjin oqetnirnaqa Yesus gisanjoqnsib aqa jejamuq di une gargekoba qamelejoqñeb. Onaqa Yesus a torei mequmej. A anjam bei kamba yala marosai. ¹³ Deqa Pailat na olo Yesus nenemyej, "Nanji une gargekoba ino jejamuq di qameqñub. Di ni queqñum e?" ¹⁴ Onaqa Yesus a kamba anjam bei marosai. Deqa Pailat a tulan prugugetej.

Pailat a marej, "Ninji Yesus a ñamburbasq di qamiy"

¹⁵ Pailat aqa kumbra agiende. Wausau gaigai yori bati koba brantogñimqa Juda tamo ungasari nanji tamo qujai aqa ñam maroqñibqa Pailat na tamo di tonto talq dena uratoqñsim enjroqñqas. ¹⁶ Bati deqa tamo bei aqa ñam Barabas a tonto talq di soqnej. A leñ ojo tamo. ¹⁷ Deqa tamo ungasari kalil nanji Pailat aqa areq di koroonaqba a na nenemnjrej, "E tamo yai tonto talq dena uratosiy enjwawai? E Barabas uratosiy enjwawai kiyo Yesus agi ninji Kristus qa mareqñub qaji a uratosiy enjwawai kiyo? Ninji na merbiy." ¹⁸ Pailat a nanji degsi nenemnjrej. Di kiyaaqa? A qalieej, atra tamo kokba nanji Yesus qa ugeosib deqa a ojsib Pailat aqa banq di ateb. ¹⁹ Bati di Pailat a une pegiyo qaji awo jaramq di awesonaqa aqa ñauñ na anjam bei pepa mutu kiñalaaq di nenjrenyosiq Pailat aqaq qarinyej. A endegsi nenjrenyey, "Yesus aqa jejamuq di une saiqoji. Deqa ni a kumbra uge bei yaim. Qolo e ñeioobilqeosim Yesus unonum. Deqa e are tulan gulbekobaibqo."

²⁰ Onaqa Juda gate nanji ti atra tamo kokba ti nanji na tamo ungasari nanjo areqalo tigeltetnjreb. Tamo ungasari nanji Pailat minjibqa a na Barabas uratosim enjrsim olo Yesus qalim moiqajqa deqa nanjo areqalo tigeltetnjreb. ²¹ Onaqa Pailat na olo tamo ungasari nanji nenemnjrej, "E tamo yai uratosiy enjwawai? Barabas kiyo Yesus kiyo? Ninji na merbiy." Onaqa nanji na kamba minjeb, "Ni Barabas uratosim ege." ²² Onaqa Pailat na olo minjrej, "E ninji Barabas enjwajqa merbonub deqa e Yesus kiyeryqai? Agi ninji a qa mareqñub. 'A Kristus.'" Onaqa nanji kalil murqumyosib minjeb, "Ni Yesus osim ñamburbasq di qame." ²³ Onaqa minjrej, "Kiyaaqa Yesus qalit moiqas? A une kiye yqo deqa a ñamburbasq di qamqai?" Degsi minjrnaqa nanji olo tulan murqumyoqnsib wainjoqñsim minjoqñeb, "Ni a ñamburbasq di qame."

²⁴ Onaqa Pailat a nanjo anjam di qusiqa endegsi poiyej, "Tamo ungasari nanji ijo anjam quetbqasai. E nanji saidnjrqai di nanji njirinjosib qoto tigeltqab." Pailat a degsi poiyej deqa a tamo ungasari nanjo ulatamuq di ya bei tabirq di qamsiqa ya dena aqa ban yansosiqa minjrej, "Yesus a moiqas di nungo une. Di ijo une sai." ²⁵ Onaqa tamo ungasari nanji na minjeb, "Di kere. Ungum. Yesus a moiqas di gago une. Di gago ango nanjo une dego." ²⁶ Nanji Pailat degsib minjnabqa a nanjo anjam di dauryosiqa Barabas tonto talq dena oqeq atsiqa nanji enjrej. Enjrsiqa olo Yesus osiq qaja tamo nanjo banq di atsiqa minjrej, "Ninji Yesus bu toqon na kumbainyiy." Degsi minjrnaqa nanji na Yesus osib kumbainyeb. Kumbainyosib kobonaqa Pailat na olo minjrej, "Ninji Yesus ñamburbasq di qamqajqa osib giliy."

Qaja tamo nanji Yesus misilinyoqñeb

²⁷ Pailat na qaja tamo nanji degsi minjrnaqa nanji Yesus osib Rom nanjo tal kobaquajq osi gileb. Osi gilsib qaja tamo kalil nanji metnjrnab bosib tal dia koroeb. ²⁸ Koroosib Yesus aqa gara piqtetosib gara juqo olekoba lent mandor kokba nanji gaigai jigeqñub deqaji bei osib Yesus jigeteb. ²⁹ Osil sil luit osib lumumosib sil dena mandor nanjo gate tatal bul gereiyosib aqa gateq di atetosib singila na teqiyeb. Osib bu toqon kanenjo osib Yesus aqa ban woq di yonab a mandor koba bul ojsiq tigelesoqnej. Osib aqa areq di singa pulutosib a gisan na binjoqñsim minjoqñeb, "O Juda nanjo Mandor Koba, kaiye." ³⁰ Degsib Yesus minjoqñsim a miselyoqñsim bu toqon esoqnej qaji di tatruiyosib dena aqa gateq di qaloqñeb. ³¹ Nanji degsib Yesus misilinyosib kobonaqa gara lent di piqtetosib aqa segi gara olo jigetosib aqa qawarq di ñamburbas atetosib a ban ojsib gaintqa sawaq osi gileb.

Nanji Yesus osib ñamburbasq di qameb

³² Nanji Yesus osi giloqñsimba gamq di tamo bei walwelosiq aiyeqnaqa a turosib ojsib Yesus aqa qawarq dena ñamburbas yayiosib tamo di yonabqa a kamba qoboiyosiqa gam na Yesus dauryosiq giloqnej. Tamo di aqa ñam Saimon. A Sairini pure qaji. ³³ Nanji Yesus

osi gilsib sawa agu kiñala bei aqa ñam Golgota di branteb. Ñam di aqa damu, “Tamo gate tanu.”³⁴ Di brantosib qaja tamo nanği na wain ya ti kial aqa ya isa koba de ti bulyosib Yesus anaiyonab uyo oneiyonaq ugeiyonaq uratej.³⁵ Onaqa qaja tamo nanği na Yesus osib ñamburbasq di qameb. Qamsib Yesus aqa gara elenqa marsib gilteleneb. Osib meniñ silali alaneb. Tamo yaq aqa meniñ na buññrqaş di a na gara oqas. Degsib marsib meniñ silali alanosib gara eleneb.³⁶ Onaqa Yesus a ñamburbas goge di gainesonaqa qaja tamo nanği ñamburbas utruq di awoosib Yesus taqatesoqneb.³⁷ Osib ñamburbas mutu gogeq di anjam endegsib nenğrenyeb, “Tamo endi Yesus. A Juda nanço Mandor Koba.” Yesus a nami maroqnej, “E Juda nanço Mandor Koba.” Yesus aqa une deqa osib anjam di nenğrenyeb.

³⁸ Bati deqa bajın tamo aiyel dego ñamburbasq di gaintnrjsib ñumeb. Bei Yesus aqa ban woq di qameb. Bei Yesus aqa ban qonanq di qameb.³⁹ Yesus a ñamburbas goge di sonaqa tamo unğasari nanği aqa ulatamq dena walwelosib gile beoqnsib a misilinyoqnsib gate gainyoqnsib minjoqneb,⁴⁰ “Ni nami marem, ‘E atra tal koba konğrontosiyaq bati qalub qa olo tigeltqai.’ Ni degsi marem deqa ni ino segi jejamu aqaryaiye. Ni Qotei aqa Nriamqa ni ñamburbas uratosim mandamq aiyeb.”⁴¹⁻⁴² Atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanği ti Juda gate nanği ti dego Yesus degsib misilinyoqneb. Osib segi segi maroqneb, “A na tamo unğasari gargekoba nanği aqaryainroqnej. Ariya a na aqa segi jejamu aqaryaiyqa keresai. A Israel nanço Mandor Koba boleamqa a ñamburbas uratosim mandamq aiyimqa iga unsim marqom, ‘Bole.’⁴³ A segi mareqnu, ‘E Qotei qa ijo areqalo singilatejunum. E segi Qotei aqa Niri.’ Aqa anjam di boleamqa Qotei na endego aqaryaiyem.”⁴⁴ Onaqa bajın tamo aiyel Yesus ombla gaintnrjeb qaji nanği dego Yesus degsib misilij anjam minjoqneb.

Yesus a moiyej

⁴⁵ Qanam jige senj bati 12 onaqa sawa kalil tulaj ambruosi sonaq gilsiq senj bati 3 onaq bilaqtej.⁴⁶ Onaqa Yesus a tulaj lelenosiqa marej, “Eloi, Eloi, lema sabaktani?” Di Hibru anjam. Anjam di aqa damu, “O ijo Qotei, O ijo Qotei. Ni kiyaaq e qoreibonum?”⁴⁷ Onaqa tamo qudei Yesus aqa areq di tigelesoqneb qaji nanği aqa anjam di qusib mareb, “A Elaija meteqnu.”⁴⁸ Degsib marnabqa tamo bei a urur ti gilsiq gara ñenği bei osiq wain isa kobaq di tuqtosiqa soruq di qosisiqa osi bosiqqa Yesus anaiyqajqa soqtosiqa aqa medabuq di atej.⁴⁹ Onaqa tamo qudei nanği mareb, “Iga mati tariñosim koqyeshom. Elaija a bosim Yesus ñamburbasq dena osim mandamq atqas kiyo?”⁵⁰ Onaqa Yesus a olo tulaj lelenosiqa mondor titosiq aqa ñambile uratosiq moiyej.

⁵¹ Bati qujai deqa gara kobaquja atra tal miligiq di gainesoqnej qaji a goge na branosiq aisiq poaiyelej. Onaqa mimiñ kobaquja dego dosiq mandam renğinyonaqa meniñ kokba paraparaeleneb.⁵²⁻⁵³ Bati deqa Qotei aqa segi tamo unğasari gargekoba nami moreñeb qaji nango sub waqelenonabqa nanği olo subq na tigeleb. Bunuqna Yesus a dego subq na tigelonaqa tamo unğasari nanği di Qotei aqa qure koba Jerusalem miligiq gileb. Gilnabqa tamo gargekoba nanği na unjreb.⁵⁴ Ariya qaja tamo nanği ñamburbas utruq di Yesus taqatesoqneb qaji nango gate ombla na mimiñ dosiq mandam renğinyonaq meniñ kokba paraparaelenonab unsibqa nanği tulaj ulaugetosib mareb, “Bole. Tamo endi a Qotei aqa Niri.”

⁵⁵⁻⁵⁶ Unğasari gargekoba nanği isaq di tigelesosib Yesus koqyoqneb. Bei Maria Makdala qure qaji. Maria bei agi Jems Josep wo nango ai. Ariya uña bei Sebedi aqa niri aiyel nango ai. Yesus a nami Galili sawaq di sonaqa unğasari nanği dena a dauryosib laqnsib kanğalyoqneb. Bati Yesus a Galili sawa uratosiqqa a na nanği joqsiqa koba na Jerusalem beleneb.

Josep a Yesus aqa jejamu osiq subq atej

⁵⁷⁻⁵⁸ Onaqa bilaqtonaqa fioro tamo bei aqa ñam Josep a Yesus aqa jejamu osim subq atqa marsiqa Pailat a nenemyqa gilej. Josep a Arimatea qure qaji. A dego Yesus dauryoqnej qaji. Deqa a Pailat aqa talq gilsiqqa nenemyej, “Ni e odbimqa e Yesus aqa jejamu osiy subq atqa kere e?” Onaqa Pailat na odyosiqa aqa qaja tamo qudei nanği minjrej, “Niñgi Yesus aqa jejamu osib Josep yiy.”⁵⁹⁻⁶⁰ Onaqa Josep na Yesus aqa jejamu osi gilsiqqa gara qat omu na dalaosiq aqa segi sub bunuj nami meniñ miligiq di gereiyej qaji dia atej. Atsiqa meniñ kobaquja belbeltosiq dena sub me getentej. Osiqa olo aiyeb.⁶¹ Onaqa Maria Makdala qure qaji wo Maria bei wo bosib sub areq di awoosib taqatesoqneb.

Qaja tamo nanği sub me taqatesoqneb

⁶² Juda nango yori bati brantqa laqnej deqa yori bati aqa ingi ingi kalil gereiyosib atnab soqnej. Deqa atra tamo kokba ti Farisi nanği ti Pailat aqa talq gilsib minjeb,⁶³ “O Tamo Koba, Yesus a gisanj tamo. Deqa a moiyoşaisosiqa endegsi marnaq iga quem, ‘Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.’ A degsi marnaq iga quem.”⁶⁴ Deqa ni ino qaja tamo qudei qarınjrimqa nanği gilsib sub me geregere getentosib taqatesoqnişqa bati qalub kobaşqa. Ni degye. Ni degyqasai di Yesus aqa anğro nanği gilsib aqa jejamu bajınosib gisanşosib tamo

ungasari nanŋi minjrqaŋ, ‘Yesus a subq na tigelqo.’ Yimqa nanŋo gisaŋ anjam di tulaŋ kobaosim Yesus aqa gisaŋ anjam nami marej qaji di tulaŋ bunyqas.”⁶⁵ Onaqa Pailat na minjrej, “Niŋgi nunŋo segi qaja tamo qudei joqsib gilibqa nanŋi sub me geregere getentosib taqatesqab.”⁶⁶ Pailat a nanŋi degsi minjrnaqa nanŋi na qaja tamo qudei nanŋi joqsib gilsib minjreb, “Niŋgi na sub me geregere taqatesoqniy.” Degsib minjrsib meniŋ kobaquja nami sub me getentesoqnej qaji di olo geregere singilatosis sub meq di saga waiyeb. Nanŋi degyeb. Di kiyaya? Yesus aqa anŋro nanŋi bunuqna bosib saga olo taqal atqab di tamo kalil nanŋi poinjrqaŋ, Yesus aqa anŋro nanŋi aqa jejamu bajinonub.

28

Yesus a olo subq na tigelej

¹ Yori bati koboonaqa nebeonaq nobqolo ambru Maria Makdala qure qaji wo Maria bei wo tigelosis Yesus aqa sub unqajqa gileb. ² Nanŋi gileqnaqba Tamo Koba aqa laŋ anŋro bei a laŋ goge na aisqa meniŋ kobaquja sub me getentesoqnej qaji di belbelsiq qalaq di atsqa meniŋ quraq di awesoqnej. Awesonaqa mimiŋ kobaquja dej. ³ Laŋ anŋro di aqa ulatamu kola bul tulaŋ minjalej. Aqa gara laŋbi bul tulaŋ qat. ⁴ Onaqa qaja tamo sub me taqatesoqneŋ qaji nanŋi na laŋ anŋro di unsibqa nanŋi tulaŋ ulaugetosis gindagindanosib mandamq di ululonosis tamo moreŋo bul tindanosiqneŋ.

⁵ Onaqa laŋ anŋro na uŋa aiyel di minjrej, “Niŋgi ulaaib. E qalie, niŋgi Yesus ŋamburbasq di qameb qaji a qa ŋameqnaŋ. ⁶ A endi sosai. A subq na tigelqo. Agi a nami niŋgi endegsi merngej, ‘E subq na tigelqai.’ Deqa niŋgi aiyel bosib sub miligi uniy. A ŋeioteb qaji lume agi unu. ⁷ Niŋgi unsibqa olo puluosib gurgur ti aisib Yesus aqa anŋro nanŋi endegsib minjriy, ‘Yesus a subq na tigelqo. Tigelosiq niŋgi qa namoosiq Galili sawaq gilqo. Niŋgi dego Galili sawaq gilsib dia a itqab.’ O uŋa aiyel, e niŋgi anjam di mernŋwa bonum.”

⁸ Onaqa uŋa aiyel di nanŋi tulaŋ ulaugeteb. Osib nanŋi olo areboleboleinjrej. Deqa nanŋi subq dena olo puluosib laŋ anŋro na anjam minjrej qaji di Yesus aqa anŋro nanŋi minjrqaŋ qaja gurgur ti aiyeb. ⁹ Aiyeqnaqba gamq di Yesus a segi nanŋi aiyel turosiqa minjrej, “Nobqolo bole.” Degsi minjrnaqa nanŋi aiyel aqa areq bosibqa aqa sinŋa ojsib a binjiyeb. ¹⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “Niŋgi ulaaib. Niŋgi aisib ijo was nanŋi endegsib minjriy, ‘Niŋgi Galili sawaq giliy. Gilsib dia Yesus itqab.’”

Qaja tamo nanŋo gisaŋ anjam

¹¹ Uŋa aiyel aiyeqnaqba qaja tamo qudei sub taqatesoqneŋ qaji nanŋi tigelosis qure miligiq aiyeb. Aisib kumbra kalil subq di brantonaq uneb qaji di atra tamo kokba nanŋi sainjreb. ¹² Sainjrnab qusibqa Juda gate kalil nanŋi metnjrnab bosib koroosib anjam qosisib qaja tamo nanŋi di silali kobaquja enjreb. Osib minjreb, ¹³ “Niŋgi na tamo unŋasari nanŋi anjam endegsib minjroqniy, ‘Iga sub taqatosim ŋereŋesonamqa Yesus aqa anŋro nanŋi qolo bosib subq dena Yesus aqa jejamu bajinosib jaraiyeb.’ ¹⁴ Yimqa Pailat a nunŋo anjam di qusim niŋgi qa ŋiriŋamqa iga na aqa are olo latetosim anjam gereiyonamqa a niŋgi gulbe bei enŋwasai.” ¹⁵ Onaqa qaja tamo nanŋi silali di osib atra tamo kokba nanŋo anjam dauryosib Yesus aqa anŋro nanŋi na aqa jejamu subq dena bajineŋ anjam di mare mare laqneŋ. Laqnaŋb Juda tamo unŋasari tulaŋ gargekoba nanŋi anjam di quelenosis nanŋi kamba saonqneŋ agi bini saonqnsib unub.

Yesus na aqa anŋro nanŋi wau enjrej

¹⁶ Onaqa Yesus aqa anŋro ¹¹ nanŋi Galili sawaq gilsib mana bei Yesus a nami nanŋi deq oqwaŋqa minjrej qaji deq oqeb. ¹⁷ Oqsib dia Yesus itosis a binjiyosib aqa ŋam soqteb. Ariya nanŋi qudei areqalo aiyelteb. ¹⁸ Onaqa Yesus a nanŋo areq gilsiq minjrej, “Ijo Abu na sinŋila kalil ijo baŋq di atej deqa e mandam ti laŋ ti taqatejunum. ¹⁹ Deqa niŋgi walwelosib sawa sawa kalil keretoqnsibqa tamo unŋasari nanŋi ijo anjam minjre minjre laqniy. Yim nanŋi e daurbqajqa deqa. Niŋgi ijo Abu aqa ŋam na ti e Qotei aqa Niri ijo segi ŋam na ti Mondor Bole aqa ŋam na ti nanŋi yansjroqniy. ²⁰ O ijo anŋro, anjam kalil e nami merngoqneŋ qaji di niŋgi walwelosib tamo unŋasari nanŋi minjroqniy. Yim nanŋi anjam di dauryqajqa deqa. Niŋgi quiy. E bati gaigai niŋgi koba na wauoqnsiy sqai. Degsim soqnim diŋo bati brantqas.”

MAK

Jon yansnjro qaji a anjam palontoqnej

¹ Qotei aqa Njri Yesus Kristus aqa anjam bole e utruq na saqai.

² Nami Qotei na aqa Njri Yesus endegsi minjej, “Ni que. E na ijo anjam maro tamo qarinyitqa a ni qa namoosim ino gam gereiyetmqas. ³ A wadau sawaq di tulan lelenoqnsim tamo ungasari nanqi endegsi minjroqngas, ‘Tamo Koba a bqajqa gam gereiyeti. Aqa gam tingiteti.’” Qotei a nami aqa Njri degsi minjej. Onaqa aqa medabu o qaji tamo Aisaia a anjam di nenjrenyonaq soqnej.

⁴⁻⁵ Bunuqna Jon yansnjro qaji a wadau sawaq di brantej. Brantosiq dia tamo ungasari nanqi Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. Tamo ungasari Judia sawaq di soqneb qaji nanqi ti Jerusalem qureq di soqneb qaji nanqi ti kalil Jon aqa areq gileqnbqqa a na nanqi endegsi minjroqnej, “Ningi are bulyibqqa Qotei na nungo une kalil kobotetngwas. Amqa e na ningi yansngwai.” Degsi minjrengnaqa nanqi na nanngo une kalil babteqnbqqa Jordan yaq di yansnjroqnej.

⁶ Jon a wadau sawaq di soqnej di a ingi ingi saiqoji. Deqa a gara jugo kamel aqa jungum na gereiyi qaji di jugoqnsiqa alalag na singilatosisq laqnej. A ingi uyo saiqoji deqa a sis ti bisim qaq ti uyoqnej. ⁷ A Qotei aqa anjam palontosiqna tamo ungasari nanqi endegsi minjroqnej, “Tamo Koba a bunuqna ijo qoreq na bqas. A tamo singila koba. Ijo singila aqa singila ti keresai. Deqa e a kangalyqajqa e tamo bolesai. ⁸ E ya na ningi yansngqnum. Ariya Tamo Koba a bosimqa Mondor Bole aqa singila na ningi yansngwas.” Jon na tamo ungasari nanqi anjam degsi minjroqnej.

Jon na Yesus yansej

⁹ Bati bei Yesus a Jon na yansqa marsiqa Nasaret qureq dena tigelosiqa Galili sawa uratosiq Jon aqa areq bej. Bonaqa Jon na Jordan yaq di yansej. ¹⁰ Yansonaqa a yaq na tigelosiqa tarosiq lan goge koqyonaqa lan waqej. Lan waqonaqa Qotei aqa Mondor a binon bulosiq aisiq Yesus aqa jejamuq di awoej. ¹¹ Awoonaqa lan goge dena Qotei na Yesus metonaqa aqa kakro quej. A endegsi minjnaq quej, “Ni ijo Angro qujai. E ni tulan qalalaimeqnum. E ni qa tulan arebolebolebeqnu.”

Satan a bosiq Yesus walawalaiyoqnej

¹²⁻¹³ Onaqa Mondor a Yesus wadau sawaq osi gilsiq di uratonaqa bati 40 a di laqnej. Di laqnaqa Satan bosiq Yesus a une bei atqa marsiqa walawalaiyoqnej. Yesus a wagme juwan nanqi ti soqneb. Sonabqa Qotei aqa lan angro nanqi bosib Yesus singilatoqneb.

Yesus a Galili sawaq di aqa wau utru atej

¹⁴ Bati bei Jon a tonto talq di waiyonab sonaqa Yesus a olo Galili sawaq aiyej. Aisiq dia Qotei aqa anjam bole palontoqnej. ¹⁵ A endegsi maroqnej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanqi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqajqa bati jojomqo. Deqa ningi are bulyosib Qotei aqa anjam bole nungo areqaloq di singilatij.”

Yesus na tamo qolqe nanqi metnjrnaq a dauryeb

¹⁶ Osiqa Yesus a Galili ya agu kobaquajaq gilej. Gilsiq alile dia walweloqnsiqa nam atej di Saimon aqa was Andru wo nanqi qe o qaji tamo soqneb deqa nanqi kakan waiyeqnbab unjrej. ¹⁷ Unjrnsiqa minjrej, “Ningi aiye e daurbij. Ningi qe o qaji tamo unub deqa ningi qe eqnub. Dego kere e wau engitqa ningi olo tamo oqnqab.” ¹⁸ Yesus a nanqi degsi minjrnaqa nanqi nanngo kakan uratosib Yesus dauryeb.

¹⁹ Onaqa Yesus a olo walweloqnsiq gilokifalaysiqa Sebedi aqa njri Jems aqa was Jon wo nanqi aiye qobun miligiq di kakan branjo qandimeqnbqqa unjrnsiqa metnjrej. ²⁰ Metnjrnaqa nanngo abu Sebedi wau tamo ti qobun miligiq di sonabqa nanqi uratnjrsib Yesus dauryeb.

Yesus a tamo bei aqaq dena mondor uge wiyetej

²¹ Onaqa Yesus aqa angro nanqi ti walweloqnsiq gilsib Kaperneam qureq di brantej. Brantosiq sonabqa Juda nanngo yori batiej. Deqa Yesus a Juda nanngo Qotei tal miligiq gilsiq Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. ²² Aqa anjam palontej di singila ti. Dal anjam qalie tamo nanngo anjam maroqneb de ti keresai. Yesus a segi anjam di aqa abu. Aqa anjam dena dal anjam qalie tamo nanngo anjam tulan bunyoqnej. Deqa tamo ungasari nanqi Yesus aqa anjam di qusib tulan prugeb.

²³ Bati di tamo bei mondor uge na ojej qaji a Qotei tal miligiq di awesoqnej. Deqa a Yesus unsiqa tulan lelenosiqa minjej, ²⁴ “O Yesus Nasaret qaji tamo, ni iga kiyergwajqa bonum? Ni iga padaltgwa bonum e? E ni qalie. Ni Qotei aqa Tamo Boledamu. Ino jejamuq di une

bei saigoji.”²⁵ Onaqa Yesus na mondor uge di njirosiq minjej, “Ni medabu getentosim tamo di uratosim ulanj.”²⁶ Degsi minjnaqa mondor uge dena tamo di kunjimosiqq tulan lelenosiqqa a uratosiq ulanej.²⁷ Onaqa tamo ungasari nanji Yesus aqa manwa di unsibqa nanji tulan prugosib segi segi maroqneb, “Yesus a tamo kiyero? A anjam bunuj mareqnu. Aqa anjam bunuj di singila ti mareqnu. A segi anjam di aqa abu. Agi a na mondor uge nanji minjretnaqa nanji aqa anjam dauryosib jaraiyeqnu.”²⁸ Tamo ungasari nanji degsis maroqneb. Osib nanji walwelosib Galili sawa keretosib Yesus aqa manwa deqa saoonsib laqneb.

Yesus na Pita aqa mimibe boletej

²⁹ Onaqa Yesus aqa angro nanji ti Qotei tal uratosib Saimon Andru wo nanjo tal gogeteb. Jems Jon wo nanji koba na tal gogeteb.³⁰ Tal gogetosibqa Saimon aqa mimibe makobaiyonaq jejamu tulan kanjanjonaqa ntesonaq uneb. Deqa Yesus aqa angro nanji na Yesus minjeb, “Ni na unja di boletqa kere e?” Onaqa minjrej, “Od, e na boletqa kere.”³¹ Degsi minjrsiqqa unja maiyej qaji aqa areq gilsiqqa ban ojsiqqa tigeltej. Tigeltonaqa aqa jejamu kanjanj di koboonaqa a tigelosiqqa nanji inji goiyetnjrej.

Yesus a tamo ungasari gargekoba nanji boletnjroqnej

³² Senj aiyeqnaqa qure deqaji tamo ungasari ma utru segi segi so qaji nanji ti mondor uge uge na ojeleno qaji nanji ti nanjo was nanji na joqoqnsib Yesus aqa areq boqneb.³³ Boqnsib Yesus soqnej qaji tal meq di korooqneb.³⁴ Onaqa Yesus na tamo ungasari kalil ma ti soqneb qaji nanji boletnjroqnej. Osiqa mondor uge nanji dego winjroqnej. Mondor uge nanji di Yesus qa qalieeb deqa nanji aqa nam ubtqa mareqnaq na na nanji saidnjroqnej.

Yesus a Galili sawaq di Qotei aqa anjam mare mare laqnej

³⁵ Onaqa nobqolo ambru Yesus na tamo ungasari nanji alelnjrsiqqa wadau sawaq gilsiqqa dia Qotei pailyoqnej.³⁶⁻³⁷ Pailyeqnaqa aqa angro nanji Saimon koba na a qa namosib gilsib itosib minjeb, “Tamo ungasari kalil nanji ni qa najeqnu.”³⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninji tigelabqa iga qure qureq giloqnsimqa dia Qotei aqa anjam palontqnsim tamo ungasari nanji minjroqnoq. E wau di yqajqa deqa mandamq aiye.”³⁹ Degsi minjrsiqqa walweloqnsiqqa qure qure kalil Galili sawaq di brantqnsiqqa Juda nanjo Qotei tal miligiq giloqnsiqqa Qotei aqa anjam palontqnsiq minjroqnej. Osiqa mondor uge uge nanji winjretnaqa nanji na tamo ungasari nanjoq dena jaraiyoqneb.

Yesus a tamo yu na aqa jejamu ugelenej qaji di boletej

⁴⁰ Onaqa tamo bei yu na aqa jejamu ugelenej qaji a Yesus aqa areq bosiqqa aqa singaq di singa pulutosiqqa pailyosiq minjej, “O Tamo Koba, ni e boletbqa are soqnmqa e boletbe.”⁴¹ Onaqa Yesus na tamo di aqa yu unsiqqa a qa dulosisqa ban waiyosiq oje. Ojsiqqa minjej, “E ni boletmqqa are unu. Deqa ino jejamu olo boleeme.”⁴² Onaqa bati qujai deqa aqa yu kalil mosoosiqqa aqa jejamu bolelej.⁴³ Onaqa Yesus a singila na minjej, “Ni tigelosim gile.”⁴⁴ Ino jejamu boleqo deqa ni tamo qudei nanji minjraim. Ni gilsim ino jejamu atra tamo osoryosim atraiyqajqa inji inji Moses a nami marej qaji di osim Qotei atraiye. Yimqa tamo ungasari nanji ni numsb marqab, “Bole, ino jejamu boleqo.”⁴⁵ Onaqa a gilsiqqa ariya a Yesus aqa anjam di dauryosai. Yesus na boletej deqa a anjam mare mare laqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanji quekriteb. Deqa Yesus a segitosiqqa gilsiq wadau sawaq di soqnej. Tamo ungasari nanji a jujunjaib deqa a qure beiq di brantosaiyoqnej. A wadau sawaq di sonaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanji qure qure kalilq dena tigeloqnsib aqa areq belenoqneb.

2

Yesus a tamo bei jejamu laiyej qaji di boletej

¹ Bati bei Yesus a olo Kaperneam gilsiq di sonaqa qure deqaji nanji endegsis queb, “Yesus a gago qureq olo bjo. A talq di unu.”² Deqa tamo ungasari gargekoba nanji bosib siranmeq di jujunonabqa Yesus a Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej.³ Onaqa tamo qolqe nanji na tamo bei jejamu laiyej qaji a sapaq di atsibqa qoboyosib Yesus aqa talq osi beb.⁴ Osi bosib nam ateb di tamo ungasari gargekoba nanji siranme junonab unjreb. Deqa nanji Yesus aqa areq gilqa keresaiinrnaqa tal quraq oqsib goge na waqtosibqa tamo sapa qaji gulaintosib ura uratonab Yesus aqa areq aiyej.⁵ Onaqa Yesus a nanjo areqalo unej di nanjo areqalo qujai Yesus na tamo jejamu laiyej qaji di boletqa kere. Degsi unsiq deqa tamo di minjej, “O ijo angro, ino une kalil e na kobotetmonum.”

⁶ Onaqa dal anjam qalie tamo qudei warum dia awesoqneb qaji nanji Yesus aqa anjam di qusibqa nanjo areqalo na mareb,⁷ “Yesus a kiyaga anjam degsi marqo? A Qotei misilinyqo. Yai na tamo nanjo une kobotqa kere? Qotei a segi qujai.”⁸ Nanji degsis are qaleqnaqqa Yesus a nanjo areqalo di qaliesiqqa minjrej, “Ninji kiyaga areqalo di onub?”⁹ Anjam kiye

e na tamo jejamu laiyo qaji di minjtqa ningi qusib e qa poingwas? 'Ino une kalil e na kobotetmonum,' anjam de kiyo, 'Ni tigelosim ino sapera osim walwel,' anjam de kiyo? ¹⁰ Ariya e segi Tamo Angro. E mandamq endi singila ti unum deqa e na tamo nanjo une kobotetnrqa kere. Ningi degsi poingwajqa deqa e na tamo di boletqai." Yesus a nangi degsi minjrsiqa tamo jejamu laiyej qaji di koqyosiq minjej, ¹¹ "E ni mermqai. Ni tigelosim ino sapera osim ino talq gile." ¹² Degsi minjnaqa aqa jejamu boleonaqa a tigelosiq aqa sapera osiq tamo ungasari kalil nanjo njamdamuq di walweloisq gilej. Onaqa tamo ungasari kalil nangi Yesus aqa manwa di unsibqa nangi tulan pruguetosib Qotei aqa nam soqtosib mareb, "Manwa iga endego unonum di kumbra tulan bei. Tamo bei na manwa deqaji bei yeqnaq iga nami unosaioqnem."

Yesus na Livai minjej, "Ni e daurbe"

¹³ Onaqa Yesus a olo alile ainaqa tamo ungasari gargekoba nangi bosib aqa areq di koroonaqqa a na Qotei aqa anjam palonteqnaq nangi quoqneq. ¹⁴ Dena walweloisq takis o qaji tamo bei aqa nam Livai a takis o talq di awesonaq gilsiq itej. A Alfias aqa njiri. A itosiq minjej, "Ni e daurbe." Degsi minjnaqa a tigelosiq Yesus dauryej.

¹⁵ Onaqa bati bei Yesus aqa angro nangi ti Livai aqa talq gilsib awoosib ingi uyoqneq. Nangi segi sai. Une tamo ti takis o qaji tamo ti gargekoba nangi dego koba na Yesus dauryosib Livai aqa talq di awoosib Yesus aqa angro nangi ti ingi uyoqneq. ¹⁶ Onaqa Farisi qudei nangi bosib Yesus a une tamo ti takis o qaji tamo ti nangi koba na ingi uyeqnaq unjrnsibqa Yesus aqa angro nangi minjreb, "Yesus a kiyaga une tamo ti takis o qaji tamo ti nangi koba na ingi uyeqnaq?" ¹⁷ Onaqa Yesus a Farisi nanjo anjam di qusiq minjrej, "Tamo ma saiqoji nangi yu qangra tamo aqag gilosaieqnaq. Tamo ma ti nangi segi yu qangra tamo aqag gileqnaq. Tamo bei a marqas, 'E tamo bole. E une saiqoji.' E tamo deqaji nangi metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyosai. Tamo a marqas, 'E une ti.' E tamo deqaji nangi metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyem."

Yesus a qurien qa anjam marej

¹⁸ Bati bei Jon aqa angro nangi ti Farisi nangi ti ingi uratoqnsib qurienqneq. Deqa nangi Yesus aqa areq bosib minjeb, "Jon aqa angro nangi ingi uratoqnsib qurienqneq. Farisi nanjo angro nangi dego ingi uratoqnsib qurienqneq. Ariya ino angro nangi kiyaga qurienosaieqnaq?" ¹⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Tamo bei a unja ban ojqa bati qa aqa was nangi ti soqnaq nangi qurienqab e? Sai. ²⁰ Bunuqna nanjo was a nangi uratnjrimqa bati deqa nangi qurienqnsib sqab.

²¹ "Tamo bei a gara jugo bunuj osim dena mutu gentosim gara jugo sari branq di qandimqa keresai. Degsi qandimqas di bunuqna a na gara jugo sari di yansimqa gara mutu bunuj a kiñalaosim gara jugo sari di uratim bran qelikobaqas. ²² Tamo bei a wain bunuj osim ya nobu sariq di qamqa keresai. Ya nobu sari di nami kanqranosiq singilaej deqa a wain bunuj qamimqa wain a didiqosim ya nobu sari paratosimqa wain bilenjosim mandamq aqas. Ya nobu a dego ugeqas. A wain bunuj osim ya nobu bunujq di qamqas di kere."

Yesus a segi yori bati aqa Tamo Koba

²³ Yori bati bei Yesus aqa angro nangi ti wau ambleq na giloqnsibqa aqa angro nangi bem sum gei elenqnsib uye uye giloqneq. ²⁴ Nangi degsib gileqnaqqa Farisi qudei nangi bosib unjrnsibqa Yesus minjeb, "Ino angro nangi kiyaga kumbra degyeqneq? Yori bati qa kumbra degyo di getento koba."

²⁵ Onaqa Yesus na kamba Farisi nangi minjrej, "Nami Devit aqa wau tamo ti nangi mamnjrnaqa kumbra yeb qaji di ningi buk miligiq di sisiyosai kiyo? ²⁶ Abiatar a atra tamo gate sonaqa bati deqa Devit a atra tal miligiq gilsiq Qotei atraiyqajqa bem uysiq aqa wau tamo nangi dego anainjrnaq uyeq. Bem di getento. Di atra tamo nanjo segi uyqajqa bem. Devit a degyej di a dal anjam grotej. Ariya a Qotei aqa njamgalaq di une saiqoji. Ningi anjam di sisiyosai kiyo?"

²⁷ Osiq minjrej, "Qotei a yori bati qa are qalsiq tamo nangi atosai. A tamo nangi qa are qalsiq yori bati atej. ²⁸ E Tamo Angro. Deqa e segi na yori bati taqatejunum. E segi yori bati aqa Tamo Koba."

3

Yori bati qa Yesus a tamo ban qandamyey qaji di boletej

¹ Olo yori bati bei Yesus a Juda nanjo Qotei tal miligiq gilsiq tamo bei ban qandamyey qaji a di sonaq unej. ² Onaqa Farisi nangi Yesus koqyoqneq. Nangi are qaleb, "Yesus a yori bati qa tamo di boletqas kiyo? Yimqa minjqom, 'Ni na yori bati grotonum.'" Deqa nangi Yesus koqyoqneq. ³ Onaqa Yesus a tamo ban qandamyey qaji di minjej, "Ni tigelosim au."

⁴ Degsi minjnaqa a tigelosiqqa Yesus aqa areq gileqnaqa Yesus na Farisi nanġi nenemnjrej, "Iga yori bati qa kumbra bole yqom kiyo kumbra uge yqom kiyo? Tamo bei a padalqa laqnmqqa iga na aqaryaiyonam a bole sqas di kere kiyo iga na uratonam a padalqas di kere kiyo? Dal anjam a kiyersi marqo? Ninġi na merbiy." Onaqa Farisi nanġi kamba olo anjam bei Yesus minjosai. Nanġi mequmesoqneq. ⁵ Nanġo are getenġresosqnej deqa Yesus a nanġi koqnjrej. Osiaqa nanġi qa minjij oqetonaqa tamo baŋ qandamyej qaji di minjrej, "Ni ino baŋ waiy." Degsi minjnaqa aqa baŋ waiyonaq boleej. ⁶ Onaqa Farisi nanġi Qotei talq dena oqedosib Herot aqa wau tamo nanġi ti koba na koroosib nanġi kiyersib Yesus qalib moiqaqqa deqa qairoqneq.

Tamo unġasari gargekoba nanġi Yesus dauryoqneq

⁷⁻⁸ Onaqa Yesus aqa anġro nanġi ti tigelosib tamo unġasari kalil nanġi uratnjrsib alile aisib di soqneq. Bati deqa tamo unġasari tulaŋ gargekoba nanġi endegsib queq, "Yesus a manwa gargekoba yelejennu." Degsib qusibqa Yesus dauryosib alile aisib aqaq di korooqneq. Galili sawa nanġi ti Judia sawa nanġi ti Jerusalem qure nanġi ti Idumia sawa nanġi ti qure kalil Jordan ya taqal beiq di soqneq qaji nanġi ti Tair qure ti Saidon qure ti nanġi kalil belenosib Yesus aqaq di korooqneq. ⁹ Onaqa Yesus na aqa anġro nanġi endegsi minjrej, "Qobuŋ bei atib soqnem. Tamo unġasari nanġi bosib e jujuŋbaib deqa e qobuŋ gogetosiy di awoqai." Onaqa aqa anġro nanġi qobuŋ bei atnab soqnej. Nanġi degyeb. Di kiyaaqa? ¹⁰ Yesus a namu tamo unġasari gargekoba nanġi boletnjroqnej. Deqa tamo ma ti kalil nanġi aqa areq boqnsibqa nanġo baŋ aqa jejamuq di atqa maroqnsib a jujuŋyoqneq. ¹¹ Tamo mondor uge uge na ojeleno qaji nanġi dego Yesus aqa areq boqneq. Boqnsibqa mondor uge nanġi na Yesus unoqnsib aqa singaq di singa pulutoqnsib lelenoqnsib minjoqneq, "Ni Qotei aqa Njiri." ¹² Degsib minjeqnaqqa a nanġi singila na saidnjroqnsiq minjroqnej, "Ninġi ijo ñam ubtosib maraib."

Yesus a tamo 12 nanġi giltnjrej

¹³ Onaqa Yesus a dena walwelosiqqa manaq oqej. A endegsi are qalej, "E na tamo qudei giltnjritqa nanġi e koba na laqnsibqa ijo wau ojoqnaq." A degsi are qalsiqqa manaq oqsiq dia tamo qudei nanġi metnjrnaqa aqa areq beb. ¹⁴ Bonabqa a na tamo 12 nanġi giltnjrej. Nanġi a ombla sqajqa deqa ti a na nanġi qarinjnjrimqa nanġi aqa anjam mare mare laqajqa deqa ti nanġi giltnjrej. ¹⁵ Nanġi na mondor uge uge tamo unġasari nanġo jejamuq dena winjrqajqa deqa ti nanġi giltnjrej. ¹⁶ Tamo 12 giltnjrej qaji nango ñam agiende. Bei Saimon. Yesus na aqa ñam bei Pita waiyej. ¹⁷ Bei Sebedi aqa njiri Jems aqa was Jon wo. Nango ñam bei Yesus na Boanerges wainjrej. Nam di aqa damu, "Tamo kola bul." ¹⁸ Ariya Andru Filip wo. Bei Bartolomyu Matyu wo. Bei Tomas. Bei Alfias aqa njiri Jems. Bei Tadius. Bei Saimon agi Rom nanġi winjrqajqa maroqnej qaji. ¹⁹ Ariya bei Judas Iskariot agi bunuqna Yesus osiaqa jeu tamo nanġo baŋq di atej qaji.

Tamo qudei nanġi maroqneq, "Yesus a Belsebul aqa sinġila na waueqnu"

²⁰ Onaqa Yesus a tal bei gogetosiq di sonaqa tamo unġasari gargekoba nanġi olo bosib korooqneq. Deqa aqa anġro nanġi ti inġi uyqa bati saiinjrej. ²¹ Yesus aqa was nanġi aqa ai koba na degsib qusibqa Yesus oqajqa marsib qure deq gileb. Nanġi maroqneq, "Yesus a nanariqo kiyo?"

²² Onaqa dal anjam qalie tamo qudei Jerusalem dena beb qaji nanġi Yesus yomuiyoqnsib maroqneq, "Mondor uge nanġo gate koba Belsebul a Yesus aqa jejamuq di unu. Singila dena Yesus na mondor uge nanġi winjreġnu." ²³ Onaqa Yesus a nanġi metnjrnaqa aqa areq bonabqa yawo anjam bei endegsi minjrej, "Satan na aqa segi mondor uge nanġi kiyersim winjrqas? Di keresai." ²⁴ Tamo nanġi qure qujaiq di unub qaji nanġi segi poaiyelosib qotqab di nanġi koba na geregere sqqa keresai. ²⁵ Tamo nanġi tal qujaiq di unub qaji nanġi segi poaiyelosib qotqab di nanġi dego koba na geregere sqqa keresai. ²⁶ Dego kere Satan na aqa segi mondor uge nanġi jeutnjrsim winjrqas di aqa singila koboosim aqa wau ulonqas.

²⁷ "Tamo bei a tamo sinġila koba bei aqa tal gogetosim aqa inġi inġi kalil bajinqa keresai. A mati tamo sinġila di sil na tontim soqnmqqa di aqa inġi inġi kalil bajinqas. Tontqasai di aqa inġi inġi bajinqa keresai.

²⁸ "E bole merygwai. Tamo unġasari nanġo une kalil Qotei na kobotetnjrqas. Tamo unġasari nanġi misilin anjam mareqnuq une di dego Qotei na kobotetnjrqas. ²⁹ Ariya tamo a Mondor Bole misilinqas une di Qotei na kobotqasai. Une di tamo aqa jejamuq di gaigai sqas." ³⁰ Yesus na dal anjam qalie tamo nanġi anjam degsi minjrej. Di kiyaaqa? Nanġi maroqneq, "Yesus a mondor uge ti."

Yesus a marej, "Ijo ai ijo was nanġi tal qabe?"

³¹ Onaqa Yesus aqa was nanġi aqa ai koba na bosib tal oqeq di tigeleb. Yesus a warum milligiq di sonaqa nanġi oqeq di tigelosib tamo qudei minjreb, "Iga Yesus qa bonum. Deqa

ningi a minjib endeq bem.”³² Onaqa tamo ungasari Yesus aqa areq di awesoqneq qaji nanqi na Yesus minjeb, “Ino was nanqi ino ai ombla na ni qa bonub agi oqeq di tigelejunub.”³³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ijo ai ijo was nanqi tal qabe?”³⁴ Degsi minjrjsiqa tamo ungasari aqa areq di awesoqneq qaji nanqi koqnjrjsiqa minjrej, “Ningi segi ijo ai ijo was nanqi.”³⁵ Ningi quiy. Tamo a Qotei aqa areqalo dauryoqnqas di a ijo was bole. A ijo jaja bole. A ijo ai bole.”

4

Yesus a saga yago qa yawo anjam marej

¹⁻² Onaqa Yesus a olo alile ainaqa tamo ungasari tulanj gargekoba nanqi bosib aqaq di koroonaqba a sasalosiqqa qobunj bei gogetosiq di awoej. Awoosiqqa tamo ungasari kalil nanqi alile di sonabqa a na yawo anjam gargekoba minjroqnej.

A na yawo anjam bei endegsi minjrej,³ “Ningi quiy. Tamo bei a gilsiqqa aqa inji wauq di saga yago breiyelenej.”⁴ Breiyonaqa jagwa na saga yago qudei puyonaqa gam qalaq ayiyelenjeb. Ainabqa qebari nanqi bosib uyekriteb.⁵ Saga yago qudei mandam lanjaq di ayiyelenjeb. Mandam di guma meninj ti. Gogeq di mandam kiñala. Deqa saga yago ayiyelenjosib urur oqoqujateb.⁶ Nanjo jirim tulanj guma ayiyosai deqa senj oqsiq kanjanonaqa nanqi laosib morenejeb.⁷ Saga yago qudei sil luwit ambleq di ayiyelenjeb. Dena oqeb qaji sil luwit na dego dauryosiq oqsiq kabutnjrnaq geitosai.⁸ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di ayieb. Di aisib oqoboledamuyosib gei tulanj gargekoba atelenjeb. Qudei 30. Qudei 60. Qudei 100.”⁹ Yesus na tamo ungasari nanqi yawo anjam degsi minjrjsiq koboonaqa olo endegsi minjrej, “Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

Yesus a kiyaaqa tamo ungasari nanqi yawo anjam minjroqnej?

¹⁰ Onaqa Yesus na tamo ungasari nanqi uratnjrsiqa a kiñala qalaq gilsiqqa a segi sonaqa aqa anjro 12 nanqi ti tamo qudei a dauryosib laqneq qaji nanqi ti aqa areq bosibqa aqa yawo anjam di aqa utru geregere qalieqajqa deqa nenemyeb.¹¹ Nenemyonabqa a na kamba endegsi minjrej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanqi taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Anjam di aqa utru uliejunu. Di Qotei na babtinqa ijo anjro ningi segi utru qalieqab. Ariya tamo ungasari qala qalaq di unub qaji nanqi yawo anjam segi minjroqnejai.¹² Deqa nanqi njam atoqnqab di ijo anjam aqa damu unsib poinjrqsasai. Nanqi dab atoqnqab di ijo anjam aqa utru qaqwasai. Osib poinjrqsasai dego. Deqa nanqi are buliyosib Qotei aqaq bqqa keresai. Deqa Qotei a nanjo une kobotetnjrqsasai.”

Saga yago qa yawo anjam aqa utru Yesus na babtej

¹³ Osiqqa Yesus a olo aqa anjro nanqi endegsi minjrej, “Saga yago qa yawo anjam maronum di aqa utru ningi poingosai e? Dego di ningi kiyersib ijo yawo anjam kalil qa poingwas?”¹⁴ Tamo a saga yago breiyej di a Qotei aqa anjam breiyej.¹⁵ Saga yago qudei gam qalaq ainabqa qebari nanqi bosib uyekriteb di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanqi Qotei aqa anjam quqwab. Ariya anjam di nanjo are miligiq di soqnimqa Satan a urur bosim anjam di olo yainjrqsas. Qotei na nanjo are miligiq di anjam di atej ariya Satan a bosim olo yainjrqsas.¹⁶ Saga yago qudei mandam lanjaq di ayieb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanqi Qotei aqa anjam qusib tulanj areboleboleinjrimqa anjam di oqujatosib nanjo areq atqab.¹⁷ Ariya anjam di nanjo are miligiq tulanj guma ayiyosai. Deqa sokiñala Qotei aqa anjam gotranjo qaji tamo qudei na bosib nanqi gulbe enjrsib ugeugeinjrqab. Yimqa nanjo areqalo Yesus qa singilateqneq qaji di nanqi olo ulontqab.¹⁸⁻¹⁹ Saga yago qudei sil luwit ambleq di ayieb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanqi Qotei aqa anjam qusibqa ariya bunuqna nanqi olo mandam qa inji inji qa are koba qaloqnsib ñoro koba oqnaqajqa are prugnjoqnqas. Yimqa kumbra dena nanqi gisanjrsim Qotei aqa anjam nanjo are miligiq di tentim loumqas. Saga yago uge nanqi gei bole atosaeqneq dego kere.²⁰ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di ayieb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanqi Qotei aqa anjam qusib nanjo are miligiq di geregere ojsib singilatqab. Deqa Qotei aqa anjam di nanjo are miligiq di saga bul tulanj kobaqas. Qudei 30. Qudei 60. Qudei 100.”

Tamo bei a lam qatrentosim pulonamqa guwe na kabutqasai

²¹ Osiqqa Yesus a olo minjrej, “Tamo bei a lam qatrentosim pulonamqa guwe na kabutqasai. Bijal surumq di atqasai. Boleq di gaintim warum suwanesqas.²² Dego kere kumbra kalil uliejunu qaji di Qotei na boleq atqas. Kumbra kalil kabuejunu qaji di dego Qotei na babtqas.²³ Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

²⁴ Osiqqa Yesus a olo minjrej, “Anjam ningi queqneq qaji di geregere quoqniy. Ningi geregere quoqnqab kere dego Qotei a kamba powo enjoqnqas. Osim olo powo tulanj koba

enjoqnaqas. ²⁵ Tamo a powo ti sqas di Qotei na powo olo yimqa a powo koba oqas. Ariya tamo a powo ti sqasai di powo kiñala aqaq di unu qaji di Qotei na olo yayim a lanja sqas.”

Saga yago nanji segi oqeleneqnub

²⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Kumbra di tamo bei a saga yago breiyeqnu dego kere. ²⁷ Tamo di a qolo ñeioqnsiqa nobqolo a olo tigelqnsiqa walweleqnu. A kumbra degyeqnaqa saga yago nanji segi kokitoqnsibqa oqeleneqnub. Saga yago nanji kiyersib oqeleneqnub di tamo a qaliesai. ²⁸ Mandam a segi waueqnaqa saga yago nanji kokitoqnsibqa banqateqnu. Dena sotoqnsibqa geitoqnsibqa melieqnu. ²⁹ Meli sau bqa deqa tamo di a bosim serie na giñgenjosim oqas.”

Sis yago qa yawo anjam

³⁰ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Kumbra di aqa utru ninji geregere poñgewajqa deqa yawo anjam bei endegi merñgawai. ³¹⁻³² Kumbra di tamo bei na sis yago osiq aqa wauq di yagej dego kere. Sis yago nanji tulan kiñilala kas yago bul. Inji inji qudei nanjo yago kokba yala. Sis yago nanji tulan kiñilala. Ariya sis yago di tamo bei na osim aqa wauq di yagimqa bunuqna a oqsim tulan kobaqajaqas. Osim ñam qudei bunjrsim dani kokba atelenqas. Amqa qebari nanji bosib aqa waburq di awoelenqab.”

Yesus a yawo anjam gargekoba maroqnej

³³ Yesus na tamo ungasari nanji yawo anjam gargekoba deqaji minjroqnej. Nanji aqa yawo anjam quqwa kere deqa a degsi minjroqnej. ³⁴ A anjam bei minjrosaiqnej. Yawo anjam segi minjroqnej. Olo segitoqnsiqa aqa segi anqro nanji yawo anjam aqa utru geregere plaltosiq minjroqnej.

Yesus a jagwa ti ya korkor ti anjam minjrnaq laeb

³⁵ Onaqa bilaqtonaqa Yesus na aqa anqro nanji endegi minjrej, “Iga gilsim ya agu taqal beiq di brantqom.” ³⁶ Degsi minjrnsiqa nanji koba na tamo ungasari kalil nanji uratnjrsibqa qobun na gileqnaqqa tamo qudei nanji dego nanjo qobun osib Yesus dauryosib gilqoneb. ³⁷ Yesus aqa anqro nanji ti qobun na gileqnaqqa jagwa tulan koba tigelosiq ya korkortosiqa qobun qaloqnsiqa morman milligiq aiyeqnaqa ya maqej. ³⁸ Yesus a nami qobun bunuq di gate kulun atsiqa ñeisiq qambumtej. Deqa aqa anqro nanji tulan ulaugetosib aqa areq bosib dudumyosib minjeb, “O Qalie Tamo, iga padalqa laqnum. Ni deqa are qalosai kiyo?” ³⁹ Onaqa Yesus a tigelosiqa jagwa ti ya ti siñgila na minjrej, “Ninji laoiy.” Minjrnaqa jagwa laej. Ya dego maninej. ⁴⁰ Onaqa Yesus na aqa anqro nanji endegi minjrej, “Ninji kiyawa ulaosib e qa yala poñgosai?” ⁴¹ Onaqa aqa anqro nanji olo tulan ulaugetosib segi segi maroqneq, “Yesus a tamo kiyero deqa jagwa ti ya ti minjrnoqa aqa anjam qusib laonub?”

5

Yesus a tamo bei aqa jejamuq na mondor uge gargekoba winjretej

¹ Onaqa Yesus aqa anqro nanji ti qobun na gilsim ya agu taqal beiq di brantosib Gerasa sawaq di tiryeb. ² Tiryosib Yesus a qobun uratosiq mandamq ainaqa tamo bei a tamo sub ato sawaq dena brantosiq Yesus aqa areq bej. Tamo di a mondor uge uge na ojerlejo qaji. ³ A bati gaigai tamo sub ato sawaq di ñeioqnej. A tamo siñgila koba. Tamo bei na a ojqa keresai. Sil kokba na a tontqa keresai dego. ⁴ Bati gargekoba tamo qudei nanji aqa siñga ti ban ti sil kokba na tonteqnaqqa a olo kukoqyoqnej. Tamo bei na a ojqa keresai bole sai. ⁵ A bati gaigai qolo ti qanam ti tamo sub ato sawaq di tulan lelejoqnsiqa aqa segi jejamuq menin na pupoiyoqnej. A manaq di dego kumbra di yoqnej.

⁶⁻⁸ Deqa a isaq na ñam atsiqa Yesus unsiqa urur ti aqa areq bosiqqa aqa siñgaq di siñga pulutej. Onaqa Yesus na mondor uge di minjrej, “O mondor uge, ni tamo di uratosim ulan.” Degsi minjnaqa mondor uge dena tulan lelejosiqqa siñgila na pailosiq Yesus minjrej, “O Yesus, Qotei Goge Koba aqa Niri, ni e kiyerbqajqa bonum? E Qotei aqa ñam na ni mermqai, ni e jaqatinj ebaim.” ⁹ Onaqa Yesus na mondor uge di nenemyej, “Ino ñam yai?” Degsi nenemyonaqa minjrej, “Ijo ñam Qoto Tamo Gargekoba. Iga mondor tulan gargekoba tamo endi aqa jejamuq di unum.” ¹⁰ Osiqa siñgila na pailosiq Yesus minjrej, “Ni iga sawaq beiq waigaim.”

¹¹ Bati deqa bel tulan gargekoba nanji mana goge dia suwaroqneq. ¹² Deqa mondor uge nanji na Yesus minjeb, “Ni iga qarinqimqa iga bel nanjo jejamuq gileleñqom.” ¹³ Mondor uge nanji degsib Yesus minjnbqqa a na nanji odnjrnaqa tamo di uratosibqa bel nanjo jejamuq gileleñeb. Gilnabqa bel kalil nanji gurgurosib botau dena prugelenosib yaq aisib ya uysib moreñeb. Bel moreñeb qaji nanji sisiyeb 2,000.

¹⁴ Onaqa bel taqatoqnebel qaji tamo nanği kumbra di unsibqqa jaraiyosib qure miligiq aisib tamo unğasari kalil nanği sainjroqnsib laqnebel. Gamq di dego sainjroqnsib laqnebel. Onaqa tamo unğasari nanği kumbra di unqajqa beb. ¹⁵ Bosib Yesus aqa areq di koroosib nım ateb di tamo nami mondor uge ti soqnej qaji aqa areqalo boleosiğ gara tigiğ awesonag uneb. Unsib tulan ulaugeteb. Di kiyaqa? Mondor uge tulan gargekoba nami tamo di aqa jejamuğ di soqnebel deqa. ¹⁶ Onaqa tamo nanço nımdamu na Yesus a mondor uge di winjrnağ uneb qaji nanği bel qa ti mondor uge qa ti tamo unğasari nanği sainjrnağ qebeb. ¹⁷ Qusibqqa Yesus minjeb, “Ni gago sawa endi uratosim sawa beiq gile.”

¹⁸ Onaqa Yesus a qobun gogetosiğ gilqa laqnaqa tamo aqağ na Yesus na mondor uge uge winjretej qaji a siğila na pailosiğ minjej, “E ni daurmğai.” ¹⁹ Onaqa Yesus na saidyosiğ minjej, “Ni olo ino segi qureğ gile. Gilsim Tamo Koba a ni qa dulosiqa kumbra tulan boledamu emqo deqa ino was nanği sainjre.” ²⁰ Onaqa a puluosiğ aqa qureğ gilsiq Yesus na a kumbra tulan boledamu yej deqa Dekapolis sawa (nıam di aqa damu, Qure 10) dia tamo unğasari kalil nanği sainjroqnsiq laqnej. Sainjreğnaqa nanği aqa anjam quociqnsib tulan prugociqnebel.

Unğa bei a Yesus aqa gara ojnağ boletosiğ olo anğro moiyej qaji a tigeltej

²¹ Onaqa Yesus a olo qobun gogetosiqa ya agu taqal beiq gilej. Gilsiq qobun tiryonağ mandamq aisiğ alile di sonaqa tamo unğasari tulan gargekoba bosib aqağ di koroociqnebel.

²²⁻²³ Koroociqnsib sonabqqa Qotei tal taqato tamo bei aqa nıam Jairus a walwelosiğ Yesus unsiqa aqa areq bosiqna siğila pulutosiqna siğila na pailosiğ minjej, “O Tamo Koba, ijo anğro sebin a moiqa laqnu. Deqa ni bosim ino ban aqa jejamuğ di atinqa a olo boleosiğ nımbile siğas.”

²⁴ Onaqa Yesus na Jairus odyosiqa a dauryosiğ gileqnaqa tamo unğasari tulan gargekoba nanği dego nanği aiyel daurnjrnsib jujunosiğ giloqnebel. ²⁵ Gileqnaqna nango ambleğ di unğa bei ma ti soqnej qaji a nanği daurnjrnsiq giloqnej. Unğa di a nami bai na unej lej aiyociqnsiq degsi soqnej wausau 12 uratej. ²⁶ Yu qanğra tamo gargekoba nanği nami a boletqa yeqnağ a jaqatınkoba iyoqnej. A ma gereiyo talq giloqnsiqna silali koba urateqnaqa nanği aqa jejamu gereiyeqnağ a boleosiociqnej. Aqa ma olo kobaquajociqnej. ²⁷⁻²⁸ Deqa a Yesus aqa nıam qusiqa are qalej, “E aqa gara mutu segi ban na ojıtqa ijo ma kobaqas.” Degsi are qalsiqna Yesus aqa qoreğ na dadauryosiqa ban waiyosiğ aqa gara mutu ojeğ. ²⁹ Ojnaqa aqa lej aiyociqnej qaji di koboej. Kobonaqa a aqa segi jejamu qalieosiqa marej, “Bole, ijo ma saiqo.” ³⁰ Onaqa Yesus a poiyej, “Siğila qudei ijo jejamu uratosiq gilqo.” Degsi poiyoğnağ bulosiğ tamo unğasari tulan gargekoba soqnebel qaji nanği unjrnsiqna nenemnjreğ, “Yai na ijo gara ojjo?” ³¹ Degsi nenemnjreğnaqa aqa anğro nanği na minjeb, “Ni kiyaqa degsi nenemonum? Ni une. Tamo unğasari tulan gargekoba nanği ni daurnmosib jujunmejunub.” ³² Onaqa Yesus a unğa gara mutu ojeğ qaji di unqajqa nıam atociqnej. ³³ Onaqa unğa di a endegi qalieej, “Ijo ma saiqo deqa Yesus a e nubqajqa nıam ateqnu.” A degsi qalieosiqa tulan ulaugetosiğ are tonıtonyoğnağ jinqa na bosiq Yesus aqa areq di siğila pulutosiq a segi qa ubtosiq minjej, “E na ino gara mutu ojonum.” ³⁴ Onaqa Yesus na minjej, “O unğa, ni ino areqalo e qa siğilatosim ijoğ bonum deqa ino ma ağı koboco. Deqa ni are lawo na gilsim bole soqneime.”

³⁵ Yesus a unğa degsi minjeqnaqa tamo qudei nanği Jairus aqa talq dena bosibqqa gamq di Jairus Yesus wo turosib nanği na Jairus minjeb, “Unğum. Ino anğro a nami moiqo. Deqa ni na Qalie Tamo a lanğa wau koba yaim. Uratim aiyem.” ³⁶ Onaqa Yesus a nango anjam di qusiqa Jairus minjej, “Ni ulaaim. Ni e qa ino areqalo siğilatiime.” ³⁷⁻³⁹ Degsi minjsiqna tamo unğasari kalil nanği a dauryqa saidnrnsiqna Jems aqa was Jon wo Pita ombla nanği segi joqsıqa Jairus koba na gilsib aqa talq di brantebel. Brantosib Yesus a nıam atej di tamo unğasari gargekoba nanği qatron koba yoqnsib akam murqumyeqnağ unjreğ. Unjrnsiqna tal gogetosiqa minjreğ, “Niği kiyaqa qatron koba yoqnsib akameqneğ? Anğro di a moiyoşai. A lanğa nıeisiğ qambumtejunu.” ⁴⁰ Degsi minjrnaqa nanği Yesus kikiyeb. Nangi qalieeb, “Anğro a nami moiyoşoletqo.” Degsib qalieosiğ deqa Yesus kikiyeb. Onaqa Yesus a nanği kalil minjreğ, “Niği sasaloiy.” Degsi minjrnaqa nanği sasalonabqqa Yesus a anğro moiyej qaji aqa ai abu osıqa aqa segi anğro qalub nanği dego joqsıqa anğro aqa warum miligiq gilej. ⁴¹ Gilsiq anğro aqa ban titosiqa minjej, “Talita, kum.” Di Hibru anjam. Anjam di aqa damu, “O anğro, ni tigel.” ⁴² Degsi minjnaqa anğro di a olo nımbile osıqa urur tigeleğ. Tigelosiğ walweleğ. Anğro aqa wausau 12. Onaqa nanği kalil Yesus aqa manğa di unsibqqa tulan prugeğ. ⁴³ Onaqa Yesus a nanği siğila na endegi minjreğ, “Niği ijo manğa endi ononub deqa tamo qudei minjraib.” Osıqa marej, “Niği anğro endi inği anaıyiy.”

6

Yesus aqa qure utru nanği aqa anjam qetosai

¹ Onaqa Yesus a sawa di uratosiqna aqa anğro nanği joqsıqa aqa segi qure utruğ gilej.
² Gilsiq di sonaqa yori batiej. Deqa a Juda nango Qotei tal miligiq gilsiqna tamo unğasari

gargekoba sonabqa tigelosiqqa Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. Minjreqlaqa tamo ungasari nanqi aqa anjam qusibqa tulan pruguetosib maroqneb, "Yesus a powo qabe na osiqqa anjam singila endeqaji palontosiq mergeqnu? A kiyersiq manwa endeqaji babtelejeqnu?" ³ Iga qalie, a lanja tal gereiyo qaji tamo. A Maria aqa njiri. A Jems na Jose na Judas na Saimon na nanqo was. Aqa jaja kalil nanqi agi iga koba na endi unum." Tamo ungasari nanqi degsib yomu anjam marsib Yesus qa ugeeb. ⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Qotei aqa medabu o qaji tamo bei aqa segi qure utruq gilsim anjam minjroqnas di nanqi aqa anjam quietqa asginjrqas. Deqa a nam saiqoji sqas. Aqa segi talq di dego a nam saiqoji sqas. Ariya a qure bei beiq giloqnsim anjam minjroqnas di nanqi aqa anjam quietoqnsib aqa nam soqtoqnasqab." ⁵ Yesus a nanqi degsi minjrsiqqa aqa segi qure utruq di manwa bei yqajqa keresaiyej. A tamo quja quja segi nanqo gateq di aqa ban atnaqa nanqo ma koboej. ⁶ Aqa segi qure utru nanqi a qa nanqo areqalo singilatosai deqa a are gulbeijej.

Yesus na aqa angro 12 nanqi wau enjrej

Onaqa Yesus a walwelosiqqa qure bei beiq giloqnsiqqa Qotei aqa anjam palontoqnej. ⁷ Osiqa bati bei a na aqa angro 12 nanqi metnjrnaqa aqa areq bonabqa nanqi tamo ungasari nanqo jejamuq na mondor uge uge winjroqnasqqa deqa singila enjrej. Osiqa minjrej, "Ninji aiye ayel giloqnsibqa qure qureq di ijo anjam palontoqnsib laqniy. ⁸ Ninji inji inji osib gilaib. Inji uyo bei aib. Nunqo qaquy aib. Silali osib gilaib. Toqon segi osib walweliy. ⁹ Singa tatal dego jigsib giliy. Gara jugo aiye ayel aib." ¹⁰ Osiqa minjrej, "Ninji qure bei beiq di brantognsibqa tal qujaiq di soqniy. Dia sosib dena olo tigelosib qure beiq giloqniy. ¹¹ Tamo bei na ninji gereingwa uratimqa kiyo nunqo anjam quqwa asgiyimqa kiyo ninji qure di uratqa oqnsib nunqo singa tatal tumburum butuyogniy. Yimqa nanqi nunqo kumbra di unsib poinjrqas, Bole, iga kumbra ugetonum." ¹² Yesus na aqa angro 12 nanqi degsi minjrsiq qarinjrnaqa nanqi qure qureq giloqnsibqa Qotei aqa anjam palontoqnsib tamo ungasari nanqi endegsib minjroqneb, "Ninji are buliyiy." ¹³ Osib mondor uge uge nanqi winjroqnsibqa tamo ungasari nanqo gateq di gorej bilenteqnasqqa nanqo ma saioqnej.

Herot a are qalej, "Yesus a Jon yansjro qaji"

¹⁴ Yesus aqa angro nanqi aqa nam mare mare laqnasqqa Mandor Herot a quej. Tamo ungasari gargekoba nanqi dego qusib maroqneb, "Tamo di a Jon yansjro qaji. A moisiq olo subq na tigelqo. A deqa singila osiqqa manwa endeqaji babtelejeqnu." ¹⁵ Onaqa tamo qudei nanqi maroqneb, "Tamo di a Elaija olo bqo." Onaqa qudei nanqi maroqneb, "Tamo di a Qotei aqa medabu o tamo nanqi nami soqneb deqaji bei." ¹⁶ Ariya Herot a segi Yesus aqa nam qusiqqa marej, "Tamo di a Jon e nami kakro gentetem qaji. A moisiq olo subq na tigelqo."

¹⁷⁻¹⁸ Herot a nami aqa was Filip aqa nauj Herodias yayiosiq ej. Deqa Jon yansjro qaji a na Herot minjoqnej, "Ni ino segi was aqa uya em di kumbra bolesai. Ni kumbra ugeteqnum." Jon na Herot degsi minjoqnej. Deqa Herot a Jon qa minjin oqetonaqa aqa qaja tamo qudei nanqi qarinjrnaqa gilsib Jon ojsib sil na qosisib tonto talq di waiyeb. ¹⁹ Bati deqa Herot aqa nauj a Jon qa tulan njrijugetej deqa a na Herot waiyosiq minjoqnej, "Ni na Jon qalim moiymem." Yeqlaqa Herot na saidyoqnej. ²⁰ Di kiyaqa? A Jon qa ulaoqnej deqa. Deqa a Jon geregere taqatoqnej. A endegsi qalieej, "Jon a tamo bole. Aqa jejamuq di une bei saiqoji. A Qotei aqa tamo tinjin." Herot a degsi qalieosiq deqa a Jon taqatoqnsiqqa aqa anjam quoqnej. Quoqnsiqqa are koba qaloqnej. A Jon aqa anjam quqwasqqa tulan arearetoqnej.

²¹ Ariya bati bei Herot aqa nauj a Jon qalim moiqaqqa gam endegsi itej. Herot aqa nambabo bationaqa Herot na maruro atsiqa aqa tamo kokba ti aqa qaja tamo nanqo gate kokba ti Galili sawa taqato tamo nanqi ti metnjrnaq bosib aqa talq di koroeb. ²² Koroosib inji uyeqnasqqa Herot aqa nauj aqa angro sebin a warum miligiq bosiqqa nanqi lou tuetnjreqlaqa nanqi a unsibqa tulan areboleboleinjrej. Deqa Herot na angro sebin di minjej, "Ni ijo inji kiye oqajqa merbqam e ni emqai." ²³ Osiqa aqa anjam di olo singilatosiqqa minjej, "Ni ijo noro kalil ambleq na potosim oqajqa marqam emqai. E ijo anjam di uratqasai bole sai."

²⁴ Onaqa angro sebin a gilsiqqa aqa ai nenemyej, "E inji kiye qa Herot minjqai?" Onaqa minjej, "Ni Jon yansjro qaji aqa gate qa mare." ²⁵ Onaqa a olo urur ti warum miligiq gilsiqqa Herot minjej, "Ni Jon yansjro qaji aqa gate tabirq di atsim ebe." ²⁶ Onaqa Herot a Jon qalim moiqaqqa are sosai deqa a are tulan gulbekobaiyej. Ariya aqa segi anjam tamo kalil nanqo ulatamuq di marsiq singilatej qaji deqa are qalsiq angro sebin di saidyqa uratej. ²⁷⁻²⁸ Osiqa aqa qaja tamo bei qarinjyosiqqa minjej, "Ni gilsim Jon aqa kakro gentosim aqa gate osau." Degsi minjnaqa a gilsiqqa tonto talq di Jon aqa kakro gentosiqqa aqa gate tabirq di atsiqa osi bosiq angro sebin di yej. Yonaqa a na osi gilsiqqa aqa ai yej.

²⁹ Onaqa bunuqna Jon aqa angro nanqi deqa qusibqa bosib Jon aqa qusa osi gilsib subq ateb.

Yesus a tamo 5,000 nanġi inġi anainjrej

³⁰ Bati bei Yesus aqa anjam maro tamo nanġi olo aqa areq di koroosib kumbra kalil nanġi yoqneq qaji deqa ti anjam kalil nanġi palontoqneq qaji deqa ti Yesus saiyuqneq. ³¹ Bati deqa tamo unġasari tulaġ gargekoba nanġi gile be eqnab Yesus aqa anġro nanġi ti inġi uyqa bati saainjrej. Deqa a na nanġi endegsi minjrej, "Ninġi tigeliy. Iga tamo unġasari nanġi uratnjrsim segitosim wadau sawaq di kiñala aqaratqom." ³² Degsi minjrsiqa aqa anġro nanġi joqsiqa koba na qobuġ gogetosib wadau sawaq gileb.

³³ Nanġi qobuġ na gileqnaqqa tamo unġasari kalil nanġi Yesus unsibqa aqa ulatamu poinjrnaqa nanġo qure qureq na tigelosib sinġa na gurgurosib gilsib Yesus tiryqajqa sawaq di namoqna branteb. ³⁴ Onaqa Yesus a qobuġ na gilsiq tiryosiqqa ñam atej di tamo unġasari tulaġ gargekoba nanġi nami tiryqa sawaq di tariñesonab unjrej. Nanġi kaja bul mandor saiqoġi. Deqa Yesus a nanġi qa dulosiqa Qotei aqa anjam gargekoba minjroqnej. ³⁵ Onaqa seġ aisiq bilaqtonaqa Yesus aqa anġro nanġi aqa areq bosib minjeb, "O Tamo Koba, endi wadau sawa. Seġ aiqo. Qoloqas. ³⁶ Deqa ni na tamo unġasari nanġi minjrimqa qure qureq gilsib dia inġi uysib ñereñqab." ³⁷ Onaqa Yesus na minjrej, "Ninġi na inġi anainjriy." Degsi minjrnaqa nanġi na kamba minjeb, "Iga kiyersim inġi anainjrrom? Iga 200 kina qabe na osimqa inġi awaiyosim nanġi anainjrrom?" ³⁸ Onaqa Yesus na nenemnjrej, "Ninġi inġi gembub unu? Ninġi gilsib uniy." Onaqa nanġi gilsib unsib minjeb, "Iga bem 5 qe aiyela segi unu."

³⁹ Onaqa Yesus na tamo unġasari kalil nanġi minjrej, "Ninġi qur segi segi yosibqa ñinq di awoelenjoiy." ⁴⁰ Onaqa nanġi kalil dedegsib awoeb. Qudei nanġi qur segi segi 100 awoelenjeb. Qudei nanġi qur segi segi 50 awoelenjeb. ⁴¹ Awoonabqa Yesus na bem 5 ti qe aiyel ti di osiqa laġ goge tarosiq Qotei pailyej. Pailyo koboonaqa bem ġinġenyosiqa aqa anġro nanġi enjrsiqa minjrej, "Bem endi jeisib tamo unġasari nanġi anainjriy." Osiqa qe aiyel dego ġinġenyosiqa aqa anġro nanġi enjrsiqa minjrej, "Qe endi dego jeisib tamo unġasari nanġi anainjriy." Degsi minjrnaqa nanġi bem ti qe ti osi ġiloqnsibqa tamo unġasari nanġi jeisib anainjreġnab uyoqneq. ⁴² Uynab kalil menetnjrej. ⁴³ Onaqa inġi oto uratelenjeb qaji di Yesus aqa anġro nanġi na koroiyosib gumba kokba 12 di jignab maqelenjej. ⁴⁴ Tamo kalil bem ti qe ti uyeb qaji nanġi sisiyeb 5,000.

Yesus a ya bangaq na walwelej

⁴⁵ Onaqa Yesus na aqa anġro nanġi endegsi minjrej, "Ninġi qobuġ gogetosib namoosib gilsib Betsaida qureq di tiryosib soqniy. E na tamo unġasari nanġi minjritqa nanġo qure qureq jaraiyoqniq b qai." ⁴⁶ Onaqa Yesus aqa anġro nanġi namoosib qobuġ na gileqnaqqa Yesus na tamo unġasari nanġi minjrnaq jaraiyeqnaqqa a segi Qotei pailyqa marsiq manaq oqej. ⁴⁷⁻⁵⁰ Oqsiq a segi mana goge di sonaqa bilaqtej. Onaqa aqa anġro nanġi qobuġ na gileqnaqqa ya agu ambleq di jagwa koba tigelosiqqa ya korkortosiqa nanġi pulutnjrej. Nobqolo ambru Yesus a ya bangaq na walwelosiqqa aqa anġro nanġi daurnjrsiq gilej. Gilsiq nanġi jojomnjrsiq bunjnrqa laqnaqa ñam ateb di Yesus a ya bangaq na walwelosiq nanġoq beqnaqa unsib mareb, "Di buga beqnu." Osib tulaġ ulaugetosib lelenkobaeb. Onaqa Yesus na minjrej, "Nuñgo are siġilatiy. Endi e beqnum. Ulaaib." ⁵¹⁻⁵² Degsi minjrsiqa qobuġ gogetonaqa jagwa laej. Onaqa Yesus aqa anġro nanġi tulaġ prugugeteb. Di kiyaya? Nanġi Yesus aqa manjwa di unsib utru geregere poinjrosai deqa. Nami Yesus na tamo 5,000 nanġi inġi anainjrej manjwa di dego aqa anġro nanġi unsib poinjrosai. Nanġo are getenjresoqnej.

Yesus a Genesaret sawaq di ma tamo gargekoba nanġi boletnjroqnej

⁵³ Ariya Yesus aqa anġro nanġi koba na qobuġ na gilsib ya agu taqal beiq di brantosib Genesaret sawaq di tiryeb. ⁵⁴⁻⁵⁵ Tiryonabqa qure deqaji nanġi na Yesus unsibqa aqa ulatamu poinjrnaqa gurgur ti qure qureq ġiloqnsibqa Yesus tiryej qaji sawa di ubtosib tamo unġasari nanġi minjroqneq. Minjreġnab quoqnsib nanġo ma tamo nanġi sapersaq di atelenjoqnsib qoboioqnsib Yesus aqa areq osi beleneqnaq na na nanġi boletnjroqnej. ⁵⁶ A qure kiñilala ti qure kokba ti ga gamq di dego branteqnaqa tamo unġasari nanġi a unoqnsibqa tamo ma ti nanġi joqoqnsib nanġo qure ambleq di atoqnsib endegsib minjoqneq, "O Tamo Koba, nanġi ino gara mutu segi oġibqa nanġo ma saioqnaq." Onaqa Yesus a nanġi odnjreġnaqa ma tamo kalil nanġi aqa gara mutu ojoqneq. Ojeqnaq nanġo ma kalil kobooqnej.

7

Yesus a Qotei aqa dal anjam ti moma nanġo kumbra qa ti marej

¹ Onaqa Farisi nanġi ti dal anjam qalie tamo qudei ti nanġi Jerusalem dena bosibqa Yesus aqa areq di koroeb. ² Koroosib ñam ateb di Yesus aqa anġro qudei nanġi ban jansosaisosib laña inġi uyeqnaq unjreb. ³ Farisi nanġo kumbra agiende. Bati gaigai nanġi inġi uyqa oqnsib mati ban jansseqnub. Nanġi ban jansqasai di nanġi inġi uyqasai. Juda kalil nanġi

kumbra degyeqnub. Di nanngo moma nanngo kumbra dauryeqnub. ⁴ Nanngi ingi qarinyo sawaq dena boqnsibqa ingi uyqa oqnsib mati nanngo jejamu geregere yanseqnub. Nanngi nanngo jejamu yansqasai di nanngi ingi uyqasai. Nanngi kumbra deqaji gargekoba yeqnub. Nanngo ya gamban, ya nobu, web dego mati geregere yanselenoqnsib ingi uyeqnu. Kumbra di nanngo moma nanngoq dena elenjosib dauryeqnub. ⁵ Deqa bati di Farisi nanngi ti dal anjam qalie tamo nanngi ti Yesus nenemyeb, “Ino angro nanngi kiyqa gago moma nanngo kumbra gotranjeqnu? Agi nanngi ingi uyqa oqnsib mati ban yansosaisosib lanja uyeqnu.” ⁶ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninggi gisanj tamo. Ninggi anjam maro aiyelteqnu. Qotei aqa medabu o qaji tamo Aisaia a kere ninggi qa anjam endegsi nenngrenyej, ‘Tamo nanngi di nanngo medabu na ijo nam soqteqnu. Ariya nanngo are miligi e qa sosai. Isaq di unu. ⁷ Nanngi lanja baban na e qa loueqnu. Osib mandam tamo nanngo dal anjam palontoqnsib olo beltoqnsib mareqnu, ‘Anjam endi Qotei aqa anjam.’ ” ⁸ Aisaia a anjam degsi nenngrenyej. Aqa anjam di bole. Agi ninggi Qotei aqa dal anjam gotranjoqnsibqa olo mandam tamo nanngo dal anjam dauryqajqa tulanj singilaeqnu.”

⁹ Yesus na Farisi nanngi anjam degsi minjrsiqa olo minjrej, “Ninggi Qotei aqa dal anjam gotranjoqnsibqa olo nunngo segi moma nanngo kumbra dauryeqnu. ¹⁰ Moses a marej, ‘Ni ino ai abu nanngo sorgomq di geregere sosimqa nanngo anjam dauryoqne. Tamo bei na aqa ai abu nanngi misilinjrimqa a qalib moiym.’ Moses a degsi marej. ¹¹ Ariya ninggi mareqnu, ‘Tamo bei aqa ai kiyo aqa abu kiyo ingi qa truquamqa a na minjqas, ‘Ijo ingi ingi ejunum endi e ni emqa kere. Eo. E ni emqasai. E nami Qotei atraiyqa giltem deqa e ni aqaryaimqasai.’ ” ¹² A degsi minjqas di ninggi marqab, ‘A keretqo. A na aqa ai abu nanngi aqaryainjraiq.’ ¹³ A degsi marqab. ¹³ Nunngo kumbra dena ninggi Qotei aqa anjam gotranjoqnsibqa olo nunngo segi moma nanngo kumbra dauryeqnu. Ninggi kumbra deqaji gargekoba yeqnu.”

Ingi kiye na tamo a jiga yeqnu?

¹⁴ Yesus a Farisi nanngi anjam degsi minjrsiqa olo tamo ungasari kalil nanngi metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Ninggi kalil ijo anjam endi geregere qusib poingem. ¹⁵ Tamo bei a ingi uyimqa aqa miligiq aiqas dena tamo jiga yqasai. Ingi uge uge tamo aqa miligiq na oqoqnsiq branteqnu qaji dena tamo jiga yeqnu. ¹⁶ Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

¹⁷ Yesus na tamo ungasari nanngi anjam degsi minjrsiq koboonaqa a nanngi uratnjrsiqa tal miligiq gilej. A tal miligiq gilsiq di sonaqa aqa angro nanngi na aqa yawo anjam di aqa utru qa nenemyeb. ¹⁸⁻¹⁹ Nenemyonabqa minjrej, “Ninggi dego ijo yawo anjam di aqa utru poingosai e? Ninggi quiy. Tamo nanngi ingi uyeqnuabqa aisiq meneq di unu. Meneq dena bi talq di waiyeqnu. Ingi di tamo aqa are miligiq aiyosai. Aqa bi aniq aiqo koboqo. Deqa ingi dena tamo jiga yqa keresai.” Yesus aqa anjam dena a ingi uyo kalil jiga saiqoji qa marej. ²⁰ Osisa aqa angro nanngi olo minjrej, “Ingi uge uge tamo aqa miligiq na oqoqnsiq branteqnu qaji dena tamo jiga yeqnu. ²¹ Di kiyqa? Ingi uge uge di tamo aqa are miligiq na branteqnu. Ingi uge uge di agi ubtosiy mernjwai. Areqalo uge uge, unja qa laoaqa, bajinjjoqa, tamo qaloqa, ²² was aqa najun anjamyoqa, was aqa fioro qa maulyoqa, kumbra uge uge yoqa, gisanjoqa, lanja lanja laoaqa, was qa ugeoqa, was yomuiyoqa, aqa segi nam soqtoqa, nanari kumbra yoqa. ²³ Kumbra uge uge deqaji tamo aqa are miligiq na brantoqnsiq dena tamo jiga yeqnu.”

Fonisia qure qaji unja a Yesus qa aqa areqalo singilatej

²⁴ Onaqa Yesus a dena tigelosiq walwelosiq Tair qure nanngo sawaq gilej. Tamo nanngi a qa qalieab deqa a uliosiq gilej. Gilsiq tal bei gogetosiq sosisa a uliesqa keresai. Tamo qudei nanngi a unsib mareb, “Yesus a gago sawaq bqo. A talq di unu.” ²⁵ Degsi marnabqa unja bei a qusisa aqa angro sebinj a mondor uge ti soqnej deqa a Yesus aqa talq giloqjatosisa aqa areq di sinja pulutej. ²⁶ Unja di a Grik qaji. A Juda unja sai. A Siria sawaq di nambabej. A Fonisia qure qaji. A Yesus aqa areq di sinja pulutosiq a wainjoqnsiqa minjoqnej, “Ni na mondor uge di wiyimqa a ijo angro uratosim ulanjqas.” ²⁷ Onaqa Yesus na minnej, “Iga angro du du nanngi mati ingi anainjrim uyib menetnjrqas di kumbra bole. Iga angro du du nanngo ingi yainjrsim olo baun nanngi anainjrqom di kumbra bolesai.”

²⁸ Onaqa unja dena olo Yesus minnej, “O Tamo Koba, ni kere maronum. Ariya e kamba anjam bei mermit ni que. Angro du du nanngi ingi uyeqnuabqa ingi nenggi ululonjeqnaqa baun nanngi dego uyeqnu.”

²⁹ Onaqa Yesus na minnej, “O unja, ni kere maronum. Ni degsi maronum deqa ni gilime. Mondor uge a ino angro uratosiq ulanjoq.” ³⁰ Degsi minjnaqa a aqa talq gilsiq nam atej di mondor uge a nami aqa angro uratonaqa a bijalq di nejisonaq unej.

Tamo bei dabkala getenjo menj singilaej qaji di Yesus na boletej

³¹ Onaqa Yesus a Tair qure nanġo sawa uratosiqa Saidon qure ambleq na walwelosiqa Dekapolis sawaq gilsiq Galili ya aguq di brantej. ³² Di brantosiq sonaqa tamo qudei na tamo bei dabkala geteġo meġ singilaej qaji a osi bosibqa Yesus pailiosib minjeb, "O Tamo Koba, ni ino ban aqa gateq di atimqa a boleqas." ³³ Onaqa Yesus a tamo di osiqa tamo unġasari nanġi uratnrjsiq a segi sosisqa aqa ban gei aiyel tamo di aqa dabkalaq jigej. Jigsisqa aqa segi maul osiqa tamo di aqa meġ tonyetej. ³⁴ Osiqa lan tarosiqa are tulan gulbekobaiyonaqa jagwa titosiq marej, "Efata." Di Hibru anjam. Anjam di aqa damu, "Dabkala waqeme." ³⁵ A degsi marnaqa tamo di aqa dabkala waqej. Aqa meġ dego boleej. Boleonaqa a anjam bole maroqnej. ³⁶ Onaqa Yesus na tamo unġasari nanġi endegsi minjrej, "Niġi kumbra unonub endi tamo qudei nanġi ubtosib minjraib." Degsi minjraqa nanġi aqa anjam di quetosai. Nanġi giloqnsibqa Yesus aqa maġwa deqa mare mare laqneb. ³⁷ Mare mare laqnebqa tamo gargekoba nanġi quqnsib tulan prugoqnsib maroqneb, "Maġwa kalil Yesus a yeqnu qaji di a gegerere yeqnu. Agi a na tamo dabkala geteġnro qaji nanġi boletnjqreġnaqa nanġo dabkala olo waqeqnaqa nanġi anjam waqeqnub. Tamo meġ singilainro qaji nanġi dego gereinjqreġnaqa nanġi anjam bole mareqñub."

8

Yesus a tamo 4,000 nanġi inġi anainjrej

¹ Onaqa bati bei Yesus a wadau sawaq di sonaqa tamo unġasari tulan gargekoba nanġi olo aqa areq di koroqneb. Nanġi inġi saiqoji. Deqa Yesus na aqa anġro nanġi metnjqnaqa aqa areq bonabqa minjrej. ² "Tamo unġasari nanġi bati qalub e koba na soqneb nanġi inġi saiqoji. Deqa e nanġi qa are ugeibqo. ³ Nanġi qudei isaq na beb. Deqa e nanġi mam ti suweinjqritqa gamq di nanġi mam na lao uge." ⁴ Degsi minjraqa nanġi na kamba minjeb, "Sawa endi wadau. Deqa iga qabe na inġi osimqa tamo unġasari gargekoba endi anainjqronam kereqas?" ⁵ Onaqa Yesus na minjrej, "Niġi bem gembub unu?" Onaqa minjeb, "Bem 7 unu."

⁶ Onaqa Yesus na tamo unġasari nanġi minjrej, "Niġi kalil mandamq di awoelneoyi." Degsi minjraqa nanġi kalil mandamq di awoonabqa Yesus na bem 7 di osiqa Qotei pailyej. Pailiosiq bem ġinġenjosiq aqa anġro nanġi enjqreġnaqa nanġi na osi giloqnsibqa tamo unġasari nanġi anainjqreġnab uyoqneb. ⁷ Qe kiñilala qudei dego soqneb. Deqa Yesus na qe di osiqa Qotei pailiosiq aqa anġro nanġi minjrej, "Qe endi dego tamo unġasari nanġi anainjqriy." Degsi minjraqa nanġi na qe di osib tamo unġasari nanġi jeisib anainjqreġnab uyoqneb. ⁸ Uynab kalil menetnjqrej. Onaqa inġi oto urateleġeb qaji di Yesus aqa anġro nanġi na koroiosib gumba kokba 7 di jignab maqelenej. ⁹ Tamo kalil inġi uyeb qaji nanġi sisiyeb 4,000.

Onaqa Yesus na tamo unġasari kalil nanġi suweinjqnaqa nanġo qure qureq giloqneb. ¹⁰ Nanġi gileqñabqa Yesus na aqa anġro nanġi olo joqsiqa koba na qobun gogetosib Dalmanuta sawaq gileb.

Farisi nanġi Qotei aqa maġwa bei unqajqa mareb

¹¹ Onaqa Farisi nanġi Yesus aqa areq bosibqa a anjam bei grotimqa qusib a ojqajqa deqa a ombla anjam na qoteb. Osib gisanjosib minjeb, "Ni Qotei aqa maġwa bei babtım iga unqom." ¹² Degsib Yesus minjnbqa a nanġi qa are tulan gulbeiyonaqa jagwa titosiqa minjrej, "Niġi tamo unġasari bini bati endeqa unub qaji kiyaaq e Qotei aqa maġwa bei laja babbıt niġi unqajqa metbeqñub? Niġi quiy. E Qotei aqa maġwa bei niġi osornjqwasai." ¹³ Yesus a Farisi nanġi degsi minjrsiq nanġi uratnrjsiq olo qobun gogetosiq ya agu taqal beiq gilej.

Bem tiyeqnu qaji sum qa yawo anjam

¹⁴ Bati deqa Yesus aqa anġro nanġi bem oqajqa are walnjqrej. Bem qujai bole qujai qobun milliq di soqnej. ¹⁵ Onaqa Yesus a yawo anjam bei endegsi minjrej, "Niġi gegerere ġam atsib soqniy. Bem tiyeqnu qaji sum Farisi nanġo bem ti bulyimqa bem dena tiyekritosim tulan kobaqujaqas. Herot aqa bem dego tiyekritosim tulan kobaqujaqas." ¹⁶ Onaqa Yesus aqa anġro nanġi aqa yawo anjam di qusibqa segi segi maroqneb, "Iga bem osai deqa kiyo mergwo?" ¹⁷ Onaqa Yesus a nanġo anjam di qalieosiqa nenemnjrej, "Niġi kiyaaq bem osai deqa mareqñub? Kiyaaq niġi e qa poingosai unu? Nunġo are geteġejunu kiyo?" ¹⁸ Niġi ijo singila unoqnsib unosaibuleqñub. Niġi ijo anjam quqnsib quosaibuleqñub. ¹⁹ E nami bem 5 ġinġenjosimqa tamo 5,000 anainjqronam uynab menetnjqnaqa niġi inġi oto koroiosib gumba kokba gembub jignab maqelenej?" Onaqa nanġi na Yesus minjeb, "Gumba 12." ²⁰ Onaqa olo minjrej, "Bati bei e bem 7 dego ġinġenjosimqa tamo 4,000 anainjqronam uynab menetnjqnaqa niġi inġi oto koroiosib gumba kokba gembub jignab maqelenej?" Onaqa minjeb, "Gumba 7." ²¹ Onaqa minjrej, "Niġi kiyaaq e qa poingosai unu?"

Yesus a tamo nam qandimyej qaji boletej

²² Yesus na aqa angro nanği degsi minjrnsıqa koba na qobun na gilsib Betsaida qureq di tıryeb. Tıryosib mandamq ainabqa tamo qudei na tamo bei nam qandimyej qaji a Yesus aqa areq osi bosib minjeb, “Ni ino ban aqa gateq di atımqa a olo boleosim nam poiyqas.” ²³ Onaqa Yesus a tamo di aqa ban ojsıqa qure polomq osi gilsıqa aqa namdamuq di misel atetej. Osiqa aqa gateq di aqa ban atsiqa nenemyej, “Ni sawa unqa kere e?” ²⁴ Onaqa a nam atsiqa marej, “E tamo nanği unjronum nanği namtan bul annıleqñub.” ²⁵ Onaqa Yesus a olo tamo di aqa namdamuq di aqa ban atnaqa a nam atej namdamu bole suwanfej. A sawa kalil gegerere unej. ²⁶ Onaqa Yesus na minnej, “Ni ino talq gilime. Ni qure miligiq gilaim.”

Pita a Yesus qa poiyonaqa aqa nam ubtej

²⁷ Onaqa Yesus na aqa angro nanği olo joqsıqa koba na walwelosib Sisaria Filipai qure nanço sawaq di brantosib gamq di Yesus na aqa angro nanği endegsi nenemnjrej, “Tamo unğasari nanği e qa kiyersib mareqñub?” ²⁸ Onaqa nanği na minjeb, “Tamo qudei nanği mareqñub, ni Jon yansıro qaji. Qudei nanği mareqñub, ni Elaija. Qudei nanği mareqñub, ni Qotei aqa medabu o tamo nanği nami soqneb deqaji bei.” ²⁹ Onaqa Yesus na olo nenemnjrej, “Nıngi segi e qa kiyersib mareqñub?” Onaqa Pita na minnej, “Ni Kristus.” ³⁰ Pita a anjam degsi ubtonaqa Yesus na aqa angro nanği sıngıla na getentjrnsıqa minnjrej, “Nıngi anjam di olo tamo qudei minjraib.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

³¹ Osiqa Yesus na aqa angro nanği endegsi minnjrej, “E Tamo Angro. Bunuqna e jaqatın koba oqai. Juda gate nanği ti atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanği ti e qoreibosib lubsib moiyotbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.” ³² Yesus a anjam degsi ubtosıq marnaqa Pita na Yesus osıqa qalaq gilsıqa njirıntej. ³³ Onaqa Yesus a bulosıqa aqa angro nanği koqñjrnsıqa Pita njirıntosıq minnej, “Ni Satan bul. Deqa ni ijo qoreq gile. Ni Qotei aqa areqalo dauryosai. Ni mandam tamo nanço areqalo dauryonum. Dauryosim agi ni na anjam di merbonum.”

³⁴ Osiqa Yesus na tamo unğasari kalil nanği ti aqa segi angro nanği ti metnjrnaqa aqa areq bonabqa minnjrej, “Tamo bei na e daurbqa osımqa a aqa segi areqalo kalil uratekritisim aqa segi namburbas qoboiyosim e daurbem. ³⁵ Tamo bei na aqa segi nambile taqatqajqa arearetqas di a padalqas. Ariya tamo bei a e qa ti ijo anjam bole qa ti are qalsımqa aqa segi nambile uratqas di a olo nambile bole oqas. ³⁶ Tamo bei a mandam qa ñoro kalil koroiyosim ariya mondon aqa segi qunun padalqas di ñoro dena a kiyersim aqaryaiyqas? Di keresai. ³⁷ Aqa qunun padalqas di a awai kiye atsim dena aqa qunun olo aqaryaiyosim a nambile sqas? Di keresai. ³⁸ E Tamo Angro. Tamo unğasari bini bati endeqa unub qaji nanği Qotei torei qoreiyoqnsib une atoqnsib laqñub. Deqa bini bati endi tamo bei a e qa ti ijo anjam qa ti jemaiyqas di mondon e ijo Abu aqa rian na ti aqa lan angro nanço rian na ti bosıyqa e kamba tamo deqa jemaibqas.”

9

¹ Osiqa Yesus a olo aqa angro nanği endegsi minnjrej, “E bole mernğwai. Tamo qudei ijo areq endi tigelejnun qaji nanği morenosaisoqñubqa Qotei a sıngıla ti bqas. Bosim nanği taqatnjrsim nanço Mandor Koba soqñim nanği unqab.”

Yesus aqa jejamu bulyonaqa aqa angro qalub nanği unobeiteb

² Osiqa bati 6 onaqa Yesus a tigelosıqa Pita na Jems na Jon na nanği segi qalub joqsıqa koba na mana goge kobaq oqsib di soqneb. Sosıbqa Yesus aqa jejamu bulyonaq nanği unobeiteb. ³ Aqa gara dego tulan pulonosıq gatekritej. Tamo bei na gara yansqas degsim qatqa keresai. ⁴⁻⁵ Onaqa Moses Elaija wo nanği brantosib Yesus koba na anjam maroqñeb. Mareqñabqa Yesus aqa angro nanği na nanği aiyel unjrnsıbqa Pita a Yesus minnej, “O Tamo Koba, Moses Elaija wo nanği bosib ıga koba na endi unum di bolequja. Deqa ni marımqa ıga tal kiñılala qalub gereiyqom. Bei ino. Bei Moses aqa. Bei Elaija aqa.” ⁶ Yesus aqa angro nanği tulan ulaugeteb deqa Pita a anjam bei marqa saiyonaqa anjam di lanja marej. ⁷ Onaqa lanbi aısiqa nanği kabutnjrnaqa lanbi miligiq dena anjam bei endegsi brantonaq nanği queb, “Endi ijo Angro qujai e na tulan qalaqalayeqñum qaji. Nıngi aqa anjam quetoqñiy.” ⁸ Onaqa Yesus aqa angro nanği bulosib nam ateb di Yesus a segi nanği koba na sonab uneb. Nanği tamo bei unosai.

⁹ Onaqa nanği Yesus ombla manaq dena olo aiyoqnsıbqa Yesus na minnjrej, “Manwa nıngi mana goge di unonub qaji di ubtosıb tamo qudei minjraib. Bunuqna e Tamo Angro moisiy olo subq na tigelotqa bati deqa nıngi na ubtosıb minjroqñab.” ¹⁰ Onaqa nanği Yesus aqa anjam di qusib segi segi maroqñeb, “Yesus a kiyaya subq na tigelqa marqo? Anjam di aqa utru ıga poigosai.” Degsib maroqnsıb Yesus aqa anjam di nanço areqaloq di atnab soqnej.

¹¹ Osib nanġi Yesus minjeb, “Dal anjam qalie tamo nanġi mareqnu, ‘Elaija a namo bamqa Kristus a bunuqna bqa.’ Anjam di kiyafa degsib mareqnu?” ¹² Onaqa Yesus na minjrej, “Nanġo anjam di bole. Elaija a namo bosim tamo unġasari kalil nanġo areqalo gereiyetnrsim soqnm bunuqna Kristus a bqa. Ariya anjam kiye nenġenġ di unu? Anjam agiende. Jeu tamo nanġi na e Tamo Anġro kumbra uge ebibqa e jaqatin koba oqai. ¹³ E ninġi olo merngwai. Elaija agi bej. Bonaqa gulbe kalil nanġi a yqajqa are soqnej qaji agi yeb. Anjam di nami a qa nenġenġ yeb unu.”

Yesus a anġro mel aqa jejamuq na mondor uge wiyetej

¹⁴ Onaqa Yesus na aqa anġro qalub nanġi di joqsiqa koba na aisib mana utruq di branteb. Brantosib njam ateb di Yesus aqa anġro qudei nanġi ti dal anjam qalie tamo qudei ti anjam na qoteqnu abnjreb. Tamo unġasari gargakoba nanġi dego Yesus aqa anġro nanġi kainjresonab unjreb. ¹⁵ Onaqa tamo unġasari kalil nanġi Yesus unsibqa tulan pruguetosib gurgur ti aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, bilaq bole.” ¹⁶ Degsib minjnabqa Yesus na aqa anġro nanġi nenemnjrej, “Ninġi nanġi ti anjam kiye na qoteqnu?” ¹⁷ Onaqa tamo unġasari nanġo ambleq dena tamo bei brantosiqqa Yesus minjej, “O Qalie Tamo, e ijo anġro mel osi bonum agiende. Ni na a boletqajqa deqa osi bonum. A mondor uge ti. Deqa aqa medabu getenyejunu. ¹⁸ Mondor uge dena aqa jejamu ojoqnsiqqa mandamq waiyeqnaqa ara gijirtoqnsiqqa tindaneqnu. Oqnsiqqa maul aiyeqnu. Deqa e na ino anġro nanġi minjronum, ‘Ninġi mondor uge di wiyi.’ Minjronumqa nanġi na wiyqa yonub keresainjroq.”

¹⁹ Onaqa Yesus a nanġi di qusiqa marej, “Ninġi tamo unġasari bini bati denaq unub qaji nunġo areqalo e qa singilatosa bole sai. Bati gembub e ninġi koba na sosiyqa nunġo gulbe di qoboiyoqnaqai? Anġro mel di ijo areq osi boiy.” ²⁰ Onaqa osi bonabqa mondor uge dena Yesus unsiqqa anġro di qunjimyoanaqa a mandamq aisiqa belbelonaqa aqa medabuq na maul aiyoqnej.

²¹ Onaqa Yesus na anġro di aqa abu nenemyej, “Bati gembub a degesoqnej?” Onaqa minjej, “A anġro kiñala qa degesoqnej agi bini unu. ²² Mondor uge na a qalsim moiyoqta oqnsiqqa bati gaigai a njamuwoq o yaq waiyeqnu. Deqa ni na iga aqaryaigwa kereamqa aqaryaige.” ²³ Onaqa Yesus na minjej, “Kereamqa’ degsi merbaim. Tamo bei a e qa aqa areqalo singilatqas di a kumbra kalil yqa kere.” ²⁴ Onaqa tamo dena lelenosiqqa Yesus minjej, “E ni qa ijo areqalo singilatatum. Ariya ijo areqalo olo gulbeibeqnu. Deqa ni na aqaryaibimqa e geregere ijo areqalo ni qa singilatqai.” ²⁵ Onaqa tamo unġasari gargakoba nanġi gurgur ti bosib Yesus aqa areq di koroeqnaqqa Yesus a nanġi unjrsiqqa mondor uge di njrintosiq minjej, “Ni mondor uge. Ni na anġro di aqa dabkala getentatum. Ni aqa medabu dego getentatum. Deqa ni anġro di uratosim olo aqa jejamuq gilaim.” ²⁶ Degsi minjnaqa mondor uge a lelenkobaosiqqa anġro di singila na qunjimyoosiqqa a uratosiq ulanej. Ulanonaqa anġro di a moiyoqbulosiqqa njesionaqa tamo qudei nanġi unsib mareb, “A moiqo.” ²⁷ Onaqa Yesus na anġro di aqa ban titonaqa a boleosiq tigelej.

²⁸ Onaqa Yesus aqa anġro nanġi aqa areq lumu bosib nenemyej, “Iga kiyafa mondor uge di wiyqa yonumqa keresaiigwo?” ²⁹ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninġi mondor uge deqaji winjraqa osibqa Qotei pailyoqniy. Dena qujai ninġi na mondor uge winjrib jaraiqab. Gam bei na sai.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

³⁰ Onaqa Yesus na aqa anġro nanġi olo joqsiqa koba na sawa di uratosib Galili sawa ambleq na walwelosib gilogoqneb. Tamo unġasari nanġi a qa qalieab deqa nanġi uliosib gilogoqneb. ³¹ Gilogoqnsibqa gamq di Yesus na aqa anġro nanġi anjam endegsi minjrej, “E Tamo Anġro. Jeu tamo nanġi na e ojsibqa tamo qudei nanġo banq di atib lubib moiqai. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.” ³² Onaqa Yesus aqa anġro nanġi aqa anjam di geregere poinjrosai. Deqa nanġi a olo nenemyqajqa ulaeb.

Yesus aqa anġro yai a ñam ti sqas?

³³ Onaqa Yesus aqa anġro nanġi ti gilsib Kaperneam qureq di branteb. Brantosib tal bei gogetosib di sosibqa Yesus na aqa anġro nanġi endegsi nenemnjrej, “Ninġi gamq di anjam kiye na qotoqnaq?” ³⁴ Onaqa nanġi mequmosib soqneb. Di kiyafa? Nanġi gamq di Yesus aqa anġro yai a nanġi kalil bunjrsim ñam ti sqas deqa anjam na qotoqneb. ³⁵ Onaqa Yesus a awoosiqqa aqa anġro 12 nanġi metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Tamo bei a ñam ti sqa marsimqa a mati tamo kalil nanġo kangal tamo soqnem. Osimqa a ñam ti sqas.”

³⁶ Yesus a nanġi degsi minjrsiqqa anġro kiñala bei osiqqa nanġo ambleq di tigeltoosiqqa olo soqonjyosiqqa nanġi minjrej, ³⁷ “Tamo bei a ijo ñam qa are qalsimqa anġro kiñala endeqaji bei osim geregereiyqas di a e dego osim geregereibqas. Tamo a e osim geregereibqas di a na e segi geregereibqasai. A na ijo Abu e qarinjbej qaji di dego osim geregereiyqas.”

Tamo nanġi iga jeutgosaieqnuq di nanġi iga koba na wau qujai

³⁸ Onaqa Jon na Yesus minje, “O Qalie Tamo, ni que. Iga tamo bei unem. A ino ñam na mondor uge nanği winjreğnaqa iga na unsim saidyem. Di kiyaaq? A iga koba na wauosaieqnu deqa.” ³⁹ Onaqa Yesus na minje, “Niñgi a saidyab. A ijo ñam na mañwa bei babtqas di a urur olo e misilinqba keresai. ⁴⁰ Tamo nanği iga jeutgosaeqnu di nanği iga koba na wau qujai. ⁴¹ Tamo bei a endegsi are qalqas, ‘Tamo di a Kristus dauryeqnu qaji tamo.’ A degsi are qalsimqa tamo di osim ya tigsim anaiyqas di Qotei na kamba awai bole yqas. Yimqa aqa awai bole di tamo bei na olo yayiqqa keresai.”

Niñgi une torei uratiy

⁴² Osıqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na anğro kiñala bei e qa aqa areqalo singilateqnu qaji di osim uneq waiyqas di a kumbra tulañ ugedamu yqo. Iga tamo di ojsim meniñ kobaquja osim sil na aqa kakroq di tontosim waiyim ya robuq aiqas di kere. ⁴³⁻⁴⁴ Ino ban na ni titmosim uneq waimqa laqñimqa ban di gentosim waiy. Ni degye. Di kiyaaq? Ni ban geño sosimqa une bei yqasai di kere. Di ni ñambile gaigai sqam. Ariya ni ban aiyel ti sosimqa une yqam di keresai. Di Qotei na ni ñamyuwoq waimqas. Ñamyuwo di mosoqasai. Gaigai yuoqñqas. ⁴⁵⁻⁴⁶ Ino singa na ni titmosim uneq waimqa laqñimqa singa di gentosim waiy. Ni degye. Di kiyaaq? Ni singa geño sosimqa une bei yqasai di kere. Di ni ñambile gaigai sqam. Ariya ni singa aiyel ti sosimqa une yqam di keresai. Di Qotei na ni ñamyuwoq waimqas. ⁴⁷ Ino ñamdamu na ni titmosim uneq waimqa laqñimqa ñamdamu di otorosim waiy. Ni degye. Di kiyaaq? Ni ñamdamu qujai ti sosimqa une bei yqasai di kere. Di Qotei a ino Mandor Koba sosim ni taqatmqa. Ariya ni ñamdamu aiyel ti sosimqa une yqam di keresai. Di Qotei na ni ñamyuwoq waimqas. ⁴⁸ Ñamyuwo di mosoqasai. Gaigai yuoqñqas. Ñamyuwoq di tamo nanğo ambli bati gaigai sqab. Nanği moreñqa keresai.”

⁴⁹ Osıqa Yesus a olo marej, “Ijo anğro kalil nanği jaqatın oqnsib sqab. Atraiyo inğiq di bar atoqnsib ñamyuwo na koiteqñub dego kere.

⁵⁰ “Bar a bole. A qajarara koba. Ariya bar aqa qajarara koboqas di inği kiye na olo qajararatqas? Di keresai. Dego kere niñgi bar bul sosibqa nunğo was nanği koba na geregere lawo na laqñiy.”

10

Yesus a uña uratqajqa anjam marej

¹ Osıqa Yesus a sawa di uratosıqa Judia sawaq gılsiq Jordan ya taqal beiq di soqnej. A di sonaqa tamo unğasari gargəkoba nanği bosib aqaq di koroonaqba aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di olo dauryosıqa Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej.

² Onaqa Farisi nanği olo Yesus aqa areq bosibqa a anjam bei grotimqa qusib nanği a ojqajqa deqa laña gısanjosib endegsib nenemyeb, “Tamo bei na aqa uña uratqa kere e? Gago dal anjam degsi unu e?” ³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Moses a dal anjam kiyersi marej?” ⁴ Onaqa nanği na minjeb, “Moses a marej, ‘Tamo bei na aqa ñauñ uratqa osimqa pepa bei nengrenjosim yosim di a uratqas.’” ⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “Nunğo are getenğejunu deqa Moses a dal anjam degsi nengrenjosiq niñgi enğej. ⁶ Ariya niñgi quiy. ‘Tulañ nami Qotei a mandam ti inği inği kalil ti gereiyosıqa a tamo uña wo dego gereinjrej.’” ⁷⁻⁸ Deqa tamo bei na aqa ai abu nanği uratñrsimqa aqa ñauñ wo beterosib jejamu qujaitosib sqab. Qotei aqa anjam di nengrenğ di unu. Deqa tamo uña wo nanği jejamu qujai sqab. Nanği olo jejamu aiyel sqasai. ⁹ Qotei na nanği aiyel turtnjrej deqa tamo bei na olo potñjraiq.”

¹⁰ Osıqa Yesus a tal bei gogetosiq di sonaqa aqa anğro nanği aqa areq bosib aqa anjam deqa nenemyeb. ¹¹ Nenemyonabqa minjrej, “Tamo bei na aqa ñauñ uratosim olo uña bei oqas di a na aqa ñauñ kumbra ugeq waiyqo. ¹² Uña a dego aqa gumbuluñ uratosimqa olo tamo bei oqas di a na aqa gumbuluñ kumbra ugeq waiyqo.”

Anğro du du nanği Yesus aqa areq beb

¹³ Onaqa tamo unğasari qudei nanği nanğo anğro du du joqsib Yesus na aqa ban nanğo gateq di atetñjrqa marsib Yesus aqa areq beb. Beqñabqa Yesus aqa anğro nanği na saidñrsib minjreb, “Nunğo anğro du du nanği joqsib endeq baib.” ¹⁴ Degsib saidñrnabqa Yesus na aqa anğro nanği ñirıññrsıqa minjrej, “Anğro du du nanği uratñjrib ijo areq beb. Nanği saidñjraib. Tamo unğasari nanği anğro du du deqaji bul sqab di Qotei a nanğo Mandor Koba sosim nanği taqatñjrğas. ¹⁵ E bole merñğwai. Tamo nanği anğro du du bul sqasai di Qotei na nanği osim taqatñjrğasai. Deqa a nanğo Mandor Koba sqasai dego.” ¹⁶ Osıqa Yesus na anğro du du nanği di soqññrsıqa aqa ban nanğo gateq di atetñrsıqa nanği qa Qotei pailyej.

Ñoro tamo bei a Yesus ombla anjam mareb

¹⁷ Osiqa Yesus a dena tigelosiqa gam dauryosiq gileqnaqa tamo bei urur ti aqa areq bosiqqa aqa singaq di singa pulutosiqa nenemyej, "O Qalie Tamo Bole, e kumbra bole kiye dauryosiy dena e n̄abile gaigai sqai?" ¹⁸ Onaqa Yesus na kamba minjej, "Ni kiyaaqa e tamo bole qa merbonum? Qotei a segi qujai tamo bole. ¹⁹ Ariya ni Qotei aqa dal anjam qalie. Anjam agiende. 'Ni tamo bei qalsim moiyoitaim. Ni tamo bei aqa uja jejamu ojetaim. Ni bajin̄aim. Ni tamo bei aqa jejamu laña gisan̄yaim. Ni was bei aqa ingi ingi laña gisan̄ na yayiayim. Ni ino ai abu nan̄go sorgomq di geregere sosimqa nan̄go anjam dauryoqne.'" ²⁰ Onaqa tamo dena olo Yesus minjej, "O Qalie Tamo, e an̄gro kiñala qa dal anjam kalil di dauryosim boqnem agi bini degsi unum." ²¹ Onaqa Yesus a tamo di kogyosiqa qalaiyosiq minjej, "Ni dal anjam kalil di dauryosim keretonum. Ariya kumbra qujai ni keretosai. Deqa e ni mermqai. Ni gilsim ino ingi ingi kalil qarinyosim silali osim tamo ingi ingi saiqoji nan̄gi jeisim enjre. Degsim enjrsim bosim e daurbe. Yimqa bunuqna ni lañ qureq di awai bole itqam." ²² Yesus na tamo di degsi minjnaq qusiqa are tulañ gulbekobaiyej. A ingi ingi koba ti soqnej deqa ulatamu ugeiyonaqa ulañej.

²³ Onaqa Yesus na aqa an̄gro nan̄gi koqn̄rsiqa endegsi minjrej, "Tamo un̄gasari ingi ingi koba ti unub qaji nan̄gi Qotei na taqatn̄rsim nan̄go Mandor Koba sqa marsibqa lañ qureq oqwañqa ban̄gi koba." ²⁴ Onaqa Yesus aqa an̄gro nan̄gi aqa anjam di qusibqa tulañ prugeb. Onaqa Yesus na olo minjrej, "O ijo an̄gro, ningi quiy. Tamo un̄gasari nan̄gi Qotei na taqatn̄rsim nan̄go Mandor Koba sqa marsibqa lañ qureq oqwañqa tulañ ban̄gi koba. ²⁵ Kamel a yumba milligiq gilqajqa ban̄gi koba. Dego kere tamo un̄gasari ingi ingi koba ti unub qaji nan̄gi Qotei na taqatn̄rsim nan̄go Mandor Koba sqa marsibqa lañ qureq oqwañqa tulañ ban̄gi koba." ²⁶ Onaqa Yesus aqa an̄gro nan̄gi aqa anjam di qusibqa olo tulañ pruguetosib segi segi maroqneb, "Yesus a anjam degsi mergwo deqa tamo yai nan̄gi Qotei na elen̄amqa nan̄gi n̄abile gaigai sqa kere?" ²⁷ Onaqa Yesus a nan̄gi koqn̄rsiqa minjrej, "Tamo nan̄gi segi n̄abile sqa keresai. Ariya Qotei na nan̄gi elen̄qa kere. Di kiyaaqa? Qotei a kumbra kalil yqa kere."

²⁸ Onaqa Pita na Yesus minjej, "O Tamo Koba, ni une. Iga gago ingi ingi kalil uratosim ni daurmeqnum." ²⁹⁻³⁰ Onaqa Yesus na minjrej, "E bole mern̄gwai. Tamo nan̄gi e qa ti ijo anjam bole qa ti are qaloqnsib nan̄go segi tal, nan̄go was nan̄gi, nan̄go jaja nan̄gi, nan̄go ai abu nan̄gi, nan̄go an̄gro nan̄gi ti nan̄go wau kalil dego uratn̄rsib e daurbqab di Qotei na olo tal, was, jaja, ai, an̄gro, wau gargekoba nan̄gi enjrqas. Yimqa jeu tamo nan̄gi dego bosib nan̄gi gulbe enjroqñab. Ariya mondon nan̄gi n̄abile gaigai sqab. ³¹ Deqa ningi quiy. Tamo gargekoba bini n̄am koba ti unub qaji nan̄gi mondon n̄am saiqoji sqab. Ariya tamo gargekoba bini n̄am saiqoji unub qaji nan̄gi mondon n̄am koba ti sqab."

Yesus a marej, "E moisiy olo subq na tigelqai"

³² Osiqa Yesus na aqa an̄gro nan̄gi joqsiqa koba na gam dauryosib Jerusalem aiyoqneb. Aiyoqnsibqa Yesus a namoeqnaqa aqa an̄gro nan̄gi bunuqna dauryoqnsibqa are ton̄ton̄jroqnej. Tamo un̄gasari qudei gam na dauryoqneb qaji nan̄gi dego ulaosib aiyoqneb. Onaqa Yesus na aqa an̄gro 12 nan̄gi segitn̄rsiqa a une kiye turqas deqa nan̄gi sain̄jroqnej. ³³⁻³⁴ A na nan̄gi endegsi minjrej, "Ningi quiy. E Tamo An̄gro. Iga Jerusalem aiyeqnum. Dia tamo qudei na e ojsib dal anjam qalie tamo nan̄gi ti atra tamo kokba ti nan̄go ban̄q di e atqab. Yimqa nan̄gi na ijo jejamu laña gisan̄yosib merbqab, 'Ni une ti. Deqa ni moiqam.' Nan̄gi e degsib gisan̄bosib e olo ojsib tamo nan̄gi Qotei qaliesai qaji nan̄go ban̄q di e atqab. Yimqa nan̄gi na e misilin̄boqnsib miselboqnsib bu toqon na e kumbain̄boqñqab. Osib e n̄amburbasq di lubsib moiyoqbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai."

Jems Jon wo nan̄gi aiyele tamo kokba sqajqa mareb

³⁵ Onaqa Sebedi aqa n̄iri aiyele Jems Jon wo nan̄gi Yesus aqa areq bosib minjrej, "O Qalie Tamo, aqo aiyele anjam bei mermonam ni gago anjam dauryoqa kere kiy?" ³⁶ Onaqa Yesus na nan̄gi aiyele nenem̄jrej, "E ningi kiyern̄gwajqa deqa ningi ijoq bonub?" ³⁷ Onaqa nan̄gi aiyele na Yesus minjrej, "Mondon ni rian̄ koba ti lañ goge na bosim gago Mandor Koba sosimqa bati deqa ni marimqa aqo aiyele ino ban̄ woq ino ban̄ qonan̄q di awoqom."

³⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Anjam ningi merbonub di aqa utru ningi geregere poiñgosai. E jaqatin̄ koba oqai. Jaqatin̄ di ya uge uyo bul. E gulbe koba dego oqai. Gulbe di tamo nan̄gi ya tuqt̄n̄ro bul. Jaqatin̄ ti gulbe ti e oqai di ningi aiyele dego oqa kere e?"

³⁹ Onaqa nan̄gi na minjrej, "Od, aqo aiyele oqa kere."

Onaqa Yesus na olo nan̄gi aiyele minjrej, "Bole, jaqatin̄ e oqai di ningi dego oqab. Gulbe e oqai di ningi dego oqab. ⁴⁰ Ariya tamo yai nan̄gi ijo ban̄ woq ijo ban̄ qonan̄q di awoqab di e na marqa keresai. Di ijo wau sai. Tamo nan̄gi Qotei na gilt̄n̄jrej qaji nan̄gi segi ijo ban̄ woq ijo ban̄ qonan̄q di awoqab."

⁴¹ Yesus aqa an̄gro 10 nan̄go n̄amdamuq di Jems Jon wo nan̄gi na anjam di Yesus minjrej deqa qusib nan̄gi aiyele qa n̄irin̄jeb. ⁴² Onaqa Yesus na aqa an̄gro 10 nan̄gi metn̄jrn̄aqa aqa

areq bonabqa minjrej, “Ningi qalie, mandor kokba sawa sawa kalil taqateqnuq qaji nanngi nanngo segi ñam soqtoqnsib tamo ungasari nanngi nriin na taqatnjreqnuq. ⁴³ Ariya kumbra di nunngoq di saiq. Nunngo ambleq di angro bei a ñam ti sqa marsimqa a mati nunngo wau tamo soqnem. Osim a ñam ti sqas. ⁴⁴ Nunngo ambleq di angro bei a tamo kobaquja sqa marsimqa a mati nunngo kanqal tamo soqnem. Osimqa a olo tamo kobaqujaqas. ⁴⁵ E Tamo Angro. Ningi ijo kumbra qalieosib degsib dauryoqniy. Ijo kumbra agiende. E na tamo ungasari nanngi wauetnjreqnum. E deqa bem. Tamo ungasari nanngi e wauetbqajqa e deqa bosai. Bunuqna e ijo segi ñambile uratosiy tamo ungasari garkekoba nanngi elenqai.”

Yesus na tamo ñam qandimo boletj

⁴⁶ Osiqa Yesus na aqa angro nanngi joqsiqu koba na walwelosib aisib Jeriko qureq di branteb. Brantosis Jeriko qure ambleq na walwelosib olo Jeriko uratosib aiyeqnabqa tamo ungasari tulaj gargekoba nanngi Yesus dauryosib koba na aiyeqneq. Aiyeqnabqa tamo bei ñam qandimyej qaji aqa ñam Bartimeus a gam qalaq di awesosiqu tamo ungasari nanngi silali qa ñilnjroqnej. Bartimeus a Timeus aqa niri. ⁴⁷ A gam qalaq di awesosiqu anjam endegsi quej, “Yesus Nasaret qaji a beqnu.” A degsi qusiqa tulaj lelenosiq marej, “O Yesus, Devit aqa Niri, ni e qa dulame.” ⁴⁸ Onaqa tamo ungasari gargekoba Yesus dauryosib aiyeqneq qaji nanngi na Bartimeus nriinjosib minjeb, “Ni lelenkobaaim. Kiri.” Degsib minjeqnaqqa a nanngo anjam quetnjrosai. A olo tulaj lelenoqnsiq Yesus minjoqnej, “O Devit aqa Niri, ni e qa dulame.” ⁴⁹ Onaqa Yesus a tigelosiqu tamo ungasari nanngi minjrej, “Tamo di metib ijo areq bem.” Onaqa nanngi na tamo ñam qandimyej qaji di metosib minjeb, “Ni are singilat. Ni tigel. Yesus a ni metmeqnu.” ⁵⁰ Degsib minjnab qusiqa aqa gara jugo taqal atsiqa urur tigelosiqu Yesus aqa areq bej. ⁵¹ Bonaqa Yesus na nenemyej, “E ni kiyermqajqa deqa ni e qa lelenoqnam?” Onaqa minjej, “O Tamo Koba, e olo ñam poibim sawa unqajqa deqa e ni qa lelenoqnam.” ⁵² Onaqa Yesus na minjej, “Ni e qa ino areqalo singilatunum deqa e ni boletmqai. Deqa ino ñamdama olo poimimqa ni aye.” Degsi minjnaqa aqa ñamdama poiyonaqa sawa unsiqa tigelosiq Yesus dauryosiq aiyej.

11

Yesus a donki aqa quraq di awoosiq Jerusalem aiyej

¹ Onaqa Yesus aqa angro nanngi koba na walwelosib aisib Jerusalem jojomyosib Betfage qure ti Betani qure ti dia branteb. Qure aiyel di agi Oliv mana utruq di unu. Di brantosis Yesus na aqa angro aiyel qarinjrsiqu minjrej, ² “Ningi aisib qure bei jojom di unu di brantosis donki bei tontonub unu di unqab. Donki di bunuj tamo bei nami aqa quraq di awoosaiqnej qaji. Ningi donki di unsib sil palontosib titosib osi boiy. ³ Ningi sil palontoqnbqqa tamo bei na nenemngwas kiyo, ‘Ningi kiyaqa donki aqa sil palonteqnuq?’ Degsi nenemngimqa ningi na minjiy, ‘Tamo Koba a wau ti deqa donki qa mergwo.’ Yimqa a na donki qarinyim ijoq bqas.” ⁴⁻⁵ Yesus a nanngi aiyel degsi minjrsiq qarinjrnmaqa aisib gam jojomq di donki uneb. Donki di tal meq di tontonab sonaq uneb. Unsib sil palonteqnabqa tamo qudei gamq di tigelesoqneq qaji nanngi na nanngi aiyel nenemnjreb, “Ningi kiyaqa donki aqa sil palonteqnuq?” ⁶ Onaqa nanngi aiyel na anjam Yesus a minjrej qaji di tamo nanngi di minjnab odnjrnabqa donki di osib Yesus aqa areq osi beb. ⁷ Bosib nanngo aiyel gara jugo piqtosib donki aqa quraq di tunabqa Yesus a segi donki gogetosiqu quraq di awoej. ⁸ Awoonaqa donki a walwelosib aiyeqnaqa tamo ungasari gargekoba nanngi belesosib nanngo segi gara jugo piqtelenjosib gamq di tuelenoqneq. Tamo qudei nanngi nañuq dena ñam banga giñgejyosibqa osi bosib di dego gamq di tuelenoqneq. ⁹ Onaqa Yesus a donki quraq di awoosiq walweleqnaqa tamo ungasari namooqneq qaji nanngi ti bunuoqneq qaji nanngi ti tulaj lelenoqnsibqa maroqneq, “Iga ni qa tulaj areboleboleiqe qnu. Ni Tamo Koba aqa ñam na bonum deqa a ni tulaj gegeremeqnu. ¹⁰ Ni gago moma Devit aqa wau osimqa ni kamba gago Mandor Koba sosim iga taqatgwajqa bonum. Deqa iga Qotei lan goge di unu qaji aqa ñam soqtoqnoq!” Tamo ungasari nanngi degoqnsib lelen ti Yesus dauryoqneq.

¹¹ Onaqa Yesus a walwelosi aisiq Jerusalem di brantosisqa atra tal koba miligiq gilej. Gilsiq ingi ingi kalil atra tal miligiq di soqnej qaji di koqyoqnej. Osiq bilaqtonaqa a olo atra tal koba uratosiq aqa segi angro ¹² nanngi joqsiqu koba na puluosib Betani qureq gileb.

Yesus a qura minjej, “Ni olo bunu geitqasai”

¹² Nebeonaqa Yesus aqa angro nanngi ti olo tigelosib Betani qure uratosib aiyeb. Nanngi aiyeqnsibqa gamq di Yesus a mamyej. ¹³ Onaqa a isaq na ñam atsiqa qura banga ti sonaq unsiqa aqa gei unqajqa utruq gilej. Gilsiq unej qura gei bei saiqoji. Geitqa bati sai deqa banga segi sonab unej. ¹⁴ Unsiqa qura di minjej, “Ni olo bunu geitqasai. Tamo bei a bosim ino gei bei oqasai.” Degsi minjnaqa aqa angro nanngi queb.

Yesus na tamo ungasari nanngi atra talq dena winjrej

¹⁵ Onaqa Yesus aqa angro nanngi ti walwelosi aisib Jerusalem di branteb. Brantosib Yesus a atra tal koba miligiq gilsiqqam nam atej di tamo ungasari gargekoba nanngi ingi ingi qarinyoqnsibqqa dena silali eqnab unjrsiqqam nanngi winjrnaq jaraiyeb. Tamo qudei nanngi silali piloqneq. Qudei nanngi binon qarinyoqnsib dena silali oqneq. Deqa Yesus a nanngo jar ti jaram ti bilbelyosiqqam nanngi dego winjrnaq jaraiyeb. ¹⁶ Osiqqa tamo ungasari atra tal miligiq di ingi ingi osi laqneq qaji nanngi dego saidnjrsiqqam winjrnaq jaraiyeb. ¹⁷ Nanngi kalil jaraiyeqnabqqa Yesus na minjrej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, ‘Ijo tal endi tamo ungasari kalil nanngo paillyqajqqa tal.’ Qotei aqa anjam degsi unu. Ariya ningsi na olo tal endi ugetonubqqa a bajin tamo nanngo tal bulqo.”

¹⁸ Onaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti Yesus aqa anjam di qusibqqa nanngi a qa ulaosib a qalib moiqaqqa gam nhamoqneq. Di kiyaaqqa? Tamo ungasari kalil nanngi Yesus aqa anjam quqwajqqa tulan arearetnjroqnej deqa. ¹⁹ Ariya bilaqtonaqa Yesus aqa angro nanngi koba na olo Jerusalem uratosib gileb.

Qura a laosiq moiyej

²⁰ Nebeonaqa Yesus aqa angro nanngi ti olo tigelosib gam dauryosib aiyooqnsib qura di olo uneb utru ti kalil laosiq moiyej. ²¹ Onaqa Pita a Yesus aqa anjam nami qura minnej qaji deqa olo are qalsiqqa Yesus minnej, “O Tamo Koba, ni unime. Qura ni ya njrintem qaji agi laosiq moiqo.” ²² Onaqa Yesus na aqa angro nanngi endegsi minjrej, “Ningi Qotei qa nunngo areqalo singilatiy. ²³ E bole merngwai. Tamo bei a areqalo aiyeltqasai di a mana kobaquja endi minjqas, ‘Ni tigelosim yuwalq aye.’ Aqa are miligiq di a endegsi are qalqas, ‘Bole, mana di a ijo anjam dauryoqas.’ Degsi are qalqas di mana a aqa anjam dauryosim tigelosim yuwalq aiqas. ²⁴ Deqa ningsi quiy. Ningsi ingi bei qa Qotei paillyqqa osibqqa endegsib are qaliy, ‘Ingi di Qotei na egwas.’ Degsib are qalsib paillyqab di a na engwas. ²⁵ Deqa ningsi Qotei paillyqqa osibqqa tamo bei qa anjam soqnmqqa ningsi na aqa une kobotosib Qotei paillyy. Yimqqa nunngo Abu lan qureq di unu qaji a kamba nunngo une kalil kobotetngwas. ²⁶ Ariya ningsi tamo di aqa une kobotetqasai di nunngo Abu lan qureq di unu qaji a dego nunngo une kobotetngwasai.”

Juda nanngi na Yesus nenemyeb. “Ni singila qabe na osimqqa kumbra endi yeqnum?”

²⁷ Osiqqa Yesus a aqa angro nanngi koba na walwelosib aisib olo Jerusalem di branteb. Brantosib Yesus a atra tal koba miligiq gilsiqqam dia walweleqnaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti Juda gate nanngi ti Yesus aqa areq bosib nenemyeb, ²⁸ “Ni iga merge. Ni singila qabe na osimqqa kumbra endi yeqnum? Yai na ni qarinyej deqa ni bosim wau endi yeqnum?”

²⁹ Onaqa Yesus na minjrej, “E kamba anjam bei ningsi nenemngwai. Nenemngitqa ningsi e merbibqqa e yai na qarinybonaq bosim wau endi yeqnum di ubtosiy merngwai. ³⁰ Ningsi na merbiy. Yai na Jon qarinyonaqa bosiqqa tamo ungasari nanngi yansnjroqnej? Qotei na kiyo? Tamo bei na kiyo?”

³¹ Onaqa nanngi Yesus aqa anjam di qusibqqa segi segi qairosib mareb, “Iga Yesus minjqom, ‘Qotei na Jon qarinyej,’ degsi minjqom di a iga mergwas, ‘Kiyaaqqa ningsi Jon aqa anjam quetosai?’” ³² Ariya iga minjqom, ‘Tamo bei na Jon qarinyej,’ degsi minjqom di dego keresai.” Nanngi tamo ungasari nanngi ulainjrsib deqa degsib qaireb. Di kiyaaqqa? Tamo ungasari nanngi maroqneq, “Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.” ³³ Nanngi degsib qairosib olo Yesus minjeb, “Yai na kiyo Jon qarinyej di iga qaliesai.” Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ningsi degsib merbonub deqa e dego yai na qarinybonaq bosim wau endi yeqnum di ningsi merngwasai.”

12

Wain wau qa yawo anjam

¹ Yesus na Juda tamo kokba nanngi degsi minjrsiqqa olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei a tigelosiqqa aqa wauq gilej. Gilsiqqa wain sil yagelenosiqqa jeq qosej. Qoso koboonaqa menin qura gogeq di tabir kuru bul gereiyej. Wain sil geitimqqa wain gei koroiyosib parapariyosib aqa ya dia bilentqajqqa deqa gereiyej. Osiqqa wauq di tal atsiqqa wau taqato tamo qudei nanngo banq di aqa wau uratetnjrsiqqa sawa isaq gilsiq di soqnej. ² Sonaqa wain gei melionaqa a na aqa kanqal tamo bei qarinyonaqa wau taqato tamo nanngiq aisiqqa minjrej, ‘Wau lanja na e qarinybqo bonum. Deqa ningsi wain gei ebibqqa e na osi gilqai.’ ³ Degsi minjrnaqa nanngi na a ojsib qalougetosib wiyonab lanja puluosiq gilej. ⁴ Gilnaqa wau lanja na olo kanqal tamo bei qarinyonaqa ainaqa a dego ojsib aqa gate paratetosib tulan ugeugeiyeb. ⁵ Onaqa wau lanja na olo kanqal tamo bei qarinyonaqa ainaqa a dego qalougetosib moiyyoteb. Olo kanqal tamo gargekoba nanngi qarinyneqnaqa aiyeqnab qudei numougetoqneq. Qudei moiyyotnjroqneq. ⁶ Onaqa wau lanja a endegsi are qalej, ‘Ijo segi angro qujai e na tulan qalaqalaiyeqnum qaji di qarinyit aiqas di nanngi a qalqasai. Nanngi aqa anjam quetqab.’ ⁷ Degsi are qalsiqqa aqa segi njri qarinyonaqa aiyej. Aiyeqnaqa wau taqato

tamo nanġi a unsibqa segi segi qairosib mareb, ‘Tamo a bġo endi wau lanja aqa segi nġiri. A na aqa abu aqa inġi inġi kalil oqas. Deqa iga a qalsim moiyyotosimqa wau endi iga na oqom.’⁸ Degsib marsibqa wau lanja aqa nġiri ojsib qalnab moinaqa aqa jejamu osib wau qalaq di waiyeb.

⁹ “Deqa ninġi kiyersib are qalonub? Wau lanja a bosimqa wau taqato tamo uge nanġi di kiyernjrqas? E ninġi mernġwai. A bosim nanġi nġumsim moiyyotnġrqas. Osim aqa wau di olo yainjrsim tamo qudei nanġo banġ di uratetnġrimqa nanġi na kamba taqatesqab.

¹⁰ “Qotei aqa anjam bei unu. Ninġi anjam di nami sisiyosai kiyo? Anjam agiende, ‘Tal gereiyo qaji tamo nanġi na tal ai arqsibqa uge qa marsib taqal waiyeb.

Onaqa tal ai di Qotei na olo osiq tumaq di tigeltej unu.

Tal ai di tal sinġilatqajqa deqa tigeltej.

¹¹ Tamo Koba a segi na tal ai di tigeltej deqa iga unsim mareqnum,

“Tal ai di tulan bolequja.” ’ ’

¹² Onaqa Juda tamo kokba nanġi yawo anjam di qusib endegsib qalieeb, Yesu a yawo anjam dena nanġo jejamuq di une qametnġrej. Nanġi degsib qalieosib deqa Yesu ojqqa mareb. Ariya nanġi tamo unġasari nanġi ulainjrsib deqa nanġi Yesu ojqqa uratosib jaraiyeb.

“Iga Sisar takis yqom e?”

¹³⁻¹⁴ Juda tamo kokba nanġi jaraiyosib Farisi nanġi ti Herot aqa wau tamo qudei ti nanġoq aisib minjreb, “Ninġi Yesu aqaq ġilsib anjam bei nenemyibqa a anjam grotim iga qusim ojqom.” Degsib minjrsib nanġi qarinnġrnab Yesu aqa areq ġilsib minjreb, “O Qalie Tamo, iga qalie, ni anjam bole maro qaji tamo. Ni anjam bole segi tamo unġasari nanġi minjroqnsim Qotei aqa kumbra osornjreqnum. Ni tamo bei ulaiyosaieqnum. Ni tamo nġam ti nanġi anjam bei minjroqnsim olo tamo nġam saiqoġi nanġi anjam bei minjrosaiieqnum. Ni anjam qujai tamo kalil nanġi minjreqnum. Deqa ni iga merge. Iga Sisar takis yqom e? Yqasai e? Ni kiyersi are qalonum?”

¹⁵ Onaqa Yesu a nanġo gisan anjam di poiyyonaqa minjrej, “Kiyaqa ninġi e anjam bei grotitqa qusib e ojqajqa deqa gisanbeqnum? Meniġ silali bei osi boiy. Osbab e unqai.”

¹⁶ Degsi minjrnaqa nanġi meniġ silali bei osi bosib osoryonab unsiqa minjrej, “Meniġ silali quraq endi tamo yai aqa ulatamu ti nġam ti unu?” Onaqa nanġi na minjreb, “Di Sisar aqa.”

¹⁷ Onaqa a na minjrej, “Deqa Sisar aqa inġi inġi a qa olo yiy. Qotei aqa inġi inġi a qa olo yiy.” Onaqa nanġi Yesu aqa anjam di qusibqa tulan prugugeteb.

Tamo moreġo qaji nanġi olo subq na tigelqab

¹⁸ Onaqa bati deqa Sadyusi tamo qudei nanġi Yesu aqa areq beb. Sadyusi nanġi mareqnum, “Tamo moreġo qaji nanġi olo subq na tigelqasai.” Deqa nanġi bosib Yesu endegsib minjreb, ¹⁹ “O Qalie Tamo, ni que. Moses a nami dal anjam endegsi nengrenjej, ‘Tamo bei a moiyyimqa aqa nġawn anġro saiqoġi soqnimqa aqa was bei na olo unġa qobul di osim aqa was moiyej qaji aqa anġro nġambattetqas.’ Moses a nami dal anjam degsi nengrenjej.

²⁰ Deqa ni que. Was 7 nanġi soqneb. Nanġo was matu a unġa osiqa moiyej. A anġro saiqoġi.

²¹ Onaqa aqa was yala na olo unġa qujai di osiqa a dego moiyej. A anġro saiqoġi. Onaqa aqa was yala na olo unġa di ej. Osiga a dego moiyej. A anġro saiqoġi. ²² Was 7 kalil nanġi unġa qujai di osib morenġeb. Nanġi anġro saiqoġi. Nanġi kalil morenġonabqa ariya bunuqna unġa di a dego moiyej. ²³ Deqa ni iga merge. Mondon subq na tigele batiamqa tamo kalil nanġi subq na tigelabqa unġa di a yai aqa nġawn tinnġsqas? Ni qalie, was 7 kalil nanġi unġa qujai di eb.”

²⁴ Onaqa Yesu na minjrej, “Qotei aqa anjam nengrenj di unu qaji di aqa damu ninġi poingosai e? Qotei aqa sinġila dego ninġi poingosai e? Od, ninġi poingosai. Utru deqa ninġi anjam grotonub. Grotosib agi nenembonub. ²⁵ Mondon tamo unġasari nanġi subq na tigelosibqa nanġi unġatqasai. Nanġi tamotqasai. Nanġi lanġ anġro bul lanġa sqab.

²⁶ “Ninġi quiy. Tamo nanġi moisib olo subq na tigelqab anjam di aqa utru Moses a nami babbosiq nengrenjej. Di ninġi sisiyosai kiyo? Nam mariġ miligiq di puloneqnaqa Qotei a nġam pulonq di sosiqqa Moses metosiq endegsi minjej, ‘E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.’ ²⁷ Qotei na Moses degsi minjej deqa iga qalieonum, Qotei a tamo moreġo qaji nanġo Qotei sai. A tamo nġabile so qaji nanġo Qotei. Anjam di ninġi tulan grotonub!”

Dal anjam kiye a tulan bolequja?

²⁸ Onaqa dal anjam qalie tamo bei a bosiqqa Yesu a Sadyusi nanġi ti anjam na qoteqnaq unjrej. Yesu a geregere Sadyusi nanġi kamba anjam minjrnaqa qusiqqa Yesu nenemyej, “Qotei aqa dal anjam kiye a segi qujai tulan bolequja? Dal anjam kiye a dal anjam kalil bunġnġrejunu?” ²⁹ Onaqa Yesu na minjej, “Dal anjam tulan bolequja agi mermqai. ‘O Israel ninġi quiy. Gago Tamo Koba Qotei a segi qujai Tamo Koba. ³⁰ Deqa ni ino Tamo Koba Qotei a tulan qalaqalaiyime. Qalaqalaiyosim ino are miligiq ti ino qunuj ti ino areqalo ti ino sinġila ti kalil a yekritime.’ Dal anjam di a segi qujai tulan bolequja. A na dal anjam

kalil bunjrejunu. ³¹ Ariya dal anjam deqaji bei dego mermqai. Dal anjam agiende. 'Ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ino was nanqi degsim geregereinjroqnime.' Dal anjam boledamu aiyel agi e na mermonum. Dal anjam deqaji bei saiqoji."

³² Onaqa dal anjam qalie tamo dena kamba Yesus minje, "O Qalie Tamo, ni bole maronum. Qotei a segi qujai. Qotei bei saiqoji. ³³ Iga a tulan qalaqalayosim gago are miligi ti gago powo ti gago singila ti kalil a yekritqom di kumbra bolequja. Iga gago segi jejamu gereiyeqnum dego kere gago was nanqi degsim geregereinjroqnqom di dego kumbra bolequja. Dal anjam aiyel di tulan boledamu. Iga inji inji Qotei atraiyqom di laja kiñala. Iga inji bei nnyuwo na koitosim Qotei atraiyqom di dego laja kiñala. Ariya iga dal anjam aiyel di dauryqom di tulan bolequja."

³⁴ Dal anjam qalie tamo di a tulan poiyonaqa anjam degsi marnaqa Yesus a qusiqa minje, "Ni anjam tulan boledamu maronum. Deqa sokiñala Qotei na ni taqatmosim ino Mandor Koba sqas."

Onaqa tamo ungasari nanqi olo anjam bei Yesus nenemyqajqa ulaeb.

Kristus a kiyersim Devit aqa niri sqas?

³⁵ Onaqa Yesus a atra tal koba miligi di sosisqa Qotei aqa anjam plaltoqnej. Osiqa tamo ungasari nanqi anjam bei endegsi minjrej, "Dal anjam qalie tamo nanqi kiyayaq mareqnum, 'Kristus a Devit aqa niri'?" ³⁶ Devit a nami marej, 'Kristus a ijo Tamo Koba.' Agi Mondor Bole na Devit aqa medabu singilatetonaqa a endegsi marej,

'Tamo Koba a na ijo Tamo Koba minje,

"Ni ijo ban woq endi awo.

Awesoqniqqa e ino jeu tamo kalil nanqi elejosiy ino sorgomq di atitqa ni na nanqi taqatnjroqnqam."

³⁷ Ninqi uniy. Devit a marej, 'Kristus a ijo Tamo Koba.' Deqa Kristus a kiyersim Devit aqa niri sqas?"

Dal anjam qalie tamo nanqi kumbra uge uge yoqneb

Tamo ungasari gargekoba nanqi sosibqa Yesus aqa anjam quqwjaja tulan arearetnjroqnej. ³⁸ Yesus a anjam bei endegsi plaltosiq minjrej, "Ninqi dal anjam qalie tamo nanqi kumbra uge geregere tenemtoqniy. Nanqi koro sawaq di tamo ungasari nanqi na nango ñam taqetnjrsib ban ojetnjrqajqa deqa gara olekokba jugoqnsib laqnum. ³⁹ Nanqi Qotei tal miligi di, goiya kokbaq di sosibqa tamo ñam ti nango awo jaramq di awoqnaqajqa deqa areboleboleinjreqnu. ⁴⁰ Nanqi unya qobul nanqi gisanjroqnsibqa nango tal ti inji inji ti laja yainjreqnum. Osib tamo ungasari nanqi na unjrsib nango ñam soqtetnjrqajqa deqa pailyo olekokba yeqnum. Deqa mondonj Qotei na nanqi awai tulan ugedamu enjrqas."

Unya qobul aqa silali kiñala soqnej di Qotei yekritej

⁴¹ Osiqa Yesus a atra tal miligi di sosisqa silali ato qaji kulum jojomq di awoej. Awoosiqqa nam atej di tamo ungasari nanqi boqnsib silali ateqnab unjroqnej. Ñoro tamo gargekoba nanqi boqnsib silali tulan kokba atoqneb. ⁴² Onaqa unya qobul bei ñoro tulan saiqoji a dego bosiqqa meninj silali kiñalala aiyel segi atej. ⁴³ Atnaqa Yesus na unsiqa aqa angro nanqi metnjrnaqa aqa areq bonabqqa minjrej, "E bole merngwai. Unya qobul endi a ñoro tulan saiqoji. Deqa a na ñoro tamo kalil nanqi bunjrsiqqa silali kobaquja atqo. ⁴⁴ Ñoro tamo nanqi silali koba ejunub. Nanqi oto kiñala segi ateqnub. Ariya unya qobul endi a silali tulan sai bole sai. Aqa meninj silali kiñalala aiyel segi naj agi atekritqo."

13

Bunuqna jeu tamo nanqi na atra tal niñaqyqab

¹ Osiqa Yesus na aqa angro nanqi joqsiqa koba na atra tal koba uratosib giloqnsibqa aqa angro bei na minje, "O Qalie Tamo, ni unime. Atra tal endi tulan bolequja. Atra tal walato qaji meninj di tulan boledamu!" ² Onaqa Yesus na kamba minje, "Atra tal ni unonum endi bunuqna jeu tamo nanqi na bosib tulan niñaqyosib aqa meninj kalil paraparinjrsibqa taqal breinjrqab. Yimqa meninj bei meninj bei aqa quraq di sqasai. Meninj kalil segi segiqab."

Gulbe kobaquja bunuqna brantqas

³ Osiqa Yesus a Oliv manaq oqsiq atra tal areiyosiq awesonaqa Pita na Jems na Jon na nanqi qalub Yesus aqa areq bosib lumu nenemyeb, ⁴ "Ni iga merge. Bati gembu jeu tamo nanqi bosib atra tal endi niñaqyqab? Niñaqyqa osibqa kumbra kiye namoqna brantim iga unsim poigwas, 'Bati di jojomqo'?"

⁵ Onaqa Yesus na minjrej, "Ninqi geregere nam atoqniy. Tamo qudei na ninqi gisanjo uge. ⁶ Bunuqna gisanj tamo gargekoba nanqi ijo ñam na bosib tamo ungasari nanqi minjroqnaqab, 'E Kristus.' Degsib tamo ungasari tulan gargekoba nanqi gisa gisanjroqnaqab."

⁷ “Bunuqna sawa bei bei qaji nanġi an na qotokobaoqnaqab. Niġi deqa qusib ulaaib. Qotei a nami marej, ‘Kumbra di brantqas.’ Deqa brantem. Ariya kumbra di brantimqa diġo bati urur brantqasai. Soboleiyosim brantqas. ⁸ Bati deqa sawa bei ti sawa bei ti qotoqnaqab. Mandor qudei nanġi tigeloqnsibqa mandor qudei nanġi qoto itnjroqnaqab. Sawa bei beiq di mimin kokba ti mam ti ingi saio bati brantelenqas. Kumbra kalil di uña anġrotqa osiqa mati jaqatin kiñala eqnu dego kere.

⁹ “Deqa niġi geregere ñam atoqniy. Kumbra kalil di brantosaisoqnmqa Juda nanġi na bosib niġi ojelenosib anjam pegiyo talq di niġi tigeltngooqnaqab. Osib nanġo Qotei tal miligiq di niġi kumbaingooqnsib olo niġi joqoqnsib Rom nanġo gate ti nanġo mandor ti nanġo ulatamuq di niġi tigeltngooqnaqab. Yimqa niġi ijo anjam bole palontooqnsib nanġi minjroqnaqab. ¹⁰ Sawa sawa kalilq di dego niġi ijo anjam bole ubtosib mare mare laqnaqabqab tamo unġasari nanġi quoqnaqab. Amqa diġo bati brantqas. ¹¹ Nanġi na niġi ojqoqnsib anjam pegiyo talq di tigeltngooqnaqab niġi endegsib are qalaib, ‘Iga na kamba anjam kiyersi minjrqom?’ Niġi degaib. Bati deqa Qotei na powo enġoqnmqa niġi kamba anjam minjroqnaqab. Niġi segi na anjam minjrqasai. Mandor Bole na nunġo medabu singilatetngim niġi anjam marqab. ¹² Bati deqa kumbra uge endeqaji brantqas. Tamo qudei na nanġo segi was nanġi ojqoqnsib qaja tamo nanġo banq di atoqnaqabqab nanġi na nanġi ñumoqnsib moreñoqnaqab. Tamo qudei na nanġo segi anġro nanġi dego degsib ojqoqnaqab. Anġro qudei na nanġo segi ai abu nanġi jeutnjroqnsib ojqoqnsib qaja tamo nanġo banq di atoqnaqabqab nanġi na nanġi ñumoqnsib moreñoqnaqab. ¹³ Niġi ijo ñam ejunub deqa tamo kalil nanġi niġi qa are tulan ugeinġroqnaqas. Ariya niġi ijo ñam singila na ojsib gilsib diġo bati itqab di Qotei na niġi elenqas.”

Inġi tulan ugedamu brantqas

¹⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Diġo batiamqa ingi tulan ugedamu a Qotei aqa getento warum miligiq di tigelesoqnm niġi unqab.” E Mak. Tamo unġasari ijo anjam endi sisiyeqnaqab qaji nanġi geregere sisiyosib poinjrem. Poinjrim marqab, bole. Osiqa Yesus na aqa anġro nanġi olo endegsib minjrej, “Niġi ingi ugedamu di unsibqa bati deqa tamo unġasari Judia sawaq di unub qaji nanġi jaraiyosib manaq oqoqujatebe. ¹⁵ Tamo unġasari tal meq di unub qaji nanġi jaraiqa oqnsib ingi ingi oqa osibqa olo warum miligiq gilaib. Nanġi jaraiyoqujatebe. ¹⁶ Tamo unġasari wauq di unub qaji nanġi jaraiqa oqnsib nanġo gara juġo oqa osibqa olo puluosib qureq baib. Nanġi torei dena jaraiyoqujatebe. ¹⁷ Bati deqa uña guman ti uña anġro mom ti nanġi jaraiyo banġoqnsib gulbe koba oqab. ¹⁸ Deqa niġi endegsib pailyoqniy, ‘Gulbe di awa bati qa brantaiq.’ ¹⁹ Niġi degsib pailyoqniy. Di kiyaqqa? Bati deqa tamo unġasari nanġi gulbe tulan kobaquja oqab. Gulbe deqaji nami brantosaijoqnej. Qotei na mandam atej bati deqa gulbe deqaji brantosai dena bosib bosiq agi bini unum. Bunuqna laña ambleq di dego brantqasai. Agi bati qujai deqa brantqas. ²⁰ Gulbe di aqa bati Tamo Koba a na truqutqas. A na truqutqasai di tamo unġasari kalil nanġi padalekritqab. Aqa segi tamo unġasari nami giltjrej qaji nanġi padalaib deqa a na gulbe di aqa bati truqutqas.

²¹ “Bati deqa tamo qudei na mernġwab, ‘Niġi uniy. Kristus a bġo agiende’ o ‘Kristus a bġo agide.’ Degsib mernġbqa niġi nanġo anjam quetnjraib. ²² Tamo qudei nanġi bosib gisaqnsib maroqnaqab, ‘E Kristus.’ Qudei nanġi maroqnaqab, ‘E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.’ Degsib maroqnsib manwa kokba gargekoba babtoqnaqab. Nanġo manwa dena nanġi na tamo unġasari kalil areqalo niñaqyetnjroqnaqab. Osib Qotei aqa segi tamo unġasari nami giltjrej qaji nanġo areqalo dego niñaqyetnjrqajqa wauoqnaqab. ²³ Deqa niġi geregere ñam atsib soqniy. Kumbra kalil di brantosaisoqnaqa e namoqna mernġonum.”

Tamo Anġro a singila ti rian ti bqas

²⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Gulbe kalil di nanġo bati koboamqa sen ambruqas. Bai dego suwanqasai. ²⁵ Bongar nanġi lanġ goge na ululoqnsib mandamq ayiyelenqab. Lanġ goge dia ingi ingi kalil renġinyelenqab. ²⁶ Bati deqa e Tamo Anġro singila ti rian koba ti lanġbig na mandamq ayioqnit tamo unġasari nanġi tarosib e nubqab. ²⁷ Yimqa bati deqa e na ijo lanġ anġro nanġi qarinjritqa nanġi sawa sawa kalil keretosib Qotei aqa segi tamo unġasari nami giltjrej qaji nanġi lanġ utru utruq na koroinjrqab.”

Niġi qura qa yawo anjam dena poinġem

²⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “E na qura qa yawo anjam niġi mernġitqa dena geregere poinġem. Qura banġa qalsim olo ñalguyoqnmqa niġi unsib qalieqab, ‘Serj aqa bati jojomqo.’ ²⁹ Dego kere kumbra kalil e ubtosim mernġonum qaji endi brantimqa niġi unsib endegsib qalieoiy, ‘Bole, Kristus bqajqa bati jojomqo. A siranmeq di tigelejunu.’ ³⁰ E bole mernġwai. Tamo unġasari bini bati endeqa unub qaji nanġi kalil moreñoqnsibqa kumbra kalil endi brantqas. ³¹ Lanġ ti mandam ti koboqab. Ariya ijo anjam koboqa keresai.”

Yesus bqajqa bati di tamo bei a qaliesai

³² Osiqa Yesus a olo marej, "Ijo bqajqa bati tamo qujai bei a qaliesai. Lan angro nanqi qaliesai. E Qotei aqa Njiri e segi dego qaliesai. Ijo Abu a segi qalie.

³³ "Ningi ijo bqajqa bati qaliesai deqa ningi geregere nam atsib soqniy. ³⁴ Ijo bqajqa bati di tamo bei a sawa isaq gilej dego kere. A gilqa osiqa aqa kangal tamo nanqo banq di aqa tal ti ingi ingi ti uratetnjrsiqa nanqi wau segi segi enjrej. Aqa kangal tamo bei minjej, 'Ni siranmeq di tigelosim geregere nam atoqne.' ³⁵ Degsi minjej. Dego kere ningi geregere nam atsib soqniy. Di kiyaaq? Tal lanja a olo bqajqa bati ningi qaliesai. A bilaq kiyo, qolo kiyo, tuwe anjamoqnmqa kiyo, nobqolo kiyo bqas. ³⁶ A boqujatosim ningi njerenesoqniq nunqaim deqa ningi geregere nam atsib soqniy. ³⁷ E anjam merngonum qaji endi tamo kalil nanqi dego minjreqnum. Ijo anjam agiende, 'Ningi geregere nam atsib soqniy.' " Yesus na aqa angro nanqi degsi minjrej.

14

Juda tamo kokba nanqi Yesus qalib moiqaqqa gam njamoneb

¹ Onaqa Juda nanqo yori bati koba jojomej. Yori bati di aqa nam Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati. Qotei a nami Israel nanqi Isip sawaq di padalqa laq nabqa aqaryainjrej. Deqa olo are qalqajqa bati jojomej. Bati aiyel soqnej. Deqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanqi ti endegsib nenemoqneq, "Iga kiyersim Yesus lumu na ojsim qalsim moiyoqom?" ² Osib mareb, "Iga yori bati qa Yesus ojqasai. Ojqom di tamo unqasari nanqi iga nugsib njirinosis qoto tigelto uge."

Unja bei a gorenj quleq ti osiq Yesus aqa gateq di bilentej

³ Onaqa Yesus a Betani qureq gilsiqqa tamo bei nami yu na aqa jejamu ugelenej qaji aqa nam Saimon aqa talq di soqnej. Sosisqa ingi uyeqnaqa unja bei a gorenj quleq ti tulanj boledamu silali kobaquja na awaiyej qaji di jalinqaj gilsiqqa osi bosiqqa aqa medabu paratosiqa Yesus aqa gateq di bilentej. ⁴ Onaqa tamo qudei tal miligiq di awesoqneq qaji nanqi unja di aqa kumbra unsibqa njirinosis segi segi maroqneq, "Unja di a kiyaaq gorenj di lanja nanquiyqo?" ⁵ A gorenj di osiq tamo qudei enjrqo qamu meninj silali 300 yonub qamu gilsiq tamo ingi ingi saiqoji nanqi jeisi enjrqo qamu di kere." Osib nanqi unja di njirinosis. ⁶ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ningi kiyaaq unja di gulbe yeqneq? A kumbra bole ebqo. ⁷ Tamo ingi ingi saiqoji nanqi bati gaigai ningi ti sqab. Deqa ningi na nanqi aqaryainjrqa are soqnmqa aqaryainjroqniy. Ariya e bati gaigai ningi ti sqasai. ⁸ E moiqa. Moiyitqa e subq atqab. Unja di a e qa are qalsiqa ijo jejamuq di gorenj bilentosiq dena ijo jejamu subq atqajqa gereiyetbqo. A na kumbra di e qa yqa kere agi yqo. ⁹ E bole mernqwai. Bunuqna ijo wau tamo nanqi sawa sawa kalilq di ijo anjam bole mare mare laqnsibqa unja endena kumbra ebqo qaji deqa are qaloqnsib a qa saonqab."

Judas a Yesus osim atra tamo kokba nanqo banq di atqas

¹⁰ Onaqa Judas Iskariot a tigelosiqa atra tamo kokba nanqoq gilej. Judas a Yesus aqa angro 12 nanqi deqaji bei. A nanqoq gilsiqqa minjrej, "E Yesus osiy nunqo banq di atqai." ¹¹ Degsi minjrnaqa nanqi qusib tulanj areboleboleinjrnnaqa minjrej, "Ni Yesus osim gago banq di atimqa iga ni silali emqom." Degsib minjnabqa a gilsiqqa a Yesus osim nanqo banq di atqajqa gam njamoneq.

Yesus aqa angro nanqi ti yori bati aqa ingi uyeb

¹² Ariya Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati brantej. Qotei a nami Israel nanqi endegsi minjrej, "Ningi kaja du du nanqi numelenosis siranmeq di lej liyibqa e na unsiy ningi uratngwai. E ningi padaltngwasai." Qotei a nami Israel nanqi degsi minjrej. Kumbra deqa olo are qalqajqa yori bati brantonaaqa Juda nanqi mareb, "Iga kaja du du nanqi numelenosis Qotei atraiyqom." Onaqa bati deqa Yesus aqa angro nanqi na endegsib nenemyeb, "Ni iga merge. Iga aisim tal qabia yori bati aqa ingi ingi gereiyetmonamqa ni ingi uyqam?" ¹³ Onaqa Yesus na aqa angro aiyel qarinjrsiqa minjrej, "Ningi aiyel aisib qure ambleq di tamo bei ya nobu qoboyosim giloqnm gamq di itosis dauryiy. ¹⁴ Ningi a dauryosib tal a gogetas qaji di miligiq gilsib tal lanja endegsib minjiy, 'Qalie Tamo a marqo, 'E ijo angro nanqi koba na awoosim yori bati aqa ingi uyqajqa warum a qabi unu?' " ¹⁵ Ningi degsib minjibqa a na warum kobaquja bei gogeqsi unu di ningi osornqwas. Warum dia nami jar ti awo jaram ti ateleneq unu. Ningi aiyel aisib warum dia gago ingi ingi gereiyelenoiy." ¹⁶ Onaqa nanqi aiyel qure miligiq aisib anjam kalil Yesus na minjrej qaji degsi brantonab unsibqa ingi ingi kalil warum dia gereiyeleneb.

¹⁷⁻¹⁸ Onaqa bilaqtonaqa Yesus aqa angro 12 nanqi ti koba na aisib tal gogetosib awoosib ingi uyoqnsibqa Yesus a nanqi endegsi minjrej, "E bole mernqwai. Ningi ijo angro 12. Nunqo ambleq dena angro bei a tigelosim e osim tamo qudei nanqo banq di atqas. Angro di agi iga

koba na ingi uyeqnum.”¹⁹ Degsi minjrnaq qusibqa are tulan gulbekobainjrnaqa segi segi Yesus nenemyoqneb, “O Tamo Koba, ni e qa kiyo maronum?”²⁰ Onaqa minjrej, “Angro aqo ombla endego tabir qujaiq di bem quiq di tuqteqnum qaji a na e osim tamo qudei nanqo banq di atqas. A dego ijo angro 12 ningi deqaji bei.”²¹ Ningi quiy. E Tamo Angro moiqai. Nami Qotei aqa anjam e qa degsib nenngrenyeb. Deqa unqum. E anjam di dauryosiy moiqai. Ariya angro e osim tamo qudei nanqo banq di atqas qaji a tulan padalougetqas. A nami nambabosai gamu di kere.”

Yesus na aqa angro nanqi bem ti wain ti anainjrej

²² Osiqa Yesus aqa angro nanqi koba na ingi uyoqnsibqa Yesus a Qotei pailyosiqa bem bei osiq ginngenyosiqa nanqi enjrnsiq endegsi minjrej, “Endi ijo jejamu. Osib uyiy.”²³ Osiqa wain osiq gambanq di bilentosiq Qotei pailyosiqa aqa angro nanqi enjrnaqa nanqi kalil osib uyeb.²⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Wain gambanq endi ijo lej. Tamo ungasari gargekoba nanqo une kobotetnrqajqa deqa ijo lej aiqas. Aisim Qotei aqa anjam bunuj nami gereiyey qaji di singilatqas.”²⁵ E bole merngwai. E wain endi olo uyqasai. Degsi gilsiy mondoj diño batiamqa Qotei a nunqo Mandor Koba soqnmqa e olo wain bunuj uyqai.”

²⁶ Yesus na aqa angro nanqi degsi minjrnsiq nanqi koba na louosib koboonqa qure uratosib Oliv manaq oqeb.

Yesus na aqa angro nanqi minjrej, “Ningi kalil e uratbosib jaraiqab”

²⁷ Yesus aqa angro nanqi ti manaq oqoqnsibqa Yesus na minjrej, “Ningi kalil ijo ñam ulontosib e uratbosib jaraiqab. Nunqo kumbra deqa Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, ‘E na kaja nanqo mandor qalitqa kaja nanqi segi segi jaraiqab.’ Qotei aqa anjam nami degsib nenngrenyeb.”²⁸ Ariya bati qalub koboomqa e olo subq na tigelosiy ningi qa namoosiy Galili sawaq gilitqa ningi bunuqna e daurbosib dia e itbqab.”²⁹ Onaqa Pita na minjrej, “Angro kalil nanqi ino ñam ulontosib jaraiqab e segi ino ñam ulontqasai.”³⁰ Onaqa Yesus na kamba Pita minjrej, “E bole mermqai. Qolo qujai endeqa ni ijo ñam ulitqam. Tuwe anjamoiyeltosaisoqnmqa ni gisanjoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai.’”³¹ Onaqa Pita a tulan saidosiq minjrej, “Sai. E ni ombla moiqa marimqa, unqum, e ino ñam ulitqasai bole sai.” Onaqa Yesus aqa angro kalil nanqi anjam qujai di minjoqneb.

Yesus a Getsemani nañu aguq di aqa Abu pailyej

³² Yesus aqa angro nanqi koba na walwelosib nañu agu beiq di branteb. Nañu agu di aqa ñam Getsemani. Di brantosib Yesus na aqa angro nanqi minjrej, “Ningi endi awesoqniy. E kiñala sasalosiy ijo Abu pailyosiy bqai.”³³ Degsi minjrnsiq aqa angro qalub agi Pita na Jems na Jon na nanqi segi joqsisaq pailyqajqa sasalej. Sasalosisaq pailyoqnsiq a are tulan gulbekobaiyej.³⁴ Osiqa aqa angro qalub nanqi di minjrej, “E are tulan gulbekobaibqo. Gulbe dena e moiyepratonum. Deqa ningi e ombla endi sosimqa ñam atoqniy.”³⁵⁻³⁶ Degsi minjrnsiq olo kiñala sasalosisaq mandamq di ñam quosiq endegsi pailyej, “O Aba. (Di Hibru anjam. Aqa damu, ‘O Abu.’) Gam bei soqnmqa ni na marimqa gulbe aqa bati bqo endi e bunqosim gilem. Ni kumbra kalil yqa kere. Deqa ni marimqa gulbe endi ijoq baiq. Gulbe endi ya uge uyo bul. Unqum, ni ijo areqalo dauryaim. Ni ino segi areqalo dauryosim ye.”

³⁷ Yesus a degsi Qotei pailyosiq olo tigelosiq aqa angro nanqo areq aisiq ñam atej di nanqi are gulbe na nerenesonab unjrej. Deqa Yesus na Pita minjrej, “O Saimon, ni ñeiejunum e? Ni ñam sokiñalayqa keresai e?”³⁸ Ningi nerenai. Ningi ñam sosib pailyoqniy. Yim gulbe bei nunqoq bqas di gulbe dena ningi uneq wainqwasai. Bole, nunqo are miligiq di ningi e daurbqajqa are unu. Ariya ningi segi gulbe di oqajqa singila saiqoji.”

³⁹⁻⁴⁰ Osiqa Yesus a olo puluosi sasalosiq a nami pailyej qaji degsi olo pailyosiq bosiq aqa angro qalub nanqi unjamjrnaqa nerenesonab unjrej. Unjrnaqa nanqi Yesus anjam bei minjqa keresaiinjrej.

⁴¹ Olo gilsiq Qotei pailyosiq bosiq aqa angro nanqi itnrnsiq minjrej, “Ningi aqaratosib geregere nerenjunub e? Unqum. Bati koboo. Ningi uniy. E Tamo Angro osib une tamo nanqo banq di atqajqa bati bqo.”⁴² Ningi tigelab gilqom. Tamo e osim une tamo nanqo banq di atqajqa agi brantqo.”

Judas a Yesus osiq jeu tamo nanqo banq di atej

⁴³ Onaqa Yesus aqa angro 12 nanqi deqaji bei agi Judas a na tamo gargekoba nanqi sebru ti torom ti elenonab joqsisaq Yesus aqa areq di branteb. Juda gate nanqi ti dal anjam qalie tamo nanqi ti atra tamo kokba ti nanqi na nanqi qarinjrnab Yesus ojqa beb.⁴⁴ Judas a nami nanqi ti qaiosib anjam gereiyosib a na endegsi minjrej, “E na tamo kundoqyqai agide. A ojsib geregere taqatosib osib giliy.”

⁴⁵ Onaqa Judas a Yesus aqa areq bosiq minjrej, “O Tamo Koba.” Degsi minjsiq kundoqyey.
⁴⁶ Kundoqyonaqa tamo nanqi brantosib banq waiyosib Yesus oqeb.

⁴⁷ Onaqa Yesus aqa angro bei jojom di tigelesoqnej qaji a na aqa sebru osiqa atra tamo gate aqa kangal tamo gateq di qalqajqa sebru waiwej grotosiqa dabkala segi gentetej. ⁴⁸ Onaqa Yesus na tamo nanği di minjrej, “E leñ ojo tamo unum deqa kiyo ninği sebru ti torom ti elenjosib e ojaq bonub e?” ⁴⁹ E bati gaigai atra tal miligiq di ninği koba na sosimqa Qotei aqa anjam paltoqnem. Bati deqa ninği yala ban waiyosib e ojosai. Ninği kumbra degyeb deqa Qotei aqa anjam nengrenq di so qaji di aqa damu brantej.” ⁵⁰ Yesus a nanği degsi minjrnaqa aqa angro kalil nanği a uratosib jaraiyeb.

Angro wala bei a yosi ulanrej

⁵¹ Bati deqa angro wala bei a ñeio gara segi na kabuosiq Yesus dauryej. Onaqa tamo nanği na angro di ojeb. ⁵² Ojnabqa a ñeio gara segi nanço banq di uratosiqa yosi ulanrej.

Juda tamo kokba nanği Yesus aqa jejamuq di une qametqa marsib koroeb

⁵³ Onaqa tamo nanği na Yesus osib atra tamo gate aqa talq osi gileb. Dia atra tamo kokba ti Juda gate nanği ti dal anjam qalie tamo nanği ti kalil koroesoqneb. Koroesonabqa tamo nanği na Yesus osi gilsib nanço ulatamuq di tigelteb. ⁵⁴ Nanği Yesus osi gileq nabqa Pita a kiñala isa isaq na Yesus dauryosiq uli uliosiq gilsiq torei atra tamo gate aqa tal meq di brantej. Brantosiq nanği Yesus kiweryib unqajqa deqa are qalsiq qaja tamo qudei nanği tal meq di ñam tunğuyosib awesonabqa bosiq nanği koba na ñam yoroqneb.

⁵⁵ Onaqa atra tamo kokba ti Juda gate nanği ti kalil koroesosibqa nanği Yesus aqa jejamuq di une qametqa are qalsib anjam ñamoqneb. Di kiyaqa? Anjam dena nanği Yesus qalib moiqajqa deqa. Anjam ñamonab ñamonab ugeinrej. ⁵⁶ Deqa nanği tamo gargekoba metnrjreqnab boqnsib gisanj anjam Yesus aqa jejamuq di qamelenjoqneb. Nanği anjam laña laña maroqneb. Nanço anjam di qujaiosai. ⁵⁷ Onaqa nanço ambleq dena tamo qudei nanği tigelosib Yesus aqa jejamu laña gisanjosib mareb, ⁵⁸ “Tamo endi a endegsi marnaq iga quem, ‘E atra tal koba endi tamo na gereiyo qaji di kongrontosiyqa bati qalub qa olo atra tal bei tamo na gereiyosai qaji di tigeltqai.’” ⁵⁹ Ariya nanço anjam di dego qujaiosai. Nanği anjam laña laña maroqneb.

⁶⁰ Onaqa atra tamo gate a nanço anjam di qusiqa a tigelosiqa Yesus aqa areq bosiq nenemyej, “Tamo nanği endi une gargekoba ino jejamuq di qameqñub. Di ni kamba anjam bei marqasai e?” ⁶¹ Onaqa Yesus a torei mequmej. A anjam bei yala marosai.

Deqa atra tamo gate na olo nenemyej, “Ni Kristus e? Ni Qotei Goge Koba aqa Niri e? Ni e merbe.” ⁶² Onaqa Yesus na minnej, “Od. Agi e segi. Ni que. E Tamo Angro. Bunuqna e lan qureq oqsiy Qotei singila koba ti unu qaji aqa ban woq di awesosiy olo lanbjiq na boqñit ninği e nubqab.” ⁶³ Onaqa atra tamo gate a Yesus aqa anjam di qusiqa a tulan minjin oqetonaqa aqa segi gara jugo bumbranyosiq marej, “Aqa une agi a segi na babtqo iga quonum. Deqa iga kiyaqa tamo bei olo metonam bosim aqa une marqas?” ⁶⁴ Aqa misilin anjam ninği quonub. Deqa ninği kiwersib marqab?” Onaqa nanği kalil mareb, “A bole une ti. Deqa qalib moiym.”

⁶⁵ Nanği kalil degsib marnabqa nanço ambleq dena tamo qudei nanği tigelosib Yesus miselyoqneb. Osib aqa ñamdamu gara na qosetosib ban na qaloqnsib minjoqneb, “Ni Kristus amqa ni ubtosim mare, yai na ni lumqo?” Onaqa qaja tamo qudei nanği Yesus aqa areq boqnsib a ula ponjoqneb.

Pita a gisanjoqalubtosiq marej, “E Yesus qaliesai”

⁶⁶⁻⁶⁷ Ariya Pita a tal meq di awesosiq ñam yoreqnaqa atra tamo gate aqa kangal uña bei a bosiq Pita unsiqa kogyosiq minnej, “Ni dego Yesus Nasaret qaji aqa angro bei. Ni nami a dauryosim laqnem.” ⁶⁸ Onaqa Pita a tulan saidosiq minnej, “Ni anjam merbonum di e qaliesai.” Degsi minjsiq tigelosiq tal qala beiq gilsiq di soqnej. ⁶⁹ Sonaqa kangal uña dena olo Pita unsiqa tamo nanği jojom di tigelesoqnej qaji nanği minjrej, “Tamo di a dego Yesus aqa angro bei.” ⁷⁰ Onaqa Pita a olo tulan saidej.

Olo kiñala soboleiyonaq tamo qudei Pita aqa areq di tigelesoqneb qaji nanği Pita koqyosib minjeb, “Ni Galili qaji tamo. Deqa iga qalieonum, ni Yesus aqa angro bei.” ⁷¹ Onaqa Pita a olo tulan singila na saidosiq marej, “E tamo di qaliesai bole sai. E bole maronum. E gisanjot Qotei na e lubem.” ⁷² A degsi marnaqa tuwe anjamej. Tuwe anjamonaga Pita a qusiqa anjam nami Yesus na minnej qaji, “Tuwe anjamoiyeltosaisoqñimqa ni gisanjoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai,’” anjam deqa olo are qalsiq poiyonaqa tulan akamugetej.

¹ Onaqa nobqolo malu qameqnaq atra tamo kokba ti Juda gate nanği ti dal anjam qalie tamo nanği ti kalil koroososibqa Yesus qalib moiqajqa anjam keretoqneq. Anjam kereonaq nanği Yesus aqa banj tontetosib osi gilsib Rom nanço gate Pailat aqa banq di ateb. ² Onaqa Pailat na Yesus nenemyej, "Ni Juda nanço Mandor Koba e?" Onaqa Yesus na minnej, "Od. Anjam ni maronum di kere." ³ Onaqa atra tamo kokba nanği Yesus aqa anjam di qusib minjin oqetnjrnaqa aqa jejamuq di une gargekoba qametoqneq. ⁴ Deqa Pailat na olo Yesus minnej, "Nanği une gargekoba ino jejamuq di qameleneqnub. Ni kamba anjam bei marqasai e?" ⁵ Onaqa Yesus a torei mequmej. A anjam bei yala marosai. Deqa Pailat a tulan prugugetej.

Pailat a marej, "Ninği Yesus a namburbasq di qamiy"

⁶ Pailat aqa kumbra gaigendi. Wausau gaigai yori bati koba brantoqnimqa Juda tamo unğasari nanği tamo qujai aqa nım maroqniqbqa Pailat na tamo di tonto talq dena uratoqnsim enjroqnaq. ⁷ Bati deqa tamo bei aqa nım Barabas a tonto talq di soqnej. A nami tamo qudei joqsıqa Rom nanği ti qotsib tamo qudei nım nab morenej. Deqa a ojsib tonto talq di waiyeb. ⁸ Waiyonab sonaqa tamo unğasari kalil nanği Pailat aqa areq gilsibqa a nango yori bati qa kumbra gaigai yoqnej qaji di olo yqajqa minnej. ⁹ Minjnabqa a na nenemnjrej, "E Juda nanço Mandor Koba uratosiy enğwai e? Ninği na merbiy." ¹⁰ Pailat a nanği degsi nenemnjrej? Di kiyayaq? A qalieej, atra tamo kokba nanği Yesus qa ugeosib deqa a ojsib Pailat aqa banq di ateb. ¹¹ Onaqa atra tamo kokba nanği na tamo unğasari kalil nango areqalo tigeltetnjreb. Tamo unğasari nanği Pailat minjibqa a na Barabas uratosim enjrsimqa olo Yesus qalim moiqajqa deqa nango areqalo tigeltetnjreb. ¹² Onaqa Pailat na olo minjrej, "E ninği Barabas enğwajqa merbonub deqa e Yesus kiyeryqai? Agi ninği a qa mareqnub, 'A Juda nanço Mandor Koba.'" ¹³ Onaqa nanği kalil murqumyosib minnej, "Ni a namburbasq di qame." ¹⁴ Onaqa minjrej, "Kiyayaq Yesus qalit moiqa? A une kiye yoq deqa a namburbasq di qamqai?" Degsi minjrnaga nanği olo tulan murqumyoqnsib wainyoqnsib minjoqneq, "Ni a namburbasq di qame." ¹⁵ Onaqa Pailat a nango are latetnjrqa osiqa nango anjam di dauryosıqa Barabas tonto talq dena oqeq atsiqa nanği enjrej. Enjrsıqa olo Yesus osiq qaja tamo nango banq di atsiqa minjrej, "Ninği Yesus bu toqon na kumbainjyiy." Degsi minjrnaga nanği na Yesus osib kumbainyeb. Kumbainyosib koboonaqa Pailat na olo minjrej, "Ninği Yesus namburbasq di qamqajqa osib giliy."

Qaja tamo nanği Yesus misilinyoqneq

¹⁶⁻¹⁷ Pailat na qaja tamo nanği degsi minjrnaga nanği Yesus banj ojsib Rom nango tal kobaquajaq osi gileb. Osı gilsib qaja tamo kalil nanği metnjrnab bosib tal dia koroeb. Koroosib gara jugo olekoba lent mandor kokba nanği gaigai jigeqneq deqaji bei osib Yesus jıgeteb. Osib sil luwit osib lulumosib sil dena mandor nango gate tatal bul gereiyosib aqa gateq di atetosib singila na teqıyeb. ¹⁸ Osib gısan na Yesus binjoqnsib minjoqneq, "O Juda nango Mandor Koba, kaiye!" ¹⁹ Degsib Yesus minjoqnsib bu toqon na aqa gateq di qaloqnsib miselyoqnsib aqa areq di sinğa pulutoqneq. ²⁰ Nanği degsib Yesus misilinyosib koboonaqa gara lent di piqtetosib aqa segi gara olo jıgetosib aqa qawarq di aqa segi namburbas atetosib a banj ojsib gaintqa sawaq osi gileb.

Nanği Yesus osib namburbasq di qameb

²¹ Nanği Yesus osi giloqnsıbqa gamq di tamo bei walwelosıq Jerusalem aiyeqnaqa a turosib ojsib Yesus aqa qawarq dena namburbas yayiosib tamo di yonabqa a kamba qoboyosıqa gam na Yesus dauryosıq giloqnej. Tamo di aqa nım Saimon. A Sairini qure qaji. A Aleksander Rufus wo nango abu.

²² Nanği Yesus osi gilsib sawa agu kiñala bei aqa nım Golgota di branteb. Nım di aqa damu, "Tamo gate tanu." ²³ Di brantosıb qaja tamo nanği na wain ti kial aqa ya isa koba de ti bulyosib Yesus anaiyonab uyo oneiyonaq ugeiyonaq uratej. ²⁴ Onaqa qaja tamo nanği na Yesus osib namburbasq di qameb. Qamsib Yesus aqa gara elenqa marsib gıteleneq. Osib meninj silali alañeb. Tamo yai aqa meninj na bunjırqas di a na gara oqas. Degsib marsib meninj silali alañosib gara elenqeb.

²⁵ Sej bati 9 onaqa nobqolo nanği Yesus namburbasq di qameb. ²⁶ Qamsib namburbas mutu gogeq di anjam endegsib nenğrenyeb, "Tamo endi a Juda nanço Mandor Koba." Yesus a nami maroqnej, "E Juda nanço Mandor Koba." Yesus aqa une deqa osib anjam di nenğrenyeb. ²⁷ Bati deqa bajın tamo aiyel dego namburbasq di gaintnjrsib nımeb. Bei Yesus aqa banj woq di qameb. Bei Yesus aqa banj qonanq di qameb. ²⁸ Kumbra dena Qotei aqa anjam bei nenğrenq di so qaji di aqa damu brantej. Agi endegsib nenğrenyeb, "Tamo unğasari nanği marqab, 'Kristus a dego une tamo.'"

²⁹ Yesus a namburbas goge di sonaqa tamo unğasari nanği aqa ulatamuq dena walwelosib gile beoqnsib a misilinyoqnsib gate gainyoqnsib minjoqneq, "Ni nami marem, 'E atra tal

koba koṅgrontosiyqa bati qalub qa olo tigeltqai.' Ni nami degsi marem. ³⁰ Ino anjam di boleamqa ni ino segi jejamu aqaryaiyosim ṅamburbas uratosim mandamq aiyee." ³¹ Atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanṅi ti dego Yesus degsib misilinyoqneḅ. Osib segi segi maroqneḅ, "A na tamo unṅasari gargekoba nanṅi aqaryainjroqnej. Ariya a na aqa segi jejamu aqaryaiyqa keresai. ³² A maroqnej, 'E segi Kristus. E Israel nanṅo Mandor Koba.' Aqa anjam di boleamqa a ṅamburbas uratosim mandamq aiyimqa iga unsm marqom, 'Bole.'" Onaqa bajin tamo aiyel Yesus ombla gaintnjreb qaji nanṅi dego Yesus degsib misilin anjam minjoqneḅ.

Yesus a moiyej

³³ Qanam jige serj bati 12 onaqa sawa kalil tulaṅ ambruosi sonaq gilsiq serj bati 3 onaḅ bilaqtej. ³⁴ Onaqa Yesus a tulaṅ leleṅosiqqa marej, "Eloi, Eloi, lama sabaktani?" Di Hibru anjam. Anjam di aqa damu, "O ijo Qotei. O ijo Qotei. Ni kiyaaqa e qoreibonum?" ³⁵ Onaqa tamo qudei Yesus aqa areḅ di tigelesoqneḅ qaji nanṅi aqa anjam di qusib mareḅ, "Ninṅi quiy. A Elaija meteḅnu." ³⁶ Degsib marnabqa tamo bei a urur ti gilsiq gara ṅenṅi bei osiq wain isa kobaḅ q di tuḅtosiqqa soruḅ di qosisiqa osi bosiqqa Yesus anaiyqajqa soḅtosiqqa aqa medabuḅ di atej. Osiqa marej, "Iga mati tariṅosim koqyesqom. Elaija a bosim Yesus ṅamburbasq dena osim mandamq atqas kiyo?" ³⁷ Onaqa Yesus a olo tulaṅ leleṅosiqqa mondor titosiq aqa ṅambile uratosiq moiyej.

³⁸ Bati qujai deqa gara kobaquja atra tal miligiq di gainesoqnej qaji a goge na branosiḅ aisiḅ poaiyelej. ³⁹ Yesus a degsi mondor titosiq moiyej deqa qaja tamo nanṅo gate Yesus aqa areḅ di tigelesoqnej qaji a unsiqa marej, "Bole. Tamo endi a Qotei aqa Niri."

⁴⁰ Unṅasari qudei nanṅi isaḅ di tigelesosib Yesus koqyoqneḅ. Bei Maria Makdala qure qaji. Maria bei aḅi Jems yala Joses wo nanṅo ai. Unṅa bei Salome. ⁴¹ Yesus a nami Galili sawaq di sonaqa unṅasari nanṅi dena a dauryosib laḅnsib kaṅgalyoqneḅ. Bunuqna Yesus a Galili sawa uratosiqqa a na nanṅi qalub unṅasari qudei ti joḅsiqa koba na Jerusalem beleneḅ.

Josep a Yesus aqa jejamu osiq subq atej

⁴² Juda nanṅo yori bati brantqa laqnej deqa yori bati aqa inṅi inṅi kalil gereiyosib atnab soqnej. ⁴³ Onaqa bilaqtonaqa tamo bei aqa ṅiam Josep a Yesus aqa jejamu osim subq atqa marsiqa Pailat nenemyqa gilej. Josep a Juda nanṅo gate bei. A Arimatea qure qaji. Aqa kumbra tulaṅ boledamu. Deqa tamo unṅasari kalil nanṅi a qa maroqneḅ, "A tamo bolequja." A endegsi are qaloqnej, "Bunuqna Qotei a bosim gago Mandor Koba sosim iga taqatḅwas." A degsi are qaloqnsiq Qotei qa tariṅoqnsiq soqnej. A Pailat aqa talq gilsiqqa aqa areḅ di tigelej. A ulaosai. Osiqa Pailat nenemyej, "Ni e odbimqa e Yesus aqa jejamu osiy subq atqa kere e?" ⁴⁴ Onaqa Pailat a tulaṅ pruguetosiq marej, "Yesus a urur moiḅo e?" Osiqa qaja tamo nanṅo gate a metonaḅ bonaḅ nenemyej, "Yesus a bole moiḅo e?" ⁴⁵ Onaqa minjej, "Oḅ, a moiḅo." Onaqa Pailat a anjam di qusiqa Josep odyosiq minjej, "Di kere. Ni Yesus aqa jejamu am. Osim subq ate." ⁴⁶ Onaqa Josep a gilsiqqa gara qat awaiyosiqqa Yesus aqa jejamu ṅamburbasq dena osiqqa gara qat na dalaosiq osi gilej. Osi gilsiqqa sub bei nami meniṅ miligiq di gereiyeb qaji dia atsiqa meniṅ kobaquja belbeltosiqqa dena sub me getentej. ⁴⁷ Josep na Yesus subq ateqnaqa Maria Makdala qure qaji wo Maria bei aḅi Joses aqa ai wo bosib koqyesoqneḅ.

16

Yesus a olo subq na tigelej

¹ Onaqa yori bati kobonaqa Salome na Maria Makdala qure qaji na Jems aqa ai Maria na nanṅi qalub ṅam so aqa ya quleq tulaṅ boledamu awaiyeḅ. ṅam so aqa ya di Yesus aqa jejamuḅ di liyqajqa deqa awaiyeḅ. ²⁻³ Osib nobqolo ambru nanṅi tigelosib Yesus aqa jejamuḅ di liyqajqa deqa subq giloqnsib gamḅ di segi segi maroqneḅ, "Yai na meniṅ kobaquja sub me getentejunu qaji di beltosim taḅal atetḅwas?" ⁴ Degsib maroqnsib gilsib ṅam ateb di meniṅ kobaquja waḅosiqqa taḅal di sonaq uneb. Meniṅ di tulaṅ kobaquja. ⁵ Onaqa nanṅi sub miligiq aisib anḅro wala bei baṅ woḅ di awesonaḅ unsib ulaugeteb. Anḅro wala di aqa gara tulaṅ qat.

⁶ Onaqa anḅro wala na minjrej, "Ninṅi ulaaib. E qalie, ninṅi Nasaret tamo Yesus ṅamburbasq di qameḅ qaji a qa ṅameqnuḅ. A endi sosai. A subq na tigelqo. Ninṅi bosib sub miligi uniy. A ṅeioteb qaji lume aḅi unu. ⁷ Ninṅi unsibqa olo puluosib aisib Yesus aqa anḅro qudei nanṅi Pita ombla endegsib minjriy, 'Yesus a subq na tigelqo. Tigelosiq ninṅi qa namoosiq Galili sawaq gilqai. Aḅi a nami ninṅi endegsi mernjej, 'E ninṅi qa namoosiy Galili sawaq gilqai.'" Deqa ninṅi dego Galili sawaq gilsib dia a itqab."

⁸ Onaqa nanṅi qalub tulaṅ ulaugetosib are toṅtoṅnjrnaqa sub uratosib olo puluosib aiyeb. Aiyosiqnsibqa gamḅ di tamo unṅasari nanṅi turoqnsib anjam bei minjrosaiyoqneḅ. Nanṅi laṅa aiyoyoqneḅ. Di kiyaaqa? Nanṅi tulaṅ ulaugeteb deqa.

Maria Makdala qure qaji a Yesus unej

⁹ Yori bati koboonaqa nobqolo ambru Yesus a subq na tigelosiq mati Maria Makdala qure qaji aqaq di brantonaq unej. Maria agi nami Yesus na mondor uge 7 nanqi aqaq dena winjretej qaji. ¹⁰⁻¹¹ A Yesus unsiqa olo puluosi gilsiq Yesus aqa angro qudei nami Yesus dauryosib laqneb qaji nanqi are ugeinjrnaqa akameq nabqa itnjrsiq minjrej, "E Yesus unonum. A njambile unu." Onaqa nanqi Maria aqa anjam di qunab ugeinjrej. Nanqi aqa anjam deqa poinjrosai.

Yesus aqa angro aiyel nanqi gamq di Yesus uneb

¹² Olo bati bei Yesus aqa angro aiyel nanqi nañu gam bei dauryosib gileq nabqa Yesus aqa jejamu bulyosiq nanqoq di brantonaq uneb. ¹³ Unsibqa nanqi olo puluosib aisib Yesus aqa angro qudei nanqi minjreb, "Yesus a gagooq di brantqoqa iga unonum." Degsib minjrnabqa nanqi dego qunab ugeinjrej. Nanqi anjam deqa poinjrosai.

Yesus na aqa angro nanqi wau enjrej

¹⁴ Olo bati bei Yesus aqa angro 11 nanqi tal miligiq di awoosib ingi uyeq nabqa Yesus a nanqoq di brantej. A nami subq na tigelonaqa tamo qudei na unsib nanqi sainjrnab qunab ugeinjrej. Nanqo are getenjniresoqnej. Deqa Yesus a segi nanqoq di brantosiqa nanqi njirinjnrej. ¹⁵ Osiqa minjrej, "Ningi tigelosib sawa sawa kalil keretoqnsib tamo ungasari kalil nanqi ijo anjam bole minjre minjre laqniy. ¹⁶ Tamo ungasari nanqi e qa nanqo areqalo singilatosis yanso oqab di Qotei na nanqi elenqas. Ariya tamo ungasari nanqi e qa nanqo areqalo singilatqasai di Qotei na nanqi elenqasai. A na nango une qa peginjrsim awai uge enjrqas. ¹⁷ Tamo ungasari e qa nanqo areqalo singilatqab qaji nanqi marjwa gargekoba endeqaji babtoq nab. Nanqi ijo ñam na mondor uge uge winjroq nab. Qotei na nanqo mej bulyetnjroqniqqa nanqi qure utru bei bei nango anjam bunuj maroq nab. ¹⁸ Nanqi ban waiyosib amal uge ojoq nab. Nanqi ya isa koba qaja ti di uyoq nib dena morenqasai. Nanqi ma tamo nanqo gateq di ban atoq nib nanqi olo boleq nab."

Yesus a lanj qureq oqej

¹⁹ Tamo Koba Yesus na aqa angro nanqi degsi minjrnaqa Qotei a Yesus lanj qureq osi oqsiqa aqa ban woq di awotej. ²⁰ Onaqa aqa angro nanqi jaraiyosib sawa sawa kalil keretoqnsib Qotei aqa anjam palontoq neb. Palonteq nabqa Tamo Koba a nanqi koba na wauoqnsiq marjwa gargekoba babtoqnsiq dena nanqo anjam singilatoqnej.

LUK

Luk a anjam endi nenjrenjyosiq Tiofilus aqaq qarinyej

¹⁻² O Tamo Koba Tiofilus, kumbra kalil Qotei a nami gago ambleq di yoqnej qaji di aqa wau tamo nanji unoqnsib deqa iga saigoqneb. Nanjo anjam di tamo gargekoba nanji quoqnsib nenjrenjyoqneb. ³ Deqa e dego anjam di nenjrenjyosiy inoq qarinyeqa are qalem. Are qalsimqa anjam aqa damu geregere qalieqajqa deqa nenemosim laqnem. Nenemosim laqnsimqa anjam di utruq na nenjrenjyosim agi inoq qarinyonum. ⁴ Deqa ni sisiyosim qalieqam, anjam ni nami mermoqneb qaji di bole kalil.

Sekaraia aqa njanj Elisabet a gumannej

⁵ Herot a Judia sawa nanjo mandor sonaqa bati deqa atra tamo bei aqa nam Sekaraia a soqnej. A atra tamo Abiya aqa moma. Sekaraia aqa njanj a atra tamo gate Aron aqa moma. Aqa nam Elisabet. ⁶ Sekaraia aqa njanj wo nanjo kumbra tulan boledamu. Nanji Qotei aqa dal anjam kalil geregere dauryoqnsib soqneb. Nanji Tamo Koba aqa namgalaq di une saiqoji. ⁷ Elisabet aqa miligi ugeej deqa aqa gumbulun wo angro saiqoji sosibqa qelieb.

⁸ Bati bei Sekaraia aqa wau qujai nanji ti Qotei atraiyqa marsibqa Jerusalem gileb. ⁹ Nanjo ambleq dena tamo bei giltibqa a Tamo Koba aqa atra tal miligiq gilsim nam qaq koitim quleqamqa Qotei atraiyqajqa deqa Jerusalem gileb. Gilsib nanji tamo yai giltqab di qalieqajqa deqa nanji menin alano bubuneb. Menin alanonabqa Sekaraia aqa menin na bunnej. Deqa nanji Sekaraia giltonabqa a atra tal miligiq gilsiq Qotei atraiynej. ¹⁰ Qotei atraiyeqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanji atra tal oqeq di koroosib Qotei pailyosib soqneb. ¹¹⁻¹² Onaqa Tamo Koba aqa lan angro bei aisiq Sekaraia aqa ulatamuq di brantosiqa atra bijal nam qaq koitoqnej qaji ban woq di tigelonaq unsiqa tulan ulaugetej. ¹³ Onaqa lan angro na minnej, "Sekaraia, ni ulaaim. Qotei a ino pailyo quetmq. Deqa ino njanj Elisabet a gumanjosim angro mel oqas. Yim ni aqa nam Jon waiyqum. ¹⁴ Angro di a namabimqa ni tulan areboleboleimqas. Tamo ungasari gargekoba nanji dego a unsiqqa tulan areboleboleinjraqas. ¹⁵ Angro di a Tamo Koba aqa namgalaq di nam koba ti sqas. A wain ti ya singila ti uyoqnsasai. A aqa ai miligiq di soqnimqa Mondor Bole na a singilatoqnsas. ¹⁶ Bunuqna a na Israel gargekoba nanji are bulyetnjroqnim nanji nanjo Tamo Koba Qotei areiyonqgab. ¹⁷ Kristus a bqa laqnimqa Jon a namosim Qotei aqa medabu o tamo Elaija aqa kumbra ti singila ti osim Kristus aqa gam gereiyetqas. A Kristus aqa gam endegsi gereiyetqas. Abu nanjo angro nanji ti jeu jeu soqnsibqa a na nanji are bulyetnjroqnim nanji are qujaitosib sqab. Tamo ungasari Qotei aqa anjam gotranjyequb qaji nanji dego a na are bulyetnjroqnim nanji kumbra bole bole dauryoqngab. Jon na degsim tamo ungasari nanjo areqalo gereiyetnjrim soqnsibqa Tamo Koba a bqas."

¹⁸ Onaqa Sekaraia na kamba lan angro di minnej, "E tulan qelionum. Ijo njanj a dego qeligo. Deqa e kiyersiy qalieqai, ino anjam di bole?"

¹⁹ Onaqa lan angro na Sekaraia minnej, "Ijo nam Gebriel. E Qotei aqa ulatamuq di tigelejunum. Qotei a segi na e qarinqboqa bosim anjam bole endi ni mermonum. ²⁰ Deqa ni que. Ni ijo anjam pimosai deqa bini medabu getenjimqa sqam. Bunuqna anjam e ni mermonum qaji aqa damu kalil brantimqa ino medabu olo waqtosim anjam maroqngam. Bati Qotei na giltqo qaji batiamqa ijo anjam aqa damu kalil brantim ni unqam." Lan angro na degsiqa Sekaraia minnej.

²¹ Tamo ungasari nanji Sekaraia a olo atra talq dena oqedqajqa deqa tarinoqneb. Osib maroqneb, "Sekaraia a kiyaja atra tal miligiq di sokobaiyqo?" ²² Onaqa Sekaraia a oqedosiqa nanji anjam minjraqa yonaq keresaiynej. Deqa nanji mareb, "Qotei aqa manjwa bei atra tal miligiq di brantqoqa Sekaraia a unqo. Deqa a anjam marqa keresai." Sekaraia aqa medabu getenjnej deqa a ban na segi nanji anjam minjroqnej. ²³ Ariya bunuqna aqa atraiyo wauqa bati koboonaqa a olo puluosiqqa aqa qureq oqej. ²⁴ Bati bei aqa njanj Elisabet a gumannej. Deqa a bai 5 aqa talq di soqnej. A boleq di walweloasioqnej. Osiqa marej, ²⁵ "Bini Tamo Koba a kumbra tulan boledamu e ebsiqqa tamo ungasari nanjo namgalaq di ijo gulbe kobotetbqo."

Lan angro Gebriel a Maria aqaq di brantej

²⁶ Onaqa bai 5 di koboonaqa Qotei na aqa lan angro Gebriel olo qarinyonaqa Galili sawa nanjo qure bei nam Nasaret deq aiyej. ²⁷ Aisiq dia dungege bei aqa nam Maria aqaq di brantej. Tamo bei aqa nam Josep a na Maria oqajqa saga qameb. Josep a Mandor Koba Devit aqa moma. ²⁸ Gebriel a Maria aqaq di brantosiqa minnej, "O Maria, kaiye. Tamo Koba a ni ombla unub. A ni kumbra tulan boledamu emqo." ²⁹ Onaqa Maria a anjam di qusiqa tulan prugugetej. Osiqa are qalej, "Lan angro di aqa anjam e poibosai." ³⁰ Onaqa

lanj angro na minjej, “Maria, ni ulaaim. Qotei a ni qa are tulan boledamuiyqo. ³¹ Deqa ni gumanjosim angro mel oqam. Osim aqa ñam Yesus waiyqam. ³² A ñam tulan kobaquja oqas. Nanji a qa maroqnqab, ‘A Qotei Goge Koba aqa Njiri.’ Qotei na a gilmqqa a Mandor Koba sqas. A na aqa moma Devit nami mandor koba soqnej qaji aqa wau osim a kamba Mandor Koba sqas. ³³ Deqa a Jekop aqa moma kalil nanjo Mandor Koba sosimqa nanji bati gaigai taqatnjroqnqas. Aqa wau di koboqa keresai.”

³⁴ Onaqa Maria na lanj angro di minjej, “Kumbra di kiyersi brantqas? E tamo osaiunum.”

³⁵ Onaqa lanj angro na minjej, “Mondor Bole a inoq aisim Qotei Goge Koba aqa singila emimqa ni angro oqam. Deqa nanji a qa maroqnqab, ‘A Qotei aqa Njiri.’ A Qotei aqa segi kumbra ti sqas.

³⁶ “Ni que. Ino gagai Elisabet a dego angro mel oqas. A qeliosiq gumanqo. Nanji nami a qa maroqneb, ‘A angro oqa keresai.’ Ariya bini a gumanqo bai 6 gilqo. ³⁷ Qotei a kumbra kalil yqa kere. Kumbra bei a yqa keresai di sosai.”

³⁸ Onaqa Maria na lanj angro di minjej, “E Tamo Koba Qotei aqa kangal uña. Anjam ni e merbonum qaji di Qotei na dauryosim kumbra degsi ebem.” Onaqa lanj angro a Maria uratosiq gilej.

Maria a Elisabet unqajqa gilej

³⁹ Bati deqa Maria a tigelosiq urur ti Sekaraia aqa qureq oqej. Qure di yamban. A Judia sawaq di unu. ⁴⁰ Oqsic Sekaraia aqa talq di brantosiqqa Elisabet itosiq metej, “O gagai Elisabet, kaiye.” ⁴¹⁻⁴² Metonaqa Elisabet a Maria aqa anjam di qunaqa angro a Elisabet aqa meneq di anñilej. Onaqa Mondor Bole a Elisabet aqaq aisiq singila yonaqa a tulan maosiqqa Maria minjej, “Qotei a kumbra tulan boledamu ni emqo. Kumbra deqaji Qotei a nami ungasari gudei nanji enjrosaiognej. Angro ino meneq di unu qaji a dego Qotei na kumbra tulan boledamu yqo. ⁴³ O Maria, ni ijo Tamo Koba aqa ai. E uña kiyero deqa ni ijo talq bonum? ⁴⁴ Ni que. Ni e methonum e ino anjam quonumqa angro ijo meneq di unu qaji a areboleboleiyqoqa anñilqo. ⁴⁵ Tamo Koba a na ni kumbra boledamu emqas anjam di mermonaqa ni qusim marem, ‘Bole, Qotei aqa anjam di aqa damu brantqas.’ Ni degsi marem deqa ni tulan areboleboleimim sqam.” Elisabet na degsiqa Maria minjej.

Maria a Qotei aqa ñam soqtej

⁴⁶ Onaqa Maria a kamba medabu waqtosiqqa marej, “Ijo are na e Tamo Koba aqa ñam soqtosim a binjiyeqnum.

⁴⁷ E Qotei qa tulan areboleboleibeqnu. Agi a na iga padalo sawaq na elenjej.

⁴⁸ E aqa kangal uña. E ñam saiqoji. Di unqum. Qotei na e uratbosai. A na e nubsiqqa areibqo. Deqa bati endeqa ti bunuq qa ti tamo ungasari kalil nanji e qa endegsib maroqnqab, ‘Qotei na Maria kumbra tulan boledamu yej.’

⁴⁹ Qotei singila koba ti unu qaji a na e aqaryai-beqnu.

Qotei aqa ñam getento koba. Une bei aqaq di sosai.

⁵⁰ Qotei a tamo ungasari kalil aqa sorgomq di unub qaji nanji qa tulan duleqnu. Bati endeqa ti bunuq qa ti Qotei a nanji qa duloqnsim sqas.

⁵¹ Qotei a wau singila koba yeqnu.

Tamo ungasari nanjo segi ñam soqtqa are qaleqnu qaji nanji Qotei na olo winjretnaq jaraiyeqnu.

⁵² A na mandor kokba nanji kobotnjroqnsiqqa tamo ungasari nanjo segi ñam aguq ateqnu qaji nanji olo ñam soqtetnjretnaq.

⁵³ Tamo ungasari mam unub qaji nanji Qotei na inji anainjretnaq nanji kere na unub.

Ariya tamo ungasari inji koba ti unub qaji nanji a na uratnjretnaqa nanji inji saainjretnaq.

⁵⁴⁻⁵⁵ A na aqa wau tamo Israel nanji aqaryainjretnaq.

A nami marej, ‘E Israel nanji qa gaigai duloqnqai.’

A aqa anjam deqa are qaloqnsiqqa agi bini Israel nanji aqaryainjretnaq.

Qotei aqa anjam di a na nami gago moma utru nanji minjrej.

Agi a na anjam di Abraham aqa moma kalil nanji ti minjrej.”

Maria a medabu waqtosiqqa anjam degsi marej.

⁵⁶ Bai qalub Maria a Elisabet aqa talq di soqnej. Di koboonaqa a olo puluosiqqa aqa qureq gilej.

Elisabet a aqaratonaq Jon a ñambabej

⁵⁷ Onaqa Elisabet aqa bati kereonaqa a aqaratej. Aqaratonaaqa aqa angro mel ñambabej.

⁵⁸ Nambabonaqa aqa qure qujai nanji ti aqa leñ nanji ti kalil endegsi poinjrej, “Tamo Koba a Elisabet qa tulan dulosiqqa aqa miligi gereiyqoqa angro mel oqo.” Nanji degsi poinjrej deqa nanji Elisabet koba na areboleboleinjrej.

⁵⁹⁻⁶⁰ Bati 8 kobonaqa nanġi anġro di muluġ waiyqa marsib koroeb. Koroosib aqa ñam Sekaraia waiyqa laqnaqqa aqa ai na saidnrjsiqa minjrej, "Iga aqa ñam Jon waiyqom." ⁶¹ Onaqa nanġi na minjeb, "Ñam di ino lej nanġoq di sosai." ⁶² Degsi minjsib ban na Sekaraia nenemyeb, "Ni ino anġro ñam yai waiyqam?" ⁶³ Onaqa a ban na minjrej, "Pepa bei osbabqa e aqa ñam nengrenjyit ninġi unqab." Pepa osi bonabqa endegsi nengrenjey, "Aqa ñam Jon waiyqom." Degsi nengrenjyonaqa nanġi kalil tulaġ prugeb. ⁶⁴ Onaqa bati qujai deqa Sekaraia aqa meġ otyonaqa medabu waqtosiqa anġam maroqnsiqa Qotei aqa ñam soqtoqnej. ⁶⁵ Bati deqa tamo unġasari kalil qure dia soqneq qaji nanġi kumbra deqa qusib ulaeb. Ulaosib kumbra deqa mare mare laqnaqqa nanġo anġam di tulaġ kobaonaqa qure kalil Judia sawaq di so qaji nanġi quekriteb. ⁶⁶ Tamo unġasari anġam di queb qaji nanġi kalil maroqneq, "Anġro di a tamo kiyero sqas?" Nanġi degsi maroqneq. Di kiyaaq? Qotei aqa singila anġro di aqaaq di sonaq uneb deqa.

Sekaraia a Qotei aqa medabu osiqa anġam marej

⁶⁷ Onaqa Mondor Bole a Jon aqa abu Sekaraia aqaaq aisiq singila yonaqa medabu waqtosiqa anġam endegsi marej, ⁶⁸ "Iga Tamo Koba Qotei aqa ñam tulaġ soqtoqnoqom. A Israel gago Qotei. Iga aqa segi tamo unġasari unum deqa a na bosim iga awaigim iga padalqasai. ⁶⁹ Aqa wau tamo Devit aqa lej na tamo singila koba bei ñambabqas. Qotei na tamo di giltej deqa a na iga elenqas. ⁷⁰ Qotei aqa kumbra deqa nami aqa segi medabu o qaji tamo nanġi anġam palontoqneq. ⁷¹ Nanġi anġam endegsib palontoqneq, 'Qotei a gago jeu tamo nanġo banq dena iga elenqas. Osim tamo kalil iga qa ugeeqnub qaji nanġo banq na dego iga elenqas.' Nanġi anġam degsib palontoqneq. ⁷² Qotei a gago moma utru nanġi qa dulosiqa aqaryainjrej. Aqa segi anġam nami singilatej qaji deqa are qalsiqa nanġi aqaryainjrej. ⁷³ Aqa anġam di a singilatasiq gago moma utru Abraham minjej. ⁷⁴ Deqa a na gago jeu tamo nanġo banq dena iga elenqas iga aqa wau ojoqnoqom. Iga ulaqasai. ⁷⁵ Iga bati gaigai Qotei aqa ñamgalaq di aqa segi kumbra bole tiñtin dauryoqnoqom. ⁷⁶ O ijo anġro Jon, bunuqna ni Qotei Goge Koba aqa medabu o qaji tamo sqam. Tamo unġasari nanġi degsib ni qa maroqnaq. Tamo Koba a bqa laqnaqqa ni namoosim aqa gam gereiyetosim soqnim a bqas. ⁷⁷⁻⁷⁸ Ni na Qotei aqa segi tamo unġasari nanġi anġam minjroqnaqqa nanġi quoqnsib endegsi poinjroqnaqas, 'Bole, Qotei a iga qa dulej deqa a na gago une kobotetgosim iga elenqas.' Gago Qotei a laj goge na suwan qarinyim gagoq bqas. ⁷⁹ Tamo unġasari ambruq di sosib morenqa ulaeqnub qaji nanġi Qotei na suwantnjroqnaqas. Osim a na iga gam osoroqnoqnaq iga lawo kumbra dauryoqnoqom." Sekaraia a anġam degsi marej.

⁸⁰ Onaqa Jon a kobaqujaeqnaqa Qotei aqa Mondor na singila yoqnej. A wadau sawaq di sosiqa a na Israel tamo unġasari nanġi Qotei aqa anġam minjraqajqa bati qa tariñoqnej.

2

Maria a aqaratonaqa Yesus a ñambabej

¹ Bati deqa Rom nanġo mandor koba Sisar Ogastus a marej, "Iga sawa sawa kalilq di tamo unġasari nanġo ñam sisiyqom." ² Degsi marnaqa Kwirinius a Siria sawaq di gate sonaqa nanġi na ñam sisiyeb. Nanġi nami ñam sisiyosaiqneq. ³ Deqa tamo unġasari kalil nanġi na nanġo ñam atelenqajqa marsibqa nanġo segi segi qure utruq gileleñeb. ⁴ Josep a Nasaret qureq dena tigelosiqa Devit aqa qure utruq oqej. Nasaret qure a Galili sawaq di unu. Devit aqa qure utru aqa ñam Betlehem. Betlehem a Judia sawaq di unu. Josep a deq oqej. Di kiyaaq? A Devit aqa lej na ñambabej deqa. ⁵ Maria a Josep aqa ñaun soqnej deqa nanġi aiyel ombla na nanġo ñam atqa marsibqa Betlehem oqeb. Bati deqa Maria a gumañ ti. ⁶⁻⁷ Nanġi Betlehem di sonabqa Maria aqa bati kereonaqa a anġro eġ. Nereño tal koba qaji tamo na maqej deqa aqa anġro matu mel ñambabonaqa gara na dalaosiq makau nanġo ingi uyo tabirq di ñeiovej.

Lanġ anġro nanġi na kaja taqato tamo nanġi Qotei aqa anġam minjreb

⁸ Qolo qujai deqa qure qalaq di tamo qudei nanġo kaja ñin uyeqnaqqa taqatnjresoqneq. ⁹ Onaqa Tamo Koba aqa lanġ anġro bei aisiqa nanġo areq di tigelonaq uneb. Aqa rian na nanġi suwantnjrnaqa nanġi unsib tulaġ ulaugeteb. ¹⁰ Onaqa lanġ anġro dena nanġi minjrej, "Ninġi ulaaib. E ninġi anġam bole mernġwajqa bonum. Mernġitqa ninġi qusib tulaġ areboleholeinġwas. Tamo unġasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanġi dego tulaġ areboleholeinġras. ¹¹ Anġam bole agiende. Bini Tamo Koba Kristus a Devit aqa qure utruq di ñambabqo. A na qujai tamo unġasari nanġi elenqamqa nanġi padalqasai. ¹² Anġro mom di gara na dalaosib makau nanġo ingi uyo tabirq di ñeiotonub unu. Ninġi aisiq unsib poinġwas." ¹³ Degsi minjreqnaqa lanġ anġro tulaġ gargekoba nanġi lanġ goge na bosib lanġ anġro nami bej qaji a ombla tigelosibqa Qotei aqa ñam soqtoqnsib endegsib maroqneq, ¹⁴ "Lanġ goge di

Qotei a ñam kobaquja oqo. Mandamq endi tamo ungasari nanji lawo na soqnebe. Qotei a nanji qa are tulan boleiyeqnu.”

Kaja taqato tamo nanji Yesus unqajqa marsib Betlehem qureq aiyeb

¹⁵ Lanj angro nangi olo puluosib lanj qureq oqeqnabqa kaja taqato tamo nanji qairosib mareb, “Iga tigelosim Betlehem aisim Tamo Koba a iga kumbra deqa mergwo qaji di unqom.” ¹⁶ Degsib marsibqa gurgur ti aisib Maria Josep wo nanjo angro mom a makau nanjo inji uyo tabirq di ñeiososib sonab unjreb. ¹⁷ Unjrsibqa angro deqa anjam lanj angro na minjrej qaji di kalil debtosib saqnebe. ¹⁸ Saeqñab tamo ungasari kalil anjam di queb qaji nanji prugugetosib are koba qaloqnebe. ¹⁹ Ariya Maria a anjam di qusiqa aqa areqaloq di atsiq soqnej. ²⁰ Onaqa kaja taqato tamo nanji olo puluosib gileb. Anjam kalil lanj angro na minjrnaq queb qaji deqa ti kumbra kalil nanji uneb qaji deqa ti nanji tulan areboleholeinjrnaqa Qotei aqa ñam soqtoqnsib giloqnebe.

Nanji angro aqa ñam Yesus waiyeb

²¹ Ariya Yesus a ñambabosiq sonaqa bati 8 kereonaqa a muluj waiyeb. Osib aqa ñam Yesus waiyeb. Ñam di nami lanj angro na Maria gumanosaisonaq minjej qaji.

Simeon Ana wo nanji atra talq di Yesus uneb

²² Juda nanjo dal anjam bei agiende. Unja anqrotimqa bati 40 koboamqa nanji unja aqa jejamu yansetqab. Dal anjam di Moses a nami marej. Deqa Maria aqa jejamu yansetqa bati kereonaqa aqa gumbuluj wo Jerusalem gilsibqa atra tal miligiq di Maria aqa jejamu yansetqab Yesus osib Tamo Koba aqa banq di ateb. ²³ Agi Moses a nami Tamo Koba aqa dal anjam endegsi nenqrenyej, “Anqro matu mel ñambabamqa ninji Tamo Koba Qotei aqa banq di atiy. Atibqa a Qotei aqa segi tamo sqas.” ²⁴ Nanji aiyel Tamo Koba Qotei aqa dal anjam di dauryosib wagme bei osib Qotei atraiyeb. Agi dal anjam endegsi unu, “Binonj aiyel kiyo qebari bunuj aiyel kiyo osib Qotei atraiyiy.”

²⁵ Jerusalem dia tamo bei soqnej aqa ñam Simeon. Aqa kumbra tulan boledamu. A Qotei aqa sorgomq di geregere soqnej. Mondor Bole na a singilatonaq soqnej. A endegsi are qaloqnej, “Bati brantimqa Qotei na Israel tamo ungasari nanjo are boletetnrqas.” A degsi are qaloqnsiq deqa bati di brantqajqa tarinqoqnsiq soqnej. ²⁶ Mondor Bole na nami Simeon minjej, “Ni mati moiqasai. Ni moiyoaisoqnmqa Tamo Koba a na aqa Kristus qarinyim bamqa ni unsim moiqam.” ²⁷ Onaqa bati bei Qotei aqa Mondor na Simeon aqa are tigeltetonaqa atra tal miligiq gileb. Gilsiq di sonaqa Maria Josep wo nanji dal anjam dauryosib nanjo angro angro Yesus osib Qotei aqa banq di atra marsibqa atra tal miligiq gileb. ²⁸ Onaqa Simeon a Yesus unsiqa a osiq soqonjeje. Soqonyosiq Qotei aqa ñam soqtosiq endegsi pailyej,

²⁹ “O Tamo Koba, e ino wau tamo. Ino anjam ni nami e merbem qaji di ni uratosai. Deqa e lawo na moiqai.

³⁰ Ni na ino segi tamo ungasari nanji elenjam nanji padalaib deqa ino Kristus qarinyem agi e unonum.

³¹ Tamo ungasari kalil nanjo ñamdamuq di ni kumbra di yqajqa gam gereiyem.

³² Kristus aqa rian na sawa bei bei qaji nanji suwantnrjroqñqas.

Osim ino segi tamo ungasari Israel nanji dego suwantnrjmqa nanjo ñam kobaqas.”

³³ Simeon a Yesus qa anjam degsi marnaqa Yesus aqa ai abu nanji qusib tulan prugeb.

³⁴ Onaqa Simeon a nanji aiyel qa Qotei pailiyosiq Yesus aqa ai Maria minjej, “Ni que. Qotei na angro endi gilte deqa Israel gargekoba nanji ulonjosib padalqab. Gargekoba dego olo tigelosib ñambale bole oqab. Anqro endi a toqor bul soqnmqa gargekoba nanji na a jeutoqñqab. ³⁵ Deqa gargekoba nanjo areqalo uliejunu qaji di olo boleq dqas. Yimqa serie na ino are qametmo bul are jaqatij oqñqam.”

³⁶ Bati deqa Qotei aqa medabu o qaji unja bei soqnej aqa ñam Ana. A Fanuel aqa angro. A Aser aqa moma. A tulan qeliyej. A nami tamo osiq gumbuluj wo wausau 7 soqnebe. ³⁷ Aqa gumbuluj moinaqa a segi qobul soqnej. Aqa wausau kalil 84. A qobul sosisqa a bati gaigai qolo ti qanam ti atra tal miligiq giloqnsiq inji ti ya ti uratoqnsiq Qotei pailyoqnej. A atra tal uratosai oqnej. ³⁸ Simeon a anjam marsiq koboonaqa Ana a bosiq anqro kiñala di unsiqa Qotei aqa ñam soqnej. Osiqa Jerusalem tamo ungasari kalil Qotei na awainjrqa marsib tarinqoqnebe qaji nanji Yesus qa sainjroqnej.

Maria Josep wo nanji olo Nasaret qureq gileb

³⁹ Maria Josep wo nanji Jerusalem dia Tamo Koba aqa dal anjam kalil dauryekritisob nanji olo puluosib Galili sawaq gilsib nanjo segi qure utru Nasaret di soqnebe. ⁴⁰ Di sosibqa nanjo anqro kiñala Yesus a boleqnsiq singilaoqnsiq powo qelikoba oqnej. Qotei a Yesus qa are tulan boleiyeqnej.

Yesus aqa wausau 12 kereonaqa a Jerusalem aiyej

⁴¹ Yesus aqa ai abu nangi wausau gaigai Judia nango yori bati koba ñam Pasova di unqajqa maroqnsib Jerusalem aiyoqneq. ⁴² Deqa Yesus aqa wausau 12 kereonaqa a na aqa ai abu nangi daurnjrnsiqqa yori bati di unqajqa koba na Jerusalem aiyeq. ⁴³ Aisib yori bati di unsib koboonaqa tamo ungasari kalil nangi puluosib nango segi segi qureq olo gileqnaqqa angro wala Yesus a segi Jerusalem di soqnej. Aqa ai abu nangi deqa qaliesai. ⁴⁴ Nangi are qaleb, “Yesus a tamo qudei nangi daurnjrnsiqqa nami gilqo kiyoy?” Degsib are qalsibqqa qanam qujai nangi walwelosib gileb. Gilsib gamq di Yesus unosai deqa nangi na nango segi kadoi nangi ti nango segi leñ nangi ti Yesus qa nene nenemjroqneq. ⁴⁵ Onaqa ugejnjrnaqa nangi ayiel olo puluosib Jerusalem aisib dia Yesus qa ñamoqneq. ⁴⁶ Bati qalub nangi Yesus qa ñamoqneq. Ñamosib gilsib atra tal miligiq di ñam atsib Yesus a di awesonaq uneb. A dal anjam qalie tamo nango ambleq di awesosiqqa nango anjam quoqnsiqqa anjam qudei nangi nenemjroqnej. ⁴⁷ Aqa powo tulan kobaquja deqa a dal anjam qalie tamo nangi kamba anjam bole bole minjreñnaqa tamo kalil aqa anjam di quoqneq qaji nangi prugoqneq. ⁴⁸ Onaqa aqa ai abu nangi a unsib pruguetosib aqa ai na minjeq, “O ijo angro, ni kiyayqa aqo ino abu wo kumbra deggonum? Ni que. Aqo ayiel are tulan gulbeigwoqa ni qa ñamoqnam.” ⁴⁹ Onaqa Yesus na minjrej, “Ningi kiyayqa e qa ñamoqnaq? E ijo Abu aqa talq endi sqai. Ningi di qaliesai kiyoy?” ⁵⁰ Onaqa aqa ai abu nangi aqa anjam di quqnsib poinjrosai.

⁵¹ Onaqa Yesus a tigelosiqqa aqa ai abu nangi daurnjrnsiqqa Nasaret qureq gileb. Gilsib dia a nango ayiel anjam geregere dauryoqnsiqqa nango sorgomq di soqnej. Aqa kumbra kalil di aqa ai na unqoqnsiqqa tulan areboleboleiyeqnaqa aqa areqaloq di atnaq soqnej. ⁵² Yesus a Nasaret qureq di qosiqqa a tamo kobaqujaoqnsiqqa aqa powo dego qelikobaoqnej. Qotei a Yesus qa are boleiyoyneq. Tamo ungasari nangi dego Yesus qa are bolejnroqnej.

3

Jon yansnjro qaji a wadau sawaq di Qotei aqa anjam palontoqnej

¹⁻² Bunuqna Sekaraia aqa njiri Jon a wadau sawaq di sonaqa Qotei na aqa anjam minjnaq quej. Bati deqa Sisar Taiberius a wausau 15 Rom nango mandor koba soqnej. Pontius Pilat a Judia sawa nango gate soqnej. Herot a Galili sawa taqatoqnej. Herot aqa was Filip a Ituria sawa ti Trakonitis sawa ti taqatoqnej. Lisania a Abilene sawa taqatoqnej. Anas Kaiafas wo nangi ayiel atra tamo gate soqneq. ³ Jon a sawa kalil Jordan ya qalaq di soqneq qaji deq giloqnsiqqa Qotei aqa anjam palontoqnsiqq tamo ungasari nangi endegsi minjroqnej, “Ningi are buliyiqqa e na ningi yansngwai. Amqa Qotei a nunqoq une kalil kobotetngwas.” ⁴ Jon a kumbra degyej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami nengrenyej qaji di aqa damu brantej. A Jon qa anjam endegsi nengrenyej, “Tamo bei a wadau sawaq di tigelosimqa a tulan lelenoqnsim tamo ungasari nangi endegsim minjroqnaqas, ‘Tamo Koba a bqajqa gam gereiyeti. Gam tingiteti.’ ⁵ Botau kalil mororyiy. Mana kokba ti mana kiñilala ti kalil gingetnjrsib taqal atiy. Gam kanenjo kalil tingitiy. Gam niñaqejunub qaji kalil di dego gereiyiy. ⁶ Yimqa tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nangi Qotei na padalo sawaq dena eleñam unqab.’”

⁷ Tamo ungasari tulan gargekoba nangi Jon na yansnjrqa marsibqa aqa areq beqnaqqa singila na endegsi minjroqnej, “Ningi kumbra uge yo qaji tamo. Ningi amal uge bul. Ningi yai na merngwoqa mondonj Qotei aqa minjin nunqoq ayiyaim deqa ulaosib ijoq bonub?” ⁸ Ningi are buliyiy. Osib nunqo kumbra uge kalil uratosib kumbra bole bole yoqniy. Yim e unsiy marqai, ‘Bole, ningi are bulyonub.’ Osiy ningi yansngwai. Ningi endegsib are qalaib, ‘Abraham a gago moma utru unu deqa iga Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole.’ Ningi degsib are qalaib. Ningi quiy. Qotei na marimqa meninj kalil endi dego tamo bulyosib tigelosib Abraham aqa moma brantqab. ⁹ Qotei na tapor qalat ojsiqqa ñam qomqajqa utruq di atej unu. Deqa ñam kalil gei bole atosaiqneq qaji di Qotei na tapor dena qomelenjosim ñamyuwoq di brejnjrqaqas.”

¹⁰ Jon a tamo ungasari nangi anjam degsi minjrnaqa nangi na kamba nenemyeb, “Ni anjam degsi merqonum deqa iga kumbra kiyeryqom?” ¹¹ Onaqa Jon na minjrej, “Ni gara ayiel soqniñqa bei osim tamo gara saiqoy di ye. Ni inji uyo soqniñqa qudei osim tamo inji saiqoy di anaiye.” ¹² Onaqa takis o qaji tamo qudei nangi Jon na yansnjrqa marsibqa aqa areq bosib nenemyeb, “O Qalie Tamo, ni mare. Iga takis o qaji tamo. Deqa iga kumbra kiyeryqom?” ¹³ Onaqa Jon na minjrej, “Nunqo gate kokba nangi takis silali gembub ningi oqajqa merngonub kere dego oqniy. Silali bei laña goge ataib.” ¹⁴ Onaqa qaja tamo qudei nangi Jon aqa areq gilsib nenemyeb, “Ni mare. Iga kumbra kiyeryqom?” Onaqa Jon na minjrej, “Ningi tamo nangi ugeugejnraib. Osib nango silali bajinjoqnaib. Ningi tamo qudei gisan na nango jejamuq di une qametnjraib. Ningi endegsib are qaloqniy, ‘Gago awai iga eqnum di iga qa kere.’”

¹⁵ Bati di tamo ungasari nangi Kristus bqajqa tariñoqnsib soqneb. Deqa nangi Jon aqa anjam quoqnsib are qaloqneb, “Jon a Kristus kiyoy?” ¹⁶ Onaqa Jon a nango areqalo di qalieosiqa minjrej, “Tamo Koba a bunuqna ijo qoreq na bqas. A tamo singila koba. Ijo singila aqa singila ti keresai. Deqa e a kangalyqajqa e tamo bolesai. E ya na lanja yansngeqnum. Ariya Tamo Koba a bosimqa Mondor Bole aqa singila na ti njamyuwo na ti nangi yansngwas. ¹⁷ A bem sum ñoqoryosim damu elejosim aqa talq di atqas. Osim a bem sum aqa suwi breinjrim njamyuwo gaigai yuejunu qaji dia yuektritqab.”

¹⁸ Jon na tamo ungasari nanjo are qametnjrqa osiq deqa anjam gargekoba nangi minjroqnej. A Qotei aqa anjam bole nangi minjroqnej.

Herot na Jon ojsiqa tonto talq di waiwej

¹⁹ Bati bei Jon na mandor Herot aqa une qa niriñtej. Aqa une agi a na aqa segi was aqa njan Herodias yayiosiq ej. Une deqa ti kumbra uge uge kalil Herot a yoqnej qaji deqa ti Jon na niriñtej. ²⁰ Deqa Herot a olo kumbra uge bei dego yej. Aqa kumbra uge bei agiende. A Jon ojsiqa tonto talq di waiwej.

²¹ Ariya tamo ungasari kalil nangi yanso eqnabqa Yesus a dego yanso ej. Yanso osiqa bati deqa a tarosiq lan goge koqyosiq Qotei pailyeqnaqa lan waqej. ²² Lan waqonaqa Mondor Bole a binon bulosiq aisiqa Yesus aqa jejamuq di awoej. Awoonaqa lan goge na Qotei aqa anjam bei endegsi brantej, “Ni ijo segi angro qujai. E ni tulan qalalaimeqnum. E ni qa tulan arebolebolebeqnu.”

Yesus aqa moma nanjo ñam kalil

²³ Yesus aqa wausau 30 kereonaqa aqa wau utru atej. Nangi Yesus qa endegsib maroqneb, “A Josep aqa njiri.” Yesus aqa moma nanjo ñam kalil agi marqai. Josep a Heli aqa njiri. ²⁴ Heli a Matat aqa njiri. Matat a Livai aqa njiri. Livai a Melki aqa njiri. Melki a Janai aqa njiri. Janai a Josep aqa njiri. ²⁵ Josep a Matatias aqa njiri. Matatias a Amos aqa njiri. Amos a Nahum aqa njiri. Nahum a Esli aqa njiri. Esli a Nagai aqa njiri. ²⁶ Nagai a Mat aqa njiri. Mat a Matatias aqa njiri. Matatias a Semen aqa njiri. Semen a Josek aqa njiri. Josek a Joda aqa njiri. ²⁷ Joda a Joanan aqa njiri. Joanan a Resa aqa njiri. Resa a Serubabel aqa njiri. Serubabel a Sealtiel aqa njiri. Sealtiel a Neri aqa njiri. ²⁸ Neri a Melki aqa njiri. Melki a Adi aqa njiri. Adi a Kosam aqa njiri. Kosam a Elmadam aqa njiri. Elmadam a Er aqa njiri. ²⁹ Er a Josua aqa njiri. Josua a Elieser aqa njiri. Elieser a Jorim aqa njiri. Jorim a Matat aqa njiri. Matat a Livai aqa njiri. ³⁰ Livai a Simeon aqa njiri. Simeon a Juda aqa njiri. Juda a Josep aqa njiri. Josep a Jonam aqa njiri. Jonam a Eliakim aqa njiri. ³¹ Eliakim a Melea aqa njiri. Melea a Mena aqa njiri. Mena a Matata aqa njiri. Matata a Natan aqa njiri. Natan a Devit aqa njiri. ³² Devit a Jesi aqa njiri. Jesi a Obet aqa njiri. Obet a Boas aqa njiri. Boas a Salmon aqa njiri. Salmon a Nason aqa njiri. ³³ Nason a Aminadap aqa njiri. Aminadap a Atmin aqa njiri. Atmin a Arni aqa njiri. Arni a Hesron aqa njiri. Hesron a Peres aqa njiri. Peres a Juda aqa njiri. ³⁴ Juda a Jekop aqa njiri. Jekop a Aisak aqa njiri. Aisak a Abraham aqa njiri. Abraham a Tera aqa njiri. Tera a Nahor aqa njiri. ³⁵ Nahor a Seruk aqa njiri. Seruk a Reu aqa njiri. Reu a Pelek aqa njiri. Pelek a Eber aqa njiri. Eber a Sela aqa njiri. ³⁶ Sela a Kainan aqa njiri. Kainan a Arpaksat aqa njiri. Arpaksat a Siem aqa njiri. Siem a Noa aqa njiri. Noa a Lamek aqa njiri. ³⁷ Lamek a Metusela aqa njiri. Metusela a Enok aqa njiri. Enok a Jaret aqa njiri. Jaret a Mahalalel aqa njiri. Mahalalel a Kenan aqa njiri. ³⁸ Kenan a Enos aqa njiri. Enos a Set aqa njiri. Set a Adam aqa njiri. Adam a Qotei aqa njiri.

4

Satan a bosiq Yesus walawalaiyoqnej

¹⁻² Mondor Bole a Yesus aqa jejamuq di awoonaqa a Jordan yaq dena olo pulueqnaqa Mondor na a wadau sawaq osi gilej. Osi gilsiq uratonaqa bati 40 a di laqnej. Di laqnaqa Satan bosiqqa Yesus a une bei atqa marsiqa walawalaiyoqnej.

Bati deqa Yesus a iñgi uratoqnsiqa qurien ti soqnej. Bati 40 koboonaqa a mamyej. ³ Onaqa Satan na minjej, “Ni Qotei aqa Niriamqa menin kalil endi minjrim bem buliybqa ni uye.” ⁴ Degsi minjnaqa Yesus na kamba minjej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Tamo nangi iñgi uyo na segi ñambile sqasai.’”

⁵ Onaqa Satan a Yesus olo osiqa mana goge kobaq oqsq dia Yesus tigeltosiqa sawa sawa kalil mandor kokba nangi na taqatejunub qaji di Yesus osoryej. ⁶ Osoryosiqa minjej, “Sawa sawa kalil di nanjo singila ti ñoro ti ni emqai. Sawa sawa kalil di ijo. Qotei na nami ebej. Deqa e na tamo bei yqa are soqnm yqai. ⁷ Deqa ni ijo ulatamuq endi singa pulutosim e qa louimqa sawa sawa kalil di ni emqai.” ⁸ Onaqa Yesus na minjej, “Nami Qotei aqa anjam bei endegsib nengrenyeb unu, ‘Ino Tamo Koba Qotei a segi qa louoqnsimqa aqa sorgomq di soqne.’”

⁹ Onaqa Satan na Yesus olo osiqa Jerusalem gilsiq atra tal quraq oqsq goge dia Yesus atsiqa minjej, “Ni Qotei aqa Niriamqa endena prugosim mandamq aije. ¹⁰ Agi Qotei aqa

anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, 'Qotei na aqa lanj angoro nanği minjrimqa bosib ni taqatnqab.' ¹¹ Anjam bei dego nengrenq di unu. Anjam agiende, 'Lanj angoro nanği bosib ban na ni soqtmibqa ino singa meniñ na qalqasai.' "

¹² Onaqa Yesus na kamba Satan minjej, "Qotei aqa anjam bei dego nengrenq di unu. Anjam agiende, 'Ni ino Tamo Koba Qotei aqa singila lanja tenemtqa osim a gisanayaim.' "

¹³ Satan a kumbra kalil dena Yesus uneq waiyqa yonaq ugeiyonaqa a uratosiq ulañej. Bunuqna a na olo Yesus walawalaiyqa marsiqa tariñsosiñ soqnej.

Yesus a Galili sawaq di aqa wau utru atej

¹⁴ Qotei aqa Mondor aqa singila Yesus aqaq di soqnej deqa a olo puluosiqqa Galili sawaq aiyej. Aisiq di sonaqa qure kalilq di tamo unğasari nanği a qa saoqnsib laqneb. ¹⁵ A bati gaigai Juda nanço Qotei tal miligiq giloqnsiqa tamo unğasari nanği Qotei aqa anjam minjreqnaqa nanği quoqnsib aqa ñam soqtoqneb.

Nasaret qureq di nanği Yesus qa minjin oqetnjrej

¹⁶ Onaqa Yesus a dena walweloqnsiq Nasaret qureq aiyej. Di aqa qure utru. A dia boleej. Aisiq di sosisqa yori bationaqa aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di dauryosiqqa Juda nanço Qotei tal miligiq gilsiqqa Qotei aqa anjam sisyiqa osiq tigelej. ¹⁷ Onaqa buk Baibel yonabqa a na waqtosiqqa Qotei aqa medabu o tamo Aisaia aqa anjam nami nengrenyey qaji mutu bei itosiq endegsi sisyey. ¹⁸ "Tamo Koba aqa Mondor ijoq di unu deqa a na e giltbosiqqa merbej, 'Ni na tamo unğasari sougetejunub qaji nanği ijo anjam bole minjroqne.' Osiqa a na e qarinqbosiq merbej, 'Ni na tamo unğasari ñam qandimo unub qaji nanği boletnjroqne. Osim tamo unğasari nanço segi une na ojejunu qaji nanği gereinjroqne. Osim tamo unğasari jeu tamo nanği na ugeugeinjreqnub qaji nanği aqaryainjroqne. ¹⁹ Osim anjam endegsi palontocne, "Tamo Koba a na tamo unğasari nanği boletnjrqajqa bati brantqo." "

²⁰ Yesus a anjam degsi sisyosiq koboonaqa buk Baibel kabutosiqqa Qotei tal taqato tamo yosiq a olo awoej. Onaqa tamo unğasari kalil Qotei tal miligiq di soqneb qaji nanği Yesus kogyesoqneb.

²¹ Onaqa Yesus na nanği minjrej, "Qotei aqa anjam e endego sisyionum ningi quonub qaji di aqa damu agi bini brantqo." ²² Degsi minjrnaqa nanği kalil aqa anjam di qusib mareb, "Yesus aqa anjam di bolequja." Osib olo areqalo kobaiyoqnsib maroqneb, "Yesus a Josep aqa njiri. Deqa a powo qabe na osiqa anjam bole endeqaji palontosiñ mergeqnu?"

²³ Onaqa Yesus na minjrej, "Ninği yawo anjam endegsib merbqab kiyo, 'O yu qanğra tamo, ni ino segi jejamu gereiye.' Osib ningi endegsib merbqab, 'Kaperneam qureq di ni manğa babteqnam iga deqa queqnum. Manğa kere dego ni ino segi qure utruq endi babtım iga unqom.'" ²⁴ Osiqa Yesus a olo endegsi minjrej, "E bole mernğwai. Qotei aqa medabu o tamo bei aqa segi qure utruq gilsim anjam minjroqnaqas di nanği aqa anjam quetqa asginjrqaq. Deqa a ñam saiqoji sqas. ²⁵ E bole mernğwai. Elaija aqa bati qa lanj getejesonanaqa wausau qalub bai 6 gilsiq awa bosaijoqnej. Deqa sawa sawa kalilq di nanği mam koba eb. Bati deqa Israel sawaq di unja qobul gargekoba soqneb. ²⁶ Sonabqa Qotei na Elaija nançoq qarinyosai. A na Elaija qarinyonaqa Saidon sawaq gilsiq Sarefat qureq di unja qobul bei aqaq di segi brantosiñ aqaryaiyey. ²⁷ Qotei aqa medabu o tamo Elisa dego aqa bati qa tamo gargekoba nanço jejamu yu na ugeelenej qaji nanği Israel sawaq di soqneb. Ariya Elisa a nanği boletnjrosai. A Siria sawaq gilsiq dia tamo bei yu na aqa jejamu ugeelenej qaji aqa ñam Naman a segi boletej."

²⁸⁻²⁹ Yesus na tamo unğasari Qotei tal miligiq di soqneb qaji nanği anjam degsi minjrnaqa nanği kalil qusibqa minjin ani oqetnjrnaqa tigelosib Yesus ojsib tututosib qure qalaq osi gileb. Nanço qure mana goge di soqnej deqa nanği Yesus mana goge dena waiyqa mareb. ³⁰ Onaqa a nanço ambleq na loumosiq ulañej.

Yesus a tamo bei aqaq dena mondor uge wiyetey

³¹ Onaqa Yesus a Kaperneam qureq gilej. Qure di Galili sawaq di unu. Gilsiq di sosisqa yori batieqnaqa tamo unğasari nanği Qotei aqa anjam plaltoqnsiq minjroqnej. ³² Yesus aqa anjam maroqnej di singila ti. A segi anjam di aqa Abu. Deqa tamo unğasari kalil nanği aqa anjam di quoqnsib tulanj pruguetoqneb.

³³ Yori bati bei tamo mondor uge na ojej qaji a Qotei tal miligiq di soqnej. Deqa a tulanj lelenosiqa Yesus minjej, ³⁴ "O Yesus Nasaret qaji tamo, ni iga kiyergwajqa bonum? Ni iga padaltgwa bonum e? E ni qalie. Ni Qotei aqa segi Njiri bolequja. Ino jejamuq di une bei saiqoji."

³⁵ Mondor uge dena Yesus degsi minjnaqa a singila na njirintosiñ minjej, "Ni medabu getentosim tamo di uratosim ulañ." Onaqa mondor uge dena tamo di uratqa osiqa tamo unğasari nanço ambleq di a waiyonaq mandamq di ñeiesonaqa uratosiq ulañej. Tamo di aqa jejamu yala ugetosai. A bole soqnej. ³⁶ Onaqa tamo unğasari kalil nanği Yesus aqa manğa

di unsibqqa nanği tulan pruguetosib segi maroqneb, “Yesus a anjam bunuj mareqnu. Aqa anjam bunuj di singla ti mareqnu. Agi a na mondor uge nanği anjam minjreçnaqa nanği aqa anjam dauryoqnsib jaraiyeqñub.”³⁷ Tamo unğasari nanği degsib maroqnsib olo walwelosib sawa sawa kalilq di Yesus aqa mañwa deqa saoqnsib laqneb.

Yesus na Pita aqa mimibe boletej

³⁸ Onaqa Yesus a tigelosiqqa Qotei tal uratosiq Saimon aqa ñam bei Pita aqa tal gogetej. Tal gogetosiqqa Saimon aqa mimibe makobaiyonaqa jejamu kanğanyonaq unej. Deqa Yesus aqa anğro nanği na minjeb, “Ni a boletime.”³⁹ Onaqa Yesus a gilsiq unğa maiyej qaji aqa areq di tigelosiqqa anjam segi minjnaqa aqa jejamu kanğaj di koboej. Onaqa unğa a tigelosiqqa nanği inği goiyetñrej.

Yesus a tamo unğasari gargekoba nanği boletñroqnej

⁴⁰ Señ aıqa laqnaqa tamo unğasari ma utru segi segi so qaji nanço was nanği na joçoqnsib Yesus aqa areq boqneb. Beqñabqa Yesus na aqa ban nanço gateq di ateqnaqa nanço ma koboeqnaqa nanği jaraiyoqneb. ⁴¹ Mondor uge gargekoba dego Yesus na winjreçnaqa nanği olo tamo unğasari nanği uratñroqnsib jaraiyoqneb. Jaraiyoqnsib tulan leleñoqnsib Yesus minjoqneb, “Ni Qotei aqa Njiri.” Yeçñabqa Yesus a singla na saidñroqnej, “Ninği ijo ñam ubtosib maraib.” Degsi saidñroqnej. Di kiyaaqa? Nanği qalie, Yesus a Kristus.

Yesus a qure qureq giloqnsiqqa Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej

⁴² Onaqa nobqolo ambru Yesus na tamo unğasari nanği alelnjrsiqqa qure di uratosiq wadau sawaq gilej. Gilsiq di sonaqa nanği a qa ñamosib gilsib itosib minjeb, “Ni iga uratğaim.”⁴³ Onaqa Yesus na minjrej, “E qure bei beiq dego giloqnsiyqa Qotei aqa anjam bole endegsi minjroqñqai, ‘Ninği are buliybqa Qotei a nunço Mandor Koba sosim ninği taqatñwas.’ Degsi minjroqñqai. Qotei a deqa e qarınbonaq mandamq aiyem.”⁴⁴ Yesus na tamo unğasari nanği degsi minjrsiqqa nanği uratñrsiq gilsiq Judia sawaq di walweloqnsiqqa Juda nanço Qotei tal miligiq giloqnsiqqa Qotei aqa anjam palantoqnej.

5

Yesus na Pita minjnaqa a kakanğ waiyosiq qe ani ej

¹ Bati bei Yesus a Genesaret ya ağı kobaqujaq gilsiqqa alile dia tigelesonaqa tamo unğasari tulan gargekoba nanği Qotei aqa anjam quqwaıqa are qalsibqa Yesus aqa areq bosib koroeb. ² Koroesonabqa Yesus a ñam atsiqa qobunğ aiyel alile di tiryosib sonab unjrej. Qe o qaji tamo nanği qobunğ dena mandamq aisib nanço kakanğ yansoqneb. ³ Qobunğ bei Saimon aqa qobunğ. Yesus a Saimon aqa qobunğ gogetosiq di awoosiqqa Saimon minnej, “Qobunğ tututim kiñala sasalem.” Onaqa Saimon na qobunğ tututonaq sasalonaqa Yesus a qobunğ miligiq di awoosiqqa tamo unğasari kalil nanği alile di sonabqa Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej.

⁴ Anjam minjrsiq koboonaqa a na Saimon minnej, “Ninği qobunğ oyoosib ya robuq oqsib nunço kakanğ waiyqab qe oqab.”⁵ Onaqa Saimon na kamba minnej, “O Tamo Koba, iga qolo waukobaonum gilsiq nebeqo. Iga qe bei yala osai. Di unğum. Ni maronum deqa e kakanğ olo waiyqai.”⁶⁻⁷ Onaqa qe o qaji tamo nanği ya robuq oqsib kakanğ olo waiyosib qe tulan ani eb. Qe ani onabqa nanço kakanğ qe na maqej deqa branqa laqnaqa titqa keresainjrej. Deqa nanği na nanço was qudei qobunğ beiq di soqneb qaji nanği metñrnab bosib koba na kakanğ titosib qe osib qobunğ aiyel miligiq di jugonab maqosib tugwa laqneb. ⁸ Onaqa Saimon aqa ñam bei Pita a Yesus aqa mañwa di unsiqqa aqa sinğaq di sinğa pulutosiq minnej, “O Tamo Koba, e une tamo. Deqa ni e uratbosim gile.”⁹ Saimon na Yesus degsi minnej. Di kiyaaqa? Aqa was nanği ti qe tulan koba eleñosib prugueteb deqa. ¹⁰ Sebedi aqa njiri aiyel Jems Jon wo nanği Saimon ombla wau qujai. Nanği dego Yesus aqa mañwa di unsibqqa tulan prugeb. Onaqa Yesus na Saimon minnej, “Ni ulaaım. Ni qe o tamo unum deqa ni qe eqnum. Bunuqna ni degsim olo tamo oqñqam.”¹¹ Onaqa nanği nango qobunğ alile dia atsib nanğa ai abu nanği uratñrsib nanço ñoro ti inği inği kalil ti uratosib Yesus dauryeb.

Yesus a tamo yu na aqa jejamu ugeelenej qaji di boletej

¹² Nanği Yesus dauryosib bati bei nanği koba na qure beiq gileb. Dia tamo bei yu na aqa jejamu ugeelenej qaji a Yesus unsiqqa aqa areq bosiqqa sinğa pulutosiqqa mandamq di ñam quosiqqa Yesus pailyosiq minnej, “O Tamo Koba, ni e boletbqa are soqñim e boletbe. E qalie, ni e boletbqa kere.”¹³ Degsi minjnaqa Yesus a banğ waiyosiq tamo di aqa jejamu ojej. Ojsiqqa minnej, “E ni boletmq are unu. Deqa ino jejamu olo boleeme.” Onaqa bati qujai deqa aqa yu uge kalil mosoosiqqa aqa jejamu boleej. ¹⁴ Onaqa Yesus na minnej, “Ino jejamu boleqo deqa ni tigelosim gile. Ni tamo qudei nanği ijo ñam ubtosim minjraım. Ni gilsim ino jejamu atra tamo osoryosim atraiyqajqa inği inği Moses a nami marej qaji di osim Qotei atraiyime. Yimqa tamo unğasari nanği ni numsis marqab, ‘Bole, ino jejamu boleqo.’”

¹⁵ Onaqa a gilsıqa ariya a Yesus aqa anjam di dauryosai. Yesus na a boletej deqa mare mare laqnaqa aqa anjam tulan kobaosıqa sawa sawa kalil keretej. Deqa tamo ungasari tulan gargəkoba nanđi Yesus aqa anjam quqwajqa ti a na nanđo ma boletetnrqajqa ti are qalsıbqa boqnsıb aqa areq di koroqneb. ¹⁶ Ariya bati gargəkoba Yesus a tamo ungasari nanđi alelnjqnsıq wadau sawaq giloqnsıqa dia a segi sosıq Qotei pailyoqnej.

Yesus a tamo bei jejamu laıyej qaji di boletej

¹⁷⁻¹⁸ Bati bei tamo ungasari nanđi olo koroesonabqa Yesus a Qotei aqa anjam palontognsıq minjqonej. Minjqoneqa bati di Farisi nanđi ti dal anjam qalie tamo nanđi ti bosib Yesus aqa areq di awesoqneq. Nanđi Galili sawa ti Judia sawa ti nanđo qure qureq dena beleneb. Nanđi Jerusalem dena dego beleneb. Tamo Koba Qotei aqa sıngıla Yesus aqaq di soqnej deqa a na tamo ungasari nanđo ma boletetnrqajqa wauoqnej. Onaqa tamo qudei nanđi tamo bei jejamu laıyej qaji a sapersaq di neıotosib Yesus aqa areq di atqa marsıbqa qoboiyosib beb. ¹⁹ Bosib nam ateb di tamo tulan gargəkoba sıranmeq di jujuneb. Deqa nanđi Yesus aqa areq gilqa keresainjrnaqa tal quraq oqsıb goge na waqtosıbqa tamo sapersa qoji gulaintosib ura uratonab Yesus aqa areq aıyej. ²⁰ Onaqa Yesus a nanđo areqalo unej di nanđo areqalo qujai Yesus na tamo jejamu laıyej qaji di boletqa kere. Deqa a na tamo di minjej, “O ijo was, ino une kalil e na kobotetmonum.” ²¹ Onaqa dal anjam qalie tamo nanđi ti Farisi nanđi ti tal dia awesoqneq qaji nanđi Yesus aqa anjam di qusıbqa nanđo areqalo na mareb, “Yesus a Qotei misilınyqo. Yai na tamo nanđo une kobotqa kere? Qotei a segi qujai.” ²² Nanđi degsıb are qaleqnaqqa Yesus a nanđo areqalo di qalieosıqa minjrej, “Nıngi kıyaqa degsıb are qaleqnaq? ²³ Anjam kıye e na tamo jejamu laıyqo qaji di minjit nıngi qusıb e qa poıngwas? ‘Ino une kalil e na kobotetmonum,’ anjam de kıyo, ‘Ni tigelosim walwel,’ anjam de kıyo? ²⁴ E segi Tamo Anđro. E mandamq endi sıngıla ti unum deqa e na tamo nanđo une kobotetnrqaja kere. Nıngi degsı poıngwajqa deqa e na tamo di boletqai.” Yesus a nanđi degsı minjrsıqa tamo jejamu laıyej qaji di koqyosıqa minjej, “E ni mermqai. Ni tigelosim ino sapersa osim ino talq gile.” ²⁵ Degsı minjnaqa a tamo ungasari kalil nanđo namdamuq di tigelosıqa aqa sapersa neıesoqnej qaji di qoboiyosıqa Qotei aqa nam soqtosıqa walwelosıq aqa talq gilej. ²⁶ Onaqa tamo ungasari kalil nanđi Qotei aqa manwa di unsıbqa nanđi tulan pruguetosıb Qotei aqa nam soqtosıb a binjıyeq. Osıb nanđi ulaosıb mareb, “Manwa ıga endego unonum di kumbra bei. Tamo qudei na manwa deqaji yeqnaq ıga nami unosaiognem.”

Yesus na Livai minjej, “Ni e daurbe”

²⁷ Yesus a dena walwelosıqa takis o qaji tamo bei aqa nam Livai a takis o talq di awesonaq gilsıq ıtej. Itosıqa minjej, “Ni e daurbe.” ²⁸ Onaqa a na aqa ıngi ıngi kalil uratosıqa tigelosıq Yesus dauryej. ²⁹ Osıqa bati bei Livai a maruro atsqı takis o qaji tamo tulan gargəkoba nanđi ti Yesus aqa segi anđro nanđi ti tamo lanja lanaj nanđi ti metnjrnaq bosıb koba na awoosıb ıngi uyoqneq. ³⁰ Onaqa Farisi nanđi ti dal anjam qalie tamo nanđi ti bosıb kumbra di unsıbqa Yesus aqa anđro nanđi njirıntjrsıb minjreb, “Nıngi kıyaqa takis o qaji tamo ti une tamo ti nanđi koba na awoosıb ıngi ti ya ti uyeqnaq?” ³¹ Onaqa Yesus a nanđo anjam di qusıqa minjrej, “Tamo ma saıqoji nanđi yu qanđra tamo aqaq gılosaıeqnaq. Tamo ma ti nanđi segi yu qanđra tamo aqaq gıleqnaq. ³² Tamo bei a marqas, ‘E tamo bole. E une saıqoji.’ E tamo deqaji nanđi metnjrit ıjoq bqajqa deqa mandamq aıyosai. Tamo a marqas, ‘E une ti.’ E tamo deqaji nanđi metnjrit ıjoq bqajqa deqa mandamq aıyem.”

Yesus a qurıen qa anjam marej

³³ Onaqa Farisi nanđi na olo Yesus minjeb, “Jon aqa anđro nanđi bati gaıgai ıngi uratoqnsıb qurıenqnsıb Qotei pailyoqnsıb unub. Farisi nanđo anđro nanđi dego kumbra degyeqnaq. Ariya ino anđro nanđi kıyaqa qurıenosaıeqnaq? Ađi nanđi bati gaıgai ıngi ti ya ti uyoqnsıb unub.” ³⁴ Onaqa Yesus a nanđo anjam di qusıqa a kamba yawo anjam bei endegsı minjrej, “Tamo bei a unja ban ojqa bati qa aqa was nanđi ti soqnaq nanđi qurıenqab e? Sai. ³⁵ Bunuqna nanđo was a nanđi uratnjrimqa bati deqa nanđi qurıenqnsıb sqab.”

³⁶ Osıqa Yesus a olo yawo anjam bei endegsı minjrej, “Tamo bei a gara jugo bunuj osim dena mutu gentosim gara jugo sari branjoq di qandımqa keresai. Degsı qandımqas di a na gara jugo bunuj di ugeugeıyqas. Amqa gara sari aqa uno bolesaiqas. Di kıyaqa? Gara sari ti gara bunuj ti kerekereqasai. ³⁷ Tamo bei a wain bunuj osim ya nobu sariq di qamqa keresai. Ya nobu sari di nami kanđranosıq sıngılaej. Deqa a wain bunuj qamımqa wain didıqosim ya nobu sari paratosımqa wain bilejnosım mandamq aıqas. Ya nobu a dego ugeqas. ³⁸ A ya nobu bunujq di wain bunuj qamımqa ombıla bole sqab. ³⁹ Tamo bei a wain namıj uysımqa a olo wain bunuj uyqasai. Di kıyaqa? A marqas, ‘Namıj di bole.’”

6

Yesus a segi yori bati aqa Tamo Koba

¹ Yori bati bei Yesus aqa angoro nanği ti wau ambleq na giloqnsibqa aqa angoro nanği bem sum gei elenoqnsib ban na ñoqoryoqnsib uye uye giloqneb. ² Nanği degsib gileqnaqqa Farisi qudei nanği bosib nanği unjrsib minjreb, “Ninği kiyaqa kumbra degyeqneb? Yori bati qa kumbra degyo di getento koba.” ³ Onaqa Yesus na kamba Farisi nanği minjrej, “Nami Devit aqa wau tamo nanği ti mamnjrnaqa kumbra yeb qaji di ninği buk miligiq di sisiyosai kiyo?” ⁴ Devit a atra tal miligiq gilsiqqa Qotei atraiyqajqa bem uysiyqa aqa wau tamo nanği dego anainjrnaq uyebe. Bem di getento. Di atra tamo nanngo segi uyqajqa bem. Devit a degyej di a dal anjam grotrej. Ariya a Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji. Ninği anjam di sisiyosai kiyo?” ⁵ Osiqqa minjrej, “E Tamo Angro. Deqa e segi na yori bati taqatejunum. E segi yori bati aqa Tamo Koba.”

Yori bati qa Yesus a tamo ban qandamyey qaji di boletej

⁶ Olo yori bati bei Yesus a Juda nanngo Qotei tal miligiq gilsiqqa Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Qotei tal miligiq di tamo bei ban wo qandamyey qaji a soqnej. ⁷ Onaqa dal anjam qalie tamo nanği ti Farisi nanği ti Yesus koqyoqneb. Nanği are qaleb, “Yesus a yori bati qa tamo di boletqas kiyo? Yimqa minjqom, ‘Ni na yori bati grotonum.’” Deqa nanği Yesus koqyoqneb. ⁸⁻⁹ Onaqa Yesus a nanngo areqalo di qalieosiqqa tamo ban qandamyey qaji di minje, “Ni tigelosim gago ambleq au.” Degsi minjnaqa a tigelosiq nanngo ambleq bonaqa Yesus na Farisi nanği minjrej, “E ninği anjam bei nenemngwai. Iga yori bati qa kumbra bole yqom kiyo kumbra uge yqom kiyo? Tamo bei a padalqa laqnimqa iga na aqaryaiyonam bole sqas di kere kiyo iga a uratonam padalqas di kere kiyo? Dal anjam a kiyersi marqo?” ¹⁰ Yesus na nanği kalil degsi minjrsiq koqnjrsiqqa tamo ban qandamyey qaji di minje, “Ni ino ban waiy.” Degsi minjnaqa aqa ban waiyonaq boleej. ¹¹ Onaqa Farisi nanği Yesus aqa kumbra di unsibqa minjin oqetnjrnaqa nanği Yesus kiyeryqajqa deqa qairoqneb.

Yesus na aqa angoro 12 nanği giltnjrej

¹² Bati deqa Yesus a segi Qotei pailyqqa marsiq manaq oqej. Manaq oqsiiq dia Qotei pailyeqnaqa nebeej. ¹³ Nebeonaqa Yesus na tamo kalil a dauryosib laqneb qaji nanği metnjrnaqa aqa areq bonabqa nanngo ambleq dena angoro 12 giltnjrej. Nanği a ombla sosib aqa anjam mare mare laqajqa deqa giltnjrej. ¹⁴ Nango ñam agiende. Bei Saimon. Yesus na aqa ñam bei Pita waiyej. Nanği aqa was Andru wo. Bei Jems. Nanği aqa was Jon wo. Bei Filip. Bei Bartolomyu. ¹⁵ Ariya Matyu Tomas wo. Bei Alfias aqa ñiri Jems. Bei Saimon agi Rom nanği winjrqajqa maroqnej qaji. ¹⁶ Ariya bei Jems aqa ñiri Judas. Bei Judas Iskariot agi bunuqna Yesus osiqqa jeu tamo nanngo banq di atej qaji.

Yesus na tamo ungasari gargekoba nanği boletnjroqnej

¹⁷⁻¹⁸ Onaqa Yesus na aqa angoro nanği di joqsiiqa koba na manaq dena olo aiyeb. Aisib sawa gunj dia sonabqa tamo ungasari gargekoba a dauryosib laqneb qaji nanği bosib aqa anjam quqwjajqa ti a nanngo ma boletetnjrqajqa ti koroeb. Tamo ungasari lanja lanaj gargekoba dego Judia sawa nanngo qure qureq dena ti Jerusalem dena ti Tair qure wo Saidon qure wo nanngo sawa alile jojom dena ti beleñeb. Bonabqa Yesus a tamo kalil mondor uge uge na ojelenjo qaji nanği boletnjroqnej. ¹⁹ Aqa jejamuq na sinğila gileqnaqa tamo ma ti kalil nanngo ma kobooqnej. Deqa nanği kalil aqa jejamuq di nanngo ban atqa maroqnsib ban waiyoqnsib ojoqneb.

Tamo yai nanği tulan areboleboleinjraqas?

²⁰ Onaqa Yesus a bulosiiqa aqa angoro nanği koqnjrsiqqa endegsi minjrej, “Ninği bini sougetejunub qaji bunuqna Qotei a nunngo Mandor Koba sosim ninği taqatngwas. Deqa ninği tulan areboleboleinjwas.

²¹ “Ninği bini mam unub qaji bunuqna kere na sqab. Deqa ninği tulan areboleboleinjwas. “Ninği bini akam ti unub qaji bunuqna akam uratosib olo kikiqab. Deqa ninği tulan areboleboleinjwas.

²²⁻²³ “Ninği e Tamo Angro daurbegnub deqa bunuqna tamo qudei na ninği jeutngqoqnsib misilingoqnsib nunngo ñam ugeugeiyonqab. Nami nanngo moma nanği na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği degsib ugeugeinjroqneb. Nanği ninği ugeugeingibqa, di unğum, ninği tulan areboleboleingem. Ninği quiy. Nunngo awai bole agi lan goge di unu. Bunuqna ninği oqsib awai di itqab.

²⁴ “Ariya ninği bini ñoro koba ti unub qaji ninği ñam atoqniy. Nunngo are boletetngwajqa inji inji agi ninği mandamq endi ekritonub deqa bunuqna ninği gulbe koba oqab.

²⁵ “Ninği bini inji qa kere na unub qaji ninği dego ñam atoqniy. Bunuqna ninği mam oqab. “Ninği bini kikiqneb qaji ninği dego ñam atoqniy. Bunuqna ninği are ugeingim akam ti sqab.

²⁶ “Tamo kalil nanği na nunngo ñam soqtetngwab di uge. Deqa ninği ñam atoqniy. Nami nango moma nanği na dego gisan anjam maro tamo nanngo ñam soqtetnjroqneb.

Ninggi nungo jeu tamo nanngi qa boleqnsib gereinjroqniy

²⁷ “Ninggi ijo anjam endi queqñub qaji e na olo endegsi merngwai. Tamo qudei na ninggi jeutñgoqñibqa ninggi kamba olo nanngi jeutñjraib. Ninggi nanngi qa boleqnsib qalaqalainjroqñiy. ²⁸ Tamo qudei na ninggi misilñgoqñibqa ninggi kamba olo nanngi misilñjraib. Ninggi anjam bole bole minjroqñiy. Tamo qudei na ninggi ugeugeñgoqñibqa ninggi kamba olo nanngi ugeugeñjraib. Ninggi nanngi qa Qotei pailyoqñiy. ²⁹ Tamo bei na ula poñmimqa belosim waliñe bei osoryimqa poñjem. Tamo bei a ino gara jugo yaimimqa ni na saidyaim. Olo ino gara jugo bei dego ye. ³⁰ Tamo bei na ino ñngi bei yaimqajqa mermimqa ye. Yosim a na kamba olo ni emqajqa minjaim. ³¹ Kumbra bole bole tamo nanngi na ninggi engwajqa arearetngeqnu qaji di ninggi na olo nanngi enjroqñiy.

³² “Tamo ungasari ninggi qa boleqñub qaji nanngi qa segi ninggi kamba boleqñqab di kumbra bolesai. Dal anjam gotranjo qaji tamo nanngi dego kumbra degyeqñub. ³³ Tamo ungasari ninggi geregereñgeqñub qaji nanngi segi ninggi na kamba geregereñjroqñqab di kumbra bolesai. Dal anjam gotranjo qaji tamo nanngi dego kumbra degyeqñub. ³⁴ Ninggi na tamo qudei nanngi ñngi bei enjrqqa osibqa nanngi kamba olo ninggi engwajqa minjrsib ñngi enjrqab di kumbra tulañ bolesai. Dal anjam gotranjo qaji tamo nanngi dego kumbra degyeqñub. ³⁵ Deqa ninggi ijo anjam endi quiy. Tamo qudei na ninggi jeutñgoqñibqa ninggi kamba olo nanngi jeutñjraib. Ninggi nanngi qa boleqnsib nanngi qalaqalainjroqñiy. Osib ñngi bole bole enjroqñsib nanngi na kamba olo ninggi engwajqa minjroqñnaib. Ninggi kumbra degyqab di ninggi Qotei Goge Koba aqa angoro bole sosib awai tulañ boledamu oqab. Ninggi qalie, tamo ungasari kumbra uge uge yoqñsib Qotei binjyqa urateqñub qaji nanngi di Qotei na kamba kumbra uge uge enjroqñna. A na nanngi olo kumbra bole bole enjreqñu. Deqa ninggi dego Qotei aqa kumbra di dauryosib tamo bole ti tamo uge ti nanngi turtnjroqñsib kumbra bole bole enjroqñiy. Ninggi kumbra degyqab di ninggi Qotei aqa angoro bole sqab. ³⁶ Nungo Abu a tamo nanngi qa duleqñu deqa ninggi dego Qotei aqa kumbra di dauryosib tamo nanngi qa duloqñiy.

Ninggi na tamo qudei nanngi peginjraib

³⁷ “Ninggi na tamo qudei nanngi peginjraib. Ninggi peginjrqasai di Qotei a kamba dego ninggi peginjwasai. Ninggi na tamo qudei nanngi jejamuq di une qametñjraib. Yimqa Qotei a kamba dego nungo jejamuq di une qametñjwasai. Ninggi na tamo nanngi une kalil taqal atetñjroqñiy. Yimqa Qotei a dego nungo une kalil taqal atetñgoqñqas. ³⁸ Ninggi na tamo nanngi lueñjroqñsib ñngi ñngi enjroqñiy. Yimqa Qotei a kamba dego ninggi lueñgoqñsim ñngi ñngi enjroqñqas. Osim ñngi ñngi tulañ koba enjgoqñsim nungo mogomq di bilentoqñimqa ojqa keresaiñgoqñimqa bilenoqñsib dobulul aiyooqñqab. Ninggi tamo nanngi kumbra enjroqñqab kere dego Qotei a kamba ninggi kumbra enjgoqñqas.” Yesus na aqa angoro nanngi anjam degsi minjrej.

³⁹ Osiqua Yesus a olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei ñam qandimo unu qaji a na tamo bei dego ñam qandimo unu qaji di gam osoryqa keresai. A na aqa bañ ojsim ombla walwelqab di ombla mangalsib subq aiqab. ⁴⁰ Skul angoro na aqa qalie tamo a bunyqa keresai. A kobaqujaosimqa di aqa qalie tamo ombla kerekereqab.

⁴¹ “Kiyayqa ni ino was aqa ñamdamuq di ñam ñengi kiñala unu di unsimqa ino segi ñamdamuq di ñampan kobaquja unu di ni unosai? ⁴² Kiyayqa ino segi ñamdamuq di ñampan kobaquja soqñimqa ni na tentosim ino was minjqam, ‘Was, e ino ñamdamuq di ñam ñengi kiñala unonum di osiy taqal waiyetmqai?’ Kiyayqa ni degsi minjqam? Kiyayqa ñampan kobaquja ino segi ñamdamuq di unu qaji di ni unosai? Ni gisan tamo. Ni mati ñampan kobaquja ino segi ñamdamuq di unu qaji di taqal waiyosim ñamdamu suwanñimqa ariya degam ñam ñengi kiñala ino was aqa ñamdamuq di unu qaji di geregere unsim taqal waiyete.”

Ñam uge nanngi gei uge ateqñub

⁴³ Osiqua Yesus a olo marej, “Ñam bole nanngi gei bole ateqñub. Nanngi gei uge atosaietqñub. Ñam uge nanngi gei uge ateqñub. Nanngi gei bole atosaietqñub. ⁴⁴ Deqa tamo nanngi ñam aqa gei unsibqa dena nanngi poinjrqas, ‘Ñam di uge.’ Ninggi mañ luwit marinq dena qura gei osib uyosaietqñub. Sil luwit marinq dena wain gei osib uyosaietqñub. ⁴⁵ Dego kere tamo bole nanngo are miligiq di areqalo bole na maqejunu. Deqa nanngi kumbra bole yeqñub. Ariya tamo uge nanngo are miligiq di areqalo uge na maqejunu. Deqa nanngi kumbra uge yeqñub. Tamo nanngo areqalo kalil nanngo are miligiq na oqoqñsiq medabuq na branteqnu.”

Yesus a tal gereiyo kumbra qa yawo anjam marej

⁴⁶ Osiqua Yesus a olo marej, “Kiyayqa ninggi ‘O Tamo Koba, O Tamo Koba’ e degsib metboqñsib olo ijo anjam dauryosaietqñub? ⁴⁷⁻⁴⁸ Ninggi quiy. Tamo ungasari nanngi ijoq bosib ijo anjam qusib dauryqab di nanngi tal gereiyo tamo bul sqab. Tal gereiyo tamo di a tal utru atqa osiqua tal ai sub bogelenosiq guma koba aiyelenosiq meniñ itelenej. Bunuqna awa koba bosimqa ya meli dosim tal di qamsim putqasai. Singila na tigelesqas. Di kiyayqa? A meniñ

quraq di tal atej deqa. ⁴⁹ Ariya tamo ungasari nanqi ijo anjam qusib olo dauryqa uratqab di nanqi tamo bei lanja sub gogeq di aqa tal atej qaji a bul sqas. Tal atnaq sonaqa awa koba bosiqqa ya meli dosiqa tal di qamsiq renjintosiq putonaq aisiq tulan nifnaqej.”

7

Yesus na qaja tamo gate bei aqa kanjal tamo boletej

¹ Yesus a anjam kalil degsi marnaqa tamo ungasari nanqi qunabqa a nanqi uratnjrsiqa Kaperneam qureq aiyej. ² Dia qaja tamo gate bei soqnej. A Rom tamo. Aqa kanjal tamo a tulan qalaqalaiyoqnej qaji di makobaiyosiq moiqa laqnej. ³ Deqa tamo qudei na qaja tamo gate di minjeb, “Yesus a bqa Kaperneam endi unu.” Degsi minjnab quej. Qusiqa Juda gate qudei nanqi Yesus minjeb bosim aqa kanjal tamo boletqajqa deqa qarinjrnnaq gileb. ⁴ Gilsib Yesus itosib singila na pailyosib minjeb, “O Tamo Koba, ni iga uratgaim. Qaja tamo gate di a tamo bolequja. ⁵ A Juda kalil nanqi qa tulan boleqonsiq gaigai geregereinjreanu. Agi a na gago Qotei tal gereiyej.”

⁶ Nanqi degsib Yesus minjnab qusiqa tigelosiq nanqi daurnjrsiq koba na aiyej. Aisib tal jojomyqa laq nabqa qaja tamo gate deqa was qudei nanqi olo qarinjrnnaq gilsib gamq di Yesus turossib minjeb, “O Tamo Koba, gago was a marqo, ‘Unqum, ni lanja waukobaaaim. E tamo bolesai deqa ni ijo talq baim. ⁷ E dego ino areq bqa keresai. Deqa ni anjam segi marimqa ijo kanjal tamo a boleqas. ⁸ E dego tamo kokba qudei nanqo sorgomq di unum. Ijo qaja tamo nanqi ijo sorgomq di unub. E bei minjqai, “Ni gile.” Yimqa a gilqas. Bei minjqai, “Ni au.” Yimqa a bqas. Ijo kanjal tamo bei minjqai, “Wau di ye.” Degsi minjitqa a ijo anjam dauryqas.”

⁹ Onaqa Yesus a anjam di qusiqa tulan prugugetej. Osiqa bulosiq tamo ungasari gargekoba na dauryoqneb qaji nanqi minjrej, “E ningi endegsi merngwai. Qaja tamo gate di a e qa aqa areqalo tulan singilatqo. Israel tamo nami e qa degsi aqa areqalo singilato qaji bei unosai.” ¹⁰ Onaqa qaja tamo gate aqa was nanqi a na qarinjnjrej qaji nanqi olo puluosib aqa talq gilsib kanjal tamo di a boleosisq sonaq uneb.

Yesus a unqa qobul bei aqa niri moiyej qaji di olo tigeltej

¹¹ Olo bati bei Yesus a qure beiq aiyej. Qure di aqa nam Nain. Tamo ungasari gargekoba nanqi Yesus aqa anqro ti koba na aiyej. ¹² Yesus a qure polomq di branteqnaqa tamo bei nami moiyej qaji a subq atqajqa qoboyosib giloqneb. Tamo di aqa ai qobulej. Aqa anqro qujai bole qujai agi a segi. Anqro di qoboyosib gileq nabqa tamo ungasari tulan gargekoba qure dia soqneb qaji nanqi unqa di koba na walwelosib giloqneb. ¹³ Onaqa Tamo Koba a unqa di unsiq a qa tulan dulosisq minjrej, “Ni akamaaim.” ¹⁴ Degsi minjsiq walwelosiq ban waiyosiq kulum anqro jigeb qaji di ojnaqa tamo nanqi a qoboyosib giloqneb qaji tigeleb. Onaqa Yesus na anqro moiyej qaji di minjrej, “O anqro, e ni mermqai, ni tigel.” ¹⁵ Degsi minjnnaqa a tigelosiq awoosisq anjam maroqnej. Onaqa Yesus na a ban ojsiqqa osi gilsiqqa aqa ai yej. ¹⁶ Onaqa tamo ungasari kalil qure dia soqneb qaji nanqi Qotei aqa manwa di unsibqa nanqi tulan prugugetosib Qotei aqa nam soqtosib maroqneb, “Bole, bini Qotei aqa medabu o qaji tamo kobaquja a gago ambleq endi brantqo. Qotei na aqa segi tamo ungasari nanqi aqaryainjrjaqqa deqa tamo di qarinyqo bqa.” ¹⁷ Yesus a manwa di yonaqa tamo ungasari nanqi unsib deqa mare mare laq nabq Judia sawaq di, sawa bei beiq di nanqi quekriteb.

Jon yansnjro qaji aqa anqro aiyej nanqi anjam bei Yesus nenemyeb

¹⁸ Jon aqa anqro nanqi manwa kalil Yesus a yoqnej qaji deqa Jon saiyej. ¹⁹ Saiyonab Jon na aqa anqro aiyej nanqi metnjrnnaq aqa areq bonabqa minjrej, “Ningi Tamo Koba aqa areq gilsib endegsib nenemyiy, ‘Kristus agi Qotei na nami qarinyim bqajqa marej qaji di ni kiyo? Ni saiamqa iga tamo bei qa tarinqom kiyo?’ ” ²⁰ Jon na nanqi aiyej degsi minjrsiq qarinjrnnaqa Yesus aqa areq gilsib minjeb, “Jon yansnjro qaji a na iga qarinywoqa inoq bonum. A ni endegsi nenemmgo, ‘Kristus agi Qotei na nami qarinyim bqajqa marej qaji di ni kiyo? Ni saiamqa iga tamo bei qa tarinqom kiyo?’ ”

²¹ Bati deqa Yesus na tamo ungasari tulan gargekoba ma utru segi nanqi ti tamo nango jejamu mondor uge uge na ojelenjo qaji nanqi ti boletnjroqnej. Tamo nam qandimo gargekoba dego boletnjreqlaqa nam poinjroqnej. ²² Deqa Yesus a tamo aiyej Jon na qarinjnjrej qaji nanqi di minjrej, “Ningi aisib kumbra ningi uneqneb qaji deqa ti anjam ningi queqneb qaji deqa ti Jon saiyosib minjiy. Endegsib minjiy, ‘Tamo nam qandimnjro qaji nanqi olo nam poinjreqlaqa sawa uneqneb. Tamo jejamu lainjro qaji nanqi olo walweleqneb. Tamo nanqo jejamu yu na ugeelenjo qaji nanqo yu kalil koboeqnu. Tamo dabkala getenjro qaji nanqo dabkala olo waqeqnu. Tamo moreno qaji nanqi olo tigeleqneb. Tamo sougetejunub qaji nanqi Qotei aqa anjam bole queqneb. ²³ Tamo nanqi e qa nanqo areqalo singilatqonsib olo ijo nam ulontosaieqneb qaji nanqi tulan areboleboleinjreanu.’ ”

²⁴ Onaqa Jon aqa anqro aiyel nanqi Yesus aqa anjam di qusibqa nanqi olo puluosib Jon minjqajqa aiyeb. Aiyeqnabqa Yesus na tamo unqasari gargekoba a ombla soqneq qaji nanqi Jon qa endegsi minjrej, "Ninqi tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Ninqi tamo silai aqa banga bul jagwa na pileteqnaqa di unqajqa gileb kiyo? Sai. Jon a tamo deqaji sai. ²⁵ Deqa ninqi tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Ninqi tamo gara bole walaosi laqnu qaji di unqajqa gileb kiyo? Di dego sai. Tamo gara bole walaqnsib firo koba ti unub qaji nanqi mandor kokba nanqo talq di unub. ²⁶ Deqa ninqi tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Ninqi Qotei aqa medabu o qaji tamo bei unqajqa gileb kiyo? Od. Agide. Ninqi deqa unqa gileb. Deqa e ninqi endegsi mernqwai. Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo kobaquja. A na Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanqi tulan bunjrejju. ²⁷ Agi nami e mandamq aiyosaisanamqa Qotei a Jon qa endegsi merbej, 'Ni que. E na ijo anjam maro tamo qarinyitqa a ni qa namoosim ino gam gereiyetmqas.' Tamo di agi Jon. Anjam di Qotei aqa nengrenq di unu. ²⁸ Deqa e bole mernqwai. Jon yansnjro qaji a na tamo kalil mandamq endi unub qaji nanqi tulan bunjrejju. Ariya tamo qudei nam saiqoji unub qaji nanqi Qotei na taqatnjroqnsiqa nanqo Mandor Koba unu deqa nanqi olo Jon tulan bunyejunub."

²⁹ Onaqa tamo unqasari nanqi ti takis o qaji tamo nanqi ti anjam di qusib mareb, "Bole. Qotei aqa kumbra kalil di bole tintinj." Nanqi degsib mareb. Di kiyaqqa? Nanqi nami are bulyonab Jon na yansnjrej deqa. ³⁰ Ariya Farisi nanqi ti dal anjam qalie tamo nanqi ti Jon na yansnjrqa urateb deqa nanqi gam bole Qotei na osornjrej qaji di qoreiyeb.

³¹ Onaqa Yesus a olo marej, "Tamo unqasari bini bati endeqa unub qaji nanqo kumbra qa e yawo anjam kiyersiy marqai? ³² E nanqo kumbra qa endegsi marqai. Nanqi anqro du du bul qure ambleq di alanoqnsib anqro qudei na qudei minjreknub, 'Iga yumba anjamonumqa ninqi lou tuosai. Iga are uge qa louonumqa ninqi akamosai.'" ³³ Osiqa Yesus a olo marej, "Jon yansnjro qaji a bosiqqa ingi ti wain ti uratosiq sonaqa ninqi a qa mareqnu, 'A mondor uge ti unu.' ³⁴ Ariya e Tamo Anqro bosimqa ingi ti wain ti uyeqnamqa ninqi e nubqnsib mareqnu, 'Ninqi uniy. Yesus a qunjaq ani. A wain uyo ani. A takis o qaji tamo ti une tamo ti nanqi koba na walweleqnu.'" ³⁵ Osiqa Yesus a olo marej, "Qotei aqa tamo unqasari nanqi bole qalieqnu, aqa powo tulan kobaquja."

Unqa bei a goren quleq ti osiq Yesus aqa singa liyoqnej

³⁶ Bati bei Farisi tamo bei aqa nam Saimon a Yesus minjej, "Ni ijo talq bamqa aqo ombla inji uyqom." Onaqa Yesus a Saimon odyosiqa aqa talq gilsiq Saimon ombla awoosib inji uyoqneq. ³⁷⁻³⁸ Onaqa sambala unqa bei qure dia soqnej qaji a anjam endegsi quej, "Yesus a Saimon aqa talq di sosisqa inji uyeqnu." A anjam degsi qosiqqa goren jalina quleq ti osiqqa Saimon aqa tal miligiq gilsiq Yesus aqa qoreq na bosiqqa aqa singa jojomq di tigelosiq akamej. Akamonaga aqa nam ya Yesus aqa singaqa ainaqa singa tombol na awoosiq aqa nam ya singaqa aiyej qaji di aqa segi gate banga na piyoqnsiqa Yesus aqa singa kundoqyoqnsiqa goren quleq ti dena Yesus aqa singa liyoqnej.

³⁹ Unqa a kumbra di yonaqa Saimon a unsiqa are qalej, "Yesus a Qotei aqa medabu o tamo unu qamu unqa endi bosiqqa aqa jejamu ojco qaji di sambala unqa a degsi poiyoqo qamu."

⁴⁰ Onaqa Yesus a Saimon aqa areqalo di qalieosiqa minjej, "Saimon, e ni anjam bei mermqai." Onaqa Saimon na minjej, "O Qalie Tamo, ni mare." ⁴¹ Onaqa Yesus na yawo anjam endegsi Saimon minjej, "Tamo aiyel na tamo bei silali yaiyeb. Bei na 100 kina yaiyeb. Bei na 10 kina yaiyeb. Yaiyonabqa minjrej, 'Bunuqna ninqi na kamba silali di olo e ebqab.' ⁴² Ariya bunuqna nanqi aiyel na kamba silali di a olo yqa keresai deqa a na nanqi aiyel minjrej. 'Ungum, ninqi na silali di olo ebaib. Uratiy.' Degsi minjrej. Deqa Saimon, ni merbe, tamo yai a tamo deqa tulan are boledamuiyqas? Tamo 100 kina yaiyeb qaji a kiyo tamo 10 kina yaiyeb qaji a kiyo?"

⁴³ Onaqa Saimon na minjej, "E are qalonum, tamo 100 kina ej qaji a tamo deqa tulan are boledamuiyqas." Onaqa Yesus na Saimon minjej, "Ni kere maronum."

⁴⁴ Osiq bulosiqa sambala unqa di areiyosiq Saimon minjej, "Ni unqa endi unime. E ino tal miligiq gilonumqa ni ijo singa yansetbosai. Ariya unqa endi a bosiqqa aqa nam ya na ijo singa yansetbosiqqa aqa gate banga na ijo singa piyoqo. ⁴⁵ E ino tal miligiq gilonumqa ni e kundoqbosai. Ariya unqa endi a bosiqqa ijo singa kundoqyoqnaj agi kundoqyoqnsiq unu. ⁴⁶ Ni na ijo gate goren na liyosai. Ariya unqa endi a goren boledamuiyqo quleq ti osi bosiqqa dena ijo singa liyoqo. ⁴⁷ Deqa Saimon, e ni mermqai. Sambala unqa endi aqa une tulan gargekoba. E na aqa une kalil kobotetonum deqa a e qa are tulan boledamuiyqo. Ariya e na tamo bei aqa une quja quja segi kobotetqai di a e qa are bolekiñalayqas." ⁴⁸ Osiqa unqa di minjej, "Ino une kalil e na kobotetmonum." ⁴⁹ Onaqa tamo nanqi Yesus koba na awoosib inji uyoqneq qaji nanqi aqa anjam di qusibqa segi segi maroqneq, "Yesus a tamo kiyero deqa a na tamo nanqo une kobotetnjreknun?" ⁵⁰ Onaqa Yesus na unqa di minjej, "Ni ino areqalo e qa singilatonum deqa Qotei na ni oqo. Deqa ni are lawo na gilime."

8

Ungasari qudei nanngi Yesus dauryosib koba na walweloqneb

¹ Bati bei Yesus a walweloşiqa qure kokba ti qure kiñilala ti dia brantognsiqa Qotei a tamo ungasari nango Mandor Koba sosim nanngi taqatnjrqsas anjam bole di minjre minjre laqnej. Tamo 12 Yesus na giltnjrej qaji nanngi a ti walweloqneb. ² Ungasari qudei nami nanngo jejamuq dena Yesus na mondor uge uge winjrej qaji nanngi ti unja qudei nami mainjrnaqa Yesus na boletnjrej qaji nanngi ti Yesus dauryosib koba na walweloqneb. Unja bei aqa ñam Maria. A Makdala qure qaji. Nami mondor uge 7 nanngi aqa jejamuq di sonabqa Yesus na winjretej. ³ Unja bei aqa ñam Joana. A Kusa aqa ñauj. Kusa a Mandor Herot aqa tal taqatoqnej qaji. Unja bei aqa ñam Susana. Ungasari gargekoba nanngi dego Yesus dauryoqneb. Nanngi nanngo segi silali na Yesus aqa angoro nanngi ti inji awaiyetnjroqneb.

Yesus a saga yago qa yawo anjam marej

⁴ Bati deqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi qure qure kalilq dena bosib Yesus aqa areq di koroonabqa a tigelosiqa yawo anjam endegsi minjrej, ⁵ “Tamo bei a saga yago osiq aqa inji wauq di breiyej. Breiyonaqa saga yago qudei gam qalaq aiyeleneb. Ainabqa tamo qudei nanngi walwelosib saga yago di soselenonabqa qebari nanngi bosib uyekriteb. ⁶ Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyeleneb. Mandam di guma meniñ ti. Gogeq di mandam kiñala. Deqa saga yago aiyelenosib urur oqoqujateb. Onaqa mandam olo kangranonaqa saga yago laosib moreñeb. ⁷ Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyeleneb. Dena oqeb qaji sil luwit na dego dauryosiq oqsq kabutnjrnaq geitosai. ⁸ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb. Di aisib oqoboledamuyosib gei tulan gargekoba ateb. 100 dego.” Yesus na tamo ungasari nanngi yawo anjam degsi minjrsiq koboonaqa a tulan lelenosiq marej, “Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi gegerere quem.”

Yesus a kiyaqa tamo ungasari nanngi yawo anjam minjroqnej?

⁹ Onaqa Yesus aqa angoro nanngi aqa yawo anjam di qusibqa nanngi anjam aqa utru gegerere qalieqajqa deqa Yesus nenemyeb. ¹⁰ Nenemyonabqa a na kamba endegsi minjrej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nango Mandor Koba sqas. Anjam di aqa utru uliejunu. Di Qotei na babtinqa ijo angoro ninngi segi utru qalieqab. Ariya tamo ungasari lanaj nanngi yawo anjam segi minjroqñqai. Deqa nanngi ñam atoqñqab di nanngi ijo anjam aqa damu unqasai. Nanngi dab atoqñqab di nanngi ijo anjam aqa utru poinjrqsai.”

Saga yago qa yawo anjam aqa utru Yesus na babtej

¹¹ Osiqa Yesus a olo marej, “Saga yago qa yawo anjam maronum di aqa utru e na babbittqa ninngi quiy. Saga yago di Qotei aqa anjam. ¹² Saga yago qudei gam qalaq aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusib nango are miligiq di atib soqñimqa Satan a bosim anjam di olo yainjrqsas. Yim nanngi Qotei aqa anjam nanngo areqaloq di singilatqa keresai. Deqa Qotei a nanngi elenqasai. ¹³ Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusib tulan areboleboleinjrimqa anjam di oqujatosib nanngo areq atqab. Ariya anjam di nango are miligiq tulan guma aiyosai. Deqa sokiñala gulbe bei bei nanngoq bamqa nango areqalo Yesus qa singilateqñub qaji di nanngi olo ulontqab. ¹⁴ Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam quqwab. Ariya bunuqna nanngo segi jejamu qa ulaqajqa ti ñoro koba oqajqa ti mandam qa inji inji qa areboleboleinjrqajqa ti kumbra dena anjam bole nanngo are miligiq di unu qaji di tentim loumqas. Saga yago uge nanngi gei bole atosaeqñub dego kere. ¹⁵ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusib ojsib dauryoqñqab. Nanngo are miligi bolequja deqa nanngi singila na tigelesosib gulbe qoboiyoqñqab. Saga yago bole nanngi gei bole ateleneqñub dego kere.”

Tamo bei a lam qatrentosim kulum miligiq jugwasai

¹⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei a lam qatrentosim web na kabutqasai. A bijal surumq di atqasai. Boleq di gaintim warum suwanamaqa tamo ungasari nanngi tal miligiq gilsib warum gegerere unqab. ¹⁷ Dego kere kumbra kalil uliejunu qaji di olo boleq dqas. Ingi inji kalil kabuejunu qaji di dego olo boleq dimqa tamo ungasari nanngi unsib utru qalieqab.

¹⁸ “Deqa ninngi ijo anjam gegerere qusib poinngem. Tamo a powo ti sqas di Qotei na powo olo yimqa a powo koba oqas. Ariya tamo a powo ti sqasai di powo kiñala aqaq di unu qaji di Qotei na olo yayimqa a lana sqas. Tamo di a marqas, ‘E powo ti.’ Di sai. A powo saiqoiji.”

Tamo yai nanngi Yesus aqa was bole? Tamo yai nanngi Yesus aqa ai bole?

¹⁹ Onaqa Yesus aqa was nanngi aqa ai koba na Yesus aqaq bosib talq di iteb. Itosib tamo ungasari gargekoba siranmeq di jujuneb deqa nanngi aqa areq gilqa keresaiinjrej. ²⁰ Deqa

tamo qudei na Yesus minjeb, "Ino was nanġi ino ai ombla na ni numqa bonub agi oqeq di tigelejnunub." ²¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Tamo unġasari Qotei aqa anjam qusib dauryeqnub qaji nanġi ijo ai bole. Nanġi ijo was bole dego."

Yesus a jagwa ti ya korkor ti anjam minjrnaq laeb

²²⁻²³ Bati bei Yesus aqa anġro nanġi ti qobun bei gogetosibqa Yesus na minjrej, "Iga ya agu taqal beiq gilqom." Degsi minjrnsiqa nanġi koba na qobun na gileqnaabqa Yesus a urnjamyonaqa qobun miligiq di njeisiq qambumtej. Onaqa jagwa koba tigelosiq ya korkortosiqa qobun qaloqnsiqa morman miligiq aiyeqnaqa ya maqonaqa qobun tugwa laqnej. ²⁴ Deqa Yesus aqa anġro nanġi tulaŋ ulaugetosib aqa areq bosib dudumyosib minjeb, "O Tamo Koba, iga padalqa laqnum." Degsi minjnabqa Yesus a nanġo anjam di qusiqa qutuosiqa tigelej. Tigelosiqa jagwa ti ya ti singila na minjrej, "Niŋġi laoiy." Onaqa jagwa ti ya ti laosib tulaŋ maninej. ²⁵ Onaqa Yesus na aqa anġro nanġi minjrej, "Niŋġi kiyaaq e qa nunġo areqalo singilatosa?" Degsi minjrnaqa nanġi tulaŋ ulaugetosib segi segi maroqneb, "Yesus a tamo kiyero deqa jagwa ti ya ti minjrqoqa aqa anjam qusib laonub?"

Yesus a tamo bei aqa jejamuq na mondor uge gargekoba winjretej

²⁶ Onaqa Yesus aqa anġro nanġi ti Galili sawa uratosib ya agu ambleq na potosib qobun na gilsib Gerasa sawaq di tiryeb. ²⁷ Tiryosib Yesus a mandamq ainaqa qure deqaji tamo bei a bosiqqa Yesus itej. Tamo di a mondor uge uge na ojeleŋo qaji. A bati gaigai yosi laqnej. A nami koba degsi soqnej. A talq di njeiosaiqnej. A gaigai tamo sub ato sawaq di njeioqnej. ²⁸ Deqa a Yesus unsiqa tulaŋ leleŋosiqa bosiq Yesus aqa areq di singa pulutosiqa minnej. "O Yesus, Qotei Goge Koba aqa Niri, ni e kiyerbaq bonum? E ni endegsi mermqai, ni e jaqatin ebaimej."

²⁹ Mondor uge dena Yesus degsi minnej. Di kiyaaq? Yesus na singila na minjoqnej, "Ni tamo di uratosim ulaŋ." Mondor uge dena bati gargekoba tamo di aqa jejamu ugeugeiyeteqnaqa tamo qudei na ojoqnsib sil kokba na aqa singa ti baŋ ti tontoqnsib geregere taqatoqneb. Yeqnaqa mondor uge dena sil kokba kukoqyelenoqnsiqa tamo di oqnsiqa wadau sawaq osi giloqnej.

³⁰ Deqa Yesus na mondor uge di nenemyej, "Ino ñam yai?" Onaqa minnej, "Ijo ñam Qoto Tamo Gargekoba." A na Yesus degsi minnej. Di kiyaaq? Mondor uge tulaŋ gargekoba tamo di aqa jejamuq di soqneb deqa. ³¹ Onaqa mondor uge nanġi singila na pailosib Yesus minjeb, "Ni iga sub guma kobaq di waigaim."

³²⁻³³ Bati deqa bel tulaŋ gargekoba nanġi mana goge dia suwaroqneb. Deqa mondor uge nanġi na Yesus minjeb, "Ni iga qariŋgimqa iga bel nanġo jejamuq gileleŋqom." Onaqa Yesus a mondor uge nanġi odnrnaqa nanġi na tamo di uratosibqa segi segi bel nanġo jejamuq gileleŋeb. Gilnabqa bel kalil nanġi gurgurosib botau dena prugeleŋosib yaq aisib ya uysib moreneb.

³⁴ Onaqa bel taqatoqneb qaji tamo nanġi kumbra di unsibqa jaraiyosib qure miligiq aisib tamo unġasari kalil nanġi sainjroqnsib laqneb. Gamq di dego sainjroqnsib laqneb. ³⁵ Onaqa tamo unġasari nanġi kumbra di unqajqa beb. Bosib Yesus aqa areq di koroosib ñam ateb di tamo nami mondor uge ti sosiq yosi laqnej qaji aqa areqalo boleosiq gara tigsig Yesus aqa singa jojomq di awesonaq uneb. Unsib ulaugeteb. ³⁶ Onaqa tamo nanġi Yesus aqa manwa di uneb qaji nanġi na tamo unġasari nanġi sainjreb. Yesus na mondor uge winjrnaq tamo a boleej deqa sainjreb. ³⁷ Yesus a manwa di babtej deqa tamo unġasari kalil Gerasa sawaq di soqneb qaji nanġi tulaŋ ulaugetosib minjeb, "Ni iga uratgosim ulaŋ." Onaqa Yesus a qobun gogetosiqa nanġi uratnrnsiq aiyej. ³⁸ Aiqa laqnaqa tamo Yesus na mondor uge winjretej qaji a singila na pailosiq minnej, "E ni daurnmqa." Onaqa Yesus na saidyosiq minnej, ³⁹ "Ni olo ino segi qureq gilsim Qotei na kumbra tulaŋ boledamu emqo deqa nanġi sainjre." Onaqa a puluosiq aqa qureq gilsiq Yesus na kumbra tulaŋ boledamu yej deqa tamo unġasari kalil nanġi sainjroqnsiq laqnej.

Uña bei a Yesus aqa gara ojnaq boletosiq olo anġro moiyej qaji a tigeltej

⁴⁰ Onaqa Yesus a olo qobun gogetosiqa Galili sawaq gilej. Gilsiq qobun tiryonaq mandamq aisig ñam atej di tamo unġasari tulaŋ gargekoba nanġi nami bosib a qa tariŋesonab unjrej. Deqa nanġi a unsibqa tulaŋ areboleboleinjrej. ⁴¹ Onaqa Qotei tal taqato tamo bei aqa ñam Jairus a bosiq Yesus aqa areq di singa pulutosiqa pailyosiq minnej, "Ni ijo talq au." ⁴² Degsi minnej. Di kiyaaq? Aqa anġro sebin qujai bole qujai moiqa laqnej deqa. Anġro aqa wausau 12.

Onaqa Yesus na Jairus odyosiqa tigelosiq a dauryosiq gileqnaqa tamo unġasari tulaŋ gargekoba nanġi dego nanġi aiyel daurnjrsib jujuŋosib giloqneb. ⁴³ Gileqnaabqa nanġo ambleq di uña bei ma ti soqnej qaji a nanġi daurnjrsiq giloqnej. Uña di nami bai na unej leŋ aiyooqnsiq degsi soqnej wausau 12 uratej. Tamo gargekoba nanġi nami a boletqa yeqnab

nanği keresaijnroqnej. ⁴⁴ Deqa a Yesus aqa qoreq na dadauryosiqa ban waiyosiq Yesus aqa gara mutu oje. Ojnaqa aqa len aiyooqnej qaji di koboej. ⁴⁵ Onaqa Yesus a marej, “Yai na ijo gara ojjo?” Onaqa tamo ungasari kalil nanği saidonabqa Pita na Yesus minje, “O Tamo Koba, ni unime. Tamo ungasari tulan gargekoba nanği ni daurmosib jujunmejunub.” ⁴⁶ Onaqa Yesus a kamba marej, “E qalieonum, bei na ijo gara ojjoqa singila qudei ijo jexamu uratosiq aqag qilqo.” ⁴⁷ Onaqa unğa di a are qalej, “E Yesus aqa gara ojonum ijo ma koboqo di ulitqa keresai.” A degsi are qalsiqa are ton-tonyonaqa jinğa na bosiq Yesus aqa areq di singa pulutosiq tamo ungasari kalil nanğo namdamuq di aqa kumbra yej qaji di ubtekritej. A Yesus aqa gara oje deqa ti aqa ma urur koboej deqa ti ubtej. ⁴⁸ Onaqa Yesus na minje, “O unğa, ni ino areqalo e qa singilatosis ijoq bonum deqa ino ma agi koboqo. Deqa ni are lawo na gilsim bole soqnime.”

⁴⁹ Yesus na unğa degsi minjeqnaqa tamo bei a Jairus aqa talq dena bosiq Jairus minje, “Unğum. Ino anğro nami moiğo. Deqa ni Qalie Tamo a laña wau koba yaim. Uratim aiyem.” ⁵⁰ Degsi minjnaqa Yesus a anjam di qusiqa Jairus minje, “Ni ulaaım. Ni e qa ino areqalo singilatimqa ino anğro a boleosis nambile sqas.” ⁵¹ Osiqa Jairus ombla gilsib Jairus aqa talq di branteb. Brantosib Yesus na tamo ungasari kalil nanği tal gogetqa saidnjrsiqa anğro moiyej qaji aqa ai abu aqa anğro qalub agi Pita na Jon na Jems na nanği segi joqsıqa tal gogeteb. ⁵² Tamo ungasari kalil nanği na anğro moiyej qaji a akamkobatoqne. Deqa Yesus na minje, “Ninği akamaib. Anğro di a moiysai. A laña njesiq qambumtejunu.” ⁵³ Degsi minjnaqa nanği Yesus kikiyeb. Nanği qalieeb, “Anğro a nami moiyoletqo.” Degsib qalieosib deqa Yesus kikiyeb. ⁵⁴ Onaqa Yesus a warum miligiç gilsıqa anğro aqa ban ojsıqa soqtosis minje, “O Anğro, ni tigel.” ⁵⁵ Degsi minjnaqa a olo nambile osıqa urur tigelej. Onaqa Yesus na aqa ai abu nanği minje, “Ninği inği osib a anaiyiy.” ⁵⁶ Aqa ai abu nanği Yesus aqa manğa di unsib deqa nanği tulan prugugeteb. Onaqa Yesus na minje, “Ninği ijo manğa endi unonub deqa ninği ijo ñam ubtosib tamo qudei minjraib.”

9

Yesus na aqa anğro 12 nanği wau enjrej

¹ Bati bei Yesus na aqa anğro 12 nanği koroinjrsiqa singila enjrej. Nanği tamo ungasari nanğo jexamuq dena mondor uge uge winjraqja ti tamo nanğo ma kobotetnjraqja ti deqa singila enjrej. ² Osiqa nanği qarınjrsiqa minje, “Ninği giloqnsibqa Qotei na aqa segi tamo ungasari nanği taqatnjrsim nanğo Mandor Koba sqas anjam di minje minje laqnsibqa nanğo ma kobotetnjroqniy.” ³ Osiqa olo minje, “Ninği inği inği osib gilaib. Toqon ojaib. Nunğo qaçun aib. Inği uyo bei osib gilaib. Silali osib gilaib. Gara jugo aiye aiye aib. ⁴ Ninği qure bei beiç di brantognsibqa tal qujaiç ti soqnıy. Dena olo tigelognsib qure beiç giloqniy. ⁵ Tamo nanği ninği gereingosaiabqa ninği qure di uratqa oqnsib nunğo singa tumburum butuyoqniy. Yimqa nanği nunğo kumbra di unsib poinjraqas. ‘Bole, iga kumbra ugetonum.’” ⁶ Onaqa Yesus aqa anğro 12 nanği tigelosib qure qureq giloqnsibqa Yesus aqa anjam bole tamo ungasari nanği minje laqnsib nanğo ma kobotetnjroqne.

Herot a qalieqajqa, “Yesus a tamo yai?”

⁷ Mandor Herot a manğa kalil Yesus a yoqnej qaji deqa quej. Qusiqa areqalo kobaiyej. Di kiyaya? Tamo qudei nanği maroqne, “Tamo di a Jon yansjro qaji. A moisiq olo subq na tigelqo.” ⁸ Onaqa qudei nanği maroqne, “Tamo di a Elaija kiyo olo bço?” Olo qudei nanği maroqne, “Tamo di a Qotei aqa medabu o tamo nanği nami soqne deqaji bei. A olo subq na tigelqo.” ⁹ Ariya Herot a segi marej, “Tamo di a Jon sai. Jon agi e na kakro gentem moiyej koboej. Di tamo yai olo bço? E a qa anjam gargekoba queqnum.” Herot a degsi marsıqa Yesus unqajqa are qalsiq soqnej.

Yesus a tamo 5,000 nanği inği anainjrej

¹⁰ Onaqa Yesus aqa anjam maro tamo 12 nanği olo bosib aqa areq di korosıbqa kumbra kalil nanği yoqne qaji deqa saiyosib minjoqne. Minjnabqa Yesus a qusiqa nanği joqsıq qure bei ñam Betsaida gileb. ¹¹ Gileqnaqqa tamo ungasari nanği endegsib queb, “Yesus a Betsaida gileqnu.” Degsib qusıbqa Yesus dauryosib gileb. Dauryosib gileqnaqqa anjrsiqa Qotei na aqa segi tamo ungasari nanği taqatnjrsim nanğo Mandor Koba sqas anjam di minjroqnej. Tamo ungasari ma ti so qaji nanği dego Yesus dauryosib gileqnaqqa a na nanği kalil boletnjroqnej. ¹² Onaqa senj aisiq bilatqonaqa Yesus aqa anğro 12 nanği aqa areq bosib minje, “O Tamo Koba, ni na tamo ungasari nanği minjrimqa qure qureq gilsib dia inği uysib nerenqab. Endi wadau sawa. Inği saiçoji.” ¹³ Onaqa Yesus na minje, “Ninği na inği anainjriy.” Degsi minjnaqa nanği na kamba minje, “Iga inği sai. Iga bem 5 qe aiye la segi unu. Di keresai. Iga aisim inği tulan koba awaiyosim tamo ungasari kalil endi nanği anainjrqom di dego kereqasai.” ¹⁴ Nanği degsib mareb. Di kiyaya? Tamo 5,000 soqne deqa.

Onaqa Yesus a kamba aqa angoro nanngi endegsi minjrej, "Ninngi na tamo ungasari nanngi minjribqa qur segi segi 50 awoelenqab." ¹⁵ Onaqa Yesus aqa angoro nanngi na tamo ungasari nanngi minjrnab dedegsib awoelenqab. ¹⁶ Awoonabqa Yesus na bem 5 ti qe aiyel ti di osiqa lan goqe tarosiqa Qotei paillyej. Paillyo koboonaqa bem ti qe ti ginjenyosiq aqa angoro nanngi enjrewnaqa nanngi na osi giloqnsibqa tamo ungasari nanngi jeisib enjrewnab uyoqneb. ¹⁷ Uynab kalil menetnrej. Onaqa ingi oto uratelenqab qaji di Yesus aqa angoro nanngi na koroiyosib gumba kokba 12 di jignab maqelenqab.

Pita a Yesus qa poiyoonaqa aqa nam ubtej

¹⁸ Bati bei Yesus aqa angoro nanngi ti sasalosib nanngi segi sosibqa Yesus a Qotei paillyoqneb. Paillyo koboonaqa a na aqa angoro nanngi endegsi nenemnjrej, "Tamo ungasari nanngi e qa kiyersib mareqneb?" ¹⁹ Onaqa aqa angoro nanngi na minjeb, "Tamo qudei nanngi mareqneb, ni Jon yansjro qaji. Qudei nanngi mareqneb, ni Elaija. Qudei nanngi mareqneb, ni Qotei aqa medabu o tamo nanngi nami soqneb deqaji bei agi subq na tigelqo." ²⁰ Onaqa Yesus a nanngi olo nenemnjrej, "Ninngi segi e qa kiyersib mareqneb?" Onaqa Pita na minnej, "Ni Qotei aqa Kristus."

Yesus a marej, "E moisiy olo subq na tigelqai"

²¹ Pita a anjam degsi marnaqa Yesus na aqa angoro nanngi singila na getentnjrsiqa minjrej, "Ninngi anjam di ubtosib tamo qudei minjraib." ²² Osiaqa minjrej, "E Tamo Angoro. Bunuqna e jaqatin koba oqai. Juda gate nanngi ti atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti e qoreibosib lubsib moiyoqneb. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai."

²³ Osiaqa aqa angoro kalil nanngi endegsi minjrej, "Tamo bei na e daurbqa osimqa a aqa segi areqalo kalil uratekritisim bati gaigai aqa segi namburbas qoboiyosim e daurbqoqneb. ²⁴ Tamo bei na aqa segi nambile taqatqajqa arearetqas di a padalqas. Ariya tamo bei a e qa are qalsimqa aqa segi nambile uratqas di a olo nambile bole oqas. ²⁵ Tamo bei a mandam qa nro kalil koroiyosim ariya mondon aqa segi qunuj padalqas di nro dena a kiyersim olo aqaryaiyqas? Di keresai. ²⁶ E Tamo Angoro. Tamo bei a e qa ti ijo anjam qa ti jemaiyqas di mondon e bosiyqa e kamba tamo deqa jemaiyqas. Bati di e ijo segi rian na ti ijo Abu aqa rian na ti ijo Abu aqa lan angoro nanngo rian na ti bqai. ²⁷ E bole merngwai. Tamo qudei ijo areq endi tigelejunub qaji nanngi morenosaisoqnebqa Qotei na nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba soqnimqa nanngi unqab."

Yesus aqa angoro qalub nanngi mana goqe di Yesus aqa jejamu bulyonaq unobeiteb

²⁸ Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa bati 8 onaqa a Qotei paillyqa marsiqa Pita na Jon na jems na nanngi qalub joqsiqa koba na manaq oqeb. ²⁹ Manaq oqsiq dia Yesus a Qotei paillyeqnaqa aqa ulatamu bulyonaq nanngi unobeiteb. Aqa gara dego tulan pulonjosiq qatekritej. ³⁰ Onaqa tamo aiyel brantosib Yesus ombla anjam maroqneb. Tamo aiyel di Moses Elaija wo. ³¹ Nanngi aiyel rian koba ti Qotei aqa singila ti beb. Bosibqa Yesus a bunuqna Jerusalem dia aqa wau kobotosim moism mandam uratqas anjam deqa Yesus ombla qairoqneb. ³² Yesus aqa angoro qalub nanngi tulan urnjamnjrnaqa nrejesoqneb deqa olo qutuosibqa nam poinjrnaqa Yesus aqa rian koba de ti tamo aiyel a ombla tigelesoqneb qaji nanngi ti unjreb. ³³ Onaqa Moses Elaija wo nanngi olo Yesus urateqnaqna Pita na minnej, "O Tamo Koba, Moses Elaija wo bosib iga koba na endi unum di bolequja. Deqa iga tal kiñilala qalub gereiyqom. Bei ino. Bei Moses aqa. Bei Elaija aqa." Pita a anjam bei marqa saiiyoonaqa anjam di lanja marej.

³⁴ Mareqnaqa lanbi aisiqa nanngi kabutnjrnaqa nanngi ulaugeteb. ³⁵ Onaqa lanbi miligiq dena anjam bei endegsi brantonaq nanngi queb, "Endi ijo Angoro qujai e segi na giltem qaji. Ninngi aqa anjam quetoqniy." ³⁶ Onaqa Yesus aqa angoro nanngi anjam di qusib njam ateb di Yesus a segi nanngi koba na sonab uneb. Nanngi tamo bei unosai. Bati deqa nanngi kumbra uneb qaji di ubtosib tamo qudei nanngi minjrosaiyoqneb. Nanngi mequmosib soqneb.

Yesus a angoro mel aqa jejamuq na mondor uge wiyetej

³⁷ Nebeonaqa nanngi manaq dena olo aisib tamo ungasari tulan gargekoba mana utruq di tarinesonab itnjreb. ³⁸ Onaqa tamo ungasari nanngo ambleq dena tamo bei a brantosiq tulan maosiq Yesus minnej, "O Qalie Tamo, ni ijo angoro mel unime. A ijo angoro qujai bole qujai. ³⁹ Mondor uge na aqa jejamu ojoqnsiqa mandamq waiyeqnaqa a tulan lelenjoqnsiqa aqa medabuq na Maul aiyeqnu. Mondor uge dena a qunjimyoqnsiqa aqa jejamu tulan ugeugeiyeqnu. A olo uratosaiqnu. ⁴⁰ Deqa e na ino angoro nanngi minjronum, 'Ninngi mondor uge di wiyiy.' Minjronumqa nanngi na wiyqa yonub keresaiinjroqo."

⁴¹ Onaqa Yesus a anjam di qusiqa marej, "Ninngi tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nungo areqalo e qa singilatosai bole sai. Nungo areqalo ti kumbra ti tulan uge. Bati gembub e ninngi koba na sosiyqa nungo gulbe di qoboiyoqnaqai?" Degsi marsiqa angoro di aqa abu minnej, "Ino angoro mel di osau." ⁴² Onaqa osi beqnaqa mondor uge dena aqa jejamu ojsiq

mandamq waiyosiq qunjimyoqnej. Yeqnaqa Yesus na mondor uge di nriñtosiq wiyonaq angro aqa jejamu uratonaq boleej. Boleonaqa Yesus na angro di ban ojsiq osi gilsiq aqa abu yej. ⁴³ Onaqa tamo ungasari kalil mana utruq di soqneb qaji nanqi Qotei aqa manjwa di unsibqa tulan prugueteb.

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

Tamo ungasari nanqi manjwa kalil Yesus a yoqnej qaji deqa are koba qaleqnaqba a na aqa angro nanqi endegsi minjrej, ⁴⁴ “Ninji ijo anjam endi geregere quiy. E Tamo Angro. Jeu tamo nanqi na e ojsib tamo qudei nanqo banq di atqab.” ⁴⁵ Onaqa Yesus aqa angro nanqi aqa anjam di qusib anjam aqa utru Qotei na ulitej deqa nanqi poinrosai. Deqa nanqi Yesus nenemyqajqa ulaeb.

Yesus aqa angro yai a ñam ti sqas?

⁴⁶ Bati bei Yesus aqa angro nanqi segi segi nriñtosib angro yai a nanqi kalil bunjrsim ñam ti sqas deqa anjam na qotoqneb. ⁴⁷⁻⁴⁸ Onaqa Yesus a nango areqalo di qalieosiq angro kiñala bei osiq aqa areq di tigeltosiq nanqi osornjrej. Osornjrsiq minjrej, “Tamo bei a ijo ñam qa are qalsimqa angro kiñala endeqaji bei osim geregereiyqas di a e dego osim geregereibqas. Tamo a e osim geregereibqas di a na ijo Abu e qarinqej qaji di dego osim geregereiyqas. Nunqo ambleq di tamo bei a aqa segi ñam soqtqa uratqas di tamo dena ninqi kalil bunqosim ñam ti sqas.”

Tamo nanqi ninqi jeutngosaieqñub di nanqi ninqi koba na wau qujai

⁴⁹ Onaqa Jon na Yesus minje, “O Tamo Koba, ni que. Iga tamo bei unem. A ino ñam na mondor uge nanqi winjreñnaqa iga na unsim saidyem. Di kiyaq? A iga koba na wauosaieqñu deqa.” ⁵⁰ Onaqa Yesus na minje, “Ninji a saidyaib. Tamo nanqi ninqi jeutngosaieqñub di nanqi ninqi koba na wau qujai.”

Samaria tamo nanqi na Yesus qoreiyeb

⁵¹ Onaqa Yesus a mandam uratosim lan qureq oqwaqqa bati jojomonaqa a Jerusalem aiqajqa areqalo qujaitosiq Jerusalem areiyosiq walwelej. ⁵²⁻⁵³ Walweloqnsiq aqa angro qudei nanqi qarinqñrnaqa nanqi namo aisib Samaria nanqo qure beiq di brantosib Yesus a di ñeiqajqa minjrnabqa nanqi na saideb. Di kiyaq? A Jerusalem aiyoqnej deqa. ⁵⁴ Onaqa Yesus aqa angro aiye Jems Jon wo nanqi kumbra di unsibqa minjin oqetnñrnaqa Yesus minje, “O Tamo Koba, ni marimqa iga ñamyuwo metonam lan goge na aisim tamo nanqi di koitnñrqas.” ⁵⁵ Onaqa Yesus a bulosiq nanqi aiye nriñtnjrej. ⁵⁶ Osiq aqa angro kalil nanqi joqsqa koba na qure beiq aiye.

Tamo qudei nanqi Yesus dauryajqa mareb

⁵⁷ Nanqi gam dauryosib aiyeqnaqba tamo bei na Yesus minje, “Ni sawa sawaq giloqñimqa e ni daurmoqñai.” ⁵⁸ Onaqa Yesus na minje, “Bauñ juwan nanqi tal ti. Agi sub miligiq di ñereñeqñub. Qebari nanqi simi ti. Deqa nanqi simiq di ñereñeqñub. Ariya e Tamo Angro ñeiqajqa tal saiqoji. Deqa ni e daurbqajqa gulbe koba.” ⁵⁹ Osiq tamo bei minje, “Ni e daurbe.” Degsi minjnaqa tamo dena minje, “O Tamo Koba, ni e odbimqa e mati aisiy ijo abu qa tarinqoqñai. A moiymqa subq atsiy di e ni daurmqa.” ⁶⁰ Onaqa Yesus na minje, “Unqum. Tamo moiyo qaji nanqi segi na tamo moiyo qaji nanqi subq atelentjraqab. Ariya ni sawa sawaq giloqñsimqa Qotei na aqa segi tamo ungasari nanqi taqatnñrsim nanqo Mandor Koba sqas anjam di minjre minjre laqne.”

⁶¹ Onaqa tamo bei na Yesus minje, “O Tamo Koba, ni marimqa e mati gilsiy ijo was nanqi ban ojeleñosiy bosiy ni daurmqa.” ⁶² Onaqa Yesus na minje, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanqi taqatnñrsim nanqo Mandor Koba sqas anjam di ni mare mare laqne. Ni que. Tamo bei a kuñi ojsimqa a bulosim qoreq ñam atoqñas di a Qotei aqa wau ojqa keresai.”

10

Tamo 72 nanqi Yesus aqa anjam mare mare laqneb

¹ Bati bei Tamo Koba a na tamo kalil a dauryoqneb qaji nanqi metnñrnaqa aqa areq bonabqa nanqo ambleq dena tamo 72 nanqi giltñrej. Nanqi aqa anjam mare mare laqajqa deqa giltñrej. Giltñrsiq nanqi aiye aiye namoosib qure kalil a segi bunuqna walwelosim aiqas qaji nanqi deq aiqajqa minjrsiq qarinqñrnaq aiye. ² A nanqi qarinqñrqa osiq yawo anjam endegsi minjrej, “Wauq di inqi gargekoba melionub. Ariya inqi meli bunuj otorqajqa wau tamo gargekoba sai. Deqa ninqi wau lanja minjibqa a na wau tamo nanqi qarinqñrqa nanqi aqa wauq gilsib inqi meli bunuj otoreñqab.

³ “Deqa ninqi aiyyi. Ninqi kaja du du bul unub deqa e na ninqi qarinqitqa aisib bauñ juwan nanqo ambleq di wauoqñqab. ⁴ Ninqi silali osib aiyaib. Nunqo qaquñ aib. Singa tatal jigaib. Ninqi aiyoqñsibqa gamq di tamo qudei turoqñsibqa nanqi anjam bei minjraib. ⁵ Ninqi tal

bei gogetoqnsibqa tamo ungasari tal miligiq di unub qaji nanqi endegsib minjroqniy, 'Ningi lawo na soqniy.' ⁶ Degsib minjroqnsibqa lawo tamo bei sqas di a nungo lawo anjam di oqas. Ariya lawo tamo bei sqasai di nungo lawo anjam di olo puluosim nungoq bqas. ⁷ Ningi qure bei beiq di brantqnsibqa tal qujaiq di soqniy. Olo tal bei bei gogetoqnaib. Nanqi na ningi joqsib ingi ti ya ti anaingoqnsibqa uyoqniy. Ningi Qotei aqa wau tamo unub deqa nungo awai agi oqniy.

⁸ "Ningi qure beiq di brantqnsibqa nanqi ningi joqoqnsib ingi anaingoqnsibqa uyoqniy. ⁹ Ningi qure dia sosibqa tamo ungasari ma ti unub qaji nanqi boletnjroqnsib endegsib minjroqniy, 'Qotei a nungo Mandor Koba sosim ningi taqatngwajqa bati jojomqo.' ¹⁰ Ariya ningi qure beiq di brantqnsibqa nanqi ningi gereingosaiabqa ningi nanqi uratnjrqa oqnsib nanngo qure ambleq di tigelqnsibqa endegsib minjroqniy, ¹¹ 'Ningi Qotei qoreiyonub deqa nungo qure qa tumbum gago singa qandratqo qaji agi butuyetngonum. Ariya ningi endegsib qalieoiy, Qotei a nungo Mandor Koba sosim ningi taqatngwajqa bati jojomqo.' O ijo angro, ningi degsib minjroqniy. ¹² E ningi merngwai. Mondonj Qotei a tamo ungasari nanngo une qa peginjrqqa batiamqa a na qure deqaji nanqi tulan padaltnjrougetqas. A na Sodom qure nanqi degsim padaltnjrqasai. A nanqi gulbe kiñala enjrqas.

Tamo ungasari are bulyosai qaji nanqi mondonj tulan padalougetqab

¹³ "O Korasin qure ti Betsaida qure ti, ningi tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Manjwa e nungoq di yoqnem qaji di Tair qure ti Saidon qure ti nanngoq di brantej qamu nanqi nami are bulyosib are uge qa gara jigsib nam sumq di awoeb qamu. ¹⁴ Deqa e ningi endegsi merngwai. Mondonj Qotei a tamo ungasari nanngo une qa peginjrqqa batiamqa a na ningi tulan padaltnjrougetqas. A na Tair qure ti Saidon qure ti nanqi degsim padaltnjrqasai. A nanqi gulbe kiñala enjrqas. ¹⁵ O Kaperneam tamo ungasari, ningi lanj qureq oqwa kere e? Keresai. Qotei na ningi breingimqa moiyo qureq aiqab."

¹⁶ Osiqa Yesus na aqa angro nanqi endegsi minjrej, "Tamo bei a nungo anjam qusim dauryqas di a ijo anjam dego qusim dauryqas. Ariya tamo a ningi qoreingwas di a na e dego qoreibqas. Tamo a e qoreibqas di a na ijo Abu e qarinjbej qaji di dego qoreiyqas."

Tamo 72 Yesus na qarinjnjrej qaji nanqi olo aqa areq beb

¹⁷ Yesus na tamo 72 nanqi di qarinjnjraq aisib aqa anjam mare mare laqneb. Onaqa bunuqna nanngo wau di koboonaga nanqi olo puluosib Yesus aqa areq bosib areboleboleinjraqa minjeb, "O Tamo Koba, iga ino ñam na mondor uge uge nanqi winjreqramqa nanqi gago anjam dauryoqnsib jaraiyoqneb." ¹⁸ Onaqa Yesus na minjrej, "Kola minjal urur mandamq aiyeqnu dego kere Satan a urur lanj goge na ulonosiq aiyeqnaq e unonum. ¹⁹ Ningi quiy. E na Qotei aqa singila ningi engonum. Deqa ningi singila di osib amal uge ti degin ti nango singila tentoqnsib laqnaq. Gago jeu tamo Satan aqa singila kalil dego ningi na kobotoqnaq. Deqa ingi bei na yala ningi ugeugeingwa keresai. ²⁰ Mondor uge nanqi nungo anjam dauryoqnsib jaraiyeqnu di boleqinj. Ariya ningi deqa tulan areboleboleingaiq. Qotei a nungo ñam lanj qureq di nenngrenjey unu. Ningi deqa tulan areboleboleingem."

Yesus a tulan areboleboleiyonaqa Qotei pailyej

²¹ Bati deqa Mondor Bole a Yesus aqaq aisiq areqalo singilatetonaqa a tulan areboleboleiyonaqa Qotei endegsi pailyej, "O Abu, ni segi lanj qa ti mandam qa ti Koba. E ino ñam soqteqnum. Di kiyaaqa? Ni ijo anjam kalil powo tamo nanqi qa ulitoqnsimqa tamo nanqi angro du du bul unub qaji nanqi segi qa babteqnam nanqi poinjreqnu. Od, Abu, ni ino segi areqalo dauryosim agi degyeqnum." ²² Yesus a degsi Qotei pailyej. Osiqa marej, "Ijo Abu na ingi ingi kalil ijo banj di atelenej unu. E segi Qotei aqa Niri. Tamo bei a e qa qaliesai. Ijo Abu a segi e qa qalie. Tamo bei a ijo Abu qa qaliesai dego. E segi ijo Abu qa qalie. E na tamo qudei nanqi ijo Abu osornjrqqa areibqas di osornjrqai. Yim nanqi dego ijo Abu qa qalieqab."

²³ Yesus a degsi marsiqa aqa angro nanqi joqsiqua nanqi segi sasalosib a na minjrej, "Ningi nungo ñamdamu na ijo kumbra uneqnu deqa ningi tulan areboleboleingem. ²⁴ Ningi quiy. Nami mandor kokba ti Qotei aqa medabu o tamo nanqi ti gargakoba kumbra ningi bini uneqnu qaji di unqajqa are koba soqnej. Ariya nanqi unosaiyoqneb. Anjam ningi bini queqnu qaji di dego nanqi quqwajqa are koba soqnej. Ariya nanqi quosaiyoqneb."

Samaria tamo bei a kumbra bole yej

²⁵ Onaqa dal anjam qalie tamo bei a Yesus aqa singila lanj tenemtqa osiqa endegsi nene-myej, "O Qalie Tamo, e kumbra bole kiy e dauryosiy dene e ñabile gaigai sqai?" ²⁶ Onaqa Yesus na kamba minjej, "Dal anjam nenngrenj di kiyersi unu? Ni gaigai sisiyeqnum. Deqa ni segi na mare." ²⁷ Onaqa tamo dene minjej, "Dal anjam endegsi unu, 'Ni ino Tamo Koba Qotei a tulan qalaqalayiime. Qalaqalayiysim ino are miligi ti ino qunun ti ino singila ti ino areqalo ti kalil a yekritime. Osim ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ino was

nanġi degsim gegerereinjoqñime.’”²⁸ Onaqa Yesus na minnej, “Ni kere maronum. Deqa ni kumbra di yoqñqam dena ni ñambile oqam.”

²⁹ Onaqa tamo di a diqosiq aqa segi powo babtqa are qalsiq deqa olo Yesus nenemyej, “Tamo yai a ijo was unu deqa e na gereiyqai?”³⁰ Onaqa Yesus na kamba yawo anjam endegsi minnej, “Tamo bei a Jerusalem dena tigelosiq gam dauryosiq gam qureq aiyeqnaqa gamq di bajin tamo qudei nanġi na a ojsib aqa inġi kalil yayiekriteb. Osib aqa gara palontetosib qalougetonab a moiqa jojomonaqa gam qalaq di a uratosib jaraiyeb.³¹ A gam qalaq di ñeiesonaqa atra tamo bei a gam dena walwelosiq gilsiq tamo di unej. Unsiqa a aqaryaiyqa uratosiqqa gam qala beiq na buñyosiqqa gilej.”³² Onaqa sokiñalayonaq tamo bei a dego gam dena walwelosiq gilej. A Livai tamo. A atra tal taqatoqnej qaji. A gam dena walwelosiq tamo di gam qalaq di ñeiesonaq unsiqa a dego tamo di aqaryaiyqa uratosiqqa gam qala beiq na buñyosiqqa walwelosiq gilej.

³³⁻³⁴ “Ariya olo sokiñalayonaq Samaria tamo bei a dego gam dena walwelosiq gilej. Gilsiq tamo di unsiqa a qa tulan dulosiqqa aqa areq bosiqqa goren ti wain ti osiq aqa jejamu pupoiyelenjeb qaji di yanselenosiqqa qoselenjetej. Osiqqa a soqtosiqqa aqa donki quraq di atsiqa osi gilsiqqa tamo ñereño qaji talq di gereiyosiq taqatoqnej.”³⁵ Onaqa nebeonaqa Samaria tamo di aqa segi qureq gilqa osiqqa ñereño qaji tal taqato tamo aqa banq di silali banqa qudei atsiqa minnej, ‘Ni silali endena tamo di gegereriyooqne. E bosiy ino segi silali banqa gembub ni olo uratqam di ni kamba emqai.’”

³⁶ Yesus na dal anjam qalie tamo di yawo anjam degsi minjsiqqa olo minnej, “Tamo qalub nanġi gam dena walwelosib gileb. Deqa ni merbe. Tamo yai a tamo gam qalaq di qalnab ñeiesoqnej qaji aqa was bole?”³⁷ Onaqa dal anjam qalie tamo na kamba Yesus minnej, “Samaria tamo aġi tamo deqa dulej qaji di aqa was bole.” Onaqa Yesus na minnej, “Ni kere maronum. Deqa ni gilsim kumbra degsim yoqne.”

Yesus a Marta Maria wo nanġo talq di soqnej

³⁸ Onaqa bati bei Yesus aqa anġro nanġi koba na walwelosib aisib qure beiq di branteb. Qure dia uña bei soqnej aqa ñam Marta. A nanġi joqsiq koba na aqa tal gogeteb.³⁹ Marta aqa jaja bei soqnej aqa ñam Maria. A Tamo Koba aqa sinġa jojomq di awoosiqqa aqa anjam quoqnej.⁴⁰ Ariya Marta a nanġo inġi goiyetnjrqa marsiqqa wau koba yoqnej. Osiqqa Yesus aqa areq bosiq minnej, “O Tamo Koba, ijo jaja na e uratbqoqa e segi inġi goiyooqñsim inġi inġi kalil gereiyeqnum. A na e yala aqaryaibosai. Deqa ni na minjimqa a e aqaryaibem.”⁴¹ Onaqa Tamo Koba a na kamba Marta minnej, “O Marta, ni inġi inġi kalil qa are koba qaleqnum. Ni inġi inġi deqa are kobaimaiq.”⁴² Inġi qujai qa are qalqam di kere. Maria a inġi qujai di oqo. Inġi di tulan boledamu. Inġi di tamo bei na olo yayiqqa keresai.”

11

Yesus a pailyo kumbra qa anjam palontej

¹ Onaqa bati bei Yesus a sawa beiq gilsiq dia Qotei pailyosiq sonaqa aqa anġro bei na minnej, “O Tamo Koba, Jon a nami aqa anġro nanġi pailyqajqa gam osornjroqnej dego kere ni na iga dego pailyqajqa gam osorge.”² Onaqa Yesus na aqa anġro nanġi endegsi minjrej, “Niñġi Qotei pailyqa osibqqa endegsib pailyoqñiy,

‘O Abu, ino ñam tulan getento.

Ni bosim gago Mandor Koba sosim iga taqatgoqñime.

³ Gago inġi uyo bati gaigai keretgoqñime.

⁴ Tamo nanġi iga qa une ateqnub qaji nanġo une kalil iga na kobotetnjreqnum deqa ni kamba gago une kalil dego kobotetgoqñime.

Gulbe bei na iga walawalaigosim uneq waigwa laqñimqa ni iga aqaryaigoqñime.’”

⁵⁻⁶ Osiqqa Yesus na olo minjrej, “Ino kadoi bei a qolo jige ino talq bosimqa oqeq di tigelosim mermqas. ‘O kadoi, ijo was a sawa isaq na walwelosiq ijo talq bmqqa e inġi bei anaiyqajqa di saiqqoi. Deqa ni bem qalub ebimqa e anaiyqai.’”⁷ A degsi mermimqa ni na kamba minjqam, ‘Ni e ñeio ñam gentbaim. E siran qandimtonum. E ijo anġro nanġi ti ñeiejunum. Deqa e ni bem emqa keresai.’⁸ Ni na ino kadoi degsi minjimqa a ni tulan wainmqas. Wainmqas ni tigelosim bem yqam. A ino kadoi unu ni deqa are qalsim bem yqasai. A ni tulan wainmqas deqa ni tigelosim inġi keretosim yqam.⁹ Deqa e niñġi endegsi mernġwai. Niñġi inġi bei qa Qotei pailyqab di a na enġwas. Niñġi inġi bei oqa marsibqqa ñamqab di itqab. Niñġi siranme kindokindonabqqa Qotei na siran waqtetnjwas.¹⁰ Tamo kalil Qotei pailyeqnub qaji nanġi inġi eqnub. Tamo kalil inġi qa ñameqñub qaji nanġi iteqnub. Tamo kalil siranme kindokindoneqñub qaji nanġi Qotei na siran waqtetnjreqnu.

¹¹ “Tamo bei aqa anġro a mamym qe qa minjimqa a qe yqas. A amal uge yqasai.¹² A na tuwe tawel qa minjimqa a tuwe tawel yqas. A degin yqasai.¹³ Deqa niñġi quiy. Niñġi tamo bolesai. Ariya niñġi nunġo anġro nanġi inġi bole bole enjreqnub. Niñġi nanġi

saidnjrosaeiqnub. Nunjo kumbra dena ningi endegsi poingem, nunjo Abu lan qureq di unu qaji a dego ningi saidnjgosaieqnu. Ningi pailyqab di a na aqa Mondor Bole engwas. A na ningi saidnjwasai bole sai.”

Tamo qudei nanji maroqneb, “Belsebul a Yesus aqa jejamuq di unu”

¹⁴ Onaqa Yesus a tamo bei mondor uge na medabu getentesoqnej qaji di mondor uge wiyetej. Wiyetonaqa a olo boleosiqa anjam maroqnej. Deqa tamo ungasari nanji Yesus aqa manwa di unsibqa tulan pruguteb. ¹⁵ Onaqa tamo qudei nanji dego Yesus aqa manwa di unsib Yesus yomuiyosib maroqneb, “Mondor uge nanjo gate koba Belsebul a Yesus aqa jejamuq di unu. Singila dena a na mondor uge nanji winjregnu.” ¹⁶ Onaqa tamo qudei nanji Yesus aqa singila lanja tenemtqa osib gisanjosib minjeb, “Ni Qotei lanj goge di unu qaji aqa singila bei babtimga unqom.” ¹⁷ Onaqa Yesus a nanjo areqalo di qaliesoiaqa yawo anjam endegsi minjrej, “Tamo nanji sawa qujaiq di unub qaji nanji segi poaiyelosib qotqab di nanji koba na geregere sqa keresai. Nanji niñaqosib koboqab. Tamo nanji tal qujaiq di unub qaji nanji segi poaiyelosib qotqab di nanji dego koba na geregere sqa keresai. ¹⁸ Dego kere Satan na aqa segi mondor uge nanji winjrqaq di nanji poaiyelqab. Deqa Satan a kiyersim aqa mondor uge nanji olo taqatnjrqas? Di keresai. Ningi mareqnu, ‘Yesus a Belsebul aqa singila na mondor uge nanji winjregnu.’ ¹⁹ Di sai. E Belsebul aqa singila na mondor uge nanji winjrqaq di yai aqa singila na nunjo angro nanji mondor uge winjrqaq? Deqa nanji segi na mernjwab, ningi anjam groteqnu. ²⁰ Ariya e Qotei aqa singila na mondor uge nanji winjrqaq di ningi endegsi poingwas, ‘Bole, Qotei a gago Mandor Koba sosim iga taqatgwayqa bati brantqo.’ Ningi degsi poingwas.

²¹ “Tamo singila koba bei a anj ti qaja ti ojelejosim aqa segi tal geregere taqatqas di aqa ingi ingi kalil bole sqab. ²² Ariya tamo bei tulan singila koba a bosim tamo di ombla qotsim singilaqas di a na qaja ti anj ti tal aqa abu a dena singilaoqnej qaji di yayielejosim aqa ingi ingi kalil elenqas. Osim ingi ingi di tamo qudei nanjo banj di olo atelenqas.

²³ “Tamo bei na e beterhqasai di a na e jeutbqas. Tamo bei a e ombla wauqasai di a na ijo wau ugetbqas.”

Mondor uge a tamo aqa jejamu uratosim olo bqas

²⁴ Osiaqa Yesus a olo marej, “Mondor uge a tamo bei aqa jejamuq dena ulanosim sawa kanjranjoq gilqas. Gilsim dia laqnsimqa aqaratqajqa sawa namam ugeiyim marqas, ‘E olo puluosiy ijo tal uratem qaji deq olo aiqai.’ ²⁵⁻²⁶ A degsi marsimqa aisim tal di nami manj solsis ingi ingi kalil gereiyeb milalejunu di unsimqa olo puluosim gilsim mondor uge 7 tulan ugedamu nanji joqsim bosim koba na tal dia sqab. Soqnibqa tamo di aqa so tulan ugeqas. Aqa so uge namij degwasai. Aqa so olo tulan ugedamuqas.”

Tamo yai nanji tulan areboleboleinjrim sqab?

²⁷ Yesus a anjam degsi marnaqa tamo ungasari nanjo ambleq dena unja bei a brantosiaqa tulan lelejosiaqa Yesus minjrej, “Ino ai agi ni nami njababtmosiaqa munqum anaimoqnej qaji a Qotei aqa namqalaq di unja tulan boleqaja. Deqa a tulan areboleboleiyim sqas.” ²⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ijo ai a segi areboleboleiyiqasai. Tamo nanji Qotei aqa anjam quoqnsib dauryeqnub qaji nanji dego tulan areboleboleinjrim sqab.”

Tamo qudei nanji Yesus aqa manwa unqajqa minjeb

²⁹ Onaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanji Yesus aqa areq di koroeqnbqqa a na nanji endegsi minjroqnej, “Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanjo kumbra tulan ugedamu. Nanji gaigai Qotei aqa manwa lanja unqajqa metbeqnu. Deqa e na Qotei aqa manwa bei nanji osornjrqasai. Jona aqa manwa segi osornjritqa nanji unqab. ³⁰ Agi Jona a segi manwa bul sonaqa tamo ungasari Ninive qureq di soqneb qaji nanji manwa di uneb. Dego kere e Tamo Angro manwa bul soqnit tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanji manwa di unqab. ³¹ Mondor Qotei na tamo ungasari nanji peginjrqqa batiamqa unja mandor nami guta di sawa taqatoqnej qaji a tigelqas. Tigelosimqa tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanjo kumbra uge babetnjrqas. A degyqas. Di kiyaaq? Unja di a nami Solomon aqa powo kobaqaja unqa marsiaqa sawa isaq na walwewosi bej deqa. Ariya bini tamo bei Solomon tulan bunyejunu qaji a nunjo ambleq di unu. ³² Mondor Qotei na tamo ungasari nanji peginjrqqa batiamqa Ninive tamo nanji dego tigelqab. Tigelosibqa tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanjo kumbra uge babetnjrqab. Nanji degyqab. Di kiyaaq? Ninive tamo nanji nami Jona aqa anjam qusib are bulyeb deqa. Ariya bini tamo bei Jona tulan bunyejunu qaji a nunjo ambleq di unu.”

Ino namdamu a ino jejamu qa pulon bul

³³ Osiaqa Yesus a olo marej, “Tamo bei a lam qatrentosim tal surumq di atqasai. Kulum miligiq jugwasai. Boleq di gaintim warum suwanamqa tamo ungasari nanji tal miligiq gilsib warum geregere unqab. ³⁴ Ino namdamu a ino jejamu qa pulon bul. Deqa ino namdamu

boleqas di ino jejamu kalil suwanesqas. Ariya ino njamdamu ugeqas di ino jejamu kalil ambruesqas. ³⁵ Deqa ningi geregere unoqniy. Nungo jejamu suwanjejunu qaji di olo ambruo uge. ³⁶ Ino jejamu kalil suwanekritqas di taqal bei ambrua keresai. Deqa ino jejamu kalil suwanjoq di soqneme. Lam pulonjosiq ni suwantmeqnu dego kere.”

Farisi ti dal anjam qalie tamo nanqi ti kumbra uge ugeyeqnu

³⁷ Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa Farisi tamo bei a Yesus aqa areq bosiq minjei, “Aqo ombla ijo talq gilsim ingi uyqom.” Osiaqa nanqi ombla aqa talq gilsib awoeb. ³⁸ Awoosib Yesus a ingi uyqa osiaqa a mati ban yansosaisosiq laja uyej. Deqa Farisi tamo a Yesus aqa kumbra di unsiqa tulan prugugetej. ³⁹ Onaqa Tamo Koba a na minjei, “Ningi Farisi nungo kumbra uge agi ubtosiy merngwai. Ningi ya gamban ti tabir ti qore segi yanseqnu. Ningi miligi yansosaieqnu. Di yawo anjam. Aqa damu agiende. Ningi baban na tamo bole. Ariya nungo are miligi kumbra uge ti bajin kumbra ti dena maqejunu. ⁴⁰ Ningi nanari tamo! Qotei a nungo jejamu gereiyosiaqa nungo are miligi dego gereiyej. Di ningi qaliesai kiyo? ⁴¹ Deqa ingi ingi kalil nungo are miligiq di unu qaji di ningi elenosib tamo ingi saiqoji nanqi enjroqniy. Ningi kumbra degyibqa nungo ingi ingi kalil milalesqas.

⁴² “O Farisi tamo, ningi tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Ningi dal anjam kiñilala segi dauryeqnu. Agi ningi lei ti lombo ti saga ti oqnsib poto 10 yoqnsib oto qujai Qotei atraiyeqnu. Ariya ningi Qotei aqa dal anjam kokba dauryqajqa urateqnu. Agi ningi kumbra bole bole dauryosaieqnu. Ningi Qotei qalaqalaiyosaieqnu. Ningi dal anjam kiñilala segi dauryeqnu. Deqa e ningi endegsi merngwai. Ningi are bulyosib dal anjam kokba dauryosib laqniy. Ningi dal anjam kiñilala dego dauryqa urataib.

⁴³ “O Farisi tamo, ningi tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Ningi Qotei tal miligiq di tamo ñam ti nanjo awo jaramq di awoqajqa tulan areboleboleinjeqnu. Ningi koro sawaq di dego tamo ungasari nanqi na nungo ñam soqtenjosib ban ojetnjrosiq deqa areboleboleinjeqnu.

⁴⁴ “O Farisi tamo, ningi tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Ningi tamo moiyo qaji sub bul unub. Sub gogeq di marin na kabutqo. Deqa tamo ungasari nanqi quraq na walweloqnaq di nanqi qalieqasai.”

⁴⁵ Yesus a anjam degsi marnaqa dal anjam qalie tamo bei a Yesus aqa anjam di qusiqa minjei, “O Qalie Tamo, ni Farisi nanqi anjam degsi minjronum deqa ni gago ñam dego ugetoiyonum.” ⁴⁶ Onaqa Yesus na kamba minjei, “O dal anjam qalie tamo, ningi dego tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Ningi tamo ungasari nanqi gulbe kokba enjreqnaq qoboioyqnsib unub. Ariya ningi na olo nanjo gulbe di qoboiyetnjrososaieqnu.

⁴⁷ “Ningi tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Nungo moma nanqi nami Qotei aqa medabu o qaji tamo nanqi ñumeqnaq moreñoqneq. Ariya ningi na olo nanjo sub gereiyeqnu. ⁴⁸ Nungo kumbra dena ningi endegsib marobuleqnu, ‘Gago moma nanjo kumbra bole.’ Ningi degsib marobuleqnu. Agi nungo moma nanqi Qotei aqa medabu o qaji tamo nanqi ñumeqneq. Ariya ningi na olo nanjo sub gereiyeqnu.

⁴⁹ “Utru deqa Qotei powo koba ti unu qaji a endegsi marej, ‘E ijo medabu o tamo nanqi ti ijo anjam maro tamo nanqi ti qarinjnjritqa tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanjoq giloqniqbqa nanqi na nanqi jeutnjroqnsib tulan ugeugeinjroqnaq. Osib qudei ñumeqniq moreñoqnaq.’ ⁵⁰⁻⁵¹ O dal anjam qalie tamo, Qotei a nungo moma nanjo une kalil osim tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanjo jejamuq di atelenqas. Nungo moma nanjo une di agi nanqi nami yqajqa utru atsib Kein na Abel qalnaq moiyej. Qotei a mandam atej bati deqa nanqi une di yqajqa utru ateb. Dena bosib Sekaraia atra bijal ti atra tal ti ambleq di qalnal moiyej. E bole merngwai. Une kalil di aqa awai uge Qotei na osim tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanqi enjraqas.

⁵² “O dal anjam qalie tamo, ningi tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Tamo ungasari nanqi Qotei qalieqajqa gam itqa mareqnaqnaq ningi na olo gam getentetnjreqnu. Ningi segi Qotei qalieqajqa gam itqa keresai. Deqa tamo ungasari nanqi dego gam di itqa yeqnaq ningi na olo gam getentetnjreqnu.”

⁵³ Osiaqa Yesus a tigelosiq tal di uratosiq gilej. Bati deqa dal anjam qalie tamo nanqi ti Farisi nanqi ti a qa minjin oqetnjrnaqa anjam gargekoba nenemyoqneq. ⁵⁴ A anjam bei grotimqa nanqi a ojqajqa deqa anjam gargekoba nenemyoqnsib a dadauryoqneq.

12

Yesus a Farisi nanjo kumbra uge qa anjam marej

¹ Onaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanqi Yesus unqajqa bosib koroosib jujunqobaeb. Singa waiyosib walwelqa keresai. Deqa tamo qudei na tamo qudei nanjo singa sosenjroqneq. Bati deqa Yesus a aqa angro nanqi joqsiaqa nanqi sasalosib a na minjrej, “Ningi geregere ñam atoqniy. Farisi nanqi gisan tamo. Nanqi anjam maro aiyelteqnu. Bem tiyeqnu qaji sum Farisi nanjo bem ti bulyimqa bem dena tiyekritosim tulan kobaqujaqas.

² Deqa ningi quiy. Kumbra kalil kabuejunu qaji di boleq dqas. Anjam kalil uliejunu qaji di tamo nanqi qusib poinjrqas. ³ Deqa anjam kalil ningi ambruq di mareqnuq qaji di suwanjamqa tamo nanqi quqwab. Anjam kalil ningi warum miligiq di mareqnuq qaji di tamo nanqi bijal gogeq di tigelosib palontqab.”

Ningi Qotei segi ulaiyiy

⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “O ijo angro, ningi quiy. Ningi jeu tamo nanqi ulainjraib. Nanqi nungo jejamu segi qalsib moiyoitqa kere. Nanqi ningi gulbe bei engwa keresai. Deqa ningi nanqi ulainjraib. ⁵ Tamo ningi ulaiyqab qaji agi deqa mernjgwai. Qotei a segi nungo jejamu moiotosim bunuqna nungo qunun dego njamyuwoq waiyqa kere. Deqa ningi a segi ulaiyiy.

⁶ “Ningi qalie. Tamo nanqi qebari sinjir silali kobaquja na awaiyosaieqnuq. Silali kiñala na awaiyeqnuq. Ariya Qotei na qebari sinjir nanqi geregere taqatnjreqnu. A na nanqi uratnjrosaeqnu. ⁷ Dego kere Qotei a nungo gate banqa segi segi sisiyoqnsiq geregere taqateqnu. Deqa ningi ulaaib. Ningi qebari kalil nanqi tulan bunjnjrejnuq.”

Iga Yesus aqa ñam marqajqa jemaigwasai

⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “E Tamo Angro. Ningi mandam tamo nanqi ulatamuq di ijo ñam boleq atsib marqab di mondon e na kamba Qotei aqa lan angro nanqi ulatamuq di ijo ñam boleq atsiq atsiq marqai. ⁹ Ariya ningi mandam tamo nanqi ulatamuq di ijo ñam marqajqa asgingwas di mondon e kamba dego Qotei aqa lan angro nanqi ulatamuq di nungo ñam marqajqa asgingwas.

¹⁰ “E Tamo Angro. Tamo bei na e misilinjyqas une di Qotei na kobotqas. Ariya tamo bei na Mondor Bole misilinjyqas une di Qotei na kobotqasai.

¹¹ “Bunuqna Juda tamo kokba nanqi ningi ojsib nanqi Qotei tal miligiq di tigeltngosib nenemngibqa ningi na kamba anjam kiye minjrqajqa deqa are koba qalaib. Rom nanqi gate ti nanqi mandor ti nanqi ulatamuq di dego ningi tigeltngibqa ningi na kamba anjam minjrqajqa ulaaib. ¹² Bati deqa ulatamuq di dego ningi engimqa ningi anjam marqab.”

Ñoro tamo qa yawo anjam

¹³ Onaqa tamo ungasari koroesoqneq qaji nanqi ambleq dena tamo bei a tigelosiqqa Yesus minjej, “O Qalie Tamo, ni ijo was minjimqa a na gago abu moiyej qaji aqa ñoro kalil ambleq na potosim taqal bei ebqas.” ¹⁴ Onaqa Yesus na minjej, “Tamo yai na e gilbqo deqa e nungo gulbe di gereiyqai?” ¹⁵ Degsi minjsiqqa tamo ungasari kalil nanqi endegsi minjrej, “Ningi ñoro koba oqajqa mamaulngaiq. Ningi ñoro koba ti sqab dena ningi ñambile bole oqa keresai. Ningi ijo anjam deqa geregere are qaloqniy.”

¹⁶ Osiqa yawo anjam bei endegsi minjrej, “Ñoro tamo bei soqnej. Aqa wauq di ingi tulan koba melioqnej. ¹⁷ Deqa e endegsi are qalej, ‘E kiyerqai? Ijo ingi tulan koba melielenqo. Deqa e ingi di atqajqa tal keresaiibqo.’ ¹⁸ Osiqa marej, ‘E endegyqai. E ijo tal kalil konjelenosiy olo tal kokba atelenqai. Osiy ijo ingi meli kalil tal kokbaq di jugwai. Ijo ñoro kalil dego dia jugelenqai. ¹⁹ Jugelenosiy marqai, ‘Ijo ingi ingi tulan koba agi atonum unu. Deqa e aqaratosiy lanja awesqai. Sosiy ingi ti ya ti uyoqnsiy areboleboleboqngas. Wausau gargekoba gilqas ijo ingi ingi di koboqasai.’” ²⁰ Tamo di a degsi marnaqa Qotei na minjej, ‘Ni nanari tamo. Qolo qujai endeqa e ino qunun yaimitqa ni moiqam. Yimqa ingi ingi kalil ni na gereiyosim atonum qaji di tamo yai na olo oqas?’ Qotei na degsi minjej. ²¹ Dego kere tamo nanqi ñoro koba koroieyunub qaji nanqi ñoro qoji padalqab. Ningi lan qure qa ñoro saiyoji unub deqa nanqi Qotei aqa njamgalaq di sougetesosib morenqab.”

Ningi bole sqajqa deqa areqalo kobaiyaib

²² Osiqa Yesus na aqa angro nanqi endegsi minjrej, “Ningi mandamq endi bole sqajqa deqa areqalo kobaiyaib. Osib endegsib maraib, ‘Iga ingi qabe na osim uyqom? Gara qabe na osim gago jejamu kabutqom?’ Ningi degsib maraib. ²³ Ningi ingi uyo na segi ñambile oqasai. Ningi gara jugoqngab dena segi nungo jejamu bole sqasai. ²⁴ Ningi qebari nanqi unjriy. Nanqi ingi yagosaieqnuq. Ingi otorosib talq di atosaieqnuq. Ariya Qotei na qebari nanqi ingi anainjreqnu. Ningi qalie, qebari nanqi qunun saiyoji. Ningi tamo qunun ti. Ningi qebari nanqi tulan bunjnjrejnuq. ²⁵ Ningi mandamq endi sokobaiyqajqa deqa are koba qalaib. Ningi are koba qalqab dena ningi nungo segi sqajqa bati olo yala totoryqa keresai. Sai bole sai. ²⁶ Ningi wau kiñala deqaji yqa keresai deqa ningi kiyayaq ingi qudeji qa are koba qaleqnuq?”

²⁷ “Ningi ñam so unjriy. Nanqi wala kiyersib branteqnuq di ningi qaliesai. Nanqi segi wauosaieqnuq. Nanqi segi wala gereiyosaieqnuq. Deqa e ningi endegsi mernjgwai. Nami Solomon a gara wala boledamu jugoqnej. Ariya ñam so aqa wala dena Solomon aqa wala tulan bunjnejunu. ²⁸ Man lanaj a bini oqwas nebe tamo nanqi na gingeyosib njamyuwoq waiyqab. Man lanaj di Qotei na wala enjreqnu. Deqa ningi kiyayaq Qotei qa nungo areqalo singilatqa yonub keresaiingwo? Ningi man lanaj sai. Ningi tamo qunun ti. Deqa ningi endegsi

poingem, Qotei a ninigi dego gara engoqnas. ²⁹ Ninigi areqalo kobaiyosib endegsib maraib, 'Iga ingi ti ya ti qabe na osim uyqom?' Ninigi degsib maraib. ³⁰ Tamo ungasari Qotei qaliesai qaji nanngi ingi ingi deqa are koba qaleqnu. Ariya ninigi deqa are koba qalaib. Nunngo Abu a qalie, ninigi lanja sqa keresai. Ninigi ingi ingi deqaji oqnsib sqab. ³¹ Deqa ninigi Qotei na taqatngosim nunngo Mandor Koba sqajqa singilaoqniy. Ninigi degyqab di Qotei na kamba ingi uyo ti gara ti dego engoqnas."

Ninigi lanj qure qa ingi ingi oqajqa deqa are qaloqniy

³² Osiqa Yesus a olo marej, "O ijo kaja du du ninigi ulaaib. Nunngo Abu a nunngo Mandor Koba sosim ninigi taqatngawajqa areareteqnu. ³³ Deqa ninigi kumbra endegyiy. Ninigi nunngo ñoro kalil qarinyosib silali osib tamo ingi ingi saiqoji nanngi di jeisib enjriy. Osib silali jugwajqa qun ugeosaieqnu qaji di gereiyosib lanj qure qa ingi ingi elenjosib di jugelenjoiy. Ingi ingi di koboqa keresai. Bajin tamo nanngi bosib oqasai. Sisimbij na uetqasai. Ingi ingi di gaigai sqas. ³⁴ Sawa qabia ino ñoro bole unu dia ino are miligi dego singilatim sqas."

Kanjal tamo bole a tal lanja olo bqajqa bati qa tariñeqnu

³⁵ Osiqa Yesus a olo marej, "Ninigi nunngo gara tigelenjosib nunngo ingi ingi kalil gereiyosib wanjal qatrentosib ijo bqajqa bati qa tariñosib soqniy. ³⁶ Tamo bei a goiyu kobaq dena olo bosim aqa talq di brantosim sirañme kindokindonqamqa aqa kanjal tamo nanngi a qa tariñejunub qaji nanngi sirañme waqtoqujatqab. Dego kere ninigi ijo bqajqa bati qa tariñosib soqniy. ³⁷ Tal lanja aqa kanjal tamo nanngi a qa tariñosib ñam atoqniqbqa bosim degsi unjrimqa nanngi tulan areboleboleinjrqas. Deqa a na nanngi metnjrim awoelenabqa ingi anainjroqnas. ³⁸ A qolo jige kiyo nebeqa laqnimqa kiyo bosim aqa kanjal tamo nanngi a qa tariñosib ñam atoqniqbqa degsi unjrimqa nanngi tulan areboleboleinjrqas.

³⁹ "Ninigi are qaliy. Bati gembu bajin tamo a bosim tal paratqas di tal lanja a qaliesasai. A nami qalieosiq sonaq qamu bajin tamo a bosiq tal paratqa yonaq unsiq wiyey qamu. ⁴⁰ Dego kere e Tamo Anqro bqajqa bati ninigi qaliesai. E bosiy ninigi pruqtngaim deqa ninigi geregere ñam atoqnsib e qa tariñoqnsib soqniy."

Tamo yai a wau tamo bole?

⁴¹ Onaqa Pita na Yesus minnej, "O Tamo Koba, ni yawo anjam maronum di iga segi quqwjajqa kiyo tamo ungasari kalil nanngi dego quqwjajqa kiyo?" ⁴² Onaqa Tamo Koba a na minnej, "Kanjal tamo yai a areqalo bole ti sosiqa gaigai wau bole yeqnu? Kanjal tamo di tal lanja na endegsi minjqas, 'Ni na ijo kanjal tamo kalil nanngi geregere taqatnjroqnsimqa nanngo ingi uyqajqa batioqnimqa ingi anainjroqne.' ⁴³ Degsi minjsimqa sawa beiq gilsim di sqas. Olo puluosim wau kalil a na aqa kanjal tamo yey qaji di kalil keretosim soqnimqa a bosim unimqa kanjal tamo di a tulan areboleboleiyqas. ⁴⁴ Deqa e bole merngwai. Kanjal tamo di a wau boledamu yey deqa tal lanja na aqa ingi ingi kalil osim aqa banq di atim a na taqatetoqnas. ⁴⁵ Ariya kanjal tamo di a endegsi are qalqas, 'Ijo tamo koba a urur bqasai.' Degsi are qalsimqa a na kanjal tamo ti kanjal unja ti nanngi lanja lanja kumbainjroqnas. Osim ingi ti wain ti uyoqnsim nanarioqnas. ⁴⁶ Aqa tamo koba bqajqa bati a qaliesai deqa a kumbra degsim yoqnimqa aqa tamo koba brantoqujatatosim unimqa a tulan prugugetqas. Deqa aqa tamo koba na a qalougetosim tamo nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatosiaieqnu qaji nanngo so sawaq waiyim aiqas.

⁴⁷ "Tal lanja na aqa kanjal tamo bei minjqas, 'Ni wau di ye.' Yimqa a geregere qusim ariya a olo asgimosim wau di yosaiaimqa tal lanja na a kumbainjyogargekobatqas. ⁴⁸ Ariya tal lanja na aqa kanjal tamo bei minjqas, 'Ni wau di ye.' Yimqa a geregere quosai deqa a wau di yosaiaimqa tal lanja na a jingja na kumbainjyoqujaitqas. Ninigi quiy. Qotei na tamo bei wau koba yimqa a wau di ojsim olo wau tulan koba dego ojeme. Qotei na tamo bei aqa banq di wau koba atimqa a wau di taqatosim olo wau tulan koba dego taqateme."

Yesus na tamo ungasari nanngi pupoinjrimqa nanngi jeu jeu sqab

⁴⁹ Osiqa Yesus a olo marej, "E ñamyuwo waiyit mandamq aiqas. E deqa bem. Deqa e Qotei endegsi pailyeqnum, 'O Abu, ñamyuwo di urur puloneme.' ⁵⁰ Ninigi quiy. E yanso bei oqai. E yanso di osaiunum deqa e are tulan gulbekobaibeqnu. ⁵¹ O ijo anqro, ninigi kiyersib are qalonub? E na qaja kobotitqqa tamo ungasari nanngi geregere lawo na sqajqa e deqa bem kiyo? Sai. E na qaja kobotqajqa bosai. E na tamo ungasari nanngi pupoinjritqa nanngi jeu jeu sqajqa deqa bem. ⁵² Bini bati endeqa ti bunuq qa ti tamo 5 tal qujaiq di unub qaji nanngi ijo ñam qa jeu jeu sqab. Tamo qalub nanngi na tamo aiyel jeutnjroqnaqab. Tamo aiyel nanngi na tamo qalub jeutnjroqnaqab. ⁵³ Abu nanngi na nanngo segi anqro mel nanngi jeutnjroqnaqab. Anqro mel nanngi na nanngo segi abu nanngi jeutnjroqnaqab. Ai nanngi na nanngo segi anqro sebinj nanngi jeutnjroqnaqab. Anqro sebinj nanngi na nanngo segi ai nanngi jeutnjroqnaqab. Ainj qeli nanngi na nanngo segi ainj yala nanngi jeutnjroqnaqab. Ainj yala nanngi na nanngo segi ainj qeli nanngi jeutnjroqnaqab."

Kumbra bini branteqnu qaji di tamo nanji utru poinjrosaeqnu

⁵⁴ Osiqa Yesus na tamo ungasari kalil nanji endegsi minjrej, “Señ aiyog dena lanbi tigelamqa ninji unsib marqab, ‘Awa bqas.’ Degsib marqab awa bqas. ⁵⁵ Meli jagwa bamqa ninji unsib marqab, ‘Sawa kanqanqas.’ Degsib marqab sawa kanqanqas. ⁵⁶ Ninji gisañ ani. Ninji mandam ti lan ti unoqnsib geregere pegiyeqnub. Ariya kiyaaq kumbra bini branteqnu qaji di ninji unoqnsib utru poinjrosaeqnu?”

Tamo bei a ni qa anjam soqnimqa ninji segi aiyel anjam urur gereiyogujatij

⁵⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “Kumbra bole ti kumbra uge ti di ninji kiyaaq geregere pegiyosaeqnu? ⁵⁸ Tamo bei a ni qa anjam soqnimqa ninji ombla walwelosib anjam pegiyog talq giloqnsibqa gamq di ninji segi aiyel anjam urur gereiyogujatij. Yosib anjam moiytosib a ni osim anjam pegiyog talq gilqasai. Ariya ninji gamq di anjam gereiyogasai di a na ni osi gilsimqa anjam pegiyog tamo aqa ulatamuq di tigelmimqa anjam pegiyog tamo a ni osim qaja tamo nangog banq di atqas. Yimqa nanji na ni osib tonto talq di waimqab. ⁵⁹ Deqa e ni mermqai. Ni tonto talq dena olo oqedqasai. Ni mati ino une aqa awai kalil keretimqa di ni uratmib oqedgam.”

13

Tamo a are bulyqasai di a padalqas

¹ Onaqa bati deqa tamo qudei nanji Yesus aqa areq bosib minjrej, “O Tamo Koba, Galili tamo qudei nanji wagme osib Qotei atraiyeqnaqqa Pailat na aqa qaja tamo nanji qariñjnraq gilsib nanji ñumnab nangog len aisiq wagme nangog len ti tuturej.” ² Onaqa Yesus na minjrej, “Ninji kiyersib are qalonub? Galili tamo nanji di une gargekoba yoqneq deqa gulbe di nangog di brantej. Galili tamo qudei nanji une gargekoba yosaeqnu. Ninji degsib are qalonub kiyo? ³ Di sai. E ninji mernqwai. Ninji are bulyqasai di ninji kalil dego padalqab. ⁴ Jerusalem dia tal olekoba aqa ñam Siloam di puosiqqa tamo 18 nanji ñumnaq moreñeb. Deqa ninji kiyersib are qalonub? Tamo 18 moreñeb qaji nanji une gargekoba yoqneq deqa nanji degsib moreñeb. Tamo qudei Jerusalem di unub qaji nanji une gargekoba yosaeqnu. Ninji degsib are qalonub kiyo? ⁵ Di sai. E ninji mernqwai. Ninji are bulyqasai di ninji kalil dego padalqab.”

Qura geitosai qaji aqa yawo anjam

⁶ Osiqa Yesus a yawo anjam bei endegsi marej, “Tamo bei a aqa wauq di qura yagej. Bunuqna a qura gei oqajqa marsiq bej. Bosiq unej qura geitosai. ⁷ Deqa a na aqa wau taqato tamo minjrej, ‘Ni que. Wausau qalub gilqo e boqnsim ñam atoqnem qura geitosai. Deqa unqum. Qomsim waiy. A kiyaaq mandam aqa namur lanja saitqas?’ ⁸ Onaqa wau taqato tamo na minjrej, ‘O Tamo Koba, ni mati uratim soqnem. Wausau qujai endeqa e na qura utruq di morog qamsiy namur atsiy unqai. ⁹ Degyitqa wausau bei qa geitqas kiyo sai kiyo? Saiaqna ni marim e qomsiy waiyqai.’ ” Yesus a yawo anjam degsi marej.

Yori bati qa Yesus na unja bei boletej

¹⁰⁻¹¹ Onaqa yori batonaqa Yesus a Juda nangog Qotei tal miligiq gilsiqqa Qotei aqa anjam minjroqnej. Minjroqnsiqqa ñam ateq unja bei sonaq unej. Unja di a maiyej. Mondor uge na ma yonaqa wausau 18 a gronosiq laqnej. A tinñij tigelqa keresai. ¹² Deqa Yesus na unja di unsiq metonaqa aqa areq bonaqa minjrej, “O unja, ni que. Endego ino ma di ni uratmqas.” ¹³ Degsi minjsiqqa unja aqa jejamuq di ban atnaqa aqa ma koboonaqa a tinñij tigelosiqa Qotei aqa ñam soqtoqnej. ¹⁴ Onaqa Qotei tal taqato tamo a Yesus aqa manya di unsiqa minñij oqetej. Di kiyaaq? Yesus a yori bati qa unja di boletej deqa. Deqa Qotei tal taqato tamo na tamo ungasari nanji endegsi minjrej, “Bati 6 iga wauaqnem. Deqa wau qa bati segi nunqog ma boletqajqa boqniy. Yori bati qa nunqog ma boletqajqa baib.” ¹⁵ Onaqa Tamo Koba a na kamba minjrej, “Ninji gisañ tamo. Ninji yori bati gaigai nunqog makau ti donki ti tontonub unub di sil palontoqnsib joqoqnsib ya anainjreqnub. ¹⁶ Ariya unja endi a Abraham aqa moma. Satan na ma yonaqa wausau 18 ma ti soqnej. Deqa e kiyaaq yori bati qa aqa ma di uratit sqas? Sai. E boletqai.” ¹⁷ Yesus a degsi marnaqa aqa jeu tamo kalil nanji aqa anjam di qusibqa jemainjrej. Kumbra kalil Yesus a yoqnej qaji di tulan bolequja deqa tamo ungasari kalil nanji tulan areboleboleijnroqnej.

Sis yago qa yawo anjam

¹⁸ Onaqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nangog Mandor Koba sqas. Yawo anjam kiye ninji mernqitqa Qotei aqa kumbra di aqa utru ninji geregere poinqwas? ¹⁹ Od, e qalieronum. Qotei aqa kumbra di tamo bei na sis yago osiq aqa wauq di yagej dego kere. Bunuqna sis a oqsiq tulan kobaqujaonaqa qebari nanji bosib aqa daniq di simi ateleñeb.”

Bem tiyeqnu qaji sum aqa yawo anjam

²⁰ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Yawo anjam kiye ninji mernjgitqa Qotei aqa kumbra di aqa utru ninji geregere poingwas? ²¹ Od, e qalieonum. Qotei aqa kumbra di bem tiyeqnu qaji sum bul. Unja bei a bem tiyeqnu qaji sum kiñala osiqa bem sum lanaj ti turtosiq web kobaqujaq di bulyonaqa bem kalil tiyekritej.”

Ninji siranme kiñala miligiq gilqajqa singilaoiy

²² Yesus a dena tigelosiqa Jerusalem aiqajqa gam dauryosiq qure kokba ti qure kiñilala ti dia Qotei aqa anjam minjre minjre aiyoqnej. ²³ Aiyeqnaqa tamo bei na minjej, “O Tamo Koba, Qotei na tamo quja quja segi elenqas kiyo? Ni iga geregere merge.” Onaqa Yesus na kamba minjrej, ²⁴ “Ninji siranme kiñala miligiq gilqajqa singilaoiy. E ninji mernjgawai. Tamo gargekoba nanji siranme kiñala miligiq gilqajqa singilaoqniq ugeinjroqnas. ²⁵ Tal aqa abu a tigelosim siranme kabutumqa ninji oqeq di tigelosibqa siranme kindokindonjosib minjoqngab, ‘O Tamo Koba, ni na siranme waqtetgime.’ Amqa a na kamba mernjgwas, ‘Ninji tal qabe? E ninji qaliesai.’ ²⁶ Degsi mernjgimqa ninji na minjqab, ‘O Tamo Koba, iga ni ombala ingi ti ya ti uyoqneq. Ni gago qureq di Qotei aqa anjam plaltosim mergoqnem.’ ²⁷ Degsib minjibqa a na kamba mernjgwas, ‘Ninji tal qabe? E ninji qaliesai. Deqa ninji kalil jaraiyiy. Ninji kumbra uge yo qaji tamo.’ ²⁸ A na ninji degsim mernjgsim ninji qalaj di breingwas. Yimqa Abraham, Aisak, Jekop, Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanji ti Qotei na taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Soqnimqa ninji nanji unjrsibqa akamkobaqnsib pailoqnsib nunjo jaqatinj qa qalagei anjam atoqngas. ²⁹ Tamo ungasari gargekoba nanji sawa guta na guma na tauj na bebej na ti bosib Qotei aqa singaq di koroelenjabqa Qotei a nanjo Mandor Koba sosim nanji taqatnjrqas. Yimqa nanji Qotei ombala awoosib ingi uyoqngab. ³⁰ Deqa ninji quiy. Tamo qudei bini ñam ti unub qaji nanji mondonj ñam saiqoji sqab. Ariya tamo qudei bini ñam saiqoji unub qaji nanji mondonj ñam ti sqab.”

Yesus a Jerusalem nanji qa dulej

³¹ Onaqa bati deqa Farisi qudei nanji Yesus aqa areq bosib minjeb, “Mandor Herot a ni lumsim moiyoqtmqa mareqnu. Deqa ni sawa endi uratosim ulanj.” ³² Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninji gilsib gisan tamo Herot a endegsib minjiy, ‘Yesus a marqo, ‘Bini e mondor uge uge nanji winjroqnsiyqa tamo ma ti nanji boletnjroqngai. Nebe dego e wau di yoqngai. Ariya alieb e ijo wau di kobotqai.’ ” Ninji gilsib Herot degsib minjiy. ³³ Bini e walwewosi aisiy nebe olo tigelosiy aisiy ariya alieb e Jerusalem di brantqai. E degyqai. Di kiyayqa? Jerusalem dia qujai jeu tamo nanji na Qotei aqa medabu o tamo nanji ñumeq nab moreneq nab. Nanji qure beiq di nanji ñumosaieq nab.

³⁴ “O Jerusalem qure, O Jerusalem qure, ni na Qotei aqa medabu o tamo nanji ñumoqnsim moiyoqnjre qnum. Osim tamo ungasari Qotei na inoq qarinjre qnu qaji nanji meniñ na ñumeq nab moreneq nab. Bati gargekoba e ino anjro nanji tuwe du du bul koroinjrqajqa yeqnam ni saideqnum. ³⁵ Deqa ninji quiy. Qotei a nunjo atra tal koba uratetngimqa a lanja sqas. Deqa e ninji endegsi mernjgawai. Ninji olo e nubqasai. Degsim gilsim mondonj e olo lanj qureq na boqnitqa ninji e nubsib marqab, ‘Tamo a bjo endi Tamo Koba aqa ñam na bjo. Deqa Qotei na a tulanj geregereiyeqnu.’ ”

14

Tamo bei jejamu sunjyelenj qaji di Yesus na boletej

¹ Yori bati bei Yesus a Farisi gate bei aqa talq gilsisa a ombala ingi uyoqneq. Ingi uyeq nabqa tamo qudei tal dia soqneq qaji nanji Yesus koqyoqneq. ² Yesus aqa areq di tamo bei jejamu sunjyelenj qaji a awesoqnej. ³ Deqa Yesus na tamo di unsiqa dal anjam qalie tamo nanji ti Farisi nanji ti endegsi nenemnjrej, “Ninji mariy. Yori bati qa tamo boletqajqa di kere kiyo? Dal anjam a kiyersi marqo?” ⁴ Onaqa nanji na kamba anjam bei Yesus minjosai. Nanji mequmesoqneq. Deqa Yesus na tamo di aqa jejamu ojsiqa aqa ma boletej. Osiqa qarinyonaq gilej. ⁵ Onaqa Yesus na Farisi nanji olo nenemnjrej, “Nunjo anjro kiyo nunjo makau kiyo yori bati qa ulonjosim subq aiyimqa ninji na aqaryaiyosib subq dena osib goge atqab e? Ninji na merbiy.” ⁶ Onaqa nanji na kamba olo anjam bei Yesus minjqayonab keresaiinjrej.

Ninji na nunjo segi ñam soqtaib

⁷ Bati deqa Yesus a ñam atej di tamo qudei nanji ingi uyo qa marsib talq bosib tamo ñam ti nanjo awo jaramq di awoosib ingi uyeq nab unjrej. Deqa a na nanji yawo anjam endegsi minjrej, ⁸⁻⁹ “Tamo bei na maruro atsim ni metmimqa ni tamo ñam ti nanjo awo jaramq di namo awoaim. Ni tamo ñam ti nanjo awo jaramq di awoqam di goiyo lanja na tamo ñam

ti bei metim bam ni mermqas, 'Ni awo jaram di uratosim tamo endi yim awoqas.' Yim ni jemaimim tamo lanaj nanjo awo jaramq di awoqam. ¹⁰ Deqa tamo bei na maruro atsim metnimq na tamo lanaj nanjo awo jaramq di awo. Yimq goiyo lanja na bosim mermqas, 'O was, ni bosim tamo ñam ti nanjo awo jaramq endi awo.' Yim tamo kalil ingi uyeqnuub qaji nanjo ñamgalaq di ni ñam ti sqam. ¹¹ Tamo kalil nanjo segi ñam soqteqnuub qaji nanji Qotei na olo ñam aguq atetnjrqas. Ariya tamo nanjo segi ñam aguq ateqnuub qaji nanji Qotei na olo ñam soqtetnjrqas."

Ningi na tamo sougetejunub qaji nanji gereinjriy

¹² Osiqa Yesus na goiyo lanja minjei, "Ni maruro atsimq ino segi was nanji ti ino segi kadoi nanji ti tamo ungasari ñoro koba ejunub qaji nanji ti metnjraim. Ni degyqam di ni endegsi are qalqam, 'Nanji na kamba maruro atsib e metbib gilit ingi anaibqab.' ¹³ Ni degyaim. Ni maruro atsimq tamo ñoro saiqoji nanji ti tamo jejamu lainjro qaji nanji ti tamo singa uge nanji ti tamo ñam qandimo nanji ti metnjrim bab ingi anainjre. ¹⁴ Amq na tulan areboleboleimqas. Di kiyaaq? Nanji ni kamba ingi anaimq keresai. Deqa mondoj tamo bole bole nanji olo subq na tigelo batiamq Qotei na kamba awai tulan boledamu ni emqas."

Yesus a maruro qa yawo anjam marej

¹⁵ Yesus a anjam degsi marnaqa tamo bei Yesus ombla awoosib ingi uyoqneub qaji a qusiqa minjei, "Mondoñ Qotei na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Sosimq a na nanji ingi anainjrim awoosib koba na ingi uyoqngqab. Deqa nanji tulan areboleboleinjrim sqab." ¹⁶ Onaqa Yesus na kamba yawo anjam bei endegsi minjei, "Tamo bei a maruro atqa osiqa tamo gargekoba nanji aqa maruro unqa metnjrej. ¹⁷ Aqa maruro bati brantonaqa a na aqa kangal tamo bei qarinyonaq gilsiq tamo nanji di minjrej, 'Ningi boiy. Ingi ingi kalil gereiyosib atonub unu.' ¹⁸ Degsi minjraqa nanji kalil bqa urateb. Osib minjoqneub, 'Iga bqa keresai.' Bei na minjei, 'E mandam bunuj awaiyonum. Di unqajqa aiki. Deqa ni goiyo lanja minje, "E bqa keresai." ' ¹⁹ Bei na minjei, 'E makau bunuj 10 awaiyem. Deqa bini e nanji wau enjrqai. Deqa ni goiyo lanja minje, "E bqa keresai." ' ²⁰ Bei na minjei, 'E bini unja bunuj onum. Deqa e dego bqa keresai.'

²¹ "Onaqa kangal tamo a olo puluosiq aisiq anjam kalil nanji na minjeb qaji di aqa tamo koba minjnaqa a minjin oqetonaqa olo qarinyosiqa minjei, 'Ni urur gilsimq gam kokbaq di gam kiñilalaq di tamo ingi ingi saiqoji nanji ti tamo jejamu lainjro qaji nanji ti tamo ñam qandimnjro qaji nanji ti tamo singa ugeinjro qaji nanji ti itnjrsimq joqsim ijo talq boiy.' ²² Onaqa kangal tamo a olo gilsiq tamo nanji di kalil joqsi bosiq aqa tamo koba minjei, 'O Tamo Koba, e ino anjam dauryosim agi nanji kalil joqsi bonum. Ariya ino tal tamo na maqosai unu.'

²³ "Onaqa goiyo lanja na olo aqa kangal tamo qarinyosiqa minjei, 'Ni gilsim gam kalilq dena ti nañuq dena ti tamo nanji joqsim boiy. Nanji kalil babqa ijo tal magwas. ²⁴ E ni mermqai. Tamo nanji e nami metnjronum bqa uratonub qaji nanji ijo maruro unqasai.' "

Tamo a Yesus dauryqa marsimq a mati geregere are qalsim Yesus dauryem

²⁵ Yesus a dena tigelosiqa walwelosiq aiyeqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanji a dauryosib aiyocneub. Deqa a bulosiqa nanji endegsi minjrej, ²⁶ "Tamo bei a e daurbqa osimq aqa abu, aqa ai, aqa ñaun, aqa angro nanji, aqa was nanji, aqa jaja nanji, aqa segi jejamu dego jeutnjrqasai di a ijo angro sqa keresai. ²⁷ Tamo bei na aqa segi ñamburbas qoboyosim e daurbqasai di a ijo angro sqa keresai."

²⁸ Osiqa nanji endegsi minjrej, "Tamo bei a tal atqa osimq a mati awoosim tal kobotqajqa aqa awai geregere are qalsim aqa silali sisiyqas. Aqa silali kereqas kiyo sai kiyo degsi are qalqas. ²⁹⁻³⁰ A mati degsi are qalqasai di a tal aqa utru atsim bati amble di aqa silali saiamq tal kobotqa keresaiimq tamo nanji unsib a kikiyosib minjqab, 'Ni tal aqa utru atem di ni kobotqa keresai.' Yim a jemaiyqas.

³¹ "Mandor bei na mandor bei qoto itqa marsimq a mati awoosim geregere endegsi are qalqas, 'Ijo qaja tamo 10 tausen nanji na mandor di aqa qaja tamo 20 tausen nanji ñumsib winjrq kere kiyo?' ³² A degsi are qalsim marqas, 'E na mandor di qoto bunyqa keresai.' Degsi marsimq aqa wau tamo qudei nanji qarijnjrim gilsib mandor di minjqab, 'Unqum, iga qotqa uratonum.'

³³ "Dego kere tamo bei na e daurbqa osimq a mati aqa segi ingi ingi kalil uratqasai di a ijo angro sqa keresai."

Bar qa yawo anjam

³⁴ Osiqa Yesus a olo marej, "Bar a bole. Ingiq di bar atoqnuib aqa uyo boledamuqas. Ariya bar aqa qajarara koboqas di ingi kiye na olo qajararatqas? Di keresai. ³⁵ Bar aqa qajarara

koboqas di a ugeqas. Iga bar di mandam ti bulyonamqa mandam namuryqa keresai. Deqa iga bar di uratosim waiyqom. Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

15

Kaja du alelqo qaji aqa yawo anjam

¹ Bati bei takis o qaji tamo nanqi ti une tamo nanqi ti kalil Yesus aqa anjam quqwa marsibqa aqa areq bosib koroeb. ² Koroonabqa Farisi nanqi ti dal anjam qalie tamo nanqi ti Yesus yomuiyosib mareb, “Yesus a une tamo nanqi joqoqnsiqa koba na ingi uyeq nub.”

³ Degsib marnabqa Yesus a nanqo anjam di qusiqa yawo anjam endegsi minjrej, ⁴ “Tamo bei aqa kaja 100 nanqi ñiñ uyoqñibqa qujai bei alelamqa a na kaja 99 nanqi uratnjrsim qujai alelqo qaji di ñamosim gilsim itqas. ⁵ Itosim areboleboleiyim soqtosim qoboiyqas. ⁶ Qoboiyosim aisim aqa qureq di brantosim aqa was nanqi ti aqa qure qujai nanqi ti kalil koroinjrsimqa minjrqas, ‘Ningi uniy. Ijo kaja alelqo qaji agi olo itonum! Deqa ñingi e ombla areboleboleigim sqom!’ ” ⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “Dego kere une tamo qujai a are bulyqas di lan goqe dia nanqi a qa tulan areboleboleinjrqas. Tamo 99 nanqi mareq nub, ‘Iga tamo bole une saiqoji. Deqa iga are bulyqasai.’ Nanqi qa lan goqe dia nanqi areboleboleinjrqasai. Ariya une tamo qujai a are bulyqas di nanqi a qa tulan areboleboleinjrqas.”

Silali lounqo qaji aqa yawo anjam

⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “Uña bei aqa meniñ silali 10 soqñimqa meniñ silali qujai lounimqa a wanal qatrentosim aqa talq di man solsim ñamosim itqas. ⁹ Itosim gilsim aqa was nanqi ti aqa qure qujai nanqi ti kalil koroinjrsimqa minjrqas, ‘Ijo meniñ silali qujai lounqo qaji agi olo itonum! Deqa ñingi e ombla areboleboleigim sqom!’ ” ¹⁰ Osiqa Yesus a olo marej, “Dego kere une tamo qujai a are bulyqas di Qotei aqa lan anqro nanqi a qa tulan areboleboleinjrqas.”

Tamo bei aqa ñiri aiyel qa yawo anjam

¹¹ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei aqa ñiri aiyel soqñeb. ¹² Bati bei ñiri yala na aqa abu minjej, ‘O Abu, ni ino ñoro kalil ambleq na potosim taqal bei e ebe.’ Degsi minjnaqa abu na aqa ñoro ambleq na potosiqa taqal bei aqa ñiri yala yej. Taqal bei aqa ñiri koba yej. ¹³ Onaqa bati bei ñiri yala na aqa ñoro kalil qarinyosiqa silali osiq tigelosiqa sawa beiq gilej. Gilsiq dia diqosi laqnsiqa aqa silali kalil uyekritej. ¹⁴ Onaqa sawa dia mam koba aiyel deqa ñiri yala a ingi tulan saiyej. ¹⁵ Deqa a sawa deqaji tamo bei aqaq gilnaqa minjej, ‘Ni ijo bel taqatnjroqñsim ingi anainjroqñe.’ ¹⁶ Onaqa a bel nanqi taqatnjroqñsiqa ingi anainjroqñe. Osiqa are qaloqñe, ‘E mam koba unum. Deqa e endegyqai. Bel nanqi ingi oto uratoqñibqa di oqnsiy uyoqñitqa dena e kereoqñqas.’ A degsi are qalsiq soqñe. Di kiyaaqa? Tamo bei na ingi anaiyosaiqoqñe deqa.

¹⁷ “Osiqa olo are qalej, ‘E kumbra grotonum deqa e mam na moiqa laqnum. Ijo abu aqa wau tamo nanqi ingi koba uyeq nub. E segi qujai mam na moiqa laqnum. ¹⁸ Deqa e olo puluosiy ijo abu aqaq aisiy minjqai, ‘O Abu, e Qotei aqa ñamgalaq di une kobaquja atonum. Ino ñamgalaq di dego e une kobaquja atonum. ¹⁹ Deqa e ino anqro sqa keresai. Deqa ni marimqa e ino wau tamo sosiy ni wauetmoqñqai.’ ” ²⁰ Degsi are qalsiqa tigelosiqa aqa abu aqaq olo aiyel.

“Aiyeqnaqa aqa abu ñam atsiqa isaq di unsiq a qa tulan dulosiqa urur ti gilsiq a soqonyosiqa qalaqalaiyoqnsiqa kundoqyoqñe. ²¹ Onaqa minjej, ‘O Abu, e Qotei aqa ñamgalaq di une kobaquja atonum. Ino ñamgalaq di dego e une kobaquja atonum. Deqa e ino anqro sqa keresai.’ ²² Degsi minjnaqa aqa abu na aqa kanqal tamo qudei nanqi minjrej, ‘Ningi urur ti gilsib gara jugo tulan boledamu olekoba di osi bosib jigeti. Banñ dego osi bosib aqa ban ñuq di jigeti. Singa tatal dego osib aqa sinqaq di jigelenjeti. ²³ Makau meli bunuj didiqo di qalsib goiyiy. Goisib osib babqa iga koba na uysim areboleboleigim sqom. ²⁴ Iga degyqom. Di kiyaaqa? Ijo anqro yala a moiyoqñibqas olo ñambile sosiq bqo deqa. A lounje agi gagoq di olo brantqo.’ Degsi minjrnqa nanqi aqa anjam kalil di dauryosib makau goisib koba na awoosib areboleboleinjrnqaq soqñeb.

²⁵⁻²⁶ “Ariya ñiri koba a wauq di sosiq dena puluosi bosiq tal jomyosiqa nanqi areboleboleinjreqlaq lou tueqñab qusiqa kanqal anqro bei metonaq aqa areq bonaqa nenemyej, ‘Nangi kiyaaqa lou tueqñab?’ ²⁷ Degsi nenemyonaqa kanqal anqro dena minjej, ‘Ino was yala a olo bqo. Deqa ino abu na makau meli bunuj didiqo di qalqo nanqi uyoqñisib areboleboleinjreqlaq lou tueqñab. Aqa anqro a bole sosiq olo brantqo deqa lou tueqñab.’ ²⁸ Degsi minjnaq qusiqa ñirinjosiq qudalej. Osiqa tal miligiq gilqa uratej. Deqa aqa abu a talq dena oqedosiqa minjej, ‘O ijo anqro, ni tal miligiq au. Bamqa iga koba na awoosim ingi uysim areboleboleigim sqom.’ ²⁹ Onaqa ñiri koba a na kamba aqa abu minjej, ‘O Abu, ni que. E wausau gargekoba ino anjam dauryosim ni wauetmoqñem. E ino anjam bei

gotranjosaiognem. Ni deqa e qa are qalsim kaja du bei qalsim goiyosaiognem. E ijo kadoi nanji ti koba na areboleboleigosaiognem. ³⁰ Ariya ino angro yala a na ino ñoro osiqa gam qaji uña nanji ombla sambalaoqnsiq silali kalil uyekritej. Osiq olo bçoqa ni a qa tulan areboleboleimqoqa makau meli bunuj didiqo di agi qaletonum.'

³¹ "Degsi minjnaqa aqa abu na kamba minnej, 'O ijo angro, ni gaigai e ombla unum. Ijo injgi injgi kalil di ino dego. ³² Ariya bini iga maruro atsimqa areboleboleigeqnu. Di kiyaaq? Ino wena a moiyoobulosiq olo ñabile sosisq bço. A loumej agi gagoq di olo brantqo.' "

16

Yesus a ñoro taqato tamo qa yawo anjam marej

¹ Osiqa Yesus a olo aqa angro nanji endegsi minjrej, "Ñoro tamo bei soqnej. Aqa ñoro kalil aqa wau tamo bei na taqatoqnej. Bati bei tamo qudei na ñoro tamo di minjeb, 'Ino ñoro taqato tamo a ino ñoro kalil laña uyeqnu.' ² Degsi minjnabqa a na ñoro taqato tamo di metonaq aqa areq bonaqa minnej, 'Ni qa anjam degsi merbonubqa e quonum. Ni kiyaaq kumbra degyonum? Deqa ijo ñoro kalil ni uyonum qaji di sisiyosim merbimqa e geregere qalieosiy ni kobotmqai. Yim ni ijo ñoro olo bunu taqatqasai.'

³ "Onaqa ñoro taqato tamo di a segi are qalej, 'E kiyerqai? Ijo tamo koba a na e kobotbqa marqo. E singila saiqoji deqa e wau bei yqa keresai. E tamo qudei nanji minjrit silali laña ebqab di e jemaiqbqas. ⁴ Deqa e kiyerqai? E qalieonum. Tamo qudei nami ijo tamo koba aqaq dena ñoro osib nanji a kamba olo yqajqa minjeb qaji nanji di metnjrqai. Metnjrit ijoq babqa ñoro nami eb qaji di e na aguq atitqa nanji e qa tulan areboleboleinjrqas. Deqa ijo tamo koba a na e wibimqa tamo nanji dena e osib nanjo talq di e geregereiboqnqab.' ⁵ A degsi are qalsiqa tamo kalil nami aqa tamo koba aqaq dena ñoro eb qaji nanji metnjrnaq bonabqa tamo namo bej qaji di nenemyej, 'Ni ñoro gembub ijo tamo koba aqaq dena em?' ⁶ Onaqa minnej, 'E gorenj kulum 100 em.' Degsi minjnaqa ñoro taqato tamo na minnej, 'Ni olo gorenj kulum 50 segi nengrenye.' ⁷ Osiqa tamo bei nenemyej, 'Ni ñoro gembub ijo tamo koba aqaq dena em?' Onaqa minnej, 'E bem sum aqa quj 100 em.' Degsi minjnaqa ñoro taqato tamo na minnej, 'Ni olo bem sum aqa quj 80 segi nengrenye.'

⁸ "Onaqa ñoro tamo a aqa ñoro taqato tamo aqa kumbra gisan di poiyoonaqa aqa ñam soqtosisq minnej, 'Ni keretonum.' Degsi minnej. Di kiyaaq? Ñoro taqato tamo uge di a powo ti sosisq deqa kumbra gisan di yej. Deqa ninji quiy. Mandam endeqa tamo ungasari nanji mandam qaji powo koba ti unub. Ariya suwanqa tamo ungasari nanji mandam qaji powo kiñala ti unub.

⁹ "Deqa e ninji endegsi mernjwai. Ninji mandam qaji ñoro uge oqnsib dena tamo ungasari nanji kumbra bole enjroqñib nanji ninji qa tulan areboleboleinjroqñqas. Yim bunuqna ninji moisis mandam qaji ñoro uge kalil uratibqa Qotei na ninji joqsim tal gaigai sqas qaji dia ninji geregereingwas.

¹⁰ "Ninji ñoro kiñala geregere taqatqab di ninji ñoro qelikoba dego geregere taqatqab. Ariya ninji ñoro kiñala geregere taqatqasai di ninji ñoro qelikoba dego geregere taqatqasai. ¹¹ Ninji mandam qaji ñoro uge geregere taqatqasai di ninji lan qure qaji ñoro dego geregere taqatqasai. Deqa tamo yai na lan qure qaji ñoro nunjo banq di atqas? Tamo dego bei sosai. ¹² Ninji tamo bei aqa ñoro geregere taqatqasai di ninji nunjo segi ñoro dego geregere taqatqasai. Deqa tamo yai na ñoro bei nunjo banq di atqas? Tamo dego bei sosai.

¹³ "Tamo qujai a tamo kokba aiyel nanji wauetnjrqas keresai. A tamo kobaquja bei galaqalaisyosim olo tamo kobaquja bei jeutqas. Bei aqa anjam dauryosim olo bei qoreiyqas. Dego kere ninji silali ti Qotei ti turtnjrsib nanji wauetnjrqas keresai."

Yesus a dal anjam qa ti Mandor Koba Qotei qa ti anjam palontej

¹⁴ Onaqa Farisi nanji Yesus aqa anjam di qusib a yomuiyeb. Farisi nanji bati gaigai silali oqñqajqa are koba soqnej. Utru deqa nanji Yesus yomuiyeb. ¹⁵ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ninji are qaleqñub, 'Iga kumbra bole bole laña baban na yoqñim tamo ungasari nanji na iga nugocnsib iga tamo bole qa mergwab.' Ninji degsib are qaleqñub. Di gisan. Nunjo are miligi di Qotei a segi qalie. Kumbra qudei tamo nanji deqa arearetnjreqnu qaji di Qotei aqa ñamgalaq di kumbra tulan ugedamu.

¹⁶ "Nami Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanjo anjam ti maroqñeb dena bosiq Jon aqa bati brantej. Jon aqa bati brantej dena bosiq bini ijo anjam maro tamo nanji Qotei aqa anjam bole palonteqñub. Palonteqñub tamo ungasari kalil nanji Qotei na taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqajqa tulan singilaeqñub.

¹⁷ "Lan ti mandam ti koboqab. Ariya Qotei aqa dal anjam mutu kiñala bei koboqasai bole sai."

Tamo bei na aqa ñauñ uratqa anjam

¹⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na aqa n̄aun uratosim olo uña bei oqas di a na aqa n̄aun kumbra ugeq waiyqo. Uña bei dego aqa gumbulun na a uratomqa bunuqna tamo bei na olo oqas di tamo bunuj dena uña di kumbra ugeq waiyqo.”

N̄oro tamo Lasarus wo nanjo sa anjam

¹⁹ Osiqa Yesus a olo marej, “N̄oro tamo bei soqnej. A bati gaigai gara wala bole jugoqnsiqa tulan areboleboleieqnaqa in̄gi bole bole uyoqnsiq soqnej. ²⁰ Aqa tal meq di tamo bei in̄gi tulan saiqoji aqa ñam Lasarus a bati gaigai awooqnsiq n̄eioqnsiq soqnej. Aqa jejamu kalil yu na ugetej. ²¹ Deqa a tal meq di awesonaqa ñoro tamo a in̄gi uyeqnaqa ñen̄gi ululoneqnaqa osiq uyoqnej. Aqa yuq dena len̄ aiyeqnaqa bauñ nan̄gi boqnsib nan̄go men̄ na yu bilgetoqneq.

²² “Bati bei Lasarus a moiej. Moinaqa Qotei aqa lan̄ an̄gro nan̄gi bosib aqa qunuñ osib Abraham aqa areq di awoteb. Bunuqna ñoro tamo a dego moinaqa subq ateb. ²³⁻²⁴ Subq atnabqa aqa qunuñ aisiq moiyo qureq di soqnej. Sosisqa jaqatin̄ kobaiyeqnaqa tarosiq Abraham isaq di sonaq unej. Lasarus a Abraham aqa areq di awesonaq unsiqa tulan maosiqa Abraham min̄nej. ‘O Abu Abraham, e n̄amyuwoq endi sosimqa tulan kan̄kanoqnsim jaqatin̄ koba eqnum. Deqa ni e qa are ugeimimqa Lasarus min̄jim aqa ban̄ gei yaq di tuqtosim bosim ijo men̄q di atimqa kiñala ulilibqas.’

²⁵ “Onaqa Abraham na min̄nej, ‘O an̄gro, ni are qale. Ni nami mandamq di sosimqa ni in̄gi bole bole uyoqnem. Ariya Lasarus a in̄gi uge uge uyoqnej. Deqa bini Lasarus a sawa boleq endi sosisqa a tulan areboleboleieqnu. Ariya ni n̄amyuwoq di sosimqa jaqatin̄ koba eqnum. ²⁶ Ni n̄am atsim une. Ni iga ti ambleq di sub guma koba unu. Deqa iga sub di laqaiosim nun̄goq bqa keresai. Nin̄gi dego sub di laqaiosib gagoq bqa keresai.’

²⁷⁻²⁸ “Onaqa ñoro tamo dena kamba Abraham min̄nej, ‘O Abraham, ni na Lasarus min̄jimqa olo puluosim ijo abu aqa talq gilsim ijo was 5 nan̄gi saidn̄rimqa nan̄gi sawa uge endeq b̄qasai.’ ²⁹ Onaqa Abraham na min̄nej, ‘Ino was nan̄gi Moses aqa dal anjam qalieronub. Nan̄gi Qotei aqa medabu o qaji tamo nan̄go anjam dego qalieronub. Nan̄gi anjam di dauryqab di kere.’ ³⁰ Onaqa ñoro tamo dena olo min̄nej, ‘O Abu Abraham, di keresai. Ariya tamo moiej qaji a subq na tigelosim anjam min̄jrqas di nan̄gi qusib are bulyosib dauryqab.’

³¹ “Onaqa Abraham na min̄nej, ‘Tamo nan̄gi Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nan̄go anjam ti qusib are bulyqasai di tamo bei a subq na tigelosim nan̄gi anjam min̄jrqas di dego nan̄gi qusib are bulyqasai.’”

17

Tamo a Yesus aqa an̄gro kiñala bei uneq waiyqas di a tulan padalougetqas

¹ Osiqa Yesus na aqa an̄gro nan̄gi olo endegsi min̄jrej, “Bunuqna tamo qudei na tamo qudei uneq breinjroqnaqab. Bole, kumbra di brantoqnaqas. Ariya tamo nan̄gi kumbra di yoqnaqab qaji nan̄gi tulan padalougetqab. ² Iga tamo deqaji nan̄gi ojsim men̄in̄ kobaquja osim sil na nan̄go kakroq di tontosim breinjrim ya robuq aiqab di kere. Yim nan̄gi bunuqna an̄gro kiñala bei uneq waiyqasai.

³ “Deqa nin̄gi geregere n̄am atoqniy. Ino was bei a une bei atimqa ni na min̄je, ‘Une di urat.’ Yim a ino anjam di qusim are bulyqas di ni aqa une di torei moiyoitime. ⁴ Ariya a bati qujai qa une 7 ni emoqnsim olo boqnsim ni mermoqnaqas, ‘O was, e kumbra grotonum.’ Degsi mermo 7 yimqa ni aqa une kalil di torei moiyoitime.”

Iga Yesus qa gago areqalo singilatqajqa anjam

⁵ Onaqa Yesus aqa anjam maro tamo nan̄gi na min̄jeb, “O Tamo Koba, gago areqalo ni qa singilateqnum qaji di ni na olo kobaqujatime.” ⁶ Onaqa Tamo Koba a na kamba min̄jrej, “Nun̄go areqalo e qa singilato qaji di sis yago bul kiñala sqas di kereqas. Degesqas di nin̄gi subar endi min̄jibqa a nun̄go anjam dauryosim jirim qoji waqosim aisim yuwalq di tigelqas.”

Yesus a kan̄gal tamo aqa kumbra qa anjam marej

⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na aqa kan̄gal tamo qarinyonaqa gilsiqqa aqa in̄gi wauq di mandam qamsiq bulyej. Osiqa aqa kaja nan̄gi dego taqatin̄jrej. Ariya a wau di kobotimqa aqa tamo koba a na kiyersi min̄jqas? ‘Ni namo in̄gi uye’ degsi min̄jqas e? Sai. ⁸ A min̄jqas, ‘Ni ijo in̄gi goiyetbosim gara tigsim in̄gi suweiyosim ebimqa in̄gi ti ya ti uyqai. Uyit menetbimqa bunu ni kamba in̄gi ti ya ti uyqam.’ A na aqa kan̄gal tamo degsi min̄jqas. Di kiyaqqa? A kan̄gal tamo lan̄aj deqa. ⁹ Kan̄gal tamo dena aqa tamo koba aqa anjam dauryimqa a na kamba aqa ñam soqtetqasai. Osim ‘Ni keretonum’ degsi min̄jqasai. Di kiyaqqa? A kan̄gal tamo lan̄aj deqa. ¹⁰ Dego kere nin̄gi Qotei aqa kan̄gal tamo sosibqa wau kalil a na nin̄gi

enjoqnaqas qaji di yoqniy. Yoqnsib maroqniy, 'Iga kanqal tamo lanqaj. Deqa wau kalil Qotei na iga egeqnu qaji di agi yeqnum.' "

Yesus a tamo 10 nanqo jejamu yu na ugeeleney qaji nanqi boletnjrej

¹¹ Yesus a dena tigelosiqqa Jerusalem aiqajqa gam dauryosiqqa Samaria sawa ti Galili sawa ti ambleq na walwelosiq aiyoqnej. ¹²⁻¹³ Aiyoqnsiq qure beiq di brantej. Onaqa tamo 10 nanqo jejamu yu na ugeeleney qaji nanqi bosib Yesus itosibqa nanqi kiñala isaq di tigelosib tulaj maosib minjeb, "O Tamo Koba, ni iga qa dulosim aqaryaige." ¹⁴ Onaqa Yesus a nanqi unjrsiqqa minjrej, "Ninqi olo puluosib aisib nunqo jejamu atra tamo nanqi osornjriy." Degsi minjrnaga nanqi aiyoqnsibqa gamq di nanqo yu kalil mosoonaga nanqo jejamu boleonaq uneb. ¹⁵ Onaqa nanqo ambleq dena qujai a segi olo puluosiqqa Yesus aqa areq gilej. A lelen ti Qotei aqa ñam soqtoqnsiq giloqnej. ¹⁶ Gilsiq Yesus aqa singqa di singa pulutosiqqa binjyosiq minjrej, "O Tamo Koba, ni keretosim ijo jejamu boletonum." Tamo di a Samaria qaji. ¹⁷ Onaqa Yesus a tamo di unsiqa marej, "E na tamo 10 nanqo jejamu boletetjronumqa ariya qujai a segi ijoq bqo. Tamo 9 nanqi qabi unub? ¹⁸ Nanqi olo ijoq bosai. Nanqi Qotei aqa ñam soqtosai dego. Sawa bei qaji tamo endi a segi qujai olo bosiq Qotei aqa ñam soqtqo." ¹⁹ Yesus a degsi marsiqqa tamo di minjrej, "Ni tigelosim aiye. Ni ino areqalo e qa singilatonum deqa ino jejamu boleqo."

Mondorj Tamo Angro a lan qureq na bqas

²⁰ Bati bei Farisi nanqi Yesus endegsib nenemyeb, "Bati gembu Qotei a bosim aqa segi tamo ungasari nanqo Mandor Koba sosim nanqi taqatnjrqas?" Onaqa Yesus na minjrej, "Qotei a Mandor Koba sqajqa bati brantoqnmqqa manwa bei namoqna bam ninqi unqasai. ²¹ Tamo bei na endegsi mernjwasai, 'Ninqi uniy, Mandor Koba a bqo agiende,' o 'Mandor Koba a bqo agide.' Degyqasai. Ninqi quiy. Bini Qotei a nunqo ambleq endi Mandor Koba unu."

²² Osiqa Yesus na aqa angro nanqi endegsi minjrej, "E Tamo Angro. Bati bei brantimqa ninqi ijo bqajqa bati unqa maroqnsib unqasai. ²³ Tamo qudei na ninqi gisanqoqnsib mernjoqnaq, 'Ninqi uniy. Tamo Angro bqo agide,' o 'Tamo Angro bqo agiende.' Degsib mernjoqnaqqa ninqi nanqi daurnjraib. ²⁴ Kola minjaleqnaqa lan kalil suwanqenu dego kere mondorj e Tamo Angro brantitqa tamo ungasari kalil nanqi e nubqab. ²⁵ Ariya e brantosaioqnitqa tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanqi na e qoreibosib jaqatin koba ebqab.

²⁶ "Noa aqa bati qa tamo ungasari nanqi kumbra yoqneq dego kere e Tamo Angro bqajqa bati qa nanqi kumbra degyoqnaq. ²⁷ Agi Noa aqa bati qa tamo ungasari kalil nanqi ingi ti ya ti uyoqnsib unqa ban ojelejoqnsib sonabqa Noa a qobun miligiq gilnaqa awa koba aisiqqa mandam ya maqonaqqa nanqi kalil morejekriteb. ²⁸⁻²⁹ Lot aqa bati qa dego tamo ungasari nanqi ingi ti ya ti uyoqnsib ingi ingi awaiyoqnsib silali oqnsib ingi yagoqnsib tal atoqneq. Nanqi kumbra degyoqnsib sonabqa Lot a Sodom qure uratosiq ulanqnaqa njamyuo ti menin pulonj ti lan goge na awa bul aisiqqa Sodom tamo ungasari kalil nanqi padaltnjrej. ³⁰ Dego kere bunuqna tamo ungasari nanqi kumbra degyoqnsib soqnbqqa e Tamo Angro brantqai.

³¹ "Bati deqa tamo ungasari tal meq di unub qaji nanqi jaraiqa oqnsib ingi ingi oqa osibqa olo warum miligiq gilaib. Nanqi jaraiyoqjatebe. Tamo ungasari wauq di unub qaji nanqi jaraiqa oqnsib ingi ingi oqa osibqa olo puluosib qureq baib. Nanqi torei dena jaraiyoqjatebe. ³² Kumbra nami Lot aqa njanj aqal di brantej qaji ninqi deqa are qaliy. ³³ Tamo bei a aqa segi nambile taqatqajqa areqalo kobaiyqas di a padalqas. Ariya tamo bei a aqa segi nambile uratqas di a olo nambile bole oqas.

³⁴ "E ninqi endegsi mernjwai. Ijo bqajqa bati brantimqa qolo deqa tamo aiyeq warum qujaiq di njerjnesoqnbqqa Qotei na bei lan qureq osi oqsimqa bei uratim sqas. ³⁵ Unqa aiyeq tal qujaiq di saplan gereyoqnbqqa Qotei na bei lan qureq osi oqsimqa bei uratim sqas. ³⁶ Tamo aiyeq wau qujaiq di ingi yagoqnbqqa Qotei na bei lan qureq osi oqsimqa bei uratim sqas." Yesus na aqa angro nanqi anjam degsi minjrej. ³⁷ Onaqa nanqi na kamba nenemyeb, "O Tamo Koba, kumbra kalil di sawa qabia brantqas?" Onaqa Yesus a nanqi yawo anjam endegsi minjrej, "Tamo nanqo jejamu qusaeqnu qaji sawa dia qal nanqi koroqab."

18

Iga Qotei pailyqajqa asgigwasai

¹⁻² Yesus aqa angro nanqi bati gaigai Qotei pailyoqnbqqa asginjraim deqa a na yawo anjam bei endegsi minjrej, "Qure beiq di anjam pegiyo tamo soqnej. Tamo di aqa kumbra bolesai. A Qotei ulaiyosioqnej. A tamo ungasari nanqi qa dego are qalosaioqnej. ³ Qure dia unqa qobul soqnej. A bati gaigai anjam pegiyo tamo di aqa areq giloqnsiqqa minjoqnej, 'Tamo bei na e gulbe ebeqnu. Deqa ni na aqaryaibosim gago aiyeq anjam pegiyetgimqa tamo dena e

olo gulbe ebqasai.' ⁴ A degsi minjeqnaqa a aqaryaiyqa uratoqnej. Bunuqna a areqalo bei osiqa marej, 'Bole, e Qotei ulaiyosaieqnum. E tamo ungasari nanji qa are qalosaieqnum. ⁵ Ariya unja qobul di a bati gaigai e wainboqnsiqa merbeqnu, "Ni aqaryaiye." A merbo gaigai yeqnu deqa unqum e aqa anjam gereiyetqai. E aqa anjam gereiyetqasai di a bati gaigai ijo areq boqnsim sqas. Yim e tulan asgibo uge.' "

⁶ Osiqa Tamo Koba a olo marej, "Anjam pegiyo tamo uge aqa anjam marej qaji di ningi quiy. ⁷ Qusib are qaliy. Qotei a tamo bole. A anjam pegiyo tamo di bul sai. Deqa tamo ungasari a na giltnejre j qaji nanji qolo ti qanam ti pailyoqnaq di a nango pailyo qusimqa tarijnsokobaiyqasai. A nanji urur aqaryainjrqas. ⁸ E ningi mernjwai. Qotei na nanji urur aqaryainjrqatqas. Ariya mondeñ e Tamo Angro bosiyqa tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanji e qa nango areqalo sinjilatosis boqniq degsi unqai e?"

Farisi tamo bei takis o qaji tamo bei wo nanji aiyel Qotei pailyej

⁹ Tamo quidei nanji mareqnuq, "Iga tamo bole. Iga tamo quidei nanji unub dego sai." Yesus na tamo deqaji nanji yawo anjam bei endegsi minjrej, ¹⁰ "Tamo aiyel nanji Qotei pailyoqa marsibqa atra tal miligiq gileb. Bei Farisi tamo. Bei takis o qaji tamo. ¹¹ Nanji atra tal miligiq gilsibqa Farisi tamo a namo tigelosiqa endegsi pailyej, 'O Qotei, e tamo quidei nanji unub dego sai. E gisan na tamo ungasari nanji silali yainjrosaiieqnum. E sambala kumbra yosaieqnum. E kumbra uge bei dego yosaieqnum. E takis o qaji tamo di bul sai. ¹² E gaigai ni pailmqa oqnsim inji ti ya ti urateqnum. E ijo segi inji inji kalil potelenjoqnsim oto bei ni atraimeqnum.' ¹³ Farisi tamo a degsiqa Qotei pailyej. Onaqa takis o qaji tamo a kiñala isaq di tigelesosiqa lan goge koqyosim pailyoqajqa jemaiyonaqa turuosiqqa are soqonyosiqa marej, 'O Qotei, e une ti. Deqa ni e qa dulosis ijo une kalil kobotetbime.' Takis o qaji tamo a degsiqa Qotei pailyej."

¹⁴ Yesus a yawo anjam degsi minjrjsiqa olo minjrej, "E ningi mernjwai. Takis o qaji tamo di aqa une kalil Qotei na kobotetonaqa a olo puluosiqqa aqa talq aiyey. Ariya Farisi tamo di aqa une Qotei na kobotetosa. Di kiyaaqa? Tamo kalil nango segi ñam soqteqnuq qaji nanji Qotei na olo ñam aguq atetnjrjas. Ariya tamo nango segi ñam aguq ateqnuq qaji nanji Qotei na olo ñam soqteqnuq."

Yesus a marej, "Angro du du nanji ijo areq baqajqa saidnjraib"

¹⁵ Onaqa tamo ungasari quidei nanji nanjo angro du du ti angro mom ti joqsiq Yesus na aqa ban nanjo gateq di atetnjrqa marsib aqa areq beb. Beqnaqqa Yesus aqa angro nanji na saidnjrsib minjreb, "Nunjo angro du du nanji joqsiq endeq baib." ¹⁶ Degsiq saidnjrnabqa Yesus na angro du du nanji di metnjrej. Osiqa aqa angro nanji minjrej, "Angro du du nanji uratnjrib ijo areq beb. Nanji saidnjraib. Tamo ungasari nanji angro du du bul sqab di Qotei a nanjo Mandor Koba sosim nanji taqatnjrjas. ¹⁷ E bole mernjwai. Ningi angro du du nanji bul sqasai di Qotei a ningi osim taqatnjrjasai. Deqa a nunjo Mandor Koba sqasai dego."

Ñoro tamo bei a Yesus omba na anjam marej

¹⁸ Onaqa Juda gate bei na Yesus endegsi nenemyej, "O Qalie Tamo Bole, e kiyersiyqa ñambile gaigai sqai?" ¹⁹ Onaqa Yesus na kamba minjej, "Ni kiyaaqa e tamo bole qa merbonum? Qotei a segi qujai tamo bole. ²⁰ Ariya ni Qotei aqa dal anjam kalil qalie unum. 'Ni tamo bei aqa unja jejamu ojetaim. Ni tamo bei qalsim moiyoatim. Ni bajinaim. Ni tamo bei aqa jejamu lanja gisanjaim. Ni ino ai abu nango sorgomq di geregere sosimqa nango anjam dauryoqne.' " ²¹ Onaqa Juda gate dena olo Yesus minjej, "E angro kiñala qa dal anjam kalil di dauryosim boqnem agi bini degsi unum." ²² Degsi minjnaq qusiqa kamba minjej, "Ni dal anjam kalil di dauryosim keretonum. Ariya kumbra qujai ni keretosai. Deqa e ni mermqai. Ni gilsim ino inji inji kalil qarinyosim silali osim tamo inji inji saiyoji nanji jeisim enjre. Degsim enjrsim bosim e daurbe. Osim bunuqna ni lan qureq di awai bole itqam." ²³ Yesus na tamo di degsi minjnaq qusiqa are gulbekobaiyey. Di kiyaaqa? A inji inji koba ti soqnej deqa.

²⁴ Onaqa Yesus a tamo di koqyosiqa marej, "Tamo ungasari inji inji koba ti unub qaji nanji Qotei na taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqa marsibqa lan qureq oqwjajqa tulan banji koba. ²⁵ Kamel a yumba miligiq gilqajqa banji koba. Dego kere tamo ungasari inji inji koba ti unub qaji nanji Qotei na taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqa marsibqa lan qureq oqwjajqa tulan banji koba." ²⁶ Onaqa tamo quidei Yesus aqa anjam di queb qaji nanji na minjeb, "Ni anjam degsi maronum deqa tamo yai nanji Qotei na elenajqa nanji ñambile gaigai sqa kere?" ²⁷ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Tamo nanji segi ñambile sqa keresai. Ariya Qotei na nanji elenja kere. Di kiyaaqa? Qotei a kumbra kalil yqa kere."

²⁸ Yesus a nanji degsi minjrnaqa Pita na minjrej, "O Tamo Koba, ni une. Iga gago inji inji kalil uratosim ni daurmeqnum." ²⁹⁻³⁰ Onaqa Yesus na minjrej, "E bole mernjwai. Tamo bei a Qotei na taqatosim aqa Mandor Koba sqa marsimqa aqa segi qure, aqa ñaun, aqa was

nanġi, aqa ai abu nanġi, aqa anġro nanġi ti kalil uratnjrsim e daurbqas tamo di Qotei na inġi inġi gargekoba olo yelenqas. Yimqa mondonj a nġabile gaigai sqas.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

³¹ Yesus na aqa anġro 12 nanġi anġam degsi minjrsiq koboonaqa nanġi joqsqa segitnjrsiq endegsi minjrej, “Ninġi quiy. E Tamo Anġro. Iga Jerusalem aiyeqnum. Dia anġam kalil Qotei aqa medabu o tamo nanġi nami e qa nenġrenyeb qaji di aqa damu brantqas. ³² Aġi tamo qudei na e ojqab. E ojsib tamo nanġi Qotei qaliesai qaji nanġo banq di e atqab. Yimqa nanġi na e misilinjoqnsib miselboqnsib ugeugeiboqnsib. ³³ Osib e kumbainbosib lubsib moyotbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.” ³⁴ Yesus na aqa anġro nanġi anġam degsi minjrnaq qusibqa anġam di aqa utru Qotei na ulitej deqa nanġi gegerere poinjrosai.

Yesus na tamo bei nġam qandimyej qaji di boletej

³⁵ Onaqa Yesus a walwelosi aisiq Jeriko qure jojomyeqnaqa tamo bei nġam qandimyej qaji a gam qalaq di awesosiq tamo unġasari nanġi silali qa njlnjroqnej. ³⁶ Tamo unġasari tulanj gargekoba nanġi Yesus dauryosib qatronjoqnsib aiyeqnab tamo dena qusiq nenemnjrej, “Ninġi kiyafa qatronjoqnsib?” ³⁷ Onaqa nanġi na minjeb, “Yesus Nasaret qaji a aiyeqnu.” ³⁸ Degsi minjnbqqa a tulanj lelenjoqsqa marej, “O Yesus, Devit aqa Njiri, ni e qa dulame.” ³⁹ Onaqa tamo unġasari namoeb qaji nanġi na tamo di njrinjosib minjeb, “Ni lelenkobaaim. Kiri.” Degsi minjnbqqa a nanġo anġam quetnjrosai. A olo tulanj lelenjoqnsiq Yesus minjoqnej, “O Devit aqa Njiri, ni e qa dulame.” ⁴⁰ Onaqa Yesus a tigelosiq tamo unġasari nanġi minjrej, “Tamo di osib ijo areq osi boiy.” Onaqa nanġi na a osib Yesus aqa areq osi beb. Osi bonabqa nenemyej, ⁴¹ “E ni kiyermqajqa deqa ni e qa lelenjoqnam?” Onaqa minjeb, “O Tamo Koba, e olo nġam poibim sawa unqajqa deqa e ni qa lelenjoqnam.” ⁴² Onaqa Yesus na minjeb, “Ni e qa ino areqalo sinġilatonum deqa e ni boletmqai. Deqa ino nġamdamu olo poimeme.” ⁴³ Degsi minjnaqa aqa nġamdamu poiyoonaqa sawa unsiq Qotei aqa nġam soqtosiq tigelosiq Yesus dauryosiq aiyej. Onaqa tamo unġasari kalil nanġi Yesus aqa manwa di unsibqa nanġi dego Qotei aqa nġam soqtoqneb.

19

Yesus a Sakius aqa talq gilej

¹⁻³ Onaqa Yesus a aisiq Jeriko qureq di brantosiq qure ambleq na walweleqnaqa tamo bei aqa nġam Sakius a Yesus tamo kiyero degosiq unqajqa dauryej. Sakius a takis o qaji tamo nanġo gate. A nġoro koba ti soqnej. A tamo truquyala deqa a Yesus dauryosiq unqajqa yonaq ugeiyej. Di kiyafa? Tamo gargekoba nanġi na sawa getenteb deqa. ⁴ Deqa Sakius a urur ti aisiq tamo unġasari kalil nanġi bujnjsiq namoosiq gam qalaq di nġam bei oqsq nġam atej. Nġam atsiqa are qalej, “Yesus a gam endena bamqa e gegerere unqai.” ⁵ Onaqa Yesus a gam dena walwelosi aisiq nġam utruq di tigelosiq tarosiq Sakius unsiq minjeb, “O Sakius, ni mandamq aiyuqujat. Bini e ino talq di sqai.” ⁶ Degsi minjnaqa a qusiq mandamq aiyuqujat tulanj areboleleyonaqa Yesus osiq omba na aqa talq gileb. ⁷ Gileqnbqqa tamo unġasari kalil nanġi di unsib njrinjosib mareb, “Ninġi uniy. Yesus a une tamo aqa talq gileqnu.” ⁸ Onaqa talq di Sakius a tigelosiq Yesus minjeb, “O Tamo Koba, ni que. E ijo inġi inġi kalil ambleq na potosiy tamo inġi inġi saiqoġi nanġi jeisi enjrqai. E nami tamo bei gisanjosim silali dala qujai yayem kiyo? Degamqa e kamba silali dala qolqe olo yqai.” ⁹ Onaqa Yesus a Sakius aqa anġam di qusiq tamo unġasari nanġi minjrej, “Bini Sakius a dego Abraham aqa anġro tinjinqo. Deqa Qotei na a ti tamo kalil aqa talq endi unub qaji nanġi ti elenqo. ¹⁰ E segi Tamo Anġro. E na tamo unġasari padalo gamq di unub qaji nanġi nġamoqnsim lelenqnum. E deqa mandamq aiyem.”

Silali taqatqajqa yawo anġam

¹¹ Onaqa tamo unġasari nanġi Yesus aqa anġam di qusib are qaleb, “Bini kiyo Qotei a gago Mandor Koba sosim iġa taqatgwejqa bati brantqas?” ¹² Nanġi degsib are qaleb. Di kiyafa? Yesus a Jerusalem jojomyej deqa. Onaqa Yesus a yawo anġam bei endegsi minjrej, “Tamo kobaquja bei a sawa isaq gilej. Tamo di a are qaleb. ‘E sawa deq gilitqa sawa deqaji nanġi na e mandor atqab. Yibqa e olo puluosiy bosiy ijo segi qure qujai nanġo mandor sosiy nanġi taqatnjrqai.’ A degsi are qalsiq sawa isaq gilej. ¹³ A gilqa osiq aqa kanġal tamo 10 nanġi metnjrnaqa aqa areq bonabqa nanġi segi segi 20 kina enjrsiq minjrej, ‘Silali endena wauosib silali aqa oto dego oiy. Bunuqna e olo bosiy unqai.’

¹⁴ “Tamo kobaquja a degsi minjrsiq sawa isaq gilsiq di sonaqa aqa qure qujai nanġi a qa tulanj ugeosib are qaleb, ‘A gago mandor sqasai.’ Degsib are qalsibqa tamo qudei nanġi qarinjrnab sawa deq gilsib sawa deqaji nanġi minjreb, ‘Tamo di a gago mandor ataib. A na iġa taqatgwejqa iġa uratonom.’ ¹⁵ Ariya sawa deqaji nanġi na tamo di mandor ateb. Onaqa

bunuqna a olo puluosiq aqa segi qureq aisiqa kanjal tamo nanji wau qa silali enjrej qaji nanji metnjrej. Metnjrnaqa nanji aqa areq bonabqa a na minjrej, 'E nami silali engem qaji dena ninji wauoqneq olo silali di osorbiy.'

¹⁶ "Onaqa kanjal tamo deqaji bei a bosiqna minjrej, 'O Tamo Koba, ino 20 kina ebem qaji dena e waeqnamqa olo 200 kina brantej agiende.' ¹⁷ Onaqa aqa tamo koba a na minjrej, 'Ni kanjal tamo bolequja. Ni wau kiñala geregere taqatonum deqa e qure kokba 10 ino banq di uratitqa ni na taqatnjroqnam.'

¹⁸ "Onaqa kanjal tamo bei a bosiqna aqa tamo koba minjrej, 'O Tamo Koba, ino 20 kina ebem qaji dena e waeqnamqa olo 100 kina brantej agiende.' ¹⁹ Onaqa aqa tamo koba a na minjrej, 'E qure kokba 5 ino banq di uratitqa ni na taqatnjroqnam.'

²⁰ "Onaqa kanjal tamo bei a bosiqna aqa tamo koba minjrej, 'O Tamo Koba, ni unime. Ino 20 kina ebem qaji agi olo osibetmonum. E gara ñengi na dalaosim atnam soqnej. ²¹ E kumbra degyem. Di kiyaaqa? E ni qa ulaem deqa. E qalieem, ni tamo njirin ani. Tamo qudei nanji waeqneq silali branteqnaqa ni segi na eqnum. Tamo qudei nanji ingi yageqneq melieqnaqa ni segi na otorosim uyeqnum.'

²² "Onaqa tamo koba dena kamba endegsi minjrej, 'Ni kanjal tamo uge. Ino segi anjam dena e ino une ubtosiy ni pegimqai. Ni nami qalieem, e tamo njirin ani. Tamo qudei nanji waeqneq silali branteqnaqa e segi na eqnum. Tamo qudei nanji ingi yageqneq melieqnaqa e segi na otorosim uyeqnum. Ni nami e qa degsim qalieem. ²³ Deqa ni kiyaaqa ijo silali di osi gilsim silali talq di atosai? Ni di atem qamu e bosimqa silali talq dena ijo silali aqa oto kobaqo qamu turtosim onum qamu.' ²⁴ Degsi minjsiqna tamo qudei aqa areq di tigelesoqneq qaji nanji minjrej, 'Ninji aqa 20 kina di yayosibqa kanjal tamo nami wauosiqna 200 kina ej qaji di olo yiy.' ²⁵ Onaqa nanji na minjreb, 'O Tamo Koba, a 200 kina ejunu. Deqa ni kiyaaqa 20 kina olo yqa maronum?'

²⁶ "Onaqa tamo koba a na minjrej, 'E ninji mernjwai. Tamo a wau geregere taqatoqneq di Qotei na olo wau koba yimqa a na taqatoqneq. Ariya tamo a wau geregere taqatqasai di wau kiñala a na taqatejunu qaji di a olo bunu taqatqasai. Qotei na a kobotimqa a lanja sqas.' ²⁷ Osiqa minjrej, 'Tamo nanji e qa jeu ateb qaji nanji di joqsib boiy. Nanji e qa mareb, "Tamo di a gago mandor atai." Deqa tamo nanji di joqsib bosib ijo ulatamuq endi nanji ñumib morenqab.'"

²⁸ Yesus a yawo anjam degsi marsiqna a Jerusalem aiqajqa gam dauryosiq aiyoneq.

Mandor Koba Yesus a Jerusalem aiyey

²⁹⁻³⁰ Yesus a aisiqa Betfage qure ti Betani qure ti Oliv mana utruq di jomyosiqna aqa angro aiyel qarinjrsiqna minjrej, "Ninji aisib qure bei jom di unu di brantosis donki bei tontonub unu di unqab. Donki di bunuj tamo bei nami aqa quraq di awoosioqneq qaji. Ninji donki di unsibqa sil palontosis titosis osib boiy. ³¹ Ninji sil palontsqnibqa tamo bei na nenemngwas kiyo, 'Ninji kiyaaqa donki aqa sil palonteqnub?' Degsi nenemngimqa ninji na minjry, 'Tamo Koba a wau ti. Deqa a donki qa mergwo.'"

³² Yesus a nanji aiyel degsi minjrsiq qarinjrnnaqa aisib anjam Yesus na minjrej qaji di dauryosib donki di uneb. ³³ Unsib sil palonteqnabqa donki aqa abu nanji na nanji aiyel nenemnjreb, "Ninji kiyaaqa donki aqa sil palonteqnub?" ³⁴ Degsi nenemnjrnabqa nanji aiyel na kamba minjreb, "Tamo Koba a wau ti. Deqa a donki qa mergwo."

³⁵ Degsi minjrnab odnjrnab nanji aiyel donki di osib Yesus aqa areq osi gileb. Osi gilsib nango segi gara jugo pigtosib donki aqa quraq di tusib Yesus soqtosis donki aqa quraq di awoteb. ³⁶ Yesus a donki aqa quraq di awoonaqa donki a walwelosi aiyeqnaqa tamo ungasari nanji nango gara jugo pigtelenosib gamq di tuelenoqneq. ³⁷ Onaqa Yesus a Oliv mana utru jomyeqnaqa aqa angro gargekoba nanji tulan areboleboleinjreanaqa lelenoqneq. Yesus a nami manjwa gargekoba yeqnaqa nanji unoqneq deqa nanji Qotei aqa ñam soqtoqnsib endegsib maroqneq, ³⁸ "Ni Tamo Koba aqa ñam na bonum deqa a ni tulan geregereimeqnu. Ni gago Mandor Koba. Iga Qotei Goge Koba aqa ñam tulan soqtoqnmom! Lan qureq di lawo kumbra gaigai sqas."

³⁹ Onaqa tamo ungasari nango ambleq dena Farisi qudei nanji tigelosib Yesus minjreb, "O Qalie Tamo, ni ino angro nango medabu getentetnjrime." ⁴⁰ Onaqa Yesus na minjrej, "Ijo angro nango medabu getentqab di menin nanji tamo bulyosib tulan murqumyoqnsib Qotei aqa ñam soqtoqneq."

Yesus a Jerusalem nanji qa akamej

⁴¹ Osiqa Yesus a Jerusalem jomyosiq unsiqna akamej. ⁴² Akamosiq marej, "O Jerusalem tamo ungasari, bini bati endeqna ninji Qotei aqa kumbra qalieeb qamu ninji geregere lawo na unub qamu. Ariya kumbra di ninji qa uliejunu deqa ninji qalieqa keresai. ⁴³⁻⁴⁴ Deqa ninji quiy. Bati bei brantimqa tamo qudei na bosib ninji jeutngosib nunjo qure koba endi agutibqa ninji jaraiqa keresaiingwas. Amqa nanji na ninji qoto itngosib tulan ugeugeingosib

nungo qure koba endi niñaqyekritqab. Osib qure aqa menin kalil paraparainrsib breinjribqa menin bei menin bei aqa quraq di sqasai. Menin kalil segiseqiqab. Jeu tamo nanqi bosib ninqi degngwab. Di kiyaaqa? Qotei na ninqi aqaryaingwajqa bati brantqo di ninqi poingosai deqa.”

Tamo ungasari nanqi atra tal miligiq di ingi ingi qarinyoqneb

⁴⁵ Osiqa Yesus a atra tal koba miligiq gilsiqqa nam atej di tamo ungasari gargekoba nanqi ingi ingi qarinyoqnsibqa dena silali eqnab unjrsiqa nanqi winjrnaq jaraiyeb. ⁴⁶ Nanqi jaraiyeqnaq Yesus na minjrej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Ijo tal endi pailyqajqa tal.’ Qotei aqa anjam degsi unu. Ariya ninqi na olo tal endi ugetonubqa a bajin tamo nanqo tal bulqo.”

⁴⁷ Yesus a bati gaigai atra tal miligiq giloqnsiq dia tamo ungasari nanqi Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. Bati deqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanqi ti Juda gate nanqi ti Yesus qalib moiqajqa gam njamqneb. ⁴⁸ Ariya tamo ungasari kalil nanqi Yesus aqa anjam quqwajqa tulan arearetnjroqnej. Deqa Juda gate nanqi Yesus qalib moiqajqa gam njamonab ugeinjrej.

20

Juda nanqi na Yesus nenemyeb, “Ni singila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum?”

¹⁻² Bati bei Yesus a atra tal koba miligiq gilsiq dia tamo ungasari nanqi Qotei aqa anjam bole palontosiq minjroqnej. Onaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanqi ti Juda gate nanqi ti bosib nenemyeb, “Ni iga merge. Ni singila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum? Yai na ni qarinyej deqa ni wau endi yeqnum?” ³ Onaqa Yesus na minjrej, “E kamba anjam bei ninqi nenemngitqa ninqi e merbiy. ⁴ Yai na Jon qarinyonaqa bosiqqa tamo ungasari nanqi yansnjroqnej? Qotei na kiyo? Tamo bei na kiyo? Ninqi na merbiy.” ⁵ Onaqa nanqi Yesus aqa anjam di qusibqa segi segi qairosib maroqneb, “Iga Yesus minjqom, ‘Qotei na Jon qarinyej’ degsi minjqom di a iga mergwas, ‘Kiyaaqa ninqi Jon aqa anjam quetosai?’ ⁶ Ariya iga minjqom, ‘Tamo bei na Jon qarinyej’ degsi minjqom di tamo ungasari nanqi njirinosis bosib iga menin na lugwab. Di kiyaaqa? Nanqi mareqnuh, ‘Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.’ ” ⁷ Nanqi degsib qairosib olo Yesus minjeb, “Yai na kiyo Jon qarinyej di iga qaliesai.” ⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninqi degsib merbonuh deqa e dego yai na qarinyonaq bosim wau endi yeqnum di ninqi mernjwasai.”

Wain wau qa yawo anjam

⁹ Osiqa Yesus a olo tamo ungasari nanqi yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei a tigelosiqqa aqa wauq gilej. Gilsiqqa wain sil yagelenosisqa wau taqato tamo qudei nango banq di aqa wau uratetnjrsiqa sawa isaq gilsiq dia sokobaiyej. ¹⁰ Sonaqa wain gei melionaqa a na aqa kangal tamo bei qarinyonaqa wau taqato tamo nanqoq aisiq minjrej, ‘Wau lanja na e qarinyoq bonum. Deqa ninqi wain gei ebibqa e na osi gilqai.’ Degsi minjrnaqa nanqi na a ojsib qalougetosib wiyonab lanja puluosiq gilej. ¹¹ Gilnaqa wau lanja na olo kangal tamo bei qarinyonaq ainaqa a dego qalougetosib ugeugeiyosib wiyonabqa a lanja puluosiq gilej. ¹² Onaqa wau lanja na olo kangal tamo bei qarinyonaq ainaqa a dego qalougetosib ugeugeiyosib wiyonab gilej. ¹³ Onaqa wau lanja a are qalej, ‘E kiyerqai? E endegyqai. E ijo segi angro qujai e na tulan qalaqalaiyeqnum qaji di qarinyit aigas nanqi aqa anjam quetqab.’ ¹⁴ Degsi are qalsiqa aqa segi njiri qarinyonaq aiyej. Aiyeqnaqa wau taqato tamo nanqi a unsibqa segi segi qairosib mareb, ‘Tamo a bqo endi wau lanja aqa segi njiri. A na aqa abu aqa ingi ingi kalil oqas. Deqa iga a qalsim moiyyotosimqa wau endi iga na oqom.’ ¹⁵ Degsib marsibqa wau lanja aqa njiri ojsib wau qalaq osi gilsib dia qalnab moiyej.

“Deqa ninqi kiyersib are qalonuh? Wau lanja a bosimqa wau taqato tamo uge nanqi di kiyernjrqas? ¹⁶ E ninqi mernjwai. A bosim nanqi nunsim moiyyotnjrqas. Osim aqa wau di olo yainjrsim tamo qudei nango banq di uratetnjrimqa nanqi na kamba taqatesqab.” Yesus na tamo ungasari nanqi yawo anjam degsi minjrnaqa nanqi qusib minjeb, “Wau taqato tamo nanqi kumbra uge di yaib.”

¹⁷ Onaqa Yesus na nanqi koqnjrsiqa minjrej, “Qotei aqa anjam bei nengrenq di unu. Aqa damu ninqi poingwo e? Anjam agiende, ‘Tal gereiyo qaji tamo nanqi na tal ai arqsbqqa uge qa marsib taqal waiyeb. Onaqa tal ai di Qotei na olo osiq tumaq di tigeltej unu. Tal ai di tal singilatqajqa deqa tigeltej.’

¹⁸ Ninqi quiy. Tamo ungasari ululonosis tal ai quraq aiqab qaji nanqi di tal ai dena nanqo tanu ginyenyqas. Ariya tal ai di ulonosim tamo ungasari qudei nangoq aisiq jejamu ti tanu ti torei paraparainjrqas.”

¹⁹ Onaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanqi ti yawo anjam di qusib endegsib qalieeb, Yesus a yawo anjam dena nango jejamuq di une qametnjrej. Nanqi degsib qalieosib

deqa minjiŋ oqetnjrnaqa Yesus ojqa mareb. Ariya nanŋi tamo unŋasari nanŋi ulainjrsib deqa nanŋi Yesus ojqa uratosib jaraiyeb.

“Iga Sisar takis yqom e?”

²⁰ Ariya atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanŋi ti Yesus koqyesoqneb. Osib endegsib are qaleb, “Iga tamo qudei qarinjrnjam nanŋi Yesus aqa areq gilsib gisanjosib anjam bei nenemyibqa a nanŋi tamo bole edegwas. Osim anjam grotimqa iga qusim ojsim Rom nanŋo gate aqa baŋq di atqom.” Nanŋi degsib are qalsibqa tamo qudei qarinjrnab nanŋi Yesus aqa areq gileb. ²¹ Gilsib minjeb, “O Qalie Tamo, iga qalie, ni anjam bole maro qaji tamo. Ni anjam bole segi tamo unŋasari nanŋi minjroqnsim Qotei aqa kumbra osornjreqnum. Ni tamo bei ulaiyosaieqnum. Ni tamo ñam ti nanŋi anjam bei minjroqnsim olo tamo ñam saiŋoji nanŋi anjam bei minjrosaeieqnum. Ni anjam qujai tamo kalil nanŋi minjroqnum. ²² Deqa ni iga merge. Iga Sisar takis yqom e? Yqasai e? Ni kiyersi are qalonum?” ²³ Onaqa Yesus a nanŋo areqalo uge di poiyoŋaqa minjrej, ²⁴ “Niŋgi meniŋ silali bei osorbiiy.” Degsi minjrnaja nanŋi meniŋ silali bei osi bosib osoryonab unsiqa minjrej, “Meniŋ silali quraq endi tamo yai aqa ulatamu ti ñam ti unu?” Onaqa nanŋi na minjeb, “Di Sisar aqa.” ²⁵ Onaqa a na minjrej, “Deqa Sisar aqa iŋgi iŋgi a qa olo yiy. Qotei aqa iŋgi iŋgi a qa olo yiy.” ²⁶ Onaqa nanŋi Yesus aqa anjam di qusibqa tulan prugugetosib mequmosib soqneb. Tamo unŋasari nanŋo ñamdamuq di nanŋi Yesus gisanjyib a anjam bei grotqa yonab ugeinjrej.

Tamo moreŋo qaji nanŋi olo subq na tigelqab

²⁷ Onaqa Sadyusi tamo qudei nanŋi Yesus aqa areq beb. Sadyusi nanŋi mareqneb, “Tamo moreŋo qaji nanŋi olo subq na tigelqasai.” ²⁸ Deqa nanŋi bosib Yesus endegsib minjeb, “O Qalie Tamo, ni que. Moses a nami dal anjam endegsi nenŋrenjey, “Tamo bei a moiymqa aqa ñauŋ anŋro saiŋoji soqnimqa aqa was bei na olo uŋa qobul di osim aqa was moiyej qaji aqa anŋro ñambabteqas.’ Moses a nami dal anjam degsi nenŋrenjey. ²⁹ Deqa ni que. Was 7 nanŋi soqneb. Nanŋo was matu a uŋa osiqa moiyej. A anŋro saiŋoji. ³⁰ Onaqa aqa was yala na olo uŋa qujai di osiqa a dego moiyej. A anŋro saiŋoji. ³¹ Onaqa aqa was yala na olo uŋa qobul di osiqa a dego moiyej. A anŋro saiŋoji. Was 7 kalil nanŋi uŋa qujai di osib morejeb. Nanŋi anŋro saiŋoji. ³² Nanŋi kalil morejonaŋba ariya bunuqna uŋa di a dego moiyej. ³³ Deqa ni iga merge. Mondonj subq na tigelolo batiamqa tamo kalil nanŋi subq na tigelabqa uŋa di a yai aqa ñauŋ tiŋtiŋ sqas? Ni qalie, was 7 kalil nanŋi uŋa qujai di eb.”

³⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Mandamq endi tamo nanŋi unjateqneb. Uŋa nanŋi tamoteqneb. ³⁵ Ariya mondonj tamo unŋasari Qotei na subq na tigelqa giltjrej qaji nanŋi subq na tigelosibqa nanŋi tamotqasai. Nanŋi unjatqasai. ³⁶ Nanŋi lanj anŋro bul lanja sqab. Qotei na nanŋi subq na tigeltnjrimqa nanŋi aqa segi anŋro bole sqab. Deqa nanŋi olo morejqa keresai. ³⁷ Niŋgi quiy. Tamo nanŋi moisis olo subq na tigelqab anjam di aqa utru Moses a nami babtosiŋ endegsi nenŋrenjey. ‘Ñam mariŋ miligiŋ di pulorjeŋnaqa Qotei a ñam pulorj di sosiqa Moses metosiŋ minjey, “E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.”’ ³⁸ Qotei na Moses degsi minjey deqa iga qalieonum, Qotei a tamo morejonaŋba qaji nanŋo Qotei sai. A tamo ñambale so qaji nanŋo Qotei. Deqa tamo kalil nanŋi Qotei aqa ñamgalaq di ñambale unub.”

³⁹⁻⁴⁰ Onaqa dal anjam qalie tamo nanŋi Yesus aqa anjam di qusibqa nanŋi olo anjam bei nenemyqajqa ulaeb. Deqa nanŋi na minjeb, “O Qalie Tamo, ino anjam di bole.”

Kristus a kiyersim Devit aqa ñiri sqas?

⁴¹ Onaqa Yesus a olo nanŋi endegsi minjrej, “Dal anjam qalie tamo nanŋi kiyaqqa mareqneb, ‘Kristus a Devit aqa ñiri?’ ⁴²⁻⁴³ Devit a nami marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Aŋi louqa buk miligiŋ di Devit a anjam endegsi nenŋrenjey, ‘Tamo Koba a na ijo Tamo Koba minjey, “Ni ijo baŋ woq endi awo.”

Awesoqnimqa e ino jeu tamo kalil nanŋi elenjosiy ino sorgomq di atitqa ni na nanŋi taqatnjroqŋqam.”’

⁴⁴ Niŋgi uniy. Devit a marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Deqa Kristus a kiyersim Devit aqa ñiri sqas?”

Dal anjam qalie tamo nanŋi kumbra uge uge yeqneb

⁴⁵ Tamo unŋasari kalil nanŋi Yesus aqa anjam di queqnaŋba a na aqa anŋro nanŋi endegsi minjrej, ⁴⁶ “Niŋgi dal anjam qalie tamo nanŋo kumbra uge geregere tenemtoqniy. Nanŋi koro sawaq di tamo unŋasari nanŋi na nanŋo ñam soqtetnjrsib baŋ ojetnjrqajqa deqa gara jugo olekokba jugoqnsib laqneb. Nanŋi Qotei tal miligiŋ di, goiyi kokbaŋ di sosibqa tamo ñam ti nanŋo awo jaramq di awoqajqa tulan areboleboleinjreqnu. ⁴⁷ Nanŋi uŋa qobul nanŋi gisanjroqnsibqa nanŋo tal ti iŋgi iŋgi ti lanja yainjreqneb. Osib tamo unŋasari nanŋi

na unjrsib nanjo ñam soqtetnrqajqa deqa pailyo olekokba yeqñub. Deqa mondonj Qotei na nanji awai tulan ugedamu enjrças.”

21

Uña qobul aqa silali kiñala soqnej di Qotei yekritej

¹ Yesus a atra tal miligij di sosisqa ñam atej di ñoro tamo nanji boqnsib silali ato qaji kulumq di silali ateqñab unjroqnej. ² Onaqa uña qobul bei ñoro tulan saiqoji a dego bosiqqa meninj silali kiñilala aiyel segi atej. Atnaqa Yesus na unsiqqa aqa anjro nanji minjrej, ³ “E bole merñgwai. Uña qobul endi a ñoro tulan saiqoji. Deqa a na ñoro tamo kalil nanji bunjrsiqqa silali kobaquja atqo. ⁴ Ñoro tamo nanji silali koba ti unub. Nanji oto kiñala segi ateqñub. Ariya uña qobul endi a silali tulan sai bole sai. Aqa meninj silali kiñilala aiyel segi naj agi atekritqo.”

Bunuqna jeu tamo nanji na atra tal niñaqyqab

⁵ Onaqa Yesus aqa anjro qudei nanji atra tal di kogyosibqa Yesus minjeb, “O Tamo Koba, ni unime. Atra tal walato qaji meninj di tulan boledamu. Qotei atraiyqajqa inji inji ti meninj ti turtosis atra tal endi walateb.” Onaqa Yesus na kamba minjrej, ⁶ “Atra tal ninji unonub endi bunuqna jeu tamo nanji na bosib tulan niñaqyosib aqa meninj kalil paraparainjrsibqa taqal breinjrqab. Yimqa meninj bei meninj bei aqa quraq di sqasai. Meninj kalil segiseqiqab.”

Gulbe kobaquja bunuqna brantqas

⁷ Onaqa Yesus aqa anjro nanji na kamba nenemyeb, “O Qalie Tamo, bati gembu jeu tamo nanji bosib atra tal endi niñaqyqab? Niñaqyqqa osibqa kumbra kiye namoqna brantim iga unsim poigwas, ‘Bati di jojomoq?’” ⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninji geregere ñam atoqñiy. Tamo qudei na ninji gisango uge. Bunuqna gisan tamo gargekoba nanji ijo ñam na boqnsib maroqñqab, ‘E Kristus.’ Qudei maroqñqab, ‘Kristus bqajqa bati agi jojomoq.’ Degsib gisanqib maroqñqaba ninji nanji daurnjraib. ⁹ Bunuqna sawa bei bei qaji nanji an na qotokobaoqñqab. Ninji deqa qusib ulaaib. Qotei a nami marej, ‘Kumbra di brantqas.’ Deqa brantem. Ariya kumbra di brantimqa diño bati urur brantqasai. Soboleiyosim brantqas.”

¹⁰ Yesus a nanji degsi minjrsiqqa olo minjrej, “Bati deqa sawa bei ti sawa bei ti qotoqñqab. Mandor kokba qudei nanji dego tigeloqnsibqa mandor kokba qudei nanji qoto itnjroqñqab. ¹¹ Sawa bei beiq di miminj kokba ti ma uge ti mam ti inji saio bati brantelenqas. Lanj goge di manwa bei bei brantoqñibqa tamo ungasari nanji unoqnsib ulaugetoqñqab.

¹² “Ariya kumbra kalil di brantaisoqñimqa Juda nanji na bosib ninji jeutnjoqnsib ugeugeinjjoqnsib ojelenoqñqab. Ojelenoqnsib anjam pegiyo talq di ninji tigeltñjoqnsib tonto talq di breinjjoqñqab. Osib ijo ñam ugetqa are qaloqnsib ninji joqoqnsib Rom nanjo mandor ti nanjo gate ti nanjo ulatamuq di ninji tigeltñjoqñqab. ¹³ Yimqa gam dena ninji ijo anjam bole palontoqnsib nanji minjroqñqab. ¹⁴ Deqa ninji na kamba anjam kiye minjrqaqqa deqa nami are koba qalaib. ¹⁵ E segi na nunjo medabu singilatetngosiy powo engitqa ninji kamba anjam minjroqñqab. Minjroqñibqa nanji nunjo anjam di gotranyqa yoqñib ugeinjroqñqas.

¹⁶ “Bati deqa nunjo ai abu nanji ti nunjo was nanji ti nunjo leñ nanji ti nunjo kadoi nanji ti tigeloqnsib ninji ojelenoqnsib jeu tamo nanjo banq di atelenoqñqab. Osib ninji qudei lunjoqñib moreñoqñqab. ¹⁷ Ninji ijo ñam ejunub deqa tamo ungasari kalil nanji ninji qa tulan ugeoqnsib jeutnjoqñqab. ¹⁸ Ariya Qotei na ninji geregere taqatnjoqñqas deqa ijo anjro bei padalqasai. Ninji kalil bole sqab. Nunjo gate banja bei dego ugeqasai. ¹⁹ Deqa ninji gulbe di qoboiyoqnsib singila na tigelesoqñiy. Sosib dena ninji ñambile bole sqab.

Bunuqna qaja tamo nanji Jerusalem qure niñaqyqab

²⁰ “Bunuqna qaja tamo nanji bosib Jerusalem agutesqab. Agutesoqñib ninji unsibqa endegsib qalieqab, ‘Bole, Jerusalem padalqajqa bati brantqo.’” ²¹ Bati deqa tamo ungasari Judia sawaq di unub qaji nanji jaraiyosib manaq oqoqujatebe. Tamo ungasari Jerusalem di unub qaji nanji qure uratosib jaraiyoqujatebe. Tamo ungasari wauq di, gamq di unub qaji nanji olo puluosib qureq baib. Nanji torei dena jaraiyoqujatebe. ²² Bati deqa Qotei na tamo ungasari nanjo une qa kambatnjrougetqas. Yimqa aqa anjam kalil nami nengrenyeb qaji di aqa damu brantqas. ²³ O ayyo! Bati deqa Qotei aqa minjin Juda nanjoq ayimqa gulbe tulan kobaquja nanjo mandamq di brantqas. Deqa uña guman ti uña anjro mom ti nanji jaraiyo banjoqnsib gulbe gargekoba oqñqab. ²⁴ Jeu tamo nanji bosib Juda nanji serie na ñumoqñib moreñoqñqab. Osib qudei ojelenosib joqñib sawa bei beiq di uratnjroqñqab. Tamo Juda sai nanji bosib Jerusalem tulan niñaqyosib singila na taqatesqab. Taqatesoqñib bati Qotei a nami giltej qaji di kereamqa a na nanji olo taqal breinjrqas.

Tamo Anjro a singila ti rianj ti lanbiq na mandamq atqas

²⁵ “Bati deqa seŋ ambruqas. Bai dego suwanqasai. Bongar nanŋi ululoŋosib mandamq aiyelenqab. Yuwal dego korkortosim anjam atoqnqas. Yimqa sawa bei bei qaji nanŋi quoqnib areqalo niŋaŋyetenjroqnimqa nanŋi tulaŋ ulaugetoqnqab. ²⁶ Lan goge di iŋgi iŋgi kalil reŋŋinyelenjamqa tamo unŋasari nanŋi unsib maroqnqab, ‘Bole, gulbe oqa batiqo.’ Nanŋi degsib maroqnsib ulaugetoqnqasib ŋam eririqnjroqnas. ²⁷ Bati deqa e Tamo Anŋro singila ti riaŋ koba ti lanbiq na mandamq aiyognit tamo unŋasari nanŋi tarosib e nubqab. ²⁸ Kumbra kalil di brantqa utru atoqnmqa niŋgi ulaaib. Niŋgi tigelosib tarosib ŋam atoqniy. Di kiyaaq? Qotei na niŋgi awaiŋŋim niŋgi bole sqajqa bati jojomqo deqa.”

Niŋgi qura qa yawo anjam dena poiŋgem

²⁹ Osiqa Yesus a yawo anjam endegsi minjrej, “Niŋgi qura ti ŋam kalil ti unjriy. ³⁰ ŋam banga qalsim olo ŋalguyoqnmqa niŋgi unsib qalieqab, ‘Seŋ aqa bati jojomqo.’ ³¹ Dego kere kumbra kalil e ubtosim mernŋonum qaji endi brantimqa niŋgi unsib endegsib qalieoiy, ‘Bole, Qotei na aqa segi tamo unŋasari nanŋi taqatnrsim nanŋo Mandor Koba sqajqa bati jojomqo.’

³² “E bole mernŋwai. Tamo unŋasari bini bati endeqa unub qaji nanŋi kalil moreŋosaisoqnbqa kumbra kalil e ubtosim mernŋonum qaji endi brantelenqas. ³³ Lan ti mandam ti koboqab. Ariya ijo anjam koboqa keresai.”

Niŋgi geregere ŋam atsib soqniye

³⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Niŋgi geregere ŋam atsib soqniy. Niŋgi ya uge uyoqnsib nanarioqnaib. Nunŋo segi jejamu qa iŋgi iŋgi qa areqalo kobaiyoqnaib. Aliem urur bel qaleqnu dego kere bati uge di bosim niŋgi prugtŋgo uge. ³⁵ Od, bati uge di bosim tamo unŋasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanŋoq di brantoqujatqas. ³⁶ Deqa niŋgi gaigai ŋam atoqnsib Qotei pailyoqnsib soqniy. Yimqa Qotei a singila enŋoqnmqa kumbra kalil brantelenqas qaji di niŋgi na britosib e Tamo Anŋro ijo ulatamuq di tigelesqab.” Yesus a degsi marej.

³⁷ Bati gaigai qanam Yesus a atra tal miligiq di sosiqa tamo unŋasari nanŋi Qotei aqa anjam palontoqnsiq minjroqnej. Qoloeqnaqa a olo qure uratoqnsiqqa mana ŋam Oliv di ŋeioqnej. ³⁸ Tamo unŋasari kalil nanŋi Yesus aqa anjam quqwa maroqnsib nobqolo ambru tigelosibbqa atra tal miligiq giloqneb.

22

Judas a Yesus osim jeu tamo nanŋo banq di atqas

¹ Onaqa Juda nanŋo yori bati koba jojomej. Yori bati di aqa ŋam Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati. Qotei a nami Israel nanŋi Isip sawaq di padalqa laqnbqqa aqaryainjrej. Deqa olo are qalqajqa yori bati jojomej. ² Yori bati jojomonaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanŋi ti Yesus qalsib moiyoqajqa gam ŋamoqneb. Di kiyaaq? Nanŋi tamo unŋasari nanŋi ulainjreb deqa.

³ Onaqa Satan a Judas aqa miligiq ayej. Judas aqa ŋam bei Iskariot. A dego Yesus aqa anŋro 12 nanŋi deqaji bei. ⁴ Satan a Judas aqa miligiq aisiq walawalaiyonaqa tigelosiqa atra tamo kokba ti atra tal taqato tamo nanŋi ti nanŋoq gilsiq minjrej, “E Yesus osiy nunŋo banq di atqai.” ⁵ Degsi minjrnaqa nanŋi areboleboleinjrnaqa minjeb, “Ni Yesus osim gago banq di atimqa iga ni silali emqom.” ⁶ Degsi minjnbqqa a nanŋo anjam di qusiqa minjrej, “Di kere.” Osiqa Judas a gilsiq a na Yesus osim nanŋo banq di atqajqa gam ŋamoqnej. A are qalej, “Yesus a tamo unŋasari nanŋi uratnrsim a segi soqnmqa e na osiy Juda tamo kokba nanŋo banq di atqai.”

Pita Jon wo nanŋi yori bati aqa iŋgi iŋgi gereiyeb

⁷ Onaqa Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati brantej. Qotei a nami Israel nanŋi endegsi minjrej, “Niŋgi kaja du du nanŋi ŋumelenosib siraŋmeq di leŋ liyibqa e na unsiy niŋgi uratŋwai. E niŋgi padaltŋwasai.” Qotei a nami Israel nanŋi degsi minjrej. Kumbra deqa olo are qalqajqa yori bati brantonaaqa Juda nanŋi mareb, “Iga kaja du du nanŋi ŋumelenosim Qotei atraiyom.” ⁸ Onaqa bati deqa Yesus na Pita Jon wo nanŋi minjrej, “Bini yori bati koba. Deqa niŋgi aiyel aisib gago iŋgi iŋgi gereiyetgibqa iga koba na iŋgi uyqom.” ⁹ Onaqa nanŋi aiyel na minjeb, “Ni iga merge. Iga aisim tal qabia iŋgi iŋgi gereiyom?” ¹⁰⁻¹¹ Onaqa Yesus na nanŋi aiyel qarinjrsiqqa minjrej, “Niŋgi aiyel aisib qure ambleq di tamo bei ya nobu qoboyosim giloqnm gamq di itosib dauryiy. Niŋgi a dauryosib tal a gogetqas qaji di miligiq gilsib tal lanja endegsib minjiy, ‘Qalie Tamo a marqo, “E ijo anŋro nanŋi koba na awoosim yori bati aqa iŋgi uyqajqa warum a qabi unu?”’ ¹² Niŋgi degsib minjibqa a na warum kobaquja bei gogeqsi unu di niŋgi osorŋwas. Warum dia nami jar ti awo jaram ti ateleneb unu. Niŋgi aiyel aisib warum dia gago iŋgi iŋgi gereiyelenoiy.” ¹³ Onaqa nanŋi aiyel aisib anjam kalil Yesus na minjrej qaji degsi brantonab unsibqa iŋgi iŋgi kalil gereiyeleneb.

Yesus na aqa angro nanği bem ti wain ti anainjrej

¹⁴ Onaqa ingi uyqa bati brantonaqa Yesus aqa anjam maro tamo nanği ti koba na awoosib ingi uyoqneq. ¹⁵ Nanği ingi uyoqnsibqa Yesus na nanği endegsi minjrej, "E jaqatın osaiunum. Deqa e nıngi koba na awoosim yori bati aqa ingi uyqajqa tulan areboleboleibqo. ¹⁶ E nıngi mernğwai. E ingi endi olo uyqasai. Degsi gılsiy mondon Qotei na nıngi taqatıngosim a nungo Mandor Koba soqnımqa ingi endi aqa utru e na geregere babtosiy olo uyqai."

¹⁷ Osiqa a wain osiq gambanğ di bilentosıqa Qotei pailyosiqa aqa angro nanği endegsi minjrej, "Nıngi wain gambanğ endi osib uyiy. ¹⁸ E nıngi mernğwai. E wain endi olo uyqasai. Degsi gılsiy mondon Qotei na nıngi taqatıngosim a nungo Mandor Koba soqnımqa e olo uyqai." ¹⁹ Osiqa Yesus a olo Qotei pailyosiqa bem osiq gıngenyosiqa nanği enjrısiqa minjrej, "Endi ijo jejamu. E nıngi aqaryainğwa osim deqa enğonum. Deqa nıngi osib uyiy. Bunuqna nıngi gaigai uyoqnsib e qa are qaloqniy." ²⁰ Onaqa nanği bem uynabqa Yesus na olo wain gambanğ osiq Qotei pailyosiqa minjrej, "Wain gambanğ endi ijo leñ. Nungo une kobotqajqa deqa ijo leñ aism Qotei aqa anjam bunuj nami gereyey qaji di singilatqas. ²¹ Ariya nıngi quiy. Ijo angro bei na e osim tamo qudei nanğ banğ di atqas. Angro di agi iga koba na endego awoosim ingi uyeqnum. ²² E Tamo Angro. Deqa Qotei na nami merbej, 'Ni moiqam.' A degsi merbej deqa e aqa anjam di dauryosiy moiqai. Ariya angro e osim tamo qudei nanğ banğ di atqas qaji a tulan padalougetqas." ²³ Yesus na aqa angro nanği degsi minjrnaq qusibqa segi segi maroqneq, "Angro yai a kumbra di yqas?"

Yesus aqa angro nanği njirinjosib anjam na qotoqneq

²⁴ Onaqa Yesus aqa angro nanği segi segi njirinjosib yai a angro kalil bunjırsim ñam ti sqas deqa anjam na qotoqneq. ²⁵ Onaqa Yesus na minjrej, "Mandor kokba sawa sawa kalil taqateqneq qaji nanği njirin na sawa taqateqneq. Yeqnab tamo unğasari nanği na nanğ ñam soqtoqnsib mareqneq, 'Nanği sawa taqato tamo bole.' ²⁶ Ariya kumbra di nungoq di saiq. Nungo ambleq di angro bei a tamo kobaquja sqa marsımqa a mati tamo lanaj bul soqnem. Osim a tamo kobaquja sqas. Nungo ambleq di angro bei a ñam ti sqa marsımqa a mati nungo wau tamo soqnem. Osımqa a ñam ti sqas. ²⁷ Nıngi are qaliy. Tamo yai a tamo kobaquja? Tamo awoosiq ingi uyeqnu a kiyo? Tamo wauosiq ingi suweiyeqnu a kiyo? Tamo agi awoosiq ingi uyeqnu qaji a tamo kobaquja. Ariya ijo kumbra degsi sosai. E nungo ambleq endi sosim nıngi wauetıngeqnum.

²⁸ "O ijo angro, e gulbe qoboıyeqnam nıngi e uratbosaieqneq. Nıngi e beterbeqneq. ²⁹ Ijo Abu na e Mandor Koba atej dego kere e kamba nıngi mandor atelenqai. ³⁰ Osiy mondon e nungo Mandor Koba sosiy nıngi koba na ingi ti ya ti uyoqnoqom. Yımqa nıngi awo jaram kokbaq di awoosib Jekop aqa angro 12 nanğo moma kalil nanği taqatıngroqneq."

Pita a gısañoqalubtosim marqas, "E Yesus qaliesai"

³¹ Osiqa Yesus a olo marej, "O ijo angro kalil Saimon omba nıngi quiy. Satan na nıngi uneq wainğwa marqo. Nıngi singila na tigelesosib e daurbqab kiyo e uratbosib jaraıqab kiyo di Satan a nungo areqalo tenemtosim qalieqajqa deqa nıngi uneq wainğwa marqo. Agi tamo nanği bem sum ñoqoryoqnsib damu elenqneq dego kere. ³² O Pita, e ni qa gaigai endegsim pailyeqnum, 'O Abu, ni na Pita aqa areqalo singilatetımqa a e uratbqasai.' E ni qa degsim pailyeqnum. Bole, ni mati ulonğam. Ariya bunuqna ni olo are bulyosim ijoq bqam. Bosim ino was nanği singilatıngroqneq."

³³ Onaqa Pita na Yesus minjej, "O Tamo Koba, ni na marımqa aqo omba tonto talq aism morenqom. E ulaqasai." ³⁴ Onaqa Yesus na minjej, "O Pita, ni que. Bini tuwe anjamosaisoqnımqa ni gısañoqalubtosim marqam, 'E Yesus qaliesai.' "

Yesus aqa angro nanği silali ti qaquñ ti sebru ti oqab

³⁵ Osiqa Yesus na aqa angro nanği endegsi minjrej, "E nıngi nami qarınğosim mernğem, 'Nıngi gılsib ijo anjam mare mare laqniy. Nıngi silali ti gılaib. Nungo qaquñ aib. Singa taqal jıgaib.' Degsi mernğonamqa nıngi ingi bei qa truqneq e?" Onaqa nanği na minjreb, "Sai. Iga ingi bei qa truqosai." ³⁶ Onaqa a na minjrej, "Ariya bini e anjam di beltosiy olo endegsi mernğwai. Nungo silali bei soqnım oiy. Nungo qaquñ bei soqnım di dego oiy. Nıngi sebru saıamqa nungo gara jugo bei qarınjosib silali osib dena sebru awaiyiy. ³⁷ E nıngi mernğwai. Anjam e qa nami nenğrenyeb qaji di aqa damu brantqas. Anjam agiende, Tamo unğasari nanği marqab, "Kristus a une tamo." ' ' " ³⁸ Onaqa Yesus aqa angro nanği na minjreb, "O Tamo Koba, ni unime. Iga sebru aiyel ejunum." Onaqa Yesus na minjrej, "Di kere."

Yesus a Oliv manaq oqsıq dia Qotei pailyej

³⁹ Yesus aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di dauryosiqa Jerusalem uratosiq Oliv manaq oqej. Aqa angro nanği dego a dauryosib oqeb. ⁴⁰ Oqsib nañu agu beıq di brantosib Yesus na aqa angro nanği minjrej, "Nıngi endegsib pailyiy, 'O Abu, gulbe bei na iga uneq waıgaıq.' "

⁴¹ Yesus a degsi minjrısiqa nanği uratıngırsiq kiñala sasalej. Tamo bei na meniñ waiyım isaq

yala gilqas dego kere a sasalosiq siŋga pulutosiq Qotei pailyej. ⁴² A endegsi pailyej, “O Abu, ni marimqa gulbe endi ijoq baiq. Gulbe endi ya uge uyo bul. Uŋgum, ni ijo areqalo dauryaim. Ni ino segi areqalo dauryosim ye.”

⁴³⁻⁴⁴ Yesus a degsi siŋgila na Qotei pailyoqnsiq a are tulaŋ gulbekobaiyej. Onaqa a ŋeskobaiyosiq aqa ŋes leŋ ti mandamq aiyoqnej. Bati deqa laŋ aŋgro bei aisiqa Yesus taqyosiq siŋgilatej. ⁴⁵⁻⁴⁶ Yesus a pailyo koboonqa a olo tigelosiq aqa aŋgro naŋgo areq aisiq ŋam atej di naŋgi are gulbe na ŋereŋesonab unjrej. Unjrnaqa minjrej, “Niŋgi kiyaaq ŋereŋejunub? Niŋgi tigelosib Qotei pailyoqniy. Yim gulbe bei nungoq bqa di gulbe dena niŋgi uneq waiŋgasai.”

Judas a Yesus osiq jeu tamo naŋgo baŋq di atej

⁴⁷ Yesus a anjam degsi mareqnaqa aqa aŋgro 12 naŋgi deqaji bei agi Judas a na tamo gargekoba naŋgi joqsiqa Yesus aqa areq di branteb. Brantonabqa Judas a Yesus aqa areq bosiq kundoqyej. ⁴⁸ Kundoqyonaqa minjej, “O Judas, e Tamo Aŋgro. Tamo naŋgi endi e ojqaqqa deqa ni na e kundoqbonum e?”

⁴⁹ Onaqa tamo naŋgi di Yesus ojqa laqnaqqa aqa aŋgro naŋgi unsibqa Yesus minjeb, “O Tamo Koba, ni marimqa iga gago sebru osim tamo naŋgi di ŋumnam moreŋqab.” ⁵⁰ Degsi minjsibqa aqa aŋgro bei na aqa sebru osiq atra tamo gate aqa kaŋgal tamo bei gateq di qalqajqa sebru waiyej grosiq dabkala wo segi gentetej. ⁵¹ Onaqa Yesus na aqa aŋgro naŋgi minjrej, “Kumbra degyai. Uratiy.” Degsi minjrsiq tamo di aqa dabkala ojnaqa olo boleej.

⁵² Onaqa Yesus na atra tamo kokba ti atra tal taqato tamo naŋgi ti Juda gate naŋgi ti minjrej, “E leŋ ojo tamo unum deqa kiyo niŋgi sebru ti torom ti eleŋosib e ojqa bonub e?” ⁵³ E bati gaigai atra tal miligiq di niŋgi koba na soqnem. Bati deqa niŋgi yala baŋ waiyosib e ojosai. Ariya bati uge nungoq di brantqo deqa niŋgi e ojonub. Endego ambru aqa siŋgila agi brantqo.”

Pita a marej, “E Yesus qaliesai”

⁵⁴⁻⁵⁵ Onaqa naŋgi Yesus ojsib walwelosib atra tamo gate aqa talq osi gileb. Naŋgi Yesus osi gileqnaqqa Pita a kiŋala isa isaq na naŋgi daurnjrsiq gilej. Gilsiq atra tamo gate aqa tal meq di brantej. Brantosiqa qaja tamo qudei naŋgi tal meq di ŋam tunqyosib awesonabqa bosiq naŋgi koba na ŋam yoroqnej. ⁵⁶ Pita a ŋamyuwo areq di awesonaqa kaŋgal uŋa bei na unsiq koqyosiq qaja tamo naŋgi minjrej, “Tamo endi Yesus ombla soqneb.” ⁵⁷ Onaqa Pita a saidosiq minjej, “Uŋa, e tamo di qaliesai.” ⁵⁸ Sokiŋalayaŋaq tamo bei na olo Pita unsiq minjej, “Ni dego Yesus aqa aŋgro bei.” Onaqa Pita na minjej, “E aqa aŋgro sai.” ⁵⁹ Olo kiŋala soboleiyonaq tamo bei na Pita koqyosiq siŋgila na marej, “Tamo endi a dego Galili qaji tamo. Deqa e qalieonum, a Yesus ombla soqneb.” ⁶⁰ Onaqa Pita na minjej, “Ni anjam maronum di e poibosai bole sai.” Degsi minjnaqa tuwe anjamej. ⁶¹⁻⁶² Tuwe anjamonaaq Tamo Koba a bulosiqqa Pita koqyej. Koqyonaqa anjam nami Yesus na minjej qaji, “Bini tuwe anjamosaisoqniŋqa ni gisaŋoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai,’ anjam deqa olo are qalsiq poiyoŋaqa tal qalaq gilsiq tulaŋ akamugetej.”

Naŋgi na Yesus misilinyoqnsib baŋ na qaloqneb

⁶³ Tamo Yesus ojeb qaji naŋgi a misilinyoqnsibqa baŋ na qaloqneb. ⁶⁴ Qaloqnsibqa aqa ŋamdamu gara na qosetosib minjoqneb, “Ni Kristus amqa ni ubtosim mare, yai na ni lumqo?” ⁶⁵ Degsib minjoqnsib olo misilij anjam gargekoba minjoqneb.

Yesus a Juda tamo kokba naŋgo ulatamuq di tigelej

⁶⁶ Onaqa nobqolo malu qameqnaq Juda gate naŋgi ti atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo naŋgi ti koroosib Yesus osib tigeltoŋosib nenemyeb, ⁶⁷ “Ni Kristus amqa geregere merge.” Onaqa a na minjrej, “E kamba anjam merŋgwai di niŋgi ijo anjam quetbqasai. ⁶⁸ E anjam bei nenemŋgwai di niŋgi olo anjam merbqasai. ⁶⁹ Deqa e niŋgi endegsi merŋgwai. E Tamo Aŋgro. Bini bati endeqa ti bunuq qa ti e Qotei siŋgila koba ti unu qaji aqa baŋ woq di awesqai.”

⁷⁰ Yesus a naŋgi degsi minjrnaqa naŋgi na minjeb, “Deqa ni Qotei aqa Niri e?” Onaqa a na minjrej, “Od. Anjam niŋgi maronub di kere.” ⁷¹ Onaqa naŋgi Yesus aqa anjam di qusib tulaŋ minjin oqetnrnaqa segi segi maroqneb, “Aqa une agi a segi babtqo iga quonum. Deqa iga kiyaaq tamo bei olo metonam bosim aqa une marqas?”

23

Juda tamo kokba naŋgi Yesus osib Pailat aqa ulatamuq di tigelteb

¹ Juda tamo kokba naŋgi degsib marsibqa Yesus osi gilsib Rom naŋgo gate Pailat aqa ulatamuq di tigelteb. ² Tigeltosib Pailat minjeb, “Iga Yesus uneqnum, a na Juda tamo uŋgasari naŋgi kumbra ugeq breinjreqnu. Osiqa naŋgi mandor koba Sisar takis yqajqa

saidnjroqnsiqa minjregnu, 'E segi nanjo Mandor Koba. E segi Kristus.' " Juda tamo kokba nanji degsib Yesus aqa jejamuq di une qamete. ³ Onaqa Pailat a nanjo anjam di qusiqa Yesus nenemyej, "Ni Juda nanjo Mandor Koba e?" Onaqa Yesus na minje, "Od. Anjam ni maronum di kere." ⁴ Onaqa Pailat na atra tamo kokba ti tamo ungasari kalil nanji ti minjrej, "E segi are qalonum, Yesus aqa jejamuq di une bei saiqoqi." ⁵ Degsi minjrnaqa nanji na kamba minjeb, "Yesus a tamo ungasari nanji kumbra uge dauryaqajqa are tigeltetnjregnu. Agi a Galili sawaq di aqa wau utru atsiqa dena Judia sawaq aisiq qure qure kalilq di walweloqnsiqa dena bosiq gago qure endia dego kumbra degyeqnu."

Pailat na Yesus qarinyonaqa Herot aqaq gilej

⁶ Onaqa Pailat a nanjo anjam di qusiqa nenemnjrej, "Yesus a Galili qaji tamo e?" ⁷ Degsi nenemnjrnaqa nanji na minjeb, "Od, a Galili qaji tamo." Onaqa Pailat a nanjo anjam di qusiqa minjrej, "Mandor Herot a Galili sawa taqatejunu. Bini a Jerusalem endi unu. Deqa e Yesus qarinyitqa a Herot aqaq gilimqa a kamba Yesus aqa anjam quqwas." Degsi minjrnsiqa Yesus qarinyonaqa Herot aqaq gilej.

⁸ Herot a nami Yesus qa anjam quoqnej deqa a Yesus itqajqa arearetoqnej. Yesus a bosim Herot aqa ulatamuq di manwa bei yim unqajqa deqa are qaloqnej. Deqa a Yesus aqa ulatamuq unsiqa tulan areboleboleiyej. ⁹ Onaqa a na Yesus anjam gargekoba nenemyoqnej. Nenemyeqnaqa Yesus a kamba anjam bei marosai. A torei mequmesoqnej. ¹⁰ Deqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanji ti bosib Herot aqa ulatamuq di tigelosib Yesus aqa jejamuq di une gargekoba qamelenoqneb. ¹¹ Onaqa Herot aqa qaja tamo qudei nanji ti Yesus tulan ugeugeyosib misilinyoqneb. Osib gara jugo olekoba mandor kokba nanji gaigai jigeqnub deqaji bei osib jigetosib qarinyonab olo Pailat aqaq aiyej. ¹² Bati qujai deqa Herot Pailat wo nanji jeu turyeb. Nami nanji ombla jeu soqneb.

Pailat a marej, "Ningi Yesus a namburbasq di qamiy"

¹³⁻¹⁴ Onaqa Pailat na atra tamo kokba ti Juda gate nanji ti tamo ungasari kalil nanji ti metnjrnaqa aqa areq bosib koroonaqba endegsi minjrej, "Ningi Yesus osib ijo areq di tigeltosib merbonub, "Tamo endi a tamo ungasari nanji kumbra ugeq breinjregnu." Merbonubqa e segi Yesus gerere nenemyonum ningi quonub. Une kalil ningi aqa jejamuq di qameqnu qaji di e quonum ugeibqo. E aqa jejamuq di une bei itosai. ¹⁵ Herot a dego Yesus aqa jejamuq di une bei itosai. Deqa a na Yesus olo qarinyoqqa ijoq bjo. Deqa ningi quiy. Ningi Yesus aqa une bei babtosai. Deqa e a lanja moiyoqqa keresai. ¹⁶⁻¹⁷ Deqa e ijo qaja tamo nanji minjrit nanji bu toqon na kumbainyosib a uratib gilqas."

¹⁸ Onaqa tamo ungasari kalil nanji Pailat aqa anjam di qusibqa nanji tulan murqumyosib minjeb, "Ni Yesus urataim. Ni a moiyoqime. Osim Barabas oqeq atsim iga ege." ¹⁹ Barabas a nami tamo qudei nanji joqsiqa Rom nanji ti qotsib tamo qudei n̄umeb deqa qaja tamo nanji Barabas osib tonto talq di waiyeb. ²⁰ Ariya Pailat a Yesus uratim oqeqdajqa are soqnej deqa a na tamo ungasari nanji olo minjrej, "Ningi marib e Yesus uratit gilqas." ²¹ Onaqa nanji olo tulan murqumyosib wainyoqnsib minjoqneb, "Ni Yesus urataim. Ni a namburbasq di qame! Ni a namburbasq di qame!" ²² Onaqa olo minjrej, "Kiyaya Yesus qalit moiqas? A une kiye yej deqa a namburbasq di qamqai? Ningi Yesus aqa une bei babtosai. Deqa e a lanja moiyoqqa keresai. Deqa e ijo qaja tamo nanji minjrit nanji bu toqon na kumbainyosib a uratib gilqas." ²³⁻²⁴ Onaqa tamo ungasari nanji olo tulan murqumyosib singila na Pailat saidyoqnsibqa wainyoqnsib minjoqneb, "Ni Yesus namburbasq di qame!" Degsib singila na Pailat minjeqnaq nanjo anjam dena Pailat aqa anjam qalotoqnej. Deqa a nanjo anjam di dauryosiqa minjrej, "Di kere. Unqum. E na ijo qaja tamo nanji minjrit Yesus osi gilsib namburbasq di qamib moiqas." ²⁵ Degsi minjrnsiqa Barabas tonto talq dena oqeq atsiqa nanji enjrej. Siqa tamo ungasari nanjo areqalo dauryosiqa Yesus osiqa qaja tamo nanjo banq di atnaqa nanji na aqa qawarq di aqa segi namburbasq atetosib a osib gileb.

Nangi Yesus osib namburbasq di qameb

²⁶ Nangi Yesus osi giloqnsibqa gamq di tamo bei walweloq Jerusalem aiyeqnaqa a turossib ojsib Yesus aqa qawarq dena namburbasq yayiosib tamo di yonabqa a kamba qoboiyosiqa gam na Yesus dauryosiq giloqnej. Tamo di aqa n̄am Saimon. A Sairini qure qaji.

²⁷ Tamo ungasari tulan gargekoba nanji Yesus gam na dauryosib giloqneb. Giloqnsibqa nanjo ambleq di un̄a qudei nanji are tulan gulbeinjrnaqa Yesus qa akamoqnsib lou ti giloqneb. ²⁸ Gileqnaqba Yesus a qusiqa bulosiqa nanji minjrej, "O Jerusalem ungasari, ningi e qa akamaib. Ningi nanjo angro nanji qa ti ningi segi qa ti akamoiy. ²⁹ Ningi quiy. Bati bei brantimqa tamo nanji endegsib marqab, 'Un̄a nanjo miligi ugeej qaji nanji ti un̄a angrotosaieqnu qaji nanji ti areboleboleinjrqas. Un̄a angro munqum anainjrosaiqnu qaji nanji dego areboleboleinjrqas.' Tamo nanji degsib marqab. ³⁰ Osib mana nanji minjrqab,

'Ninği bosib iga kabutgosib ulitgiy.' ³¹ O unğasari, e n̄am gesgi bul. Tamo nanği na e kumbra uge ebeqñub. Tamo nanği di n̄am moiyo bul. Deqa kumbra tulan ugedamu nanğoq di brantqas."

³² Bajin tamo aiyel dego n̄amburbasq di ñumib morenqajıqqa marsib Yesus koba na joqsib giloqñeb. ³³ Nanği giloqñsib sawa agu kiñala bei aqa ñam Tamo Gate Tanu di brantosib dia Yesus n̄amburbasq di qameb. Qamsib bajin tamo aiyel nanği dego n̄amburbasq di ñumeb. Bei Yesus aqa ban woq di qameb. Bei Yesus aqa ban qonanjı di qameb. ³⁴ Yesus a n̄amburbas goge di sosıqa a endegsi pailıyej, "O Abu, ni na tamo nanği e gainthonub qaji nanğı une di kobotime. Nanği une yonub di nanği qaliesai." Bati deqa qaja tamo nanği Yesus aqa gara elenqa marsib gılteleñeb. Osib meniñ silali alañeb. Tamo yai aqa meniñ na bunjnıraqs di a na gara oqas. Degsib marsib meniñ silali alañosib gara elenñeb.

³⁵ Onaqa tamo unğasari kalil nanği tigelesosib Yesus koqyeqñabqa Juda gate nanği na Yesus misilinyoqñsib endegsib maroqñeb, "A na tamo unğasari nanği aqaryainjroqñej. Ariya a na aqa segi jejamu aqaryaiyqqa keresai. A maroqñej, 'E Qotei aqa Kristus. A na e gılthej.' Anjam di boleamqa a na aqa segi jejamu aqaryaiyosim n̄amburbas uratosim mandamq aiyem." ³⁶⁻³⁷ Qaja tamo nanği dego Yesus degsib misilinyoqñeb. Osib aqa areq gilsib wain isa koba anaiyosib minñej, "Ni Juda nanğı Mandor Koba boleamqa ni ino segi jejamu aqaryaiyosim n̄amburbas urat." ³⁸ Osib n̄amburbas mutu gogeq di anjam endegsib nenğrenñeb, "Tamo endi a Juda nanğı Mandor Koba."

³⁹ Onaqa bajin tamo bei n̄amburbasq di qameb qaji a na Yesus misilinyosıqa minñej, "Ni Kristus amqa ni ino segi jejamu aqaryaiyosim aqo aiyel dego aqaryaiye." ⁴⁰ Onaqa bajin tamo bei na aqa anjam di qusıqa njirıtosıq minñej, "Gulbe Yesus a oqo endi ni dego onum. Deqa ni kiyaqqa Qotei ulaiyosai?" ⁴¹ Aqo aiyel une tamo. Deqa iga kere morenqom. Ariya Yesus aqa jejamuq di une bei saıqojı." ⁴² Osıqa Yesus minñej, "O Yesus, mondoñ ni olo bosim Mandor Koba sosımqa ni e qa are qalsim e ame." ⁴³ Onaqa Yesus na minñej, "Bini qujai ni e ombla lan qureq di sqom. E bole mermonum."

Yesus a moiyej

⁴⁴⁻⁴⁵ Qanam jige sen bati 12 onaqa sawa kalil tulan ambruosi sonaq gilsiq sen bati 3 onaq bilaqtej. Bati qujai deqa gara kobaquja atra tal miligiq di gainesoqñej qaji a goge na branjosiq aısiq poaiyelej.

⁴⁶ Onaqa Yesus a tulan lelenosıqa marej, "O Abu, e na ijo qunuj osim ino banq di atonum." Degsi marsıqa mondor titosiq moiyej.

⁴⁷ Onaqa qaja tamo nanğı gate a Yesus degsi mondor titosiq moiyej di unsıqa Qotei aqa ñam soqtosıqa marej, "Bole, Yesus aqa jejamuq di une bei saıqojı."

⁴⁸ Onaqa tamo unğasari kalil Yesus unqa beleñeb qaji nanği dego Yesus degsi moiyej di unsıbqa a qa are tulan gulbejnıraqa are soqonñeb. Osib jaraiyosib nanğı segi segi talq gileleñeb.

⁴⁹ Yesus aqa kadoi kalil nanği ti unğasari qudei nami Yesus dauryosib Galili sawa uratosib Jerusalem beleñeb qaji nanği ti isaq di tigelesosıbqa Yesus a n̄amburbasq di gainjosiq moınaq koqyoqñeb.

Josep a Yesus aqa jejamu osiq subq atej

⁵⁰ Tamo bei aqa ñam Josep a soqñej. A Juda nanğı gate bei. A Arimatea qure qaji. Arimatea a Judia sawaq di unu. Josep a tamo bolequja. Aqa kumbra tulan boledamu. ⁵¹ A endegsi are qaloqñej, "Bunuqna Qotei a bosim gago Mandor Koba sosim iga taqatgwas." A degsi are qaloqñsıq Qotei qa tarıñoqñsıq soqñej. Juda gate kokba nanği Yesus qalib moiqajıqqa anjam qoseb bati deqa Josep a nanği koba na anjam qososai. A nanğı anjam di uratoqñej. ⁵² Tamo di a Pailat aqa areq bosiq nenemyej, "Ni e odbimqa e Yesus aqa jejamu osiy subq atqa kere e?" ⁵³ Onaqa Pailat na odyonaqa gilsiq Yesus aqa jejamu n̄amburbasq dena osiq gara qat na dalaosiq osi gilsiq sub bei nami meniñ miligiq di gereiyeb qaji dia atej. Sub di bunuj. Sub dia nami tamo bei jugosaiqñeb. ⁵⁴ Juda nanğı yori bati brantqa laqñej deqa yori bati aqa inği inği kalil gereiyosib atnab soqñej.

⁵⁵ Bati di unğasari qudei nami Yesus dauryosib Galili sawaq dena beleñeb qaji nanği Josep koba na subq gileb. Gilsib Josep na Yesus subq atnaq uneb. ⁵⁶ Unsib olo puluosib nanğı talq aisib n̄am so aqa ya quleq tulan boledamu di gereiyosib atnab soqñej. N̄am so aqa ya di Yesus aqa jejamuq di liyqajıqqa marsib deqa gereiyeb. Onaqa yori bati brantonıraqa nanği Qotei aqa dal anjam dauryosib wau getentosib aqaratosib soqñeb.

24

Yesus a olo subq na tigelej

¹ Yori bati koboonaqa nebeonaq nobqolo ambru unğasari nanği olo tigelosib n̄am so aqa ya quleq boledamu nami gereiyeb qaji di osib Yesus aqa jejamuq di liyqajıqqa deqa subq

gileb. ² Nanġi gilsib nġam ateb di meniġ kobaquja sub me getentesoqnej qaji di waqosiġ taqal di sonaq uneb. ³ Unsib sub milligiq aiyeb di nanġi Tamo Koba Yesus aqa jejamu unosai. ⁴⁻⁵ Deqa nanġi are tulaġ kobainjrej. Onaqa tamo aiyel nanġi brantosib unġasari nanġo areq di tigelesonab unjrsib tulaġ ulaugetosib turuosib mandamq di nġam queb. Tamo aiyel di nanġo gara tulaġ minjalo. Onaqa nanġi na unġasari nanġi minjreb, "Niġi kiyaaqa tamo moiyo sawaq endi tamo nġambile unu qaji a qa nġameqnub? ⁶ Yesus a endi sosai. A olo subq na tigelqo. Nami a Galili sawaq di sosisqa bati deqa a na niġi endegsi mernġej, 'E olo subq na tigelqai.' Niġi aqa anjam deqa olo are walnġwo kiyo? ⁷ Aġi a niġi endegsi mernġej, 'E Tamo Anġro ojsibqa une tamo nanġo banq di atib lubib moiqai. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.'"

⁸⁻⁹ Onaqa unġasari nanġi Yesus aqa anjam deqa olo are qalsibqa subq dena puluosib aisib anjam kalil tamo aiyel na minjreb qaji di Yesus aqa anġro 11 nanġi tamo qudei ti sainjreb. ¹⁰ Unġa bei aqa nġam Maria. A Makdala qure qaji. Bei Joana. Bei Maria. A Jems aqa ai. Unġasari qudei dego tamo aiyel nanġo anjam di qusib aisib Yesus aqa anjam maro tamo nanġi sainjreb. ¹¹ Sainjrnab qunab ugeinjrnabq mareb, "Unġasari nanġo anjam di larja sa anjam." ¹² Onaqa Pita a tigelosiq urur ti gilsiq sub milligiq di tirosiq nġam atej di Yesus dalaeb qaji gara di segi sonaq unej. Unsiqu olo puluosiq aqa talq aisiq kumbra deqa are koba qaloqnej.

Yesus aqa anġro aiyel nanġi Emeus gamq di Yesus tureb

¹³ Bati qujai deqa Yesus aqa anġro aiyel nanġi Jerusalem uratosib qure bei aqa nġam Emeus deq giloqneb. Jerusalem dena tigelosib Emeus qureq gilqajqa kiġala isaq 11 kilomita dego. ¹⁴ Nanġi aiyel giloqnsibqa kumbra kalil jeu tamo nanġi na Yesus yoqneq qaji deqa ombla maroqnsib giloqneq. ¹⁵ Gileqnaqqa Yesus a segi nanġoq di brantosiq nanġi koba na walwelosib giloqneq. ¹⁶ Nanġi Yesus uneb ariya nanġi a qa poinjrosai.

¹⁷ Deqa a na nanġi aiyel endegsi nenemnjrej, "Niġi anjam kiye maroqnsib gileqneq?" Degsi nenemnjrnaqa nanġi tigeleb. Yesus a moiyej deqa nanġi aiyel ulatamu tulaġ ugeinjrej. ¹⁸ Onaqa bei aqa nġam Kliopas a na kamba Yesus minjej, "Tamo gargekoba nanġi Jerusalem endi unub. Ni segi kiyo kumbra brantej qaji deqa qaliesai?" ¹⁹ Onaqa Yesus na kamba nenemnjrej, "Kumbra kiye brantej?"

Onaqa nanġi aiyel na minjreb, "Kumbra kalil Nasaret tamo Yesus aqaq di brantej qaji iga deqa mareqnum. A Qotei aqa medabu o qaji tamo bole soqnej. A Qotei ti tamo unġasari kalil ti nanġo nġamdauq di manġa kokba yoqnej. Osiqu anjam singila ti dego maroqnej. ²⁰ Ariya a kumbra degyeqnaqa gago gate nanġi ti atra tamo kokba ti nanġi na a ojsib Rom nanġo banq di ateb. Atnabqa nanġi na a osib tigeltosib minjreb, 'Ni une tamo. Deqa ni moiqam.' Degsi minjsib a osib nġamburbasq di qalnb moiyej. ²¹ Iga are qalem, 'Yesus a na qujai iga Israel tamo unġasari awaigim iga bole sqom.'

"Anjam bei dego unu. Yesus a moiyej bati qalub gilqo. ²²⁻²³ Yqoqa nobqolo ambru gago unġasari qudei nanġi Yesus aqa subq gilonub nanġi aqa jejamu unosai. Dena puluosib bosib iga mergonub, 'Iga subq di larj anġro qudei unjronumqa nanġi na mergonub, 'Yesus a subq na tigelqo. Deqa a nġambile unu.' ' Unġasari nanġi na iga degsi mergonubqa iga tulaġ prugugetonum. ²⁴ Tamo qudei nanġi iga koba na sonam nanġi dego subq gilonub. Gilsib kumbra kalil unġasari nanġi na unsib saigonub qaji di unonub. Ariya nanġi Yesus aqa jejamu unosai."

²⁵ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Nunġo areqalo tulaġ truquingwo. Qotei aqa medabu o tamo nango anjam nami maroqneq qaji di niġi poinġosai. ²⁶ Anjam agiende. Kristus a jaqatinj koba osim moisim larj qureq oqimqa Qotei na nġam kobaquja yqas." ²⁷ Osiqu Yesus a segi qa anjam kalil nengrenq di so qaji di nanġi sainjrej. A Qotei aqa medabu o tamo kalil nanġi Moses ombla nanġo anjam nengrenq di so qaji dena utru atsiq anjam geregere plaltosiq minjroqnej.

²⁸⁻²⁹ Ariya nanġi qalub koba na walwelosib qure nanġi gilqa mareb qaji di jojomyosib Yesus a nanġi uratnjrsim gam bei dauryqa laqnaqa nanġi aiyel na saidyosib minjreb, "Ni iga uratgaim. Qoloqas. Deqa ni iga koba na sqom." Degsi minjnabqa a nanġi aiyel daurnjrsiq nanġo tal gogetosib koba na soqneq. ³⁰ Sosib awoosib ingi uyoqnsib Yesus a bem osiq Qotei pailysiqqa bem ġingenyosiqqa nanġi aiyel anainjrej. ³¹ Anainjrnaqa bati deqa nanġi Yesus qa poinjrnabqa mareb, "Bole, tamo endi Yesus." Degsi marnabqa Yesus a nanġo ambleq na loumosiq ulanej. ³² Ulanonaq nanġi mareb, "Bole, aqo aiyel gamq di walweleqnamqa Yesus a Qotei aqa anjam nengrenq di so qaji di aqa utru geregere plaltosiq mergeqnaqa iga quoqnsim tulaġ arearetgoqnej."

³³ Nanġi aiyel degsi marsib bati qujai deqa nanġi tigelosib olo puluosib Jerusalem aisib Yesus aqa anġro 11 nanġi tamo qudei ti koroesonab itnjreb. ³⁴ Onaqa nanġi na nanġi aiyel endegsi minjreb, "Tamo Koba a bole subq na tigelqo. Aġi a subq na tigelosiq Saimon aqaq

di brantqoqa a bole unqo.”³⁵ Degsib minjrnaqqa nanği aiyel kamba anjam kalil gamq di Yesus na minjrej qaji deqa ti a na bem ginjenyosiq anainjrnaqqa nanği a qa poinjrej deqa ti nanği sainjreb.

Yesus aqa angro nanği a uneb

³⁶ Degsib sainjreçnabqa Yesus a segi nanngo ambleq di brantosiç minjrej, “Ninği are lawo soçniy.”³⁷ Degsi minjrnaqa nanği kalil ulaosib tulañ prugugetosib are qaleb, “Iga buga bei unonum kiyo?”³⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninği kiyafa e buga qa marsib ulaosib prugonub?”³⁹ Endi e di. Ninği ijo bañ bile unsib ijo sinğa unsib bañ waiyosib ijo jejamu ojsib poiñgwas, e damu ti tanu ti. Buga a damu ti tanu ti saiçoji.”⁴⁰⁻⁴¹ Yesus na nanği degsi minjrsiqa aqa bañ ti sinğa ti nanği osornjrnaqa nanği unsib tulañ areboleboleinjrej. Onaqa nanği olo areqalo aiyeltoçnsib are koba çaloçneb. Yeçnaqa Yesus na minjrej, “Ninği inği bei unu e?”⁴²⁻⁴³ Onaqa nanği qe bei koiteb qaji di gentosib mutu bei Yesus yonab osiç nanngo ñamdamuq di uyej.

⁴⁴ Uysiqa minjrej, “E nami ninği koba na sosimqa endegsi merñçoqnem, ‘Dal anjam kalil Moses a e qa nenğrenyej qaji di aqa damu brantqas. Anjam kalil Qotei aqa medabu o tamo nanği e qa nenğrenyeç qaji di dego aqa damu brantqas. Anjam kalil louqa buk miligiç di e qa nenğrenyeç qaji di dego aqa damu brantqas.’ E nami ninği degsi merñçoqnem.”⁴⁵ Osiqa Yesus a nanngo areqalo waçtetnjrnaqa nanği Qotei aqa anjam nenğrenç di so qaji di aqa utru geregere poinjrej.⁴⁶ Onaqa Yesus na olo minjrej, “Kristus a jaçatiñ koba osim moisim bati çalub koboamqa a olo subq na tigelqas anjam di nenğrenç di unu.”⁴⁷⁻⁴⁸ Deqa ijo anjam maro tamo nanği sawa sawa kalilç giloçnsibqa dia ijo anjam palontoçnqab. Palontoçnib tamo unğasari nanği çuoçnsib are bulyoçnqab. Yimqa Qotei a ijo ñam na nanngo une kobotetnroçnqas. O ijo angro, ninği segi ijo anjam maro tamo unub deqa kumbra kalil e nami nunço ñamdamuq di yoçnem qaji deqa tamo unğasari nanği sainjroçniy. Ninği Jerusalem endia wau di utru atsib laçniy.⁴⁹ Ninği quiy. Mondor Bole ijo Abu a nami nunçoq çariñyqa marej qaji di e na çariñyit nunçoq bças. Deqa ninği çure endia tariñoçniy. Tariñoçnsib soçnibqa lañ goge na Qotei aqa sinçila nunçoq bças.”

Qotei na Yesus osiç lañ çureq oçej

⁵⁰ Osiqa Yesus na aqa angro nanği joçsiqa Jerusalem uratosib Betani çureq gileb. Gilsib dia aqa bañ soçtosiqqa nanği qa pailyej.⁵¹ Pailyeçnaqa Qotei na a metonaç nanği uratnrsiqa lañ çureq oçej.⁵² A lañ çureq oçeçnaqa nanği sinğa pulutosibqa a qa louosib tulañ areboleboleinjrej. Onaqa nanği olo puluosib Jerusalem aiyeb.⁵³ Aisib bati gaigai atra tal miligiç di sosibqa Qotei aqa ñam soçtoçneb.

JON

Qotei a tamo bulyosiqa gago ambleq di soqnej

¹ Tulan nami ingi ingi kalil brantosaisonabqa Anjam a soqnej. Anjam a Qotei ombla soqneb. Anjam a segi Qotei. ² Tulan nami Anjam a Qotei ombla soqneb. ³ Anjam a singila ti soqnej. Singila dena Qotei na ingi ingi kalil gereiyej. Ingi bei gam bei na brantosai. Ingi ingi kalil branteleneb qaji di Anjam a segi na gereiyej. ⁴ Anjam a segi nambile qa utru. Nambile di pulonj bul. Nambile dena tamo ungasari nanqi suwantnjreqnu. ⁵ Pulonj di ambruq di suwanjeqnu. Ambru na pulonj di mosotqa keresai.

⁶ Tamo bei brantej aqa ñam Jon. Qotei na a qarinyonaq bej. ⁷ A bosiq pulonj qa anjam palontoqnej. Di kiyaaqa? Tamo ungasari kalil nanqi aqa anjam qusib pulonj qa nanjo areqalo singilatqajqa deqa. ⁸ Jon a pulonj sai. A pulonj qa anjam palontqajqa bej. ⁹ Pulonj di pulonj bole. A mandamq aisiqa tamo ungasari kalil nanqi suwantnjreqnu.

¹⁰ Anjam a mandamq di soqnej. Aqa singila na Qotei a mandam atej. Ariya tamo ungasari mandamq di soqneb qaji nanqi a qa poinjrosai. ¹¹ A aqa segi qure utruq ainaqa aqa lenj qujai nanqi a areiyosai. ¹² Ariya tamo ungasari a areiyosib aqa ñam qa nango areqalo singilateb qaji nanqi a na giltjnraqa nanqi Qotei aqa angro tintinj branteb. ¹³ Ai abu na nambabtjro qaji nanjoq dena nanqi Qotei aqa angro brantosai. Nango segi areqalo na nanqi Qotei aqa angro brantosai. Tamo bei aqa areqalo na dego nanqi Qotei aqa angro brantosai. Qotei a segi na marnaqa nanqi aqa angro tintinj branteb.

¹⁴ Anjam di a tamo bulyosiqa gago ambleq di soqnej. Sonaqa iga aqa ñam koba ti aqa singila koba ti unem. A segi qujai Qotei aqa Niri. A iga qa are tulaj boleiyeqnu. A segi anjam bole qa utru. ¹⁵ A qa nami Jon a anjam palontoqnsiqa endegsi lelenoqnej, "E nami maroqnem, 'Tamo di a ijo qoreq na bqas. E nambabosaisonamqa a nami soqnej. Deqa a na e tulaj bunbejunu!'"

¹⁶ Qotei aqa Niri a iga kalil qa are tulaj boleiyeqnu. Aqa kumbra dena a na iga tulaj geregeregeqnu. ¹⁷ Bole, nami Qotei a Moses aqa wau na iga dal anjam egej. Ariya Yesus Kristus aqa wau na Qotei a iga qa are boleiyosiqa anjam bole egej. ¹⁸ Tamo bei na Qotei aqa ulatamu unosai. Qotei aqa Niri a na qujai iga Qotei osorgej. Qotei aqa Niri a segi Qotei. A aqa Abu aqa areq di sosiq beteryejunu.

Jon yansnjro qaji a anjam palontoqnej

¹⁹ Bati bei Juda tamo kokba nanqi na atra tamo ti Livai nanqi ti qarijnjnabqa Jerusalem qure uratosib Jon aqa areq gilsib nenemyeb, "Ni tamo yai?" ²⁰ Ariya Jon a anjam ulitosai. A segi qa ubtosiqa minjrej, "E Kristus sai." ²¹ Onaqa nanqi na olo nenemyeb, "Deqa ni tamo yai? Ni Elaija kiyo?" Onaqa a na minjrej, "Sai." Onaqa nanqi na olo nenemyeb, "Ni Qotei aqa medabu o tamo iga a qa tarijeqnum qaji tamo de kiyo?" Onaqa a na kamba minjrej, "Sai. E a sai." ²² Deqa olo nenemyeb, "Ni tamo yai? Ni segi qa kiyersi mareqnum di geregere mergimqa iga olo aism tamo nanqi iga qarinqonub qaji di minjrqom." ²³ Onaqa Jon na minjrej, "Nami Qotei aqa medabu o qaji tamo Aisaia a anjam endegsi nengrenyej, 'Tamo bei a wadau sawaq di tulaj lelenoqnsim tamo ungasari nanqi minjroqnas, 'Tamo Koba a bqajqa gam gereiyeti.' ' Aisaia a nami anjam degsi nengrenyej. Gam gereiyqa tamo agi e segi.'"

²⁴ Tamo nanqi di Farisi nanqi na qarijnjnab Jon aqaq gileb. ²⁵ Deqa nanqi olo Jon nenemyeb, "Ni Kristus sai. Ni Elaija sai. Ni Qotei aqa medabu o qaji tamo di sai. Deqa ni kiyaaqa tamo ungasari nanqi yansnjreqnum?" ²⁶ Onaqa Jon na kamba minjrej, "E ya na nanqi yansnjreqnum. Ariya nunjo ambleq di tamo bei unu. Ningi a qa qaliesai." ²⁷ A ijo qoreq na bqas. A ñam ti unu. E ñam saiqoji. Deqa e na a kangalyqajqa e tamo bolesai." ²⁸ Jon a Betani qureq di nanqi anjam degsi minjroqnej. Betani qure di Jordan ya taqal beiq di unu. Dia Jon na tamo ungasari nanqi yansnjroqnej.

Yesus a Qotei aqa Kaja Du

²⁹ Nebeonaqa Yesus a walweloq Jon aqa areq beqnaqa unsiq marej, "Ningi uniy. Tamo di a Qotei aqa Kaja Du. A na qujai tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanjo une kobotetjrqas. ³⁰ E tamo deqa nami endegsi mernjoqnem, 'A ijo qoreq na bqas. E nambabosaisonamqa a nami soqnej. Deqa a na e tulaj bunbejunu.' ³¹ E nami a qa qaliesai. Ariya Israel nanqi a qa qalieqajqa deqa e bosim ya na tamo ungasari nanqi yansnjreqnum."

³² Jon a nanqi degsi minjrsiqa olo minjrej, "Qotei aqa Mondor a lanj qure uratosiq binonj bulosiq mandamq aisiqa Yesus aqa gateq di awoonaq e unem. ³³ E nami Yesus qa qaliesai. Ariya Qotei agi e ya na tamo ungasari nanqi yansnjrqajqa qarinjbej qaji a na merbej, 'Ijo Mondor Bole a aism tamo bei aqa gateq di awoamqa ni unqam. A na qujai Mondor aqa

siŋgila na tamo ungasari nanŋi yansnjroqnaqas.’ ³⁴ Qotei na e degsi merbonaqa e tamo di unsim marem, ‘Bole, a Qotei aqa Njiri.’”

Tamo qalub nanŋi Yesus dauryeb

³⁵⁻³⁶ Olo nebeonaqa Jon aqa anŋro aiyel nanŋi ti koba na tigelesonabqa Yesus a walwelosiq gileqnaqa Jon na unsiqa nanŋi aiyel minjrej, “Ninŋi uniy. Tamo di a Qotei aqa Kaja Du.” ³⁷ Degsi minjrnaga nanŋi aiyel Jon dauryqa uratosib olo Yesus dauryosib gileb. ³⁸ Onaqa Yesus a bulosiqqa nanŋi aiyel a dauryosib beqnaqba unjrsiqa nenemnjrej, “Ninŋi aiyel kiyaa e daurbegnub?” Onaqa minjeb, “Rabai, ni tal qabia unum?” Nam “Rabai” di Hibru anjam. Gago anjam, “Qalie Tamo Koba.” ³⁹ Onaqa Yesus na nanŋi aiyel minjrej, “Ninŋi bosib ijo tal uniy.” Onaqa nanŋi Yesus dauryosib gilsib tal a soqnej qaji di uneb. Unsib seŋ bati 4 onaŋ bilaqtej deqa nanŋi a ombla soqneb.

⁴⁰ Tamo aiyel Jon aqa anjam qusib Yesus dauryeb qaji bei aqa nam Andru. A Saimon Pita aqa was. ⁴¹ A Yesus uratosiq walwelosiq aqa was Saimon itosiq minje, “Iga Mesaia unonum.” Nam “Mesaia” di Hibru anjam. Gago anjam, “Kristus.” ⁴² Degsi minjsiqa Saimon osiq Yesus aqa areq osi gilej. Onaqa Yesus na Saimon unsiqa minje, “Ni Saimon. Ni Jon aqa njiri. Bunuqna ino nam Sifas mermoqnaqab.” Nam “Sifas” di Hibru anjam. Gago anjam, “Pita.” Aqa damu, “Meniŋ.”

Yesus a Filip Nataniel wo nanŋi metnjrej

⁴³ Olo nebeonaqa Yesus a Galili sawaq gilqa osiqa tamo bei aqa nam Filip itosiq minje, “Ni e daurbe.” ⁴⁴ Filip a Betsaida qure qaji. Di Andru Pita wo nanŋo qure utru. ⁴⁵ Onaqa Filip a aisiqa tamo bei aqa nam Nataniel itosiq minje, “Ni au. Iga tamo a qa nami Moses marsiq dal anjamq di nengrenyej qaji a unonum. Qotei aqa medabu o qaji tamo nanŋi dego a qa maroqnsib nengrenyoqneb. Tamo di Yesus Nasaret qure qaji. A Josep aqa njiri.” ⁴⁶ Onaqa Nataniel na kamba Filip minje, “Nasaret di qure kiŋala. Di qure kobaquja sai. Tamo bole bei a qure dena brantqa kere kiyoy?” Onaqa Filip na minje, “Ni bosim tamo di unime.”

⁴⁷ Onaqa Nataniel a walwelosiq Yesus aqa areq beqnaqa unsiqa a qa marej, “Ninŋi uniy. Tamo di a Israel tamo bolequja. A gisaŋ anjam marosaieqnu.” ⁴⁸ Onaqa Nataniel na Yesus nenemyej, “Ni kiyersi e qa qalieonum?” Onaqa Yesus na kamba minje, “Filip a ni metmosaisonaqa ni qura utruq di awesonamqa e ni numonum.” ⁴⁹ Onaqa Nataniel a Yesus aqa anjam di qusiqa minje, “O Qalie Tamo Koba, ni degsi maronum deqa e poibqo, ni Qotei aqa Njiri. Ni Israel nanŋo Mandor Koba.” ⁵⁰ Onaqa Yesus na kamba minje, “Ni qura utruq di awesonam e ni numonum e degsi ubtosim mermonumqa ni qusim ino areqalo e qa siŋgilatonum e? Di ijo siŋgila kiŋala segi e babtonum. Bunuqna e ijo siŋgila kokba babtoqnit ni unoqnaqam.” ⁵¹ Osiqa nanŋi kalil minjrej, “Ninŋi quiy. E bole mernŋwai. E segi Tamo Anŋro. Deqa bunuqna laŋ waqamqa Qotei aqa laŋ anŋro nanŋi ijo jejamuq na laŋ qureq oqoqnsib olo mandamq aiyeqnib ninŋi unjrqab.”

2

Tamo bei unja ban ojqa bati brantej

¹ Bati aiyel kobonaqa Kana qure agi Galili sawaq di unu dia tamo bei unja ban ojqa bati brantej. Deqa tamo ungasari nanŋi koroosib inŋi goiyeb. Anjam qarinyonab Yesus aqa ai a koro deq gilej. ² Yesus aqa anŋro nanŋi ti dego metnjrnab koro deq gileb. ³ Koroosib inŋi uyeqnaqba wain sainjrnaga Yesus aqa ai na minje, “Nanŋi wain sainjrqo.” ⁴ Onaqa Yesus na minje, “Ai, di ino wau. Di ijo wau sai. Ijo wauqa bati brantosauiunu.” ⁵ Onaqa aqa ai na kanŋal tamo nanŋi endegsi minjrej, “Yesus a anjam kiye mernŋimqa di dauryiy.”

⁶ Tal dia ya nobu 6 kokba meniŋ na gereiyo qaji atelenonab soqneb. Juda nanŋi Qotei pailyqa oqnsib ya nobu dena ya tigoqnsib nanŋo ban ti jejamu ti yansoqneb. Deqa ya nobu di atelenonab soqneb. Ya nobu quja quja 100 lita. ⁷ Ariya Yesus na kanŋal tamo nanŋi minjrej, “Ya nobu di maqteleniy.” Onaqa nanŋi ya nobuq di ya qamelenonab maqej. ⁸ Onaqa Yesus na olo minjrej, “Ya bei tigsib osi gilsib goiyo lanja a yiy.” Onaqa kanŋal tamo nanŋi Yesus aqa anjam di dauryosib ya bei tigsib osi gilsib goiyo lanja a yeb. ⁹ Ya di Yesus na bulyonaq wain babej. Wain babonaqa goiyo lanja a uyo oneiyosiq marej, “Endi wain bolequja.” Wain di qabe na bej di a qaliesai. Kanŋal tamo ya tigej qaji nanŋi segi qalie. Onaqa goiyo lanja a na tamo unja ban oje qaji di metonaq aqa areq bonaq minje, ¹⁰ “Bati gaigai tamo nanŋi inŋi goiyoqnsib wain qaqtin bole namo tamo nanŋi anainjreqnab uyeqnaq. Uyeqnaq olo bunu wain qaqtin bolesai di anainjreqnub. Ariya ni degyosai. Ni wain qaqtin bole tentosim namo wain qaqtin bolesai anainjronum uyonub olo bunu wain qaqtin bole anainjronum.”

¹¹ Yesus a Kana qureq di maŋwa di babtej. Kana qure agi Galili sawaq di unu. A nami maŋwa bei babtosaioqnej. Bati di qujai a na maŋwa babtqa utru atej. Maŋwa dena a na aqa

segi ñam koba ti aqa singila koba ti boleq atej. Onaqa aqa angro nanqi manwa di unsibqa a qa nanjo areqalo singilateb.

¹² Ariya unja ban ojqa bati di koboonaqa Yesus aqa was nanqi ti aqa angro nanqi ti aqa ai koba na Kana qure uratosib Kaperneam qureq gileb. Gilsib dia bati qudei soqneb.

Tamo nanqi atra tal miligiq di inji inji qarinyoqneb

¹³ Qotei a nami Israel nanqi Isip sawaq di padalqa laq nabqa nanqi elenje. Deqa olo are qalqajqa yori bati jojomonaqa Yesus a Jerusalem aiyej. ¹⁴ Aisiq atra tal kobaquja miligiq gilej. Gilsiqqa ñam atej di tamo nanqi na makau ti kaja ti binonj ti qarinyeq nabqa tamo qudei na awaiyeq nab unjrej. Silali piloqneb qaji tamo nanqi nanjo awo jaramq di awesosib silali pileq nabqa nanqi dego Yesus na unjrej. ¹⁵ Unjr siqa raunga osiq dena toqon gereiyosiq ganinyoqnsiq nanqi kalil nanjo kaja ti nanjo makau ti winjr naqa atra tal uratosib jaraiyeb. Silali piloqneb qaji tamo nanqi dego winjr siq nanjo awo jaram bilbelyosiq silali bimblyetnjrej. ¹⁶ Osiqa tamo nanqi binonj qarinyoqnsibqa dena silali oqneb qaji nanqi endegsi minjrej, “Ningi binonj di elenjosib jaraiyij. Ningi na ijo Abu aqa tal endi inji qarinyo tal bulyaib.” ¹⁷ Onaqa Yesus aqa angro nanqi aqa kumbra di unsibqa Qotei aqa anjam bei nenjrenq di so qaji deqa olo are qaleb. Agi nami endegsib nenjrenyeb, “O Abu, e ino tal qa tulan arearetbqo. Deqa e ino tal bole sqajqa singilaeqnum.”

¹⁸ Yesus na tamo nanqi di winjr naqa Juda tamo kokba nanqi unsibqa deqa nenemyeb, “Ni manwa kiye baltim dena iga poigwas, ni Qotei aqa ñam na kumbra endi yeqnum?”

¹⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ningi na atra tal kobaquja endi kongrontibqa bati qalub qa e olo tigeltqai.” ²⁰ Onaqa nanqi na minjeb, “Atra tal endi gereiyeq nab wausau 46 koboej. Ni kiyaga bati qalub qa olo tigeltqa maronum? Keresai.”

²¹ Yesus a atra tal qa marej di aqa segi jejamu sigitosisqa yawo anjam marej. ²² Deqa bunuqna a subq na tigelonaqa aqa angro nanqi aqa anjam deqa olo are qalsibqa Qotei aqa anjam nami nenjrenyeb qaji deqa poinjr naqa Yesus qa nanjo areqalo singilateb.

Yesus a tamo kalil nanjo kumbra qa qalie bole

²³ Qotei a nami Israel nanqi Isip sawaq di padalqa laq nabqa nanqi elenje. Deqa olo are qalqajqa yori bati brantonaqa Yesus a Jerusalem di sosisqa manwa babteqnaqa tamo ungasari tulan gargakoba nanqi unoqnsib aqa ñam qa nanjo areqalo singilatoqneb. ²⁴ Ariya Yesus a nanqi areinjrosai. A tamo kalil nanqi qa qalie bole. ²⁵ A powo bei qa truquosaieqnu. Deqa tamo bei na tamo nanqi qa ubtosim Yesus minjaiq. A segi tamo nanjo areqalo qalie bole.

3

Nikodemus a qolo Yesus ombla anjam qaireb

¹ Jerusalem dia tamo bei soqnej aqa ñam Nikodemus. A Farisi tamo. A Juda nanjo gate bei. ² A qolo Yesus aqa areq bosiq minjrej, “O Qalie Tamo Koba, iga qalieonum, ni powo tamo bole. Ni Qotei aqaq na bem. Qotei a ni singila emosai qamu manwa ni yeqnum qaji di ni babtqa keresai qamu.”

³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole mermqai. Tamo bei a angro mom bunuj bulosim ñambabqasai di Qotei na a taqatosim aqa Mandor Koba sqasai. Deqa a Qotei unqa keresai.”

⁴ Onaqa Nikodemus na nenemyej, “Tamo a qeliqo di a kiyersim olo aqa ai miligiq aisim angro mom bulosim ñambabqas?”

⁵ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole mermqai. Tamo bei a ya na ti Qotei aqa Mondor na ti angro mom bunuj bulosim ñambabqasai di Qotei na a taqatosim aqa Mandor Koba sqasai. ⁶ Ningi nunjo ai abu nanjo jejamuq dena ñambabeq nub deqa ningi mandam tamo unub. Ariya Qotei aqa Mondor na tamo bei ñambabtqas di a mondor ti sqas. ⁷ E ni mermonum, ‘Ningi angro mom bunuj bulosib ñambaboij.’ Ni ijo anjam di qusim prugugetaim. ⁸ Jagwa a segi puyoqnsiq sawa sawaq gileqnaqa ni aqa anjam ato queqnum. Ariya a qabe na kiyo boqnsiq qabiteqnu di ni qaliesai. Tamo kalil Qotei aqa Mondor aqa singila na angro mom bunuj bulosib ñambabeq nub qaji nanqi kere dego.”

⁹ Onaqa Nikodemus na olo Yesus nenemyej, “Kumbra di kiyersi brantqas?” ¹⁰ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ni Israel nanjo qalie tamo koba. Ni kiyaga ijo anjam endeqa poimosai? ¹¹ E bole mermqai. Anjam iga qalieonum qaji deqa mareqnum. Kumbra iga uneqnum qaji deqa saeqnum. Ariya ningi gago anjam endi ojosaieq nub. ¹² Endego e mandam qa anjam merngonumqa ningi qusib nunjo areqaloq di singilatqas. Deqa e lanj qure qa anjam dego merngit ningi kiyersib nunjo areqaloq di singilatqab? ¹³ Tamo bei a lanj qureq oqosai. E Tamo Angro e segi qujai lanj qureq dena mandamq aiyem. ¹⁴ Nami Moses a wadau sawaq di sosisqa a amal sigitosisq soqtosisqa gaintej. Dego kere e Tamo Angro soqtbosib gaintbqab. ¹⁵ Amqa tamo kalil e qa nanjo areqalo singilatqab qaji nanqi ñambile gaitai sqab.

¹⁶ “Qotei aqa Niri qujai unu. Qotei na tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nanği tulan qalaqalainjrısıq deqa aqa segi Niri qujai di nanği enjrej. A endegsi are qalej, ‘Tamo ungasari nanği ijo Angro qa nanço areqalo singilatqab di nanği padalqasai. Nanği nambile gaigai sqab.’ Qotei a degsi are qalsiq deqa aqa segi Niri qujai nanği enjrej. ¹⁷ Qotei a tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanço une qa peginjrqa marsiq aqa Niri qarinyosai. A nanği elenam nanği padalaib deqa osiq aqa Niri qarinyonaq mandamq aiyej. ¹⁸ Tamo ungasari Yesus qa nanço areqalo singilateqñub qaji nanği Qotei na peginjrqaşai. Ariya tamo ungasari Yesus qa nanço areqalo singilatosaieqñub qaji nanği Qotei na peginjrqaş. Di kiyaaqa? Nanği aqa segi Niri qujai aqa ñam qa nanço areqalo singilatosaieqñub deqa. ¹⁹ Qotei na tamo ungasari nanği di peginjrqaş di aqa utru agiende. Puloñ qa mandamq ainaqa nanği ambru qa arearetñroqñej. Nanği puloñ qa arearetñrosaiocñej. Di kiyaaqa? Nanği kumbra uge yoqñeb deqa. ²⁰ Tamo ungasari kalil kumbra uge yeqñub qaji nanği puloñ jeuteqñub. Nanço kumbra uge di puloñ na boleq ataim deqa nanği puloñ aqaq bosaieqñub. ²¹ Ariya tamo ungasari anjam bole dauryeqñub qaji nanği puloñ aqaq beqñub. Boqñsib wau bole bole yeqñabqa tamo nanği unoqñsib mareqñub, ‘Bole, nanği Qotei aqa singila na wau di yeqñub.’”

Jon yansnjro qaji a Yesus qa anjam palontoqñej

²² Bati bei Yesus aqa angro nanği ti walwelosib Judia sawaq gileb. Gilsib dia sosibqa Yesus na tamo ungasari nanği yansnjroqñej. ²³ Jon yansnjro qaji a Aion qureq di sosiqa a dego tamo ungasari nanği yansnjroqñej. Aion qure di Salim qure jomqñ di unu. Dia ya koba soqñej deqa tamo ungasari nanği Jon aqa areq beqñabqa a na yansnjroqñej. ²⁴ Herot na Jon tonto talq di waiyosaisoqñej deqa Jon a kumbra di yoqñej.

²⁵ Bati bei Jon aqa angro qudei nanği Judia tamo bei ti jejamu yanso kumbra qa anjam na qotoqñeb. ²⁶ Osib nanği Jon aqa areq gilsib minjeb, “O Qalie Tamo, nami tamo ni ombla Jordan ya taqal beiq di sosibqa ni a qa anjam maroqñem qaji bini tamo ungasari kalil nanği aqa areq gileqñabqa a na yansnjreqñu. Nanği inoq bosaieqñub.” ²⁷ Onaqa Jon na kamba minjrej, “Qotei lañ qureq di unu qaji a na iga inği bei egwasai di iga inği bei oqa keresai. ²⁸ Niñgi segi ijo anjam bei quoqñeb. Agi e merngoqñem, ‘E Kristus sai. Qotei na e namoqna qarınbonaq e Kristus bqajqa gam gereiyetem.’ ²⁹ Tamo uña bañ ojqaş qaji a segi na uña di oqas. Aqa was a laña qalaq di tigelesosimqa tamo uña bañ ojqaş qaji aqa anjam quoqñqas. Qusimqa tulan areboleboleiyqas. Dego kere e bini tulan areboleboleibqo. ³⁰ Kristus aqa ñam tulan kobaqas. Ijo ñam aguq aiqas.” Jon na aqa angro nanği degsi minjrej.

³¹ Tamo lañ qureq di sosiqa dena mandamq aiyej qaji a na inği inği kalil tulan bunjrejunu. Mandam qaji tamo ungasari nanği mandam endeqa kumbra yoqñsib anjam mareqñub. Ariya tamo lañ qureq di sosiqa dena mandamq aiyej qaji a na inği inği kalil tulan bunjrejunu. ³² Kumbra a uneqñu qaji a deqa saeqñu. Anjam a queqñu qaji di a na babtosiş mareqñu. Ariya mandam qaji tamo ungasari nanği aqa anjam di ojosaieqñub. ³³ Tamo ungasari Yesus aqa anjam di ojeqñub qaji nanği a qa nanço areqalo singilatqoñsib mareqñub, “Bole, Qotei a anjam bole qa utru.” Nanği degsib mareqñub. ³⁴ Tamo Qotei na qarinyej qaji a Qotei aqa anjam babtosiş mareqñu. Di kiyaaqa? Qotei na aqa Mondor a torei yekritej deqa. A na aqa Mondor potosiş taqal bei segi Yesus yosai. ³⁵ Abu na aqa segi Niri qalaqalaiyeqñu deqa a na inği inği kalil aqa bañq di ateleñej. ³⁶ Tamo ungasari Qotei aqa Niri qa nanği areqalo singilateqñub qaji nanği nambile gaigai sqab. Ariya tamo ungasari Qotei aqa Niri aqa anjam dauryeqa urateqñub qaji nanği nambile itqasai. Qotei aqa minjin nangoq di sqas.

4

Yesus a Samaria uña bei wo anjam maroqñeb

¹⁻³ Farisi nanği endegsib queb, “Yesus a Jon bunyosişqa tamo ungasari tulan gargekoba yansnjreñaqa nanği a dauryeqñub. Jon a tamo gargekoba yansnjrosaiocñu.” Farisi nanği degsib queb. Bole, Yesus a segi na tamo ungasari nanği yansnjrosaiocñej. Aqa angro nanği na yansnjroqñeb. Tamo Koba Yesus a qaliej, Farisi nanği degsib queb. Deqa a Judia sawa uratosişqa olo Galili sawaq gilej. ⁴ A gam dauryosişqa Samaria sawa amble potosişqa walwelosiş gilej.

⁵ Gilsiq Samaria nanço qure kiñala bei aqa ñam Sikar di brantej. Qure qalaq di mandam mutu bei soqñej. Mandam mutu di Jekop a nami aqa niri Josep yej. ⁶ Ya uyqajqa sub dia soqñej. Ya sub di Jekop a nami boğej qaji. Yesus a walwelosiş qanam jige sen bati 12 onaqa aqa jejamu asgiyonaqa aqaratqa osiqa ya sub qalaq di awoej.

⁷⁻⁸ Onaqa aqa angro nanği inği awaiyqa marsib qure miligiq aiyej. Aiyeqñabqa Samaria uña bei a ya tugwajqa bej. Bonaqa Yesus na minjrej, “Ya gamban tigsim e anaibe.” ⁹ Onaqa Samaria uña dena Yesus kamba minjrej, “Ni Judia tamo. E Samaria uña. Deqa ni kiyaaqa e merbonum, ‘Ya gamban tigsim e anaibe?’” Uña na degsişqa Yesus minjrej. Di kiyaaqa? Juda

nanġi Samaria nanġi ti koba na anjam marosaieqñub. ¹⁰ Onaqa Yesus na uña di minjej, “Ni inġi bole Qotei na laña emqajqa di qalieosim qamu tamo ni na ya tigsim anaiyqajqa mermqo qaji a qa poimqo qamu ni e merbimqa ñambile gaigai sqajqa ya anaimonum qamu.” ¹¹ Onaqa uña dena minjej, “O Tamo Koba, ni ya tugwajqa gambaj saiqoji. Ya sub endi tulan guma koba. Deqa ni qabe na ñambile gaigai sqajqa ya di oqam?” ¹² Gago moma utru Jekop a nami ya sub endi bogsiqa gago moma nanġi enjrej. A sub endena ya uyoqnej. Aqa anġro nanġi ti aqa makau ti aqa kaja ti nanġi dego sub endena ya uyoqneb. Ni na gago moma utru Jekop bunyqam kiyo?” ¹³ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Tamo nanġi sub endena ya uyoqñqab di nanġi olo bunu ya qarnjroqñqas. ¹⁴ Ariya e na tamo nanġi ya anainjrqai di nanġi bunu ya qarnjrqasai. Ya e na anainjrqai di nanġi uyibqa nanġo are miligiq di ya ani bul polyoqñimqa nanġi ñambile gaigai sqab.” ¹⁵ Onaqa uña dena Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni na ya di anaibimqa e olo ya qarboqñqasai. Amqa e olo bosiy sub endena ya tugoqñqasai.”

¹⁶ Onaqa Yesus na minjej, “Ni mati aisim ino gumbuluñ metosim ninġi ombla endeq boiy.” ¹⁷ Onaqa uña na minjej, “E gumbuluñ saiqoji.” Onaqa Yesus na minjej, “Ni gumbuluñ saiqoji di kere maronum. ¹⁸ Ni nami gumbuluñ 5 osim uratnjrem. Ariya tamo ni bini ombla unum qaji di ino gumbuluñ sai. Deqa ino anjam di bole.” ¹⁹ Onaqa uña dena minjej, “O Tamo Koba, ni anjam di ubtosim merbonum deqa e poibqo, ni Qotei aqa medabu o qaji tamo bole. ²⁰ Gago moma nanġi nami manaq endi koroqñsib Qotei qa louoqneb. Ariya Juda nanġi mareqñub, ‘Qotei qa louqajqa sawa qujai agi Jerusalem.’ ”

²¹ Onaqa Yesus na olo minjej, “O uña, e ni anjam bei mermit ni qusim poimeme. Anjam agiende. Bati bei brantimqa manaq endi ninġi Abu qa louoqñqasai. Jerusalem dia dego ningi Abu qa louoqñqasai. ²² Ningi Samaria qaji. Deqa ninġi Abu qa louoqñub qaji a qa geregere poingosai. Ariya iga Juda qaji. Deqa iga Abu qa louoqñum qaji a qa geregere poigeqñu. Di kiyaja? Abu na tamo unġasari nanġi elenqajqa utru agi Juda iga segi. ²³ Ariya bati bei brantimqa tamo nanġi Mondor na ti anjam bole na ti Abu qa louoqñqab. Osib nanġo lou dena nanġi Abu qa bole louoqñqab. Yim Abu a nanġi qa tulan areboleboleiyqas. Bati di agi brantqo. ²⁴ Qotei a segi Mondor. Deqa tamo nanġi Qotei qa louqa oqñsib Mondor na ti anjam bole na ti louoqñqab di nanġi Qotei qa bole louoqñqab.” ²⁵ Onaqa uña dena Yesus minjej, “E qalie, Mesaia a bqas.” “Mesaia” di Hibru anjam. Gago anjam, “Kristus.” Osija Yesus minjej, “Mesaia a bosimqa Qotei aqa anjam kalil ubtosim mergekritqas.” ²⁶ Onaqa Yesus na minjej, “Mesaia agi e segi. Aqo ombla anjam mareqñum.”

²⁷ Yesus a uña degsi minjnaqa aqa anġro nanġi olo qureq na bosibqa a uña de wo anjam mareqñub unsibqa tulan prugugteb. Ariya nanġi Yesus nenemyosai, “Ni kiyaja uña de wo anjam mareqñub?” Degyosai. ²⁸ Onaqa uña dena aqa ya nobu uratosija olo qure miligiq aisija tamo unġasari nanġi minjrej, ²⁹ “Ninġi bosib tamo di uniy. E kumbra nami yoqñem qaji di a na ubtekritqo. Tamo di a Kristus kiyo?” ³⁰ Degsi minjrnaja nanġi qure uratosib Yesus unqajqa beb.

³¹ Beqñabqa Yesus aqa anġro nanġi na minjrej, “O Qalie Tamo Koba, ni bosim inġi uye.” ³² Onaqa Yesus na minjrej, “Ijo inġi uyo bei unu di ninġi qaliesai.” ³³ Onaqa aqa anġro nanġi aqa anjam di qusibqa segi segi maroqñeb, “Tamo bei na inġi bei osi bosiq anaiyqo kiyo?” ³⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Qotei e qarinqej qaji aqa areqalo e dauryosiy aqa wau kobotqai. Ijo inġi uyo bole agide.

³⁵ “Ninġi mareqñub, ‘Bai qolqe koboeqñaja inġi melieqñu.’ Ninġi degsib mareqñub. Ariya e na ninġi yawo anjam bei endegsi mernġwai. Ninġi inġi wauq di ñam atsb inġi meliosiq unu di unqab. ³⁶ Tamo inġi meli gentoqñsib koroieqñub qaji nanġi awai eqñub. Nanġo awai agi nanġi ñambile gaigai sqab. Deqa tamo nanġi inġi yageqñub qaji ti tamo nanġi inġi meli genteqñub qaji ti koba na areboleboleinjrqa. ³⁷ Deqa anjam endi bole, ‘Tamo bei na inġi yagwas. Olo tamo bei na inġi meli gentqas.’ ³⁸ E ninġi qarinqonumqa gilsib wau ninġi na wauosai qaji dena inġi elenqñub. Tamo qudeji nanġi nami waukobaeb. Ariya ninġi laña gilsib inġi elenqñub.”

³⁹ Uña dena Samaria tamo unġasari gargekoba qure dia soqñeb qaji nanġi Yesus qa sainjrnaja qusibqa Yesus qa nanġo areqalo singilateb. Di kiyaja? Uña na minjrej, “Kumbra kalil e nami yoqñem qaji di tamo dena ubtekritqo.” ⁴⁰ Degsi minjrnaja qusibqa Yesus aqa areq bosib minjrej, “Ni gago qureq endi iga koba na sqom.” Degsi minjnabqa Yesus a bati aiyel nanġo qureq di soqnej. ⁴¹ Sosija Qotei aqa anjam palonteqñaja tamo unġasari gargekoba nanġi aqa anjam quoqñsib poinjreqñaja a qa nanġo areqalo singilatoqñeb. ⁴² Deqa nanġi na uña di minjrej, “Ni Yesus qa anjam mergonam qusim gago areqaloq di singilateb. Singilatosim sonamqa a segi na olo anjam mergwo qusim turtosim gago areqalo a qa torei singilatonum. Osim deqa iga endegsi poigwo, ‘Bole, Yesus a na qujai tamo unġasari mandamq endi unub qaji nanġi elenqñas.’ ”

Yesus na Rom nanŋo tamo gate aqa njiri boletej

⁴³ Onaqa bati aiyel koboonaqa Yesus a qure di uratosiqa walwelosiq Galili sawaq gilej. ⁴⁴ A segi nami endegsi marej, “Qotei aqa medabu o qaji tamo bei aqa segi qure utruq gilsim anjam minjroqnaqas di nanŋi aqa anjam quetqa asginjrqaqas. Deqa a qure dia ñam saiqoji sqas.”

⁴⁵ Yesus a Galili sawaq di brantonaqa tamo ungasari sawa dia soqneq qaji nanŋi a qa tulan areboleboleinjrej. Di kiyaaqa? Nami Juda nanŋo yori bati koba qa Yesus a Jerusalem dia maŋwa babteqnaq nanŋi unoqneq deqa.

⁴⁶ Ariya Yesus a olo Kana qureq aiyej. Qure di agi Galili sawaq di unu. Qure dia nami Yesus a ya bulyonaqa wain babej. Aisiq di sonaqa Kaperneam qureq di Rom nanŋo mandor aqa tamo gate bei aqa njiri makobaiyonaq ñeiesoqnej. ⁴⁷ Deqa tamo gate di Yesus a Judia sawa uratosiq bosiq Galili sawaq di soqnej di qusiqa walwelosiq aqa areq aisiq pailyosiq minnej, “O Tamo Koba, ijo anŋro a moiqa laqnu. Deqa ni bosim a boletime.” ⁴⁸ Onaqa Yesus na tamo di minnej, “Niŋgi ijo maŋwa bei nunŋo ñamdamu na ungasai di niŋgi e qa nunŋo areqalo siŋgilatqasai.” ⁴⁹ Onaqa tamo dena olo Yesus minnej, “O Tamo Koba, ni boqujat. Ijo anŋro a moiyo uge.” ⁵⁰ Onaqa Yesus na minnej, “Ni gile. Endego ino anŋro a boleqo ñambile unu. A moiqasai.” Onaqa a Yesus aqa anjam di qusiqa bole qa marsiq gilej.

⁵¹ A gileqnaqa aqa kaŋgal tamo qudei nanŋi aqa talq dena bosib gamq di turosib minjeb, “Ino anŋro a boleosiq ñambile unu.” ⁵² Onaqa a na nenemnjrej, “Sej bati gembu a boleqo?” Onaqa minjeb, “Ya qanam sej bosiq inŋi uyo bati tinyonaqa aqa jejamu kaŋkaŋ koboonaqa a bolelej.” ⁵³ Degsi minjnabqa a qalieej, sej bati deqa tinŋin Yesus na minnej, “Endego ino anŋro a boleqo ñambile unu. A moiqasai.” A degsi qalieosiq deqa a Yesus qa aqa areqalo siŋgilatej. Tamo kalil a ombila tal qujaiq di soqneq qaji nanŋi dego Yesus qa nango areqalo siŋgilateb. ⁵⁴ Yesus a Judia sawa uratosiq bosiq Galili sawaq di sosiqa bati deqa a maŋwa di yej. A nami Galili sawaq di maŋwa bei yosaiqnej. Aqa maŋwa qujai nami yej qaji agi a ya bulyonaq wain babej.

5*Yesus a ma tamo bei boletej*

¹ Bati bei Yesus a Juda nanŋo yori bati koba unqa marsiqa Jerusalem aiyej.

² Jerusalem dia ya kuru bei soqnej. Ya kuru di kaja nanŋo siranme qalaq di soqnej. Ya kuru di aqa ñam Betesda. Di Hibru anjam na mareqnu. Ya kuru areqsi jagwa oqajqa tal kiñilala 5 soqneq. ³ Tal dia tamo ma ti, tamo ñam qandimo, tamo siŋga uge, tamo jejamu lainjro qaji tulan gargekoba soqneq. Nanŋi ya anŋilqajqa tariñoqneq. ⁴ Bati qudei Tamo Koba aqa laŋ anŋro ya kuru miligiq aiyooqnsiqa ya enteenaqa anŋiloqnej. Ya anŋiloqnimqa tamo a namo yaq aiqas qaji aqa ma koboqas. Utru deqa nanŋi ya anŋilqajqa tariñoqneq.

⁵ Ariya bati deqa tamo bei wausau 38 ma ti soqnej qaji a dia tariñoqnej. ⁶ Onaqa Yesus na tamo di ñeiesonaq unsiqa a bati olekoba ma de ti soqnej di qalieosiqa nenemyej, “Ni boleqajqa are unu e?”

⁷ Onaqa minnej, “O Tamo Koba, ya anŋiloqnimqa tamo yai na e aqaryabosim urur yaq osi aiqas? Tamo dego bei sosai. E aiqa yeqnam ma tamo qudei nanŋi e buŋboqnsim namo yaq aiyeqnu.” ⁸ Onaqa Yesus na minnej, “Ni tigelosim ino sapera qoboiyosim walwel.” ⁹ Degsi minjnaqa bati qujai deqa aqa jejamu boleonaqa a tigeloqujatosiq aqa sapera qoboiyosiq walwelosiq gilej.

Bati di Juda nanŋo yori bati. ¹⁰ Deqa Juda tamo kokba nanŋi na tamo bolelej qaji di unsib minjeb, “Bini yori bati. Iga wauqa getento. Deqa ni ino sapera qoboiyaim.” ¹¹ Onaqa a na kamba minjrej, “Tamo e boletbqo qaji a na merbqo, ‘Ni ino sapera qoboiyosim walwel.’” ¹² Degsi minjrnaqa nanŋi na nenemyeb, “Tamo yai na ni mermqo, ‘Ni ino sapera qoboiyosim walwel?’” ¹³ Onaqa a na minjrej, “Tamo e boletbqo qaji aqa ñam di e qaliesai.” A nanŋi degsi minjrej. Di kiyaaqa? Tamo gargekoba sonab Yesus a nango ambleq na ulanej.

¹⁴ Onaqa nebeonaqa Yesus a atra tal miligiq gilsiq tamo di itosiq minnej, “Ni que. E ni boletmonum deqa ni olo une bei ataim. Gulbe kobaquja bei ino jejamuq di olo branto uge.” ¹⁵ Onaqa tamo di aisiqa Juda tamo kokba nanŋi minjrej, “Tamo e boletbej qaji agi Yesus.”

¹⁶ Onaqa Juda tamo kokba nanŋi Yesus ugeugeiyqajqa maroqneq. Di kiyaaqa? A maŋwa di yori bati qa yoqnej deqa. ¹⁷ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ijo Abu a nami gaigai wauoqnej agi bini wauoqnsiq unu. Deqa e dego wauoqnum.” ¹⁸ Onaqa Juda tamo kokba nanŋi Yesus aqa anjam di qusibqa nanŋi a qalib moiqaqqa torei siŋgilaqneq. Di kiyaaqa? A yori bati segi gentosai. A dego marej, “Qotei a ijo Abu.” Aqa anjam dena a segi qa marej, “Aqo Qotei wo ombila kerekere.”

Yesus a Qotei aqa Njiri

¹⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole merngwai. E Qotei aqa Njiri. E ijo segi areqalo na kumbra bei yqa keresai. Kumbra ijo Abu na yeqnaq e uneqnum qaji di e dego yeqnum. ²⁰ E ijo Abu aqa Njiri. Deqa a na e qalaqalaiboqnsiqa kumbra kalil a yeqnu qaji di e olo osorbeqnu. Bunuqna a kumbra tulan singila kokba dego osorboqnaqas. Yim ningi unsib tulan prugwab. ²¹ Ijo Abu na tamo moreno qaji nanqi olo nambile enjroqnsiqa subq na tigeltjreqnu. Deqa e Qotei aqa Njiri e kamba dego ijo segi areqalo na tamo nanqi nambile enjreqnum. ²² Ijo Abu na tamo nanqi une qa nanqi peginjrosaeqnu. Wau di a na e ebej. E Qotei aqa Njiri deqa e na tamo nanqi une qa nanqi peginjreqnum. ²³ E wau di yeqnum. Di kiyaya? Tamo kalil nanqi ijo nam soqtetboqnaqja deqa. Agi nanqi ijo Abu aqa nam soqtetqnu dego kere. Tamo a ijo nam soqtetbosaeqnu di a ijo Abu e qarinqbej qaji aqa nam dego soqtosaeqnu.

²⁴ “E bole merngwai. Tamo a ijo anjam qusim ijo Abu e qarinqbej qaji a qa aqa areqalo singilatqas di a nambile gaigai sqas. Deqa e aqa une qa pegiyqasai. A moiyo gam uratosim olo nambile oqas.

²⁵ “E bole merngwai. E Qotei aqa Njiri. Bati bei brantimqa tamo ungasari moreno qaji nanqi ijo kakro qusib nambile oqab. Bati di agi brantqo. ²⁶ Ijo Abu a segi nambile qa utru. E aqa Njiri. A na e singila ebej deqa e dego nambile qa utru. ²⁷ E Tamo Angro unum deqa ijo Abu na e singila ebej. Singila dena e na tamo ungasari nanqi une qa peginjreqnum. ²⁸ Ningi ijo anjam di qusib tulan prugaib. Bati bei brantimqa tamo ungasari kalil subq di unub qaji nanqi ijo kakro quqwab. ²⁹ Qusib olo sub uratosib tigelqab. Tamo ungasari kumbra bole bole yeqnu qaji nanqi tigelosib nambile sqab. Tamo ungasari kumbra uge uge yeqnu qaji nanqi tigelabqa e na nanqi peginjrsiy padaltjrqai.”

Tamo qudei na Yesus aqa nam ubteqnu

³⁰ Osiqa Yesus a olo marej, “E ijo segi areqalo na wau bei yqa keresai. Ijo Abu na e anjam merbeqnaq quoqnsim tamo ungasari nanqi peginjreqnum. E kumbra tintinj na nanqi peginjreqnum. E ijo segi areqalo dauryosaeqnum. Ijo Abu e qarinqbej qaji aqa areqalo dauryeqnum.

³¹ “E segi na ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosiy marqai di tamo nanqi bole qa maraib. ³² Tamo bei unu agi Qotei. A dego ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosiq mareqnu. E qalieonum, anjam a mareqnu qaji di bole.

³³ “Ningi na tamo qudei qarinqjrnab Jon aqaq gilnabqa a anjam bole ubtosiq minjroqnej. ³⁴ Bole, mandam tamo bei na ijo kumbra ti ijo wau ti ubtqa keresai. Ariya Qotei na ningi elenqajqa deqa e ningi Jon qa merngonum. ³⁵ Jon a nam pulon bul sosisqa tamo ungasari nanqi suwantjreqnaqa ningi aqa suwanjoq di sokiñalayooqnsib areboleboleingqnej.

³⁶ “Ijo anjam e ubtosim mareqnum qaji di anjam kobaquja. Anjam dena Jon aqa anjam tulan bunyejunu. Di kiyaya? Wau kalil ijo Abu na ebej qaji di e yeqnam tamo ungasari nanqi unoqnsib endegsi poinjreqnu, bole, ijo Abu na e qarinqbonaq bem. ³⁷ Ijo Abu e qarinqbej qaji a e qa anjam ubtosiq mareqnu. Ariya ningi aqa kakro nami quosaiqneq. Aqa ulatam dego ningi nami unosaiqneq. ³⁸ Qotei aqa anjam dego nungo are miligiq di sosai. Tamo Qotei na qarinyonaq mandamq aiyej qaji aqa anjam ningi nungo areqaloq di singilatosaieqnu.

³⁹ “Bole, ningi Qotei aqa anjam nengrenq di unu qaji di sisiyoqnsib peleyeqnu. Ningi are qaleqnu, anjam dena ningi nambile gaigai sqab. Ariya anjam di e ubtosiq mareqnu. ⁴⁰ Ningi kiyaya nambile oqajqa are qaloqnsib olo ijoq bqajqa urateqnu?

⁴¹ “E mandam tamo nanqi deqa dena nam koba osaeqnum. ⁴² Ariya e ningi qa qalieonum. Nungo are miligiq di ningi Qotei qalaqalaiyosaeqnu. ⁴³ E ijo Abu aqa nam na bonamqa ningi ijo anjam osai. Tamo bei aqa segi nam na bqas di ningi aqa anjam oqujatqab. ⁴⁴ Ningi nungo segi was nanqi deqa dena nam koba oqajqa are qaleqnu. Ariya ningi Qotei aqaq dena nam koba oqajqa are qalosaeqnu. Qotei agi a segi qujai Qotei bole. Ningi kumbra degyeqnu deqa ningi kiyersib e qa nungo areqaloq di singilatqab? Di keresai.

⁴⁵ “E ijo Abu aqa namdamuq di nungo une qa merngwai edegaib. Nungo une qa merngwajqa tamo qujai agi Moses. Ningi are qaleqnu, Moses a na ningi aqaryainqwas. Di sai. ⁴⁶ Ningi Moses aqa anjam nungo areqaloq di singilateqnu qamu ijo anjam dego nungo areqaloq di singilateqnu qamu. Di kiyaya? Moses a nami e qa anjam nengrenyej. ⁴⁷ Ningi Moses aqa anjam nami nengrenyej qaji di nungo areqaloq di singilatosaieqnu deqa ningi kiyersib ijo anjam dego nungo areqaloq di singilatqab? Di keresai.”

6

Yesus a tamo 5,000 nanqi inji anainjrej

¹ Bati bei Yesus a Galili ya agu taqal beiq gilej. Ya agu di yuwal bul tulan kobaquja. Ya agu di aqa nam bei Taiberias ya agu. ² Yesus a tamo mainjro qaji nanjoq di manwa babteqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanqi unoqneq. Deqa a ya agu taqal beiq gileqnaqa nanqi

a dauryosib giloqneb. ³ Bati di Yesus na aqa angro nanği joqsıqı koba na manaq oqsıbqa mana goge dia awesoqneb. ⁴ Qotei a nami Israel nanği Isip sawaq di padalqa laqınbqa nanği eleñej. Deqa olo are qalqajqa yori bati jojomej. ⁵ Deqa Yesus a ñam atsiqa tamo unğasari tulañ gargekoba a dauryosib aqa areq beqınbqa unjrısqı Filip nenemyej, "İga qabe na inği awaiyosim tamo unğasari kalil di anainjronam kereqas?" ⁶ Filip a kamba Yesus kiyersi minjim quqıwajqa deqa Yesus na laña nenemyej. Yesus a kumbra kiye yqas di a segi nami qalieej.

⁷ Onaqa Filip na kamba Yesus minnej, "Tamo unğasari nanği di tulañ gargekoba. İga 200 kina osim dena inği awaiyosim inği kiñala kiñala anainjrıqom di tulañ kereqasai." ⁸ Onaqa Yesus aqa angro bei Andru di Saimon Pita aqa was a na Yesus minnej, ⁹ "Angro wala bei unu. A bem 5 qe kiñilala aiyele ojejunu. Inği di dego tamo unğasari gargekoba endi anainjrıqom di tulañ kereqasai." ¹⁰ Onaqa Yesus na aqa angro nanği minñrej, "Ninği na tamo unğasari kalil nanği minjribqa mandamq di awoelenjeb." Sawa dia ñin koba soqnej deqa Yesus aqa angro nanği na tamo unğasari minjrnabqa kalil ñinq di awoelenjeb. Tamo awoelenjeb qaji sisiyeb 5,000.

¹¹ Awoonabqa Yesus na bem ti qe ti di osıqı Qotei pailyosıqı tamo unğasari awoelenjeb qaji nanği jeisi anainjreñnaq uyoqneb. Uynab kalil menetñrej. ¹² Menetñjrnaqa Yesus na aqa angro nanği minñrej, "Ninği inği oto kalil koroiyiy. Oto bei urataib." ¹³ Degsi minjrnabqa nanği bem 5 aqa oto kalil tamo unğasari nanği uratelenjeb qaji di koroiyosib gumba kokba 12 di jignab maqelenjeb.

¹⁴ Onaqa tamo unğasari kalil nanği Yesus aqa manwa di unsib maroqneb, "Bole, Qotei aqa medabu o tamo nami Qotei na qarinyim mandamq aıqajqa marej qaji ađı." ¹⁵ Onaqa Yesus a nango anjam di qusiqa endegsi qalieej, "Nanği bosib e ojsib e nanngo Mandor Koba atqajqa are qaleqınb." A degsi qalieosıq deqa a sawa di uratosıqı a segi manaq oqsıq di soqnej.

Yesus a ya bangaq na walwelej

¹⁶ Ariya bilaqtonaqa Yesus aqa angro nanği alile aiyele. ¹⁷ Alile aisib qobun bei gogetosib qobun suweiyosib gileb. Nanği mareb, "İga ya agu taqal beiq gilsim Kaperneam qureq di tıryqom." Nanği degsib marsib gileb. Qoloonqa Yesus a nangoq bosaisoqnej. ¹⁸ Nanği ya agu ambleq di gileqınbqa jagwa koba țigelosıqı ya korkortosıqı nanği pulutñrej. ¹⁹ Nanği 5 o 6 kilomita oyoosib gileqınbqa Yesus a ya bangaq na walwelosıqı nanği daurnjrısqı gilej. Gilsiq qobun jojomyonaqa ñam ateb di a ya bangaq na walwelosıqı beqınaq unsib ulakobaeb. ²⁰ Deqa a na minñrej, "Endi e beqnum. Ulaaib." ²¹ Degsi minjrnabqa nanği arebolebolejnabqa a metonab qobun gogetej. Onaqa qobun a ururosqı sawa nanği gilqajqa mareb qaji di tıryej.

Tamo unğasari nanği Yesus qa ñamoqneb

²² Nebeonaqa tamo unğasari qudeı nanği ya agu taqal beiq di soqneb. Nanği qalie, ya bilaq qobun qujai segi dia tıryosiq soqnej. Yesus aqa angro nanği qobun di gogetosib gileb. Yesus a nanği koba na qobun di gogetosai. ²³ Ariya tamo unğasari nanği alile di sonabqa qobun qudeı Taiberias qureq dena beb. Bosib sawa Tamo Koba Yesus a pailyosıq nanği inği anainjrej qaji sawa jojomq di tıryeb. ²⁴ Yesus aqa angro nanği ti di sosai. Tamo unğasari nanği degsi unsıbqa qobun di gogetosib gilsib Kaperneam qureq di Yesus qa ñamoqneb.

Yesus a segi ñabile qa bem uyo bole

²⁵ Ariya nanği ya agu taqal beiq di Yesus itosib nenemyeb, "O Qalie Tamo Koba, ni señ bati gembu endeq bem?" ²⁶ Onaqa Yesus na kamba minñrej, "E bole mernğwai. E manwa babteqınam ninği unoqneb ninği deqa are qalsib e qa ñamosai. E ninği bem anainjonam uynab menetñrej ninği deqa are qalsib e qa ñameqınb." ²⁷ Jejamu qa inği a koboqas. Ninği inği deqa wauaib. Ñabile gaigai sqajqa inği deqa ninği wauoqıny. Inği di e na ninği anaingit uyqab. E Tamo Angro. İjo Abu Qotei na e giltbej."

²⁸ Onaqa nanği na kamba Yesus nenemyeb, "İga Qotei aqa wau kiye yoqınoqom?" ²⁹ Onaqa Yesus na minñrej, "Qotei aqa wau ađı mernğwai. Ninği tamo Qotei na qarinyej qaji a qa nunjo areqalo sıngilatıy. Tamo di ađı e segi."

³⁰⁻³¹ Onaqa nanği Yesus aqa anjam di qusıbqa olo nenemyeb, "Ni manwa kiye babtım ıga unsım ni qa gago areqalo sıngilatıqom? Nami gago moma nanği wadau sawaq di sosıbqa bem uyoqneb. Ađı Qotei aqa anjam bei endegsi unu, 'Moses a lañ qure qa bem tamo unğasari nanği anainjreñnaq uyoqneb.' Deqa ni wau kiye yım ıga unsım ni qa poıgım gago areqalo ni qa sıngilatıqom?" ³² Onaqa Yesus na kamba minñrej, "E bole mernğwai. Bem Moses na tamo unğasari nanği anainjrej qaji di lañ qure qa bem bolesai. Bem İjo Abu na ninği anaingoqınas qaji di lañ qure qa bem bole." ³³ Bem di Qotei aqa segi bem. Bem di lañ qureq dena mandamq aısqı tamo unğasari mandamq endi unub qaji nanği ñabile enjreñnu." ³⁴ Onaqa

nanġi na Yesus minġeb, “O Tamo Koba, bati gaigai bem di anaigoqne.”³⁵ Onaqa Yesus na minġrej, “E segi ħambile qa bem uyo bole. Deqa tamo bei a ijoq bqa di a bunu mamyqasai. Tamo bei a e qa aqa areqalo singilatqas di a bunu ya qaryqasai dego.

³⁶ “Ninġi nunġo ħamdamu na e nubeqnub. Ariya ninġi e qa nunġo areqalo singilatosaieqneub. E nami degsi merġgem. ³⁷ Ninġi quiy. Tamo unġasari kalil Qotei na e ebej qaji nanġi ijoq boqnqab. Tamo unġasari ijoq bqa qaji nanġi di e na olo winjrqa keresai. ³⁸ E ijo segi areqalo dauryqajqa deqa e laj qure uratosim mandamq aiyosai. Abu e qarinjbej qaji aqa areqalo dauryqajqa deqa e laj qure uratosim mandamq aiyem. ³⁹ Abu e qarinjbej qaji aqa areqalo agiende. Tamo unġasari a na ebej qaji bei e uratit padalqasai. E nanġi kalil diġo bati qa olo subq na tigeltnrqai. ⁴⁰ Od, ijo Abu aqa areqalo agiende. Tamo unġasari kalil e nubeqnsib e qa nanġo areqalo singilateqneub qaji nanġi ħambile gaigai sqab. Diġo bati qa e na nanġi olo subq na tigeltnrqai. E Qotei aqa Njiri unum deqa e kumbra di yqai.”

⁴¹ Onaqa Juda nanġi Yesus aqa anjam di qusibqa nanġi a qa ugeosib yomuqneub. Di kiyaqqa? A marej, “E segi bem bole laj qure uratosim mandamq aiyem qaji.” ⁴² Nanġi a qa yomuqnsib maroqneub, “Tamo di Yesus. A Josep aqa njiri. Aqa ai abu nanġi qa iga qalie bole. A kiyaqqa marqo, ‘E laj qure uratosim mandamq aiyem?’”

⁴³ Onaqa Yesus na kamba minġrej, “Ninġi e qa laja laja njirinoqnaib. ⁴⁴ Tamo bei aqa segi areqalo na ijoq bqa keresai. Ijo Abu e qarinjbej qaji a na tamo bei aqa are tigeltetim ijoq bqa. Yim diġo bati qa e na olo subq na tigeltqai. ⁴⁵ Agi Qotei aqa medabu o qaji tamo nanġi nami anjam endegsib nenġrenyeb, ‘Qotei na tamo kalil nanġi anjam plaltosim minjroqnas.’ Anjam degsib nenġrenyeb. Deqa tamo kalil ijo Abu aqa anjam quoqnsib a qa poinjreġnu qaji nanġi ijoq boqnqab.

⁴⁶ “Tamo bei a ijo Abu aqa ulatamu unosai bole sai. E segi qujai ijo Abu aqa ulatamu unem. Agi e nami Qotei aqaq dena mandamq aiyem. ⁴⁷ E bole merġwai. Tamo a e qa aqa areqalo singilatqas di a ħambile gaigai sqas. ⁴⁸ E segi ħambile qa bem uyo bole. ⁴⁹ Nami nunġo moma nanġi wadau sawaq di sosibqa bem uyoqneub. Bunuqna nanġi kalil morenġekriteb. ⁵⁰ Ariya e segi qujai bem bole laj qure uratosim mandamq aiyem qaji. Tamo unġasari nanġi bem di uyqab di nanġi morenqasai. ⁵¹ E segi ħambile qa bem bole laj qure uratosim mandamq aiyem qaji. Tamo bei a bem di uyqas di a ħambile gaigai sqas. Bem di agi ijo jejamu. E na tamo unġasari mandamq endi unub qaji nanġi ijo jejamu anainjrit uyqab. Uysib nanġi ħambile sqab.”

⁵² Onaqa Juda nanġi Yesus aqa anjam di qusib segi segi anjam na qotoqnsib maroqneub, “Tamo di a kiyersim aqa jejamu iga anaigim uyqom?”

⁵³ Onaqa Yesus na kamba minġrej, “E bole merġwai. E Tamo Anġro. Deqa ninġi ijo jejamu ti ijo leġ ti uyqasai di ninġi ħambile sqasai. ⁵⁴ Tamo nanġi ijo jejamu ti ijo leġ ti uyqab di nanġi ħambile gaigai sqab. Deqa diġo bati qa e na nanġi olo subq na tigeltnrqai. ⁵⁵ Ijo jejamu di iġi uyo bole. Ijo leġ di ya uyo bole. ⁵⁶ Tamo nanġi ijo jejamu ti ijo leġ ti uyqab di nanġi e beterbesqab. E dego nanġi beternjresqai. ⁵⁷ Ijo Abu ħambile unu qaji a na e qarinjbej deqa aqa singila na e dego ħambile unum. Dego kere tamo nanġi ijo jejamu ti ijo leġ ti uyqab di nanġi ijo singila na ħambile sqab. ⁵⁸ E segi bem bole laj qure uratosim mandamq aiyem qaji. Nunġo moma nanġi nami bem uyoqneub dego sai. Nanġi bem uyoqnsib olo morenqneub. E segi bem uyo bole. Deqa tamo nanġi bem bole di uyqab di nanġi morenqasai. Nanġi ħambile gaigai sqab.” ⁵⁹ Yesus a Kaperneam qureq Juda nanġo Qotei tal miligiq di sosisqa Qotei aqa anjam di palontosiq tamo unġasari nanġi minjroqnej.

Yesus a segi ħambile gaigai sqajqa utru

⁶⁰ Onaqa tamo unġasari Yesus dauryoqneub qaji nanġi aqa anjam di qusibqa nanġi gargekoba endegsib maroqneub, “Anjam di gulbe koba. Tamo yai nanġi anjam di poinjrqa kere?” ⁶¹ Degsib maroqnsib Yesus qa yomueqneubqa di qalieosiq minġrej, “Ijo anjam dena nunġo areqalo ugetetġwoqa ninġi ijo ħam ulontonub e?” ⁶² E Tamo Anġro. Qure e nami soqneub qaji deq olo oqoqnitqa ninġi e nubsibqa kiyersib are qalqab? ⁶³ Qotei aqa Mondor a segi na tamo unġasari nanġi ħambile enjreġnu. Nunġo jejamu na ninġi aqaryainġwa keresai. Ijo anjam kalil e ninġi merġgeqneub qaji endi Mondor aqa anjam. Anjam dena ninġi ħambile oqab. ⁶⁴ Ariya ninġi qudei e qa nunġo areqalo singilatosaieqneub.” Yesus a nanġi degsi minġrej. Di kiyaqqa? Tamo yai nanġi a qa nanġo areqalo singilatqasai di a nami qalieej. Bunuqna aqa anġro bei na a osim jeu tamo nanġo banq di atqas di dego a nami qalieej. ⁶⁵ Osiqqa minġrej, “Utru deqa e ninġi merġgonum, ‘Qotei na tamo bei aqa are tigeltetqasai di a ijoq bqa keresai.’”

⁶⁶ Yesus a anjam degsi marnaqa tamo unġasari gargekoba a nami dauryoqneub qaji nanġi a dauryqa uratosib jaraiyeb. ⁶⁷ Onaqa Yesus na aqa anġro 12 nanġi nenemnjrej, “Ninġi dego e uratbosib jaraiqab e?”

⁶⁸ Onaqa Saimon Pita na minjei, “O Tamo Koba, iga ni uratmosim tamo yai aqaq gilqom? Tamo dego bei sosai. Ni segi qujai ñambile gaigai sqajqa anjam mergeqnum. ⁶⁹ Iga ni qa gago areqalo siŋgilatosim endegsi qalieonum, Qotei aqa segi Tamo Bole a na nami giltej qaji agi ni qujai.”

⁷⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “E segi na ijo angro 12 ningi giltngem. Ariya nungo ambleq di angro bei a mondor uge ti unu.” ⁷¹ Yesus a Saimon Iskariot aqa ñiri Judas a qa degsi marej. Yesus aqa angro 12 nanġi deqaji bei agi Judas. A na bunuqna Yesus osiq jeu tamo nanġo banġ ateqaji.

7

Yesus a Jerusalem aijej

¹ Bati bei Yesus a Judia sawaq di laqajqa uratosiq walwelosiq Galili sawaq di laqnej. Di kiyayaq? Juda tamo kokba nanġi a qalib moiqaqqa maroqneb deqa. ² Ariya Juda nanġo yori bati koba jojomej. Yori bati di aqa utru agiende. Juda nanġo moma nanġi nami jagwa oqajqa tal gereiyognsib osi laqneb. ³ Deqa Yesus aqa was nanġi na minjeb, “Ni Galili sawaq endi saim. Ni tigelosim Judia sawaq aije. Aisim dia ino manwa babtoqnimqa ino angro nanġi unoqnaq. ⁴ Ni ino manwa boleq atqajqa are soqnim ni uli na yaim. Ni tamo unġasari kalil nanġo ñamdamuq di yoqne.” ⁵ Yesus aqa was nanġi a qa nanġo areqalo siŋgilatosai deqa nanġi degsib misilin anjam minjeb. ⁶ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ijo bati kereosaiunu. Ariya bati kalil di nunġo bati. ⁷ Mandam tamo nanġi ningi jeutngwa keresai. Ariya nanġi e jeutbeqnum. Di kiyayaq? E nanġo kumbra uge uge babetnjreqnum deqa. ⁸ Ningi segi aisib yori bati di uniy. Ijo bati kereosai unu deqa e aiqasai.” ⁹ Yesus na aqa was nanġi degsi minjrsiqa a Galili sawaq di soqnej.

¹⁰ Ariya aqa was nanġi yori bati di unqajqa ainabqa a dego aijej. A boleq di aiyosai. Tamo nanġi a unaib deqa a loumosiq aijej. ¹¹ Yori bati di brantonaaqa Juda tamo kokba nanġi Yesus qa ñamoqneb. Namoqnsib maroqneb, “Yesus a qabi unu?” ¹² Onaqa tamo unġasari gargekoba nanġi segi segi ñiriyoqnsib anjam laña laña Yesus qa maroqneb. Qudei nanġi maroqneb, “Yesus a tamo boleqaja.” Qudei nanġi maroqneb, “Sai. A na tamo unġasari nanġi gisa gisanjreqnu.” ¹³ Nanġi degsib maroqneb. Ariya nanġi Juda tamo kokba nanġi ulainjrsib deqa nanġi Yesus qa boleq di anjam marosaiogneb.

¹⁴ Ariya yori bati gilsiq ambleqyonaqa Yesus a segi brantosiq atra tal miligiq gilsiq dia tamo unġasari nanġi Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. ¹⁵ Onaqa Juda tamo kokba nanġi Yesus aqa anjam di qusibqa nanġi tulañ prugugetosib segi segi maroqneb, “Yesus aqa powo kobaqaja di qabe na osiqa anjam mareqnu? A nami skul beiq gilosai.” ¹⁶ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Anjam e mareqnum endi ijo anjam sai. Anjam endi ijo Abu e qarinqbei qaji aqa anjam. ¹⁷ Tamo bei a Qotei aqa areqalo dauryqajqa are soqnimqa anjam e mareqnum qaji endi aqa utru a geregere poiyyas. Osim qalieqas, ijo anjam endi Qotei aqaq na bej. E ijo segi areqalo na marosaiognum. A degsim qalieqas. ¹⁸ Tamo bei aqa segi areqalo na anjam marqas di a aqa segi ñam soqtqa osim deqa anjam marqas. Ariya e Qotei aqa ñam soqtqa are qaleqnum. Agi a na e qarinqbei. Deqa e tamo bole. E gisan tamo sai.

¹⁹ “Nami Moses na ningi dal anjam engej. Ariya ningi dal anjam di dauryosaieqnum. Kiyayaq ningi e lubsib moiyoqbqa mareqnum?” ²⁰ Onaqa tamo unġasari nanġi na kamba Yesus minjeb, “Mondor uge inoq di unu. Yai na ni lumsim moiyoqnaq mareqnu?” ²¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E manwa qujai babetem deqa ningi kalil prugugeteqnum. ²² Ariya ningi are qaliy. Moses a ningi muluñ engej deqa nunġo anġro mel nanġo muluñ waiyya bati bosiq yori bati tiñtineqnu di ningi yori bati qa nanġi muluñ breinjreqnum. Bole, Moses a muluñ qa utru sai. Nunġo moma nanġi muluñ qa utru. ²³ Ningi Moses aqa dal anjam dauryaqa maroqnsib yori bati qa nunġo anġro mel nanġi muluñ breinjreqnum. Ariya e yori bati qa tamo qujai aqa jejamu boletonamqa ningi unsibqa kiyayaq e qa ñirineqnum? ²⁴ Ningi laña ñamdamu na ijo kumbra tenemtaib. Geregere ijo kumbra tenemtosib bole qa maroqniy.”

Yesus a tamo yai?

²⁵ Bati deqa tamo unġasari qudei Jerusalem di soqneb qaji nanġi segi segi endegsib maroqneb, “Yesus a kiyo Juda gate nanġi na qalib moiqaqqa laqnum?” ²⁶ Ningi uniy. A boleq di anjam palonteqnaqa nanġi a anjam bei minjosaieqnum. Nanġi qalie kiyo, a Kristus? ²⁷ Kristus a qabe na bqas di tamo bei a qalieqasai. Ariya tamo endi aqa qure utru di iga qalie bole.”

²⁸ Onaqa Yesus a atra tal miligiq di sosisqa a lelenosiqqa Qotei aqa anjam palontosiq tamo unġasari nanġi endegsi minjrej, “Ningi e qa qalie e? E qabe na bem di dego ningi qalie e? Ariya e ijo segi areqalo na bosai. Ijo Abu na e qarinqbonaq bem. Ijo Abu a segi anjam bole qa utru. Ningi a qa qaliesai. ²⁹ E a qa qalie bole. E aqaq na bem. A na e qarinqbei.”

³⁰ Onaqa Juda tamo kokba nanġi Yesus aqa anjam di qusibqa nanġi a ojsib tonto talq di waiyyqa maroqneb. Ariya a ojqa bati kereosaisoqnej deqa tamo bei na a ojosai. ³¹ Bati deqa tamo unġasari gargekoba nanġi Yesus qa nanġo areqalo singilatoqneb. Osib maroqneb, "Tamo endi a manjwa gargekoba babteqnu. Kristus a bosim tamo endi bunyqa keresai."

Farisi nanġi Yesus ojqa mareb

³² Tamo unġasari nanġi Yesus qa anjam degsib mareqneb Farisi nanġi qusibqa atra tamo kokba ti koroosib qaja tamo qudei qarinjrnab Yesus ojqa gileb. ³³ Deqa Yesus a endegsi marej, "E ninġi koba na sokiñalayosiy ijo Abu e qarinjbej qaji aqaq olo oqwai. ³⁴ Oqitqa ninġi e qa ñamqab e nubqasai. Qure e sqai di ninġi oqwa keresai." ³⁵ Onaqa Juda tamo kokba nanġi segi segi maroqneb, "Yesus a qabitimqa iga a unqasai? A Grik nanġo sawaq oqsim dia Juda tamo qudei ti sosib Grik nanġi anjam plaltosim minjroqngas kiyo? ³⁶ A marqo, 'Ninġi e qa ñamqab di ninġi e nubqasai. Qure e sqai di ninġi oqwa keresai.' Utru kiyaaqa a degsi marqo?"

Yesus a ñambile gaigai sqajqa ya qa marej

³⁷ Ariya yori bati gilsiq koboqa laqnaqa yori kobaquja brantonaqa Yesus a tigelosiqa lelenosiq marej, "Tamo bei a ya qaryimqa ijoq bosim ya uyem. ³⁸ Tamo bei a e qa aqa areqalo singilatqas di aqa are miligiq na ñambile gaigai sqajqa ya oqoqnsim ya ani bul polyoqngas. Nami Qotei aqa anjam degsib nenġrenyeb unu." ³⁹ Yesus a ya qa marej di a Mondor Bole sigitosiq yawo anjam marej. A lanj qureq oqosaisosiq deqa a ñam koba osaisoqnej. Deqa bati di tamo nanġi a qa nanġo areqalo singilateb qaji nanġi Mondor Bole di osaisoqneb.

Tamo unġasari nanġi Yesus aqa anjam qusib poaiyeleb

⁴⁰ Onaqa tamo unġasari qudei nanġi Yesus aqa anjam di qusib maroqneb, "Bole, Qotei aqa medabu o tamo nami Qotei na qarinyim bqajqa marej qaji agi a endi." ⁴¹ Onaqa qudei maroqneb, "Tamo endi a bole Kristus." Onaqa qudei maroqneb, "Sai. Kristus a bqas di a Galili sawaq dena bqasai. ⁴² Kristus a Devit aqa lej na ñambabosim aqa qure utru Betlehem dena bqas. Nami Qotei aqa anjam degsib nenġrenyeb unu." ⁴³ Tamo unġasari nanġi degsib Yesus qa anjam tititosib njirinosisib poaiyeleb. ⁴⁴ Osib nanġi qudei Yesus ojqa mareb. Mareb di tamo bei na a ojosai.

Juda tamo kokba nanġi Yesus qa nanġo areqalo singilatosai

⁴⁵ Onaqa qaja tamo nanġi olo puluosib atra tamo kokba ti Farisi ti nanġoq ainabqa minjreb, "Ninġi kiyaaqa Yesus ojsib osi bosai?" ⁴⁶ Onaqa qaja tamo nanġi na kamba minjreb, "Iga Yesus aqa anjam quonum di anjam bolequja maroqnaj. Tamo bei nami anjam deqaji marosaisoqnej. Deqa iga a ojosai." ⁴⁷ Onaqa Farisi nanġi na minjreb, "Yesus a ninġi dego gisanjwo e? ⁴⁸ Ninġi uniy. Juda gate bei Yesus qa aqa areqalo singilatosai. Farisi tamo bei dego Yesus qa aqa areqalo singilatosai. Sai bole sai. ⁴⁹ Ariya tamo unġasari lanja lanaj nanġi dal anjam qaliesai deqa nanġi Yesus qa nanġo areqalo singilateqnu. Tamo unġasari nanġi di Qotei na torei qoreinjrim padalqab."

⁵⁰ Onaqa Juda gate Nikodemus agi nami Yesus aqaq gilsiq anjam minnej qaji a Farisi nanġo ambleq di tigelosiqa minjrej, ⁵¹ "Gago dal anjam kiyersi unu? Iga tamo bei lanja ojsim aqa une qa pegiyqom e? Sai. Gago dal anjam degsi sosai. Iga mati aqa anjam qusim aqa kumbra geregere qalieqom." ⁵² Onaqa Farisi nanġi na kamba minjreb, "Ni dego Galili qaji tamo kiyo? Qotei aqa anjam nenġrenq di unu qaji di geregere peleieye. Peleiyim endegsi poimqas, Qotei aqa medabu o qaji tamo bei a Galili sawaq dena bqasai."

Uña bei une atej qaji a ojsib Yesus aqa areq osi beb

⁵³ Onaqa koro koboonaaqa tamo unġasari kalil nanġi jaraiyosibqa nanġo segi segi talq gileleñeb.

8

¹ Ariya Yesus a Oliv manaq oqej. ² Nobqolo ambru a olo tigelosiqa atra tal miligiq gilej. Gilsiq di sonaqa tamo unġasari kalil nanġi aqa areq beqnaqqa a awoosiqa Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. ³ Ariya uña bei a tamo bei wo une ateqnab tamo qudei na uneb. Unsibqa dal anjam qalie tamo nanġi ti Farisi nanġi ti minjrnab qusibqa uña di ojsib osi bosib tamo unġasari nanġo ñamdamuq di tigelteb. ⁴ Osib Yesus minjreb, "O Qalie Tamo Koba, uña endi a tamo bei wo une ateqnab tamo qudei na unjronub. ⁵ Ni qalie, Moses a nami dal anjam endegsi nenġrenyeb, 'Uña bei a tamo bei wo une atibqa meniñ na a qalib moiye.' Deqa ni kiyersi marqam?" ⁶ Nanġi Yesus degsib nenemyeb. Di kiyaaqa? Nanġi a lanja are qametib a anjam bei grotimqa qusib a ojqaqqa deqa. Onaqa Yesus a kamba nanġi anjam bei minjrosai. A mana qamsiq turuosiqa ban gei na mandamq di nenġrenyoqnej.

⁷ Onaqa nanġi na olo anjam di Yesus nenemyonabqa a tigelosiqa minjrej, “Nunġo ambleq di tamo bei une saiqoġi unu kiyo? Soqnimqa ninġi na minjib a namo meniġ osim unja di qalem.” ⁸ Osiqa olo turuosiqqa mandamq di nengrenjoqnej. ⁹ Onaqa nanġi Yesus aqa anjam di qusibqa segi segi oqedosib jaraiyeb. Tamo qeli nanġi namoosib jaraiyonab qudei bunueb. Osib nanġi kalil Yesus uratonab a segi soqnej. Unja di a Yesus aqa ulatamuq di tigelesoqnej.

¹⁰ Onaqa Yesus a olo tigelosiqa unja di minnej, “Unja, tamo nanġi qabitonub? Ni unime. Tamo bei na ino une qa olo ni mermosai.” ¹¹ Onaqa unja dena Yesus minnej, “Od, Tamo Koba, tamo bei na ijo une qa olo merbosai.” Onaqa Yesus na minnej, “E dego ino une qa mermqasai. Deqa ni gile. Olo une bei ataim.”

Yesus a puloġ bulosiq tamo nanġi suwantnjreqnu

¹² Osiqa Yesus na tamo unġasari nanġi olo endegsi minjrej, “E mandamq endi puloġ bul unum. Tamo a e daurbqas di a ambruq di walwelqasai. A suwanjoq di walweloqnsim nambile gaigai sqas.” ¹³ Onaqa Farisi nanġi Yesus aqa anjam di qusib minjeb, “Ni segi ino kumbra ti ino wau ti ubtosim mareqnum. Deqa iga bole qa marqasai.” ¹⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E segi ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosiy marqai di ninġi bole qa marqa kere. Di kiyaqqa? E qabe na bem di e segi qalie bole. E puluosiy olo qabitqai di dego e qalie. Ariya e qabe na bem di ninġi qaliesai. E puluosiy olo qabitqai di dego ninġi qaliesai. ¹⁵ Ninġi mandam qa kumbra na tamo nanġi peginjreqnub. E tamo nanġi peginjrosiaieqnum. ¹⁶ Ariya e tamo nanġi peginjrqai di e kumbra tinġin na peginjrqai. Di kiyaqqa? E segi na tamo nanġi peginjrosiaieqnum. Ijo Abu e qarinqej qaji a ombla na tamo nanġi peginjreqnum. ¹⁷ Nunġo dal anjam bei endegsib nengrenyeb unu, ‘Tamo aiyel nanġi anjam qujai marqab di nanġo anjam bole brantqas.’ ¹⁸ Deqa e segi ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosim mareqnum. Ijo Abu e qarinqej qaji a dego e ombla ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosim mareqnum.”

¹⁹ Onaqa Farisi nanġi na Yesus nenemyeb, “Ino Abu a qabi unu?”

Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninġi e qa qaliesai deqa ninġi ijo Abu qa dego qaliesai. Ninġi e qa qalie qamu ninġi ijo Abu qa dego qalie qamu.”

²⁰ Yesus a atra tal miligiq di sosiqqa anjam degsi plaltosiq marej. A silali ato qaji warum jojomq di awesoqnej. Warum dia tamo nanġi Qotei atraiyosqnsibqa silali atoqneb. Yesus ojqa bati kereosaisoqnej deqa tamo bei na a ojosai.

Yesus a marej, “Qure e oqwai di ninġi oqwa keresai”

²¹ Onaqa Yesus na tamo unġasari nanġi olo endegsi minjrej, “E ninġi uratnġitqa ninġi e qa nmaqab e nubqasai. Ninġi nunġo une ti sosib morenqab. Qure e oqwai di ninġi oqwa keresai.” ²² Onaqa Juda nanġi Yesus aqa anjam di qusibqa segi segi endegsib maroqneb, “Yesus a kiyaqqa marqo, ‘Qure e oqwai di ninġi oqwa keresai’? A na aqa segi jejamu qalim moiqas kiyo?” ²³ Onaqa Yesus na olo minjrej, “Ninġi mandam endena branteb. E lanj goge na bem. Ninġi mandam qaji tamo. E mandam qaji tamo sai. ²⁴ Deqa ninġi e qa nunġo areqalo sinġilatiy. Osib poingem, e segi qujai gaigai degsi unum. Ninġi degyqasai di ninġi nunġo une ti sosib morenqab. Agi e nami ninġi degsi mernjonum.”

²⁵ Onaqa nanġi na Yesus nenemyeb, “Ni tamo yai?” Onaqa Yesus na minjrej, “E nami ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosim mernjoqnsim agi bini merngeqnum. ²⁶ E anjam gargekoba merngsiy nunġo une qa peginjwajqa ijo areqaloq di unu. Ariya ijo Abu e qarinqej qaji a anjam bole qa utru. Deqa anjam kalil a na merbeqnu qaji di e quoqnsim tamo unġasari mandamq endi unub qaji nanġi minjreqnum.” Yesus a nanġi degsi minjrej.

²⁷ Juda nanġi qaliesai, Yesus a Abu qa nanġi minjrej. ²⁸ Deqa a na olo minjrej, “Ninġi e Tamo Angro soqtbosib gaintbihqa bati deqa ninġi poingwas, e segi qujai gaigai degsi unum. Osib qalieqab, e ijo segi areqalo na kumbra bei yosaieqnum. Anjam kalil ijo Abu na merbeqnaq queqnum qaji di segi e mareqnum. ²⁹ Ijo Abu e qarinqej qaji a e ombla sosiqqa taqbejunu. E gaigai kumbra kalil a tulan areareteqnu qaji di dauryeqnum. Deqa a na e urathosaieqnu.” ³⁰ Yesus a anjam degsi marnaqa tamo unġasari nanġi qusibqa nanġi gargekoba a qa nanġo areqalo sinġilateb.

Yesus na iga aqaryaigimqa gago une na iga taqatgwa keresai

³¹ Juda nanġi Yesus qa nanġo areqalo sinġilateb qaji nanġi a na endegsi minjrej, “Ninġi ijo anjam sinġila na dauryoqniy. Ninġi degyqab di ninġi ijo angro tinġin sqab. ³² Sosibqa ninġi anjam bole geregere qalieqab. Yimqa anjam bole dena ninġi aqaryaigimqa inġi bei na ninġi ojsim taqatngwa keresai.” ³³ Onaqa nanġi na kamba minjeb, “Iga Abraham aqa moma. Iga nami tamo bei aqa kanġal tamo sosai. Deqa ni kiyaqqa mergonum, ‘Inġi bei na ninġi ojsim taqatngwa keresai?’”

³⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole merngwai. Tamo kalil une yeqnub qaji nanġi une aqa kanġal tamo bul unub. ³⁵ Kanġal tamo nanġi lanja wau tamo unub deqa nanġi abu

saiqoji. Ariya anğro nanğı abu ti unub deqa nanğı gaigai nanğo abu ombla sqab. ³⁶E Qotei aqa Niri deqa e Abu ti unum. Deqa e na niñgi aqaryainğıtqa nuñgo une na niñgi ojsim taqatıñgwa keresai bole sai.

³⁷“E qalie, niñgi Abraham aqa moma unub. Ariya ijo anjam nuñgo are miligiq di sosai. Utru deqa niñgi e lubsib moiyoıtqba mareqñub. ³⁸Kumbra kalil ijo Abu na e osorbeqñu qaji deqa e saeqñum. Niñgi dego kumbra kalil nuñgo abu na osorñeqñu qaji di dauryeqñub.”

³⁹Onaqa Juda nanğı Yesus aqa anjam di qusibqa olo kamba minjeb, “Gago abu bole ağı Abraham.” Onaqa Yesus na minjrej, “Niñgi Abraham aqa anğro unub qamu kumbra Abraham a yoqnej qaji di niñgi dego dauryeqñub qamu. ⁴⁰Ariya niñgi dauryosaieqñub. Anjam bole kalil Qotei na e merbeqñaq queqñum qaji di e niñgi olo merñeqñam niñgi e lubsib moiyoıtqba mareqñub. Abraham a kumbra deqaji yosaiıoqnej. ⁴¹Niñgi nuñgo abu aqa kumbra dauryeqñub.” Onaqa nanğı na minjeb, “Gago ai nanğı laña laña laosib ıga ñambabtgosai. Gago Abu qujai ağı Qotei.” ⁴²Onaqa Yesus na minjrej, “Qotei a nuñgo Abu qamu niñgi e qalaqalaıbonub qamu. Di kiyayqa? E Qotei aqaq na bem deqa. E ijo segi areqalo na bosai. Qotei na e qarınbonaq bem.

⁴³“Kiyayqa niñgi ijo anjam endi poıngosai? E merñgwai. Niñgi ijo anjam quqwa keresai deqa. ⁴⁴Niñgi nuñgo abu Satan aqa anğro sosib aqa areqalo dauryqajqa tulan sıngılaeqñub. Satan a nami leñ ojo tamo soqnej ağı a bini degsi unu. A kumbra bole dauryosaieqñu. A kumbra bole dauryqajqa torei urateqñu. A gısañ tamo. A anjam marqas di a gısañ anjam segi marqas. A gısañ anjam qa utru. A gısañ anjam kalil qa abu. ⁴⁵Ariya e anjam bole palonteqñam niñgi ijo anjam nuñgo areqaloq di sıngılatosaieqñub. ⁴⁶Niñgi ijo jejamuq di une qametbeqñub e? E anjam bole marıtqa niñgi kiyayqa ijo anjam nuñgo areqaloq di sıngılatqasai? ⁴⁷Tamo uñğasari Qotei aqaq na beb qaji nanğı aqa anjam queqñub. Niñgi Qotei aqaq na bosai deqa niñgi aqa anjam quosaieqñub.”

Yesus a segi qujai gaigai degsi unu

⁴⁸Onaqa Juda nanğı Yesus aqa anjam di qusibqa minjeb, “ıga bole maronum, ni Samaria qaji tamo. Mondor uge inoq di unu.” ⁴⁹Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Mondor uge ijoq di sosai. E ijo Abu aqa ñam soqteqñam niñgi na olo ijo ñam ugetetbeqñub. ⁵⁰E ijo segi ñam soqtqa are qalosaieqñum. Ijo Abu a segi na ijo ñam soqtetbqa are qaleqñu. Ağı a na qujai nuñgo une qa niñgi pegıñgeqñu. ⁵¹E bole merñgwai. Tamo bei na ijo anjam qusim dauryqas di a moiqa keresai. Sai bole sai.”

⁵²Onaqa Juda nanğı na minjeb, “Endego ıga qalieonum, mondor uge inoq di unu. Abraham a moiyej. Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanğı dego moreñekriteb. Ariya ni maronum, ‘Tamo bei na ijo anjam qusim dauryqas di a moiqa keresai.’ ⁵³Ni gago moma utru Abraham bunyqam kiyo? A moiyej. Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanğı dego moreñeb. Deqa ni segi qa kiyersi marqam?”

⁵⁴Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E ijo segi ñam soqteqñum qamu e laña soqteqñum qamu. Ariya ijo Abu na ijo ñam soqtetbeqñu. Ağı niñgi a qa mareqñub, ‘A gago Qotei.’ ⁵⁵Niñgi a qa qaliesai. E segi a qa qalie. E a qa qaliesai degsi marqai di e niñgi bul gısañ tamo sqai. E a qa qalieosim deqa ağı aqa anjam dauryeqñum.

⁵⁶“Nuñgo moma utru Abraham a nami ijo bqajqa bati unqa marsıqa areboleboleıyonaq soqnej. A unsıqa tulan areboleboleıyej.” ⁵⁷Onaqa Juda nanğı Yesus aqa anjam di qusibqa minjeb, “ıno wausau 50 osaiunu. Ni Abraham unem e?” ⁵⁸Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole merñgwai. Abraham a ñambabosaisonaqa e segi qujai gaigai degsi unum.”

⁵⁹Onaqa nanğı Yesus aqa anjam di qusibqa minjin oqetñjrnaqa meniñ elenısib Yesus meniñ na qalsib moiyoıtqa yonab a loumosıq atra tal uratosıq ulañej.

9

Yesus a tamo ñam qandimo boletej

¹Yesus a walwelosıq gılsıq gam qalaq di tamo bei ai miligiq na ñam qandimo ñambabej qaji di awesonaq unej. ²Onaqa Yesus aqa anğro nanğı na nenemyeb, “O Qalie Tamo Koba, yai aqa une na tamo di a ñam qandimo ñambabej? Aqa segi une na kiyo aqa ai abu nanğı une na kiyo?”

³Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo di aqa une na sai. Aqa ai abu nanğı une na sai dego. A ñam qandimo ñambabej di aqa utru ağıende. Qotei na a boletımqa tamo uñğasari nanğı Qotei aqa wau unsib aqa ñam soqtqab. ⁴Sawa suwanesoqñımqa ijo Abu e qarınbej qaji aqa wau yoqñom. Ambruanqam tamo nanğı wauqa keresai. ⁵E mandamq endi sosımqa e mandam endeqa pulon bul unum.”

⁶Yesus na aqa anğro nanğı degsi minjrısıqa mandamq di miselosıq aqa misel mandam ti ojnaq jagi bulonaq osıqa tamo di aqa ñamdamuq di atej. ⁷Atsıqa qarınyoısıq minjeb, “Ni gılsım ya bei ñam Siloam di yal.” “Siloam” di Hibru anjam. Aqa damu, “Qarınyoq.” Onaqa tamo

di a gilsiq yalonaqa nam poiyoonaqa sawa unej. Sawa unsiqa olo puluosi bej. ⁸ Bonaqa aqa qure qujai nangi ti tamo nangi a nami nam qandimo sosisqa silali qa njilroqnej qaji nangi ti a unsiqqa mareb, "Tamo nami silali qa njilgoqnej qaji agiende kiyo?" ⁹ Onaqa tamo qudei nangi mareb, "Od, agi a qujai." Onaqa tamo qudei nangi mareb, "A sai. Endi tamo bei. Aqa ulatamu tamo nam qandimo aqa ulatamu bul." Onaqa a segi na minjrej, "Agi e segi."

¹⁰ Onaqa tamo ungasari nangi na nenemyeb, "Ni namdamu kiyersi poimqoqa sawa unonum?" ¹¹ Onaqa a na kamba minjrej, "Tamo bei aqa nam Yesus a na jagi gereiyosiq ijo namdamuq di atsiqa merbqo, 'Ni gilsim Siloam yaq di yal.' Degsi merbqoqa e gilsim yalonumqa nam poibqoqa sawa unonum." ¹² Onaqa tamo ungasari nangi na olo nenemyeb, "Tamo ni boletmqo qaji a qabi unu?" Onaqa a na minjrej, "A qabitqo kiyo di e qaliesai."

¹³ Onaqa tamo ungasari nangi na tamo nami nam qandimyesoqnej qaji di osib Farisi nangqoq osi gileb. ¹⁴ Bati Yesus na jagi gereiyosiq tamo di boletej di Juda nangqo yori bati. ¹⁵ Deqa Farisi nangi na tamo di endegsib nenemyeb, "Ni namdamu kiyersi poimqoqa sawa unonum?" Onaqa a na minjrej, "Tamo bei aqa nam Yesus a jagi misel ti bulyosiq ijo namdamuq di atqoqa e yalonum nam poibqoqa sawa unonum." ¹⁶ Onaqa Farisi qudei nangi mareb, "Yesus a yori bati grotqo deqa iga qalieonum, Qotei na a qarinyosai." Ariya Farisi qudei nangi mareb, "Sai. Une tamo a kiyersim manwa deqaji babtqas?" Farisi nangi anjam deqa njirinosib poiayeleb.

¹⁷ Onaqa nangi na tamo di olo nenemyeb, "Yesus a ino namdamu boletqo deqa ni a qa kiyersi are qalonum?" Onaqa a na minjrej, "E are qalonum, a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole."

¹⁸ Tamo di a nami nam qandimo sosisqa olo nam poiyej deqa Juda tamo kokba nangi areqalo kobaiyeb. Osib aqa ai abu nangi metnjrnab beb. ¹⁹ Bonabqa endegsib nenemnjreb, "Tamo endi nunqo angro e? A bole nam qandimo nam babei e? Boleamqa ningi na mergibqa iga quqwom. A kiyersi bini nam poiyoqqa sawa uneqnu?" ²⁰ Onaqa aqa ai abu nangi na kamba minjreb, "Di bole, a gago angro. A nam qandimo nam babei di iga qalie. ²¹ Ariya a kiyersi bini nam poiyoqqa sawa uneqnu di iga qaliesai. Tamo yai na aqa namdamu boletqo di dego iga qaliesai. A tamo boleqo. A segi nenemyibqa a segi na marqas." ²² Aqa ai abu nangi Juda tamo kokba nangi ulainjrsib deqa anjam degsib minjreb. Juda tamo kokba nangi nami maroqneb, "Tamo bei a marqas, 'Yesus a bole Kristus,' degsi marimqa tamo di iga taqal waiyonam a bunu olo Qotei tal miligiq gilqasai." ²³ Deqa nangi aiye! Juda tamo kokba nangi ulainjrsib minjreb, "A tamo boleqo. A segi nenemyiy."

²⁴ Onaqa tamo nami nam qandimyesoqnej qaji di Farisi nangi na olo metonab bonaq minjeb, "Ni Qotei aqa nam soqtosim anjam bole merge. Iga qalieonum, Yesus a une tamo. Ni degsi merge." ²⁵ Onaqa a na kamba minjrej, "A une tamo kiyo sai kiyo di e qaliesai. Ariya e nami nam qandimo soqnem bini e olo nam poibqoqa sawa uneqnum di e qalieonum."

²⁶ Onaqa nangi na olo nenemyeb, "Yesus a ni kiyermqo? A kiyersi ino namdamu boletqoqa ni sawa uneqnum?" ²⁷ Onaqa a na kamba minjrej, "E nami merjgonum ningi ijo anjam quetbosai. Kiyaca ololo merngit quqwab? Ningi dego Yesus aqa angro sqajqa are unu e?"

²⁸ Onaqa Farisi nangi na tamo di misilinyosib minjeb, "Ni Yesus aqa angro. Iga Moses aqa angro. ²⁹ Iga qalie, Qotei a bole Moses anjam minjoqnej. Ariya Yesus a qabe na kiyo bej di iga qaliesai." ³⁰ Onaqa tamo dena kamba minjrej, "E nunqo anjam di quonum ugeibqo. Ningi mareqnub, 'Yesus a qabe na kiyo bej di iga qaliesai.' Ariya Yesus a ijo namdamu boletqoqa e sawa uneqnum. ³¹ Iga qalie, tamo nangi une ateqnub qaji nangi Qotei pailyqab di a nangqo pailyqab quqwasai. Ariya tamo nangi Qotei qa ulaoqnsib aqa areqalo dauryeqnub qaji nangi pailyqab di a nangqo pailyqab quqwas. ³² Tamo ai miligiq na nam qandimo nam babo qaji di tamo bei na nami boletonaq iga quosaoqnem. ³³ Qotei na Yesus qarinyosai qamu a manwa bei babtqa keresai qamu."

³⁴ Onaqa Farisi nangi na kamba minjeb, "Une aqa kumbra inoq di beterejunu. Ni une ti sosim nam babei agi bini ni degsi unum. Deqa ni Qotei aqa anjam iga mergaim." Degsib minjrsib a taqal waiyosib a olo Qotei tal miligiq gilqajqa saidyeb.

Farisi nangi tamo nam qandimo bul unub

³⁵ Farisi nangi na tamo di taqal waiyonab Yesus a di qusiqa a qa namosiq itosiq nenemyeb, "Ni Tamo Angro qa ino areqalo singilatunum e?" ³⁶ Onaqa a na kamba Yesus minjeb, "O Tamo Koba, Tamo Angro di yai? Ni merbimqa e qusiy ijo areqalo a qa singilatqai." ³⁷ Onaqa Yesus na minjeb, "Ni na Tamo Angro agi itonum. Endego aqo ombala anjam mareqnum." ³⁸ Onaqa a na Yesus minjeb, "Od, Tamo Koba, e ni qa ijo areqalo singilatunum." A degsi Yesus minjsiqqa aqa areq di singa pulutosiqqa a binjeyeb.

³⁹ Onaqa Yesus a marej, "E tamo ungasari nangi peginjraqajqa deqa mandamq aiye. Deqa tamo nam qandimo unub qaji nangi olo namdamu bole atoqnqab. Tamo namdamu bole ateqnub qaji nangi olo nam qandimnjresqas." ⁴⁰ Onaqa Farisi qudei Yesus aqa jojomq di

tigelesoqneq qaji nanği aqa anjam di qusib nenemyeb, "İga dego nğam qandimgejunu kiyo?"
 41 Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ninği nğam qandimgejunu qamu ninği une saiqoji unub qamu. Ariya ninği mareqñub, 'İga nğamdamu bole ateqñum.' Dego di ninği une ti unub."

10

Yesus a kaja nanğo mandor bole

¹ Osıqı Yesus a olo marej, "E bole mernğwai. Tamo bei a kaja nanğo jeñ miligiğ gilqa osimqa a siranmeq na gilqa uratosim qalaq na jeñ prugosim miligiğ gilqas di a bajın tamo. ² Tamo a siranmeq na jeñ miligiğ gilqas di a kaja nanğo mandor bole. ³ Deqa siranme taqato tamo na siran waqtetoqñim miligiğ giloqñsim aqa segi kaja nanğo nğam metnjroqñas. Metnjroqñim nanği aqa kakro qusib boqñib joqñim oqedoqñas. ⁴ A na aqa segi kaja kalil nanği joqñim oqedoqñsim a nanği qa namoosim giloqñimqa nanği aqa kakro qa poinjrim deqa nanği a dauryoqñab. ⁵ Tamo lanaj bei na nanği metnjrğas di nanği aqa kakro qalieqasai deqa nanği a dauryqasai. Nanği a uratosib jaraiqab." ⁶ Yesus na yawo anjam degsi minjrnaqa nanği qusib utru poinjrosai. ⁷ Deqa Yesus a damu ubtosıqı endegsi minjrej, "E bole mernğwai. Kaja nanği di ijo segi tamo unğasari nanği sigitnjrej unub. Jeñ miligiğ gilqajqa siranme agi e segi. ⁸ Anjam plalto tamo kalil e bosaisonam nami beb qaji nanği bajın tamo bul. Deqa kaja nanği nanğo medabu dauryosai oqneq. ⁹ E segi siranme. Tamo unğasari nanği ijoq na jeñ miligiğ giloqñab di Qotei na nanği elenqas. Amqa nanği miligiğ gile oqede oqñsib inği bole uyoqñab.

¹⁰ "Ninği qalie, bajın tamo nanği kaja bajınosib ugeugeinjsib nğumqajqa deqa beqñub. Ariya e degyqa bosai. E na kaja nanği nğabile enjritqa nanği nğabile tulan boledamu oqajqa e deqa bem. ¹¹ E kaja nanğo mandor bole. Mandor bole aqa kumbra agiende. A kaja nanği aqaryainjrqı marsimqa aqa segi nğabile uratosim moiqa. ¹² Ariya tamo lanaj aqa kumbra degosai. A silali qa segi wauqas deqa a kaja nanği geregere taqatnjrğasai. A kaja nanğo mandor bolesai. Kaja nanği aqa sai. Deqa baun juwan bamqa unsim kaja nanği uratnjrsim ulanqas. Yimqa baun juwan na kaja qudei nğumim kalil segisegiosib jaraiqab. ¹³ A silali qa segi wauqas deqa a kaja nanği geregere taqatnjrğasai. A kaja nanği qa are qalosai. Baun juwan bamqa a kaja nanği uratnjrsim ulanqas.

¹⁴ "E kaja nanğo mandor bole. E ijo segi kaja nanği qa qalie bole. Ijo segi kaja nanği e qa dego qalie bole. ¹⁵ Ijo Abu a e qa qalie bole. E ijo Abu qa qalie bole. Dego kere e ijo segi kaja nanği qa qalie bole. Nanği dego e qa qalie bole. Deqa e na ijo kaja nanği aqaryainjrqı marsiy ijo segi nğabile uratosiy moiqai. ¹⁶ Ijo kaja qudei dego jeñ oqeq di unub. Nanği jeñ miligiğ di sosai. Deqa e nanği dego joqsiy bosiy ijo kaja jeñ miligiğ di unub qaji nanği ti turtnjrsiy jeñ qujai di breinjrit nanği mandor qujai ti sqab. Sosib ijo medabu quoqñab. ¹⁷ Ijo Abu na e tulan qalaqalibeqñu. Di kiyıqı? E ijo segi nğabile uratosiy moisiy olo subq na tigelqai. ¹⁸ Tamo bei na ijo nğabile yaibqa keresai. E ijo segi areqalo na ijo nğabile uratosiy moiqai. E singila ti unum deqa e na ijo nğabile uratqa kere. Osiy olo ijo nğabile oqa kere. Ijo Abu a nami merbej, 'Ni degye.' Deqa e degyqai."

¹⁹ Onaqa Juda nanği Yesus aqa anjam deqa njrinjosib poaiyeleb. ²⁰ Osib nanği gargəkoba endegsib maroqneq, "Yesus a mondor uge ti unu deqa a tulan nanariqo. Kiyıqı ninği aqa anjam queteqñub?" ²¹ Onaqa nanği qudei maroqneq, "Tamo a mondor uge ti sqas di a anjam bole deqaji marqa keresai. Mondor uge na tamo nğam qandimo boletqa kere e? Sai."

Juda tamo kokba nanği Yesus qa minjin oqetnjrej

²² Nami Juda nanğo moma nanği atra tal bunuj siran waqteb. Deqa olo are qalqajqa yori bati Jerusalem dia brantej. Bati di ulili aiqa bati. ²³ Onaqa Yesus a atra tal miligiğ gilsıqı tal me nğam Solomon dia walweloqnej. ²⁴ Walweleqnaqa Juda tamo kokba nanği aqa areq di koroosib minjeb, "Bati gembub koboamqa ni na ino kumbra ti ino wau ti ubtosim geregere mergwam? Ni Kristus amqa geregere merge."

²⁵ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "E nami ninği mernğem, 'E Kristus.' Mernğonam ninği qunab ugeinğej. Wau kalil e ijo Abu aqa nğam na yeqñum qaji di ninği geregere tenemtoqñiy. Tenemtosib endegsi poingwas, bole, e Qotei aqa Niri. ²⁶ Ninği ijo kaja sai deqa ninği e qa nunğo areqalo singilatosaieqñub. ²⁷ Ijo kaja nanği ijo medabu queqñub. E nanği qa qalie bole. Nanği e daurbeqñub. ²⁸ E nanği nğabile enjreqñum deqa nanği nğabile gaigai sqab. Nanği padalqasai. Sai bole sai. Tamo bei na nanği ijo banq dena yaibqa keresai. ²⁹ Ijo Abu na nanği e bej. A segi qujai inği inği kalil tulan bunjnjrej unu. Deqa tamo bei na ijo kaja nanği ijo Abu aqa banq dena yayıqı keresai bole sai. ³⁰ Aqo ijo Abu wo tamo qujai."

³¹ Onaqa Juda tamo kokba nanği Yesus aqa anjam di qusibqa nanği a qalib moiqajqa marsib menin eleneb. ³² Osib Yesus qalqa laqñab endegsi minjrej, "E na Abu aqa wau bole gargəkoba ninği osornjoqñem. Wau bole kiye qa ninği e lubsib moiyoqbqa menin elenonub?"

³³ Onaqa Juda tamo kokba nanġi na kamba endegsib minjeb, “Wau bole bei qa iga ni meniñ na lumqasai. Ni Qotei misilinyonum deqa lumqom. Aġi ni segi qa maronum, ni Qotei. Ni degsi maraim. Ni mandam tamo. Deqa ni lumqom.”

³⁴ Onaqa Yesus na kamba nanġi minjrej, “Nuñgo dal anjam bei nami endegsib nengrenjeyeb, ‘E ninġi merñgonum, ‘Ninġi qotei.’” ³⁵ Aġi Qotei na tamo qudei nanġi minjrej, ‘Ninġi qotei.’ A na nanġi degsi minjrej. Ninġi qalie, iga Qotei aqa nengrej bei gentqa keresai. ³⁶ Abu a segi na e gilbosiqa qarinqbonaq mandamq aiyem deqa e maronum, ‘E Qotei aqa Niri.’ E degsi maronum deqa ninġi kiyaqqa merbonub, ‘Ni Qotei misilinyonum?’

³⁷ “E ijo Abu aqa wau yosaitotqa ninġi ijo anjam quetbaib. ³⁸ Ariya e Abu aqa wau yitqa ninġi ijo anjam quib ugeingim olo ijo wau unsib dena geregere poingem, bole, Abu na e beterbesonaqa e kamba Abu beteryejunum.”

³⁹ Onaqa nanġi Yesus aqa anjam di qusib a ojqa yonab a nanġi qa loumosiq ulanej.

⁴⁰ Ulanosiqa olo Jordan ya taqal beiq gilej. Gilsiq Jon na nami tamo unġasari nanġi yansjnroqnej qaji sawaq di soqnej. ⁴¹ Sonaqa tamo unġasari gargekoba nanġi aqaq gilqosnisib segi segi maroqneq, “Jon a manwa bei babtosaioqnej. Ariya anjam kalil Jon a Yesus qa maroqnej qaji di bole.” ⁴² Nanġi degsib maroqneq deqa Yesus a sawa dia sonaqa tamo unġasari gargekoba nanġi a qa nanġo areqalo singilateb.

11

Lasarus a makobaiyosiq moiyej

¹ Tamo bei aqa ñam Lasarus a maiyej. Lasarus aqa qure utru Betani. Qure di Maria aqa jaja Marta wo nango qure utru. ² Maria aġi bunuqna Tamo Koba Yesus aqa singaq di goreñ bilentosiq aqa gate banġa na piyej qaji a di. Aqa jaja Lasarus a maiyej. ³ Deqa Maria Marta wo nanġi na tamo qudei qarinqnjrnab Yesus aqaq gilsib minjeb, “O Tamo Koba, tamo ni tulan qalaqalaiyeqnum qaji a maiyqo.” ⁴ Onaqa Yesus a nanġo anjam di qusiq minjrej, “Ma di moiġajqa ma sai. A maiyqo di aqa utru aġiende. Qotei aqa singila boleq dimqqa tamo unġasari nanġi unsib Qotei aqa ñam soqtqajqa deqa a ma di oqo. E Qotei aqa Niri dego ñam koba oqai.”

⁵ Yesus a Marta aqa jaja Maria wo nanġi aiyel qalaqalainjrej. A Lasarus dego qalaqalaiyej. ⁶ Lasarus a maiyej anjam di qusiq quosaibulosiq sawa a soqnej qaji dia bati aiyel olo soqnej. ⁷ Sosisqa aqa anġro nanġi minjrej, “Iga olo Judia sawaq aiqom.” ⁸ Onaqa nanġi na Yesus minjeb, “O Qalie Tamo Koba, nami yala Juda nanġi meniñ na ni lumqa mareb. Di ni olo deq aiqam e?” ⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Señ oqsıq qanam jigeqo sawa suwanqo. Deqa tamo nanġi walwelqa kere. Manġalqasai. ¹⁰ Ariya señ aisıq qoloqo sawa ambruqo. Deqa tamo nanġi walwelqa keresai. Manġalqab.”

¹¹ Yesus a anjam degsi marsıqa olo minjrej, “Gago was Lasarus a ñeiejunu. E aisıy dudumyqai.” ¹² Onaqa Yesus aqa anġro nanġi aqa anjam di qusibqa minjeb, “O Tamo Koba, a ñeiejunu degam aqa ma saıqas.” ¹³ Nanġi Lasarus a bole ñeiejunu edegeb. Di sai. A bole moiyej. Yesus a Lasarus aqa moiyo sigıtosıqa ñeio qa marej. ¹⁴ Deqa a na ubtosıq minjrej, “Lasarus a bole moiyej. ¹⁵ Ninġi ijo singila unsib e qa nuñgo areqalo singilatqajqa deqa e aqaq aiyosaisoanam a moiyej. E ninġi qa are qalsim kumbra degyem. E ijo kumbra deqa arebolebolebeqnu. Ninġi tıgelab ıga Lasarus aqaq aiqom.”

¹⁶ Onaqa Tomas aqa ñam bei Didimus a na Yesus aqa anġro qudei nanġi minjrej, “Unġum. Iga kalil aisim Yesus a koba na moiqom.”

Yesus a marej, “E segi subq na tıgelo qa utru”

¹⁷ Onaqa Yesus aqa anġro nanġi koba na aisib Betani qure jojomyosib anjam endegsib queb, “Lasarus a nami moiyej subq ateb. Bati qolqe koboqo.” ¹⁸ Betani qure di Jerusalem jojom. Kilomita qalub. ¹⁹ Deqa Juda tamo unġasari gargekoba nanġi Betani qureq bosib Marta Maria wo nango jaja moiyej deqa are latetnjrqajqa koroosib soqneq.

²⁰ Onaqa Marta a anjam endegsi quej, “Yesus a beqnu.” A degsi qusıqa walwelosıqa gamq di Yesus turqajqa gilej. Maria a talq di awesoqnej. ²¹ Marta a gilsıq gamq di Yesus turosıq minjej, “O Tamo Koba, ni nami endi so qamu ijo jaja a moiyoasai qamu. ²² E qalieronum, ni inġi kıye qa Qotei pailyqam a ni emqas.”

²³ Onaqa Yesus na Marta minjej, “Ino jaja a olo subq na tıgelqas.” ²⁴ Onaqa Marta na kamba minjej, “E qalie, dijo bati qa tamo unġasari kalil nanġi subq na tıgelabqa ijo jaja dego ombla tıgelqab.” ²⁵ Onaqa Yesus na minjej, “E segi subq na tıgelo qa utru. E segi ñambile sqajqa utru. Tamo a e qa aqa areqalo singılatosim moiqas di unġum. A ñambile sqas. ²⁶ Tamo kalil ñambile sosib e qa nanġo areqalo singılateqnuq qaji nanġi olo bunu moiqasai. O Marta, ni ijo anjam di qusim ino areqaloq di singılatonum e?”

²⁷ Onaqa Marta na Yesus minjej, “Od, Tamo Koba. E qalieronum, ni Kristus, Qotei aqa Niri. Ni qujai Qotei na qarinqmonaqa mandamq aiyem qaji. Deqa e ni qa ijo areqalo singılatonum.”

Yesus a Lasarus qa are ugeiyonaqa akamej

²⁸ Marta a anjam degsi marsiqa olo puluosi aisiq aqa jaja Maria metonaq aqa areq bonaq ombla sasalosibqa minjej, "Qalie Tamo Koba a bqo. A ni qa marqo." ²⁹ Onaqa Maria a Marta aqa anjam di qusiqa tigeloqijatosisq Yesus unqa gilej. ³⁰ Yesus a qure miligiq aiyosaisoqnej. A Marta wo anjam mareb qaji sawaq di soqnej. ³¹ Sonaqa Juda tamo ungasari talq di Maria are latetoqneb qaji nanji Maria a tigeloqijatosisq tal uratosiq gileqnaqa unsib are qaleb, "A Lasarus aqa subq di akamtqajqa gileqnu kiyo." Nanji degsib are qalsib tigelosib Maria dauryosib gileb.

³² Maria a gilsiq Yesus soqnej qaji sawaq di brantosiqqa Yesus unsiqa aqa areq di singa pulutosiqqa minjej, "O Tamo Koba, ni nami endi so qamu ijo jaja a moiysai qamu."

³³ Onaqa Yesus a Juda tamo ungasari Maria dauryosib beb qaji nanji Maria ombla akamoqneb di unsiqa nanji qa are gulbeyonaqa nenemnjrej, ³⁴ "Ningi Lasarus qabia subq ateb?" Onaqa nanji na minjeb, "O Tamo Koba, ni bosim aqa sub une." ³⁵ Degsi minjnabqa Yesus a dego akamej. ³⁶ A akamonaqa Juda nanji di unsibqa mareb, "Ningi uniy. Yesus a Lasarus tulan qalaqalaiyoqnej deqa akamqo." ³⁷ Onaqa nanji qudei Yesus qa yomuosib mareb, "Yesus a nami tamo nam qandimo boletej. A kiyaaqa Lasarus boletosai? Yim a moiqsai."

Yesus a Lasarus subq na tigeltej

³⁸ Onaqa Yesus a nanjo yomu anjam di qusiqa are gulbeyonaqa walwelosiq Lasarus aqa subq gilej. Sub di mana miligiq di bogeb. Lasarus nami subq atsib meniñ kobaquja na sub me getenteb. ³⁹ Deqa Yesus na tamo qudei minjrej, "Ningi meniñ kobaquja di taqal atiy." Onaqa tamo moiyej qaji aqa jaja Marta na Yesus minjrej, "O Tamo Koba, a nami moiyej bati qolqe gilqo. Iga meniñ taqal atqom di aqa qusa quleqwas." ⁴⁰ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "E nami mermonum, ni e qa ino areqalo singilatqam di ni Qotei aqa singila unqam." ⁴¹ Degsi minjnaqa nanji meniñ kobaquja di taqal atnabqa Yesus a lan goge tarosiqqa Qotei endegsi pailyej, "O Abu, ni ijo pail endi quonum deqa e ni qa tulan areholeboleibqo." ⁴² E qalieonum, ni gaigai ijo pail queqnum. Ariya tamo ungasari ijo areq endi tigelejunub qaji nanji e qa nanjo areqalo singilatqajqa deqa e ni pailmonum. Yim nanji qalieqab, ni na e qarinqbonam bem."

⁴³ Yesus a degsi Qotei pailyosiq koboonaqa a tulan maosiq marej, "O Lasarus, ni subq dena tigelosim au." ⁴⁴ Degsi marnaqa tamo moiyej qaji a subq dena tigelosiq oqedej. Aqa sinqa ti ban ti ulatamu ti nami gara na dalaeb. Deqa Yesus na minjrej, "Aqa gara di pambloñyib walwelosim gilem."

Juda tamo kokba nanji koroosib Yesus qalib moiqaqqa maroqneb

⁴⁵ Bati deqa Juda tamo ungasari Maria aqa are latetqa beb qaji nanji Yesus aqa manwa di unsibqa nanji gargekoba Yesus qa nanjo areqalo singilateb. ⁴⁶ Ariya nanji qudei tigelosib Farisi nanjoq gilsib kumbra Yesus yej qaji deqa sainjreb. ⁴⁷ Sainjrnab qusibqa atra tamo kokba ti Juda tamo kokba ti metnjrnab nanjo areq bosib koba na koroosib mareb, "Iga kiyerqom? Yesus a manwa gargekoba yelejeqnu." ⁴⁸ Iga a uratonam degsi kumbra yoqnaqas di tamo ungasari kalil nanji a qa nanjo areqalo singilatqab. Yim Rom nanji bosib gago atra tal niñaqyosib iga dego kobotgwb."

⁴⁹ Wausau deqa tamo bei aqa nam Kaiafas a Juda nanjo atra tamo gate soqnej. Deqa a nanjo ambleq di tigelosiqqa minjrej, "Ningi tulan nanarionub. Anjam lanja lanja mareqnu." ⁵⁰ Ningi are qaliy. Tamo qujai a tamo ungasari kalil nanji qa moiqaqas di kere. Amqa iga padalqasai."

⁵¹ Kaiafas aqa segi areqalo na anjam di marosai. A wausau deqa atra tamo gate soqnej deqa a Qotei aqa medabu osiqa anjam di marej. Yesus a Juda nanji qa moiqaqas anjam di ubtosiq marej. ⁵² Bole, Yesus a Juda nanji segi qa moiqaqas. Qotei aqa anqro kalil sawa bei beiq di unub qaji nanji qa ti moiqaqas. Moisis nanji kalil koroinjrimqa nanji aqa segi tamo ungasari sqab. Kaiafas a anjam di ubtosiq marej.

⁵³ Bati qujai deqa Juda tamo kokba nanji Yesus qalib moiqaqqa anjam gereiyqa utru ateb. ⁵⁴ Yesus a di qalieosiq deqa a Juda nanjo ambleq di walwelosaiyoqnej. A segitosiqqa qure kiñala bei wadau sawa jojom deq gilsiqqa aqa anqro nanji koba na dia soqneb. Qure di aqa nam Efraim.

⁵⁵ Qotei a nami Israel nanji Isip sawaq di padalqa laqnaqqa nanji elenej. Deqa olo are qalqajqa yori bati jojomej. Yori bati jojomonaqa Juda tulan gargekoba nanjo qure qureq dena tigelosib yori bati di unqajqa deqa Jerusalem beb. Juda nanjo kumbra agiende. Yori bati di brantosaisoqnimqa nanji Jerusalem bosib nanjo segi jejamu yansosib yori bati qa tarinqab. Utru deqa nanji Jerusalem beb. ⁵⁶ Ariya nanji Jerusalem bosib Yesus qa namoqneb. Namonsib atra tal miligiq bosib segi segi maroqneb, "Ningi kiyersib are qalonub? Yesus a yori bati unqajqa Jerusalem bqaqas kiyo sai kiyo?" ⁵⁷ Nanji degsib maroqneb. Di kiyaaqa?

Atra tamo kokba ti Farisi ti nanġi na tamo unġasari nanġi nami endegsib minjreb, “Tamo bei a Yesus qabi soqnimqa unsim bosim iga mergim iga na ojgom.”

12

Maria a gorenġ quleq tulaġ boledamu Yesus aqa sinġaq di bilentġ

¹ Ariya Juda nanġo yori bati koba jojomej. Bati 6 amqa brantqas. Deqa Yesus a tigelosiqa Betani qureq gilej. Qure di Lasarus agi Yesus na subq na tigeltej qaji aqa qure utru. ² Gilnaqa qure deqaji tamo unġasari nanġi a unsibqa arebolebolejnraqa inġi goiyeteb. Marta a inġi suweiyosiq Lasarus Yesus wo tamo qudei ti metnjraġ bosib koba na awoosib inġi uyoqneħ. ³ Onaqa Maria a gorenġ quleq tulaġ boledamu silali kobaquja na awaiyej qaji di jalinaq ġigsija osi bosiqqa Yesus aqa sinġaq di bilentosiqqa aqa segi gate banga na piyetej. Onaqa gorenġ aqa quleq na tal keretej. ⁴ Onaqa Yesus aqa anġro bei Judas Iskariot agi bunuqna Yesus osiq ġeu tamo nanġo banq di atej qaji a Maria aqa kumbra di unsiqqa ġiriġnosiq marej, ⁵ “A kiyaaqa gorenġ di qarinyosiq menin silali 300 osiq dena tamo inġi inġi saiqoġi nanġi aqaryainjrosai?” ⁶ Judas a tamo inġi inġi saiqoġi nanġi qa are qalsiq anjam di marosai. A bajin tamo. A Yesus aqa anġro nanġo silali ġugwajqa quġ taqatoqneħ. Deqa nanġi quġ miligiq di silali ateqnaħ a na olo bajinoqneħ. A deqa are qalsiq anjam di marej. ⁷ Onaqa Yesus a Judas aqa anjam di qusiqqa minġej, “Unħ di urat. A gorenġ di ojesoqneħ. A ijo ġejamu subq atqajqa are qalsiq nami ġereiyqo. ⁸ Tamo inġi inġi saiqoġi nanġi bati gaigai ninġi ti sqab. Ariya e bati gaigai ninġi ti sqasai.”

Atra tamo kokba nanġi Lasarus qalsib moiyoṡta maroqneħ

⁹ Juda tulaġ gargekoba nanġi qalieħ, Yesus a Betani qureq ġilsiq di soqneħ. Deqa nanġi a unqa belenħ. Nanġi Yesus segi unqajqa bosai. Yesus a nami Lasarus subq na tigeltej deqa nanġi a dego unqa beb. ¹⁰ Atra tamo kokba nanġi Lasarus dego qalsib moiyoṡta qairoqneħ. ¹¹ Di kiyaaqa? Yesus a Lasarus subq na tigeltonaqa Juda gargekoba nanġi atra tamo kokba nanġi uratnjrsib olo Yesus qa nanġo areqalo sinġilatoqneħ.

Mandor Koba Yesus a Jerusalem bej

¹² Tamo unġasari tulaġ gargekoba nanġi yori bati unqajqa marsib Jerusalem belenħ. Belenħosib nebeonaqa nanġi endegsib queħ, “Yesus a Jerusalem bqas.” ¹³ Nanġi degsib qusib deqa nanġi tuwom banqa elenħosib Yesus gamq di turqajqa aiyeb. Aisib Yesus beqnaqa unsib tulaġ lelenħoqnsib endegsib minjoqneħ, “Iga ni qa tulaġ areboleboleġeqnu. Ni Tamo Koba aqa ġiam na bonum deqa a ni tulaġ ġereġereimeqnu. Ni Israel nanġo Mandor Koba.”

¹⁴ Onaqa Yesus a donki osiqqa quraq di awoej. Aqa kumbra deqa nami Qotei aqa anjam bei endegsib nenġrenyeb unu, ¹⁵ “O Saion tamo unġasari, ninġi ulaħib. Ninġi uniy. Nunġo Mandor Koba a donki bunuj quraq di awoosiq beqnu.” ¹⁶ Bati deqa Yesus aqa anġro nanġi anjam di aqa utru poinjrosai. Bunuqna Yesus a moisiq ġiam koba onaqa nanġi anjam deqa olo are qalsib endegsib mareħ, “Bole, anjam di Yesus qa nenġrenyeb deqa tamo unġasari nanġi lelenħoqnsib a binjyoqneħ.”

¹⁷ Ariya tamo unġasari Yesus a Lasarus metosiq subq na tigeltonaq uneb qaji nanġi manħwa deqa saooqnsib laqneħ. ¹⁸ Laqnaħ tamo unġasari tulaġ gargekoba nanġi quoqneħ. Deqa Yesus a donki bunuj quraq di awoosiq Jerusalem beqnaqa nanġi a gamq di turqajqa aiyelenħ. ¹⁹ Ainabqa Farisi nanġi na unjrsibqa segi maroqneħ, “Iga Yesus sinġila na saidyeqnamqa keresaiġeqnu. Ninġi uniy. Tamo unġasari kalil nanġi a dauryeqnuħ.”

Grik tamo qudei nanġi Filip minħej, “Iga Yesus unqom”

²⁰ Tamo unġasari Qotei louqa marsib yori bati unqajqa Jerusalem aiyelenħej qaji nanġo ambleq di Grik tamo qudei soqneħ. ²¹ Grik tamo nanġi di Filip aqaq di branteħ. Di kiyaaqa? Filip a dego Grik tamo. Filip aqa qure utru Betsaida. Qure di Galili sawaq di unu. Nanġi Filip aqaq di brantosib nenemyeb, “O gago was, iga Yesus unqa kere e?” ²² Onaqa Filip a aisiqqa nanġo anjam di Andru minjsiqqa Andru ombla ġilsib olo Yesus minħej. ²³ Minħnab qusiqqa nanġi kamba minħej, “E Tamo Anġro. Deqa e ġiam koba oqajqa bati brantqo. ²⁴ E bole merġwai. Kurgus yago breiyibqa mandamq aisim moiqasai di lanħa sqas. Moiqas di a olo qoqi oqsim ġei gargekoba atelenħas. ²⁵ Dego kere tamo bei na aqa segi ġambile tulaġ qalaqalaqyas di a padalqas. Ariya a mandamq endi aqa segi ġambile qoreiyqas di a ġambile gaigai sqas. ²⁶ Tamo bei na e wauetħqa osimqqa a e daurbem. Yimqqa qure e sqai di a dego e ombla sqom. A ijo wau yoqnaħ di ijo Abu na a ġiam kobaquja yqas.”

ġeu tamo nanġi na Yesus soqtosib goġe ġaintqab

²⁷ Osiqqa Yesus a olo anjam endegsi marej, “Endego e are tulaġ ġulbekobaibqo. Deqa e endegsi Qotei pailyqai kiyu, ‘O ijo Abu, ni na marimqqa bati uge endi ijoq baiq?’ Unġum, e degsi pailyqasai. Bati uge endi branteme. E deqa mandamq aiyem. ²⁸ O ijo Abu, ni na ino ġiam tulaġ kobaqujatime.” Yesus a degsi marnaqa lanħ goġe dena anjam endegsi branteħ, “E

ijo ñam kobaqujatunum. Ololo kobaqujatqai.”²⁹ Anjam degsi brantonaqa tamo ungasari Yesus aqa areq di tigelesoqneq qaji nanqi qusibqa segi maroqneq, “Kola anjam atqo kiyo?” Onaqa tamo qudei nanqi mareb, “Sai. Lan angro bei na Yesus anjam minjqo.”

³⁰ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Anjam ninqi quonub qaji di e aqaryaibqajqa brantosa. Di ninqi aqaryaingwajqa brantqo. ³¹ Ninqi quiy. Qotei na tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanqi peginjraqajqa bati bqo. A na mandam endeqa gate koba Satan taqal waiyqajqa bati dego bqo. ³² E bini mandamq endi unum. Ariya bunuqna jeu tamo nanqi na e soqtbosib goge gaintbqab. Yimqa bati deqa e na tamo ungasari kalil nanqi are tigeltetnjritqa ijoq bqab.”³³ Yesus a aqa segi moiqajqa gam boleq atqa osiqa deqa degsi marej.

³⁴ Onaqa tamo ungasari nanqi na kamba Yesus minjeb, “Kristus a bati gaigai sqas. Dal anjam nami degsib marnab iga quem. Deqa ni kiyaaq maronum, ‘E Tamo Angro soqtbosib goge gaintbqab?’ Tamo Angro di tamo yai?”

³⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “Pulonj a nunjo ambleq di sokiñalayosim ninqi olo uratngwas. Deqa ninqi pulonj ti sosib pulonjq na laqniy. Yimqa ninqi ambruingwasai. Tamo ambruq na laqnu qaji a qabiteqnu kiyo di a qalieqasai. ³⁶ Ninqi pulonj ti sosib pulonj qa nunjo areqalo singilatiy. Ninqi degyqab di ninqi pulonj aqa angro sqab.”

Juda tamo gargekoba nanqi Yesus qa nanjo areqalo singilatosa

Yesus na tamo ungasari nanqi anjam degsi minjrsiqa nanqi uratnjrnaq nanqi a olo unosai. ³⁷ A Qotei aqa nanjwa gargekoba nanjo ñamdamuq di yeqnaqa nanqi unoqneq. Unoqnsib ariya nanqi Yesus qa nanjo areqalo singilatosaioqneq. ³⁸ Nanqi kumbra di yeb deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia a nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, “O Tamo Koba, tamo yai a gago anjam endi qusiqa aqa areqaloq di singilatqo? Tamo yai a Tamo Koba aqa singila unsiq poiyoq? Tamo dego bei sosai.” Aisaia a nami anjam degsi marej.

³⁹ Deqa nanqi Yesus qa nanjo areqalo singilatqa keresai. Utru deqa Aisaia a anjam bei dego endegsi nenjrenjey, ⁴⁰ “Qotei a nanjo ñamdamu getentetnjrej. A nanjo are miligi dego getentetnjrej. Deqa nanqi nanjo ñamdamu na Qotei aqa kumbra bei unqa keresai. Nanqi nanjo are miligi na Qotei aqa anjam dego poinjra keresai. Deqa nanqi are bulyosib ijoq bqo keresai. Deqa e na nanqi boletnjrqasai.”⁴¹ Aisaia a nami Yesus aqa singila unsiq deqa anjam degsi marej.

⁴² Bole, Juda gate gargekoba nanqi are bulyosib Yesus qa nanjo areqalo singilateb. Ariya nanqi Farisi nanqi ulainjrsib deqa nanqi boleq di Yesus aqa ñam marosaioqneq. Nanqi are qaleb, “Iga boleq di Yesus aqa ñam marqom di Farisi nanqi iga Qotei tal miligiq gilqa saidgwab.”⁴³ Nanqi degsib are qaleb. Di kiyaaq? Nanqi Qotei na nanjo ñam soqtqajqa arearetnjrosaiqneq. Tamo nanqi na nanjo ñam soqtqajqa deqa arearetnjroqnej.

Yesus aqa anjam a tamo sigitosim tamo ungasari nanqi peginjraqs

⁴⁴ Onaqa Yesus a tulanj lelenjosiq marej, “Tamo bei a e qa aqa areqalo singilatqas di a e qa segi aqa areqalo singilatqasai. Ijo Abu e qarinjbej qaji a qa dego aqa areqalo singilatqas. ⁴⁵ Tamo bei a e nubqas di a ijo Abu e qarinjbej qaji di dego unqas. ⁴⁶ E pulonj bulosim mandamq aiyem. Deqa tamo ungasari kalil e qa nanjo areqalo singilateqneq qaji nanqi ambruq di sqasai. ⁴⁷ Tamo bei a ijo anjam quosimqa ariya a dauryqasai di e na a pegiyqasai. E tamo ungasari nanqi peginjraqa bosai. E nanqi elenqajqa bem. ⁴⁸ Tamo ungasari nanqi e qoreibosib ijo anjam quqwa uratqab di nanqi peginjraqajqa tamo bei unu. Anjam e mareqnum qaji a segi tamo sigitosim tamo ungasari nanqi peginjraqas. Diño batiamqa anjam dena nanqi peginjraqas. ⁴⁹ E ijo segi areqalo na anjam marosaieqnum. Ijo Abu e qarinjbej qaji a na anjam merbeqnaqa quoqnsim agi mareqnum. ⁵⁰ E qalieonum, ijo Abu aqa anjam di ñambale gaigai sqajqa anjam. Deqa anjam kalil e mareqnum qaji di ijo Abu na e merbeqnaq quoqnsim agi mareqnum.”

13

Yesus na aqa angro nanjo sinjga yansetnjrej

¹ Juda nanjo yori bati koba jojomonaqa Yesus a endegsi qalieej, “E mandamq endi so bati koboqo. E moisiy ijo Abu aqaq olo oqwa bati brantqo.” Yesus na aqa segi angro mandamq di soqneq qaji nanqi tulanj qalaqalainjroqnsiq gilsil qajqa moiqqa bati itej.

² Deqa a nanqi koba na awoosib inji uyoqneq. Di bilaq. Ingi uyeqnaqqa Satan a Judas Iskariot aqaq aiyey. Aisiqa Judas na Yesus osim jeu tamo nanjo banq di atqajqa deqa are tigeltetjey. Judas a Saimon Iskariot aqa njiri. ³ Yesus a qalieej, aqa Abu na inji inji kalil aqa banq di ateleney. A Qotei aqaq na bej puluosim Qotei aqaq olo oqwas di dego qalieej. ⁴ Deqa a aqa angro nanqi koba na inji uyoqnsibqa a tigelosiqa aqa gara olekoba piqtosiq jejamu

piyo qaji gara osiqa tigej. ⁵ Tigsiqqa kanjal tamo bulosiqa tabirq di ya qamsiq aqa angro nango singa yansetnjroqnsiqa jejamu piyo qaji gara dena piyetnjroqnej.

⁶ Osiqa Pita aqa singa yansetqa laqnaqa minjej, “O Tamo Koba, ni ijo singa yansetbqam e?” ⁷ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Kumbra e endego yeqnum endi ni utru poimosai unu. Bunuqna ni poimqas.” ⁸ Onaqa Pita na Yesus saidyosiq minjej, “Ni ijo singa yansqasai. Sai bole sai.” Onaqa Yesus na minjej, “E ni yansmqasai di ni e ombla sqqa keresai.” ⁹ Onaqa Saimon Pita na minjej, “O Tamo Koba, ni ijo singa segi yansaim. Ijo banj ti gate ti dego yansetbe.” ¹⁰ Onaqa Yesus na minjej, “Tamo a yalqo a olo yalqasai. Aqa singa segi yansqas di kere. Dena a torei milalo sqas. Ninji milalo unub. Ariya ninji kalil milalo sosai.” ¹¹ Yesus a qalieej, aqa angro bei agi Judas a na Yesus osim jeu tamo nanjo banj di atqas. Deqa a na minjrej, “Ninji kalil milalo sosai.”

¹² Yesus a nanjo singa yansetnjrsiq koboonaqa aqa segi gara olekoba olo jigsiqqa awoosiq nenemnjrej, “Kumbra e endego ninji enjonum qaji di ninji utru poingwo e?” ¹³ Ninji e merbeqnuq, ‘O Qalie Tamo Koba. O gago Tamo Koba.’ Ninji kere e merbeqnuq. Agi e segi qujai. ¹⁴ E nunjo Tamo Koba. E nunjo Qalie Tamo Koba dego. Ariya e nunjo singa yansetnjgonum deqa ninji dego segi segi qa kumbra degyoqniy. ¹⁵ Kumbra e endego ninji osornjonum qaji di ninji kamba dego degsib yoqniy. ¹⁶ E bole mernjwai. Kanjal tamo na aqa tamo koba bunyqa keresai. Tamo a wau qa gilqas di a na tamo a qarinjyo qaji di bunyqa keresai. ¹⁷ Kumbra e yeqnum endi aqa utru ninji poingim dauryiy. Yimqa ninji tulan areboleboleingwas.

¹⁸ “Ijo anjam endi e ninji kalil qa marosai. E na ninji giltjngem deqa e ninji qa qalie bole. Ariya Qotei aqa anjam bei nengrenq di unu qaji di aqa damu brantqas. Anjam agiende, ‘Tamo e ombla bem quiq di tuqtosim uyqas qaji a na e jeutbqas.’” ¹⁹ Kumbra di brantosaisonaqa e nami mernjonum. Deqa kumbra di brantimqa ninji e qa nunjo areqalo sinjalatosib marqab, ‘Bole, Yesus a segi qujai gaigai degsi unu.’ ²⁰ E bole mernjwai. Tamo bei na tamo unqasari e qarinjronum qaji nanji osim gegerereinjqas di a e dego osim gereibqas. A e osim gereibqas di a na ijo Abu e qarinjrej qaji a dego osim gereiyqas.”

Judas a Yesus osim jeu tamo nanjo banj di atqas

²¹ Yesus a degsi marsiqa are tulan gulbekobaiyonaqa olo marej, “E bole mernjwai. Ijo angro bei na e osim jeu tamo nango banj di atqas.” ²² Onaqa Yesus aqa angro nanji segi segi kokoqoqneq. Yesus a angro yai qa degsi marej di nanji qaliesai deqa nanji degyoqneq. ²³ Yesus aqa angro bei agi Yesus na tulan qalaqalaiyoqnej qaji a Yesus aqa areq di awesoqnej. ²⁴ Deqa Saimon Pita a banj na angro di minjej, “Ni na beteryosimqa a angro yai qa degsi marqo di mermqas.” ²⁵ Onaqa angro dena Yesus beteryosiqqa nenemyej, “O Tamo Koba, ni angro yai qa degsi maronum?” ²⁶ Onaqa Yesus na minjej, “Angro e endego bem osiy quiq di tuqtosiy anaiyqai qaji a na e osim jeu tamo nanjo banj di atqas.” Degsi minjsiqa bem quiq di tuqtosiy Saimon Iskariot aqa njri Judas anaiyej.

²⁷ Anaiyonaq Satan a Judas aqa are miligiq ainaqa Yesus na minjej, “Ni kumbra yqam qaji di endego yoqumat.” ²⁸ Yesus a Judas degsi minjnaqa aqa angro kalil awesoqneq qaji nanji qusibqa Yesus na Judas kiyaqa anjam di minjej nanji deqa poinjrosai. ²⁹ Judas a nango silali jugwajqa qun taqatoqnej deqa nanji qudei are qaleb, Judas a gilsim yori bati aqa inji inji awaiyqajqa deqa kiyi Yesus na degsi minjej. Nanji qudei are qaleb, Judas a gilsim inji awaiyosim tamo sougetejunub qaji nanji anainjqas. ³⁰ Onaqa Judas a bem di uysiqqa warum uratosiq oqedej. Di qolo.

Yesus na aqa angro nanji dal anjam bunuj enjrej

³¹ Judas a oqedonaqa Yesus a endegsi marej, “Bini e Tamo Angro ñam koba oqai. E ñam koba otqa Qotei a dego ñam koba oqas. ³² Qotei a ñam koba osimqa a na e dego ñam koba ebqas. A urur ñam koba ebqas. ³³ O ijo angro ninji quiy. E ninji koba na sokiñalayosiy uratjgitqa ninji e qa ñamoqnaqab. Qure e oqwai di ninji oqwa keresai. E nami Juda tamo kokba nanji degsi minjroqnem agi bini ninji dego olo mernjonum. ³⁴ Endego e dal anjam bunuj enjwai. Dal anjam bunuj agiende. Ninji segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy. E ninji qalaqalaingeqnum dego kere ninji kamba dego segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy. ³⁵ Ninji segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniyqa tamo kalil nanji nunjo kumbra di unoqnsib dena qalieoqnaqab, ninji ijo angro bole.”

Yesus na Pita minjej, ‘Ni maroqalubtqam, ‘E Yesus qaliesai’”

³⁶ Onaqa Saimon Pita na Yesus nenemyej, “O Tamo Koba, ni qabitqam?” Onaqa Yesus na minjej, “Qure e oqwai di ni mati oqwa keresai. Bunuqna ni e daurbosim qure deq oqwam.” ³⁷ Onaqa Pita na olo Yesus nenemyej, “O Tamo Koba, kiyaqa e bini ni daurmqa keresai? Ni marimqa e ni qa ijo ñambile uratosiy moiqai.”

³⁸ Onaqa Yesus na kamba minje, “Ni e qa ino n̄abile uratosim moiqam e? E bole mermqai. Tuwe anjamosaisoqnimqa ni maroqalubtqam, ‘E Yesus qaliesai.’”

14

Iga Qotei aqaq oqwajqa gam agi Yesus a segi qujai

¹ Osiqa Yesus a olo marej, “N̄ingi are gulbeingaiq. N̄ingi Qotei qa n̄ungo areqalo singilateq̄nub ariya n̄ingi e qa dego n̄ungo areqalo singilateq̄niy. ² Ijo Abu aqa talq̄ di warum gargekoba unub. E oqsiy n̄ungo segi segi warum gereiyet̄ngwai. Ijo anjam di bolesai qamu e n̄ingi mern̄gosai qamu. ³ E n̄ungo segi segi warum gereiyet̄ngsiy olo bosiy n̄ingi joqsiy qure e sqai di n̄ingi dego e ombla sqab. ⁴ Qure e sqai deq oqwajqa gam di n̄ingi qalie.”

⁵ Onaqa Tomas na Yesus minje, “O Tamo Koba, qure ni oq̄wam di iga qaliesai. Deqa iga kiyersim qure deq oqwajqa gam qalieqom?” ⁶ Onaqa Yesus na minje, “E segi gam. E segi anjam bole qa utru. E segi n̄abile qa utru dego. Tamo bei a gam bei na ijo Abu aqaq oqwa keresai. Ijo Abu aqaq oqwajqa gam agi e segi qujai. ⁷ N̄ingi e qa qalieonub qamu n̄ingi ijo Abu qa dego qalieonub qamu. Agi endego n̄ingi ijo Abu qa qalieqa utru atonub. Osib n̄ingi a unonub.”

⁸ Onaqa Filip na Yesus minje, “O Tamo Koba, ni na ino Abu osorgimqa di iga qa kereqas.” ⁹ Onaqa Yesus na minje, “O Filip, e bati olekoba n̄ingi koba na soq̄nem. Ni e qa qalieosai unum e? Tamo a e nubgo di a ijo Abu dego unqo. Deqa ni kiyaaq e merbonum, ‘Ni na ino Abu iga osorge?’ ¹⁰ E ijo Abu beteryesonam a e dego beterbejunu di ni poimosai kiyo? Anjam e na n̄ingi mern̄geq̄num qaji endi ijo segi areqalo na mern̄gosai. Ijo Abu na e beterbesosiq̄a aqa wau ojeq̄nu. ¹¹ E ijo Abu beteryesonam a e dego beterbejunu. N̄ingi ijo anjam di qusib e qa n̄ungo areqalo singilatiy. Saiamqa wau kalil e n̄ungo n̄amdamuq̄ di yeq̄num qaji di n̄ingi unsib e qa n̄ungo areqalo areqalo singilatiy.

¹² “E bole mern̄gwai. Tamo bei a e qa aqa areqalo singilatq̄as di wau kalil e yeq̄num qaji a dego yoq̄nqas. Osim ijo wau di bunyosim wau tulan̄ kokba yoq̄nqas. Di kiyaaq? E ijo Abu aqaq olo oq̄wai deqa. ¹³ E Qotei aqa N̄iri unum deqa n̄ingi ijo n̄am na in̄gi bei qa Qotei pailyq̄ab di e na in̄gi di engwai. Yim dena ijo Abu a n̄am koba oqas. ¹⁴ N̄ingi ijo n̄am na in̄gi bei qa Qotei pailyq̄ab di e na in̄gi di engwai.”

Yesus a aqa Abu minjima na aqa Mondor Bole qarinyiqas

¹⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “N̄ingi e qalaqalaibq̄ab di n̄ingi ijo anjam dauryoq̄nqab. ¹⁶ Amqa e ijo Abu minjitqa a na Aqaryain̄go Tamo qarinyim n̄ungoq̄ bosim singilat̄ngwas. Osim a bati gaigai n̄ingi koba na sqas. ¹⁷ Aqaryain̄go Tamo di a anjam bole qa Mondor. Tamo un̄gasari mandamq̄ endi unub qaji n̄angi Mondor di oqa keresai. N̄angi a uno-saieq̄nub. N̄angi a qa qaliesai dego. Ariya n̄ingi a qa qalie. A n̄ingi koba na unub. Bunuq̄na a bosim n̄ungo are miligiq̄ di sqas.

¹⁸ “E n̄ingi mandum angro bul urat̄ngwasai. E n̄ungoq̄ olo bq̄ai. ¹⁹ Sokiñala tamo un̄gasari mandamq̄ endi unub qaji n̄angi e olo nubq̄asai. Ariya n̄ingi e nubq̄ab. E n̄abile unum deqa n̄ingi dego n̄abile sqab. ²⁰ Sosibqa bati deqa n̄ingi endegsib qalieq̄ab, e na ijo Abu beteryesonam n̄ingi kamba e beterbesonab e n̄ingi beter̄ngejunum. ²¹ N̄ingi quiy. Tamo bei na e qalaqalaibq̄as di a ijo dal anjam dego qusim dauryoq̄nqas. Yim ijo Abu na kamba tamo di qalaqalaiyq̄as. E na dego tamo di qalaqalaiyoq̄nsiy aqaq di brantoq̄nsiyqa e segi qa babtoq̄nqai.”

²² Onaqa Judas bei Judas Iskariot sai a na Yesus endegsi nenemyej, “O Tamo Koba, kiyaaq ni tamo un̄gasari kalil mandamq̄ endi unub qaji n̄ungoq̄ di brantqa saidosim gago segiq̄ di brantoq̄nsim ni segi qa babtoq̄nqam?” ²³ Onaqa Yesus na minje, “Tamo bei na e qalaqalaibq̄as di a ijo anjam dauryoq̄nqas. Yim ijo Abu na kamba tamo di qalaqalaiyimqa aqo ijo Abu wo aqaq bosim a ombla gaigai sqom. ²⁴ Tamo bei a e qalaqalaibq̄asai di a ijo anjam dauryq̄asai. Anjam e na n̄ingi mern̄geq̄num qaji endi ijo anjam sai. Anjam endi ijo Abu e qarinyej qaji aqa anjam.

²⁵ “Anjam endi e n̄ingi koba na sosim mern̄geq̄num. ²⁶ Bunuq̄na Aqaryain̄go Tamo a n̄ungoq̄ bosim singilat̄ngwas. A Mondor Bole. Ijo Abu na a qarinyim ijo n̄am na bosim anjam kalil n̄ingi mern̄gekritq̄as. Osim n̄ungo areqalo tigeltet̄ngimqa anjam kalil e n̄ingi mern̄geq̄num qaji deqa olo are qaloq̄nqab.

²⁷ “E n̄ingi urat̄ngwa osiy n̄ungo are latet̄ngwai. E segi are lawo unum deqa e n̄ungo are latet̄ngwai. Mandam tamo bei na degsim n̄ungo are latet̄ngwa keresai. Deqa n̄ingi are gulbeingaiq. Osib ulaaib. ²⁸ E n̄ingi endegsim mern̄gonum quonub, ‘E n̄ingi urat̄ngsiy olo n̄ungoq̄ bq̄ai.’ N̄ingi e qalaqalaibonub qamu n̄ingi ijo anjam deqa areboleboleingwo qamu. Di kiyaaq? E ijo Abu aqaq olo oq̄wai deqa. Ijo Abu agi a na e tulan̄ bun̄bejunu. ²⁹ E ijo Abu aqaq oqosaisosim anjam endi mern̄gonum. Deqa bunuq̄na e ijo Abu aqaq oqitqa n̄ingi e qa n̄ungo areqalo torei singilatq̄ab.

³⁰ “Mandam endeqa gate koba Satan a beqnu. A na e gulbe bei ebqa keresai. Deqa e olo anjam olekoba totoryosiy mernjwasai. ³¹ Ijo are koba endegsi unu. Mandam qaji tamo unjgasari nanji qalieqab, e ijo Abu qalaqalaye qnum deqa anjam a na merbeqnu qaji di e dauryeqnum. Ariya ninji tigelab iga gilqom.”

15

Yesus a wain namanj bole

¹ Osiqa Yesus a olo marej, “E segi wain namanj bole. Ijo Abu a wain wau qa lanja. ² Ijo dani qudei nanji gei bole atqasai di ijo Abu na nanji ginjenjrsim taqal breinjrqas. Ijo dani nanji gei bole atelenqab di ijo Abu na gereinjrimqa nanji olo gei koba atelenqab. ³ Anjam kalil e nami mernjgoqnem qaji dena ninji gereinjegei koboej. ⁴ Ninji e beterbeseqniy. Yimqa e dego ninji beternjesqai. Nam dani a segi sqas di a geitqa keresai. Qoboq di beteresqas di a geitqas. Dego kere ninji e beterbeseqasai di ninji gei bole atqa keresai.

⁵ “E segi wain namanj bole. Ninji ijo dani bul. Tamo bei a e beterbeseqas di e dego a beteryesqai. Yimqa a gei koba atelenqas. Ninji e uratqab di ninji wau bei yqa keresai. ⁶ Tamo bei a e beterbeseqasai di a nam dani uge bul ginjenyosib taqal breiyib kangranamqa koroiyosib namyuwoq di breiyib yugwas.

⁷ “Ninji e beterbeseqas di ijo anjam nunjoq di soqnimqa ninji ingi bei qa Qotei pailyqab di a na ingi di engwas. ⁸ Ninji gei koba atelenqas ijo angro bole soqniy. Yimqa ijo Abu aqa nam tulan kobaqas. ⁹ Ijo Abu na e qalaqalabeqnu dego kere e na ninji qalaqalaingeqnum. Deqa ninji gaigai ijo qalaqalayo kumbraq di soqniy. ¹⁰ Ninji ijo dal anjam kalil dauryoqngab di ninji ijo qalaqalayo kumbraq di sqab. E ijo Abu aqa dal anjam dauryoqnsimqa aqa qalaqalayo kumbraq di unum dego kere. ¹¹ E segi areboleboleibeqnu deqa ninji dego areboleboleingonem. Ijo arebolebole di nunjoq di tulan kobaoqnem. Utru deqa e na anjam endi ninji merngonum. ¹² Ijo dal anjam agiende. E na ninji qalaqalaingeqnum dego kere ninji segi qalaqalayo kumbra yoqniy. ¹³ Qalaqalayo kumbra tulan bolequja bei agiende. Tamo bei na aqa was nanji aqaryainjrqas osimqa aqa segi nambile uratosim moiqas. Qalaqalayo kumbra dena qalaqalayo kumbra kalil tulan bunjrejunu. ¹⁴ Ninji ijo anjam kalil e na mernjeqnum qaji endi dauryqab di ninji ijo segi was bole sqab. ¹⁵ Anjam kalil ijo Abu na e merbeqnaq queqnum qaji di e ubtosim ninji mernjeqnum. Deqa e ninji ‘was’ mernjeqnum. E ninji ‘kanjal tamo’ mernjgosaieqnum. Kanjal tamo a aqa tamo koba aqa wau qaliesai.

¹⁶ “Ninji na e giltbosai. E na ninji giltngem. Osim ninji wau engem. Ninji gilsib gei koba atelenqonibqa nunjo gei gaigai sqajqa deqa e na ninji wau engem. Deqa ninji ijo nam na ingi bei qa ijo Abu pailyqab di a na ingi di engwas. ¹⁷ E na ninji dal anjam endegsi mernjwai. Ninji segi qalaqalayo kumbra yoqniy.”

Mandam qaji tamo unjgasari nanji na

Yesus aqa angro nanji jeutnjreqnub

¹⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “Mandam qaji tamo unjgasari nanji na ninji jeutnjeqnum. Deqa ninji endegsi poingem, nanji namoqna e dego jeutboqneb. ¹⁹ Ninji mandam qaji tamo unub qamu mandam qaji tamo unjgasari nanji na ninji qalaqalaingeqnum qamu. Agi nanji na nanjo segi was nanji qalaqalainjreqnub dego kere. Ariya ninji mandam qaji tamo sai. E na ninji giltngem deqa ninji mandam qaji kumbra urateb. Utru deqa mandam qaji tamo unjgasari nanji na ninji jeutnjeqnum. ²⁰ E nami merngonum, kanjal tamo na aqa tamo koba bunyqa keresai. Ninji anjam deqa are qaliy. Jeu tamo nanji na e ugeugeiboqneb dego kere nanji na ninji ugeugeingonqab. Nanji ijo anjam dauryoqneb qamu nanji nunjo anjam dego dauryeqnub qamu. ²¹ Ariya nanji ijo Abu e qarinjbej qaji a qa qaliesai. Deqa nanji ninji ugeugeingonqab. Di kiyayqa? Ninji ijo nam ejunub deqa.

²² “E bosim nanji anjam minjrosai qamu nanji une saiqoji unub qamu. Ariya e nanji anjam minjrem deqa nanji nango une ulitqa gam saiqoji. ²³ Tamo bei na e jeutbqas di a na ijo Abu dego jeutqas. ²⁴ E manwa qudei tamo bei na nami yosaiqonej qaji di nanjo ambleq di babtosa qamu nanji une saiqoji unub qamu. Ariya e nanjo ambleq di manwa qudei babteqnamqa nanji unoqnsib aqo ijo Abu wo jeutjeqnum. ²⁵ Nanjo kumbra dena dal anjam bei nenjrenq di unu qaji di aqa damu brantej. Anjam agiende, ‘Tamo nanji e lanja jeutbeqnum.’

²⁶ “Aqaryainjo Tamo a ijo Abu ombla unub. E na a qarinyit nunjoq bqas. A anjam bole qa Mondor. A ijo Abu aqaq dena bqas. Bosim ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosim marqas. ²⁷ Ninji dego ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosim marqab. Di kiyayqa? Nami e ijo wau utru atem bati deqa ninji e ombla sosib ijo wau unoqneb dena bosib agi bini ninji e ombla unum.

16

1 “Ningi ijo ñam uratosib ulonjaib deqa e na anjam endi merngeqnum. 2 Bunuqna jeu tamo nanngi na ningi taqal breingosib ningi olo Qotei tal miligiq gilqa saidngwab. Osib bati bei bamqa nanngi na ningi moiyoitngooqnaq. Osib endegsib are qaloqnaq, ‘Iga Qotei aqa wau ojeqnum deqa iga na nanngi moiyoitnreqnum.’ 3 O ijo angoro, jeu tamo nanngi aqo ijo Abu wo qa qaliesai deqa nanngi ningi degngwab. 4 Nanngi ningi degngwabqa ningi ijo anjam e bini merngeqnum qaji endeqa olo are qaliy.”

Yesus a Mondor Bole qa anjam marej

Osiga Yesus a olo marej, “Nami e ningi koba na soqnem bati deqa e na anjam endi ningi merngosaiogqnem. 5 Sokiñala e ningi uratngsiy ijo Abu e qarinqbej qaji aqaaq olo oqwai deqa bini e anjam endi ningi merngeqnum. Ariya ningi kamba e nenembosaieqnum, ‘Ni qabitqam?’ degbosai. 6 E ningi anjam endi merngeqnum deqa ningi are gulbeingeqnu. 7 E bole merngwai. E ningi uratngsiy oqwai. E oqwasai di Aqaryaingo Tamo agi Mondor Bole a nungoq bqasai. Utru deqa e ningi uratngsiy oqwai. E oqsiy Mondor qarinyitqa a nungoq bqas. 8 Bosimqa mandam qaji tamo ungasari nanngo une babetnjroqnm nanngi poinjroqnaq. Kumbra bole qa utru dego a na osornjroqnm nanngi qalieoqnaq. Qotei a tamo ungasari nanngi peginjrqas kumbra di dego nanngi qalieqajqa deqa Mondor na nanngi osornjroqnaq. 9 A na mandam qaji tamo ungasari nanngo une babetnjroqnaq. Di kiyaaqa? Nanngi e qa nanngo areqalo sinjilatosaieqnum deqa. 10 Kumbra bole qa utru dego a na nanngi osornjroqnaq. Di kiyaaqa? E ijo Abu aqaaq oqitqa ningi e olo nubqasai. 11 Qotei a tamo ungasari nanngi peginjrqas kumbra di dego Mondor na nanngi osornjroqnaq. Di kiyaaqa? Qotei na mandam endeqa gate koba Satan pegiyosim njamyuwoq waiyqas.

12 “E anjam gargekoba ningi merngwajqa ijo areqaloq di unu. Bini e merngwasai. Di kiyaaqa? Nungo areqalo na ojqaa keresai deqa. 13 Ariya anjam bole qa Mondor a bosimqa nungo areqalo gereiyetngimqa ningi anjam bole kalil poinjekritqas. Aqa segi areqalo na anjam merngwasai. A anjam quooqsim di segi ningi merngoqnaq. Osim kumbra mondon brantelenqas qaji di dego ubtoqnsim merngoqnaq. 14 A ijo anjam osim ningi merngoqnaq. Kumbra dena a na ijo ñam koba ti ijo sinjila koba ti boleq atqas. 15 Ijo Abu aqa inngi inngi kalil di ijo inngi dego. Deqa e ningi merngonum, Qotei aqa Mondor na ijo anjam osim ningi merngoqnaq.”

Yesus aqa angoro nanngi are gulbeinjrimqa olo bunuqna nanngi areboleboleinjrqas

16 Osiga Yesus a olo marej, “Sokiñala ningi e nubqasai. Olo sokiñala ningi e nubqab.” 17 Onaqa Yesus aqa angoro nanngi segi segi maroqneq, “Yesus a marqo, ‘Sokiñala ningi e nubqasai. Olo sokiñala ningi e nubqab.’ A dego marqo, ‘E ijo Abu aqaaq olo oqwai.’ A kiyaaqa degsi marqo?” 18 Nanngi degsib maroqnsib olo maroqneq, “Yesus a kiyaaqa marqo, ‘Sokiñala?’ Anjam di aqa utru iga poigosai.”

19 Nanngi Yesus aqa anjam deqa nenemyqa laqnaq di qalieosiqaa endegsi minjrej, “E ningi merngonum, ‘Sokiñala ningi e nubqasai. Olo sokiñala ningi e nubqab.’ Ijo anjam di aqa utru ningi poingosai deqa ningi segi segi qaireqnum. 20 O ijo angoro, e bole merngwai. Ningi akam ti sosib are tulan gulbeingwas. Amqa mandam qaji tamo ungasari nanngi areboleboleinjrqas. Ariya nungo are gulbe di olo koboamqa ningi tulan areboleboleingwas. 21 Uña a angoro oqajqa batiqnaqa aqa jejamu tulan jaqatinyeqnaqa a are gulbekobaiyeqnu. Ariya a angoro osim aqa jaqatinq koboamqa a aqa jaqatinq deqa olo are qalqasai. A angoro osim deqa tulan areboleboleiyqas. 22 Dego kere bini ningi are gulbeingwo. Ariya bunuqna e ningi olo ningitqa ningi are gulbe di uratosib tulan areboleboleingwas. Nungo arebolebole di tamo bei na olo yaingwa keresai. 23 Bati deqa ningi olo e anjam bei nenembqasai. E bole merngwai. Ningi ijo ñam na inngi bei qa Abu pailyqab di a na inngi di engwas. 24 Ningi nami ijo ñam na Qotei pailyosaiogqneq. Ariya bini ningi inngi bei oqajqa are soqnmqa ningi ijo ñam na Qotei pailyoqniy. Osib deqa ningi inngi di osib tulan areboleboleingwas.”

Yesus a mandam endeqa sinjila kalil gotranjyosiq tigelejunu

25 Osiga Yesus a olo marej, “E ningi yawo anjam merngoqnaq. Bunuqna e olo yawo anjam bei ningi merngwasai. Anjam aqa damu geregere plaltosiy ijo Abu qa merngoqnaq. 26 Bati deqa e segi ningi qa Abu pailyqasai. Ningi ijo ñam na Abu pailyoqnaq. 27 Ijo Abu a segi na ningi qalaqalaingeqnu. Di kiyaaqa? Ningi e qalaqalaiboqnsib e Qotei aqaaq na bem degsi poinjeqnu deqa. 28 Nami e ijo Abu aqaaq na bosim mandamq aiyem. Sokiñala e olo mandam uratosiy aqaaq olo oqwai.”

29 Onaqa Yesus aqa angoro nanngi aqa anjam di qusib minjrej, “Od, endego ni boleq di anjam ubtosim mergosai. Ni yawo anjam mergosai. 30 Deqa bini iga poigwo, ni kumbra kalil qa

qalieonum. Deqa iga ni nanjam bei nenemmqasai. Ni namoqna gago nenem qalieonum. Utru deqa iga ni qa gago areqalo singilatosis maronum, bole, ni Qotei aqqa na bem.”

³¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ningi e qa nunjo areqalo singilatosis e? Di keretonub. ³² Ningi quiy. Bati bei bqas agi bqo. Sokiñala jeu tamo nanji na ningi teteingibqa ningi kalil segisegosis nunjo qureq jaraiqab. Jaraiyibqa e segi sqai. Bole, e segi sqasai. Ijo Abu a e ombla sqom. ³³ E anjam endi ningi mernjeqnum. Di kiyaaqa? Ningi na e beterbosis are lawo sqajqa deqa. Bole, ningi mandamq endi gulbe koba oqñqab. Di unqum. E segi na mandam endeqa singila kalil gotranjosim tigelejunum. Deqa ningi are singilatosis soqniy.”

17

Yesus a aqa angro nanji qa pailyej

¹ Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa lan goge tarosisqa Qotei endegsi pailyej, “O Abu, bati brantqo. E ino segi Angro qujai unum deqa ni ijo ñam kobaqujatimqa e kamba dego ino ñam kobaqujatqai. ² Ni e singila ebem. Singila dena e na tamo ungasari kalil nanji taqatnjroqñqai. Osiy tamo kalil ni na ebem qaji nanji ñambile enjritqa nanji ñambile gaigai sqab. ³ Nambile gaigai sqajqa kumbra agiende. Tamo e na ñambile enjreknun qaji nanji ni qa bole qalieeqnub. Agi ni segi Qotei bole. Nanji e Yesus Kristus qa dego bole qalieeqnub. Agi ni na e qarinqbonam mandamq aiyem. Nambile gaigai sqajqa kumbra agide.

⁴⁻⁵ “O Abu, e mandamq endi ino ñam koba ti ino singila koba ti babtoqnem. Osim wau kalil ni na ebem qaji di yekritem. Nami mandam a brantosisaonaqa e ni ombla ñam koba ti soqnem. Ñam di ni na olo ebimqa aqo ombla ñam koba ti sqom.

⁶ “Tamo kalil ni na ebem qaji nanji di e na ino ñam osornjroqnem. Deqa nanji ino anjam dauryoqne. Nanji ino segi tamo soqne deqa ni na nanji mandamq endena elerjosim e ebem. ⁷ Bini nanji qalieonub, ingi ingi kalil ni na e ebem qaji di inoq dena branteb. ⁸ Nanji degsib qalieonub. Di kiyaaqa? Anjam kalil ni na e merbem qaji di e kamba nanji minjrnun nanji qe. Qusib ni na e qarinqbonam bem anjam di nanjo areqaloq di singilateb. Osi endegsi poinjrej, e inoq dena bem.

⁹ “E nanji qa ni pailmonum. E mandam qaji tamo ungasari nanji qa ni pailmosai. Tamo ni na ebem qaji nanji qa segi e ni pailmonum. Di kiyaaqa? Nanji ino tamo unub deqa. ¹⁰ Ijo tamo kalil nanji di ino dego. Ino tamo kalil nanji di ijo dego. Nanjoq dena e ñam kobaquja eqnum.

¹¹ “E inoq olo bqai. Deqa e mandamq endi olo sqasai. Ariya tamo ni na ebem qaji nanji mandamq endi sqab. O Abu, ino kumbra kalil tulan boledamu. Ni segi qujai une saiqoji. Ino ñam koba ni na ebem qaji ñam dena ni na ijo tamo nanji taqatnjroqnime. Amqa aqo aiyel are qujaitosim unum dego kere nanji kamba are qujaitosib sqab. ¹² E nanji koba na sosimqa ino ñam kobaquja ni na ebem qaji ñam dena nanji taqatnjroqnem. Deqa ijo angro bei padalosai. Angro qujai agi ni nami padalqajqa giltem qaji a segi padalqas. A padalamqa ino anjam nenjrenq di unu qaji di aqa damu brantqas. ¹³ E olo inoq bqai. Ijo segi arebolebole tulan kobaosim tamo ni na ebem qaji nanjoq di gaigai sqajqa deqa e mandamq endi sosimqa anjam endi mareqnum.

¹⁴ “E na nanji ino anjam minjroqnem. Utru deqa mandam qaji tamo ungasari nanji na nanji jeutnjreknub. Nanji mandam qaji tamo sai. Agi e dego mandam qaji tamo sai. ¹⁵ Ni na nanji joqsim nanji mandam uratosib lan qureq oqwayqa deqa e ni pailmosai. Nanji mandamq endi soqñib ni na nanji taqatnjroqnim tamo uge Satan na nanji ugeugeinjraim deqa e ni pailmonum. ¹⁶ Nanji mandam qaji tamo sai. Agi e dego mandam qaji tamo sai. ¹⁷ Ino anjam kalil bole. Ni ino anjam bole di nanji minjroqne. Yimqa anjam di nanjo are miligiq di wauoqñimqa nanji ino segi tamo tintin sqab. ¹⁸ Nami ni na e qarinqbonam mandamq aisim tamo ungasari nanjo ambleq di soqnem. Deqa e kamba tamo ni na ebem qaji nanji qarinqjritqa mandam qaji tamo ungasari nanjo ambleq di sqab. ¹⁹ E nanji qa are qalsiy ijo segi jejamu ni emekritqai. Ijo kumbra dena nanji ino segi tamo tintin sosib ino anjam bole dauryoqñqab.

²⁰ “E ijo angro 11 nanji qa segi ni pailmosai. Bunuqna nanji ijo anjam mare mare laqñibqa tamo ungasari gargekoba nanji nanjo anjam quoqnsib e qa nanjo areqalo singilatsoqñqab. E nanji qa dego ni pailmonum. ²¹ O Abu, ni ijoq di unum. E dego inoq di unum. Aqo aiyel are qujaitosim unum. Ijo segi tamo ungasari kalil nanji dego aqo aiyel koba na are qujaitosim sqajqa deqa e ni pailmonum. Yimqa mandam qaji tamo ungasari nanji qalieqab, ni na e qarinqbonam bem. ²² Aqo aiyel are qujaitosim unum. Ñam koba ni na ebem qaji di e kamba olo ijo segi tamo ungasari nanji enjrem. Di kiyaaqa? Nanji dego aqo aiyel koba na are qujaitosim sqajqa deqa. ²³ E ijo segi tamo ungasari nanjoq di unum. Ni ijoq di unum. Kumbra dena nanji kalil dego aqo aiyel koba na are qujaitosim sqom. Soqñimqa mandam qaji tamo ungasari nanji na nanji unjrsibqa qalieqab, ni na e

qariñbonam bem. Osib qalieqab, ni e qalaqalaibeqnum dego kere ni ijo segi tamo unğasari nanği qalaqalainjreqnum.

²⁴“O Abu, tamo unğasari ni na ebem qaji qure e sqai di nanği dego e ombla qure dia sqom. E deqa ni pailmonum. Nanği e ombla sosibqa ñam koba ni na ebem qaji di unqajqa deqa ti e ni pailmonum. Nami ni mandam atosaisosimqa ñam koba di e ebem. Di kiyaya? Ni na e qalaqalaiboqnem deqa. ²⁵O Abu, ino kumbra kalil tulañ bole tiñtin. Mandam qaji tamo unğasari nanği ni qa qaliesai. Ariya e ni qa qalie bole. Ijo segi tamo unğasari nanği dego ni qa qalie bole. Deqa nanği qalieonub, ni na e qariñbonam bem. ²⁶E ino ñam nanği osornjroqnem. Nanği olo osornjrqai. Yimqa ni na e qalaqalaibeqnum dego kere nanği ino qalaqalaiyo kumbraq di sqab. Amqa e segi nanği koba na sqom.”

18

Judas a Yesus osiq jeu tamo nanço banq di atej

¹ Yesus a degsi Qotei palyosiq koboonaqa a na aqa anğro nanği joqsıqa koba na walwelosib Kidron ya dosib taqal beiq aısib nañu agu beiq di soqneb. ²Bati gaigai Yesus aqa anğro nanği koba na nañu agu dia koroqneb. Deqa Yesus aqa anğro Judas agi Yesus osim jeu tamo nanço banq di atqas qaji a nañu agu di qaliesoqnej. ³Deqa a na qaja tamo gargekoba nanği wañal ti lam ti sebru ti eleñonab joqsıqa nañu agu deq gileb. Atra tamo kokba ti Farisi ti nanği na nanği qariñjnab Yesus ojqa gileb. Rom nanço qaja tamo qudei dego nanği koba na gileb. ⁴Gulbe kalil Yesus aqaq di brantqas qaji di a nami qaliesoqnej. Deqa qaja tamo nanği aqaq bonabqa a nanço areq aısıqa nenemnjrej, “Ningi yai qa bonub?”

⁵ Onaqa nanği na kamba minjeb, “Iga Yesus Nasaret qaji a qa bonum.” Onaqa Yesus na minjrej, “E agiende.” Judas agi Yesus osıqa qaja tamo nanço banq di atej qaji a nanği koba na tigelesoqneb. ⁶Onaqa nanği Yesus aqa anjam di qusibqa qore na ululoñosib ñereñeb.

⁷ Onaqa Yesus na olo nenemnjrej, “Ningi yai qa bonub?” Onaqa nanği na minjeb, “Iga Yesus Nasaret qaji a qa bonum.” ⁸Onaqa Yesus na minjrej, “E nami merñgonum, e agiende. Ningi e qa bonub di e segi ojıy. Ijo anğro nanği uratnjrib gileb.” ⁹Yesus a nanği degsi minjrej deqa aqa anjam bei nami marej qaji di aqa damu brantej. Agi a nami endegsi marej, “O Abu, tamo nanği ni na ebem qaji bei e uratit padalqasai.”

¹⁰ Onaqa jeu tamo nanği Yesus ojeqñab Saimon Pita na aqa sebru osıqa atra tamo gate aqa kanğal tamo bei gateq di qalqajqa waiyej grosıqa dabkala segi gentetej. Kanğal tamo di aqa ñam Malkus. ¹¹Onaqa Yesus na Pita minjrej, “Ino sebru olo ate. E jaqatın koba oqai. Jaqatın di ya uge uyo bul. Di uyqai. Ijo Abu na merbej, ‘Ni jaqatın di oqam.’”

Qaja tamo nanği Yesus ojsib Anas aqa talq osib aiyeb

¹² Onaqa qaja tamo nanği ti nanço gate koba a ombla na Yesus ojsib aqa ban tonteteb. ¹³Osib Kaiafas aqa sou Anas aqa talq osib aiyeb. Kaiafas a wausau deqa Juda nanço atra tamo gate soqnej. ¹⁴Agı a nami Juda tamo kokba nanği minjrej, “Tamo qujai a tamo unğasari kalil nanği qa moiqas di kere.”

Pita a marej, “E Yesus aqa anğro sai”

¹⁵ Qaja tamo nanği Yesus osi aiyeqñabqa Saimon Pita a qoreq na Yesus dauryosiq aiyej. Yesus aqa anğro bei dego a dauryosiq aiyej. Anğro di atra tamo gate a qalie. Deqa a Yesus dauryosiq torei jeñ miligiq gilsiq atra tamo gate aqa talq di brantej. ¹⁶Ariya Pita a siranme qala oqeq di tigelesoqnej. Onaqa Yesus aqa anğro agi atra tamo gate a qaliesoqnej qaji a na siranme taqato uña minjnaqa odyonaqa Pita osiq ombla na jeñ miligiq gilsib tal qalaq di tigelesoqneb. ¹⁷Onaqa siranme taqato uña a na Pita nenemyej, “Ni Yesus aqa anğro kiyo?” Onaqa Pita na kamba minjrej, “Eo. E aqa anğro sai.” ¹⁸Kanğal tamo nanği ti tal taqato tamo nanği ti yornjrnaqa ñam tunğuyosib ñamyuwo areq di tigelesosib ñam yoroqneb. Onaqa Pita a dego bosiq nanği koba na tigelesosib ñam yoroqneb.

Atra tamo gate a anjam gargekoba Yesus nenemyoqnej

¹⁹ Bati deqa atra tamo gate a anjam gargekoba Yesus nenemyoqnej. Yesus aqa anğro nanği qa ti aqa anjam a na tamo unğasari nanği minjroqnej qaji deqa ti nenemyoqnej. ²⁰Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E boleq di tamo unğasari nanği anjam minjroqnem. E bati gaigai Qotei tal miligiq di, atra tal miligiq di, Juda nanço koro sawaq di anjam palontoqnsim minjroqnem. E uliosim anjam minjrosaiqnem. ²¹Deqa ni kiyaya e nenemkobaibeqnum? Tamo unğasari ijo anjam quoqneb qaji nanği segi nenemnjrimqa nanği na mermqab. E anjam minjroqnem qaji di nanği qalie.”

²²Yesus a atra tamo gate degsi minjnaqa qaja tamo bei Yesus aqa areq di tigelesoqnej qaji a ban lubtosıqa Yesus aqa ulatamuq di qalej. Osıqa minjrej, “Ni kiyaya atra tamo gate aqa medabu ojonum?” ²³Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E anjam maronum endi gisanamqa ubtosim merbe. Ariya ijo anjam boleamqa ni kiyaya e lubonum?”

²⁴ Onaqa Anas na aqa qaja tamo nanji minjrnaqa Yesus osib atra tamo gate Kaiafas aqag gileb. Yesus aqa ban tonto qorbi sonaq osi gileb.

Pita a olo marej, "E Yesus aqa angro sai"

²⁵ Saimon Pita a njamuwo areq di tigelesosiq nam yoreqnaqa tamo qudei na minjeb, "Ni dego Yesus aqa angro bei kiyo?" Onaqa Pita a saidosiq minjrej, "Eo. E aqa angro sai."

²⁶ Onaqa atra tamo gate aqa kanjal tamo bei na Pita minjrej, "E ni kiyo Yesus omba nañu aguq di sonam numonum?" Tamo di agi Pita na tamo dabkala gentetej qaji aqa was.

²⁷ Onaqa Pita a olo saidosiq minjrej, "Di e sai." Pita a degsi gisanjoqalubtonaqa tuwe anjamej.

Juda tamo kokba nanji na Yesus osib Pailat aqa talq gileb

²⁸ Onaqa nobqolo malu qameqnaq Juda tamo kokba nanji na Kaiafas aqa talq dena Yesus osib Rom nanjo mandor Pailat aqa tal kobaqujaq gileb. Nanji tal miligiq gilosai. Nanji endegsib are qaleb, "Pailat a Juda tamo sai. A sawa bei qaji tamo. Deqa iga aqa tal miligiq gilqa getento. Gago dal anjam degsi unu. Iga aqa tal miligiq gilqom di iga une ti sqom. Deqa gago yori bati koba brantimqa iga inji uyqa keresaiigwas." Nanji degsib are qalsib deqa nanji Pailat aqa tal miligiq gilosai. ²⁹ Nanji oqeq di tigelesonabqa Pailat a segi oqedosiq nanjoq di brantej. Brantosiq nenemnjrej, "Tamo endi aqa une kiye qa ninji a osib ijoq bonub?" ³⁰ Onaqa nanji na Pailat minjrej, "Tamo endi a kumbra uge yosai qamu iga inoq osi bosai qamu."

³¹ Onaqa Pailat na olo minjrej, "Ninji a olo osi aisib nunjo segi dal anjam na aqa une qa pegiyiy." Onaqa nanji na kamba Pailat minjrej, "Iga Juda tamo. Deqa iga na tamo moiyoqqa keresai." ³² Nanji Pailat degsib minjrej deqa anjam bei Yesus a nami marej qaji di aqa damu brantej. Agi Yesus a gam kiye na moiqas di a segi nami ubtej.

³³ Onaqa Pailat a olo puluosiq aqa tal miligiq gilsiq aqa qaja tamo nanji minjrnaqa nanji na Yesus osib aqa areq beb. Bonabqa Pailat na nenemyej, "Ni Juda nanjo Mandor Koba e?"

³⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ni ino segi areqalo na anjam di merbonum kiyo tamo qudei na e qa saimonub qusim anjam di merbonum kiyo? Ni e merbe." ³⁵ Onaqa Pailat na olo minjrej, "E Juda tamo e? Sai. Ni que. Ino segi len agi Juda nanji ti atra tamo kokba ti nanji na ni osib ijoq bonub. Deqa ni merbe. Ni une kiye yonum deqa ni osi bonub?"

³⁶ Onaqa Yesus na minjrej, "E mandam qaji mandor sosai. Degsi so qamu Juda nanji na e ojeqnaq ijo wau tamo nanji njirosib qoto itnjreb qamu." ³⁷ Onaqa Pailat na olo Yesus nenemyej, "Ni bole mandor e?" Onaqa Yesus na minjrej, "Od, ni kere merbonum. E mandor. E anjam bole ubtqajqa deqa mandamq aisim nambabem. Tamo kalil anjam bole dauryeqnub qaji nanji ijo anjam queqnaq." ³⁸ Onaqa Pailat na nenemyej, "Anjam bole di kiye?"

Juda nanji na Pailat minjrej, "Ni Yesus namburbasq di qame!"

Pailat a degsi marsiq a olo oqedosiq aqa qaja tamo kokba nanjoq gilsiq minjrej, "E tamo endi aqa jejamuq di une bei unosai. ³⁹ Deqa e nunjo kumbra bei dauryqai. Wausau gaigai nunjo yori bati koba branteqnaqa e na tamo qjai tonto talq dena uratoqnsim enjeqnum. Deqa ninji na merbiy. Wausau endeqa e tamo yai uratosiy engwai? E Juda nanjo mandor endi uratosiy engwai e?" ⁴⁰ Onaqa Juda tamo kokba nanji olo tulan saidosib minjrej, "Ni a uratim oqedaiq. Tonto tamo Barabas a uratim oqedem." Nanji Pailat degsib minjrej. Barabas a lenjo ojo tamo.

19

¹ Onaqa Pailat a Yesus osiq aqa qaja tamo nanjo banq di atsiqa minjrej, "Ninji Yesus bu toqon na kumbainjiy." Degsi minjrnaqa nanji na Yesus osib bu toqon na kumbainjeb.

² Kumbainjeb koboonaqa nanji na sil luwit osib lulumosib dena mandor kokba nanjo gate tatal bul gereiyosib aqa gateq di atetosib singila na teqiyeb. Osib gara jugo olekoba lent mandor kokba nanji gaigai jigeqnaq deqaji bei osib Yesus jigeteb. A segi qa Mandor Koba maroqnej deqa nanji na kumbra degyeb. ³ Osib nanji Yesus aqa areq bosib a misilinyoqnsib gisan na binjiyoqnsib minjoqneb, "O Juda nanjo Mandor Koba, kaiye." Nanji degsib Yesus misilinyoqnsib ban lubtosib aqa ulatamuq di qaloqneb.

⁴ Onaqa Pailat a olo aqa talq dena oqedosiq aqa qaja tamo kokba nanji minjrej, "Ninji uniy. E Yesus aqa jejamuq di une bei yala unosai bole sai. Ninji di qalieqajqa deqa e Yesus olo nunjoq osi bonum." ⁵ Degsi minjrnaqa Yesus a oqedej. Gate tatal sil luwit na gereiyosib aqa gateq di atetej qaji de ti gara lent a jigeteb qaji de ti qorbi oqedej. Onaqa Pailat na minjrej, "Ninji tamo endi uniy."

⁶ Degsi minjrnaqa atra tamo kokba ti nanjo qaja tamo nanji ti Yesus unsibqa nanji murqumyoqnsib Pailat wainjoqnsib minjoqneb, "Ni a namburbasq di qame! Ni a namburbasq di qame!" Onaqa Pailat na minjrej, "Ninji segi na Yesus osib namburbasq di qamiy. E aqa

jejamuq di une bei unosai.”⁷ Onaqa Juda tamo kokba nanqi na olo Pailat minjeb, “Yesus a segi qa marqo, ‘E Qotei aqa Niri: Aqa une deqa a moiye. Gago dal anjam degsi unu.”

⁸ Onaqa Pailat a nanqo anjam di qusiqa a tulan ulaugetej. ⁹ Osiqa a olo Yesus osiq tal miligiq gilsiq nenemyej, “Ni sawa qabe qaji? Ni e merbe.” Onaqa Yesus a mequmesoqnej. A na kamba anjam bei Pailat minjosai. ¹⁰ Deqa Pailat na olo minjej, “Ni anjam bei merbqasai e? Ni que. E tamo kobaqaja. Deqa e ni uratmit ni gilqam. E ni uratmqasai di ni namburbasq di gainjosim moiqam. Ni degsi poimosai e?”

¹¹ Onaqa Yesus na Pailat minjej, “Qotei lan qureq di unu qaji a na ni singila emosai qamu ni e gulbe bei ebqa keresai qamu. Deqa ino une kiñala. Ariya atra tamo gate agi e ojsiq ino banq di atqo qaji aqa une kobaqaja.” ¹² Yesus na Pailat degsi minjnaq qusiqa olo oqedosiqa Juda tamo kokba nanqi minjrej, “Ungum. E Yesus uratit gilqas.” A nanqi degsi minjreanaqa nanqi na olo tulan saidoqnsib murqumyoqnsib minjoqneb, “Ni Yesus uratim gliaiq. Ni a uratqam di ni mandor koba Sisar aqa wau tamo bolesai. Yesus a marqo, ‘E segi mandor koba.’ A degsi marqo deqa a na Sisar jeu atqo.”

¹³ Nanqi na Pailat degsib minjreanaq qusiqa a olo Yesus osiq oqedosiqa aqa awo jaram kobaq di awoej. Pailat a gaigai tamo nanqo une qa peginjraq oqnsiq dia awoqnej. Jaram so qaji sawa di aqa ñam Meniñ Bijal. Hibru anjam na “Gabata” mareqñub. ¹⁴ Juda nanqo yori bati koba brantqa laqnej deqa yori bati aqa ingi kalil gereiyosib atnab soqnej. Sen bati 12 onaqa qanam jigeej. Deqa Pailat na Yesus osiqqa Juda tamo kokba nanqi minjrej, “Ningí nunqo mandor koba uniy.” ¹⁵ Onaqa nanqi tulan Jelenoqnsib minjoqneb, “Ni a taqal waiy! Osim namburbasq di qame!” Onaqa Pailat na nenemnjrej, “E nunqo mandor koba osiy namburbasq di qamqai e?” Onaqa atra tamo kokba nanqi na kamba minjeb, “Gago mandor bei saiqoji. Gago mandor qujai agi Sisar.” ¹⁶ Onaqa Pailat a nanqo areqalo dauryosiqqa Yesus osiq nanqo banq di atsiqa minjrej, “Ningí na Yesus osib namburbasq di qamiy.”

Yesus a namburbasq di gainej

¹⁷ Pailat a Juda tamo kokba nanqi degsi minjrnaqa qaja tamo nanqi Yesus osib aqa qawarq di aqa segi namburbas atetosib a ban ojsib Jerusalem uratosib osi gilsib sawa agu kiñala bei aqa ñam Tamo Gate Tanu di branteb. Ñam di Hibru anjam na “Golgota” mareqñub. ¹⁸ Di brantosib Yesus osib namburbasq di qameb. Tamo aiyel dego namburbasq di qamelenjeb. Yesus a ambleq di tigeltosib tamo bei aqa ban qonanq di tigeltjeb. Bei aqa ban wamq di tigeltjeb.

¹⁹ Onaqa Pailat a anjam bei nenqrenyosiq namburbas mutu gogeq di atej. A endegsi nenqrenyey, “Yesus Nasaret qaji a Juda nanqo Mandor Koba.” ²⁰ Sawa agu Yesus namburbasq di gainteb qaji di Jerusalem jojom. Deqa Juda tamo ungasari gargekoba nanqi gile beoqnsib anjam Pailat na nenqrenyey qaji di sisiyoqneb. Anjam di Hibru anjam na ti Rom nanqo anjam na ti Grik nanqo anjam na ti turtosiq nenqrenyey. ²¹ Onaqa Juda nanqo atra tamo kokba nanqi na Pailat minjeb, “Yesus a Juda nanqo Mandor Koba’ anjam degsi nenqrenyaim. ‘A marej, ‘E Juda nanqo Mandor Koba.’” anjam degsi nenqrenyey.”

²² Onaqa Pailat na minjrej, “Ungum. E anjam nenqrenyonum degesoqñem.”

²³ Ariya qaja tamo nanqi na Yesus namburbasq di qamsibqa aqa gara elenqa marsib giltelenjeb. Giltelenjosib tumbol qolqe ateb. Aqa gara jugo olekoba di gara banqa qujai na gereiyeb. Gara banqa bei na totoryosai. Gara di tulan boledamu. ²⁴ Deqa qaja tamo nanqi segi segi qairosib mareb, “Iga gara di bumbranqasai. Iga meniñ silali alanonam tamo yai aqa meniñ na bunjrqas a na gara di oqas.” Degsib marsib meniñ silali alanjeb. Nanqi kumbra di yeb deqa Qotei aqa anjam bei nenqrenq di unu qaji di aqa damu brantej. Anjam agiende, “Nanqi ijo gara elenqa marsib giltelenqab. Giltelenjosib meniñ silali alanqab.”

²⁵ Yesus aqa ai wo aqa ai yala wo namburbas utruq di tigelesoqneb. Maria Makdala qure qaji wo Klopas aqa njan Maria wo nanqi aiyel dego hosib koba na tigelesoqneb. ²⁶ Onaqa Yesus a tirosiqa aqa ai wo aqa anqro agi a tulan qalaqalaiyoqnej qaji de wo namburbas utruq di tigelesonab unjrsiqa aqa ai metosiq minjej, “O ai, di ino anqro.” ²⁷ Osiqa anqro di minjej, “Di ino ai.” Onaqa bati qujai deqa anqro dena Yesus aqa ai osiqqa aqa segi talq di ombla sosibqa taqatoqnej.

Yesus a moiyej

²⁸ Yesus a qalíeej, wau kalil aqa Abu na yey qaji di kobotej. Osiqa marej, “E ya qarbbqo.” A degsi marej. Di kiyaaq? Qotei aqa anjam bei nenqrenq di so qaji di aqa damu brantqajqa deqa. ²⁹ Onaqa qaja tamo nanqi Yesus aqa anjam di qusibqa gara ñenji bei osib wain isa kobaq di tuqteb. Tuqtosib namanj bei aqa dani osib mutuq di gara ñenji qosisib osib Yesus anaiyqajqa soqtosib aqa medabuq di ateb. Wain di ya nobu bei namburbas utruq di nami atnab soqnej qaji dena tigsib Yesus anaiyeb. ³⁰ Onaqa Yesus a wain isa koba di uysiqqa marej, “Bini e ijo wau kobotonum.” Degsi marsiqa aqa gate gulainjosiqqa mondor titosiq moiyej.

Qaja tamo bei na Yesus aqa jar banqaq di qamej

³¹ Juda nango yori bati koba brantqa laqnej deqa yori bati aqa ingi ingi kalil gereiyosib atnab soqnej. Nebe yori bati. Deqa Juda nanqi mareb, "Iga yori bati qa tamo nanqi namburbasq di uratnjrim sqasai." Osib nanqi Pailat aqa areq bosib minjeb, "Ni ino qaja tamo nanqi minjrimqa gilsib tamo namburbasq di gainjejunub qaji nango singa gentetnjribqa urur morejhabqa osib subq atqab." ³² Onaqa Pailat a nango anjam di qusiqa odosiq aqa qaja tamo qudei qarinnjrnaq gilsib tamo aiyel Yesus koba na namburbasq di gainjesoqneb qaji nango singa gentetnjreb. ³³ Osib Yesus aqa areq gilsib uneb a nami moiyej. Deqa nanqi aqa singa gentosai. ³⁴ Onaqa qaja tamo bei na aqa qaja osiq Yesus aqa jar banqaq di qamnaq lej ti ya ti aiyej. ³⁵ Nanqi kumbra di yonabqa e ijo segi namdamu na unem. E kumbra deqa saeqnsim laqnum. E segi qalieonum, ijo anjam bole. Deqa ninqi qusib nungo areqaloq di singilatiy. ³⁶ Qaja tamo nanqi kumbra di yeb deqa Qotei aqa anjam bei nengrenq di so qaji di aqa damu brantej. Agi endegsib nengrenyeb, "Nanqi aqa tanu bei gentqasai." ³⁷ Qotei aqa anjam bei dego aqa damu brantej. Anjam agiende, "Nanqi qaja na aqa jar banqaq di qamsibqa a koqyesqab."

Tamo aiyel na Yesus aqa jejamu osib sub bunujq di ateb

³⁸ Onaqa tamo bei aqa nam Josep a Yesus aqa jejamu osim subq atqa marsiqa Pailat a nenemyqa gilej. Josep a Arimatea qure qaji. A Yesus dauryoqnej qaji. A Juda tamo kokba nanqi ulainjrsiq deqa uliosiq Yesus dauryoqnej. A boleq di dauryosaiqnej. Ariya a Pailat aqa areq gilsiq nenemyej, "Ni e odbimqa e Yesus aqa jejamu osiy subq atqa kere e?" Onaqa Pailat na Josep odyonaqa a Yesus aqa jejamu osiq subq atqa gilej. ³⁹ Nikodemus agi nami qolo Yesus aqaq gilej qaji a dego Josep ombra na Yesus aqa jejamu osib subq atqa gileb. Nikodemus a gilqa osiqa nam so aqa ya quleq ti utru aiyela turtosiq gereiyosiq osi gilej. Nam so aqa ya di aqa gulbe 30 kilogram. ⁴⁰ Onaqa nanqi aiyel Yesus aqa jejamu osib gara boledamu na dalaosib nam so aqa ya di osib aqa jejamuq di liyeb. Juda nanqi na tamo subq atqa oqnsib degyeqnub.

⁴¹ Sawa Yesus namburbasq di qameb qaji qalaq di nañu agu bei soqnej. Nañu agu dia sub bunuj bei soqnej. Sub dia nami tamo bei atosaisoqneb. ⁴² Sub di isaq di sosai. A jom di soqnej. Juda nango yori bati aqa ingi ingi kalil gereiyqa bati brantej deqa nanqi aiyel na Yesus aqa jejamu osib sub miligiq di jugeb.

20

Yesus a subq na tigelej

¹ Yesus a subq di sonaq yori batiej. Olo nebeonaqa nobqolo ambru Maria Makdala qure qaji a tigelosiqqa Yesus aqa subq gilej. Gilsiq nam atej menin kobaquja sub me getenteb qaji di waqosiq taqal di sonaq unej. ² Unsiqa olo puluosiq urur ti aisiq Saimon Pita wo Yesus aqa angro agi a tulan qalaqalaiyoqnej qaji de wo nanqi aiyel itnjrsiqa minjrej, "Gago Tamo Koba aqa jejamu subq dena osib jaraiyonub. Qabia kiyo atonub di iga qaliesai."

³ Degsi minjrnaga Pita angro de wo nanqi anjam di qusibqa Yesus aqa sub unqajqa gileb. ⁴ Nanqi aiyel gurgurosib gilqonsib angro dena Pita bunyosiqqa namoosi gilsiq subq di brantej. ⁵ Osiq sub meq di tigelosiqqa miligi tirosiq gara Yesus dalaeb qaji di sonaq unej. A sub miligiq aiyosai. ⁶ Onaqa Saimon Pita a bunuqna bosiq torei sub miligiq aiyej. Aisiq a dego gara Yesus dalaeb qaji di unej. ⁷ Gara mutu bei Yesus aqa gate qoseteb qaji di lubosiq taqal beiq di sonaq unej. Gara mutu di gara qudei ti turtosiq sosai. A segiq di soqnej. ⁸ Onaqa angro namo subq di brantej qaji a dego sub miligiq aiyej. Aisiq gara di unsiq marej, "Bole." ⁹ Bati deqa nanqi aiyel Qotei aqa anjam bei nengrenq di so qaji di aqa utru geregere poinjrosaisoqnej. Anjam agiende, "Kristus a olo subq na tigelqas." ¹⁰ Ariya nanqi olo puluosib nango qureq aiyej.

Maria Makdala qaji a Yesus unej

¹¹ Onaqa Maria a sub qalaq di tigelesosiqqa akamoqnej. Akamoqnsiqqa sub miligi tirej. ¹² Tirosiqa lan angro aiyel sub miligiq di sonab unjrej. Nanqi gara qat jigsib Yesus nejoteb qaji lumeq di awesoqneb. Bei gateqsi bei singaqsi awesoqneb. ¹³ Awesosibqa Maria minjeb, "Unja, ni kiyaaq akameqnum?" Onaqa minjrej, "Nanqi ijo Tamo Koba osib jaraiyonub. Qabia kiyo atonub di e qaliesai." ¹⁴ Maria a nanqi degsi minjrsiq bulosiqqa aqa qoreq di Yesus a tigelesonaq unej. A qaliesai, di Yesus.

¹⁵ Onaqa Yesus na Maria minjej, "O unja, ni kiyaaq akameqnum? Ni yai unqa bonum?" Onaqa Maria a are qalej, "Tamo endi a nañu agu taqateqnu kiyo?" Degsi are qalsiq minjej, "Ni na kiyo ijo Tamo Koba osim sawa qabia atonum di merbimqa e gilsiy oqai." ¹⁶ Onaqa Yesus na minjej, "O Maria." Degsi minjrnaga Maria a Yesus qa poiyonaqa areiyosiq minjej, "O Rabonai." Di Hibru anjam. Aqa damu, "O Qalie Tamo Koba." ¹⁷ Onaqa Yesus na Maria minjej, "E ijo Abu aqaq oqosaiunum deqa ni e ojaim. Ni ijo was nanqoq gilsim endegsi

minjre, 'Yesus a marqo, "E ijo Abu aqaaq olo oqwai. Ijo Abu agi nungo Abu dego. Ijo Qotei agi nungo Qotei dego." ' Ni gilsim nanji degsi minjre."

¹⁸ Onaqa Maria Makdala qaji a Yesus aqa anjam di qusiqa gilsiq Yesus aqa angro nanji itnjrsiqa minjrej, "E gago Tamo Koba a unonum." Osiqa anjam kalil Yesus na minje qaji di olo nanji sainjrej.

Yesus aqa angro nanji na a uneb

¹⁹ Yori bati koboosi q bilaqtonaqa Yesus aqa angro nanji tal bei gogetosib siranme kalil qandimtelenosib warum miligiq di soqneb. Nanji Juda tamo kokba nanji ulainjrsib deqa degyeb. Onaqa bati qujai deqa Yesus a tal miligiq di brantosiqa nanjo ambleq di tigelosiq minjrej, "O ijo angro, ningi are lawo soqniy." ²⁰ Osiqa aqa ban ti jar banga ti nanji osornjrej. Onaqa nanji kalil Tamo Koba a unsibqa tulan areboleboleinjrej. ²¹ Onaqa Yesus na olo minjrej, "Ningi are lawo soqniy. Ijo Abu na e qarinqbei dego kere e ningi qarinqeqnum." ²² Yesus na aqa angro nanji anjam degsi minjrsiqa aqa mondor puynjrsiqa minjrej, "Ningi Qotei aqa Mondor Bole oiy. ²³ Ningi tamo ungasari nanjo une kobotetnjrqab di Qotei a dego nanjo une kobotetnjrqas. Ariya ningi tamo ungasari nanjo une kobotetnjrqasai di Qotei a dego nanjo une kobotetnjrqasai."

Tomas a Yesus unej

²⁴ Yesus a nanjoq di brantej di Tomas a nanji koba na sosai. Tomas a Yesus aqa angro 12 deqaji bei. Aqa nam bei Didimus. ²⁵ Onaqa Yesus aqa angro nanji gilsib Tomas itosib minjeb, "Iga gago Tamo Koba a unonum." Degsi minjnabqa a nanjo anjam di qunaq ugeiyonaq minjrej, "E ijo namdamu na Yesus aqa ban bile tutu na qameb qaji pirigi di unsiy ojqi di e marqai, 'Bole.' E aqa jar banga qaja na qameb qaji pirigi di dego unsiy ojqi di e marqai, 'Bole.' E unqasai di e bole qa marqasai."

²⁶ Ariya bati 7 koboonaqa Yesus aqa angro nanji olo tal miligiq di soqneb. Tomas a dego nanji koba na soqneb. Siranme kalil qandimesonabqa Yesus a tal miligiq di brantosiqa nanjo ambleq di tigelosiq minjrej, "O ijo angro, ningi are lawo soqniy." ²⁷ Osiqa Tomas minje, "O Tomas, ni ino ban gei na ijo ban bile qameb qaji pirigi ojsim unime. Ino ban waiyosim ijo jar banga qameb qaji pirigi dego oje. Areqalo aiyeltaim. Areqalo qujaitosim e qa ino areqalo singilat." ²⁸ Onaqa Tomas na Yesus minje, "O Yesus, ni ijo Tamo Koba. Ni ijo Qotei dego."

²⁹ Onaqa Yesus na olo Tomas minje, "Ni ino namdamu na e nubsim deqa ino areqalo e qa singilatonum e? Ariya tamo ungasari nanjo namdamu na e nubosai eqnub qaji nanji e qa nanjo areqalo singilatqab di nanji tulan areboleboleinjrqas."

Jon a anjam endi nengrenyej di aqa utru

³⁰ Yesus a Qotei aqa manwa tulan gargekoba aqa angro nanjo namdamuq di yoqnej. E aqa manwa quja quja segi buk miligiq endi nengrenyonum. ³¹ E anjam endi nengrenyonum. Di kiyaaqa? Ningi sisiyosib Yesus qa nungo areqalo singilatosis a bole Kristus Qotei aqa Niri degsi poingwajqa deqa. Osib ningi Yesus aqa nam na nambile gaigai sqajqa deqa.

21

Yesus aqa angro 7 nanji na Yesus uneb

¹ Onaqa bati bei Yesus a Taiberias ya agu qalaq di sosiqa aqa angro nanjoq di olo brantej. E deqa kiñala saqai. ² Ya agu qalaq di Yesus aqa angro 7 nanji soqneb. Angro bei Saimon Pita. Bei Tomas aqa nam bei Didimus. Bei Nataniel. Nataniel aqa qure utru Kana. Kana a Galili sawaq di unu. Sebedi aqa njiri aiyel nanji dego ya agu qalaq di soqneb. Ariya Yesus aqa angro aiyel dego nanji koba na soqneb. ³ Onaqa Saimon Pita na nanji minjrej, "E qe oqajqa deqa kakan waiyqa aiyeqnum." Onaqa nanji na minjeb, "Iga kalil koba na aiqom." Degsi minjsib nanji koba na aisib qobun gogetosib ya robuq oqsib kakan waiyoqneb. Di qolo. Waiyeqneb nebeej. Nanji qe bei osai bole sai.

⁴ Nobqolo ambru nanji qobun miligiq di sosib nam ateb Yesus a alile di tigelesonaq uneb. Nanji qaliesai, di Yesus. ⁵ Deqa a na nenemnjrej, "O ijo angro, ningi qe onub e?" Onaqa nanji na minjeb, "Eo. Iga qe osai." ⁶ Onaqa minjrej, "Ningi qobun aqa qala bei ban woq di kakan waiyiy. Waiyosib ningi qe oqab." Onaqa nanji Yesus aqa anjam di dauryosib ban woq di kakan waiyeb qe tulan ani eb. Qe di tulan gargekoba deqa nanji na soqtosib qobun goge di atqa keresaiinjrej.

⁷ Onaqa Yesus aqa angro agi a tulan qalaqalaiyoqnej qaji a na Pita minje, "Tamo di gago Tamo Koba." Onaqa Saimon Pita a anjam di qusiqa aqa gara jugo wauqa osiq piqte qaji di olo jigsisa qobun dena prugosiq yaq aisiq qawainjosiq Yesus aqa areq gilej. ⁸ Yesus aqa angro qobun miligiq di soqneb qaji nanji alile jojom 100 mita. Deqa kakan qe na maqesonaq nanji qobun na titosib aisib alile di tiryeb.

⁹ Alile di tiryosib ñam ateb di Yesus a nami ñam tunɣuyosiq qe koitonaq ñamyuwoq di sonaq uneb. Bem qudei dego sonaq uneb. ¹⁰ Deqa Yesus na minjrej, “Ñingi qe onub di qudei osi boiy.” ¹¹ Onaqa Pita a olo qobun gogetosiq kakan qe ti titosiq alile di atej. Qe di kokba. Qe kalil sisiyeb 153. Di qe gargekoba. Ariya kakan yala branosai.

¹² Onaqa Yesus na minjrej, “Ñingi bosib ingi uyiy.” Angro bei na yala nenemyosai, “Ni tamo yai?” Degosai. Nanɣi qalie, di nanɣo Tamo Koba. ¹³ Onaqa Yesus a ñamyuwoq jojomyosiq a bem ti qe ti di osiq nanɣi anainjronaq uyeb.

¹⁴ Yesus a subq na tigelosiq aqa angro nanɣoq di brantoaiyeltej. Bini qalubqo.

Yesus na Pita minje, “Ni ijo kaja du du nanɣi gereinjriime”

¹⁵ Nanɣi ingi uynab koboonaqa Yesus na Saimon Pita nenemyej, “O Saimon, Jon aqa ñiri, ni ijo angro kalil nanɣi bunjnsimqa ni segi e tulan qalaqalaibeqnum e?” Onaqa Pita na minje, “Od, Tamo Koba, ni qalieonum, e ni qalaqalaimeqnum.” Onaqa Yesus na minje, “Ni ijo kaja du du nanɣi gereinjriime.”

¹⁶ Osiq a olo Pita nenemyej, “O Saimon, Jon aqa ñiri, ni e tulan qalaqalaibeqnum e?” Onaqa Pita na minje, “Od, Tamo Koba, ni qalieonum, e ni qalaqalaimeqnum.” Onaqa Yesus na minje, “Ni ijo kaja nanɣi taqatnjriime.”

¹⁷ Osiq a olo nenemyej, “O Saimon, Jon aqa ñiri, ni e qalaqalaibeqnum e?” Yesus na Pita anjam di nenemyoqalubtej deqa Pita a are gulbeyonaq minje, “O Tamo Koba, ni kumbra kalil qa qalie. Deqa ni qalieonum, e ni qalaqalaimeqnum.” Onaqa Yesus na olo minje, “Ni ijo kaja nanɣi gereinjriime.”

¹⁸ “O Pita, e bole mermqai. Ni angro wala sosimqa ni ino segi areqalo dauryoqnsim sawa ni gilqajqa are soqnej qaji deq giloqnem. Ariya bunuqna ni qeliosimqa ino ban aiyel soqtim tamo bei na ni tontmosim sawa ni gilqajqa asgimqas qaji deq osi gilqas.” ¹⁹ Pita aqa moiqajqa gam di Yesus na ubtosiq degsi minje. Pita a gam dena moiym Qotei aqa ñam goge oqwas. Pita a di qalieqajqa deqa Yesus na degsi minje. Osiq a Pita minje, “Ni e daurbe.”

Anjam getento

²⁰ Osiq a Yesus a Pita ombla walweloqnsibqa Pita a bulosiq angro Yesus na tulan qalaqalayoqnej qaji a nanɣi aiyel daurnjreɣnaq unej. Angro di agi nami Yesus aqa angro nanɣi koba na ingi uyoqnsibqa a Yesus beteryosiq nenemyej, “O Tamo Koba, angro yai na ni osim jeu tamo nanɣo banq di atqas?” ²¹ Deqa Pita a angro di unsiqa Yesus nenemyej, “O Tamo Koba, bunuqna ino angro di a kumbra kiye turqas?” ²² Onaqa Yesus na Pita minje, “Angro di a moiyoqnsimqa e olo bqai degsi minjitqa ni deqa are koba qalaim. Di ino wau sai. Di ijo wau. Ni e daurbe.” ²³ Yesus na Pita degsi minje. Deqa angro di a moiqasai anjam di sawa sawaq gileqnaqa Kristen was kalil nanɣi quoqneb. Angro di a moiqasai Yesus na Pita degsi minjosai. A na minje, “Angro di a moiyoqnsimqa e olo bqai degsi minjitqa ni deqa are koba qalaim.”

²⁴ Yesus aqa angro di agi e segi. E na anjam endi nenɣrenyonum. E ijo segi ñamdamu na Yesus aqa kumbra kalil endi unsiq deqa nenɣrenyonum. Iga qalieonum, ijo anjam endi bole.

²⁵ Yesus a mandamq endi sosiq a kumbra tulan gargekoba yoqnej. Deqa e are qalonum, Yesus aqa kumbra kalil deqa nenɣrenyom di buk tulan tumbol kobaosim sawa sawa kalilq di maqosim sawa atqa keresaiqas.

YESUS AQA ANJAM MARO TAMO NANĠI

Yesus na aqa Mondor qarinyim aqa angro nanġoq aiaqs

¹ O Tiofilus, e nami anjam bei nengrenyosim inoq qarinyem. Kumbra kalil Yesus a yoqnej qaji deqa ti anjam kalil a na tamo unġasari nanġi minjroqnej qaji deqa ti utruq na nengrenyem. ² Nengrenyosim gilsimqa Qotei na Yesus osiq laj qureq oqej di patem. Yesus a laj qureq oqosaisosiq aqa segi angro giltnej qaji nanġi koroinjrnaqa Mondor Bole na aqa medabu singilatonaqa minjrej, "Ninġi ijo wau ojoqnsib ijo anjam mare mare laqniy." ³ Yesus a jaqatin osiq moisiq olo ħambile sosiq aqa angro nanġoq di brantoqnsiq marġwa gargekoba yeqnaqa nanġi unoqneq. Unoqnsib maroqneq, "Bole." Bati 40 qa a nanġoq di brantoqnej. Brantoqnsiq Qotei a tamo unġasari nanġo Mandor Koba sosim nanġi taqatnrqas anjam di minjroqnej. ⁴ Onaqa bati bei Yesus na aqa angro nanġi di olo koroinjrnaqa minjrej, "Ninġi Jerusalem urataib. Ijo Abu aqa Mondor ninġi nami engwa marej qaji deqa tariñoqnsib soqniy. E nami ninġi deqa mernġoqnem." ⁵ Jon a ya na tamo unġasari nanġi yansnjroqnej. Ariya bati qudei koboamqa e Mondor Bole aqa singila na ninġi yansnġwai."

⁶ Onaqa bati bei Yesus a olo aqa angro nanġi koroinjrnaqa nanġi na endegsib nenemyeb, "O Tamo Koba, bini bati endeqa kiyo ni na Rom nanġo singila kobotosim iga Israel tamo unġasari singila egimqa iga kamba mandam endi taqatqom?" ⁷ Onaqa Yesus na minjrej, "Ninġi bati di qalieqa maraib. Di nunġo wau sai. Di ijo Abu aqa wau. A segi na bati di giltej unu." ⁸ Ariya Mondor Bole a nunġoq bamqa ninġi singila osib e qa anjam mare mare laqniy. Ninġi Jerusalem endia, Judia sawaq di, Samaria sawaq di, sawa sawa kalil keretosib e qa anjam mare mare laqniy."

Yesus a laj qureq oqej

⁹ Yesus na aqa angro nanġi anjam degsi minjrnsiq a mandam uratosiq laj goge oqeqnaqa nanġi a koqyesoqneq. Onaqa lanġi na a kabutonaqa nanġi a olo unosai. ¹⁰⁻¹¹ Nanġi laj goge tarosib ħam ateqnabqa tamo aiyel gara qat jigeq qaji nanġi bosib nanġo areq di tigelosib minjreb, "O Galili tamo, ninġi kiyafa laj goge tarosib ħam ateqnub? Yesus a ninġi uratnġsqa laj goge oqeqnaq ninġi unonub mondon a degsim olo bqas."

Yesus aqa angro nanġi na tamo bei giltonab a Judas aqa sawa ej

¹²⁻¹³ Mana nanġi soqneq qaji aqa ħam Oliv mana. Mana di Jerusalem jomq di unu. Nanġi dena olo puluosib Jerusalem aisib tal gogetosib nanġo warum bei gogeqsi nanġi gaigai soqneq qaji deq gileb. Yesus aqa angro warum deq gileb qaji nango ħam agiende. Pita, Jon, Jems, Andru, Filip, Tomas, Bartolomyu, Matyu, Alfius aqa ħiri Jems, Jems bei aqa ħiri Judas, Saimon agi nami Rom nanġi winjrqaqqa maroqnej qaji. Yesus aqa angro 11 nanġi di warum deq gileb. ¹⁴ Nanġi ti unġasari qudei ti Yesus aqa was nanġi ti aqa ai Maria dego nanġi koba na gaigai warum dia korooqnsibqa are qujaitoqnsib Qotei pailyoqneq.

¹⁵ Bati bei tamo unġasari 120 Yesus qa nanġo areqalo singilateq qaji nanġi koroosib sonabqa Pita a nango ambleq di tigelosiq minjrej, ¹⁶⁻¹⁷ "O ijo was ninġi quiy. Qotei aqa anjam bei nengrenq di unu qaji di aqa damu bini brantqo. Anjam di aqa damu Qotei a nami brantqa marej deqa agi brantqo. Anjam di Qotei aqa Mondor na Devit minjnaq qusiq nengrenyonaq soqnej. A Judas qa nengrenyej. Judas agi iga koba na sosimqa Yesus aqa wau ojoqnem. Ninġi qalie, bunuqna a na jeu tamo nanġi gam osornjrnaqa Yesus ojeq." Pita a nanġi anjam degsi minjrej.

¹⁸ Judas aqa kumbra tulan uge. Aqa kumbra uge agiende. Juda tamo kokba nanġi na a silali yonabqa Yesus osiq nango banq di atej. A silali di osiq mandam taqal bei awaiyej. Awaiyosiq a mandam dia ulonjosiq aqa mene paraonaqa bi bilenej. ¹⁹ Bunuqna tamo unġasari kalil Jerusalem di soqneq qaji nanġi deqa qusibqa mandam di aqa ħam "Akeldama" waiyeb. Di nango segi anjam na ħam waiyeb. Ĥam di aqa damu, "Lej Aiqajqa Mandam."

²⁰ Ariya Pita a olo marej, "Devit a nami Qotei louqa buk miligiq di Judas qa endegsi nengrenyej, 'Aqa tal laja sqas. Tamo bei na olo aqa tal oqasai.' Osiqo olo Judas qa endegsi nengrenyej, 'Tamo bei na kamba aqa wau oqas.'

²¹ "Deqa ijo was ninġi quiy. Iga tamo bei giltonamqa a na Judas aqa sawa osim iga ti Yesus aqa wau ojqom. Iga nami Tamo Koba Yesus dauryosim laqnamqa bati deqa tamo nanġi iga koba na soqnem deqaji bei giltqom. ²² Jon yansnjro qaji aqa bati qa Yesus na aqa wau utru atej dena bosu bosiq Qotei a Yesus yaigosiq laj qureq oqej. Bati deqa tamo nanġi iga koba na soqnem deqaji bei giltonamqa a iga ti Yesus aqa wau ojqom. Ojsimqa Yesus a moisiq olo subq na tigelej deqa mare mare laqnoqom."

²³ Pita a nanġi anjam degsi minjrnaqa nanġi na tamo aiyel giltjnreb. Josep Matias wou giltjnreb. Josep aqa ñam bei Barsabas. Aqa ñam bei Jastas. ²⁴ Nanġi aiyel giltjnrsibqa endegsib pailyeb, "O Tamo Koba, ni tamo kalil nanġo areqalo qalie. Deqa tamo aiyel endi ni yai giltqam di iga osorgimqa tamo dena Judas aqa sawa osim aqa wau ojqs. ²⁵ Judas a wau di uratosiqa moisiq sawa uge ni nami a aiqajqa giltem qaji deq aiyej." ²⁶ Nanġi degsib pailyosib koboonaqa tamo yai na kamba Judas aqa wau ojqs deqa marsibqa meniñ silali alañeb. Alanonabqa Matias aqa meniñ na bunyej. Deqa nanġi Matias giltonabqa a Yesus aqa anjam maro tamo 11 nanġi koba na sosib wauoqneb.

2

Qotei aqa Mondor a mandamq aiyej

¹⁻² Onaqa Juda nango yori bati koba ñam Pentikos di brantej. Juda nango moma nanġi nami inġi meli bunuj otoreleñeb. Deqa olo are qalqajqa yori bati brantonaqa Yesus aqa tamo unġasari nanġi tal qujaiq di koroosib soqneb. Sonabqa lanġ goge na jagwa koba anjam ato bulosiq tal nanġi awesoqneb qaji deq aiyej. Aisiq tal keretej. ³ Onaqa inġi bei a ñam pulonġ bulosiq aisiq segi segiosiqqa nango gateq di awoeleñonaq uneb. ⁴ Bati deqa Mondor Bole a nango segi segi are miligiq aisiq meñ bulyetnrnaqa nanġi kalil qure utru segi segi nanġo anjam mareleñoqneb.

⁵ Bati deqa Juda tulanġ gargekoba sawa sawa kalilq di ñambabeb qaji nanġi Jerusalem di soqneb. Nanġi kalil Qotei qa louoqneb qaji. ⁶⁻⁷ Jagwa koba di anjam ato bulonaqa nanġi kalil queb. Qusibqa manġwa di unqajqa bosib koroeb. Koroosib nango segi segi qure utru anjam Yesus aqa tamo unġasari nanġi na mareqñab qusibqa prugugetoqneb. Osib maroqneb, "Tamo unġasari kalil endi Galili qaji. ⁸ Nanġi kiyersib gago segi segi qure utru anjam mareqñab iga queqnum?" ⁹ Iga qudei Partia, Midia, Elam, Mesopotemia, Judia, Kapadosia, Pontus, Esia qaji. ¹⁰ Iga qudei Frigia, Pamfilia, Isip qaji. Iga qudei Libia sawa aġi Sairini sawa jojom deqaji. Iga qudei Rom qaji. ¹¹ Iga qudei Juda tamo tinġin. Iga qudei Juda nango lou dauryqa marsim nango miligiq aiyem. Iga qudei Krit. Iga qudei Arebia qaji. Nanġi kiyersib gago segi segi qure utru anjam na Qotei aqa manġwa kalil qa saeqñab iga queqnum?" ¹² Juda kalil nanġi anjam degsib marsibqa prugugetoqñsib segi segi maroqneb, "Endi kumbra kiyero?" ¹³ Onaqa nanġi qudei yomuqñsib maroqneb, "Nanġi wain bunuj uysib deqa nanariosib anjam lanġ lanġa mareqñub."

Pita a anjam palontej

¹⁴ Onaqa Yesus aqa anġro 11 nanġi Pita ombla tigelosibqa Pita na aqa medabu waqtosiqqa endegsi marej, "Niñġi Juda ti tamo kalil Jerusalem endi unub qaji niñġi ti ijo anjam endi qusib poiñgem. ¹⁵ Niñġi maronub, 'Tamo unġasari nanġi di wain uysib nanarionub.' Di sai. Endego nobqolo koba. Wain uyqa bati sai. ¹⁶ Manġwa niñġi bini unonub qaji endeqa Qotei aqa medabu o tamo Joel a nami marej. Aġi a endegsi marej, ¹⁷ 'Qotei a marqo, "Diño bati jojomoqñimqa e na ijo Mondor qarinyitqa tamo unġasari kalil nanġoq aiqas. Aisim nunġo anġro mel ti nunġo anġro sebiñ ti nanġi siñgila enjrimqa nanġi ijo medabu osib anjam maroqñqab. Nunġo anġro wala nanġi ti nunġo tamo bole bole nanġi ti areqalo waqtetnrjoqñimqa ñeio buloqñsibqa ijo kumbra gargekoba unoqñqab. ¹⁸ Bati deqa e na ijo Mondor qarinyitqa ijo wau tamo ti ijo wau uña ti nanġoq aisim siñgila enjroqñimqa nanġi ijo medabu osib anjam maroqñqab. ¹⁹ Lanġ goge dia e manġwa gargekoba yoqñqai. Mandamq di dego manġwa gargekoba yoqñqai. Lenġ ti ñamyuwo ti qurem koba ti qarinyit mandamq aiqas. ²⁰ Senj ambruqas. Bai lentosim lenj bulqas. Amqa Tamo Koba a rianġ koba ti siñgila koba ti bqas. ²¹ Bati deqa tamo unġasari gargekoba nanġi Tamo Koba aqa ñam metosib pailyibqa a na nango pailyo qusim nanġi kalil elenjamqa nanġi so bole gaigai sqab." ' Qotei aqa medabu o qaji tamo Joel a nami anjam degsi marej.

²² "Deqa Israel tamo unġasari, niñġi ijo anjam endi quiy. Niñġi qalie, Qotei a Yesus Nasaret qaji aqa siñgila na manġwa gargekoba nunġo ambleq di yoqnej. A degyoqnej. Di kiyaqqa? Niñġi poiñgwaqqa, Qotei na a qarinyonaq bej. ²³ Bunuqna Qotei na Yesus olo osiq nunġo banq di atej. A nami kumbra degyqa marsiq aqa segi areqalo dauryosiq degyej. Degyonaqa niñġi na Yesus ojsib tamo uge nango banq di atnabqa nanġi a osib ñamburbasq di qalnab moiyej. Nunġo kumbra dena niñġi segi na Yesus qalsib moiyyoteb. ²⁴ Onaqa Qotei na Yesus olo subq na tigelatosiqqa moiyo aqa gulbe kobotej. Deqa moiyo na Yesus a olo ojqa keresai. ²⁵ Aġi Devit a nami Yesus qa endegsi marej, 'Tamo Koba a bati gaigai ijo ulatamuq di sonaq e uneqnum.

A ijo ban woq di unu deqa e padalqasai.

²⁶ Deqa e tulanġ arebolebolebeqnu. E arebolebole na anjam mareqnum.

O Qotei, inġi bole bole ni na e ebqajqa marem qaji di e oqajqa tariñoqñsim unum.

²⁷ Ni ijo qununġ uratim moiyo qureq aiqasai.

Ni ino segi angoro bolequja ni na giltem qaji aqa jejamu dego subq di uratim qusaqasai.

²⁸ Nambile sqajqa gam di ni na e osorbeqnum.

Ni e ombla sqam deqa e tulan arebolebolebeqnu.'

Devit a nami anjam degsi marej.

²⁹ "O ijo was, e bole mernjwaj. Gago moma Devit a moinaqa subq ateb. Aqa sub agi bini unu iga gaigai uneqnum. ³⁰⁻³¹ Nami Qotei na Devit minjej, 'Mondorj ino moma nanji paraosibqa leñ dena tamo bei a njambabqas. Amqa e na tamo di gilitqqa ni mandor koba unum dego kere a kamba ino sawa osim Mandor Koba sqas.' Qotei a nami Devit anjam degsi minjsiqa aqa anjam di singilatosiqa olo minjej, 'E ijo anjam di uratqasai. E dauryqai.' Devit a Qotei aqa medabu o tamo soqnej deqa kumbra Qotei na mondorj yqas qaji di Devit a nami qalieej. Osiqa Kristus qa endegsi marej, 'Bunuqna a subq na tigelqas.' Osiqa olo marej, 'Qotei na Kristus moiyo qureq di uratqasai. Aqa jejamu dego subq di uratim qusaqasai.' ³² O ijo was, Yesus qujai di Qotei a subq na tigeltonaqa iga kalil njamdama na unem. Deqa bini iga a qa mare mare laqnum. ³³ A lanj qureq oqsiq ñam kobaquja osiq Qotei aqa banj woq di awoej. Osiqa Mondor Bole ninqi nami enjwas marej qaji di aqa Abu aqaq dena yayisosiqa qarinyoqo aiqoqa ninqi unsib nunjo dabkala na dego quonub. ³⁴ Devit a subq na tigelosiq lanj qureq oqosai. Ariya a Kristus qa endegsi marej, 'Tamo Koba a na ijo Tamo Koba minjej, 'Ni ijo banj woq endi awo.

³⁵ Awesoqnimqa e ino jeu tamo kalil nanji elenjosiy ino sorgomq di atitqa ni na nanji taqatnjrqam.' "

Devit a nami Kristus qa degsi marej.

³⁶ "Deqa Israel tamo ungasari, ninqi kalil endegsi poingem. Yesus agi ninqi na njamburbaq di qal nab moiyej qaji a Qotei na olo giltosiqa a gago Tamo Koba Kristus ñam waiyej."

Tamo ungasari gargekoba nanji are bulyosib yanso eb

³⁷ Onaqa tamo ungasari nanji Pita aqa anjam di qunabqa anjam dena nanjo are qamet-njrej. Deqa nanji na Yesus aqa angoro nanji Pita ombla minjreb, "O gago was ninqi na mergiy. Iga kiyeronamqa Qotei na iga elenjamqa iga padalqasai?" ³⁸ Onaqa Pita na kamba minjrej, "Ninqi segi segi are bulyosib Qotei aqaq boiy. Babqa iga Yesus Kristus aqa ñam na ninqi yansngonam Qotei na nunjo une kalil kobotetngwas. Osim aqa Mondor Bole ninqi lanja enjwas. Awai saiqoji. ³⁹ Qotei a nami marej, 'E na ninqi ti nunjo angoro ti tamo kalil isa isaq di unub qaji nanji ti ijo Mondor enjwai.' Qotei a nami degsi marej. Deqa ninqi quiy. Gago Tamo Koba Qotei a aqa anjam di uratqasai. Tamo ungasari kalil a na metnjrim aqaq bqab qaji nanji aqa Mondor enjrqas."

⁴⁰ Pita a anjam deqaji gargekoba singila na nanji minjroqnej. Osiqa olo endegsi minjrej, "Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanji kumbra uge uge yoqnsib laqnum. Ninqi nanji ti Qotei na padaltngaim deqa ninqi geregere ñam atoqniy." ⁴¹ Pita a anjam degsi marnaqa bati deqa tamo ungasari 3,000 nanji aqa anjam di qusib nanjo are miligiq di ateb. Osib nanji yanso eb. Nanji Yesus qa nanjo areqalo singilateb deqa nanjo tamo ungasari nami Yesus qa nanjo areqalo singilateb qaji nanjo miligiq aisib koba na soqneb.

Yesus aqa tamo ungasari kalil nanji are qujaitoqnsib soqneb

⁴² Tamo ungasari Yesus qa nanjo areqalo singilateb qaji nanji bati gaigai aqa anjam maro tamo nanjo anjam quoqnsib dauryoqneb. Nanji are qujaitoqnsib bem gentoqnsib uyoqnsibqa Qotei pailyoqnsib soqneb. ⁴³ Qotei na Yesus aqa anjam maro tamo nanji di singila enjreqnaqa nanji manjwa gargekoba yoqneb. Yeqnab Yesus aqa tamo ungasari kalil nanji manjwa di unoqnsib Qotei aqa ñam soqtoqneb. ⁴⁴ Tamo ungasari kalil Yesus qa nanjo areqalo singilateb qaji nanji bati gaigai koroqnsibqa are qujaitoqnsib soqneb. Nanjo inqi inqi kalil di koba qaji degsib maroqnsib segi segi qa jei jeiyoqneb. ⁴⁵ Nanjo mandam ti inqi inqi ti qarinyeleneqneb tamo qudei na awaiyoqnsib silali enjreqnab oqnsib Yesus aqa tamo ungasari inqi inqi saiqoji nanji jeisib enjroqneb. ⁴⁶⁻⁴⁷ Nanji bati gaigai are qujaitoqnsib sosibqa atra tal miligiq di koroqnsib louoqneb. Nanjo segi segi talq di dego koroqnsibqa bem gentoqnsib uyoqneb. Nanji arebolebole ti lawo na sosibqa Qotei aqa ñam soqtoqnsib koba na inqi uyoqneb. Degyeqnebqa tamo ungasari kalil nanji nanjo kumbra di unoqnsib nanji qa tulan areboleboleinjqroqnej. Bati gaigai tamo ungasari qudei nanji are bulyeqnab Tamo Koba a na nanji eleneqnaqa nanji boqnsib tamo ungasari nami Yesus qa nanjo areqalo singilateb qaji nanjo miligiq aiyoqnsib koba na soqneb.

3

Pita Jon wo nanji na tamo sinja qandamo boleteb

¹⁻² Bati gaigai bilaq senj kelinteqnaqa Juda tamo ungasari nanji atra tal miligiq giloqnsib dia Qotei pailyoqneb. Pailyo bati bei Pita Jon wo nanji aiyel pailyoqna marsib atra tal miligiq

gilqa laqnaabqa tamo bei ai miligiq na singa qandamo nambabej qaji a atra tal siranme jomq di awosqnej. Bati gaigai aqa was nangi a qoboiyoqnsib boqnsib siranme jomq di ateqnaabqa awoqnsiqa tamo ungasari atra tal miligiq gileqnaabqa silali qa njiljroqnej. Siranme di aqa nam Siranme Boledamu. ³ Bati deqa Pita Jon wo nangi atra tal miligiq gilqa laqnaabqa unjrnsiqa silali qa njiljreje. ⁴ Onaqa nangi aiyel na tamo di koqyosibqa Pita na minjeje, "Ni aqo nige." ⁵ Degsi minjnaqa a are qalej, "Nangi aiyel silali bei ebqab." Degsi are qalsiqa nangi aiyel koqnjresqnej. ⁶ Onaqa Pita na minjeje, "E silali saiqoji. Ijo inji bei unu di ni emqai. Yesus Kristus Nasaret qaji aqa nam na e ni mermonum, 'Ni tigelosim walwel.'" ⁷⁻⁸ Degsi minjsiqa aqa ban woq di ojsiq tigeltonaqa aqa singa tombol singilaonab tigelotjatosiq walwelej. Osiqa Pita Jon wo nangi aiyel daurnjrnsiqa atra tal miligiq gilsiq tulan areboleboleiyeqnaqa pruprugosiq Qotei aqa nam soqtoqnej. ⁹⁻¹⁰ A degyeqnaqa tamo ungasari kalil nangi a unsibqa are koba qaloqneb. Osib maroqneb, "Tamo singa qandamo bati gaigai atra tal siranme jomq di awoqnsiqa silali qa njileqnu qaji agi a di."

Pita a atra tal miligiq di anjam palontej

¹¹ Tamo di a Pita Jon wo nangi aiyel daurnjrnsiq laqnaqa tamo ungasari kalil nangi a unoqnsib are koba qaloqneb. Deqa nangi gurgur ti bosib atra tal meq di Pita Jon wo sonabqa koba na koroqneb. Atra tal me di aqa nam Solomon aqa Tal Me. ¹² Tamo ungasari nangi bosib koroqneb Pita a nangi unjrnsiqa endegsi minjreje, "O Israel tamo ungasari, ningi kiyaaqo aqo aiyel tamo di boletonum unsibqa are koba qaleqnu? Ningi kiyaaqo aqo aiyel nugsibqa endegsi mareqnu, 'Nango segi singila na ti kumbra bole na ti tamo di boletonub walwelqo?' Ningi degsi maraib." ¹³ Qotei aqa wau tamo Yesus aqa singila na tamo di boleosiq walwelqo. Qotei a Abraham, Aisak, Jekop, gago moma kalil nangi ti nango Qotei. A na Yesus lan qureq osi oqsq nam kobaquja yeje. Yesus qujai di ningi na osib jeu tamo nango banq di ateb. Onaqa Pailat a olo Yesus tonto talq dena oqeq atqajqa marnaqa ningi na saideb. ¹⁴ Yesus a Qotei aqa segi Tamo Boledamu. A une saiqoji. Ariya ningi na Yesus qoreiyosib saidosib Pailat minjeje, "Tonto tamo bei oqeq atsim ege." Ningi na Pailat degsi minjnabqa a nungo anjam di dauryosiqa leje ojo tamo osiqa oqeq atsiq engeje. ¹⁵ Ariya Yesus a segi nambale qa utru. Di ningi na qalnab moiyeje. Moinaqa Qotei na olo subq na tigeltonaqa iga gago namdamu na unem. Deqa bini iga a qa mare mare laqnum. ¹⁶ Aqo aiyel Yesus qa gago areqalo singilateqnum deqa iga aqa nam na tamo singi qandamo di boletonum a singilaqo. Tamo singa qandamo di ningi qalie. Ningi gaigai a unoqneb. Yesus a segi na aqo aiyel singila egwoqa a qa gago areqalo singilatosim tamo di boletonumqa nungo namdamuq di walwelqo.

¹⁷ "O gago was, e qalieonum, ningi ti nungo gate nangi ti une kobaquja ateb di ningi poingosai. ¹⁸ Ningi kumbra di yeb deqa Qotei aqa medabu o tamo kalil nango anjam nami maroqneb qaji di aqa damu Qotei na babteje. Agi Qotei na nango medabu singilatenjrejqnaqa nangi endegsi maroqneb, 'Qotei aqa Kristus a jaqatinj koba osim moiqas.'

¹⁹⁻²⁰ "Deqa ijo was kalil, ningi are bulyosib Tamo Koba aqag boyi. Babqa a na nungo une kobotngsim ningi singila bunuj engwas. Osim mondon a na Yesus olo qarinyim nungoq bqas. Tamo di agi Kristus Qotei a nami ningi qa osiq gilteje qaji. ²¹ A lan qureq oqej di unu. A di soqnimqa Qotei na mandam bunuj ti lan bunuj ti atqa bati brantimqa a olo bqas. Qotei a nami aqa kumbra deqa anjam marej. Osiqa aqa anjam di aqa medabu o qaji tamo nangi minjrejqnaqa nangi na nenjgrejyoqneb.

²² "Nami Moses a Yesus qa endegsi mareje, 'Mondonj Tamo Koba Qotei na aqa medabu o qaji tamo bei e bul nungo ambleq dena tigeltimqa a anjam merngoqnaqas. Anjam merngoqnimqa ningi aqa anjam kalil qusib dauryoqniy. ²³ Tamo ungasari kalil aqa anjam quqwa uratqab qaji nangi Qotei na numim morenqab. Deqa nangi olo Qotei aqa tamo ungasari nango ambleq di sqasai.' Moses a nami Yesus qa degsi mareje. ²⁴ Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nangi dego nami Yesus qa anjam degsi maroqneb. Agi Samuel a utru atsiqa a Yesus bqajqa bati qalieosiq deqa Yesus qa anjam maroqnej. Samuel a moinaqa Qotei aqa medabu o tamo kalil bunuqna brantelenjeje qaji nangi dego Yesus bqajqa bati qalieosib deqa anjam maroqneb.

²⁵ "Qotei a ningi elenqa osiq deqa aqa medabu o qaji tamo nangi qarinjrejqnaqa aqa anjam mare mare laqneb. A nami nungo moma utru nangi ti koba na anjam qosisibqa Abraham endegsi minjeje, 'Mondonj ino moma nangi paraosibqa leje dena tamo bei nambabqas. Nambabosim tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nangi boletnjrqas.' Qotei a ningi elenqa osiq deqa anjam di Abraham minjeje. ²⁶ Osiqa bunuqna aqa wau tamo Yesus a qarinyonaq nungoq aiyeye. Qotei a are qalej, a Yesus qarinyim a ningi kalil boletngimqa ningi nungo kumbra uge uge kalil uratqab. Qotei a degsi are qalsiq Yesus qarinyonaq nungoq aiyeye."

4

Nangi na Pita Jon wo ojelejosib tonto talq di breinjreb

¹⁻³ Pita Jon wo nangi na tamo ungasari nangi Qotei aqa anjam minjreknabqa atra tamo nangi ti Sadyusi nangi ti atra tal taqato tamo nanggo gate ombla na tulan minjin oqetnjrnabqa bosib nangi aiyel ojelejosib tonto talq di breinjreb. Di kiyaaqa? Nangi aiyel maroqneb, “Yesus a moisiq olo subq na tigelej deqa tamo kalil nangi dego moisiq olo subq na tigelqab.” Deqa nangi aiyel tonto talq di breinjreb. Bilaqtej deqa nangi aiyel tonto talq di uratnjrnab sonab nebeej. ⁴ Bati deqa tamo ungasari tulan gargekoba nangi Qotei aqa anjam quoqnsib Yesus qa nanggo areqalo singilatoqneb. Nangi kalil turteb 5,000.

Pita Jon wo nangi Juda gate kokba nanggo ulatamuuq di tigeleb

⁵ Nebeonaqa Juda nanggo tamo kokba ti gate nangi ti dal anjam qalie tamo nangi ti Jerusalem di koroeb. ⁶ Atra tamo gate Anas aqa lej kalil nangi ti dego koroeb. Bei Kaiafas. Bei Jon. Bei Aleksanda. ⁷ Koroosib Pita Jon wo nangi metnjrnab bonab nanggo ambleq di tigeltjrnab. Tamo singa qandamyonaq olo boleej qaji a dego osi bosib tigelteb. Osib Pita Jon wo nenemnjreb, “Ningi singila qabe na osib tamo endi boleteb? Ningi yai aqa ñam na boleteb?”

⁸⁻⁹ Onaqa Mondor Bole a Pita aqa miligiq aisiq medabu singilatetonaqa a na nangi endegsi minjreb, “O Israel tamo kokba ti gate ningi ti ijo anjam endi quiy. Aqa aiyel na tamo singa qandamo endi bolem deqa ningi iga osib nanggo ñamdamuq di tigeltgonub. Tamo endi a kiyersi boleej deqa ningi qalieqa osib nenemgonub. ¹⁰ Deqa ningi ti Israel tamo ungasari kalil ti ijo anjam endi qusib poinjem. Nasaret tamo Yesus Kristus agi ningi na ñamburbasq di qalnab Qotei a olo subq na tigeltej qaji aqa ñam na tamo endi a boleqo. Boleosiq nanggo ulatamuuq endi tigelesonaq ningi unonub. ¹¹ Yesus a tal ai bul. Nangi tal gereiyo qaji tamo bul. Nangi na tal ai di arqsiqbqa uge qa marsib taqal waiyeb. Onaqa Qotei na olo tal ai di osiqa tal singilatqajqa deqa tumaq di tigeltej unu. ¹² Nangi quiy. Tamo bei aqa ñam na Qotei na iga elenqasai. Yesus aqa ñam na qujai Qotei na iga elenqasai. Amqa iga padalqasai. Iga elenqajqa tamo bei saiqoji. Sawa bei beiq di Qotei na tamo bei iga osorgosai bole sai.”

¹³ Pita Jon wo nangi singila na anjam di maroqneb nangi ulaosai. Deqa Juda tamo kokba nangi tulan prugeb. Di kiyaaqa? Nangi qalieeb, nangi aiyel nami skul beiq gilosai. Nangi tamo lanaj. Degsib qalieosib poinjreb, nangi aiyel nami Yesus ombla laqneb. ¹⁴ Tamo singa qandamyonaq olo boleej qaji a Pita Jon wo nanggo areq di tigelesonaq Juda tamo kokba nangi unsibqa anjam bei kamba marqa keresaiinjreb.

¹⁵ Deqa nangi na Pita Jon wo minjrnabqa taqal beiq gilnabqa nangi segi qairosib mareb, ¹⁶ “Iga nangi aiyel kiyernjrnab? Nangi aiyel manwa kobaquja yonubqa Jerusalem tamo ungasari kalil nangi quekritonub. Deqa iga gisan qa marqa keresai. ¹⁷ Unqum, iga na nangi aiyel Yesus aqa ñam mare mare laqajqa saidnjrnab. Yimqa nanggo anjam kobaqasai.” ¹⁸ Juda tamo kokba nangi degsib qairosib nangi aiyel olo metnjrnab bonabqa singila na saidnjrsib minjreb, “Ningi aiyel olo Yesus aqa ñam maroqnaib. Medabu getentiy.”

¹⁹ Onaqa Pita Jon wo nangi na kamba minjreb, “Aqa aiyel Qotei aqa anjam dauryqa uratosim olo nanggo anjam dauryqom di Qotei aqa ñangalaq di kumbra bole e? Nangi segi mariy. ²⁰ Aqa aiyel medabu getentqa keresai. Qotei aqa manwa kalil gago ñamdamu na unoqnem qaji deqa iga mare mare laqnmom. Aqa anjam kalil gago dabkala na quoqnem qaji di dego iga mare mare laqnmom. Iga uratqa keresai.”

²¹ Onaqa Juda tamo kokba nangi na olo nangi aiyel Yesus aqa ñam marqajqa singila na saidnjrsib uratnjrnab gileb. Nangi aiyel na tamo singa qandamo boletonabqa tamo ungasari tulan gargekoba nangi unsibqa Qotei aqa ñam soqtoqneb. Deqa Juda tamo kokba nangi tamo ungasari nangi ulainjreb. Nangi nanggo aiyel jejamuq di une bei babtosai deqa nangi ñumqa keresai. Utru deqa nangi tamo ungasari nangi ulainjrsib nangi aiyel uratnjrnab gileb. ²² Tamo singa qandamo nangi aiyel na boleteb qaji di aqa wausau 40.

Yesus aqa wau tamo nangi Qotei pailiyeb

²³ Juda tamo kokba nangi na nangi aiyel uratnjrnab gilsib tamo ungasari Yesus qa nanggo areqalo singilateb qaji nanggoq di branteb. Brantosib anjam kalil atra tamo kokba ti tamo gate ti nangi na minjreb qaji deqa sainjreb. ²⁴ Sainjrnab qusibqa tulan areboleboleinjreb. Deqa nangi kalil medabu quajatosib Qotei endegsib pailiyeb, “O Tamo Koba, ni na lanj ti mandam ti yuwal ti ingi inji kalil ti atem unub. ²⁵ Nami ni na Mondor Bole qarinyonamqa aisiq ino wau tamo agi gago moma Devit aqa medabu singilatetonaqa endegsi marej, ‘Kiyaaqa sawa bei bei qaji nangi minjin oqetnjreknub?’

Kiyaaqa nanggo areqalo tulan nanarieqnaq nangi Qotei ti qotqajqa qaireqneb?

²⁶ Sawa bei beiq di mandor kokba nangi tigeloqnsib Kristus qalib moiqaqqa deqa singilaeqneb.

Gate kokba nanġi na Tamo Koba aqa Kristus wo qoto itnjrqajqa deqa koroeqneb.'

²⁷ "O Qotei, Devit aqa anjam di aqa damu gam endena brantej. Herot wo Pontius Pailat wo Israel nanġi ti sawa bei bei qaji nanġi ti kalil qure endia koroosibqa ino segi wau tamo bole Yesus ni nami giltem qaji a ugeugeiyqa marsibqa anjam kereteb. ²⁸ O Qotei, ni nami marem, 'Nanġi Yesus qalib moiqas.' Ino anjam di agi nanġi dauryosib Yesus qalnab moiyej. Nanġo segi areqalo na nanġi Yesus qalosai. Ino singila na ti ino areqalo na ti nanġi Yesus qalnab moiyej. ²⁹ O Tamo Koba, Juda tamo kokba nanġi minjin oqetnjrqoqa iga ula egwajqa anjam mergonub di ni unime. Iga ino wau tamo unum. Deqa ni iga singila egoqnmqqa iga ino anjam maroqnmqom. Iga ulaqasai. ³⁰ Ni iga singila egoqnmqqa iga ino wau tamo bole Yesus aqa ñam na tamo unġasari nanġi boletnjroqnmqom. Osim ino manġwa kokba babtoqnmqom."

³¹ Nanġi degsib Qotei pailyosib koboonaqa tal nanġi koroesoqneb qaji di renġinej. Onaqa Mondor Bole aisiqa nanġi singila enjrnqaqa nanġi Qotei aqa anjam mare mare laqneb. Nanġi ulaosai.

Yesus aqa tamo unġasari nanġi na nanġo Kristen was nanġi aqaryainjroqneb

³² Bati deqa tamo unġasari Yesus qa nanġo areqalo singilateb qaji nanġi kalil are qujaitoqnsib soqneb. Tamo bei na aqa inġi inġi saiaosiq aqa segi qa marosaiqonej. Nanġo inġi inġi kalil di koba qaji degsib maroqnsib segi segi qa jei jeiyoneb. ³³ Tamo Koba Yesus aqa anjam maro tamo kalil nanġi aqa wau ojoqneb. A subq na tigelej anjam di nanġi mare mare laqneb. Nanġo anjam di singila ti. Nanġi mare mare laqneb Qotei a nanġi qa are tulan boleiyonej. ³⁴⁻³⁵ Tamo unġasari Yesus qa nanġo areqalo singilateb qaji nanġi kalil inġi kere soqneb. Bei a inġi qa truquosaioqonej. Di kiyaaqa? Nanġi nanġo segi mandam ti tal ti qarinyeqnabqa tamo qude na awaiyoqnsib silali enjroqneb. Enjreqlab silali di osi boqnsib Yesus aqa anjam maro tamo nanġo banq di ateqnab nanġi na tamo inġi inġi saiqoqi nanġi jeisib enjroqneb.

³⁶ Nanġo ambleq di tamo bei soqnej aqa ñam Josep. Aqa ñam bei Barnabas. Yesus aqa anjam maro tamo nanġi na ñam di waiyeb. Aqa ñam di aqa damu, "Tamo are singilatetnjro qaji." Barnabas a Livai aqa len. A Saiprus nui qaji. ³⁷ Aqa mandam bei soqnej di tamo qude na awaiyosib silali yonab osi gilsiq Yesus aqa anjam maro tamo nanġo banq di ateq.

5

Ananias aqa njanj Safaira wo nanġi Qotei gisanjyeb

¹⁻² Ariya tamo bei soqnej aqa ñam Ananias. Aqa njanj aqa ñam Safaira. Ananias aqa mandam bei tamo qude na awaiyosib silali yonabqa a silali di osiqa aqa njanj wo anjam keretosib silali oto aqa segi qa ulitosiq oto bei osi gilsiq Yesus aqa anjam maro tamo nanġo banq di ateq. ³ Onaqa Pita na minjej, "Ananias, kiyaaqa Satan a ino are miligiq aidoqa ni Mondor Bole a gisanjonum? Ino mandam awaiyonub silali osim kiyaaqa oto bei ino segi qa marsim ulitonum? ⁴ Nami ino mandam awaiyosaisonaqba di ino segi mandam. Ariya bunuqna mandam awaiyosib silali emonub di ino segi silali. Ni segi na silali di taqatosim ni wau kiye yqa osim ye. Ni kiyaaqa gisanjosim maronum, 'Silali kalil agi osi bonum'? Ni kiyaaqa kumbra uge di yqajqa are qalonum? Ni que. Ino gisanj anjam di ni na tamo nanġi minjrosai. Ni Qotei gisanjyqa osim minjonum." ⁵⁻⁶ Pita a degsi marnaqa Ananias a anjam di qusiqa moiyoqjatosiq mandamq di ulonej. Onaqa anġro wala nanġi bosib aqa jejamu gara na dalaosib osi gilsib subq ateb. Subq atnabqa tamo unġasari kumbra deqa queb qaji nanġi tulan ulaugeteb.

⁷ Sokiñalayonaq Ananias aqa njanj bej. Aqa gumbuluñ moiyej di a qaliesai. ⁸ A bonaqa Pita na minjej, "Ni mare. Ni ino gumbuluñ wo nunġo mandam bei tamo qude na awaiyosib silali enġonub qaji agi ino gumbuluñ na osi bosiq ebqo endi segi e?" Onaqa minjej, "Od. Silali kalil agide." ⁹ Degsi minjnaqa Pita na minjej, "Kiyaaqa ni ino gumbuluñ wo anjam keretosib kumbra uge di yonub? Ningi are qalonub, Tamo Koba aqa Mondor a nunġo kumbra di unqasai. Degosib ninġi yonub. Ni que. Anġro wala ino gumbuluñ subq atonub qaji nanġi bosib siranmeq di tigelonub. Nanġi ni dego qoboimosib gilsib subq atqab." ¹⁰ Degsi minjnaqa a dego moiyoqjatosiq Pita aqa singaq di ulonej. Onaqa anġro wala nanġi bosib a moiyej di unsib qoboiyosib gilsib aqa gumbuluñ aqa areq di subq ateb. ¹¹ Onaqa tamo unġasari kalil kumbra deqa queb qaji nanġi tulan ulaugeteb. Kristen kalil nanġi dego ulaugeteb.

Yesus aqa anjam maro tamo nanġi manġwa gargekoba babtoqneb

¹² Bati deqa Qotei na Yesus aqa anjam maro tamo nanġi singila enjreqlaqaqa nanġi manġwa gargekoba yeqnabqa tamo unġasari nanġi unoqneb. Tamo unġasari Yesus qa nanġo areqalo singilateb qaji nanġi kalil are qujaitoqnsibqa atra tal meq di koroqnsibqa Qotei qa louoneb. Tal me di aqa ñam Solomon aqa Tal Me. ¹³ Jerusalem dia tamo unġasari lanja lanġaj kalil

nanggi na tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngo ñam soqtetnjroqnsibqa nanggi ti koba na koroqajqa ulaoqneb. ¹⁴ Tamo ti unja ti tulanj gargekoba nanggi Tamo Koba Yesus qa nanngo areqalo singilatoqnsib boqnsib tamo ungasari nami Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngo miligiq aiyeqnab nanggi tulanj kobaoqneb. ¹⁵ Kobaoqnsib nanngo ma tamo nanggi sapaq di ñeiotnjroqnsib qoboinjroqnsib gam qalaq di atelenoqneb. Di kiyaaqa? Pita a gam na walwelosim giloqnmqqa aqa sen qununj na nanggi waburnjroqnmqqa nanngo ma kobooqngajqa deqa. ¹⁶ Qure kiñilala kalil Jerusalem jomq di soqneb qaji dena dego tamo mainjro qaji nanggi ti tamo mondor uge uge na ojeleno qaji nanggi ti joqnsib boqneb. Joqnsib beqneb nanggi kalil boleqneb.

Lanj angro na Yesus aqa anjam maro tamo nanggi tonto talq dena oqeq atej

¹⁷⁻¹⁸ Yesus aqa anjam maro tamo nanggi kumbra degyeqnabqa atra tamo gate aqa wau qujai agi Sadyusi nanggi ti koba na unsib minjinj oqetnjrnaqa nanggi ojelenosib tonto talq di breinjrnab soqneb. ¹⁹ Sonabqa qoloej. Onaqa Tamo Koba aqa lanj angro bei aisiqa tonto tal siranme waqtosiq nanggi joqnsiq oqedeb. Oqedonabqa lanj angro na minjrej, ²⁰ “Ningi gilsib atra tal miligiq di tigelosib tamo ungasari nanggi ñabile gaigai sqajqa anjam palontosib minjroqniy.” ²¹ Onaqa nanggi lanj angro aqa anjam di dauryosib nobqolo malu qameqnaqa atra tal miligiq gilsib dia tigelosib tamo ungasari nanggi Qotei aqa anjam palontosib minjroqneb.

Bati deqa atra tamo gate aqa wau qujai ti nanggi na Juda tamo kokba ti Israel tamo gate ti nanggi metnjrnab bosib koroeb. Koroosib anjam keretosib nanngo qaja tamo nanggi minjreb, “Ningi aisib Yesus aqa anjam maro tamo nanggi tonto talq dena joqnsib boiy.” ²² Onaqa qaja tamo nanggi aisib tonto talq di brantosib ñam ateb Yesus aqa anjam maro tamo nanggi di sosai. Nanggi degsi unsib deqa olo puluosib bosib Juda tamo kokba nanggi minjreb, ²³ “Iga aiyonum di tonto tal siranme qandimesonaq unonum. Tal taqato tamo nanggi anj ti siranmeq di tigelenab. Ariya iga siran waqtosim miligiq gilonum di iga tamo bei unosai.”

²⁴ Degsib minjrnabqa atra tamo kokba ti atra tal taqato tamo nanngo gate ombla na anjam di qusib are koba qalsib maroqneb, “Tamo nanggi di kiyersib tonto tal uratosib jaraiyonub?” ²⁵ Onaqa tamo bei bosiqqa nanggi minjrej, “Ningi quiy. Tamo ñingi na tonto talq di breinjreb qaji nanggi atra tal miligiq di sosibqa anjam plalteqneb tamo ungasari nanggi queqneb.” ²⁶ Degsi minjrnaqa qaja tamo nanggi ti atra tal taqato tamo nanngo gate ombla na atra tal miligiq gileb. Gilsib Yesus aqa anjam maro tamo nanggi di sonab unjrsib ojelenosib joqnsib gileb. Singila na ojsib gilosai. Lawo na joqnsib gileb. Tamo ungasari nanggi njirinjosib meninj osib nanggi ñumaib deqa ulaosib lawo na joqnsib gileb.

Yesus aqa anjam maro tamo nanggi aqa anjam marqajqa ulaosai

²⁷ Joqnsib gilsib Juda tamo kokba nanngo ulatamuq di tigeltnjreb. Tigelonabqa atra tamo gate na nanggi njirinjrsiqa minjrej, ²⁸ “Ningi Yesus aqa ñam mare mare laqajqa iga singila na saidngem. Di ningi na olo mare mare laqnaqqa tamo ungasari kalil Jerusalem endi unub qaji nanggi quekriteqneb. Di segi sai. Ningi gago jejamuq di une qamoqnsib mareqneb, iga na Yesus ñamburbasq di qalnam moiyej.”

²⁹ Atra tamo gate na Yesus aqa anjam maro tamo nanggi degsi minjrnaqa nanggi Pita ombla na kamba minjreb, “Iga Qotei aqa anjam segi dauryqom di kere. Iga tamo nanngo anjam dauryqasai. ³⁰ Di bole, ñingi na Yesus ñamburbasq di qalab moiyej. Moinaqa gago moma utru nanngo Qotei na olo subq na tigeltej. ³¹ Yesus qujai di Qotei na lanj qureq osi oqsiqa aqa ban woj di awotej. Deqa Yesus a gago Tamo Koba. A na qujai iga elenajqa iga padalqasai. Yesus qujai dena iga Israel tamo ungasari are bulyetqoqnsiqa gago une kobotetqenu. ³² Iga gago segi ñamdamu na Yesus aqa kumbra di unoqnem deqa mare mare laqnum. Mondor Bole a dego Yesus aqa kumbra di ubtosiq mareqnu. Mondor di agi Qotei na tamo ungasari aqa anjam dauryeqneb qaji nanggi enjreqnu.”

Gamaliel a Juda tamo kokba nanggi dalnjrej

³³ Onaqa Juda tamo kokba nanggi Yesus aqa anjam maro tamo nanngo anjam di qusibqa minjinj ani oqetnjrnaqa nanggi ñumib morenqajqa maroqneb. ³⁴ Onaqa nanngo ambleq dena Farisi tamo bei aqa ñam Gamaliel a tigelej. A dal anjam qalie tamo kobaquja. Tamo kalil nanggi bati gaigai a qa maroqneb, “A tamo bolequja.” A tigelosiqa Juda tamo kokba nanggi minjrej, “Ningi mati tamo nanggi endi minjrib taqal beiq gileb.” ³⁵ Onaqa nanggi taqal beiq gilnabqa Gamaliel na olo Juda tamo kokba nanggi minjrej, “O Israel tamo, ningi na tamo nanggi endi gulbe enjrqqa osibqa mati geregere are qaliy. ³⁶ Ningi qalie, nami yala tamo bei aqa ñam Teudas a tigelosiqa aqa segi ñam soqtoqnsiqa maroqnej, ‘E tamo kobaquja.’ Degsi mareqnaqa tamo 400 a dauryoqneb. Onaqa Rom nanggi na bosib a qalab moinaqa tamo kalil a dauryoqneb qaji nanggi segi segi jaraiyonab aqa wau koboej. ³⁷ Bunuqna

tamo ungasari nanngo ñam sisiyo bati qa Galili qaji tamo bei aqa ñam Judas a dego tigelosiqa Rom nanngi ti qotqajqa maroqnsiqa tamo nanngo are tigeltetnjreqnaqa nanngi a dauryoqnebe. Onaqa Rom nanngi na a qalnab moinaqa tamo kalil a dauryoqnebe qaji nanngi segi segi jaraiyeb. ³⁸ Deqa ningi quiy. Ningi tamo nanngi endi uratnjrib nanngo wau yoqnebe. Nanngi nanngo segi areqalo na wau endi tigeltqab di nanngo wau koboqas. ³⁹ Ariya nanngi Qotei aqa areqalo na wau endi tigeltqab di ningi na nanngi kobotnjrqa keresai. Ningi nanngi ñumqab di ningi Qotei ti qotqab.”

Gamaliel na Juda tamo kokba nanngi degsi minjrnaqa nanngi aqa anjam di dauryosib Yesus aqa anjam maro tamo nanngi ñumqa urateb. ⁴⁰ Osib nanngi metnjrnabqa nanngi olo bonabqa bu toqon na nanngi kumbainjrsib nanngi Yesus aqa ñam olo marqajqa singila na saidnjrsib nanngi uratnjreb. ⁴¹ Onaqa nanngi koro sawa di uratosib gileb. Qotei a are qalej, nanngi Yesus aqa ñam qa jaqatin ti jemai ti oqa kere. Deqa nanngi areboleboleinjrnabqa gileb. ⁴² Nanngi Yesus aqa anjam mare mare laqajqa uratosaiognebe. Nanngi bati gaigai Yesus aqa anjam plaltoqnsib maroqnebe. Atra tal miligiq di, tamo ungasari nanngo segi segi talq di nanngi anjam endegsib maroqnebe, “Yesus a bole Kristus.”

6

Tamo 7 nanngi injgi jeiyo wau ojqaqqa giltjreb

¹ Bati deqa Juda tulan garggekoba nanngi are bulyoqnsib Yesus qa nanngo areqalo singilatoqnebe. Juda qudei nanngi Grik qaji. Deqa nanngi Grik anjam qalie. Juda qudei nanngi Hibu qaji. Deqa nanngi Hibu anjam qalie. Bati bei Grik qaji Juda nanngi tigelosib Hibu qaji Juda nanngi qa njirineb. Di kiyaaqa? Ingi jeiyo batieqnaqa Hibu qaji Juda nanngi na Grik qaji Juda nanngo unja qobul nanngi uratnjroqnsib nanngo segi unja qobul nanngi injgi jeisib enjroqnebe. ² Deqa Yesus aqa anjam maro tamo 12 nanngi na tamo ungasari kalil Yesus dauryoqnebe qaji nanngi koroinjrsib minjreb, “Iga Yesus aqa anjam maro tamo unum. Gago wau qujai agi iga Qotei aqa anjam mare mare laqnum. Iga gago wau di uratosim injgi jei jeiyoqnaqasai. ³ Deqa ijo was, ningi tamo 7 nunngo ambleq dena giltjriy. Tamo endeqaji giltjriy. Nango kumbra tulan boledamu. Qotei aqa Mondor a nanngoq di sosiqa nanngi singilatnjreqnu. Nanngi powo koba ti unub. Ningi tamo deqaji giltjrsib wau enjribqa nanngi na injgi jeiyoqnaqab. ⁴ Iga Yesus aqa anjam maro tamo unum deqa iga bati gaigai Qotei pailyoqnsim Yesus aqa anjam mare mare laqnom. Gago wau bole agide.”

⁵ Onaqa Kristen nanngi kalil anjam di qusib odosib tamo 7 nanngi giltjreb. Bei aqa ñam Stiven. Stiven aqa areqalo kalil Yesus qa singilatoqnej. A areqalo aiyeltosaiognej. Mondor Bole a Stiven aqa are miligiq aiyooqnsiqa singilatoqnej. Bei aqa ñam Filip. Bei Prokorus. Bei Nikanor. Bei Timon. Bei Parmenas. Bei Nikolas. Nikolas aqa qure utru Antiok. A Juda tamo sai. A nami Jerusalem bosiqqa Juda nanngo lou dauryqa marsiq nanngo miligiq aiyej. ⁶ Kristen nanngi na tamo 7 nanngi di giltjrsib Yesus aqa anjam maro tamo nanngo ulatamug di tigeltjrnab nanngo gateq di ban atsib nanngi qa Qotei pailyeb.

⁷ Bati deqa Qotei aqa anjam tulan kobaoqnej. Jerusalem dia tamo ungasari tulan garggekoba nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilatoqnebe. Atra tamo garggekoba nanngi dego Qotei aqa anjam dauryoqnsibqa Yesus qa nanngo areqalo singilatoqnebe.

Stiven a Juda tamo kokba nanngo ulatamug di tigelej

⁸ Qotei a Stiven qa are tulan boleiyooqnsiq a singila yeqnaqa a na tamo ungasari kalil Jerusalem di soqnebe qaji nanngo ñamdamuq di manwa garggekoba yoqnej. ⁹ Onaqa bati bei Juda tamo qudei nanngi tigelosib Stiven ombla anjam na qotoqnebe. Tamo nanngi di Juda nanngo Qotei tal beiq di gaigai louoqnebe. Nanngi nami kanjal tamo sosibqa olo bunuqna nanngo segi wau ojoqnebe deqa nanngi Qotei tal dia louoqnebe. Qotei tal di aqa ñam endegsib waiyeb, “Tamo Nanngo Segi Wau Ojo Qaji Nanngo Qotei Tal.” Tamo nanngi di Stiven ombla anjam na qotoqnebe. Nanngi nami Sairini qure ti Aleksandria qure ti Silisia sawa ti Esia sawaq dena ti beleñeb. ¹⁰ Nanngi Stiven ombla anjam na qoteqnaq Qotei aqa Mondor na Stiven powo koba yoqnej deqa nanngi aqa anjam qalotqa keresai. ¹¹ Deqa nanngi lumu na tamo qudei nanngi metnjrnab bonab minjreb, “Ningi Stiven aqa jejamu laña gisanjriy.” Degyosib silali enjreb. Silali enjrnab nanngi gisanjosib mareb, “Stiven a Moses Qotei wo qa misilij anjam mareqnaq iga quoqnem.” ¹² Nanngi anjam degsib marnabqa Juda tamo ungasari nanngi ti Juda gate nanngi ti dal anjam qalie tamo nanngi ti qusibqa Stiven qa minjin oqetnjrnabqa a ojeb. A ojsib koro sawaq osi gilsib Juda tamo kokba nanngo ulatamug di tigeltetb. ¹³ Tigeltosib tamo qudei nanngi dego osi bonab nanngi Stiven aqa jejamu laña gisanjosib mareb, “Tamo endi a bati gaigai Qotei aqa atra tal qa ti Moses aqa dal anjam qa ti misilij anjam mareqnu. ¹⁴ Bati bei a endegsi marnaq iga quem, ‘Nasaret tamo Yesus a na atra tal endi niñaqyosim Moses aqa dal anjam iga nami egej qaji di dego kobotosim

dal anjam bunuj egwas.' ” ¹⁵ Onaqa tamo kalil koro sawaq di awesoqneb qaji nanği Stiven kogyoqneb. Kogyoqnsib aqa ulatamu lanj anğro aqa ulatamu bulonaq uneb.

7

Stiven a Qotei aqa anjam plaltej

¹ Onaqa atra tamo gate a na Stiven nenemyej, “Nanğo anjam maronub di bole e?” ²⁻³ Onaqa Stiven a kamba marej, “O ijo was ijo abu ti ninği ijo anjam endi quiy. Nami gago moma utru Abraham a Mesopotemia sawaq di sosiqa Haran qureq gilosaisonaqa gago Qotei lanj qureq di unu qaji a Abraham aqa ulatamuq di brantosiqa minnej, ‘O Abraham, ni ino sawa ti ino was nanği ti uratnjrsimqa mandam mutu bei e na osormitqa deq gilime.’ ⁴ Qotei na Abraham degsi minjnaqa a tigelosiq Kaldia sawa uratosiq Haran qureq gilsiq di soqnej. Bunuqna aqa abu moinaqa Qotei na a qarinyonaq mandam mutu iga bini unum qaji endeq bosiq soqnej. ⁵ Sonaqa Qotei na mandam mutu endi a yosai. A anğro saiçoji sonaqa Qotei na minnej, ‘Bunuqna e na ni ti ino moma kalil nğambabqab qaji nanği ti mandam mutu endi enğwai.’ ⁶ Osıqa minnej, ‘Mati ino moma kalil nanği sawa beiq di yauñ tamo soqñibqa sawa deqaji tamo nanği na wau koba enjroqnsib ugeugeinjroqñibqa wausau 400 gilqas. ⁷ Yimqa e na kamba sawa deqaji tamo nanği peginjrsiy nımıtqa ino moma nanği sawa di uratosib bosib mandam mutu endia sosib e qa louoqñqab.’ Qotei na nami Abraham degsi minnej. ⁸ Osıqa Abraham ombła anjam qosisıqa minnej, ‘Ni mulun unqam.’ Degsi minjnaqa Abraham aqa anğro Aisak a nğambabonaqa bati 8 qa mulun waiyej. Bunuqna Aisak aqa anğro Jekop a nğambabej. Olo bunuqna Jekop aqa anğro 12 nanği dego nğambabeb. Di gago moma utru 12.

⁹⁻¹⁰ “Onaqa bati bei Jekop aqa anğro 11 nanği nanğo was Josep qa ugeosib a ojsib tamo qudei nanğo banq di atnabqa nanği na silali enjrsib Josep osi sumpsib Isip sawaq di uratonab soqnej. Josep a Isip sawaq di gulbe ti sonaqa Qotei na aqaryayoqnsıqa geregereiyocnej. Osıqa Josep powo koba yeqnaqa Isip nanğo mandor a di unoqnsıqa Josep qa are boleiyonaq soqnej. Deqa a na Josep minnej, ‘Ni gate koba sosim Isip sawa taqatqam.’ Degsi minnej deqa Josep a Isip sawa taqatoqnej. A mandor aqa tal dego taqatoqnej.

¹¹ “Bunuqna Isip sawa ti Kenan sawa ti nanği mam koba osib gulbe kobaquja iteb. Gago moma utru nanği dego inği saaijnrej. ¹² Onaqa Jekop a endegsi quej, ‘Isip sawaq di inği unu.’ Qusıqa gago moma utru nanği qarinyjnaq inği awaiyqajqa Isip sumeb. Sumpsib inği awaiyosib olo puluosib beb. ¹³ Bunuqna Jekop na gago moma utru nanği olo inği awaiyqa qarinyjnaq Isip sumeb. Sumpsib nanğo was Josep aqa ulatamuq di tigelonab a segi qa babtonaq nanği a qa poinjrej. Josep a aqa abu qa ti aqa was nanği qa ti dego babtonaq Isip nanğo mandor a nanği qa poinjrej. ¹⁴ Deqa Josep na aqa was nanği olo qarinyjnaq aisib Josep aqa lenj kalil aqa abu Jekop ombła joqsib Isip sumeb. Tamo ti unja ti kalil turtonab 75. ¹⁵ Bati deqa Jekop a Isip sumpsıqa dia sosiq moiyej. Gago moma utru nanği dego dia moreñeb. ¹⁶ Onaqa nanğo qusa osi bosib Sekem qureq di subq ateleneb. Sub di nami Abraham a Hamor aqa anğro nanğooq dena awaiyej.

¹⁷ “Ariya Israel nanği Isip uratosib mandam mutu iga bini unum qaji endeq bqajqa bati jojomej. Bati jojomonaqa Israel nanği tulan gargekobaeb. Agi nami Qotei na Abraham minnej, ‘Bunuqna e na ni ti ino moma nanği ti mandam mutu endi enğwai.’ ¹⁸ Bati deqa Isip nanğooq mandor bei tigelej. A Josep qa poiyoşai. ¹⁹ Deqa a na gago moma nanği gisa gisanjroqnsiq ugeugeinjroqnej. Nanğooq anğro nğambabeqñab a na nanği minjreñnaq osi giloqnsib nañuq di uratnjreñnab moreñoqneq. ²⁰ Bati deqa Moses a nğambabej. Qotei a Moses qa are tulan boleiyonaq soqnej. Bai qalub qa Moses aqa ai abu nanğooq talq di a ulitosib geregereiyocnej. ²¹ Bunuqna nanği Moses osib yaq di uratonab sonaqa Isip nanğooq mandor aqa anğro sebinj na itosiq aqa segi qa marsiq a boletonaq tamo kobaqujaej. ²² A Isip nanğooq skul kobaq giloqnsiq powo koba oqnej. Deqa a tamo singila koba soqnej. A singila na wauoqnsıqa anjam maroqnej.

²³⁻²⁴ “Moses aqa wausau 40 kereonaqa a na aqa was Israel nanği unjrqajqa marsıqa gilsiq nanğooq di brantej. Brantonaqa Isip tamo bei na Israel tamo bei qalougeteqnaq unsiqa a kamba Israel tamo di aqaryayosişiq Isip tamo qalnaq moiyej. ²⁵ Osıqa are qalej, ‘Ijo was Israel nanği ijo kumbra di unsib endegsi poinjrqaş, “Bole, Qotei a Moses gılıtımqa a na iga joqsım Isip sawa uratqom.” ’ Nanği degsi poinjrosai. ²⁶ Nebeonaqa Moses a olo walwelosı gilsiq Israel tamo aiyeş qoteqñab unjrsıqa nanği aiyeş potnjrsiq minjrej, ‘Ninği aiyeş was wo. Kiyayaq ninği qoteqñub?’ ²⁷ Degsi minjrnıqa tamo aqa was qalocnej qaji a na tigelosıqa Moses aqa banj gotranıyetosişqa minnej, ‘Yai na ni gago gate koba atqoqa iga taqatgosım gago une gereiyqa bonum?’ ²⁸ Ya ni na Isip tamo bei qalnam moiyeş degsim e olo lubsım moiyoşbqam e?’ ²⁹ Onaqa Moses a anjam di qusiqa a ulanşosiq gilsiq Midian sawaq di yauñej. Di sosiqa unja osıqa anğro mel aiyeş nğambabtjnrej.

³⁰ “A di sosisqa wausau 40 koboonaqa Sainai mana aqa wadau sawaq di nam luwit yusiq pulonjeqnaqa Qotei aqa lan angro bei nam pulonq di sonaq unej. ³¹⁻³² Unsiqa are koba qalsiqa olo gegerere unqa osiqa nam luwit utruq gilej. Gilnaqa nam pulon miligiq di Tamo Koba a na anjam endegsi minjej, ‘O Moses, e ino moma nanjo Qotei. E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.’ Degsi minjnaqa Moses a qusiqa ulaugetosiq gindagindanjej. Osiqa nam pulon di unqa uratosiqa turuej. ³³ Onaqa Tamo Koba a na olo minjej, ‘Mandam mutu kiñala ni tigelejnum endi getento koba. Deqa ino sinja tatal piqt. ³⁴ Ni que. Ijo segi tamo ungasari nanji Isip sawaq di gulbe koba ti sonab e unjreqnum. Nanji akamkobaq nab e queqnum. Deqa e na nanji Isip nanjo mandor aqa banq dena elenqai. E deqa ni mermqa bonum. Deqa ni tigel. E ni qarijnmitqa Isip aiqam.’ Qotei na Moses degsi minjej.

³⁵ “O ijo was, Moses qujai di nami Israel nanji na qoreiyosib minjeb, ‘Yai na ni gago gate koba atqoqa iga taqatgosim gago une gereiyqa bonum?’ Agi a qujai Qotei na gate koba atsiqa qarijnonaqa a Israel nanjoq aisiqa aqaryainjrej. Lan angro nam luwitq di sosisqa Moses aqaj di brantej qaji a Moses singilatonaq a kumbra di yej. ³⁶ Moses qujai dena Isip aisiq dia manwa gargekoba yoqnej. Osiqa Israel nanji joqsiqa Isip uratosib gilsib wadau sawaq di, Yuwal Lentq di Moses na manwa gargekoba yeqnaqa wausau 40 koboej. ³⁷ Moses qujai dena Israel nanji minjrej, ‘Bunuqna Qotei na aqa medabu o qaji tamo bei e bul nunjo ambleq dena tigeltimqa a na ninji anjam mernjoqnaqas.’ ³⁸ Moses qujai dena Israel nanji joqsiq wadau sawaq di koroqnej. Di gago moma nanji. Moses qujai di Sainai manaq oqsiq dia lan angro bei na anjam minjnaqa a ombla soqneb. Sosibqa Moses a anjam nambile unu qaji di Qotei aqaj dena yayosiqa gago moma nanji enjrej.

³⁹ “Ariya Moses a Sainai mana goge di sonaqa gago moma nanji na aqa anjam dauryqa uratosib a qoreiyosib olo puluosib Isip aiqajqa maroqneb. ⁴⁰ Osib atra tamo gate Aron endegsib minjeb, ‘Ni gago qotei qudei gereiyetgimqa nanji na iga joqsiq puluosim Isip olo aiqom. Moses agi iga Isip dena joqsi bej qaji bini a qabitqo kiyo di iga qaliesai.’ Nanji na Aron degsib minjeb. ⁴¹ Minjsib bati deqa nanji na makau sigitosib aqa sulum gereiyosib gisan qotei di atraiyosib areboleholeinjroqnej. ⁴² Nanji kumbra degyeb deqa Qotei na nanji qoreinjrnaqa nanji sen ti bai ti bongar ti binjinroqneb. Nanjo kumbra deqa Qotei aqa medabu o qaji tamo nanji bunuqna endegsib nengrenyeb, ‘O Israel tamo ungasari, ninji wausau 40 wadau sawaq di sosibqa makau ti kaja ti ñumoqnsib gisan qotei nanji atrainjroqneb. Ninji e atraihosaiqoqneb. ⁴³ Ninji gisan qotei Molek aqa tal ti gisan qotei Refan aqa bongar ti sigitosib nanjo sulum gereiyosib wadau sawaq di osi laqnsib nanji binjinroqneb. Nunjo une deqa e ninji wingitqa ninji sawa endi uratosib Babilon qure taqal beiq gilsib di sqab.’ Qotei aqa medabu o qaji tamo nanji anjam degsib nengrenyeb.

⁴⁴ “Gago moma nanji wadau sawaq di sosibqa Qotei aqa tal gara na gereiy o qaji di osi laqneb. Tal di Qotei na nami sigitosiqa Moses osoryonaqa degsi gereiyej. Tal dia Qotei na aqa anjam bole babtoqnej. ⁴⁵ Bunuqna gago moma nanji tal di onabqa Josua na nanji joqsi bosiq mandam mutu endia soqneb. Sonabqa Qotei a Josua minjnaqa a na sawa bei bei qaji nanji winjraq jaraiyonabqa Qotei a gago moma nanji mandam mutu endi enjrej. Bati deqa gago moma nanji Qotei aqa tal di osi bosib mandam mutu endia atnab soqnej gilsil gilsiq Devit aqa batiej. ⁴⁶ Qotei a Devit qa are boleiyonaq soqnej deqa Devit a endegsi pailiej, ‘O Jekop aqa Qotei, ni e odbimqa e ni sqajqa tal kobaquja gereiyetmqai.’ ⁴⁷ Ariya a tal gereiyosai. Bunuqna Devit aqa niri Solomon a na tal di Qotei gereiyetej.

⁴⁸ “O was ninji quiy. Qotei Goge Koba a tal tamo na gereiy o qaji dia sqasai. Aqa medabu o qaji tamo bei a nami anjam endegsi marej, ⁴⁹ ‘Tamo Koba a marqo, “Lan qure a ijo awo jaram koba. Mandam a ijo sinja atqajqa sawa. Deqa e sqajqa tal ninji na gereiyetbqa keresai. E aqaratqajqa sawa bei sosai. ⁵⁰ E ijo segi ban na inji inji kalil di gereiyet unu.”

⁵¹ Stiven a anjam kalil di marekritisq olo Juda tamo kokba nanji singila na endegsi minjrej, “Ninji anjam gotranjo ani tamo. Nunjo are Qotei aqaj di sosai. Ninji sawa bei bei qaji nanji bul. Ninji Qotei aqa anjam quqwa urateqneb. Ninji bati gaigai Mondor Bole aqa anjam dego quqwa urateqneb. Nunjo moma nanji kumbra deqaji yoqneb agi ninji na olo yeqneb. ⁵² Qotei aqa medabu o qaji tamo nanji na nunjo moma nanji anjam endegsib minjroqneb, ‘Kumbra Bole Yeqnu Qaji Tamo a bqas.’ Degsib minjreqnab nanji quqwa urateqneb. Osib Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanji ugeugeinjroqnsib ñumoqneb. Bei uratosaiqoqneb. Ariya tamo di a bonaqa ninji na nunjo moma nanjo kumbra uge di dauryosib agi tamo di ojsib jeu tamo nanjo banq di ateb. Atnabqa nanji na qalnab moiyej. Tamo di agi Yesus. ⁵³ Moses a lan angro nanjo banq dena dal anjam yainjrej. Dal anjam di ninji na osib olo dauryqa urateqneb.” Stiven a Juda tamo kokba nanji degsi minjrej.

⁵⁴ Onaqa Juda tamo kokba nanği Stiven aqa anjam di qunab are qametrjnaqa minjin ani oqetjnraqa qalagei anjam atoqnej. ⁵⁵ Bati qujai deqa Mondor Bole na Stiven singila yonaqa a lan goqe tarosiqqa Qotei aqa rian koba unej. Unsiqa Yesus a dego Qotei aqa ban woq di tigelesonaq unej. ⁵⁶ Osiqa Juda tamo kokba nanği minjrej, "Ningi quiy. Lan waqwoqa Tamo Angro a Qotei aqa ban woq di tigelesonaq e unonum."

⁵⁷ Stiven a nanği degsi minjnraqa nanği kalil aqa anjam di quqwa uratosib tulan murqumyosib nanço dabkala ban na getentosib gurgur ti gilsib singila na Stiven ojeb. ⁵⁸ Ojsib meniñ na qalib moiqaqja titosib qure polomq osi gileb. Osi gilsib meniñ na qaloqneq. Tamo nanği nami Stiven aqa jejamu lanja gisanjyeb qaji nanği na nanço gara jugo piqtelenosib angro wala bei aqa ñam Sol aqa singaq di koroiyeb. ⁵⁹ Tamo kalil nanği meniñ na Stiven qaleqnaqqa a moiqa osiqa endegsi pailyej, "O Tamo Koba Yesus, ni na ijo qunun ame." ⁶⁰ Degsi pailiyosiqqa singa tombol na awoosiq tulan maosiq marej, "O Tamo Koba, nanği e lubonub nanço une deqa ni na kambatjnraime." A degsi pailiyosiqqa moiyej.

8

¹⁻² Nanği Stiven qal nab moinaqa Sol a di unsiqa tulan areboleboleiyey. Osiqa marej, "Keretosib Stiven qal nab moiço." Onaqa tamo qudei Qotei aqa kumbra dauryoqneq qaji nanği Stiven moiyej deqa akamkobaqnsib bosib aqa jejamu osib subq ateb.

Sol a Kristen nanği ugeugeinjroqnej

Bati deqa Jerusalem dia Juda tamo kokba nanği Kristen nanği qa minjin oqetjnraqa ugeugeinjroqneq. Deqa Kristen nanği segi segi jaraiyosib Judia sawa ti Samaria sawa ti deq giloqneq. Yesus aqa anjam maro tamo nanği segi Jerusalem di soqneq. Nanği jaraiyosai. ³ Sol a dego Kristen nanği qa minjin oqeqnaqa ugeugeinjroqnej. A nanço segi segi talq giloqnsiqa tamo ti unja ti ojelenoqnsiqa nanği joqoqnsiq aiyoqnsiqa tonto talq di breinjroqnej.

Samaria qureq di nanği Qotei aqa anjam mare mare laqneq

⁴ Yesus aqa tamo unğasari jaraiyeb qaji nanği sawa bei beiq di Qotei aqa anjam bole palontoqnsib laqneq. ⁵ Filip a Samaria nanço qure kobaquajaq gilsiq dia nanği Kristus aqa anjam minjroqnej. ⁶ Minjroqnsiqa manwa gargekoba yeqnaqa nanği unoqnsib Filip aqa anjam dauryoqneq. ⁷ Tamo unğasari gargekoba nanği mondor uge ti sonabqa Filip na mondor uge wiyetjnreqnaqa mondor uge nanği nanço jejamu uratoqnsib tulan lelenoqnsib jaraiyoqneq. Tamo unğasari jejamu lainjro qaji ti singa qandamnjo qaji ti gargekoba Filip na boletjnroqnej. ⁸ Deqa qure dia tamo unğasari nanği tulan areboleboleinjroqnej.

⁹ Qure dia quñam tamo bei soqnej aqa ñam Saimon. A nami quñam gargekoba yoqnsiqa aqa segi ñam soqtoqnsiqa maroqnej, "E tamo kobaquaja." Degyeqnaqa tamo unğasari qure dia soqneq qaji nanği a ulaiyoqnsibqa binjiyoqneq. ¹⁰ Deqa tamo ñam ti tamo lanaj ti kalil qure dia soqneq qaji nanği Saimon aqa anjam quoqnsib dauryoqneq. Osib aqa ñam soqtoqnsib maroqneq, "Tamo endi a singila koba. A Qotei aqa singila na wau eqnu." ¹¹ Nanği degyoqneq. Di kiyaqa? Saimon a nami quñam qaloqnsiq manwa gargekoba yoqnej deqa. Degsi yonaq yonaq nanği a unoqnsib binjiyoqneq. ¹² Ariya Qotei na aqa segi tamo unğasari nanği taqatjnrsim nanço Mandor Koba sqas anjam bole di Filip a palontoqnsiqa Yesus Kristus aqa ñam mare mare laqnej. Laqnaqa tamo unğasari gargekoba nanği quoqnsib are bulyoqnsib Yesus qa nanço areqalo singilatoqneq. Degyeqnaqqa Filip na nanği yansjnroqnej. ¹³ Onaqa Saimon a dego Filip aqa anjam di qusiqa quñam uratosiq are bulyosiq aqa areqalo Yesus qa singilatej. Deqa Filip na Saimon dego osiq yansey. Yansonqa Saimon a Filip dauryosiq laqnsiqa Qotei na Filip aqa ban na manwa gargekoba yeqnaq unoqnsiqa tulan prugoqnej.

¹⁴⁻¹⁵ Bati deqa Samaria tamo unğasari gargekoba nanği Qotei aqa anjam osib Yesus qa nanço areqalo singilatoqneq. Deqa Yesus aqa anjam maro tamo Jerusalem di soqneq qaji nanği degsi qusibqa Pita Jon wo qarijnjnab Samaria nançoq gileb. Gilsib Samaria nanği qa endegsib Qotei pailyeq, "O Abu, ni na Samaria nanği ino Mondor Bole enjrim." Degsib Qotei pailyeq. ¹⁶ Di kiyaqa? Bati di Qotei aqa Mondor nançoq aiyoqnsiqa deqa. Nanği Tamo Koba Yesus aqa ñam na segi yanso eb. ¹⁷ Ariya nanği aiyeq Samaria nanği qa pailyoqnsibqa nanço gateq di ban ateqnaq nanği Qotei aqa Mondor oqneq.

¹⁸ Pita Jon wo nanği degyeqnaqqa Saimon a unsiqa silali osi bosiqqa nanği aiyeq silali enjraqa osiqa minjrej, ¹⁹ "Ningi e dego singila ebibqa e kamba tamo qudei nanço gateq di ban ateqnitqa nanği Mondor Bole oqnaq."

²⁰ Degsi minjnraqa Pita na minjeq, "Qotei aqa singila endi a na iga lanja egwo. Iga silali na awaiyosai. Deqa ni silali na awaiyqa maraim. Ni kumbra ugetonum. Deqa ni ino silali qoji padalqam. ²¹ Ino are miligi Qotei na unço bolesai. Deqa ni iga ombla wau endi ojqa keresai. ²²⁻²³ E ni numonum ino are miligi tulan uge. Ino kumbra uge dena ni singila na

ojejunu. Deqa ni are bulyosim ino kumbra uge di urat. Osim Tamo Koba pailyimqa a ino are uge di taqal waiyetmqas. Yim a ni qa olo are holeiyqas.”²⁴ Onaqa Saimon na minjrej, “Ninji segi aiyel e qa Tamo Koba pailyiy. Yimqa e padalqa merbonub di e padalqasai.”

²⁵ Ariya Pita Jon wo nanqi qure dia Tamo Koba aqa anjam bole palontognsib aqa kumbra kalil qa saoqneb. Osib bati bei olo puluosib Jerusalem aiyognsib Samaria nanjo qure qure kalilq di brantognsib Yesus aqa anjam bole minjre minjre aiyeqnab quoqneb.

Filip a Itiopia tamo bei itosiq Yesus qa saiyoqnej

²⁶ Onaqa Tamo Koba aqa lanj angro bei a Filip aqaq aisiqa minjej, “Ni tigelosim gam Jerusalem dena Gasa qureq aiyejunu deq aye.” Gam di wadau sawaq di unu. ²⁷ Onaqa Filip a lanj angro aqa anjam di qusiqa tigelosiq gam deq aiyej. Aisiq njam atej di Itiopia tamo bei a Qotei louqajqa Jerusalem gilsiq dena puluosiq Itiopia sawaq olo aiyeqnaqa gamq di turej. Tamo di a tamo kobaquja. A Itiopia nango mandor aqa nro taqatoqnej. Mandor di aqa nam Kandasi. A unja. Aqa nro ti silali ti kalil tamo dena taqatoqnej. ²⁸ Aqa karis goge di awoosiqa Qotei aqa medabu o tamo Aisaia aqa anjam nengrej di so qaji di sisiyoqnsiq aiyognej. ²⁹ Onaqa Mondor na Filip minjej, “Ni gilsim karis di jojomye.” ³⁰ Degsi minjnaqa Filip a ururosiq karis jojomyosiq tamo di a Aisaia aqa anjam sisiyoqnaqa qusiqa nenemyej, “Ni anjam sisiyoqnum di aqa damu poimqo e?” ³¹ Onaqa tamo dena minjej, “E kiyersiy anjam endi aqa damu poibqas? Tamo bei na anjam endi aqa damu plaltosim merbimqa e poibqas.” Osisaq Filip metonaqa a karis gogetosiq ombla awoeb.

³² Tamo di a Qotei aqa anjam endegsi sisiyoqnej, “A kaja du bul qalib moiqaqasi osi gileb. Kaja nanqi junqum joqetnjqreb mequmosib unub dego kere a mequmesoqnej. ³³ Nanqi a tulan ugeugeiyosib gisan anjam gargakoba aqa jejamuq di lanja qametoqneb. Deqa a mandamq endi olo sqasai. A angro saiqoji unu deqa tamo qudei na aqa angro bei qa marqa keresai.”

³⁴ Itiopia tamo dena anjam di sisiyekritisq Filip minjej, “Ni e merbe. Qotei aqa medabu o qaji tamo aqa anjam endi yai qa nengrejyej? A segi qa kiyo tamo bei qa kiyo nengrejyej?”

³⁵ Onaqa Filip a anjam dena utru atsiq Qotei aqa anjam qudei ti turtosiq Yesus qa saiyoqnej.

³⁶ Onaqa nanqi gam dauryosib aiyognsib gam qalaq di ya bei sonaq unsibqa Itiopia tamo dena Filip minjej, “Ni une. Ya agide. Ingi bei na e getentbqa keresai. Deqa ni e yansbe.”

³⁷ Onaqa Filip na minjej, “Ni are bulyosim ino areqalo kalil Yesus qa singilatqam di e ni yansmqai.” Onaqa minjej, “E ijo areqalo Yesus Kristus qa singilatosisim poibqo, a Qotei aqa Niri.”

³⁸ Degsi minjsiq aqa karis tigeltosiq nanqi aiyel mandamq aisib Filip na a osiq yaq aisiq yansej. ³⁹ Onaqa nanqi aiyel yaq dena tigelonabqa Tamo Koba aqa Mondor na Filip loumtosiq osi gilsiq sawa beiq di atnaqa Itiopia tamo a olo Filip unosai. A yanso ej deqa a tulan areboleboleiyonaqa gam dauryosiq aiyej. ⁴⁰ Onaqa Filip a Asdot qureq di brantosisq dena walweloqnsiq qure qureq di Yesus aqa anjam bole tamo ungasari nanqi minjroqnsiq gilsiq Sisaria qureq di brantej.

9

Sol a are bulyosiq Yesus qa aqa areqalo singilatej

¹ Bati deqa Sol na tamo ungasari Tamo Koba Yesus dauryoqneb qaji nanqi ugeugeinjrism moiyojnraqajqa singila na maroqnej. Deqa a atra tamo gate aqaq gilsiq minjej, ² “Ni anjam bei nengrejyosim ebimqa e anjam di osiy gilsiy Damaskus qureq di Juda tamo kokba nanqi enjrqai. Enjritqa nanqi na anjam di sisiyosim e odbibqa tamo ungasari Damaskus qureq di Yesus aqa gam dauryeqnub qaji nanqi tontnrsiy joqsiy Jerusalem bqai.” ³⁻⁴ Degsi minjnaqa anjam di nengrejyosiq yonaqa walwelosiq gilsiq Damaskus qure jojomyeqnaqa gamq di pulonq singila koba minjal ti lanj goge na aqaq aisiq tulan rianonaqa a ulonosisq mandamq di nejiej. Neiesosiq Yesus aqa kakro quej. Yesus na minjej, “O Sol, ni kiyaja e ugeugeibeqnum?” ⁵ Onaqa Sol na minjej, “O Tamo Koba, ni yai?” Onaqa minjej, “E Yesus agi ni na ugeugeibeqnum.” ⁶ Deqa ni tigelosim Damaskus qureq gile. Gilsim dia tamo bei itgam. A na ni wau kiye yqam di mermqas.”

⁷ Onaqa tamo nanqi Sol ombla walweloqneb qaji nanqi Yesus aqa kakro qusib njam ateb nanqi tamo bei unosai. Deqa nanqi ulaosib mequmosib lanja tigelesoqneb. ⁸ Onaqa Sol a mandamq dena tigelosiq njam plaltej a sawa unqa keresai. Deqa nanqi a babanyosib Damaskus qureq osi gileb. ⁹ Sol a bati qalub njam qandimyonaq soqnej. Deqa a inji bei uyosai. A ya uyosai dego.

¹⁰ Damaskus qureq di tamo bei aqa nam Ananaias a soqnej. A Yesus dauryoqnej qaji. Tamo Koba a na aqa areqalo waqtetosiq nejebilqei na minjej, “O Ananaias.” Onaqa minjej, “Tamo Koba, e agiende.” ¹¹ Onaqa Tamo Koba a na minjej, “Ni tigelosimqa gam bei aqa nam Tinjin di dauryosim gilsim Judas aqa talq di brantqam. Tarsus tamo bei aqa nam Sol a dia

pailyoqnsiq unu di unqam. ¹² E na Sol aqa areqalo waqtetonumqa a njeobilqei na kumbra endegsi unqo. Tamo bei aqa ñam Ananias a bosim Sol aqaq di ban atimqa ñam poiym sawa unqas.”

¹³⁻¹⁴ Onaqa Ananias na kamba minjej, “O Tamo Koba, Sol a Jerusalem dia ino tamo unqasari nanqi tulan ugeugeinjroqnu. Atra tamo kokba nanqi na a qarinyonab Damaskus qure endeq bej. A qure endia tamo unqasari ino ñam metoqnsib pailmeqnuq qaji nanqi tontnjrsim joqsim Jerusalem aqajqqa deqa bej. Tamo gargekoba nanqi degsib mareqñab e queqnum.” ¹⁵ Onaqa Tamo Koba a na Ananias minjej, “Ni ijo anjam dauryosim Sol aqaq gile. Sol a ijo wau tamo. E na a giltem deqa a ijo ñam osi walwelosim sawa sawa kalilq di tamo unqasari Qotei qaliesai qaji nanqi ti mandor kokba ti Israel nanqi ti ijo ñam ubtosim minjroqñqas. ¹⁶ A ijo ñam qa gulbe gargekoba itoqñqas. Gulbe di e na osoryoqñit itoqñqas.”

¹⁷ Onaqa Ananias na minjej, “Od, Tamo Koba, e ino anjam dauryqai.” Osiqa tigelosiq gilsiq Sol soqnej qaji tal di gogetosiqqa Sol aqaq di ban atsiqa minjej, “O ijo was Sol, Tamo Koba Yesus agi gamq di a segi qa babtonaq ni unem qaji a na e endegsi merbqo, ‘Ni gilsim Sol boletimqa aqa ñamdamu olo poiyyqas. Yimqa Mondor Bole a Sol aqa are miligiq aism a singilatqas.’ O Sol, Yesus na e degsi merbosiqqa qarinybqoqa agi e inoq bonum.” ¹⁸ Ananias na Sol degsi minjnaqa bati qujai deqa ingi bei qe gajige bul Sol aqa ñamdamuq dena ulononaq ñam poiyoñaqa sawa unej. Sawa unsiqa tigelonaq Ananias na Yesus aqa ñam na yansej. ¹⁹⁻²⁰ Yansonaqa a ingi uynaqa jejamu singilaaj.

Sol a Damaskus qureq di maroqnej, “Yesus a Qotei aqa Njiri”

Sol a bati qudei Damaskus qureq di tamo unqasari Yesus dauryoqñeb qaji nanqi koba na koroqñeb. A Juda nanjo Qotei tal dego miligiq giloqnsiqqa nanqi endegsi minjroqnej, “Yesus a Qotei aqa Njiri.” ²¹ Yeqnaqa tamo unqasari aqa anjam quqoqñeb qaji nanqi tulan prugoqnsib maroqñeb, “Ningi uniy. Sol a Yesus aqa anjam mare mare laqnu. A nami Jerusalem dia tamo unqasari Yesus aqa ñam metoqnsib pailyeqnuq qaji nanqi ugeugeinjroqnej. Osiqa Damaskus endia dego nanqi tontnjrsim atra tamo kokba nanjoq olo joqsim aqajqqa bej.” Tamo unqasari nanqi degsib maroqñeb tulan prugoqñeb.

²² Sol a singila na Qotei aqa wau yeqnaqa aqa singila ti powo ti tulan kobaoqnej. Deqa a Qotei aqa anjam gegerere plaltoqnsiqqa endegsi maroqnej, “Yesus a bole Kristus Qotei na qarinyej qaji.” Degsi mareqnaqa Juda tamo kokba Damaskus di soqñeb qaji nanqi aqa anjam qalotqa keresainjroqnej.

Juda tamo kokba nanqi Sol qalsib moiyoqajqqa maroqñeb

²³ Onaqa bati gargekoba yala koboonaqa Juda tamo kokba nanqi koroosib mareb, “Iga Sol qalsim moiyoqñom.” ²⁴⁻²⁵ Nanqi degsib marsibqa Sol a ulanajim deqa nanqi qolo ti qanam ti qure aqa siranme kalil taqatesoqñeb. Taqatesonabqa tamo unqasari Sol dauryoqñeb qaji nanqi na qolo a osib gumbaqa di jigsib qure aqa jen gogetosib sil na gumba tontosib goge na ura uratonab jen qalaaq aiyej.

Sol a Jerusalem aisiq di soqnej

²⁶ Bunuqna Sol a walwelosiqqa Jerusalem di brantosiq tamo unqasari Yesus dauryoqñeb qaji nanjoq gilsiqqa minjrej, “E ningi koba na Qotei aqa wau ojgom.” Degsi minjnaqa nanqi a ulaiyosib saidyeb. Di kiyaaqa? A Yesus dauryoqñej di nanqi poinjrosai deqa. ²⁷ Onaqa Barnabas na Sol osiqa Yesus aqa anjam maro tamo nanjoq gilsiqqa Sol a nami gamq di Tamo Koba unnaqa anjam minjej qaji deqa nanqi sainjrej. Sol a Damaskus dia Yesus aqa ñam na anjam mare mare laqnej a ulaosaioqnej deqa ti Barnabas na nanqi sainjrej. ²⁸ Deqa nanqi Sol osib koba na soqñeb. Sosibqa Sol a Jerusalem dia Tamo Koba aqa ñam na anjam mare mare laqnej. A ulaosaioqnej. ²⁹ Bati bei Sol a Juda tamo qudei ti anjam na qotoqñeb. Tamo nanqi di Grik anjam maro qaji. Nanqi Sol ombla anjam na qotsibqa nanqi a qa ugeosib mareb, “Iga Sol qalsim moiyoqñom.” ³⁰ Onaqa Yesus aqa tamo unqasari nanqi deqa qusisbqa Sol osib Sisaria qureq osi gileb. Gilsib dena Sol qarinyonabqa Tarsus qureq gilej.

³¹ Bati deqa Judia sawaq di, Galili sawaq di, Samaria sawaq di dego tamo unqasari Yesus qa nanjo areqalo singilateb qaji nanqi gegerere lawo na soqñeb. Nanqi bati gaigai Tamo Koba aqa sorgomq di sonabqa Mondor Bole na are singilatetnjroqnej. Tamo unqasari gargekoba nanqi are bulyoqnsib Kristen nanjo miligiq aiyeqñab nanqi tulan kobaoqñeb.

Pita na Ainias boletej

³² Ariya Pita a sawa bei beiq di laqnsiqqa gilsiq Lida qureq di brantej. Brantosiqqa Qotei aqa segi tamo unqasari qure dia soqñeb qaji nanqi itnjrej. ³³⁻³⁴ Dia tamo bei soqnej aqa ñam Ainias. A jejamu laiyoñaq soqnej. Wausau 8 a bijalq di ñeiesoqnej. Onaqa Pita na unsiqa minjej, “Ainias, Yesus Kristus na ni boletmqo. Deqa ni tigelosim ino bijal qale.” Degsi minjnaqa aqa jejamu singilaonaq a tigelej. ³⁵ Onaqa tamo unqasari kalil Lida qure ti Saron

sawa ti dia soqneq qaji nanqi tamo di boleonaq unsibqa nanqi are bulyosib Tamo Koba qa nanjo areqalo singilateb.

Pita na Tabita tigeltej

³⁶ Jopa qureq di uña bei soqnej aqa ñam Tabita. A Yesus dauryoqnej qaji. Grik anjam na aqa ñam Dorkas. A uña bolequja. A gaigai kumbra tulañ bolequja yoqnsiqa tamo ungasari ingi ingi saiqoji nanqi lueinjroqnsiq ingi anainjroqnej. ³⁷ Bati bei a maiyosiq moiyej. Moinaqa uña qudei na aqa jejamu yansosib warum bei goge di atnab soqnej. ³⁸ Lida qure di Jopa qure jojom. Deqa Jopa qureq di tamo ungasari Yesus dauryoqnej qaji nanqi Pita a Lida qureq di soqnej di qusibqa tamo aiyel qarinjrnab aisib Pita minjeb, “Ni urur au. Ni iga daurgosim koba na Jopa qureq gilqom.” ³⁹ Onaqa Pita a tigelosiqa nanqi daurnjrsiqa koba na gilsib Jopa qureq di branteb. Brantonabqa nanqi Pita osib uña moiyej qaji aqa warum miligiq gileb. Gilnabqa uña qobul kalil nanqi Pita aqa areq di koroosib akamoqneq. Osib gara jugo ti gara tugo ti nami Dorkas a nanqi koba na sosibqa gereiyelenej qaji di Pita osoryeb. ⁴⁰ Onaqa Pita a nanqi minjrej, “Ningi kalil oqediy.” Degsi minjrnaga nanqi oqedonab singa pulutosiq Qotei pailyej. Pailyosiq kobooñaqa uña moiyej qaji aqa areq gilsiq minjej, “O Tabita, ni tigel.” Degsi minjrnaga a ñam plaltosiqa Pita unsiq tigelosiq awoej. ⁴¹ Onaqa Pita na aqa ban ojsiq tigeltej. Tigeltosiqa Qotei aqa segi tamo ungasari nanqi ti uña qobul nanqi ti metnjrnaga nanqi warum miligiq bosib Tabita uneb a ñambile soqnej. ⁴² Onaqa Jopa qureq di tamo ungasari kalil nanqi manwa deqa qusibqa nanqi gargekoba Tamo Koba qa nanjo areqalo singilateb. ⁴³ Onaqa Pita a bati gargekoba yala Jopa qureq di soqnej. Tamo bei wagme aqa jegara na ingi ingi gereiyo qaji aqa ñam Saimon aqa talq di a ombla soqneq.

10

Lañ angro bei na Kornilius anjam minjej

¹ Sisaria qureq di tamo bei soqnej aqa ñam Kornilius. A Rom tamo. A qaja tamo nanjo gate. A na qaja tamo 100 nanqi taqatnjroqnej. Qaja tamo nanqi di Itali sawa qaji. ² Kornilius a Qotei aqa kumbra dauryoqnej qaji. Deqa tamo ungasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneq qaji nanqi a ti Qotei aqa sorgomq di soqneq. Juda nanqi ingi ingi saijnreçnaqa a nanqi silali qa aqaryainjroqnej. A bati gaigai Qotei pailyoqnej. ³ Ariya bati bei señ kelintonaqa Qotei na Kornilius aqa areqalo waqtetonaqa ñeio bulosiqa Qotei aqa lañ angro bei aqaq bonaq unej. Unnaqa lañ angro dena minjej, “O Kornilius.” ⁴ Onaqa Kornilius na lañ angro di koqyosiqa tulañ ulaugetosiq minjej, “O Tamo Koba, ni kiyaca ijoq bonum?”

Onaqa lañ angro dena minjej, “Qotei a gaigai ino pailyo queqnu. Juda nanqi ingi ingi saijnreçnaqa ni na nanqi aqaryainjreçnum. Ino kumbra di Qotei a unoqnsiq deqa a ni qa tulañ areboleboleiyeqnu. ⁵ Deqa ni que. Ni na tamo qudei nanqi qarinjrnimqa Jopa qureq aisib dia tamo bei aqa ñam Saimon ñam bei Pita a itqab. A itosib osib babqa a na anjam bei ni mermqas. ⁶ A tamo bei wagme aqa jegara na ingi ingi gereiyo qaji aqa ñam Saimon aqa talq di unu. Aqa tal agi alile qalaq di unu.”

⁷ Lañ angro dena Kornilius anjam degsi minjsiq olo ulañonaqa Kornilius na aqa kanqal tamo aiyel metnjrnaga aqa areq beb. Qaja tamo qujai dego metonaq aqa areq bej. Qaja tamo di a Qotei aqa kumbra dauryoqnej qaji. A bati gaigai Kornilius ombla sosiqa wauetoqnej. ⁸ Onaqa Kornilius na anjam kalil lañ angro a marej qaji di nanqi qalub minjrsiqa qarinjrnaga Jopa qureq aiyeb.

Pita a ñeio bulej

⁹ Nanqi walwelosi aisib gamq di qoloinjrnaga ñereñeb. Olo nebeonaqa tigelosib aisib Jopa qure jojomyeqnabqa bati qujai deqa Pita a Qotei pailyoq osiqa warum bei gogeqsi deq oqej. Di qanam jige. ¹⁰⁻¹¹ Oqsiiq warum dia sonaqa a mamyonaga uña qudei nanqi minjrnaga ingi goiyeteb. Ingi goiyeqnabqa Qotei na Pita aqa areqalo waqtetonaqa a ñeio bulej. A ñeio bulosiqa lañ waqonaq ingi bei gara kobaquja bul plalosiq mutu qolqeq di ojelenosib lañ goge dena ura uratonab aiyeqnaq unej. ¹² Gara miligiq di wagme utru segi segi soqneq. Bel ti baun ti amal ti bagu ti qebari ti sonab unjrej. ¹³ Unjrsiqa kakro bei quej. A marej, “Pita, ni tigelosim wagme bei qalsim uye.” ¹⁴ Onaqa Pita na minjej, “O Tamo Koba, e uyqasai! Wagme uge uge deqaji e nami uyosaiqnem. Wagme deqaji uyqajqa di getento koba.” ¹⁵ Osiqa Pita a kakro di olo quej. A marej, “Ingi ingi e jiga saiqoji qa maronum di ni olo uge qa maraim.” ¹⁶ Gara di degsi aiyogalubtosiq olo torei oqej.

¹⁷ Ñeio di aqa utru Pita a poiyoasi. Deqa a are koba qalsiq soqnej. Onaqa tamo qalub Kornilius na qarinjrnaj qaji nanqi Jopa qureq di brantosib tamo qudei nanqi endegsib nenemjnreb, “Saimon aqa tal qabi unu?” Degsib nenemjnrebqa nanqi na minjreb, “Saimon aqa tal agide.” Onaqa nanqi walwelosib Saimon aqa tal meq di tigeleb. ¹⁸ Tigelosib maosib mareb, “Saimon ñam bei Pita a tal endi unu e?” ¹⁹ Pita a ñeio deqa are koba

qaleqnaqa Qotei aqa Mondor na minjej, “Ni que. Tamo qalub bosib ni qa maronub. ²⁰ Deqa ni tigelosim nanji daurnjrsim gile. Ni are gulbeimaiq. E na nanji qarinjronum bonub.”

²¹ Onaqa Pita a tal uratosiq mandamq aisiq nanjo areq di brantosiq minjrej, “Ninji tamo njeameqnu b qaji agi e di. Ninji kiyaaq bonub?” ²² Onaqa nanji na minjeb, “Qaja tamo gate aqa nam Kornilius a tamo bolequja. A Qotei aqa sorgomq di sosiqa kumbra bole dauryeqnu. Juda kalil nanji a qa mareqnu, ‘A tamo bolequja.’ Ni que. Ya bilaq Qotei aqa lanj anjro bei a Kornilius aqaq di brantosiq minjrej, ‘Ni tamo qudei nanji qarinjrimqa aisib Pita minjib ino talq bosim anjam bei mermim quqwm.’” ²³ Onaqa Pita a nanjo anjam di qusiqa nanji joqsqa tal a soqnej qaji dia koba na soqneb. Nerejosib nebeonaqa Pita a nanji koba na tigelosib gileb. Jopa tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nanji dego koba na gileb.

Pita a Kornilius aqa talq gilej

²⁴ Nanji gilsib gamq di qoloinjrnaqa njereneb. Olo nebeonaqa nanji tigelosib gilsib Sisaria qureq di branteb. Kornilius a nanji qa tarijoqnsiq nam atoqnej. A na aqa tamo si nanji ti aqa segi lenj nanji ti kalil minjrnaq bosib a ti koroosib tarijoqneb. ²⁵ Onaqa Pita a gilsiq Kornilius aqa talq di brantej. Brantosiq tal gogetonaqa Kornilius a bosiq Pita aqa singaq di singa pulutosiq a binjijej. ²⁶ Onaqa Pita na Kornilius tigelosiq minjrej, “Ni tigel. Ni e binjibaim. Aqo omba mandam tamo.” ²⁷ Degsi minjsiq nanji omba anjam qairosib warum bei miligiq gileb. Warum miligiq di tamo ungasari gargekoba nanji koroesonab unjrej.

²⁸ Unjrsiq minjrej, “Ninji qalie, e Juda tamo. Ninji Juda tamo sai. Ninji sawa bei qaji. Deqa gago Juda kumbra agiende. Iga nunjo tal gogetqajqa getento koba. Iga ninji koba na laqajqa dego getento koba. Moses aqa dal anjam nami degsi nengreyyej unu. Ariya Qotei na e endegsi merbej, ‘Sawa bei bei qaji nanji ijo namgalaq di tamo uge edegaim.’ Qotei na e degsi merbej. ²⁹ Deqa ninji e qa anjam qarinyonab e nunjo anjam gotranyosai. E nunjo anjam dauryosim bosim nunjo tal gogetonum. Deqa ninji merbiy, ninji kiyaaq e qa anjam qarinyeb?”

³⁰⁻³¹ Onaqa Kornilius na Pita minjrej, “Ya ya endi bati qolqe gilqo senj bati kere endego senj kelintonaqa e pailyeqnamqa tamo bei gara tulanj qat jigsiq bosiq ijo ulatamuq di tigelosiq merbej, ‘O Kornilius, Qotei a gaigai ino pailyo queqnu. Juda nanji inji inji sainjreqlaqa ni na nanji aqaryainjreqlum. Ino kumbra di Qotei a unoqnsiq deqa a ni qa tulanj areboleboleiyeqnu. ³² Deqa ni que. Ni na tamo qudei nanji qarinjrimqa Jopa qureq aisib dia tamo bei aqa nam Saimon nam bei Pita a itqab. A itosib osib babqa a na anjam bei ni mermqas. A tamo bei wagme aqa jegara na inji inji gereiyo qaji aqa nam Saimon aqa talq di unu. Aqa tal agi alile qalaaq di unu.’ ³³ Lanj anjro na e degsi merbonaqa e tamo qudei nanji urur qarinjrimam Jopa qureq aisib inoq di branteb. Brantonabqa ni na nanji daurnjrsim agi ijo talq bonum. Deqa e ni qa tulanj areboleboleibqo. Endego iga kalil endia koroosimqa Qotei aqa namgalaq di awejunum. Deqa anjam kalil Tamo Koba a na ni mermej qaji di mergimqa iga quqwm.” Kornilius na Pita degsi minjrej.

Pita a anjam bole palontej

³⁴ Onaqa Pita a tigelosiq nanji endegsi minjrej, “Endego e qalieonum, Qotei a tamo qudei bole qa maroqnsiq olo tamo qudei uge qa marosaieqnu. Aqa namgalaq di tamo kalil kerekere unub. ³⁵ Deqa sawa sawa kalilq di tamo ungasari kumbra bole bole yoqnsib Qotei aqa sorgomq di unub qaji nanji Qotei na tulanj areinjreqlum. ³⁶ Bole, nami Qotei na aqa anjam bole qarinyonaqa Israel nanjo segiq aiyej. Anjam bole di aqa damu endegsi unu. Tamo ungasari nanji Qotei ti omba jeu atoqnsib sonabqa Yesus Kristus na jeu kobotej. Yesus a tamo kalil nanjo Tamo Koba. ³⁷ Ninji qalie, Jon a bosiq tamo ungasari nanji yanso qa anjam minjroqnej. Bati deqa Yesus Nasaret qaji a Galili sawaq di aqa wau utru atsiqa walweloqnsiq Judia sawa nanjo qure kalil keretoqnsiq wauoqnej. ³⁸ Qotei na aqa Mondor Bole ti aqa singila ti Yesus yonaqa a walweloqnsiq kumbra bole bole yoqnej. Yoqnsiq tamo ungasari Satan na ugetnjro qaji nanji kalil boletnjroqnej. Qotei a Yesus omba soqneb deqa a singila ti wauoqnej. ³⁹ Yesus a Juda nanjo sawa ti Jerusalem qure ti dia manjwa gargekoba yeqnaqa iga gago namdamu na unoqnem. Iga deqa bini saoqnsim laqnum. Ariya nanji na Yesus osib namburbasq di qalsib moiyoqneb. ⁴⁰ Bati qalub koboonqa Qotei na Yesus olo subq na tigeltonaqa a tigelosiq gago namdamuq di branteqnaqa iga unoqnem. ⁴¹ A Juda kalil nanjo namdamuq di brantosaioqnej. Iga Qotei na aqa anjam mare mare laqajqa giltgej qaji gagoq di segi brantoqnej. Agi a subq na tigelosiq iga koba na awoqnsimqa inji ti ya ti uyoqnem. ⁴² A na merzej, ‘E segi qujai Qotei na giltbej qaji. Deqa mondonj e na tamo nambile so qaji ti tamo moreno qaji ti nanji peginjraqai. Ninji na tamo ungasari nanji e qa degsib minjroqniy.’ Yesus na iga degsi merzej. ⁴³ O ijo was, Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanji nami endegsib maroqneb, ‘Qotei na tamo ungasari kalil Kristus qa nanjo areqalo singilatqab qaji nanji aqa nam na nanjo une kobotetnjrqas.’”

Qotei na sawa bei bei qaji nanği aqa Mondor Bole enjrej

⁴⁴⁻⁴⁶ Pita a anjam degsi mareqnaqa bati qujai deqa Mondor Bole aisiqa tamo kalil Pita aqa anjam quocneq qaji nanği men bulyetnrnaqa nanği qure utru segi segi nanği anjam poinjrnaqa marelejoqneq. Maroqnsib Qotei aqa ñam soqteqnaqqa Juda Kristen Pita koba na beb qaji nanği di qusibqa tulan prugeb. Di kiyaaqa? Bati di Qotei na sawa bei bei qaji nanği dego aqa Mondor enjrej deqa. Onaqa Pita a endegsi marej, ⁴⁷ "Iga Juda tamo unum. Iga nami Qotei aqa Mondor em. Dego kere bini sawa bei bei qaji nanği aqa Mondor onub. Deqa tamo bei na iga nanği yansnrqajqa saidgwa keresai." ⁴⁸ Osiqa nanği minjrej, "Ninği Yesus Kristus aqa ñam na yanso oiy." Degsi minjrnaqa nanği na yanso osib Pita minjeb, "Ni bati qudei iga koba na endi sqom." Degsi minjnabqa a nanği koba na soqneq.

11

Pita a Jerusalem aiyej

¹ Yesus aqa anjam maro tamo nanği ti Yesus aqa tamo unğasari kalil Judia sawaq di soqneq qaji nanği ti anjam endegsi queq, "Sawa bei bei qaji nanği dego Qotei aqa anjam osib nanği areqaloq di singilateb." ² Onaqa bati bei Pita a Jerusalem aisiq di sonaqa Juda tamo qudei Yesus dauryoqneq qaji nanği na Pita nriñtosib minjeb, ³ "Sawa bei bei qaji nanği mulun unosaqneq. Deqa ni kiyaaqa nanği tal gogetosim nanği ti awoosim inği uyoqneq?"

⁴ Onaqa Pita a nanği anjam di qusiqa utruq na anjam endegsi sainjrej, ⁵ "E Jopa qureq di pailyeqnamqa Qotei na ijo areqalo waqtetbonaqa e neio bulem. E neio bulosimqa inği bei gara kobaquja bul plalosiq mutu qolqeq di ojeleosib lan goge na ura uratonab ijo ulatamuq ainaq unem." ⁶ Unsim geregere gara miligi peleiyosim wagme utru segi segi unjrem. Wagme juwan ti amal ti bagu ti qebari ti gara miligiq di sonab unjrem. ⁷ Unjrsimqa kakro bei quem. A merbej, 'O Pita, ni tigelosim wagme bei qalsim uye.' ⁸ Onaqa e marem, 'O Tamo Koba, e uyqasai! Wagme uge uge deqaji e nami uyosaiyoqneq. Wagme uge deqaji uyqajqa di getento koba.' ⁹ Onaqa kakro di a olo lan goge na brantej. A marej, 'Inği inği e jiga saiqoji qa maronum di ni olo uge qa maraim.' ¹⁰ Gara di degsi aiyoqalubtosiqqa wagme kalil gara ti olo torei goge oqe.

¹¹ "Bati qujai deqa tamo qalub nanği bosib e soqneq qaji tal meq di tigeleb. Tamo bei na nanği Sisaria qureq dena qarinjnrnaq ijoq beb. ¹² Bonab Qotei aqa Mondor na e merbej, 'Ni tigelosim nanği qalub daurnjrsim gile. Ni are gulbeimaiq.' Degsi merbonaqa e tigelosim nanği qalub daurnjrsim Yesus aqa tamo 6 agi endia tigelejunub qaji nanği koba na gilem. Gilsim Sisaria qureq di brantosim tamo di aqa tal gogetem. ¹³⁻¹⁴ Gogetonamqa tamo dena iga endegsi saigej, 'Lan angro bei a bosiqqa ijo talq endi tigeleosnaq e unem. Unnamqa merbej, "Ni na tamo qudei nanği qarinjnrnaq Jopa qureq aisib dia tamo bei aqa ñam Saimon ñam bei Pita a itqab. A itosib osib babqa a na ni Qotei aqa anjam mermimqa anjam dena Qotei na ni oqas. Osim tamo unğasari kalil ni ombla tal qujaiq endi unub qaji nanği dego elenqas.'" ¹⁵ O ijo was, tamo dena iga degsi saigonaa e kamba anjam marqa yeqnamqa Mondor Bole a tamo kalil tal dia koroesoqneq qaji nanği dego aiyej. Mondor a nami iga Juda gagoq aiyej dego kere nanği dego aiyej. ¹⁶ Nanği dego aiyej e unsimqa Tamo Koba aqa anjam nami marej qaji deqa olo are qalem. Agi a endegsi marej, 'Jon a ya na tamo unğasari nanği yansnrqajqa. Ariya e Mondor Bole aqa singila na ninği yansnğwai.' ¹⁷ O ijo was ninği quiy. Iga nami Tamo Koba Yesus Kristus qa gago areqalo singilatonamqa Qotei na aqa Mondor Bole iga egej. Bini sawa bei bei qaji nanği dego Yesus qa nanği areqalo singilateqnaqqa Qotei na aqa Mondor nanği enjreqnu. Deqa Qotei aqa wau di e na getentqa keresai."

¹⁸ Onaqa Juda tamo Pita nriñteb qaji nanği aqa anjam di qunabqa nanği nriñ koboej. Deqa nanği Qotei aqa ñam soqtosib mareb, "Bole, Qotei a sawa bei bei qaji nanği dego are bulyetnrreqnu. Deqa nanği dego ñambile gaigai sqab."

Antiok qureq di tamo unğasari gargekoba nanği are bulyoqneq

¹⁹ Ariya Juda tamo Stiven qaleb qaji nanği na Kristen nanği ugeugeinjreqnab segi segi jaraiyosib Fonia sawa ti Saiprus nui ti Antiok qure ti deq gileleñeb. Gilsib dia Qotei aqa anjam mare mare laqneq. Laqnsibqa Juda nanği segi Qotei aqa anjam minjroqneq. Sawa bei bei qaji nanği Qotei aqa anjam minjrosaiyoqneq. ²⁰ Ariya Kristen qudei nanği Saiprus ti Sairini ti dena tigelosib Antiok qureq aisib Grik nanği dego Tamo Koba Yesus aqa anjam bole minjroqneq. ²¹ Kristen nanği di Tamo Koba aqa singila ti wauoqneq deqa tamo unğasari tulan gargekoba nanği Yesus qa nanği areqalo singilatoqnsib are bulyoqneq.

²² Onaqa Yesus aqa tamo unğasari Jerusalem di soqneq qaji nanği kumbra deqa qusibqa Barnabas qarinyonab Antiok gilej. ²³ Antiok gilsiqqa Qotei a Grik nanği qa dego are boleiyosiqqa aqaryainjroqnej di unej. Unsiqa tulan areboleboleiyey. Deqa a na nanği kalil are singilatetnrroqnsiqqa minjroqnej, "Ninği Tamo Koba a gaigai dauryoqnsib soqniy."

²⁴ Barnabas a tamo bolequja. Mondor Bole aqaq di sonaqa a singila ti wauoqnej. Aqa areqalo kalil Tamo Koba Yesus qa singilatosiq soqnej. Deqa a Yesus aqa anjam mareqnaqa tamo ungasari gargekoba nanqi quoqnsib Yesus aqaq boqneb.

²⁵ Ariya bati bei Barnabas a Sol namqajqa marsiq Tarsus qureq gilej. ²⁶ Gilsiq Sol namosiq itosiq ombla puluosib Antiok olo aiyeb. Aisib dia wausau qujai Yesus aqa tamo ungasari nanqi koba na wauoqneb. Wauoqnsibqa tamo ungasari tulan gargekoba nanqi Qotei aqa anjam minjroqneb. Antiok dia tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nanqo nam Kristen wainjreb.

²⁷ Onaqa bati bei Qotei aqa medabu o qaji tamo qudei nanqi Jerusalem dena walwelosib Antiok beb. ²⁸ Bei aqa nam Agabus. Nanqi Antiok bonabqa Qotei aqa Mondor na Agabus medabu singilatetonaqa a tigelosiqqa marej, "Sawa sawa kalilq di nanqi mam koba oqab." Agabus a degsi marej. Mam di bunuqna Mandor Koba Klodius aqa bati qa brantej. ²⁹ Yesus aqa tamo ungasari nanqi Agabus aqa anjam di qusibqa nanqi nanqo segi segi silali soqnej di koroiyeb. Koroiyosib nanqo Kristen was Judia sawaq di soqneb qaji nanqi aqaryainjraq marsib silali qarinyonab nanqoq aiyej. ³⁰ Silali di nanqi Barnabas Sol wo enjrnbqa nanqi na osi aisib Kristen gate Judia sawaq di soqneb qaji nanqo banq di ateb.

12

Herot na Pita ojsiqa tonto talq di waiyej

¹ Bati deqa Mandor Herot na Yesus aqa tamo ungasari qudei nanqi ojelenosiqqa ugeugeinjroqnej. ² Osiqa a na qaja tamo bei qarinyonaqa gilsiq Jon aqa was Jems serie na qalmaq moiyej. ³ A degyonaqa Juda tamo kokba nanqi areboleboleinjrej di qalieosiq deqa Pita dego oje. Bati di Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Yori Bati Koba. ⁴ Herot a Pita ojsiqa tonto talq di waiyosiqqa qaja tamo 16 nanqi minjrnaqa nanqi Pita taqatesoqneb. Herot a endegsi are qalej, "Yori bati koba nam Pasova di koboamqa e Pita osiy Juda nanqo ulatamuq di tigeltqai." ⁵ Pita a tonto talq di sonaqa Yesus aqa tamo ungasari nanqi singila na Pita qa pailyoqneb.

Lan angro bei a bosiqqa Pita tonto talq dena oqeq atej

⁶ Herot a marej, "Nebeamqa e na Pita osiy Juda nanqo ulatamuq di tigeltqai." Qolo deqa qaja tamo aiyel na Pita osib tonto talq miligiq di warum beiq waiyosib ambletosib sil kokba aiyel na tontonab neiesoqnej. Qaja tamo qudei nanqi tonto talq siranme jojomq di tigelesosib taqatoqneb. ⁷ Onaqa qolo qujai deqa Tamo Koba aqa lan angro bei a warum miligiq di brantogujatej. Aqa rian na warum di tulan suwantej. Onaqa lan angro dena Pita jar banqaq di kontosiqqa dudumyej. Dudumyosiq minjej, "Ni tigelogujat." Degsi minjrnaqa sil kokba aiyel Pita aqa ban qoseb qaji di pamblonjosib uloneb. ⁸ Onaqa lan angro na olo Pita minjej, "Ino gara tigsim ino singa tatal jige." Onaqa Pita a degyonaqa olo minjej, "Ino gara jugo dego jigsim e daurbe." ⁹ Degsi minjrnaqa Pita a warum di uratosiq lan angro dauryosiq gilej. Lan angro a bole Pita oqeq atej di Pita a poiyosai. A are qalej, "E neibilqeonum kiyo?" ¹⁰ Nanqi walwelosib qaja tamo bei tonto talq taqatesoqnej qaji di bunyosib gilsib olo qaja tamo bei bunyosib siranme kobaquja ain na gereiyo qaji di brantonab siran a segi waqonaqa nanqi aiyel oqedeb. Siranme di tonto talq dena oqedosim qureq aiaqajqa siranme. Nanqi siranme dena oqedosib gam dauryosib giloqnsib lan angro na Pita uratosiq ulanej.

¹¹ Onaqa Pita a poiyonaqa marej, "Bole. Endego e qalieonum, Juda nanqi e lubqa laqnaqqa Tamo Koba a na aqa lan angro qarinyoqqa bosiq e aqaryaibosiqqa Herot aqa banq dena e oqo." ¹² Pita a degsi poiyonaqa walwelosi gilsiq Jon aqa nam bei Mak aqa ai Maria aqa talq di brantej. Talq miligiq di Kristen gargekoba nanqi koroesosib Pita qa pailyoqneb. ¹³⁻¹⁴ Onaqa Pita a talq meq di brantosiqa siranmeq di tigelosiq kindokindonjosiq maeqnaqa kangal unja bei aqa nam Roda a bosiqqa siran waqtqa osiqqa Pita aqa kakro qusiq tulan areboleboleiyej. Onaqa a siran waqtqa uratosiq olo urur ti warum miligiq gilsiqqa nanqi minjrej, "Pita bgo agi talq meq di tigelejunul!" ¹⁵ Onaqa nanqi na minjeb, "Ni nanarionum. Di Pita sai." Degsi minjnabqa a tulan singilaosiqqa minjrej, "E nanariosai. E bole maronum. Pita a bgo aqa kakro quonum." Onaqa nanqi na minjeb, "Di Pita sai. Di aqa lan angro kiyo?"

¹⁶ Onaqa Pita a siranmeq di tigelesosiqqa kindokindoneqnaqa nanqi kalil bosib siran waqtosib Pita unsib tulan prugeb. ¹⁷ Onaqa Pita a aqa banq soqtonaqa nanqi kirionabqa Tamo Koba a na tonto talq dena oqeq atej deqa nanqi sainjrej. Osiqa minjrej, "Ninqi gilsib Yesus aqa tamo ungasari kalil Jems ombla endegsib minjriy, 'Pita a tonto talq dena oqedqo.'" Pita a nanqi degsi minjrnsiqqa nanqi uratnrnsiq talq beiq gilej.

¹⁸ Nebeonaqa qaja tamo tonto talq taqatesoqneb qaji nanqi nam ateb Pita a tonto talq di sosai. Nanqi degsi unsibqa tulan ulaugetosib are koba qaloqnsib maroqneb, "Pita a qabitqo?" ¹⁹ Onaqa Herot na aqa qaja tamo qudei nanqi minjrej, "Ninqi tonto talq gilsib Pita osib boiy." Degsi minjrnaqa nanqi tonto talq gilsib Pita qa namonab ugeinjrej. Ugeinjrnqa olo puluosib aisib Herot minjeb, "Pita a tonto talq di sosai." Degsib Herot minjnabqa a segi

gilsiq qaja tamo tonto tal taqatesoqneb qaji nanği nenemnjrnaqa minjeb, “Pita a qabitqo kiyu di iga qaliesai.” Nanği degsib Herot minjnabqa a na aqa qaja tamo qudei nanği minjrej, “Nanği Pita geregere taqatosai deqa ninği na nanği ñumib moreñqab.” Osiqa bunuqna Herot a Judia sawa uratosiqa Sisaria qureq gilsiq di soqnej.

Herot a moiyej

²⁰ Herot a nami Tair qure ti Saidon qure ti nanği qa njirinjugetej. Deqa tamo unğasari qure aiyel dia soqneb qaji nanği koroosib mareb, “Iga tamo qudei qarinjrimqa nanği Sisaria qureq aisib Herot aqa are latetqab. Yim aqa njirin koboqas.” Nanği degsib marsib tamo qudei qarinjrnabqa nanği aisib Herot aqa talq di brantosib tal taqato tamo aqa ñam Blastus endegsib minjeb, “Ni na Herot minjim a odimqa iga a ombla qairqom. Yim aqa njirin koboqas.” Sawa kalil Herot a taqatoqnej qaji nanğoaq dena Tair ti Saidon ti nanği na inği awaiyoqneb. Utru deqa nanği Herot aqa njirin kobotqajqa minjeb. Onaqa Blastus a nanğoaq anjam di qusiqa gilsiq Herot minjeb.

²¹ Minjnaqa Herot a qusiqa odosiqa nanği koba na qairqajqa bati atej. Bati brantonaqa nanği koroonabqa Herot a nanği anjam bei minjrqa osiqa mandor kokba nanğoaq wala gaigai jigeqñub deqaji bei jigsıqa aqa awo jaram kobaq di awoosiq nanği anjam minjroqnej. ²² Minjreñaqa tamo unğasari koroosiqneb qaji nanği aqa anjam di quoqnsib tulan areboleleijnrnaqa leleñsib maroqneb, “Herot a mandam tamo sai. A dego qotei bei. Deqa a anjam degsi mareqnu.” ²³ Herot a Qotei bole aqa ñam soqtosai. A aqa segi ñam soqtoqnsıqa anjam maroqnej. Deqa Tamo Koba aqa lan anğro bei urur aisiq Herot a ma uge yonaqa aqa bi ani ambli na uynab a moiyej.

²⁴ Bati deqa Tamo Koba aqa anjam tulan kobaoqnsıqa qure qure kalil keretoqnej.

²⁵ Onaqa Barnabas Sol wo nanği Jerusalem dia nanğoaq wau kobotosib olo puluqa laqnsib Jon aqa ñam bei Mak a osib koba na Antiok qureq gileb.

13

Antiok qureq di Kristen nanği na Barnabas Sol wo giltjnreb

¹ Antiok dia Qotei aqa medabu o tamo nanği ti Qotei aqa anjam palto tamo nanği ti Kristen nanğoaq ambleq di soqneb. Nanğoaq ñam agiende. Bei Barnabas. Bei Simeon aqa ñam bei Niger. Bei Lusius. A Sairini qaji. Bei Manain. A nami Mandor Herot ombla tal qujaiq di anğro kiñilala sosib boleeb. Bei Sol. ² Nanği Tamo Koba a qa louoqnsib inği ti ya ti uratosib sonabqa Mondor Bole na nanği minjrej, “Ninği Barnabas Sol wo nanği aiyel giltjnrsib qarinjrnabqa nanği gilsib wau e na enjronum qaji di ojgab.” ³ Onaqa nanği inği ti ya ti uratosib pailyosib nanğoaq aiyel gateq di ban atsib qarinjrnab gileb.

Saiprus nuiq di Barnabas Sol wo nanği Yesus aqa anjam bole maroqneb

⁴ Mondor Bole na nanği aiyel qarinjrnab gilsib Selusia qureq di brantosib dia qobun bei gogetosib qobun na gilsib Saiprus nuiq di branteb. ⁵ Brantosib Salamis qureq di tiryosib dena nanği sinğa na walweloqnsib Juda nanğoaq Qotei tal qudei miligiq giloqnsib Qotei aqa anjam minjre minjre laqneb. Jon aqa ñam bei Mak a nanği aiyel daurnjrsiq aqaryainjroqnej.

⁶ Nanği Saiprus nui aqa qure kalil keretosib Pafos qureq di branteb. Osib qure dia quñam tamo bei aqa ñam Barjisas iteb. A Juda tamo. A na tamo unğasari nanği gisa gisanjnroqnsıqa ydegsi minjroqnej, “E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.” ⁷⁻⁸ Rom nanğoaq gate koba bei aqa ñam Sergius Paulus a Pafos qureq di soqnej. Barjisas a gaigai Sergius Paulus dauryosiq laqnej. Sergius Paulus a qalie tamo kobaquja. A na Barnabas Sol wo nanği metjnrnaqa aqa areq bosib Qotei aqa anjam minjoqneb. Onaqa Barjisas (Grik anjam na aqa ñam Elimas) a are qalej, “E na Barnabas Sol wo nanğoaq anjam gegentoqñqai. Sergius Paulus a Yesus qa aqa areqalo singilate uge.” ⁹⁻¹⁰ Sol aqa ñam bei Pol. Mondor Bole a Pol aqa miligiq aisiq sinğila yonaqa a na Elimas koqyosiq minjeb, “Ni Satan aqa anğro. Ni kumbra bole kalil jeutosim laqnum. Ni gisan anjam marqajqa ino areqaloq di maqejunu. Ni gisan kumbra yqajqa tulan singilaeqnum. Ni Tamo Koba aqa anjam bole beltoqnsimqa olo gisan anjam segi mareqnum. Ino kumbra uge di ni uratqa keresai. ¹¹ Deqa ni que. Endego Tamo Koba aqa sinğila inoq aiyimqa ni ñamdau getejmimqa bati gargekoba yala señ unqasai.” Degsi minjnaqa aqa ñamdau ambruıyonaqa a sawa unqa keresai. Deqa a na tamo qudei nanği metjnroqnsıqa endegsi minjroqnej, “Ninği ijo ban ojsib e gam osorbiy.” ¹² Sergius Paulus a Tamo Koba aqa sinğila di unsiqa Qotei aqa anjam Pol Barnabas wo nanği maroqneb qaji di poıyonaqa tulan prugosiq Yesus qa aqa areqalo sinğilatej.

Pol a Pisidia sawaq di Qotei aqa anjam palontej

¹³ Onaqa tamo nanği Pol dauryosib laqneb qaji nanği a koba na Pafos qure uratosib qobun na gilsib Pamfilia sawaq di brantosib Perga qureq di tiryeb. Tiryosib dia Jon Mak a

nanġi uratnjrsiqa olo puluosiq Jerusalem aiyej. ¹⁴⁻¹⁵ Onaqa Pol Barnabas wo nanġi Perga qure uratosib sinġa na walwelosib Pisidia sawaq gilsib Antiok qureq di branteb. Brantosib di sonabqa yori batiej. Deqa nanġi Qotei tal miligiq gilsib awoonabqa Juda gate kokba nanġi tigelosib Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanġo anjam ti sisiyoqneb. Sisiyosib koboonaqa nanġi na Pol Barnabas wo minjreb, "O gago was aiyej, ninġi gagoq bonub deqa tamo unġasari nanġo are siġilatetnrjqajqa anjam bei soqnm tigelosib mariy."

¹⁶ Onaqa Pol a tigelosiqa aqa baġ soqtonaqa tamo unġasari nanġi kirionabqa endegsi minjrej, "O Israel ninġi ti tamo unġasari kalil Qotei aqa sorgomq di unub qaji ninġi ti ijo anjam endi quiy. ¹⁷ Qotei a nami gago moma nanġi giltjnraqa nanġi Isip sawaq di tulaġ gargekobaonabqa Qotei a singila na nanġi joqsiqa Isip uratosib gileb. Gago moma nanġi di agi Israel. ¹⁸ Nanġi gilsib wausau 40 wadau sawaq di sonabqa Qotei a nanġo gulbe qoboiyetnjroqnej. ¹⁹ Osiqu Kenan sawaq di qure kokba 7 padaltnjrsiqa nanġo mandam pupoiyoqnsiq gago moma nanġi enjroqnej. Qotei a nanġi degnjroqnsiq bosib bosiq wausau 450 koboej. ²⁰ Di kobooonaqa Qotei a gago moma qudei nanġi giltjnrsiqa gate kokba atsiqa singila enjreqlaqa singila dena nanġi na Israel tamo unġasari nanġi taqatnjroqneb. Degsib yonab yonab Qotei aqa medabu o qaji tamo Samuel aqa bati brantej.

²¹ "Onaqa Israel nanġi na Samuel minjeb, 'Ni na tamo bei giltimqa a gago mandor koba sosim iga taqatgwas.' Degsib Samuel minjnabqa a na Kis aqa ġiri Sol giltonaqa a Israel nanġo mandor koba soqnej. Sol a Benjamin aqa leġ. A Israel nanġo mandor koba sonaqa wausau 40 koboej. ²² Onaqa Qotei na Sol kobotosiqa olo Devit giltonaqa a kamba Israel nanġo mandor koba soqnej. Qotei a Devit qa endegsi marej, 'E Jesi aqa ġiri Devit unonum, aqa kumbra tulaġ boledam. E Devit aqa kumbra qa tulaġ arearetheqnu. E qalieonum, a ijo areqalo kalil dauryoqngas.' ²³ O ijo was ninġi quiy. Qotei aqa anjam bei a nami marej qaji di a segi dauryosiqa Devit aqa leġ nanġoq dena tamo bei giltosiqa qarinjyonaq Israel gagoq bej. Tamo di aqa ñam Yesus. A iga padalo sawaq na elenqajqa deqa Qotei na qarinjyonaq bej.

²⁴ "Yesus na aqa wau utru atosaisonaqa Jon a namoqna bosiqqa Israel nanġi endegsi minjroqnej, 'Ninġi are buliyibqa e na ninġi yansngwai.' ²⁵ Osiqu aqa wau kobotqa osiqa olo endegsi maroqnej, 'Ninġi e qa kiyersib mareqnu? E nami merngem, e Kristus sai. Kristus a ijo qoreq na bqas. Aqa ñam kobaquja. E ñam saiqoji. E tamo lanġaj. Deqa e na Kristus kanġalyqajqa e tamo bolesai.' Jon a degsi maroqnej.

²⁶ "O Abraham aqa moma ninġi ti tamo kalil Qotei aqa sorgomq di unub qaji ninġi ti ijo anjam endi quiy. Ninġi kalil ijo was. Qotei a iga padalo sawaq na elenqas anjam di a na qarinjyonaq gagoq bej. ²⁷ Tamo unġasari Jerusalem di unub qaji nanġo gate ti nanġi na Yesus qalib moiġajqa anjam qoseb. Di kiyajqa? Yesus a bole Kristus di nanġi poinjrosai deqa. Qotei aqa medabu o tamo nanġo anjam yori bati gaigai sisiyeqnu qaji di aqa damu dego nanġi poinjrosai. Utru deqa nanġi na Yesus qalib moiġajqa anjam qoseb. Nanġo kumbra dena nanġi Qotei aqa medabu o tamo nanġo anjam keretosib yeb. ²⁸ Nanġi Yesus aqa une bei baltosai. Nanġi a moiġotqajqa utru saiqoji. Deqa nanġi lanġa aqa jejamuq di une qamsib Pailat minjeb, 'Yesus a une ti deqa ni a ġamburbasq di gaint.' Degsib minjnabqa a na Yesus osiq qaja tamo nanġo baġq di atnaqa nanġi a qalnb moiyej. ²⁹ Anjam kalil Qotei aqa medabu o tamo nanġi nami nengrenyeb qaji di Juda nanġi keretosib yosib agi Yesus qalsib moiġoteb. Moiġotosib ġamburbasq dena osib subq ateb. ³⁰⁻³¹ Onaqa Qotei na olo Yesus subq na tigeltonaqa a tigelosiqa tamo nanġi nami a ombla Galili sawa uratosib Jerusalem aiyej qaji nanġo ġamdamuq di bati gargekoba branteqlaqa nanġi unoqneb. Deqa bini nanġi Yesus qa anjam saqnsib laqnaqa Juda tamo unġasari kalil nanġi queqnu.

³² "Nami Qotei na gago moma nanġi anjam bole endegsi minjrej, 'E na Kristus qarinyit bosim tamo unġasari nanġi elenqas.' Qotei aqa anjam bole di bini aqo Barnabas wo na ninġi merngeqnum. ³³ Qotei na anjam bole di aqa damu baltqa osiq deqa Yesus olo subq na tigeltej. Gago moma nanġo leġ agi iga. Deqa Yesus a gagoq bej. Devit a nami louqa buk miligiq di Yesus qa endegsi nengrenyeb, 'Ni ijo anġro bole.

Bini e ni ġambabtmonum.'

Devit a lou namba 2q di anjam di nengrenyeb. ³⁴ Bunuqna Yesus a moinaqa Qotei na subq na tigeltej deqa Yesus a olo moiġasai. Aqa jejamu subq di qusaqasai dego. Agi Qotei a nami marej, 'E nami Devit boletem dego kere e ninġi boletngwai. E bole merngonum.' ³⁵ Deqa ninġi quiy. Nami Devit a Qotei minjej, 'Ni ino segi anġro bolequja ni na giltem qaji aqa jejamu subq di uratim qusaqasai.' Devit a degsi Qotei minjsiqa louqa buk miligiq di nengrenyeb. ³⁶ Ninġi qalie, Devit a mandamq di sosiqa a Qotei aqa areqalo dauryoqnej. A moinaqa aqa jejamu subq ateb. Aqa moma nanġi nami subq atelejeb a dego degsib subq ateb. Onaqa aqa jejamu subq di qusaaj. ³⁷ Ariya tamo Qotei na subq na tigeltej qaji aqa jejamu qusaosai. Tamo di agi Yesus. ³⁸ O ijo was, ninġi endegsi poinjem. Yesus qujai di aqa ñam na Qotei a

nunġo une kobotetnġwas. E Yesus qujai deqa anjam plaltoqnsim ninġi mernġeqnum. ³⁹ Ninġi Moses aqa dal anjam dauryqab gam dena Qotei a nunġo une kobotetnġwasai. A ninġi tamo bole qa mernġwasai dego. Tamo unġasari Yesus qa nanġo areqalo singilateqneb qaji nanġi segi Qotei na une kobotetnġroqnsiq nanġi tamo bole qa minjreġnu. ⁴⁰ Deqa ninġi gegerere nġam atoqniy. Qotei aqa medabu o tamo nanġo anjam nanġi nami maroqneb qaji di aqa damu nunġoq bo uge. Agi nanġi endegsis maroqneb, ⁴¹ 'O ijo anjam misilinjyo qaji tamo, nunġo bati qa e na maŋwa bei babbittqa ninġi di unsib tulaŋ prugwab. Tamo bei na maŋwa deqa sainġwas di ninġi bole qa marqasai. Deqa ninġi padalougetqab.' " Pol a anjam degsi marej.

⁴² Onaqa lou koboonaqa Pol Barnabas wo nanġi Qotei talq dena oqedonabqa tamo unġasari nanġi na minjreb, "Yori bati bei ninġi bosib anjam deqaji olo mergibqa iga quqwowm." ⁴³ Tamo unġasari nanġi jaraiyeq nabqa nanġo ambleq di Juda gargekoba nanġi na Pol Barnabas wo nanġi daurnjreb. Sawa bei bei qaji qudei nami Qotei aqa sorgomq di sqa marsib Juda nanġo miligiq aiyeb qaji nanġi dego Pol Barnabas wo nanġi daurnjreb. Deqa ninġi aiyel na nanġo are singilatejroqnsib endegsis minjroqneb, "Qotei a ninġi qa are boleiyeqnu aqa kumbra di ninġi gegerere ojesoqniy."

⁴⁴ Onaqa yori bati bei tamo unġasari kalil Antiok qureq di soqneb qaji nanġi Qotei aqa anjam quqwa marsibqa bosib Qotei talq di koroeb. ⁴⁵ Onaqa Juda nanġi na nanġi unjrsib are ugeinjrej. Deqa Pol a anjam mareqnaqa nanġi na aqa anjam gegentoqnsib a misilinjyoqneb. ⁴⁶ Yeqnab Pol Barnabas wo nanġi na Juda nanġi singila na endegsis minjreb, "Qotei na aqo Barnabas wo qaringsiq mergej, 'Ninġi namoqna Juda nanġi segi ijo anjam minjroqniy.' Mergej deqa iga bosim Qotei aqa anjam ninġi Juda segi namoqna mernġeqnum. Mernġeqnamqa ninġi na gago anjam gotranjyeqneb. Nunġo kumbra dena ninġi nunġo segi jejamuq di une atoqnsib ninġi nġambile gaigai sqajqa gam urateqnu. Deqa ninġi quiy. Bini aqo aiyel ninġi uratnġsimqa sawa bei bei qaji nanġoq gilqnsim Qotei aqa anjam nanġi minjroqnm. ⁴⁷ Iga degyom. Di kiyaaqa? Tamo Koba a nami iga endegsi mergej, 'E ni qarinjmitqa ni pulon bul sosim sawa bei bei qaji nanġoq gilqnm. Gilqnsim laŋ utru qolqeq di tamo unġasari nanġi ijo anjam minjroqnm e na nanġi elenqai.'"

⁴⁸ Onaqa sawa bei bei qaji nanġi Pol aqa anjam di qusibqa tulaŋ arebolebolejnraqa Tamo Koba aqa anjam binjyoqneb. Deqa qure dia tamo unġasari Qotei na nami nġambile gaigai sqajqa giltjnrej qaji nanġi Yesus qa nanġo areqalo singilateb. ⁴⁹ Bati deqa Tamo Koba aqa anjam tulaŋ kobaosiqqa sawa di keretej. ⁵⁰ Onaqa Juda nanġi Pol Barnabas wo nanġi qa tulaŋ minjin oqetjnraqa una kokba qudei Qotei qa louqneb qaji nanġi ti qure deqa gate kokba ti nanġo are ugetetjnreb. Are ugetetjnrebqa nanġi tigelosib Pol Barnabas wo nanġi ugeugeinjrsib nanġi aiyel qure dia sqajqa singila na saidnjrsib winjrnab jaraiyeb. ⁵¹ Deqa nanġi aiyel nanġo singa tumberum butuyosib qure di urateb. Juda nanġi nanġo segi une qalieqajqa deqa nanġi aiyel kumbra di yeb. Yosib Aikoniam qureq aiyeb. ⁵² Bati deqa Antiok qureq di Mondor Bole a tamo unġasari Yesus qa nanġo areqalo singilateb qaji nanġo are miligiq aiyeqnsiqqa nanġi singilatjnreġnaqa nanġi tulaŋ arebolebolejnroqnej.

14

Pol Barnabas wo nanġi Aikoniam qureq di Qotei aqa anjam palontoqneb

¹ Pol Barnabas wo nanġi Aikoniam dia Juda nanġo Qotei tal miligiq gileb. Gilnabqa tamo unġasari nanġi koroesonabqa tigelosib Qotei aqa anjam palontosib minjroqneb. Minjreġnabqa nanġo aiyel anjam dena tamo unġasari tulaŋ gargekoba Juda ti Grik ti are gametjnraqa nanġi Yesus qa nanġo areqalo singilateb. ² Onaqa Juda qudei nanġi Pol Barnabas wo nanġo anjam quqwa uratosib Grik qudei nanġo are ugetetjnrebqa nanġi Yesus aqa tamo unġasari nanġi qa ugeosib misilinjroqneb. ³ Deqa nanġi aiyel Aikoniam qureq di sokobaiyosib Tamo Koba a tamo unġasari nanġi qa are boleiyeqnu anjam di mare mare laqneb. Nanġi aiyel ulaosal. Tamo Koba a na nanġi aiyel singila enjreġnaqa nanġi maŋwa gargekoba yoqneb. Yeqnabqa tamo unġasari gargekoba nanġi maŋwa di unoqnsib endegsi poinjroqnej, "Bole, nanġo aiyel anjam di Qotei aqa anjam." ⁴ Onaqa qure dia tamo unġasari nanġi poelenosib qudei nanġi Juda nanġi daurnjrsib olo qudei nanġi Pol Barnabas wo nanġi daurnjreb. ⁵ Deqa Grik qudei ti Juda qudei ti nanġo gate nanġi ti endegsis are qaleb, "Iga na nanġi aiyel ugeugeinjrsim meninj na nġumsim moiyojnroqnm."

⁶ Onaqa nanġo areqalo di Pol Barnabas wo nanġi qalieosib jaraiyosib Likonia sawa nanġo qure aiyel Lистра ti Derbe ti deq aiyeb. Aisib sawa bei jom di dego branteb. ⁷ Brantosib dia Yesus aqa anjam bole mare mare laqneb.

Pol Barnabas wo nanġi Likonia sawaq di Yesus aqa anjam bole maroqneb

⁸ Lистра qureq di tamo bei ai miligiq na singa qandamo nġambabej qaji a soqnej. A nami walweloasioqnej. Aqa singa singila saiqoji. Awogaigaisoqnej. ⁹ Bati deqa Pol a Qotei aqa

anjam palonteqnaqa tamo di a quoqnej. Onaqa Pol na tamo di koqyosiqa aqa areqalo unej aqa areqalo qujai Qotei na a boletbqa kere. ¹⁰ Degsi unsiq deqa tamo di metosiq minje, “Ni tigelosim walwel.” Minjnaqa a tigelokuqjatosiq walwelej.

¹¹ Pol a kumbra di yonaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanji unsibqa nanjo segi Likonia anjam na lelenoqnsib maroqneb, “Ningi uniy. Gago qotei nanji tamo bulyosib gagoq bonub.” ¹² Nanji degsib lelenoqnsib Barnabas minjeb, “Ni gago qotei Sus.” Pol a Qotei aqa anjam plaltoqnej deqa nanji a minjeb, “Ni gago qotei Hermes.” ¹³ Qure polomq di nango qotei Sus aqa atra tal soqnej. Deqa atra tamo a makau qudei osiq nam so na walatnrjsiqa Pol Barnabas wo nanji aiyel atrainjrqa marsiqa tamo ungasari gargekoba joqsiq nanji koba na qure polomq gileb.

¹⁴ Onaqa Yesus aqa anjam maro tamo aiyel Barnabas Pol wo nanji deqa qusibqa are tulan gulbeinjrnabaq nanjo segi gara bumbranjosib gurgur ti tamo ungasari nanjo ambleq aisib lelenosib minjreb, ¹⁵ “O tamo ungasari, ningi kiyaya kumbra endi yeqnub? Aqo aiyel mandam tamo, ningi ti kere. Aqo aiyel na Yesus Kristus aqa anjam bole ningi merngeqnum. Di kiyaya? Ningi are bulyosib gisan qotei kalil endi torei uratnrjsib Qotei nambile so qaji a qa nunjo areqalo singilatqajqa deqa. Qotei agi a na lan ti mandam ti yuwal ti ingi ingi kalil ti gereiyej. ¹⁶ Bole, nami Qotei na sawa bei bei qaji nanji uratnrjreanaqa nanji nanjo segi areqalo dauryoqnsib laqneb. ¹⁷ Bati deqa Qotei a ningi qa uliosaiognej. Ningi a qa qalieqajqa deqa a bati gaigai ningi geregereingognej. A lan goge na awa engeqnaqa ingi uyo kalil aqa bati qa melieqnaqa ningi uyoqnsib areboleboleingognej.” ¹⁸ Onaqa tamo ungasari nanji Pol Barnabas wo nanjo anjam di qusib quosaibulosib olo minjreb, “Ningi gago qotei.” Degsib minjroqnsib nanji aiyel atrainjrqaqqa tulan singilaqnaq nanji na saidnjroqneb.

¹⁹ Onaqa Juda tamo qudei nanji Antiok dena ti Aikoniam dena ti walwelosib Listra qureq bosib dia tamo ungasari nango are ugetetnrnabqa nanji tigelosib Pol meninj na qaleb. Osib a girinjyosib gilsib qure qalaq di ateb. Nanji are qaleb, “A moiqo.” ²⁰ Onaqa tamo ungasari Yesus qa nanjo areqalo singilateb qaji nanji Pol aqa areq gilsib Pol a mandamq di neiesonaq a kainyesonabqa tigelosiqa olo qure miligiq gilej. Nebeonaqa a Barnabas osiqa ombla walwelosib Derbe qureq aiyeb.

Pol Barnabas wo nanji na Kristen nanji singilatnrjreb

²¹ Nanji aiyel Derbe qureq aisib dia Yesus aqa anjam bole platteqnaqqa tamo ungasari gargekoba nanji Yesus dauryoqneb. Onaqa bunuqna nanji aiyel olo puluosib qure kalil nanji nami laqneb qaji deq olo giloqneb. Listra qure ti Aikoniam qure ti Antiok qure ti deq giloqneb. ²² Nanji aiyel degsib giloqnsibqa tamo ungasari nami Yesus dauryoqneb qaji nanji singilatnrjoqnsib minjroqneb, “Ningi Yesus qa nunjo areqalo singilatoqnsib soqniy. Ningi gulbe gargekoba itelenqab di ungum. Gulbe di nunjoq boqnbq Qotei a nunjo Mandor Koba sosim ningi taqatngwas.” ²³ Qure kalilq di nanji aiyel na Kristen gate ateljoqneb. Osib ingi ti ya ti uratoqnsib Kristen gate nanji qa pailyoqneb. Osib nanji joqnsib Tamo Koba agi nami a qa nanjo areqalo singilateb qaji aqa banq di atoqneb.

Pol Barnabas wo nanji olo Antiok qureq aiyeb

²⁴ Bunuqna Barnabas Pol wo nanji aiyel Pisidia sawa amble potosib walwelosib Pamfilia sawaq di branteb. ²⁵ Brantosib Perga qureq aisib dia Yesus aqa anjam palontoqnsib minjroqneb. Dena tigelosib Atalia qureq aiyeb. ²⁶ Aisib dena qobun gogetosib aisib Antiok qure agi nami nanji dena tigelosib walweleb qaji di olo branteb. Dia nami Kristen nanji koroosib nanji aiyel qa pailyoqnsib qarinjrnab gileb. Qotei a nanji aiyel qa are boleiyim nanji aiyel singila na wauoqnaqajqa deqa pailye. Ariya nanji aiyel wau di kobotosib qure deq olo aiyeb. ²⁷ Aisib Kristen nanji koroinjrsibqa wau kalil Qotei a nango ban na yoqnej qaji deqa nanji sainjroqneb. Sainjroqnsib endegsib minjroqneb, “Qotei na sawa bei bei qaji nanji degoqam waqtetnrjreanaqa nanji Yesus qa nanjo areqalo singilateqnum.” ²⁸ Nanji aiyel Antiok qureq di tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nanji koba na sokobaiyeb.

15

Kristen nanji Jerusalem di koroeb

¹ Bati bei tamo qudei nanji Judia sawaq dena walwelosib Antiok qureq gilsib dia Kristen nanji endegsib minjreb, “Ningi Moses aqa dal anjam dauryosib mulun uniy. Yimqa Qotei a ningi elenqas. Ningi mulun unqasai di Qotei a ningi elenqasai.” ² Degsib minjrnabqa Pol Barnabas wo nanji qusibqa tamo nanji di njrinjnrjsib nanji ti anjam na qotoqneb. Onaqa Kristen kalil nanji koroosib anjam endegsib kereteb, “Iga na Pol Barnabas wo Yesus aqa tamo qudei ti nanji qarinjnrjm Jerusalem aiqab. Aisib dia Yesus aqa anjam maro tamo nanjo gate nanji ti koba na anjam di gereiyqab.”

³ Nanji degsib anjam keretosib nanji qarinjnrjm aiyeb. Nanji aiyosibqa Fonisia sawa ti Samaria sawa ti dia Yesus aqa tamo ungasari nanji itnjroqnsibqa endegsib minjroqneb,

“Qotei na sawa bei bei qaji nanği dego are bulyetnjreqnu.” Degsib minjreqnab nanği kalil quoqnsib tulan areboleholeinjroqneĵ.

⁴ Nanği aisib Jerusalem di brantonabqā Yesus aqa anjam maro tamo nanği ti Kristen kalil ti nanĵo gate ti nanği na minjreb, “Ninği kere bonub.” Onaqa Pol Barnabas wo nanği tigelosib wau kalil Qotei a nanĵo banĵ na yoqnej qaji deqa nanği sainjreb. ⁵ Sainjrnabqā Farisi tamo qudeĵ Yesus qa nanĵo areqalo singilateb qaji nanği qusibqā tigelosib mareb, “Sawa bei bei qaji nanği gago miligiq aiqa osibqā nanği mati mulunĵ unsib Moses aqa dal anjam dauryqab di kere.”

⁶⁻⁷ Nanği degsib marnabqā Yesus aqa anjam maro tamo nanği ti Kristen gate nanği ti anjam di gereiyqa koroeb. Koroosib anjam gargekoba marelenoqneb. Onaqa Pita a tigelosiqā nanği endegsi minjreb, “O ijo was kalil ninği qalie, Qotei a nami nunĵo ambleq dena e giltbeĵ. E na sawa bei bei qaji nanği Yesus aqa anjam bole minjroqnitqa nanği quoqnsib Yesus qa nanĵo areqalo singilatqajqā deqa giltbeĵ. ⁸ Qotei a tamo kalil nanĵo areqalo qalie. A na aqa Mondor Bole nami iga egeĵ dego kere sawa bei bei qaji nanği enjreqnu. Aqa kumbra dena a na iga osorgeqnu, a na sawa bei bei qaji nanği dego elenqajqā are qaleqnu. ⁹ Qotei a gam bei na iga Juda elenoqnsiq olo gam bei na sawa bei bei qaji nanği elenosaieqnu. Nanği Yesus qa nanĵo areqalo singilateqneub gam dena qujai Qotei na nanĵo are miligi yansetnjreqnu. ¹⁰ Deqa ninği kiyāqa tamo unĵasari Yesus dauryeqneub qaji nanği gulbe koba enjreqnub? Nunĵo kumbra dena ninği Qotei aqa areqalo ugeteteqneub. Gulbe di nami gago moma nanği qoboıyqā keresai. Bini iga dego qoboıyqā keresai. ¹¹ Iga endegsi poıgeqnu. Tamo Koba Yesus a iga ti sawa bei bei qaji nanği qa ti are boleıyeqnu kumbra dena qujai Qotei na iga kalil elenqnu.”

¹² Pita a nanği degsi minjrnāqa nanği kalil aqa anjam di qusibqā nanği mequmesoqneb. Onaqa Barnabas Pol wo nanği kamba tigelosib Qotei na nami nanği aiyeĵ singilatnjreqnaqa nanği sawa bei bei qaji nanĵo ambleq di manĵwa gargekoba yoqneĵ deqa nanği sainjrnab queb.

¹³ Sainjrsib koboonaqa Jems a kamba tigelosiqā mareĵ, “O ijo was, ninği e na anjam bei mernĵit quıy. ¹⁴ Saimon a mergwo, ‘Qotei a sawa bei bei qaji nanĵo ambleq dena aqa segi tamo unĵasari nanği elenqā osiq giltnjreb.’ ¹⁵ Saimon aqa anjam de ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanĵo anjam ti utru qujai. Agi Qotei aqa medabu o qaji tamo bei a anjam endegsi nengrenĵeĵ, ¹⁶ ‘Tamo Koba a marĵo, ‘Bunuqna e olo bosiy Devit aqa tal uloneĵ qaji di olo tigeltqai. Tal aqa inĵi inĵi kalil ugeleĵeb qaji di dego bunuj atelenqai. ¹⁷ Amqa sawa bei bei qaji nanği e itbqā maroqnsib ijoq boqñqab. E na nanği giltnjritqa nanği ijo segi tamo unĵasari sqab.’ ¹⁸ Tamo Koba aqa anjam di a nami babteĵ agi bini olo babtoqnsiq mareqnu.’

¹⁹ “Deqa ijo was, e ijo areqalo endegsi mernĵwai. Sawa bei bei qaji nanği are bulyoqnsib Qotei aqaq boqñibqā iga nanği gulbe bei enjrqasai. ²⁰ Iga anjam truquyala segi nengrenĵosim nanĵoq qarınĵqom. Anjam agıende. ‘Ninği gısaĵ qotei atrainjro qaji inĵi uyoqñaiĵ. Ninği sambala kumbra yoqñaiĵ. Wagme sil na kakro tontnjrnab moreĵeb qaji di ninği uyoqñaiĵ. Wagme lenĵ ti dego uyoqñaiĵ.’ Iga anjam truquyala di segi nengrenĵosim sawa bei bei qaji nanĵoq qarınĵqom. ²¹ Iga qalie, nami koba Juda nanği Moses aqa dal anjam qure qureq di palontoqneĵ agi bini palontoqnsib unub. Yori bati gaıgai nanği nanĵo Qotei tal kalil miligiq di Moses aqa dal anjam sisiyeqneub.”

Kristen nanği anjam nengrenĵosib sawa bei bei qaji nanĵoq qarınĵeĵ

²² Jems a anjam degsi marnaqa Yesus aqa anjam maro tamo nanği ti Yesus aqa tamo unĵasari kalil ti nanĵo gate ti nanĵo ambleq dena tamo aiyeĵ giltnjreb. Tamo aiyeĵ di qarınĵnrib Pol Barnabas wo nanği daurnjrsib Antiok qureq gilqajqā deqa giltnjreb. Tamo aiyeĵ giltnjreb qaji nanĵo ñam Judas aqa ñam bei Barsabas nanği Sailas wo. Nanği aiyeĵ Kristen gate soqneĵ. ²³ Nanği qarınĵnrqā osibqā anjam truquyala endegsib nengrenĵosib nanĵo banĵq di ateb,

“O was ninği kaiye. Iga Yesus aqa anjam maro tamo iga ti Kristen gate ti anjam endi nengrenĵosim nanĵoq qarınĵonum. Ninği Antiok qure ti Siria sawa ti Silisia sawa ti di unub. Ninği sawa bei bei qaji. ²⁴ Iga nami quem, tamo qudeĵ nanği gago ambleq na tigelosib nanĵoq gılsib nanĵo segi areqalo na anjam bei mernĵeb. Mernĵsib anjam dena nunĵo areqalo niñaqetnĵeb. Tamo nanği di iga na qarınĵrosai. ²⁵ Deqa iga kalil koroosim areqalo qujaitosim tamo aiyeĵ giltnjrsimqā nanĵoq qarınĵronum. Nanĵo ñam Judas Sailas wo. Iga na nanği ti gago Kristen was bole aiyeĵ Barnabas Pol wo nanği ti nanĵoq qarınĵronum. ²⁶ Barnabas Pol wo nanği gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam singila na ojsib waueqneub. Jeu tamo nanği na nanği aiyeĵ ñumib moreĵqajqā mareqñab nanği ulaosaieqneub. ²⁷ Deqa iga nanği aiyeĵ Judas Sailas wo koba na nanĵoq qarınĵronum. Judas Sailas wo nanği na gago anjam nengrenĵonum qaji endi ninği olo mernĵib quqwab. ²⁸ O was ninği quıy. Iga

Mondor Bole ombla areqalo qujaitosim anjam endi qosonum. Ninggi gago anjam truquyala endi segi qusib dauryqab di kereqas. Iga ninggi gulbe koba engwasai. Gago anjam truquyala agiende. ²⁹ Ninggi gisan qotei atrainjro qaji ingi uyoqnaib. Wagme len ti uyoqnaib. Wagme sil na kakro tontnjrnab moreneb qaji di uyoqnaib. Sambala kumbra dego yoqnaib. Ninggi kumbra di segi dauryqab di ninggi geregere sqab. Koboqo." Yesus aqa tamo ungasari nanngi anjam di nenngrenyeb.

³⁰ Nenngrenyosib tamo qolqe nanngo banq di atsib nanngi qarinjrnab gileb. Gilsib Antiok di brantosib Yesus aqa tamo ungasari nanngi koroinjrsibqa anjam nenngrenyeb qaji di enjreb. ³¹ Onaqa nanngi kalil anjam di sisiyosib anjam dena nanngo are singilatetnjrnaqa nanngi tulan areboleholeinjrej. ³² Judas Sailas wo nanngi Qotei aqa medabu o qaji tamo soqneb deqa nanngi aiyel anjam olekoba Yesus aqa tamo ungasari nanngi minjrnab qunabqa anjam dena nanngo are singilatetnjrej. ³³⁻³⁴ Nanngi aiyel bati qudei Antiok di sonabqa bunuqna Yesus aqa tamo ungasari nanngi na minjreb, "O gago was aiyel ninggi olo aiyiy." Degsib minjrsib qarinjrnabqa nanngi aisib Yesus aqa anjam maro tamo Jerusalem di soqneb qaji nanngoq di olo branteb. ³⁵ Onaqa Pol Barnabas wo nanngi Antiok di sosibqa Kristen qudei ti koba na wauoqnsibqa Tamo Koba aqa anjam plaltoqnsib tamo ungasari nanngi minjroqneb.

Pol Barnabas wo nanngi njirinkobaosib poeb

³⁶ Onaqa bati bei Pol na Barnabas minnej, "Aqo aiyel nami qure qureq di Tamo Koba aqa anjam palntonqnem qaji deq olo gilsimqa Yesus aqa tamo ungasari nanngi unjrqom. Nanngi kiyersib unub kiyo di unjrqom." ³⁷ Onaqa Barnabas na Pol minnej, "Di kere. Iga Jon olo osim koba na gilqom." Jon aqa nam bei Mak. ³⁸ Onaqa Pol a singila na Barnabas saidyoqnej, "Eo. Mak a nami iga koba na wauqa gilnamqa Pamfilia sawaq di a na iga uratgosiq Jerusalem aiyej deqa iga a olo osi gilqasai." ³⁹ Pol na Barnabas degsi saidyeqnaqa nanngi aiyel anjam titosib njirinkobaosib poeb. Deqa Barnabas a Mak osiqa qobun na Saiprus nuig gileb. ⁴⁰ Ariya Pol a Sailas osiqa ombla gilqa laqnaqna Yesus aqa tamo ungasari nanngi na minjreb, "Tamo Koba a nanngi qa are boleyeme." Osib nanngi aiyel qarinjrnab gileb. ⁴¹ Nanngi aiyel gilsib Siria sawa ti Silisia sawa ti ambleq na walweloqnsibqa qure qureq di brantoqnsibqa Kristen nanngi itnjroqnsib Qotei aqa anjam minjroqnsib singilatnjroqneb.

16

Timoti a Pol dauryej

¹ Onaqa bati bei Pol a walweloq Derbe qureq di brantej. Dena tigelosiq Lистра qureq gilej. Dia tamo bei soqnej aqa nam Timoti. A Yesus dauryoqnej qaji. Aqa ai a Juda unja. A Yesus qa aqa areqalo singilatej qaji. Timoti aqa abu a Grik tamo. ² Lистра qure ti Aikoniam qure ti dia Yesus aqa tamo ungasari nanngi maroqneb, "Timoti a tamo bolequja." ³ Sawa dia Juda nanngi qalieeb, Timoti aqa abu a Grik tamo. Deqa Pol a Timoti osiqa a ombla wauqa marsiqa mulun waiyej. ⁴ Bati bei nanngi aiyel Sailas koba na gilsib qure qureq di walweloqneb. Walweloqnsibqa Jerusalem dia anjam qoseb qaji di Kristen nanngi qusib dauryqajqa deqa minjroqnsib laqneb. Anjam di Yesus aqa anjam maro tamo nanngo gate nanngi ti qoseb. ⁵ Bati deqa Qotei na tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngi singilatnjroqnej. Bati gaigai tamo ungasari gargekoba are bulyoqnsib Kristen nanngo miligiq ayeqnaq nanngi tulan kobaoqneb.

Pol a nejio bulosiqa Masedonia tamo bei unej

⁶ Bati bei Pol na Sailas na Timoti na nanngi qalub walwelosib Frigia sawa ti Galesia sawa ti dia Qotei aqa anjam mare mare giloqneb. Nanngi Asia sawaq di Yesus aqa anjam marqa laqnaqna Mondor Bole na nanngi saidnjrej. ⁷⁻⁸ Deqa nanngi walwelosib Misia sawaq di branteb. Dena Bitinia sawaq gilqa laqnaqna Yesus aqa Mondor na nanngi olo saidnjrnaqa nanngi Misia sawa amble potosib sumsib torei Troas qureq di branteb. ⁹ Nanngi Troas di sosibqa qolo Pol a nejio bulosiqa Masedonia tamo bei unej. Masedonia tamo di a Pol aqa ulatamuq di tigelosiq minnej, "Ni Masedonia bosim iga aqaryaige." ¹⁰ Pol a nejio degsi unej deqa iga tigelosim Masedonia sawaq sumem. Iga endegsi poigej, "Qotei na iga metgwo deqa iga Masedonia sawaq di tamo ungasari nanngi Yesus aqa anjam bole minjroqnaqom."

Lidia a Yesus qa aqa areqalo singilatej

¹¹ Onaqa iga Troas qureq dena qobun gogetosim Samotres nui tinjosim sumem. Sumsim nui di bunjosim nebeonaqa Neapolis qureq di tiryem. ¹² Dena iga singa na walwelosim Filipai qureq di brantem. Qure di nami Rom nanngi bosib awoeb qaji. Qure di Masedonia nanngo qure kobaquja. Iga sumsib bati gargekoba yala qure dia soqnem. ¹³ Onaqa Juda nanngo yori bationaqa iga qure polomq aism ya qala beiq di brantem. Iga are qalem, "Ya qalaq di Juda nanngo pailyo sawa unu kiyo?" Degosim aiyem. Aisim ungasari qudei dia koroesonab nanngi itnjrsimqa nanngi koba na awoosim Qotei aqa anjam minjroqnem.

¹⁴ Nanjo ambleg di unja bei soqnej aqa ñam Lidia. A gara lent oqnsiq qarinyeqnaqa tamo nanji na awaiyoqneq. Di aqa silali wau. Aqa qure utru Taiataira. A Qotei qa louoqnej qaji. A ya qalaq di sonaqa Qotei na aqa areqalo waqtetonaqa a Pol aqa anjam qusiq poiyonaqa are bulyej. ¹⁵ Deqa tamo ungasari Lidia aqa talq di soqneq qaji nanji Lidia a ti yanso eb. Onaqa Lidia na iga mergej, "E Tamo Koba a qa ijo areqalo singilatunum ninji bole edegosib bosib ijo talq endi iga koba na sqom." Lidia a tulanj singilaej deqa iga aqa talq di a koba na soqnem.

Filipai qureq di Pol Sailas wo nanji tonto talq di breinjreb

¹⁶ Onaqa bati bei iga olo pailyo sawaq aiyeqnamqa kanjal unja bei bosiqqa gamq di iga itgej. Unja di a mondor uge ti soqnej. Mondor uge dena kumbra bunuqna brantelenqas qaji di ubtosiq minjeqnaqa a kamba tamo qudei nanji minjroqnej. Minjreqnaqa nanji quoqnsib silali koba yeqnab osi giloqnsiq aqa tamo kokba nanjoqnaq maroqnej. ¹⁷ Iga Pol koba na aiyeqnamqa unja di a iga daurgoqnsiq tulanj lelenjoqnsiq maroqnej, "Tamo nanji di Qotei Goge Koba aqa wau tamo. Nanji anjam palontoqnsib Qotei a ninji padalo sawaq na elenqajqa gam osorñeqnub." ¹⁸ Bati gargekoba unja dena anjam degsi maroqnsiq iga daurgoqnej. Deqa bati bei Pol a unja deqa minjinj oqnaqa bulosiqqa mondor uge di minjej, "E Yesus Kristus aqa ñam na ni mermonum, ni unja di uratosim ulanj." Degsi minjnaqa mondor uge dena unja di uratosiq ulanj.

¹⁹⁻²⁰ Pol a kumbra degyej deqa unja di aqa tamo kokba nanji silali oqajqa gam sainjrej. Gam sainjrnaqa di unsibqa Pol Sailas wo nanji ojsib koro sawaq joqsib gilsib Rom gate nanjo ulatamuq di tigeltjreb. Tigeltjnrsibqa Rom gate nanji endegsib minjreb, "Tamo aiyel nanji dena iga tamo ungasari qure endia unum qaji gulbe koba egeqnuq. Nanji aiyel Juda tamo. ²¹ Nanji aiyel kumbra osorgeqnuq qaji di iga Rom tamo na dauryqajqa getento koba." ²² Onaqa tamo ungasari kalil qure dia soqneq qaji nanji anjam di qusibqa Pol Sailas wo nanjo jejamuq di une qametjnroqneq. Onaqa Rom gate nanji na nanji aiyel ojsib qaja tamo nanjo banq di ateb. Atnabqa nanji na osib gara bumbranjetjnrsib bu toqon na kumbainjreb. ²³ Nanji kumbainjnro gargekobatosib tonto talq di breinjrsib tonto tal taqato tamo a minjeb, "Ni na nanji aiyel singila na tontjnrsim geregere taqatjnresiqneq." ²⁴ Degsib minjnabqa a nanji aiyel joqsisa tonto tal miligiq di warum beiq di breinjrsiq njamtañ kobaquja na nanjo sinja gitantetjnrej.

²⁵ Onaqa qolo jige Pol Sailas wo nanji tonto tal miligiq di Qotei pailyoqnsib loueqnabqa tamo nanji tonto talq di soqneq qaji nanji quoqneq. ²⁶ Bati qujai deqa mimin koba dosiqqa singila na tonto tal renjinyonaqa siranjme kalil waqelenjeb. Sil kokba kalil tamo nanji tontjnreb qaji di pambloñelenjeb. ²⁷⁻²⁸ Onaqa tonto tal taqato tamo a tigelosiqqa njam atej di siranjme kalil waqelenjesonaq unej. Deqa a are qalej, "Tonto tamo kalil nanji jaraiyonub." Degsi are qalsiqqa aqa serie osiq aqa segi jejamu qalqa yonaqa Pol a maosiq minjej, "Ni ino segi jejamu qalaim. Iga kalil endi unum. Iga jaraiyosai." ²⁹⁻³⁰ Pol a degsi tonto tal taqato tamo di minjnaqa a na qaja tamo qudei nanji metjnrañq wanjal osi bonab warum suwanjeb. Onaqa a tulanj ulaugetosiq gindaganojosiq urur ti warum miligiq gilsiq Pol Sailas wo nanjo sinjaq di njam quosiq ñeiej. Dena tigelosiqqa nanji aiyel joqsiq oqedosiq nenemjnrej, "O tamo kokba aiyel, e kumbra kiye yitqa Qotei na e oqas?"

³¹ Onaqa nanji aiyel na minjeb, "Ni Tamo Koba Yesus qa ino areqalo singilatime. Yimqa Qotei na ni ti tamo ungasari kalil ni ombla tal qujaiq di unub qaji nanji ti elenqas." ³² Degsi minjsibqa Tamo Koba aqa anjam plalteqnaqqa a quoqnej. Tamo ungasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneq qaji nanji dego quoqneq. ³³ Onaqa qolo deqa tonto tal taqato tamo a na nanji aiyel yu qosetjnrsiqqa tamo ungasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneq qaji nanji koba na yanso eb. ³⁴ Onaqa a na nanji aiyel joqsisa aqa talq gilsib dia ingi anainjrej. Tamo ungasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneq qaji nanji a ti tulanj areboleboleinjrej. Di kiyaaqa? Nanji are bulyosib Qotei qa nanjo areqalo singilateb deqa.

³⁵ Ariya nebeonaqa Rom gate nanji na qaja tamo qudei nanji qarijnjnab aisis tonto tal taqato tamo di minjeb, "Ni na tamo aiyel di oqeq atim nanji sumeb." ³⁶ Onaqa a nanjo anjam di qusiqqa Pol minjej, "Rom gate nanji na qaja tamo qudei qarijnjnronub bosib e endegsib merbonub, 'Ni na nanji aiyel oqeq atim nanji sumeb.' Nanji e degsib merbonub. Deqa ninji aiyel are lawo sumiy." ³⁷ Onaqa Pol a anjam di qusiqqa qaja tamo nanji minjrej, "Aqo aiyel Rom tamo. Gate nanji na gago une bole babtosai. Nanji aqo aiyel lanja ojsib tamo ungasari nanjo njamdamuq di kumbainjosib tonto talq endi waigeb. Bini nanji lumu na iga olo oqeq atib sumqajqa maronub. Deqa iga sumqasai. Nanji segi bosib iga tonto talq endena oqeq atib sumqom."

³⁸ Onaqa qaja tamo nanji olo gilsib Rom gate nanji Pol aqa anjam di minjnabqa qusib ulaeb. Di kiyaaqa? Pol Sailas wo nanji Rom tamo deqa. ³⁹ Deqa Rom gate nanji Pol Sailas wo nanjo are latetjnraqqa marsibqa tonto talq aisis minjreb, "Bole, iga grotonum." Degsib

minjrsibqa siran waqtetnjrsib joqsib oqedeb. Oqedosib nanği ayiel minjreb, “Ninği qure endi uratosib sumiy.”⁴⁰ Degsib minjrnabqa nanği ayiel tonto tal uratosibqa walwelosib Lidia aqa talq gileb. Gilsib dia Yesus aqa tamo unğasari qudei nanği itnjrsibqa Yesus aqa anjam na nanğo are singilatetnjreb. Osib nanği uratnjrsib qure di uratosib sumeb.

17

Tesalonaika nanği na Pol Sailas wo ojqa mareb

¹ Pol aqa wau qujai nanği ti sumсіб Amfipolis qureq di brantosib dena walwelosib Apolonia qureq sumeb. Dena tigelosib sumсіб Tesalonaika qureq di branteb. Dia Juda nanğo Qotei tal bei soqnej. ² Deqa Pol aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di dauryosiq Qotei tal miligiq gilej. Gilsiq yori bati qalub qa Qotei aqa anjam nenğrenq di so qaji di plaltoqnsiq Juda tamo unğasari nanği minjroqnej. ³ Pol a anjam geregere plaltosiq endegsi minjroqnej, “Qotei aqa anjam nami nenğrenyeb qaji di aqa utru agiende. Kristus a jaqatın koba osim moisim olo subq na tigelqas.” Osiq minjroqnej, “Yesus agi e ninği a qa merneqnum qaji a bole Kristus.” ⁴ Pol a nanği anjam degsi minjreçnaqa tamo unğasari qudei nanği aqa anjam di qusib poinjrnaqa Yesus qa nanğo areqalo singilatosib Pol Sailas wo daurnjreb. Grik tamo gargekoba Qotei qa louoqneb qaji nanği ti unğa kokba qudei ti nanği dego Yesus qa nanğo areqalo singilatosib Pol Sailas wo daurnjreb.

⁵ Onaqa Juda nanği Pol Sailas wo nanği qa minjin oqetnjrnaqa tamo uge qudei inği qarinyo sawaq dena joqsib tamo unğasari kalil nanğo are ugetetnjreb. Osib Pol Sailas wo ojqa marsib tamo bei aqa ñam Jeson aqa talq gurgur ti gileb. Nanği ayiel tal dia ñerenjoqneb. Gilsib nanği ayiel tamo unğasari nanğo ulatamuq di tigeltnjrqa marsib nanği ayiel qa ñamoqneb. ⁶⁻⁷ Namonab ugeinjrnaq nanği Jeson laña ojsib Yesus aqa tamo unğasari qudei dego ojelenosib girinjnrsib aisib qure deqa gate kokba nanğo ulatamuq di tigeltnjreb. Tigeltjnrsib lelenosib endegsib maroqneb, “Pol Sailas wo qure qureq di tamo unğasari nanğo areqalo niñaqyetnjroqnsib laqñub. Agi nanği gago qure endeq bonabqa Jeson na nanği joqsıqa aqa talq di gereinjrej unub. Tamo ayiel dena gago mandor koba Sisar aqa dal anjam gotranjoqnsib mareqñub, ‘Mandor koba bei unu aqa ñam Yesus.’ Nanği ayiel degsib mareqñub.” ⁸ Juda nanği na anjam di Pol Sailas wo nanğo jejamuq di qametnjrnabqa qure deqa gate kokba ti tamo unğasari gargekoba ti nanği qusibqa nanği ayiel qa minjin oqetnjrej. ⁹ Onaqa qure deqa gate kokba nanği na Yesus aqa tamo unğasari qudei Jeson a ti minjreb, “Nanğo ayiel une di ninği na awaiyosib silali atıbqa iga ninği uratnğnam gilqab.” Onaqa nanği silali atnabqa gate kokba nanği na nanği uratnjrnab gileb.

Pol Sailas wo Beria qureq di Qotei aqa anjam maroqneb

¹⁰ Onaqa qolo qujai deqa Yesus aqa tamo unğasari Tesalonaika di soqneb qaji nanği na Pol Sailas wo qarınjnrb walwelosib sumсіб Beria qureq di branteb. Di brantosib Juda nanğo Qotei tal miligiq gilsib Qotei aqa anjam palontosib minjroqneb. ¹¹ Juda tamo unğasari Beria di soqneb qaji nanğo kumbra tulan boledamu. Tesalonaika di soqneb qaji nanği bul sai. Nanği Qotei aqa anjam quqwjaja tulan areboleboleinjroqnej. Bati gaigai nanği Qotei aqa anjam nenğrenq di so qaji di geregere peleiyoqneb. Pol Sailas wo nanğo anjam bole kiyi sai kiyi di nanği qalieqa marsib deqa nanğo ayiel anjam ti Qotei aqa anjam nenğrenq di so qaji de ti geregere tenemtoqneb. ¹² Deqa qure dia Juda gargekoba nanği Yesus qa nanğo areqalo singilatoqneb. Grik tamo unğasari kokba qudei dego Yesus qa nanğo areqalo singilatoqneb.

¹³ Onaqa Juda nanği Tesalonaika di soqneb qaji nanği Pol a Beria qureq sumsiq dia dego Qotei aqa anjam palontoqnej di qusibqa minjin oqetnjrnaqa mareb, “Iga Pol qalqom.” Degsib marsibqa Beria qureq bosib dia tamo unğasari nanğo are ugetetnjreb. ¹⁴ Deyyonabqa Kristen nanği na Pol qarınjonab alile aiyej. Ariya Sailas Timoti wo nanği aiyosai. Nanği Beria di soqneb. ¹⁵ Tamo nanği Pol suweiyeb qaji nanği a osib koba na torei Atens qureq sumeb. Sumsib Atens qureq di nanği Pol uratosib olo puluqa laqñabqa Pol na minjrej, “Ninği oqsib Sailas Timoti wo minjrib ijoq boqujateb.”

Pol a Atens qureq di Yesus aqa anjam plaltoqnej

¹⁶ Onaqa Pol a Atens qureq di Sailas Timoti wo nanği qa tariñesosıqa qure ambleq di walweloqnsıqa gisan qotei nanğo sulum gargekoba unoqnsıqa are tulan gulbekobaiyoqnej. ¹⁷ Deqa a bati gaigai Juda nanğo Qotei tal miligiq giloqnsıqa Juda nanği ti Grik nanği Qotei qa louoqneb qaji nanği ti Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Atens nanğo koro sawaq di dego a bati gaigai tigeloqnsıqa tamo unğasari nanği Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej. ¹⁸ Bati bei Grik nanğo qalie tamo qudei Atens di soqneb qaji nanği Pol ombla anjam na qotoqneb. Qudei nanği qalie tamo koba Epikurias aqa skulq dena qalie eb. Qudei nanği skul bei aqa ñam Stoik dena qalie eb. Pol a nanği endegsi minjroqnej, “Yesus a moisiq olo subq na tigelej. Deqa mondonj tamo kalil nanği dego subq na tigelqab.” Pol a nanği degsi minjroqnej deqa nanği Pol ombla anjam na qotoqnsib segi segi maroqneb, “Pol a anjam

lanja lanja mareqnu. A anjam kiyersi mergwajqa bqo?" Qudei nanği maroqneb, "Pol a qure bei nanço qotei qa mergeqnu kiyo?"¹⁹ Nanği degsib maroqnsib Pol osib nanço koro sawa aqa ñam Areopagus deq osi gileb. Osi gilsib nanço ambleq di tigeltosib minjeb, "Anjam bunuj ni mareqnum qaji di aqa utru geregere mergimqa iga qusim qalieqom."²⁰ Anjam bunuj ni mareqnum qaji di aqa utru bei. Iga anjam deqaji nami quosiaoqnem. Deqa ni na anjam aqa utru geregere mergimqa iga qalieqom."²¹ Bati gaigai Athens nanği ti tamo unğasari sawa bei beiq na Athens beleñeb qaji nanği ti koroqnsibqa anjam bunu bunuj maroqneb.

²² Deqa Pol a nanço koro sawa ambleq di tigelosiqqa minjrej, "O Athens tamo unğasari, e unonum, ninği qotei gargəkoba louetnjreqnub."²³ E nunço qure ambleq di walweloqnsimqa nunço louqajqa inği inği kalil unelenosim gilsim atra bijal bei unonum. Atra bijal di aqa quraq di anjam endegsi nengrenyonab sonaq unonum, 'Atra bijal endi qotei bei iga qaliesai qaji aqa atra bijal.' O Athens tamo unğasari ninği ijo anjam endi quiy. E Qotei ninği qaliesai qaji di ubtosiy mernğwai. A Qotei bole. Ninği a qa qaliesai. Ninği a qa lanja loueqnub.

²⁴ "Qotei di a lanj ti mandam ti inği inği kalil dego gereiyelenej. A segi qujai lanj qa ti mandam qa ti Tamo Koba. Deqa atra tal tamo na gereiyi qaji Qotei a dia sqasai."²⁵ Iga mandam tamo unum dego iga na Qotei aqaryayosim inği bei yqa keresai. A inği bei qa truquosiaieqnu. A segi inği inği kalil nanço utru. A segi na iga ñambile egeqnu. Inği inği kalil dego a segi na iga egeqnu.²⁶⁻²⁷ Qotei dena nami tamo qujai Adam gereiyonaqa iga moma nanği paraosibqa sawa sawa kalil kereteb. Qotei na tamo unğasari nango segi segi sqajqa bati ateleñej. Nanço segi segi sqajqa mandam beli dego ateleñej. A degyej. Di kiyaqqa? Tamo unğasari nanği a qa ñamosib ñamosib itqajqa deqa. O Athens tamo unğasari ninği quiy. Qotei a isaq di sosai. A nunço jojomq di unu.²⁸ A segi na iga ñambile egeqnaqa iga bole sosim walweleqnum. Nunço segi powo tamo qudei nanği nami deqa are qalsib endegsib mareb, 'Iga dego Qotei aqa anğro.'²⁹ Di bole. Iga Qotei aqa anğro. Deqa ninği quiy. Qotei a sulum bul sai. Tamo nanği gol na silva na meninj na ti sulum gereiyeqnub. Nanço segi ban na ti qalie na ti sulum di gereiyeqnub. Qotei a sulum deqaji bul unu ninği edegaib.

³⁰ "Nami tamo unğasari nanği nanari soqneb. Nanği Qotei qaliesai. Deqa nanği gisanj qotei nanço sulum gereijnroqnsib binjinroqneb. Bati di Qotei a nanço kumbra di unoqnsiqqa unosaibuloqnsiqqa nanği kambatnjrosiaoqnej. Ariya bini Qotei na tamo unğasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanği endegsi minjreqnu, 'Ninği are buliyiy.'³¹ Qotei a bati atej unu. Bati di brantimqa a na tamo unğasari kalil nanço une qa peginjrqas. Aqa segi kumbra bole na ti aqa Niri Yesus Kristus giltej qaji aqa wau na ti nanço une qa peginjrqas. Tamo unğasari nanği degsib qalieqajqa deqa Qotei na Yesus subq na tigeltej."

³² Onaqa tamo unğasari nanği subq na tigelo qa anjam di qusibqa nanği qudei Pol kikiyeb. Ariya nanği qudei na Pol minjeb, "Anjam di bunuqna ni na olo mergim iga quqwom."

³³ Onaqa Pol a nanği uratnjrsiqqa gilej.³⁴ Tamo qudei nanği Pol aqa anjam di qusib poinjrnaqa Yesus qa nanço areqalo singilatosis Pol dauryeb. Bei aqa ñam Dionisius. A koro sawa deqaji gate koba. Unja bei aqa ñam Damaris. Tamo unğasari qudei dego nanği Yesus qa nanço areqalo singilatosis Pol dauryeb.

18

Pol a Korin qureq di Yesus aqa anjam plaltoqnej

¹ Onaqa bati bei Pol a Athens qure uratosiqqa walwelosiq Korin qureq gilej.² Gilsiq dia Juda tamo bei aqa ñam Akwila itej. Akwila aqa qure utru Pontus. Nami yala Akwila aqa ñauy Prisila wo Itali sawa uratosib Korin beb. Rom nanço mandor koba Klodius a marej, "Juda nanği Rom qureq endi sqasai. Kalil jaraqab." Deqa nanği aiyel Itali sawa uratosib Korin qureq beb. Bosib Korin di sonabqa Pol a gilsiq nanği itnjrej.³ Pol a nanği ti silali wau qujai. Deqa nanği koba na Korin di sosibqa silali qa wauoqneb. Nanço silali wau di nanği gara na tal gereiyeqneb.⁴ Yori bati gaigai Pol a Juda nanço Qotei tal miligiq giloqnsiqqa Juda ti Grik ti nanği Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Aqa anjam dena nanço are qametnjrimqa nanği Yesus qa nanço areqalo singilatqajqa deqa osiq anjam minjroqnej.

⁵ Onaqa bati bei Sailas Timoti wo nanği Masedonia sawa uratosib gilsib Korin dia Pol itosib nanği koba na soqneb. Deqa Pol na aqa silali wau uratosiqqa Qotei aqa anjam qa segi wauoqnej. Osiqa Juda nanço Qotei tal miligiq giloqnsiqqa nanği singila na endegsi minjroqnej, "Yesus a bole Kristus Qotei na qarinyej qaji."⁶ Degsi minjreqnaqa nanği aqa anjam di quoqnsib gotranjoqnsib a misilinyoqneb. Deqa Pol na aqa segi gara jugo tumberum butuyosiqqa minjrej, "Ninği padalqab di nunço segi une na padalqab. Ijo une na sai. Deqa bini e ninği uratnjrsiy tamo Juda sai nançoq giloqnsiyqa Yesus aqa anjam minjroqnaqai."⁷ Pol na Juda nanği degsi minjrsiqqa nanço Qotei talq dena oqedosiq tamo bei aqa ñam Titius Jastus aqa talq di soqnej. Titius a Qotei qa louoqnej qaji. Aqa tal di Juda nanço Qotei tal

jojomq di soqnej. ⁸ Bati deqa Qotei tal taqato tamo aqa ñam Krispus a ti tamo ungasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanqi ti Pol aqa anjam qusib Tamo Koba a qa nanqo areqalo singilateb. Korin tamo ungasari gargekoba nanqi dego Pol aqa anjam qusib Yesus qa nanqo areqalo singilatosib yanso eb.

⁹ Bati bei qolo Pol a ñeio bulosiq Tamo Koba Yesus unnaqa minnej, “O Pol, ni ulaaime. Ni qure endia sosimqa ino medabu waqtoqnsimqa boleq di ijo anjam mare mare laqne. Mequmaim. ¹⁰ E ni ombla sqai deqa tamo bei na ni ugeugeimqasai. Qure endia ijo segi tamo ungasari gargekoba unub.” ¹¹ Onaqa Pol a anjam di dauryosiq Korin dia wasausau qujai bai 6 sosisqa tamo ungasari nanqi Qotei aqa anjam plaltoqnsiq minjroqnej.

¹² Ariya Rom nanqo gate koba Galio a Akaia sawa taqatesonaqa bati deqa Korin dia Juda nanqi Pol qa minjin oqetnrnaqa a ojsib koro sawaq osi gilsib Galio aqa awo jaram namoq di tigelteteb. ¹³ Tigeltosib Galio minjeb, “Tamo endena iga Juda gago dal anjam gotranjoqnsiq Qotei louqajqa gam bei osorgeqnu.” ¹⁴ Onaqa Pol a kamba anjam marqa laqnaqa Galio na getetosiqqa Juda nanqi minjrej, “O Juda tamo ungasari ninqi quiy. Tamo endi a une kobaquja bei yimqa kiyo tamo bei qalim moiymqa kiyo ninqi a ojsib bosib ijo ulatamuq endi tigeltqab di e nunqo anjam quqwai. ¹⁵ Ariya ninqi nunqo segi dal anjam qa ti nunqo segi moma nanqo ñam qa ti maronub deqa e nunqo anjam di gereiyqasai. Di ijo wau sai. Ninqi segi na gereiyiy.” ¹⁶⁻¹⁷ Galio a awo jaramq di awesosiqqa Juda nanqi degsi minjrsiqqa nanqi winjrej. Onaqa Juda nanqi nanqo Qotei tal taqato tamo aqa ñam Sostenes a ojsib Galio aqa awo jaram namoq di qalougeteb. Qaleq nab Galio a di unsiqa a deqa yala are qalosai. Unsiq unosaubulej.

Pol a Jerusalem olo aisiq dena Antiok qureq gilej

¹⁸ Pol a bati gargekoba yala Korin di soqnej. Sosisqa Yesus aqa tamo ungasari nanqi uratnrjsiqqa Prisila Akwila wo nanqi joqsqa koba na Siria sawaq aiqa marsib qobun gogeteb. Nanqi qobun gogetqa yosib Pol a mati Senkria qureq di Juda nanqo kumbra dauryosiqqa aqa segi gate banga ti me junqum ti gentej. Nami a bati qudei Qotei pailyoqnsiq deqa aqa gate banga ti me junqum ti uratonaq soqnej. ¹⁹⁻²¹ Ariya nanqi Senkria qureq di qobun gogetosib aisib Efesus qureq di tiryeb. Tiryosib mandamq aisib Pol a Juda nanqo Qotei tal miligiq gilsiqqa nanqi Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Onaqa nanqi Pol aqa anjam qusib minjeb, “Ni bati qudei iga koba na endi sqom.” Minj nabqa a na nanqi saidnrjsiqqa aiqa osiqqa minjrej, “Qotei na odbimqa bunuqna e nunqoq olo bqai.” Degsi minjrsiqqa a qobun gogetosiq aiyej. A na Prisila Akwila wo nanqi Efesus qureq di uratnrjsiq aiyej. ²² Pol a aisiqa Sisaria qureq di tiryosiqqa qobun uratosiqqa singa na walwelosi aisiq Jerusalem di brantej. Brantosiqqa Yesus aqa tamo ungasari nanqi itnrjsiqqa koba na soqneb. Osiqa nanqi olo uratnrjsiqqa walwelosiq Antiok qureq gilej.

²³ Gilsiq Antiok dia bati gargekoba yala sosisqa dena walwelosiq Galesia sawa ti Frigia sawa ti dia laqnej. Laqnsiqqa nanqo qure kalilq di brantoqnsiqqa tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nanqi koroinjroqnsiqqa Qotei aqa anjam na singilatnrjoqnej.

Apolos a Efesus qureq di Qotei aqa anjam plaltoqnej

²⁴ Onaqa bati bei Juda tamo bei aqa ñam Apolos a Efesus qureq bosiq dia wauoqnej. Aqa qure utru Aleksandria. A Qotei aqa anjam maro tamo. A Qotei aqa anjam tulan qaliedamu. Deqa a na Qotei aqa anjam kalil nengrenq di so qaji di geregere plaltoqnej. ²⁵ Tamo qudei na nami Tamo Koba aqa gam Apolos osoryeb deqa a singila na Yesus aqa anjam plaltoqnej. A Jon yansjro qaji aqa wau qa segi qalieej. ²⁶ Deqa bati bei a Juda nanqo Qotei tal miligiq di singila na anjam palonteqnaqa Prisila Akwila wo nanqi aqa anjam qosibqa a osib qalaq gilsibqa Qotei aqa gam bole geregere osoryonab a poiyej. ²⁷ Onaqa bunuqna Apolos a marej, “E Akaia sawaq gilqai.” A degsi marnaqa Yesus aqa tamo ungasari Efesus qureq di soqneb qaji nanqi na odyosib minjeb, “Di kere. Ni gilime.” Degsib minjsibqa anjam bei nengrenyosib Apolos yonab a na osi gilsiqqa Yesus aqa tamo ungasari Akaia sawaq di soqneb qaji nanqi enjrej. Endegsib nengrenyeb, “O gago was ninqi quiy. Apolos a nunqoq bqo. Deqa ninqi a osib geregereiyiy.” Ariya Apolos a Akaia sawaq di sosisqa a na tamo ungasari Yesus qa nanqo areqalo singilateb qaji nanqi Qotei aqa anjam minjretnaqa anjam dena nanqi singilatnrjoqnej. Qotei a nami nanqi elenqa marsiq deqa nanqi qa are boleiyey. Gam dena nanqi Yesus qa nanqo areqalo singilateb. ²⁸ Apolos a tamo ungasari nango ñamdamuq di Juda nanqo anjam singila na gotranjoqnej. A Qotei aqa anjam nengrenq di so qaji dena nanqi endegsi osornjrej, Yesus a bole Kristus.

19

Pol a Efesus qureq di Qotei aqa anjam palontoqnej

¹⁻² Apolos a Korin di sonaqa Pol a Esia sawa yamban nanqo qure qureq di walweloqnej. A walwelosi aisiq Efesus qureq di brantosiqqa tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nanqi

sonab itnjrsiqa endegsi nenemnrej, “Ningi Yesus qa nunjo areqalo singilatosib bati deqa ningi Mondor Bole eb e?” Onaqa nanji na saideb, “Eo. Mondor Bole unu kiyo sai kiyo di iga nami quosaiognem.” ³ Onaqa Pol na olo nenemnrej, “Ningi anjam kiye qusib yanso eb?” Onaqa nanji na minjeb, “Jon yansnjro qaji aqa anjam segi iga qusim dena yanso em.”

⁴ Onaqa Pol na olo minjrej, “Jon na tamo ungasari nanji endegsi minjroqnej, ‘Ningi are bulyibqa e na yansngwai.’ Osiqa minjroqnej, ‘Ningi tamo ijo qoreq na bqas qaji a qa nunjo areqalo singilatiy.’ Tamo Jon aqa qoreq na bqajqa maroqnej qaji agi Yesus.” ⁵ Onaqa nanji Pol aqa anjam di qusib poinjrnaqa Tamo Koba Yesus aqa ñam na yanso eb. ⁶ Yanso onabqa Pol a nanjo gateq di aqa ban atnaqa Mondor Bole nanjoq aisiq menj bulyetnjrnaqa bati qujai deqa nanji qure utru segi segi nanjo anjam mareloqneq. Osib nanji Qotei aqa medabu osib anjam palontoneq. ⁷ Bati deqa tamo 12 nanji Mondor eb.

⁸ Pol a bai qalub Efesus dia Juda nanjo Qotei tal miligiq giloqnsiqa Qotei aqa anjam minjroqnej. Qotei na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanjo Mondor Koba sqas anjam di aqa utru Juda nanji geregere poinjrnaqa deqa Pol a singila na minjroqnej. ⁹ Degyeqnaqa Juda qudei nanji Pol aqa anjam di qusibqa nanji a qa ugeosib aqa anjam dauryqa urateb. Osib ñambile gaigai sqajqa gam Yesus na babtej qaji di misilinyosib tamo ungasari nanji endegsib minjroqnej, “Yesus aqa gam di uge.” Deqa Pol a nanji uratnjrsiqa tamo ungasari Yesus qa nanjo areqalo singilateb qaji nanji segi joqsiqa tamo bei aqa ñam Tiranus aqa skul kobaq gileb. Gilsib dia Pol a bati gaigai Qotei aqa anjam plaltoqnej. ¹⁰ Pol a wausau aiyel degyoqnej. Deqa tamo ungasari kalil Esia sawaq di soqneq qaji Juda ti Griq ti nanji Tamo Koba aqa anjam quoqneq.

Skeva aqa njri 7 nanji mondor uge nanji winjrqaqqa wauoqneq

¹¹ Qotei a Pol aqa ban na manwa gargekoba babtoqnej. ¹² Deqa tamo qudei na nanjo gara ñengi oqnsib Pol aqa jejamuq di betertoqnsib gara di olo osi giloqnsib tamo mainjro qaji nanjo jejamuq di ateqnab nanjo ma saioqnej. Tamo mondor uge ti so qaji nanjo jejamuq di dego gara ñengi ateqnab mondor uge nanji jaraiyoqneq.

¹³ Juda tamo qudei nanji dego sawa sawaq di walweloqnsibqa mondor uge nanji winjrib jaraiqajqa wauoqneq. Nanji silali oqajqa deqa marsib wau di yoqneq. Onaqa bati bei nanji qudei Tamo Koba Yesus aqa ñam na mondor uge bei wiyqa osib mondor uge endegsib minjeb, “Iga Yesus agi Pol a deqa anjam palonteqnu qaji aqa ñam na ni mermonum, ni tamo di uratosim ulan.” ¹⁴ Juda nanjo atra tamo koba Skeva aqa njri 7 nanji kumbra di degyeb.

¹⁵ Degyonabqa mondor uge na nanji kamba minjrej, “E Yesus qalie. E Pol dego qalie. Ariya ningi tal qabe?” ¹⁶ Onaqa tamo mondor uge ti so qaji a singila na prugosiq nanjo qawarq di awoosiq nanji ñumougetnjrsiq jejamu niñaqyetrnej. Osiqa nanjo gara bumbranjetnjrnaqa nanji tal uratosib yosi jaraiyeb. ¹⁷ Onaqa tamo ungasari kalil Juda ti Griq ti Efesus qureq di soqneq qaji nanji kumbra deqa qusibqa ulaugeteq. Osib nanji Tamo Koba Yesus aqa ñam tulan soqtoqneq. ¹⁸ Bati deqa tamo ungasari gargekoba nanji Yesus qa nanjo areqalo singilatoqneq. Deqa nanji boqnsib nanjo kumbra uge uge nami yoqneq qaji di tamo kalil nanjo ñamdamuq di ubtoqneq. ¹⁹ Tamo ungasari gargekoba quñam qaloqneq qaji nanji dego boqnsib nanjo quñam qalo qaji buk kalil koroiyoqnsibqa tamo ungasari nanjo ulatamuq di koitelenoqneq. Buk di nami silali na awaiyo qaji. Awai sisiyeb 50,000 kina. ²⁰ Nanji kumbra degyeb deqa Tamo Koba aqa anjam tulan kobaoqnsiqa sawa sawaq gileqnaqa tamo ungasari gargekoba nanji quoqneq.

Efesus nanji Pol qa minjin oqetnjrnaqa murqumyoqneq

²¹ Efesus qureq di Pol a Qotei aqa wau yoqnsiq kobonaqa Qotei aqa Mondor na Pol areqalo yonaqa a endegsi marej, “E Masedonia sawa ti Akaia sawa ti dia walweloqnsiyqa dena aisiy Jerusalem di brantqai.” Osiqa marej, “Di koboaqna e Jerusalem uratosiy gilsiy Rom qure dego unqai.” ²² Pol a degsi marsiqa tamo aiyel a koba na wauo qaji Timoti Erastus wo nanji qarinjnrnaqa namoosib Masedonia sawaq gileb. Pol a segi Esia sawaq di soqnej. A bunuqna Masedonia sawaq gilqa marsiqa nanji aiyel namoqna qarinjnrnaq gileb.

²³ Bati deqa Efesus dia tamo qudei nanji ñambile gaigai sqajqa gam Yesus na babtej qaji deqa njriñkobaoqneq. ²⁴ Nango njrin aqa utru agiende. Tamo bei aqa ñam Demitrius a silva oqnsiq dena ñngi ñngi gereiyognej. A na gisan qotei bei aqa ñam Artemis aqa atra tal sigitoqnsiqa atra tal sulum kiñilala silva na gereiyognej. Gereiyeqnaqa tamo ungasari nanji awaiyeqnabqa tamo qudei a koba na wauo qaji nanji a ti dena silali koba oqneq. ²⁵ Bati bei Demitrius a na aqa wau qujai nanji ti tamo qudei wau deqaji yoqneq qaji nanji ti koroinjrsiqa endegsi minjrej, “Ningi quiy. Gago wau endena iga silali koba eqnum. ²⁶ Ariya Pol a gago wau endi ugeteqnu. Agi a gam endena ugeteqnu. A na tamo ungasari gargekoba nanjo are tigeltetnjroqnsiqa minjreqnu, Tamo nanji ban na qotei gereiyog qaji di qotei bolesai. Di gisan qotei.’ Yeqnaqa nanji aqa anjam di dauryoqnsib qotei Artemis qoreiyognsib Artemis aqa atra tal sulum dego awaiyqa urateqnuq. Pol aqa kumbra di ningi

uneqñub. Aqa anjam dego ningi queqñub. Aqa kumbra di a Efesus endia segi yosai. Esia sawa keretoqñsiqa dia dego a kumbra di yeqnu. ²⁷ Pol aqa kumbra dena gago silali wau endi ulonqas. Di segi sai. Gago qotei koba Artemis aqa atra tal aqa ñam dego ugeqas. Amqa tamo ungasari kalil nanqi Artemis aqa ñam soqtqa uratqab. Ningi qalie, Esia sawaq endi tamo ungasari nanqi Artemis aqa ñam soqtoqñsibqa a qa loueqñub. Sawa sawa kalilq di dego tamo ungasari nanqi Artemis aqa ñam soqteqñub. Pol aqa anjam mareqñu qaji dena Artemis aqa ñam koba di torei ulontqas.”

²⁸ Onaqa sulum gereiyo tamo nanqi anjam di qusib minjin ani oqetjnraqa tulan murqumyoqñsib maroqñeb, “Efesus gago qotei Artemis a qotei kobaquja.” ²⁹ Nanqi degsib murqumyoqñabqa tamo ungasari kalil Efesus di soqñeb qaji nanqi qusibqa nanqi dego murqumyoqñeb. Osib Masedonia tamo aiyel Pol dauryosib beb qaji agi Gaius Aristarkus wo nanqi ojob. Ojsib nanqi aiyel girinjnrsib qure deqa gate kokba nanqi ulatamuq di tigeltjnraqa marsib gurgurosib koro sawaq joqsib gileb. ³⁰ Onaqa Pol a deqa qusiqa tamo ungasari nanqi are latetjnraqa marsiqa nanqi ambleq aiqu laqnaqa tamo ungasari Yesus dauryeb qaji nanqi na saidyeb. ³¹ Rom tamo kokba qudei Esia sawa taqatoqñeb qaji nanqi Pol qalieeb deqa nanqi dego anjam qarinyosib minjeb, “Ni koro sawa miligiq gilaim.”

³² Tamo ungasari tulan gargekoba nanqi koro sawaq di koroosib murqumyoqñeb. Utru kiye qa nanqi bosib koroeb di nanqi qaliesai. Utru bei bei qa maroqñsibqa laña laña murqumyoqñeb. ³³ Onaqa Juda qudei nanqi na tamo ungasari nanqi are latetjnraqa marsib Juda tamo bei aqa ñam Aleksander osib koro sawa ambleq di atnabqa tamo ungasari nanqi a unsib mareb, “Tamo di aqa une qa kiyo iga bosim koroosim?” Onaqa Aleksander a tamo ungasari nanqi anjam bei minjrqa osiq tigelej. Tigelosiq nanqi kiriqa osiq aqa ban soqtej. ³⁴ Ban soqtonaqa nanqi kiriosai. Nanqi poinjrej, Aleksander a Juda tamo. Deqa nanqi kalil olo murqumyoqñsib maroqñeb, “Efesus gago qotei Artemis a qotei kobaquja.” Nanqi anjam qujai di tulan wainjoqñsib sokobaiyeb.

³⁵ Onaqa Efesus nanqi gate bei a kamba tamo ungasari nanqi anjam minjrqa osiq tigelej. Tigelosiq nanqi kiriqa osiq aqa ban soqtonaqa nanqi kirielenonabqa minjrej, “O Efesus tamo ungasari ningi quiy. Efesus endia ningi na qotei koba Artemis aqa atra tal taqateqñub. Artemis aqa sulum nami lan goge na ulonjoqñsib mandamq aiyej qaji di dego ningi na taqateqñub. Tamo ungasari kalil nanqi di qalie. ³⁶ Deqa tamo bei na anjam di gotranjyqa keresai. O ijo was, ningi grotosib une bei yaib deqa ningi mati lawo na sosib geregere are qaliy. ³⁷ Tamo aiyel Gaius Aristarkus wo nanqi une saiqoji. Ningi na nanqi laña joqsib bonub. Nanqi gago atra talq dena ingi bei bajinosai. Nanqi gago qotei Artemis aqa ñam misilinyosai dego. ³⁸ Deqa Demitrius aqa wau qujai nanqi ti tamo qudei qa anjam bei soqñimqa joqsib Rom gate kokba nanqi ulatamuq di tigeltjnrsib anjam marqab. ³⁹ Ningi dego tamo qudei qa anjam bei soqñimqa bati atibqa Rom gate kokba nanqi koroosib nunjo anjam gereiyqab. ⁴⁰ Bini iga laña njirin tigeltionum utru saiqoji. Deqa Rom gate kokba nanqi bosib koro endeqa utru nenemgibqa iga na kamba anjam bei minjrqa keresaiige uge.” ⁴¹ Tamo gate dena tamo ungasari nanqi anjam degsi minjrsiqa nanqi winjnraq jaraiyeb.

20

Pol a Masedonia sawa ti Grik sawa ti dia walweloqñej

¹ Onaqa tamo ungasari nanqi murqumyo koboonaqa Pol na Kristen nanqi metjnraqa aqa areq di koroonabqa nanqi singilatnjrej. Osiqa nanqi uratjnrsiqa Masedonia sawaq gilej. ² Gilsiq sawa dia walweloqñsisa Kristen nanqi itjnroqñsisa Qotei aqa anjam gargekoba minjroqñej. Minjreqnaqa aqa anjam dena nanqi singilatjnroqñej. Onaqa a sumsiq Grik nanqi sawaq di brantej. ³ Brantosiq sawa dia bai qalub sosiq dena qobun na Siria sawaq aiqu laqnaqa Juda tamo qudei na Pol qalsib moiyoqñsib mareqñab qusiqa endegsi are qalej, “E olo puluosiy singa na Masedonia sawaq oqsiy dena Siria sawaq aiquai.” ⁴⁻⁵ A degsi are qalsiq tigelosiq Masedonia sawaq oqwa osiq tamo qudei nanqi joqsisa koba na oqeb. Tamo di nanjo ñam agi marqai. Bei Sopater. A Pirus aqa njiri. A Beria qure qaji. Tesalonaika tamo aiyel Aristarkus Sekundus wo. Bei Gaius. A Derbe qure qaji. Bei Timoti. Esia tamo aiyel Tikikus Trofimas wo. Tamo kalil nanqi di Pol ombla Masedonia sawaq oqsib dia iga Pol koba na uratgosib namo aisib Troas qureq di branteb. Brantosib dia iga qa tarinoqñeb. ⁶ Onaqa Juda nanqi bem tiyosai qaji uyqa bati koboonaqa iga Filipai qureq di qobun bei gogetosim qobun na aism bati 5 koboonaqa Troas qureq di tiryem. Tiryosim dia tamo nanqi iga qa tarinoqñeb qaji nanqi itjnrsimqa bati 7 nanqi koba na soqñem.

Yutikus a ulonjoqñsib moinaqa Pol na olo tigeltej

⁷ Onaqa Juda nanqi yori bati koboonaqa nebeonaq qolo iga Kristen nanqi koroinjrsimqa nanqi koba na bem gentosim uyoqñem. Bem uyeqñamqa Pol na Qotei aqa anjam minjroqñej. A anjam olekoba mareqñaq qolo jigeej. Di kiyaaq? Nebeamqa a nanqi uratjnrsim

aiqas. ⁸ Nanngi koroosonabqa warum goge dia wanaj gargekoba pumblonqneq. ⁹ Anqro wala bei aqa ñam Yutikus a siranme kiñala dadanj gogeqsi aqa areq di awesoqnej. Onaqa Pol a anjam tulan olekoba mareqnaqa Yutikus a urñamyonaqa tibiboqnej. Osiq qambuntosiq warum goge dena ulonosi mandamq aiyej. Onaqa nanngi kalil mandamq aisib Yutikus osib soqtbe a moiyej. ¹⁰ Pol a dego mandamq aisiq anqro wala di soqonje. Soqonjonaqa a olo ñambile ej. Deqa Pol na tamo unqasari kalil nanngi minjrej, “Ninngi are gulbeingaiq. A ñambile unu.” ¹¹ Pol a nanngi degsi minjrsiq olo warum gogeq oqsic dia bem ginjenjonaqa nanngi uyej. Uynabqa Pol na olo anjam olekoba nanngi minjreqnaqa nebej. Nebeonaqa Pol a nanngi uratnjrsiq aqa osiq endegsi minjrej, “O ijo was ninngi quiy. E aiyeqnum. Deqa ninngi bole soqniy.” ¹² Anqro wala di a ñambile soqnej deqa aqa was nanngi tulan areboleboleinjrnaqa a osib nanngo talq gileb.

Pol a Troas qure uratosiq Miletus qureq aiyej

¹³ Ariya iga na Pol uratosim namoosim qobun bei gogetosim aisim Asos qureq di tiryem. Di kiyaaq? Pol a nami iga endegsi mergej, “Ninngi namooiy. E bunuqna singa na walwelosiy aisiy Asos qureq di ninngi itngwai. Osiy dena ninngi koba na qobun gogetosim aiqom.” Pol a iga degsi mergej deqa iga namo qobun na aisim Asos qureq di tiryosim Pol qa tariñoqnem. ¹⁴ Bunuqna Pol a Asos qureq bosiq dia iga itgonaaqa iga koba na qobun gogetosim aisim Mitilini qureq di tiryem. ¹⁵ Nebeonaqa iga dena qobun na aisim Kios nui qalaq di tigelosim njeiem. Olo nebeonaqa iga qobun na aisim Samos nui qalaq di tigelosim njeiem. Olo nebeonaqa iga aisim Miletus qureq di tiryem. ¹⁶ Pol na iga endegsi mergej, “Iga Efesus qure bunyosim urur Jerusalem aiqom. Aisim di soqnimqa Juda nanngo inngi meli bunuj otero bati ñam Pentikos di brantim unqom. E Esia sawaq endi bati olekoba sqasai.” Pol na iga degsi mergej.

Pol a Efesus nanngo Kristen gate nanngi anjam minjrej

¹⁷⁻¹⁹ Iga Miletus qureq di tiryonamqa Pol na tamo qudei nanngi qarinjnrnaqa nanngi singa na gilsib Efesus di brantosib Kristen gate nanngi endegsi minjrej, “Ninngi Miletus qureq aisib dia Pol itosib aqa areq di koroabqa a na ninngi anjam bei mernqwas.” Onaqa Kristen gate nanngi tigelosib Miletus qureq aisib dia Pol itosib aqa areq di koroonabqa a na nanngi anjam endegsi minjrej,

“O Kristen gate ninngi quiy. E Esia sawaq di branto ñasiti e nunqoq bosim ninngi koba na soqnem. Sosimqa e bati gaigai Tamo Koba aqa anjam ninngi mernqoqnem. E ijo segi ñam soqtqajqa are qalosaioqnem. Ijo kumbra di ninngi qalie. E ninngi koba na sosimqa gulbe gargekoba itoqnsim akamoqnem. Bati gargekoba Juda nanngi na e lubsib moiyoqbqa mareqnaq dena e are gulbekobaiboqnej. ²⁰ Ninngi qalie, e bati gaigai nunqo koro sawaq di, nunqo segi segi talq di are singilatetngwajqa anjam mernqoqnem. E anjam deqaji ninngi mernqawajqa uratosaiqnem. ²¹ E bati gaigai Juda tamo ti Grik tamo ti nanngi singila na endegsi minjroqnem, ‘Ninngi are bulyosib Qotei aqaq bosib gago Tamo Koba Yesus qa nunqo areqalo singilatiy.’ E degsi minjroqnem. ²² Deqa ninngi quiy. Qotei aqa Mondor na ijo are tigelatbej deqa e Jerusalem aiyeqnum. Dia kumbra kiye ijoq di brantqas di e qaliesai. ²³ E qure qureq di laqnamqa Mondor Bole na e endegsi merbeqnu, ‘Ni Jerusalem dia tonto talq aisim gulbe koba oqam.’ Deqa e qalieonum, kumbra di ijoq bqas.

²⁴ “Di unqum. E ijo segi jejamu qa are qalosaieqnum. Wau kalil Tamo Koba Yesus na ebej qaji di e yosiy kobotqajqa are qaleqnum. Wau di endegsi unu. E singila na Yesus aqa anjam bole tamo unqasari nanngi minjre minjre laqnaqai. Yesus aqa anjam bole di aqa damu agiende. Qotei a tamo unqasari nanngi qa are boleiyeqnu.

²⁵ “Deqa ninngi quiy. E nami nunqo ambleq di sosimqa anjam endegsi palontoqnem, ‘Qotei na aqa segi tamo unqasari nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas.’ Ariya bini e qalieonum, e ninngi uratngitqa ninngi ijo ulatamu olo unqasai. ²⁶⁻²⁷ Bati e nunqo ambleq di sosimqa e Qotei aqa areqalo kalil ubtosim ninngi mernqekritem. E wau di uratosaiqnem. Deqa tamo bei a nunqo ambleq di padalqas di ijo une na sai. ²⁸ O Kristen gate, ninngi nunqo segi segi so geregere taqatosib Qotei aqa tamo unqasari nanngi dego geregere taqatnjroqniy. Qotei aqa tamo unqasari nanngi di kaja du du bul. Qotei na aqa Niri Yesus Kristus aqa lej aiyej qaji dena nanngi awainjrej. Deqa ninngi nanngo gate bole sosibqa nanngi geregere taqatnjroqniy. Wau di Mondor Bole na ninngi engej. ²⁹ E qalie, e ninngi uratngitqa gisan anjam maro tamo qudei nanngi nunqo ambleq aisib Qotei aqa tamo unqasari nanngi ugeugeinjroqnaq. Baun juwan na kaja nanngi ugeugeinjreqnub dego kere. ³⁰ Nunqo ambleq dena dego tamo qudei nanngi tigelosib Qotei aqa anjam bole olo bubulyoqnsibqa gisan anjam maroqnaq. Nanngi degyqab. Di kiyaaq? Tamo unqasari Yesus dauryeqnub qaji nanngi qusibqa Qotei aqa anjam bole ulontosib olo gisan tamo nanngi di daurnjraqjqa deqa. ³¹ Deqa ninngi geregere ñam atoqniy. Osib ijo anjam e bati gaigai ninngi mernqoqnem qaji deqa are qaloqniy. Agi wausau qalub e ninngi koba na sosimqa qolo ti qanam ti Qotei

aqa anjam ningi mernjoqnsim akamoqnem. E wau di uratosaiqnem. Ningi ijo anjam deqa geregere are qaloqniy.

³² “Bini e ningi Qotei aqa banq di atitqa a na ningi geregere taqatngwas. Qotei a ningi qa are boleiyey anjam di ningi singila na ojesoqniqbqa anjam dena ningi singilatngwas. Amqa ingi bole bole Qotei a nami aqa segi tamo ungasari nangi enjrqa marej qaji di ningi oqab.

³³ “E silali qa ti gara qa ti tamo bei njilyosaiqnem. ³⁴ Ningi qalie, e ingi bei qa truquoqnsimqa e segi wauoqnsim ijo ingi awaiyoqnem. Osim tamo nangi e koba na soqnem qaji nangi dego ingi anainjroqnem. ³⁵ Kumbra kalil e nungo ambleq di yoqnem qaji di ningi segi unoqneb. Kumbra di ningi dauryosib yoqniy. Kumbra agiende. Ningi waukobaoqnsibqa tamo ungasari singila saiqoji unub qaji nangi aqaryainjroqniy. Ningi Tamo Koba Yesus aqa anjam nami marej qaji deqa are qaloqnsib degsib wauoqniy. Agi Yesus a segi nami endegsi marej, ‘Tamo bei na tamo bei ingi yqas di tamo ingi oqas qaji a areboleboleiyqas. Ariya tamo dena ingi yqas qaji a olo tulan areboleboleiyqas.’”

³⁶ Pol na Efesus Kristen gate nangi anjam degsi minjrsiq koboonaqa singa pulutosiqa nangi koba na Qotei pailyeb. ³⁷ Pailyo koboonaqa gate nangi akamkobaoqnsib Pol soqonjosib kundoqyoqneb. ³⁸ Pol na minjrej, “Ningi ijo ulatamu olo unqasai.” Aqa anjam deqa nangi are tulan gulbeinjrej. Onaqa nangi na iga suweigonab iga alile aisim nangi uratnjrsim qobun gogetosim aiyem.

21

Pol a qobun na Jerusalem aiyuqnej

¹ Iga qobun na aisim Kos nui bunjosim nebeonaqa Rodes nuiq di tiryonam olo nebeej. Nebeonaqa iga Rodes nui uratosim aisim Patara qureq di tiryem. ² Dia qobun bei Fonisia sawaq aiqa laqnaqa iga qobun di gogetosim aiyem. ³ Iga qobun na aisim Saiprus nui jojomyosim ban qonanq waiyosim bunjosim aiyem. Aisim Siria sawa bunjosim Tair qureq di tiryem. Tiryonamqa tamo qobunq di wauo qaji nangi na ingi ingi kalil wanjarosib mandamq di ateleneb. ⁴ Qure dia iga Yesus aqa tamo ungasari nangi itnjrsimqa bati 7 nangi koba na soqnem. Sonamqa Qotei aqa Mondor na anjam ubtosiqqa nangi endegsi minjrej, “Pol a Jerusalem dia gulbe koba itqas.” Degsi minjrnac qusibqa Pol wainyoqneb, “Ni Jerusalem aiyaim.” Onaqa Pol na kamba minjroqnej, “Sai. E Jerusalem aiqai.” ⁵ Onaqa bati 7 koboonaqa iga Pol koba na qure di uratosim qobun gogetqa marsim alile aiyem. Yesus aqa tamo kalil nanqo unq ti angro ti nangi na iga suweigosib alile aisim dia iga koba na singa pulutosim Qotei pailyem. ⁶ Pailyo koboonaqa iga nangi ban ojsimqa minjrem, “Ningi bole soqniy.” Onaqa nangi na iga mergeb, “Ningi aiyiy.” Degsib mergonab iga qobun gogetonamqa nangi olo puluosib nanqo qureq gileb.

Qotei aqa medabu o qaji tamo Agabus a anjam bei Pol minjej

⁷ Ariya iga qobun na Tair qure uratosim aisim Tolemes qureq di tiryem. Tiryosim dia Yesus aqa tamo ungasari nangi itnjrsimqa bati qujai nangi koba na soqnem. ⁸ Nebeonaqa iga Tolemes qure uratosim walwelosi aisim Sisaria qureq di brantem. Brantosim Yesus aqa anjam maro tamo Filip aqa tal gogetosimqa a ombla soqnem. Nami Jerusalem dia tamo 7 nangi ingi jeiyu wau enjreb deqaji bei agi Filip. ⁹ Filip aqa angro sebin qolqe nangi a ombla soqneb. Nangi Qotei aqa medabu o qaji unq.

¹⁰ Bati qudei iga Sisaria qureq di sonamqa Qotei aqa medabu o qaji tamo Agabus a Judia sawaq dena walwelosiq gagoq bej. ¹¹ Bosiqa Pol aqa alalag yayiosiqqa qombilgej. Qombil aqa utru agiende. Agabus na Pol aqa alalag osiq aqa segi ban ti singa ti alalag dena qosej. Osiaq mergej, “Mondor Bole na e endegsi merbqo, ‘Jerusalem dia Juda nangi na tamo alalag endi tigeqnu qaji aqa singa ti ban ti endegsib qosqab. Qosisib a osi gilsib tamo Juda sai nanqo banq di atibqa nangi na a ugeugeiyqab.’”

¹² Onaqa iga Agabus aqa anjam di qusimqa tamo ungasari qudei qure dia soqneb qaji nangi iga ti Pol minjoqnem, “Ni Jerusalem aiyaim.” ¹³ Onaqa Pol na iga mergej, “Ningi kiyaaq akamoqnsib are gulbetetbeqnu? E Tamo Koba Yesus aqa nam qa tonto talq di waiqbqab di kere. Aqa nam qa e lubib moiqai di kere. E gulbe di uratqasai. E itqai.” ¹⁴ Pol a degsi gago anjam quqwa uratosiq mergonaqa iga na olo saidyosai. Iga marem, “Unqum. Pol a Tamo Koba aqa areqalo dauryosim Jerusalem aiyem.”

Pol a Jerusalem di brantej

¹⁵ Bati qudei koboonaqa iga Jerusalem aiqa marsimqa gago ingi ingi kalil gereiyosim tigelosim aiyem. ¹⁶ Aiqa yeqnam Sisaria tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nangi na iga suweigosib koba na aisim Jerusalem di brantem. Brantosim nangi na iga tamo bei aqa nam Nason aqa talq di uratgeb. Deqa iga Nason ombla aqa talq di soqnem. Nason a nami koba Yesus dauryoqnsiq soqnej. Aqa qure utru Saiprus. ¹⁷ Iga Jerusalem di brantonamqa Yesus

aqa tamo ungasari dia soqneb qaji nanği na iga nugsibqa tulañ areboleboleinjrnaqa iga osib geregeregeb.

¹⁸⁻¹⁹ Nebeonaqa iga Pol dauryosim Jems unqajqa gilem. Gilsim Kristen gate kalil nanği Jems koba na koroesonabqa Pol a nanği kaiyeinjrej. Osiqa wau kalil Qotei a Pol aqa bañ na sawa bei beiq di tamo ungasari nanngo ambleq di yoqnej qaji deqa nanği sainjrej.

Kristen gate nanği na Pol minjeb, "Ni atra tal miligiq gile"

²⁰ Onaqa Kristen gate nanği Pol aqa anjam di qusibqa tulañ areboleboleinjrnaqa Qotei aqa ñam soqtoqneb. Osib Pol minjeb, "O gago was Pol, ni qalie, Juda tulañ gargekoba nanği Yesus qa nanngo areqalo singilateqñub. Nanği Moses aqa dal anjam dauryqajqa dego singilaeqñub. ²¹ Deqa tamo qudei na Juda nanği endegsib minjreqñub, 'Pol na Juda tamo ungasari sawa bei beiq di unub qaji nanği Moses aqa dal anjam dauryqa saidnjreqñu. Osiqa nanği endegi minjreqñu, "Nunño angro nanği muluñ breinjraib. Kumbra kalil Moses a nami niñgi dauryqa merngej qaji di uratiy." ' O Pol, tamo qudei na Juda nanği degsib minjreqñub. ²² Juda nanği quqwab, ni Jerusalem bonum. Deqa iga kiyerqom? ²³ Od, iga qalieonum. Iga ni endegi mermim ni degye. Gago ambleq endi Juda tamo qolqe unub. Nanği nami gago Juda kumbra dauryosib Qotei pailyqa osib nanngo gate banğa ti me junğum ti urateb unub. ²⁴ Deqa ni nanği joqsım atra tal miligiq gilsim une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di nanği koba na dauryosib yiy. Osim wagme awaiyetnjrimqa nanği na Qotei atraiyosib nanngo gate banğa ti me junğum ti joqwab. Ni degyimqa Juda tamo kalil nanği ino kumbra di unsib endegsib qalieqab, 'Bole, Pol a dego Moses aqa dal anjam dauryo qaji tamo. Anjam nanği a qa mareqñub qaji di bolesai.' ²⁵ Ariya Pol, ni qalie, iga nami anjam bei nengrenyosim sawa bei bei qaji nanngoq qarinyem. Nanği di Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji. Iga anjam endegsim qarinyem, 'Ningi gisañ qotei atrainjro qaji inği bei uyoqñab. Wagme leñ ti uyoqñab. Wagme sil na kakro tontnjrnab moreñeb qaji di uyoqñab. Sambala kumbra dego yoañab.' Iga nami anjam degsim qosısım nengrenyosim nanngoq qarinyem." ²⁶ Onaqa Pol na tamo qolqe nanği di joqsıqa nebeonaqa atra tal miligiq gilsiq une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di nanği koba na dauryosib yeb. Osiqa atra tamo nanği minjrej, "Une kobotqajqa bati koboamqa iga gago segi segi wagme osim Qotei atraiyosim."

Juda tamo qudei nanği atra tal miligiq di Pol ojob

²⁷⁻²⁸ Une kobotqajqa bati 7 di koboqa laqnaqa Juda tamo qudei Esia sawaq dena beleneb qaji nanği Pol a atra tal miligiq di sonaq unsibqa a ojob. Ojsib leleñoqnsib tamo ungasari kalil nanngo areqalo ugetetnjrqa marsıbqa Pol aqa jejamuq di une qamsib minjreb, "O Israel tamo ungasari, ningi kalil bosib iga aqaryaigiy. Pol a sawa sawa kalilq di iga Juda qa ti Moses aqa dal anjam qa ti atra tal qa ti misilinj anjam mareqnaqa tamo ungasari kalil nanği queqñub. Di segi sai. A dego Grik tamo qudei nanği joqoqnsıqa koba na atra tal miligiq gileqñub. Aqa kumbra dena a na Qotei aqa atra tal ugeteqñu." ²⁹ Nanği degsib mareb. Di kiyaaqa? Nami Efesus tamo bei aqa ñam Trofimus a Pol ombla Jerusalem dia laqñabqa unjrsib are qaleb, "Pol a tamo di osıqa atra tal miligiq gilej."

³⁰ Onaqa tamo ungasari kalil Jerusalem di soqneb qaji nanği anjam di qusibqa minjnj oqetnjrnaqa gurgur ti koroosib Pol ojob. Ojsib girinyosib atra tal oqeq atsib atra tal aqa sirañme kalil kabuteleñeb.

Rom qaja tamo nanği bosib Pol olo eb

³¹ Onaqa nanği Pol moiyoťqa marsıbqa bañ na qaloqneb. Qaleqñabqa Rom qaja tamo nanngo gate koba a anjam endegi quej, "Jerusalem endia tamo ungasari kalil nanği minjnj ani oqetnjreqñu." ³² A degsi qusiqa aqa qaja tamo qudei nanngo gate nanği ti joqsıqa gurgurosib tamo ungasari nanngo ambleq ainabqa unjrsıbqa Pol qalqa urateb. ³³ Onaqa qaja tamo nanngo gate koba a bosıqa Pol ojsıqa aqa qaja tamo nanği minjrej, "Sil singila kokba aiyel osi bosib a tontiy." Onaqa nanği bosib Pol tontonabqa qaja tamo nanngo gate koba a na tamo ungasari kalil nanği endegsi nenemnjrej, "Tamo endi yai? A une kiye yqo deqa niñgi a qaloqñab?" ³⁴ A nanği degsi nenemnjrnaqa nanği olo leleñkobaqnsib anjam utru segi segi mareleñoqneb. Qudei nanği anjam bei maroqneb. Qudei nanği anjam bei maroqneb. Nanği degsib mareleñoqnsib ariya nanği Pol aqa une geregere ubtosib marqa keresai. Deqa qaja tamo nanngo gate koba a na aqa qaja tamo nanği minjrnaga nanği Pol osib nanngo ñeio talq osi gileb. ³⁵⁻³⁶ Osi giloqnsib nanngo ñeio tal jojomyeqñabqa tamo ungasari kalil nanği minjnj ani oqetnjrnaqa nanği daurnjroqnsib murqumyoqnsib maroqneb, "Ningi na Pol qalsib moiyoťiy." Nanği degsib maroqneb deqa qaja tamo nanği na Pol soqťosib nanngo qawarq di atsib osi giloqneb.

Pol a tigelosiqa Yesus aqa anjam palontej

³⁷ Nanġi Pol osi giloqnsib nanġo njeio tal gogeq di atqa laqnaabqa Pol a Grik anjam na qaja tamo nanġo gate koba endegsi nenemyej, “E ni anjam bei mermqa kere e?” Onaqa minnej, “Ni Grik anjam qalie e?” ³⁸ E endegsi are qalonum. Ni Isip tamo bei nami Rom ti qotqa marsiqa tigelosiq qaja tamo 4,000 joqsiqa wadau sawaq di laqnej qaji agi ni edegonum.” ³⁹ Onaqa Pol na minnej, “E tamo di sai. E Juda tamo. Ijo qure utru Tarsus. Tarsus a qure kobaquja. A Silisia sawaq di unu. Deqa ni mare. E na tamo unġasari kalil endi anjam bei minjrqa kere e?” ⁴⁰ Onaqa qaja tamo nanġo gate koba a na Pol odyonaqa tetaq di tigelosiq aqa ban soqtonaqa tamo unġasari kalil nanġi kiri kirionabqa Hibru anjam na endegsi minjrej,

22

¹ “O ijo was ti ijo abu ti e kamba anjam bei mernġit quiy.” ² Pol a Hibru anjam na nanġi degsi minjrnaqa nanġi torei kiri kiriosib sonab olo endegsi minjrej, ³ “E Juda tamo. Ijo qure utru Tarsus. Tarsus a Silisia sawaq di unu. E dia nambabonam ijo ai abu nanġi na e Jerusalem osi bonabqa e endia tamo kobaqujaem. Kobaqujaosimqa Gamaliel aqa skul kobaq di soqnem. Sonamqa Gamaliel na gago moma nanġo dal anjam geregere plaltosiq osorboqnej. Deqa e Qotei aqa kumbra dauryqajqa tulañ singilaqnem. Agi bini ninġi Qotei aqa kumbra dauryqajqa singilaqnequb dego kere. ⁴ E na tamo unġasari Yesus aqa gam dauryoqnequb qaji nanġi moiyojnjrqa maroqnsim nanġi tulañ ugeugejnroqnsim tontjnroqnsim tonto talq di brejnroqnem. ⁵ Ninġi na Juda tamo kokba ti atra tamo gate a ti nanġi nenemjnribqa ijo kumbra deqa ninġi saingwab. Agi e atra tamo gate endegsi minjem, ‘Ni anjam bei nengrenyosim ebimqa e anjam di osiy gilsiy Damaskus qureq di Juda gate kokba nanġi enjrqai. Enjritqa nanġi na anjam di sisiosib e odbibqa tamo unġasari Yesus qa nanġo areqalo singilateqnequb qaji nanġi ojelenosiy joqsiy bosiy Jerusalem endia tonto talq di brejnjrqi.’ E degsim atra tamo gate minjem.

Pol a kiyersi Kristen tamo brantej deqa saej

⁶⁻⁷ “Deqa e walwelosi gilsim Damaskus jojomyeqnamqa qanam jige puloñ singila koba minjal ti lanj goge na aisiq ijo ulatamuq di tulañ rianonaqa e uloñosim mandamq di njeim. Neiesosim kakro bei brantonaq quem. A endegsi merbej, ‘O Sol, ni kiyaaqa e ugeugeibeqnum?’ ⁸ Onaqa e na kamba minjem, ‘O Tamo Koba, ni yai?’ Onaqa merbej, ‘E Yesus Nasaret qaji agi ni na ugeugeibeqnum.’ ⁹ Tamo e ombla soqnequb qaji nanġi dego puloñ di uneb. Ariya anjam Yesus na merbej qaji di nanġi poinjrosai.

¹⁰ “Onaqa e na olo Yesus minjem, ‘O Tamo Koba, e wau kiye yqai?’ Onaqa Tamo Koba a na merbej, ‘Ni tigelosim Damaskus gilsim dia tamo bei itqam. Wau e ni emqai qaji di a na ubtosim mermqas.’ ¹¹ Puloñ di tulañ rianosiq nam qamotbonaqa e nam ambruibonaqa nam atqa keresai. Deqa tamo nanġi e ombla soqnequb qaji nanġi ijo ban ojsib e babanjosib Damaskus osi gileb.

¹² “Damaskus dia tamo bei soqnej aqa ñam Ananiais. A Qotei aqa dal anjam dauryoqnej qaji. Juda tamo unġasari kalil Damaskus di soqnequb qaji nanġi a qa maroqnequb, ‘A tamo bolequja.’ ¹³ E Damaskus gilsim di sonamqa Ananiais na e itbosija ijo areq di tigelosiq merbej, ‘O ijo was Sol, ino nãdamu olo poimeme.’ Degsi merbonaqa bati qujai deqa ijo nãdamu poibonaqa e olo nam atsim Ananiais aqa ulatamu unem. ¹⁴ Onaqa Ananiais na olo merbej, ‘Gago moma nango Qotei a ni gilmqo. Ni aqa areqalo qalieosim Yesus unsim aqa medabuq na anjam bei quqwjajqa deqa ni gilmqo. Yesus a kumbra bole tiñtiñ yegnu qaji tamo. ¹⁵ Deqa ni aqa anjam mare mare laqnsimqa kumbra ni unem qaji ti anjam ni quem qaji deqa ti tamo unġasari kalil nanġi sajnroqne. ¹⁶ Deqa ni tarinaim. Ni urur tigelosim yanso ame. Osim Yesus aqa ñam metosim pailye. Yimqa Qotei na ino une kalil kobotetmqas.’ Ananiais na e degsi merbej.

Pol a nami sawa bei bei qaji nanġoq gilej deqa saej

¹⁷⁻¹⁸ “Bati bei e olo Jerusalem bosimqa atra tal milligiq di Qotei pailyoqnsimqa e njeio bulosim Yesus unem. Yesus unnamqa merbej, ‘Ni Jerusalem endia ijo anjam maroqnam di Juda nanġi ni quetmoqnasai. Deqa ni Jerusalem endi saim. Ni urur tigelosim Jerusalem uratosim gile.’ ¹⁹⁻²⁰ Onaqa e na Yesus minjem, ‘O Tamo Koba, Juda nanġi qalie, nami e nanġo Qotei tal milligiq giloqnsimqa tamo unġasari ni qa nanġo areqalo singilateqnequb qaji nanġi ojelenoqnsim toqon na ñumoqnsim tonto talq di brejnroqnem. Nanġi ino wau tamo Stiven menin na qaleqnaabqa e jojom di tigelosim tamo nanġi a qaloqnequb qaji nango gara jugo taqatesosim endegsi minjroqnem, ‘Ninġi keretosib Stiven qalonub moiqo.’ Ijo kumbra di Juda nanġi qalie.’ ²¹ Onaqa Yesus na e olo merbej, ‘Ni gile. E ni qarijnmitqa ni sawa isaq gilsim dia sawa bei bei qaji nanġi ijo anjam minjroqnam.’”

Pol a na qaja tamo nanġi minjrej, “E Rom tamo”

²² Pol a tamo ungasari nanği anjam degsi minjroqnsiq a sawa bei bei qaji nanço gilqa marnaqa anjam qujai di nanği qusib minjin ani oqetjnraqa tulan lelenoqnsib maroqneb, “Pol a qalib moiye. Tamo deqaji mandamq endi olo saiq.” ²³ Nanği degsib maroqnsib murqumyoqnsib nango gara jugo piqtelenosib nango ban na wi ramboiyoqnsib breiyeqnaq goge oqoqnej. ²⁴ Onaqa qaja tamo nango gate koba a na aqa qaja tamo nanği minjrej, “Ninği Pol osib nunço ñejo tal miligiq di bu toqon na kumbainyiy. Kumbainyosib nenemyibqa aqa une kiye qa tamo ungasari nanği murqumyoqnsib a qalib moiqajqa mareqnuq di a na geregere merbimqa e quqwai.” ²⁵ Onaqa qaja tamo nanği Pol sil na tontosib kumbainyqa laqnaqqa a na qaja tamo gate bei joom di tigelesoqnej qaji di minjrej, “E Rom tamo. Deqa ninği ijo une mati qalieosaiosib e laña kumbainyqab di kumbra bole kiyo?”

²⁶ Onaqa qaja tamo gate dena Pol aqa anjam di qusiq a qaja tamo nango gate koba aqa areq gilsiq nenemyej, “Pol a Rom tamo. Deqa ni a kieryeqam?” ²⁷ Degsi nenemyonaq qusiq Pol aqa areq gilsiq minjrej, “Ni merbe, ni bole Rom tamo e?” Onaqa Pol na minjrej, “Od. E Rom tamo.” ²⁸ Degsi minjraqa qaja tamo nango gate koba dena olo Pol minjrej, “E silali kobaquja waiyonamqa deqa nanği na e Rom tamo ateb.” Onaqa Pol na kamba minjrej, “E silali waiyosai. Ijo ai abu nanği Rom qaji deqa e Rom tamo tinjin.” ²⁹ Onaqa qaja tamo nanği Pol aqa anjam di qusib a kumbainyqa urateb. Qaja tamo nango gate koba a dego Pol aqa anjam di qusiq a ulaej. Di kiyaaqa? A na aqa qaja tamo nanği minjrnraqa Pol sil na tonteb deqa.

Pol a Juda tamo kokba nanği anjam minjrej

³⁰ Onaqa nebeonaqa Juda nanği na une kiye Pol aqa jejamuq di qametoqneb di qaja tamo nango gate koba a qalieqa marsiq Pol osiq sil palontetosiq atra tamo kokba ti Juda tamo kokba ti nanği metjnraaq bosib koroonaqqa Pol osiq nango ulatamuq di tigeltej.

23

¹ Onaqa Pol a Juda tamo kokba nanği koqnrsiq endegsi minjrej, “O ijo was ninği quiy. E nami Qotei aqa ñamgalaq di kumbra bole bole yoqnem agi bini yoqnsim unum. Deqa e are gulbe saiqoji.” ² Onaqa atra tamo gate aqa ñam Ananias a Pol aqa anjam di qusiq tamo nanği Pol aqa areq di tigelesoqneb qaji nanği minjrej, “Ninği Pol aqa medabuq di qaliy.” ³ Onaqa Pol na Ananias minjrej, “Qotei na ni dego lumqas. Ni ñamtañ babanq di ñam qa q na limo bul. Deqa ino uno boledamu ariya ino are miligi jigat. Agi ni Moses aqa dal anjam dauryosim ijo une qalieqajqa tigeltonum. Osim ni olo Moses aqa dal anjam gotranjosim nanği ijo medabuq di lubqajqa minjronum. Di kumbra uge.”

⁴ Onaqa tamo nanği Pol aqa areq di tigelesoqneb qaji nanği aqa anjam di qusibqa minjreb, “Ni kiyaaqa Qotei aqa atra tamo gate degsi misilinyonum?” ⁵ Degsib minjnabqa Pol na minjrej, “O ijo was, tamo endi a atra tamo gate di e qaliesai. Deqa e anjam grotunum. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenğrenyeb unu, ‘Ninği nunço gate koba a anjam uge minjaib.’”

⁶ Juda tamo kokba awesoqneb qaji nango ambleq di Sadyusi tamo ti Farisi tamo ti soqneb. Pol a di qalieosiq deqa lelenosiq minjrej, “O ijo was ninği quiy. E Farisi tamo. Ijo abu a dego Farisi tamo. Deqa e endegsi are qalonum, tamo kalil moreño qaji nanği mondon olo subq na tigelqab. E anjam deqa ijo areqalo tulan singilateqnum. Anjam deqa qujai nanği na e ojsib nunço ñamdamuq di tigeltonub.”

⁷ Pol na nanği degsi minjraqa Farisi ti Sadyusi ti nanği poelenosib njirinğkobaeb. ⁸ Di kiyaaqa? Sadyusi nanği mareqnuq, “Tamo moreño qaji nanği olo subq na tigelqasai. Lanğ anğro saiqoji. Mondor dego saiqoji.” Ariya Farisi nanği mareqnuq, “Tamo moreño qaji nanği subq na tigelqab. Lanğ anğro unub. Mondor nanği dego unub.” ⁹ Deqa nanği kalil poelenosib njirinğkobaosib murqumyoqneb. Onaqa Farisi nango dal anjam qalie tamo qudei nanği tigelosib singila na mareb, “Iga Pol aqa anjam quonum di a une saiqoji. Mondor bei na kiyo lanğ anğro bei na kiyo anjam minjjoqa a degsi marqo.” ¹⁰ Nanği degsib marnabqa qoto anjam tulan kobaeb. Onaqa qaja tamo nango gate koba a di unsiqa are qalej, “Nanği Pol aqa jejamu tulan ugeugeiyqab.” A degsi are qalsiq ulaosiq aqa qaja tamo nanği metjnraqa bosib Juda nango banq dena Pol yainjrsib nango ñejo talq olo osi gileb.

¹¹ Gilsib di sonab nebeosiq olo qolooaqa Tamo Koba a bosiq Pol aqa areq di tigelosiq minjrej, “Ni are singilatime. Ulaaim. Ni Jerusalem endia ijo anjam singila na mareqnum dego kere ni Rom gilsim dia ijo anjam minjroqnaqam.”

Juda tamo qudei nanği Pol qalsib moiyoqajqa anjam qoseb

¹² Onaqa olo nebeonaqa Juda tamo qudei nanği koroosibqa are qujaitosib anjam endegsib qoseb. “Iga Pol qalsim moiyoqom. Gago anjam di iga bole dauryqom. Iga uratqasai bole sai. Deqa iga Pol moiyoqosaisosimqa iga inği ti ya ti mati uyqasai. Iga Pol qalsim moiyoqosimqa bati deqa iga olo inği ti ya ti uyqom.” ¹³ Juda tamo 40 nanği anjam degsib

qoseb. ¹⁴ Osib Juda gate nanği ti atra tamo kokba ti nanğooq gilsib minjreb, “İga anjam endegsi qosonum. İga Pol qalsim moiyoqtom. Gago anjam di İga bole dauryqom. İga uratqasai bole sai. Deqa İga Pol moiyoosaisosimqqa İga İnği ti ya ti mati uyqasai. İga Pol qalsim moiyoosimqqa bati deqa İga olo İnği ti ya ti uyqom. İga anjam degsi qosonum. ¹⁵ Deqa İnği ti Juda tamo kokba kalil nanği ti endegyyi. NİNği na qaja tamo nanğoo gate koba a minji, ‘Ni Pol osau. Osbamqqa İga olo koroosimqqa aqa anjam gegerere qusim aqa une qalieqom.’ NİNği na qaja tamo nanğoo gate koba a degsib minjibqqa a Pol osi bosim nunğooq di brantosaisoqnimqqa gamq di İga Pol qalsim moiyoqtom.”

¹⁶ Onaqa Pol aqa jaja aqa İjri a nanğoo anjam di qusiqa tigelooqjatosiq qaja tamo nanğoo İjeio talq gilsiqqa anjam di Pol minje. ¹⁷ Minjnaq qusiqa qaja tamo gate bei metonaq aqa areq bonaq minje, “Ni anğro wala endi osim nunğoo gate koba aqa areq osi aiyimqqa a na anjam bei minjqas.” ¹⁸ Onaqa qaja tamo gate dena anğro wala di osiqa aqa gate koba aqa areq osi aisiqa minje, “Tonto tamo Pol a na e merbqo, ‘Ni anğro wala endi osi aye.’ Degbqo deqa ağı İno areq osi bonum. A ni anjam bei mermqas.”

¹⁹ Onaqa qaja tamo nanğoo gate koba a na anğro wala di ban titosiqa kiñala sasalosiqqa nenemye, “Ni anjam kiye merbqam?” ²⁰ Onaqa minje, “Juda tamo kokba nanği anjam bei kereteb. Nanği na ni endegsib mermqab, ‘Nebe ni Pol gagoq osau. Osbamqqa İga koroosim aqa anjam gegerere qusim aqa une qalieqom.’ Nanği ni degsib mermqab. ²¹ Deqa ni nanğoo anjam di quetnraim. Tamo 40 nanği anjam endegsib qosisib maronub, ‘İga Pol qalsim moiyoqtom. Gago anjam di İga bole dauryqom. İga uratqasai bole sai. Deqa İga Pol moiyoosaisosimqqa İga İnği ti ya ti mati uyqasai. İga Pol qalsim moiyoosimqqa bati deqa İga olo İnği ti ya ti uyqom.’ Nanği anjam degsib qosonub. Deqa bini nanği gamq di tarineqñub. Ni na Pol osi aiyooqnimqqa gamq di nanği Pol qalsib moiyoqtqab.” ²² Onaqa qaja tamo nanğoo gate koba a anğro wala aqa anjam di qusiqa minje, “Ni gile. Ni anjam degsi merbonum di tamo qudei minjraim. Torei tent.”

Nanği na Pol qarinyonabqqa Rom nanğoo gate Feliks aqaq gilej

²³ Osiqa a na aqa qaja tamo gate aiyel nanği metnjrnaqqa aqa areq bonab minjrej, “NİNği na qaja tamo 200 sinğa na walwelo qaji nanği ti qaja tamo 200 an osi laqñub qaji nanği ti qaja tamo 70 hos na walwelo qaji nanği ti minjribqqa nanği bini qolo señ bati 9 Pol osib Sisaria qureq gilqab. NİNği na endegsib minjriy, ‘Nunğoo walwelqajqqa İnği İnği gereiyosib soqnıy.’” ²⁴ Osiqa olo nanği aiyel minjrej, “NİNği Pol aqa hos qudei dego gereiyib soqnem. Pol a hos goge di awoamqqa İnği na gegerere taqtosib osi gilsib Rom nanğoo gate Feliks aqa talq di brantıy.” Qaja tamo nanğoo gate koba a na nanği aiyel degsi minjrej. ²⁵ Osiqa anjam bei endegsi nengrenyej,

²⁶ “O Gate Koba Feliks, İjo İnam Klodius Lisias. E qaja tamo nanğoo gate koba. İjo anjam endi ni sisiyqajqqa deqa e nengrenyosim İnoq qarinyonum. O kaiye. ²⁷ Tamo ağı İnoq osi bonub qaji aqa İnam Pol. Juda nanği na a ojsib moiyoqtqa laqnabqqa e İjo qaja tamo nanği ti aism Juda nanğoo banq dena yainjrem. E qalieem, Pol a Rom tamo. Deqa e na a aqaryayosim nanğoo banq dena yainjrem. ²⁸ Nanği Pol aqa jejamuq di une kiye qametoqñeb di e qalieqa osimqqa Pol osi aism Juda tamo kokba nanğoo ulatamuq di tigeltem. ²⁹ Tigeltonamqqa nanği anjam gargekoba mareleñeqñabqqa e qusimqqa endegsi poibej, Juda tamo kokba nanği nanğoo seğı dal anjam qa maroqñsib deqa Pol aqa jejamuq di une qametoqñeb. Nanği Pol aqa une kobaquja bei babtosai. Deqa e na a laña moiyoqtqa keresai. Tonto talq di laña waiyqa keresai dego. E degsi poibej. ³⁰ Ariya bini e quonum, nanği Pol qalsib moiyoqtqajqqa anjam qosonub. E di qusim deqa ağı Pol İnoq qarinyonum. E na tamo nanği Pol aqa jejamuq di une qameteqñub qaji nanği endegsi minjraqai, ‘NİNği Sisaria qureq gilsib Feliks aqa ulatamuq di tigelosib Pol aqa une gegerere minjib a quqwas.’”

³¹ Qaja tamo nanğoo gate koba a anjam degsi nengrenyej. Onaqa aqa qaja tamo nanği aqa medabu dauryosib qolo Pol osib Antipatris qureq osi gilsib dia İnereneb. ³² Nebeonaqa qaja tamo sinğa na walwelo qaji nanği ti qaja tamo an osi laqñeb qaji nanği ti Antipatris qureq dena olo puluosib Jerusalem aısib nanğoo İjeio talq di soqñeb. Onaqa qaja tamo hos na walwelo qaji nanği seğı Pol suweiyosib torei Sisaria qureq osi gileb. ³³ Osi gilsibqqa nanğoo gate koba aqa anjam nengrenyej qaji di Feliks yosib Pol osib aqa ulatamuq di tigelteb. ³⁴ Onaqa Feliks a anjam di sisiyosiqqa Pol nenemye, “Ni sawa qabe qaji?” Onaqa Pol na minje, “E Silisia sawa qaji.” ³⁵ Degsi minjnaqqa Feliks na olo minje, “Tamo nanği İno jejamuq di une qameqñub qaji nanği babqqa e İno anjam gegerere quqwai.” Osiqa qaja tamo nanği minjraqa nanği na Pol osib tamo koba Herot aqa talq di waiyosib taqatoqñeb.

¹ Bati 5 koboonaqa atra tamo gate Ananaia a ti Juda gate qudei ti nanjo anjam taqyo tamo bei aqa ñam Tertulus a ti Sisaria qureq gileb. Gilsib Feliks aqa ulatamuq di tigelosibqa Pol aqa jejamuq di une qametoqneb. ² Onaqa Feliks na Pol metonaq warum miligiq bosiqqa aqa ulatamuq di tigelesonaqa Tertulus a Pol aqa jejamuq di une qametqa osiqa Feliks minjej, “O Gate Koba Feliks, ni gago sawa endi geregere taqateqnum deqa bini iga bole unum. Iga qoto saiqoji. Ni iga geregere aqaryaiqoqnsimqa gago gulbe kalil kobotetgeqnum. ³ Deqa iga ni qa tulan areboleboleiqe qnaqa ino ñam soqteqnum.

⁴ “E anjam olekoba ni mermqasai. Ni asgimo uge. Deqa ni gago anjam truquyala endi que. ⁵ Iga tamo endi uneqnum, a tamo uge. A kumbra uge uge yoqnsiqa Juda tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanjo ambleq di qoto tigelteqnu. Osiqa nanji pupoinjroqnsiqa minjre qnu, ‘Ninji gago Juda kumbra uratosib olo Nasaret tamo a dauryiy.’ ⁶⁻⁷ A na gago atra tal dego ugeteqnu. Deqa iga a ojsim gago segi dal anjam na aqa une qa pegiyqa laqnamqa qaja tamo nanjo gate koba Lisias a bosiqqa gago anjam gentosiqa gago banq dena Pol singila na yaigej. ⁸ Yaigosiqa mergej, ‘Ninji Pol qa anjam bei soqnmqa gilsib Rom nanjo gate Feliks aqa ulatamuq di mariy.’ Deqa iga bosim ino ulatamuq endi Pol aqa une agi mermonum. Deqa Gate Koba Feliks, ni segi na Pol nenemymqa une kalil iga aqa jejamuq di qameqnum qaji di bole kiyo sai kiyo di a segi na mermimqa ni quqwan.” Tertulus a anjam degsiqa Feliks minjej.

⁹ Onaqa Juda tamo kalil nanji tigelosib Tertulus aqa anjam di singilatosis mareb, “Aqa anjam di bole.”

Pol a kamba Feliks aqa ulatamuq di tigelosiq anjam marej

¹⁰ Onaqa Feliks a Pol aqa anjam quqwajqa osiq aqa ban soqtosiq Pol metonaqa a kamba tigelosiq Feliks minjej, “E qalieonum, ni wasau gargokoba sawa endi taqatesoqnem agi bini taqatejunum. Deqa e kamba ijo anjam mermqai. ¹¹ Ya ya endi e Qotei louqajqa Jerusalem aiyem. E aiyem bati 12 gilqo. Ni segi na Juda nanji nenemnjrimqa degsib mermqab. ¹² E Jerusalem aisim di sosimqa e anjam na qotosaiqoqnem. Qoto tigeltoisaiqoqnem dego. E qoto bei tigelteqnam Juda nanji e nubosai. E atra talq di, Juda nanjo Qotei talq di, qure ambleq di dego lawo na soqnem. E kumbra uge bei yoisaiqoqnem. ¹³ Deqa une kalil Juda nanji ijo jejamuq di qameqnum qaji di bolesai. Nanji ijo une bei ubtosib marqa keresai.

¹⁴ “Ijo une qujai agiende. E Yesus aqa gam dauryeqnum. Juda nanji endegsib mareqnum, ‘Yesus aqa gam bunuj dena tamo ungasari nanji poelenjeqnum.’ O Gate Feliks, gam di qujai e dauryoqnsimqa gago moma nanjo Qotei qa loueqnum. Osim Moses aqa dal anjam kalil qa ti Qotei aqa medabu o tamo nanjo anjam kalil nami nenjreyoqneb qaji deqa ti ijo areqalo singilateqnum. ¹⁵ Mondonj Qotei na tamo bole ti tamo uge ti nanji olo subq na tigelntjrqas. Qotei qujai deqa e ijo areqalo singilatoqnsim subq na tigelto bati qa tarijjoqnsim unum. Juda nanji dego degyeqnum. ¹⁶ E subq na tigelto bati qa tarijeqnum deqa e bati gaigai Qotei aqa ñamgalaq di, tamo ungasari kalil nanjo ñamgalaq di kumbra bole bole yoqnsim laqnum. Deqa e are gulbe saiqoji unum.

¹⁷ “E sawa bei beiq di Qotei aqa wau yoqnsim wasau qudei koboonaqa agi ya ya endi e Jerusalem aiyem. E silali qudei osi aisim Juda Kristen nanji mam soqneb deqa enjrem. Silali qudei dego osim Qotei atraiyem. ¹⁸ Bati deqa e atra tal miligiq gilsim dia une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di dauryosim yeqnamqa Juda nanji na e nubeb. E tamo ungasari gargokoba joqsim atra tal miligiq gilosal. Osim qoto bei tigeltoisai dego. ¹⁹ Ariya Juda tamo qudei Esia sawaq dena Jerusalem aiyeb qaji nanji na e ojob. Deqa tamo nanji di e qa anjam bei soqnmqa bosib ino ulatamuq endi tigelosib ijo une marqab. ²⁰ Nanji bqasai di ni na Juda tamo agi endia tigelejrunub qaji nanji nenemnjre. Nenemnjrimqa e Jerusalem dia Juda tamo kokba nanjo ulatamuq di tigelesonam une kiye ijo jejamuq di iteb di ni mermqab. ²¹ Bole, ijo anjam qujai endeqa nanji na ijo jejamuq di une qametbeb. E nanjo ulatamuq di tigelosim lelenosim endegsi minjrem, ‘Tamo kalil moreno qaji nanji mondonj olo subq na tigelqab. Anjam deqa qujai ninji na e tigeltonub.’” Pol a Feliks degsi minjej.

²² Feliks a nami tamo ungasari Yesus aqa gam dauryoqneb qaji nanjo kumbra qalieej. Deqa a na Juda nanji endegsi minjre, “Nunjo anjam di mati soqnem. Qaja tamo nanjo gate koba Lisias a bamqa ninji olo anjam di maribqa e qusiy gereiyqai.” ²³ Osiqa qaja tamo gate bei minjej, “Ni na Pol osim tonto talq di waiyosim taqatesoqne. A gulbe bei yaim. Aqa was nanji a unqa bosib ingi ingi qa aqaryaiyqa maroqnbqqa ni na saidnjraim.”

Pol a tonto talq di sonaqa wasau aiyel koboej

²⁴ Bati qudei koboonaqa Feliks aqa ñauj Drusila wo tonto talq di brantosibqa Feliks na Pol metonaq aqa areq bej. Drusila a Juda unja. Pol a bosiqqa tamo nanji Kristus Yesus qa nanjo areqalo singilatqajqa kumbra qa Feliks minjnaq quej. ²⁵ Kumbra bole tinjin

dauryqajqa ti tamo nanjo segi segi so geregere taqatqajqa ti Qotei na mondonj tamo nanjo une qa peginjraqajqa ti Pol na Feliks minjnaq quej. Qusiqa ulaosiq Pol minjej, “Ni mati aisim ino warumq di soqne. Bunuqna e bati atsiy ni metmit bosim anjam di olo plaltim e quqwai.”²⁶ Feliks a bati gargekoba Pol aqa anjam quqwajqa metoqnej. Aqa anjam quqwajqa deqa segi metosaioqnej. A endegsi are qaloqnej, “E Pol metit a bosim silali ebimqa e tonto talq dena a uratqajqa deqa kiyo merbqas?” Osiq deqa metoqnej.

²⁷ Wausau aiyel koboonaqa Feliks a Judia sawa taqato wau di uratonaqa tamo bei aqa ñam Porsius Festus a kamba Feliks aqa wau osiqa Judia sawa taqatesoqnej. Feliks na Juda nanjo are boletetnrqajqa deqa a Pol tonto talq di uratonaq soqnej.

25

Pol a marej, “E Sisar aqa ulatamuq di tigelqai”

¹ Festus a Judia sawaq aisiq Sisaria qureq di soqnej. Bati qalub koboonaqa a dena tigelosiqqa Jerusalem aiyej.²⁻³ Aisiq di sonaqa atra tamo kokba ti Juda tamo kokba ti nanji bosib Festus aqa ulatamuq di tigelosib Pol aqa jejamuq di olo une qamoqneb. Osib Festus minjeb, “Ni anjam qarinyim qaja tamo nanji Sisaria qureq dena Pol osib Jerusalem osi beb. Osbab gago are boleqas.” Nanji degsib Festus minjeb. Di kiyaqqa? Nanji nami anjam endegsib qoseb, “Qaja tamo nanji Pol osi boqnbqqa gamq di iga Pol qalsim moyotqom.”⁴ Onaqa Festus na kamba minjrej, “Pol a Sisaria dia tonto talq di unu. Bati qudei koboanqa e segi olo Sisaria gilqai.”⁵ Deqa ningi Pol qa anjam bei soqnimqa ningi na tamo ñam ti qudei giltjrib nanji e daurbosib koba na Sisaria gilqom. Gilsim dia nanji ijo ulatamuq di tigelosib Pol aqa une bei ubtosib merbib e quqwai.”

⁶ Festus a bati 8 o 10 Jerusalem di sosiq olo puluosiq Sisaria gilej. Juda tamo qudei nanji a dauryosib gileb. Nebeonaqa Festus a aqa awo jaram kobaq di awoosiqa aqa qaja tamo nanji minjrej, “Ningi Pol osi boiy.” Minjrnaja nanji na Pol osi bosib Festus aqa ulatamuq di tigeltib.⁷ Onaqa Juda tamo Festus dauryosib Jerusalem dena beb qaji nanji Pol kalilyosib Festus aqa ulatamuq di tigelosib une gargekoba Pol aqa jejamuq di qamelenjoqneb. Nanjo anjam di utru saiqoji.⁸ Onaqa Pol a kamba marej, “E Juda gago dal anjam bei gotranjyosaiqnem. E gago atra tal qa anjam uge bei marosaiqnem. E Rom nanjo mandor koba Sisar a dego kumbra uge bei yosaiqnem. Deqa e une saiqoji.”

⁹ Pol a degsi marnaqa Festus a Juda nanjo are boletetnrqajqa deqa Pol endegsi nenemyej, “Ni Jerusalem aisim dia ijo ulatamuq di tigelosim ino anjam olo marqa kere e?”¹⁰ Onaqa Pol na minjej, “E bini Sisar aqa awo jaram namoq endi tigelejunum. Endia ijo anjam marqai. Ni qalie, e Juda nanji qa une bei yosai.”¹¹ Une kobaqaja bei ijo jejamuq di soqnimqa unjom e moiqai. Ariya une kalil Juda nanji ijo jejamuq di qameqnb qaji di bolesaiamqa tamo bei na e lanja osim nanjo banq di atqa keresai. Deqa e Sisar aqa ulatamuq di tigelitqa a ijo anjam qusim gereiyetbqas.”¹² Pol na Festus degsi minjnaqa a warumq dena oqedosiqa Rom tamo kokba qudei nanji koba na anjam qairisib olo warum mliligiq gilsiqqa Pol minjej, “Ni Sisar aqa ulatamuq di tigelqa maronum deqa e ni qarinyimqa Sisar aqaq gilqam.”

Festus na Agripa nenemyej, “Ni Pol kiyeryqam?”

¹³ Onaqa bati qudei koboonaqa Rom nanjo mandor bei aqa ñam Agripa aqa jaja Bernaisi wo Festus unqajqa marsib Sisaria aiyeb.¹⁴ Aisib bati gargekoba yala Sisaria di sonabqa Festus na Agripa minjej, “Tamo bei aqa ñam Pol a nami Feliks na tonto talq di waiyej unu.”¹⁵ Deqa e Jerusalem di sonamqa Juda gate nanji ti atra tamo kokba ti nanji na Pol aqa jejamuq di une qamsib endegsib merbeb, ‘Ni Pol aqa une qa marsim ojsim ino qaja tamo nanjo banq di atimqa nanji na qalib moyiem.’¹⁶ Onaqa e na kamba endegsi minjrem, ‘Iga tamo bei lanja ojsim qaja tamo nanjo banq di atqa keresai. Rom gago kumbra degsi sosai. Tamo qudei nanji tamo bei qa anjam soqnimqa nanji mati aqa une ubtib qusimqa a kamba aqa anjam marqas di kere.’

¹⁷ “E na Juda nanji degsi minjrnaja nanji e daurbosib Sisaria beb. E tarinjsai. Nebeonaqa nanji koroesonabqa e ijo awo jaramq di awoosim ijo qaja tamo nanji minjrnaja nanji Pol osi bosib ijo ulatamuq di tigeltib.”¹⁸ Onaqa Juda nanji tigelosib Pol aqa jejamuq di une gargekoba qamelenjoqneb. E nami are qalem, nanji une kokba Pol aqa jejamuq di qamqab. Nanji degyosai.¹⁹ Nanji nanjo segi louqa kumbra qa njirinoqnsib Pol ombla anjam titoqneb. Osib tamo bei qa dego anjam titoqneb. Pol a maroqnej, ‘Tamo di a moiyej olo ñambale unu. Aqa ñam Yesus.’²⁰ Onaqa e nanjo anjam deqa utru itqa yonam keresaiibonaqa Pol nenemyem, ‘Ni Jerusalem aisim dia ijo ulatamuq di tigelosim ino anjam olo marqa kere e?’²¹ E degsi Pol nenemyonamqa a saidosiq merbej, ‘E mati tonto talq endi sqai. Sosiy bunuqna e Mandor Koba Sisar aqa ulatamuq di tigelitqa a ijo anjam qusim gereiyetbqas.’ Pol na e degsi merbonaqa e ijo qaja tamo nanji minjrem, ‘Ningi Pol osib tonto talq di

waiyosib taqatesoqniy. Bunuqna e Pol qarinyitqa Sisar aqaq gilqas.' ” ²² Festus a Agripa degsi minjnaqa Agripa na minje, “E dego Pol aqa anjam quqwai.” Onaqa Festus na minje, “Nebe ni aqa anjam quqnam.”

²³ Nebeonaqa Agripa Bernaisi wo gara wala boledamu jigsib koro sawaq beb. Qaja tamo nanjo gate kokba ti tamo ñam ti kalil nanji dego bosib koro sawaq di koroeb. Onaqa Festus na aqa qaja tamo nanji minjnaqa nanji Pol osi bosib Agripa aqa ulatamuq di tigeltab. ²⁴ Tigeltonab Festus na Agripa minje, “O Mandor Agripa, Pol agi osi bonub. Ni unime. Niñgi koroonub qaji dego Pol uniy. E Jerusalem di sonamqa Juda kalil nanji murqumyoqnsib endegsib merboqneb, ‘Pol a moiym. A olo mandamq endi saiq.’ Nanji bosib Sisaria endia dego anjam degsib merboqneb. ²⁵ E Pol aqa jejamuq di une kobaqaja bei unosai deqa e a laña moiyoqta keresai. Ariya Pol na merbej, ‘E Mandor Koba Sisar aqa ulatamuq di tigelitqa a ijo anjam qusim gereiyetbqas.’ Onaqa e na Pol minjem, ‘Di kere. E ni qarinyitqa Rom gilqam.’ ²⁶ O Mandor Agripa, e Pol aqa jejamuq di une bei unosai. Deqa e a qa anjam kiye nenjrenyit gago Tamo Koba Sisar aqaq gilqas? Laña qarinyitqa di Sisar a njirñqas. Deqa e Pol osi bosim ino ulatamuq endi tigeltanub. Ni segi na Pol nenemyimqa aqa une bei babtım niñgi kalil qusib merbibqa une deqa nenjrenyit Sisar aqaq gilqas. ²⁷ E are qalonum, tamo a une saiqoji soqnmqa e laña qarinyit Sisar aqaq gilqas di kumbra bolesai.”

26

Pol a Agripa aqa ulatamuq di tigelosiq anjam marej

¹ Onaqa Agripa na Pol minje, “Ni kamba ino anjam marimqa e quqwai.” Degsi minjnaqa Pol na aqa ban soqtosiqa endegsi marej, ² “O Mandor Agripa, bini e ino ulatamuq endi tigelejnum. Une kalil Juda nanji ijo jejamuq di qameqñub qaji di bolesai. Deqa e na kamba ijo anjam marit ni que. Yim e areboleboleibqas. ³ Gago Juda kumbra kalil di ni qalie. Iga gaigai anjam titeqñum qaji di ni dego qalie. Deqa ni ijo anjam endi quime. Ni asgimaig.

⁴ “Juda kalil nanji e qa qalie unub. E anjro wala qa Judia sawa ti Jerusalem qure ti dia soqñem. ⁵ Nanji nami koba ijo kumbra qaliesoqneb. Nanji ni degsi mermqa are soqñimqa mermqab. Nanji qalie, e anjro wala qa Farisi nanjo ambleq di sosimqa nanjo kumbra dauryoqñem. Farisi nanjo kumbra di siñgila koba. Kumbra dena gago Juda kumbra kalil tulan bunyejunu. ⁶ Bini e injgi bole bole Qotei a nami gago moma nanji enjrqqa marej qaji di oqajqa tariñoqñsim unum. Utru deqa e ino ulatamuq endi tigelejnum. ⁷ Gago moma nanji di agi Jekop aqa anjro 12 nanjo moma. Nanji e ti koba na injgi bole bole di oqajqa tariñoqñsim qolo ti qanam Qotei qa loueqñum. O Mandor Agripa, utru deqa Juda nanji ijo jejamuq di une qametbeqñub. ⁸ Kiyaaqa niñgi qudei endegsib are qaleqñub, ‘Qotei na tamo moreño qaji nanji olo subq na tigeltñjqasai’?

⁹ “Bole, e segi nami Yesus Nasaret qaji aqa ñam ugeugeiyoqñsim jeutosim laqñem. ¹⁰ E Jerusalem dia kumbra uge di yoqñem. Atra tamo kokba nanji na e obdeqñabqa e Qotei aqa tamo ungasari nanji ojelenoqñsim tonto talq di breinjroqñem. Osim Juda gate nanji koba na areqalo qujaitosim maroqñem, ‘Nanji ñumsib moiyoqñsim.’ ¹¹ E bati gargekoba Juda nanjo Qotei tal kalil miligiq giloqñsimqa dia Yesus aqa tamo ungasari nanji ojelenoqñsim ugeugeinjroqñem. E endegsi are qaloqñem, ‘E nanji jaqatın koba enjritqa nanji ulaosib Yesus qoreiyosib aqa ñam misilinyqab.’ Degsi are qaloqñsim nanji ugeugeinjroqñem. E nanji qa minjın ani oqetbeqnaqa nanji daurnjroqñsimqa qure isa isaq giloqñsim dia nanji itnjroqñsim ugeugeinjroqñem.

Pol a kiyersi Kristen tamo brantej deqa saej

¹²⁻¹³ “O Mandor Agripa, e degyeqnamqa bati bei atra tamo kokba nanji na e qarınbonabqa Damaskus qureq gilem. E gileqnamqa qanam jige pulonj siñgila koba minjal ti lanj goge na ijoq ainq unem. A tulan rianosiqa tamo e koba na walweloqñem qaji nanji ti iga suwantgej. Aqa rian di señ ti keresai. Rian dena señ aqa rian tulan bunyej. ¹⁴ Suwantgonaqa iga kalil ululoqñsim mandamq di njerenem. E njeesosimqa tamo bei aqa kakro quem. A Hibru anjam na e endegsi merbej, ‘O Sol, ni kiyaaqa e ugeugeibeqñum? Ni e ugeugeibeqñum dena ino segi jejamu dego ugeugeiyeqñum. Ni qaja na ino jejamu qoruyqam dego kere.’ ¹⁵ Onaqa e na minjem, ‘O Tamo Koba, ni yai?’ Onaqa a na merbej, ‘E Yesus agi ni na ugeugeibeqñum qaji. ¹⁶ Deqa ni tigel. E ni giltmonum deqa ni ijo wau tamo sosimqa kumbra ni bini unonum qaji ti kumbra bunuqna osormoqñqai qaji ti deqa mare mare laqñqam. ¹⁷ Bunuqna e ni qarinyitqa ni Juda nanji ti sawa bei bei qaji nanji ti nanjoq giloqñqam. Deqa ni nanji qa ulaaım. E ni taqatmesoqñitqa nanji ni moiyoqñqasai. ¹⁸ Ni nanjoq giloqñsim ijo anjam minjroqñimqa nanji e qa poinjroqñim ambru uratosib suwanjoq boqñqab. Ni na nanji are bulyetnjroqñimqa nanji Satan aqa siñgila uratosib Qotei aqaq boqñqab. Amqa e na nanjo une kalil kobotetnjritqa injgi bole bole e nami enjrqqa

marem qaji di nanqi oqab. E na nanqi ti tamo ungasari kalil e qa nanqo areqalo singilateqnuh qaji nanqi ti Qotei aqa segi kumbra boleq di atelenjit sqab.'

Pol a nami Qotei aqa anjam palontoqnej a deqa Agripa saiej

¹⁹ "Deqa Mandor Agripa, lan goge dena pulon ainaqa e unsimqa anjam Yesus na merbej qaji di dauryem. E gotranjosai. ²⁰ E aqa anjam di dauryosim tigelosim Damaskus qureq gilem. Gilsim dia Qotei aqa anjam paltoqnsimqa tamo ungasari nanqi endegsi minjroqnem, 'Ningi are bulyosib Qotei aqaq boiy. Bosib kumbra bole bole yoqribqa tamo ungasari nanqi na ningi nunjsib mernjwab, "Bole, ningi are bulyonub." ' E Jerusalem dia, Judia sawaq di, sawa bei beiq di dego tamo ungasari nanqi anjam di minjroqnem. ²¹ Utru deqa Juda tamo qudei na atra tal miligiq di e ojsib moyotbqa maroqneb. ²² Ariya nanqi e moyotbosai. Qotei na e taqatboqnej deqa bini e ino ulatamuq endi tigelosimqa ni ti tamo kokba ti tamo lanaj ti Qotei aqa anjam palontosim mernjeqnum. E anjam bei palontosaieqnum. Nami Moses a ti Qotei aqa medabu o tamo nanqi ti kumbra bunuqna brantelenqas qaji di ubtosib maroqneb. Nanqo anjam di segi e bini palonteqnum. ²³ Nanqo anjam di aqa utru agiende. Kristus a jaqatin koba osim moiqas. Osim a tamo kalil qa namoosim subq na tigelosim Juda nanqi ti sawa bei bei qaji nanqi ti anjam minjroqnimqa nanqi suwanjoq boqnaqab."

Pol na Agripa minjej, "Ni Kristus qa ino areqalo singilat"

²⁴ Pol a anjam degsi mareqnaqa Festus na aqa anjam gentosiq lelenosiq minjej, "Pol, ni nanarionum. Ino qalie kobaquja dena ni tulan nanaritmgo." ²⁵ Onaqa Pol na minjej, "O Gate Koba Festus, e nanariosai. Ijo anjam endi bole. E areqalo bole na anjam mareqnum. ²⁶ Mandor Agripa a ijo anjam endi aqa utru nami qalieosiq soqnej. Deqa e na minjqa ulaosai. Yesus aqa kumbra kalil endi uli na brantosaioqnej. A boleq di unu. ²⁷ O Mandor Agripa, ni kiyersi are qalonum? Qotei aqa medabu o tamo nanqo anjam nami nengrenyeb qaji di bole e? Od, e qalieonum, ni maronum, di bole."

²⁸ Onaqa Agripa na Pol nenemyej, "E sokiñala Kristen tamo brantqai ni degsi are qalonum e?" ²⁹ Onaqa Pol na minjej, "Ni sokiñala Kristen tamo brantqam di kere. Sokobaiyosim Kristen tamo brantqam di kere. Ariya e na Qotei endegsi pailyeqnum, 'O Abu, tamo bini ijo anjam queqnuh qaji nanqi ti Mandor Agripa a ti nanqi e unum degsib soqnebe. Ariya e sil na tontbeb unum nanqi degsib sqajqa e ni pailmosai.'"

³⁰⁻³¹ Onaqa Agripa Bernaisi wo tamo kalil awesoqneb qaji nanqi ti Festus koba na tigelosib warumq dena oqedeb. Oqedosib endegsib qairoisib mareb, "Iga Pol aqa jejamuq di une kobaquja bei unosai bole sai. Deqa iga a qalsim moyotqa keresai. A tonto talq di waiyqa keresai dego." ³² Nanqi degsib marsibqa Agripa na Festus minjej, "Pol a Sisar aqa ulatamuq di tigelqa marosai gamu ni na endego a tonto talq dena uratonum oqedqo gamu."

27

Pol a qobun na Rom qureq giloqnej

¹ Onaqa iga qobun na Itali sawaq gilqajqa anjam qosisib Pol tamo qudei ti tonto talq dena joqsib qaja tamo nanqo gate bei aqa ñam Julius aqa banq di ateb. Julius a Rom tamo. ² A na iga Pol ombla tonto tamo nanqi ti joqsiqu Adramitium qure nanqo qobun bei Esia sawaq gilqa laqnaqa iga qobun di gogetosim koba na gilem. Aristarkus a iga koba na gilem. Aristarkus aqa qure utru Tesalonaika agi Masedonia sawaq di unu. Qobun di yuwal qala qalaq na dauryosim qundun kalil aiqa mareb. ³ Iga gilsim nebeonaqa Saidon qureq di tiryem. Tiryonamqa Julius a Pol qa dulosisi odyonaqa qobun uratosiq aqa Kristen was qudei nanqi itnjrnaqa nanqi na inji inji qa aqaryaiyeb. ⁴ Onaqa iga Saidon qure uratosim gileqnamqa jagwa na gotranqonaqa iga Saiprus nui taqyosim gilem. ⁵ Gilsim yuwal gentosim Silisia sawa ti Pamfilia sawa ti di brantosim yuwal qala qalaq na dauryosim gilsim Lisia sawaq di brantosim Maira qureq di tiryem.

⁶ Dia Julius a Aleksandria qure nanqo qobun bei Itali sawaq gilqa laqnaqa unsiq a na iga Pol ombla tonto tamo nanqi ti joqsiqu qobun di gogetem. ⁷ Gogetosim jingga na gileqnamqa bati gargekoba koboej. Onaqa jagwa na gotranqonaqa iga singila na gilsim Nidas qure jojomyem. Dena jagwa na olo gotranqonaqa iga gilqa keresaiigonaqa qobun hulyosimqa Krit nui aqa luwi bei ñam Salmone di tinjosim oqem. ⁸ Oqsim luwi di bunjosimqa tamo qobunq di wauo qaji nanqi waukobaosib oqsib Krit nui qoreq di beterosib qala qalaq na gileb. Iga gilsim sawa bei aqa ñam Qundun Boledamu di Lasea qure jojom di brantem.

⁹⁻¹⁰ Iga bati gargekoba uratem deqa Juda nanqo qurienjo bati koboej. Yuwal ugeqa batiej deqa Pol na tamo qobunq di wauo qaji nanqi endegsi minjrej, "Ningi quiy. E qalieonum, iga qobun na gilqom di iga gulbe koba itqom. Qobun aqa inji inji gargekoba loumqas. Qobun dego tugwas. Qobun a segi sai. Iga tamo kalil dego padalqom." ¹¹ Pol a nanqi degsi minjrnaqa qobun kuñi ojo tamo wo qobun aqa abu wo nanqi aiyel na Pol aqa anjam

di dauryqa uratosib gilqa mareb. Julius a dego Pol aqa anjam dauryqa uratosiqa nanjo aiyel anjam taqyej. ¹² Deqa iga qobun na gilem. Qundun iga soqnem qaji di jagwa bati qa qobun beterqajqa qundun bolesai. Deqa tamo gargekoba nanji mareb, “Jagwa bati brantqa jojomqo deqa iga qundun endi uratosim gilsim Finiks qundunq di jagwa bati qa beterosim sqom.” Finiks a Krit nuuq di unu. Dia jagwa bati qa beterqajqa qundun bolequja.

Jagwa koba bonaqa yuwal ugeej

¹³ Onaqa jagwa lawo guta na bonaqa tamo qobunq di wauo qaji nanji mareb, “Jagwa endena iga puygim gilsim Finiks qundunq di tiryqom.” Degsib marsib anka titosib qobun miligiq di atsib dena iga Krit nui aqa qala dauryosim gilem. ¹⁴⁻¹⁵ Gileqnamqa manaq dena meli jagwa koba bosiq gotrangonaqa gilqa keresaiqonaqa iga loo goge oqsim di sonamqa jagwa na segi osi laqnej. ¹⁶⁻¹⁷ Onaqa iga nui kiñala bei aqa ñam Kauda aqa qoreq di otosim sonamqa nui dena jagwa getetonaqa yuwal kiñala laej. Deqa tamo qobunq di wauo qaji nanji waukobaosib qobun du soqtosibqa qobun ani gogeq di atsib sil na qoseb. Qobun du ulonaim deqa sil na qoseb. Osib olo sil bei osib qobun ani yuwal na paraparaaim deqa sil na kainyosib singilateb. Qobun ururosim Afrika sawa joomyosim dia sargum gogetosim paraaim deqa ulaosib qobun rer qalnb aiyej. Nanji degyeb deqa jagwa na segi osi laqnej. ¹⁸ Nebeonaqa iga loo goge di sonam jagwa tulan kobaosiq iga gotrangonaqa yuwal ugeonaqa qobun tuqepatej. Deqa tamo qobunq di wauo qaji nanji ingi ingi qudei breinjrnabqa yuwalq aiyeb. ¹⁹ Olo nebeonaqa nanji qobun aqa parara ti oyo ti osib breinjrnab yuwalq aiyeb. ²⁰ Bati gargekoba iga sen ti bongar ti unosai. Iga namoqna are qalem, “Iga padalqasai.” Ariya jagwa singila koba boqnsiqa iga gotrangonaqnej deqa gago areqalo namij di iga uratosim marem, “Iga padalqom. Jagwa endi koboqasai.”

²¹ Bati gargekoba tamo qobunq di so qaji nanji ingi uyosai. Deqa Pol a nanjo ambleq di tigelosiqa minjrej, “O tamo ninji quiy. E nami merngem, ninji Krit nui uratosib gilaib. Ninji ijo anjam di dauryosai deqa agi iga gulbe koba itonum. Ninji uniy. Qobun aqa ingi ingi gargekoba loulmelenqo. ²² Deqa e ninji olo endegsi merngwai. Ninji are laeme. Tamo bei padalqasai. Iga kalil bole sqom. Qobun segi padalqas. ²³⁻²⁴ Ya qolo ijo Qotei agi e bati gaigai a qa loueqnum qaji aqa lan angro bei bosiqqa ijo areq di tigelosiqa merbej, ‘O Pol, ni ulaaaim. Ni Sisar aqa ulatamuq di tigelqam. Deqa Qotei na ni taqatmim ni padalqasai. Tamo kalil ni ombila qobun na gileqnum qaji nanji dego Qotei na taqatnjrim nanji padalqasai.’ Lan angro na e degsi merbej. ²⁵ Deqa ninji ulaaib. E qalieonum, Qotei aqa anjam qolo merbej qaji di a dauryosim degyqas. ²⁶ Ariya ninji quiy. Iga qobun na gilsim nui beiq di sargum gogetim qobun a ojqotqas.”

²⁷ Pol na nanji degsi minjrnaga iga Mediterenian yuwalq di otosim sonamqa jagwa na segi osi laqnej. Yori aiyel koboonaqa qolo jige yuwal a mandam qalemaq anjam ateqnaq tamo qobunq di wauo qaji nanji qusibqa are qaleb, “Iga nui bei joomyonum kiyo?” ²⁸ Nanji degsib are qalsibqa yuwal aqa robu qalieqajqa deqa sil waiyonab ainaq uneb di tarag yala, 40 mita. Dena iga gilokiñalayosimqa nanji olo sil waiyosib uneb di tulan taragej, 30 mita. ²⁹ Degsib unsibqa are qaleb, “Iga gilsim nuuq di sargum gogetim qobun a ojqotqas.” Degsib are qalsibqa ulaosib mareb, “Iga anka waiyonamqa qobun tigelqas.” Degsib marsibqa qobun bunuq dena anka qolqe waiyonab yuwalq aiyej. Onaqa nanji endegsib wainoqneq, “Urur suwaneme.” ³⁰ Onaqa tamo qobunq di wauo qaji nanji endegsib are qaleb, “Iga qobun uratosim qobun du na jaraiqom.” Nanji degsib are qalsibqa gisanosib tamo nanji minjreb, “Iga qobun namoq dena anka waiyqom.” Degsib minjrsib qobun du uli na osib qobun ani aqa namoq na gaintonabqa yuwalq aiyej. ³¹ Degyeqnaqqa Pol a di unsiqqa qaja tamo nanji ti nanjo gate Julius a ti endegsi minjrej, “Tamo qobunq di wauo qaji nanji jaraiqa mareqnum. Nanji jaraiqab di ninji kalil padalqab.” ³² Onaqa qaja tamo nanji qobun du aqa sil gentonabqa jagwa na osi ulanej.

³³ Nebeqa laqnaqa Pol na tamo kalil nanji endegsi minjrej, “Ninji ingi uyyi. Bati olekoba ninji ingi uyosai. Nunjo are ñeiosai dego. Agi yori aiyel gilqo. ³⁴ Deqa e singila na endegsi merngwai, ninji ingi uysib dena ninji singilaqab. Osib ninji kalil bole sqab. Bei padalqasai.” ³⁵ Pol na tamo kalil nanji degsi minjrsiqa bem bei osiq nanjo ulatamuq di Qotei pailiyosiqqa bem gentosiq uyej. ³⁶ Degonaqa tamo kalil nanji areboleboleinjrnaga nanji kamba dego bem elenjosib uyej. ³⁷ Iga tamo qobunq di soqnem qaji kalil 276. ³⁸ Tamo kalil nanji ingi uynab metentjrnaga qobun otqajqa marsibqa bem sum osib waiyelenonabqa yuwalq aiyej.

Qobun paraparaej

³⁹ Onaqa nebeonaqa nanji ñam atsib mandam bei uneb. Nanji mandam di poinjrosai. Nanji qundun bei dego uneb. Qundun di aqa alile bolequja ulul ti. Unsib are qaleb, “Iga alile dia qobun tiryqom.” ⁴⁰ Degsib are qalsibqa anka nami waiyeb qaji sil serie na ginjenyosibqa anka yuwalq di uratelenjeb. Osib kuñi tonteb qaji sil di palontosib kuñi ojsib rer giryosib alile di tiryqajqa aiyeb. ⁴¹ Aisib qobun namoq sargum bei gogetosiq

dia ojotonaq soqnej. Onaqa yuwal kokbayosiqa qobun bunuq di qalnaqa paraparaej. ⁴² Onaqa qaja tamo nanqi mareb, "Tonto tamo nanqi qawainosib jaraiyaib deqa iga na ñumnam morenqab." ⁴³ Degsib marnabqa nanqo gate Julius a are qalej, "Nanqi Pol dego qalib moyaim deqa e na nanqi saidnjqai." Degsi are qalsiqa nanqi minjrej, "Tonto tamo nanqi ñumaim." Osiqa tamo qawaino qalie nanqi minjrej, "Ninji namo prugosib yuwalq aisib qawainosib alile di patiy." ⁴⁴ Osiqa tamo qawaino qaliesai qaji nanqi minjrej, "Qobun paraparaqo qaji aqa sarqei ninji na elenjosib bileq atsib dena otosib aisibqa alile di patiy." A degsi minjrnaqa nanqi degyosib iga kalil koba na alile dia geregere patelenem.

28

Pol a Malta nuiq di soqnej

¹ Iga kalil alile dia patonamqa nui di aqa ñam Malta degsi mergonab quem. ² Onaqa tamo ungasari nui dia soqneb qaji nanqi kumbra tulan boledamu dauryosib iga geregereigeb. Osib awa boqnej deqa iga yorgonaqa ñam tunquyosib mergeb, "Ninji bosib ñamyuwo areq endi awooiy." Degsib mergonabqa iga ñamyuwo areq di awoonam jejamu kanqanej. ³ Onaqa Pol a ñam koroiyosiqa ñamyuwoq di atnaqa amal uge ñam miligiq di soqnej qaji kanqanyonaqa oqedosiqa Pol aqa banq di uñiyosiqa gainesoqnej. ⁴ Onaqa nui deqaji tamo ungasari nanqi amal uge Pol aqa banq di uñiyosiq gainesonaqa unsibqa segi segi maroqneb, "Tamo endi a lenj ojo tamo kiyo? A yuwalq di moyosai deqa gago qotei na a kambatosiqa amal uge qarinyoqqa a uñiyqo. Deqa a moiqas." ⁵ Onaqa Pol na aqa ban butuyonaqa amal ulonosiqa ñamyuwoq ainaqa Pol a bole soqnej. Aqa jejamu yala gulbe bei osai. ⁶ Onaqa nanqi Pol koqyoqneb. Aqa jejamu sunyqas kiyo a moisim ulonjoqjatqas kiyo degsib marsibqa tarinqobaeb. Tarinqonab tarinqonab Pol aqa jejamuq di gulbe bei brantosa. Deqa nanqi areqalo bei osib mareb, "Tamo endi a qotei bei."

⁷ Nui deqaji tamo bei aqa ñam Publius a soqnej. A tamo kobaquja. A na nui di taqatoqnej. Aqa tal jojom di soqnej deqa a na iga joqsiqa aqa talq gilsiqqa dia bati qalub iga geregereigoqnej. ⁸ Iga aqa talq di sonamqa aqa abu makobaiyonaqa ñeiesoqnej. Aqa jejamu tulan kanqanyosiqa bi mormantej. Deqa Pol na aqa areq gilsiqqa Qotei pailiyosiq aqa jejamuq di ban atnaqa aqa ma koboosiq olo boleej. ⁹ A degyonaqa nui deqaji tamo ungasari mainjrej qaji nanqi qusibqa Pol aqa areq beqnaqqa a na nanqi kalil boletnjqonej. ¹⁰ Ariya nui deqaji tamo ungasari nanqi na iga geregereigoqnsib kumbra tulan boledamu egoqneb. Bunuqna iga nui di uratqa laqnamqa inji inji kalil iga saiigelenej qaji di nanqi na olo egelenonab gago inji inji kereej.

Pol a Rom qureq di brantej

¹¹ Iga nui dia bai qalub soqnem. Di koboonaqa iga qobun bei gogetosim gilem. Qobun di jagwa bati qa nui dia beterosiq soqnej. Qobun di Aleksandria qure qaji. Qobun aqa namoq di qotei bei aqa ñam Sus aqa anqro aiyel nanqo sulum gereiyosib atnab soqnej. ¹² Iga qobun na gilsim Sirakyus qureq di tiryosimqa bati qalub di soqnem. ¹³ Dena qobun na gilsim Regium qureq di tiryosim ñeiem. Nebeonaqa jagwa guta na bonaqa iga qobun na gileqnam qoloej. Olo nebeonaq iga gilsim Puteoli qureq di tiryem. ¹⁴ Dia iga Yesus aqa tamo ungasari qudei nanqi itnjrem. Itnjrnamqa nanqi na metgonabqa iga bati 7 nanqi koba na soqnem. Sosimqa nanqi olo uratnjrsimqa sinqa na walwelosim Rom qureq di brantqa marsim gilem. ¹⁵ Rom dia Yesus aqa tamo ungasari qudei nanqi iga beqnam qusibqa gamq di iga turqajqa marsib walwelosib aiyeb. Nanqi aiyeqnaqqa iga giloqnsim gam qalaq di qure ñam Apius Inji Qarinyo Qure dia nanqi qudei turem. Olo gilsimqa qure ñam Nerenjo Tal Qalub dia nanqi qudei turem. Turososim unjrsimqa Pol a tulan areboleboleiyonaqa Qotei binjiyosiqa aqa are sinqilakobaiyej.

¹⁶ Ariya iga gilsim Rom di brantem. Brantonam Rom nanqo gate nanqi odonabqa Pol a aqa segi talq di soqnej. Qaja tamo qujai na a taqatoqnej.

Pol a Rom dia Yesus aqa anjam bole maroqnej

¹⁷ Bati qalub koboonaqa Pol na Juda tamo gate nanqi metnjrmaqa bosib aqa areq di koroonab minjrej, "O ijo was ninji quiy. Jerusalem dia Juda nanqi e lanja ojsib Rom nanqo banq di atnab nanqi na e tonto talq di waibeb. E Juda gago kumbra bei ugeugeiyosaiocnem. Gago moma nanqo kumbra bei dego gotranjosaiocnem. ¹⁸ Deqa e Rom gate kokba nanqo ulatamuq di tigelosim ijo anjam marnamqa nanqi qusibqa ariya nanqi une kobaquja bei ijo jejamuq di unosai. Deqa nanqi e lanja moyotbqa uratosib tonto talq dena e uratim oqedqajqa mareb. ¹⁹ Marnabqa Juda nanqi na Rom gate kokba nanqo anjam di gotranjyeb. Deqa e gam bei saiqoji. E marem, 'E Sisar aqa ulatamuq di tigelqai. Yim a ijo anjam quqwas.' E degsi marem. Ariya e Juda nanqi qa anjam bei yala sosai. ²⁰ O ijo was, e ninji nunqsiy ijo anjam mernqawajqa deqa metnjgonum. E inji bole bole Qotei a nami Israel gago

moma nanġi enjrq̄a marej q̄aji di oqajq̄a tariñoq̄nsim unum. Utru deq̄a e sil kokba endena tonthonub.” Pol a degsiq̄a Juda tamo gate nanġi minjrej.

²¹ Onaq̄a nanġi na Pol minjeb, “Judia sawaq̄ di tamo qudei nanġi ni qa anjam bei nengrenjyosib gagoq̄ qarinyosai. Juda tamo bei na bosiq̄ ni qa anjam uge bei mergosai dego. ²² Deq̄a ni segi na ino anjam mergim iga quqwom. Iga q̄alieonum, sawa sawa kalilq̄ di tamo unġasari nanġi mareq̄nub, ‘Yesus aq̄a gam bunuj di uge. Gam dena tamo unġasari nanġi poeleneq̄nub.’” Juda tamo gate nanġi na Pol degsib minjeb.

²³ Ariya nanġi olo koroq̄ajq̄a bati ateb. Koro bati di brantonaq̄a Juda gargekoba nanġi nobq̄olo bosib Pol aq̄a talq̄ di koroeb. Koroonaq̄a Pol a tigelosiq̄a anjam utru atsiq̄ anjam olekoba nanġi minjreq̄naq̄ gilsiq̄ bilaq̄tej. Qotei na aq̄a segi tamo unġasari nanġi taq̄atnjrsim nanġo Mandor Koba sq̄as anjam di aq̄a utru plaltosiq̄a minjroq̄nej. Moses aq̄a dal anjam na ti Qotei aq̄a medabu o q̄aji tamo nango anjam na ti anjam mutu quja quja eleñoq̄nsiq̄a nango are q̄ametnjrimq̄a nanġi Yesus q̄a nanġo areq̄alo sinġilatq̄ajq̄a deq̄a sinġila na minjroq̄nej. ²⁴ Minjreq̄naq̄a Juda qudei nanġi Pol aq̄a anjam di q̄usib mareb, “Anjam di bole.” Onaq̄a nanġi qudei Pol aq̄a anjam q̄usib quosaibulosib mareb, “Anjam di bolesai.” ²⁵ Nanġi degsib areq̄alo aiyeltosib tigelosib jaraiq̄a laq̄nabq̄a Pol na anjam qujai endegsi minjrej, “Mondor Bole a kere Qotei aq̄a medabu o tamo Aisaia aq̄a medabuq̄ na gago moma nanġi anjam endegsi minjroq̄nej, ²⁶ ‘Ninġi dab atoq̄nq̄ab di ijo anjam aq̄a utru poingooq̄nq̄asai. Ninġi n̄am atoq̄nq̄ab di ijo anjam aq̄a damu dego poingooq̄nq̄asai.’ Agi Qotei na Aisaia minjrej, ‘Ni nanġoq̄ giloq̄nsimq̄a anjam degsi minjroq̄nej. ²⁷ O Aisaia, tamo unġasari di nango are miligi getenjnrejju. Nango dabkala na ijo anjam quq̄wajq̄a asġinjreq̄nu. Nanġi n̄am brunejjunub. Deq̄a nango n̄amdamu na ijo kumbra unq̄a keresai. Nango dabkala na ijo anjam q̄usib utru poinjrq̄a keresai. Nanġi are bulyosib ijoq̄ bq̄a keresai dego. Deq̄a e na nanġi boletnjrq̄asai.’ Qotei na Aisaia degsi minjrej.”

²⁸⁻²⁹ Osiq̄a Pol a olo Juda nanġi minjrej, “O ijo was ninġi endegsi poingem. Qotei na sawa bei bei q̄aji nanġi elejq̄a marsiq̄a anjam qarinyonaq̄a nanġoq̄ gilej. Nanġi q̄usib dauryq̄ab.”

³⁰ Onaq̄a Pol aq̄a segi tal awaiyoq̄nej q̄aji dia wausau aiyel soq̄nej. Sonaq̄a tamo unġasari nanġi a unq̄ajq̄a beq̄nabq̄a a na nanġi kalil joq̄oq̄nsiq̄a aq̄a talq̄ di koba na awooq̄nsib q̄airoq̄neq̄. ³¹ Qotei na aq̄a segi tamo unġasari nanġi taq̄atnjrsim nanġo Mandor Koba sq̄as anjam di aq̄a utru Pol na plaltoq̄nsiq̄a nanġi sainjroq̄nej. Tamo Koba Yesus Kristus q̄a dego anjam plaltosiq̄ sainjroq̄nej. Pol a anjam deq̄ajq̄a marq̄ajq̄a ulaosaiioq̄nej. A anjam deq̄ajq̄a mareq̄naq̄a tamo bei na saidyosaiioq̄nej.

ROM

Pol a Yesus aqa wau tamo

¹ E Pol. E Kristus Yesus aqa wau tamo. A na e metbej deqa e Qotei aqa anjam bole mare mare laqnum. E wau di yqajqa deqa a na e giltbej.

² Tulañ nami Qotei a marej, "Ijo anjam bole di aqa damu bunuqna brantqas." Onaqa Qotei aqa medabu o qaji tamo nanji anjam bole di nenngrenyonab soqnej. Nenngren di Qotei aqa segi nenngren. ³ Qotei aqa anjam bole di aqa segi Njiri aqa anjam. Aqa Njiri a tamo bulyosiq Devit aqa leñ na ñambabej. ⁴ Onaqa bunuqna Qotei na a subq na tigeltej. Tigeltonaqa bati deqa aqa Mondor Bole na iga endegsi osorgej, Yesus a Qotei aqa Njiri singila koba. A gago Tamo Koba Yesus Kristus. ⁵ Yesus aqa singila na Qotei a iga qa are boleiyej. Osiqa Yesus aqa ñam na iga wau egej. Deqa iga aqa anjam maro tamo unum. Tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanji Yesus qa nanjo areqalo singilatosis aqa anjam dauryqajqa deqa are qalsiq wau egej. ⁶ Nijngi dego Yesus Kristus na metñgej deqa nijngi aqa anjam dauryeqnub.

⁷ Qotei na nijngi Rom qureq di unub qaji nijngi tulañ qalaqalaingeqnu. A na nijngi metñgej deqa nijngi aqa segi tamo ungasari unub. O ijo was, e anjam endi nenngrenyosim nunjoq qarinyonum. Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanji aiyel nijngi qa are boleinjrimqa nijngi lawo na soqniy.

Pol a marej, "E Rom Kristen nanji unjrqai"

⁸ E mati nijngi anjam bei merngwai. Nijngi Yesus Kristus qa nunjo areqalo singilateqnub deqa tamo ungasari gargekoba nanji nijngi qa saqnsib laqnaqna sawa sawa kalilq di nanji queqnu. E deqa are qaloqnsim Yesus Kristus aqa ñam na ijo Qotei minjeqnum, "Keretonum." ⁹ E ijo are miligi singilatosis deqa e Qotei aqa wau oqnsim aqa Njiri aqa anjam bole palontoqnsim laqnum. Qotei a segi qalie, bati gaigai e pailyqa oqnsim nijngi qa are qaleqnum. ¹⁰ E gaigai nijngi qa endegsi pailyeqnum, "O Qotei, ni na merbinqa e gam itosiy aisiy Rom Kristen nanji unjrqai." ¹¹ O ijo was, e nijngi nungwajqa are koba qaleqnum. Di kiyayaqa? E Mondor aqa anjam nijngi merngitqa dena nunjo are singilatetngwajqa deqa. ¹² Ijo are koba endegsi unu. E nunjoq bosiy nijngi Yesus qa nunjo areqalo singilateqnub di unsiyqa dena ijo are singilatqai. Nijngi dego e Yesus qa ijo areqalo singilateqnub di unsiyqa dena nunjo are singilatqab. Gam dena iga kalil koba na gago are singilatoqnsim sqom.

¹³ O was nijngi endegsib qalieoiy. Bati gargekoba e bosiy nijngi nungwajqa are qaleqnum. Ariya e nunjoq bqajqa gam gaigai geteneqnu. Ijo are koba endegsi unu. Tamo ungasari sawa bei beiq di unub qaji nanjo ambleq di e waueqnamqa nanji are bulyoqnsib Yesus qa nanjo areqalo singilateqnub dego kere e nunjo ambleq di wauoqnitqa tamo qudei nanji are bulyoqnsib Yesus qa nanjo areqalo singilatoqnaq. ¹⁴ E na Grik tamo nanji ti yaun tamo nanji ti powo tamo nanji ti nanari tamo nanji ti Yesus aqa anjam minjroqnit quqwajqa deqa Qotei na e wau ebej. ¹⁵ Deqa nijngi Rom qureq di unub qaji nijngi dego e na Yesus aqa anjam bole mernjoqnit quqwajqa are prugbeqnu.

Yesus aqa anjam bole a Qotei aqa singila ti unu

¹⁶ E Yesus aqa anjam bole di marqajqa jemaibosaieqnu. Di kiyayaqa? Anjam bole di Qotei aqa singila ti unu. Singila dena Qotei na tamo kalil Yesus qa nanjo areqalo singilateqnub qaji nanji padalqa gamq na eleneqnu. A matiq Juda nanji eleneqnu. Osiqa sawa bei bei qaji nanji dego eleneqnu. ¹⁷ Anjam bole dena Qotei na iga tamo bole une saiqoji sqajqa gam osorgej. Gam agiende. Iga Yesus qa gago areqalo singilatqom gam dena qujai Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergwas. Gam bei saiqoji. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, "Tamo nanji Qotei qa nanjo areqalo singilatqab di a na nanji tamo bole une saiqoji qa minjrqas. Yim nanji ñambile gaigai sqab."

Tamo ungasari kalil nanji na Qotei qoreiyeqnub

¹⁸ Iga qalie, Qotei a lanj goge di sosisqa aqa minjin boleq ateqnu. A na tamo ungasari kalil a qoreiyeqnsib kumbra uge uge yeqnu qaji nanji awai uge enjreqnu. Nanjo kumbra uge dena nanji Qotei aqa anjam bole tenteqnub. ¹⁹ Tamo ungasari nanji di Qotei aqa kumbra qalie bole. Qotei a segi na nanji aqa kumbra osornjreqnu. Ariya nanji olo Qotei qoreiyeqnub deqa a na nanji awai uge enjreqnu. ²⁰ Qotei a nami mandam ti inji inji kalil ti gereiyonaq sonaq aqa manwa di tamo ungasari nanji unoqneb dena bosiq bosiq agi bini nanji uneqnu. Gam dena nanji Qotei aqa kumbra uliejunu qaji di qalieonub. Aqa kumbra utru ti aqa singila gaigai sqas qaji deqa ti nanji qalie bole. Deqa tamo bei a marqa keresai, "E Qotei qaliesai deqa e une saiqoji."

²¹ Nanġi Qotei qa qalie unub. Ariya nanġi aqa ñam soqtqa uratoqnsib a binjiyqa as-ginjreġnu. A segi Qotei bole nanġi deqa are qalosaieqñub. Nango kumbra dena nanġi nanaritnjroqnsiq nanġo areqalo getentetnjreġnu. Deqa nanġi ambruq di laqñub. ²² Nanġi diqoqnsib mareqñub, "Iga powo koba ti unum." Di gisanj. Nanġi tulañ nanarioqnsib unub. ²³ Sosibqa Qotei ñambile gaigai unu qaji a qoreiyoeqñub a qa louqajqa uratoqnsib olo beloqnsib mandam tamo ti qebari ti wagme ti amal ti nanġo sulum gereiyoeqñub nanġi qa loueqñub.

Tamo unġasari nanġi kumbra uge uge yeqñub

²⁴ Tamo unġasari nanġi Qotei qoreiyoeqñub deqa a na kamba nanġi uratnjreġnaqa nanġi kumbra tulañ uge uge ġigat yoqñqajqa are prugnjeġnu. Kumbra dena nanġi na nango segi jejamu tulañ ugeugeiyoeqñub. ²⁵ Tamo unġasari deqaji nanġi Qotei aqa anjam bole uratoqnsib olo beloqnsib gisanj anjam segi dauryeqñub. Deqa nanġi Qotei qoreiyoeqñub inġi inġi kalil a na gereinjrej qaji di binjinroqnsib nanġo sorgomq di unub. O ijo was, Qotei a inġi inġi kalil qa utru deqa iga bati gaigai aqa ñam soqtoqñom. Bole.

²⁶ Tamo unġasari nanġi di Qotei qoreiyoeqñub deqa a na kamba nanġi uratnjreġnaqa nanġi jema kumbra tulañ uge uge yoqñqajqa are prugnjeġnu. Nango jema kumbra agiende. Unġasari nanġi tamo ti ñerenqajqa uratoqnsibqa uña bei bei wo ñerenjeġnu. ²⁷ Tamo nanġi dego uña ti ñerenqajqa uratoqnsibqa tamo bei bei wo ñerenqajqa are tulañ prugnjeġnu. Nanġi jema kumbra di yeqñub deqa Qotei a nanġi kambatnjroqnsiqqa nanġo jejamuq di awai tulañ ugedamu enjreġnu.

²⁸ Nanġi Qotei aqa sorgomq di sqajqa are qalosaieqñub deqa Qotei na nanġi uratnjreġnaqa nanġi nanġo segi areqalo uge uge dauryoeqñub kumbra uge uge yeqñub. ²⁹ Nango kumbra uge agiende. Nanġi kumbra bole tintinj yqajqa terei urateqñub. Nanġi ñoro koba oqajqa mamaulnjreġnu. Nanġi tamo nanġi jeutnjreġnu. Nanġi tamo qudei inġi koba ti unub qaji nanġi qa are ugeinjreġnu. Nanġi tamo nanġi ñumoqnsib moiyoñnjreġnu. Nanġi laña laña ñiriñoqnsib gisanj anjam mareqñub. Nanġi tamo qudei nango inġi inġi laña yainjreġnu. Nanġi tamo qudei nanġi ugeugeinjreġnu. Kumbra kalil di nanġoq di tulañ koba unu. Nanġi yomeqñub. ³⁰ Nanġi gisanj na tamo nango ñam ugetetnjreġnu. Nanġi Qotei jeuteqñub. Nanġi diqoqnsib laqnsib nanġo segi ñam soqteqñub. Nanġi kumbra uge uge bunuj babellejeqñub. Nanġi nanġo ai abu nango medabu gotranjeqñub. ³¹ Nanġi areqalo bole ti sosaieqñub. Nanġi nanġo segi anjam bei dauryqa maroqnsib olo dauryqa urateqñub. Nanġi tamo qudei nanġi qalaqalainjrosaieqñub. Nanġi tamo qudei nanġi qa dulosaieqñub. ³² Qotei aqa dal anjam endegsi unu, "Tamo unġasari kumbra uge deqaji yeqñub qaji nanġi ñumib moreñebe." Dal anjam degsi unu. Tamo unġasari nanġi di Qotei aqa dal anjam qalie bole. Ariya nanġi olo gotranjeqñub kumbra uge uge yeqñub. Di segi sai. Tamo unġasari nanġi dena tamo qudei nanġi kumbra uge uge deqaji yeqñub unjroqnsib nanġo ñam soqtetnjroqnsib minjreġnu, "Keretonub. Ninġi kumbra degyoqñi."

2

Qotei a une tamo nanġi awai uge enjrqas

¹ O tamo, ni que. Ni une saiqoji unum ni degsi marqa keresai. Kumbra uge uge tamo unġasari nanġi yeqñub qaji di ni segi dego yeqñub. Deqa ni na tamo unġasari nanġo jejamuq di une qametnjreġnum di ni segi dego ino jejamuq di une qameqñum. ² Iga qalie, tamo unġasari kumbra uge uge yeqñub qaji nanġi Qotei na kamba peginjrsim awai uge enjrqas. Qotei a kere nanġi awai uge enjrqas. ³ Ni na tamo unġasari kumbra uge uge yeqñub qaji nanġo jejamuq di une qametnjreġnum ariya kumbra nanġi yeqñub qaji di ni segi dego yeqñub. Deqa ni kiyersi are qalonum? Qotei na tamo unġasari nanġi di peginjrsim awai uge enjrqas ariya a ni awai uge emqasai. Ni degsi are qalonum kiyo? Di sai. ⁴ Ni que. Qotei a gaigai kumbra tulañ boledamu ni emoqnsiqqa a ni qa tariñsokobaiyeqñub. A urur ni awai uge emosaieqñub. Qotei aqa kumbra bole di ni unsim olo uge qa marsim gotranjeqñub e? Degaim. Qotei a ni are bulyqajqa deqa are qaloqnsiq kumbra bole osormeġnu. Ni di qaliesai kiyo? ⁵ Ariya ino are miligi getenjejunu deqa ni are bulyosai. Ino kumbra dena ni ino awai uge tumbol ateqñum. Deqa mondoñ diño batiamqa Qotei a kumbra tintinj na tamo unġasari nanġi peginjrsim aqa minjinj boleq atsimqa a na nanġi ni ombla awai tulañ ugedamu enjwas. ⁶ Ni qalie, diño bati qa Qotei na tamo unġasari kalil nanġo kumbra kambatosim awai segi segi enjrqas. ⁷ Tamo unġasari qudei nanġi singila na tigeleqnsib kumbra bole bole yoqnsib lanj qure qa gam itqajqa waukobaieqñub. Osib nanġi lanj qureq di ñam koba oqajqa ti so bole gaigai sqajqa ti tulañ singilaieqñub. Deqa Qotei na tamo unġasari nanġi di awai boledamu enjrim nanġi ñambile gaigai sqab. ⁸ Ariya tamo unġasari qudei nanġi nanġo segi jejamu qa are qaloqnsib anjam bole gotranjeqñub kumbra uge uge yeqñub. Deqa Qotei na tamo unġasari nanġi di awai ugedamu enjrsim nanġi qa minjinj oqetqas. ⁹ Nanġi kumbra

uge uge yeqñub deqa mondoñ nanği gulbe koba ti jaqatin koba ti oqab. Matiq Juda nanği oqab. Bunuqna sawa bei bei qaji nanği dego oqab. ¹⁰ Ariya tamo unğasari kumbra bole bole yeqñub qaji nanği Qotei na aqaryainjrimqa nanği lan qureq oqsib dia ñam koba ti lawo ti so bole gaigai sqab. Matiq a Juda nanği aqaryainjrqas. Bunuqna a sawa bei bei qaji nanği dego aqaryainjrqas. ¹¹ Qotei aqa ñamgalaq di tamo unğasari kalil nanği kerekere unub. Deqa a nanço ñam qa are qalsim nanği peginjrqasai.

¹² Ningi quiy. Tamo qudei nanği dal anjam qaliesai. Di unğum. Nanği une yeqñub deqa nanği kalil padalqab. Tamo qudei nanği dal anjam qalie unub. Di dego unğum. Nanği une yeqñub deqa Qotei na nanği peginjrqas. A dal anjam aqa wau na nanği peginjrqas. ¹³ Tamo nanği dal anjam lanja queqñub qaji nanği Qotei aqa ñamgalaq di tamo bolesai. Tamo nanği dal anjam quoqñsib dauryeqñub qaji nanği segi Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole sqab. ¹⁴ Bole, sawa bei bei qaji nanği dal anjam qaliesai. Ariya nanği nanço segi areqalo na dal anjam mutu qudei dauryeqñub. Dena iga poigwo, dal anjam a nanço areqalo di nami sosisiq wauoqnej. ¹⁵⁻¹⁶ Qotei a nanço are miligiq di dal anjam nenğrenyobulej deqa nanği kumbra bole ti kumbra uge ti qalie unub. Deqa mondoñ diño batiamqa nanço areqalo qudei na nanği minjrqas, “Nunço kumbra di uge.” Osim nanço areqalo qudei na olo nanği minjrqas, “Nunço kumbra di bole.” Bati deqa Qotei na tamo unğasari nanço kumbra kalil nanço are miligiq di uliejunu qaji di boleq atekritosim dena nanği peginjrqas. A Kristus Yesus aqa wau na nanği peginjrqas. Anjam bole e palonteqnum qaji aqa damu degsi unu.

Juda tamo nanği are qaleqñub, “Iga dal anjam ti unum deqa iga kere unum”

¹⁷ O Juda tamo, ningi qudei endegsib are qaleqñub, “Iga dal anjam ti unum deqa Qotei na iga pegigwasai.” Osib ningi nunço segi ñam soqtoqñsib endegsib mareqñub, “Iga Qotei aqa tamo unum. ¹⁸ Iga Qotei aqa areqalo qalieonum. Qotei na aqa dal anjam iga osorej deqa iga kumbra bole kalil qa tulan arearetgeqnu.” ¹⁹⁻²⁰ Osib ningi endegsib are qaleqñub, “Iga dal anjam qalie unum deqa iga powo bole ti anjam bole ti ejunum. Deqa iga na tamo unğasari ñam qandimo unub qaji nanği gam osornjreqnum. Iga na tamo unğasari ambruq di unub qaji nanği suwantnjreqnum. Iga na tamo unğasari powo saiqoñi unub qaji nanği powo enjreqnum. Iga na tamo unğasari anğro kiñilala bulosib nanarieqñub qaji nanği Qotei aqa anjam aqa damu osornjreqnum.” ²¹ O Juda tamo, kiyaca nanği gaigai dal anjam plaltoqñsib ariya ningi olo dal anjam di dauryosaieqñub? Ningi mareqñub, “Bajinab.” Ariya ningi olo bajineqñub. ²² Ningi mareqñub, “Ningi tamo bei aqa uña jejamu ojetaib.” Ariya ningi olo was bei aqa ñauñ jejamu ojeteqñub. Ningi gisan qotei nanği qa asgingeqnu. Ariya ningi olo gisan qotei nanço atra talq dena sulum bajineqñub. ²³ Ningi nunço segi ñam soqtoqñsib mareqñub, “Iga Qotei aqa dal anjam qalie bole.” Ariya ningi olo dal anjam di gotranjreqñub. Nunço kumbra dena ningi Qotei aqa ñam ugeteqñub. ²⁴ Agi Qotei aqa anjam bei nami ningi qa endegsib nenğrenyeb unu, “Nunço kumbra uge di sawa bei bei qaji nanği unoqñsib Qotei aqa ñam misilinyeqñub.”

Tamo yai a Juda tamo bole?

²⁵ Bole, ni muluñ aiqa marsim ni mati dal anjam dauryoqñqam di kere. Ariya ni dal anjam gotranjyoqñsim lanja muluñ aiqam di keresai. Ino kumbra dena ni tamo muluñ aiyosai qaji nanği bulqam. ²⁶ Deqa tamo bei muluñ aiyosai qaji a dal anjam dauryoqñqas di a tamo muluñ aiyeqñub qaji nanği bul sqas. ²⁷ Bole, ningi Juda tamo unub deqa ningi dal anjam ejunub. Ningi muluñ dego aiyeqñub. Ariya ningi dal anjam gotranjyab di tamo muluñ aiyosaieqñub qaji nanği na mernğwab, “Ningi une ti.” Nanği na degsib mernğwab. Di kiyaca? Nanği dal anjam dauryeqñub deqa. Nanği muluñ aiyosai di unğum. ²⁸ Tamo bei a lanja baban na Juda tamo sqas di a Juda tamo bolesai. Aqa jejamu segi osim muluñ aiqas di aqa muluñ bolesai. ²⁹ Tamo a aqa are miligiq na Juda tamo sqas di a Juda tamo bole. A aqa are miligiq na muluñ aiqas di aqa muluñ bole. A na aqa jejamu lada osim dal anjam dauryqas di keresai. Qotei aqa Mondor na a sinğila yimqa aqa are miligiq na a muluñ bole aiqas di kere. Tamo di a Qotei aqa ñamgalaq di ñam ti sqas. A mandam tamo nanço ñamgalaq di ñam ti sqasai.

3

Qotei a kumbra bole tinğin na tamo nanği peginjrqas

¹ O ijo was, ningi kamba e merbqab kiyo, “O Pol, ni degsi maronum deqa unğum, iga Juda tamo unum di lanja. Iga muluñ aiyem di dego lanja.” O was ningi e degsib merbaib. ² Ningi quiy. Qotei a Juda nanço banq di inği bole bole atej. Inği bole bei agiende. A na Juda nanği aqa anjam taqatqa osiq wau enjrej. ³ Bole, Juda qudei nanği Qotei aqa anjam di nanço areqaloq di sinğilatosaieqñub. Osib aqa anjam di dauryosaieqñub. Deqa iga endegsi marqom kiyo, “Qotei a dego aqa segi anjam di dauryosaieqnu?” ⁴ O ijo was, iga degsi marqasai bole sai. Iga endegsi marqom, “Tamo kalil nanği gisan tamo. Qotei a segi qujai

gisan tamo sai. A anjam bole gaigai maroqnsiq a olo uratosai eqnu." Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu,
"O Qotei, ino anjam kalil bole.

Deqa tamo qudei na ni pegimqa laqniqbqa ni olo nanngi tulan bunjnsim ni une saiqoji sqam."⁵⁻⁶ Deqa ijo was, ningi kamba olo e endegsib merbqab kiyo, "O Pol, ni marobulonum, 'Iga kumbra uge yoqnoqom gam dena Qotei aqa segi kumbra bole olo brantonoqnas.' O Pol, ni degsi marobulonum deqa iga kamba marqom, 'Degwas di Qotei a kiyaaqa gago une qa nriinosim awai uge egwas? Qotei aqa kumbra di uge.' Degsi marqom e?" O ijo was, iga degsi marqasai bole sai. Qotei a gaigai kumbra bole segi yeqnu. A kumbra bole yosai gamu a kiyersim tamo ungasari kalil nanngi peginjrqas? Di keresai. Nungo areqalo di mandam tamo nanngo areqalo. ⁷ Ariya ningi olo e endegsib merbqab kiyo, "O Pol, ni marobulonum, 'Iga gisan anjam maroqniqqa gam dena Qotei aqa anjam bole olo brantonoqniq aqa fiam tulan goge oqoqnas.' O Pol, ni degsi marobulonum deqa iga kamba marqom, 'Degwas di Qotei a kiyaaqa iga une tamo qa mergsim awai uge egwas?' " O ijo was, nungo anjam di tulan uge. ⁸ Anjam uge deqaji tamo qudei nanngi mare mare laqnu. Agi nanngi endegsib mareqnu, "Unqum, iga kumbra uge uge yoqnoqom. Yim gam dena kumbra bole olo brantonoqnas. Pol a anjam degsi palonteqnu." O ijo was, tamo qudei nanngi degsib iga yomuigosib mareqnu. Di gisan koba. Nanngi kumbra uge dena Qotei na nanngi awai ugedamu enjrqas.

Tamo bole bei sosai

⁹ Deqa iga kiyersi marqom? Iga Juda tamo unum deqa iga na tamo kalil nanngi bunjnjreqnum degsi marqom e? Iga degsi marqasai. E nami merngonum, iga Juda ti Grik ti kalil une na kabutgejunu. ¹⁰ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu,
"Tamo bole bei sosai.

Qujai bei a Qotei aqa kumbra bole dauryosaieqnu.

Tamo dego bei sosai.

¹¹ Tamo qujai bei a Qotei qa poiyoisaieqnu.

Qujai bei a Qotei itqa are qalosaieqnu. Tamo dego bei sosai.

¹² Tamo kalil nanngi gam bole uratekriteqnu.

Nanngi kalil tamo uge.

Qujai bei a kumbra bole dauryosaieqnu. Sai bole sai.

¹³ Nanngi kalil anjam uge mareleneqnu.

Tamo moyo qaji sub waqesonaq tamo nanngo jejamu sub miligiq di qusaeqnu dego kere tamo kalil nanngo medabu na anjam tulan uge uge mareqnu.

Nanngi gisan anjam koba mareleneqnu.

Amal uge na tamo uñinjreqnu dego kere tamo kalil nanngo medabu na tamo nanngi tulan ugetnjreqnu.

¹⁴ Osib gaigai nanngo medabu na tamo nanngi qa anjam uge maroqnsib nanngi qa are ugeinjreqnu.

¹⁵ Nanngi bati gaigai tamo ñmsib moyotnjrqajqa urur ti gileqnu.

¹⁶ Nanngi na tamo nanngi ugeugeinjrqajqa are qaloqnsib gulbe koba enjreqnu.

¹⁷ Nanngi lawo kumbra qaliesai.

¹⁸ Nanngi Qotei yala ulaiyoisaieqnu."

O ijo was, Qotei aqa anjam nami degsib nenngrenyeb unu.

¹⁹ Iga qalie, Moses a tamo ungasari dal anjam ejunub qaji nanngi qa are qalsiq dal anjam nenngrenyeb. Deqa tamo bei a endegsi marqa keresai, "E tamo bole. E une saiqoji." A degsi marqa keresai. Iga tamo ungasari kalil mandamq endi unum qaji iga Qotei aqa ñangalaq di une ti unum. ²⁰ Deqa tamo bei a dal anjam dauryosim dena a Qotei aqa ñangalaq di tamo bole une saiqoji sqa keresai. Sai bole sai. Dal anjam na gago une iga osorgeqnu. Di segi.

Iga Yesus qa gago areqalo singilatqom di iga tamo bole sqom

²¹ O ijo was, iga Qotei aqa ñangalaq di tamo bole sqajqa gam bei unu. Iga dal anjam dauryqom gam dena sai. Qotei na gam bei babtosiq iga osorgej. Nami Moses a gam deqa marsiq dal anjamq di nenngrenyeb. Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanngi dego gam deqa marsib anjam nenngrenyeb. ²² Gam agiende. Tamo ungasari kalil Yesus Kristus qa nanngo areqalo singilateqnu qaji nanngi Qotei na tamo bole une saiqoji qa minjreqnu. Gam di segi. Gam bei saiqoji. ²³ Iga kalil une ateqnum deqa iga laj cureq oqsim dia Qotei itqa keresai. ²⁴ Iga degsi unum deqa Qotei na iga aqaryaigwa osiq iga qa are boleiyosiq Kristus Yesus qarinyonaqa a bosiq iga awaigej. Gam dena Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergeqnu. Di gago segi kumbra bole na sai. Qotei a Kristus Yesus aqa wau na iga lanja awaigej. ²⁵ Agi Qotei a endegsi are qalej. A na Yesus qarinyim bosim moyim aqa lej aisim tamo ungasari kalil a qa nanngo areqalo singilateqnu qaji nanngo une taqal waiyosim Qotei aqa minjin kobotqas. Wau dena Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergeqnu. Aqa wau di a na

boleq atsiq iga osorgej. Nami Qotei a tamo nanği qa tariņsokobaiyoqnej. Deqa a nanço une qa nanği urur kambatņrosaiocnej. ²⁶ Ariya bini bati endi Qotei na iga endegsi osorgeqnu, a gaigai kumbra bole tiņtin yeqnu. A na tamo unğasari Yesus qa nanço areqalo siņgilateqnu qaji nanği tamo bole une saiçoji qa minjreçnu di a laņa minjrosaiocnu. A Yesus aqa wau na nanği tamo bole une saiçoji qa minjreçnu. Dena iga qalieonum, a kumbra bole tiņtin yeqnu.

²⁷ Deqa tamo yai na aqa segi ñam soqtqa kere? Tamo dego bei sosai. Iga gago segi ñam soqtqajqa kumbra di torei koboej. Gam kiye na kumbra di koboej? Iga dal anjam dauryqom gam dena sai. Iga Yesus qa gago areqalo siņgilatqom gam dena qujai iga gago ñam soqtqajqa kumbra di koboej. ²⁸ Bini iga qalieonum, iga Yesus qa gago areqalo siņgilatqom gam dena qujai iga Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiçoji sqom. Iga dal anjam dauryqom gam dena sai.

²⁹ Deqa iga kiyersi marqom? Qotei a Juda nanço segi Qotei e? A sawa bei bei qaji nanço Qotei sai e? Di sai. A sawa bei bei qaji nanço Qotei dego. ³⁰ Qotei a segi qujai Qotei bole. Deqa muluņ aiyo qaji tamo nanği ti muluņ aiyosaiocnu qaji tamo nanği ti Yesus qa nanço areqalo siņgilatqab di Qotei a nanği kalil turtņrsim tamo bole une saiçoji qa minjrqas. ³¹ Iga maronum, iga Yesus qa gago areqalo siņgilatqom di iga tamo bole une saiçoji sqom. Gago anjam dena iga dal anjam ugeteqnum e? Sai. Iga dal anjam olo siņgilateqnum.

4

Abraham a Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole soqnej

¹ Abraham a iga bul mandam tamo. A gago moma utru. Deqa iga a qa kiyersi marqom? ² Abraham a wau bole yoqnej gam dena a Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole soqnej iga degsi marqom e? Sai. Iga degsi maronum qamu Abraham a aqa segi ñam soqtqa kere qamu.

³ Ariya Qotei aqa anjam kiye nenğrej di unu? Anjam agiende. “Abraham a Qotei qa aqa areqalo siņgilatej gam dena Qotei na a tamo bole une saiçoji qa minjej.” ⁴ Iga qalie, tamo a wauqas di a awai oqas. A laņa awai oqasai. A wauosim dena awai oqas. ⁵ Ariya tamo bei a Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole sqa marsimqa a kiyerqas? E marqai. A wauosaisim Qotei qa aqa areqalo siņgilatqas. A degyqas di Qotei na a tamo bole une saiçoji qa minjrqas. Iga qalie, Qotei na tamo nanği a qoreiyeçnu qaji nanği tamo bole une saiçoji qa minjreçnu. ⁶ Tamo nanği di wau bole yeçnu kiyo sai kiyo di unğum. Qotei a nanği tamo bole une saiçoji qa minjreçnu. Yeçnaqa nanği tulaņ areboleboleinreçnu. Devit a nami anjam deqaji marej. ⁷ Agi a endegsi marej,

“Qotei a tamo nanço kumbra uge qa are walyimqa nanço une kobotetņrqas di nanği tulaņ areboleboleinjrqas.

⁸ Tamo Koba a tamo nanço une qa olo bunu are qalqasai di nanği tulaņ areboleboleinjrqas.”

⁹ Deqa iga kiyersi marqom? Tamo muluņ aiyo qaji nanği segi areboleboleinjrqas e? Tamo muluņ aiyosaiocnu qaji nanği dego areboleboleinjrqas e? Od. Nanği kalil koba na areboleboleinjrqas. Agi iga mareçnum, Abraham a Qotei qa aqa areqalo siņgilatej gam dena Qotei na a tamo bole une saiçoji qa minjej. ¹⁰ Ariya Abraham a kiyersi sonaqa Qotei na a tamo bole une saiçoji qa minjej? A nami muluņ aiyej kiyo a muluņ aiyosaisocnej kiyo? Od, Abraham a muluņ aiyosaisonaqa Qotei na a tamo bole une saiçoji qa minjej. ¹¹ A muluņ aiyosaisocnej bati deqa a Qotei qa aqa areqalo siņgilatej. Deqa Qotei na a tamo bole une saiçoji qa minjej. Osiqa a toqor bei yej. Toqor di agi Qotei na Abraham muluņ waiyej. Deqa iga endegsi qalieonum, Abraham a tamo kalil muluņ aiyosaisim nanço areqalo Qotei qa siņgilateqnu qaji nanço moma matu. ¹² A tamo nanği muluņ aiyeçnu qaji nanço moma matu dego. Ariya tamo nanği nanço jejamu laņa oçnsib muluņ aiyeçnu qaji a nanço moma matu sai. Tamo nanği muluņ aiyoçnsib olo Abraham aqa kumbra dego dauryeçnu qaji a nanço moma matu bole. Gago moma matu Abraham aqa kumbra agiende. A muluņ aiyosaisosiqqa Qotei qa aqa areqalo siņgilatej.

Tamo unğasari Qotei qa nanço areqalo siņgilateqnu qaji nanği inği bole bole oqab

¹³ Nami Qotei na Abraham aqa moma nanği ti endegsi minjrej, “E niņği mandam kalil enğwai.” Abraham a dal anjam dauryej deqa Qotei a anjam di marosai. A Qotei qa aqa areqalo siņgilatej deqa Qotei a anjam di marej. Osiqa Abraham a tamo bole une saiçoji qa minjej. ¹⁴ Tamo nanği dal anjam dauryqab gam dena Qotei na nanği inği bole bole enjrqqa marej qamu iga Qotei qa gago areqalo siņgilateqnum kumbra di laņa ulorej qamu. Qotei aqa anjam marej qaji di dego laņa ulorej qamu. ¹⁵ Iga qalie, dal anjam unu deqa tamo nanği dal anjam gotranjeçnaqqa Qotei a nanço une deqa minjin oqeteçnu. Dal anjam sosai qamu iga na tamo nanği endegsi minjrqqa keresai qamu, “Niņği dal anjam gotranjeçnu.”

¹⁶ Qotei a Abraham qa ti aqa moma bunuqna branteqnuv qaji nanqi qa ti are boleyiosiq ingi bole bole nanqi enjrqqa marej. Deqa tamo nanqi Abraham aqa kumbra dauryosib Qotei qa nanqo areqalo singilateqnuv qaji nanqi ingi bole bole di oqab. Tamo nanqi dal anjam ejunub qaji nanqi segi ingi di oqasai. Tamo kalil Qotei qa nanqo areqalo singilateqnuv qaji nanqi dego ingi di oqab. Abraham a iga kalil gago moma matu. ¹⁷ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "O Abraham, e ni gilmem deqa ni tamo unqasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanqo moma matu sqam." O ijo was ninqi quiy. Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa a Qotei aqa nqamgalaq di gago moma matu unu. Qotei qujai di tamo moreno qaji nanqi olo subq na tigeltjnregnu. A segi na marnaqa ingi ingi kalil nami sosai qaji di brantelenej.

¹⁸ Qotei a kiyersim aqa anjam a nami Abraham minnej qaji di dauryqas di Abraham a poiynosai. Ariya a Qotei qa aqa areqalo singilatosisq marej, "Bole, Qotei na aqa anjam di dauryqas." Aqa kumbra dena a tamo unqasari gargekoba sawa sawa kalilq di unub qaji nanqo moma matu brantej. Agi Qotei a nami Abraham endegsi minnej, "Ino moma nanqi tulan gargekobaqab." ¹⁹ Abraham a anqro saiqoji soqnej. Aqa wausau 100. Deqa aqa singila koboej. Aqa nqan Sara a dego tulan qeliej. Deqa a anqrotqa keresai. Abraham a di qalieosiq ariya a Qotei qa aqa areqalo singilatqa uratosai. ²⁰ Anjam Qotei na nami minnej qaji a deqa are qalsiq soqnej. A areqalo aiyeltosai. A Qotei qa aqa areqalo singilatosisq aqa nam soqtoqnej. ²¹ A endegsi qalieej, "Bole, anjam Qotei na nami merbej qaji di a dauryqqa kere." ²² Abraham a degsi Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minnej.

²³ Anjam di Qotei aqa nengrenq di unu. Anjam agiende, "Qotei na Abraham a tamo bole une saiqoji qa minnej." Anjam di Abraham qa segi nengrenyosai. ²⁴ Iga kalil qa dego anjam di nengrenyeb. Iga dego Qotei qa gago areqalo singilateqnum deqa Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergeqnu. Qotei agi gago Tamo Koba Yesus subq na tigeltj qaji a qa gago areqalo singilateqnum. ²⁵ Qotei a Yesus uratonaga jeu tamo nanqi na a qalnab moiyej. Qotei na Yesus degyej. Di kiyaqa? A gago une kobotetgwajqa deqa. Onaqa Qotei na Yesus olo subq na tigeltosisq gam dena iga tamo bole une saiqoji qa mergej.

5

Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergej

¹ Ariya iga Yesus qa gago areqalo singilatem deqa Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergej. Gago Tamo Koba Yesus Kristus a jeu kobotej deqa iga Qotei ombra are qujaitosim unum. ² Yesu na gam waqtetgonaqa iga a qa gago areqalo singilatem. Bati deqa Qotei a iga qa are boleyiej. Qotei aqa kumbra di iga bini ojsim tigelejnum. Deqa iga Qotei na lan qureq joqsim oqsim dia iga a ombra sqajqa tarijeqnum. Iga deqa tulan areboleboleiqeenu. ³ Iga deqa segi areboleboleiqosai. Iga gulbe eqnum deqa ti areboleboleiqeenu. Di kiyaqa? Iga qalieonum, gulbe dena iga singilateqnaqa iga singila na tigelejnum. ⁴ Iga singila na tigelejnum deqa iga gulbe di gotranjeqnamqa Qotei na iga nugoqnsiq iga qa tulan areareteqnu. Gago kumbra dena iga Qotei na lan qureq joqsim oqwaqqa tarijoqnsim unum. ⁵ Ariya aqa minjin oqwa batiamqa iga so bole sqom. Qotei na aqa Mondor Bole iga egej deqa Mondor dena aqa qalaqalaiyo kumbra gago are miligiq di atej unu.

⁶ Iga nami Qotei qoreiyo qaji tamo soqnem deqa iga gago segi jejamu aqaryaiyqa keresai. Iga degsi sonamqa Kristus a iga qa moiyej. Qotei a bati giltonaqa a iga qa moiyej. ⁷ Bole, iga mandam tamo unum deqa iga na tamo bole bei aqaryaiyqa osim a qa moiqasai. Tamo tulan boledamu bei soqnim a qa kiyo iga moiqom. ⁸ Ariya Kristus a iga bul sai. Iga une tamo sonamqa a iga qa moiyej. Aqa kumbra dena Qotei na iga osorgej, a iga tulan qalaqalaieqnu. ⁹ Kristus a moinaqa aqa len aiyej deqa Qotei a iga tamo bole une saiqoji qa mergej. Deqa iga bole qalieonum, mondonj Qotei a Kristus aqa wau dena iga torei elenqas. Amqa aqa minjin oqwa batiamqa iga so bole sqom. ¹⁰ Iga Qotei ti jeu sonamqa aqa Niri a jeu kobotqa marsiq moiyej deqa bini iga Qotei ombra geregere unum. Deqa iga bole qalieonum, Yesus aqa nqabile na Qotei a iga torei elenqas. ¹¹ Anjam bei dego unu. Gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa singila na iga Qotei ombra geregere unum deqa iga tulan areboleboleiqoqnas.

Adam a moiyo qa utru, Yesus a nqabile qa utru

¹² Iga qalie, tamo qujai Adam a une atej. Aqa une dena tamo unqasari kalil nanqi dego une elenjeb. Adam a une ti soqnej deqa a moiyej. Tamo unqasari kalil nanqi dego une atoqnsib morenoqneq. ¹³ Dal anjam a bosaisonaqa tamo unqasari kalil nanqi une atoqnsib laqneq. Dal anjam sosai deqa Qotei a nanqo une geregere ubtosaiqnej. ¹⁴ Adam a soqnej dena bosiq bosiq Moses aqa bati qa tamo unqasari kalil nanqi morenoqneq. Bole, dal anjam qujai

Adam na gotranɲeyɲ qaji di tamo bei na gotranɲosai. Adam a segi na gotranɲeyɲ. Ariya moiyo na nanɲi kalil ojesoqneɲ.

Adam a Kristus bunuqna bɔqas qaji a sigiteɲ. ¹⁵ Niɲɲi quiy. Qotei a iga qa are boleiyosiq Yesus egeɲ aqa kumbra de ti Adam aqa une ti ombla kerekere sai. Tamo qujai Adam a une atej deqa tamo unɲasari gargəkoba nanɲi moreɲoqneɲ. Ariya Qotei a olo tamo unɲasari gargəkoba nanɲi qa are tulaɲ boleiyosiq tamo qujai Yesus Kristus enɲrej. Qotei aqa kumbra dena Adam aqa kumbra tulaɲ buɲɲeyunu. ¹⁶ Qotei na iga Yesus egeɲ aqa kumbra de ti Adam aqa une ti ombla kerekere sai. Adam a une qujai yeɲ deqa Qotei na tamo unɲasari nanɲi peginɲrsiqa naɲɲo jejamuq di une qametɲnjrej. Ariya tamo unɲasari nanɲi une gargəkoba yoqneɲ deqa Qotei a olo nanɲi qa are boleiyosiq Yesus enɲrej. Osiqa nanɲi tamo bole une saiqoji qa minɲrej. ¹⁷ Tamo qujai Adam a Qotei aqa dal anjam gotranɲeyɲ deqa tamo unɲasari kalil nanɲi moreɲeqnub. Ariya tamo qujai Yesus Kristus aqa wau na tamo unɲasari Qotei a nanɲi qa are boleiyeqnu qaji nanɲi ɲambile osib mandor kokba gaigai sqab. Tamo unɲasari nanɲi di Qotei na tamo bole une saiqoji qa minɲreqnu. Qotei aqa kumbra dena Adam aqa kumbra tulaɲ buɲɲeyunu.

¹⁸ Deqa niɲɲi quiy. Tamo qujai Adam a dal anjam gotranɲeyɲ. Aqa kumbra dena Qotei na tamo unɲasari kalil nanɲi peginɲroqnsiqa naɲɲo jejamuq di une qametɲnjreqnu. Dego kere tamo qujai Kristus a kumbra bole yeɲ. Aqa kumbra dena Qotei a tamo unɲasari kalil nanɲi tamo bole une saiqoji qa minɲroqnsiqa ɲambile enɲreqnu. ¹⁹ Tamo qujai Adam a Qotei aqa anjam gotranɲeyɲ. Aqa kumbra dena tamo unɲasari gargəkoba nanɲi dego une elenɲ. Dego kere tamo qujai Kristus a Qotei aqa anjam dauryej. Aqa kumbra dena tamo unɲasari gargəkoba nanɲi tamo bole une saiqoji sqab.

²⁰ Dal anjam a bonaqa tamo unɲasari naɲɲo une kobaonaqa nanɲi dal anjam gotranɲoqneɲ. Naɲɲo une kobaeɲ bati deqa Qotei a olo nanɲi qa are tulaɲ boleiyej. ²¹ Une aqa kumbra na moiyo babtosiqa iga siɲgila na taqatgesoqneɲ. Ariya bini Qotei a iga qa are tulaɲ boleiyeqnu kumbra dena iga olo taqatgejunu. Gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa wau na Qotei a iga qa are tulaɲ boleiyeqnsiqa iga tamo bole une saiqoji qa mergeqnu. Kumbra dena iga ɲambile gaigai sqom.

6

Iga Kristus beteryosim a koba na moiyoɲulem

¹ Ariya iga kiyersi marqom? Iga endegsi marqom kiyo, “Unɲum, iga une gargəkoba yoqɲom. Yim dena Qotei a iga qa are tulaɲ boleiyeqnqas.” Iga degsi marqom kiyo? ² Sai bole sai. Iga moiyoɲulosim une aqa kumbra uratem. Deqa iga olo une yoqɲom e? Sai. ³ Iga Kristus Yesus beteryosim aqa ɲiam na yanso em. Kumbra dena iga a koba na moiyoɲulem. Niɲɲi di qaliesai kiyo? ⁴ Iga yanso osim dena iga Kristus beteryosim a koba na moiyoɲulem. Deqa Abu na iga Kristus koba na subq atobuleɲ. Osiqa aqa siɲgila kobaquja na olo Kristus subq na tigelteɲ. Deqa iga dego a ti ɲambile bunuj osim kumbra bole dauryoqɲom.

Iga Kristus beteryosim olo subq na tigelqom

⁵ Kristus a moiyeɲ deqa iga a beteryosim a ti moiyoɲulem. A olo subq na tigeleɲ dego kere iga kamba a beteryosim olo subq na tigelqom. ⁶ Iga qalie, une aqa siɲgila a gago jejamuq di waueqnu. Siɲgila di koboqajqa deqa gago areqalo namij a Kristus ombla ɲamburbasq di moiyeɲ. Deqa bini iga olo une aqa kanɲal tamo bul sqasai. ⁷ Iga moiyo tamo bulem deqa une na iga olo ojqa keresai.

⁸ Od, iga Kristus ombla moiyoɲulem deqa iga qalieonum, iga a ombla olo ɲambile sqom. ⁹ Iga qalie, Kristus a subq na tigeleɲ deqa a olo bunu moiqa keresai. Moiyo na a olo taqatqa keresai. ¹⁰ A bati qujai qa moiyeɲ. Aqa kumbra dena a na une aqa siɲgila koboteɲ. Ariya bini a olo ɲambile unu di a Qotei ombla ɲambile unub. ¹¹ Dego kere niɲɲi endegsi are qaliy. Niɲɲi moiyoɲuleɲ deqa niɲɲi olo une aqa kanɲal tamo bul sosai. Niɲɲi Kristus Yesus beteryosib Qotei ombla ɲambile unub.

¹² Deqa une a nunɲo jejamu taqatqa laqɲimqa niɲɲi na olo saidiy. Niɲɲi degyqab di niɲɲi nunɲo jejamu qa areqalo uge uge dauryoqɲasai. Nunɲo jejamu agi bunuqna moiqas. ¹³ Une a nunɲo siɲga ti ban ti taqatqa laqɲimqa niɲɲi na olo saidiy. Niɲɲi degyqab di niɲɲi kumbra uge uge dauryoqɲasai. Niɲɲi subq na olo tigelobulosib ɲambile unub deqa niɲɲi nunɲo segi jejamu ti ban ti siɲga ti Qotei yibqa a segi na taqatqas. Yim dena niɲɲi kumbra bole dauryoqɲab. ¹⁴ Une na niɲɲi olo taqatɲwasai. Di kiyayaqa? Niɲɲi dal anjam aqa sorgomq di sosai. Qotei a niɲɲi qa are boleiyej kumbra di aqa sorgomq di niɲɲi unub.

Iga kumbra bole aqa kanɲal tamo bul unum

¹⁵ Od, iga olo dal anjam aqa sorgomq di sosai. Qotei a iga qa are boleiyej kumbra di aqa sorgomq di iga unum. Deqa iga kiyerqom? Iga une yoqɲom e? Sai bole sai. ¹⁶ Niɲɲi qalie,

ningi nungo segi jejamu osib tamo bei yosib aqa anjam dauryoqnqab di ningi aqa kangal tamo sqab. Dego kere ningi une dauryoqnqab di ningi une aqa kangal tamo bul sqab. Osib ningi morenqab. Ariya ningi Qotei aqa kangal tamo sosib aqa anjam dauryoqnqab di ningi tamo bole une saiqoji sqab. Di ningi qaliesai kiyo? ¹⁷ Bole, nami ningi une aqa kangal tamo bul soqneb. Sonabqa bunuqna Qotei na ningi anjam bole merngonoq qusibqa nungo are miligiq na dauryoqneb. Qotei a degyej deqa iga na a tulan binjyoqnqom. ¹⁸ Nungo une na ningi tonto talq di breingobulonaq sonabqa Qotei a dena ningi olo elenej. Deqa bini ningi kumbra bole aqa kangal tamo bul unub. ¹⁹ O ijo was, e mandam tamo nanjo kumbra qa ningi yawo anjam merngeqnum. Di kiyaaqa? Ningi ijo anjam endi geregere poingosai deqa. Nami ningi na nungo singa ti banj ti nanji odnjreqnabqa nanji kumbra jiga ti kumbra uge ti nanjo kangal tamo bul sosibqa ningi kumbra ugeq breingooqneb. Ariya bini ningi na olo nunjo singa ti banj ti minjribqa nanji kumbra bole aqa kangal tamo bul soqnebe. Yim gam dena Qotei na ningi aqa segi kumbra boleq di atimqa ningi dauryoqnqab.

²⁰ Nami ningi une aqa kangal tamo bul soqneb. Bati deqa ningi kumbra bole aqa kangal tamo bul sosai. ²¹ Kumbra uge uge ningi nami yoqneb qaji dena ningi aqaryaingosaiqneb. Agi bini ningi kumbra deqa jemaingeqnu. Kumbra dena tamo nanji moiyo gam tureqnum. ²² Ariya nunjo une na ningi tonto talq di breingobulonaq sonabqa Qotei a dena ningi olo elenej. Deqa bini ningi Qotei aqa segi kangal tamo unub. Deqa ningi ingi boledamu oqab. Ingi boledamu agiende. Qotei na ningi aqa segi kumbra boleq di atimqa ningi dauryoqnqab. Osib ningi nambile gaigai sqab. ²³ Une na aqa kangal tamo nanji awai enjreqnu. Awai agiende. Nanji moreneqnum. Ariya Qotei na iga ingi boledamu lanja egeqnu. Ingi boledamu di agi iga nambile gaigai sqom. Nambile di iga gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa wau na oqom.

7

Iga kumbra bunuj dauryoqnqom

¹ O ijo was, ningi dal anjam qalie unub deqa e na endegsi merngwai. Ningi qalie, tamo a moiyoaisoqnimqa dal anjam na a taqatoqnqas. A moiymqa dal anjam na a olo taqatqasai. ² Deqa uja bei a tamo ti soqnimqa aqa tamo a moiyoaisoqnim a tamo bei ombla sqa keresai. Dal anjam na getentejunu. Aqa tamo moiymqa di a na olo tamo bei oqa kere. Dal anjam na getentosai. ³ Deqa aqa tamo soqnim a tamo bei ombla sqas di iga endegsi marqom, a sambala uja. Aqa tamo moiymqa a na olo tamo bei oqa kere. Dal anjam na getentosai. Deqa a na tamo bei oqas di a sambala uja sqasai.

⁴ Deqa ijo was ningi quiy. Ningi Kristus aqa jejamu beteryosib a ombla moreneb deqa ningi olo dal anjam aqa sorgomq di sosai. Ningi tamo bei agi Kristus subq na tigelej qaji aqa segi tamo ungasari unub. Deqa iga kumbra bole bole Qotei a tulan areareteqnu qaji di yoqnqom. ⁵ Nami iga areqalo namij aqa kumbra dauryoqnem. Bati deqa dal anjam na gago banq di gago singaq di gago jejamuq di areqalo uge uge tigelteqnaqa iga une atoqnem. Osim kumbra dena iga moiyo gam turoqnem. ⁶ Dal anjam na iga tonto talq di breigobulonaq soqnem. Ariya bini iga Kristus ombla moiyo bulejunum deqa iga olo dal anjam aqa kangal tamo bul sosai. Iga Qotei waueteqnum. Iga dal anjam nami nenjenyeb qaji deqa are qalsim Qotei wauetosaieqnum. Mondor na kumbra bunuj iga osorgej deqa iga Qotei waueteqnum.

Gago une na iga moiyoqtej

⁷ E maronum, dal anjam a gago areqalo uge uge tigelteqnaqa iga une atoqnem. Deqa iga kiyersi marqom? Dal anjam a une tamo bulej e? Sai bole sai. Dal anjam na ijo une e osorbeqnu. Osorbosai qamu e une poibosai qamu. Dal anjam a marej, "Ni ino was aqa ingi ingi qa mamaulmai." Degsi marosai qamu mamaul kumbra di uge e degsi poibosai qamu. ⁸ Ariya dal anjam bej dena une a gam itosiq iga are miligiq di mamaul kumbra gargekoba babtelenjoqnej. Dal anjam bosai qamu une a moiyo bulosiq uliejunu qamu. ⁹ Nami e Qotei aqa dal anjam qaliesaisosimqa bati deqa e nambile soqnem. Ariya bunuqna Qotei aqa dal anjam ijoq bonaqa ijo une a nambile so bulosiq tigelej. ¹⁰ Onaqa dena e moiym. Dal anjam aqa wau utru agi tamo nanji nambile enjrqajqa. Ariya e dal anjam dena nambile osai. Dal anjam na e moiyoqtej. ¹¹ Di kiyaaqa? Dal anjam bej dena une a gam itosiq e gisanbej. Kumbra dena une na e moiyoqtej.

¹² Deqa iga dal anjam qa kiyersi marqom? Iga endegsi marqom. Dal anjam a bole. A Qotei aqa segi dal anjam. A Qotei aqaq na bej. Dal anjam mutu kalil di Qotei aqa segi anjam. Anjam di bole tinjin kalil. ¹³ Deqa e kiyersi marqai? Dal anjam bole dena e lubsiq moiyoqtej degsi marqai e? Sai bole sai. Une na e moiyoqtej. Dal anjam bej dena une a gam itosiq e moiyoqtej. Dal anjam na une aqa kumbra boleq atnaqa iga unsim qalieem, bole, une a tulan ugedamu.

Gago une na iga taqatgejunu

¹⁴ Iga qalie, dal anjam a Qotei aqa Mondor aqaq na bej. Ariya e areqalo namijq di unum deqa une na e tonto talq di waibobulej unum. ¹⁵ Kumbra e yeqnum qaji di aqa utru e poibosai. Kumbra bole e yqajqa arearetbeqnu qaji di e olo yosaieqnum. Ariya kumbra uge e yqajqa arearetbosaieqnu qaji di e olo yeqnum. ¹⁶ Kumbra uge e yeqnum qaji di e yqajqa arearetbosaieqnu. Ijo kumbra dena ijo areqalo babteqnu. Ijo areqalo agiende, Qotei aqa dal anjam a bolequja. ¹⁷ Deqa e qalieonum, e segi na kumbra uge di yosaieqnum. Une ijo miligiq di unu qaji a na kumbra uge di yobuleqnu. ¹⁸ E qalieonum, ijo miligiq di ingi bole bei sosai. E ijo areqalo namij qa maronum. Bole, e kumbra bole yqajqa arearetbeqnu. Ariya e kumbra bole di yosaieqnum. ¹⁹ Kumbra bole e yqajqa arearetbeqnu qaji di e yosaieqnum. Kumbra uge e yqajqa arearetbosaieqnu qaji di e olo yeqnum. ²⁰ Kumbra uge e yqajqa arearetbosaieqnu qaji di e olo yeqnum deqa e qalieonum, e segi na kumbra uge di yosaieqnum. Une ijo miligiq di unu qaji a na kumbra uge di yeqnu.

²¹ Deqa e kumbra endeqaji uneqnum. E kumbra bole yqajqa arearetbeqnaqa kumbra uge na olo gam getentetbeqnu. ²² Bole, ijo miligiq di e Qotei aqa dal anjam qa tulan arearetbeqnu. ²³ Ariya e kumbra endeqaji uneqnum. Une a ijo banq di ijo singaq di ijo jejamuq di wauoqnsiqa Qotei aqa dal anjam ijo areqaloq di unu qaji di qoto iteqnu. Une di singila koba. Deqa a na e tonto talq di waibobuloqnsiqa ijo banq ti ijo singa ti ijo jejamu ti di singila na taqateqnu. ²⁴ Gulbe dena e tulan ugetbeqnu! Deqa tamo yai na aqaryaibimqa e ijo jejamu moiqaq qaji endi olo uratqai? ²⁵ Od, e qalieonum. Gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa wau na Qotei na aqaryaibimqa e ijo jejamu endi uratqai. Deqa e Qotei tulan binjiyoqnsiy sqai. Bole, e ijo segi areqalo na Qotei aqa dal anjam dauryeqnum. Ariya e ijo areqalo namij na une aqa kumbra dauryeqnum.

8

Kristus a gago une kobotosiqa Qotei aqa Mondor Bole iga egej

¹ O ijo was kalil, iga Kristus Yesus beteryejunum deqa Qotei na gago jejamuq di olo une qametgwasai. Deqa iga awai uge oqasai. ² Nambile qa Mondor a Kristus Yesus aqa wau na ningi aqaryaingej deqa une ti moiyo ti na ningi olo taqatngwa keresai. ³ Qotei na aqa segi Niri Yesus qarinyonaqa a une tamo bulosiqa gago une kobotqa bonaqa aqa segi jejamuq di Qotei a gago une aqa awai uge atsiqa dena une aqa singila kobotej. Iga gago areqalo namij na dal anjam dauryqa keresai deqa Qotei na iga degsi aqaryaingej. ⁴ Deqa bini iga gago jejamu qa areqalo namij na walweloqnsiqa. Iga Qotei aqa Mondor aqa kumbra na walweleqnum. Osim dena iga dal anjam aqa kumbra bole geregere dauryoqnsim kereteqnum.

⁵ Tamo nanqi areqalo namij aqa kumbra na walweleqnuq qaji nanqi areqalo namij dauryeqnub. Ariya tamo nanqi Mondor aqa kumbra na walweleqnuq qaji nanqi Mondor aqa areqalo dauryeqnub. ⁶ Tamo nanqi areqalo namij dauryoqnuqab di nanqi morenqab. Ariya tamo nanqi Mondor aqa areqalo dauryoqnuqab di nanqi lawo na nambile sqab. ⁷ Tamo nanqi areqalo namij dauryeqnuq qaji nanqi Qotei ti jeu atoqnsib unub. Di kiyaga? Nanqi Qotei aqa dal anjam aqa sorgomq di sosai deqa. Nanqi dal anjam dauryqa keresai bole sai. ⁸ Tamo nanqi areqalo namij na walweleqnuq qaji nanqi kumbra Qotei a areareteqnu qaji di dauryqa keresai.

⁹ Ariya ningi areqalo namij aqa kumbra na walweloqnsiqa. Qotei aqa Mondor a nungo are miligiq di unu deqa ningi Mondor aqa kumbra na walweleqnuq. Tamo a Kristus aqa Mondor ti sqasai di a Kristus aqa tamo sqa keresai. ¹⁰ Ningi une ti unub deqa nungo jejamu moiqaq. Ariya Kristus a nungo are miligiq di unu deqa ningi Qotei aqa nangalaq di tamo bole une saiqoji unub. Deqa Mondor na ningi nambile engwas. ¹¹ Qotei na aqa Niri Kristus Yesus subq na tigeltej. Qotei aqa Mondor a nungo are miligiq di unu deqa Qotei na nungo jejamu moiqaq qaji di dego subq na tigeltosim ningi nambile engwas. Di Mondor aqa singila na ningi nambile engwas.

Iga Qotei aqa angro tintin unum

¹² Deqa ijo was, iga areqalo namij aqa kumbra na walwelqasai. ¹³ Ningi areqalo namij aqa kumbra na walwelqab di ningi morenqab. Ariya ningi Mondor aqa singila na nungo jejamu aqa kumbra moiyoqab di ningi nambile sqab. ¹⁴ Tamo ungasari kalil Qotei aqa Mondor na gam osornjretnaq walweleqnuq qaji nanqi Qotei aqa angro tintin unub. ¹⁵ Qotei na ningi lanja kanjal tamo sqajqa marsiq aqa Mondor ningi engosai. Ningi lanja kanjal tamo sqab di ningi ulaqab. Qotei na ningi aqa segi angro tintin sqajqa marsiq aqa Mondor ningi engej. Deqa ningi endegsib Qotei meteqnuq, "O ni gago Abu." ¹⁶ Mondor a segi gago are miligiq di waueqnuq deqa iga endegsi boleq di mareqnum, "Bole, iga Qotei aqa angro unum." ¹⁷ Iga Qotei aqa angro unum deqa mondon ingi bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji di egwas. Ingi di gago was Kristus a ejunu. Kristus a ingi di osaisisiqa jaqatin

qoboiyej. Deqa iga dego jaqatin qoboiyoqnqom. Qoboiyosim mondon iga a ombla ingi di osim so bole gaigai sqom.

Mondon Qotei na iga so bole egwas

¹⁸ Mondon Qotei na so bole di babtosis iga egwas. E are qalonum, so bole de ti jaqatin iga bini eqnum qaji de ti ombla kerekere sai. So bole dena gago jaqatin kalil tulan bunyesqas. ¹⁹ Mondon Qotei na aqa segi angro nanji babtelenqas. Nanji babtqajqa bati di Qotei a nami atej. Ingi ingi kalil Qotei a gereiyeleney qaji nanji na bati di unqajqa deqa tariñoqnsib njam atoqnsib endegsib nenemeqñub, “Bati gembu bati di brantqas?” ²⁰ Bini ingi ingi kalil nanji di ugeosib unub. Nango segi areqalo na nanji ugeosai. Qotei a segi na nanji ugetnjrej. Deqa kumbra bole bole Qotei na mondon nanji enjrqas qaji deqa tariñoqnsib unub. ²¹ Qotei na ingi ingi kalil di nanji ugetnjrsiq tonto talq di breinjrobulej unub. Ariya mondon bati Qotei a nami atej qaji di brantimqa a na ingi ingi kalil di olo boletnjrimqa nanji aqa angro nanji ti koba na tulan bole sqab.

²² Iga qalie, ingi ingi kalil Qotei a gereiyeleney qaji nanji jaqatin koba obuloqnsib akam ti unub. Nanji nami jaqatin oqneb agi bini oqnsib unub. Unja a anqrotqa osiq jaqatin eqnu dego kere. ²³ Ingi ingi kalil di nanji segi akamosai. Iga Qotei aqa Mondor ejunum qaji iga dego jaqatin oqnsim akamoqnsim unum. Qotei na aqa Mondor iga egej deqa iga qalieonum, a olo so tulan boledamu dego iga egwas. Osim mondon a boleq di mergwas, “Ningi ijo angro kalil.” Iga bati di brantqajqa deqa tariñoqnsim unum. Bati di brantimqa Qotei na gago jejamu bulyetgosim jejamu bunuj egwas. ²⁴ Qotei a iga eleney deqa bini iga jejamu bunuj di oqajqa tariñoqnsim unum. Iga degyeqnum. Di kiyaaqa? Iga jejamu bunuj di osaiunum deqa. Tamo bei a ingi bole bei oqas di a kiyaaqa ingi deqa olo tariñqas? ²⁵ Iga qalie, iga jejamu bunuj di osaiunum deqa iga mondon oqom. Deqa bini iga gulbe qoboiyoqnsim tariñoqnsim unum.

²⁶ Iga singila saiqoji unum deqa Qotei aqa Mondor na iga aqaryaigeqnu. Iga ingi kiye qa pailyqajqa di iga geregere qaliesai. Iga pailyqajqa medabu gulbeigeqnaqa gago are miligiq na akamoqnsim pailyeqnum. Deqa Mondor a segi na iga aqaryaigwa osiqa iga qa pailyeqnu. ²⁷ Qotei agi tamo nango are miligi uneqnu qaji a Mondor aqa areqalo qalieeqnu. Deqa a na Mondor minjeqnaq quoqnsiq aqa segi tamo ungasari nanji qa pailyeqnu.

²⁸ Iga qalieonum, tamo kalil Qotei qalaqalaiyeqñub qaji nanji Qotei na geregereinjre- qnu. A nami nanji elenqa osiq metnjrej deqa kumbra bei na nanji ugetnjrqa keresai. Kumbra kalil nango di branteqnu qaji dena nanji olo boletnjreqnu. ²⁹ Tamo kalil Qotei a nami nanji qa qalieey qaji nanji di a na giltnjrej dego. Nanji aqa Niri Yesus a bulosib aqa segi kumbra bole dauryqajqa deqa osiq nanji giltnjrej. Gam dena Yesus a Qotei aqa angro gargekoba nango was matu sqas. ³⁰ Ariya tamo kalil Qotei na giltnjrej qaji nanji di a na metnjrej dego. Tamo kalil a na metnjrej qaji nanji di a na tamo bole une saiqoji qa minjrej dego. Tamo kalil a na tamo bole une saiqoji qa minjrej qaji nanji di a na aqa segi so bole enjrej dego.

Gulbe bei na Qotei aqa qalaqalaiyo kumbra getentqa keresai

³¹ O ijo was, Qotei na kumbra bole kalil di babetqnu deqa iga kiyersi marqom? Qotei na iga areigeqnu deqa tamo yai na iga olo jeutqwas? Tamo dego bei sosai. ³² Qotei na aqa segi Niri Yesus getentosai. A na Yesus qarinyonaq iga kalil qa bosiq moiyej. A na aqa segi Niri iga egej deqa iga qalieonum, a na ingi bole kalil dego iga egoqñqas.

³³ Qotei na iga giltgej deqa tamo yai na gago jejamuq di olo une qametqwas? Tamo dego bei sosai. Qotei a segi na iga tamo bole une saiqoji qa mergej. ³⁴ Deqa tamo yai na mergimqa iga gago une aqa awai uge olo oqom? Tamo dego bei sosai. Kristus Yesus a moisiq olo subq na tigelej. Deqa bini a Qotei aqa ban woq di awesosiq iga qa Qotei pailyeqnu. ³⁵ Kristus a segi na iga tulan qalaqalaigeqnu. Deqa tamo yai na Kristus aqa qalaqalaiyo kumbra di olo getentimqa a na iga qalaqalaigwasai? Tamo dego bei sosai. O ijo was, iga gulbe osimqa kiyo, jaqatin osimqa kiyo, tamo qudei na iga ugeugeigibqa kiyo, iga mam koba osimqa kiyo, gara saigimqa kiyo, kumbra uge bei na ugetgimqa kiyo, qoto bei gagoq di brantimqa kiyo Kristus a deqa iga qalaqalaigwasai e? Sai. ³⁶ Bole, ingi uge uge di gagoq di brantimqab. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenjrenyeb unu,

“O Qotei, iga ino segi tamo ungasari unum deqa bati gaigai jeu tamo nanji na iga lugoqnsib moiyogeteqñub. Nanji iga kaja du du bul edegosib iga lugwajqa laqñub.”

³⁷ Kristus na iga qalaqalaigej deqa ingi uge uge kalil di gagoq di brantimqas di unqum. A na gaigai iga singilatqeqnaqa iga qoto bunyoqnsim tigelej unum. ³⁸⁻³⁹ Od, Qotei na iga tulan qalaqalaigeqnu. Deqa e endegsi ijo are singilatosis qalieonum, ingi bei na Qotei getentqa keresai. Yim a na iga qalaqalaigwasai. Moiyo ti nambile ti lan angro nanji ti mondon singila nanji ti ingi ingi bini unub qaji nanji ti ingi ingi bunuqna brantelenqab qaji nanji ti ingi ingi

singila ejunub qaji nanngi ti ingi ingi lan goge di unub qaji nanngi ti ingi ingi mandam sorgomq di unub qaji nanngi ti ingi ingi Qotei na gereiyelenej qaji nanngi ti kalil dena Qotei getentqa keresai. Yim a na iga qalaqalaigwasai. Gago Tamo Koba Kristus Yesus aqa singila na Qotei na gaigai iga qalaqalaigoqnsim sqas.

9

Pol a Israel nanngi qa are gulbeiyoquej

¹ E Kristus aqa tamo unum deqa e ninngi anjam bole merngeqnum. E gisan anjam merngosaieqnum. Mondor Bole na e areqalo ebeqnu deqa e qalieonum, ijo anjam endi bole. ² E gaigai are tulan gulbeibeqnaqa are koba qaleqnum. ³ Osim endegsi pailyeqnum, "O Kristus, ni na e torei taqal waibosim ijo was agi Jekop aqa moma nanngi olo kamba elename." E degsi pailyeqnum. ⁴ Ijo was nanngi di Israel tamo unub. Qotei na nanngi aqa segi angoro qa giltinrej. A na louqajqa kumbra ti aqa segi rian ti aqa anjam nami singilatej qaji de ti aqa dal anjam ti nanngi enjrej. Osiqa minjrej, "Mondon e na ninngi ingi bole bole engwai." ⁵ Nanngo moma utru nanngi nam koba ti soqneb. Nanngoq dena Kristus a nambabej. Kristus a segi Qotei. A ingi ingi kalil nanngo gate. Deqa iga bati gaigai aqa nam soqtoqnqom. Bole.

Qotei a Israel nanngoq di kumbra kiye yej?

⁶ Qotei a nami ijo was nanngi di ingi bole bole enjrqqa marej. Ariya a na ingi di nanngi enjrosai. Deqa iga endegsi marqom kiyo, "Qotei aqa anjam ulonej"? Eo, iga degsi marqasai. Tamo kalil Israel nanngo lenj na nambabeb qaji nanngi Israel tamo tintin sai. ⁷ Bole, nanngi Abraham aqa lenj na nambabeb. Ariya nanngi kalil Abraham aqa angoro tintin sai. Qotei a nami Abraham minnej, "Ino angoro mel Aisak aqa lenj na qujai ino angoro tintin nanngi brantqab." ⁸ Anjam di aqa utru agiende. Tamo nango ai abu na nanngi nambabtjnraqab dena nanngi Qotei aqa angoro tintin brantqasai. Tamo nanngi Qotei aqa anjam nami marej qaji di nanngo areqaloq di singilatqab dena qujai nanngi Abraham aqa angoro tintin brantqab. ⁹ Agi Qotei na Abraham anjam endegsi minnej, "Bati e nami atem qaji di brantimqa e olo inoq botqa ino njanj Sara a angoro mel oqas."

¹⁰ Qotei aqa anjam bei dego unu. Rebeka a aqaratonaga aqa angoro mel aiyel Eso Jekop wo nanngi nambabeb. Nango abu agi gago moma utru Aisak. ¹¹⁻¹² Ariya Qotei na angoro mel qujai segi giltej. A angoro di aqa kumbra bole bei qa are qalsiq giltosai. A segi na metosiq giltej. Deqa iga qalieonum, Qotei a gaigai aqa segi areqalo dauryoqnsiq tamo nanngi giltinreqnu. Deqa Rebeka aqa angoro aiyel nanngi di nambabosaisosib kumbra bole ti kumbra uge ti yosaisanbqa Qotei na Rebeka endegsi minnej, "Angoro namo nambabqas qaji a na angoro bunu nambabqas qaji aqa sorgomq di sosim a kanjalyoqnqas." ¹³ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "E Jekop qalaqalaiyeqnum. E Eso qalaqalaiyosaeqnum."

¹⁴ Deqa iga kiyersi marqom? Qotei a kumbra uge yej degsi marqom e? Sai. Iga degsi marqasai bole sai. ¹⁵ Agi Qotei a nami Moses endegsi minnej, "E tamo bei qa are boleibqa marsiy are boleibqas. E tamo bei qa dulqajqa are soqnim dulqai." ¹⁶ Deqa ijo was ninngi quiy. Qotei a tamo bei giltqas di a aqa segi areqalo na tamo deqa dulosim giltqas. A na tamo di aqa kumbra bole ti aqa are bole ti deqa osim giltqasai. ¹⁷ Agi a nami Isip nanngo mandor koba a qa dulqa uratosiqa endegsi minnej, "E ijo singila kobaquja ni osormitqa tamo ungasari kalil nanngi unsib sawa sawa kalilq di ijo nam mare mare laqnqab. Utru deqa e ni mandor koba atem." Qotei aqa anjam di nami nengrenyeb unu. ¹⁸ Deqa ijo was, iga endegsi qalieonum. Qotei a tamo bei qa dulqa are soqnim a tamo deqa dulqas. Ariya a tamo bei aqa areqalo getentqa are soqnim a getentqas.

¹⁹ Ariya ninngi e endegsib merbqab, "Qotei a kumbra degyeqnu deqa a kiyaga olo iga une ti qa mergeqnu? Qotei a gaigai aqa segi areqalo dauryeqnu deqa tamo yai a Qotei aqa areqalo di olo uratqa kere? Tamo dego bei sosai." ²⁰ O tamo, ni tamo kiyero deqa ni Qotei degsi njrintqam? Tamo bei a web gereiyim web na tigelosim endegsi minjqas kiyo, "Ni kiyaga e degsi gereibonum?" A degsi minjqqa keresai. ²¹ Web gereiyo tamo a aqa segi areqalo na mandam ongol aiyel osimqa web aiyel gereiyqas. Web bei tulan boledamu gereiyqas. Di ingi goiqajqa. Ariya web bei bolesai lanja wau gudej qa gereiyqas. Web gereiyo tamo a degyeqas di a kumbra uge yqo e? Sai. A kumbra bole yqo.

²² Qotei a dego kumbra di yeqnu. Agi a na aqa minjin boleq ateqnu. Di kiyaga? Tamo ungasari nanngi aqa singila qalieqajqa deqa. Tamo ungasari Qotei a nanngi qa minjin oqeteqnu qaji nanngi padalqa gamq di unub. Ariya a na nanngi urur padaltjnrosaeqnu. A nanngi qa tariqsokobaiyeqnu. ²³ A degyeqnu. Di kiyaga? Tamo ungasari a nanngi qa duleqnu qaji nanngi aqa so bole qalieqajqa deqa. Aqa so bole di tulan boledamu. Nanngi aqa so bole di oqajqa deqa a na nami giltinrej. ²⁴ Tamo ungasari Qotei a nanngi qa duleqnu qaji nanngi di agi iga. A na iga metgej. A Juda nanngo segiq dena iga metgosai. A sawa bei bei qaji nanngoq dena dego iga metgej. ²⁵ Agi Hosea a nami Qotei aqa medabu osiqa anjam bei endegsi nengrenyej,

“Tamo nami ijo tamo sosai qaji nanği di e na olo minjrqai, ‘Ninği ijo segi tamo unub.’ Tamo nami e na qalaqalainjrosaiocnem qaji nanği di e na olo qalaqalainjrqai. ²⁶ E nami sawa bei bei qaji nanği endegsi minjrem, ‘Ninği ijo tamo sai.’ Ariya bunuqna e na nanği endegsi minjrqai, ‘Ninği ijo segi angro unub. Agi e Qotei nambile unum qaji.’”

²⁷ Aisaia a dego Qotei aqa medabu osiqa Israel nanği qa are qalsiq anjam endegsi marej, “Israel nanžo moma nanği ulul bul tulan gargekobaqab. Ariya nanžo ambleq dena Qotei a tamo quja quja segi elenqas. ²⁸ Od, Tamo Koba a na mandamq endi tamo ungasari nanği urur n̄olawotnrqas.” ²⁹ Aisaia a anjam bei dego endegsi marej, “Qotei singila koba ti unu qaji a na iga quja quja uratgonaq iga bole soqnem. A na iga padaltgosai. Padaltgej qamu iga Sodom ti Gomora ti bulosim kalil padalekriterem qamu.”

Israel nanği Qotei qa nanžo areqalo singilatqasai

³⁰ Deqa iga kiyersi marqom? Iga endegsi marqom. Sawa bei bei qaji nanği tamo bole une saiqoji sqajqa gam n̄amosaiocneb. Ariya nanği gam di iteb. Gam agiende. Nanği Yesus qa nanžo areqalo singilateqneb gam dena nanği tamo bole une saiqoji unub. ³¹ Ariya Israel nanği Moses aqa dal anjam dauryqajqa waukobaocneb. Nanği are qaloqneb, “Gam dena iga Qotei aqa n̄amgalaq di tamo bole une saiqoji sqom.” Ariya nanği dal anjam dauryocneb gam dena nanği tamo bole une saiqoji sosai. ³² Di kiyaqa? Nanği tamo bole une saiqoji sqajqa marsib Yesus qa nanžo areqalo singilatqa urateb deqa. Nanği maroqneb, “Iga segi waukobaosim dena iga tamo bole une saiqoji sqom.” Nanği degsib maroqnsib tal ai utru quraqyoqnsib n̄amgaloqneb. ³³ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib n̄engrenyeb unu, “Ninği quiy. E na tal ai utru bei osiy tal singilatqajqa deqa Saion qureq di tigeltit sqas. Tal ai utru di tamo nanği quraqyosib n̄amgalaqab. Ariya tamo nanği tal ai utru deqa nanžo areqalo singilatqab di nanği jemainjrqasai.”

10

Israel nanği Qotei aqa kumbra qaliesai

¹ O ijo was, e Israel nanği qa are koba qaloqnsim endegsi pailyeqnum, “O Qotei, ni na Israel nanği elenqame.” ² E qalieonum, Israel nanği Qotei qa tulan singilaqneb. Ariya nanği powo na degyosaiocnub. ³ Nanği Qotei aqa n̄amgalaq di tamo bole une saiqoji sqajqa gam qaliesai. Deqa nanği nanžo segi singila na tamo bole une saiqoji sqajqa wauqneb. Nanği Qotei aqa gam na tamo bole une saiqoji sqajqa urateqneb. ⁴ Iga qalie, Kristus a Moses aqa dal anjam kalil keretekritej. Deqa tamo ungasari kalil Kristus qa nanžo areqalo singilateqneb qaji nanği Qotei aqa n̄amgalaq di tamo bole une saiqoji unub.

⁵ Israel nanği tamo bole une saiqoji sqa marsibqa dal anjam dauryeqneb. Moses a nami nanği qa osiqa anjam endegsi n̄engrenyey, “Tamo a dal anjam mutu kalil torei dauryekritqas di a n̄ambile sqas.” Moses a anjam degsi n̄engrenyey. ⁶ Ariya tamo nanği Kristus qa nanžo areqalo singilateqneb qaji nanği Qotei aqa n̄amgalaq di tamo bole une saiqoji unub. Deqa Moses a nanği qa osiqa anjam endegsi n̄engrenyey, “Ninği nunžo segi are miligiq na endegsib maraib, ‘Yai a lan qureq oqsim Kristus osim mandamq osi aiqas?’” ⁷ Moses a olo anjam bei dego endegsi n̄engrenyey, “Ninği endegsib maraib, ‘Yai a moiyo qureq aisim Kristus olo subq na tigeltqas?’” ⁸ Anjam di aqa utru agiende, “Qotei aqa anjam a jojom di unu. A isaq di sosai. A nunžo medabuq di unu. A nunžo are miligiq di dego unu.” O ijo was, tamo nanžo areqalo Yesus qa singilatqajqa anjam di agi iga mare mare laqnum. ⁹ Deqa ninği nunžo medabu waqtosib Yesus a segi qujai Tamo Koba unu degsib boleq di mariy. Osib Qotei a Yesus subq na olo tigeltaj anjam di nunžo are miligiq di singilatiy. Ninği degyqab di Qotei na ninği elenqas. ¹⁰ Gago are miligiq na iga Yesus qa gago areqalo singilateqnum deqa Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergeqnu. Gago medabu na iga Yesus aqa n̄am soqtoqnsim boleq di mareqnum deqa Qotei na iga elejeqnu.

¹¹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib n̄engrenyeb unu, “Tamo nanği Kristus qa nanžo areqalo singilatqab di nanği jemainjrqasai.” ¹² Od, iga Juda ti Grik ti kalil kerekere unum. Kristus a gago kalil qa Tamo Koba. Deqa a na tamo kalil a metoqnsib pailyeqneb qaji nanği tulan geregereinjreqnu. ¹³ Agi Qotei aqa anjam bei endegsi unu, “Tamo kalil Tamo Koba aqa n̄am metoqnsib pailyeqneb qaji nanği a na elenqas.”

¹⁴ Ariya tamo nanği Kristus qa nanžo areqalo singilatqasai di nanği kiyersib a metosib pailyeqab? Nanği aqa anjam quqwasai di nanği kiyersib a qa nanžo areqalo singilatqab? Anjam palonto tamo nanği Kristus aqa anjam palontqasai di tamo nanği kiyersib aqa anjam quqwab? ¹⁵ Kristus na anjam palonto tamo nanği qarinjnrqasai di nanği kiyersib aqa anjam palontqab? Di keresai kalil. Ariya anjam palonto tamo nanği agi beqneb. Qotei aqa anjam bei nami endegsib n̄engrenyeb unu, “Anjam palonto tamo nanği anjam bole osi beqnaqba tamo ungasari nanği tulan areboleholeinjreqnu.”

Israel nanği Qotei aqa anjam bole dauryosaiocnub

¹⁶ Tamo ungasari kalil nanngi Kristus aqa anjam bole di dauryeqnub e? Sai. Agi Aisaia a nami endegsi marej, “O Tamo Koba, tamo quja quja segi gago anjam nanngo areqaloq di singilateqnub.” ¹⁷ Deqa ijo was, iga qalieonum, iga gago dabkala na Qotei aqa anjam quqwom gam dena iga gago areqaloq di singilatqom. Anjam iga queqnum qaji di agi Kristus aqa medabuq na branteqnu.

¹⁸ Ariya e ningi endegsi nenemngwai. Israel nanngi Kristus aqa anjam bole di nami quosai kiyo? Sai. Nanngi quoqneq. Agi nengren endegsi unu, “Qotei aqa anjam di gilsiq sawa sawa kalil keretonaqa tamo ungasari kalil nanngi quoqneq.” ¹⁹ Deqa e ningi olo nenemngwai. Israel nanngi anjam di aqa utru poinjrosai kiyo? Sai. Nanngi poinjrej. Agi Moses a nami Qotei aqa anjam bei endegsi marej, “Sawa bei bei qaji nanngi nam saiqoji unub. Nanngi tamo bolesai. Nanngi e qa qaliesai dego. Ariya e na nanngi elenqai. Osiy ijo kumbra dena e na Israel nanngo are ugetetnjrit nanngi njirinjab.” ²⁰ Aisaia a dego nami sawa bei bei qaji nanngi qa osiq Qotei aqa anjam endegsi singila na marej, “Tamo nanngi e qa namosaioqneq qaji nanngi e itbeb. Tamo nanngi e qa marosaoqneq qaji nanngi e nubeb.” ²¹ Ariya Aisaia a olo Qotei aqa medabuq osiq Israel nanngi qa endegsi marej, “E bati gaigai nanngi qa tariñoqnsim metnjreqnam nanngi olo diqoqnsib ijo anjam gotranjeqnu.”

11

Qotei a tamo quja quja segi elenqonsiq olo gargekoba uratnjreqnu

¹ Deqa e ningi endegsi nenemngwai. Qotei na aqa segi tamo ungasari agi Israel nanngi qoreinjrej e? Sai. E dego Israel tamo. E Abraham aqa moma. E Benjamin aqa lej na nambabem. ² Qotei na Israel nanngi qoreinjrosai. Nanngi aqa segi tamo ungasari unub. A nami nanngi qa qalieosiq giltnjrej. Agi Elaija aqa anjam bei nengrenq di unu. Aqa anjam di ningi qaliesai kiyo? Elaija a Israel nanngo kumbra uge qa are qalsiq endegsi Qotei pailiej, ³ “O Tamo Koba, nanngi na ino medabu o qaji tamo nanngi niumelenqonsib ino atra bijal niñaqyeqnu. E segi qujai ni daurmeqnum deqa nanngi na e lubqa laqnu.” Elaija a Qotei degsi pailiej. ⁴ Onaqa Qotei na kamba Elaija kiyersi minje? A endegsi minje, “Ni segi e daurbosai. Ijo tamo 7,000 nanngi dego e daurbegnu. Nanngi singa pulutosib gisan qotei Bal a qa louosaieqnu.” Qotei na Elaija degsi minje.

⁵ Deqa kere bini Qotei a Israel tamo quja quja segi elenqonsiq olo gargekoba uratnjreqnu. Tamo nanngi a na elenqnu qaji di a nanngi qa are boleiyonaq giltnjrej. ⁶ A nanngo wau bole bei qa are qalsiq nanngi giltnjrosai. Nanngi wau bole yonab a deqa are qalsiq nanngi giltnjrej gamu a nanngi qa are boleiyej aqa kumbra di lanja ulonjeq gamu.

⁷ Deqa iga kiyersi marqom? Iga endegsi marqom. Israel nanngi tamo bole une saiqoji sqajqa waueqnuq ugeinjroqneq. Ariya Qotei na Israel nanngi qudei aqa segi qa marsiq giltnjrej. Deqa nanngi aqa njanjalaq di tamo bole une saiqoji unub. Israel nanngi gargekoba Qotei na olo areqaloq getentetnjroqneq. ⁸ Nanngi qa anjam bei nami endegsi nengrenyeb unu, “Qotei na nanngi nanaritnjrsiq nanngo njanjamu ti dabkala ti torei getentetnjrej. Nanngi nami degsiq soqneq bosiq agi bini degsiq unub.” ⁹ Devit a dego nanngi qa osiq endegsi marej, “Nanngi ingi uyqa korooqniqqa gulbe gargekoba nanngoq di brantoqnsim kakan bul nanngi kabutnjroqnas.

Osim sil bul nanngo kakro qainyetnjrsim nanngi uneq breinjrim nanngo singa meninj di tanyosib ululonjosib awai ugedamu oqnaq.

¹⁰ Nanngo njanjamu dego getentetnjrim sawa unqajqa keresaiinjrim sqab.

Soqniq Qotei na nanngo qore tanu pulutetnjrim nanngi tingiq keresai. Nanngi gaigai degsiq sqab.”

Qotei na sawa bei bei qaji nanngi olo elenqnu

¹¹ Deqa ijo was, e ningi endegsi nenemngwai. Israel nanngi ululonjeq deqa nanngi torei padalqab e? Sai bole sai. Israel nanngi Qotei qoreiyeb deqa Qotei a olo sawa bei bei qaji nanngi elenqnu. Israel nanngi Qotei aqa kumbra di unsibqa are ugeinjrim aqag olo bqajqa deqa are qalsiq sawa bei bei qaji nanngi elenqnu. ¹² Israel nanngi Qotei qoreiyeb gam dena Qotei na olo tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanngi so bole enjreqnu. Od, Israel nanngi Qotei aqa anjam urateb gam dena Qotei na olo sawa bei bei qaji nanngi so bole enjreqnu. Deqa iga bole qalieonum, mondon Israel nanngi olo puluosib Qotei aqag babqa gam dena Qotei na nanngi ti sawa bei bei qaji kalil nanngi ti so tulan boledamu enjrqas.

¹³ O sawa bei bei qaji ningi e na anjam endegsi merngit quiy. Qotei na e qarinjbej deqa e nunngo ambleq di waueqnum. E ijo wau deqa tulan areboleboleibeqnu. ¹⁴ Ijo are koba endegsi unu. E na ijo was Israel nanngo areqaloq tigeltetnjritqa kumbra bole bole Qotei a ningi engeqnu qaji di nanngi dego oqajqa maribqa Qotei na nanngi qudei elenqas. ¹⁵ Qotei na Israel nanngi walinjrej gam dena a na olo tamo ungasari gargekoba mandamq endi unub qaji

nangi elenjosiq jeu kobotej. Deqa iga bole qalieonum, Qotei na Israel nangi elenqas gam dena a na tamo ungasari gargekoba nangi olo subq na tigeltnrqas.

¹⁶Iga bem sum oqnsim dena bem gereiyocnsim potocnsim taqal bei Qotei atraiyeqnum. Deqa bem kalil dego Qotei aqa segi bem. Nam aqa jirim di Qotei aqa segi jirim. Deqa nam aqa dani di dego Qotei aqa segi dani. ¹⁷Israel nangi nam oliv qure qaji aqa dani bul unub. Dani qudeji Qotei na ginğenjnrsiqa breinjrej. Ariya nangi sawa bei bei qaji unub deqa nangi nañu qaji oliv aqa dani bul unub. Dani di Qotei na olo elenjosiq nam oliv qure qaji aqa qoboq di betertnjrej unub. Dani di agi nıngi segi. Dani Qotei na ginğenjnrsiq breinjrej qaji nanngo sawa di agi nıngi na olo eb. Deqa bini nıngi nam oliv qure qaji aqa dani nangi ti namur bole oqnsib unub. ¹⁸Deqa nıngi diqosib endegsib are qalaib, "Iga na nam oliv qure qaji aqa dani qudeji nangi bunjnreqnum." Nıngi diqwab di nıngi mati endegsib are qaliy. Nam oliv aqa jirim a na nıngi namur engeqnu. Nıngi na jirim di namur yosaieqnu.

¹⁹Ariya nıngi na kamba e endegsib merbqab, "Qotei na dani qudeji ginğenjnrsiq nangi breinjrsiqa olo iga osiqa nanngo limeq di iga betertgej unum." ²⁰Nunngo anjam di bole. Ariya Qotei aqa kumbra di aqa utru agiende. Israel nangi Qotei qa nanngo areqalo singilatosai deqa Qotei na nangi ginğenjnrsiqa breinjrej. Ariya nıngi Qotei qa nanngo areqalo singilateqnu deqa Qotei na nıngi olo elenje. Di nunngo segi wau bole bei na sai. Deqa nıngi nunngo segi nam soqtaib. Nıngi ulaoiy. ²¹Nıngi are qaliy. Nam oliv qure qaji aqa dani di Qotei na ginğenjnrsiqa breinjrej. Deqa nıngi nunngo segi nam soqtosib diqwab di a na nıngi dego ginğengosim breinjwas. ²²Nıngi geregere are qaliy. Qotei na tamo qudeji nangi kumbra bole enjreqnu. Osiqa olo tamo qudeji nangi gulbe enjreqnu. Tamo nangi Qotei qoreiyosib ulonəb qaji nangi di a na gulbe enjreqnu. Ariya nıngi Qotei aqa kumbra bole geregere ojwab di a na kumbra bole di nıngi enqoqnas. Saiqas di a na nıngi dego ginğengosim breinjwas. ²³Dani qudeji nangi nami nam oliv qure qaji di sonab Qotei na nangi ginğenjnrsiq breinjrej. Ariya nangi are bulyosib Qotei qa nanngo areqalo singilatqab di a na nangi olo joqsim nam oliv qoboq di betertnjrqas. Od, Qotei na nangi olo betertnjrqqa kere. ²⁴Nıngi qalie, nami nıngi nañu qaji oliv aqa dani soqneb. Sonabqa Qotei na nıngi dena ginğengosiq joqsi bosiq nam oliv qure qaji aqa qoboq di betertnjeji. Nam oliv qure qaji di nunngo nam utru tıntıñ sai. Deqa iga bole qalieonum, bunuqna Qotei na nam oliv qure qaji aqa segi dani nangi olo joqsim bosim nanngo segi limeq di betertnjrqas.

Qotei a tamo ungasari kalil nangi qa are boleiyosim elenqajqa are koba unu

²⁵O ijo was kalil, nıngi diqoqnsib endegsib maraib, "Iga powo koba ti unum." Nıngi degaib. E uli anjam bei mernğwai. Israel gargekoba nanngo areqalo getenjnrejumu. Nangi degsib soqñib sawa bei bei qaji tamo ungasari Qotei na nami giltnjrej nangi di kalil elenjekritosim kereamqa bati deqa a na Israel nanngo areqalo olo waqtetnjrqas. ²⁶Gam dena Qotei na Israel kalil nangi elenqas. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenğrenyeb unu, "Aqaryaingo Tamo Koba a Jerusalem dena tigelosim bosim Jekop aqa moma kalil nangi are bulyetnjrim nangi ijo anjam gotranjyqajqa kumbra di olo uratqab. ²⁷Yimqa bati deqa e nangi koba na anjam qosisiy dena nanngo une kalil kobotetnjrqai." Qotei aqa anjam nami degsib nenğrenyeb. ²⁸Israel nangi Yesus aqa anjam bole qoreiyeqnub deqa nangi Qotei ti jeu atoqnsib unub. Deqa Qotei na nangi kamba uratnjroqnsiq olo nıngi sawa bei bei qaji tamo ungasari elenjeqnu. Nami Qotei na Israel nangi giltnjrsiqa qalalañainjrej. A nanngo moma utru nangi qa are qalsiq kumbra degyej. ²⁹Iga qalie, Qotei a tamo ungasari nangi metnjrsim ingi bole bole enjrqas di a bunuqna aqa kumbra di olo uratqa keresai.

³⁰O sawa bei bei qaji nıngi nami Qotei aqa anjam gotranjyoqneb. Ariya bini Israel nangi kamba Qotei aqa anjam gotranjyeqnu. Gam dena Qotei a olo nıngi qa duleqnu. ³¹Od, Israel nangi Qotei aqa anjam gotranjyeqnu deqa Qotei a nıngi qa duleqnu. Gam dena bunuqna Qotei a Israel nangi qa kamba dego olo dulqas. ³²Qotei na iga kalil aqa anjam gotranjyqajqa kumbraq di breigonaqa iga tonto talq di sobulem. Qotei a degyej. Di kiyayqa? A iga kalil qa olo dulqajqa deqa.

Iga Qotei aqa nam soqtoqnqom

³³O ijo was, Qotei aqa areqalo ti powo ti kalil tulan bolequja. Di tulan guma koba dego. Deqa iga na Qotei aqa areqalo ti powo ti di aqa utru geregere ubtosim marqa keresai. Aqa kumbra kalil dego iga dauryosim itqa keresai. ³⁴Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenğrenyeb unu, "Tamo yai a Qotei aqa areqalo qalieqa kere? Osim a gam osoryqa kere? ³⁵Tamo yai na Qotei ingi bei yqas? Yosim Qotei na kamba olo yqajqa minjqas? Tamo dego bei sosai." ³⁶O ijo was nıngi quiy. Qotei a ingi ingi kalil ateleneji. A ingi ingi kalil qa utru. Ingi ingi kalil di aqa segi. Deqa iga bati gaigai aqa nam soqtoqnqom. Bole.

12

Ninggi nungo jejamu osib Qotei atraiyiy

¹ O ijo was kalil, Qotei a iga qa dulej deqa e ningi singila na endegsi mernjgwei. Ningi nungo segi jejamu nambile unu qaji di osib Qotei atraiyiy. Ningi Qotei aqa segi tamo ungasari bole unub deqa ningi kumbra Qotei a tulan areareteqnu qaji di yoqniy. Ningi degyqab di ningi Qotei qa bole louoqncab. ² Ningi mandam tamo nango kumbra dauryosib walwelaib. Qotei a areqalo bunuj engimqa ningi tamo bunuj sosib dena ningi Qotei aqa areqalo gegerere qalieoyi. Qotei aqa areqalo agiende. Ningi kumbra bole ti kumbra Qotei a tulan areareteqnu qaji de ti kumbra tulan bolequja de ti keretosib dauryoqniy.

Wau segi segi Qotei na ningi engej qaji di yoqniy

³ Qotei a e qa are boleiyonaq wau ebej deqa e ningi segi segi endegsi mernjgwei. Ningi nungo segi ñam soqtaib. Osib nungo was qudei nanngi bunjirqa are qalaib. Ningi areqalo bole ti sosib nungo kumbra gegerere tenemtoqniy. Qotei na ningi segi segi singila engej deqa ningi singila di osib Qotei qa nungo areqalo singilatosis wauoqniy. ⁴ Ningi qalie, iga kalil jejamu qujai. Gago jejamu miligiq di ban ti singa ti ñamdamu ti dabkala ti unub. Nanngi kalil wau qujai yosaieqnu. Nanngi wau segi segi yeqnu. ⁵ Dego kere iga tamo ungasari gargekoba unum. Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai. Deqa iga segi segi kalil jejamu qujaiq di turtejnum.

⁶ Qotei a iga qa are boleiyonaq singila segi segi egej. A na tamo qudei nanngi singila enjrej deqa nanngi a qa nanngo areqalo singilatoqnsib aqa medabu osib anjam palontoqnebe. ⁷ A na tamo qudei nanngi singila enjrej deqa nanngi nanngo Kristen was nanngi aqaryainjroqnebe. A na tamo qudei nanngi singila enjrej deqa nanngi aqa anjam plaltoqnebe. ⁸ A na tamo qudei nanngi singila enjrej deqa nanngi nanngo Kristen was nanngi singilatnjroqnebe. A na tamo qudei nanngi singila enjrej deqa nanngi silali ingi ingi jeiyiqnsib tamo ungasari ingi qa truqueqnu qaji nanngi enjroqnebe. A na tamo qudei nanngi singila enjrej deqa nanngi aqa wau gegerere taqatoqnebe. A na tamo qudei nanngi singila enjrej deqa nanngi arebolebole na tamo ungasari nanngi qa duloqnebe.

Ninggi na nungo Kristen was nanngi bole qalaqalainjroqniy

⁹ O ijo was ningi na tamo ungasari nanngi bole qalaqalainjroqniy. Ningi gisan na nanngi qalaqalainjraib. Ningi kumbra uge kalil torei uratekritisib kumbra bole segi beteryosib yoqniy. ¹⁰ Ningi gaigai Qotei aqa segi tamo ungasari nanngi nungo was tintinj edegosib nanngi qalaqalainjroqniy. Ningi nungo segi ñam tentoqnsib Kristen was nanngo ñam olo soqtoqniy. ¹¹ Ningi gaigai singila na Qotei aqa wau ojoqniy. Qotei aqa Mondor a nungoq aiyooqnsim are tigeltetngooqnm ningi Tamo Koba aqa wau ojajajqa tulan singilaoqniy. ¹² Mondonj Qotei na ningi lanj qureq osi oqwas. Ningi deq oqwayja tarinjooqnsib areboleboleingooqnebe. Osib gulbe nungoq boqnmqna ningi singila na tigeloqnsib qoboiyoqniy. Osib gaigai Qotei pailyoqniy.

¹³ Qotei aqa segi tamo ungasari qudei nanngi ingi ingi qa truquoqnbqa ningi na nanngi aqaryainjroqniy. Tamo lanaj nanngi dego nungo meq boqnbqa nanngi oqnsib gegerereinjroqniy.

¹⁴ Tamo qudei na ningi ugeugeingibqa di ungun, ningi kamba olo Qotei na nanngi aqaryainjroqna marsib pailyoqniy. Qotei na nanngi ugetnjraqajqa deqa pailyaib. ¹⁵ Kristen was qudei nanngi areboleboleinjrimqa ningi nanngi koba na areboleboleingeme. Kristen was qudei nanngi akamoqnbqa ningi nanngi koba na akamoiy. ¹⁶ Ningi segi segi kalil areqalo qujaitosis soqniy. Ningi nungo segi ñam soqtqa are qalaib. Ningi tamo ñam saiqojj nanngi koba na laqniy. Ningi diqooqnsib endegsis maraib, "Iga powo koba ti unum." Ningi degaib.

¹⁷ Tamo qudei na ningi kumbra uge engibqa ningi na kamba nanngi kumbra uge enjraib. Ningi tamo kalil nanngo ñamgalaq di kumbra bole segi yoqniy.

¹⁸ Ningi njirin ti qoto ti uratiy. Gam soqnmqna ningi gaigai tamo ungasari kalil nanngi koba na are qujaitosis lawo na soqniy. ¹⁹ O ijo was bole, tamo qudei na ningi gulbe engibqa ningi na kamba nanngi gulbe enjraib. Uratosib nanngi Qotei aqa banq di atibqa a segi nanngi qa njirinosis gulbe enjraqas. Agi Tamo Koba aqa anjam bei nami endegsis nengrenyeb unu, "Une kambatqajqa wau di ijo segi wau. E segi na tamo nanngo une qa nanngi kambatnjraqai. ²⁰ Deqa ino jeu tamo bei a mamymqna ni a gereiyosim ingi anaiye. A ya qaryimqa dego gereiyosim ya anaiye. Ni a degyimqa a aqa kumbra uge qa are qalsim jemaiyqas." ²¹ O ijo was, Qotei aqa anjam degsi unu deqa e ningi segi segi endegsi mernjgwei. Kumbra uge bei na ni ojqa laqnm ni segi singilaoqnsim kumbra bole dauryosim dena ni kumbra uge bunjyosim gotranjqam.

13

Ningi sawa taqato qaji mandor nanngo sorgomq di soqniy

¹ Ningi kalil sawa taqato qaji mandor nanngo sorgomq di geregere soqniy. Iga qalie, mandor nanngi lanja wauosai. Qotei a segi na nanngi wau enjreqlaqa nanngi sawa taqateqnuq. Qotei a segi na nanngi atelenej unub. ² Deqa tamo nanngi mandor nanngo anjam gotranjyqab di nanngi Qotei aqa anjam dego gotranjyonub. Tamo nanngi degyqab di nanngi awai uge oqab. ³ Mandor nanngi wau ojeqnuq di tamo kumbra uge uge yeqnuq qaji nanngi ula enjrqajqa deqa wauoqnuq. Mandor nanngi na tamo kumbra bole bole yeqnuq qaji nanngi ula enjrqajqa deqa wauosai. Deqa ningi kumbra bole bole yoqniy. Ningi degyqab di ningi mandor nanngi qa ulaqasai. Nanngi na nunngo ñam soqtetngwab. ⁴ Mandor nanngi Qotei aqa wau tamo bul unub. Nanngo wau qujai agi nanngi na ningi aqaryainjoqnsib geregereingeqnuq. Ariya ningi kumbra uge uge yoqnuqab di ningi nanngi qa ulaqab. Ningi qalie, mandor nanngi sebru ojejunub. Nanngi sebru lanja ojosai. Nanngi Qotei aqa wau tamo bul unub deqa nanngi sebru dena tamo ungasari kumbra uge uge yeqnuq qaji nanngi awai uge enjreqlaqa. ⁵ Deqa iga mandor nanngo sorgomq di geregere sqom. Iga awai uge oqa uratosim deqa nanngo anjam dauryqom. Deqa segi sai. Iga gago are miligiq di qalieonum, kumbra di bole. Osim deqa ti iga mandor nanngo anjam dauryqom.

⁶ Utru deqa ningi takis waiyeqnuq. Mandor nanngi Qotei aqa wau tamo bul unub deqa nanngi gaigai singila na wau taqateqnuq. ⁷ Deqa ningi na mandor nanngo ingi ingi olo enjroqniy. Osim takis o qaji tamo nanngo banq di takis atoqniy. Od, ningi tamo kokba kalil nanngo sorgomq di geregere sosibqa nanngo anjam quoqnsib kumbra bole bole osornjroqniy. Osim nanngo ñam soqtoqniy.

Ningi qalaqalaiyo kumbra dauryoqniy

⁸ Ningi was bei aqa ingi ingi qudei ejunub di nunngoq di sokobaiyaiq. A qa kamba olo yiy. Ariya kumbra bole bei nunngoq di gaigai soqneme. Kumbra agiende. Ningi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy. Tamo a qalaqalaiyo kumbra dauryqas di a dal anjam kalil dego keretosim dauryekritqas. ⁹ Iga qalie, dal anjam a endegsi marqo, "Ningi tamo bei qalsib moiyoitaib. Ningi bajinjaib. Ningi was bei aqa ingi ingi qa mamaulngaiq. Ningi was bei aqa unja jejamu ojetaib." Anjam bei dego unu. Anjam agiende, "Ni ino segi jejamu gereiyeqnuq dego kere ni ino was nanngi degsim geregereinjroqne." O ijo was, anjam qujai dena dal anjam kalil kabutejunu. ¹⁰ Tamo bei na tamo bei qalaqalaiyqas di a na tamo di kumbra uge bei yqa keresai. Deqa a qalaqalaiyo kumbra dauryqas di a dal anjam kalil dego keretosim dauryekritqas.

Ningi kumbra bole dauryosib walweloqniy

¹¹ Ningi kumbra degyoqniy. Bati iga bini unum qaji endi ningi qalie. Ningi njeio qa kumbra uratosib tigelqajqa bati agi brantqo. Ningi qalie, Qotei na iga elenqajqa bati isaq yala sonaqa iga Kristus qa gago areqalo singilatam. Ariya bini Qotei na iga elenqajqa bati jojomqo. ¹² Qolo koboeqnaqa sawa suwanqa laqnu. Deqa iga amburu qaji kumbra kalil uratosim suwan qaji kumbraq di sosim qoto qa gara bul jugwom. ¹³ Tamo a qanam walweleqnuq dego kere iga kumbra bole tintinj na walweloqnuq. Deqa iga diqoqnsim alankobaoqnsim ya uge uyoqnsim nanarioqnasai. Iga sambala kumbra dego yoqnuqajqa are pruggoqnm kumbra uge jigat yoqnuqasai. Iga lanja lanja njirioqnsim tamo qudei nanngi qa are ugeigoqnuqasai. ¹⁴ Ningi Tamo Koba Yesus Kristus beteryosib a gara bul jigsib soqniy. Sosib deqa ningi nunngo segi jejamu qa areqalo namij dauryoqnaib.

14

Ningi nunngo Kristen was nanngi peginjraib

¹ Tamo ungasari qudei Yesus qa nanngo areqalo singilateqnuq qaji nanngo areqalo di kiñala singilaosai unu. Deqa ningi nanngo kumbra pegiyosib uge qa minjraib. Osim nanngi koba na anjam na qotaib. Ningi nanngi osib gereinjriy. ² Nanngo areqalo kiñala singilaosai unu deqa nanngi damu uyosaieqnuq. Kalil getenteqnuq. Ariya tamo ungasari qudei Yesus qa nanngo areqalo singilateqnuq qaji nanngi qalie, nanngi ingi kalil uyqa kere. Osim nanngi ingi kalil uyeqnuq. Nanngi ingi bei getentosaieqnuq. ³ Deqa ningi quiy. Tamo ungasari ingi kalil uyeqnuq qaji nanngi na olo tamo ungasari damu getenteqnuq qaji nanngi uge qa minjraib. Tamo ungasari damu getenteqnuq qaji nanngi na kamba dego tamo ungasari ingi kalil uyeqnuq qaji nanngi uge qa minjraib. Qotei na nanngi kalil elenjej. ⁴ Ni tamo kiyero deqa ni tamo bei aqa kanqal tamo a uge qa minjqam? A wau bole yqas kiyo aqa wau ulonqas kiyo di aqa wau qa gate a segi na pegiyqas. E are qalonum, kanqal tamo di a wau bole yqa kere. Tamo Koba Qotei na a singila yimqa a wau bole yqas.

⁵ Tamo bei a endegsi are qalqas, “Bati qudei yori bati kokba. Bati qudei bati lanaj.” Ariya tamo bei a marqas, “Sai. Bati kalil kerekere unub.” O ijo was, ningi segi segi nunqo areqalo geregere tenemtosib areqalo bole ti soqniy. ⁶ Tamo qudei nanqi yori bati kokba uneqnuq di nanqi Tamo Koba a qa are qaloqnsib deqa uneqnuq. Tamo qudei nanqi inji kalil uyeqnuq di nanqi Tamo Koba a qa are qaloqnsib deqa uyeqnuq. Nanqi inji uyqa oqnsib Qotei pailyoqnsib uyeqnuq. Tamo qudei nanqi inji qudei getenteqnuq. Di nanqi Tamo Koba a qa are qaloqnsib deqa getenteqnuq. Nanqi inji getentqa oqnsib Qotei pailyoqnsib getenteqnuq.

⁷ Iga qalie, tamo bei a endegsi marqa keresai, “Ijo nambile di ijo segi nambile. E segi na taqatejunum. E moiqai di e segi na marsiy moiqai.” A degsi marqa keresai. ⁸ Iga nambile sqom di iga Tamo Koba a qa are qalsim nambile sqom. Iga moiqom di iga Tamo Koba a qa are qalsim moiqom. Deqa iga nambile sqom kiyo iga moiqom kiyo di iga Tamo Koba aqa segi tamo unqasari sqom. ⁹ Kristus a dego moisiq olo nambile osiq subq na tigelej. Deqa a tamo nambile so qaji nanqi ti tamo moreno qaji nanqi ti nanqo Tamo Koba gaigai sqas.

¹⁰ Ningi kiyayaqqa nunqo Kristen was nanqo kumbra pegiyooqnsib uge qa minjreqnuq? Osib nanqi misilinjreqnuq? Ningi qalie, mondon iga kalil Qotei aqa ulatamuq di tigelamqa a na iga pegigwas. ¹¹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “E segi Tamo Koba. E nambile gaigai unum. Mondon tamo unqasari kalil nanqi ijoq bosib ijo areq di singa pulutosib nanqo medabu qujaitosib merbqab, ‘Ni segi Qotei.’” ¹² Qotei aqa anjam degsi unu deqa iga qalieonum, diyo bati qa iga segi segi kalil Qotei aqa ulatamuq di tigelosim gago kumbra kalil babtosis minjnam a quqwas.

Ningi nunqo Kristen was nanqi kumbra ugeq breinjraib

¹³ Deqa iga gago Kristen was nanqi uge qa minjrqasai. Osim nanqi uneq breinjrqasai. ¹⁴ Tamo Koba Yesus na e powo ebej deqa e qalieonum, inji inji kalil Qotei na gereiyelenej qaji di jiga bei saiqoji. Ariya Kristen was bei a endegsi are qalqas, “Ingi di jigat.” A degsi are qalsim deqa a inji di getentqas. ¹⁵ Ariya a inji di getentimqa ningi olo inji di uyib nunqsimqa a are gulbeyiqas. Nunqo kumbra dena ningi qalaqalayiyo kumbra uratosib nunqo Kristen was aqa are gulbetetqab. Kristus a nunqo was di qalaqalayiyoq moiyej deqa ningi nunqo inji uyo qa osib a ugeugeiyai. ¹⁶ Ningi mareqnuq, “Iga inji di uyqom di kumbra bole.” Di ningi kere mareqnuq. Ariya nunqo kumbra bole di Kristen was qudei nanqi unsib olo uge qa marqab di keresai. Deqa unqum, ningi inji di uyaib. ¹⁷ Mondon Bole na aqaryaimqa iga kumbra bole ti lawo kumbra ti arebolebole ti sqom gam dena Qotei a gago Mandor Koba sosim iga taqatqwas. Iga inji ti ya ti uyoqnoqom gam dena sai. ¹⁸ Tamo nanqi ijo anjam deqa are qalsib Kristus aqa wau ojqab di Qotei a nanqi qa tulan arearetotqas. Amqa tamo unqasari kalil nanqi na nanqi unjrsib marqab, “Nanqi tamo bole.”

¹⁹ Deqa iga kalil lawo na sosim gago Kristen was nanqi singilatnjroqnoqom. ²⁰ Ningi inji uyo na Qotei aqa wau ugetaib. Bole, ningi inji kalil uyqa kere. Ariya ningi inji bei uysib dena nunqo Kristen was bei uneq waiyqab di kumbra uge. ²¹ Ningi damu ti wain ti uysibqa kiyo kumbra bei ysisbqa kiyo dena nunqo was bei uneq waiyqab di kumbra uge. Deqa ningi kumbra di uratij. ²² Ningi Qotei qa nunqo areqalo singilateqnuq deqa ningi qalie, ningi inji kalil uyqa kere. Ariya nunqo qalie di nunqo are miligiq di ulitib soqnem. Yim Qotei a segi unqas. Ningi inji bei uyqa marsib are gulbeyngwasai di ningi arebolebole na uyiy. ²³ Ariya nunqo ambleq di tamo bei a inji bei uyqa osim are gulbeyim uyqas di a une ti sqas. A Qotei qa aqa areqalo singilateqnuq ariya a inji di uyqa osim are gulbeyim uyqas di a une atqas.

15

Ningi Kristus aqa kumbra dauryoqniy

¹ Tamo unqasari qudei Yesus qa nanqo areqalo singilateqnuq qaji nanqo areqalo di kiñala singilaosai unu. Deqa iga singila ti unum qaji iga na nanqi aqaryainjroqnsim nanqo gulbe qoboyetnjroqnoqom. Iga gago segi jejamu aqaryaiyqajqa are qalqasai. ² Iga gago Kristen was nanqi aqaryainjroqnsim singilatnjroqnoqom. ³ Iga qalie, Kristus a dego aqa segi jejamu aqaryaiyosaiqneq. A nami endegsi Qotei pailyej, “O Abu, tamo qudei ni qa anjam uge mareqnuq qaji nanqi e qa dego anjam uge mareqnuq.” Qotei aqa anjam di agi nengrenq di unu. ⁴ Qotei aqa anjam kalil nami nengrenyeb qaji di iga Qotei aqa gam osorgwajqa deqa osib nengrenyeb. Anjam dena gago are singilatetgim iga singila na tigelosim Qotei na mondon iga elenqajqa deqa tarijooqnsim sqom. Utru deqa nengrenyeb. ⁵ Qotei a segi na gago are singilatetgoqnsiq aqaryaiqeqnaqa iga singila na tigeleqnum. Deqa a na marimqa ningi kalil koba na Kristus Yesus aqa kumbra dauryosib areqalo qujaitosib soqniy. ⁶ Sosib ningi kalil medabu qujaitoqnsib gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei aqa ñam soqtoqniy.

Kristus na Juda nanqi ti sawa bei bei qaji nanqi ti aqaryainjrej

⁷ Kristus a ningi qa areboleboleiyonaq ningi gereingej dego kere ningi nungo Kristen was nangi qa areboleboleingim gereinjroqniy. Yim nungo kumbra dena ningi Qotei aqa ñam tulaj soqtoqniy. ⁸ E endegsi marqai. Kristus a Juda nangi qa are qalsiq wauoqnej. Qotei aqa anjam kalil bole. A nami Juda nanjo moma utru nangi ingi bole bole enjrqqa marej. Anjam di singilatqajqa deqa Kristus a wauoqnej. ⁹ Kristus a sawa bei bei qaji nangi qa dego wauoqnej. Qotei a nangi qa dulej aqa kumbra di nangi qaliesib aqa ñam soqtqajqa deqa Kristus a wauoqnej. Agi Kristus aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, "E sawa bei bei qaji nanjo ambleq di ino ñam soqtoqnaqi. E ino ñam soqtqa oqnsiy ni qa louoqnaqi."

¹⁰ Anjam bei dego unu, "O sawa bei bei qaji ningi ti Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nangi ti koba na areboleboleingim soqniy." ¹¹ Anjam bei dego unu, "O sawa bei bei qaji kalil, ningi Tamo Koba aqa ñam soqtoqniy. Od, ningi kalil aqa ñam soqtoqniy."

¹² Aisaia a dego Qotei aqa medabu osiqa anjam bei endegsi marej, "Mondor Devit aqa abu Jesi aqa moma nanjoq dena mandor kobaqaja bei brantqas. Brantosim a na sawa bei bei qaji kalil nangi taqatnjroqnaqas. Nangi a bosim boletnjrqajqa deqa are qalsib tarinjoqnsib sqab."

¹³ O ijo was, Qotei a nami iga ingi bole bole egwajqa marej deqa iga tarinjoqnsim unum. Ningi Qotei qa nungo areqalo singilateqnaq deqa a na ningi tulaj keretngimqa ningi arebolebole ti are lawo na ti soqniy. Amqa Mondor Bole na ningi singilatngimqa ningi ingi bole bole Qotei a nami engwa marej qaji deqa tarinjoqnsib soqniy.

Pol a Qotei aqa wau ojoqnej deqa a tulaj areboleboleiyonaq

¹⁴ O ijo was kalil, ijo are miligiq di e qalionum, ningi kumbra bole gaigai yeqnaq. Ningi powo koba ti unub deqa ningi Qotei aqa tamo ungasari nangi gam bole osornjreqnub. ¹⁵ Qotei a e qa are boleiyonaq wau ebej deqa e anjam singila endi nenngrenyosim nunjoq qarinyonum. Ningi ijo anjam endeqa are walngaim deqa e nenngrenyonum. ¹⁶ E Kristus Yesus aqa wau tamo unum deqa e sawa bei bei qaji nanjo ambleq di wauoqnsim Qotei aqa anjam bole nangi minjre minjre laqnum. E nangi joqsiy Qotei aqa ulatamuq di atrainjrobilitqa Qotei a nangi qa tulaj areboleboleiyqajqa deqa e wauoqnum. Mondor Bole na nangi singilatnjrimqa nangi Qotei aqa segi kumbra boleq di sosib dauryqajqa deqa ti e nangi qa wauoqnum.

¹⁷ Aqo Kristus Yesus wo ombla wauoqnum deqa e Qotei aqa wau yqajqa tulaj areboleboleibeqnu. ¹⁸⁻¹⁹ Kristus a nami ijo medabu na ti ijo ban na ti wau yoqnej. Wau deqa segi e ningi saingwai. E wau bei qa ningi saingwasai. Kristus na e singila ebeqnaqa e manwa gargekoba yoqnem. Qotei aqa Mondor na dego e singilatbeqnaqa e wauoqnem. Kristus a kumbra kalil di yoqnej. Di kiyaya? A na sawa bei bei qaji nanjo are tigeltetnjrimqa nangi Qotei aqa anjam dauryqajqa deqa. E Jerusalem dia wau utru atsim Kristus aqa anjam bole mare mare laqnsim gilsim torei Ilirikum sawaq di dntem. ²⁰ E are qalem, e na tamo ungasari Kristus aqa ñam qaliesai qaji nanjo sawaq di Qotei aqa anjam bole palontognaqi. Tal ai utru tamo bei na tigeltej qaji gogeq di e olo tal atqasai. E degsi are qalem. ²¹ Agi Qotei aqa anjam bei endegsi nenngrenq di unu, "Tamo ungasari Kristus aqa ñam nami quosai qaji nangi a unqab. Tamo ungasari aqa anjam nami quosai qaji nangi qusib a qa poinjrqas."

Pol a Rom Kristen nangi unjrsim dena Spen sawaq gilqas

²² O ijo was, e Qotei aqa wau di ojeqnum deqa e nunjoq bqajqa gam getenjejunu. Deqa e nunjoq bqaja yeqnam keresaiibeqnu. ²³ Wausau gargekoba e ningi nungwajqa are qaloqnem. Ariya bini e sawa endia wau bei saiqoji. ²⁴ Deqa e Spen sawaq gilqa osiy e mati nunjoq bosiy nungsiy ningi ti koba na sokiñalayitqa ningi ingi ingi qa aqaryabibqa e Spen sawaq gilqai.

²⁵ Ariya e mati Jerusalem aisiy dia Juda Kristen nangi unjrsiy aqaryainjrqai. Nangi Qotei aqa segi tamo ungasari unub. ²⁶ Nangi qudei ingi ingi qa truqueqnaq deqa Kristen was Masedonia sawa ti Akaia sawa ti di unub qaji nangi na nangi aqaryainjrqqa marsib silali koroiyeb unu. ²⁷ Nangi nanjo segi areqalo na silali di koroiyeb. Juda Kristen nangi na nangi Qotei aqa anjam qa aqaryainjreqnub deqa nangi na kamba olo Juda Kristen nangi jejamu qa ingi ingi qa aqaryainjreqnub. Nanjo wau bole agide.

²⁸ Deqa e mati silali koroiyqajqa wau di kobotosiy silali di Jerusalem osiy aisiy bunuqna e Spen sawaq gilqa osiy e nunjoq bosiy nungwai. ²⁹ E qalionum. E nunjoq bqai di e Kristus aqa kumbra bole kalil ijoq di maqejunu qaji di osi bosiy ningi osornngitqa dena ningi singilaqab.

³⁰ O ijo was ningi gago Tamo Koba Yesus Kristus a qa ti qalaqalaiyo kumbra Mondor na iga osorgeqnu qaji deqa ti are qalsibqa e koba na Qotei pailyqajqa waukobaoqnaqom. Od, ningi e qa Qotei pailyoqniy. ³¹ Yim Qotei na e aqaryabosim anjam gotranjo tamo Judia

sawaq di unub qaji nanngo banq dena e olo oqas. E Qotei aqa segi tamo ungasari Jerusalem di unub qaji nanngi qa silali koroiyeqnum. Ningi Qotei pailyibqa a na nanngo are tigeltetnjrimqa nanngi ijo wau deqa tulan areboleboleinjrqas. ³² Qotei na marim e nunngoq bosiy nunngsiy dena e areboleboleibqas. Osiy ningi koba na aqaratosim dena e singila oqai.

³³ Qotei a are lawo qa utru. A ningi kalil koba na soqnebe. Bole.

16

Pol a kaiye anjam Rom Kristen nanngoq qarinyej

¹ Ningi gago jaja Fibi osib gereiyooqniy. A na Kristen tamo ungasari Senkria qureq di unub qaji nanngi qa waukobaeqnu. ² Ningi Tamo Koba a qa are qalsib Fibi qalaqalaiyoqniy. Ningi Qotei aqa segi tamo ungasari unub deqa ningi kumbra bole dauryosib Fibi qalaqalaiyoqniy. Fibi a gulbe ti soqnimqa kiyo inji bei qa truquamqa kiyo ningi na aqaryaiyiy. A nami tamo ungasari gargekoba nanngi aqaryainjroqnsiq e dego aqaryaiiboqnej. Deqa ningi a urataib. A kamba dego aqaryaiyiy.

³ Ningi na ijo kaiye anjam endi osib Prisila Akwila wo nanngi aiyel minjriy. Nanngi aiyel e koba na Kristus Yesus aqa wau ojeqnum. ⁴ Nami jeu tamo nanngi na e lubqa laq nab nanngi aiyel moiqa ulaosai. Nanngi e aqaryaibeb. Deqa e nanngi aiyel minjreqnum, "Keretonub." E segi sai. Kristen tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanngi dego nanngi aiyel minjreqnub, "Keretonub." ⁵ Ariya ningi na ijo kaiye anjam endi osib Kristen tamo ungasari kalil Prisila Akwila wo nanngo talq di loueqnub qaji nanngi dego minjriy.

Osib Epainetus dego ijo kaiye anjam endi minjiy. E a tulan qalaqalaiyeqnum. A Esia sawa qaji. Tamo kalil Esia sawaq di unub qaji nanngi are bulyosaisonabqa Epainetus a namoqna are bulyosiq Kristus qa aqa areqalo singilatej.

⁶ Ningi na ijo kaiye anjam endi osib Maria dego minjiy. A ningi aqaryainjgwa maroqnsiq waukobaoqnej.

⁷ Ningi na ijo kaiye anjam endi osib Andronikus Junias wo nanngi aiyel dego minjriy. Nanngi aiyel ijo len nanngi. Jeu tamo nanngi na nanngi aiyel e ombala ojelenosib tonto talq di breigonab soqnem. Qotei na nanngi aiyel wau enjrej deqa nanngi aqa anjam mare mare laq nub. Deqa nanngi aiyel dego ñam ti. E are bulyosaisonam nanngi aiyel namoqna are bulyosib Kristus qa nanngo areqalo singilateb.

⁸ Ariya ningi ijo kaiye anjam endi Ampliatus dego minjiy. E Tamo Koba aqa ñam na a tulan qalaqalaiyeqnum.

⁹ Ningi Urbanus dego ijo kaiye anjam endi minjiy. A iga ti koba na Kristus aqa wau ojeqnum. Ningi Stakis dego ijo kaiye anjam endi minjiy. E a tulan qalaqalaiyeqnum.

¹⁰ Ningi Apeles dego ijo kaiye anjam endi minjiy. Iga qalieonum, a bole Kristus dauryeqnu.

Ningi ijo kaiye anjam endi osib Aristobulus aqa tal qujai nanngi ti dego minjriy.

¹¹ Osib Herodion a dego ijo kaiye anjam endi minjiy. A ijo len.

Ningi ijo kaiye anjam endi osib Narsisus aqa tal qujai nanngi ti dego minjriy. Nanngi Tamo Koba aqa tamo bole unub.

¹² Ningi Trifina Trifosa wo nanngi aiyel dego ijo kaiye anjam endi minjriy. Nanngi aiyel Tamo Koba a qa waukobaeqnub.

Ningi ijo kaiye anjam endi osib Persis dego minjiy. E a tulan qalaqalaiyeqnum. A Tamo Koba aqa wau singila na ojeqnu.

¹³ Ningi ijo kaiye anjam endi Rufus dego minjiy. A tamo bolequja sosiq Tamo Koba dauryeqnu. Ningi aqa ai dego ijo kaiye anjam endi minjiy. A ijo ai bul.

¹⁴ Ningi ijo kaiye anjam endi osib Asinkritis, Flegon, Hermes, Patrobas, Hermas nanngi minjriy. Osib Kristen was kalil nanngi koba na unub qaji nanngi dego minjriy.

¹⁵ Osib Filologus Julia wo nanngi aiyel dego ijo kaiye anjam endi minjriy. Ningi na ijo kaiye anjam endi osib Nereus na aqa jaja na Olimp as na ariya Qotei aqa tamo ungasari kalil nanngi koba na unub qaji nanngi ti minjriy.

¹⁶ Ningi na nunngo Kristen was kalil nanngi segi segi kundoqnjriy. Kumbra di agi Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanngi yeqnub.

Kristus aqa tamo ungasari qure qure kalilq di unub qaji nanngi na dego ningi kaiyeingonub.

Tamo qudei na Kristen nanngi potoiyeltnjreqnub

¹⁷ O ijo was, nunngo ambleq di tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam ningi nami qu sib dauryeb qaji di gotranjyoqnsib olo bubulyeqnub. Osib Kristen nanngi potoiyeltnjroqnsib uneq breinjreqnub. Deqa e ningi singila na endegsi merngwai. Ningi tamo deqaji nanngi qa geregere ñam atoqnsib nanngi qoreinjriy. ¹⁸ Tamo deqaji nanngi gago Tamo Koba Kristus aqa wau ojosaieqnub. Nanngi nanngo segi jejamu qa kumbra qa are qaloqnsib dauryeqnub. Osib tamo ungasari nanngi walawalainjroqnsib gisa gisanjroqnsib nanngi nanaritnjreqnub. Tamo

uŋgasari nanŋi di kumbra bole ti kumbra uge ti geregere pegiyosaieqnu. ¹⁹ O ijo was, e ninŋi qa tulaŋ areboleboleibeqnu. Di kiyaaqa? Ninŋi Qotei aqa anjam geregere dauryeqnab tamo uŋgasari kalil nanŋi deqa queqnu. Ariya e ninŋi endegsi mernŋwai. Ninŋi kumbra bole yqajqa geregere poiŋgoqnim kumbra uge yqajqa nanariosib soqniy. ²⁰ Qotei a are lawo qa utru. Sokiŋala a na Satan ojsim osi bosim nuŋgo sinŋaq di atim ninŋi na sosqab.

Gago Tamo Koba Yesus a ninŋi qa are boleiyeme.

Tamo qudei na kaiye anjam Rom Kristen nanŋoq qarinyeb

²¹ Timoti a e ombla wauo qaji. A na ninŋi kaiyeiŋwo. Lusius na Jeson na Sosipater na nanŋi qalub dego ninŋi kaiyeiŋonub. Nanŋi qalub ijo leŋ nanŋi.

²² Ijo ŋam Tertius. E Pol aqa medabuq na anjam kalil endi osim ijo segi ban na nenŋrenyonum. E dego Tamo Koba aqa ŋam na ninŋi kaiyeiŋonum.

²³ Gaius a dego ninŋi kaiyeiŋwo. A na e osiqa aqa segi talq di e gereibeqnu. Osiqa Kristen tamo uŋgasari kalil qure endia loueqnu qaji nanŋi dego gereinjreqnu.

Erastus Kwartus wo nanŋi aiyele dego ninŋi kaiyeiŋonub. Erastus a Korin qure nanŋo silali taqateqnu qaji tamo. Kwartus a gago Kristen was.

²⁴ Gago Tamo Koba Yesus Kristus a ninŋi kalil qa are boleiyeme. Bole.

Iga Qotei aqa ŋam soqtoqnom

²⁵ Yesus Kristus aqa anjam bole e mare mare laqnum qaji dena Qotei na ninŋi torei sinŋilatŋgwa kere. Tulaŋ nami Kristus aqa anjam bole di uliesoqnej. ²⁶ Ariya bini Qotei na anjam di boleq ateqnu. Qotei ŋambile gaigai unu qaji a marnaqa aqa medabu o qaji tamo nanŋi anjam di nenŋrenyonab soqnej. Sonaqa iga na olo osim tamo uŋgasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanŋi minjre minjre laqnum. Deqa nanŋi uli anjam di quoqnsib poiŋjreqnu. Qotei na anjam di boleq ateqnu. Di kiyaaqa? Tamo uŋgasari sawa bei beiq di unub qaji nanŋi anjam di qusib nanŋo areqaloq di sinŋilatosib dauryqajqa deqa. ²⁷ Qotei qujai di a powo koba ti unu. Deqa iga bati gaigai Yesus Kristus aqa wau na Qotei aqa ŋam soqtoqnom. Bole.

1 KORIN

Pol a Yesus aqa anjam mare mare laqnu

¹⁻² E Pol. Kristus Yesus na e qarinjbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Qotei aqa segi areqalo na e methosiq a wau di ebej. O ijo was kalil, aqo gago was Sostenes wo anjam endi nengrenyosim nungoq qarinyonum. Ningi Korin qureq di Qotei qa loueqnub qaji. Kristus Yesus na ningi elenjosiq a Qotei aqa segi kumbra boleq di atej. Qotei na ningi aqa segi tamo ungasari sqa marsiq a ningi giltnjej. Osiqa Kristen kalil qure qureq di gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam meteqnub qaji nanqi dego giltnjrej. Yesus a gago Tamo Koba. A Kristen kalil nanqo Tamo Koba. ³ Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanqi aiyel ningi qa are boleinjrimqa ningi lawo na soqniy.

Pol a Korin Kristen nanqi qa are qaloqnsiq Qotei binjyeqnu

⁴ Kristus Yesus aqa wau na Qotei a ningi qa are boleiyej. Deqa e bati gaigai ningi qa are qaloqnsim ijo Qotei binjyeqnum. ⁵⁻⁶ Kristus aqa anjam iga nami ningi merngoqnem qaji di nunqo are miligiq di singila na waueqnu. Ningi Kristus beteryejunub deqa Qotei na nunqo kumbra kalil qa ti nunqo anjam maro qa ti nunqo powo qa ti ningi tulan keretnjej. ⁷ Deqa ningi gago Tamo Koba Yesus Kristus a mondonj brantim unqajqa tariñoqnsib unub. Ningi Qotei aqa Mondor aqa singila ejunub deqa ningi singila bei qa truquosaieqnu. ⁸ Yesus Kristus a ningi gaigai singilatnjoqnimqa ningi singila na tigeloqnsib gilsib dino bati itqab. Yimqa gago Tamo Koba Yesus Kristus a lan qureq na brantim ningi Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoqi sqab. ⁹ Yesus Kristus a Qotei aqa Njiri. A gago Tamo Koba. Qotei na ningi metnjej deqa ningi Yesus beteryosib a ombla are quajatosib unub. Qotei a tamo bole unu deqa a ningi uratnjwasai.

Korin Kristen nanqi njirjoqnsib pupoeqnu

¹⁰ Ariya ijo was kalil, e gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam na ningi singila na endegsi mernjwai. Ningi kalil anjam qujai maroqniy. Ningi anjam bei bei qa njirjosib pupoleñaib. Ningi areqalo quajatosib koba na geregere soqniy. ¹¹ Tamo nanqi Kloe aqa talq di unub qaji nanqi na e endegsib merbonab quem, “Korin Kristen nanqi njirjoqnsib anjam na qoteqnu.” ¹² O ijo was kalil, ningi anjam na qoteqnu qaji nunqo utru agiende. Ningi qudei mareqnu, “E Pol dauryo qaji tamo.” Ningi qudei mareqnu, “E Apolos dauryo qaji tamo.” Ningi qudei mareqnu, “E Pita dauryo qaji tamo.” Ariya ningi qudei mareqnu, “E Kristus dauryo qaji tamo.” Ningi anjam na qoteqnu qaji nunqo utru agide. ¹³ Ningi kiyaga kumbra degyeqnu? Kristus a segi poelenjosiq tamo gargekobaej kiyo? E Pol e segi ningi qa ñamburbasq di moiym kiyo? Ningi ijo ñam na yanso eb kiyo? Di sai. ¹⁴ E nami nunqo ambleq di sosim e tamo qudei nanqi yansnjrosaiqnem. E ijo kumbra deqa are qaloqnsim Qotei binjyeqnum. Od, Krispus Gaius wo nanqi aiyel e na yansnjrem. ¹⁵ Deqa tamo bei a endegsi marqa keresai, “E Pol aqa ñam na yanso em.” ¹⁶ Bole, tamo nanqi Stefanus aqa talq di unub qaji nanqi dego e na yansnjrem. Ariya e tamo qudei nanqi dego yansnjrem kiyo di e poibosai. ¹⁷ Kristus na e tamo nanqi yansnjrqa marsiq e qarinjbosai. E aqa anjam bole palontqajqa osiq e qarinjbej. Deqa e mandam tamo nanqo powo na Kristus aqa anjam palontosaieqnu. E degyeqnum qamu Kristus a ñamburbasq di moiyej di a laña moiyej qamu.

Kristus a Qotei aqa singila ti powo ti unu

¹⁸ Tamo nanqi padalqa gamq di unub qaji nanqi mareqnu, “Kristus a ñamburbasq di moiyej anjam di nanari anjam.” Nanqi degsib mareqnu. Ariya iga Qotei na elenqnu qaji iga mareqnum, “Kristus a ñamburbasq di moiyej anjam di Qotei aqa singila ti unu.” ¹⁹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Powo tamo nanqo powo e na taqal atetnjrqi. Qalie tamo nango qalie dego e na kobotetnjrqi.” ²⁰ O ijo was kalil, powo tamo ti dal anjam qalie tamo ti nanqi qa iga kiyersi marqom? Iga endegsi marqom. Nanqi mandam qaji powo ejunub deqa Qotei na nanqi olo nanaritnjreqnu. Od, tamo nanqi anjam na qotqajqa arearetnjreqnu qaji nanqi di Qotei na olo nanaritnjreqnu.

²¹ Mandam tamo nanqo powo na nanqi Qotei qalieqa keresai. Qotei na aqa segi powo na gam getentetnjrej deqa nanqi a qa qalieqa keresai. Nanqi a qa qalieqajqa gam bei a na osornjrej. Gam agiende. Anjam iga palonteqnum qaji di tamo nanqi qusib Yesus qa nanqo areqalo singilatqab di Qotei na nanqi elenqas. Gam dena qujai nanqi Qotei qa qalieqab. Ariya tamo qudei nanqi anjam di quoqnsib mareqnu, “Di nanari anjam.” ²² Agi Juda nanqi Qotei aqa manwa laña unqajqa mareqnu. Grik nanqi mandam qaji powo oqajqa tulan singilaeqnu. ²³ Kristus a ñamburbasq di moiyej anjam di iga palonteqnsim laqnam Juda

nanği quoqnsib uge qa mareqñub. Grik nanği anjam di quoqnsib nanari qa mareqñub. ²⁴ Ariya tamo unğasari Qotei na metñjrej qaji di Juda ti nanği qalie, Kristus a Qotei aqa singila ti powo ti unu. ²⁵ Mandam tamo nanği mareqñub, “Anjam di nanari anjam.” Di sai. Anjam di Qotei aqa powo ti unu. Anjam dena mandam tamo nanço powo tulañ bunyejunu. Mandam tamo nanği mareqñub, “Anjam di singila saiçoji.” Di sai. Anjam di Qotei aqa singila ti unu. Singila dena mandam tamo nanço singila tulañ bunyejunu.

²⁶ O ijo was ninği are qaliy. Qotei na ninği metñgej bati deqa ninği gargekoba mandam qaji powo saiçoji soqñeb. Ninği gargekoba singila saiçoji soqñeb. Ninği gargekoba ñam saiçoji soqñeb. ²⁷ Tamo qudei nanği mandam qaji powo ejunub deqa nanği mareqñub, “Tamo Qotei na giltñjrej qaji nanği nanari tamo.” Yeğñab nanari tamo nanği dena olo mandam qaji tamo nanği di jemai enjreğñub. Tamo singila ti unub qaji nanği mareqñub, “Tamo Qotei na giltñjrej qaji nanği singila saiçoji unub.” Yeğñab tamo singila saiçoji nanği dena olo mandam qaji tamo nanği di jemai enjreğñub. ²⁸ Tamo ñam ti unub qaji nanği mareqñub, “Tamo Qotei na giltñjrej qaji nanği ñam saiçoji unub.” Yeğñab tamo ñam saiçoji nanği dena olo mandam qaji tamo nanği di ñam aguq atetñjreğñub. ²⁹ Deqa iga qalieonum, Qotei aqa ñamgalaq di tamo bei na aqa segi ñam soqtqa keresai. ³⁰ Qotei a segi na ninği Kristus Yesus aqa bañq di atej. Deqa Kristus aqa wau na iga Qotei aqa powo ejunum. Kristus aqa wau na iga tamo bole tintin unum. Aqa wau na iga Qotei aqa segi kumbra boleq di sosim walweleğñum. Aqa wau na Qotei a gago uneq na iga awaiğej deqa gago une na iga olo taqatgwa keresai. ³¹ Utru deqa iga gago segi ñam soqtqa keresai. Aği Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenğrenyeb unu, “Tamo bei a ñam bei soqtqa marsimqa a Tamo Koba aqa ñam segi soqteme.”

2

Korin Kristen nanği Yesus qa nanço areqalo singilateqñub

¹ O ijo was kalil, e nami nunçoq bosim Qotei aqa anjam palontoqñsim merñgoqñem bati deqa e mandam qaji powo na anjam palontosaioqñem. E anjam kokba laña laña palontosaioqñem. ² E endegi are qaloqñem. E nunço ambleq di sosiy Yesus Kristus aqa anjam segi merñgoqñqai. A ñamburbasq di moiyej anjam di segi ninği merñgoqñqai. E degsi are qaloqñem. ³ E nunço ambleq di soqñem bati deqa e singila saiçoji soqñem. Deqa e ulaugetoqñsim ginda gindañoqñem. ⁴ Anjam e palontoqñem qaji di e Qotei aqa Mondor aqa singila na palontoqñem. E mandam qaji powo na anjam palontit ninği qusib are bulyqajqa deqa are qalosaioqñem. ⁵ Deqa ninği Kristus qa nunço areqalo singilateb di mandam tamo nanço powo na sai. Di Qotei aqa singila na.

Qotei aqa Mondor na iga powo bole egeqñu

⁶ Bole, Kristen qudei nanği Qotei aqa kumbra dauryqajqa singila ti unub. Deqa iga nanği anjam minjreğñam nanği powo bole eqñub. Powo di mandam qaji powo sai. Tamo kokba padalqa gamq di unub qaji nanço powo sai dego. ⁷ Di Qotei aqa segi powo nami ulitesoqñej qaji. Powo di iga ubtoqñsim mareqñum. Powo di aqa utru agiende. Tulañ nami Qotei na iga lañ qureq oqwajqa gam gereiyetgej. ⁸ Powo di mandam qaji tamo kokba nanği poinjrosaiqñu. Nangi poinjrej qamu nanği na Tamo Koba lañ qureq di unu qaji a osib ñamburbasq di qamosai qamu. ⁹ Aği Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenğrenyeb unu, “Tamo nanço ñamdamu na lañ qure qa inği inği unosaieqñub. Nanço dabkala na inği inği deqa quosaieqñub. Nanço areqaloq di inği inği di yala sosai. Inği inği di Qotei na tamo unğasari a tulañ qalaqalaiyeqñub qaji nanği segi gereiyetñjrej unu. Deqa nanği oqsib oqab.” ¹⁰ O ijo was kalil, anjam di nami uliesonaqa Qotei aqa Mondor na babtosiğ iga mergej. Qotei aqa areqalo uliejunu qaji di Mondor a segi qalie. Qalie kalil aği Mondor aqaq di unu. ¹¹ Tamo bei a tamo bei aqa areqalo qalieqa keresai. Tamo aqa mondor aqa are miligiq di unu qaji a segi aqa areqalo qalie. Dego kere tamo bei a Qotei aqa areqalo qalieqa keresai. Qotei aqa Mondor a segi Qotei aqa areqalo qalie. ¹² O ijo was kalil, iga mandam qaji mondor osai. Iga Mondor aği Qotei aqaq na bej qaji di em. Deqa lañ qure qa inği inği Qotei na egeqñu qaji di iga qalie. Mondor na inği inği di iga osorgeqñu. ¹³ Iga inği inği deqa anjam mare mare laqñum. Iga mandam qaji tamo nanço powo na anjam marosaieqñum. Mondor na iga powo egeqñuqa iga anjam mareqñum. Mondor aqa anjam di iga na tamo unğasari Mondor ti unub qaji nanği minjreğñam.

¹⁴ Tamo unğasari Qotei aqa Mondor ti sosai qaji nanği lañ qure qa inği inği di oqa keresai. Di kiyaaq? Nanği mareqñub, “Inği inği di nanari tamo nanço inği.” O ijo was kalil, inği inği di iga Mondor aqaq na elenjeqñum. Deqa tamo unğasari Mondor ti sosai qaji nanği inği inği deqa poinjrqa keresai. Tamo unğasari Mondor ti unub qaji nanği segi inği inği deqa poinjrqa kere. ¹⁵ Od, tamo unğasari Mondor ti unub qaji nanği inği inği kalil geregere pegiyeqñub. Ariya tamo unğasari nanği di mandam tamo bei na peginjraqa keresai. ¹⁶ Aği Qotei aqa anjam bei

nami endegsib nenngrenyeb unu, “Tamo yai a Qotei aqa areqalo qalieqa kere? Osim a gam osoryqa kere? Tamo dego bei sosai.” Ariya iga Kristus aqa areqalo ejunum.

3

Pol. Apolos wo nanngi Qotei aqa wau tamo bole

¹ O ijo was kalil, e nunngo ambleq di soqnem bati deqa ningi Kristus aqa kumbra geregere qalieosaisoqneb. Ningi angro mom bul soqneb. E na tamo ungasari Qotei aqa Mondor dauryeqnub qaji nanngi anjam damu ti minjreqnum. Ariya ningi areqalo namij dauryoqneb deqa e na anjam damu ti ningi merngwa yeqnam ugeiboqnej. ² Ningi angro mom bul soqneb deqa ningi damu uyqa keresai. Deqa e ningi damu anaingosaiqnem. E ningi mungum anaingosaiqnem. Agi bini ningi damu uyqa keresai unub. ³ Ningi areqalo namij dauryoqnsib unub. Agi ningi nunngo Kristen was nanngi qa are ugeingeqnaqa koba na anjam na qotoqnsib laqnum. Nunngo kumbra di jejamu qa kumbra uge. Di mandam tamo nanngo kumbra. ⁴ Agi ningi qudei mareqnum, “E Pol dauryo qaji tamo.” Ningi qudei mareqnum, “E Apolos dauryo qaji tamo.” O ijo was kalil, nunngo kumbra di mandam tamo nanngo kumbra.

⁵ Apolos a tamo kiyero? E Pol e segi tamo kiyero? Aqo aiyel Qotei aqa wau tamo segi. Tamo Koba a na aqo aiyel wau segi segi egej. Deqa iga aqa anjam ningi merngonam qusib Yesus qa nunngo areqalo singilateb. ⁶ E wauq di ingi yagonam Apolos a ingiq di ya atej. Ariya Qotei a segi na ingi boletej. ⁷ Deqa tamo ingi yageqnu qaji a nam saiqoji unu. Tamo ingiq di ya ateqnu qaji a dego nam saiqoji unu. Ariya Qotei ingi boleteqnu qaji a segi nam koba ti unu. ⁸ Tamo ingi yageqnu qaji wo tamo ingiq di ya ateqnu qaji wo nanngi aiyel ombla Qotei aqa wau ojeqnum. Mondonj Qotei na nanngo wau segi segi pegiyosim awai enjrqas. ⁹ Aqo aiyel Qotei ombla wau ojeqnum. Qotei aqa ingi wau agi ningi.

Qotei aqa wau tamo nanngi tal gereiyo qaji tamo bul

Ningi Qotei aqa tal bul unub. ¹⁰ Qotei a e qa are boleiyosiq wau ebej deqa e tal gereiyo qaji tamo bul unum. E tal gereiyqajqa qalie bole deqa e tal aqa utru atem. E tal aqa utru atem deqa tamo qudei nanngi olo tal ai gogeq di tal ateqnum. Deqa e nanngi endegi minjreqnum, “Ningi tal geregere atoqniy.” ¹¹ O ijo was ningi qalie, Qotei na Yesus Kristus osiq a tal ai tuma qaji bul tigeltej unu. Deqa tamo qudei na olo tal ai tuma qaji bei ataib. Yesus a segi qujai tal ai tuma qaji bole. ¹² Ariya tamo nanngi tal ai gogeq di tal atqa oqnsib gol na ti silva na ti meninj naimyo na ti namtan na ti liki na ti ingi nenngi aqa sau na ti tal ateqnum. ¹³ Mondonj Qotei na tamo nanngi peginjro batiamqa a namyuwo bulosim tamo kalil nanngo wau segi segi boleq atsim pegiyosim nanngo wau bole kiyu uge kiyu di unqas. ¹⁴ Tamo qudei nanngo wau di namyuwo na yugwasai deqa nanngi awai bole oqab. ¹⁵ Tamo qudei nanngo wau di namyuwo na yuelenqas deqa nanngo wau kalil torei loumqas. Ariya tamo nanngi di padalqasai. Nanngi namyuwoq di padalqa jojomoqnsib Qotei na nanngi dena olo elenqas.

Ningi Qotei aqa atra tal bul unub

¹⁶ Ningi Qotei aqa atra tal bul unub. Qotei aqa Mondor a nunngo ambleq di unu. Di ningi qaliesai kiyu? ¹⁷ Qotei aqa atra tal di agi ningi. Deqa tamo bei na atra tal di ugeugeiyqas di Qotei na kamba tamo di ugeugeiyqas.

Iga tamo nanngo nam soqtqasai

¹⁸ Ningi nunngo segi jejamu gisanayaib. Ningi qudei mandam qaji powo ti sosib endegsib are qaleqnum kiyu, “E powo koba ti unum”? Di sai. Ningi endegsib mariy, “Bole, e nanari tamo.” Degsib marib Qotei na olo powo engimqa dena ningi powo bole oqab. ¹⁹ Tamo nanngi mandam tamo nanngo powo ti unub qaji nanngi Qotei aqa namgalaq di nanari tamo unub. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Tamo nanngi mandam tamo nanngo powo ti unub qaji nanngi kumbra uge uge yeqnum. Yeqnab Qotei a kamba nanngi padaltnjreqnu.” ²⁰ Anjam bei dego unu, “Tamo nanngi mandam tamo nanngo powo ti unub qaji nanngo areqalo Tamo Koba a segi qalie. A qalie, nanngo areqalo di uge deqa nanngi wau bei bei yeqnab ugeinjreqnu.”

²¹ Deqa ningi na mandam tamo nanngo nam soqtqnsaib. Ingi ingi kalil di nunngo. ²² Apolos, Pita, e Pol, mandam, nambile, moiyo, ingi ingi kalil bini unub qaji ti ingi ingi kalil bunuqna brantelenqab qaji ti di nunngo. ²³ Ariya ningi Kristus aqa. Kristus a Qotei aqa.

4

Qotei a segi na aqa wau tamo nanngi peginjreqnu

¹ O ijo was kalil, aqo Apolos wo iga Kristus aqa wau tamo. Iga Qotei aqa wau taqateqnum. Gago wau agiende. Iga Qotei aqa uli anjam mare mare laqnum. Ningi iga qa degsib are qaloqniy. ² Ningi qalie, wau taqato tamo a na wau lanja aqa medabu dauryoqnsib. Deqa kere e Qotei aqa medabu dauryeqnum. ³ Deqa anjam pegiyo tamo bei na kiyu ningi na

kiyo ijo kumbra pegiyqab di unġum. E deqa yala are qalqasai. E segi dego ijo kumbra pegiyosaieqnum. ⁴ Ijo kumbra uge bei unu kiyo di e geregere poibosai. Ariya e une saiġoji unum degsi marqa keresai. Tamo Koba a segi na e pegibqas. ⁵ Pegiyo bati brantosaiunu deqa niŋgi na tamo qudei naŋgi peginjroqnaib. Niŋgi mati tariŋesoqnbqa mondoŋ Tamo Koba a bosimqa a segi na iŋgi iŋgi kalil ambruq di uliejunub qaji di suwanjoq di atqas. Osim tamo kalil naŋgo areqalo dego boleq atqas. Yim bati deqa Qotei a gago segi segi kumbra unsim bole kiyo sai kiyo deqa mergwas.

Korin Kristen naŋgi naŋgo segi ñam soqteqnum

⁶ O ijo was kalil, aqo Apolos wo gago kumbra qa agi e na niŋgi mernġonum. Di kiyaaq? Niŋgi Qotei aqa anjam nenġrenq di unu qaji de ti olo anjam qudei ti turtosib diqoqnaib deqa. Osib tamo qudei naŋgo ñam soqtoqnsib olo tamo qudei naŋgo ñam aguq atoqnaib deqa. ⁷ Niŋgi gate kokba unub e? Sai. Nuŋgo iŋgi bole kiye Qotei na niŋgi enġosai? Nuŋgo iŋgi iŋgi kalil agi Qotei na niŋgi enġej. Deqa niŋgi kiyaaq mareqnum, “Iga gago segi siŋgila na iŋgi iŋgi kalil di ejunum”? Niŋgi kiyaaq nuŋgo segi ñam soqteqnum?

⁸ Agi niŋgi are qaleqnum, “Iga iŋgi iŋgi kere na unum. Iga ñoro koba ejunum. Deqa iga na Pol Apolos wo naŋgi aiyei bunjrsimqa iga segi mandor kokba bulonum.” O was niŋgi degsib are qalaib. Niŋgi mandor kokba bulonub qamu e niŋgi qa tulaŋ areboleboleibqoqa Apolos ombra na niŋgi beternġosim niŋgi koba na mandor kokba bulonum qamu. ⁹ Ijo areqalo agiende. Iga Yesus aqa anjam maro tamo unum deqa Qotei na gago ñam tulaŋ aguq atej. Deqa iga tamo uge naŋgi bulonum. Tamo uge naŋgi agi anjam pegiyo tamo a na une ti qa minjroqnsiq moiyojnreġnu. Od, a na mandam tamo ti laŋ angro ti naŋgo ñamgalaq di naŋgi moiyojnreġnu. O ijo was kalil, iga tamo uge naŋgi di bulonum. ¹⁰ Iga Kristus aqa ñam osi laqnum deqa iga nanari tamo bulonum. Ariya niŋgi powo ti sosib deqa niŋgi Kristus qa qalie bole. Iga siŋgila saiġoji unum. Ariya niŋgi siŋgila ti unub. Iga ñam saiġoji unum. Ariya niŋgi ñam ti unub. ¹¹ Iga nami mam ti ya qar ti soqnem agi bini unum. Iga gara bolesai. Tamo qudei na iga ugeugeiqeġnum. Iga tal saiġoji. ¹² Iga ñes na ti gago segi baŋ na ti wauoqnsim unum. Tamo qudei na iga misilinqeqnab iga kamba olo naŋgi qa pailyeqnum. Tamo qudei na iga ugeugeiqeġnab iga gulbe di qoboiyeqnum. ¹³ Tamo qudei na iga yomuigeqnaib iga kamba olo naŋgi anjam bole minjreġnum. Iga tamo sougetejunub qaji naŋgi bulonum. Iga tamo unġasari kalil naŋgo ñamgalaq di iŋgi tulaŋ jigat bulosim unum. Iga nami degsi soqnem agi bini unum.

Pol na Korin Kristen naŋgi minjrej, “Niŋgi ijo kumbra dauryiy”

¹⁴ O ijo was, niŋgi ijo anjam endi sisiyosib jemaŋgwajqa e deqa nenġrenjosai. E nuŋgo areqalo tingitetŋgwajqa deqa osim anjam endi nenġrenjonum. Niŋgi ijo angro bole. E niŋgi tulaŋ qalaqalainġeqnum. ¹⁵ Nuŋgo abu qujai agi e segi. Nuŋgo abu gargekoba sai. Tamo 10,000 naŋgi na Kristus aqa kumbra niŋgi osornjoqnaib di unġum. E qujai Kristus Yesus aqa anjam bole niŋgi mernġonam qusib are bulyeb. Dena e nuŋgo abuem. ¹⁶ Deqa e niŋgi endegsi mernġwai. Niŋgi ijo kumbra kalil dauryoqniy. ¹⁷ Utru deqa e Timoti qarinyonum a nuŋgoq bġo. E nami Tamo Koba aqa anjam Timoti minjnam a are bulyej. Deqa a ijo angro bole. E a tulaŋ qalaqalainġeqnum. A nuŋgoq bosim ijo kumbra qa niŋgi saingim quqwab. Ijo kumbra agiende. E Kristus beteryesosim a dauryeqnum. Ijo kumbra di e na sawa sawa kalilq di Kristen naŋgi osornjreġnum.

¹⁸ Ariya niŋgi qudei endegsib are qaleqnum, “Pol a gagoq bqasai.” Osib niŋgi diqoqnsib laqnum. ¹⁹ O was niŋgi degaib. Tamo Koba a na odbimqa e nuŋgoq urur boqujatqai. Tamo naŋgi diqoqnsib laqnum qaji naŋgo siŋgila qabe na eqnum di unqajqa bqai. E naŋgo anjam maro laŋa quqwabqai bqasai. ²⁰ Niŋgi qalie, Qotei a gago Mandor Koba sosiq iga taqatgeġnu. A laŋa anjam maro na iga taqatgosaieġnu. A siŋgila na iga taqatgeġnu. ²¹ Nuŋgo are kiyersiq unu? E nuŋgoq bosiy jiriŋtŋgosiy tingitŋgwai kiyo e bosiy niŋgi qalaqalainġosiy lawo na gereŋgwai kiyo? Niŋgi segi mariy.

5

Sambala kumbra a Korin Kristen naŋgo ambleq di unu

¹ O ijo was kalil, e anjam bei endegsi quem. Nuŋgo ambleq di tamo bei a sambala kumbra yeqnu. Aqa sambala kumbra di tulaŋ ugedamu. Tamo naŋgi Qotei qaliesai qaji naŋgi sambala kumbra deqaji yosaieqnum. Aqa sambala kumbra agiende. A na aqa abu aqa ñaun oqnsiq ombra sambalaeqnum. ² Niŋgi aqa sambala kumbra deqa are ugeiŋgosaieqnu, Niŋgi akamosaieqnum. Niŋgi diqoqnsib laqnum. Niŋgi are ugeiŋġej qamu niŋgi tamo di osib nuŋgo ambleq dena taqal waiyeb qamu.

³ E niŋgi koba na sosai. E isaq endi unum. Ariya niŋgi ijo are miligiq di unub deqa e niŋgi ti sobulejunum. Deqa e sambala tamo di aqa une qa pegiyonum koboqo. ⁴ E niŋgi endegsi mernġwai. Niŋgi gago Tamo Koba Yesus aqa ñam na korooiy. Yim koroq di e niŋgi

ti sobulitqa Tamo Koba Yesus aqa singila dego nunḡoq di sqas. ⁵ Ningi koroesosibqa tamo di ojsib Satan aqa banḡ di atibḡa Satan na a osim aqa jejamu gulbe yqas. Yim mondoḡ Tamo Koba Yesus a bḡajqa batiamqa Qotei na tamo di aqa qununḡ olo oqas.

Pol na Kristen nanḡi minḡrej, "Ningi tamo uge di wiyiy"

⁶ Ningi nunḡo segi ḡam soḡteqnuḡ di kumbra bolesai. Ningi qalie, tamo nanḡi sum kiḡala oqnsib bem ti bulyeqnab bem tiyekritiqnsiq tulanḡ kobaqujaeqnu. ⁷ Deqa ijo was kalil, ningi bem tiyeqnu qaji sum namij di taḡal atiy. Osib dena ningi olo bem bunuj bulosib sum saiqoji sqab. E qalieonum, ningi sum saiqoji unub koboḡo. Di kiyaaḡ? Jeu tamo nanḡi na Kristus qalnab a kaja du bulosiq gago une qa moisiq aqa lenḡ aiyej. Juda nanḡo yori bati koba qa nanḡi Yesus degyeb. ⁸ Deqa iga yori bati koba di unḡom. Unsim bem tiyeqnu qaji sum namij di taḡal atsim olo bem bunuj sum saiqoji unu qaji di oḡom. Sum namij di kumbra uge ti une ti sigitejunu. Bem bunuj sum saiqoji unu qaji di are bole ti anjam bole ti sigitejunu.

⁹ E nami anjam endegsi nenḡrenḡosim nunḡoq qarinyem, "Ningi sambala tamo nanḡi koba na laqnaib." ¹⁰ O ijo was, e na tamo Yesus qaliesai qaji nanḡi qa ningi degsi mernḡosai. Ningi nanḡi koba na laqnaḡa kere. Tamo sambalaeqnuḡ qaji nanḡi ti tamo ḡoro qa maunḡreqnu qaji nanḡi ti tamo gisan na silali eqnuḡ qaji nanḡi ti tamo gisanḡ qotei qa loueqnuḡ qaji nanḡi ti ningi nanḡi koba na laḡajqa e deqa ningi saidḡḡosai. Ningi nanḡi koba na laḡasai di ningi torei mandam uratqab. Di keresai. ¹¹ Ariya tamo bei a marḡas, "E nunḡo Kristen was bole." Osim a olo sambala kumbra yqas kiyo, tamo bei aqa ḡoro qa maulyqas kiyo, gisanḡ qotei qa louqas kiyo, tamo nanḡi misilinḡrḡas kiyo, ya uge uyoqnsim nanarioqnaḡas kiyo, gisanḡ na tamo nanḡo silali yainḡrḡas kiyo a kumbra degyimḡa ningi a ombla laqnaib. Ningi a ombla inḡi uyoqnaib dego. Agi e nami anjam deqa nenḡrenḡosim nunḡoq qarinyem. ¹²⁻¹³ Deqa e na tamo Yesus qaliesai qaji nanḡo une qa peginḡrḡai e? Sai. Di ijo wau sai. Di Qotei aqa wau. Ariya Kristen nanḡo une qa peginḡrḡajqa wau di nunḡo wau tinḡinḡ. Deqa ningi tamo uge di osib nunḡo ambleḡ dena taḡal waiyiy.

6

Ningi nunḡo Kristen was bei osib anjam pegiyḡo talḡ gilab

¹ Ningi qudei kumbra uge endegsib yeqnuḡ. Ningi nunḡo Kristen was bei qa anjam soḡnim a osib anjam pegiyḡo tamo Qotei qaliesai qaji nanḡo ulatamuḡ di tigeltqab. Ningi a osib Qotei aqa tamo unḡasari nanḡo ulatamuḡ di tigeltqab di kere. Ariya ningi degyosaieqnuḡ. Nunḡo kumbra uge deqa ningi jemainḡosaieqnu. ² Iga Qotei aqa segi tamo unḡasari unum deqa mondoḡ iga na tamo kalil mandamḡ endi unub qaji nanḡo une qa peginḡrḡom. Di ningi qaliesai kiyo? Iga degyom deqa kiyaaḡ ningi nunḡo Kristen was nanḡo anjam kiḡilala qudei qa nanḡi peginḡrḡa keresai? ³ Mondoḡ iga lanḡ anḡro nanḡo une qa dego peginḡrḡom. Ningi di qaliesai kiyo? Iga degyom deqa e endegsi are qalonum, iga mandamḡ endi gago Kristen was nanḡo anjam kalil dego pegiyḡa kere. ⁴ Deqa ningi Kristen was bei qa anjam soḡnim kiyaaḡ ningi na a osib anjam pegiyḡo tamo Qotei qaliesai qaji nanḡoḡ gilqab? Anjam pegiyḡo tamo nanḡi di Kristen tamo sai. ⁵ E anjam endi ningi mernḡonum. Di kiyaaḡ? Ningi nunḡo kumbra uge deqa jemainḡim uratqajqa deqa. Nunḡo ambleḡ di powo tamo bei unu kiyo? Sqas di Kristen was bei a was bei qa anjam soḡnim powo tamo dena nanḡo anjam pegiyḡa kere. ⁶ Kiyaaḡ Kristen was bei a was bei osim anjam pegiyḡo tamo Yesus qa nanḡo areqalo singilatosaieqnuḡ qaji nanḡoḡ gilsim nanḡo ulatamuḡ di tigeltqas?

⁷ Ningi nunḡo Kristen was bei qa anjam soḡnim a osib anjam pegiyḡo tamo nanḡoḡ gilqab di kumbra uge. Nunḡo kumbra dena ningi Yesus dauryqajqa uratosib ulonḡqab. Ningi nunḡo Kristen was bei qa anjam soḡnim, unḡum, ningi a uratik une enḡem. Osim nunḡo inḡi inḡi bajinḡem. ⁸ Ariya ningi degyosaieqnuḡ. Ningi segi kamba olo nunḡo Kristen was nanḡi kumbra uge enḡroqnsib nanḡo inḡi inḡi gisanḡ na yainḡreqnuḡ.

⁹⁻¹⁰ Tamo unḡasari kumbra uge uge yeqnuḡ qaji nanḡi Qotei na taḡatnḡrsim nanḡo Mandor Koba sqasai. Di ningi qaliesai kiyo? O ijo was ningi na nunḡo segi jejamu gisanḡyaib. Tamo sambala kumbra yeqnuḡ qaji nanḡi ti, tamo gisanḡ qotei qa loueqnuḡ qaji nanḡi ti, tamo was bei aqa ḡaunḡ jejamu ojeteqnuḡ qaji nanḡi ti, tamo unḡa wo ḡerenḡa uratoqnsib olo tamo bei bei wo ḡerenḡeqnuḡ qaji nanḡi ti, bajinḡ tamo nanḡi ti, tamo was bei aqa inḡi inḡi qa mamaunḡreqnuḡ qaji nanḡi ti, tamo ya uge uyoqnsib nanarieqnuḡ qaji nanḡi ti, tamo was bei yomuiyeqnuḡ qaji nanḡi ti, tamo was bei aqa silali gisanḡ na yaiyeqnuḡ qaji nanḡi ti, tamo deqaji kalil nanḡi Qotei na taḡatnḡrsim nanḡo Mandor Koba sqasai. ¹¹ Nami ningi qudei tamo uge deqaji soqneḡ. Ariya bunuqna Qotei na nunḡo are miligi yansetḡḡosiqna ningi aqa segi kumbra boleḡ di atej. Atsiqa Tamo Koba Yesus Kristus aqa ḡam na ti gago Qotei aqa Mondor aqa singila na ti ningi tamo bole une saiqoji qa mernḡej.

Nunḡo jejamu a Qotei aqa Mondor aqa atra tal bul unu

¹² Kristen qudei nangi mareqñub, “E kumbra gargekoba yqa kere. Dal anjam na getentosai.” Di nangi bole mareqñub. Ariya e kumbra qudei yoqñqai dena e aqaryaiyba keresai. Od, e kumbra gargekoba yqa kere. Ariya e kumbra bei aqa sorgomq di sqasai. ¹³Tamo qudei nangi mareqñub, “Ingi uyo aqa wau agi aisim meneq di sqas. Mene aqa wau agi ingi uyqas.” Di nangi bole mareqñub. Ariya mondonj Qotei na ingi uyo ti mene ti di torei kobotqas. Gago jejamu di sambala kumbra yqajqa sai. Gago jejamu di Tamo Koba aqa. A segi na taqateqnu. ¹⁴Qotei aqa singila na a Tamo Koba olo subq na tigeltej. Deqa mondonj a na iga dego tigeltgwas.

¹⁵Nungo jejamu di Kristus aqa jejamu qujai. Di ningi qaliesai kiyo? Deqa e Kristus aqa jejamu osiy sambala uña aqa jejamuq di betertqai di kumbra bolesai. ¹⁶Tamo bei a sambala uña wo beteqab di a uña de wo jejamu qujaitosib sqab. Di ningi qaliesai kiyo? Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Tamo bei aqa njaun wo beterosib nangi jejamu qujaitosib sqab.” ¹⁷Ariya tamo bei a Tamo Koba Yesus wo beteqab di nangi aiyel Mondor qujai ti sqab. ¹⁸Deqa ijo was, ningi gaigai sambala kumbra uratoqnsib isaq giloqniy. Une kalil tamo nangi yeqñub qaji di nango jejamuq di beterosaiqnu. Ariya sambala kumbra a tamo nango jejamuq di beteroqnsiq nango jejamu ugeteqnu. ¹⁹Nungo jejamu di Mondor Bole aqa atra tal bul unu. Qotei a segi na Mondor di ningi engej deqa a nungo are miligiq di unu. Ningi di qaliesai kiyo? Nungo jejamu di nungo segi jejamu sai. Di Qotei aqa jejamu. ²⁰Qotei a awai kobaquja na ningi awaingej. Deqa kumbra kalil ningi yeqñub qaji di ningi Qotei aqa ñam soqtqa are qaloqnsib yoqniy.

7

Uña oqajqa anjam

¹Ariya anjam qudei ningi nengrenyosib ijoq qarinyeb qaji deqa kamba merngwai. Anjam bei agi uña oqajqa anjam. Deqa merngwai. Tamo nangi laña sosib uña oqa uratqab di kumbra bole. ²Ariya sambala kumbra kobaaim deqa ningi segi segi uña oiy. Uña ningi dego segi segi tamo oiy. ³Tamo aqa jejamu di aqa njaun qa. Deqa a aqa jejamu getentaicq. Uña aqa jejamu di dego aqa gumbuluñ qa. Deqa a aqa jejamu getentaicq. ⁴Ungasari nangi na nango segi jejamu taqatosaiqñub. Nango jejamu di nango gumbuluñ na taqateqnu. Tamo nangi dego nango segi jejamu taqatosaiqñub. Nango jejamu di nango njaun na taqateqñub. ⁵Deqa ningi nungo jejamu getentaib. Ariya bati bei ningi nungo uña wo ombla areqalo qujaitosib pailyqa bati atsib di ningi nungo jejamu getentosib pailyoqniy. Bunuqna pailyo bati koboamqa ningi nungo jejamu olo turtiy. Ningi nungo segi jejamu geregere taqatqa keresai deqa Satan na ningi osim sambala kumbraq di olo breingyo uge. ⁶Ijo anjam di e ningi aqaryaingwawa osim deqa merngonum. E singila na merngosai. ⁷Ijo are endegsi unu. Tamo kalil nangi e bul laña sqab di bole. Ariya Qotei na tamo nangi singila segi segi enjreqnu. A na tamo qudei nangi singila bei enjreqnu. Osiqa tamo qudei nangi singila bei enjreqnu.

⁸Ariya tamo uña osai qaji nangi ti uña tamo osai qaji nangi ti e na anjam endegsi minjrqai. Uña qobul nangi dego e na anjam endegsi minjrqai. Ningi e bul laña sqab di minjrqai. ⁹Ariya ningi nungo segi jejamu taqatqa keresaiamqa ningi uña oiy. Ningi tamo oiy. Ningi sambala kumbra yqajqa are tulan prungoqñqas di kumbra bolesai.

¹⁰Ningi tamo ti uña ti unub qaji e na anjam endegsi merngwai. E segi na merngwasai. Tamo Koba a dego ningi merngwas. Anjam agiende. Uña nangi na nango tamo nangi uratnraib. ¹¹Ariya uña bei na aqa tamo uratqas di a olo tamo bei aiq. A laña soqñem. Saliamaq a na aqa tamo nami uratej qaji di olo eme. Tamo nangi dego nango uña nangi uratnraib.

¹²Ningi qudei e na anjam endegsi merngwai. Anjam endi Tamo Koba aqa anjam sai. E segi na merngwai. Ni Kristen tamo. Ariya ino njaun a Kristen uña sai. Di unqum. Ni a urataim. A ni ombla sqa are soqñim ni a urataim. ¹³E uña nangi dego anjam di minjrqai. Ni Kristen uña. Ariya ino gumbuluñ a Kristen tamo sai. Di dego unqum. Ni a urataim. A ni ombla sqa are soqñim ni a urataim. ¹⁴Ningi quiy. Tamo bei a Yesus qa aqa areqalo singilatosaiosim Kristen uña oqas. Kumbra dena a Kristen nango miligiq aisim Qotei aqa jojomq di sqas. Uña bei dego a Yesus qa aqa areqalo singilatosaiosim Kristen tamo oqas. Kumbra dena a Kristen nango miligiq aisim Qotei aqa jojomq di sqas. Degsi sosai qamu nango angro nangi Qotei aqa ñamgalaq di jiga ti so qamu. Ariya nangi Kristen nango miligiq di unub deqa nango angro nangi Qotei aqa jojomq di unub. ¹⁵Ariya Kristen tamo bei aqa uña a Yesus qa aqa areqalo singilatosai deqa uña dena a uratqa marsim uratem. Tamo a deqa gulbe oqasai. Qotei na odyqas. Kristen uña dego aqa tamo a Yesus qa aqa areqalo singilatosai deqa tamo dena a uratqa marsim uratem. Uña a dego gulbe oqasai. Qotei na odyqas. Qotei a ningi kalil koba na geregere lawo na sqajqa osiq metñgeqnu. Deqa ningi ijo anjam di dauryiy. ¹⁶O Kristen uña, ni ino gumbuluñ Qotei aqa anjam minjimqa a are bulyqas kiyo sai kiyo di

ni qalieqasai. O Kristen tamo, ni dego ino njaun Qotei aqa anjam minjimqa a are bulyqas kuyo sai kiyo di ni qalieqasai.

Qotei na iga gam segi segi dauryqa marsiq giltgej

¹⁷ Qotei na nami iga gam segi segi dauryqa marsiq giltgej deqa iga gam di dauryoqnsim sqom. Gam kiye Qotei na iga dauryqa metgej qaji di segi dauryqom. Ijo anjam di e na Kristen tamo ungasari qure qure kalilq di unub qaji nanji minjre minjre laqnum. ¹⁸ Ningi qudei nami mulun aiyosai sonabqa Qotei na ningi metnjej deqa ningi degsib soqniy. Ningi qudei nami mulun aiyosai sonabqa Qotei na ningi metnjej deqa ningi dego degsib soqniy. ¹⁹ Ningi nami mulun aiyeb kiyo ningi mulun aiyosai kiyo di laña. Ningi Qotei aqa dal anjam dauryqab di kumbra bole utru ti. ²⁰ Iga nami kiyersim sonamqa Qotei na iga metgej degsim sqom. ²¹ Ningi qudei kangal tamo sonabqa Qotei na ningi metnjej. Ariya ningi deqa are gulbeingaiq. Ningi kangal tamo soqniy. Bunucna ningi kangal tamo sqa uratosib olo nunjo segi wau ojaqa gam soqnimqa degiyi. ²² Tamo nanji kangal tamo sonabqa Qotei na metnjej qaji nanji Tamo Koba aqa. Deqa nanji aqa njanjalaq di kangal tamo sosai. Deqa kere tamo nanji kangal tamo sosai sonabqa Qotei na metnjej qaji nanji olo Kristen aqa kangal tamo unub. ²³ Qotei a awai kobaquja na ningi awainjej deqa ningi mandam tamo bei aqa kangal tamo saib. ²⁴ O ijo was kalil, iga nami kiyersim sonamqa Qotei na iga metgej degsim olo Qotei ombra sqom.

Pol a tamo unja osai qaji nanji ti unja tamo osai qaji nanji ti anjam minjrej

²⁵ Ariya e na tamo unja osai qaji nanji ti unja tamo osai qaji nanji ti anjam bei minjrjai. Anjam endi Tamo Koba aqa anjam sai. E ijo segi areqalo na nanji minjrjai. Qotei a e qa dulej deqa e qalieonum, ijo anjam endi bole. ²⁶ E endegsi are qalonum. Bini bati endi gulbe kokba bqa jojomeqnu. Deqa ningi kalil kiyersib unub degsib olo soqniy. ²⁷ Ningi unja ti unub qaji ningi degsib soqniy. Ningi nunjo unja uratqa gam njaiaib. Ningi unja osai qaji ningi dego degsib soqniy. Ningi unja oqa are qalaib. ²⁸ Ningi unja ti tamo ti oqab di ningi une yosai. Dungenje nanji dego tamo oqab di nanji une yosai. Ariya tamo unja ejunub qaji nanji ti unja tamo ejunub qaji nanji ti gulbe itoqnuqab. Nanji gulbe di itaib deqa e na anjam endi nanji minjronum.

²⁹ O ijo was kalil, diño bati jojomoqo deqa e na ningi endegsi merngwai. Tamo unja ti unub qaji nanji unja saiqoji so bul soqnebe. ³⁰ Tamo akameqnu qaji nanji akamosai bul soqnebe. Tamo areboleboleinjregnu qaji nanji areboleboleinjrosai bul soqnebe. Tamo ingi ingi awaiyeqnu qaji nanji ingi ingi saiqoji so bul soqnebe. ³¹ Tamo mandam qa ingi ingi qa wauqnuqab qaji nanji ingi ingi qa wauosai bul soqnebe. Ningi qalie, sokiñala mandam ti ingi ingi kalil ti torei koboeqritqab.

³² Ijo are endegsi unu. Ningi mandam qa ingi ingi qa are qaloqnaib. Ningi qalie, tamo unja ti sosai qaji nanji Tamo Koba aqa kumbra torei dauryqajqa are qaleqnu. Deqa kumbra kalil Tamo Koba a tulan areareteqnu qaji di nanji yeqnu. ³³ Ariya tamo unja ti unub qaji nanji mandam qa ingi ingi qa are qaleqnu. Deqa kumbra kalil nanjo unja a areareteqnu qaji di nanji yeqnu. ³⁴ Deqa nanji areqalo aye aiyelteqnu. Dungenje nanji ti unja tamo osai qaji nanji ti dego Tamo Koba aqa kumbra torei dauryqajqa are qaleqnu. Deqa nanji nanjo segi jejamu ti qunun ti torei Qotei yekriteqnu. Ariya unja tamo ti unub qaji nanji mandam qa ingi ingi qa are qaleqnu. Deqa kumbra kalil nanjo tamo a areareteqnu qaji di nanji yeqnu. ³⁵ E ningi aqaryainjwa osim deqa anjam di merngonum. E ningi gulbe engwa osim anjam di merngosai. Deqa ningi quiy. Ningi kumbra bole bole dauryoqnsib gaigai Tamo Koba aqa wau ojoqniy. Mandam qa ingi ingi na ningi titngaiq.

³⁶ Tamo bei aqa dunje a kobaqujaosim tamo oqa kereamqa a endegsi are qalqas. "Ijo dunje a laña sqa keresai. Deqa unqum, a tamo em. E na a tamo oqa getentqasai." A degsi are qalqas di kere. A une atosai. ³⁷ Ariya tamo bei aqa are miligiq di singilaosim marqas, "E bole qalieonum, ijo dunje a laña sqa kere. Deqa e na getentqai. Yim a tamo oqasai." A degsi marsimqa aqa segi areqalo dauryosim aqa dunje getentqas di kere. A dego une atosai. ³⁸ Deqa tamo bei na aqa dunje odyim a tamo oqas di a kumbra bole yqo. Ariya tamo bei na aqa dunje getentim a tamo oqasai di a kumbra tulan boledamu yqo.

³⁹ Unja bei aqa tamo a moiyoisaisoqnimqa unja dena a uratqa keresai. Aqa tamo a moiymqa a olo tamo bei oqa are soqnim a na oqa kere. Ariya a Kristen tamo segi em. ⁴⁰ Ijo areqalo agiende. A olo tamo bei oqa uratosim laña sqas di a areboleboleiyqas. Qotei aqa Mondor ijoq di unu deqa e anjam di ningi merngonum.

8

Sulum atrainjro qaji ingi uyqajqa kumbra

¹ O ijo was kalil, e sulum atrainjro qaji ingi uyqajqa kumbra qa ningi merngwai. Bole, iga kalil powo ti unum. Ariya iga olo diqoqnsim gago segi ñam soqtoqnuqom di uge.

Iga qalaqalayiyo kumbra dauryosim gago Kristen was nan̄gi sin̄gilatn̄jroqnm di kere. ²Tamo bei a marqas, “E powo ti unum.” A degsi marqo deqa iga qalieonum, aqa powo kereosaiunu. ³Ariya tamo bei a Qotei qalaqalayiyoqngas di Qotei a tamo deqa poiyqas.

⁴Deqa e sulum atrainjro qaji ingi uyqajqa kumbra qa ningi endegsi mern̄gwai. Mandamq endi sulum nan̄gi unub di nan̄gi gisan̄ qotei lan̄ja sigitequb. Iga qalie, Qotei bole a segi qujai unu. Qotei bei sosai. ⁵Tamo qudei nan̄gi marequb, “Qotei gargekoba unub. Tamo kokba dego gargekoba unub.” Tamo qudei nan̄gi degsib marequb di un̄gum. Lan̄q di, mandamq di qotei deqaji nan̄gi unub di lan̄ja. ⁶Iga qalieonum, Qotei qujai unu. A gago Abu. A ingi ingi kalil qa utru. Iga aqa segi tamo un̄gasari tin̄tin̄ unum. Tamo Koba qujai dego unu. Di Yesus Kristus. A ingi ingi kalil atelen̄ej. Iga kalil aqaq dena n̄ambile em.

⁷Ariya Kristen qudei nan̄gi anjam deqa geregere poin̄jrosai unu. Nan̄gi nami ingi uyo elen̄oqnsib gisan̄ qotei nan̄go sulum atrainjroqneb. Deqa bini nan̄gi ingi di uyqa oqnsib are gulbeinjreqlaqa endegsib are qalequb, “Iga sulum atrainjro qaji ingi di uyqom di iga sulum nan̄gi olo atrainjrobulqom. Dena iga une oqom.” Nan̄gi degsib are qalequb. ⁸Bole, gago ingi uyo na iga Qotei aqa areq gilqa keresai. Iga ingi getentqom dena iga Qotei aqa n̄amgalaq di une ti sqasai. Iga ingi uyqom dena iga tamo bole sqasai dego. ⁹Ningi geregere are qaliy. Ningi ingi bei uyqa are soqnim uyyi. Di une sai. Ariya ningi ingi di uyibqa Kristen was qudei powo bole osai qaji nan̄gi ningi nun̄gsib dena ulon̄osib uneq aiqab di uge. Deqa un̄gum, ningi ingi di uyaib.

¹⁰Ningi powo bole ti unub qaji ningi sulum nan̄go atra tal miligiq gilsib dia ingi uyoqub Kristen was bei powo bole osai qaji a bosim ningi nun̄gsimqa a endegsi are qalqas, “Kristen was nan̄gi ingi di uyequb deqa un̄gum, e dego uyqai.” Osim a ulon̄osim uneq aiqas. ¹¹Nun̄go powo dena ningi na was bei di powo bole osai qaji a uneq waiyonub. Ningi qalie, Kristus a was deqa moiyej. ¹²Deqa ningi quiy. Ningi na Kristen was nan̄gi uneq breinjrsib nan̄go areqalo Kristus qa sin̄gilateb qaji di ugetetn̄jqab di ningi Kristus dego une yonub. ¹³Deqa e damu uyitqa dena ijo was a uneq aiqas di e olo damu uyqasai. Ijo was a ulon̄osim uneq aiyaib deqa e damu uratqai.

9

Pol a Yesus aqa wau ojoqnej dena a silali osaioqnej

¹Ningi ijo kumbra uniy. E tamo bei aqa sorgomq di sosai. E kumbra kiye yqa are soqnim e yqai. E Qotei aqa anjam maro tamo bole. E gago Tamo Koba Yesus unem. E aqa wau ojoqnem dena ningi are bulyej. Ningi ijo kumbra deqa qaliesai kiyo? ²Tamo qudei nan̄gi marequb, “Pol a Qotei aqa anjam maro tamo bolesai.” Nan̄gi degsib marequb di un̄gum. Ningi segi e qa qalie. E nami Tamo Koba aqa anjam ningi mern̄gonam qusib are bulyej. Deqa ningi qalie, e Qotei aqa anjam maro tamo bole.

³Tamo qudei nan̄gi ijo kumbra pegiyequb deqa e na kamba endegsi min̄jreqlum. ⁴Iga Qotei aqa anjam mare mare laqnum dena iga silali osim gago segi ingi ti ya ti uyqa kere. ⁵Iga un̄ja oqa are soqnim Kristen un̄ja osim laqngqa kere. Agi Pita a un̄ja oqnsiq laqnu. A segi sai. Qotei aqa anjam maro tamo qudei ti Tamo Koba aqa was nan̄gi ti dego un̄ja oqnsib laqub. ⁶Ningi quiy. Qotei aqa anjam maro tamo kalil nan̄gi silali wau uratqnsib Qotei aqa wau ojequb. Deqa aqo Barnabas wo dego silali wau uratqa kere. ⁷Ningi qalie, qoto tamo bei a qotqas di a silali oqas. A aqa segi silali wau ojqasai. Tamo bei a ingi yagwas di a ingi meli osim uyqas. Tamo bei a kaja nan̄gi taqatn̄jqas di a mun̄gum qaq osim uyqas.

⁸E mandam tamo nan̄go areqalo dauryosim anjam di mern̄gosai. Anjam di Qotei aqa dal anjamq di dego unu. ⁹Agi Moses a nami dal anjam bei endegsi nengren̄yej, “Makau nan̄gi ingi n̄en̄gi paraparaiyoqnsib aqa sau taqal atequb. Deqa nan̄gi ingi n̄en̄gi aqa damu uyqa yoqub ningi na nan̄gi saidn̄jraib.” O ijo was, Qotei a makau nan̄gi qa are qalsiq anjam di marej kiyo? Sai. ¹⁰A iga qa osiqa anjam di marej. Od, Moses a iga qa osiqa anjam di nengren̄yej. Ningi are qaliy. Tamo bei a ingi yagwas di ingi meliamqa a osim uyqas. Tamo bei a ingi n̄en̄gi n̄oqoryosim damu segitqas di a damu osim uyqas. ¹¹O ijo was, iga Qotei aqa anjam qa ningi aqaryain̄goqnem di nun̄go qunun̄ qa. Deqa ningi na kamba jejamu qa ingi ingi qa iga aqaryain̄gajqa mern̄gwom di iga une yosai. Iga nun̄go are miligiq di Mondor aqa ingi yagobulem. Ingi di meliqo deqa ningi na olo otorosib jejamu qa ingi ingi egwajqa mern̄gwom di iga une yosai. ¹²Tamo qudei nan̄gi Qotei aqa anjam qa ningi aqaryain̄gequb deqa nan̄gi nun̄goq dena olo silali ingi ingi yain̄gequb. Deqa iga dego nun̄goq dena silali ingi ingi yain̄gwa kere.

Ariya iga Kristus aqa anjam bole ugetaim deqa iga nun̄goq dena silali ingi ingi yain̄gwa uratem. Osim dena iga gulbe gargekoba qoboioqnem. ¹³Atra tamo nan̄gi atra talq dena ingi oqnsib uyequb. Tamo nan̄gi atra bijal taqatequb qaji nan̄gi atra bijalq dena atraiyya wagme oqnsib uyequb. Ningi di qaliesai kiyo? ¹⁴Dego kere Tamo Koba a endegsi marej,

"Tamo nanġi Qotei aqa anjam bole mare mare laqnuḅ qaji nanġi dena silali oqnsib nanġo segi inġi awaiyoqnsib uyoqnaḅ."

¹⁵ Ariya e nuḅgo inġi bei yaingwa osim anjam endi nenġrenjyosai. E nuḅgoq dena silali inġi inġi yaingwa uratem agi bini unum. Degsi sosiy e moiqai. E ijo kumbra deqa tulaḅ areboleboleibeḅnu. Deqa tamo bei na ijo kumbra di olo uge qa maraiq. ¹⁶ E Yesus aqa anjam bole mare mare laqnum deqa e ijo segi ñam soqtqa keresai. Qotei na e qarinjbej deqa e aqa anjam mare mare laqnaḅ. E wau di uratqa keresai. Uratqai di Qotei na e gulbe ebqas. ¹⁷ E ijo segi areqalo na Yesus aqa anjam mare mare laosaieqnum. E Qotei aqa wau tamo unum deqa e aqa areqalo dauryoqnsim aqa anjam mare mare laqnum. E ijo segi areqalo na Yesus aqa anjam mare mare laqnum qamu e dena silali inġi inġi eqnum qamu. ¹⁸ Deqa e awai kiye oqai? Ijo awai agiende. E Yesus aqa anjam bole mare mare laqnsim dena e silali oqa urateqnum. Ijo awai bole agide. Bole, e silali oqa kere. Ariya e oqa urateqnum. E lanja tamo unġasari nanġi Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqnum. Ijo awai bole agide.

Pol a tamo unġasari kalil nanġo kanġal tamo soqnej

¹⁹ E kumbra kiye yqa are soqnim e yqai. E tamo bei aqa sorgomq di sosai. Di unġum, e ijo segi areqalo na tamo kalil nanġo sorgomq di sosim nanġi kanġalnjqnum. E degyeqnum. Di kiyaaqa? E tamo gargekoba nanġi are bulyetnjroqnit Qotei na nanġi elenqajqa deqa. ²⁰ Deqa e Juda nanġo kumbra dauryeqnum. Di kiyaaqa? E nanġi are bulyetnjroqnit Qotei na nanġi elenqajqa deqa. Tamo nanġi dal anjam aqa sorgomq di unub qaji nanġo kumbra dego e dauryoqnsim dal anjam aqa sorgomq di sobulejunum. Bole, e segi dal anjam aqa sorgomq di sosai. Ariya e nanġo kumbra di dauryeqnum. Di kiyaaqa? E nanġi are bulyetnjroqnit Qotei na nanġi elenqajqa deqa. ²¹ Tamo nanġi dal anjam saiqoji unub qaji nanġo kumbra dego e dauryoqnsim dal anjam saiqoji sobulejunum. Bole, e Qotei aqa dal anjam ti unum. Agi e Kristus aqa dal anjam aqa sorgomq di unum. Ariya e tamo nanġi dal anjam saiqoji unub qaji nanġi are bulyetnjroqnit Qotei na nanġi elenqajqa deqa e nanġo kumbra dauryeqnum. ²² Tamo siḅgila saiqoji unub qaji nanġo kumbra dego e dauryoqnsim siḅgila saiqoji sobulejunum. Di kiyaaqa? E nanġi are bulyetnjroqnit Qotei na nanġi elenqajqa deqa. O ijo was niḅġi quiy. E tamo kalil nanġo sorgomq di sosim nanġo kumbra dauryeqnum. Di kiyaaqa? E nanġi qudei are bulyetnjroqnit Qotei na nanġi elenqajqa deqa. ²³ E Yesus aqa anjam bole qa are qaloqnsim deqa kumbra kalil di yeqnum. Deqa mondoḅ Yesus na awai boledamu e ebqas. Tamo kalil Yesus aqa anjam bole qa nanġo areqalo siḅgilateqnuḅ qaji nanġi dego awai di oqab.

Iga lanġ qure qaji awai oqajqa deqa gurgurqom

²⁴ E mandam tamo nanġo alan qa mernġwai. Tamo nanġi gurguroqnsib bubuḅeqnuḅ di nanġi awai oqajqa deqa. Ariya tamo qujai a segi na nanġi kalil buḅnjrsim awai oqas. Dego kere niḅġi lanġ qure qaji awai oqa marsib siḅgila na gurguroqniy. ²⁵ Tamo gurgureqnuḅ qaji nanġi awai oqa marsib gurgur qalieqa osib nanġo segi jejamu qaloqnsim siḅgilateqnuḅ. Deqa gurgur batiamqa nanġi siḅgila na gurgurqab. Nanġo awai di mandam qaji awai. Deqa nanġo awai di koboqas. Ariya lanġ qure qaji awai iga oqa mareqnum di koboqasai. Di gaigai sqas. ²⁶ Deqa e ururoqnsim lanja lanjaq di ñam atosaiqnum. E awai bole di koqyoqnsim urureqnum. E qoto tamo bul unum deqa e lanja lanjaq di ijo baḅ waiyosaiqnum. E tamo qalqajqa deqa ijo baḅ tiḅsim geregere waiyeqnum. ²⁷ E ijo segi jejamu qaloqnsim geregere taqatoqnsim dena e siḅgila eqnum. Di yawo anjam. Aqa utru agiende. Tamo unġasari nanġi lanġ qure qaji awai oqajqa deqa e na Yesus aqa anjam bole nanġi minjre minjre laqnum. Ariya e segi dego awai di osaiaim deqa e siḅgila na wauqnum.

10

Iga kumbra uge uge dauryaqaja are prugwasai

¹ O ijo was niḅġi ijo anjam endeqa geregere poiḅgem. Nami gago moma nanġi wadau sawaq di laqnaḅqa Qotei a lanġi milligiq di sosiaq nanġi gam osornjroqnej. Bati di nanġi Yuwal Lent di gentosib mandam boleq aisib walwelosib gileḅ. ² Nanġi kalil Moses dauryeb deqa nanġi lanġi ti Yuwal Lent ti dena yanso obuleḅ. ³ Bati deqa Qotei aqa Mondor a lanġ goge na nanġi kalil inġi anainjreḅnaq uyoqneḅ. ⁴ Ya dego Mondor na nanġi kalil anainjreḅnaq uyoqneḅ. Mondor na nanġi meniḅ bei osornjraḅqa meniḅ dena ya branteḅnaq nanġi uyoqneḅ. Meniḅ di wadau sawaq di nanġi daurnjrsiq gilooqnej. Meniḅ di agi Kristus. ⁵ Ariya Qotei a nanġi qa arearetosaiqnej. Deqa a wadau sawaq di nanġi gargekoba ñumnaq moreḅeb.

⁶ Qotei na nanġi ñumnaq moreḅeb. Di kiyaaqa? Iga bini unum qaji iga ulaosim nanġo kumbra uge dauryqa are pruggaim deqa. ⁷ Deqa ijo was kalil, niḅġi gisaḅ qotei nanġi qa louoqnaib. Agi gago moma qudei nanġi gisaḅ qotei nanġi qa louoqneḅ. Qotei aqa anjam bei nanġi qa endegsib nenġrenjyeb unu, "Nanġi nanġo segi jejamu qa areboleboleinjreḅnaq

ingi ti ya ti uyoqnsib alanoqneb.”⁸ O ijo was kalil, iga sambala kumbra dego yqasai. Agi gago moma qudei nangi sambala kumbra yoqneb deqa bati qujai qa Qotei na 23,000 tamo ungasari nangi funnaq moreñeb.⁹ Iga Tamo Koba aqa singila lanja tenemtqa osim a gisanjqasai dego. Agi gago moma qudei nangi degyoqneb deqa Qotei na amal uge qarinjrnnaqa bosib nangi uñinjrnab moreñeb.¹⁰ Iga Qotei njirinjqasai dego. Agi gago moma qudei nangi degyoqneb deqa Qotei na padalto qaji lanj angro bei qarinyonaq aisiq nangi padaltnjrej.

¹¹ Qotei na gago moma nangi degsi njolawotnjrej. Onaqa Moses a anjam di nengrenjyonaq soqnej. Iga diño bati jojomyonum deqa iga anjam di sisiyosim ulaosim gago moma nanngo kumbra uge dauryqa uratqom.¹² Tamo bei a endegsi are qalqas, “E singila na tigelejunum.” Ariya a olo geregere ñam ateme. A ulonjosim uneq aiyu uge.¹³ Gulbe kalil nunngoq di branteqnu qaji di mandam tamo kalil nanngoq di dego branteqnu. Qotei a tamo bole unu deqa a ninji uratñgwasai. A marimqa gulbe di aqa singila na nunngoq di dego singila bunyqasai. Qotei na gam waqtetñgoqnimqa ninji gulbe di britoqnsib singila na tigelesqab.

Iga Qotei bole ti mondor uge nangi ti turtnjrsim binjnrjq keresai

¹⁴ Deqa ijo was bole, ninji gisan qotei nangi qa louoqnaib. Ninji nangi torei uratnjrsib isaq giliy.¹⁵ Ninji powo ti unub deqa e na anjam di ninji merngonum. Deqa ninji ijo anjam di qusib geregere pegiyiy.¹⁶ E ninji bengem qa anjam merngwai. Iga Qotei pailyoqnsim wain gambaj uyeqnum di iga Kristus aqa leñ aiyey qaji deqa are qaloqnsim a ombla koroqnsim uyeqnum. Iga bem gingenyoqnsim uyeqnum di iga Kristus aqa jejamu qa are qaloqnsim a ombla koroqnsim uyeqnum.¹⁷ Bem qujai unu agi Kristus aqa jejamu. Deqa iga kalil koba na koroqnsim bem qujai di uyeqnum. Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai.¹⁸ Ninji Israel nanngo kumbra qa are qaliy. Israel nangi atra bijalq di damu koitoqnsib oto bei Qotei atraiyoqnsib olo oto bei uyeqnum. Nanngo kumbra dena nangi Qotei ombla koroqnsib damu uyeqnum.

¹⁹ Sulum nangi qotei bole edegaib. Sulum atrainjro qaji ingi di atraiyqa ingi bole edegaib.²⁰ Ingi di sawa bei bei qaji nangi na oqnsib mondor uge nangi atrainjreqnub. Nangi Qotei bole atraiyosaieqnu. Nangi Qotei qaliesai deqa nangi kumbra di yeqnub. Deqa ijo was ninji kumbra di uratiy. Uratqasai di ninji mondor uge nangi ti beteqab.²¹ Ninji Tamo Koba aqa wain gambaj ti mondor uge nanngo wain gambaj ti di turtoqnsib dena uyoqnaib. Ninji Tamo Koba aqa atra bijal ti mondor uge nanngo atra bijal ti di dego turtoqnsib dena uyoqnaib.²² Iga kumbra degyqom di iga Tamo Koba aqa are ugetetim a iga qa minjin oqwas. Gago singila na Qotei aqa singila bunyqa kere e? Keresai.

Iga bati gaigai Qotei aqa ñam soqtoqnom

²³ Kristen qudei nangi mareqnu, “E kumbra gargekoba yqa kere. Dal anjam na getentosai.” Di nangi bole mareqnu. Ariya iga kumbra qudei yoqnoq dena iga aqaryaiyga keresai. Od, iga kumbra gargekoba yqa kere. Ariya iga kumbra qudei yoqnoq dena iga singilaqasai.²⁴ Iga gago segi jejamu aqaryaiyqajqa are qalqasai. Iga tamo kalil nangi qa are qaloqnsim nangi aqaryainjroqnom.

²⁵ Ninji ingi qarinyo sawaq dena damu awaiyoqnsib uyoqniy. Damu di nami tamo qudei na sulum atrainjroqneb kiyo sai kiyo ninji deqa nenemoqnaib. Ninji oqnsib uyoqniy. Ninji nunngo are miligiq di qalieonub, kumbra di bole.²⁶ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenjyeb unu, “Mandam endi Tamo Koba aqa segi mandam.

Ingi ingi kalil mandamq endi unub qaji di dego Tamo Koba aqa.”

²⁷ Deqa tamo bei Yesus qaliesai qaji a na ingi goisim ninji metngimqa ninji a ombla gilqa are soqnm giliy. Gilsib ingi kalil a na anaingwas qaji di ninji osib uyiy. Ninji deqa nenemoqnaib. Ninji nunngo are miligiq di qalieonub, kumbra di bole.²⁸ Ariya Kristen was bei na ninji merngwas, “Ingi di sulum atrainjro qaji ingi.” Degsi merngimqa ninji was deqa are qalsib ingi di osib uyaib. Ninji uyqab di ninji unetqab.²⁹ Bole, ninji une yosai. Ariya tamo anjam merngwo qaji a are qalqas, ninji une yonub. E deqa ninji merngonum.

Ariya Kristen was deqaji bei sosaiamqa e ingi uyqa are soqnm uyqai. Di e une yosai. Kiyaya e tamo bei aqa areqalo dauryosiy ingi getentqai?³⁰ E Qotei pailyoqnsib ingi di uyqai di tamo bei a kiyaya e misilinjbaqas?

³¹ Deqa ninji ingi ti ya ti uyqa oqnsib Qotei aqa ñam soqtoqnsib uyoqniy. Ninji kumbra bei yqa oqnsib Qotei aqa ñam soqtoqnsib uyoqniy.³² Ninji na Juda ti Grik ti Qotei aqa segi tamo ungasari nangi ti uneq breinjraib.³³ Ninji e nubiy. E na tamo ungasari kalil nangi kumbra bole bole enjreqnam nangi e qa areboleboleinjreqnu. E ijo segi jejamu aqaryaiyqajqa are qalosaieqnum. E tamo ungasari gargekoba nangi Qotei na elenqajqa deqa are qaloqnsim aqaryainjreqnum.

11

1 Ningi ijo kumbra kalil dauryoqniy. Agi e segi Kristus aqa kumbra kalil dauryeqnum dego kere.

Uña nanjo gate kabutqajqa kumbra

2 E qalieonum, ningi gaigai e qa are qaloqnsib anjam kalil e nami merngoqnem qaji di geregere dauryeqnub. Deqa e ningi qa tulaj areboleboleibeqnu. 3 Ariya ningi ijo anjam bei dego qusib poingem. Ningi qalie, tamo kalil nanjo gate di Kristus. Uña nanjo gate di tamo nanji. Kristus aqa gate di Qotei. 4 Deqa tamo nanji pailyqa osib kiyo anjam palontqa osib kiyo nanji gate tatal ataib. Nanji gate tatal atqab di nanji nanjo gate jemai yqab. Nanjo gate agi Kristus. 5 Ariya uña nanji pailyqa osib kiyo anjam palontqa osib kiyo nanji nanjo gate kabutebe. Uña a aqa gate kabutqasai di a aqa gate jemai yqas. Osim a uña qudei nanjo gate banqa torei milalteqnub qaji nanji bul sqas. 6 Deqa a aqa gate kabuteme. A aqa gate kabutqa asgiyqas di unqum, a aqa gate banqa dego gentosim milalteme. Ariya a dena jemaiyqa uratqas di a aqa gate kabuteme. 7 Tamo nanji nanjo gate kabutaib. Di kiyaaqa? Nanji Qotei sigitoqnsib aqa ñam ti singila ti boleq ateqnub. Ariya uña nanji nanjo segi tamo nanjo ñam ti singila ti boleq ateqnub.

8 Qotei a uña aqa tanu osiqa dena tamo gereiyosai. A tamo aqa tanu osiqa dena uña gereiyej. 9 Qotei a uña qa are qalsiqa tamo gereiyosai. A tamo qa are qalsiqa uña gereiyej. 10 Deqa uña nanji nanjo segi gate kabutebe. Nanji degyqab di lanj angro nanji unsib marqab, “Bole, nanji nanjo segi tamo nanjo sorgomq di unub.”

11 Tamo Koba aqa areqalo endegsi unu. Uña nanji nanjo segi qa sai. Tamo nanji dego nanjo segi qa sai. 12 Qotei a tamo aqa tanu osiqa dena uña gereiyej deqa uña nanji tamo nanjo. Tamo nanji uña nanjoq dena ñambabeqnub deqa tamo nanji uña nanjo. Ariya Qotei a segi qujai inji inji kalil qa utru.

13 Uña a aqa segi gate kabutosaiosim Qotei pailyqas di kumbra bole e? Ningi segi mariy. 14 Iga qalie, tamo nanji gate marij uratqab di kumbra bolesai. 15 Ariya uña nanji gate marij uratqab di bolequja. Di nanjo wala bole. Nanjo gate marij di Qotei na enjroqnsiq dena nanjo gate kabuteqnu. 16 O ijo was kalil, tamo bei a ijo anjam deqa njirjosim gotranjyaiq. A gotranjyqas di a endegsi poiym, iga kumbra bei dauryosaieqnum. Qotei aqa tamo ungasari qure qure kalilq di unub qaji nanji dego kumbra bei dauryosaieqnub.

Korin Kristen nanji louqa koroqnsibqa kumbra uge babteqnub

17 Ariya e nunjo kumbra qudei qa areboleboleibosaieqnu. E deqa ningi merngwai. Ningi Qotei louqa koroqnsibqa ningi kumbra bole babtosaieqnub. Ningi kumbra uge babteqnub. 18 E mati deqa ningi merngwai. E anjam endegsi quem. Ningi Qotei louqa koroqnsibqa ningi pupooqnsibqa anjam na qoteqnub. E anjam di qusim endegsi are qalem, “Bole, nanji degyeqnub.” 19 O was ningi pupoeqnub di kere. Ningi pupoosai qamu tamo yai nanji Qotei aqa kumbra geregere dauryeqnub di ningi qaliesai qamu. 20 E quem, ningi koroqnub di ningi Tamo Koba a qa are qalsib inji uyqajqa deqa koroosaieqnub. 21 Ningi qudei qunjan bolet deqa ningi namo boqnsib Qotei tal miligiq di inji uyekriteqnub Kristen was qudei nanji bunu boqnsib mamnjreqnu. Ningi qudei koroq di wain koba dego uyoqnsib nanarieqnub. 22 Nunjo kumbra dena ningi Qotei tal ugetoqnsib tamo inji saiqoji nanji jemai enjreqnub. Nunjo segi segi tal unu deqa ningi mati nunjo talq di inji ti ya ti uysib bunuqna bosib Qotei louqa korooyi. Ariya ningi degyosaieqnub. Deqa e anjam kiyersiy merngwai? E nunjo kumbra deqa areboleboleibeqnu degsi merngwai e? Sai. E degsi mernwasai.

Pol a benjem qa anjam marej

23-24 Ariya benjem qa anjam e nami merngem qaji di olo merngwai. Anjam di Tamo Koba Yesus na merbonaq quem. Anjam agiende. Nami Judas na Yesus osiq jenu tamo nanjo banq di atej. Qolo qujai deqa Yesus a bem osiqa Qotei pailyosiqa bem di gijnejyosiqa aqa angro nanji enjrsiqa minjrej, “Endi ijo jejamu. E na ningi aqaryainjwa osim deqa engonum. Deqa ningi osib uyi. Bunuqna ningi gaigai uyoqnsib e qa are qaloqniy.” 25 Degsi minjrnaqa nanji bem uynab koboonaqa a na olo wain gamban osiq Qotei pailyosiqa minjrej, “Wain gamban endi ijo lej. Lej di aism Qotei aqa anjam bunuj singilatqas. Deqa ningi osib uyi. Bunuqna ningi gaigai uyoqnsib e qa are qaloqniy.” 26 O ijo was, ningi Yesus aqa anjam deqa are qaloqnsib bati gaigai bem ti wain gamban ti di uyoqnsib anjam endegsib palontoqniy, “Tamo Koba a jaqatinj osiq moiyej.” Palontoqnsib soqniq mondonj a olo bqas.

Ningi bem ti wain ti uyqa osibqa ningi mati nunjo segi so peleyiy

27 Deqa tamo bei a Tamo Koba Yesus aqa bem ti wain gamban ti uyqa osimqa a kumbra uge bei yqas di a Yesus aqa jejamu ti lej ti ugetqas. Dena a une yqas. 28 Deqa tamo bei a bem ti wain gamban ti uyqa osimqa a mati aqa segi so peleyiosim di a uyem. 29 A Yesus aqa

jejamu geregere peleyosaiosim bem ti wain gamban ti uyqas di a une yqas. Deqa Qotei na a kamba gulbe yqas. ³⁰ Utru deqa ningi gargekoba singila saiqoji sosib maingeqnu. Osib ningi qudei moreneqnu. ³¹ Iga gago segi segi so geregere peleyosim bem ti wain gamban ti uyqom di iga unetqasai. Deqa Qotei na iga gulbe egwasai. ³² Tamo Koba a gago kumbra uge qudei qa iga pegigoqnsiq gulbe egeqnu. Di a iga tingitgwajqa deqa. Yim mondonj iga tamo kalil mandamq endi unub qaji nanqi ti une osim padalqasai.

³³ Deqa ijo was kalil, ningi bem ti wain gamban ti uyqa korooqnsibqa ningi urur uyaib. Ningi nunjo Kristen was nanqi qa tarinjoiy. ³⁴ Ningi qudei mamngimqa ningi mati nunjo segi talq di ingi uysib bunuqna bosib korooiy. Ningi namo bosib koroosib Qotei tal miligiq di ingi koba uyekritaib. Ningi degyqab di ningi une yqab. Deqa Qotei na kamba ningi gulbe enjgwas.

Ijo anjam qudei e mati nenngrenyqasai. Bunuqna e nunjoq bosiy anjam di nunjo ulatamuq di gereiyqai.

12

Qotei aqa Mondor na iga singila segi segi egeqnu

¹ O ijo was, Qotei aqa Mondor na iga singila segi segi egeqnu. E deqa ningi merngit quiy. ² Ningi qalie, nami ningi Qotei qalieosaisonabqa gisan qotei nanqi na ningi titngeqnaabqa ningi nanqi daurnjroqneb. Gisan qotei nanqi di anjam marqa keresai. ³ Deqa ningi endegsi poinjem. Qotei aqa Mondor a tamo bei aqa medabu singilatetimqa a endegsi marqa keresai, "Yesus a tamo uge." Tamo bei a Mondor Bole ti sqasai di a endegsi marqa keresai, "Yesus a Tamo Koba."

⁴ Mondor na iga singila segi segi egeqnu ariya Mondor qujai segi unu. ⁵ Iga wau segi segi ojeqnum ariya Tamo Koba qujai segi unu. ⁶ Qotei na iga kumbra segi segi egeqnu ariya Qotei qujai dena iga kalil keretgeqnu. ⁷ Mondor na iga segi segi aqaryaiqegeqnu. Di kiyaga? Iga na Kristen tamo ungasari kalil nanqi geregereinjraqajqa deqa. ⁸ Mondor na tamo qudei nanqi aqaryainjregeqnu deqa nanqi Qotei aqa powo babteqnu. Mondor qujai dena tamo qudei nanqi aqaryainjregeqnu deqa nanqi Qotei aqa qalie babteqnu. ⁹ Mondor qujai dena tamo qudei nanqi aqaryainjregeqnu deqa nanqi Yesus qa nango areqalo tulanj singilaboleteqnu. Mondor qujai dena tamo qudei nanqi aqaryainjregeqnu deqa nanqi tamo mainjro qaji nanqi boletnjregeqnu. ¹⁰ Tamo qudei nanqi Qotei aqa manjwa babteqnu. Tamo qudei nanqi Qotei aqa medabu oqnsib anjam palonteqnu. Tamo qudei na mondor kalil nanqi peginjroqnsib mareqnu, "Mondor nanqi di bole. Mondor nanqi di uge." Tamo qudei nanqi mej bulyoqnsib qure utru segi segi nanjo anjam marelenjregeqnu. Tamo qudei nanqi qure utru segi segi nanjo anjam di quoqnsib damu poinjregeqnaqa ubteqnu. ¹¹ Ariya Mondor qujai dena aqa segi areqalo na tamo nanqi segi segi kerejnregeqnaqa nanqi wau di yeqnu.

Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai

¹² Tamo kalil nanqi segi segi jejamu qujai. Nanjo ban ti singa ti njamdamu ti dabkala ti osib jejamu qujaiq di turtosib unub. Kristus a dego degsi unu. ¹³ Agi Mondor qujai na iga kalil yansgobulosiqa turtgej deqa iga kalil jejamu qujaiq di unum. Iga qudei Juda. Iga qudei Grik. Iga qudei kangal tamo. Iga qudei kangal tamo sai. Di unjum. Iga kalil Mondor qujai osim ya jumbumq dena ya uyobuleqnum.

¹⁴ Gago jejamu miligiq di ban segi sosai. Singa segi sosai. Ban ti singa ti njamdamu ti dabkala ti kalil jejamu qujaiq di turtosib unub. ¹⁵ Singa a marqas, "E ban sai. Deqa e jejamu miligiq di sosai. Ban a segi unu." Di bolesai. Singa a dego jejamu miligiq di unu. ¹⁶ Dabkala a marqas, "E njamdamu sai. Deqa e jejamu miligiq di sosai. Njamdamu a segi unu." Di dego bolesai. Dabkala a dego jejamu miligiq di unu. ¹⁷ Gago jejamu a njamdamu segi sqas di iga kiyersim anjam quqwom? Keresai. Gago jejamu a dabkala segi sqas di iga kiyersim ingi quleqqwas? Di dego keresai. ¹⁸ Gago jejamu a degsi sosai. Qotei na ban ti singa ti njamdamu ti dabkala ti osiqa jejamu qujaiq di atelenj unub. A aqa segi areqalo na degyej. ¹⁹ Gago jejamu a njamdamu segi sqas kiyo, a ban segi sqas kiyo, a singa segi sqas kiyo di gago jejamu a kiyersi sqas? A bole sqa keresai. ²⁰ Gago jejamu a degsi sosai. Ban ti singa ti njamdamu ti dabkala ti kalil jejamu qujaiq di turtosib unub.

²¹ Njamdamu na ban minjqas, "Ni ulanj. E segi wauqa kere." Degsi minjqqa keresai. Gate na singa minjqas, "Ni ulanj. E segi wauqa kere." Degsi minjqqa keresai. ²² Nanqi kalil jejamu qujaiq di unub. Bole, nanqi qudei singila kiñala unub. Ariya nanqi wau bole yeqnu deqa iga na nanqi uratnjrqa keresai. ²³ Iga nanqi qudei kiñala bolesai qa mareqnum. Ariya iga na olo nanqi gereinjregeqnum. Nanqi qudei iga jemai qa mareqnum. Ariya iga olo gara na nanqi kabutnjregeqnum. ²⁴ Nanqi qudei uno boledamu deqa iga na nanqi kabutnjrosiaieqnum. Ariya Qotei na nanqi kalil jejamu qujaiq di atelenj unub. Deqa nanqi qudei ñam saiqoji

unub qaji di Qotei na olo ñam soqtetnjreḡnu. ²⁵ Gago jejamu a poelenjaim deḡa Qotei a deḡeyḡnu. Deḡa jejamu miligiq di nanḡi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yeḡnu. ²⁶ Bei a jaqatinḡ oqas di nanḡi kalil deḡo jaqatinḡ oqab. Bei a ñam koba oqas di nanḡi kalil a ombla areboleboleinjrqas.

²⁷ Nanḡi kalil Kristus aqa jejamu qujai. Nanḡi segi segi aqa jejamu miligiq di unub. ²⁸ Qotei na Kristen tamo unḡasari nanḡi wau segi segi enjreḡnu. Nanḡi qudei a na qarinjreḡnaqa nanḡi aqa anjam mare mare laḡnub. Nanḡi qudei a na wau enjreḡnu deḡa nanḡi aqa medabu oḡnsib anjam palonteqnub. Nanḡi qudei a na wau enjreḡnu deḡa nanḡi aqa anjam palteḡnub. Nanḡi qudei a na singila enjreḡnu deḡa nanḡi aqa manḡwa babteḡnub. Nanḡi qudei a na singila enjreḡnu deḡa nanḡi tamo mainjro qaji nanḡi boletnjreḡnub. Nanḡi qudei a na wau enjreḡnu deḡa nanḡi na tamo unḡasari nanḡi aqaryainjreḡnub. Nanḡi qudei a na Kristen gate atelenḡnu deḡa nanḡi na aqa wau taqateḡnub. Nanḡi qudei a na meḡ bulyetnjreḡnu deḡa nanḡi qure utru segi segi nanḡo anjam marelenḡnub. ²⁹ Deḡa e ninḡi endegsi nenemḡwai. Qotei na nanḡi kalil qarinjreḡnaqa nanḡi aqa anjam mare mare laḡnub e? Sai. Nanḡi kalil Qotei aqa medabu oḡnsib anjam palonteqnub e? Sai. Nanḡi kalil Qotei aqa anjam palteḡnub e? Sai. Nanḡi kalil Qotei aqa manḡwa babteḡnub e? Sai. ³⁰ Nanḡi kalil tamo mainjro qaji nanḡi boletnjreḡnub e? Sai. Nanḡi kalil meḡ bulyoḡnsib qure utru segi segi nanḡo anjam marelenḡnub e? Sai. Nanḡi kalil qure utru segi segi nanḡo anjam di quoḡnsib damu poinjreḡnaqa ubteḡnub e? Di deḡo sai. Qotei na nanḡi kalil wau segi segi enjreḡnu. ³¹ O ijo was, Mondor aqa singila segi segi kalil di bolequja. Ninḡi singila di oqajqa are qaloḡniy.

Iga qalaqalaiyo kumbra dauryqom

Ariya kumbra tulaḡ boledamu bei e na ubtosiy ninḡi mernḡit quiy.

13

¹ Kumbra boledamu di agi qalaqalaiyo kumbra. Ninḡi quiy. E meḡ bulyosiy qure utru segi segi nanḡo anjam kiyo laḡ anḡro nanḡo anjam kiyo maroḡnqai ariya e qalaqalaiyo kumbra dauryqasai di ijo anjam maro di bolesai. Ijo anjam maro di laḡa noul bulosim qatronḡkobaqas. Osim gruma bul laḡa anjam atqas. ² E Qotei aqa medabu osiy anjam palontoḡnqai kiyo, e Qotei aqa uli anjam kalil qalieosiy utru bableḡnqai kiyo, e qalie koba ti sqai kiyo, e Qotei qa ijo areqalo tulaḡ singilaboletosiy dena mana kobaquja minḡitqa a ijo anjam dauryosim tigelosim sawa beiḡ gilqas kiyo ariya e qalaqalaiyo kumbra dauryqasai di ijo kumbra kalil di Qotei aqa ḡamgalaḡ di bolesai. ³ E ijo inḡi inḡi kalil elenḡosiy tamo sougetejunub qaji nanḡi jeisiy enjrqai kiyo, e ijo segi jejamu osiy jeu tamo nango banḡ di atitqa nanḡi na osib ḡamyuwo na koitqab kiyo ariya e qalaqalaiyo kumbra dauryqasai di ijo kumbra kalil dena e yala aqaryaibqa keresai.

⁴ Tamo unḡasari nanḡi qalaqalaiyo kumbra dauryqab di nanḡi gaigai lawo na sqab. Sosib tamo kalil nanḡi kumbra bole enjroḡnqab. Tamo bei a ñoro koba ti soḡnim nanḡi a qa are ugeinjrqasai. Nanḡi nango segi ñam soḡtqasai deḡo. ⁵ Nanḡi diḡoḡnsib sqasai. Nanḡi nango segi jejamu aqaryaiyqajqa are qalqasai. Nanḡi urur njirinḡasai. Tamo bei na nanḡi kumbra uge enjrimḡa nanḡi deḡa a kambatqasai. ⁶ Nanḡi kumbra uge qa areboleboleinjrqasai. Nanḡi kumbra bole qa areboleboleinjroḡnqas. ⁷ Nanḡi gulbe kalil qoboioḡnsib singila na tigelesqab. Sosib gaigai Qotei qa nanḡo areqalo singilatoḡnsib a qa tariḡnḡnqab.

⁸ Qalaqalaiyo kumbra di kobaqa keresai. Tamo qudei nanḡi Qotei aqa medabu oḡnsib aqa anjam palonteqnub. Wau di kobaqas. Tamo qudei nanḡi qure utru segi segi nanḡo anjam marelenḡnub. Wau di deḡo kobaqas. Tamo qudei nanḡi Qotei aqa qalie babteḡnub. Wau di deḡo kobaqas. ⁹ Bole, iga qalie ti unum. Ariya gago qalie di oto oto deḡa iga truquigeḡnu. Iga Qotei aqa medabu oḡnsim anjam palonteqnum. Anjam di deḡo oto oto deḡa iga truquigeḡnu. ¹⁰ Mondonḡ Yesus a olo bosim inḡi inḡi kalil keretimḡa bati deḡa qalie ti anjam ti iga truquigeḡnu qaji di torei kobaqas. ¹¹ Nami e anḡro kiñala sosimḡa e anḡro kiñilala nango anjam ti powo ti areqalo ti oḡnsim walweloḡnem. Ariya bunuqna e tamo kobaqujaosimḡa e anḡro kiñilala nanḡo kumbra di uratem. ¹² Deḡo kere bini iga Qotei aqa kumbra geregere qalieosai unum. Gago qalie di oto oto deḡa iga truquigeḡnu. Iga ya qolbiḡ di gago ulatamu geregere unqa keresai deḡo kere iga Qotei aqa kumbra geregere qalieosai unum. Mondonḡ iga Qotei aqa ulatamu unsimḡa bati deḡa iga a qa geregere qalieḡom. A iga qa geregere qalieḡnu deḡo kere iga kamba a qa geregere qalieḡom. ¹³ Iga Qotei qa gago areqalo singilateḡnum kumbra di gaigai sqas. Iga Qotei qa tariḡneḡnum kumbra di deḡo gaigai sqas. Qalaqalaiyo kumbra di deḡo gaigai sqas. Ariya qalaqalaiyo kumbra di tulaḡ boledamu. Qalaqalaiyo kumbra dena kumbra kalil tulaḡ bunḡnjrejunu.

14

Iga Qotei aqa anjam palontqom di wau bolequja

¹ Deqa ijo was kalil, ningi gaigai qalaqalaiyo kumbra dauryoqniy. Osib wau kalil Qotei aqa Mondor na ningi engeqnu qaji di yqajqa tulan singilaoqniy. Wau boledamu bei agiende. Ningi Qotei aqa medabu oqnsib anjam palontoqniy. ² Ningi qalie, tamo nangi mej bulyoqnsib qure utru segi segi nango anjam mareqnu di nangi Qotei segi minjeqnu. Nangi tamo nangi minjrosaeqnu. Mondor na nangi singila enjreqnaqa nangi uli anjam mareqnu. Deqa tamo bei a qusim poiyqa keresai. ³ Ariya Qotei aqa medabu o qaji tamo nangi anjam aqa damu babteqnu di tamo nangi quoqnsib poinjreqnu. Deqa anjam dena nangi singilatnjqoqnsiq nangi kumbra bole yqajqa are tigeltetnjqoqnsiq nango are miligi latetnjqeqnu. ⁴ Tamo nangi mej bulyeqnu di nangi nango segi are miligi singilateqnu. Ariya Qotei aqa medabu o qaji tamo nangi anjam aqa damu babteqnu di nangi na Kristen kalil nangi dego singilatnjqeqnu. ⁵ Ijo are endegsi unu. Ningi kalil mej bulyoqngab di bole. Ariya ningi Qotei aqa medabu oqnsib anjam palontoqngab di tulan bolequja. Ningi quiy. Tamo bei a mej bulyosim qure utru bei nango anjam marim tamo bei a kamba anjam di aqa damu poiyim ubtqas di kere. Anjam dena Kristen kalil nangi singilatnjqas. Ariya anjam ubtqajqa tamo bei sqasai di mej bulyo tamo a anjam maraiq. Aqa anjam dena Kristen nangi singilatnjqasai. ⁶ O ijo was, ningi ijo anjam endeqa are qaliy. E nunjoq bosiy mej bulyosiy qure utru bei nango anjam merngit ningi qusib poinjwasai di anjam dena ningi kiyersim aqaryainjwas? Keresai. Ariya e Qotei aqa uli anjam bei ubtosiy merngitqa kiyi, Qotei aqa qalie bei babbatqa kiyi, Qotei aqa medabu osiy anjam palontitqa kiyi, anjam bei plaltitqa kiyi ningi qusib poinjwas di bolequja. Anjam dena ningi aqaryainjwas.

⁷ Inji qudei njambile sosai qaji e deqa ningi merngit quiy. Tamo bei na yumba qamimqa kiyi gombin anjamimqa kiyi ariya aqa anjam ato di jagwa na osi taqal waiyqas di iga kiyersim aqa lou poigwas? Di keresai. ⁸ Tamo nangi qoto qa gilqa marsib gul anjamibqa ariya gul aqa anjam ato di jagwa na osi taqal waiyqas di tamo yai nangi qoto qa gilqab? Tamo dego bei sosai. ⁹ Dego kere ningi mej bulyosib qure utru bei nango anjam marqab di tamo nangi kiyersib qusib poinjrqas? Keresai. Nunjo anjam di dego jagwa na osi taqal waiyobulqas. ¹⁰ Bole, mandamq endi qure utru segi segi nango anjam gargekoba unub. Anjam kalil di damu ti. ¹¹ Ariya tamo bei na qure utru bei nango anjam e merbim qusiy aqa damu poibqasai di a e qa marqas, "A yaun tamo." Yim deqa e kamba a qa marqai, "A dego yaun tamo." ¹² O ijo was kalil, e qalieonum, ningi Qotei aqa Mondor aqa wau ojqajqa tulan arearetngqenu. Deqa ningi na Kristen nangi singilatnjqajqa wauoqniy.

Mej bulyo kumbra

¹³ Ariya nunjo ambleq di tamo bei a mej bulyosim qure utru bei nango anjam marqa osimqa a mati endegsi Qotei pailym, "O Abu, ni na powo ebimqa e anjam endi marsiy olo aqa damu ubtqai." ¹⁴ Ningi are qaliy. E mej bulyosiy qure utru bei nango anjam na Qotei pailiyqai di ijo mondor ijo are miligiq di unu qaji a segi pailiyimqa ijo areqalo a lanja quqwas. ¹⁵ Deqa e endegyqai. E ijo mondor ti ijo areqalo ti turtosiy pailyoqngai. E ijo mondor ti ijo areqalo ti turtosiy louoqngai dego. ¹⁶ Ni ino mondor na segi Qotei pailiosim binjyqam di tamo lanaj bei a sosim ino pailyo di poiyqasai. Deqa e endegsi marqa keresai, "Ni bole maronum." ¹⁷ Bole, ni Qotei pailyoqnsim binjyqnum di bolequja. Ariya tamo bei a ino pailyo poiyqasai di ino pailyo dena a singilatqa keresai. ¹⁸ E ningi kalil tulan bunjosim bati gargekoba mej bulyeqnum. Deqa e Qotei minjeqnum, "Keretonum." ¹⁹ Ariya Kristen nangi Qotei louqa koroesoqnbqa e nango koroq di anjam truqyala segi minjroqnit nangi qusib poinjrqas di tulan bolequja. E mej bulyosiy qure utru segi segi nango anjam olekoba totoryosiy nangi minjroqnit nangi poinjrqasai di bolesai.

²⁰ O ijo was kalil, ningi angro kiñilala nangi bulosib nanarioqnaib. Ningi tamo bole bole nangi bulosib areqalo bole na soqniy. Ningi angro mom nangi dego bulosib kumbra uge qa nanariosib soqniy. Ningi qalie, angro mom nangi kumbra uge qa poinjrosaeqnu. ²¹ Qotei aqa dal anjam bei nami endegsib nenjrenyeb unu, "Tamo Koba a marqo, 'E qure utru bei bei nango mej na ningi anjam merngit ningi ijo anjam quetbqasai.'" ²² Deqa ijo was, mej bulyqajqa kumbra di aqa utru agiende. Kumbra dena Qotei na tamo ungasari a qa nango areqalo singilatosaeqnu qaji nangi aqa manwa osornjreqnu. Tamo ungasari a qa nango areqalo singilateqnu qaji nangi qa sai. Ariya Qotei aqa medabu o qaji tamo nangi anjam palontqajqa kumbra di aqa utru agiende. Kumbra dena Qotei na tamo ungasari a qa nango areqalo singilateqnu qaji nangi aqa manwa osornjreqnu. Tamo ungasari a qa nango areqalo singilatosaeqnu qaji nangi qa sai.

²³ Deqa Kristen koroq di ningi kalil mej bulyoqnsib qure utru segi segi nango anjam maroqngab di bolesai. Ningi degyqab di tamo lanaj qudei kiyi tamo qudei Qotei qaliesai qaji nangi kiyi nunjo koro miligiq gilsib nunjo anjam di qusib ningi qa marqab, "Nangi

nanarionub deqa anjam di mareqñub.”²⁴ Ariya ñiñgi kalil Qotei aqa medabu oqnsib anjam palontoqñab di tamo bei Qotei qaliesai qaji kiyo tamo lanaj bei kiyo a nuñgo koro miligiq gilsim nuñgo anjam di qusim a poiyyas. Yim anjam dena aqa are qametim a aqa une qa geregere qalieqas.²⁵ Osim aqa areqalo uge kalil aqa are miligiq di uliejunu qaji di boleq atsim siñga pulutosim Qotei aqa ñam soqtosim ñiñgi mernjwas, “Bole, Qotei a nuñgo ambleq endi unu.”

Qotei louqajqa kumbra

²⁶ Deqa ijo was, ñiñgi Qotei louqa koroqñsibqa ñiñgi qudei lou babtoqñiy. Ñiñgi qudei Qotei aqa anjam paltoqñiy. Ñiñgi qudei Qotei aqa uli anjam ubtoqñiy. Ñiñgi qudei meñ bulyoqñsib qure utru segi segi nanjo anjam maroqñiy. Ñiñgi qudei qure utru segi segi nanjo anjam aqa damu poinjim ubtoqñiy. O ijo was, nuñgo wau segi segi dena ñiñgi na Kristen tamo unjasari nanji singilatñiroqñiy.²⁷ Tamo qudei nanji meñ bulyqa are soqñimqa ñiñgi na minjrib nanji aiyel kiyo nanji qalub kiyo segi meñ bulyqab. Tamo gargekoba nanji meñ bulyqab di bolesai. Ariya nanji koba na turtosib meñ bulyaib. Bei namoqna meñ bulyim bei bunuqna meñ bulyqas. Ariya nanji meñ bulyosib anjam maroqñibqa ñiñgi na anjam ubto tamo bei minjib a nanjo anjam di aqa damu ubteme. Yim tamo unjasari kalil nanji qusib poinjrças.²⁸ Kristen koroq di anjam ubtqajqa tamo bei sosaiamqa meñ bulyo tamo nanji anjam maraib. Nanji mequmosib nanjo segi are miligiq di Qotei pallyebe.²⁹ Ñiñgi na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanji dego minjribqa nanji aiyel kiyo nanji qalub kiyo segi anjam palontoqñebe. Tamo gargekoba nanji anjam palontoqñab. Nanji anjam palontoqñibqa tamo qudei na nanjo anjam di geregere pegiyuqñebe.³⁰ Tamo bei a Qotei aqa anjam palontoqñim ariya Qotei na tamo bei awejunu qaji a anjam bei osoryim tamo nami anjam palonteqnu qaji a mati medabu getentim tamo di a kamba tigelosim anjam palonteme.³¹ Ñiñgi segi segi kalil kumbra di dauryosib Qotei aqa medabu oqnsib anjam palontoqñiy. Palontoqñib Kristen kalil nanji quqnsib poinjroqñim anjam dena nanji singilatñiroqñas.³² Ñiñgi na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanji minjribqa nanji nanjo segi so geregere taqatoqñsib anjam palontoqñebe.³³⁻³⁴ Qotei a aqa segi wau kalil geregere yoqñsiqa aqa wau bei niñaqyosaieqnu. A are lawo qa utru.

Ariya unjasari nanji Kristen koroq di anjam maraib. Nanji mequmesoqñebe. Qure qure kalilq di Kristen unjasari nanji degyeqñub. Deqa unjasari nanji nanjo segi ñam aguq atoqñsib nanjo tamo nanjo sorgomq di geregere mequmosib soqñebe. Agi anjam di Moses aqa dal anjamq di unu.³⁵ Deqa Kristen koroq di unjasari nanji anjam bei aqa damu geregere qalieqajqa are soqñim ñiñgi na nanji endegsib minjriy, “Yaintim nuñgo segi talq di ñiñgi nuñgo gumbuluñ nanji nenemñrib nanji na anjam aqa damu mernjwab.” Ñiñgi na unjasari nanji degsib minjriy. Di kiyaqa? Unjasari nanji Kristen koroq di anjam marqab di kumbra bolesai.³⁶ O ijo was, Qotei aqa anjam nuñgoq dena namoqna brantej e? Ñiñgi segi na Qotei aqa anjam osib nuñgo areqaloq di singilateb ariya Kristen tamo qudei nanji Qotei aqa anjam osaieqñub e? Sai.

³⁷ Tamo bei a endegsi are qalqas, “E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole. E Qotei aqa Mondor ti unum.” A kere degsi are qalqo. Ariya tamo di a olo endegsi poiyej, “Anjam Pol na nengrenyosiq gagoq qarinyqo qaji endi Tamo Koba aqa segi dal anjam tintinj.”³⁸ Tamo di a ijo anjam endi urataiq. A uratqas di ñiñgi na endegsib minjriy, “Ni Qotei aqa medabu o qaji tamo bolesai.”³⁹ Deqa ijo was, ñiñgi Qotei aqa medabu osib anjam palontqajqa tulan singilaoqñiy. Kristen koroq di tamo qudei nanji meñ bulyoqñib ñiñgi na nanji saidñjraib.⁴⁰ Ñiñgi Qotei louqajqa kumbra kalil geregere taqatosib dauryosib soqñiy.

15

Kristus a moisiq olo subq na tigelej

¹ O ijo was kalil, Yesus aqa anjam bole e nami palontoqñsim mernjoqñem qaji di bini e olo pulutosiy ñiñgi mernjwai. Anjam di agi ñiñgi osib singila na tigelejunu.² E qalie, anjam e palontoqñem qaji di ñiñgi torei ojsib nuñgo areqaloq di singilateb. Deqa Qotei na ñiñgi elenjej. Ñiñgi lanja baban na singilateb qamu Qotei a ñiñgi elenja keresai qamu.

³ Anjam bole e ñiñgi mernjoqñem qaji di e Kristus aqa banq na em. Anjam di tulan kobaquja. Anjam agiende. Kristus a gago une qa moiyej. Anjam di agi nengrenq di unu.⁴ A moinaqa subq ateb. Bati qalub koboonaqa a olo subq na tigelej. Anjam di dego nengrenq di unu.⁵ A subq na tigelosiqa Pita aqaq di brantonaq unej. Osiqa aqa anjro 12 nanjoq di dego brantonaq uneb.⁶ Osiqa bunuqna bati qujai qa a Kristen was 500 nanjoq di dego brantonaq uneb. Nanji gargekoba bini unub. Ariya nanji qudei moreñeb.⁷ Bunuqna a Jems aqaq di dego brantonaq unej. Osiqa aqa anjam maro tamo kalil nanjoq di dego brantonaq uneb.

⁸Olo bunuqna a ijoq di dego brantonaq unem. Uña bei a bati grotosim aqa anqro ougetqas dego kere Kristus a ijoq di brantonaq unem. ⁹E nami Qotei aqa tamo unqasari nanqi ugeugeinjqroqnem. Deqa ninqi e Yesus aqa anjam maro tamo bolesai edegwab di kere. Yesus aqa anjam maro tamo kalil nanqi na e bunbejunub deqa ijo ñam tulan aguq aiyejunu. ¹⁰Ariya Qotei a e qa are boleiyej deqa bini e aqa anjam maro tamo unum. A e qa are boleiyej aqa kumbra di lanja uloqsai. E aqa kumbra di osim singila na waukobaeqnum. Ijo wau di tulan kobaoqnsiq Qotei aqa anjam maro tamo kalil nanqo wau bunyejunu. Ariya e ijo segi singila na wau di yosaiqnum. Qotei a e qa are boleiyej deqa aqa singila na e wau di yeqnum. ¹¹Qotei aqa anjam maro tamo qudei na kiyo e na kiyo wau di yeqnum di unqum. Yesus a moisiq olo subq na tigelej anjam di iga kalil koba na palonteqnum. Anjam di qujai ninqi osib nunqo areqaloq di singilateb.

Tamo unqasari moreño qaji nanqi olo subq na tigelqab

¹²Kristus a moinaqa Qotei na olo subq na tigeltej anjam di iga gaigai palonteqnsim laqnum. Ariya kiyaaqa ninqi qudei mareqnum, “Tamo moreño qaji nanqi olo subq na tigelqasai?” ¹³Tamo moreño qaji nanqi olo subq na tigelqasai anjam di bole qamu Qotei na Kristus dego subq na tigeltoasai qamu. ¹⁴Qotei na Kristus subq na tigeltoasai qamu anjam iga palonteqnum qaji di bolesai qamu nunqo areqalo Kristus qa singilateqnum qaji di lanja ulonej qamu. ¹⁵Qotei na tamo moreño qaji nanqi olo subq na tigeltnjqrasai anjam di bole qamu Qotei na Kristus dego subq na tigeltoasai qamu iga Qotei aqa kumbra qa mare mare laqnum di iga gisan anjam mare mare laqnum qamu. Agi iga endegsi mare mare laqnum, “Qotei a Kristus subq na tigeltej.” ¹⁶Qotei na tamo moreño qaji nanqi olo subq na tigeltnjqrasai anjam di bolesai qamu Qotei na Kristus dego subq na tigeltoasai qamu. ¹⁷Qotei na Kristus subq na tigeltoasai qamu nunqo areqalo Kristus qa singilateqnum qaji di lanja ulonej qamu ninqi nunqo uneq di unub qamu. ¹⁸Deqa tamo nanqi nami Kristus qa nanqo areqalo singilatosib moreñeb qaji nanqi torei padaleb qamu. ¹⁹O ijo was kalil, iga ingi bole bole Kristus na mondon egwas qaji deqa tarineqnum. Ariya iga subq na olo tigelqasai anjam di bole qamu iga mandam qa ingi ingi qa segi tarineqnum qamu iga tulan sougetejunum qamu. Gago so uge danda mandam tamo kalil nanqo so uge tulan bunyejunu qamu.

²⁰Ariya iga degsi sougetosai. Kristus a moinaqa Qotei na olo subq na tigeltej. Kristus a tamo kalil nami moreñeb qaji nanqi qa namoosiq subq na tigelej. ²¹Ninqi qalie, tamo qujai Adam a une atej deqa a moiyo qa utru. Dego kere Kristus a subq na tigelqo qa utru. ²²Adam aqa moma kalil nanqi moreñeqnum. Dego kere Kristus aqa tamo kalil nanqi olo ñambile oqab. ²³Iga gago segi ngi bati dauryosim subq na tigelosim ñambile oqom. Namooqna Kristus a subq na tigelej. Mondon a olo lan qureq na bamqa iga aqa segi tamo unqasari unum deqa iga dego subq na tigelqom.

²⁴Iga subq na tigelamqa diño bati brantqas. Bati deqa mandor nanqi ti mandor uge uge ti gate kokba ti nanqo singila ti kalil Kristus na kobotnjqras. Osim a na ingi ingi kalil elenjosim aqa Abu Qotei aqa banq di uratqas. Yim Qotei a Mandor Koba sosim ingi ingi kalil di taqatqas. ²⁵Kristus a degyqas. Di kiyaaqa? A Mandor Koba sosim gilsim gilsim diño bati brantimqa Qotei a Kristus aqa jeu tamo kalil nanqi joqsim aqa sorgomq di atim a na nanqi taqatnjresqas. ²⁶Osim bati deqa a na aqa jeu tamo kalil nanqi di kobotnjsim ariya a moiyo dego kobotqas. ²⁷Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Qotei na ingi ingi kalil elenjosim Kristus aqa sorgomq di atqas.” O ijo was, Qotei na ingi ingi kalil di elenjosim Kristus aqa sorgomq di atqas deqa iga qalieonum, Qotei a segi Kristus aqa sorgomq di sqasai. ²⁸Mondon Qotei na ingi ingi kalil di Kristus aqa sorgomq di atim soqnim Qotei aqa Niri a kamba dego Qotei aqa sorgomq di sqas. Deqa Qotei a segi na ingi ingi kalil di tulan bunjnrsimqa a nanqo Mandor Koba sosim bati gaigai nanqi taqatnjroqngas.

²⁹Ninqi qalie, tamo qudei na tamo moreño qaji nanqi aqaryainjqroqnsib nanqo sawa osib yanso eqnub. Tamo moreño qaji nanqi olo subq na tigelqasai anjam di bole qamu nanqi kiyaaqa kumbra degyeqnub? ³⁰Od, tamo moreño qaji nanqi olo subq na tigelqab anjam di iga mare mare laqnum. Mare mare laqnam tamo gargekoba nanqi iga qa njirinjqnsib bati gaigai iga padaltgwa laqnum. Tamo moreño qaji nanqi olo subq na tigelqab anjam di bolesai qamu iga kiyaaqa anjam di mare mare laqnsim dena gulbe eqnum? ³¹O ijo was, e bole maronum, e bati gaigai moiqa laqnum. E ninqi qa are qaloqnsim deqa moiqa laqnum. Ninqi gago Tamo Koba Kristus Yesus beteryejunub deqa e ninqi qa tulan areboleboleibeqnu. ³²Jeu tamo nanqi wagme juwan bul unub deqa nanqi na e moiyoqbqa laqnum. E Efesus qureq di nanqi ti qotoqnem. E mandam qaji ingi ingi oqajqa marsim nanqi ti qotosaiqnem. Tamo moreño qaji nanqi olo subq na tigelqasai anjam di bole qamu iga endegsi mare mare laqnum qamu, “Iga nebe kiyo moiqom deqa unqum, iga alanoqnsim gago segi jejamu qa areboleboleigoqnim ingi ti ya ti uyoqngom.” Degsi mare mare laqnum qamu.

³³ O ijo was kalil, tamo qudei na nŋngi gisaŋgaib deqa nŋngi geregere ŋam atoqniy. Anjam bei unu di nŋngi qalie. Anjam agiende, “Nŋngi tamo uge uge nangi koba na laqnaib. Laqnaqab di nangi na nungo areqalo niŋaŋyetŋgibqa nŋngi kumbra bole uratosib nangi daurnjrqb.” Anjam degsi unu. ³⁴ Deqa nŋngi areqalo bole ti sosib olo une yoqnaib. Nŋngi quiy. Nungo ambleq di tamo qudei nangi Qotei qaliesai bole sai. Nŋngi jemaŋgwajqa deqa e nŋngi degsi merngonum.

Tamo moreŋo qaji nango jejamu kiyero osib olo tigelqab?

³⁵ Ariya ijo was kalil, tamo bei na e endegsi nenembqas, “Tamo moreŋo qaji nangi kiyersib olo subq na tigelqab? Nango jejamu kiyero osib olo tigelqab?” ³⁶ O ijo was kalil, tamo di a nanariosim deqa degsi nenembqas. Nŋngi qalie. Kurgus bunuj breiyibqa mandamq aisim a lanja mandamq di sqas. Ariya kurgus moiyo breiyib a olo ŋambile sosim qoqitosim oqwas. ³⁷ Kurgus kiyiyo saga kiyiyo qoqitosiq geitqo qaji di otorosim olo yagwasai. Aqa gei moiyo segi yagim dena oqwas. ³⁸ Tamo bei na kurgus yago kiyiyo saga yago kiyiyo yagimqa a olo qoqitosim oqimqa Qotei aqa segi areqalo na nangi tanu segi segi enjrqas. Nango tanu di uno segi segi. ³⁹ Tamo ti wagme ti qebari ti qe ti nangi dego nango jejamu uno segi segi. ⁴⁰ Lan goge qaji ŋngi nango uno bei. Mandam qaji ŋngi nango uno bei. Lan goge qaji ŋngi nango wala bei. Mandam qaji ŋngi nango wala bei. ⁴¹ Sen ti bai ti bongar ti nango rian segi segi. Bongar kalil dego nango rian segi segi.

⁴² Tamo subq na tigelqab qaji nangi kere dego. Tamo nangi moreŋeqnab nango jejamu subq ateqnub di qusaeqnu. Nangi subq na tigelabqa nango jejamu olo qusaqasai. Nangi ŋambile gaigai sqab. ⁴³ Tamo nangi moreŋeqnab nango jejamu subq ateqnub di jejamu uge. Nangi subq na tigelabqa nango jejamu tulan boledamu sqas. Tamo nangi moreŋeqnab nango jejamu subq ateqnub di siŋgila saiqoji. Nangi subq na tigelabqa nango jejamu siŋgila ti sqas. ⁴⁴ Tamo nangi moreŋeqnab nango jejamu subq ateqnub di mandam qaji jejamu. Nangi subq na tigelabqa nango jejamu lan qure qaji jejamu sqas.

Mandam qaji jejamu unu. Lan qure qaji jejamu dego sqas. ⁴⁵ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenŋreŋyeb unu. “Adam namo qaji a mandamq endena brantej. Deqa a mandam qaji ŋambile osiq soqnej.” Ariya Adam bunu qaji a Mondor ti soqnej. Deqa a na iga lan qure qaji ŋambile egwas. ⁴⁶ Lan qure qaji ŋambile a namoqna brantosai. Mandam qaji ŋambile a namoqna brantej. Lan qure qaji ŋambile a bunuqna brantqas. ⁴⁷ Qotei na Adam namo qaji a mandam na gereiyey. Deqa a mandam tamo. Ariya Adam bunu qaji a lan qureq na bej. ⁴⁸ Adam namo qaji a mandam tamo soqnej deqa aqa moma kalil nangi dego mandam tamo unub. Ariya Adam bunu qaji a lan qure qaji tamo unu deqa aqa tamo kalil nangi dego lan qure qaji tamo sqab. ⁴⁹ Adam namo qaji a mandam tamo soqnej deqa iga a bulosim mandam tamo unum. Dego kere Adam bunu qaji a lan qure qaji tamo unu deqa mondon iga a bulosim lan qure qaji tamo sqom.

⁵⁰ O ijo was, e nŋngi endegsi merngwai. Qotei na mandam tamo nangi elenqa keresai. A nango Mandor Koba sosim nangi taqatnrqa keresai dego. Gago jejamu moisiq qusaeqnu qaji di ŋambile gaigai sqa keresai. ⁵¹ Deqa e uli anjam bei nŋngi endegsi merngwai. Iga kalil moiqasai. Iga kalil jejamu bulyosim jejamu bunuj oqom. ⁵² Qotei na gul bunu geteŋ qaji anjamimqa tamo nami moreŋeb qaji nangi subq na tigelqab. Deqa nango jejamu olo bunu qusaqasai. Iga tamo moiyoasai unum qaji iga dego jejamu bulyosim nangi ti koba na jejamu bunuj oqom. O ijo was, kumbra di urur brantoqumatqas. ⁵³ Gago jejamu ugeqas qaji endi iga uratosim olo jejamu bei ugeqasai qaji di oqom. Gago jejamu moiqas qaji endi iga uratosim olo jejamu bei moiqasai qaji di oqom. ⁵⁴ Bole, gago jejamu ugeqas qaji endi iga uratosim olo jejamu bei ugeqasai qaji di oqom. Gago jejamu moiqas qaji endi iga uratosim olo jejamu bei moiqasai qaji di oqom. Yim bati deqa Qotei aqa anjam bei nami nenŋreŋyeb qaji di aqa damu brantqas. Anjam agiende, “Qotei a tulan siŋgilaosiq deqa a qoto bunyosiq moiyo kobotej. ⁵⁵ O Moiyo, ni gaigai siŋgilaosiq tamo nangi qoto itnjreqnum. Ariya ino siŋgila di qabi unu? A koboej. O Moiyo, ni gaigai tamo nangi qaja na ŋumeqnum. Ariya ino qaja di qabi unu? A koboej.”

⁵⁶ O ijo was nŋngi quiy. Moiyo aqa qaja agi gago une. Une aqa siŋgila agi Qotei aqa dal anjam. ⁵⁷ Ariya gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa wau na iga qoto bunyoqnsim tigelejunum. Qotei a segi na iga siŋgilatgeqnu deqa iga a tulan binjyoqnoqom.

⁵⁸ Deqa ijo was bole, nŋngi siŋgila na tigelesosib Tamo Koba Yesus qa waukobaoqniy. Nŋngi wau di uratosib asŋŋgaig. Nŋngi qalie, nŋngi Yesus aqa wau ojeqnu di nŋngi lanja wauosaieqnu. Wau di ulonqa keresai. Deqa nŋngi gaigai siŋgila na wauoqniy.

¹ Ariya ijo was, ningi na Jerusalem Kristen nanngi qa silali koroiyiy. Silali koroiyqajqa gam di e nami Galesia Kristen nanngi osornjrnang nanngi dauryeb. E ningi dego gam di osorngit dauryiy. Gam agiende. ² Yori bati gaigai olo nebeoqnmqqa ningi segi segi silali soqnm olo oqnsib nunngo segi talq di atoqniy. Bunuqna silali kobaamqa e botqa ningi nami silali ateb unu deqa urur koroiyib e na osiy qarinyit Jerusalem aiqas. Deqa bati di ningi olo silali qa namqasai. ³ E botqa ningi na tamo qudei giltjrib e nengrenj bei nanngi enjrsiy qarinyit nanngi silali di osib Jerusalem aiqab. ⁴ E dego aiqa are soqnm nanngi na e daurbosib iga koba na aiqom.

Pol a Korin Kristen nanngi qqa marej

⁵ Ariya e mati Masedonia sawa ambleq na walwelosiy aisiy dia Kristen nanngi unjrsiy bunuqna e nunngo bqai. ⁶ E nunngoq bosiy ningi koba na sqai kiyo. E qaliesai, e bati olekoba kiyo ningi koba na soqnit ulili bati koboqas. E ningi koba na sosiy olo uratngosiy sawa beiq gilqa laqnit ningi na e silali qa aqaryaihib e gilqai. ⁷ Ijo are endegsi unu. E bati truquyala ningi koba na sqasai. Tamo Koba a na odbimqa e bati olekoba ningi koba na sqai. ⁸ Ariya e Efesus qureq endi soqnit Juda nanngo yori bati koba nam Pentikos di brantqas. ⁹ Qotei na gam waqtetbej deqa e qure endia Yesus aqa wau yoqnsim tamo ungasari gargekoba nanngi are bulyetnjreqnum. Yeqnam jeu tamo gargekoba nanngi ijo wau di ugeugeiyqajqa laqnu.

¹⁰ Timoti a nunngoq bamqa ningi a osib gereiyiy. Yim a ulaqasai. A ningi koba na are lawo sqas. Ningi quiy. Timoti a e ombla Tamo Koba aqa wau ojeqnum. ¹¹ Deqa tamo bei na Timoti aqa nam ugetaiq. Ariya Timoti a olo ningi uratngosim walwelqa laqnmqqa ningi a silali qa aqaryaiyosib lawo na suweiyib a olo ijoq bqas. A Kristen was qudei nanngi koba na ijoq bqab deqa e nanngi qa tariñoqnai.

¹² Gago was Apolos a endi unu. E a qa ningi saingit quiy. E bati gargekoba singila na Apolos minjoqnem, "Gago Kristen was qudei nanngi Korin Kristen nanngi qiloqniq ni nanngi daurnjrsim gile." Onaqa a gilqa uratoqnej. Bunuqna a nunngoq bqajqa bati kereamqa a nunngoq bqas.

Pol aqa anjam mutu qudei

¹³ Ariya ijo was, ningi geregere nam atoqniy. Osib singila na tigeloqnsib Yesus qa nunngo areqalo singilatoqniy. Ningi gulbe bei qa ulaaib. Ningi singila na soqniy. ¹⁴ Osib ningi kumbra bei yqa maroqnsib qalaqalaiyo kumbra na yoqniy.

¹⁵ Tamo kalil Akala sawaq di unub qaji nanngi are bulyosaisanabqa Stefanas aqa tal qujai nanngi namoqna are bulyeb. Stefanas aqa tal qujai nanngi Qotei aqa tamo ungasari nanngi qa wauoqnsib unub. O ijo was ningi di qalie. Deqa e ningi singila na endegsi merngwai. ¹⁶ Ningi tamo deqaji nanngo sorgomq di geregere soqniy. Sosib tamo kalil Qotei aqa wau ojeqnu qaji nanngo sorgomq di dego soqniy.

¹⁷ Nunngo ambleq dena Stefanas na Fortunatus na Akaikus na nanngi qalub ijoq beb deqa e tulan areboleboleibej. Ningi kalil ijoq bqa keresai deqa nanngi kamba ijoq beb. ¹⁸ Bosib ijo are latetbeb. Nanngi nami nunngo are dego latetngoneb. Deqa ningi tamo deqaji nanngi qa tulan areboleboleinjoqne.

¹⁹ Ariya tamo ungasari Esia sawaq endi Qotei qa loueqnub qaji nanngi na ningi kaiyeingonub. Akwila Prisila wo nanngi aiyel dego ningi qa tulan areboleboleinjoqnu deqa nanngi Tamo Koba aqa nam na ningi kaiyeingonub. Tamo ungasari kalil nanngo aiyel talq di Qotei qa loueqnub qaji nanngi dego ningi kaiyeingonub. ²⁰ Kristen was kalil qure endia unub qaji nanngi na dego ningi kaiyeingonub. Ariya ningi na nunngo Kristen was nanngi segi segi kundoqnjriy. Kumbra di agi Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanngi yeqnu.

²¹ E Pol. E ijo segi ban na kaiye anjam endi nengrenjosim nunngoq qarinyonum.

²² E ijo anjam getentqai. Tamo bei a Tamo Koba Yesus qalaqalaiyqasai di Qotei na kamba tamo di qoreiyosim njlawotqas. O Tamo Koba Yesus, ni aue.

²³ Tamo Koba Yesus a ningi qa are boleiyeme. ²⁴ E Kristus Yesus aqa nam na ningi kalil qalaqalaiyeqnum. Bole.

2 KORIN

Pol a Yesus Kristus aqa wau tamo

¹ E Pol. Kristus Yesus na e qarinqbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Qotei aqa segi areqalo na e wau di ebej. Aqo gago was Timoti wo anjam endi nenngrenyonum. Nenngrenyosim ningi Korin qureq di Qotei qa loueqnub qaji ningi ti Qotei aqa segi tamo ungasari kalil Akaia sawaq di unub qaji nanqi qa ti qarinyonum. ² Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanqi aiyel ningi qa are boleinjrimqa ningi lawo na soqniy.

Qotei a gago are latetgeqnu

³ Iga gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei aqa ñam soqtoqnoqom. A gago Abu unu deqa a iga qa dulqajqa utru. A gago are tulan latetgwajqa Qotei. ⁴ Deqa a gago gulbe kalil qa iga are latetgeqnu. A kumbra degyeqnu deqa iga na olo kamba Kristen tamo ungasari gulbe ti unub qaji nanqo are latetnjreqnum. ⁵ Kristus a jaqatin koba qoboiey deqa iga a ombla jaqatin koba qoboieyqnum. Dego kere Kristus a are tulan laesonaga iga a ombla are tulan laejunum. ⁶ O ijo was kalil, aqo Timoti wo gulbe eqnum di aqa utru agiende. Gago gulbe dena Qotei na nunqo are latetngosim ningi elenqas. Ariya Qotei na gago are latetgeqnu di aqa utru agiende. Kumbra dena dego Qotei na nunqo are latetngooqnas. Yimqa jaqatin iga qoboieyqnum qaji di ningi dego qoboieyqnsib singila na tigelesqab. ⁷ Iga ningi qa gago areqalo singilatosis endegsi mareqnum, bole, ningi singila na tigelesqab. Iga qalieonum, ningi iga ti beterosim jaqatin eqnum deqa Qotei na ningi iga ti gago are latetgoqnas.

⁸ O ijo was kalil, iga Esia sawaq di gulbe kobaquja item. Gulbe dena iga ugeugeigosiqqa gago singila tulan bunyej. Deqa iga endegsi are qalem, gulbe dena iga moiyoqwas. O ijo was, ningi gago gulbe deqa qalieoiy. ⁹ Bole, iga are qalem, gulbe dena iga moiyoqwas. Anjam pegiyo tamo na tamo be minjqas, "Ni une ti unum deqa ni moiqam." Dego kere iga are qalem, gulbe dena iga moiyoqwas. Qotei na gulbe di iga egej. Di kiyaya? Iga gago segi singila qa are qalaim deqa. Iga Qotei aqa singila qa are qaloqnoqom. Agi a na qujai moiyo tamo nanqi olo subq na tigeltjreqnu. ¹⁰ O ijo was, gulbe dena iga moiyoqwa laqnaqa Qotei na gulbe di taqal atetgej. Bunuqna dego a na gago gulbe taqal atetgoqnas. Deqa iga Qotei qa gago areqalo singilatoqnsim mareqnum, bole, a na olo gago gulbe taqal atetgoqnas. Yim iga bole sqom. ¹¹ O ijo was ningi iga qa Qotei pailyoqniy. Yimqa Qotei a nunqo pailyo de ti tamo ungasari gargekoba nanqo pailyo ti quoqnsim iga aqaryaigoqnas. Gam dena ningi na dego iga aqaryaigoqnas. Yim tamo ungasari gargekoba nanqi Qotei tulan binjyoqnas.

Pol a Kristen nanqi gisanjrosaiqqej

¹² O was kalil, ijo are miligiq di e qalieonum, e kumbra bole tinjin segi dauryoqnsim unum. E ijo kumbra deqa tulan arebolebolebeqnu. Kumbra bole kalil Qotei na osorbeqnu qaji di segi e dauryoqnsim unum. E mandam tamo nanqo powo na kumbra di yosaieqnum. Qotei a e qa are boleiyoqnsiq kumbra osorbeqnu qaji di segi e yeqnum. Deqa e na tamo ungasari kalil nanqi kumbra bole gaigai enjreqnum. Agi e na ningi dego kumbra tulan boledamu enqoqnem. ¹³⁻¹⁴ Ijo anjam endi ningi sisiyosib poingwajqa deqa e nenngrenyonum. Bole, ijo anjam qudei qa ningi geregere poingosai unu. Ariya ijo are endegsi unu. Ningi ijo anjam kalil qa poingekritim gilsib diño bati itqab. Yim gago Tamo Koba Yesus a olo bqajqa batiamaq ningi e qa tulan areboleboleingim e kamba dego ningi qa tulan areboleboleibqas.

¹⁵⁻¹⁶ Ijo are miligiq di e nami qalieem, ningi ijo kumbra kalil qa tulan areboleboleingim sqab. Utru deqa e na ningi mernqem. "E mati nunqoq bosiy ningi uratngosiy Masedonia sawaq gilsiy dena puluosiy nunqoq olo bqai." Od, e bati aiyel nunqoq bqajqa iga are qalem. Di kiyaya? Qotei na ningi gereing aiyeltngwajqa deqa. E nunqoq olo bosiy dena Judia sawaq aiga laqnitqa ningi silali qa aqaryaibibqa e gamq di ingi bei qa truquaim deqa ti are qalem. ¹⁷ Ningi endegsib are qaleqnu kiyu. "Pol aqa anjam di a dauryosai. A na iga gisanqej. A mandam tamo nango kumbra dauryoqnsiq deqa a anjam bei maroqnsiq olo urateqnu. A laña odoqnsiq olo saideqnu." O ijo was ningi e qa degsib are qalaib. ¹⁸ Qotei a tamo bole unu deqa a aqa segi anjam kalil dauryeqnu. Deqa e dego anjam bole segi ningi merngeqnum. E laña odoqnsim olo saidosaieqnum. ¹⁹ Nami aqo Timoti wo Sailas ombla na wauoqnsim Qotei aqa Niri Yesus Kristus aqa anjam palontoqnsim ningi mernqoqnem. Ningi qalie, Yesus a dego laña odoqnsiq olo saidosaieqnu. A gaigai Qotei aqa ñam na odeqnu. ²⁰ Qotei a nami ingi bole bole iga egwajqa marej. Kristus a odeqnu deqa Qotei na ingi di iga egwas. Deqa iga Kristus aqa ñam na mareqnum, "Bole." Osim iga Qotei aqa ñam soqteqnum. ²¹ Qotei a segi na ningi iga ti singilatgeqnu. Singilatgeqnaqa ningi iga ti Kristus beteryejunum. A na qujai iga aqa segi qa marsiq giltgej. ²² Osiqa aqa toqor egsiqqa gago are miligiq di atej unu. Aqa toqor

di aqa Mondor Bole. Mondor di Qotei na iga namo egej deqa iga qalieonum, bunuqna inji bole bole a na iga egwa marej qaji di dego egwas.

Pol a Korin Kristen nanji gulbe enjrqa uratosiq deqa a nanqoq olo bosai

²³ O ijo was, e Qotei aqa ñam na ninji endegsi merngwai. E ninji gulbe enjwa uratosim deqa e olo Korin qureq bosai. ²⁴ Nunqo areqalo Yesus qa singilateqñub qaji di iga na laña taqatosaiqñum. Iga ninji ti koba na Yesus aqa wau ojeqñum. Di kiyaya? Ninji tulan areboleboleinjwajqa deqa. Iga qalieonum, ninji nunqo areqalo Yesus qa geregere singilatosib tigelejñunub.

2

¹ Ariya e olo Korin qureq bosai. E marem, e olo are gulbe na nunqoq bqasai. ² E ninji are gulbetetñgwai di tamo yai na olo ijo are boletetbqas? Ninji segi na ijo are boletetbqa kere. ³ Deqa e nunqoq olo bosiy are gulbe oqa uratonum. E nunqoq bosiy areboleboleibqas di kere. Utru deqa e anjam bei nami nenqrenyosim nunqoq qarinyem. E qalieem, e areboleboleibqas di ninji kalil dego ijo arebolebole di unsib e koba na areboleboleigwas. ⁴ Bole, e are gulbe ti akam ti sosim anjam di nenqrenyem. E ninji are gulbetetñgwa osim anjam di nenqrenyosai. E ninji tulan qalaqalainqñum di ninji qalieqajqa deqa e anjam di nenqrenyem.

Ninji na tamo une atej qaji aqa une kobotetiy

⁵ Tamo qujai nami une atej qaji di aqa une qa e anjam koba mernqwasai. Tamo dena e are gulbetetbosai. A ninji kalil are gulbetetñgej. ⁶ Aqa une aqa awai uge ninji gargekoba na a yeb di kerego. ⁷ Deqa bini ninji olo aqa une kobotetosib aqa are latetiy. Yim a are boleqas. Ninji degyqasai di a olo are tulan gulbe ti so uge. ⁸ Deqa ninji a olo qalaqalaiyo kumbra osoryoqñiy. Yim a qalieqas, ninji a torei qoreiyosai. ⁹ E nunqo kumbra tenemtosiy ninji ijo anjam kalil dauryeqñub kiyoi sai kiyoi di qalieqajqa deqa e nami anjam nenqrenyosim nunqoq qarinyem. ¹⁰ Ninji tamo bei aqa une kobotetqab di e kamba dego aqa une kobotetqai. E tamo bei aqa une kobotetqai di e ninji qa osiy Kristus aqa ñamgalaq di kobotetqai. ¹¹ Tamo uge Satan na iga gisanqosim ugeugeigaim deqa e degyqai. Satan aqa areqalo uge ti aqa uli kumbra ti di iga bole qalieonum.

Pol a Taitus unqa marej

¹² O ijo was kalil, e Kristus aqa anjam bole palontqa osim walwelosim Troas qureq di brantem. Brantonam Tamo Koba a na gam waqtetbonaqa e dia aqa wau ojoqñem. ¹³ Bati di e ijo was Taitus itosai deqa e a qa are koba qaloqñem. Deqa e Troas Kristen nanji olo uratñrsim Masedonia sawaq gilem.

Yesus aqa wau tamo nanji qoto bunyeqñub

¹⁴ Qotei a gaigai iga aqaryaigeqnaqa iga Kristus aqa singila na qoto bunyeqñum. Deqa e Qotei tulan binjyeqñum. Iga Qotei aqa wau ojeqñum deqa tamo unqasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanji Qotei qa bole poinjreqñu. Nanqo powo di saban quleq ti bolequja bul. ¹⁵ Od, gago wau di qurem quleq ti bul Kristus na Qotei atraiyeqñu qaji. Quleq di tamo unqasari Qotei na eleneqñu qaji nanji ti tamo unqasari padalqa gamq di unub qaji nanji ti nanqoq aiyeqñu. ¹⁶ Quleq dena tamo unqasari padalqa gamq di unub qaji nanji moyotñjreqñu. Osiqa tamo unqasari Qotei na eleneqñu qaji nanji ñambile enjreqñu. Tamo yai nanji Qotei aqa wau di yqa kere? Tamo dego bei sosai. ¹⁷ Ninji qalie, Qotei aqa anjam maro tamo gargekoba nanji silali oqajqa deqa osib Qotei aqa anjam mare mare laqñub. Ariya iga nanji bul sai. Qotei na iga wau egej deqa iga gisan na wauosaiqñum. Iga Kristus koba na are qujaitosim Qotei aqa ñamgalaq di aqa anjam mare mare laqñum.

3

Yesus aqa wau tamo nanji anjam bunuj mare mare laqñub

¹ Iga gago segi ñam soqtqajqa are unu e? Sai. Tamo qudei na kiyoi ninji na kiyoi iga qa anjam bolequja nenqrenyqab di unqum. Ninji na kiyoi tamo qudei na kiyoi anjam bolequja di sisiyosib gago ñam soqtetqwab di dego unqum. Iga deqa are qalosaieqñum. ² Ninji segi nenqren bulosib gago kumbra qa saeqnsib laqñub. Ninji nenqren bul unub deqa tamo kalil nanji nenqren di sisiyoqñsib iga qa poinjreqñu. Nenqren di gago are milligiq di unu. ³ Kristus a segi na anjam di nenqrenyobulej. Nenqren di Kristus aqaq na bosiq boleq di unu. Nenqren di ninji segi. Agi iga ninji wauetñgeqñum. Kristus a mandam tamo bei aqa singila na anjam di nenqrenyosai. A Qotei ñambile gaigai unu qaji aqa Mondor aqa singila na anjam di nenqrenyey. A meniñq di nenqrenyosai. A tamo unqasari nanqo are milligiq di nenqrenyey.

⁴ Anjam di aqa utru agiende. Qotei a Kristus aqa ñam na iga wau egej deqa iga aqa wau ojeqñum. Iga qalieonum, Qotei na aqa wau di geregere boletqas. ⁵ Bole, iga segi na

wau di yqa keresai. Deqa iga gago segi singgila na Qotei aqa wau yeqnum degsi marqa keresai. Qotei a segi na iga singgila egeqnaqa iga aqa wau yeqnum. ⁶ Gago wau agiende. Iga Kristus aqa anjam bunuj palontqnsim laqnum. Anjam bunuj di tamo qudei na dal anjamq di nengrenyosai. Qotei aqa Mondor a segi na babtej. Dal anjam na tamo ungasari nanngi moyotnjreqnu. Ariya Qotei aqa Mondor na tamo ungasari nanngi nambile enjreqnu.

⁷ Od, dal anjam na tamo ungasari nanngi moyotnjreqnu. Dal anjam aqa wau agide. Dal anjam di Qotei a nami meninq di nengrenyonaqa a rianj ti brantej. Deqa Moses aqa ulatamu rianjonaqa Israel tamo ungasari nanngi aqa ulatamu koqyqa keresai. Nam qamotnjrej. Bunuqna rianj di olo koboej. ⁸ Ariya Mondor aqa wau bunuj unu. Aqa wau dena dal anjam aqa wau tulanj bunyejunu. Mondor aqa wau di olo torei rianjosiq goge oqej. ⁹ Dal anjam aqa wau agiende. A na gago une qa iga mergoqnsiq padaltgeqnu. Bole, dal anjam aqa wau di nami rianj ti bej. Ariya Qotei na iga tamo bole une saiqoji sqajqa gam babtej. Wau di olo tulanj rianj koba ti bej. Rianj dena dal anjam aqa rianj tulanj bunyejunu. ¹⁰ Wau bunuj di rianj koba ti unu. Rianj dena wau namij aqa rianj tulanj bunyejunu. Deqa iga wau namij aqa rianj uneqnum di a torei koboej. ¹¹ Wau namij di gaigai sqqa keresai. A koboqas. Bole, a rianj ti bej. Ariya wau bunuj gaigai sqas qaji a olo tulanj rianj koba ti unu. Rianj dena wau namij aqa rianj tulanj bunyejunu.

¹² Rianj koba di mondorj bosim gaigai gagoq di sqajqa deqa iga tarinjonaqnsim unum. Deqa iga ulaosaieqnum. Iga rianj deqa mare mare laqnum. ¹³ Iga Moses soqnej dego sai. Moses aqa ulatamu rianj ti soqnej deqa a gara mutu oqnsiqqa dena aqa ulatamu kabutoqnej. Di kiyayqa? Israel nanngi unaib deqa. Ariya wau namij aqa rianj di koboej. ¹⁴ Israel nanngi areqalo getenjresoeqnej deqa nanngi anjam namij sisiyoqneq di nanngo areqalo gara mutu na kabutobulesoqnej. Nanngi nami degsib soqneq agi bini unub. Tamo bei na gara di taqal atqa keresai. Kristus a segi na gara di olo taqal ateqnu. ¹⁵ Od, bati gaigai Israel nanngi Moses aqa dal anjam sisiyeqnum di nanngo areqalo gara mutu na kabutobulejunu. Nanngi nami degsib soqneq agi bini unub. ¹⁶ Ariya tamo nanngi are bulyosib Tamo Koba aqa areq bqab di Qotei na gara di olo taqal atetnjrqas. ¹⁷ Tamo Koba a segi Mondor. Ningi Tamo Koba aqa Mondor ti sqab di nungo une na ningi olo taqatngwa keresai. Ningi bole sqab. ¹⁸ Deqa gago ulatamu olo kabuesqasai. Iga kalil Tamo Koba aqa rianj ya jeqiloq di unobuloqngom. Unoqnm rianj di gagoq di tulanj kobaoqnmqa dena iga Tamo Koba a segi buloqnsim sqom. Tamo Koba a na kumbra di iga egeqnu. Tamo Koba a segi Mondor Bole.

4

Qotei aqa wau tamo nanngi web bul unub

¹ Qotei a iga qa dulosiqqa wau egej deqa iga aqa wau di ojajqaq asgigosaieqnu. ² Kumbra uge uge kalil tamo nanngi na ulitoqnsib yeqnum qaji di iga olo qoreiyeqnum. Iga gisanj kumbra na walweloqnsim. Iga Qotei aqa anjam bubulyosaieqnum. Iga boleq di anjam bole segi mareqnum. Deqa tamo kalil nanngi gago kumbra di unoqnsib nanngo are miligiq di qalieeqnum, iga Qotei aqa nangalaq di wau bole yeqnum. ³ Ariya tamo ungasari padalqa gamq di unub qaji nanngi Yesus aqa anjam bole iga palonteqnum qaji di aqa utru poinjrosaiqnu. ⁴ Mandam endeqa gisanj qotei Satan a na tamo ungasari Kristus qa nanngo areqalo singilatosaieqnum qaji nanngo areqalo getentetnjrejunu. Deqa Kristus aqa anjam bole nanngo are miligiq aiqa keresai. Nanngi Kristus aqa suwanj unqa keresai dego. Kristus a segi Qotei. A segi rianj ti unu.

⁵ Ningi quiy. Iga gago segi kumbra qa saosaieqnum. Iga anjam endegsi palonteqnum, “Kristus Yesus a gago Tamo Koba unu deqa iga aqa nam na ningi wauetngeqnum.” Iga anjam degsi palonteqnum. ⁶ Tulanj nami Qotei a ingi ingi kalil gereiyqa osiqqa endegsi marej, “Ambru aqaaq na suwanj brantqas.” Ariya bunuqna Qotei aqa suwanj di gagoq bosiqqa gago are miligi suwantetgej. Deqa iga Kristus aqa ulatamu geregere uneqnum. Kumbra dena iga suwanj bole unoqnsim Qotei aqa rianj poiqeqnu.

⁷ O ijo was, ingi tulanj boledamu iga deqa mare mare laqnum qaji di gagoq di unu. Bole, iga singgila saiqoji unum. Iga web jagi na gereiyo qaji di bul unum. Deqa tamo kalil nanngi iga nugosnsib endegsi qalieeqnum, “Pol a aqa segi singgila na wau di yosaieqnu. A Qotei aqa singgila kobaquja na wau di yeqnu. Singgila dena mandam qaji singgila tulanj bunyejunu.” Tamo kalil nanngi degsib qalieeqnum. ⁸ Gulbe segi segi gargekoba gagoq beqnu. Ariya gulbe dena iga padaltgosaieqnu. Ingi ingi gargekoba na gago areqalo niñaqyetgeqnu. Ariya ingi ingi dena gago areqalo torei ugetetgosaieqnu. ⁹ Jeu tamo nanngi na iga jaqatinj egeqnum. Ariya Qotei a deqa iga uratgosaieqnu. Jeu tamo nanngi dena iga lugoqnsib njeiotgeqnum. Ariya nanngi na iga torei ugeugegosaieqnum. ¹⁰ Gago jejamuq di tamo ungasari nanngi gaigai Yesus aqa moyo unobuleqnum. Deqa Yesus aqa nambile dego gago jejamuq di branteqnaq nanngi uneqnum. ¹¹ Iga Yesus aqa wau ojeqnum deqa jeu tamo nanngi na bati gaigai iga moyotgwa

laqñub. Nanjo kumbra dena Yesus aqa ñabile dego gago jejamuq di branteqnaq tamo ungasari nanji neqñub. ¹² Deqa moiyo a gagoq di waueqñu. Ariya ñabile a nuñgoq di waueqñu.

¹³ Iga Yesus qa gago areqalo singilateqñum deqa Qotei aqa anjam bei nenngrenq di unu qaji a gagoq di branteqñu. Anjam agiende, “E Qotei qa ijo areqalo singilateqñum deqa e aqa anjam mare mare laqñum.” O ijo was, iga dego Yesus qa gago areqalo singilateqñum deqa iga aqa anjam mare mare laqñum. ¹⁴ Iga qalieonum, Qotei na Tamo Koba Yesus subq na tigeltej deqa mondoñ a na iga dego subq na tigeltgwas. Osim iga ninji ti joqsim Yesus aqa areq osi oqwas. ¹⁵ E anjam di ninji merngonum. Di kiyaya? E qalieonum, kumbra kalil gagoq di branteqñu qaji dena ninji aqaryaingeqñu. Gam dena Qotei a tamo ungasari tulan gargekoba nanji qa are boleiyeqñu. Deqa nanji Qotei binjiyoqñsib aqa ñam soqteqñub.

Iga lanj qure qaji inji inji qa are qaleqñum

¹⁶ Deqa iga Qotei aqa wau oqajjqa asgigosaieqñu. Bole, gago jejamu a uge qa laqñu. Ariya gago are miligi a bati gaigai olo boleqñsiq singilaeqñu. ¹⁷ Iga qalieonum, gulbe ti jaqatin ti iga bini qoboieqñum qaji di tulan kokba sai. Nanji sokiñalayosib koboqab. Iga gulbe di eqñum deqa iga qalieonum, mondoñ iga lanj qureq di so bole gaigai sqom. Inji bole bole iga mondoñ oqom qaji di tulan boledamu. Inji bole bole dena mandam qa inji inji tulan bunjnrejñu. ¹⁸ Inji inji iga gago ñamdamu na uneqñum qaji di sokiñalayosim koboqas. Deqa iga inji inji di koqyosaieqñum. Inji bole bole iga gago ñamdamu na unqa keresai qaji di bati gaigai sqas. Deqa iga inji bole bole di koqyoqñsim unum.

5

¹ Iga qalie, gago mandam qaji jejamu endi torei ugeqas. Gago jejamu endi gago tal bul. Mondoñ Qotei na olo tal bei iga egwas. Tal di tamo bei na gereiyosai. Tal di lanj qureq di bati gaigai sqas. ² Iga bini mandam qaji talq endi unum deqa iga akamoqñsim unum. Iga gago lanj qure qaji tal osim gara bul jugwajjqa deqa are koba unu. ³ Iga tal di jugwom di iga olo lanja sqasai. Iga jejamu bunuj oqom. ⁴ Iga mandam qaji talq endi unum deqa iga are gulbeigeqnaqa akamoqñsim unum. Iga jejamu bunuj osim gara bul jugwajjqa are qaleqñum. Od, iga gago jejamu moiqas qaji endi uratosim olo jejamu ñabile sqas qaji di oqajjqa are qaleqñum. Iga jejamu saiqoji sqajjqa asgigeqñu. ⁵ Nabile sqajjqa gam di Qotei a segi na gereiyetgosiqa aqa Mondor iga egej. Mondor di Qotei na iga namo egej deqa iga qalieonum, bunuqna inji bole bole a na iga egwa marej qaji di dego egwas.

⁶ Deqa iga gaigai are singilatoqñsim unum. Iga qalie, iga mandam qaji jejamu ti unum deqa iga lanj qureq di Tamo Koba a ombla sosaiunum. ⁷ Bini iga Yesus unosaieqñum. Ariya iga a qa gago areqalo singilatoqñsim walweleqñum. ⁸ Od, iga gago jejamu endi uratosim oqsim Tamo Koba a ombla sqajjqa are qaleqñum. Lanj qure a gago qure utru sqas. ⁹ Deqa iga bini mandamq endi sqom kiyo lanj qureq oqsim dia sqom kiyo di unum. Iga kumbra Tamo Koba a tulan areareteqñu qaji di dauryqajjqa are qaleqñum. ¹⁰ Iga qalieonum, mondoñ iga kalil Kristus aqa ulatamuaq di tigelamqa a na gago kumbra qa iga pegigwas. Iga mandamq endi sosimqa iga kumbra bole yoqñem kiyo kumbra uge yoqñem kiyo di a unsim awai segi segi egwas.

Iga tamo ungasari nanjo are bulyetnjraqajqa deqa waueqñum

¹¹ Iga Tamo Koba a qa ulaoqñsim aqa sorgomq di unum deqa iga tamo ungasari nanjo are bulyetnjreqñum. Iga wau di ugetosaieqñum. Qotei a iga qa qalie bole. Nuñgo are miligiq di ninji dego iga qa qalie bole. E degsi are qalonum. ¹² O ijo was, iga gago segi ñam soqtqa marsim anjam endi nenngrenyosai. Ninji gago kumbra qa areboleboleñgwajjqa deqa are qalsim anjam endi nenngrenyonum. Tamo qudei nangi lanja babanj na kumbra bole yqajja arearetnjreqñu. Nanji are miligiq na kumbra bole yqajja arearetnjrosaeqñu. Deqa ijo was, ninji na tamo nangi di tingitnjroqñsib dalnjroqñiy. ¹³ Tamo nangi di endegsib mareqñub, “Pol a nanari tamo.” Nanjo anjam di bole. Iga Qotei qa are qalsim nanari tamo unum. Ariya iga ninji qa are qalsim areqalo bole ti unum. ¹⁴ Kristus na iga tulan qalaqalajej aqa kumbra dena gago areqalo tigeltetgeqnaqa iga aqa wau ojeqñum. Iga qalieonum, Yesus a iga kalil qa moiyej deqa iga kalil dego moreñobulem. ¹⁵ Od, a iga kalil qa moiyej. Iga ñabile unum deqa iga gago segi jejamu qa are qalsim walwelqasai. Yesus a iga qa moisiq olo subq na tigelej deqa iga a qa are qaloqñsim walweloqñqom.

¹⁶ Deqa bini iga gago areqalo namij na tamo ungasari nanji peginjrosaeqñum. Bole, nami iga gago areqalo namij na Kristus pegiyonem. Ariya bini iga degyosaieqñum. ¹⁷ Deqa tamo bei a Kristus beteryesqas di Qotei na aqa are bulyetimqa a tamo bunuj brantqas. Ninji quiy. Aqa kumbra namij torei koboej. Kumbra bunuj olo brantej.

¹⁸ Kumbra bunuj di Qotei aqaq na bej. Nami iga Qotei ti jeu sonamqa Qotei a olo Kristus aqa singila na jeu kobotej. Deqa bini iga a ombla are quajitosim unum. Jeu kobotqajjqa

wau di Qotei na iga egej deqa iga aqa anjam mare mare laqnum. ¹⁹ Anjam agiende. Tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanqi nami Qotei ti jeu sonabqa Qotei na nanqi a ombla are qujaitosib sqajqa marsiq Kristus aqa singila na jeu kobotej. Deqa a nanqo une qa olo are qalosaieqnu. Iga Kristus aqa anjam di mare mare laqajqa deqa Qotei na wau egej. ²⁰ Kristus na iga qarinqej deqa Qotei a gago medabu na tamo kalil nanqi metnjreqnu. Iga Kristus aqa anjam palontqnsim tamo kalil nanqi endegsi metnjreqnum, “Ninji jeu kumbra uratosib bosib Qotei ombla are qujaitosib soqniy.” ²¹ O ijo was, Qotei na iga aqaryaigwa marsiq deqa a gago une kalil osiqa Kristus aqa qawarq di atnaqa a une tamo bulej. Kristus a segi une yosaieqnu. Deqa iga Yesus beteryosim dena iga Qotei aqa segi tamo bole une saiqoji sqom.

6

Qotei aqa wau tamo nanqi gulbe iteqnub

¹ Iga Qotei ombla waeqnum deqa iga ninqi singila na endegsi mernjgwo, “Qotei a ninqi qa are boleyeqnu aqa kumbra di ninqi lanja urataib.” ² Agi Qotei a nami marej, “E ni padalo sawaq dena oqajqa bati atem. Bati di brantonaqa e ino pailyo qusim ni aqaryaimem.” O was ninqi quiy. Qotei na iga aqaryaigwajqa bati brantqo. A na iga padalo sawaq dena elenqajqa bati bini qujai.

³ Tamo ungasari nanqi gago wau endi uge qa marsib ulonjosib uneq aiyayib deqa iga na nanqi kumbra uge bei osornjrosaeqnum. ⁴ Iga Qotei aqa wau tamo unum deqa iga gaigai tamo ungasari kalil nanqi kumbra bole osornjreqnum. Iga singila na tigelooqnsim gulbe qoboiyeqnum. Gago gulbe agiende. Tamo qudei na iga ugeugeigeqnu. Une bei bei na iga niñaqgwa laqnu. Iga are jaqatinqe qnu. ⁵ Je u tamo nanqi toqon na iga lugoqnsib tonto talq di breigeqnu. Osib murqumyoqnsib iga qa anjam uge uge mareleneqnu. Iga gaigai njes na ti jaqatinj na ti waukobaeqnum. Iga geregere nejiosaieqnum. Iga bati gaigai mam ti laqnum. ⁶ Iga gulbe kalil di oqnsim kumbra bole jiga saiqoji dauryeqnum. Iga qalie bole ti unum. Iga urur minjinj oqosaieqnu. Iga na tamo ungasari nanqi kumbra bole bole enjreqnum. Iga Qotei aqa Mondor Bole aqa singila oqnsim unum. Iga na tamo kalil nanqi qalaqalainjreqnum. Iga lanja medabu na nanqi qalaqalainjrosaeqnum. ⁷ Iga Qotei aqa anjam bole gaigai mareqnum. Iga Qotei aqa singila oqnsim waeqnum. Iga gago ban wo na ti ban qonanj na ti qoto qa inji inji oqoqnsim dena kumbra bole tintinj dauryoqnsim waeqnum.

⁸ Tamo qudei nanqi gago ñam soqteqnu. Ariya tamo qudei nanqi gago ñam olo ugeteqnu. Tamo qudei nanqi iga yomuigeqnu. Ariya tamo qudei nanqi olo gago kumbra bole babteqnu. Tamo qudei nanqi are qaleqnu, iga gisanj tamo. Sai. Iga anjam bole segi mareqnum. ⁹ Tamo qudei nanqi iga qa qaliesai. Ariya tamo gargekoba nanqi iga qa bole qalieeqnu. Iga moiyo tamo bulonum. Ariya iga olo ñambile unum. Qotei na iga tingitgwa maroqnsiq deqa iga gulbe egeqnu. Ariya gulbe dena iga moiyoqnsaeqnu. ¹⁰ Iga are gulbeigeqnu. Di unqum. Iga gaigai areboleboleigeqnu. Iga ñoro saiqoji unum. Di unqum. Iga na tamo ungasari nanqi aqaryainjreqnam nanqi lanj qure qaji ñoro koba eleneqnu. Iga inji inji saiqoji unum. Di unqum. Iga inji bole bole kalil olo ejunum.

¹¹ O Korin tamo ungasari, iga anjam kalil endi boleq atsim ninqi mernjgonum. Iga gago are miligi waqtosim ninqi engekritonum. ¹² Iga gago are miligi getentosa. Iga ninqi tulanj qalaqalainjeqnum. Ariya ninqi nunqo are miligi getentejunub. Ninqi iga koba na are qujaitosaieqnu. ¹³ Ninqi ijo anqro bul unub deqa e ninqi endegsi mernjgwei. Iga gago are miligi waqtosim ninqi qalaqalainjeqnum dego kere ninqi kamba nunqo are miligi waqtosib iga qalaqalainjeqniy.

Iga Qotei aqa atra tal bul unum

¹⁴ Tamo ungasari Kristus qa nanqo areqalo singilatosaieqnu qaji nanqo kumbra nunqo kumbra ti ombla kerekere sai. Deqa ninqi nanqi ti beterosib koba na laqnaib. Ninqi kumbra bole dauryo qaji tamo unub. Ariya nanqi Qotei aqa dal anjam gotranjo qaji tamo unub. Deqa ninqi nanqi ti beteqqa kere e? Sai. Ninqi suwanjoq di unub. Ariya nanqi ambruq di laqnu. Deqa ninqi nanqi ti beteqqa kere e? Sai. ¹⁵ Kristus Satan wo nanqi aiyel are qujaitosib ombla sqa kere e? Keresai. Ninqi Kristus qa nunqo areqalo singilateqnu. Tamo ungasari qudei nanqi Kristus qa nanqo areqalo singilatosaieqnu. Deqa ninqi nanqi ti areqalo qujaitosib ombla sqa kere e? Di dego keresai. ¹⁶ Qotei aqa atra tal ti gisanj qotei nanqo atra tal ti beterosib ombla sqa kere e? Di dego keresai. Qotei ñambile gaigai unu qaji aqa atra tal agi iga segi. Deqa Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenjrenjyeb unu, “E nanqo ambleq di sosiy walweloqñai. E nanqo Qotei sqai. Nanqi ijo segi tamo ungasari sqab.” ¹⁷ Tamo Koba a nami degsi marsiqa olo anjam bei dego endegsi marej, “Ninji na tamo ungasari e qa qaliesai qaji nanqi uratnjrsib sasaloiy. Ninqi nanqo kumbra jigat bei ojaib. Ojqasai di e

ningi elenjosiy boletnjgwai. ¹⁸ Osiy e nunjo Abu soqnit ningi ijo segi angro tintinj sqab.' Tamo Koba singila ti unu qaji a nami degsi marej."

7

¹ O ijo was bole, ingi bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji di a na egwas. Deqa kumbra jihat kalil gago jejamu ti gago are miligi ti di unub qaji di iga torei uratekritqom. Osim dena iga Qotei aqa njamgalaq di une saiqoji sosim a qa ulaoqnqom. Ulaoqnsim gago jejamu ti gago are miligi ti torei Qotei yekritosim aqa segi kumbra boleq di sosim dauryoqnqom.

Pol a Korin Kristen nanji qa tulan areboleboleiyej

² Deqa ningi nunjo are miligi waqtosib iga qalaqalaigoqniy. Iga nami tamo qudei kumbra uge bei enjrosaiognem. Iga tamo qudei ugeugeinjrosaiognem. Iga tamo qudei nanjo ingi ingi gisan na yainjrosaiognem. ³ E nunjo jejamuq di une qametnjgwa osim anjam endi merjgosai. Agi e maronum, iga ningi tulan qalaqalaingeqnum. Deqa iga moiqom kiyo iga njabile sqom kiyo di unjum. Iga gago are miligi waqtosim ningi qalaqalaingeqnsim sqom. ⁴ E qalieonum, nunjo kumbra bolequja. Deqa e ningi qa tulan areboleboleibeqnu. Ijo are miligi ningi qa tulan laejunu. Iga gulbe koba eqnum di unjum. E ningi qa are qaloqnsim dena e tulan areboleboleibeqnu.

⁵ Ariya iga Masedonia sawaq di brantosim bati deqa iga aqaratqa keresai. Sawa dia iga gulbe gargekoba itoqnem. Tamo qudei nanji iga ti anjam na qotoqnem. Iga ulaoqnsim are tonjtonjoqnej. ⁶ Ningi qalie, tamo ungasari are gulbeinjreqnu qaji nanji Qotei na olo are latetnjreqnu. Deqa Qotei na Taitus qarinyonaqa a gagoq bonaqa iga unsimqa gam dena gago are olo laej. ⁷ Od, gam dena Qotei na gago are latetgej. Gam dena segi sai. Taitus a nami nunjo ambleq di sonaqa ningi na aqa are lateteb a degsi mergonaq qunamqa gam dena dego Qotei na gago are latetgej. Taitus a ningi qa iga endegsi saigej. Ningi e olo nubqajqa are koba qaloqnsib nunjo une qa are ugeingeqnu. Osib ningi e ombla are quajitosib sqajqa singilaeqnu. Taitus a ningi qa iga degsi saigej deqa e tulan areboleboleibeqnu.

⁸ E qalieonum, anjam e nami nengrenyem qaji di ningi sisiosiy are gulbeingej. Ariya e deqa are ugeibosai. Bole, nami e are ugeibej. Ariya bini sai. Anjam e nengrenyem qaji dena ningi are gulbeingej. Sokiñalayonaq nunjo are gulbe di olo koboej. ⁹ Deqa e bini areboleboleibeqnu. Ningi are gulbeingej e deqa areboleboleibosai. Ningi are gulbeingej ariya bunuqna ningi olo are bulyeb deqa e areboleboleibeqnu. Qotei a segi na are gulbe di ningi engej. Deqa gago anjam nengrenyem qaji dena ningi yala ugeugeingosai. ¹⁰ Are gulbe Qotei na tamo ungasari nanji enjreqnu qaji dena nanjo are olo bulyetnjreqnu. Deqa Qotei na nanji elenqnu. Nunjo are gulbe di ingi uge sai. Di ingi bole. Iga deqa are ugeigwasai. Ariya mandam tamo nanji are gulbe eqnub di ingi uge. Dena nanji moiyo gam tureqnu. Di kiyayaq? Nanji are bulyosai deqa. ¹¹ Ningi geregere are qaliy. Are gulbe Qotei na ningi engej qaji dena ningi olo singilatngej. Agi bini ningi kumbra bole bole yeqnub. Are gulbe dena Qotei na nunjo are tigeltetjgonaga ningi tamo qujai nami une atej qaji di a njrinteb. Osib ningi Qotei ulaiyosib aqa sorgomq di geregere soqneb. Qotei na nunjo are tigeltetjgej deqa ningi iga qa are koba qalsib tamo une atej qaji di aqa une gereiyetqa waukobaeb. Ningi kumbra kalil di yeb deqa iga qalieonum, ningi tamo bole une saiqoji unub.

¹² O ijo was, e nami anjam nengrenyosim nunjoq qarinyem. Ningi na tamo une atej qaji aqa une gereiyetqajqa e deqa osim anjam di nengrenyosai. Tamo agi tamo dena une yej qaji a qa dego e are qalsim anjam di nengrenyosai. Ningi na iga tulan qalaqalaingeqnub nunjo kumbra di Qotei aqa njamgalaq di boleq dqajqa deqa e anjam di nengrenyem. Yim ningi qalieqajqa, nunjo kumbra di bolequja. ¹³ Nunjo kumbra bole degsi unu deqa gago are tulan laejunu.

Gago are laejunu deqa iga areboleboleibeqnu. Ariya iga olo tulan areboleboleibeqnu. Di kiyayaq? Ningi na Taitus aqa are gulbe kobotetosib are boleteteb deqa. ¹⁴ Anjam kalil e ningi qa Taitus saiyem qaji di bole. Deqa e ijo anjam deqa jemaibosai. E nunjo kumbra bole kalil qa Taitus saiyosim nunjo ñam soqtem. Taitus a qalie, anjam iga ningi qa a saiyem qaji di bole. ¹⁵ Bati Taitus a nunjoq bonaqa ningi a ulaiyosib a osib aqa anjam dauryoqneb. Nunjo kumbra bole di Taitus aqa areqaloq di unu deqa a na ningi tulan qalaqalaingeqnu. ¹⁶ E ningi qa are singilatosim qalieonum, ningi kumbra bole kalil yoqnsib sqab. Deqa e ningi qa tulan areboleboleibeqnu.

8

Kristen nanji silali koroiyeb

¹ O ijo was ningi quiy. Qotei a Kristen tamo ungasari Masedonia sawaq di unub qaji nanji qa are boleiyey. Iga deqa ningi saingonam quiy. ² Masedonia Kristen nanji ingi tulan saiqoji sosib gulbe qoboieyqneb bati deqa Qotei na nanji singilatnjrnaqa nanji

areboleboleijnrnaqa Judia Kristen nanngi aqaryainjrqa marsib silali koba koroiyeb. ³ E deqa ningi merngwai. Masedonia Kristen nanngi nanngo segi areqalo na silali di koroiyeb. Nanngo silali kiñala soqnej di nanngi koroiyeb. Osib nanngi na nanngo kumbra di bunyosib olo silali tulan koba koroiyeb. ⁴ Nanngi na iga waingosib endegsib mergoqneb, “Ningi iga odgibqa iga ningi beterngosim Qotei aqa tamo ungasari nanngi silali qa aqaryainjrrom.” ⁵ O ijo was, iga nami are qalem, Masedonia Kristen nanngi silali koroiyqab. Ariya nanngi kumbra di olo bunyosib Qotei aqa areqalo dauryosib nanngo segi jejamu Tamo Koba Yesus yeb. Osib iga dego egeb.

⁶ Qotei a nami ningi qa dego are boleiyej deqa Taitus a silali koroiyqajqa wau di nunngo ambleq di tigeltej. Deqa iga Taitus singila na minjem, “Ni olo Korin Kristen nanngoq aism wau di kobotime.” ⁷ O ijo was, bati gaigai ningi kumbra tulan boledamu yeqnub. Agi ningi Qotei qa nunngo areqalo singilatoqnsib aqa anjam palontqajqa waukobaqneb. Ningi Qotei qa bole qalieeqnub deqa ningi aqa wau ojqaqqa tulan singilaeqneb. Osib ningi na iga tulan qalaqalaeqneb. Ariya Qotei a ningi qa are boleiyej deqa ningi silali koroiyqajqa wau di dego yosib silali koba atib soqnem.

⁸ E ningi wau di yqajqa waingwasai. Kristen tamo ungasari qudei nanngi wau di yqajqa tulan singilaeqneb. Nanngo kumbra deqa agi e na ningi saingonum. Deqa ningi dego qalaqalaiyo kumbra qa tulan singilaosib silali koroiyqajqa wau di yiy. Yibqa e unsiy marqai, “Bole, ningi qalaqalaiyo kumbra yeqnub.” ⁹ O ijo was ningi qalie, gago Tamo Koba Yesus Kristus a ningi qa are boleiyej. A nami lan qure qaji ñoro koba ti soqnej. Sosiqa a ningi qa osiqa ñoro di olo uratosiqa ingi tulan saiqoji soqnej. Di kiyaaqa? Ningi kamba lan qure qaji ñoro koba oqajqa deqa.

¹⁰ Silali koroiyqajqa wau deqa e olo ijo areqalo bei ubtosiy merngwai. Wausau bei nami ningi namoqna silali koroiyqajqa wau di tigelteb bati deqa ningi wau di yqajqa tulan arearetnej. ¹¹ Deqa bini ningi wau di olo kobotqa singilaoiy. Ningi degyqab di bolequja. Nami ningi wau di yqajqa are tulan prunqoqnej. Deqa bini ningi silali soqnim singilaosib wau di kobotiy. ¹² Ningi silali koroiyqa are soqnim ningi koroiyiy. Yim Qotei a ningi qa tulan areboleboleiyqas. Ningi silali saiamqa di ungum. Koroiyaib. Qotei a deqa njirinqasai. Ningi silali soqnim di koroiyiy.

¹³ Ningi gulbe koba qoboiesoqneb tamo qudei nanngi olo gulbe saiqoji sqab e deqa ningi merngosai. Iga kalil kerekere unum. ¹⁴ Deqa bini ningi ingi koba ejunub qaji ningi na tamo qudei ingi qa truqueqneb qaji nanngi aqaryainjroqniy. Bunuqna ningi ingi qa truqaqbqa nanngi na kamba olo ningi aqaryaingwab. Ningi kumbra degyqab di ningi kalil kere na sqab. ¹⁵ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Tamo nanngi ingi koba koroiyeb qaji nanngi ingi uynab menetnrnaqa ingi oto bei uratosai. Tamo nanngi ingi kiñala koroiyeb qaji nanngi dego ingi uynab menetnrnaqa ingi bei qa truquosai.”

Pol a tamo qudei nanngi qarinjnrnaqa Korin Kristen nanngoq ayieb

¹⁶ E Qotei tulan binjyeqnum. Di kiyaaqa? A na Taitus are pruptetonaqa a iga ti are qujaitosiqa ningi qa are koba soqnej. ¹⁷ Iga Taitus minjem, “Ni olo Korin Kristen nanngoq ayieb.” Onaqa Taitus a aqa segi areqalo na odosiq silali koroiyqajqa wau deqa tulan singilaoisq nunngoq ayiej. ¹⁸ Iga Kristen was bei osim Taitus ombla qarinjnrnam nunngoq ayieb. Was bei di a ñam ti unu. A Yesus aqa anjam bole maro qaji tamo. Kristen tamo ungasari qure qure kalilq di unub qaji nanngi a qa qalie bole. ¹⁹ Di segi sai. Kristen nanngi na a gilteb deqa a iga ti koba na walweloqnsimqa silali koroiyqajqa wau di taqateqnum. Wau di aqa utru agiende. Qotei a Kristen nanngi sougetejunub qaji nanngi qa are boleiyeqnu. Iga wau di taqateqnum deqa Tamo Koba aqa ñam tulan goge oqeqnaqa tamo kalil nanngi unoqnsib iga qa mareqneb, “Bole, nanngi wau di yqajqa tulan singilaeqneb.” ²⁰ O ijo was kalil, silali koroiyqajqa wau di tamo qudei na yomuyaiyb deqa iga was bei di osim koba na silali di taqateqnum. ²¹ Gago are endegsi unu. Iga kumbra bole segi gaigai yoqnoqom. Tamo ungasari kalil Tamo Koba a ombla nanngo ñamgalaq di iga kumbra di yoqnoqom.

²² Ariya iga gago Kristen was bei dego qarinyonam a Taitus was de wo nanngi ayiel daurnjrsiq koba na nunngoq ayieb. Was bei di agi iga nami bati gargekoba aqa kumbra tenemtoqnem. A Qotei aqa wau ojqaqqa singilaoqnej iga degsi unoqnem. Bini a silali koroiyqajqa wau di ojqaqqa tulan singilaeqnu. A qalie, ningi kumbra bole yo qaji tamo unub. A degsi qalieosiq deqa a silali koroiyqajqa wau di ojqaqqa tulan singilaeqnu.

²³ Ningi Taitus qalie. A e ombla ningi qa are qaloqnsim waukobaqneb. Ningi gago Kristen was ayiel nanngi di dego qalie. Nanngi Qotei aqa tamo ungasari qure qure kalilq di unub qaji nanngi qa wau bole yeqnub. Nanngo wau dena nanngi Kristus aqa ñam tulan soqteqneb. ²⁴ Deqa ningi na was ayiel nanngi di kumbra bole enjroqniy. Yim Kristen kalil nanngi nunngo kumbra di unsib marqab, “Bole, nanngi qalaqalaiyo kumbra dauryeqnub.”

Osib qalieqab, “Pol a Korin Kristen nanjo kumbra bole qa iga saigeqnu di a gisanjosaieqnu. A anjam bole saigeqnu.”

9

Silali koroiyqajqa wau

¹ Iga silali koroiyeqnum di Qotei aqa tamo ungasari nanji aqaryainjrqaqqa deqa. Nijngi wau di qalieonub deqa e olo anjam olekoba tortoryosiy nenjrenyqasai. ² E qalieonum, nijngi wau di yqajqa are tulan prugnjeqnu. Deqa e gaigai Masedonia Kristen nanjo njamgalaq di nunjo nam soqteqnum. Osim endegsi minjretnum, “Wausau bei nami Akaia sawaq di Korin Kristen nanji silali koroiyqajqa wau di tigeltqa mareb.” Od, nijngi wau di yqajqa tulan singilaeqnu. E na Masedonia Kristen nanji nunjo kumbra deqa sainjretnam quoqnsib nanji gargekoba dego wau di yqajqa are prugnjeqnu. ³ E nanji endegsi minjrem, “Korin Kristen nanji silali koroiyqajqa tulan singilaeqnu.” Ariya e nunjo nam laja soqto uge deqa nijngi silali di koroiyiy. Utru deqa e was qalub nanji di qarijnjrnam nunjoq aiyeb. ⁴ E qalieonum, nijngi silali di koroiyosib atib sqas. Soqnim Masedonia Kristen qudei nanji e ombla na nunjoq bosim nijngi nami silali di ateb unu degsi unqom. Iga bosim degsi unqasai di iga nijngi ti jemaigo uge. ⁵ E are qalem, e was qalub nanji di minjritqa nanji namoqna aisib nunjo silali nijngi nami koroiyqa mareb qaji di nijngi koba na gereiyqab. Gereiyibqa e bunuqna bosiy oqai. Yim tamo ungasari kalil nanji silali di unsib qalieqab, bole, nijngi nunjo segi areqalo na silali di ateb unu. E nijngi silali di koroiyqajqa wainjosaioqnem nanji degsib qalieqab.

⁶ Nijngi geregere are qaliy. Tamo a inji kiñala yagwas di a inji kiñala olo oqas. Tamo a inji koba yagwas di a inji koba olo oqas. ⁷ Deqa nijngi segi segi kalil silali atqajqa are soqnim silali atoqniy. Nijngi are gulbe na silali ataub. Nijngi tamo bei na wainjim deqa silali ataub. Nijngi nunjo segi areqalo dauryosib are bole na silali atoqniy. Yim Qotei na nijngi tulan qalaqalainjoqnuqas. ⁸ Qotei a nijngi qa are boleiyosim inji bole bole gaigai enjoqnuqas kere. Deqa nijngi tulan kere na sosibqa dena wau bole bole yoqniy. ⁹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenjrenyeb unu,

“Tamo qudei nanji saga yago breiyo bul nanjo inji inji jeiyoqnsib tamo inji saiyoqi nanji enjretnub.

Deqa nanjo kumbra bole bati gaigai sqas.”

¹⁰ O ijo was nijngi qalie, Qotei a na qujai tamo nanji saga yago enjretnaqa nanji breiyeqnu. Osiqa tamo nanji bem enjretnaqa nanji uyeqnu. Dego kere Qotei na inji inji enjoqnimqa nijngi tulan kere na sqab. Deqa nijngi Qotei aqa tamo ungasari nanji aqaryainjroqniy. Tamo nanji saga yago breiyeqnu inji koba oqelejeqnu dego kere nunjo silali koroiyqa wau di tulan boleqnuqas. ¹¹ Qotei na inji inji koba enjoqnimqa nijngi na kamba Kristen nanji silali qa aqaryainjrqaqqa tulan kere na sqab. Deqa nijngi silali di koroiyosib gago banq di atib iga na osi aisim Kristen nanji enjrimqa nanji deqa Qotei binjiyoqnsib sqab. ¹² Nunjo wau dena Qotei aqa tamo ungasari nanji aqaryainjrimqa nanji kere na sqab. Nanji inji bei qa truquqasai. Di segi sai. Nunjo wau deqa nanji Qotei tulan binjiyoqnuqab. ¹³ Nijngi wau di yqab di Qotei aqa tamo ungasari nanji unsib qalieqab, bole, nijngi Kristus aqa anjam bole singila na ojoqnsib aqa medabu dauryeqnu. Od, nijngi na Kristen nanji silali kobaquja na aqaryainjroqnuqab di nanji nunjo kumbra di unoqnsib Qotei aqa nam soqtoqnuqab. ¹⁴ Osib qalieqab, “Bole, Qotei a Korin Kristen nanji qa are tulan boleiyeqnu.” Nanji degsib qalieosib nijngi tulan qalaqalainjosib nijngi qa Qotei pailyoqnuqab. ¹⁵ O ijo was nijngi quiy. Qotei a inji tulan kobaquja iga egej. Inji di agi Kristus. Inji di aqa utru iga geregere ubtosim marqa keresai. Qotei na inji di iga egej deqa iga a tulan binjiyoqnuqom.

10

Tamo qudei nanji Pol qa yomuoqneb

¹ Nijngi qudei e qa yomuoqnsib endegsib mareqnuqab, “Pol a nami iga koba na sosiqqa aqa segi nam aguq atoqnsiqqa laesoqnej. Ariya a sawa isaq di sosiqqa iga qa njirinoqnsiqqa anjam singila na mergeqnu.” O ijo was nijngi mati Kristus aqa kumbra qa are qaliy. A aqa segi nam aguq atoqnsiqqa laesoqnej. ² Deqa e nunjoq bosiy Kristus aqa kumbra di dauryosiy laesqai. E nijngi qa njirinqasai. Ariya tamo qudei nanji are qaleqnuqab, iga mandam tamo nanjo kumbra dauryoqnsim laqnum. Tamo nanji di e na njirintjrsiy anjam singila na minjrjai. E laesqasai. ³ Bole, iga mandamq endi laqnum. Ariya iga mandam tamo nango kumbra na qotosaieqnum. ⁴ Qotei na qoto qa inji inji iga egej. Inji inji di Qotei aqa singila ti unu. Di mandam qaji inji inji sai. Iga dena qotoqnsim gago jeu tamo nanjo singila gotranjeqnum. ⁵ Areqalo uge ti gisanj anjam ti di iga na gotranjeqnum. Kumbra uge kalil nijngi Qotei qalieqajqa gam getentetjgeqnu qaji di dego iga na gotranjeqnum. Gago wau

agiende. Iga na tamo ungasari nanjo are tigeltetnjreqnam nanji nanjo areqalo kalil Kristus yekriteqñub. ⁶ Deqa ijo was, iga ninji qa tariñeqnum. Ninji gago anjam kalil dauryekritibqa iga na tamo kalil Qotei aqa anjam gotranjyeqñub qaji nanji njolawotnjqom.

⁷ Ninji lanja baban na tamo nanjo kumbra tenemtoqñuib. Ninji geregere tenemtoqñuy. Tamo bei a endegsi marqas, “E Kristus aqa tamo.” Ariya tamo di a olo endegsi poiym, a Kristus aqa tamo qa marqas deqa iga dego Kristus aqa tamo unum. A degsi poiym. ⁸ Tamo Koba a na iga singila egej deqa iga aqa wau ojeqñum. Iga ninji singilatngwajqa deqa wau ojeqñum. Iga ninji ugeugeingwajqa deqa wau ojosaieqñum. E gago wau deqa gago ñam kiñala soqtqai. E degyqai di e jemaibqasai. ⁹ Ariya ninji endegsib are qalaib, “Pol a iga ula egwajqa deqa anjam singila na nenjrenjyoqnsiq gagoq qarinyeqnu.” Ninji degsib are qalaib. ¹⁰ Bole, tamo qudei nanji e qa endegsib yomueqñub, “Pol a anjam singila na nenjrenjyoqnsiq gagoq qarinyeqnu. Ariya a gago ambleq endi sosisq anjam mergoqnej di a singila saiqoji soqnej. Anjam palontqa wau dego a qaliesai bole sai.” ¹¹ Tamo qudei nanji e qa degsib yomueqñub. Deqa tamo deqaji nanji endegsi poinjrem. Anjam iga sawa isaq endi sosim nenjrenjyeqñum qaji di iga nunjo ambleq di sosim dauryeqñum.

¹² Tamo qudei nanji diqoqnsib nanjo segi ñam soqtqñub. Iga nanji unub dego sai. Gago kumbra ti nanjo kumbra ti ombla kerekere sai. Tamo nanji di mareqñub, “Gago kumbra bole. Tamo kalil nanjo kumbra bolesai.” Nanji degsib mareqñub. Di kiyaaq? Nanji powo tulan saiqoji unub deqa. ¹³ Iga nanji unub dego sai. Iga gago segi ñam soqtqñub. Wau Qotei na egej qaji deqa segi gago ñam soqtqñom. Wau bei Qotei na egej qaji agiende. Iga na ninji Korin Kristen wauetñeqñum. ¹⁴ Iga Qotei aqa wau tamo kalil qa namoosim nunjoq di wau utru atsim Kristus aqa anjam bole ninji mernjoqñem. Iga tamo qudei nanjo wau bajinjosaiqñem. ¹⁵ Wau Qotei na egej qaji di segi iga ojajqa singilaoqnsim gago ñam soqtqñum. Iga tamo qudei nanjo wau Qotei na egosai qaji deqa gago ñam soqtosaieqñum. Gago are endegsi unu. Nunjo areqalo Yesus qa singilateb qaji di tulan boleqñimqa gago wau dego nunjoq di tulan kobaoqñqas. ¹⁶ Kobaoqñimqa iga nunjo sawaq dena tigelosim sawa sawa isaq giloqñsim dia Yesus aqa anjam mare mare laqñom. Tamo qudei nanji nami wauoqñeb qaji sawa iga deq gilqasai. Iga nanjo wau qa gago ñam soqtqasai.

¹⁷ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenjrenjyeb unu, “Tamo bei a ñam bei soqtqa marsimqa a Tamo Koba aqa ñam segi soqtme.” ¹⁸ Iga qalie, tamo bei a aqa segi ñam soqtqas di a Tamo Koba aqa njangalaaq di ñam saiqoji sqas. Ariya Tamo Koba a na tamo bei aqa ñam soqtetqas di a ñam bole oqas.

11

Tamo qudei nanji gisanjoqnsib Qotei aqa wau tamo buleqñub

¹ Ninji e odbibqa e olo nanari anjam kiñala mernjwai. Ninji e odbqa kereamqa e odbiy. ² Aqo Qotei wau gago are koba endegsi unu. Ninji Kristus a segi qujai areiyosib aqa sorgomq di soqñuy. Tamo bei na aqa dunje nami sambalaosai qaji di osim tamo qujai yim a na oqas dego kere e ninji Kristus aqa banq di atem. ³ E amal uge Satan qa are qalsim deqa e ninji qa ulaeqñum. A nami Iv gisanjyoaqa a une atej. Une dena nunjo areqalo ugetetngimqa ninji Kristus a segi qalaqalaiyqa urataib deqa e ulaeqñum. ⁴ E qalieonum, tamo qudei nanji nunjoq boqnsib gisanjoqnsib Yesus bei qa anjam palontoqnsib mernjyeqñub. Yesus bei deqa iga nami anjam palontosaiqñem. Tamo nanji di mondor bei qa dego ninji mernjyeqñub. Di gisanj mondor. Mondor bei deqa iga nami ninji mernjyosaiqñem. Yesus aqa anjam bole iga nami ninji mernjoqñem qaji di dego tamo qudei nanji bubulyoqnsib olo anjam bei ninji mernjyeqñub. O ijo was ninji kiyaaq gisanj anjam di quoqnsib bole edegeqñub?

⁵ Ninji qudei endegsib are qaleqñub, “Tamo nanji di Qotei na bole qarinjnaq gagoq beb.” Di sai. Qotei na nanji qarinjrosai. Ninji quiy. Tamo nanji di ñam ti unub ariya e dego ñam ti unum. Deqa tamo nanji dena e bunbosai. ⁶ Bole, e anjam marqajqa medabu gulbeibeqñu. Di unjum. E powo qa truquosaieqñum. Kumbra kalil e nunjo ambleq di yoqñem qaji dena e ijo powo babteqñam ninji unoqñeb.

⁷ Ninji qalie, e Qotei aqa anjam bole ninji mernjoqñem bati deqa e nunjo silali ingi ingi yainjosaiqñem. Ijo kumbra dena e ijo segi ñam aguq atoqñem. Di kiyaaq? Nunjo ñam olo goge oqwajqa deqa. E kumbra di yoqñem di e une atoqñem e? Sai. ⁸ E Kristen tamo ungasari qure qureq di unub qaji nanjoq dena silali oqñsim olo nunjo ambleq di Qotei aqa wau lanja ojoqñem. E nunjo silali yainjosaiqñem. Ijo kumbra dena e qure qureq di Kristen nanjo silali bajinobuloqñem. ⁹ Bati e nunjo ambleq di ingi ingi qa truquoqñsimqa e na tamo bei gulbe yosaiqñem. E ninji gulbe enjwajqa tulan uratoqñem agi bini e degsi unum. Bati bei Kristen was qudei nanji Masedonia sawaq dena Korin qureq bosib ingi ingi qa e aqaryaboqñeb. Gam dena e ninji gulbe enjwajqa uratoqñem. ¹⁰ Kristus aqa anjam bole ijoq di unu deqa e ninji endegsi mernjwai. E nunjo silali yainjwa urateqñum. Ijo

kumbra deqa e ijo segi ñam soqteqnum. E degoqnsiy sqai. Akaia sawaq di tamo qudei na e getentbqasai. ¹¹ E ningi qalaqalaingosaeiqnum deqa e kumbra di yeqnum kiyo? Sai bole sai. Qotei a qalie, e ningi tulan qalaqalaingeqnum.

¹² E nungo silali yainqwa urateqnum. E degoqnsiy sqai. Tamo qudei nanqi nunqo ñamgalaq di iga bul sqa marsibqa nanqo segi ñam soqteqnum. Deqa e nanqi gam getentetnjqroqñai. ¹³ Tamo nanqi di Qotei na qarinqnjrosai. Nanqi Yesus aqa wau tamo bolesai. Nanqi gisanqoqnsib nanqo segi kumbra uge bulyoqnsib tamo bole buleqnum. Yeqnab tamo unqasari nanqi na unjqroqnsib mareqnum, “Nanqi Kristus aqa wau tamo bole.” ¹⁴ O ijo was ningi nanqo kumbra di unsib deqa tulan prugaib. Iga qalie, Satan a dego gisanqoqnsiq aqa segi kumbra uge bulyoqnsiq Qotei aqa lanq anqro bole suwanqoq di unub qaji nanqi buleqnu. ¹⁵ Satan a kumbra degyeqnu deqa aqa wau tamo nanqi dego nanqo kumbra uge bulyoqnsib Qotei aqa wau tamo bole buleqnum. Deqa iga nanqo kumbra di unsim tulan prugwasai. Mondonq Qotei na tamo nanqi di nanqo une deqa kambatnjrsim awai ugedamu enjqras.

Pol a Qotei aqa wau ojoqnej deqa a gulbe gargekoba itoqnej

¹⁶ E olo mernqwai. Ningi e nanari tamo edegaib. Unqum, ningi e nanari tamo edegwab di kere. Deqa ningi e odbibqa e olo ijo ñam kiñala soqtqai. ¹⁷ E Tamo Koba aqa areqalo dauryosim anjam endi marosaieqnum. E nanari tamo bulosim deqa e anjam endi maroqnsim ijo segi ñam soqteqnum. ¹⁸ Tamo gargekoba nanqi mandam tamo nanqo kumbra dauryoqnsib nanqo segi ñam soqteqnum. Deqa e dego kumbra di dauryosiy olo ijo ñam kiñala soqtqai.

¹⁹ Ningi segi qa mareqnum, “Iga powo koba ti unum.” Ariya ningi kiyaaq olo nanari tamo nanqi odnjreqnabqa nanqi nanari anjam ningi mernqeqnum? ²⁰ Nunqo kumbra agiende. Tamo bei na ningi a lanq kanqalyqajqa mernqimqa kiyo, nunqo ingi ingi saitimqa kiyo, nunqo ingi ingi gisan na yainqimqa kiyo, aqa segi ñam soqtimqa kiyo, nunqo ula ponqimqa kiyo ningi a odyqab. ²¹ O ijo was, iga tamo nanqi di bul sai. Iga singila saiqoji unum deqa iga na gulbe deqaji ningi enqwa keresai. E deqa jemaibqas e? Sai.

Tamo nanqi di nanqo segi ñam soqtqajqa ulaosaieqnum. Deqa e kamba dego ijo segi ñam soqtqai. O ijo was, e nanari tamo bulosiy deqa anjam endegsi mernqwai. ²² Tamo nanqi di mareqnum, “Iga Hibu tamo.” Ariya e dego Hibu tamo. Nanqi mareqnum, “Iga Israel tamo.” E dego Israel tamo. Nanqi mareqnum, “Iga Abraham aqa moma tinqin.” E dego Abraham aqa moma tinqin. ²³ Nanqi mareqnum, “Iga Kristus aqa wau tamo.” O ijo was, e nanari tamo bulosiy endegsi marqai, e dego Kristus aqa wau tamo. Agi e na tamo nanqi di tulan bunqnrjsimqa ñes na ti jaqatin na ti Kristus aqa wau ojeqnum. Bati gargekoba jeu tamo nanqi na e tonto talq di waiboqneb. Osib e lubogargekoboqneb. Bati gargekoba e moiqa jojomqnum. ²⁴ Bati 5 Juda nanqi na e kumbainqbo gargekoboqneb. Sisiyeb 39. ²⁵ Bati qalub nanqi bu toqon na e luboqneb. Bati qujai nanqi na e moiyoqbqa marsib meniq na luboqneb. Bati qalub e qobun na gileqnam qobun a padaleq. Qobun a padalonaq qolo ti qanam ti e yuwalq di otosi laqnem. ²⁶ Bati gargekoba e sawa isaq singa na walweloqnem. Yeqnam ya koba doqnsiq ya na e padaltbqa jojomqnej. E gamq di walweleqnamqa bajin tamo nanqi gam getentqnsibqa e lubqa laqneb. Juda nanqi ti sawa bei bei qaji nanqi ti dego e lubqa laqneb. Qure qureq di, wadau sawaq di, yuwalq di dego e padalqa jojomqnum. Gisan Kristen nanqi na dego e ugeugeibqa laqneb. ²⁷ E ñes na ti jaqatin na ti waukobaoqnem. Qolo gargekoba e waukobaoqnsim ñeiosaiqnum. E mam ti laqnem. E ya qarboqnej. Bati gargekoba e ingi saiqoji soqnum. Bati gargekoba e yorbeqnaqa e ijo jejamu kabutqajqa gara saiqoji soqnem. ²⁸ Ariya bini gulbe qudei dego ijoq di branteqnum. Gulbe kobaquja bei agiende. E bati gaigai Kristen tamo unqasari qure qure kalilq di unub qaji nanqi qa are koba qaleqnum. Nanqi bole unub kiyo sai kiyo deqa e nanqi qa tulan are koba qaleqnum. ²⁹ Deqa Kristen was bei aqa singila saiamqa e was deqa are koba qalsiy e dego singila saibqas. Inqi bei na Kristen was bei a uneq waiyimqa e was deqa are koba qalsiy are ugeibqas.

³⁰ O ijo was, gam bei saibqo deqa e ijo segi ñam soqtqai. Gulbe bei bei ijoq beqnu deqa ningi poingeqnu, e singila saiqoji unum. E deqa qujai ijo ñam soqtqai. E ijo kumbra bei qa ijo ñam soqtqasai. ³¹ Tamo Koba Yesus aqa Abu Qotei a qalie, e anjam bole mareqnum. E gisanosaieqnum. Deqa iga bati gaigai Qotei binjqoqñom. ³² Damaskus qureq di Mandor Aretas a na qure taqato qaji tamo minjnaqa a qoto tamo qudei nanqi qarinqnrnaqa nanqi qure aqa siranqme kalil taqatoqneb. Di kiyaaq? E ulanqa laqnitqa nanqi na e ojsib tonto talq di waibqajqa deqa. ³³ Ariya Kristen was qudei nanqi na e aqaryaibosib gumbaq di jigsib qure aqa jen gogetosib sil na gumba tontosib jen aqa siranqme kiñalaq dena e ura uratbonab jen oqeq aiyem. Aisim qure taqato qaji tamo aqa banq dena ulanqem.

12

Qotei na ɲeiobilqei Pol osoryej

¹ E gam bei saibqo deqa e olo ijo ñam soqtqai. Bole, e ijo ñam soqtqai kumbra dena e aqaryaiḅqai keresai. Di unḅum. Tamo Koba a na ɲeiobilqei bei e nami osorḅej deqa niḅgi saḅḅit quiy. ² ɲeiobilqei agiende. Wausau 14 koboej endi Qotei na Kristus aqa tamo bei osi oqsıqa torei laḅ qureq oqej. Laḅ qure di tulaḅ goge koba. Tamo oqej qaji di e qalie. Tamo di agi e segi. A jejamu qorḅi oqej kiyo aqa jejamu uratosiq oqej kiyo di e qaliesai. Qotei a segi qalie. ³⁻⁴ E qalieonum, Qotei na tamo di osi oqsıqa laḅ qureq oqej. A jejamu qorḅi oqej kiyo aqa jejamu uratosiq oqej kiyo di e qaliesai. Qotei a segi qalie. A laḅ qureq oqsıq dia anjam bei quej. Anjam di aqa damu tamo bei na ubtosim marqa keresai. Anjam di marqajqa getento koba. ⁵ E tamo di aqa ñam soqtqai. E ijo segi ñam soqtqasai. E siḅgila saiqoji unum deqa qujai e ijo ñam soqtqai. E ijo kumbra bei qa ijo ñam soqtqasai.

⁶ E ijo segi ñam soqtqai di e nanari tamo sqasai. Di kiyaqa? E anjam bole marqai. E gisanqasai. Ariya e ijo segi ñam soqtqqa uratonum. Tamo qudei nangi ijo kumbra qa ti ijo anjam qa ti are qalsıḅ ijo ñam soqtqetḅqab di kere. Nanḅi ijo ñam laḅa soqtqetḅaiḅ.

Qotei a gulbe qarinyonaq Pol aqa jejamuq aiyej

⁷ Qotei a ɲeiobilqei tulaḅ boledamu e osorḅonaq unem. Ariya e di unsiy olo diqaim deqa Qotei na gulbe uge sil luwit bul qarinyonaq ijo jejamuq aiyej. Gulbe di Satan na ojsıqa dena e ugeugeibeḅnu. ⁸ Deqa e siḅgila na Qotei pailyoqalubtem, “O Abu, ni na gulbe di olo taqal atetḅime.” ⁹ Onaqa Qotei a saidosiq endegsi merḅej, “Ni siḅgila saiqoji unum deqa e ni olo siḅgilatmoqnqai. Osiy ni qa are boleiboqnqas. Dena ni keretmqas.” Qotei na e degsi merḅej deqa e siḅgila saiqoji unum di unḅum. E olo areboleboleiboqnqas. Yim Kristus aqa siḅgila ijoq di sqas. ¹⁰ E Kristus aqa ñam qa siḅgila saiqoji sqai kiyo, tamo qudei na e misilinḅoqnqab kiyo, e gulbe oqnqai kiyo, jeu tamo nanḅi na e ugeugeiboqnqab kiyo, e waukobaonqai kiyo di unḅum. E deqa areboleboleiboqnqas. Di kiyaqa? E siḅgila saiqoji sqai bati di e Kristus aqa siḅgila ti sqai.

*Korin Kristen nanḅo areqalo Yesus qa siḅgilateḅ qaji di**Pol na olo siḅgilatetḅrej*

¹¹ Anjam e mareqnum qaji endi nanari anjam. Niḅgi segi na ijo are tigeltetḅeqnub deqa e nanari anjam endi mareqnum. Niḅgi ijo kumbra bole ubtosiaeḅnub deqa e segi kamba ijo kumbra bole ubteḅqnum. Bole, e ñam saiqoji. Ariya kiyaqa niḅgi na olo tamo qudei nanḅo ñam soqtqosıḅ mareqnum, “Tamo nanḅi di Qotei aqa anjam maro tamo bolequja”? O ijo was niḅgi quiy. Tamo nanḅi dena e buḅbosai. ¹² Agi e nuḅḅo ambleq di sosim maḅwa gargekoba babtoḅnem dena niḅgi endegsiḅ qalieḅ, Qotei na e qarınḅej. E siḅgila na tigelosıḅnim gulbe qoboiyoqnsim maḅwa ti wau siḅgila ti gargekoba nuḅḅo ambleq di babtoḅnem. Kumbra dena niḅgi osorḅoqneḅ, e Qotei aqa wau tamo bole. ¹³ Kumbra kalil e qure qureq di Kristen nanḅo ambleq di yeḅnum qaji di e nuḅḅo ambleq di deḅo yoḅnem. Ariya kumbra qujai e nuḅḅo ambleq di yosai. E niḅgi gulbe eḅḅwa uratosim deqa e nuḅḅo silali iḅḅi iḅḅi yaḅḅosaioḅnem. Di e une yoḅnem e? Sai. Niḅgi e une yoḅnem edegosiḅ ijo une di olo kobotḅbiy.

¹⁴ E nami nuḅḅoq boaiyeltem. Ariya bini e olo nuḅḅoq ḅqajqa are qaleqnum. E nuḅḅoq ḅqai di e niḅgi gulbe eḅḅwasai. E nuḅḅo silali iḅḅi iḅḅi yaḅḅiḅwajqa are qalosaieḅnum. E niḅgi segi elenqajqa are qaleqnum. Niḅgi qalie, aḅḅro kiḅilala nanḅi na nanḅo ai abu nanḅi silali qa aqaryainḅrosaeḅnub. Ai abu nanḅi na nanḅo aḅḅro nanḅi silali qa aqaryainḅreqnub. ¹⁵ E niḅgi tulaḅ qalaqalainḅeqnum deqa e ijo iḅḅi iḅḅi ti ijo jejamu ti niḅgi torei eḅḅwajqa areboleboleibeḅnu. Ariya kiyaqa niḅgi kamba olo e kiḅala segi qalaqalaibeḅnub?

¹⁶ Niḅgi qudei e qa endegsiḅ mareqnum, “Bole, Pol a gago silali iḅḅi iḅḅi boleq di yaigosaioḅnej. Ariya a na iga walawalaigoqnsiq gago silali iḅḅi iḅḅi gisan na yaigoeḅnej.” ¹⁷ O ijo was, e nami Kristen was qudei nanḅi qarınḅjram nuḅḅoq aiyeḅ. Aisib niḅgi gisanḅeḅ e? Osib nuḅḅo silali iḅḅi iḅḅi laḅa yaḅḅosiḅ olo bosıḅ e eḅeḅ e? Sai. ¹⁸ E na Taitus minḅnam a nuḅḅoq aiyej. E Kristen was bei deḅo qarınḅonam a Taitus dauryosiq ombla na aiyeḅ. Aisib Taitus a niḅgi gisanḅosiq nuḅḅo silali iḅḅi iḅḅi qudei baiḅnej e? Sai. Aqo Taitus wo areqalo qujai ti sosim gam qujai dauryosim kumbra bole segi yoḅnem.

¹⁹ Niḅgi ijo anjam kalil endi sisiyosiḅ endegsiḅ are qalaıḅ, “Pol a segi une saiqoji degsi iga mergwa osıqa anjam nengreḅnej.” Di sai. O ijo was bole, anjam kalil e nengreḅnyonum qaji endi niḅgi siḅgilatḅwajqa deqa nengreḅnyonum. E Kristus aqa tamo unum deqa e Qotei aqa ḅamgalaq di anjam endi nengreḅnyonum. ²⁰ E niḅgi qa ulaeqnum. E nuḅḅoq bosiy nuḅḅo kumbra unsiy e areboleboleıḅqas kiyo sai kiyo? Niḅgi deḅo ijo kumbra unsıḅ areboleboleıḅḅwas kiyo sai kiyo? E deqa ulaeqnum. E nuḅḅoq bosiy nuḅḅo kumbra endi unqai kiyo? Niḅgi anjam na qoteḅnub. Niḅgi nuḅḅo Kristen was nanḅi qa are ugeıḅḅeqnu. Niḅgi

minjin oqeqnu. Ningi pupoeleneqnub. Ningi nungo Kristen was qudei nanqi misilinjqreknub. Ningi yomueqnub. Ningi diqeqnub. Ningi Qotei aqa wau ugeugeiyeqnub. E nungoq bosiy nungo kumbra di unqai kiyo? ²¹E bosiy nungo ambleq di tamo gargekoba nami une yoqneb qaji nanqi are bulyosai degsi unqai kiyo? Degsi unqai di ijo Qotei na nungo namgalaq di e olo jemai ebqas. Tamo nanqi di nami une endeqaji yoqneb. Nanqi kumbra uge jigat yoqneb. Nanqi sambala kumbra yoqneb. Nanqi kumbra uge yqajqa are prugnjqroqnej. E nungoq bosiy tamo nanqi di nanqo une qoreiyosai degsi unqai di e nanqi qa are gulbeibqas. E deqa ulaeqnum.

13

Pol a Korin Kristen nanqoq olo bqajqa are qaleqnu

¹E nami nungoq boaiyeltem. Ariya bini e olo nungoq bqajqa are qaleqnum. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenqrenyeb unu, "Tamo bei a une atimqa tamo aiyel kiyo tamo qalub kiyo nanqi aqa une unsib babtibqqa iga qusim marqom, 'Bole, tamo di a une yqo.' " ²E nami nungoq bosim ningi uratngosim bati bei e olo nungoq bosim ningi endegsi mernqem, "E bunuqna nungoq olo bosiy tamo une ateqnub qaji nanqi nqlawotnjrqai." Ariya bini e sawa isaq endi sosim anjam di ningi ti tamo nami une atoqneq qaji nanqi ti olo mernqeqnum. ³Ningi qalieqajqa, Kristus a ijo medabu na anjam mareqnu kiyo sai kiyo. E nungoq bosiy tamo nanqi une ateqnub qaji nanqi di nqlawotnjrit ningi unsib qalieqab, bole, Kristus a ijo medabu na anjam mareqnu. Ningi quiy. Kristus a singila saiqoji sosim ningi tingitngwasai. A na aqa singila kobaquja ningi osornqwas. ⁴Bole, Kristus a namburbasq di gajnesoqnej bati deqa a singila saiqoji soqnej. Ariya a olo Qotei aqa singila osiq deqa bini a nambile unu. Iga Kristus beteryejunum deqa iga dego singila saiqoji unum. Ariya iga Qotei aqa singila osim Kristus ombla nambile sqom. Iga nungoq bosim singila di ningi osornqgom.

⁵Ningi nungo segi segi so tenemtoqniy. Ningi degyqab di ningi Kristus qa nungo areqalo singilateqnub kiyo sai kiyo di qalieqab. Yesus Kristus a nungo are miligiq di unu di ningi poingosai kiyo? A nungo are miligiq di sqasai di ningi endegsib qalieqab, ningi aqa tamo bolesai. ⁶Ariya ningi iga qa endegsi poingem, iga Kristus aqa wau tamo bole unum. ⁷Iga ningi qa endegsim pailyeqnum, "O Abu, ni na Korin Kristen nanqi aqaryainjrimqa nanqi kumbra uge kalil uratoqnsib kumbra bole bole yoqngqab." O ijo was, iga wau bole yeqnum ningi di qalieqajqa deqa iga pailyosaieqnum. Ningi iga wau tamo bolesai edegwab di unqum. ⁸Ningi qalie, iga Qotei aqa anjam ugetqa keresai. Iga Qotei aqa anjam singilatqajqa waueqnum. ⁹Deqa iga singila saiqoji soqnim ningi singila ti sqab di iga areboleboleigwas. Iga gaigai ningi qa endegsim pailyeqnum, "O Abu, ni na Korin Kristen nanqi aqaryainjrimqa nanqi torei kere na sqab." ¹⁰Tamo Koba a na e giltbej deqa e aqa wau taqateqnum. E nungoq bosiy njirin anjam na nungo kumbra tingitetngwa uratonum. Deqa e isaq endi sosim anjam endi nenqrenyonum. E ningi singilatngwajqa deqa Tamo Koba a na e wau ebej. E ningi ugetngwajqa sai.

Pol a anjam getentosiq Kristen nanqi kaiyeinjrej

¹¹Ariya ijo was, e ijo anjam getentqai. Ningi areboleboleingqonem. Ningi kumbra bole kalil qa kere na sqajqa singilaoqniy. Ningi ijo anjam quoqnsib dauryoqniy. Ningi kalil areqalo qujaitosib soqniy. Yim Qotei a ningi ti sqas. Agi a na ningi tulan qalaqalainqeqnu. A are lawo qa utru.

¹²Ningi na nungo Kristen was kalil nanqi segi segi kundoqnjriy. Kumbra di agi Qotei aqa segi tamo unqasari kalil nanqi yeqnub. Qotei aqa tamo unqasari kalil qure endia unub qaji nanqi na ningi kaiyeingonub.

¹³Tamo Koba Yesus Kristus a ningi qa are boleiyeme. Qotei na ningi qalaqalainqeme. Mondor Bole na ningi kalil aqaryainqimqa ningi a beteryosib koba na are qujaitosib soqniy. Bole.

GALESIA

¹ E Pol. Yesus Kristus na e qarinqbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Mandam tamo bei na e qarinqbosai. Tamo bei na e giltbosai dego. Yesus Kristus aqa Abu Qotei wo nanqi segi aiyel na e giltbeb. Yesus agi Qotei na subq na tigeltej. ² Kristen was kalil e koba na endi unum qaji nanqi e ti anjam endi nunqoq qarinyonum. Ningi Galesia sawaq di loueqnub qaji.

³ Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei wo nanqi aiyel ningi qa are boleinjrimqa ningi lawo na soqniy. ⁴ Yesus a gago Abu Qotei aqa areqalo dauryosiq deqa a gago une kobotqa marsiqa aqa segi nambile uratosiq moiyej. A na iga elenamqa iga mandam qa kumbra uge uge kalil uratqa marsiq iga qa moiyej. ⁵ Deqa iga Qotei aqa niam bati gaigai soqtoqnqom. Bole.

Yesus aqa anjam bole qujai segi unu

⁶ Kristus a ningi qa are boleiyej deqa Qotei na ningi aqa segi tamo ungasari sqajqa osiq metngej. Ariya kiyaaqa ningi olo urur Qotei qoreiyosib Yesus aqa anjam bole dauryqa uratosib anjam bei dauryeqnub? E nunqo kumbra deqa qusim tulanj prugugetem. ⁷ Ningi qalie, Yesus aqa anjam bole bei saiqoji. Ariya tamo qudei nangi nunqo areqalo niñaqyetngwajqa wauoqnsib Kristus aqa anjam bole olo bubulyeqnub. ⁸ Deqa ningi quiy. Iga na kiyo lanj anqro bei na kiyo Yesus aqa anjam bole iga nami ningi mernqoqnem qaji di olo bubulyosim anjam bei mernqwom di Qotei na iga ojsim namyuwoq di breigeme. ⁹ Od, tamo bei na Yesus aqa anjam bole iga nami ningi mernqoqnem qaji di olo bubulyosim anjam bei mernqwas di Qotei na a ojsim namyuwoq waiyeme.

¹⁰ Ningi kiyersib are qalonub? Mandam tamo nanqi e qa arearetnjrqajqa kiyo Qotei a e qa arearetqajqa kiyo deqa e wauqnum? Ningi quiy. Mandam tamo nanqi e qa arearetnjrqajqa deqa e wauqnum qamu e Kristus aqa wau tamo bolesai qamu.

Qotei a segi na Pol giltej

¹¹ O ijo was kalil, e bole mernqonum. Yesus aqa anjam bole e nami ningi mernqoqnem qaji di tamo bei na babtosai. ¹² Anjam bole di e tamo bei aqa medabuq na osai. Tamo bei na e osorbosai dego. Yesus Kristus a segi na anjam bole di babtosiq osorbej.

¹³ Ningi qalie, e nami Juda nanqo kumbra singila na dauryoqnsimqa Qotei aqa tamo ungasari nanqi ugeugeinjroqnem. Osim e nangi torei padaltnjrqajqa singila na wauoqnem. ¹⁴ E ijo moma nanqo kumbra kalil dauryqajqa tulanj singilaoqnem. Ijo kumbra dena e na Juda tamo gargekoba e ombla louoqnem qaji nanqi bunjroqnem.

¹⁵ Ariya e nambabosaisonamqa Qotei a e giltbosiqa e qa are boleyosiq metbej. ¹⁶ Osiqa bati a segi atej qaji di brantonaaqa a na aqa Niri Yesus e osorbosiq merbej, “Ni na Yesus aqa anjam bole osi giloqnsim tamo ungasari sawa bei beiq di unub qaji nanqi minjre minjre laqne.” Ariya bati di e na tamo qudei nanqi Yesus qa anjam bei nenemnjrosaiqoqnem. ¹⁷ E Yesus aqa anjam maro tamo nanqi unjrqajqa Jerusalem aiyosai dego. Tamo nanqi di namoqna Yesus aqa wau ojoqnebe. E bunuqna aqa wau ojem. Ariya e nanqi unjrosai. E Arebia sawaq aisim di soqnem. Sosim bunuqna e olo puluosim Damaskus qureq gilem. ¹⁸ Wausau qalub koboonaqa e Pita segi unqajqa Jerusalem aiyem. Aisim bati 15 Pita ombla soqnem. ¹⁹ E Jerusalem di soqnem bati di e Yesus aqa anjam maro tamo bei unosai. E Tamo Koba Yesus aqa was Jems a segi unem. ²⁰ Ijo anjam e nenqrenjyonum qaji endi anjam bole. E Qotei aqa nqamgalaq di anjam bole segi nenqrenjyonum. E gisanjosai.

²¹ Ariya bunuqna e Jerusalem olo uratosim Siria sawa ti Silisia sawa ti deq gilsim di laqnem. ²² Bati deqa Kristus aqa tamo ungasari Judia sawaq di soqnebe qaji nanqi ijo ulatamu poinjrosaisoqnej. ²³ Nanqi e qa lanja endegsib quoqnebe, “Pol a nami iga padaltgwa laqnej. Ariya bini a olo Yesus aqa anjam bole a nami ugeugeiyqa wauoqnej qaji di palontoqnsiq laqnu.” ²⁴ Nanqi e qa degsib quoqnsib tulanj areboleboleinjrnqa Qotei aqa niam soqtoqnebe.

2

Kristen gate nanqi Pol ombla areqalo qujai

¹ Wausau 14 koboonaqa e olo Jerusalem aiyem. E Barnabas ombla aiyooqnsim Taitus dego osi aiyem. ² Qotei a segi na merbej deqa e Jerusalem aiyem. E Jerusalem aisim di sosimqa e tamo lanaj nanqi koba na qairosaiqoqnem. E Kristen gate nanqi segi koba na qairoqnem. Yesus aqa anjam bole e sawa bei beiq di palontoqnem qaji di e na ubtosim minjroqnem. E tamo lanaj bei minjosai. Di kiyaaqa? Yesus aqa wau e nami yoqnsim agi bini yeqnum qaji di ulonjo uge. ³ Taitus a Grik tamo. Ariya a e ombla Jerusalem di sonamqa Kristen gate nanqi e endegsib merbosai, “Ni na Taitus osim mulun waiy.” Degsib merbosai. ⁴ Bole, Kristen tamo qudei nanqi uli na gago koro milliq aiyeb. Nanqi Kristen tamo bolesai. Nanqi gisanj tamo.

Iga nami kanjal tamo bulosim dal anjam aqa sorgomq di sonamqa Kristus Yesus na iga eleyenq deqa bini dal anjam na iga olo taqatgosai. Ariya gisanj tamo nanqi dena gago kumbra di lumu na tenemtqa marsibqa gago koro miligiq aiyeb. Nanjo are koba endegsi soqnej. Nanqi na iga olo dal anjam aqa sorgomq di atibqa dal anjam na iga taqatgim iga kanjal tamo bulqom. Nanjo are koba degsi soqnej deqa nanqi gago koro miligiq aiyeb. ⁵ Aisib mergeb, “Ningi Taitus mulun waiyiy.” Onaqa iga nanjo anjam di quetnjrosai. Nanqi Yesus aqa anjam bole olo bubulyaib deqa iga na nanqi saidnjrem. Di kiyaaqa? Yesus aqa anjam bole di nunjoq di gaigai sqajqa deqa.

⁶ Ijo areqalo agiende. Kristen gate nanqi ñam ti unub di lanja. Qotei a tamo nanjo ñam qa are qalosaieqnu. E na Kristen gate nanqi ijo wau qa sainjrnamqa nanqi qusib mareb, “Di kere.” Nanqi olo anjam bei totoryosib e merbosai. ⁷ Pita aqa wau agiende. A na mulun uo qaji nanqi Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqnu. Qotei a wau di Pita yej. E dego wau ti. Ijo wau agi e na mulun unosai qaji nanqi Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqnu. Qotei a wau di ebej. Kristen gate nanqi degsi qalieeb deqa nanqi olo anjam bei totoryosib e merbosai. ⁸ Od, Qotei na Pita singila yej deqa a mulun uo qaji nanqi Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqnu. Dego kere Qotei na e singila ebej deqa e sawa bei bei qaji nanqi Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqnu. ⁹ Tamo ungasari kalil nanqi mareqnu, “Jems na Pita na Jon na nanqi qalub Kristen gate unub.” Ariya nanqi qalub qalie, Qotei a e qa dego are boleiyosiq Yesus aqa wau ebej. Degsi qalieosib deqa nanqi na aqa Barnabas wo gago ban ojsib mergeb, “Ningi gago Kristen was bole.” Osib nanqi aqa aiyel ti are qujaitosib anjam endegsi keretosib mergeb, “Ningi Barnabas wo sawa bei beiq di Qotei aqa wau yoqniy. Iga mulun uo qaji nanjo ambleq di wauoqnqom.” ¹⁰ Osib nanqi anjam qujai segi aqa aiyel endegsi mergeb, “Gago ambleq endi Kristen qudei nanqi ingi ingi tulan saiqoji unub. Deqa ningi nanqi qa are walngaiq. Ningi nanqi aqaryainjroqniy.” Onaqa iga nanqi odnjrem. Nami iga tamo ingi ingi saiqoji nanqi aqaryainjraqaja are koba soqnej agi bini degsim unum.

Pol a Pita aqa kumbra uge babtej

¹¹ Ariya bunuqna Pita a Antiok qureq bonaqa e aqa ulatamuq di a njrintem. Di kiyaaqa? A kumbra uge yej deqa.

¹² Aqa kumbra uge agiende. Nami a sawa bei bei qaji nanqi koba na ingi uyoqneb. Onaqa bati bei Jems a na Juda Kristen qudei mulun unqajqa tulan singilaoqneb qaji nanqi qarinjrnmaqa Antiok bonabqa Pita a nanqi qa ulaosiq olo sawa bei bei qaji nanqi di tututnjrej. Aqa kumbra uge agide. ¹³ Juda Kristen qudei nanqi dego Pita beteryosib gisanj kumbra di yeb. Yonabqa bunuqna Barnabas a dego nanqi daurnjrsiq nanjo gisanj kumbra di yej. ¹⁴ Nanqi Yesus aqa anjam bole degsi ugetonabqa e unsimqa nanjo ñamgalaq di Pita endegsi minjem, “Ni Juda tamo. Ariya ni Juda nanjo kumbra dauryqa uratosim sawa bei bei qaji nanqi bulosim nanjo kumbra dauryeqnum. Di ni kere degyeqnum. Ariya kiyaaqa ni olo sawa bei bei qaji nanqi minjreqnum, ‘Ningi Juda nanjo kumbra dauryiy?’”

Iga Yesus qa gago areqalo singilatqom gam dena qujai iga tamo bole une saiqoji sqom

¹⁵ Bole, iga Juda. Di gago lenj tintinj. Iga sawa bei bei qaji sai. Agi sawa bei bei qaji nanqi uneq di laqnu. Iga tamo deqaji sai. ¹⁶ Ariya iga qalieonum, tamo nanqi Moses aqa dal anjam dauryqab gam dena nanqi Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji sqa keresai. Tamo nanqi Kristus Yesus qa nanjo areqalo singilatqab gam dena qujai Qotei na nanqi tamo bole une saiqoji qa minjraqs. Iga dego Kristus Yesus qa gago areqalo singilattem deqa Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergej. Iga dal anjam dauryeqs gam dena a Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji sqa keresai. ¹⁷ Od, iga Kristus qa gago areqalo singilattem gam dena Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergej. Iga degyem bati di iga sawa bei bei qaji nanqi bulosim iga dego une tamo brantobulem. Deqa iga endegsi marqom kiyo, “Kristus na iga uneq breigej?” O ijo was, iga degsi marqasai bole sai. ¹⁸ E dal anjam aqa sorgomq di sqa uratosiy ariya bunuqna e puluosiy dal anjam aqa sorgomq di olo sqai di ijo kumbra dena e une tamo brantqai. ¹⁹ Dal anjam na e moiyo gamq di waibosiq moiyothej deqa bini e olo Qotei ombla ñambile unum. E Kristus ombla ñamburbasq di gainjobulem. ²⁰ Osim e olo ñambile bunuj em. Ñambile di ijo segi ñambile sai. Kristus a segi ijo are miligiq di ñambile unu. Deqa bini kumbra kalil e mandamq endi yeqnum qaji di e Qotei aqa Niri qa ijo areqalo singilatqomsim yeqnum. Agi Qotei aqa Niri na e tulan qalaqalaibosiq aqa segi ñambile uratosiq e qa moiyej. ²¹ Qotei a iga qa are boleiyey aqa kumbra di e na ugeugeiyqasai. Iga Moses aqa dal anjam dauryqom gam dena iga Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji so qamu Kristus a lanja moiyej gamu.

3

Iga Yesus qa gago areqalo singilatqajqa anjam

¹ O Galesia tamo ungasari, ningi tulan nanari. Iga nami ningi Yesus Kristus osorngonam ningi a namburbasq di gainesonaq unobuleb. Ariya tamo yai na nungo areqalo olo ninaaqyetngej deqa ningi Yesus aqa anjam olo urateqnu? ² Ijo nenem qujai agiende. Ningi gam kiye na Qotei aqa Mondor eb? Ningi dal anjam dauryeb gam dena ningi Mondor eb kiyo ningi Yesus aqa anjam bole qusib a qa nungo areqalo singilateb gam dena ningi Mondor eb kiyo? ³ Ningi nanarionub e? Ningi nami are bulyosib bati deqa ningi Yesus dauryqa utru atsib Mondor aqa singila na walweloqneb. Ariya bini kiyaga ningi olo nungo segi singila na Yesus dauryqa marsib walweleqnu? ⁴ Gulbe ningi nami qoboiyoqneb qaji di ningi laña qoboiyoqneb e? E are qalonum, ningi laña qoboiyosai. ⁵ Qotei na aqa Mondor ningi enqoqnsiq nungo ambleq di manwa kokba babtelerqnu. A kiyaga degyeqnu? Ningi dal anjam dauryeqnu a deqa osiq degyeqnu e? Sai. Ningi Yesus aqa anjam bole qusib a qa nungo areqalo singilateb a deqa osiq degyeqnu.

⁶ Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilateb gam dena Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej." ⁷ Deqa ijo was, ningi endegsi poingem, tamo nanqi Yesus qa nungo areqalo singilateqnu qaji nanqi segi Abraham aqa anqro tintin unub. ⁸ Nami Qotei a endegsi qalieej, "Bunuqna sawa bei bei qaji nanqi Yesus aqa anjam bole qusib nungo areqaloq di singilatib gam dena e na nanqi tamo bole une saiqoji qa minjrqi." Qotei a nami degsi qalieosiq deqa a Yesus aqa anjam bole di ubtosiq Abraham minjej. A endegsi minjej, "O Abraham, ino moma nanqoq dena tamo bei brantim aqa wau na e sawa bei bei qaji nanqi boletnrqi." O ijo was, anjam di agi nengrenq di unu. ⁹ Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilateb deqa Qotei na tamo ungasari kalil Yesus qa nungo areqalo singilateqnu qaji nanqi Abraham a ti boletnrqas. ¹⁰ Tamo qudei nanqi endegsib are qaleqnu, "Iga dal anjam dauryqom gam dena iga Qotei aqa namgalaq di tamo bole une saiqoji sqom." O ijo was, tamo nanqi di Qotei na minjrqas, "Ningi tamo uge." Osim nanqi padaltnjrqas. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Tamo nanqi Qotei aqa dal anjam mutu kalil torei dauryekritqasai di a na minjrqas, 'Ningi tamo uge.' Osim nanqi padaltnjrqas." ¹¹ Qotei aqa anjam bei dego endegsib nengrenyeb unu, "Tamo nanqi Qotei qa nungo areqalo singilatqab di a na nanqi tamo bole une saiqoji qa minjrqas. Yim nanqi nambile gaigai sqab." Deqa iga qalieonum, tamo nanqi dal anjam dauryqab gam dena Qotei na nanqi tamo bole une saiqoji qa minjrqasai. ¹² Dal anjam dauryqajqa ti Qotei qa gago areqalo singilatqajqa ti di ombla kerekere sai. Nanqi utru segi segi. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Tamo a dal anjam mutu kalil torei dauryekritqasai di a nambile sqas."

¹³ Dal anjam a marqo, iga dal anjam mutu kalil torei dauryekritqasai di Qotei na iga tamo uge qa mergsim padaltgwas. Kristus a deqa are qalsiqa iga aqaryaigwa marsiqa gago padalo sawa osiqa a segi Qotei aqa namgalaq di tamo uge bulosiqa iga qa padalej. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Tamo kalil namtanj goge di gainjejunub qaji nanqi Qotei na tamo uge qa minjroqnsiq padaltnjreqnu." ¹⁴ Kristus Yesus na iga degsi aqaryaigej deqa aqa wau na Qotei a sawa bei bei qaji nanqi Abraham a ti boletnrqas. Iga Yesus qa gago areqalo singilatqom gam dena iga Qotei aqa Mondor oqom. Mondor di Qotei a nami iga egwa marej.

Qotei aqa anjam nami marej qaji di dal anjam na taqal waiyqa keresai

¹⁵ O ijo was kalil, e na mandam tamo nungo kumbra qa ningi endegsi merngwai. Tamo bei a moiyoaisosimqna a na aqa fioro kalil aqa anqro nungo banq di uratqa marsim a anjam bei nengrenyosim singilatqas. Deqa bunuqna a moiym aqa anqro nanqi aqa fioro di oqab. Aqa anjam nengrenyeb qaji di tamo bei na olo taqal atqa keresai. Osim olo anjam bei dego totoryosim nengrenyqa keresai. ¹⁶ Dego kere ingi bole bole Qotei na mondonj iga egwas qaji di a ubtosiq Abraham aqa moma bei wo minjrej. A Abraham aqa moma gargekoba nanqi minjrosai. A aqa moma qujai segi minjej. Anjam di nengrenq di unu. Aqa moma qujai di agi Kristus. ¹⁷ O ijo was, e ningi degsi merngonum di aqa utru agiende. Qotei a nami Abraham ombla anjam qoseb. Onaqa wausau 430 koboonaqa dal anjam brantej. Dal anjam dena Qotei aqa anjam Abraham ombla qoseb qaji di taqal waiyqa keresai. Qotei na ingi bole bole iga laña egwa marej awai saiqoji. Osqa anjam di singilatej. Anjam di dal anjam na gentqa keresai. ¹⁸ Iga dal anjam dauryqom gam dena iga ingi bole bole di onum qamu Qotei na ingi di iga laña egwa keresai qamu. Iga qalieonum, Qotei a ingi bole bole di iga laña egwajqa are qalsiq Abraham ombla anjam qoseb. ¹⁹ Deqa bunuqna Qotei a kiyaga olo dal anjam atej? E ubtosiy marqai. A gago une boleq atqa osiqa dal anjam atej. A endegsi are qalej. Dal anjam a soqnim bunuqna Abraham aqa moma qujai di a bqas. Moses a Israel nanqi Qotei ti nungo ambleq di tigelesosiqa yeba waiyonaqa lan anqro nanqi na dal anjam di Moses yonabqa a na kamba Israel nanqi enjrej. ²⁰ Amble qaji tamo a na tamo qujai segi aqa anjam gereiyetqa keresai. A tamo aiyel kiyo tamo qalub kiyo nungo ambleq di tigelesosim yeba waiyosim

nangö anjam gereiyetnrqas. Ariya Qotei a segi qujai unu. Deqa a anjam bei singilatimqa tamo qudei na olo aqa anjam di gentqa keresai.

Dal anjam a gago abu bul sosaqa iga Kristus aqa areq joqsiaq gilej

²¹ E endegsi marqai kiyo? Dal anjam ti ingi bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji de ti ombla jeu atoqnsib unub. E degsi marqasai bole sai. Dal anjam mutu bei na iga nambile egwa kere qamu iga dal anjam dauryqom gam dena iga tamo bole une saiqoji so qamu. ²² Ariya degsi sosai. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Tamo ungasari kalil nangö une na nangi tonto talq di breinjrobuleqnu.” O ijo was, anjam degsib nenngrenyeb deqa iga Yesus Kristus qa gago areqalo singilatem gam dena iga ingi bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji di oqom.

²³ Nami iga Yesus qa gago areqalo singilatqa bati brantosaisonaqa dal anjam na iga taqatgesoqnej. Sonaq sonaq ariya bunuqna iga Yesus qa gago areqalo singilatqa bati agi brantej. ²⁴ Dal anjam a gago abu bul sosaqa iga Kristus aqa areq joqsiaq gilej. Gilnaqa iga Kristus qa gago areqalo singilatem. Deqa bini iga Qotei aqa nngalaaq di tamo bole une saiqoji unum. ²⁵ Iga Kristus qa gago areqalo singilatqa bati brantej deqa iga olo dal anjam aqa sorgomq di sqasai. Dal anjam a olo gago abu bul sqasai dego.

Tamo a Yesus qa aqa areqalo singilatqas gam dena a Qotei aqa angro tintin sqas

²⁶ Ningi kalil Kristus Yesus qa nungo areqalo singilateb deqa ningi Qotei aqa angro tintin unub. ²⁷ Ningi kalil yanso osib Kristus beteryejunub deqa ningi Kristus a gara bul jigsib unub. ²⁸ Deqa ningi endegsib maraib, “E juda qaji” o “E Grik tamo” o “E kangal tamo” o “E kangal tamo sai” o “E tamo” o “E unq.” Ningi degsib maraib. Ningi Kristus Yesus beteryejunub deqa ningi kalil tamo qujaiosib unub. ²⁹ Ningi Kristus aqa segi tamo ungasari unub deqa ningi Abraham aqa angro tintin dego unub. Agi ingi bole bole Qotei a nami Abraham yqajqa minnej qaji di ningi oqab.

4

Iga Qotei aqa angro tintin unum

¹ Ijo anjam agiende. Angro matu a na bunuqna aqa abu aqa ingi ingi kalil oqas. A angro kiñala sosim a aqa abu aqa kangal tamo lanaj bul sqas. ² Deqa tamo qudei nangi a taqatqonqab. Taqatesoqneb bati aqa abu nami atej qaji di brantimqa nangi a olo taqatqasai. ³ Dego kere iga nami angro kiñilala bulosim mondor uge uge lanj ti mandam ti taqatejunub qaji nangö kangal tamo bul soqnem. ⁴ Ariya bati Qotei a nami atej qaji di brantonaqa a na aqa Niri Yesus qarinyonaq mandamq aiyej. Aisiq aqa ai na nambabtonaqa a dal anjam aqa sorgomq di soqnej. ⁵ A degyej. Di kiyaaqa? A na tamo ungasari dal anjam aqa sorgomq di soqneb qaji nangö olo elenosim nangö uneq na awainjrqaqa deqa. Yim iga Qotei aqa angro tintin sqajqa deqa.

⁶ Deqa ijo was, bini ningi Qotei aqa angro tintin unub. Qotei na aqa Niri aqa Mondor qarinyonaqa a gago are miligiq aiyej. Aiyej deqa iga Qotei endegsi meteqnum, “O ni gago Abu.” ⁷ Deqa ningi olo kangal tamo bul sosai. Ningi Qotei aqa angro tintin unub. Ningi aqa ingi ingi kalil oqab.

Pol a Galesia Kristen nangi qa are koba qaloqnej

⁸ Nami ningi Qotei qalieosaisosib bati deqa ningi gisan qotei nangö kangal tamo bul soqneb. ⁹ Ariya bini ningi Qotei qalieonub. A ningi qa dego qalieqo. Deqa kiyaaqa ningi olo puluosib mondor uge uge nangö kangal tamo bul sqajqa are qaleqneb? Ningi qalie, mondor uge uge nangi di singila saiqoji unub deqa nangi na ningi aqaryaingwa keresai. ¹⁰ Ningi gaigai yori bati kokba ti bai qala bunuj ti wausau bunuj ti di unqajqa are qaleqneb. ¹¹ Deqa e ningi qa ulaeqnum. Wau kalil e nungo ambleq di yoqnem qaji di lanja ulonaim deqa e ulaeqnum.

¹² Nami e dal anjam aqa sorgomq di sqa uratosim ningi bul soqnem. Bati deqa ningi na e une bei ebosaiqneq. Deqa ijo was, e ningi endegsi merngwai. Ningi kamba e bul soqniy. ¹³ Ningi are qaliy. E maibej bati deqa e nungoq bosim Yesus aqa anjam bole utruq na merngoqnem. ¹⁴ Ijo jejamu singila saiqoji soqnej deqa e ningi gulbe koba engoqnem. Ariya ningi deqa e qoreibosai. Ningi e gereibqa asgingosai. Qotei aqa lanj angro bei kiyo Kristus Yesus a segi kiyo nungoq bqas di ningi a osib gereiyqab dego kere ningi e osib gereibej. ¹⁵ Bati deqa ningi e qa tulan areboleboleingqnej. Deqa e qalieonum, e na ningi merngem qamu ningi nungo nngadamu dego otorosib ebeb qamu. O ijo was, kiyaaqa bini ningi e qa areboleboleingosaeqnu? ¹⁶ E ningi anjam bole merngeqnum dena e ningi jeu ateqnum e? Di sai.

¹⁷ Ningi quiy. Gisan anjam maro tamo nangi na ningi walawalaingeqnub. Nangi ningi aqaryaingwajqa deqa are qalosaieqnu. Nangi na ningi titngibqa ningi e qoreibosib olo nangi daurnjrqaajqa deqa are qaleqnu. ¹⁸ Iga gago Kristen was nangi kumbra bole bole enjrqaajqa singilaoqnoq di bolequja. Deqa ningi gaigai kumbra di yoqniy. E ningi koba na soqnim bati deqa segi sai. Ningi gaigai yoqniy. ¹⁹ O ijo angro, ningi quiy. Uña angrotqa osiq jaqatinyeqnu dego kere e ningi qa are jaqatinbeqnu. Ijo are koba endegsi unu. Kristus a nunjo are miligiq di soqnimqa ningi a bulosib aqa kumbra geregere dauryoqniy. ²⁰ Bini e ningi koba na sosai. E ningi koba na so qamu e ningi lawo anjam mernjo qamu. O ijo was kalil, e ningi qa are koba qaleqnum. E kiyersiy ningi aqaryaingwai di e yala poibosai.

Pol a Hagar qa ti Sara qa ti yawo anjam marej

²¹ Ningi dal anjam aqa sorgomq di sqajqa are qaleqnu deqa e ningi nenemngwai. Kiyaaq ningi dal anjam geregere poingosaieqnu? ²² Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu. Abraham a angro mel aiyeltej. Angro bei Hagar na njambabtej. Hagar a kangal uña. Angro bei Sara na njambabtej. Sara a kangal uña sai. A Abraham aqa njaun tintinj. ²³ Abraham a mandam tamo nango kumbra dauryosiq deqa a Hagar wo nrenjosib angro qujai Ismael njambabtej. Ariya Sara aqa angro a gam bei na njambabtej. Gam agiende. Qotei a anjam marnaqa aqa anjam di aqa damu brantonaqa Sara a aqaratonaq aqa angro qujai Aisak njambabtej. ²⁴ Sara Hagar wo nango anjam di yawo anjam bul. Nangi aiyel anjam namij ti anjam bunuj ti sigitejunub. Hagar a anjam namij sigitejunu. Anjam di Sainai manaq di brantej. Hagar aqa moma nangi kangal tamo unub. ²⁵ Hagar a Sainai mana sigitejunu. Sainai mana di Arebia sawaq di unu. Hagar a mandam qaji Jerusalem dego sigitejunu. Deqa aqa moma kalil nangi a ombla kangal tamo unub. ²⁶ Ariya Jerusalem bunuj a lanj goqe di unu. A kangal uña sai. A gago ai. ²⁷ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, "O uña, ino miligi ugeej deqa ni angrotqa keresai. Di unqum, ni areboleholeimeme. Ni angro oqajqa jaqatinmosaieqnu. Di unqum, ni are boleimim soqne. Sosim ni louoqnsim areboleholeimim kikiqne. Di kiyaaq? Qotei a ino miligi gereiyetmimqa ni na uña kalil gumbuluj ti unub qaji nangi bunjrsimqa angro tulan gargekoba oqam." ²⁸ O ijo was, uña di agi Sara. Ningi Sara aqa angro Aisak a bulosib unub. Qotei a nami anjam marnaqa Aisak a njambabtej. Dego kere Qotei a anjam marnaqa ningi Qotei aqa angro tintinj branteb unub. ²⁹ Abraham a mandam tamo nango kumbra dauryosiq Hagar wo nrenjosib angro qujai Ismael njambabtej. Deqa Ismael a na Sara aqa angro Aisak jeutoqnsiqa ugeugeiyooqnej. Aisak agi Qotei aqa Mondor aqa singila na njambabtej. Dego kere bini iga Mondor ti unum qaji tamo qudei na jeutgoqnsibqa ugeugeigeqnu. ³⁰ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, "O Abraham, ni na kangal uña di aqa angro Ismael wo nangi winjrim jaraiyeb. Ni que. Aisak a kangal uña aqa angro sai. A ino njaun tintinj aqa angro. Deqa ino inqi inqi kalil a na oqas. Ismael a na ino inqi inqi oqasai." ³¹ O ijo was, iga kangal uña aqa angro sai. Iga Abraham aqa njaun tintinj aqa angro unum.

5

Iga kangal tamo bul sqasai

¹ Kristus na iga elenej deqa iga olo kangal tamo bul sqasai. Dal anjam na iga olo bunu taqatgwasai dego. Deqa ijo was, ningi singila na tigelesosib tamo qudei na olo ningi dal anjam aqa sorgomq di sqa mernjoqniq saidnjoqniy.

² E Pol. E na ningi endegsi merngit quiy. Ningi muluj aiqab di Kristus na ningi aqaryaingwai keresai. ³ Ningi qudei muluj aiqa mareqnu deqa e na endegsi merngwai. Ningi muluj aiqab di Qotei na merngwai, "Ningi dal anjam mutu kalil dego torei dauryekritiy. Qujai bei grotai." ⁴ Ningi qudei mareqnu, "Iga dal anjam dauryqom gam dena Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergwas." Ningi degsib mareqnu di ningi Kristus urateqnu. Qotei a ningi qa are boleiyej aqa kumbra di dego ningi qoreiyeqnu. ⁵ O was ningi degaib. Iga Mondor ejunum deqa iga aqa wau na Qotei qa gago areqalo singilatoqnsim mondonj a na iga tamo bole une saiqoji qa mergwajqa deqa tarijoqnsim unum. ⁶ Tamo a Kristus Yesus beteryesqas di a endegsi poiyqas, "Iga muluj aiqom di lanja. Iga muluj aiqasai di dego lanja. Ariya iga Yesus qa gago areqalo singilatosisim qalaqalaiyo kumbra dauryqom di kumbra bole utru ti." A degsi poiyqas.

⁷ Nami ningi Yesus aqa gam geregere dauryosib walweloqne. Ariya tamo yai na gam getentetngej deqa ningi olo anjam bole dauryqa urateqnu? ⁸ Nunjo areqalo ningi bini ojejunub qaji di bolesai. Qotei agi ningi metngej qaji a na areqalo di ningi enjosai. ⁹ Nunjo areqalo uge di sum bul. Ningi qalie, tamo nangi sum kiñala oqnsib bem ti bulyeqnuab bem tiyekritoqnsiq tulan kobaqujaeqnu. Dego kere nunjo areqalo uge di tulan kobaqujaqas. Deqa ningi areqalo di uratiy. ¹⁰ O ijo was, e qalieonum, ningi areqalo uge di uratqab. Osib ijo areqalo olo dauryqab. Tamo Koba a na aqaryaingimqa ningi degyqab. Di e qalieonum.

Tamo yai nanġi nunġo areqalo niġaqyetnġwajqa waueqnum di e qaliesai. Tamo nanġi di awai ugedam uqab.

¹¹ Ariya “Niġi muluġ aiyyi” e anjam di tamo nanġi minjreqnum qamu kiyaqqa jeu tamo nanġi na e ugeugeibeqnum? O ijo was, e anjam di tamo nanġi minjreqnum qamu Yesu a ġamburbaq di moiyej anjam dena jeu tamo nanġo areqalo ugetetnġrosai qamu. ¹² Jeu tamo nanġi dena nunġo areqalo niġaqyetnġqnum. Nanġi muluġ aiqajqa tulaġ sinġilaeqnum deqa unġum, nanġi nanġo segi welum gei dego potosib torei taqal waiyebe.

¹³ Od, ijo was, Yesu a niġi eleġej deqa dal anjam na olo bunu niġi taqatnġwasai. Qotei a deqa are qalsiq niġi metnġej. Ariya niġi endegsib are qalaib, “Iga dal anjam aqa sorgomq di sosai deqa unġum, iga gago areqalo namij dauryosim kumbra uge uge yoqnoqom.” Niġi degsib are qalaib. Niġi kumbra endegyiy. Niġi nunġo Kristen was nanġi aqaryainġroqnsib qalaqalainġroqniy. ¹⁴ Anjam bei dego unu, “Ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ni ino was nanġi degsim gegerejinroqne.” O ijo was, anjam dena dal anjam kalil kabutejunu. ¹⁵ Deqa niġi segi segi ġiriġoqnsib qotoqnaib. Qotoqnaq di niġi segi segi qa kumbra uge yoqnsib uneq aisib padalqab.

Areqalo namij ti Qotei aqa Mondor ti ombla jeu atoqnsib unub

¹⁶ Ijo anjam bei agiende. Niġi Qotei aqa Mondor aqa kumbra na walweloqniy. Degsib walwelqab di niġi nunġo segi jejamu qa areqalo namij dauryqasai. ¹⁷ Iga qalie, gago areqalo namij ti Qotei aqa Mondor ti ombla jeu atoqnsib unub. Deqa kumbra bole niġi yqajqa arearetnġeqnu qaji di niġi yosaieqnum. ¹⁸ Ariya niġi Qotei aqa Mondor aqa kumbra dauryqab di niġi olo dal anjam aqa sorgomq di sqasai.

¹⁹ Areqalo namij aqa kumbra di niġi qalie. Sambala kumbra ti, kumbra jiga ti, kumbra uge uge yqajqa are prunġoqa, ²⁰ gisan qotei qa louoqa, gumaninoqa, was bei jeutoqa, ġiriġoqa, was bei aqa inġi inġi qa maulnġoqa, minġin oqoqa, are ugeoqa, nunġo segi jejamu qa are qalsib anjam na qotoqa, Kristen was nanġi pupoiyeltinroqa, ²¹ tamo ħoro ti nanġi qa are ugeinġoqa, ya uysib nanarioqa, alaġkobaqa. O ijo was, areqalo namij aqa kumbra kalil agide. Tamo unġasari kumbra deqaji yeqnum qaji nanġi na taqatnġrsim nanġo Mandor Koba sqasai. E nami niġi degsi mernġem agi olo mernġonum.

²² Ariya Qotei aqa Mondor na iga kumbra bole endeqaji yqajqa are tigeltetgeqnu. Qalaqalaiyo kumbra dauryoqa, areboleboleigoqa, lawo kumbra yoqa, urur minġin oqo-saioqa, gago was nanġi aqaryainġroqnsim kumbra bole bole enjroqa, kumbra bole tinġin dauryoqa, ²³ lawo na soqa, gago segi jejamu taqatosim areqalo namij dauryqa uratoqa. O ijo was, iga kumbra bole deqaji yoqnoqom di dal anjam na iga getentgwa keresai. ²⁴ Tamo unġasari Kristus Yesu beteryejunub qaji nanġi na nanġo areqalo namij ti are prunġinġajqa kumbra ti kalil ġamburbaq di qamnab moiyej.

²⁵ Qotei aqa Mondor na iga ġambile egej deqa iga aqa kumbra na walweloqnoqom. ²⁶ Iga gago segi ħam soqtqasai. Iga Kristen qudei nanġo are ugetetnġroqnsim qotoqnaqasai. Iga gago was nanġo ħoro qa maulgoqnaqasai dego.

6

Ni inġi bei yagwam di ni olo inġi di otorosim oqam

¹ O ijo was, Kristen tamo bei a une atimqa niġi Qotei aqa Mondor dauryeqnum qaji niġi na tamo di unsibqa lawo na osib aqa kumbra gereiyeti. Satan na niġi dego uneq breinġim ulonjaib deqa niġi gegere ħam atoqniy. ² Osib niġi na nunġo Kristen was nanġi aqaryainġroqnsib nanġo gulbe qoboiyettinroqniy. Degsib qoboiyqab di niġi Kristus aqa dal anjam keretosib dauryqab. ³ Nunġo ambleq di tamo bei a marqas, “E ħam koba ti unum.” Ariya a ħam ti sosai. A ħam saiġoġi unu deqa a na aqa segi jejamu gisanġo. ⁴ Deqa niġi nunġo segi segi wau gegere peleiyiy. Osib nunġo wau di bole kiyo sai kiyo di niġi qalieqab. Tamo a deġyqas di a aqa segi wau qa areboleboleiyqas. Ni ino segi wau ti tamo bei aqa wau ti turtosim peleiyaim. ⁵ Tamo kalil nanġi nanġo segi segi wau taqatoqnebe.

⁶ Kristen gate nanġi Qotei aqa anjam plaltoqnsib niġi mernġeqnum deqa niġi na kamba nanġi inġi inġi qa aqaryainġroqniy.

⁷ Niġi nunġo segi jejamu gisanġosib endegsib are qalaib, “Iga Qotei maquiyimqa a gago une unqasai.” O ijo was, niġi Qotei maquiyqa keresai. Ni inġi bei yagwam di ni olo inġi di otorosim oqam. ⁸ Tamo bei a inġi uge yagobulosim aqa areqalo namij dauryqas di aqa areqalo namij dena kumbra uge uge babtoqnim a padalqas. Ariya tamo bei a inġi bole yagobulosim Qotei aqa Mondor aqa kumbra dauryqas di Mondor dena a ġambile yimqa a so bole gaigai sqas. ⁹ Deqa iga kumbra bole yoqnoqom. Iga kumbra bole yqajqa asgigwasai di bunuqna iga awai bole oqom. ¹⁰ Deqa bati soqnim iga na tamo unġasari kalil nanġi kumbra bole enjroqnoqom. Osim tamo unġasari Yesu qa nanġo areqalo sinġilateqnum qaji nanġi kumbra bole enjraqajqa tulaġ sinġilaoqom.

Kristus a ɳamburbasq di moiyej anjam deqa segi Pol a areboleboleiyoqnej

¹¹ Anjam mutu endi e segi na nenɳrenjonum. E nenɳren kokba ijo segi ban na atelenonum di uniy. ¹² Niŋgi quiy. Tamo naŋgi niŋgi muluŋ breiŋgwa siŋgilaeqnub qaji naŋgi nuŋgo jejamuq dena ɳam koba oqajqa deqa areboleboleinɳreqnu. Kristus a ɳamburbasq di moiyej anjam deqa naŋgi naŋgo areqalo siŋgilatqa ulaeqnub. Osib mareqnub, “Jeu tamo naŋgi na iga ugeugeigo uge.” Utru deqa naŋgi na niŋgi muluŋ breiŋgwa siŋgilaeqnub. ¹³ Naŋgi segi nami muluŋ aiyeb. Ariya naŋgi Qotei aqa dal anjam dauryosaieqnub. Naŋgi na niŋgi muluŋ breiŋgosib nuŋgo jejamuq dena ɳam koba oqajqa deqa areboleboleinɳreqnu. ¹⁴ Ariya e ijo segi ɳam soqtqa keresai. E tamo bei aqa ɳam soqtqa keresai dego. E gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ɳam segi soqtqai. A ɳamburbasq di moiyej anjam deqa segi e areboleboleiboqnqas. Mandam qa kumbra kalil nami ijo areqaloq di soqnej qaji di Kristus ombla moreɳeb. E segi dego ɳamburbasq di moiyoqnej. Deqa e olo mandam qa kumbra kalil dauryqa uratem. ¹⁵ Iga muluŋ aiqom di laŋa. Iga muluŋ aiqasai di dego laŋa. Qotei na gago are bulyetgonaqa iga tamo uŋgasari bunuj brantem di kumbra bole utru ti. ¹⁶ Tamo uŋgasari kumbra di ojsib dauryeqnub qaji naŋgi qa Qotei a duloqnsiq are latetɳreqnu. Tamo uŋgasari naŋgi di Israel naŋgo moma bole. Naŋgi Qotei aqa tamo uŋgasari tiŋtiŋ.

¹⁷ Tamo bei na e gulbe ebaiq. Nami jeu tamo naŋgi na e luboqneb. E luboqneb qaji pirigi agi ijo jejamuq di unu. Niŋgi di unsib endegi poiŋwas, “Bole, Pol a Yesus aqa wau tamo bole.”

¹⁸ O ijo was kalil, gago Tamo Koba Yesus Kristus a niŋgi qa are boleiyosim nuŋgo qunuŋ taqatoqname. Bole.

EFESUS

Yesus na Pol qarinyej

¹ E Pol. Kristus Yesus na e qarınbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Qotei aqa segi areqalo na e wau di ebej. Niŋgi Qotei aqa segi tamo ungasari Efesus qureq di unub qaji. Niŋgi Kristus Yesus geregere dauryeqnub. E anjam endi nengrenyosim nungoq qarinyonum. ² Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanŋi aiyel niŋgi qa are boleijnrimqa niŋgi lawo na soqniy.

Kristus na laŋ qaji inŋi bole bole iga egej

³ Iga Qotei aqa ñam soqtoqnqom. A gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei. A Kristus aqa singila na laŋ qaji inŋi bole bole iga egej. A gago qunun qa are qalsiq deqa inŋi di iga egej. ⁴ Qotei a mandam atosaisosiqa bati deqa a na iga giltgej. Di kiyayaqa? Iga Kristus beteryosim Qotei aqa segi kumbra boleq di sosim aqa ñamgalaq di une saiqoji sqajqa deqa. ⁵ Tulaŋ nami Qotei na iga qalaqalaigosiq iga aqa segi angro sqa marsiqa Yesus Kristus aqa wau na iga elenjej. Qotei aqa segi areqalo na a degyej. ⁶ Aqa kumbra dena a iga qa are boleiyej. Aqa Niri Yesus a tulaŋ qalaqalaiyeqnu qaji aqa singila na a degyej. Deqa aqa ñam tulaŋ goge oqoqnqas.

⁷ Qotei a iga qa are tulaŋ boledamuiyej. Aqa kumbra di aqa utru agiende. A na Kristus qarinyonaqa a gago uneq na iga awaigwa marsiq moiyej. Moisiq aqa leŋ aiyej dena Qotei na gago une kalil kobotetgej. ⁸ A iga qa are tulaŋ boleiyosiq qalie ti powo ti kalil iga egej. ⁹ Nami Qotei a are qalej, “Kristus a wau di yqas.” Osiqa aqa areqalo di ulitesoqnej. Ariya bini a na olo aqa areqalo di boleq atsiq iga osorgeqnu. ¹⁰ Deqa iga qalieonum, Qotei na inŋi inŋi kalil mandam ti laŋ qure ti di unub qaji nanŋi taqatnjroqnqas. Osim gilsim gilsim bati a nami atej qaji di brantimqa a inŋi inŋi kalil di olo osim Kristus aqa banq di atim Kristus a nanŋo gate sqas.

¹¹ Qotei a mareqnaqa inŋi inŋi kalil babelenqnu. Tulaŋ nami a aqa segi areqalo dauryosiq iga na Kristus beteryosim iga aqa segi tamo ungasari sqajqa marsiq giltgej. ¹² Iga Juda unum deqa iga namoqna Kristus qa gago areqalo singilatam. Gago kumbra dena Qotei aqa ñam tulaŋ goge oqoqnqas.

¹³ Niŋgi sawa bei bei qaji niŋgi dego Qotei aqa anjam bole queb. Anjam bole agiende. Qotei a Yesus aqa wau na niŋgi elenjej. Niŋgi Yesus qa nungo areqalo singilatosis a beteryesonab Qotei na aqa anjam nami marej qaji di dauryosiq aqa toqor niŋgi engej. Deqa niŋgi aqa segi tamo ungasari unub. Toqor di aqa Mondor Bole. ¹⁴ Iga Mondor ejunum deqa iga qalieonum, bunuqna iga inŋi bole bole Qotei a nami aqa segi tamo ungasari nanŋi enjrqqa marej qaji di oqom. Qotei a gago uneq na iga awaigej deqa iga inŋi bole bole di oqom. Iga deqa bini tariñoqnsim unum. Gago kumbra dena Qotei aqa ñam tulaŋ goge oqoqnqas.

Pol a Efesus Kristen nanŋi qa pailyej

¹⁵ E endegsi quem. Niŋgi Tamo Koba Yesus qa nungo areqalo singilatoqnsib Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanŋi qalaqalainjreqnub. ¹⁶ Deqa e gaigai Qotei binjoqnsim niŋgi qa palyeqnum. ¹⁷ A gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Qotei. A gago Abu rian koba ti unu qaji. Deqa e niŋgi qa endegsi palyeqnum, “O Abu, ni na Efesus Kristen nanŋi areqalo bole enjrimqa nanŋi ino anjam aqa utru geregere poinjrim ni qa bole qalieoqnqab.” ¹⁸ O ijo was, ijo are koba endegsi unu. Qotei na nungo areqalo suwantetngimqa inŋi tulaŋ bole bole a nami niŋgi enŋwa osiq metnqe jaji di niŋgi qalieqab. Agi niŋgi inŋi di oqajqa tariñoqnsib unub. Iga Qotei aqa segi tamo ungasari unum deqa a na inŋi di iga egwa marsiq gereiyetgej unu. ¹⁹ Qotei a singila koba ti unu. Singila dena a na gaigai iga Yesus qa gago areqalo singilateqnum qaji iga aqaryaiqeqnu. Qotei aqa singila di tulaŋ kobaquja. Deqa iga na abtosim marqa keresai. Aqa singila kobaquja di gagoq di waeqnu. Niŋgi singila di qalieqajqa deqa e niŋgi qa Qotei palyeqnum. ²⁰ Singila di nami Kristen aqaq di wauoqnej. Agi Kristus a moinaqa Qotei aqa singila kobaquja dena a na Kristus olo subq na tigeltosiq laŋ qureq osi oqsq aqa ban woq di awotej. ²¹ Deqa Kristus na mondor singila nanŋi ti gate kokba ti mandor nanŋi ti tamo kokba ti kalil nanŋi tulaŋ bunjrsiqa goge kobaq di unu. A na tamo kalil bini bati endeqa ñam koba ejunub qaji nanŋi ti tamo kalil bunuqna ñam koba oqab qaji nanŋi ti tulaŋ bunjrsiqa goge kobaq di unu. ²² Qotei na inŋi inŋi kalil osiqa Kristus aqa sorgomq di atej unub. Deqa Kristus a inŋi inŋi kalil di nanŋo gate koba sosisqa Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanŋi taqatnjreqnu. ²³ Tamo ungasari nanŋi di agi Kristus aqa jejamu qujai unub. Kristus a nanŋi ti inŋi inŋi kalil ti ekritisq tulaŋ keretnjrejunu.

2

Iga moreñesobulonam Qotei a iga qa are boleiyosiq qalaqalaigej

¹ Nami ningi une yoqnsib laqneb deqa ningi moreñesobuleb. ² Bati deqa ningi mandam qa kumbra uge uge na walweloqneb. Ningi mondor uge uge laj goge di unub qaji nanjo gate koba Satan aqa kumbra dauryoqneb. Satan a segi mondor singila koba. Deqa a tamo ungasari Qotei aqa anjam gotranjeqneb qaji nanjo are miligiq di singila na waueqnu. ³ Nami iga kalil dego nanji koba na laqnsimqa gago jejamu qa areqalo uge uge namij dauryoqneb. Deqa Qotei a iga ti nanji qa ti minjin ani oqetej.

⁴⁻⁵ Bole, iga une yoqnsim laqnem deqa iga moreñesobulem. Ariya bati deqa Qotei a iga qa tulan dulosiq qalaqalaigej deqa a na iga Kristus ombla ñambile egej. A iga qa are boleiyej aqa kumbra dena a na iga elenjej. ⁶ Osiqa iga Kristus Yesus ombla olo subq na tigeltgobulosiqa iga laj qureq joqsi oqsiqa Kristus aqa awo jaram kobaq di awotgej. ⁷ Kristus Yesus aqa wau na Qotei a iga qa are tulan boledamuyosiq iga boletgej. Aqa kumbra di a na tamo ungasari kalil bunuqna brantoqnaq qaji nanji osornjroqnaq. ⁸ Ningi Yesus qa nunjo areqalo singilatonabqa Qotei a ningi qa are boleiyej. Aqa kumbra dena a na ningi elenjej. Ningi wau bole yonab dena Qotei na ningi elenosai. Qotei a ningi laja elenjej awai saiqoji. ⁹ Od, ningi wau bole yonab dena Qotei na ningi elenosai. Deqa ningi nunjo segi ñam soqtqa keresai. ¹⁰ Kristus Yesus aqa wau na Qotei a gago are bulyetgonaqa iga tamo ungasari bunuj brantem. Deqa kumbra bole bole kalil Qotei a nami iga dauryqajqa gereiyetgej qaji di iga dauryoqnsim walweloqnom.

Kristus a moiyej dena a jeu kobotej

¹¹ Ningi qalie, Juda nanji muluj aiyeqnub. Di nanjo kumbra. Deqa nanji na ningi misilingoqnsib endegsib merngeqneb, "Ningi muluj aiyosai qaji tamo." Nanji nanjo segi ban na tamo nanji muluj breinjreknub. Ariya ningi geregere are qaliy. Ningi Juda sai. Ningi sawa bei bei qaji. ¹² Deqa ningi nami Kristus aqaj di sosai. Ningi isaq di soqneb. Ningi nami Israel nanji ti sosai dego. Qotei a marej, "E na Israel nanji ingi bole bole enjrqai." Osiqa aqa anjam di singilatosiq soqnej. Ariya a na ingi bole bole di ningi engwa marosaiqneq. Deqa ningi ingi bole bole deqa tariñosaiqneq. Ningi mandamq endi laja Qotei qaliesai soqneb. ¹³ Ariya bini ningi Kristus Yesus beteryesosibqa Qotei aqa jojomq di unub. Nami ningi isaq di sonabqa bati deqa Kristus a ningi qa moisiq aqa len aiyej. Aqa kumbra dena a na ningi joqsiqa Qotei aqa areq bej. ¹⁴ Kristus a segi na jeu kobotej deqa bini iga kalil koba na so bole unum. Nami Juda nanji ti sawa bei bei qaji nanji ti jeu atoqnsib soqneb. Deqa jen a nango ambleq di sosisqa nanji potnjrej. Ariya Kristus a moisiq dena jen di waqtosiq jeu kobotosiq Juda nanji ti sawa bei bei qaji nanji ti turtnjrsiq sawa qujaiq di atej. ¹⁵ A moiyej gam dena a na Moses aqa dal anjam mutu kalil taqal atekritej. A na Juda nanji ti sawa bei bei qaji nanji ti turtnjrej deqa nanji tamo bunuj brantosis tamo qujaosib unub. Kumbra dena Kristus na jeu kobotosiq iga kalil lawo kumbraq di atej unum. ¹⁶ A na Juda nanji ti sawa bei bei qaji nanji ti turtnjrim nanji koba na tamo qujaosib sqajqa deqa marsiq ñamburbasq di moiyej. Moisiq dena a jeu kobotej. ¹⁷ A bosiq anjam bole endegsi palontoneq, "Bini ningi jeu turyqajqa kumbraq di unub." A na anjam bole di ningi sawa isaq di unub qaji ti tamo ungasari jojom di unub qaji nanji ti palontosiq merngoqnej. ¹⁸ Kristus aqa wau dena iga koba na Mondor qujai ejunum. Deqa iga kalil are qujaitosim unum. Mondor dena gam waqtetgej deqa iga gaigai gago Abu Qotei aqa ulatamuq di brantoqnom.

Kristen nanji Qotei aqa tal bul unub

¹⁹ Deqa bini ningi olo yaun tamo sosai. Ningi Qotei aqa angro tintin unub. Ningi ti Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanji ti koba na was bole unub. ²⁰ Ningi Qotei aqa tal bul unub. Qotei a segi na tal di gereiyej. Qotei aqa anjam maro tamo nanji ti aqa medabu o qaji tamo nanji ti tal ai bul tigelej unub. Qotei a segi na tal di tigeltej. Kristus Yesus a segi tal ai tuma qaji. A segi na tal di singilatejunu. ²¹ Tal di aqa tanu kalil nanji Kristus beteryejunub deqa nanji kalil koba na singila na tigelej unub. Qotei na tal di gereiyosiq unu. Deqa tal di kobaquajaoqnsiq Tamo Koba aqa segi tal bul tigelej unu. ²² Ningi dego Kristus beteryejunub deqa Qotei na ningi ti aqa segi tamo ungasari kalil nanji ti koroingej unub. Deqa ningi aqa segi so tal bul unub. Qotei aqa Mondor wo nanji aiyel na tal di gereiyosib miligiq di unub.

3

Pol na sawa bei bei qaji nanji Kristus aqa anjam bole minjre minjre laqnu

¹ O ijo was, Qotei a ningi kumbra tulan boledamu engej. E kumbra deqa saoqnsim laqnam tamo qudei na e ojsib tonto talq endi waibeb unum. E Pol. E na ningi sawa bei bei qaji aqaryainjwa osim deqa Kristus Yesus aqa wau ojeqnum. Utru deqa e tonto talq endi unum.

² Ningi queb, Qotei a e qa are boleiyosiq wau ebej. O ijo was kalil, Qotei a ningi qa dego are boleiyqajqa deqa e wau yeqnum. ³ Qotei na jeu kobotej anjam di nami ulitesoqnej ariya a na olo boleq atsiqa e osorbej. E deqa anjam truquyala endi nenngrenyonum. ⁴ Ningi ijo anjam endi sisiyosib qalieosib mariy, “Bole, Kristus aqa anjam nami ulitesoqnej qaji di aqa utru Pol a geregere poiyeqnu.” ⁵ O ijo was, Qotei na uli anjam di tamo ungasari nami soqneb qaji nangi minjrosaiqnej. Ariya bini a na aqa Mondor aqa singila na uli anjam di babtosiq aqa anjam maro tamo nangi ti aqa medabu o qaji tamo nangi ti minjreqnu. ⁶ Uli anjam di aqa utru agiende. Qotei na sawa bei bei qaji nangi ti Juda nangi ti turtnjrsiqa sawa qujaiq di atej. Nangi Yesus aqa anjam bole ojejunub deqa nangi kalil tamo qujaisib ingi bole bole Qotei a nami Kristus Yesus aqa wau na nangi enjrqa marej qaji di oqab. ⁷ E Yesus aqa anjam bole di mare mare laqajqa deqa Qotei a e qa are boleiyosiq e wau tamo atej. Osiqa aqa segi singila kobaquja e ebej. ⁸ E tamo bolesai. Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nangi na e tulan bunbejunub. Di unqum. Qotei a e qa are boleiyey deqa e sawa bei beiq di Kristus aqa anjam mare mare laqnum. Kristus aqa na nangi agiende. A na ingi tulan bole bole iga egwas. Ingi bole bole di aqa utru iga na ubtosim marqa keresai. ⁹ Ningi qalie, Qotei a mandam ti ingi ingi kalil ti atelenej unub. Ariya kumbra a yqajqa nami aqa areqaloq di soqnej qaji di a na ulitej. Bini a na aqa areqalo di olo boleq atqa marsiq e wau ebej. ¹⁰ Od, a na aqa segi qalie ti powo ti boleq atqa marsiq e wau ebej. Deqa lan angro singila kokba ti mondor lan goge di unub qaji nangi ti bini Qotei aqa areqalo di unoqnsib geregere poinjreqnu. Qotei aqa areqalo agiende. A na Juda nangi ti sawa bei bei qaji nangi ti turtnjrsim sawa qujaiq di atqas. ¹¹ Tulan nami Qotei a kumbra di yqajqa are qalej. Ariya bini a gago Tamo Koba Kristus Yesus aqa wau na kumbra di yeqnu. ¹² Iga Yesus qa gago areqalo singilateqnum deqa iga ulaosaiqnum. Iga bole qalieonum, iga Qotei aqa ulatamuq di brantqajqa gam agi Yesus a segi qujai. ¹³ Deqa ningi quiy. E ningi qa osim Yesus aqa wau ojeqnum. E wau di ojeqnum deqa e gulbe koba qoboiyeqnum. Ningi deqa are koba qalaib. Ningi are koba qalqab di ningi ulonqab. Deqa ningi ijo gulbe deqa areboleboleingem. Ijo gulbe dena ningi aqaryaingimqa ningi Qotei ombra so bole gaigai sqab.

Pol a Efesus Kristen nangi qa pailyeqnu

¹⁴ Deqa ijo was, e singa pulutoqnsim Abu Qotei binjyeqnum. ¹⁵ A tamo ungasari kalil lan ti mandam ti di unub qaji nangi Abu. Deqa a na nangi nam segi segi breiyetnjreqnu. ¹⁶ E ningi qa endegsim pailyeqnum, “O Abu, ni nami ingi tulan bole bole Efesus Kristen nangi gereiyetnjrem. Deqa ni nangi are miligiq di ino Mondor atim soqnim dena nangi tulan singilaqab. ¹⁷ Amqa nangi Kristus qa nangi areqalo singilatesoqneb kumbra dena Kristus a nangi are miligiq di sqas. O Abu, ni na Efesus Kristen nangi singilatnjrimqa qalaqalaiyo kumbra nangi are miligiq di tulan singilatib soqneme. Mandam na nam jirim ojesonaqa nam a singila na tigelejunu dego kere.” O ijo was, e ningi qa degsim Qotei pailyeqnum. ¹⁸⁻¹⁹ Deqa ningi ti Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nangi ti singila osib Kristus aqa qalaqalaiyo kumbra qa geregere qalieosib soqniy. Aqa qalaqalaiyo kumbra di tulan kobaquja. A tulan olekoba. A tulan goge koba. A tulan guma koba. Od, Kristus aqa qalaqalaiyo kumbra dena powo ti qalie ti kalil tulan bunyejunu. Deqa ningi aqa qalaqalaiyo kumbra qa geregere qalieosib soqniy. Soqniy ingi bole bole kalil Qotei na ekritisq keretejunu qaji di dego nungoq di maqesqas.

²⁰ Qotei aqa singila a gago are miligiq di waueqnu. Aqa singila dena gago areqalo ti pailyo ti kalil tulan bunyejunu. ²¹ Deqa Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nangi Kristus Yesus aqa nam na bati gaigai Qotei aqa nam soqtoqnsib gilsib gilsib diño bati itqab. Bole.

4

Iga Kristus aqa jejamu qujai

¹ E Pol. E Tamo Koba aqa wau ojeqnum deqa e tonto talq endi unum. Qotei na ningi a dauryqa osiq metnjej. Deqa e nungo are tigeltetngitqa ningi kumbra Qotei a tulan areareteqnu qaji di yoqnsib walweloqniy. ² Osib ningi nungo segi nam aguq atoqnsibqa ningi segi segi qa lawo kumbra yoqniy. Kristen tamo qudei na ningi une bei engibqa ningi kamba olo nangi qa urur minjin oqaiq. Ningi nangi qalaqalainjroqnsib gulbe nangi na ningi engeqnuq qaji di qoboiyetnjroqniy. ³ Osib ningi nungo Kristen was kalil nangi koba na are qujaitosib lawo na sqajqa singilaoqniy. Kumbra di agi Qotei aqa Mondor na iga osorgeqnu. ⁴ Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai unum. Iga kalil Mondor qujai ejunum. Qotei na ningi ingi qujai qa tarinqa osiq metnjej. Ingi qujai di agi lan qureq di unu. ⁵ Tamo Koba qujai dego unu agi Kristus. Iga a qa qujai gago areqalo singilateqnum. Iga kalil yanso qujai em. ⁶ Qotei qujai unu. A gago kalil qa Abu. A na qujai tamo ungasari kalil nangi taqatnjreqnu. A nangi are miligiq di waueqnu. A nangi ambleq di unu.

⁷ Kristus a iga kalil qa are boleiyosiq segi segi singila egej. ⁸ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenjrenyeb unu,

“Qotei a tonto tamo gargakoba nanği elenjosiq joqsıq lan goge oqeğ.

Oqsıq dia nanği singila enjrej.”

⁹ O ijo was, Kristus a lan goge oqeğ anjam di aqa utru agiende. A mati oqosai. A mati moiyo qureğ aıyeğ. ¹⁰ Aısiğ dena olo tulan goge oqsıq lan qure kalil bunyekritosıq torei oqeğ. A degeğ. Di kiyaga? A na inği inği kalil ekritosim keretqajqa değa. ¹¹ Değa a segi qujai na tamo nanği singila enjreqnu. Tamo qudei nanği a na singila enjreqnaqa nanği aqa anjam mare mare laqnu. Tamo qudei nanği a na singila enjreqnaqa nanği aqa anjam bole palontoqnsib tamo unğasari nanği are bulyetnjreqnu. Tamo qudei nanği a na singila enjreqnaqa nanği Qotei aqa anjam plaltoqnsib Kristen tamo unğasari nanği taqatnjreqnu. ¹² Kristus na tamo nanği di singila enjreqnu. Di kiyaga? Nanği na kamba iga Qotei aqa segi tamo unğasari singilatgımqa iga Kristus aqa wau geregere oqajqa değa. Gago wau dena Kristus aqa jejamu a so bole sqas. Kristus aqa jejamu agi iga segi. ¹³ Wau di gılsim gılsim mondon iga kalil gago areqalo torei Kristus qa singilaboletosim koba na are qujaitosim sqom. Sosim bati değa iga kalil Qotei aqa Niri qa bole qalieqom. Kumbra dena iga tulan boleqnsim singila ti sosim Kristus aqa segi kumbra bole kalil ekritosim keretqom. ¹⁴ Gısan tamo nanği maqu kumbra yoqnsib anjam koba lan laja maroqnsib laqnu. Jagwa na yuwal tigelteqnaqa oqe aıyeqnu dego kere anjam dena tamo unğasari qudei nanği areqalo niñaqyetnjreqnu. Ariya iga anğro kiñilala bul sqasai değa anjam dena gago areqalo niñaqyetğwasai. ¹⁵ Iga gısan anjam di qusim dauryoqnsib. Iga qalaqalaiyo kumbra dauryoqnsim anjam bole segi maroqnsim. Osim dena iga kalil boleqnsim singilaqnsim gago Gate Koba Kristus beteryesqom. ¹⁶ Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai unum değa iga qudei aqa ban bul. Iga qudei aqa singa bul. Iga qudei aqa nıdamu bul. A na aqa ban ti singa ti nıdamu ti di turtoqnsıqa qujajtejunu. Değa iga segi segi kalil Kristus beteryoqnsim aqa wau geregere ojoqnsim aqa qalaqalaiyo kumbra dauryoqnsim. Kumbra dena iga tulan boleqnsim singilaqnsim.

Ninği so bunuj ti areqalo bunuj ti soqniy

¹⁷ Değa e Tamo Koba aqa ñam na ninği singila na endegsi mernğwai. Sawa bei bei qaji nanço areqalo tulan niñaqjejunu değa ninği na nanço kumbra uge uge olo dauryosib walwelaib. ¹⁸ Nanço qalie ti powo ti tulan ambruejunu. Nanği tulan nanarioqnsib laqnu. Nanço are miligi getenjejunu. Değa Qotei aqa nıabile nançoq di sosai. ¹⁹ Nanği kumbra uge uge yoqnsib ariya nanği değa jemainrosaiqnu. Nanği torei kumbra ugeq aıyejunub. Nanği kumbra uge jıgıt yqajqa are tulan prugnıreqnu.

²⁰⁻²¹ E qalie, ninği Kristus aqa anjam ojejunub değa ninği sawa bei bei qaji nanço kumbra uge di dauryosaieqnu. Nami anjam plalto tamo nanği na Kristus aqa anjam mernğeqnab ninği quoqne. Anjam di gısan sai. Di Yesus aqa anjam bole. ²² Ninği so namıjğ di sosib walweloqne bati değa so namıj dena ninği gısanqnaqa ninği kumbra uge uge yqajqa are prunğoqneğ. Nunço kumbra dena ninği padalqa gamğ di breınğoqneğ. Değa bini ninği so namıj di torei uratıy. ²³ Uratosib areqalo bunujğ di soqniy. ²⁴ Ninği so bunuj osib gara bul jıgsib soqniy. Qotei na ninği a bul sqa marsıqa nunço so bunuj di gereıyetnğej. Ninği qalie, tamo nanği so bunujğ di unub qaji nanço kumbra tulan bole tıntın branteqnu. Değa nanği Qotei aqa segi kumbra boleğ di unub.

²⁵ Değa ninği gısan kumbra kalil uratekritosib anjam bole segi Kristen tamo unğasari nanği minjroqniy. Ninği kalil Kristus aqa jejamu qujai unub değa ninği kumbra degyoqniy. ²⁶ Ninği minjin oqımqa ariya ninği urur minjin kobotıy. Ninği minjin ti soqnsib qoloaiğ. Qoloqas di ninği olo une bei ato uge. ²⁷ Ninği urur minjin kobotqasai di ninği Satan gam waqtetıbqa a na ninği olo uneğ breınğwas. ²⁸ Ariya bajın tamo nanği olo bajınıab. Nanği nanço segi ban na wauoqnsib dena inği inği oqnsib tamo unğasari inği qa truqueqnu qaji nanği aqaryainjroqnebe. ²⁹ Ninği nunço medabu waqtoqnsib anjam uge maroqnaib. Ninği anjam bole segi maroqnsib dena tamo unğasari gulbe ti unub qaji nanği singilatnjroqniy. Yımqa nanği nunço anjam quoqnsib dena Qotei a nanği qa are boleiyosim kumbra bole enjroqnsıq. ³⁰ Qotei na aqa toqor ninği engeğ değa ninği aqa segi tamo unğasari unub. Toqor di agi aqa Mondor Bole. Dınjo batıamqa a nunço uneğ na ninği torei awanığwas. Değa ninği na Mondor di are gulbe yaib. ³¹ Ninği are uge ti minjin ti njrin ti qoto ti misilin anjam ti kumbra uge uge ti kalil torei uratıy. ³² Osib ninği na nunço Kristen was nanği kumbra bole bole enjroqnsib nanği qalaqalainjroqnsib nanço une kobotetnjroqniy. Qotei a Kristus aqa ñam na nunço une kalil kobotetnğej değa ninği na kamba olo nunço Kristen was nanço une dego kobotetnjroqniy.

5

Niŋgi suwaŋ qaji tamo unġasari sosib suwaŋoq di laqniy

¹ Qotei na niŋgi tulaŋ qalaqalainġe qnu. Niŋgi aqa segi anġro tiŋtiŋ unub deqa kumbra a segi ye qnu qaji di niŋgi dego dauryosib yoqniy. ² Kristus na iga tulaŋ qalaqalainġosiq aqa segi ŋambile uratosiq iga qa moiyej. Dego kere niŋgi qalaqalainġo kumbra dauryosib walweloqniy. Atra tamo naŋgi atraiyo iŋgi iŋgi sabaŋ quleq ti bolequja di oqnsib Qotei atraiye qnu dego kere Kristus na aqa segi ŋambile Qotei atraiyosiq moinaqa Qotei a deqa tulaŋ areboleboleiyej.

³ Niŋgi sambala kumbra yaib. Niŋgi kumbra jigat dego yaib. Niŋgi tamo qudei naŋgo iŋgi iŋgi qa mamaulŋgaiq. Nunġo ambleq di kumbra uge deqaji saiġ. Iga Qotei aqa segi tamo unġasari unum deqa iga kumbra kalil deqaji dauryqasai. ⁴ Anjam jiga ti nanari anjam ti alaŋ anjam ti di dego niŋgi maroqnaib. Iga anjam deqaji marqom di kumbra bolesai. Deqa niŋgi anjam bei marqa oqnsib anjam bole segi maroqnsib Qotei binjiyoqniy. ⁵ Niŋgi endegsib qalieoiy. Tamo bei a sambala kumbra ti kumbra jiga ti mamaul kumbra ti dauryqas di Kristus aqa Abu Qotei wo naŋgi aiyel na a taqatqasai. Osib aqa Mandor Kokba sqasai dego. Mamaul kumbra di gisaŋ qotei qa louo bul.

⁶ O ijo was, tamo qudei na niŋgi kumbra uge deqaji yqajqa titŋgoqnsib anjam laŋa laŋa mernġoqnsibqa niŋgi naŋgo anjam di qusib dauryaib. Tamo unġasari Qotei aqa anjam gotraŋye qnu qaji naŋgi kumbra uge deqaji ye qnu deqa Qotei a naŋgi qa tulaŋ minjiŋ oqete qnu. ⁷ Deqa niŋgi tamo unġasari deqaji naŋgi ti heteroqnaib. ⁸ Niŋgi nami ambruq di soqneb. Ariya bini Tamo Koba a na niŋgi elenġosiq aqa suwaŋoq di atej unub. Deqa niŋgi suwaŋ qaji tamo unġasari sosib suwaŋoq di laqniy. ⁹ Suwaŋ a na kumbra endeqaji babte qnu. Tamo unġasari suwaŋoq di unub qaji naŋgi kumbra bole bole ye qnu. Naŋgi kumbra tiŋtiŋ daurye qnu. Naŋgi anjam bole mare qnu. ¹⁰ O ijo was, kumbra kalil Tamo Koba a tulaŋ arearete qnu qaji di niŋgi geregere qalieqa osib dauryoqniy. ¹¹ Osib tamo unġasari ambruq di sosib kumbra uge uge ye qnu qaji naŋgi ti heteroqnaib. Naŋgi kumbra deqaji ye qnu deqa naŋgi kumbra bole bei babtosaie qnu. Deqa niŋgi na tamo unġasari naŋgi di endegsib minjroqniy, "Nunġo kumbra di uge." ¹² Tamo unġasari ambruq di unub qaji naŋgi ulioqnsib kumbra ye qnu. Di kiyaqqa? Naŋgo kumbra di tulaŋ ugedamu. Deqa iga naŋgo kumbra uge qa yala marqasai bole sai. Marqom di iga jemaigwas. ¹³ Ariya suwaŋ a na kumbra kalil boleq ateqnu. ¹⁴ Suwaŋ a kumbra bei boleq atqas di a suwaŋobulqas. Agi anjam bei endegsi unu,

"O tamo ŋeiejunum qaji ni olo subq na tigel.

Yim Kristus na ni suwaŋ emqas."

¹⁵ Deqa ijo was, niŋgi nunġo segi segi walwel geregere taqatosib soqniy. Niŋgi nanari tamo bulosib walwelaib. Niŋgi powo ti sosib walweloqniy. ¹⁶ Bini bati uge. Deqa niŋgi bati laŋa ŋaŋguiyaib. Bati soqnim niŋgi Qotei aqa kumbra yoqniy. ¹⁷ Niŋgi nanari kumbra yoqnaib. Niŋgi Tamo Koba aqa areqalo geregere qalieosib dauryoqniy.

¹⁸ Niŋgi ya uge uyoqnsib nanarioqnaib. Kumbra dena niŋgi ugeugeingwas. Deqa niŋgi Qotei aqa Mondor aqa kumbra dauryoqnsibqa a na niŋgi taqatġesqas. ¹⁹ Niŋgi nunġo Kristen was naŋgi ti koba na anjam maroqnsibqa bati deqa niŋgi Qotei qa louoqniy. Lou qudei nengrenq di unu qaji dena ti lou qudei Qotei aqa Mondor na nunġo are miligiq di tigelte qnu qaji dena ti niŋgi Qotei qa louoqniy. Osib nunġo medabu na ti nunġo are miligi na ti Tamo Koba a qa louoqniy. ²⁰ Kumbra kiye nunġoq di brantoqnim, unġum, niŋgi bati gaigai gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ŋam na Qotei binjiyoqniy.

Pol a tamo unġa wo naŋgi anjam minjrej

²¹ Kristus a nunġo Tamo Koba unu deqa niŋgi a qa ulaoqnsibqa Qotei aqa tamo unġasari kalil naŋgo sorgomq di soqniy.

²² O unġasari, niŋgi Tamo Koba aqa sorgomq di unub deqa niŋgi nunġo gumbuluŋ naŋgo sorgomq di dego soqniy. ²³ Kristus a gago gate koba unu dego kere nunġo gumbuluŋ naŋgi nunġo gate unub. Iga kalil Kristus aqa jejamu qjai unum. A na iga elenġej. ²⁴ O unġasari, Qotei aqa tamo unġasari naŋgi Kristus aqa sorgomq di unub dego kere niŋgi bati gaigai nunġo gumbuluŋ naŋgo sorgomq di soqniy.

²⁵ O tamo, niŋgi na nunġo ŋauŋ naŋgi tulaŋ qalaqalainjroqniy. Agi Kristus na aqa segi tamo unġasari naŋgi tulaŋ qalaqalainjrsiq aqa segi ŋambile uratosiq naŋgi qa moiyej dego kere. ²⁶ Kristus a ya na ti aqa segi anjam na ti naŋgi yansnjrej deqa naŋgi Qotei aqa kumbra boleq di unub. ²⁷ Kristus a naŋgi qa moiyej. Di kiyaqqa? A na naŋgi aqa segi qa marsim naŋgi Qotei aqa kumbra boleq di atim naŋgi tulaŋ boledamu une saiġoji sqajqa deqa. ²⁸ Deqa tamo, niŋgi nunġo ŋauŋ naŋgi dego tulaŋ qalaqalainjroqniy. Agi niŋgi nunġo segi jejamu qalaqalainjroqniy dego kere. Tamo naŋgi naŋgo ŋauŋ naŋgi qalaqalainjrqab di naŋgi naŋgo segi jejamu dego qalaqalainjrqab. ²⁹ Iga qalie, tamo naŋgi naŋgo segi jejamu

jeutosaięqnu. Nanđi nanđo jejamu geregereiyoqnsib ińđi bole bole anaiyeqnu. Kristus na aqa segi tamo unđasari nanđi geregereińđeqnu dego kere. ³⁰ Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai unum. Iga segi segi aqa sińđa ti banđ ti unum. ³¹ Ađi Qotei aqa anđam bei nami endęgsib neńđreńyeb unu. "Tamo bei na aqa ai abu nanđi uratńđrsimqa aqa segi ńauń wo beterosib jejamu qujaitosib sqab." ³² Qotei aqa uli anđam di tulań kobaquja. E na Kristus a ti aqa segi tamo unđasari nanđi ti sigitńđrsim ađi ńińđi merńđonum. ³³ O tamo, Qotei a ńińđi qa osiq anđam di marej. Deqa ńińđi na nuńđo ńauń nanđi qalaqalainđroqniy. ńińđi nuńđo segi jejamu qalaqalaiyeqnu dego kere. Ariya unđasari, ńińđi kamba dego nuńđo gumbuluń nanđo sorgomq di sosibqa nanđi kumbra bole enđroqniy.

6

Pol a anđro nanđi ti nanđo ai abu nanđi ti anđam minđrej

¹ O anđro, ńińđi na Tamo Koba a beteryeńunub deqa ńińđi nuńđo ai abu nanđo anđam dauryoqniy. ńińđi kumbra degyqab di bolequja. ²⁻³ Ađi Qotei a dal anđam endęgsi marej, "Ni ino ai abu nanđo sorgomq di sosim nanđo anđam dauryoqne." Osiq a olo anđam endęgsi totoryej, "Ni degyqam di ni bole sosim mandamq endi so kobaiyqam." Qotei a anđam deđsi totoryej. A nami dal anđam bei marqa osiq a anđam deđsi totoryosaięoqnej.

⁴ O abu, ńińđi na nuńđo anđro nanđo areqalo ugetetńđraib. Nanđi minđin oqetńđro uge. ńińđi Tamo Koba aqa ńamgalaq di nanđi dalńđroqnsib tingitńđroqniy.

Pol a kanđal tamo nanđo wau qa gate nanđi ti anđam minđrej

⁵⁻⁶ O kanđal tamo ńińđi quiy. ńińđi nuńđo wau qa gate nanđo sorgomq di sosibqa nanđi qa ulaoqniy. ńińđi Kristus qa wau bole yeqnu dego kere ńińđi gaigai nuńđo wau qa gate nanđi qa wau bole yoqniy. ńińđi gisań na nanđo ńamgalaq di lańa wau bole yobulaib. ńińđi Kristus aqa kanđal tamo dego unub. Deqa ńińđi nuńđo are miligiq na Qotei aqa areqalo dauryosib nuńđo wau qa gate nanđi qa wau bole yoqniy. ⁷ ńińđi mandam tamo nanđi segi wauetńđrosaięqnu. ńińđi Tamo Koba a dego wauetęqnu. ńińđi deqa are qaloqnsib are bole na nuńđo wau qa gate nanđi wauetńđroqniy. ⁸ ńińđi are qaliy. ńińđi wau bole yqab di Tamo Koba a na kamba awai boledamu eńđwas. ńińđi kanđal tamo unub kiyo ńińđi kanđal tamo sai kiyo di unđum. ńińđi wau bole yoqniy.

⁹ Ariya wau qa gate, ńińđi dego nuńđo kanđal tamo nanđi kumbra bole enđroqniy. ńińđi nanđi ula enđroqnaib. Tamo Koba a lań goge di unu. A nuńđo Tamo Koba unu. A kanđal tamo nanđo Tamo Koba dego unu. Aqa ńamgalaq di tamo unđasari kalil nanđi kerekere unub deqa a kumbra qujai na nanđi pegińđreqnu. ńińđi deqa are qaloqnsib nuńđo kanđal tamo nanđi kumbra bole enđroqniy.

ńińđi qoto tamo bulosib qoto qa ińđi ińđi jigeleńoiy

¹⁰ Ariya e ijo anđam getentqai. ńińđi Tamo Koba a beteryeńunub deqa ńińđi aqa sińđila kobaquja osib sińđila na tigelesoqniy. ¹¹ Osib qoto qa ińđi ińđi Qotei na ńińđi eńęeqnu qaji di jigeleńosib sińđila na tigelosib Satan aqa gisań anđam ti aqa uli kumbra ti gotrańyoqnsib qotoqniy. ¹² ńińđi geregere are qaliy. Iga mandam tamo unđasari nanđi ti qotosaięqnum. Iga lań goge qaji sińđila ti Satan aqa mondor uge uge nanđi ti aqa gate kokba nanđi ti qoteqnum. Nanđi kalil ambru qa bati endęqa mandam taqatoqnsib unub. ¹³ Deqa bati uge endi ńińđi qoto qa ińđi ińđi Qotei na eńęeqnu qaji di elęosib sińđila na tigelosib qotoqniy. Yim bunuqna qoto koboamqa ńińđi sińđila na tigelesqab.

¹⁴ Deqa ńińđi sińđila na tigelesqa marsibqa anđam bole alalag bul di tigsib tigeleńoiy. Osib kumbra bole tińđi gara jugo bul jigsib dena nuńđo are targa kabuti. ¹⁵ Qotei na jeu kobotej deqa iga a ti are qujaitosim unum. Anđam bole di ńińđi sińđa tatal bul jigsib mare mare laqniy. ¹⁶ ńińđi qoto qa ińđi ińđi kalil di jigełkritisib ariya Yesus qa dego nuńđo areqalo sińđilatosis soqniy. Nuńđo areqalo di dumu bul osib tigeleńoiy. Yimqa tamo uge Satan na qaja ti ńamyuwo ti ńińđi qa waiyoqnimqa nuńđo dumu dena ńińđi na qaja ti ńamyuwo ti di gotrańyoqnaqab. ¹⁷ Qotei na ńińđi elęej aqa kumbra di ńińđi gate tatal bul jigsib soqniy. Sosib Mondor aqa sebru dego ojsib dena qotoqniy. Sebru di Qotei aqa anđam. ¹⁸ ńińđi Mondor aqa sińđila na gaigai Qotei pailyoqniy. ńińđi aqarataib. ńińđi Qotei na aqaryaińđwa maroqnsib pailyoqniy. ńińđi pailyoqajqa urato uge deqa ńińđi geregere ńam atoqnsib soqniy. Sosib Qotei aqa segi tamo unđasari kalil nanđi qa pailyoqniy. ¹⁹ Osib e qa dego endęgsib pailyoqniy, "O Abu, ni na Pol aqa medabu sińđilatetimqa a ulaqasai. A ino anđam bole nami uliesoqnej qaji di ubtoqnsim tamo unđasari nanđi minđroqnaqas." ²⁰ O ijo was kalil, Qotei na e qarĩńbonaqa e aqa anđam bole di mare mare laqnem deqa jeu tamo nanđi na e tonto talq endi waibeb unum. E anđam bole di marqajqa wau ti. Deqa ńińđi e qa Qotei pailyoqnaqab a na e sińđilatboqnim e ulaqasai. E aqa anđam di sińđila na tamo unđasari nanđi minđroqnaqai.

Anjam getento

²¹ Ariya Tikikus a nungoq bqo deqa a na ijo wau kalil qa ningi saingwas. Tikikus a gago Kristen was bole. A Tamo Koba aqa wau tamo bole. ²² E na a qarinyonum nungoq bqo. Iga kiyersim unum di a na ningi merngwas. Osim nungo are singilatetngwas.

²³ O Kristen was kalil, Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei wo nangi aiyel na nungo are latetngebe. Osib ningi aqaryaingibqa ningi nangi aiyel qa nungo areqalo singilatoqnsib qalaqalaiyo kumbra dauryoqniy. ²⁴ Tamo ungasari kalil gago Tamo Koba Yesus Kristus qalaqalaiyqajqa uratosaeqnuv qaji nangi qa Qotei a are boleyeme. Bole.

FILIPAI

¹ E Pol. Aqo Timoti wo Kristus Yesus aqa wau tamo unum. Aqo aiyel na anjam endi neŋgreŋyonum. Neŋgreŋyosim niŋgi Kristus Yesus aqa segi tamo ungasari Filipai qureq di unub qaji nuŋgoq qarinyonum. Nuŋgo Kristen gate nanŋi ti nuŋgo wau tamo nanŋi qa ti dego anjam endi qarinyonum. ² Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanŋi aiyel niŋgi qa are boleinjrimqa niŋgi lawo na soqniy.

Pol a Filipai Kristen nanŋi qa Qotei pailyeqnu

³ E bati gaigai niŋgi qa are qaloqnsim deqa e ijo Qotei biŋjiyeqnum. ⁴ Osim gaigai arebolebole na niŋgi kalil qa pailyeqnum. ⁵ Niŋgi nami iga betergosib Yesus aqa anjam bole mare mare laqneb. Agi bini niŋgi degyeqnub. Deqa e niŋgi qa tulan areboleboleibeqnu. ⁶ E endegsi qalieonum, Qotei a nuŋgo are miligiq di wau boledamu yeqnu. A nami wau di utru atej. Ariya bini a wau di yeqnu dena gilsim gilsim mondonj Kristus Yesus olo bqajqa batiamqa a na wau di kobotqas. ⁷ Niŋgi ijo are miligiq di unub deqa e kere niŋgi qa are qaleqnum. E tonto talq endi sqai kiyo e walwelosiy Yesus aqa anjam bole siŋgilatoqnsiy mare mare laqnqai kiyo di unqum. Qotei a e qa are boleiyosiq wau ebej deqa niŋgi kalil e beterbosib e ti koba na Qotei aqa wau ojeqnum. ⁸ Kristus Yesus a na iga tulan qalaqalaeqnu. Aqa kumbra dena ijo are tigeltetbej deqa e niŋgi kalil olo nuŋgwajqa are koba unu. Di Qotei a segi qalie.

⁹ E bati gaigai niŋgi qa endegsi Qotei pailyeqnum, “O Abu, ni na Filipai Kristen nanŋi aqaryainjrimqa nanŋi qalaqalaiyo kumbra nango are miligiq di tulan siŋgilatosib dauryqab. Osib powo koba ti areqalo bole ti sqab.” ¹⁰ O ijo was, niŋgi kumbra kalil gegerere tenemtosis kumbra bole segi yoqniy. Niŋgi degyqab di mondonj Kristus a olo bosim tamo ungasari nanŋi peginjrqqa batiamqa niŋgi une saiqoji sqab. ¹¹ Kumbra bole kalil Yesus Kristus a segi na babteqnu qaji di nuŋgoq di tulan kobaoqnmqa Qotei aqa ñam goge oqoqngas. Utru deqa e niŋgi qa Qotei pailyeqnum.

Pol a tonto talq di unu

¹² O ijo was, niŋgi endegsib qalieoiy, jeu tamo nanŋi na e tonto talq endi waibeb unum. Ariya nanŋi Yesus aqa anjam bole getentosai. Anjam bole di olo tulan siŋgilaeqnu. ¹³ Tamo kalil nanŋi qalie, e Kristus Yesus aqa wau ojoqnem deqa jeu tamo nanŋi na e tonto talq endi waibeb unum. Tonto tal taqato tamo nanŋi dego qalie. ¹⁴ E tonto talq endi unum deqa Kristen was gargekoba nanŋi Tamo Koba a qa nango areqalo siŋgilatoqnsib aqa anjam palontqajqa ulaosaieqnu.

¹⁵⁻¹⁷ Bole, tamo qudei na ijo ñam tentib aguq aiqajqa deqa are qaloqnsib nanŋo are uge na Kristus aqa anjam mare mare laqnu. Nanŋi nanŋo segi ñam soqtqajqa are qaloqnsib Kristus aqa anjam mare mare laqnu. Nanŋi tamo aqaryainjrqajqa deqa are qalosaieqnu. E tonto talq endi soqnit nanŋi ijo are ugetetbqajqa deqa are qaloqnsib Kristus aqa anjam mare mare laqnu. Ariya tamo qudei nanŋi are bole na Kristus aqa anjam mare mare laqnu. Tamo di nanŋi qalie, e Yesus aqa anjam bole siŋgilatqajqa waueqnamqa jeu tamo nanŋi na e tonto talq endi waibeb unum. Deqa nanŋi e tulan qalaqalaboqnsib Kristus aqa anjam mare mare laqnu. ¹⁸ Deqa unqum. Tamo nanŋi are bole na Kristus aqa anjam mare mare laqnu kiyo tamo nanŋi are uge na Kristus aqa anjam mare mare laqnu kiyo di kere. Nanŋi kalil koba na Kristus aqa anjam mare mare laqnu deqa e tulan areboleboleibeqnu.

Pol a are qalej, “E mandamq endi sosiy

Filipai Kristen nanŋi aqaryainjroqniqai”

¹⁹ Deqa ijo was, e tulan areboleboleibim sqai. Di kiyaya? E qalieonum, Qotei a nuŋgo pailyo na ti Yesus Kristus aqa Mondor na ti e aqaryabosim tonto talq endena oqeq atim e bole sqai. ²⁰ Deqa ijo are koba endegsi unu. Wau kalil Qotei na ebej qaji di e gegerere ojoqniqai. Yim deqa e jemaibqasai. Bini bati endeqa ti bunuq qa ti e siŋgila na tigelognsiy ijo jejamu Kristus torei yekritisoy aqa ñam soqtoqniqai. Agi e kumbra degyeqnum. Deqa e moiqai kiyo e sqai kiyo di unqum. E ijo kumbra kalil qa Kristus aqa ñam soqtoqniqai. ²¹ Ijo are koba endegsi unu. E sqai di e Kristus ombla sqai. Ariya e moiqai di e olo iŋgi tulan boledamu oqai. ²² E mandamq endi sosiyqa e tamo ungasari gargekoba nanŋi aqaryainjroqniqai. E gam kiye dauryqai di e qaliesai. ²³ E areqalo aiyeltejnum. Ijo areqalo bei agiende. E lan qureq oqsiy Kristus ombla sqai. E degyqai di tulan bolequja. ²⁴ Ariya e mandamq endi sosiy niŋgi aqaryainjroqniqai di dego bolequja. ²⁵ Deqa e are qalonum, e mandamq endi sqai. E qalieonum, e urur moiqasai. E mati sosiy niŋgi koba na Yesus aqa wau ojoqniqai. Yim wau dena niŋgi Yesus qa nuŋgo areqalo gegerere siŋgilatoqnsib

areboleboleingim sqab. ²⁶ Deqa ijo was ningi quiy. E olo nungoq bosiy ningitqa bati deqa ningi e qa tulan areboleboleingim Kristus Yesus aqa ñam soqtoqnsib sqab.

Ningi Kristus aqa ñam qa jaqatin oqnqab

²⁷ Ijo anjam kobaquja bei agiende. Ningi Kristus aqa anjam bole geregere dauryoqniy. Ningi degyqab di e anjam endegsi quqwai, “Bole, Filipai Kristen nanqi are qujaitoqnsib waukobaeqñub. Di kiyayaqa? Tamo ungasari nanqi Yesus aqa anjam bole nanjo areqaloq di singilatqajqa deqa.” O ijo was, e olo nungoq bosiy nungwai kiyo e tonto talq endi sqai kiyo di unqum. ²⁸ E qalieqai, ningi nungo jeu tamo nanqi qa ulaosaieqñub. Nungo kumbra dena jeu tamo nanjo are qametnjreqnaqa nanqi endegsi poinjreqnu, “Bole, iga padalqom.” Ariya ijo was, ningi padalqasai. Qotei na ningi elenjam ningi so bole gaigai sqab. ²⁹ Ningi quiy. Qotei na ningi giltñgej. Di kiyayaqa? Ningi Kristus qa nungo areqaloq singilatqajqa deqa. Deqa segi sai. Ningi aqa ñam qa jaqatin oqajqa deqa ti ningi giltñgej. ³⁰ Nami e jeu tamo nanqi ti Qotei aqa anjam na qoteqñam ningi e nuboqñeb. Agi bini e jeu tamo nanqi ti qoteqñam ningi deqa queqñub. Ningi dego e beterbosib jeu tamo nanqi ti qoteqñum. Dena ningi jaqatin eqñub.

2

Ningi kalil are qujaitosib qalaqalaiyo kumbra dauryiy

¹ O ijo was, Kristus a gaigai nungo are singilatetngoqnsiqa ningi qalaqalaingqnsiqa nungo are latetñgeqñu. Qotei aqa Mondor a nungoq di beterejunu. Ningi nungo Kristen was nanqi qa are boleingeqnaqa nanqi qa duleqñub. ² E deqa ningi qa areboleboleibeqñu. Ariya ningi olo kumbra qudei dego yoqñibqa dena e tulan areboleboleiboqñas. Kumbra agiende. Ningi kalil are qujaitosib qalaqalaiyo kumbra dauryosib soqniy. Sosib ningi areqalo qujai na Qotei aqa wau yoqniy. ³ Ningi nungo segi jejamu qa are qalaib. Ningi nungo segi ñam soqtoqñab. Ningi nungo segi ñam aguq atoqñisib olo nungo Kristen was nanjo ñam soqtetnjroqniy. ⁴ Ningi nungo segi ingi ingi qa are qaloqñisib gereiyonaib. Ningi nungo Kristen was nanqi qa are qaloqñisib nanjo ingi ingi dego gereiyetnjroqniy.

Yesus a aqa segi ñam aguq atej deqa

Qotei na a olo ñam kobaquja yej

⁵ Ningi Kristus Yesus aqa areqalo ojsib dauryoqniy. ⁶ Yesus a segi Qotei sosisqa ariya a deqa are qalosaioqñej. ⁷ A aqa ñam kobaquja di ojqa uratosiqa a tamo bulyosiqa a kanqal tamo lanaj bul soqnej. ⁸ Deqa tamo kalil nanqi a unoqñeb di a mandam tamo soqnej. Sosisqa aqa segi ñam aguq atsiqa Qotei aqa anjam dauryosiq moiyej. Od, a ñamburbasq di moiyej. ⁹ Onaqa Qotei na a lan qureq osi oqsiqa ñam kobaquja yej. Deqa bini aqa ñam dena ñam kalil tulan bunñrejunu. ¹⁰ Qotei na ñam di Yesus yej deqa mondon lan anqro kalil nanqi ti tamo kalil nanqi ti Yesus aqa areq di singa pulutqab. Od, ingi ingi kalil lan ti mandam ti mandam sorgom ti dia unub qaji nanqi Yesus aqa areq di singa pulutqab. ¹¹ Osib nanjo medabu qujaitoqnsib maroqñqab, “Yesus Kristus a segi Tamo Koba.” Yim kumbra dena Abu Qotei aqa ñam tulan goge oqoqñas.

Ningi suwan qa kumbra tamo ungasari nanqi osornjroqniy

¹² O ijo was bole, e qalieonum, ningi gaigai ijo anjam dauryeqñub. Ariya ningi olo singila na dauryoqniy. E ningi koba na sqai bati deqa segi sai. Bini e isaq endi soqñit ningi ijo anjam dauryqa urataib. Ningi ijo anjam olo singila na dauryoqniy. Qotei a ningi padalo sawaq na elenaj deqa ningi ulaoqñisib lan qureq oqwjajqa singilaoqniy. ¹³ E qalieonum, Qotei a nungo are miligiq di waueqñu deqa ningi kumbra a tulan areareteqñu qaji di yeqñub. Ningi kumbra di yqajqa are koba sonaqa agi yeqñub.

¹⁴ Ariya ningi ñiriñoqnsib anjam na qotoqñab. Kumbra kalil ningi yeqñub qaji di ningi lawo na yoqniy. ¹⁵⁻¹⁶ Ningi degyqab di ningi Qotei aqa anqro tintin une saiqoji sqab. Sosib ningi ñambile gaigai sqajqa anjam ojoqñisib mandam qaji tamo ungasari nanjo ambleq di laqñisib suwan qa kumbra nanqi osornjroqñqab. Tamo ungasari nanqi di kumbra bole dauryqa uratoqñisib kumbra uge uge yeqñub. Deqa mondon Kristus a olo bosim nanjo une deqa nanqi peginjraqs. Yim bati deqa e nungo kumbra bole kalil qa tulan areboleboleibqas. Areboleboleibim qalieqai, wau kalil e nungo ambleq di yoqñem qaji di e lanja yosaioqñem.

¹⁷ O ijo was, nungo areqalo Yesus qa singilateqñub qaji di Qotei atraiyo ingi bul. Jeu tamo nanqi na e lubib moiqai kiyo? Moisiy nungo areqalo de ti ijo leñ wain bul aiqas qaji de ti turtosiy Qotei atraiyobulqai. E moiqai di unqum. Bini e ningi ti koba na areboleboleigwas. ¹⁸ Ningi dego e ti koba na areboleboleigwas.

Pol na Timoti qarinyim a Filipai Kristen nanjoq gilqa marej

¹⁹ Tamo Koba Yesus na e odbimqa sokiñala e Timoti qarinyit a nungoq gilqas. Gilsim olo puluosim ijoq bosim nungo kumbra kalil qa e saibqas. Yim e qusiy are singilatqai. ²⁰ Timoti a gaigai ningi qa are qaloqñisib deqa a na ningi aqaryaingwajqa gam ñameqñu. Tamo deqaji

bei endi sosai. Aqo Timoti wo segi ningi qa are qaleqnum. ²¹ Tamo kalil nanqi nanqo segi jejamu qa are koba qaleqnum. Nanqi Yesus Kristus aqa wau qa are qalosaieqnum. ²² Timoti aqa kumbra tulan boledamu di ningi qalie. A na e wauetboqnsiqqa Yesus aqa anjam bole mare mare laqnu. Angro nanqi na nanqo abu nanqi wauetnjreqnum dego kere Timoti na e wauetbeqnu. ²³ Deqa e kiñala tarinjosi kumbra kiye jeu tamo nanqi na e ebqab di qalieosiy Timoti qarinyit a nunqoq boqujatosis sainqwas. ²⁴ E endegsi qalieonum, Tamo Koba a na e gam waqtetbimqa sokiñala e segi dego nunqoq bosiy nunqwai.

Pol a Epafroditus qarinyqa marej

²⁵ E endegsi are qalonum, e Epafroditus dego qarinyit a nunqoq gilqas. A gago Kristen was bole. A e ombla wau qujai. Aqo ombla qatqarosim jeu tamo nanqi ti qoteqnum. Ningi nami a qarinyonab ijoq bosiqqa aqaryaboqnej. ²⁶ Bini a ningi nunqwasqqa are koba unu. A qalie, a more endia maiyonaqa ningi deqa qusibqa a qa are gulbeingej. ²⁷ A makobaiyonaq moiqa jojomonaqa Qotei na a boletosiqa a qa dulej. A qa segi dulosai. Qotei a e qa dego dulej. Di kiyaaqa? E are tulan gulbekobaibaim deqa. ²⁸ Deqa ijo was, e arebolebole na Epafroditus olo qarinyonum nunqoq gilqo. Di kiyaaqa? Ningi a unsib tulan areboleboleingqqa deqa. Yim e olo ningi qa are koba qalqasai. ²⁹ Deqa Epafroditus a nunqoq bamqa ningi a qa tulan areboleboleingim Tamo Koba aqa ñam na gereiyonqniy. Ningi na tamo bole deqaji kalil nanqo ñam gaigai soqtetnjroqniy. ³⁰ Epafroditus a aqa segi jejamu bole sqajqa deqa are qalosaieqnu. A Kristus aqa wau ojoqnsiq deqa a moiqa jojomej. Bati deqa ningi na e aqaryabqqa keresai deqa ningi Epafroditus qarinyonab ijoq bosiqqa a kamba e aqaryaboqnej.

3

Tamo a Kristus qa aqa areqalo singilatqas di a tamo bole sqas

¹ Ariya ijo was kalil, e ijo anjam getentqai. E anjam qujai bei unu. Anjam agiende. Ningi Tamo Koba a qa tulan areboleboleingim soqniy. E anjam di olo nenqrenyqa asgibosaieqnu. E are qalonum, anjam dena ningi aqaryainqwas.

² Ningi geregere ñam atoqniy. Tamo qudei nanqi baun juwan bul sosib kumbra uge uge yeqnum. Tamo deqaji nanqi muluñ aqajqa tulan singilaeqnum. Nanqo muluñ di bolesai. Di gisan muluñ. ³ Ariya iqa tamo deqaji sai. Iga muluñ bole aiyo qaji. Iga Qotei aqa Mondor aqa singila na Qotei qa louoqnsimqa Kristus Yesus aqa ñam soqteqnum. Iga qalie, jejamu qa kumbra na iqa aqaryaiqwa keresai bole sai. ⁴ E nami jejamu qa kumbra dauryaqajqa tulan singilaoqnem. Tamo qudei nanqi mareqnum, "Gago jejamu qa kumbra na iqa aqaryaiqwa kere." O ijo was, e tamo nanqi di tulan bunqrejunum. ⁵ Ijo jejamu qa kumbra agiende. E ñambabonamqa bati 8 onaqa ijo ai abu nanqi na e osib muluñ waibeb. E Israel tamo. Ijo moma utru Benjamin. E Hibru anjam qalie bole. E dal anjam singila na dauryoqnem. Od, e Farisi nanqo kumbra na dal anjam dauryoqnem. ⁶ E Qotei aqa wau ojqajqa tulan singilaoqnem deqa e na Kristen nanqi ugeugeinjroqnem. E dal anjam kalil dauryekritem deqa tamo kalil nanqi na e nubooqnsib ijo une bei babtosaioqneb. ⁷ Deqa e are qaloqnem, "Ijo jejamu qa kumbra dena tamo kalil nanqo kumbra tulan bunyeqnu." E degsi are qalsimqa ariya bunuqna e are bulyosim ijo jejamu qa kumbra kalil unem di kumbra bolesai. Degsi unsimqa e kumbra di uratosim olo Kristus aqa gam dauryoqnem. ⁸ Di segi sai. E mandam qa kumbra kalil dego uratekriterem. Di kiyaaqa? E Kristus segi ojqajqa deqa. E ijo Tamo Koba Kristus Yesus qa bole qalieem. Kristus qa qalieqajqa kumbra di tulan bolequja e degsi unem. E poibej, mandam qa kumbra kalil di qalam jiri bul. Deqa bini e Kristus segi ojqajqa are koba unu. ⁹ E a segi beteryejunum. E dal anjam dauryqai gam dena e Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole sqqa keresai. Deqa e gam bei na tamo bole une saiqoji unum. Gam agiende. E Kristus qa ijo areqalo singilateqnum. Od, iqa Kristus qa gago areqalo singilatqom gam dena qujai Qotei na iqa mergwas, "Ningi ijo ñamgalaq di tamo bole une saiqoji unub." ¹⁰ Deqa e Kristus qa qalieqajqa are koba unu. A subq na tigelosiq singila kobaquja ej. E singila deqa qalieqajqa are koba unu. A jaqatin osiq moiyej. Deqa e a beteryosiy a ombla jaqatin osiy moiyoqbulqajqa are koba unu. ¹¹ E qalieonum, mondoñ e olo subq na tigelqai.

Pol a Yesus aqa kumbra dauryaqajqa singila na waueqnu

¹² E Kristus Yesus aqa kumbra di torei dauryekritosai unum. E gaigai kumbra di ojqajqa singila na waueqnum. Nami Yesus na e ojsiqqa aqa segiq di atej deqa bini e kamba aqa kumbra ojqajqa singila na waueqnum. ¹³ O ijo was kalil, e Yesus aqa kumbra di torei ojekritosai unum. Ijo areqalo qujai agi mergwai. Jejamu qa kumbra kalil e nami dauryoqnem qaji di e uratekriterosiy awai bole Qotei na mondoñ ebqas qaji di oqajqa singila na waueqnum. ¹⁴ Tamo nanqi gurguroqnsib bubunqnum di nanqi awai oqajqa. Dego kere e

awai oqa maroqnsim singila na urureqnum. Awai agiende. Kristus Yesus aqa wau na Qotei na e metbimqa e laj qureq oqsiy dia a ombla so bole gaigai sqai.

¹⁵ E areqalo bole ti sosim anjam endi nenngrenjonum. Ningi qudei Qotei aqa kumbra dauryqajqa singila ti unub deqa ningi dego areqalo bole ti soqniy. Ariya ningi qudei areqalo bei ejunub kiyo? Degam Qotei na nungo areqalo di olo gereiyetngwas. ¹⁶ Kumbra bole bole iga ojeqnum qaji di iga singila na ojesqom. Iga uratqasai.

¹⁷ O ijo was, ningi kalil gaigai ijo kumbra dauryoqniy. Osib tamo ungasari ijo kumbra dauryeqnub qaji nanngi unjroqnsib nanngo kumbra dego dauryoqniy. ¹⁸ Kristus a namburbasq di moiyej anjam di tamo gargekoba nanngi na jeuteqnum. E nanngi qa bati gargekoba ningi saingeqnem. Deqa bini e akam ti olo ningi saingeqnum. ¹⁹ Tamo nanngi di nanngo segi jejamu qa kumbra qa are qaloqnsib dauryeqnub. Nanngo kumbra di nanngi na gisan qotei bul ateqnub. Nanngi bati gaigai mandam qa ingi ingi oqajqa are tulan prugnreqnu. Osib jema kumbra yqajqa areboleboleinqnem. Deqa mondon nanngi nanyuwoq di torei padalqab. ²⁰ Ariya iga laj qure qaji tamo ungasari unum deqa mondon Tamo Koba Yesus Kristus a laj qureq na mandamq aisim iga elenqas. Deqa bini iga a qa tarinqoqnsim unum. ²¹ Yesus a singila koba ti unu deqa a na ingi ingi kalil elenqosim aqa segi sorgomq di atim sqas. Aqa singila dena a na gago jejamu bulyetimqa gago jejamu di Yesus aqa jejamu bulosim so bole gaigai sqas. Gago jejamu di agi bini gulbe ti jaqatinj ti unu.

4

Ningi Tamo Koba Yesus qa areboleboleinqoqneme

¹ Deqa ijo was bole, ningi Tamo Koba a beteryosib singila na tigelesoqniy. Agi e nami ningi degsi merngeq. E ningi tulan qalaqalaingeqnum deqa e ningi qa are koba qaleqnum. Osim ningi qa tulan areboleboleibeqnu. Ningi segi ijo awai bole bul. E awai di oqajqa waukobaqnum.

² Ariya Yuodia Sintike wo, ningi aiyel Tamo Koba a beteryejunub deqa ningi aiyel ombla are qujaitosib geregere soqniy. ³ Tamo bei e ombla wauo qaji a dego Filipai di unu. E tamo di minjqi, "O was, ni na unja aiyel nanngi di aqaryainjime. Nanngi aiyel unja bole. Nanngi aiyel e ombla na Yesus aqa anjam mare mare laqnem. Tamo qudei nanngi Klemen a ti dego e koba na wauoqnem. Nango nam Qotei a nambile qa buk miligiq di nenngrenyej unub."

⁴ O ijo was, ningi bati gaigai Tamo Koba a qa areboleboleinqoqneme. E olo merngwai. Ningi tulan areboleboleinqoqneme.

⁵ Ningi lawo kumbra dauryoqniyqa tamo kalil nanngi nungo kumbra di unoqnaqab. Sokiñala Tamo Koba a olo bqas. ⁶ Deqa ningi ingi bei qa areqalo kobaiyaib. Ningi gaigai nungo gulbe kalil qa Qotei pailyoqnsib a binjyoqnsib endegsib minjoqniy, "O Abu, ni na iga aqaryaiqoqne." ⁷ Ningi degyoqniyqa Qotei na ningi are latetngwas. Osim a na nungo are miligi ti nungo areqalo ti taqatetngwas. Yimqa ningi Kristus Yesus beteryosib are lawo sqab. Qotei aqa are lawo di tulan bolequja. Are lawo di aqa utru iga geregere poigwa keresai.

⁸ Ariya ijo was, e anjam qujai bei unu. Anjam agiende. Ningi kumbra bole ti kumbra tinjin ti kumbra jiga saiqoji deqa ti kumbra Qotei a tulan areareteqnu qaji deqa ti are qaloqnsib soqniy. Kumbra kalil tamo nanngi yeqnab iga unoqnsim binjyeqnum qaji deqa ti are qaloqnsib soqniy. ⁹ Od, Qotei aqa anjam kalil e nami ningi merngeqnam quoqneb qaji di ningi dauryosib soqniy. Ijo kumbra kalil e nami nungo ambleq di yeqnam ningi unoqneb qaji di dego ningi dauryosib soqniy. Yimqa Qotei a ningi ti sqas. Agi Qotei a are lawo qa utru.

Filipai Kristen nanngi na Pol aqaryaiyeb deqa a nanngi qa tulan areboleboleiyej

¹⁰ O ijo was, ningi bini e olo aqaryaiyebqajqa are qaleqnum deqa e Tamo Koba a qa tulan areboleboleibeqnu. Bole, nami ningi e qa are qaloqneb ariya bati di ningi e aqaryaiyebqa gam saiqoji. ¹¹ E ingi ingi qa trueqeqnum e deqa are qalosaieqnum. Ningi na e aqaryaiyebqajqa e deqa are qalsim anjam endi merngosai. E are lawo sqajqa kumbra qalieonum deqa gulbe kiye ijoq di brantqas di unqum, e ulaqasai. ¹² E ingi saiqoji sqai kiyo e ingi koba ti sqai kiyo di unqum, e are lawo sqai. E are lawo sqajqa kumbra qalieonum deqa e ingi kere sqas kiyo e mambqas kiyo e ingi koba ti sqai kiyo e ingi qa trueqoqniy kiyo di unqum, e are lawo sqai. Gulbe kiye ijoq di brantqas di unqum, e are lawo sqai. ¹³ Kristus a segi na e singilatbeqnu deqa e kumbra kalil yqa kere.

¹⁴ E gulbe ti sonamqa ningi e beterbosib silali qa aqaryaiyebqoqneb di ningi keretoqneb. ¹⁵ O Filipai tamo ungasari, ningi qalie, e nami Yesus aqa anjam bole palontqajqa wau utru atsim Masedonia sawa uratosim walweleqnamqa ningi segi e qa are qaloqnsib silali qa aqaryaiyebqoqneb. Kristen qudei nanngi e silali qa aqaryaiyebqoqneb. ¹⁶ Agi e Tesalonaika qureq di sonamqa ningi e silali qa aqaryaiyebqoqneb. ¹⁷ Ningi olo e silali ebqajqa e deqa are qalosaieqnum. Ningi kumbra bole dauryibqa Qotei na kamba ningi awai bole enjwajqa

e deqa are qaleqnum. ¹⁸ E silali inġi inġi kere unu. E inġi bei qa truquosai. Di kiyaaqa? Niġi na silali Epafroditus yeb a na osi bosiq ebej. Niġi silali qa e aqaryaibeb deqa niġi Qotei atraiyobuleb. Atraiyo inġi di quleq bole ti. Qotei a atraiyo inġi deqa tulaġ areboleboleiyeqnu. ¹⁹ Qotei a Kristus Yesus aqa ñam na inġi tulaġ bole bole iga egoqnaqas. Deqa niġi inġi bei qa truquonibqa a na enġoqnimqa niġi tulaġ kere na sqab. ²⁰ Qotei a gago Abu. A segi Qotei bole. Deqa iga bati gaigai aqa ñam soqtoqnaqom. Bole.

Pol a Filipai Kristen nanġi kaiyeinġrej

²¹ Niġi Kristus Yesus aqa tamo unġasari unub. E na niġi kalil kaiyeinġonum. Kristen was e koba na endi unum qaji nanġi na dego niġi kaiyeinġonub. ²² Qotei aqa tamo unġasari kalil nanġi na niġi kaiyeinġonub. Kristen tamo unġasari Mandor Sisar aqa talq di waueqnuqaji nanġi dego niġi kaiyeinġonub.

²³ Tamo Koba Yesus Kristus a niġi qa are boleiyosim nunġo qununġ geregere taqateme. Bole.

KOLOSI

¹ E Pol. Kristus Yesus na e qarınbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Qotei aqa segi areqalo na e wau di ebej. ² Aqo gago was Timoti wo anjam endi nenğreñyosim nuñgoq qarınyonum. Niñgi gago Kristen was bole. Niñgi Qotei aqa segi tamo unğasari Kolosi qureq di unub qaji. Niñgi Kristus qa nuñgo areqalo singilateqñub. Gago Abu Qotei a niñgi qa are boleiyimqa niñgi lawo na soqniy.

Kolosi Kristen nanği Yesus qa nanğo areqalo sinğilateb

³ Aqo Timoti wo gaigai niñgi qa pailyoqñsimqa gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei binjiyeqñum. ⁴ Aqo aiyel niñgi qa anjam bei endegsi quem. Niñgi Kristus Yesus qa nuñgo areqalo sinğilateqñub Qotei aqa segi tamo unğasari kalil nanği qalaqalainjreğñub. ⁵⁻⁶ Nami Yesus aqa anjam bole nuñgoq bonaqa niñgi queb. Qusibqa bini ingi bole bole Qotei na lañ goge dia gereiyetñgej qaji di niñgi oqajqa tariñeqñub. Yesus aqa anjam bole di sawa sawa kalilq gileqnaqa tamo unğasari gargəkoba nanği quoqñsib nango areqaloq di sinğilateqñsib kumbra bole bole yeğñub. Niñgi dego kumbra bole bole yeğñub. Qotei a iga qa are boleiyej anjam bole di niñgi qusib poiñğonaqa bati deqa niñgi kumbra bole yqajqa utru ateb. ⁷ Anjam di Epafras a niñgi mernğonaq qusib poiñgej. Epafras a iga ti Kristus aqa wau tamo bole unum. Iga Epafras tulaj qalaqalaiyeğñum. A singila na niñgi aqaryainğoqñsiqa Kristus aqa wau ojeğnu. ⁸ A niñgi qa endegsi iga saigej, “Qotei aqa Mondor na Kolosi Kristen nanği sinğilatñjreğnaqa nanği qalaqalaiyo kumbra dauryeğñub.”

Pol a gaigai Kolosi Kristen nanği qa Qotei pailyeğnu

⁹ Iga nami quem, niñgi kumbra bole di yeğñub. Bati deqa iga niñgi qa pailya utru atem. Bini iga gaigai niñgi qa pailyoqñsim unum. Iga endegsi pailyeğñum, “O Abu, ni na Kolosi Kristen nanği aqaryainjrimqa nanği ino areqalo geregere poiñjrqas. Amqa ino Mondor na nanği powo koba enjroqñimqa nanği ino anjam kalil bole qalioeqñqab. ¹⁰ Osib nanği kumbra kalil Tamo Koba a tulaj areareteğnu qaji di yoqñsib walweloqñqab. O Qotei, ni na nanği aqaryainjroqñimqa nanği wau bole bole yoqñsib ni qa geregere qalioeqñib nanğo qalie di tulaj kobaoqñqas. ¹¹ Ni ino segi singila kobaquja na nanği sinğilatñjroqñim nanği gulbe kalil qoboioqñqab. Osib lawo na sosib tulaj areboleboleinjroqñqas.” ¹² O ijo was, iga degsim niñgi qa Abu pailyeğñum. Deqa niñgi a binjiyoqñsib soqniy. A na niñgi keretñgej deqa ingi bole bole a nami lañ goge dia gereiyetñgej qaji di niñgi mondoñ oqsib oqab. Ağı niñgi ti Qotei aqa segi tamo unğasari kalil suwarjoq di unub qaji nanği ti ingi di oqab. ¹³ Nami iga ambruq di soqñem. Ambru aqa singila dena iga taqatgesoqñej. Onaqa bunuqna Qotei na iga ambruq dena elenosiqa aqa segi Niri qujai tulaj qalaqalaiyeğnu qaji aqa sorgomq di iga atej unum. Deqa bini Yesus a gago Mandor Koba sosisq iga taqatgeğnu. ¹⁴ A na iga awağosiqa gago une kobotetgej.

Pol a Yesus aqa kumbra ti wau ti deqa anjam saej

¹⁵ Yesus a segi Qotei. Gago nıamdamu na iga Qotei unqa keresai. Inği ingi kalil Qotei na gereinjrej qaji di Yesus a segi utru. ¹⁶ Yesus aqa wau na Qotei na ingi ingi kalil lañ ti mandam ti di unub qaji di gereinjrej. Inği ingi kalil gago nıamdamu na uneqñum qaji ti gago nıamdamu na unqa keresai qaji ti di Yesus aqa wau na Qotei na gereinjrej. Lañ goge qaji singila ti lañ anğro nanği ti mandor kokba ti mondor nanği ti kalil di Yesus aqa wau na Qotei na gereinjrej unub. Inği ingi kalil di Yesus a segi utru. Di aqa segi ingi ingi. ¹⁷ Tulaj nami ingi ingi kalil di brantosaisonaqa Yesus a soqñej. A na ingi ingi kalil di geregere taqateğnu deqa ingi ingi kalil degsi bole unub. ¹⁸ Yesus a Kristen tamo unğasari nanğo gate. Nanği aqa jejamu bul. A nanğo nıabile qa utru. A tamo kalil nanği qa namoosiğ subq na tigelej deqa a segi qujai ingi ingi kalil nanğo gate. ¹⁹ Qotei aqa are koba endegsi unu. Aqa segi nıabile ti kumbra ti kalil aqa Niri Yesus aqaq di soqñim Qotei a segi Yesus aqaq di keretosim maqesqas. ²⁰ Osim a Yesus aqa wau na ingi ingi kalil mandam ti lañ ti di unub qaji nanği tingitñjrimqa nanği a ombla geregere lawo na sqab. Aqa are koba degsi unu deqa a na Yesus qarınyonaaqa a nıamburbağ di moınaqa aqa leñ aiyej qaji dena a jeu kobotosiqa iga olo elenej.

²¹ Nami niñgi Yesus qa isağ di soqñeb. Niñgi nuñgo segi areqalo na laqñsibqa Qotei ti jeu atoqñsib kumbra uge uge yoqñeb. ²² Ariya bunuqna Yesus a nıamburbağ di moiyej aqa kumbra dena Qotei na jeu kobotosiqa niñgi olo elenej. A degyej. Di kiyaqa? A na niñgi metñgim niñgi aqa areq bosib aqa segi kumbra boleq di sosib aqa nıamgalaq di tamo bole une saiqojı sqajqa deqa. ²³ Deqa ijo was kalil, une bei na niñgi titñgwa laqñimqa Yesus aqa anjam bole niñgi queb qaji di nuñgo areqaloq di olo sinğilateqñiy. Di urataib. Niñgi ingi bole bole Qotei a nami niñgi engwa marej qaji di oqajqa tariñjoqñiy. Osib singila na tigelesoqñiy.

E Pol. E Qotei aqa wau tamo. E na Yesus aqa anjam bole di tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nanngi minjre minjre laqnum.

Pol a Kolosi Kristen nanngi aqaryainjrqa marsiq jaqatinj koba eqnu

²⁴ Kristus aqa tamo ungasari nanngi aqa segi jejamu bul. A na nanngi aqaryainjrqa marsiq jaqatinj koba ej. Aqa jaqatinj di koboosaiunu deqa e dego nanngi qa ti ninggi qa ti osimqa ijo segi jejamuq di jaqatinj koba eqnum. Ijo kumbra dena e na Kristus aqa jaqatinj kereteqnum. E ijo jaqatinj deqa tulan areboleboleibeqnu. ²⁵ Qotei a segi na e giltbej deqa e Kristus aqa tamo ungasari nanngi qa waeqnum. Ijo wau agiende. E Qotei aqa anjam kalil mare mare laqnum. Di ninggi aqaryaingwajqa deqa. ²⁶ Tulan nami Qotei aqa anjam di uliesoqnej. Deqa tamo ungasari kalil nanngi aqa anjam di qalieosaisoqneb. Uliesosiq bosiq ariya bini Qotei na aqa anjam di olo boleq ateqnaqa aqa segi tamo ungasari nanngi quoqnsib poinjreqnu. ²⁷ Qotei aqa segi areqalo na uli anjam di boleq atoqnsiqa iga osorgeqnu. Deqa iga endegi poigeqnu, bole, Qotei na sawa bei bei qaji nanngi aqaryainjreqnu. Uli anjam di tulan boleqaja. Aqa damu agiende. Kristus a nunngo ambleq di unu. Mondon a na ninggi elenjosim lanj qureq joqsi oqimqa dia ninggi ingi tulan bole bole oqab. Ninggi ingi di oqajqa tarinqnsib unub. ²⁸ Iga na tamo ungasari kalil nanngi Kristus aqa anjam minjreqnum. Iga powo bole ti sosim anjam di singila na minjreqnum. Iga degveqnum. Di kiyayaq? Nanngi gago anjam di qusib Kristus aqa kumbra torei dauryekritisosib soqneb iga na nanngi joqsim Qotei aqa areq di atqajqa deqa. ²⁹ E deqa wau koba yeqnum. Kristus aqa singila kobaquja Qotei na ebej qaji dena e wau koba yoqnsim laqnum.

2

Ninggi gisanj anjam dauryaib

¹ O ijo was, ninggi endegsib qalieoiy. E ninggi qa ti Kristen tamo ungasari Laodisia qureq di unub qaji nanngi qa ti tamo ungasari kalil ijo ulatamu unosaieqnuq qaji nanngi qa ti wau koba yeqnum. ² E ninggi kalil are singilatetnjitqa ninggi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnsib are qujaitosib sqajqa deqa osim wau koba yeqnum. Ijo are koba endegi unu. Ninggi powo bole osib Kristus qa nunngo areqalo torei singilaboletosib dena ninggi Qotei aqa uli anjam geregere qalieqab. Kristus a segi uli anjam di aqa utru. ³ Qalie ti powo ti kalil aqaq di uliejunu.

⁴ E ninggi anjam degsi merngonum. Di kiyayaq? Tamo bei na bosim ninggi gisanjosim walawala anjam bei mernjimqa ninggi qusib dauryaib deqa. ⁵ E bini ninggi koba na sosai. E isaq endi unum. Ariya ninggi ijo are miligiq di unub deqa e ninggi ti sobulejunum. E qalieonum, ninggi wau bole yoqnsib nunngo areqalo Kristus qa geregere singilatoqnsib unub. Deqa e ninggi qa tulan areboleboleibeqnu.

Iga Kristus taqyosim nambile bole oqom

⁶ Ninggi nami Tamo Koba Kristus Yesus osib nunngo areq di ateb deqa ninggi aqa kumbra na walweloqniy. ⁷ Mandam na nam jirim ojesonaqa nam a singila na tigelejunu dego kere ninggi Yesus osib nunngo are miligiq di singilatosib aqa kumbra dauryoqniy. Yesus aqa anjam bole iga na merngoqnem qaji di ninggi bati gaigai nunngo areqaloq di singilatosib soqniy. Osib ninggi gaigai Qotei binjiyoqniy.

⁸ O was ninggi geregere nam atoqniy. Tamo qudei na bosib ninggi nanngo anjam dauryaqajqa walawalaingwab. Nanngi nanngo segi powo na ti gisanj anjam na ti ninggi walawalaingwab. Deqa ninggi nanngo anjam di dauryaib. Tamo nanngi di nanngo moma nanngo anjam dauryeqnub. Osib mondor uge uge lanj ti mandam ti taqatejunub qaji nanngo anjam dego dauryeqnub. Nanngi Kristus aqa anjam dauryosaieqnuq.

⁹ Ninggi qalie, Kristus a tamo bulyosiq gago ambleq di soqnej. Qotei aqa segi nambile ti kumbra ti kalil Kristus aqaq di keretosiq maqejunu. ¹⁰ Ingi ingi kalil singila ti unub qaji nanngo gate koba agi Kristus. Ninggi Kristus aqa segi tamo ungasari unub deqa Qotei na ninggi nambile engej. Nambile di nunngoq di tulan keretosiq maqejunu. ¹¹ Ninggi Kristus taqyejunub deqa ninggi mulun bole aijejunub. Di jejamu qaji mulun sai. Ninggi Kristus aqa kumbra na nunngo areqalo namij kalil urateb. Kumbra di mulun bole aqa utru. ¹² Ninggi yanso eb bati deqa ninggi Kristus beteryosib a ti moiyoqneq. Onaqa Qotei na ninggi Kristus ombila subq atobulej. Qotei na Kristus olo subq na tigeltelj bati deqa a na ninggi Kristus ombila subq na tigeltngobulej. Di kiyayaq? Ninggi Kristus qa nunngo areqalo singilateb deqa. ¹³ Nami ninggi une yoqnsib laqnsib nunngo areqalo namij dauryoqneb. Dena ninggi morenesobuleb. Onaqa Qotei na ninggi olo Kristus koba na nambile engsiqa nunngo une kalil kobotetnjej. ¹⁴ Nami dal anjam a gago une kalil boleq atsiq iga jeutgej deqa iga dal anjam aqa sorgomq di soqnem. Sonamqa Qotei na olo dal anjam mutu kalil di taqal waiyosiq dal anjam aqa singila kobotosiqa Kristus aqa namburbasq di qamej. ¹⁵ Kumbra dena Qotei na mondor uge uge nanngi ti nanngo gate kokba ti kalil nanngo singila kobotetnjrej. Osiqa qoto singilaosiqa nanngi

kalil tulan bunjnrej. Kristus a n̄amburbasq di moiyej wau dena Qotei a qoto singilaonaq tamo un̄gasari kalil nan̄gi unekriteb.

Nin̄gi Kristus koba na moren̄obuleb deqa nin̄gi dal anjam aqa sorgomq di sosai

¹⁶ Deqa tamo bei na nun̄go jejamuq di anjam qametn̄gosim endegsi mern̄gaiq, “Nin̄gi in̄gi uyo ti ya uyo ti yori bati ti bai qala bunuj ti getentocniy.” ¹⁷ O ijo was, kumbra deqaji sen̄ qunuj bul damu saiqoji. Kumbra dena in̄gi bole bole mondon̄ brantqas qaji di iga lan̄a suwi osorgeqnu. Ariya Kristus a segi in̄gi bole bole deqa utru. ¹⁸ Tamo qudei na nin̄gi endegsib mern̄gwab, “Nin̄gi nun̄go segi n̄am aguq atoqnsib olo lan̄ angro nan̄gi qa louoqniy. Iga n̄eibolqei na kumbra di unem deqa nin̄gi degiy.” O ijo was, nin̄gi tamo di nan̄go anjam quetn̄jraib. Tamo deqaji nan̄gi nan̄go segi areqalo namij dauryeqnub. Osib mareqnu, “Iga powo bole ti unum.” ¹⁹ Tamo deqaji nan̄gi Kristus beteryosaieqnu. Kristus a gago gate. Iga aqa jejamu qujai. Iga aqa sin̄ga ti ban̄ ti bul. A na iga singilatqeqnu deqa iga kalil jejamu qujaiq di turtobuloqnsim Qotei aqa wau na boleqnsim singilaeqnu.

²⁰ Nin̄gi Kristus koba na moren̄obuleb deqa nin̄gi mondor uge uge lan̄ ti mandam ti taqatejunub qaji nan̄go sorgomq di sosai. Deqa kiyaaq nin̄gi olo mandam tamo nan̄go kumbra dauryeqnub? Kiyaaq nin̄gi nan̄go dal anjam dego dauryeqnub? ²¹ Nan̄go dal anjam agiende, “Ni in̄gi di ojaim. Ni in̄gi di uyaim. In̄gi di ino jejamuq di betermiaiq.” O ijo was, nin̄gi kiyaaq dal anjam di dauryeqnub? ²² Dal anjam di jejamu qa in̄gi in̄gi qa anjam. Iga jejamu qa in̄gi in̄gi qa are qaloqnom di iga padalqom. In̄gi in̄gi di urur koboqab. Dal anjam deqaji mandam tamo nan̄gi na babteqnu. ²³ Bole, iga endegsi unobuleqnu. Dal anjam dena tamo qudei nan̄go are tigeltetn̄jreqnaqa nan̄gi louoqnsib nan̄go segi n̄am aguq atoqnsib nan̄go jejamu qaloqnsib singilateqnu. Deqa nan̄gi are qaleqnu, dal anjam dena powo bole babteqnu. Di sai. Nin̄gi quiy. Dal anjam dena iga aqaryaigwa keresai. Iga dal anjam di dauryeqnu dena iga gago segi areqalo namij uratqa keresai bole sai.

3

Kristus a gago n̄abile qa utru

¹⁻² O ijo was, Qotei a nin̄gi Kristus omba subq na tigeltn̄obulej deqa nin̄gi lan̄ goge qaji in̄gi in̄gi oqajqa wauoqniy. Kristus a lan̄ goge oqsiq Qotei aqa ban̄ woq di awejunu deqa nin̄gi gaigai lan̄ goge qaji in̄gi in̄gi oqajqa are qaloqniy. Nin̄gi mandam qaji in̄gi in̄gi qa are koba qaloqnaib. ³ Nin̄gi moren̄obulosib olo n̄abile eb. Nun̄go n̄abile di agi Kristus aqaq di uliesonaqa nin̄gi Qotei beteryejunub. ⁴ Kristus a nun̄go n̄abile qa utru. Mondon̄ a boleq dimqa nin̄gi dego a koba na Qotei aqa rian̄ ti wala ti boleq dqab.

Nin̄gi kumbra uge kalil uratekritiy

⁵ Deqa nin̄gi mandam qaji kumbra kalil nun̄go are miligiq di unu qaji di moiyyoty. Mandam qaji kumbra agi ubtosiy mern̄gwai. Sambala kumbra ti, kumbra jiga ti, kumbra uge uge yqajqa are prugn̄goqa, mandam qa in̄gi in̄gi qa mauln̄goqa di kalil moiyyoty. Mamaul kumbra di gisan̄ qotei qa louo bul. ⁶ Tamo nan̄gi kumbra deqaji yeqnub qaji nan̄gi mondon̄ Qotei na awai uge en̄jsim nan̄gi qa min̄jn̄ oqetqas. Tamo nan̄gi di Qotei aqa anjam gotran̄yo qaji tamo. ⁷ O ijo was, nami nin̄gi dego tamo deqaji nan̄gi koba na laqnsibqa kumbra di yoqneb.

⁸ Ariya bini nin̄gi kumbra kalil di uratekritiy. N̄irin̄ ti min̄jn̄ ti are uge ti yomu anjam ti anjam jiga ti di kalil uratekritiy. ⁹ Nin̄gi nun̄go areqalo namij aqa kumbra uge kalil qoreiyeb deqa nin̄gi olo nun̄go Kristen was nan̄gi gisan̄ anjam min̄jroqnaib. ¹⁰ Nin̄gi so bunujq di unub. Qotei a segi na nun̄go so bunuj di gereiyetn̄gej. Osiqa a na gaigai nin̄gi powo bole en̄geqnu. A na nin̄gi a bul sqa marsiqa nun̄go so bunuj di gereiyetn̄gej. ¹¹ Iga so bunujq di unum deqa iga kalil kerekere unum. Deqa iga endegsi marqasai, “E Griq qaji” o “E Juda qaji” o “E mulun̄ aiyo qaji” o “E mulun̄ aiyosai qaji” o “E yaun̄ tamo” o “E yamban̄ tamo” o “E kan̄gal tamo” o “E kan̄gal tamo sai.” Iga degsi marqasai. Di kiyaaq? Kristus a gago kalil qa Tamo Koba. A segi qujai na iga keretgejunu.

Nin̄gi nun̄go Kristen was nan̄gi qa duloqniy

¹² Qotei a nin̄gi aqa segi qa marsiq gilt̄n̄gej deqa a na nin̄gi tulan̄ qalaqalain̄geqnu. Deqa nin̄gi kumbra endegyoqniy. Nin̄gi nun̄go Kristen was nan̄gi qa duloqnsib kumbra bole bole en̄jroqniy. Osib nin̄gi nun̄go segi n̄am aguq atoqnsib tamo nan̄gi lawo na gereinjroqniy. Tamo qudei na nin̄gi une bei en̄gibqa nin̄gi kamba olo nan̄gi qa urur min̄jn̄ oqaiq. ¹³ Kristen tamo bei na nin̄gi gulbe en̄gimqa un̄gum gulbe di qoboyosib aqa une kobotetiy. Nin̄gi degiy. Di kiyaaq? Tamo Koba a na nun̄go une kobotetn̄gej deqa. ¹⁴ Nin̄gi qalaqalaiyo kumbra yoqniy. Qalaqalaiyo kumbra na kumbra kalil tulan̄ bun̄jn̄reqnu. Deqa nin̄gi kalil koba na areqalo qujaitosib nun̄go Kristen was nan̄gi qalaqalain̄jroqniy. ¹⁵ Kristus a na iga lawo kumbra egeqnu deqa kumbra dena nun̄go are miligi taqatesoqneme. Qotei na nin̄gi

metnjeji deqa ningi jejamu qujai bul sosib Qotei binjyoqniy. ¹⁶ Osib ningi Kristus aqa anjam nungo are miligiq di singilatib soqnem. Soqnim ningi na nungo Kristen was nanqi areqalo bole ti powo ti osornjroqniy. Ningi nungo are miligiq di Qotei binjyoqnsib a qa louoqniy. Lou qudei nengrenq di unu qaji dena ti lou qudei Qotei aqa Mondor na nungo are miligiq di tigelteqnu qaji dena ti ningi Qotei qa louoqniy. ¹⁷ Nungo anjam maro na ti nungo wau na ti nungo kumbra kalil na ti ningi Tamo Koba Yesus aqa ñam soqtoqniy. Osib ningi aqa ñam na Abu Qotei binjyoqniy.

Pol a tamo ti unja ti angro ti nanqi anjam minjrej

¹⁸ O ungasari, ningi nungo tamo nanjo sorgomq di soqniy. Ningi degyqab di Tamo Koba a ningi qa tulan areboleboleiyqas. ¹⁹ O tamo, ningi nungo ñawj nanqi tulan qalaqalainjroqniy. Ningi nanjo are ugetetnjraib.

²⁰ O angro, ningi gaigai nungo ai abu nanjo anjam dauryoqniy. Ningi degyqab di Tamo Koba a ningi qa tulan areboleboleiyqas. ²¹ O abu, ningi na nungo angro nanjo are ugetetnjraib. Ningi nanjo are ugetetnjraqab di nanqi are gulbeinjraqas. Osim nanqi wau bole yqajqa asginjraqas.

Pol a kanjal tamo nanjo wau qa gate nanqi ti anjam minjrej

²² O kanjal tamo, ningi gaigai nungo wau qa gate nanjo anjam dauryoqniy. Ningi gisan na nanjo ñamdamuq di lanja wau bole yobulaib. Ningi Tamo Koba a qa ulaosib gaigai are bole na nungo wau qa gate nanqi qa wau bole yoqniy. ²³ Wau kalil ningi nanqi qa yeqnub qaji di ningi singila na yoqniy. Ningi mandam tamo nanqi qa wauosaieqnu. Ningi Tamo Koba a qa wau eqnub. ²⁴ Ningi qalie, mondonj Tamo Koba a na ningi awai boledamu enjwas. Awai di a nami aqa segi tamo ungasari nanqi enjraqa marej. Ningi are qaliy. Ningi Tamo Koba Kristus aqa kanjal tamo unub. A segi nungo Wau qa Gate. ²⁵ Tamo ungasari une ateqnub qaji nanqi Qotei na kamba awai uge enjraqas. Aqa ñamgalaq di tamo ungasari kalil nanqi kerekere unub deqa a kumbra qujai na nanqi peginjraqas.

4

¹ O wau qa gate, ningi nungo kanjal tamo nanqi kumbra bole enjroqniy. Ningi qalie, nungo Gate dego unu. Agi a lanj qureq di unu.

Ningi gaigai singila na Qotei pailyoqniy

² Ariya ijo was, ningi gaigai singila na Qotei pailyoqniy. Ningi aqarataib. Ningi pailyoqnsib areqalo bole ti sosib Qotei binjyoqniy. ³ Ningi iga qa dego Qotei pailyoqniy. Ningi endegsib pailyoqniy, “O Abu, ni na Pol aqa wau qujai nanqi ti gam waqtetnjroqnimqa nanqi medabu waqtoqnsib Kristus aqa anjam nami uliesoqnej qaji di mare mare laqngqab.” O ijo was nanqi quiy. Jeu tamo nanqi Kristus aqa anjam di dauryqa asginjreqnu deqa nanqi e ojsib tonto talq endi waibeb unum. ⁴ Deqa ningi e qa endegsib pailyoqniy, “O Abu, ni na Pol aqa medabu singilatetimqa a ino areqalo dauryoqnsim Kristus aqa anjam geregere palontoqngqas.”

⁵ O ijo was, ningi areqalo bole dauryoqnsib tamo ungasari Yesus qaliesai qaji nanjo ambleq di kumbra bole bole yoqniy. Bati soqnim ningi Kristus aqa kumbra nanqi osornjroqniy. ⁶ Ningi tamo ungasari nanjo are boletetnjraqa oqnsib anjam bole segi gaigai minjroqniy. Tamo qudei na ningi anjam bei nenemngibqa ningi kamba anjam kiyersib minjraqa oqnsib geregere are qaloqnsib minjroqniy.

Pol a Tikikus Onesimus wo qarinyjmaq nanqi Kolosi Kristen nanjoq gileb

⁷ E na Tikikus qarinyonum nungoq bqo. A ijo wau kalil qa ningi saingwas. Tikikus a gago wau qujai. A gago Kristen was bole. A Tamo Koba aqa wau tamo bolequja. ⁸ E na a qarinyonum nungoq bqo. Iga kiyersim unum di a na ningi saingim qusib dena nungo are singilatqab. ⁹ E na Onesimus dego qarinyonum a Tikikus ombla nungoq bonub. A dego gago Kristen was bole. A nungo lenj qujai. Nanqi aiyele nungoq bosib gago kumbra kalil qa ningi saingwab.

Pol na Kolosi Kristen nanqi kaiyeinjrej

¹⁰ Aqo Aristarkus wo ombla tonto talq endi waigeb unum. Aristarkus a na ningi kaiyeingwo. Mak a Barnabas aqa gagai. A dego ningi kaiyeingwo. Mak a nungoq bo degamqa ningi a osib geregereiyiy. Agi e nami a qa anjam nengrenjyosim nungoq qarinyem. ¹¹ Jastus a dego ningi kaiyeingwo. Aqa ñam bei Yesus. A Tamo Koba Yesus aqa wa. Nanqi qalub Juda tamo. Juda tamo qudei nanqi e ombla Qotei aqa wau ojsaieqnu. Nanqi segi qalub e ombla Qotei aqa wau ojeqnum. Qotei na aqa segi tamo ungasari nanqi taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas anjam di nanqi segi qalub e aqaryaiboqnsib mare mare laqnu. Juda tamo bei na degyosaieqnu.

¹² Epafras a dego niŋgi kaiyeiŋwo. A nuŋgo leŋ qujai. A Kristus Yesus aqa wau tamo. A gaigai siŋgila na niŋgi qa endegsi pailyeqnu, “O Qotei, ni na Kolosi Kristen naŋgi aqaryainjrimqa naŋgi siŋgila na tigeloqnsib ino kumbra bole kalil keretoqnsib ino areqalo geregere qalieqab.” Epafras a niŋgi qa degsi pailyeqnu. ¹³ O ijo was, e niŋgi endegsi mernɔwai. Epafras a gaigai niŋgi qa are qaloqnsiq deqa a wau koba yeqnu. A niŋgi qa ti Laodisia Kristen naŋgi qa ti Hierapolis Kristen naŋgi qa ti are qaloqnsiq deqa wau koba yeqnu. ¹⁴ Ariya Luk a dego niŋgi kaiyeiŋwo. A yu qanɔra tamo. Iga a tulaŋ qalaqalaiyeqnum. Demas a dego niŋgi kaiyeiŋwo.

¹⁵ O was niŋgi ijo kaiye anjam endi osib Laodisia Kristen naŋgi dego minjriy. Osib Kristen tamo unɔasari Nimfa aqa talɔ di koroqnsib loueqnub qaji naŋgi a ti ijo kaiye anjam endi osib naŋgi minjriy. ¹⁶ Niŋgi ijo anjam kalil e nenɔrenɔyonum qaji endi sisiyosib koboamqa qarinyib Laodisia Kristen naŋgoq gilimqa naŋgi dego sisiyqab. E anjam bei dego nami nenɔrenɔyosim Laodisia Kristen naŋgoq qarinyem. Ijo anjam di naŋgi na kamba olo nuŋgoq qarinyib niŋgi sisiyoiy. ¹⁷ Ariya niŋgi na Arkipus endegsib minjriy, “Qotei a ni wau emej deqa wau di ni na geregere taqatosim wauoqne.”

¹⁸ E Pol. Ijo anjam bosiq endi koboqo. Deqa e ijo segi baŋ na kaiye anjam endi nenɔrenɔyosim nuŋgoq qarinyonum. E tonto talɔ endi unum deqa niŋgi e uratbaib. Niŋgi e qa are qaloqnsib soqniy. O ijo was, Qotei a niŋgi qa are boleiyeme. Bole.

1 TESALONAIKA

¹ Iga Pol na Sailas na Timoti na iga qalub anjam endi nengrenyosim ningi Tesalonaika qureq di loueqnub qaji nungoq qarinyonum. Ningi Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei wo nanği aiyel beternjrejrunub.

Qotei a ningi qa are boleiyimqa ningi lawo na soqniy.

Tesalonaika Kristen nanği Yesus qa nanço areqalo singilateb

² Iga gaigai ningi kalil qa pailyoqnsim Qotei binjyeqnum. ³ Ningi Yesus qa nunço areqalo singilateqnuub deqa ningi kumbra bole bole yeqnuub. Osib ningi qalaqalaiyo kumbra dauryoqnsib wau bole ojeqnuub. Mondor gago Tamo Koba Yesus Kristus a olo bqas. Ningi a qa tariñoqnsib singila na tigelejunub. Iga nunço kumbra deqa are qaloqnsim gago Abu Qotei binjyeqnum. ⁴ O ijo was kalil, Qotei a ningi aqa segi qa marsiq giltņgej deqa a na ningi tulan qalaqalaingeqnu. Di iga qalieonum.

⁵ Iga nami Yesus aqa anjam bole nunçoq osi bem. Iga laņa anjam maro na osi bosai. Iga singila ti Mondor Bole ti areqalo bole ti dena osi bem. Ningi qalie, iga nunço ambleq di sosim kumbra boledamu yoqnsim ningi aqaryaingoqnem.

⁶ Ningi Qotei aqa anjam ojesoqneub deqa gulbe gargekoba nunçoq di brantoqnej. Bati deqa ningi gago kumbra ti Tamo Koba aqa kumbra ti dauryoqneub. Ningi uratosai-oqneub. Mondor Bole na nunço areqalo tigeltetņgoqnej deqa ningi tulan areboleboleinņgoqnej. ⁷⁻⁸ Ningi Tamo Koba aqa anjam palonteqnab anjam di giloqnsiq Masedonia sawa ti Akaia sawa ti dia brantoqnej. Deqa sawa dia tamo unğasari kalil Yesus qa nanço areqalo singilateqnuub qaji nanği nunço kumbra qa quoqnsib dauryeqnuub. Sawa dia segi sai. Sawa sawa kalilq di dego ningi Qotei qa nunço areqalo singilateb deqa saqnsib laqnaub tamo unğasari nanği quekriteqnuub. Deqa unğum, iga aitentosim nunço kumbra deqa olo mare mare laqasai. ⁹ Iga nami nunço ambleq di sonamqa bati deqa ningi gago anjam dauryoqneub. Nunço kumbra deqa sawa sawa kalilq di tamo unğasari nanği saqnsib laqnuub. Ningi are bulyosib gisan qotei nanği tore i uratņrsib Qotei bole agi ģambile gaigai unu qaji a areiyosib waueteqnuub. ¹⁰ Osib ningi Qotei aqa Niri a laņ qureq na bqajqa deqa tariñoqnsib unub. Nunço kumbra deqa dego sawa sawa kalilq di nanği saqnsib laqnuub. Qotei aqa Niri di agi Yesus. A moinaqa Qotei na olo subq na tigeltej. A na iga padalo sawaq na elenje deqa mondor Qotei aqa minjij oqwa bati boqnmqa iga aqa minjij di turqasai. Iga so bole gaigai sqom.

2

Pol a Tesalonaika Kristen nanço ambleq di wau bole yoqnej

¹ O ijo was ningi segi qalie, iga nami nunçoq bosim nunço ambleq di wauoqnem gago wau di laņa ulonjosai. ² Ningi qalie, iga nunçoq bosaisosimqa iga Filipai qureq di Qotei aqa wau ojeqnam jeu tamo nanği na iga jaqatin egoqnsib ugeugeigoqneub. Bunuqna iga nunço qureq bonamqa dia dego jeu tamo nanği na iga ugeugeigoqneub. Gago Qotei na gago are singilategej deqa iga jeu tamo nanği qa ulaosai. Iga singila na tigeloqnsim Qotei aqa anjam bole ningi mernņgoqnem. ³ Bati deqa iga ningi endegsi mernņgoqnem, "Ningi Yesus qa nunço areqalo singilatiy." Iga anjam uge bei ningi mernņgosai-oqnem. Iga nunço ambleq di sosim kumbra jiga ti gisan kumbra ti yosai-oqnem. ⁴ Qotei a segi gago kumbra tenemtoqnsiq une bei unosai-oqnej deqa a na iga wau egsiq mergej, "Ningi ijo anjam bole mare mare laqniy." O ijo was, mandam tamo nanği gago wau qa arearetnjroqnaqja iga deqa are qalosai-oqnem. Iga endegsi are qaloqnem, "Qotei a segi gago are miligi peleiyoqnsim gago wau qa arearetoqnaq." ⁵ Ningi qalie, iga walawala anjam bei ningi mernņgosai-oqnem. Osim nunço inği inği qa maulgonaq laņa gisan na anjam palontosaioqnem. Qotei a segi gago kumbra qa qalie. ⁶ Iga wauoqnem di ningi na kiyo tamo gudei na kiyo gago ģam soqtetğwajqa deqa wauoqnem e? Sai. Iga deqa wauosai-oqnem. ⁷ Bole, iga Kristus aqa wau tamo bole unum deqa iga ningi endegsi mernņwa kere, "Ningi silali inği inği qa aqaryaigoqniy." Ariya iga degyosai. Iga nunço ambleq di anğro kiñilala bul lawo na soqnem. Ai nanği na nanço anğro mom nanği munğum anainjreğnuub dego kere iga nunço ai bul sosim ningi gereinņgoqnem. ⁸ Osim iga ningi tulan qalaqalainņgoqnem. Deqa iga nunço silali inği inği yainğwajqa are qalosai-oqnem. Iga Qotei aqa anjam bole ningi mernņwajqa deqa are qaloqnem. Di segi sai. Iga gago segi ģambile dego uratosim ningi aqaryainğwajqa are qaloqnem. Di kiyaqa? Ningi gago Kristen was bole unub deqa.

⁹ O was ningi qalie, iga ningi koba na sosimqa Qotei aqa anjam bole mernņgoqnem bati deqa iga waukoba-oqnem. Iga ningi gulbe eņgwa uratosim deqa gago segi bar na qanam ti

qolo ti tulan singila na wauoqnem. Osim dena gago segi ingi ingi awaiyoqnsim uyoqnem. Ningi iga silali qa aqaryaiwajqa deqa mernjgosaiqnem.

¹⁰ Ningi Yesus qa nungo areqalo singilateqnu b qaji iga na kumbra bole bole osornjgoqnem. Iga kumbra uge bei osornjgosaiqnem. Iga Qotei aqa njanjalaq di kumbra bole tintinj nunjo ambleq di yoqnem. Di ningi qalie. Qotei a dego qalie. ¹¹ Abu nanji na nanjo anjro nanji tingitnjroqnsib dalnjreqnub dego kere iga ningi tingitnjroqnsim dalnjgoqnem. ¹² Iga ningi degnjgoqnem. Di kiyaqqa? Ningi kumbra Qotei a tulan areareteqnu qaji di yoqnsib walweloqnaqqa deqa. Qotei agi a na ningi endegsi metnjej, "Ningi ijoq babqa e nunjo Mandor Koba sosiy ningi taqatnjgitqa ningi lanj qureq di so bole gaigai sqab."

Tesalonaika Kristen nanji gulbe qoboioqneb

¹³ Iga Qotei aqa anjam ningi mernjeqnam ningi quoqnsib endegsib are qalosaiqneb, "Anjam di mandam tamo nanjo anjam." Sai. Ningi are qaloqneb, "Bole, anjam di Qotei aqa anjam tintinj." Deqa bini Qotei aqa anjam di nunjo are miligiq di singila na wauoqnu. Di kiyaqqa? Ningi Yesus qa nunjo areqalo singilateq deqa. Utru deqa iga gaigai Qotei binjyeqnum. ¹⁴ O ijo was, tamo unjasari Judia sawaq di Kristus Yesus aqa Abu Qotei wo qa loueqnub qaji nanjo kumbra agi ningi dauryeqnub. Tamo unjasari nanji di Juda nanji na gulbe koba enjroqneb dego kere nunjo segi lenj qujai nanji na ningi gulbe koba engeqnu. ¹⁵ Juda nanji na Tamo Koba Yesus qalsib moiyoqneb. Nanji nami Qotei aqa medabu o qaji tamo nanji dego nunoqnsib moiyoqneb. Osib iga dego wigonab iga nunjo qure uratosim jaraiyem. Juda nanji di kumbra Qotei a tulan areareteqnu qaji di gotranjyoqnsib tamo unjasari kalil nanji jeutnjreqnub. ¹⁶ Osib iga na sawa bei bei qaji nanji Qotei aqa anjam minjra yeqnam gam getentetgeqnu. Qotei na sawa bei bei qaji nanji elenaim deqa Juda nanji na gam getentetgeqnu. Deqa nanji bati gaigai nanjo segi une tumbol ateqnub. Nanji kumbra degyeqnub deqa Qotei aqa minjinj bosiq nanjoq di unu.

Pol a Tesalonaika Kristen nanji olo unjraqqa are koba qaleqnu

¹⁷ O ijo was, Juda nanji na iga wigeb deqa iga ningi uratnjgosim bati truquyala sawa beiq di soqnem. Deqa iga nunjo ulatamu unosaieqnum. Ningi gago are miligiq di unub deqa iga ningi ti sobulejunum. Deqa iga nunjoq olo bosim nunjwajqa gam njanjeqnum. Iga ningi olo nunjwajqa are koba qaleqnum. ¹⁸ Od, iga nunjoq olo bqajqa are unu. E Pol e segi bati gargekoba nunjoq olo bqajqa yeqnam Satan na iga gam getentetgoqnej. ¹⁹ Mondonj gago Tamo Koba Yesus a lanj qureq na bamqa bati deqa iga ningi qa are singilatosim Yesus aqa njanjalaq di tulan areboleboleigwas. Yim Yesus na mergwas, "Ningi ijo wau tamo bole." O ijo was, bati deqa iga ningi qa tulan areboleboleigwas. ²⁰ Od, bini dego iga ningi qa tulan areboleboleigqnu. Ningi na gago are tulan boletetgeqnu.

3

Pol a Timoti qarinyonaq Tesalonaika Kristen nanjoq gilej

¹ Iga ningi qa are kobaigoqnej. Deqa iga are qalem, "Unjum, iga olo tarinqa keresai. Aqo Sailas wo Atens qureq endi sqom." ² Iga degsi are qalsimqa Timoti qarinyonam nunjoq gilej. Timoti a gago Kristen was bole. A Qotei aqa wau tamo. A Kristus aqa anjam bole maro qaji tamo. A ningi aqaryainjosim nunjo areqalo Yesus qa singilateqnu b qaji di olo singilateqngwajqa deqa osim qarinyonam nunjoq gilej. ³ Gulbe ti jaqatinj ti ningi eqnub qaji dena nunjo areqalo ugetetnjaim deqa marsim Timoti qarinyonam nunjoq gilej. Ningi qalie, Qotei a nami ningi ti iga ti gulbe oqajqa marsiq giltjej. ⁴ Agi iga ningi koba na sosimqa endegsi mernjgoqnem, "Gulbe gargekoba gagoq boqnaqas." Mernjeqnam gulbe agi gagoq di brantoqnej. Di ningi qalie. ⁵ Utru deqa e tarinqa keresai. Ningi nunjo areqalo Yesus qa bole singilateqnu b kiy o sai kiy o di e qalieqajqa deqa Timoti qarinyonam nunjoq gilej. E endegsi are qalem, walawalaiyo tamo Satan na ningi uneq wainjonaqa ningi gago wau lanj ulontosib nunjo areqalo Yesus qa singilato qaji di urateb kiy o? Degsi are qalsim are kobaigoqnej.

Timoti a olo bosiqqa Pol minjej, "Tesalonaika Kristen nanjo so bolequja"

⁶ Ariya Timoti a nunjoq gilsiqqa olo uratnjgsiqqa aqo Sailas wo gagoq di brantosiqqa anjam bolequja endegsi mergej, "Tesalonaika Kristen nanji Yesus qa nanjo areqalo singilatoqnsib segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yeqnub. Osib gaigai ningi qa are boleinjreqnu. Ningi nanji unjraqqa are koba unu dego kere nanji kamba ningi nunjwajqa are koba unu." ⁷ O ijo was, ningi Yesus qa degsi nunjo areqalo singilateqnu b anjam di Timoti a bosiq aqo Sailas wo saigonaqa anjam dena gago gulbe kalil qa olo are singilateqnej. ⁸ Deqa iga qalieonum, ningi singila na Tamo Koba aqa nam ojejunub. Iga di qalieosim deqa bini iga so bole unum. ⁹ Iga ningi qa are qaloqnsim deqa iga gago Qotei aqa njanjalaq di tulan areboleboleigqnu. Gago arebolebole di tulan kobaquja. Qotei na arebolebole di iga egej deqa iga a binjyeqnum.

¹⁰ Iga qanam ti qolo ti endegsim Qotei pailyeqnum, “O Abu, ni na odgimqa iga Tesalonaika Kristen nanqoq gilsim unjrjom. Unjrsim nanqo areqalo Yesus qa singilateqnuq qaji di truquinjrjmqa iga na olo singilateqnuq.” Iga degsim Qotei pailyeqnum.

Pol a olo Tesalonaika Kristen nanqoq gilqajqa are qaleqnu

¹¹ Gago are koba endegsi unu. Gago Abu Qotei wo gago Tamo Koba Yesus wo nanqi aiyel na gam waqtetgibqa iga nunqoq olo gilqom. ¹² Gago areqalo bei dego agiende. Tamo Koba a na ninqi aqaryangimqa qalaqalaiyo kumbra nunqoq di tulan kobaeme. Amqa ninqi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnsibqa tamo ungasari kalil nanqi dego tulan qalaqalainjrjom. Agi iga na ninqi tulan qalaqalainjregeqnuq dego kere. ¹³ Kumbra dena Qotei a nunqo are miligi singilateqngimqa ninqi aqa segi kumbra bole dauryoqnsib tamo ungasari tulan bolequja brantosib gago Abu Qotei aqa nqamgalaq di une saiqoji soqniy. Soqniq mondon gago Tamo Koba Yesus na Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanqi lan qureq dena joqsim bqas. Bole.

4

Ninqi sambala kumbra kalil torei uratiy

¹ O ijo was, kumbra bole kalil Qotei a tulan areareteqnu qaji di iga na nami ninqi osornjoqnem. Kumbra di agi ninqi dauryeqnuq. Ariya bini iga nunqo are miligi singilateqngosim Tamo Koba Yesus aqa nam na endegsi mernjgwom, “Ninqi kumbra bole di olo torei singilatosib yoqniy.”

² Anjam kalil iga nami Tamo Koba Yesus aqa nam na ninqi mernjoqnem qaji di ninqi segi qalie. ³ Anjam agiende. Qotei aqa areqalo agi ubtosiy marqai. Ninqi aqa segi kumbra boleq di sosib sambala kumbra kalil torei uratiy. ⁴ Osib ninqi nunqo segi so geregere taqatiy. Ninqi degyqab di ninqi Qotei aqa segi kumbra boleq di sosib nam bole oqab. ⁵ Yimqa nunqo areqalo uge uge na ninqi titngosim sambala kumbraq di breinjwasai. Ninqi qalie, tamo ungasari Qotei qaliesai qaji nanqi sambala kumbra dauryoqnsib unub. ⁶ Ariya ninqi kumbra di uratiy. Ninqi na nunqo Kristen was nanqi kumbra uge bei osornjraib. Osib nanqi gisanjrnsib nanqo njanj ugetnjraib. Tamo Koba a na tamo ungasari kumbra uge deqaji yeqnuq qaji nanqi awai uge enjrjas. Iga nami ninqi singila na degsi mernjoqnem. ⁷ Qotei na iga kumbra jigat yqajqa metgosai. Iga aqa segi kumbra boleq di sqajqa deqa metgej. ⁸ Deqa tamo bei a gago anjam endi gotranjyas di a kumbra tulan ugedamu yqo. A tamo nanqo anjam gotranjyasai. A Qotei aqa anjam gotranjyqo. Qotei agi a na aqa Mondor Bole ninqi engeqnu.

Ninqi qalaqalaiyo kumbra torei singilatosib yoqniy

⁹ Ninqi nunqo Kristen was nanqi qalaqalainjrequeqnuq deqa e olo anjam bei totoryosiy nengrenjyasai. Qalaqalaiyo kumbra di Qotei na osornjgkritej. ¹⁰ Agi ninqi na Masedonia Kristen kalil nanqi tulan qalaqalainjrequeqnuq. Ariya ijo was, iga nunqo are singilateqngimqa ninqi qalaqalaiyo kumbra di olo torei singilatosib yoqniy. ¹¹ Osib lawo na sosib nunqo segi inji inji taqatosib nunqo segi ban na wauoqniy. Anjam di iga nami ninqi mernjoqnem. ¹² Ninqi degsib wauoqniqqa ninqi inji bei qa truqingwasai. Deqa tamo ungasari Yesus qaliesai qaji nanqi nunqo kumbra di unsib tulan areboleboleinjras.

Yesus a olo bosim tamo ungasari moreno qaji ti nambile unub qaji ti nanqi koba na sqab

¹³ Ariya ijo was, tamo ungasari nami moreneq qaji nanqi mondon kumbra kiye turqab di ninqi qalieqajqa deqa mernjgwom. Yim ninqi nanqi qa are gulbeingwasai. Tamo ungasari Qotei qaliesai qaji nanqi subq na tigelu bati qa tarijosaieqnuq. Deqa nanqo was bei a moiqas di nanqi tulan are gulbeinjras. Ariya ninqi degsib are gulbeingwasai. ¹⁴ Yesus a moisqa olo subq na tigelej anjam di ninqi iga ti gago areqaloq di singilatejunum. Deqa iga qalieonum, mondon Qotei a tamo ungasari kalil Yesus ombila sosib moreneq qaji nanqi subq na tigeltnjrjmqa nanqi Yesus beteryosib koba na lan qureq na mandamq aiqab.

¹⁵ Iga Tamo Koba aqa anjam ninqi endegsi mernjgwom. Mondon Tamo Koba a mandamq aiyeqnimqa iga nambile unum qaji iga na tamo ungasari nami moreneq qaji nanqi bunjrnsim namo oqsim Yesus itqasai. ¹⁶ Qotei a anjam singila na marimqa lan anqro matu a lelejoqnimqa Qotei a gul anjamqas. Yimqa Tamo Koba Kristus a lan qure uratosim mandamq aiyeqnimqa tamo ungasari nami Kristus qa nanqo areqalo singilatosib moreneq qaji nanqi namo subq na tigelqab. ¹⁷ Tigelabqa bati deqa iga nambile unum qaji iga ti nanqi ti turosime koba na lanbiq na oqsim Tamo Koba a itqom. Osim a ti gaigai sqom. ¹⁸ Deqa ninqi anjam di Qotei aqa tamo ungasari nanqi minjroqnsibqa dena nanqo are singilateqnuq.

5

Yesus a bqajqa bati tamo bei a qaliesai

¹⁻² O ijo was, Tamo Koba Yesus a bati gembu bqas di tamo bei a qaliesai. A bqajqa bati di bajin tamo bul brantqas. Bajin tamo nanqi qolo beqnuv dego kere Yesus bqajqa bati di lumu brantosim tamo unqasari nanqi pructnjrqas. Ninqi di qalie deqa iga olo anjam bei totoryosim nengrenyasai. ³ Yesus a bosaisoqnmq tamo unqasari gargakoba nanqi endegsib maroqnqab, "Iga so bole unum. Iga inqi bei qa ulaqasai." Degsib maroqnibqa gulbe kobaqaja naraiqa keresai. ⁴ Ariya ijo was, ninqi ambruq di sosai deqa Yesus bqajqa bati di bajin tamo bul bqas dena ninqi pructngwasai. ⁵ Ninqi kalil pulon aqa anqro. Ninqi suwan aqa anqro. Iga qolo qaji tamo sai. Iga ambru qaji tamo sai. ⁶ Deqa iga nerenjo ani tamo nanqi bul sqasai. Iga nam atoqnsim areqalo bole ti sqom. ⁷ Iga qalie, tamo nanqi nerenqnuv qaji nanqi qolo nerenqnuv. Tamo nanqi ya uge uyoqnsib nanarieqnuv qaji nanqi qolo ya uyeqnuv. ⁸ Ariya iga suwan qaji tamo unum deqa iga areqalo bole ti sosim Qotei qa gago areqalo singilatoqnsim qalaqalayo kumbra yoqnmom. Gago kumbra di iga qoto qa gara jugo bul jigsim tigelesqom. Osim Qotei na iga padalo sawaq na elenqajqa deqa tarijoqnmom. Gago kumbra di iga qoto qa gate tatal bul atsim tigelesosim nam atoqnmom. ⁹ Qotei na iga aqa minjin turqajqa giltqosai. Gago Tamo Koba Yesus Kristus na iga elenqajqa deqa giltgej. ¹⁰ Yesus a iga qa moiyej deqa iga mandamq endi sqom kiyo iga moiqom kiyo di unqum. Iga Yesus a koba na nambile gaigai sqom. ¹¹ Deqa ninqi segi segi na Qotei aqa tamo unqasari nanqi anjam bole minjroqnsib dena nanqi singilatnjroqniy. Agi bini ninqi degyeqnuv.

Ninqi kumbra bole bole yoqniy

¹² Ariya ijo was, iga na ninqi endegsi mernqwm. Ninqi nunqo Kristen gate nanqo sorgomq di soqniy. Tamo Koba a na nanqi gate atelenqej deqa nanqi ninqi aqaryainqajqa wauqnuv. Wauoqnsib Qotei aqa anjam ninqi mernqoqnsib nunqo kumbra tingitnjgeqnuv. ¹³ Nanqi wau di yeqnuv deqa ninqi nanqi qa are boleinqoqnm nanqi qalaqalainjroqniy. Osib ninqi nunqo Kristen was kalil nanqi koba na are qujaitosib soqniy.

¹⁴ O ijo was, iga nunqo are tigeltetngimq ninqi kumbra endegyiy. Ninqi na tamo unqasari wauqajqa asginreqnuv qaji nanqi tingitnjroqniy. Osib tamo unqasari are gulbeinjreqnuv qaji nanqi singilatnjroqniy. Tamo singila saiqoji unub qaji nanqi dego aqaryainjroqniy. Osib tamo kalil nanqi lawo na gereinjroqniy.

¹⁵ Tamo qudei nanqi ninqi kumbra uge engibqa ninqi na kamba olo kumbra uge enjraib. Ninqi na gaigai nunqo Kristen was nanqi ti tamo unqasari kalil nanqi ti kumbra bole osornjroqniy.

¹⁶ Osib ninqi gaigai areboleboleingim soqniy. ¹⁷ Sosib gaigai pailyoqniy. ¹⁸ Kumbra kiye nunqoq di brantoqnm, di unqum, ninqi olo Qotei binjyoqnsib minjoqniy, "Ni keretonum." Qotei aqa areqalo agiende. Ninqi Kristus Yesus beteryesosib degyoqniy.

¹⁹ Qotei aqa Mondor na ninqi wau bei yqajqa are tigeltetngimq ninqi olo getentaib. Ninqi wau di yiy. ²⁰ Qotei aqa medabu o qaji tamo nanqi na anjam mernqoqnbqa ninqi nanqi qa olo are ugeingaiq. ²¹ Anjam kalil ninqi queqnuv qaji di ninqi geregere tenemtoqnsib pegiyoy. Osib kumbra kalil dego pegiyoyqnsib kumbra bole segi dauryoyqniy. ²² Osib kumbra uge kalil uratoqniy.

²³ Qotei a are lawo qa utru. A na ninqi torei aqa segi kumbra boleq di atqas. A nunqo mondor ti nunqo qunun ti nunqo jejamu ti kalil taqatesoqnmq ninqi so bole gaigai sqab. Deqa mondor gago Tamo Koba Yesus Kristus a olo lan qureq na bamqa ninqi aqa namqalaaq di une saiqoji sqab. ²⁴ Qotei agi ninqi metnqej qaji a na ninqi aqaryainqimq inqi bole kalil di nunqoq di brantqas. Qotei a gisan tamo sai. Anjam kalil a mareqnuv qaji di a bole dauryeqnu.

²⁵ O ijo was, ninqi iga qa Qotei pailyoqniy.

²⁶ Ninqi na nunqo Kristen was kalil nanqi segi segi kundoqnjriy. Kumbra di agi Qotei aqa tamo unqasari nanqi yeqnuv.

²⁷ E Tamo Koba aqa nam na ninqi endegsi mernqwai. Ninqi na Qotei aqa tamo unqasari kalil nanqi koroinjrsib ijo anjam nengrenyonum qaji endi sisiyabqa nanqi quqwab.

²⁸ Gago Tamo Koba Yesus Kristus a ninqi qa are boleiyeme. Bole.

2 TESALONAIIKA

¹ Iga Pol na Sailas na Timoti na iga qalub anjam endi nengrenyosim ningi Tesalonaika qureq di loueqnub qaji nungoq qarinyonum. Ningi na gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanngi aiyel beternjrejunub.

² Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei wo nanngi aiyel ningi qa are boleinjrimqa ningi lawo na soqniy.

Gulbe oqa bati qa Tesalonaika Kristen nanngi singila na tigelejunub

³ O ijo was, iga gaigai ningi qa are qaloqnsim Qotei binjyeeqnum. Iga kere degyeqnum. Di kiyaaqa? Nungo areqalo Yesus qa singilateqnum qaji di tulan kobaqujaeqnu deqa. Ningi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yeqnum. Nungo kumbra di dego tulan kobaqujaeqnu. ⁴ Iga qure qure kalilq di Qotei aqa tamo ungasari nanngi nungo kumbra deqa sainjroqnsim nungo ñam soqteqnum. Kumbra uge kalil jeu tamo nanngi na ningi engeqnum qaji deqa ti gulbe kalil nungoq di branteqnu qaji deqa ti iga na Qotei aqa tamo ungasari nanngi sainjreqnum. Osim endegsi minjreqnum, “Tesalonaika Kristen nanngi gulbe kalil qoboioyqnsib Yesus qa nanngo areqalo singilateqnum.”

Qotei a kumbra bole tiñtin na tamo ungasari nanngi peginjreanu

⁵ Gulbe kalil di nungoq di branteqnu deqa iga endegsi poigwo, Qotei a kumbra bole tiñtin na iga pegigeqnu. Ningi jaqatin eqnub di aqa utru agiende. Qotei a nungo jaqatin di unoqnsiq mernjeqnu, “Bole, ningi jaqatin di eqnub deqa e nungo Mandor Koba sosiy ningi taqatngwa kere.” ⁶ Mondon Qotei a kumbra bole tiñtin endeqaji yqas. Jeu tamo agi ningi gulbe engeqnum qaji nanngi a na kamba gulbe enjrqas. ⁷ Tamo Koba Yesus aqa lan angro nanngi ti ñamyuwo ti lan qureq na mandamq aisib tamo ungasari kalil nanngo ñamgalaq di brantqab. Brantib bati deqa Qotei na iga ti ningi ti aqaryaigosim gago gulbe kalil iga bini qoboioyqnum qaji di kobotim iga aqaratqom. ⁸ Yesus a mandamq aisim tamo ungasari Qotei qaliesai qaji nanngi ti tamo ungasari gago Tamo Koba Yesus aqa anjam bole dauryqa urateqnum qaji nanngi ti ñolawotnjrqas. ⁹ Osim nanngi awai ugedamu enjrqas. Nanngo awai uge agiende. Nanngi Tamo Koba a ombla sqasai. Nanngi aqa singila koba ti rian ti unqasai dego. Nanngi tulan isaq di sosibqa bati gaigai padalosib sqab. ¹⁰ Bati Qotei na nami atej qaji di brantimqa Yesus a bosim nanngi deqsim ñolawotnjrqas. Ariya Qotei aqa segi tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo singilateqnum qaji nanngi kalil a mandamq aiyoqnsim unsibqa aqa ñam soqtosib a qa tulan areboleboleinjrim sqab. Ningi dego nanngi koba na areboleboleinjrim sqab. Di kiyaaqa? Qotei aqa anjam iga nami merngoqnem qaji di ningi qusib nungo areqaloq di singilateb deqa.

Pol a Tesalonaika Kristen nanngi qa pailyeqnu

¹¹ Deqa ijo was, iga bati gaigai ningi qa are qaloqnsim gago Qotei endegsi pailyeqnum, “O Abu, ni na Tesalonaika Kristen nanngi aqaryainjroqnsime. Yimqa kumbra kalil ni nami nanngi dauryqa metnjrem qaji di nanngi dauryoqnsibqa ni unoqnsim tulan arearetmoqnas. O Abu, ni na nanngi singilatnjroqnsimqa nanngi kumbra bole kalil dauryqajqa are koba soqnim dauryoqnsib. Osib Yesus qa nanngo areqalo singilatoqnsib aqa wau geregere ojoqnsqab.” O ijo was, iga deqsim ningi qa Qotei pailyeqnum. ¹² Gago Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanngi aiyel ningi qa are boleinjreanu. Deqa ningi gago Tamo Koba Yesus aqa ñam soqtoqniy. Yimqa a na kamba dego nungo ñam soqtetngooqnas.

2

Yesus a bosaisoqnimqa Qotei aqa dal anjam gotranjo qaji tamo kobaquja a namoqna brantqas

¹ O ijo was kalil, mondon gago Tamo Koba Yesus Kristus a lan qureq na boqnimqa ningi iga ti aqa singaq di koroqom. Iga deqa ningi anjam kiñala mernjngui. ² Tamo qudei nanngi mareqnsib, “Tamo Koba a bqajqa bati brantqo koboqo.” Osib olo qudei mareqnsib, “Anjam di Qotei aqa Mondor na babtosiq iga mergwo.” Olo qudei mareqnsib, “Anjam di Qotei aqa anjam bole.” Olo tamo qudei nanngi mareqnsib, “Anjam di Pol aqa wau qujai nanngi ti nengrenyonab iga sisiyem.” O was, ningi nanngo anjam di qusib prugaib. ³ Nanngo anjam di gisanj. Nanngi gisanj kumbra dego yeqnum. Deqa ningi nanngi daurnjraib. Ningi quiy. Yesus bqajqa bati di lan brantqasai. Bati di brantqa laqnimqa kumbra qudei namoqna endegsi bqas. Tamo gargakoba nanngi Qotei qoreioyqnsib sqab. Qotei aqa dal anjam gotranjo qaji tamo kobaquja a dego boleq dqas. Boleq dosim mondon a ñamyuwoq aisim padalouetqas. ⁴ Tamo kobaquja di a diqoqnsim aqa segi ñam soqtoqnsim gisanj qotei kalil nanngi tulan

bunjnroqngas. Osim a Qotei aqa atra tal koba miligiq gilsim di awoosim marqas, “E segi Qotei.” O ijo was, kumbra kalil di namoqna brantim Kristus a bunuqna bqas.

⁵ E nungo qureq di sosimqa tamo kobaquja deqa ningi saingoqnem. Ningi ijo anjam di olo are walngwo kiyo? ⁶ Tamo kobaquja di a bosaiunu. A bqajqa bati agi Qotei a nami atej unu. A namoqna baim deqa tamo bei na a bqajqa gam getentejunu. Gam getentetejunu qaji tamo di ningi qalie. Tamo kobaquja a bqajqa batiamqa Qotei na marim a brantqas. ⁷ Ningi qalie, tamo kobaquja di a Qotei aqa dal anjam gotranjo qaji tamo unu. A bini ulioqnsiq waueqnu. A uliesoqnimqa Qotei na gam getentejunu qaji tamo di taqal waiyim tamo kobaquja a boleq dqas. ⁸ A boleq dimqa bati deqa Tamo Koba Yesus a rian koba ti bosim aqa me mondor medabuq na puyqas. Puyimqa jagwa koba dosim dal anjam gotranjo qaji tamo kobaquja di qalsim moiyoqas. O ijo was, Yesus aqa rian dena tamo kobaquja di tulan padaltougetqas. ⁹ Dal anjam gotranjo qaji tamo kobaquja di a Satan aqa singila ti bosim aqa gisan kumbra na manja gargekoba tamo ungasari nanqi osornjroqngas. ¹⁰ Osim aqa kumbra uge dena a na tamo ungasari padalo gam dauryeqnub qaji nanqi gisa gisanjnroqngas. Tamo ungasari nanqi di Qotei na elenqa oqnsiq aqa anjam bole minjreqnaqa nanqi deqa arearetnjrosaieqnu. ¹¹ Deqa Qotei na nanjo areqalo nifaqyentnjrimqa nanqi aqa anjam bole dauryqa torei uratosib Satan aqa gisan anjam dauryoqngab. ¹² Deqa iga qalieonum, tamo ungasari kalil Qotei aqa anjam bole nanjo areqaloq di singilatosaiieqnu qaji nanqi di Qotei na nholawotnjrsim awai ugedamu enjrqas. Di kiyayaqa? Nanqi kumbra uge uge dauryqajqa areboleboleinjreqlu deqa.

Qotei na ningi elenqajqa marsiq giltngaj

¹³ Ariya ijo was kalil, Tamo Koba a na ningi tulan qalaqalaingeqnu. Deqa iga bati gaigai ningi qa are qaloqnsim Qotei binjyeqnum. Tulan nami Qotei na ningi elenqajqa marsiq giltngaj. A ningi giltngwa osiqe endegsi are qalej, “Ijo Mondor Bole na Tesalonaika Kristen nanqi singilatnjrimqa nanqi ijo segi tamo ungasari bolequja sqab. Sosib ijo anjam bole nanjo areqaloq di singilatib kumbra dena e na nanqi elenqai.” O ijo was, utru deqa Qotei na ningi giltngaj. ¹⁴ Aqa are endegsi unu. Ningi gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa rian koba ti aqa singila ti unqab. Aqa are degsi sonaqa a na ningi metngaj. A Yesus aqa anjam bole iga mare mare laqnum qaji deqa are qalsiq ningi metngaj. ¹⁵ Deqa ijo was, ningi singila na tigelonqnsib Qotei aqa anjam kalil iga nami ningi merngoqnem qaji di dauryoqniy. Anjam kalil iga nejnreyoqnem qaji di dego ningi dauryoqniy.

¹⁶ Gago Tamo Koba Yesus Kristus wo gago Abu Qotei wo nanqi aiyel na iga tulan qalaqalaieqnu. Qotei a gaigai iga singilatgoqnsiq iga qa are boleiyeqnu. Mondon a na iga torei boletgwas. Deqa bini iga a qa tarinjognsim unum. ¹⁷ O ijo was, Qotei a nunjo are singilatetngosim aqaryainjimqa ningi kumbra bole kalil geregere dauryosib wau bole bole yoqniy.

3

Pol a Tesalonaika Kristen nanqi minjrej, “Ningi iga qa Qotei pailyoqniy”

¹ Ariya ijo was, gago anjam qujai bei unu. Anjam agiende. Ningi iga qa Qotei pailyoqniy. Yimqa a na iga aqaryaigimqa iga Tamo Koba aqa anjam geregere mare mare laqngom. Laqnmqa aqa anjam di tulan kobaosim sawa sawa kalil keretoqnmqa tamo ungasari gargekoba nanqi quoqnsib aqa nam soqtoqngab. Nami aqa anjam di nunjo ambleq di dego tulan kobaej. ² Deqa ningi iga qa Qotei pailyoqniybqa a na iga aqaryaigosim tamo kumbra uge uge yeqnub qaji nanjo banq dena iga elenqas. Ningi qalie, tamo gargekoba nanqi Yesus qa nanjo areqalo singilatosaiieqnu.

³ Ariya ningi quiy. Tamo Koba a gisan tamo sai. Anjam kalil a mareqnu qaji di a bole dauryeqnu. Deqa a ningi singilatngosim taqatngimqa Satan na ningi ugeugeingwa keresai. ⁴ Iga Tamo Koba aqa nam na qalieonum, anjam kalil iga nami ningi merngoqnem qaji di ningi dauryeqnub. Bunuqna dego ningi dauryoqnsib sqab.

⁵ Gago are koba endegsi unu. Tamo Koba a na nunjo are prugtetngimqa ningi Qotei aqa qalaqalaiyo kumbra geregere qalieosib dauryoqniy. Osib singila na tigelonqnsib gulbe qoboiyoqniy. Agi Kristus a nami singila na tigelonqnsiq gulbe qoboiyoqnej dego kere.

Ningi kalil wauoqniy

⁶ O ijo was kalil, gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa nam na iga anjam bei ningi endegsi merngwom. Kristen was qudei nanqi gago anjam iga nami ningi merngoqnem qaji di dauryqa uratosib deqa nanqi wauqajqa asginjreqlu. Deqa ningi na was nanqi di qoreinjrsib sasaloiy. Ningi nanqi koba na saib. ⁷ Ningi gago kumbra dauryoqnsib soqniy. Gago kumbra di ningi qalie. Iga nami ningi koba na sosimqa iga wauqajqa asgigosaiieqnej. ⁸ Iga nunjo inji uyo lana yaingosaiieqnem. Iga gago segi inji awaiyoqnsim uyoqnem. Iga ningi gulbe enjwa uratosim deqa iga qanam ti qolo ti waukobaoqnem. ⁹ Bole, iga Qotei aqa

anjam maro tamo unum deqa iga nunjo silali inji inji laña yainḡwa kere. Di iga uratoqnem. Iga endegsi are qaloqnem. Iga wauoqnsim gago segi inji awaiyoqnsim uyoqnimqa gago kumbra di ninḡi unoqnsib bole qa maroqnsib dauryoqnqab.

¹⁰ Ninḡi qalie, iga ninḡi koba na sosimqa endegsi merḡoqnem, “Tamo a wauqasai di a inji uyqasai dego.” ¹¹ Ariya iga anjam endegsi quem, “Nunjo ambleq di tamo qudei nanḡi wauqajqa asḡinḡreḡnu. Nanḡi laña sosibqa yomu anjam koba laña laña mareḡnub.” ¹² Deqa iga Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam na tamo nanḡi deqaji endegsi minḡrqom, “Ninḡi lawo na sosib wauoqnsib nunjo segi inji awaiyoqnsib uyoqniy.”

¹³ O ijo was, ninḡi kumbra bole yqajqa asḡinḡaiq. ¹⁴ Kristen was qudei nanḡi gago anjam iga nenḡrenḡyonum qaji endi uratibqa ninḡi na nanḡi taqal breinḡrib isaḡ gileb. Yimqa nanḡo kumbra uge deqa nanḡi jemainḡrqas. ¹⁵ Tamo nanḡi di nunjo jeu tamo edegaib. Ninḡi endegsib are qaloqniy, “Tamo nanḡi di gago Kristen was. Deqa iga Qotei aqa anjam minḡroqnsim nanḡi olo tingitḡroqnmom.” Ninḡi deḡsib are qaloqniy.

Pol a kaiye anjam nenḡrenḡyosiq Tesalonaika Kristen nanḡoq qarinyej

¹⁶ Tamo Koba a are lawo qa utru. Deqa a na nunjo are latetḡimqa ninḡi gaigai are lawo soqniy. Tamo Koba a ninḡi kalil koba na soqnebe.

¹⁷ E Pol. E ijo segi baḡ na kaiye anjam endi nenḡrenḡyosim nunjoq qarinyonum. E ijo anjam kobotqa laḡsimqa e deḡyeḡnum. Di ijo kumbra.

¹⁸ Gago Tamo Koba Yesus Kristus a ninḡi kalil qa are boleiyeme. Bole.

1 TIMOTI

¹ E Pol. Kristus Yesus na e qarınbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Kristus Yesus aqa Abu Qotei wo nanği aiyel na e wau di ebeb. Qotei na iga elenje deqa iga Yesus a olo lan qureq na bam unqajqa deqa tariñoqnsim unum.

² O Timoti, e anjam endi nenğrenyosim inoq qarınyonum. E nami Yesus aqa anjam bole ni mermonam qusimqa ino areqaloq di singilatem. Deqa ni ijo anğro bole bulonum. Gago Abu Qotei wo gago Tamo Koba Kristus Yesus wo nanği aiyel ni qa dulosis are bolejnrimqa ni lawo na soqnime.

Iga gisañ anjam kalil gotranjoqnoqm

³ E Masedonia sawaq gilqa osimqa ni endegsi mermem, “Ni Efesus qureq di soqne.” Ariya bini e anjam di pulutosiy ni mermqai, “Ni Efesus qureq di olo soqne.” O Timoti, qure dia tamo qudei nanği Qotei aqa anjam marqa oqnsib gisañ anjam bei ti turtoqnsib tamo unğasari nanği minjreqnub. Deqa ni Efesus qureq di sosimqa tamo nanği di singila na endegsi minjroqne, “Ningi gisañ anjam di plaltoqnaib.” ⁴ O Timoti, gisañ tamo nanği di laña sa anjam ti nango moma nanço ñam qa ti anjam koba laña laña mareleneqnu. Deqa ni na tamo nanği di minjrimqa nanço kumbra di uratqab. Nanço anjam dena tamo unğasari nanço areqalo tulañ ugeugeiyetnjreqnu. Deqa tamo unğasari nanği di Qotei qa nanço areqalo singilatqa yeqnaib gisañ tamo nanço anjam dena nanği getentnjreqnu. Deqa ingi bole bole Qotei na iga egeqnu qaji di nanği qalieqa keresai. ⁵ Gago wau agiende. Iga na tamo unğasari nanği Yesus aqa anjam minjreqnam nanği a qa nanço areqalo singilatoqnsib endegsi poinjreqnu, “Bole, iga Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji unum.” Degsi poinjreqnaqa nanği are bole ti sosib qalaqalaiyo kumbra dauryeqnub. ⁶ O Timoti, tamo qudei nanği kumbra di urateqnu deqa nanği tulañ nanarioqnsibqa anjam laña laña mareleneqnu. ⁷ Bole, nanği Qotei aqa dal anjam plaltqajqa arearetnjreqnaqa mareqnu, “Anjam iga plalteqnum qaji endi anjam bole.” Ariya anjam nanği plalteqnu qaji di aqa utru nanği segi poinjrosaieqnu.

⁸ Iga qalieonum, Qotei aqa dal anjam a bolequja. Ariya iga dal anjam geregere daurğasai di dal anjam dena iga aqaryaigwa keresai. ⁹ Ni que. Qotei a tamo bole nanği qa osiq dal anjam atosai. A dal anjam gotranjo qaji tamo nanği qa osiq dal anjam atej. Nanço kumbra uge agiende. Nanği diqoqnsib Qotei qoreiyqnsib une ateqnub. Osib Qotei aqa kumbra dauryqa uratoqnsib olo mandam qaji kumbra uge uge yeqnu. Nanği nanço ai abu ñumsib moiyoñnjreqnub. Osib tamo qudei nanği dego ñumeleneqnu. ¹⁰ Nanği sambala kumbra yoqnsib laqnu. Nanği uña wo ñerenqa uratoqnsib tamo bei bei wo ñerenqnsib sambala kumbra yeqnu. Nanği tamo qudei bajinelejoqnsib nanği kangal tamo ateqnu. Nanği gisañ anjam koba maroqnsib olo puluoqnsib nanço gisañ anjam di singilateqnu. Osib kumbra uge uge gargekoba yeqnu. Nanço kumbra de ti Qotei aqa anjam bole ti ombla jeu atoqnsib unub. ¹¹ Qotei na e qarınbej deqa e aqa anjam bole di mare mare laqnum. Anjam di rian koba ti unu. Iga areboleboleigwajqa utru agi Qotei a segi.

Qotei a Pol qa dulej

¹² Gago Tamo Koba Kristus Yesus a na e singila ebsiqa marej, “Pol a ijo wau tamo bole sqas. A ijo wau uratqasai.” Osiqa e giltbosiqa aqa wau ijo bañq di atej. Deqa e a tulañ binjyeqnum. ¹³ Bole, nami e Yesus aqa ñam misilinyoqnsim a jeutoqnsim a qa anjam uge uge maroqnem. E nanari tamo sosim ijo areqalo Yesus qa singilatqa uratoqnem deqa e kumbra uge di yoqnem. Yeqnam bati di Qotei a e qa dulej. ¹⁴ Osiqa a e qa are tulañ boleiyosiq ijo are tigeltetbej deqa bini e gago Tamo Koba Kristus Yesus qa ijo areqalo singilatoqnsim qalaqalaiyo kumbra dauryeqnu.

¹⁵ Anjam bei agiende. Kristus Yesus a une tamo nanği elenqa osiq deqa mandamq aiyej. Tamo kalil nanği anjam di qusib marqab, “Bole.” O Timoti, e nami une gargekoba yoqnem deqa e une tamo kalil nanği tulañ buñnjroqnem. ¹⁶ Yesus Kristus a une tamo nanği qa tariñsokobaiyeqnu. Aqa kumbra di tamo unğasari kalil nanği qalieqajqa deqa a matiq e qa dulej. Di kiyayaqa? Nanği Yesus aqa kumbra di qalieosib a qa nanço areqalo singilatosib ñambile gaigai sqajqa deqa. ¹⁷ Qotei a bati gaigai gago Mandor Koba sqas. A moiqa keresai. Iga a unqa keresai dego. A segi Qotei bole. Deqa iga aqa ñam soqtoqnsim a binjjoqnoqm. Bole.

Pol a Timoti minjej, “Ni qoto tamo bulosim kumbra uge kalil gotranjoqne”

¹⁸ O ijo anğro Timoti, Kristen gate nanği nami Qotei aqa medabu osib ni qa anjam babtosis wau emeb. E deqa are qalsimqa anjam endi inoq qarınyonum. Deqa ni sisiyosim daurye. Kristen gate nanço anjam babeteb qaji dena ni singilatmoqnimqa ni qoto tamo bulosim kumbra uge kalil gotranjoqne. ¹⁹ Gotranjoqnsimqa ino areqalo Yesus qa bole singilatoqne.

Osim qalieqam, ni Qotei aqa n̄amgalaq di une saiqoji unum. O Timoti, tamo qudei nan̄gi nan̄go uneq di tulan̄ sougetejunub deqa nan̄gi Yesus aqa anjam bole qalieqa keresai. Qotei na nan̄go kumbra tingitetn̄jrqa yeqnaq nan̄gi olo urateq̄nub. Nan̄gi Yesus qa nan̄go areqalo sin̄gilatqa asgin̄jreqnaqa qobun̄ a sargumq di paraeq̄nu dego kere nan̄gi areqalo uge uge dauryoq̄nsib laq̄nub. Kumbra dena nan̄gi tulan̄ ugetn̄jrqa. ²⁰ Agi Himeneus Aleksander wo nan̄gi aiyel kumbra uge deqaji yeq̄nub. Deqa e na nan̄gi aiyel Satan aqa ban̄q di atem. Di kiyaaqa? Nan̄gi aiyel endegsi poin̄jrqaqja, “Bole, iga olo Qotei misilin̄yqasai.”

2

Iga tamo un̄gasari kalil nan̄gi qa pailyoq̄nqom

¹ O Timoti, e anjam kobaquja bei endegsi mermit ni qusim daurye. Ni na Kristen nan̄gi min̄jroq̄nimqa nan̄gi tamo un̄gasari kalil qa pailyoq̄nsib Qotei bin̄jyoq̄nebe. ² Osib mandor kokba ti sawa taq̄ato qaji tamo kalil nan̄gi qa ti dego Qotei pailyoq̄nebe. Yim nan̄gi na iga geregere taq̄atgesoq̄nibqa iga kalil lawo na sosim kumbra Qotei a areareteq̄nu qaji di dauryoq̄nqom. ³ Pailyo deqaji Qotei aqa n̄amgalaq di tulan̄ boledamu. Qotei agi iga elen̄ej qaji. ⁴ Qotei aqa are koba endegsi unu. A na tamo un̄gasari kalil nan̄gi elen̄amqa nan̄gi aqa anjam bole poin̄jrim ojesqab. ⁵ Iga qalie, Qotei a segi qujai Qotei bole. Kristen Yesus a segi qujai iga Qotei ti gago ambleq di tigelesosiq̄a yeba waiyej unu. ⁶ Yesus a moiqajqa bati kereonaqa a bosiq̄a tamo un̄gasari kalil nan̄gi elen̄qa marsiq̄a aqa segi n̄abile uratosiq̄ moiyej. Aqa kumbra dena Qotei na iga endegsi osorgej, a na tamo un̄gasari kalil nan̄gi elen̄qajqa are koba unu. ⁷ Qotei na e giltbej deqa e aqa anjam mare mare laq̄num. E aqa anjam palontqajqa wau ti. E bole mermonum. E gisan̄osai. E aqa anjam plaltoq̄nitqa sawa bei bei qaji nan̄gi poin̄jrim Yesus qa nan̄go areqalo sin̄gilatqajqa deqa osiq̄ e wau ebej.

⁸ Deqa ni na Kristen tamo q̄ure q̄ure kalilq di unub qaji nan̄gi min̄jroq̄nimqa nan̄gi min̄jin̄ ti n̄irin̄ ti uratosib Qotei aqa segi kumbra boleq di sosib nan̄go ban̄ soqtoq̄nsib pailyoq̄nebe.

Un̄gasari nan̄gi Qotei aqa anjam dauryosib wau bole bole yoq̄nqab di nan̄go wala bole

⁹ Ni na Kristen un̄gasari nan̄gi min̄jroq̄nimqa nan̄gi areqalo bole na gara jigoq̄nebe. Nan̄gi diqoq̄nsib nan̄go gate banga walatoq̄naib. Osib kolilei na ti wala bole na ti nan̄go jejamu maq̄tosib gara wala ti jigoq̄naib. ¹⁰ Ni na un̄gasari nan̄gi min̄jroq̄nimqa nan̄gi Qotei aqa anjam dauryoq̄nsib wau bole bole yoq̄nebe. Di nan̄go wala bole. ¹¹ Un̄gasari nan̄gi nan̄go segi n̄am aguq̄ atoq̄nsib medabu getentoq̄nsib Qotei aqa anjam quoq̄nebe. ¹² Nan̄gi Qotei aqa anjam plaltaib. Osib tamo nan̄go gate saib. E na nan̄gi saidn̄jronum. Nan̄gi medabu getentosib anjam segi quoq̄nebe. ¹³ Ni que. Qotei a Adam namoq̄na gereiyosiq̄a bunuq̄na a Iv gereiyej. ¹⁴ Satan na Adam gisan̄ anjam min̄josai. A na Iv gisan̄ anjam min̄jnaq̄ qusiq̄ dauryej. Osiq̄ deqa a une atej. ¹⁵ Deqa ni na un̄gasari nan̄gi min̄jroq̄nimqa nan̄gi an̄grotoq̄nsib an̄gro qa wauoq̄nebe. Nan̄gi wau di yoq̄nsib gaigai Yesus qa nan̄go areqalo sin̄gilatoq̄nebe. Osib qalaq̄alaiyo kumbra dauryosib Qotei aqa segi kumbra boleq di sosib nan̄go segi jejamu taq̄atoq̄nebe. Yim deqa Qotei na nan̄gi elen̄qas.

3

Tamo bei a Kristen nan̄go gate sqa marsimqa a kumbra bole bole dauryoq̄nem

¹ O Timoti, ijo anjam endi bole. Deqa ni que. Tamo bei a Kristen nan̄go gate sqajqa are qalqas di kere. Di wau boleq̄na. ² Deqa ni unime. Tamo bei a Kristen nan̄go gate sqa marsimqa a kumbra bole bole dauryoq̄nem. Yim tamo un̄gasari nan̄gi aqa jejamuq̄ di une bei unqasai. Tamo di a un̄ja aiyeltaiq̄. A un̄ja qujai segi esoq̄nem. Osim aqa segi so geregere taq̄atosim areqalo bole ti soq̄nem. Tamo lan̄aj nan̄gi aqa meq̄ boq̄nibqa oq̄nsim geregerein̄jroq̄nem. A Qotei aqa anjam palontqajqa wau geregere poiym anjam palontoq̄nem. ³ A ya uge yoq̄nsim nanarioq̄naiq̄. A urur min̄jin̄ oqim q̄toq̄naiq̄. A lawo na soq̄nem. A silali koba ti sqajqa are qaloq̄naiq̄. ⁴ A na aqa un̄ja ti aqa an̄gro nan̄gi ti geregere taq̄atn̄jroq̄neme. Yim aqa an̄gro nan̄gi aqa anjam geregere quoq̄nsib dauryoq̄nebe. ⁵ A aqa segi un̄ja ti aqa an̄gro nan̄gi ti geregere taq̄atn̄jrqaasai di a Kristen nan̄gi geregere taq̄atn̄jrqa keresai dego. Deqa a Kristen nan̄go gate sqa keresai. ⁶ Ni Kristen tamo bunuj a gate ataim. A gate sqas di a diqosim aqa segi n̄am soq̄tim Qotei na nami Satan n̄olawotej dego kere a n̄olawotqas. ⁷ Deqa ni tamo bei a Kristen nan̄go gate atqa osimqa ni aqa kumbra endeqaji unsim a gate ate. A tamo un̄gasari Qotei qaliesai qaji nan̄go n̄amgalaq di n̄am bole ti unu. A n̄am bole ti sqasai di a gate ataim. Tamo deqaji a gate sqas di tamo qudei nan̄gi a misilin̄yibqa Satan na a tulan̄ ugeugeiyim a aliemq di sobulqas.

Kristen nan̄go wau tamo nan̄gi areqalo bole ti sosib wauoq̄nebe

⁸ Tamo qudei nanġi Kristen nanġo wau tamo sqa marsibqa nanġi dego areqalo bole ti sosib kumbra bole bole yoqnebe. Nanġi medabu aiyeltaib. Nanġi ya uge uyoqnsib nanarioqnaib. Nanġi tamo nanġo silali yainjrqaqqa are koba qalaib. ⁹ Nanġi Qotei aqa nmgalaq di are gulbe saiqoji sosibqa uli anjam Qotei a nami babtej qaji di singila na ojoqnebe. Uli anjam di iga nami qusim Qotei qa gago areqalo singilatam. ¹⁰ O Timoti, ni na Kristen nanġo wau tamo nanġi gegerere peleinjrieme. Nanġi wau bole yibqa ni di unsim nanġi wau tamo ate. ¹¹ Nanġo njanj nanġi dego areqalo bole ti sosibqa kumbra bole bole yoqnsib nanġo segi so gegerere taqatosib wau kalil Qotei na nanġi enjrej qaji di gegerere ojoqnebe. Nanġi yomu anjam maroqnaib. ¹² Kristen nanġo wau tamo nanġi unja aiyeltaib. Nanġi unja qujai segi esoqnebe. Sosibqa nanġo njanj nanġi ti nanġo anġro nanġi ti gegerere taqatnjroqnebe. ¹³ Kristen nanġo wau tamo nanġi wau bole yoqnaqab di nanġi niam bole ti sosib nanġo areqalo Kristus Yesus qa bole singilatoqnaqab. Deqa nanġi Yesus aqa anjam mare mare laqajqa ulaqasai.

Qotei aqa kumbra nami uliesoqnej qaji di tulan kobaquja

¹⁴ O Timoti, e inoq urur bosiy numqajqa are koba unu. Ariya e mati anjam endi nenġrenjosim inoq qarinyonum. ¹⁵ E inoq urur bqa keresaiamqa ni ijo anjam endi sisiyame. Osim kumbra bole kalil Qotei na Kristen nanġi dauryqa areareteqnu qaji di ni gegerere poimqas. Kristen nanġo utru agiende. Nanġi Qotei nmbile so qaji aqa segi tamo unġasari unub. Nanġi tal ai bul tigeoqnsib Qotei aqa anjam bole singilateqnu. ¹⁶ Iga kalil medabu qujaitoqnsim endegsi mareqnum, “Qotei aqa kumbra nami ulitesoqnej qaji di tulan kobaquja.” Aqa kumbra agiende, A segi tamo bulyonaqa tamo unġasari nanġi a unoqnebe. Aqa kumbra bole kalil Mondor Bole na babtosiq iga osorgej. Lanj anġro nanġi dego a unoqnebe. Aqa wau tamo nanġi sawa bei beiq giloqnsibqa aqa anjam mare mare laqnu. Mandamq endi tamo unġasari nanġi a qa nanġo areqalo singilateqnu. Qotei na a olo osiq lanj qureq osi oqnaqa a dia niam kobaquja ej.

4

Gisanj tamo nanġi mondoj bqab

¹ Qotei aqa Mondor a anjam endegsi babtej. Dinjo bati jomomoqnmqa tamo unġasari gargekoba nanġi Yesus qa nanġo areqalo singilatqa uratoqnaqab. Nanġi gisanj mondor ti mondor uge uge ti nanġo anjam qusib dauryoqnaqab. ² Dauryoqnbqqa gisanj tamo nanġi na nanġo areqalo tulan niñaqyetnjribqa nanġi nanġo segi une poinjrqa keresainjrqa. ³ Gisanj tamo nanġi dena anjam uge endegsib tamo unġasari nanġi minjroqnaqab, “Niġi unjataib. Niġi tamotaib. Niġi damu uyaib. Di getento kalil.” O Timoti, anjam di gisanj. Qotei na inġi inġi kalil atelenej deqa iga inġi inġi di oqa maroqnsim Qotei binjyoqnsim oqnaqom. Iga Qotei aqa anjam bole qalieosim gago areqaloq di singilatejunum deqa iga inġi inġi di oqnaqom. ⁴ Iga qalie, inġi inġi kalil Qotei na atej qaji di bole. Deqa iga inġi bei getentqasai. Iga Qotei binjyoqnsim inġi inġi kalil di oqnaqom. ⁵ Inġi inġi di Qotei aqa segi inġi bole tinjin. Qotei a gago pailjo na ti aqa segi anjam na ti inġi inġi di boleteqnu.

Pol na Timoti minnej, “Ni Yesus aqa wau tamo bole soqne”

⁶ O Timoti, ni na ijo anjam kalil endi gago Kristen was nanġi minjroqne. Ni degyqam di ni Kristus Yesus aqa wau tamo bole sqam. Yimqa anjam bole ni ino areqaloq di singilateqnum qaji dena ti powo bole ni osim dauryeqnum qaji dena ti ni olo torei singilatmesqas. ⁷ Tamo qudei nanġi lanja sa anjam uge uge mareqnu. Anjam dena tamo unġasari nanġi nanarintjreġnu. Deqa ni anjam di qoreiyosim Qotei aqa kumbra dauryqajqa singilaoqne. ⁸ Ni qalie, iga gago jejamu qaloqnsim gegerere taqatoqnaqom di iga singila oqnsim sqom. Kumbra dena iga kiñala aqaryaiġwas. Di gago jejamu segi aqaryaiġwas. Ariya iga Qotei aqa kumbra dauryqajqa singilaoqnaqom di iga mandamq endi so bole sosim mondoj dego iga nmbile gaigai sqom. Kumbra dena iga torei aqaryaiġwas. ⁹ O Timoti, anjam di bole. Tamo kalil nanġi qusib marqab, “Bole.” ¹⁰ Qotei nmbile unu qaji a na tamo unġasari kalil nanġi elenqajqa wauqnu. Od, a na tamo unġasari a qa nanġo areqalo singilateq qaji nanġi bole elenkej koboqo. Deqa iga Qotei qa tarinjyoqnsim unum. Utru deqa iga gaigai singila na aqa wau ojeqnum.

¹¹ Ijo anjam kalil endi ni na plaltoqnsim Kristen nanġi minjroqne. ¹² O Timoti, tamo qudei nanġi ni qa mareqnu, ni anġro kiñala. Tamo nanġi dena ino niam ugetetmaib. Ino anjam maro ti ino walwel ti di ni gegerere taqatosim kumbra bole segi yoqne. Osim qalaqalaiyo kumbra dauryoqnsim Qotei qa ino areqalo singilatoqnsim Qotei aqa nmgalaq di tamo bole une saiqoji soqne. Soqnim Kristen nanġi ino kumbra di unoqnsib ni daurmoqnaqab. ¹³ Ariya e inoq urur bqasai di Kristen nanġi louqa koroqnbqqa ni tigeoqnsim Qotei aqa

anjam nenngrenq di unu qaji di sisiyoqnsim anjam aqa damu palontoqne. Osim nanqi Qotei aqa gam bole osornjroqne. ¹⁴Nami Kristen gate nanqi ino gateq di nanqo ban atnabqa Qotei na ni singila emej. Bati di tamo bei na Qotei aqa medabu osiq ni qa anjam bei babtej. Deqa ni singila di oqnsim Qotei aqa wau ojqaa asgimaiq. ¹⁵Ni gaigai wau di geregere taqatosim singila na wauoqne. Yimqa Kristen kalil nanqi ino kumbra di unoqnsib maroqnqab, “Ni Qotei aqa wau bole yeqnum.” ¹⁶Ni ino segi kumbra ti ino anjam maro ti geregere taqatosim singila na Qotei aqa wau yoqne. Yimqa Qotei na ni ti tamo ungasari kalil ino anjam qaeqnuub qaji nanqi ti elenqas.

5

Kristen kalil nanqi gago was, jaja, ai abu bul unub

¹O Timoti, ni na tamo qeli nanqi njirinjnroqnaim. Ni lawo na nanqi tingitjnroqne. Ni nanqi tingitjnraqa osimqa nanqi ino abu bul lawo na tingitjnroqne. Angro meli nanqi ti angro wala nanqi ti dego lawo na tingitjnroqne. Ni nanqi tingitjnraqa osimqa nanqi ino was bul lawo na tingitjnroqne. ²Uña qeli nanqi dego tingitjnraqa osimqa nanqi ino ai bul lawo na tingitjnroqne. Uña meli nanqi dego tingitjnraqa osimqa nanqi ino jaja bul lawo na tingitjnroqne. Ni Qotei aqa nãmgalaq di une saiqoji sosimqa uña meli nanqi tingitjnroqne.

Uña qobul nanqi taqatjnraqajqa anjam

³Nunqo ambleq di uña qobul nanqi unub. Nanqi qudei angro saiqoji. Deqa ni na uña qobul nanqi di kumbra bole osornjroqne. ⁴Uña qobul qudei nanqo angro ti moma ti soqni ni na nanqi endegsi minjre, “Nunqo ai ti moma ti nanqi qobulonub deqa ninqi na nanqi taqatjnroqnsib ingi ingi enjroqniy. Nunqo wau bole agide. Ningi nami angro kiñilala sonabqa nanqi waukobaoqnsib ninqi gerejnqoqne. Bini nanqi qobulonub deqa ninqi na kamba nanqi taqatjnroqniy. Ningi kumbra degyqab di Qotei a ninqi qa tulan areboleboleiyqas.”

⁵Uña qobul qudei nanqi angro saiqoji. Nanqi segi unub. Nanqi Qotei qa nanqo areqalo singilatoqnsib a qa tarinoqnsib qolo ti qanam ti pailyoqnsib unub. ⁶Ariya nanqi qudei nanqo segi jejamu qa areqalo uge uge dauryeqnub. Deqa nanqi moiyobulejunub. ⁷Deqa ni na uña qobul nanqi di minjroqnmqqa nanqi Qotei pailyoqnsibqa kumbra bole bole dauryoqnebe. Nanqi kumbra degyqab di nanqi tamo ungasari kalil nanqo nãmgalaq di une saiqoji sqab. ⁸Ariya ni que. Tamo bei na aqa segi tal qujai nanqi gerejnraqasai di a kumbra tulan ugedamu yqo. A Yesus qa aqa areqalo singilatqa uratobulqo. Ni une. Tamo nanqi Qotei qaliesai qaji nanqi kumbra uge deqaji yosaieqnub.

⁹O Timoti, ni uña qobul nanqo nãm nenngrenyim Kristen nanqi na ingi ingi qa aqaryainjroqnaqab. Ni uña qobul endeqaji nanqo nãm nenngrenye. Nanqi uña qeli wausau 60 onub. Nanqi nami tamo qujai segi esoqne. ¹⁰Nanqi wau bole bole yoqne deqa nanqi tamo ungasari nanqo nãmgalaq di uña bolequja. Nanqi na nanqo angro nanqi gerejnroqnsib boletjnroqne. Tamo lanaj nanqi nanqo meq beqnaqqa oqnsib gerejnroqne. Nanqi na Kristen nanqo singa yansetjnroqne. Tamo ungasari nanqi gulbe ti sonabqa nanqi na aqaryainjroqne. Nanqi wau bole bole yqajqa singilaoqne. O Timoti, ni uña qobul deqaji nanqo nãm nenngrenyim Kristen nanqi na ingi ingi qa aqaryainjroqnaqab.

¹¹Ariya uña qobul meli nanqi singila bole unub deqa ni nanqo nãm nenngrenyaim. Nanqi qudei olo tamo oqajqa are prugnjqnaqa Kristus qoreiyeqnub. ¹²Nanqi nami anjam singilatosib mareb, “Iga olo tamo oqasai. Iga Kristus aqa wau segi ojqom.” Ariya nanqo anjam di nanqi bunuqna uratosib olo tamo oqajqa are prugnjqnu. Deqa nanqi unetonub. ¹³Nanqo kumbra uge bei agiende. Nanqi lalie kobaeqnuub. Di segi sai. Nanqi ta talq giloqnsib anjam lanja lanja maroqnsib yomu anjam quqwjaja tulan arearetjnreqnu. Anjam uge uge iga marqajqa getento qaji di nanqi mare mare laqnuub. ¹⁴Deqa e are qalonum, uña qobul meli deqaji nanqi olo tamo osib angrotoqnsib nanqo segi tal gereiyonqab di kere. Nanqi degyqab di jeu tamo nanqi na Kristen nanqi misilijnjraqa keresai. ¹⁵Ni qalie, uña qobul meli qudei nanqi Qotei aqa gam bole uratoqnsib olo Satan dauryeqnub. ¹⁶Ariya Timoti, ni que. Unqasari qudei Yesus qa nanqo areqalo singilateqnuub qaji nanqo ai nanqi qobulonub. Deqa ni na nanqi minjrimqa nanqi nanqo ai nanqi taqatjnroqnsib ingi ingi enjroqnaqab. Yimqa Kristen nanqi na gulbe di qoboiyqasai. Uña qobul angro saiqoji unub qaji nanqi segi Kristen nanqi na taqatjnroqnsib ingi ingi qa aqaryainjroqnaqab.

Kristen gate nanqi wau bole yeqnub deqa iga na nanqi gerejnroqnaqom

¹⁷Kristen gate nanqi wau bole yeqnub deqa ni na tamo ungasari nanqi minjrimqa nanqi Kristen gate nanqo nãm soqtetjnroqnsib ingi ingi qa aqaryainjroqnebe. Kristen gate qudei nanqi Qotei aqa anjam palontqajqa waukobaoqnsib Qotei aqa gam bole tamo ungasari nanqi osornjreqnuub. Deqa ni na tamo ungasari nanqi minjrimqa nanqi Kristen gate nanqi di tulan geregerejnroqnebe. ¹⁸Iga qalie, tamo nanqi wauqab di nanqo awai oqab. Agi

Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Makau nanngi waukobaoqnsib ingi ñenngi paraparaiyoqnsib aqa sau taqal ateqnub. Deqa ninngi na makau nanngi damu uyqa saidnjraib.”¹⁹ Ariya Timoti, tamo qujai na ni mermqas, “Kristen gate bei a une yqo.” Degsi mermqas di ni aqa anjam quetaim. Ariya tamo aiye kiyo tamo qalub kiyo nanngi na degsib mermibqa na nanngo anjam di quetnjre.²⁰ Kristen gate qudei nanngi une yoqnsibqa ni na nanngi joqsim Kristen gate kalil nanngo ulatamuq di tigeltjnrsim nanngo une boleq atsim njirintjre. Yimqa Kristen gate kalil nanngi ino kumbra di unsib nanngi dego une yqajqa ulaqab.

Pol na Timoti minnej, “Ni Qotei aqa wau geregere taqatime”

²¹ O Timoti, Qotei aqa lanj angoro nanngi ti Kristus Yesus ombla nanngo ñamgalaq di e singila na anjam endegi ni mermqai. Wau kalil e ino banq di atem qaji di ni bole taqatosim wauoqne. Ni que. Ni ino leñ qujai nanngi ti tamo ñam ti nanngi segi geregereinjroqnaim. Ni tamo kalil nanngi turtnjrsim geregereinjroqneime.²² Ni tamo bei a Kristen nanngo gate atqa osimqa ino ban aqa gateq di urur ataim. Ni grotqam di a bunuqna une yimqa ni a ombla une oqam. Deqa ni ino segi so geregere taqatosim Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji soqne.

²³ Ariya Timoti, ni mene jaqatinmeqnu deqa ni bunuqna ya segi uyaim. Ni ya ti wain ti turtosim uyoqne. Yim ino mene olo boleqas.

²⁴ Tamo qudei nanngo une boleq di unu. Qotei na tamo nanngi di awai uge enjrqas. Tamo qudei nanngo une uliejunu. Bunuqna nanngo une di dego boleq dqas.²⁵ Dego kere tamo nanngo kumbra bole qudei boleq di unu. Kumbra bole qudei boleq dosaiunu. Kumbra di dego boleq dqas. Kumbra di gaigai uliesqa keresai.

6

Kanjal tamo nanngi kumbra bole segi yoqnebe

¹ Ni na Kristen kanjal tamo nanngi minjrimqa nanngi nanngo wau qa gate nanngo ñam soqtoqnsib nanngo sorgomq di geregere soqnebe. Yimqa wau qa gate nanngi Qotei aqa ñam ti Yesus aqa anjam ti misilinjya keresai.

² Kristen kanjal tamo qudei nanngo wau qa gate nanngi dego Kristen. Deqa ni na kanjal tamo nanngi di minjrimqa nanngi endegsib are qalaib, “Gago wau qa gate nanngi gago Kristen was. Deqa unqum, iga nanngo anjam gotranjoqnaqom.” Nanngi degsib are qalaib. Ni na nanngi minjrimqa nanngi endegsib are qalqab, “Gago wau qa gate nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilateqnu. Deqa iga nanngi qalaqalainjroqnaqom.” Nanngi degsib are qalqab di nanngi nanngo wau qa gate nanngi geregere wauetnjroqnaqab. O Timoti, ni ijo anjam di plaltoqnsim Kristen nanngi minjroqne.

Tamo nanngi silali koba oqajqa are qalqab di Satan na nanngi uneq breinjrqas

³ Gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa anjam kalil bole. Di gisanj anjam sai. Iga anjam di ojgom gam dena iga Qotei aqa kumbra geregere qalieosim dauryqom. Ariya tamo qudei nanngi degyosaeqnu. Nanngi Yesus aqa anjam di uratoqnsib olo anjam bei Yesus aqa anjam ti ombla kerekereosai qaji di palonteqnu.⁴ Tamo deqaji nanngi nanngo segi areqalo dauryqajqa tulan arearetnjreqnaqa diqoqnsib laqnu. Nanngi powo saiqoji sosibqa anjam qudei qa lanja lanja njirinoqnsib ñam qudei qa anjam na qotoqnsib unub. Anjam dena nanngo are ugetetnjreqnaqa nanngi qotoqnsibqa misilinj anjam koba maroqnsib areqalo uge ti laqnu.⁵ Osib nanngi gaigai njirin anjam koba maroqnsib areqalo uge uge na niñaqoqnsib laqnu. Nanngi Qotei aqa anjam bole poinjrosai bole sai. Deqa nanngi endegsib are qaleqnu, “Iga Qotei aqa kumbra dauryqom gam dena iga ñoro koba ti sqom.” O Timoti, nanngo anjam di gisanj.

⁶ Bole, iga Qotei aqa kumbra dauryqom gam dena iga lanj goge qaji ñoro koba oqom. Jejamu qa ingi ingi Qotei na egeqnu qaji di iga oqnsim mareqnum, “Ingi di iga qa kere.” Iga degsi mareqnum gam dena dego iga lanj goge qaji ñoro bole oqom.⁷ Iga qalie, iga nami ñambabem di iga ingi ingi ti ñambabosai. Bunuqna iga moiqom di iga ingi ingi ti olo moiqasai dego.⁸ Deqa iga endegi marqom, “Iga ingi uyo ti gara ti yala eqnum di kere.”⁹ Ariya tamo nanngi silali koba oqajqa are qaleqnu qaji nanngi Satan na walawalainjroqnsiq uneq breinjreqnu. Aliem na wagme nanngi ojelenjeqnu dego kere. Deqa nanngi kumbra uge uge yqajqa are prugnjeqnaqa kumbra dena nanngi tulanj ugetnjreqnu. Mondonj nanngi torei padalqab.¹⁰ Tamo deqaji nanngi silali tulanj qalaqalayeqnu. Nanngo kumbra di agi kumbra uge uge kalil qa utru. Kumbra dena tamo qudei nanngi titnjreqnaqa nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilatqa uratoqnsib gulbe gargekoba iteqnu.

Tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo singilateqnu qaji nanngi ñambile bole oqab

¹¹ O Timoti, ni Qotei aqa tamo bole unum deqa ni kumbra uge kalil torei qoreiyosim taqal ate. Osim ni kumbra bole bole yoqnsim Qotei aqa kumbra dauryoqnsim a qa ino areqalo singilatoqnsim tamo ungasari nanqi qalaqalainjroqne. Osim ni singila na tigeloqnsim gulbe kalil qoboiyoqnsim tamo ungasari nanqi lawo kumbra osornjroqne. ¹²⁻¹³ Tamo ungasari Yesus qa nanqo areqalo singilateqne qaji nanqi singila na gurgurobuloqnsib bubunqneqne. Deqa Timoti, ni singila na ururoqne. Osim dena ni nambile gaigai sqam. Nambile di Qotei na ni emqajqa are qalsiq metmej. Qotei a na qujai inji inji kalil nambile enjreanu. Ni tamo ungasari gargekoba nango nmgalaq di Kristus Yesus aqa nam ubtoqnem. Deqa Yesus agi nami Pontius Pailat aqa ulatamuq di anjam maroqnej qaji aqa Abu Qotei wo nanqo nmgalaq di e ni singila na endegsi mermqai. ¹⁴ Anjam ni qusim ojejunum qaji di ni geregere dauryoqne. Ni anjam di ugetaim. Ugetqasai di tamo nanqi ni misilinjmqa keresai. Ni anjam di dauryosim gilsim gilsim gago Tamo Koba Yesus Kristus a olo lan qureq na brantim ni unqam. ¹⁵ Yesus bqajqa bati di Qotei a segi na bati atim a bqas. Gago are boletetgwajqa utru agi Qotei a segi. A segi qujai mandam ti inji inji kalil ti taqatejunu. A mandor kokba kalil nanqo Mandor Koba. A tamo kokba kalil nanqo Tamo Koba. ¹⁶ A segi qujai moiyoaieqnu. A suwanq di unu. Aqa suwan di kobaquja. Deqa iga aqa areq di brantqa keresai. Tamo bei na nami aqa ulatamu unosaiqnej. Tamo bei na a unqa keresai. Deqa iga kalil gaigai aqa nam soqtoqneqom. A bati gaigai singila koba ti sqas. Bole.

Noro tamo nanqi Qotei qa nanqo areqalo singilatoqnebe

¹⁷ O Timoti, ni na Kristen tamo ungasari mandam qa nro koba ejunub qaji nanqi endegsim minjre, "Ninji digosib nunqo segi nam soqtaib. Nunqo nro urur kobaqas deqa ninji nro qa are singilataib. Ninji Qotei qa nunqo areqalo singilatosib soqniy. Qotei na inji bole bole kalil iga egeqnaqa iga oqnsim areboleboleiqe qnu. ¹⁸ Deqa ninji kumbra bole bole yoqnsib tamo ungasari nanqi aqaryainjroqniy. Osib gaigai nunqo inji inji jeiyoqnsib tamo ungasari inji inji qa truqneqne qaji nanqi enjroqniy. Mandam qa nro a inji bole edegaib. Inji bole agi tamo ungasari aqaryainjraqqa kumbra." O Timoti, ni na tamo ungasari mandam qa nro koba ejunub qaji nanqi deqsim minjroqne. ¹⁹ Nanqi ino anjam di dauryqab di mondon nanqi lan goge qaji inji inji tulan koba koroiyib inji inji dena nanqi tulan aqaryainjraqas. Yimqa nanqi nambile bole gaigai sqab.

Pol na Timoti minje, "Ni Qotei aqa wau geregere taqatesoqne"

²⁰ O Timoti, Qotei na ni wau emej deqa ni wau di geregere taqatesoqne. Tamo qudei nanqi anjam uge lana lana mareqneq deqa ni nanqo anjam di qoreiye. Tamo nanqi di mareqneq, "Iga powo bole ti unum." Di gisan. Nanqi Qotei jeutoqnsib aqa areqalo dauryqa asginjre qnu. ²¹ Tamo deqaji nanqi Yesus qoreiyoqnsib a qa nanqo areqalo singilatqa urateqneq.

O ijo was, Qotei a ninqi kalil qa are boleiyeme. Bole.

2 TIMOTI

¹ E Pol. Kristus Yesus na e qarınbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Qotei aqa segi areqalo na e wau di ebej deqa e na tamo unğasari nanđi endegsi minjreqnum, “Niŋđi Kristus Yesus qa nunđo areqalo singilatqab di niŋđi ŋambile oqab.” Ŋambile di Qotei a nami iga egwa marej.

² O Timoti, ni ijo anđro bole bulonum. E anjam endi nenđrenyosim inoq qarinyonum. Tamo Koba Kristus Yesus aqa Abu Qotei wo nanđi aiyel ni qa dulosis are boleinjrimqa ni lawo na soqnime.

Iga Yesus aqa anjam bole qa jemaigwasai

³ Ijo moma nanđi nami Qotei aqa wau ojoqnebe dego kere e bini Qotei aqa wau ojeqnum. Ijo moma nanđo are miligiq di nanđi qalieeb, nanđi Qotei aqa ŋamgalaq di une saiqoji soqnebe. E segi dego ijo are miligiq di degsi qalieonum. Deqa Timoti, e qolo ti qanam ti Qotei pailyoqnsim ni qa are qaloqnsim Qotei binjyeqnum. ⁴ Nami e ni uratmqa laqnamqa ni e qa are ugeimonaga akamem. E deqa are qaloqnsim ni olo numqajqa are koba unu. E ni numsiyqa tulaŋ areboleboleibqas. ⁵ Nami ino moma Lois wo ino ai Yunis wo nanđi aiyel Yesus qa nanđo areqalo singilatoqnebe dego kere bini ni Yesus qa ino areqalo singilateqnum. Utru deqa e ni numqajqa are qaloqnsim unum. ⁶ Nami e ijo baŋ ino gateq di atnamqa Qotei na ni aqa wau ojajqa deqa singila emej. Deqa e ino areqalo tigeltetmitqa ni singila deqa olo are qaloqnsim wau di singilatoqne. Tamo a ŋam puyim puloŋosim kobaqas dego kere ni ino wau di olo singilatim kobaqas. ⁷ Ni qalie, Qotei na iga ulaqajqa deqa aqa Mondor egosai. Iga singila ti qalaqalaiyo kumbra ti areqalo bole ti sqajqa deqa osiq aqa Mondor egej.

⁸ Deqa ni gago Tamo Koba aqa anjam qa jemaimaiq. Ni e qa dego jemaimaiq. E Yesus aqa anjam mare mare laqnem deqa jeu tamo nanđi na e ojsib tonto talq endi waibebe unum. Deqa ni na e beterbosim Qotei aqa singila ti sosim Yesus aqa anjam bole mare mare laqne. Osim dena ni e ombla gulbe oqnsim sqom. ⁹ Qotei na iga elenosisqa iga aqa segi kumbra boleq di sqajqa deqa are qalsiq metgej. Iga wau bole bole yoqnem Qotei a deqa osiq iga metgosai. Tulaŋ nami a inđi inđi kalil atosaisosisqa a aqa segi areqalo na iga metgej. Osiqa iga qa are boleiyosisqa Kristus Yesus qarinyosiq dena iga elenjej. ¹⁰ Bati kereonaqa Kristus Yesus ađi iga elenjej qaji a boleq dosiq moiyo aqa singila kobotej. Aqa kumbra dena Qotei a iga qa are boleiyeyj. E Yesus aqa anjam bole mare mare laqnum gam dena tamo unğasari nanđi endegsi poinjreqnu, “Bole, iga moiqasai. Iga ŋambile gaigai sqom.”

¹¹ E Yesus aqa anjam bole palontqajqa ti plaltqajqa ti deqa Qotei na e giltbej. ¹² Deqa unđum, e gulbe oqnsiy sqai. E deqa jemaibqasai. E Yesus qa ijo areqalo singilateqnum. E a qa qalie bole. A e wau ebej deqa e qalieonum, a na wau di geregere taqatoqnsim gilsim a olo bqajqa bati brantqas.

¹³ O Timoti, anjam bole kalil e nami ni mermoqnem qaji di ni geregere dauryoqnsim palontoqne. Osim Kristus Yesus qa ino areqalo singilatoqnsim a qalaqalaiyoqne. ¹⁴ Qotei na aqa anjam bole di ino baŋq di atej. Anjam di tulaŋ bolequja. Deqa ni anjam di geregere taqatesoqne. Mondor Bole ađi gago are miligiq di unu qaji a na ni aqaryaimoqnmqa ni Qotei aqa wau geregere ojsim laqne.

¹⁵ Ni qalie, tamo kalil Esia sawaq di unub qaji nanđi e uratbosib jaraiyeb. Figelus Hermogenes wo nanđi aiyel dego e uratbosib jaraiyeb.

¹⁶ E endegsi pailyeqnum, “O Tamo Koba, ni Onesiforus aqa tal qujai nanđi qa dulame.” O Timoti, Onesiforus a bati gargekoba ijo are boletetboqnej. E tonto talq di soqnem bati deqa a e qa jemaayosai. ¹⁷ A Rom qureq bosiq dia e qa ŋamosiq itbej. ¹⁸ Deqa e a qa endegsi pailyeqnum, “O Tamo Koba, monđoŋ ni na tamo unğasari nanđi peginjrq batiamqa ni Onesiforus a qa dulame.” O Timoti, nami Efesus qureq di dego Onesiforus a e qa wau gargekoba yoqnsiq aqaryaiboqnej. Di ni qalie.

2

Pol na Timoti minjej, “Ni Yesus aqa qoto tamo bulosim gulbe qoboiyesoqne”

¹ O ijo anđro Timoti, Kristus Yesus a iga qa are boleiyeqnu aqa kumbra dena ni singilatmoqne. ² E tamo gargekoba nanđo ŋamgalaq di Qotei aqa anjam palontoqnem di ni quoqnem. Anjam di ni na olo tamo qudei Yesus bole dauryeqnub qaji nanđi dego minjroqnmqa nanđi kamba tamo qudei nanđi minjroqnbab.

³ Ni e ombla Kristus Yesus aqa qoto tamo bulosim gulbe qoboiyesoqne. ⁴ Qoto tamo nanđo kumbra di ni qalie. Nanđi qotqajqa wau ojoqnsib olo wau bei qa are qalosaieqne. Nanđi qotqajqa wau segi ojeqnebe. Deqa nanđo gate a nanđi qa tulaŋ areboleboleiyeqnu. ⁵ Tamo

bei bei wou gurgurosib bubuñosib bei na bei bunyosim di a awai oqas. A ururqajqa kumbra geregere dauryqasai di a awai oqasai. ⁶ Tamo bei a wauosim ingi yagwas di ingi meliamqa a osim uyqas. Deqa tamo lanaj bei a namoqna bosim ingi uyqasai. ⁷ O Timoti, ijo anjam e ni mermeqnum qaji endi ni qusim ino areqaloq di singilatime. Yimqa Tamo Koba a na powo emimqa ni ijo anjam kalil endi geregere poimqas.

⁸⁻⁹ Ni gaigai Yesus Kristus qa are qaloqne. A moisiq olo subq na tigelej. A Mandor Koba Devit aqa moma. E aqa anjam bole palontoqnsim laqnam jeu tamo nanqi na e tamo uge bul nuboqnsib gulbe koba eboqne. Deqa nanqi na e ojsib tonto talq endi waibeb unum. Ariya nanqi Qotei aqa anjam getentqa keresai. ¹⁰ E tamo ungasari Qotei na giltnejrej qaji nanqi qa are qaloqnsim gulbe kalil qoboieqnum. E degeyqnum. Di kiyaya? Qotei na nanqi eleanamqa nanqi Kristus Yesus aqa ñam na ñambile osib a ombla so bole gaigai sqajqa deqa. ¹¹ Qotei aqa anjam bei unu. Anjam di gisan sai. Anjam di bole. Deqa iga gago areqaloq di singilatqa kere. Anjam agiende.

"Iga Yesus ombla moiyoqnsim deqa iga a ombla olo ñambile gaigai sqom.

¹² Iga gulbe kalil qoboieqnsim singila na tigelesqom di mondoñ iga Yesus ombla mandor kokba sqom.

Iga a qoreiyqom di a na kamba iga qoreigwas.

¹³ Iga aqa anjam dauryqa marsimqa olo dauryqa uratqom di Yesus a segi aqa anjam uratqa keresai. A dauryoqnsim sqas."

Pol na Timoti minjej, "Ni Qotei aqa wau tamo bole soqne"

¹⁴ O Timoti, Kristen nanqi ijo anjam deqa are walnjraim deqa ni na gaigai minjroqne. Osim Qotei aqa ñamgalaq di nanqi endegsim minjroqne. "Ninji anjam qudei qa lana lana ñiriñoqnaib. Osib ñam qudei qa anjam na qotoqnaib. Anjam dena ninji aqaryaingwa keresai. Ninji anjam di qusib dauryqab di nungo areqalo niñaqesqas."

¹⁵ O Timoti, ni Qotei aqa wau tamo boledamu sosimqa aqa anjam bole geregere palontoqnaqqa singilaoqne. Yim Qotei a ino wau kalil qa tulan arearetoqnaqas. Deqa ni aqa ñamgalaq di jemaimqasai. ¹⁶ Tamo qudei nanqi anjam uge lana lana mareleñeqnub deqa ni nanjo anjam di qoreiye. Nanjo anjam di tulan ugedamu. Anjam dena tamo ungasari nanqi are prugtetnjroqnm nanqi Qotei aqa kumbra torei uratoqnaqab. ¹⁷ Anjam di yu uge bulosim tulan kobaqujaosim tamo ungasari nanqi ugeugeinjroqnaqas. Tamo aiyel anjam uge deqaji mareqnaq abagi Himeneus Filetus wo. ¹⁸ Nanqi aiyel anjam bole qa gam uratosib gisan anjam endegsib mareqnaqab, "Tamo ungasari kalil nanqi nami subq na tigeleb koboej. Deqa nanqi olo bunuqna subq na tigelqasai." O Timoti, gisan anjam dena tamo ungasari qudei nami Yesus qa nanjo areqalo singilateb qaji nanjo areqalo olo niñaqyetnjreqnu.

¹⁹ Qotei aqa segi tamo ungasari nanqi tal ai bulosib singila na tigelej unub. Tal aiq di Qotei aqa anjam endegsib nenjrenyeb unu, "Tamo Koba a aqa segi tamo ungasari nanqi qa qalie bole." Anjam bei dego tal aiq di nenjrenyeb unu, "Tamo kalil Tamo Koba aqa ñam ejunub qaji nanqi kumbra uge uge qoreiyebe."

²⁰ E yawo anjam bei mermqai. Tal kobaquja bei miligiq di tabir qudei gol na ti silva na ti gereiye. Tabir qudei ñamtañ na gereiye. Tabir qudei jagi na gereiye. Tabir qudei wau bole qa gereiyosib olo tabir qudei wau kiñilala qa gereiye. ²¹ Deqa tamo bei a kumbra uge kalil uratosim Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji sqas di a tabir wau bole qa gereiye qaji di bul sqas. Deqa a ñam bole osim Qotei aqa segi kumbra boleq di sosim Gate Koba Yesus geregere wauetoqnaqas. A wau bole kalil yoqnaqqa tulan kere na sqas.

²² Deqa Timoti, areqalo uge uge angro wala nanqi dauryeqnub qaji di ni na qoreiye. Osim ni kumbra bole yoqnaqqa wauoqnsim Qotei qa ino areqalo singilatoqnsim tamo ungasari nanqi qalaqalainjroqnsim lawo na soqne. Tamo ungasari are bole ti sosib Tamo Koba aqa ñam na paileyeqnub qaji nanqi ni ombla kumbra kalil di yoqniy. ²³ Tamo ungasari areqalo bole ti sosai qaji nanqi nanari anjam lana lana mareleñeqnub deqa ni nanjo anjam di quoqnaim. Ni qalie, anjam dena qoto ti ñiriñ ti tigelteqnu. ²⁴ Tamo Koba aqa wau tamo nanqi anjam na qotoqnsib ñiriñoqnaib. Nanqi na tamo ungasari kalil nanqi kumbra bole bole enjroqnsib Qotei aqa anjam plaltosib minjroqnebe. Tamo qudei na nanqi gulbe enjribqa nanqi deqa ñiriñqnaib. Nanqi kamba olo kumbra lawo nanqi osornjroqnebe. ²⁵ Nanqi lawo na Qotei aqa anjam gotranjo qaji tamo nanjo areqalo olo gereiyetnjroqnebe. Yim Qotei na nanjo are bulyetnjrimqa nanqi aqa anjam bole poinjrim dauryqab. ²⁶ Nami Satan a tamo nanqi di singila na ojesonaqa nanqi aqa anjam dauryoqnebe. Deqa Qotei aqa wau tamo nanqi lawo na nanqi tingitnjribqa nanqi Qotei aqa anjam bole qa poinjrim olo areqalo bole osib Satan aqa banq dena jaraiyosib sawa boleq di sqab.

3

Diño bati jojomoqnmqa tamo nanqi kumbra uge uge yoqnaqab

¹ O Timoti, ni endegsi poimem. Mondonj diño bati jojomoqnmqqa gulbe gargekoba mandamq endi brantelenqab. ² Tamo nangi kumbra uge uge endeqaji yoqñqab. Nangni nanngo segi jejamu qa tulan areboleboleinjroqñqas. Nangni silali koba oqajqa are prugn-jroqñqas. Nangni nanngo segi ñam soqtoqnsib diqoqnsib ñirin anjam koba maroqnsib tamo nangi misilinjroqñqab. Nangni nanngo ai abu nanngo anjam gotranjoqñqab. Tamo qudei na nangi aqaryainjroqñbqa nangi kamba olo nangi qa are boleinjroqñqasai. Nangni Qotei aqa kumbra bole kalil qoreiyoqñqab. ³ Nangni qalaqalayo kumbra dauryqa uratoqñqab. Nangni ñirinjoqnsib jeu atoqnsib olo jeu turyoqñqasai. Nangni yomu anjam gargekoba maroqnsib nanngo segi jejamu taqatqajqa asginjroqñqas. Nangni lanja lanja qotoqnsibqa tamo nangi ñumoqnsib kumbra bole jeutoqñqab. ⁴ Nangni tamo qudei nangi ugeugeinjroqñqab. Nangni urur kumbra uge uge yoqñqab. Nangni kumbra di yqajqa ulaoqñqasai. Nangni nanngo segi ñam soqtoqnsib mandam qa ingi ingi qa tulan areboleboleinjroqñqas. Nangni Qotei qa yala arearetjroqñqasai. ⁵ Nangni lanja baban na Qotei aqa kumbra bole dauryobuloqnsib sqab. Kumbra bole aqa singila nangi yala poinjrqasai. O Timoti, tamo deqaji brantoqñbqa ni na nangi beternjraim. Torei uratnjrsim isaq gile.

⁶ Tamo deqaji nangi kumbra uge endegyeqnub. Nangni unja qudei nanngo tal miligiq gilqoqnsib nangi walawalainjroqnsib areqalo titetnjreqnub. Unja nangi di areqalo bole ti sosai. Nangni une gargekoba yeqnab nanngo une dena nangi singila na ojeqnaqa nangi kumbra uge uge yqajqa are prugnjqreñnu. ⁷ Unja nangi di gaigai qalie oqajqa are qaloqnsib ariya nangi anjam bole aqa utru poinjrqa keresainjreqñnu. ⁸ Gisanj tamo nangi di Qotei qa nanngo areqalo singilatosaeqñub. Nanngo areqalo tulan niñaqejunu. Nami Janes Jambres wo nangi aiyel Moses jeutoqñeb dego kere gisanj tamo nangi na Qotei aqa anjam bole jeuteqñub. ⁹ Ariya nanngo kumbra di tulan kobaqasai. Nami Janes Jambres wo nangi aiyel kumbra deqaji yeqñabqa tamo ungasari kalil nangi unoqnsib maroqñeb, “Nanngo kumbra di nanari.” Dego kere gisanj tamo nangi kumbra uge uge yoqñbqa tamo ungasari kalil nangi unoqnsib maroqñqab, “Nanngo kumbra di nanari.”

Pol na Timoti minjej, “Ni Qotei aqa anjam singila na ojesoqne”

¹⁰ O Timoti, ni nami e ombla soqñem deqa ijo anjam kalil e na plaltoqñem qaji di ni qalie. Ijo walwel ti ijo kumbra ti di ni qalie bole. E Qotei qa ijo areqalo singilatoqñsim ijo are miligi dego gaigai singilatoqñsim waukobaoqñem. Osim tamo ungasari nangi qalaqalainjroqñsim singila na tigeloqñsim gulbe qoboioyqñem. Di ni qalie bole. ¹¹ Antiok qure ti Aikonnia qure ti Listra qure ti dia jeu tamo nangi na e kumbra uge uge ebeqñabqa e jaqatinj koba oqñem. Qure qureq di kumbra uge kalil e qa brantoqñej qaji di ni qalie. Ariya bati deqa Tamo Koba a na e aqaryaiboqñsiqa gulbe kalilq dena e oqñsiq taqal atoqñej. Deqa bini e bole unum. ¹² Ni qalie, jeu tamo nangi na tamo ungasari kalil Kristus Yesus beteryesosib Qotei aqa kumbra dauryqa singilaeqñub qaji nangi ugeugeinjroqñqab. ¹³ Tamo uge uge nangi ti gisanj tamo nangi ti tulan ugeoqñqab. Ugeoqñsib gisanj anjam gargekoba maroqñb Satan na kamba dego nangi olo gisa gisanjroqñqas. Yim nanngo kumbra di tulan ugedamuqas.

¹⁴ Ariya Timoti, anjam iga nami ni mermonam qusim ino areqaloq di singilatem qaji di ni olo singila na ojesoqñe. Ni iga qa bole qalieonum deqa ni degyoqñe. ¹⁵ Nami ni anjro kiñala sosimqa ni Qotei aqa anjam nenjrenq di so qaji di qalieosim bosim bosim agi qalieosim unum. Anjam dena ni powo bole emonaqa ni Kristus Yesus qa ino areqalo singilatonamqa Qotei na ni padalo sawaq dena ej. ¹⁶ Qotei aqa anjam kalil nenjrenq di so qaji di Mondor a segi na babtej. Anjam dena iga aqaryaigoqñsiqa gam bole osorgoqñsiqa gago areqalo tingitetgeqñu. Osiqa gago walwel gereiyetgoqñsiqa iga kumbra bole dauryqajqa singilatgeqñu. ¹⁷ Deqa anjam dena Qotei aqa tamo ungasari nangi keretnjreqnaqa nangi kumbra bole kalil yoqñsib wau bole bole ojeqñub.

4

Pol na Timoti minjej, “Ni Yesus aqa anjam palontqajqa tulan singilaoqne”

¹ Qotei aqa ñiri Kristus Yesus wo nanngo ñamgalaq di e ni singila na endegsi mermqai. Mondonj Yesus a lanj qureq na brantosim tamo ungasari kalil ñambile so qaji nangi ti nami moreñeb qaji nangi ti peginjrqas. Osim a bati gaigai Mandor Koba sqas. ² Deqa ni Yesus aqa anjam palontoqñe. Tamo ungasari nangi ino anjam quqwa arearetjroqñqas kiyo asginjroqñqas kiyo di unqum. Ni na nangi tingitnjroqñsim dalnjroqñsim are tigeltetnjroqñe. Ni asgimaiq. ³ O Timoti, ni que. Bunuqna tamo gargekoba nangi Qotei aqa anjam quqwa asginjroqñimqa olo anjam utru bei bei quqwaqqa are prugnjqreñqas. Osib nanngo segi areqalo dauryosib anjam plalto tamo qudei nangi metnjroqñb bosib gisanj anjam minjroqñb qusib arearetjroqñqas. ⁴ Deqa nangi anjam bole quqwa uratosib lanja sa anjam quqwaqqa dab atoqñqab. ⁵ Ariya Timoti, ni kumbra degyaim. Ni gaigai areqalo bole na sosimqa gulbe ti jaqatinj ti qoboioyqñe. Osim ni na Yesus aqa anjam bole tamo

unġasari nanġi minjre minjre laqne. Ni nanġi aqaryainjrqaqqa wau ti unum deqa ni wau di keretosim yoqne.

Pol a moiqa bati jojomej

⁶ Ni qalie, jeu tamo nanġi na e lubsib moiyoqbqa bati jojomqo. Israel nanġi wain bilentoqnsib Qotei atraiyeqñub dego kere e moisiyqa ijo leñ aqas qaji dena Qotei atraiyob-ulqai. ⁷ Tamo nanġi gurguroqnsib bubuñeqñub dego kere e nami singila na ururosım Yesus dauryoqñem agi bini e degyeqñum. E ijo wau kalil kobotonum. E Qotei qa ijo areqalo singilatoqñem di e uratosaiogñem. Agi bini e ijo areqalo di singila na ojejunum. ⁸ Tamo nanġi gurguroqnsib bubuñeqñub di nanġi awai oqajqa. Ijo awai bole agi Qotei a lañ qureq di atej unu. E awai di oqajqa tarinoqñsim unum. Ijo awai agiende. Mondorj Tamo Koba a na e tamo bole une saiqoqi qa merbqas. Di ijo awai bole. Tamo Koba a kumbra bole tintrj na tamo unġasari nanġi peginjrqas. Peginjrqqa bati deqa a awai bole di e ebqas. A e segi awai ebqasai. Tamo kalil Yesus a lañ goge na brantim unqajqa deqa areboleboleinjreñnu qaji nanġi dego awai bole enjrqaas.

Pol na Timoti minjej, "Ni ijoq urur au"

⁹ O Timoti, ni ijoq urur au. ¹⁰ Ni que. Demas a mandam endeqa kumbra qa tulañ areareteqñnu. Deqa a na e uratbosiqqa Tesalonaika qureq gilej. Kresens a Galesia sawaq gilej. Taitus a Dalmesia sawaq gilej. ¹¹ Aqo Luk wo segi unum. Deqa ni Mak osimqqa endeq boiy. Mak a tamo bole. A na e aqaryaiboqnsiqqa wau bole yeqñnu. ¹² Tikikus agi e na qarinyonam Efesus qureq aiyej.

¹³ Ni ijoq bqa osimqqa ijo gara jugo Troas qureq di uratem qaji di osim osau. Agi Karpus aqa talq di uratem unu. Ijo buk qudei dego osau. Ariya ijo pepa lulumo qudei wagme nangjo jegara na gereiyo qaji di dego osim osbetbe. Ni are walmaiq.

¹⁴ Bras na inġi inġi gereiyo tamo aqa ñam Aleksander a na e ugeugeiboqnej. Deqa mondorj Tamo Koba a na kamba Aleksander ñolawotqas. ¹⁵ Aleksander a nami iga jeutgoqnsiqqa gago anjam tulañ ugeugeiyoqnej. Deqa ni a qa geregere ñam atoqne.

¹⁶ Jeu tamo nanġi nami e ojsib anjam pegiyo talq di tigeltbeb bati deqa tamo bei na e taqbosai. Tamo kalil nanġi e uratbosib jaraiyeb. Deqa e Qotei endegsi pailyem, "O Abu, ni nangjo une deqa olo kambatnraime." E degsi Qotei pailyem. ¹⁷ Ariya Tamo Koba Yesus a segi na e taqbosiqqa singila ebej deqa e anjam pegiyo talq di tigelosim Yesus aqa anjam bole mareqnamqqa sawa bei bei qaji nanġi quoqñeb. Qotei na e aqaryaibosiqqa bauñ juwanj nangjo medabuq na e osiq taqal waiwej. ¹⁸ Deqa e endegsi qalieonum. Jeu tamo nanġi boqnsib kumbra uge uge ebqa maroqñib Qotei na e aqaryaiboqñsim nangjo banq dena e oqñsim taqal waiboqñqas. Osım bunuqna a na e lañ qureq osi oqñsim dia e taqatbosim ijo Mandor Koba sqas. Deqa iga bati gaigai aqa ñam soqtoqñqom. Bole.

¹⁹ O Timoti, ni na ijo kaiye anjam endi osim tamo nanġi Onesiforus aqa talq di unub qaji nanġi ti Prisila Akwila wo nanġi koba na minjrime. ²⁰ Erastus a Korin qureq di unu. Trofimus a Miletus qureq di ma ti sonaq e na uratem unu. ²¹ Ni ijoq urur boqujat. Ni tarinoqñim ulili bati bo uge.

Yubulus na Pudens na Linus na Klodia na nanġi qolqe Kristen tamo kalil nanġi ti koba na kaiye anjam endi inoq qarinyonub.

²² Tamo Koba a na ino qununj geregere taqateme. Osım ninġi kalil qa are boleiyeme. Bole.

TAITUS

¹ E Pol. E Qotei aqa wau tamo. Yesus Kristus na e qarinjbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Tamo ungasari Qotei na giltjnrej qaji nanngi aqa anjam minjroqnitqa qusib Yesus qa nango areqalo singilatqajqa deqa qarinjbej. E na nanngi aqaryainjritqa nanngi Qotei aqa anjam geregere qalieosib aqa kumbra dauryqajqa deqa ti qarinjbej. Qotei aqa anjam di gisanj sai. Di anjam bole. ² E na nanngi aqaryainjritqa nanngi nambile gaigai sqajqa deqa e waueqnum. Nanngi nambile di oqajqa tariñoqnsib unub. Tulanj nami Qotei a ingi ingi kalil atosaisosiqqa a na nambile di iga egwajqa marej. A bole marej. A gisañosaieqnu. ³ Bati kereonaqa a na aqa anjam maro tamo nanngi wau enjrej. Kumbra dena a na aqa segi anjam babtej. A na e dego wau ebej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Anjam dena a na iga padalo sawaq na elenjej.

⁴ O Taitus, e anjam endi nenngrenyosim inoq qarinyonum. Aqo ombla Kristen tamo ungasari kalil nanngi koba na areqalo quajaitosim Yesus qa gago areqalo singilateqnum. Deqa ni ijo angro bole bul. Gago Abu Qotei wo Kristus Yesus agi iga elenjej qaji wo nanngi aiyel ni qa are boleinjrimqa ni lawo na soqnime.

Pol na Taitus minnej, “Ni na Kristen nanngo gate atelen”

⁵ O Taitus, e ni Krit nuiq di uratmem unum. Krit nuiq di Qotei aqa wau koboosai unu. Deqa ni na wau di kobotosim qure segi segiq di Kristen nanngo gate atelen. Agi e nami wau deqa ni mermem. ⁶ Deqa ni unime. Ni tamo bei a Kristen nanngo gate atqa osimqa a peleyosim aqa kumbra kalil unsim di ni a gate ate. Tamo di a tamo ungasari kalil nanngo nãngalaq di une saiqoji soqneme. A unã aiyeltaiq. Aqa angro nanngi Yesus qa nango areqalo singilatosis soqnebe. Nanngi kumbra uge uge yoqnaib. Nanngi diqoqnsib nanngo ai abu nanngo anjam gotranjoqnaib. ⁷ Ni qalie, Kristen nanngo gate nanngi Qotei aqa wau taqateqnu. Deqa ni tamo bei a gate atqa osimqa ni aqa kumbra endeqaji unsim a gate ate. A tamo ungasari kalil nanngo nãngalaq di une saiqoji unu. A aqa segi nãam soqtosaieqnu. A Kristen tamo ungasari nanngi njirin na taqatnjrosiaieqnu. A urur minjin oqetosiaieqnu. A ya uge uyoqnsiq nanariosaieqnu. A qoto ani tamo sai. A silali koba oqnaqajqa tulanj arearetosaieqnu. ⁸ Tamo lanã nanngi aqa meq beqnaqqa oqnsiq geregereinjreqnu. A kumbra bole bole dauryqajqa are qaloqnsiq areqalo bole ti unu. A kumbra tinãtin ti Qotei aqa segi kumbra bole ti di dauryqajqa tulanj areareteqnu. A aqa segi so geregere taqateqnu. ⁹ A Yesus aqa anjam bole iga plalteqnum qaji di singila na ojeqnu. Deqa a anjam di geregere palontoqnsiq Kristen nanngo are tigeltetnjreqnu. Tamo qudei nanngi anjam di gotranjeqnaib a na nanngi tingitnjroqnsiq dalnjreqnu.

Krit nuiq di tamo gargekoba nanngi gisañeqnub

¹⁰ O Taitus, Krit nuiq di anjam gotranjo qaji tamo gargekoba unub. Tamo nanngi di anjam lanã lanã maroqnsib tamo ungasari nanngi gisa gisañnjreqnu. Tamo nanngi di Juda tamo. Deqa nanngi na tamo mulun breinjraqajqa tulanj singilaieqnu. ¹¹ Nanngi na Kristen nanngo silali yainjraqa are qaloqnsib anjam uge uge iga marqajqa getento qaji di plaltoqnsib minjreqnu. Nanngi degyeqnub deqa nanngi na Kristen qudei nango angro ti nango was nanngi ti areqalo ugetetnjreqnaqqa nanngi Qotei aqa gam bole olo urateqnu. Deqa Taitus, ni na tamo uge deqaji nanngo medabu getentosim saidnjre. ¹² Nami Krit nuiq di qalie tamo bei a anjam endegsi marej, “Krit tamo kalil nanngi gisanj ani. Nanngi tamo uge. Nanngi wagme juwanj bul. Nanngi qunãnj bolet. Nanngi wauqa asgim ani.” ¹³ O Taitus, aqa anjam di bole. Deqa ni singila na tamo uge uge nanngi tingitnjroqne. Yimqa nanngi Yesus qa nango areqalo geregere singilatqab. ¹⁴ Osib nanngi Juda nango gisanj anjam ti tamo nanngi Qotei aqa anjam bole qoreiyeqnub qaji nanngo dal anjam ti quqwa uratqab.

¹⁵ Tamo ungasari Qotei aqa nãngalaq di jiga saiqoji unub qaji nanngi qalie, ingi uyo kalil jiga saiqoji unu. Deqa nanngi oqnsib uyeqnu. Ariya tamo ungasari kumbra jigat dauryoqnsib Yesus qa nango areqalo singilatosiaieqnu qaji nanngi torei jiga ti. Deqa nanngi mareqnu, “Ingi ingi kalil jigat.” Nanngo areqalo ti nango are miligi ti tulanj jigat. ¹⁶ Nanngi segi mareqnu, “Iga Qotei qa qalie bole.” Di gisanj. Nanngi kumbra uge uge yeqnu dena iga poiqeqnu, nanngi Qotei qoreiyeqnub. Deqa Qotei na nanngi torei walinjreqnu. Nanngi Qotei aqa anjam gotranjo qaji tamo unub. Nanngi kumbra bole bei dauryqa keresai bole sai.

2

Tamo qeli nanngi kumbra bole bole yoqnebe

¹ O Taitus, ni Qotei aqa anjam bole plaltoqne. ² Ni na tamo qeli nanngi anjam endegsim minjroqne, “Ninã nanngo so geregere taqatiy. Osib areqalo bole ti sosib kumbra bole bole

yoqniy. Ningi Qotei aqa anjam bole geregere qalieosib qalaqalaiyo kumbra yoqnsib gulbe kalil qoboiyoqnsib singila na tigelesoqniy.” O Taitus, ni na tamo qeli nanği anjam degsim minjroqne.

³ Ni na unğa qeli nanği anjam endegsim minjroqne, “Kumbra bole kalil Qotei a areareteqnu qaji di ninği dauryosib soqniy. Ningi yomuqnaib. Wain uyoqnsib nanarioqnaib. Ningi na Kristen nanği kumbra bole osornjroqniy. ⁴⁻⁵ Osib unğa meli nanği dalnjribğa nanği kumbra endegsib yoqnebe. Nanği nanğo tamo ti nanğo anğro ti qalaqalainjroqnebe. Nanği areqalo bole na walwelosib Qotei aqa nğamalaq di une saiqoji soqnebe. Nanği Kristen nanği gereinjroqnebe. Nanği nanğo tal geregere taqatosib nanğo tamo nanğo anjam dauryoqnebe. Nanği kumbra bole degyoqniyğa nanğo tamo nanği na unjrsibğa Qotei binjyosib aqa anjam yomuiyğa uratqab.” O Taitus, ni na unğa qeli nanği anjam degsim minjroqnime.

Pol na Taitus minjej, “Ni kumbra bole yoqnim anğro meli nanği unsib dauryqab”

⁶ Ariya ni na anğro meli nanği dego are tigeltetnjroqniyğa nanği areqalo bole na walweloqnebe. ⁷ O Taitus, ni kumbra bei yğa osimğa kumbra bole segi yoqne. Yimğa anğro meli nanği ino kumbra di unoqnsib dauryoqnaib. Ariya ni gisañ anjam maroqnaim. Ni anjam palontğa osimğa anjam bole segi palontqne. Alañ anjam koba maroqnaim. Diqoqnaim. Areqalo bole ti sosim kumbra bole bole yoqne. ⁸ Ni anjam bole segi palontqniyğa tamo nanği ino anjam di uge qa marğa keresai. Değa jeu tamo nanği na iga yomuigwa keresainjrimğa nanği jemainjrqas.

Kanğal tamo nanği gaigai nanğo wau qa gate nanğo sorgomğ di soqnebe

⁹ O Taitus, ni na kanğal tamo nanği anjam endegsim minjroqne, “Ninği gaigai nunğo wau qa gate nanğosorgomğ di sosibğa wau bole bole nanği arearetnjreqnu qaji di yoqniy. Ninği nanğosorgomğ medabu ojqnaib. ¹⁰ Osib nanğosorgomğ inği bei bajjinaib. Ninği nanğosorgomğ anjam geregere dauryosib nanği kumbra bole bole enjroqniy. Yimğa nanği nunğosorgomğ kumbra değa tulan areboleboleinjrqas. Ninği kumbra bole kalil yoqniyğa nunğosorgomğ wau qa gate nanği unoqnsib Qotei ağı iga elenjej qaji aqa anjam tulan binjyoqnsib maroqnaib, ‘Di anjam bolequja.’ ” O Taitus, ni na kanğal tamo nanği anjam degsim minjroqne.

Iga Yesus bğajğa bati qa tarinqoqnom

¹¹ Iga qalie, Qotei a iga qa are boleiyeqnu. Aqa kumbra di a na boleq atsiq iga osorgej. Değa a na tamo unğasari kalil nanği padalo sawaq dena elenğa kere. ¹² Qotei a iga qa are boleiyeqnu aqa kumbra dena iga endegsi osorgeqnu, iga Qotei qoreiyqajğa kumbra ti mandam qaji areqalo uge uge ti torei uratekritqom. Osim iga mandam tamo unğasari nanğosorgomğ ambleq di sosimğa areqalo bole na ti kumbra bole na ti Qotei aqa kumbra na ti walweloqnoqom. ¹³ Walweloqnsim inği bole bole iga mondonj oqom qaji di oqajğa tarinqoqnom. Yesus Kristus a segi Qotei. A singila koba ti unu. A na iga elenjej. Mondonj a wala bole ti rianj koba ti osim lañ qureq na bğas. Iga di unqajğa tarinqoqnom. ¹⁴ Yesus a gago uneq na iga awaigosim iga aqa segi tamo unğasari tintinj sqajğa değa marsiq aqa segi nğamble uratosiq iga qa moiyej. Değa iga gaigai kumbra bole dauryqajğa singilaoqnoqom.

¹⁵ O Taitus, ni gaigai Kristen tamo unğasari nanği anjam di minjroqniyğa nanği quoqnsib dauryoqnaib. Ni na tamo unğasari anjam gotranjroqnu qaji nanği tingitnjroqnsim dalnjroqne. Tamo bei na ino anjam di uge qa maraiq.

3

Qotei a iga qa are boleiyosiq kumbra boledamu egej

¹ O Taitus, ni na Kristen tamo unğasari nanği anjam endegsim minjroqne, “Ninği na mandor nanği ti sawa taqato qaji tamo kokba ti nanğosorgomğ di sosibğa nanğosorgomğ anjam dauryoqniy. Osib gaigai wau bole yqajğa are qaloqniy. ² Ninği tamo qudei nanği misilinj anjam minjroqnaib. Osib anjam na qotoqnaib. Gaigai lawo na sosib tamo unğasari kalil nanği kumbra bole osornjroqniy.” O Taitus, ni na Kristen tamo unğasari nanği anjam degsim minjroqne.

³ Ni qalie, iga dego nami areqalo uge ti sosimğa Qotei aqa anjam gotranjroqnem. Bati değa Satan na iga gisa gisañgeqnaqa iga Qotei aqa gam bole dauryğa uratoqnsim kumbra uge uge dauryqajğa are pruggeqnaqa gago segi jejamu qa tulan areboleboleigoqnej. Kumbra dena iga singila na taqatgesoqnej. Değa iga minjinj ti are uge ti sosim walweloqnem. Tamo qudei na iga jeutgeqnağğa iga kamba dego nanği jeutnjroqnem.

⁴ Ariya bati di Qotei ağı iga elenjej qaji a na iga tulan qalaqalaigosiqğa iga qa are boleiyosiq kumbra boledamu egej. Aqa kumbra di a segi na boleq atej. ⁵ Osiqğa iga elenjej. Gago segi wau bole bole iga yoqnem qaji a değa osiqğa iga elenjosai. A iga qa dulosiqğa iga laña elenjej

awai saiqoji. Osiqa gago are miligi yansetgosiqa aqa Mondor Bole egsiqa iga angro bunuj bul nambabtgej. ⁶ Yesus Kristus agi iga elenjej qaji aqa wau na Qotei na aqa Mondor Bole qarinyonaqa gago are miligiq aiyej. ⁷ Yesus a iga qa are boleiyej deqa iga Qotei aqa n̄amgalaq di tamo bole une saiqoji unum. Deqa mondon̄ iga n̄ambile gaigai sqom. Iga n̄ambile di oqajqa tarin̄oqnsim unum. ⁸ Qotei aqa anjam di tulan̄ boledamu. Deqa iga anjam di gago areqaloq di singilatqom.

O Taitus, ni Qotei aqa anjam di singila na palontoqnimqa tamo un̄gasari Qotei qa nan̄go areqalo singilateqnuq qaji nan̄gi quoc̄nsib kumbra bole bole yoq̄nqab. Anjam dena tamo un̄gasari nan̄gi aqaryain̄reqnu. ⁹ Tamo qudei nan̄gi laña laña n̄irinoqnsib nanari anjam maroq̄nsib laq̄nub. Nan̄gi Moses aqa dal anjam qa ti nan̄go moma nan̄go ñam qa ti anjam na qoteq̄nub. Nan̄gi anjam di marqajqa tulan̄ arearetn̄reqnu. Iga qalie, anjam dena iga aqaryaigwa keresai. Deqa Taitus, ni tamo deqaji nan̄go anjam di quetn̄jraim. Torei urat.

¹⁰ Tamo bei na Kristen tamo un̄gasari nan̄go areqalo ugetetn̄rsim nan̄gi pupoin̄jrimqa ni na tamo di min̄jimqa aqa kumbra di uratem. A ni quetmosaiamqa olo min̄je. Min̄jimqa olo quetmosaiamqa ni a uratosim torei qoreiye. ¹¹ Ni qalie, tamo deqaji nan̄gi Qotei aqa gam torei urateq̄nub. Nan̄gi une yo qaji tamo unub. Nan̄go une dena nan̄gi osorn̄jreqnu, nan̄gi tamo uge.

Pol na Taitus min̄je, “Ni urur bosim e itbe”

¹² Ariya Taitus, ni que. E na Artemas kiyo Tikikus kiyo qarinyitqa a inoq gilqas. Gilsim mernimqa ni urur bosim Nikopolis qureq di e itbe. Yuwal ugeo bati qa e dia sqai. Soq̄nit ni bosim dia e itbe. ¹³ Apolos wo dal anjam qalie tamo Senas wo nan̄gi aiyei ino qure uratosib walwelqa laq̄nibqa ni na aqaryain̄jrimqa nan̄gi gamq di in̄gi bei qa truquqasai.

¹⁴ Ni na Kristen nan̄gi anjam plaltosim min̄jroq̄nimqa nan̄gi wau bole yoq̄nqajqa geregere qalieosib tamo qudei in̄gi in̄gi qa truqueq̄nub qaji nan̄gi aqaryain̄jroq̄nebe. Nan̄gi laña sosib wau bole bole yosaio uge.

¹⁵ Kristen kalil e koba na endi unum qaji nan̄gi na ni kaiyeimonub. Deqa ni na kamba tamo un̄gasari iga tulan̄ qalaqalaigeq̄nub qaji nan̄gi gago kaiye anjam endi min̄jrim. Tamo un̄gasari nan̄gi di iga koba na Yesus qa gago areqalo singilateq̄num.

O ijo was, Qotei a ningi kalil qa are boleiye. Bole.

FILEMON

¹ O Filemon, e Pol. E Kristus Yesus aqa wau tamo. E aqa anjam mare mare laqnem deqa jeu tamo nanqi na e ojsib tonto talq endi waibeb unum. Aqo gago was Timoti wo anjam endi nenngrenyosim inoq qarinyonum. Ni gago Kristen was bole. Ni iga koba na wau qujai. ² Aqo aiyel anjam endi ni qa ti gago jaja Apia qa ti Arkipus qa ti Kristen tamo ungasari kalil ino talq di loueqnub qaji nanqi qa ti qarinyonum. Arkipus a iga koba na qoto tamo bulosim Qotei aqa wau ojeqnum.

³ Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanqi aiyel ningi qa are boleinjrimqa ninji lawo na soqniy.

Filemon a kumbra tulan boledamu yoqnej deqa Pol a areboleboleiyoeqnej

⁴ E gaigai ijo Qotei binjyoqnsim ni qa pailyeqnum. ⁵ E ni qa anjam endegi queqnum, ni na Tamo Koba Yesus tulan qalaqalaiyoqnsim a qa ino areqalo singilateqnum. Osim ni na Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanqi dego qalaqalainjreqnum. ⁶ Ni iga ti heterosim koba na Yesus qa gago areqalo singilateqnum deqa e endegi Qotei pailyeqnum, "O Abu, ni na Filemon iga ti aqaryaimqqa iga powo bole osim ingi bole bole Kristus a iga egeqnu qaji di geregere poigwas." ⁷ Od, was, e qalieonum, ni na Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanqi qalaqalainjroqnsim nanqo are tulan singilatetjreqnum. Ino kumbra dena ijo are latetbeqnaqa e areboleboleibeqnu.

Pol na Filemon minjej, "Ni na Onesimus qalaqalaiyime"

⁸ O Filemon, e qalieonum, ino kumbra kalil bole. Deqa e ni kumbra bei yqajqa mermitqa ni ijo anjam daurye. E Kristus aqa nam na ni singila na mermqa kere. ⁹ Ariya e ni tulan singila na mermqasai. Aqo ombla qalaqalaiyo kumbra dauryeqnum deqa e ni lawo na mermqai. E Pol. E Kristus Yesus aqa wau tamo. E aqa anjam mare mare laqnem deqa jeu tamo nanqi na e ojsib tonto talq endi waibeb unum. ¹⁰ E tonto talq endi sonamqa ino kangal tamo Onesimus a ni uratmosiq ularjosiq Rom qure endeq bosiq e itbej. E itbonaqa e Yesus aqa anjam minjnamqa a are bulyosiq Yesus qa aqa areqalo singilatej. Deqa bini a ijo angro bul unu. Deqa e ni mermqai, ni a kumbra bole osoryime. ¹¹ A nami kangal tamo bolesai soqnej deqa a ni qa wau bole yosaoqnej. Ariya bini a kangal tamo bolequja unu deqa a ni qa wau bole yoqnaqa kere. A e qa dego wau bole yoqnaqa kere.

¹² Ariya endego e Onesimus qarinyonum a inoq olo bqo. Deqa e a qa are ugeibqo. Di kiyaqqa? E a tulan qalaqalaiyeqnum deqa. ¹³ E Yesus aqa anjam bole qa waueqnum deqa e tonto talq endi unum. Ariya ijo are koba endegi unu. E Onesimus olo osiy a e ombla tonto talq endi sosim a na e aqaryabqnaqas. A ino kangal tamo unu deqa a na e aqaryabqas di ni na dego e aqaryabqam. ¹⁴ Ariya e Onesimus qarinyonum inoq olo bqo. E endegi are qalonum. Ni na e aqaryabqqa are soqnim ni ino segi areqalo na e odbosim Onesimus olo ijoq qarinye. E singila na ni mermqasai.

¹⁵ Bole, Onesimus a bati truquyala ni uratmej. E are qalonum, Qotei a segi na gam gereiyonaqa Onesimus a ni uratmej. Di kiyaqqa? Ni na a olo osim ningi ombla bati gaigai sqajqa deqa. ¹⁶ Onesimus a ino kangal tamo segi sai. A ino Kristen was bole. A ijo Kristen was dego. Deqa e a tulan qalaqalaiyeqnum. A ino kangal tamo bolequja. A ni ombla Tamo Koba beteryejunub. Deqa e qalieonum, ni a olo tulan qalaqalaiyoqnaqam.

¹⁷ Ni e ombla Yesus aqa wau tamo unum edegosim Onesimus osim geregereiyoeqne. Ni e osim geregereibeqnum dego kere. ¹⁸ Onesimus a une bei ni emej kiyo? A ino silali bei nami yamosiq olo ni emqajqa mermosiqqa bunuqna ni emosai kiyo? Degamqa ni na merbimqa e kamba silali di keretosiy ni olo emqai. ¹⁹ E Pol. Anjam endi e ijo segi ban na nenngrenyosim. Ni e merbimqa Onesimus a ino silali bei yaimej qaji di e na kamba olo ni emekritqai. Ariya ni que. Nami e Yesus aqa anjam ni mermonam qusim are bulyem. E ino qunun qa aqaryaimem. Deqa e ni endegi mermqa kere, ni na kamba olo ino segi nambile e ebekritime. Ariya e degsi ni mermqa uratonum. ²⁰ O ijo was Filemon, ni que. Aqo ombla Tamo Koba Kristus aqa tamo unum deqa ni aqa nam na olo Onesimus ijoq qarinyosim dena ijo are boletetbe.

²¹ E qalieonum, ni ijo anjam endi dauryqam. Osim ijo anjam endi bunyosim olo Onesimus ijoq qarinyqam. Utru deqa e anjam endi nenngrenyosim. ²² Ijo anjam qujai bei agiende. E are qalonum, Qotei a nunqo pailyo qusim gam waqtetbimqa e nunqoq olo bqai. Deqa Filemon, e ino talq di nejajqqa warum bei ni na gereiyetbe.

Pol aqa wau qujai nanqi na Filemon kaiyeiyeb

²³ Aqo Epafras wo ombla tonto talq endi unum. Epafras a dego Kristus Yesus aqa wau tamo. A Yesus aqa anjam mare mare laqnej deqa jeu tamo nanqi na a ojsib tonto talq endi

waiyeb unu. A na ni kaiyeimqo. ²⁴ Mak na Aristarkus na Demas na Luk na nan̄gi qolqe dego ni kaiyeimonub. Nan̄gi e koba na wau qujai.

²⁵ Tamo Koba Yesus Kristus a nīngi qa are boleyosim nūngo qunū geregere taqato-qneme. Bole.

HIBRU

Qotei aqa Niri a na iga anjam mergeqnu

¹ Nami Qotei na gago moma utru nanği anjam minjroqnej. A gam endena nanği anjam minjroqnej. A na aqa medabu o qaji tamo nanği qarinjireqnaqa nanği giloqnsib bati gargekoba gago moma utru nanği anjam minjroqneb. ² Ariya bini Qotei na iga dego anjam mergeqnu. Diño bati jojomoqo deqa a na aqa Niri aqa medabu na iga anjam mergeqnu. Qotei na aqa Niri giltej deqa a ingi ingi kalil oqas. Aqa ban na Qotei na mandam atej unu. ³ A na Qotei aqa rian koba iga osorgeqnu. Aqa so ti Qotei aqa so ti ombla kerekere. Aqa anjam singila ti unu. Anjam dena a na ingi ingi kalil singilatejunu. A gago une kobotetgosiqa lan qureq oqsiq Qotei singila koba ti unu qaji aqa ban woq di awejunu.

Qotei aqa Niri a lan angro nanği tulan bunjrejunu

⁴ Qotei na aqa Niri ñam kobaquja yej. Ñam dena lan angro nanği tulan bunjrejunu. ⁵ Nami Qotei na aqa Niri endegsi minjej,

“Ni ijo segi Angro.

Bini e ino Abu unum.”

Osiqa olo anjam bei dego aqa Niri qa endegsi marej, “E aqa Abu sqai. A ijo Angro sqas.” Ariya Qotei na aqa lan angro nanği anjam degsi minjrosaiognej. ⁶ Nami Qotei na aqa Niri matu qarinyim mandamq aiqa osiqa a qa olo anjam endegsi marej, “Ijo lan angro kalil nanği aqa sorgomq di sosib a qa louoqngab.” ⁷ Ariya Qotei a lan angro nanği qa anjam degsi marosaioqnej. A nanği qa endegsi marej,

“E ijo lan angro nanği wau enjrem.

Deqa nanği jagwa ti ñamyuwo ti bulosib ijo wau ojeqnub.”

⁸ Ariya Qotei na aqa segi Niri endegsi minjej,

“O Qotei, ni bati gaigai Mandor Koba sqam.

Ni tamo bole unum deqa ni na ino segi tamo unğasari nanği taqatnjroqngam.

⁹ Ni kumbra bole yqajqa tulan arearetmeqnu.

Ni kumbra uge yqajqa arearetmosaieqnu.

Deqa ino Qotei na ni gilmosiqa ino gateq di gorenj bilentosiq ñam kobaquja emej.

Deqa ni tulan areboleboleimeqnu.

Ino arebolebole dena ino was nanği arebolebole tulan bunjrejunu.”

¹⁰ Qotei na aqa Niri degsi minjsiqa olo anjam bei dego endegsi minjej,

“O Tamo Koba, ni nami mandam atem unu.

Osim lan dego ino segi ban na gereiyem.

¹¹ Lan ti mandam ti koboqab.

Ariya ni bati gaigai sqam.

Lan ti mandam ti gara jugo bulosib sarisib ugeqab.

¹² Tamo bei na aqa gara lubtoqnsiq taqal ateqnu

dego kere ni na lan ti mandam ti lubtosim taqal atqam.

Tamo bei na aqa gara piqtoqnsiq taqal ateqnu

dego kere ni na lan ti mandam ti piqtosim taqal atqam.

Ariya ni segi bulyqasai.

Ni bati gaigai degsi sqam.

Ino sqajqa bati koboqasai.”

¹³ Qotei na aqa Niri degsi minjsiqa olo minjej,

“Ni ijo ban woq endi awesoqnimqa

e na ino jeu tamo kalil nanği elenjosiy ino singaq di atelenqai.”

Qotei na anjam deqaji aqa lan angro nanği minjrosaiognej. ¹⁴ Lan angro nanği Qotei aqa Niri bul sai. Nanği Qotei aqa wau ojo qaji mondor. A na nanği qarinjireqnaqa nanği aqa wau ojeqnub. Nanği wau agiende. Nanği giloqnsib tamo unğasari a na elenqas qaji nanği aqaryainjreqnu.

2

Qotei na iga elenje aqa wau di tulan kobaquja

¹ Deqa ijo was, anjam ningi nami quoqneb qaji di ningi olo singila na ojsib dauryiy. E dego anjam di dauryqai. Iga dauryqasai di iga ulonjosim anjam di torei urato uge.

² Nami Qotei na aqa lan angro nanği medabu na gago moma utru nanği anjam minjroqnej. Anjam di singila koba. Deqa tamo unğasari kalil anjam di gotranjoqneb qaji nanği Qotei na kambatnjroqnsiqa awai uge enjroqnej. ³ Bunuqna Qotei na iga padalo sawaq na elenjej.

Aqa wau di tulan kobaquja. Iga Qotei aqa wau di qoreiyqom di iga awai tulan ugedamu turqom. Awai di iga britosim jaraiqa keresai.

Namoqna gago Tamo Koba a na iga elenqajqa anjam di mare mare laqnej. Onaqa tamo nangi aqa anjam di quoqneq qaji nangi kamba olo mare mare laqneq. Osib iga endegsib mergoqneq, "Anjam di bole."⁴ Yeqnaqa Qotei na nanjo anjam di singilatoqnej. A gam endena nanjo anjam singilatoqnej. A Mondor Bole aqa wau segi segi jeisiq enjreqnaqa nangi manwa ti kumbra singila ti babtoqneq. Qotei aqa segi areqalo na a degyoqnej.

Qotei na iga elenjej aqa wau di Yesus a segi na tigeltej

⁵ Mondorj Qotei na mandam bunuj atqas. Iga qalieonum, Qotei na aqa lan angro nangi mandam bunuj di taqatqajqa wau enjrosai. ⁶ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu,

"O Qotei, ni kiyaga tamo nangi qa are qaleqnum?

Osim nangi qa duloqnsim aqaryainjreqnum?

⁷ Ni na tamo nangi lan angro nanjo sorgomq di atem unub.

Deqa nangi lan angro nanjo sorgomq di sokiñala soqniq

bunuqna ni na nanjo ñam olo soqtetnjrimqa

nanjo ñam tulan kobaosim lan angro nanjo ñam bunyqas.

⁸ Od, ni na inji inji kalil osim tamo nanjo sorgomq di atim sqab."

O ijo was, Qotei aqa anjam degsi unu deqa iga qalieonum, a na inji inji kalil osim tamo nanjo sorgomq di atim sqab. A inji bei uratqasai. Ariya bini iga uneqnum di inji inji kalil tamo nanjo sorgomq di sosai. ⁹ Ariya iga Yesus uneqnum. Nami a lan angro nanjo sorgomq di sokiñala soqnej. Bati deqa Qotei a tamo kalil nangi qa are boleiyonaqa kumbra dena Yesus a nanjo padalo sawa osiq moiyej. A jaqatin koba osiq moiyej deqa Qotei na aqa ñam olo soqtetosiq ñam kobaquja yej.

¹⁰ Qotei a inji inji kalil qa utru. A na inji inji kalil gereiyej. A na aqa angro gargekoba nangi joqsim lan qureq oqwaqqa deqa are qalsiq Yesus singilatonaqa a jaqatin koba ej. Osisa aqa jaqatin dena a Qotei aqa anjam torei dauryekritosiq tamo nangi elenqajqa wau tigeltej. Qotei a degsi Yesus singilatej di kumbra bolequja. ¹¹ Iga qalie, Yesus aqa angro kalil a na aqa segi kumbra boleq di atej qaji nangi a ombla Abu qujai. Deqa a na nangi minjreqnu, "Ningi ijo was tinjin." A nangi was qa minjraqqa jemaiyosaieqnu. ¹² Deqa a na aqa Abu endegsi minjej,

"O Qotei, e na ijo was nangi di ino ñam qa sainjroqnai.

Nangi louqa korooqniqqa e nanjo ambleq di tigeloqnsiy ino ñam soqtoqnai."

¹³ Yesus a degsi aqa Abu minjsiqqa olo endegsi marej, "E Qotei qa ijo areqalo singilatosiy a qa tarinjroqnsiy sqai." Osisa marej, "Ningi e nubiy. Angro kalil Qotei na ebej qaji nangi di e koba na unum."

Yesus na iga aqaryaigwa osiqqa tamo bulyosiq moiyej

¹⁴ Yesus aqa angro nangi di mandam tamo. Deqa Yesus a dego mandam tamo bulyosiq moiyej. A Satan aqa singila kobotqa marsiq deqa moiyej. Satan a moiyo qa utru. A na tamo ungasari nangi moiyoqnjraqqa singila ti unu. ¹⁵ Deqa nangi moiqa ulaeqnaq Satan a nangi singila na ojeleqneqnu. Ariya nangi degsib ulaoqnsib sonabqa Yesus a nangi Satan aqa banq dena elenqajqa marsiq moiyej.

¹⁶ Yesus a lan angro nangi aqaryainjraqqa osiq moiyoqai. A Abraham aqa moma nangi aqaryainjraqqa osiq moiyej. ¹⁷ Utru deqa a aqa was kalil nangi bulosiq tamo yuej. Deqa bini a atra tamo gate sosiq Qotei aqa wau ojeqnu. A tamo ungasari nangi qa dulosim nangi aqaryainjraqqa deqa marsiq atra tamo gate brantej. A tamo bole unu deqa a Qotei aqa anjam kalil dauryoqnsiqqa aqa wau ojeqnu. Aqa wau agiende. A na tamo ungasari nanjo une kobotetnjroqnsiqqa Qotei aqa minjin taqal waiyeqnu. ¹⁸ Gulbe gargekoba Yesus aqa jejamuq di branteqnaqa a jaqatin koba oqnej. Deqa a na tamo ungasari gulbe oqnsib uneq aqa laqnuq qaji nangi geregere aqaryainjraqqa kere.

3

Yesus aqa ñam na Moses aqa ñam tulan bunyejunu

¹ O Kristen was kalil, Qotei lan qureq di unu qaji a na ningi metnjej deqa ningi Yesus qa are qaloqniq. Yesus a Qotei na aqa anjam mare mare laqajqa qarinyej. A gago atra tamo gate unu. Deqa iga aqa ñam boleq di maroqnoq. ² Qotei na Yesus minjej, "Ni ijo wau oje." Onaqa Yesus a Qotei aqa wau di uratosai. A wau di geregere ojoqnej. Moses a dego nami Qotei aqa wau geregere ojoqnej. A Qotei aqa tamo ungasari nanjo ambleq di wauoqnej. Tamo ungasari nangi di Qotei aqa tal bul soqneq. ³ Iga qalie, tamo nangi tal ateqnuq qaji nanjo ñam kobaquja. Tal aqa ñam kiñala. Yesus a tal ato qaji tamo bul soqnej deqa Qotei na a ñam kobaquja yej. Yesus aqa ñam dena Moses aqa ñam tulan bunyejunu. ⁴ Tal kalil

agi tamo nanġi na ateqnub. Ariya Qotei a segi na inġi inġi kalil atelenej. ⁵ Moses a kanġal tamo bul sosisqa Qotei aqa tamo unġasari nanġo ambleq di wauoqnej. Deqa Moses aqa ñam kiñala. Tamo unġasari nanġi di agi Qotei aqa tal bul soqneq. Moses a nanġo ambleq di wau geregere yoqnej. A Qotei aqa medabu oqnsiqa kumbra bunuqna brantqas qaji deqa anjam maroqnej. ⁶ Ariya Kristus a Qotei aqa Njiri. Deqa Qotei na a wau yonaqa a Qotei aqa tamo unġasari nanġi taqatnjroqnej. Tamo unġasari nanġi di agi Qotei aqa tal bul unub. Kristus a wau di geregere yoqnej. A Qotei aqa Njiri deqa iga gaigai gago areqalo a qa sinġilatoqnsim a mondoj olo bosim iga boletgwajqqa deqa tarinjoqnsim sqom. Iga degyqom di iga dego Qotei aqa tal bul sqom.

Tamo qudei nanġi Qotei aqa aqarato sawa miligiq gilqasai

⁷ Iga Qotei aqa tamo unġasari unum deqa iga Mondor Bole aqa anjam qusim dauryqom. Aqa anjam agiende,

“Bini bati endi ninġi Qotei aqa medabu quoqniy.

⁸ Ninġi nunġo are miligi getentaib.

Ninġi nunġo moma utru nanġi bul saib.

Agi nami nunġo moma utru nanġi ijo medabu quqwa asġinjreqnaqa gotranjoqneq.

Nanġi wadau sawaq di ijo sinġila laña tenemtoqneq.

⁹ Nanġi ijo sinġila bati gaigai unoqneq ġilsi ġilsiq wausau 40 koboej.

Ariya nanġi deqa e qa are qalosaioqneq.

¹⁰ Deqa e nanġi qa minjin oqnaqa marem,

‘Nanġi nanġo are miligiq di e daurbosaieqneq.

Nanġi gaigai ijo gam bole urateqneq.’

¹¹ Deqa e nanġi qa minjin oqnaqa endegsi minjrem,

‘Ninġi ijo aqarato sawa miligiq gilqasai. E bole mernjonum.’”

¹² O ijo was, ninġi geregere ñam atoqniy. Ninġi ñam atqasai di ninġi qudei nunġo are miligi ugeqas. Amqa ninġi Yesus qa nunġo areqalo sinġilatqa uratosib Qotei ñambile gaigai unu qaji a qoreiyqab. Degaib deqa ninġi ñam atoqniy. ¹³ Iga mareqnum, “Bini bati endi.” Deqa ninġi bati gaigai nunġo Kristen was nanġi sinġilatnjroqniy. Une aqa kumbra na ninġi qudei gisanjosim nunġo are miligi getentaim deqa ninġi degyoqniy. ¹⁴ Iga nami Qotei qa gago areqalo sinġilatoqneq. Ariya gago areqalo di iga olo sinġila na ojesosim ġilsim moiqom. Iga degyqom di iga Kristus aqa segi tamo unġasari tinjin sqom.

¹⁵ Iga qalie, anjam endegsi unu,

“Bini bati endi ninġi Qotei aqa medabu quoqniy.

Ninġi nunġo are miligi getentaib.

Ninġi nunġo moma utru nanġi bul saib.

Agi nami nunġo moma utru nanġi ijo medabu quqwa asġinjreqnaqa gotranjoqneq.”

¹⁶ O ijo was, yai nanġi Qotei aqa medabu quoqnsib olo quqwa asġinjreqnaqa gotranjoqneq? Di Israel tamo unġasari agi isip sawaq di sonabqa Moses na joqsiq ġilej qaji nanġi. ¹⁷ Qotei a yai nanġi qa minjin oqnaqa ġilsi ġilsiq wausau 40 koboej? Di Israel tamo unġasari agi une yoqnsib wadau sawaq di morejoqneq qaji nanġi. ¹⁸ Qotei na yai nanġi endegsi minjrej, “Ninġi ijo aqarato sawa miligiq gilqasai”? Osiqa minjrej, “E bole mernjonum”? Di tamo unġasari aqa medabu gotranjoqneq qaji nanġi. ¹⁹ Deqa iga qalieonum, Israel tamo unġasari nanġi di Qotei qa nanġo areqalo sinġilatosioqneq. Utru deqa nanġi Qotei aqa aqarato sawa miligiq gilqa keresai.

4

Qotei aqa tamo unġasari nanġi aqarato sawa miligiq gilqab

¹ Qotei a nami marej, “Ijo segi tamo unġasari nanġi ijo aqarato sawa miligiq gilqab.” O ijo was, sawa di miligiq gilqajqa bati koboosai unu. Deqa ninġi ulaoiy. Ningi qudei sawa di miligiq gilqa uratosib ulonjo uge. ² Moses aqa bati qa Israel tamo unġasari nanġi Qotei aqa anjam bole quoqneq. Iga dego Qotei aqa anjam bole quoqneq. Ariya Israel nanġi anjam di laña quoqnsib nanġo areqaloq di sinġilatosioqneq. Deqa anjam dena nanġi yala aqaryainjrosioqnej.

³ Iga Qotei qa gago areqalo sinġilateqnum deqa a na odgim iga aqa aqarato sawa miligiq ġilqom. Agi nami Qotei a Israel nanġi qa endegsi marej,

“E nanġi qa minjin oqnaqa minjrem,

‘Ninġi ijo aqarato sawa miligiq gilqasai. E bole mernjonum.’”

Kumbra di Moses aqa bati qa brantej. Ariya iga qalie, tulañ nami Qotei a mandam atsiqa aqa wau kalil kobotej. ⁴ Agi aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb, “Qotei na aqa wau kobotosiqa bati 7 onaqa a aqaratej.” ⁵ Osib bunuqna anjam endi nengrenyeb, “Nanġi ijo aqarato sawa miligiq gilqasai.” ⁶ Deqa iga qalieonum, aqarato sawa di miligiq gilqajqa bati

koboosai unu. Tamo ungasari qudei nanqi miligiq gilqa kere. Tamo ungasari nami Qotei aqa anjam bole quoqnsib gotranyoqneb qaji nanqi aqa aqarato sawa miligiq gilosai. ⁷ Deqa wausau gargakoba gilnaqa Qotei a olo aqarato bati bunuj atej. Agi a Devit aqa medabu na endegsi marej,

“Bini bati endi ninqi Qotei aqa medabu quoqniy.

Ninqi nungo are miligi getentaib.”

Devit aqa bati qa Qotei a marej, “Bini bati endi.” Anjam dena iga endegsi osorgeqnu, Qotei a tamo ungasari nanqi aqa aqarato sawa miligiq gilqajqa olo bati bunuj atej.

⁸ Josua na aqarato di Israel nanqi enjrosai. Enjrej qamu Qotei a bunuqna olo bati bunuj atqa marosai qamu. ⁹ Deqa iga qalieonum, Qotei aqa segi tamo ungasari nanqi aqarato bini unu. Iga yori bati gaigai aqarateqnum dego kere. ¹⁰ Iga qalie, tamo a Qotei aqa aqarato sawa miligiq gilqas di a aqa wau kobotosim aqaratqas. Agi Qotei a nami aqa wau kobotosiq aqaratej dego kere. ¹¹ Deqa iga aqarato sawa di miligiq gilqajqa tulanj singilaqom. Singilaqasai di ninqi qudei Israel nanqi kumbra dauryosib Qotei aqa anjam gotranjosib ulonjo uge.

¹² Qotei aqa anjam a njambile ti unu. Anjam di singila na waueqnu. A serie bul tulanj qalat. Deqa anjam dena tamo nanqi are qametnjroqnsiq nanqi qununj ti tanu ti singa ti miligiq aiyuqnsiq nanqi areqalo ti nanqi are miligi ti geregere pegieyqnu. ¹³ Ingi bei a Qotei qa uliqa keresai. Ingi inji kalil Qotei a atelenj qaji di a na geregere njam atoqnsiq uneqnu. Deqa mondonj a na qujai gago kumbra kalil qa iga pegigwas.

Yesus a gago atra tamo gate unu

¹⁴ Gago atra tamo gate unu. A lanj qureq oqsiq di unu. A Qotei aqa Niri Yesus. Deqa iga aqa njam boleq di maroqnsim ojesqom. ¹⁵ Iga segi singila saiqoji. Deqa iga na gago une aqa singila kobotqa keresai. Ariya gago atra tamo gate unu agi Yesus. Deqa iga endegsi are qalqasai, Yesus a gago une qa iga aqaryaigwa keresai. Iga degsi are qalqasai. Satan na iga walawalaiqoqnsiq uneq waiqwa laqnu. A nami Yesus dego uneq waiyqa maroqnsiq walawalaiyoqnej. Ariya Yesus a segi une saiqoji. ¹⁶ Deqa ijo was, iga Qotei aqa areq gilqajqa ulaqasai. Iga aqa areq giloqnoqom. A iga qa are boleiyeqnu deqa iga aqa areq giloqnim a iga qa duloqnas. Iga gulbe ti soqnm a iga qa are boleiyuqnsim gago gulbe qa aqaryaigoqnas.

5

Atra tamo gate nanjo wau

¹ Qotei a mandam tamo qudei nanqi giltnjroqnsiq nanqi atra tamo gate ateqnu. Atra tamo gate nanjo wau agiende. Nanqi na tamo ungasari nanjo une qa aqaryainjra maroqnsib wagme inji inji oqnsib Qotei atraiyeqnu. ² Atra tamo gate nanqi di iga bul mandam tamo. Nanqi dego singila saiqoji unub deqa nanqi une yoqnaq kere. Deqa nanqi na tamo ungasari powo saiqoji unub qaji nanqi ti tamo ungasari Qotei aqa gam goteqnub qaji nanqi ti lawo na aqaryainjreqnub. ³ Nanqi dego une ti unub deqa nanqi tamo ungasari nanjo une qa ti nanjo segi une qa ti are qaloqnsib wagme inji inji oqnsib Qotei atraiyeqnu.

⁴ Tamo lanaj bei a aqa segi areqalo na atra tamo gate sqa keresai. Qotei a segi na atra tamo gate nanqi metnjroqnsiq njam koba enjreqnu. Agi Qotei a nami Aron metosiq atra tamo gate atej.

⁵ Kristus a dego aqa segi njam soqtsiq atra tamo gate sqa marosai. Qotei na Kristus giltosiq atra tamo gate atej. Agi Qotei na nami Kristus endegsi minjej,

“Ni ijo segi Angro.

Bini e ino Abu unum.”

⁶ Osiqa olo anjam bei dego Kristus minjej,

“Melkisedek a atra tamo soqnej

dego kere ni bati gaigai atra tamo sqam.”

⁷ O ijo was, Yesus a mandamq endi sosiq a singa pulutoqnsiq Qotei pailyoqnej. A qalieej, Qotei na a oqa kere. Yim a moiqasai. Deqa a singila na Qotei pailyoqnej. A lelenj ti akam ti pailyoqnej. A aqa segi areqalo uratoqnsiq Qotei aqa sorgomq di soqnej. Deqa Qotei na aqa pailyo quetoqnej. ⁸ Yesus a Qotei aqa Niri. Ariya a jaqatinj koba oqnej dena a powo osiqqa Qotei aqa anjam dauryajqa qalieej. ⁹⁻¹⁰ Qalieosiq deqa a Qotei aqa anjam torei dauryekritej. Deqa Qotei na a giltosiq minjej, “Ni atra tamo gate sqam. Agi Melkisedek a nami atra tamo soqnej dego kere.” Qotei na Yesus degsi minjej deqa Yesus a tamo kalil Qotei aqa anjam dauryeqnub qaji nanqi elenqas. Nanqi elenqajqa utru agi Yesus qujai. Deqa nanqi njambile gaigai sqab.

Iga angro mom bul sqasai

¹¹ O ijo was kalil, e Yesus aqa wau deqa anjam gargekoba ningi merngwajqa unu. Ariya nungo areqalo getenjejunu deqa ningi anjam di aqa utru geregere poingwa keresai. Deqa e ningi anjam di merngwajqa bangi koba. ¹² Ningi nami are bulyeb bati olekoba gilqo. Deqa ningi Qotei aqa anjam plaltqa kere. Ariya nungo powo kobaosai unu deqa ningi angro mom munqum uyeqñub dego bul unub. Ningi ingi singila uyqa keresai unub. Deqa tamo qudei na olo Qotei aqa anjam utruq na plaltosib ningi merngwab di kere. ¹³ Iga qalie, angro mom nanqi munqum segi uyeqñub. Nanqi kumbra bole qa gam geregere poinjrosai unu. ¹⁴ Tamo nanqi kokbaonub qaji nanqi ingi singila uyeqñub. Nanqi nami bati gargekoba kumbra bole ti kumbra uge ti pegiyonqneb. Deqa nanqi areqalo bole ti powo bole ti unub.

6

Iga Qotei qa tariñoqñom

¹ Deqa ijo was kalil, iga Kristus aqa anjam nami utruq na quoqñem qaji dena prugosim olo anjam aqa damu dauryoqñom. Yim anjam dena iga singilatgoqñqas. Anjam iga nami utruq na quoqñem qaji di ningi qalie. Anjam agiende. Iga Qotei qa gago areqalo singilatoqa, moiyo qaji kumbra uratosim are bulyoqa, ² yanso oqa, Kristen gate nango gateq di ban atoqa, subq na tigeloaqa, Qotei na tamo kalil nanqi peginjroqa, tamo qudei nanqi nqamyuwoq di gaigai soqa. O ijo was, Kristus aqa anjam di iga nami utruq na quoqñem. Ariya bini iga anjam dena prugosim olo anjam aqa damu dauryoqñom. ³ Qotei na marim iga degyqom.

⁴ O ijo was, ningi qalie. Nungo ambleq di tamo qudei nanqi Qotei na areqalo suwantet-njrnaqa nanqi lan qureq oqwajqa gam bole qalieeb. Nanqi Mondor Bole esoqñeb. ⁵ Nanqi Qotei aqa anjam uyo oneiyonqñsib maroqñeb, "Anjam di bolequja." Nanqi Qotei aqa singila mondonj brantqas qaji di dego qalieosib ojesoqñeb. ⁶ Ariya bati bei tamo nanqi di olo ulonqosib Qotei aqa anjam qoreiyeb. Deqa nanqi bunuqna puluosib are bulyqajqa gam saijnrej. Nango une dena nanqi Qotei aqa Niri olo nqamburbasq di qamobulosib tamo unqasari kalil nango nqamgalaq di aqa nam tulanj ugeugeiyeb.

⁷ Tamo deqaji nanqi qa e yawo anjam endegsi merngwai. Wau lanja nanqi ingi yageqñ-abqa awa boqñsiq mandam aqa miligiq aiyeqnu. Aiyeqnaqa Qotei a mandam di boleteqnu deqa ingi bole oqoqñsiq melieqnaqa wau lanja nanqi boqñsib ingi oqñsib uyeqñub. ⁸ Ariya sil luwit oqñsim ingi kabutnjrqas di ingi bole oqwasai. Mandam di ugeqas. Deqa sokiñala Qotei na mandam di torei walyosim nqamyuwo na koitqas.

⁹ O gago was bole, anjam singila di iga na ningi mernqonum. Ariya iga qalieonum, ningi deqsib padalqasai. Qotei na ningi elenqas. ¹⁰ Qotei a tamo uge sai. A tamo bole. Deqa a nungo kumbra bole kalil unoqñsiq olo are walyosaieqnu. Nungo kumbra bole agiende. Ningi gaigai wau bolequja yoqñsib Qotei tulanj qalaqalaiyoqñsib aqa segi tamo unqasari nanqi geregereijnreqñub. Ningi nami degyqñeb agi bini ningi degyqñub. ¹¹ Gago are koba endegsi unu. Ningi kumbra bole di singila na ojoqñsib mondonj Qotei na ningi boletnqwjajqa deqa tariñoqñiy. ¹² Ningi asgingaiq. Qotei aqa tamo unqasari nango kumbra agiende. Nanqi Qotei qa nango areqalo singilatoqñsib olo asginjrosaiqnu. Deqa mondonj nanqi ingi bole bole Qotei a nami aqa angro nanqi enjrqna marej qaji di oqab. O ijo was, nango kumbra di ningi dego deqsib dauryoqñiy.

Qotei aqa anjam a nami Abraham minnej qaji di a na singilatej

¹³⁻¹⁴ Nami Qotei na Abraham minnej, "E ni boletmosiy ino moma nanqi tulanj kobat-njrqai." Osiqa aqa anjam di singilatej. Mandam tamo nanqi na Qotei bunyqa keresai. Deqa Qotei a mandam tamo bei aqa nam na anjam singilatqa keresai. Deqa a anjam di Abraham minjsiqa aqa segi nam na anjam di singilatosiq minnej, "E bole mermonum." ¹⁵ Onaqa Abraham a Qotei aqa anjam di qusiqa aqa areqaloq di atsiq tariñosiq soqñej. A tariñqa asgiyosai. A tariñesosiq bunuqna anjam Qotei na minnej qaji di aqa damu brantonaq unej.

¹⁶ Anjam singilatqa kumbra agiende. Tamo bei na anjam singilatqa osimqa a tamo kobaquja bei aqa nam na anjam singilatqas. Yim tamo qudei nanqi qusib marqab, "Anjam di bole." Deqa tamo qudei nanqi anjam di olo uge qa marqa keresai. ¹⁷ Qotei na Abraham minnej, "E ino moma nanqi kobatnjrqai." Osiqa aqa anjam di singilatej. Aqa kumbra dena a na Abraham aqa moma nanqi osornjrej, a na aqa anjam di olo bulyqa keresai. ¹⁸ Deqa Qotei aqa kumbra aiyel unu. A na anjam di Abraham minnej. Osiqa aqa segi nam na anjam di singilatej. Aqa kumbra aiyel di unu deqa a na aqa anjam di olo bulyqa keresai. A gisanqa keresai dego. Deqa iga Qotei aqa anjam di gago are miligiq di atsim Qotei aqa jojomq giloqñsim a qa tariñoqñom. ¹⁹ Qotei agi iga a qa tariñeqnum qaji a anka bul singila koba. Deqa iga Qotei qa gago are miligi singilatoqñsim Warum Tulanj Getento Koba gara gainjejunu qaji di torei miligiq giloqñom. ²⁰ Yesus a getento warum di iga qa waqñosiqa a segi namoosiq miligiq gilej. Deqa bini a getento warum dia unu. A di sosimqa bati gaigai a gago atra tamo gate sqas. Agi Melkisedek a nami atra tamo soqñej dego kere.

7

Melkisedek a ñam koba ti soqnej

¹ Melkisedek a Salem qure nanjo mandor soqnej. A Qotei Goge Koba aqa atra tamo dego soqnej. Bati deqa Abraham a mandor qudei nanji ti qotsiqa nanji ñumej. Ñumsiqa olo aqa qureq beqnaqa Melkisedek a gamq di Abraham turosiqa aqa gateq di ban atetosiq a qa pailyej. ² Onaqa ingi ingi kalil Abraham a mandor nanjoq dena elenjej qaji di a na poto 10 yosiq oto qujai Melkisedek atraiyej. Melkisedek aqa ñam aqa damu agiende, Kumbra Bole Yeqnu Qaji Mandor. Qure ñam Salem aqa damu agiende, Are Lawo. Melkisedek a Salem qure nanjo mandor soqnej deqa aqa ñam aqa damu bei agiende, Are Lawo Qaji Mandor. ³ Melkisedek a abu saiqoji. A ai saiqoji. A moma bei dego saiqoji. Aqa ñambabo bati di iga qaliesai. Aqa moiqaqja bati di dego iga qaliesai. Deqa a Qotei aqa Niri bulosiq a bati gaigai atra tamo unu.

⁴ Melkisedek aqa ñam tulan kobaquja. E deqa ninji saingwai. Gago moma utru Abraham a mandor nanjoq dena ingi ingi boledamu elenosiqa poto 10 yosiq oto qujai Melkisedek atraiyej. ⁵ Bunuqna Qotei na Livai aqa moma nanji minjrej, “Ningi atra tamo sqab.” Agi dal anjam endegsi unu, “Israel nanji na ingi ingi poto 10 yoqnsib oto qujai Livai aqa moma nanji atrainjroqñab.” Israel nanji Abraham aqa len na ñambabeb. Nanji Livai aqa moma nanjo was. ⁶ Melkisedek a Livai aqa len sai. Ariya Abraham a ingi ingi poto 10 yosiq oto qujai Melkisedek atraiyej. Atraiyonaqa Melkisedek a Abraham aqa gateq di ban atetosiq a qa pailyej. Abraham agi nami Qotei na minjej, “E ino moma nanji kobatnjrqai.” ⁷ Iga qalie, tamo ñam ti nanji na tamo ñam saiqoji nanjo gateq di ban atetnjroqnsib nanji qa pailyeqñub.

⁸ Israel nanji na Livai aqa moma nanji ingi ingi atrainjreqñub. Livai aqa moma nanji moreñeqñub. Ariya Melkisedek agi Abraham na ingi ingi atraiyej qaji aqa moiqaqja bati nanji nami nenjrenjyosaiqñeb. Deqa a bati gaigai sobulejunu. ⁹ Livai aqa moma utru qujai di agi Abraham. Deqa iga endegsi marqom, Livai na ingi ingi di osiq Melkisedek atraiyobulej. ¹⁰ Melkisedek a Abraham gamq di turej bati di Livai a ñambabosaisoqnej. Abraham a ingi ingi di Melkisedek atraiyej bati deqa Livai a Abraham aqa jejamu miligiq di soqnej. Bunuqna Livai a Abraham aqa len na ñambabeb. Deqa iga endegsi marqom, Livai a dego ingi ingi di Melkisedek atraiyobulej.

Yesus a atra tamo gate bunuj unu

¹¹ Livai aqa moma nanji atra tamo sosib wauoqñeb nanjo wau dena tamo ungasari nanji boletnjrosaiqñej. Nanji boletnjrej qamu atra tamo bei a olo brantosai qamu. Bole, dal anjam a marej, Livai aqa moma nanji atra tamo sqab. Dal anjam di Israel nanji nami esoqñeb. Ariya Qotei a olo marnaqa Yesus a gago atra tamo brantej. A Aron bulosiq atra tamo brantosai. A Melkisedek bulosiq atra tamo brantej. ¹² O ijo was, dal anjam a marej, Livai aqa moma nanji atra tamo sqab. Ariya bunuqna Qotei a nanji kobotnjrsiq olo atra tamo bei agi Yesus atej. Qotei aqa kumbra dena a na dal anjam bulyosiq olo dal anjam bei atej. ¹³ Yesus a Livai aqa len na ñambabosai. A len bei nanjoq na ñambabeb. Len nanji di atraiyqajqa wau nami ojosaiqñeb. ¹⁴ Iga qalie, gago Tamo Koba a Juda aqa len na ñambabeb. Len dena atra tamo nanji brantqajqa Moses a deqa marosaiqñej.

¹⁵ Yesus a atra tamo bunuj brantosiq Melkisedek bulonaq iga unem. Deqa iga poigeqnu, atra tamo bunuj dena atra tamo kalil nami soqñeb qaji nanji tulan bunjnrejunu. ¹⁶ Dal anjam a marej, atra tamo nanji Livai aqa len na brantqab. Ariya Yesus a gam bei na atra tamo brantej. A ñambile ti singila ti unu. A gaigai degsim sqas. Gam dena a atra tamo brantej. ¹⁷ Agi Qotei na nami Kristus endegsi minjej, “Melkisedek a atra tamo soqnej dego kere ni bati gaigai atra tamo sqam.”

¹⁸ O ijo was, anjam dena iga poigeqnu, dal anjam nami soqnej qaji di singila saiqoji. Dal anjam dena iga aqaryagwa keresai. Deqa Qotei na dal anjam di taqal waiyej. ¹⁹ Dal anjam dena iga boletgosaiqñej deqa Qotei na dal anjam di taqal waiyosiq olo gam bunuj waqtetgej. Gam bunuj di tulan bolequja. Gam dena dal anjam namij di tulan bunyejunu. Deqa iga gam bunuj di dauryosim Qotei aqa areq giloqnsim a qa tariñoqñom.

²⁰⁻²¹ Qotei na Yesus giltosiqa minjej, “Ni atra tamo sqam.” Degsi minjsiqa aqa anjam di singilatej. Atra tamo nami soqñeb qaji nanji dego Qotei na giltinjroqnsiq minjroqnej, “Ningi atra tamo sqab.” Ariya a aqa anjam di singilatosaioqnej. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenjrenyeb unu,

“Tamo Koba a na Kristus endegsi minjej,

‘Ni bati gaigai atra tamo sqam.’

Osiqa aqa anjam di singilatej. Deqa aqa anjam di a olo uratqa keresai.”

²² Deqa iga qalieonum, Qotei aqa anjam bunuj di tulan bolequja. Di kiyaaqa? Yesus a segi na anjam di gereiyej deqa. Anjam dena dal anjam namij tulan bunyejunu.

²³ Nami tamo gargakoba nanji atra tamo soqneb. Nanji morenjoqneb deqa nanji gaigai atra tamo sqa keresai. ²⁴ Ariya Yesus a gaigai sqas deqa a gaigai atra tamo sosim wauoqnqas. Tamo bei na aqa sawa oqa keresai. ²⁵ Deqa tamo ungasari Yesus aqa ñam na Qotei aqa areq gileqñub qaji nanji Yesus na torei elenqa kere. Di kiyaaqa? A gaigai ñambile sosisq nanji qa Qotei pailyeqñu.

²⁶ Yesus a atra tamo gate deqaji unu deqa a na iga tulan aqaryaigwa kere. A gaigai Qotei aqa segi kumbra boleq di sosisq dauryeqñu. A une bei saiqoji. A Qotei aqa ñamgalaq di tamo tulan bolequja. Qotei na a osi oqsiiq lan qureq di awotej unu. Deqa a une tamo nanjo ambleq di sosai. A isaq di unu. ²⁷ Atra tamo gate nami qaji nanji bati gaigai wagme inji inji oqnsib Qotei atraiyeqñub. Mati nanji nanjo segi une qa wagme inji inji oqnsib Qotei atraiyeqñub. Osib olo tamo ungasari nanjo une qa dego Qotei atraiyeqñub. Ariya Yesus a wau degyosaiqñu. A bati qujai qa aqa segi jejamu ñambile sonaq osiqa Qotei atraiyej. ²⁸ Dal anjam a nami marej, mandam tamo nanji atra tamo gate sqab. Tamo nanji di singila saiqoji. Ariya bunuqna Qotei na olo anjam bei marsiqa anjam di singilatej. Anjam di aqa damu agiende. A na aqa segi Niri torei keretosiq a atra tamo gate atej. Deqa a bati gaigai atra tamo gate sqas.

8

Yesus a lan qureq oqsiiq dia atra tamo gate unu

¹ Ijo anjam di aqa utru agiende. Atra tamo gate deqaji unu. Di Yesus qujai. A lan qureq oqsiiq Mandor Koba aqa ban woq di awejunu. ² A lan qure qaji atra talq di atraiyo wau ojeqñu. Atra tal di Qotei aqa segi tal bole. Tamo bei na tal di atosai. Tamo Koba a segi na tal di atej.

³ Atra tamo gate nanjo wau di ninji qalie. Nanji wagme inji inji oqnsib Qotei atraiyeqñub. Deqa Yesus a dego atra tamo gate sosisq aqa segi jejamu osiqa Qotei atraiyej. ⁴ Yesus a mandamq endi so qamu a atra tamo sosai qamu. Di kiyaaqa? Livai aqa moma nanji segi mandamq endi atra tamo sosib wagme inji inji Qotei atraiyeqñub. Dal anjam a degsi unu. ⁵ Livai aqa moma nanji gaigai mandam qaji atra tal miligiq di waueqñub. Atra tal dena lan qure qaji atra tal iga lanja suwi osorgeqñu. Moses a nami atra tal di atqa laqnaqa Qotei na tal sigitosiqa Moses osoryonaqa degsi atej. Agi Qotei na Moses endegsi minjej, “E mana goqe dia atra tal sigitosim ni osormem. Deqa ni atra tal ti aqa inji inji kalil ti degsim gereiyime.” Qotei na nami Moses degsi minjej. ⁶ Ariya bini Yesus a atraiyo wau ojeqñu di wau tulan bolequja. Aqa was dena atra tamo nami qaji nanjo wau tulan bunyejunu. Yesus a Qotei aqa anjam bunuj singilatqa osiqa iga Qotei ti gago ambleq di tigelesosiqa yeba waiyej unu. Deqa anjam bunuj dena anjam namij di tulan bunyejunu. Inji bole bole bunuj Yesus na iga egwa marej qaji dena inji bole bole namij dego tulan bunyejunu.

Anjam bunuj a na anjam namij tulan bunyejunu

⁷ O ijo was ninji are qaliy. Anjam namij dena iga aqaryaigwa kere qamu Qotei a olo anjam bunuj marosai qamu. ⁸ Ariya Tamo Koba a na tamo ungasari nanjo une babetnjrsiqa endegsi marej, “Ninji quiy. E bati atonom unu. Bati di brantimqa e anjam bunuj qosisiy Israel nanji ti Juda nanji ti minjrit nanji qusib dauryqab. ⁹ Ijo anjam bunuj di anjam namij dego sai. E nanjo moma nanji Isip sawaq dena joqsim gilsim mana goqe dia ijo anjam namij nanji enjrem. Bati deqa nanji ijo anjam di dauryqa uratosib gotranjoqñeb deqa e na kamba nanji qoreinjrem. ¹⁰ Ijo anjam bunuj agiende. Bati bei brantimqa e na ijo dal anjam kalil osiy Israel nanjo areqaloq di atqai. Osiy nanjo are miligiq di dego nenjrenyqai. Deqa e nanjo Qotei soqnit nanji ijo segi tamo ungasari sqab. ¹¹ Sosib bati deqa nanji kalil e qa geregere qalieqab. Deqa nanji olo bunuqna nanjo was nanji endegsi minjrqasai, ‘Ninji Tamo Koba a qa qalieoiy.’ Degsi minjrqasai. Nanji kalil e qa qalieqab. Tamo ñam ti tamo ñam saiqoji nanji ti kalil e qa qalieqab. ¹² Di kiyaaqa? E nanji qa dulosiy nanjo une kobotetnjrqai. Deqa bunuqna e nanjo une qa olo are qalqasai.” Tamo Koba a nami degsi marej.

¹³ Agi Qotei a marej, “E anjam bunuj qosqai.” A degsi marej deqa iga qalieonum, anjam a nami qosej qaji di olo namij. Deqa anjam di sokiñalayosim torei koboqas.

9

Atra tamo gate nami qaji nanji wagme aqa lej atraiyeqñub

¹ Israel nanji anjam namij dauryoqñeb bati deqa nanji mandam qaji atra talq di Qotei qa louoqñeb. ² Atra tal di jagwa oqajqa tal bul. Tal miligiq di warum bei soqnej. Warum di aqa ñam “Getento Warum.” Warum miligiq di nanji lam ti atra bijal ti atraiyqa bem ti

atnab soqnej. ³ Getento warum qoreq di nanqi gara kobaquja bei gainteb. Gara aqa qoreq di warum bei soqnej. Warum di aqa ñam “Warum Tulañ Getento Koba.” ⁴ Qa sum koitib qurem quleqwjajqa deqa marsib atra bijal gol na gereiyosib warum dia atnab soqnej. Qotei aqa dal anjam so qaji ñam moñgum dego warum dia soqnej. Nam moñgum aqa qalaq di gol na walateb. Nam moñgum miligiq di lañ qure qa ingi uyo Qotei na nami Israel nanqi anainjrej qaji di tabirq di atnab soqnej. Tabir di dego gol na gereiyeb. Nam moñgum miligiq di Aron aqa walwelqa toqon nami qenjilitej qaji di atnab soqnej. Meniñ aiyel Qotei a nami nanqo quraq di aqa dal anjam nenngrenyej qaji di dego ñam moñgum miligiq di atnab soqnej. ⁵ Nam moñgum aqa quraq di lañ anqro aiyel nanqo sigito qunuj atnab soqnej. Lañ anqro aiyel nanqi di Qotei aqa singila sigitoqnsib unub. Nanqo bari na ñam moñgum di kabutesoqnej. Nam moñgum aqa qura di tamo unqasari nanqo une kobotetnjrqajqa sawa. Bini e ingi ingi kalil deqa anjam koba marqasai.

⁶ Ingi ingi kalil deqaji atra tal miligiq di atnab sonabqa atra tamo nanqi bati gaigai atra tal miligiq giloqnsibqa warum dia Qotei louqajqa wau yeqñub. ⁷ Ariya atra tamo gate a segi bati qujai qa wausau gaigai Warum Tulañ Getento Koba di miligiq giloqnsiqa aqa segi une qa ti tamo unqasari nanqo une qa ti leñ oqnsiqa Qotei atraiyeqñu. Tamo unqasari nanqi di powo bole ti sosai deqa nanqi une yeqñub. ⁸ O ijo was kalil, Mondor Bole na iga endegsi osorgeqñu, atra tal namij sonaqa iga Warum Tulañ Getento Koba di miligiq gilqajqa gam getenjejunu. ⁹ Atra tal dena kumbra bunuj bini branteqñu qaji di iga laña suwi osorgeqñu. Tal dia atra tamo nanqi wagme ingi ingi oqnsib Qotei atraiyeqñub. Ariya wagme ingi ingi dena tamo unqasari Qotei qa loueqñub qaji nanqo are miligi gereiyetnjrqaja keresai. Deqa nanqi endegsi qalieqa keresai, “Bole, Qotei na gago une kobotetgekritqo.” Degyqa keresai. ¹⁰ O ijo was, anjam namij di a ingi uyo qa ti ya uyo qa ti yanso oqajqa ti jejamu ingi ingi qa ti segi mareqñu. Qotei na Israel nanqi anjam namij di enjrej. Di kiyaaq? Nanqi anjam di dauryosib soqñib bunuqna a na olo gam bunuj gereiyqas.

Kristus na aqa segi leñ osiqa Qotei atraiyej

¹¹ Ariya Kristus a brantosiqa a gago atra tamo gate sosiqa ingi bole bole Qotei na mondon iga egwas qaji di osiqa lañ qure qa atra tal miligiq gilej. Atra tal di tulañ bolequja. Atra tal dena mandam qaji atra tal tulañ bunyejunu. Mandam tamo nanqi na lañ qure qaji atra tal di gereiyosai. ¹² Kristus a makau ti kaja du du ti nanqo leñ osiqa atra tal di miligiq gilosai. A aqa segi leñ osiqa bati qujai qa atra tal di miligiq gilej. Aqa wau dena a gago uneq na iga olo awaigej deqa iga ñambile gaigai sqom. ¹³ Atra tamo nami qaji nanqi makau ti kaja du du ti nanqo leñ oqnsib Qotei atraiyeqñub. Osib makau nanqo damu koiteqñub skuleqñuq sum oqnsib tamo unqasari nanqo gateq di bilenteqñub. Nanqi na tamo unqasari une ti unub qaji nanqo jejamu yansetnjrqajqa marsib kumbra degyeqñub. ¹⁴ Ariya Kristus aqa leñ na wagme nanqo leñ tulañ bunyejunu. Kristus a jiga bei saiqoji. A gago jejamu yansetqosai. A gago are miligi yansetgej. Mondor gaigai sqas qaji a na Kristus singilatonaqa aqa segi ñambile osiqa Qotei atraiyej. Osiga aqa leñ aiyej qaji dena gago are miligi yansetgej. Deqa iga qalieonum, iga Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji unum. Deqa iga moiyo qaji kumbra kalil uratqom. Osim Qotei ñambile gaigai unu qaji a qa are qaloqnsim wauetoqñom.

Kristus aqa leñ na anjam bunuj singilatej

¹⁵ Yesus aqa leñ aiyej qaji dena iga bole aqaryaigej. Deqa iga Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji unum. Yesus a na Qotei aqa anjam bunuj singilatqa osiqa iga Qotei ti gago ambleq di tigelesosiqa yeba waiyej unu. Nami iga anjam namij aqa sorgomq di sosim bati deqa iga une yoqnsim laqñem. Onaqa Yesus a iga qa moisiq dena a iga olo awaigosiqa gago une kobotetgej. Deqa iga ti tamo unqasari kalil Qotei na metnjreqñu qaji nanqi ti ñambile gaigai sqom. Qotei a nami marej, “E na ñambile di ijo segi anqro tinñij nanqi enjrqai.”

¹⁶ E mandam tamo nanqo kumbra qa merngwai. Tamo bei a qalieqo, a bunuqna moiqa. Deqa a pepa bei osim aqa anqro nanqi aqa ingi ingi kalil oqajqa marsim nanqo ñam nenngrenyim sqas. A moiyoqnsimqqa aqa anqro nanqi aqa ingi ingi oqa keresai. A moiyoqnsimqqa nanqi aqa ingi ingi oqab. ¹⁷ Tamo di a ñambile soqñimqqa aqa anjam nenngrenyej qaji di a laña sqas. Ariya a moiyoqnsimqqa aqa anjam di singila ti sqas. ¹⁸ Dego kere nami atra tamo nanqi anjam namij singilatqa osibqa nanqi na wagme nanqi ñumeqñub nanqo leñ aiyeqñej. ¹⁹ Agi Moses a dal anjam kalil plaltosiq tamo unqasari nanqi minjrsiq kobooñaqa a na makau ti kaja du du ti nanqo leñ osiqa ya ti sil lent ti ñamtañ aqa dani aqa ñam hisop de ti turtosiq tamo unqasari nanqo gateq di bilentej. Osiga Qotei aqa lou gara nenngren aqa qoreq di dego bilentej. Sil lent di kaja du du nanqo junqum na gereiyo qaji. ²⁰ Moses a leñ bilentosiq marej, “Leñ endi aisiq Qotei aqa anjam singilatqo. Agi Qotei a nami ninqi endegsi merngej, ‘Ninqi anjam di dauryiy.’” ²¹ Osiga Moses a olo leñ bilentonaqa atra tal ti atraiyqajqa ingi ingi ti nanqoq dego aiyej. ²² Deqa iga qalieonum, leñ na ingi ingi kalil yansqas. Leñ aiqasai di Qotei na tamo unqasari nanqo une kobotqasai. Dal anjam a degsi marqo.

Kristus a gago une kobotqa marsiqa aqa segi jejamu Qotei atraiyej

²³ Atra tal namij aqa inji inji dena lan qaji inji inji lanja sigitejunu. Atra tamo nanji na wagme nanjo leŋ oqnsib dena inji inji di yanseqnub. Ariya wagme nanjo leŋ na lan qaji inji inji yansqa keresai. Leŋ tulan boledamu na segi lan qaji inji inji yansqas. ²⁴ Iga qalie, Kristus a mandam qaji atra tal miligiq gilosal. Mandam qaji atra tal di tamo nanji na ateb. Tal di Qotei aqa atra tal bole lanja sigitejunu. Kristus a lan qureq oqej deqa bini a Qotei aqa areq di sosisqa iga qa waueqnu.

²⁵ Atra tamo gate nami qaji a wausau gaigai wagme nanjo leŋ oqnsiqa Warum Tulan Getento Koba di miligiq gileqnu. A aqa segi leŋ osaieqnu. A wagme nanjo leŋ oqnsiq miligiq gileqnu. Ariya Yesus a degyosaieqnu. A lan qureq oqsiq bati qujai qa aqa segi jejamu osiq Qotei atraiyej. A bati gargekoba degyosaioqnej. ²⁶ A bati gargekoba degyoqnej qamu Qotei na nami mandam atej bati deqa a jaqatinj oqnsiq bosi bosiq agi bini olo jaqatinj eqnu qamu. Ariya diŋo bati jojomoqo deqa Kristus a bati qujai qa mandamq aisiq gago une kobotqa marsiq aqa segi jejamu osiq Qotei atraiyej. ²⁷ Iga qalie, tamo kalil nanji bati qujai qa moiyeqnu. Mondonj nanji Qotei aqa ulatamuq di brantib a nanjo une qa nanji peginjrqas. ²⁸ Dego kere Kristus a bati qujai qa tamo gargekoba nanjo une qoboiyetnjrqqa marsiqa aqa segi jejamu osiq Qotei atraiyej. Ariya mondonj a lan qureq na bqas. Bati deqa a na tamo ungasari nanjo une olo qoboiyetnjrqasai. A bosim tamo ungasari a qa tariŋeqnub qaji nanji torei elenjqas.

10

Wagme nanjo leŋ na gago une kobotqa keresai

¹ Moses aqa dal anjam aqa wau agiende. Dal anjam na inji bole bole Qotei a mondonj iga egwas qaji di iga lanja suwi osorgeqnu. Damu osorgosaieqnu. Atra tamo gate nanji wagme inji inji oqnsib wausau gaigai Qotei atraiyeqnu deqa iga qalieonum, dal anjam na tamo ungasari Qotei aqa areq gileqnu qaji nanji torei boletnjrqqa keresai. ² Wagme inji inji dena tamo ungasari Qotei qa loueqnub qaji nanjo une yansetnjrqqa kere qamu atra tamo gate nanji na olo atraiyosai qamu. Deqa tamo ungasari nanji nanjo une qa olo are gulbeinjrosai qamu. ³ Ariya atra tamo gate nanji wausau gaigai wagme inji inji di oqnsib Qotei atraiyeqnu. Deqa tamo ungasari nanji nanjo une qa olo are qaloqnsib are gulbe ti unub. ⁴ Kumbra di aqa utru agiende. Makau ti kaja du du ti nanjo leŋ na tamo ungasari nanjo une kobotetnjrqqa keresai bole sai.

⁵ Deqa Kristus a mandamq aiqa osiqa endegsi pailyej, “O Abu, ni atraimqajqa wagme inji inji qa arearetmosaieqnu.

Deqa e ijo segi jejamu osiy ni atraimqai. Ijo jejamu di agi ni na e gereiyetbem.

⁶ O Abu, atra tamo nanji na tamo ungasari nanjo une qa aqaryainjrqqa maroqnsib wagme inji inji oqnsib ŋamyuwo na koitoqnsib ni atraimeqnu.

Ni inji inji deqa arearetmosaieqnu.

⁷ Deqa e ni endegsi pailmonum,

‘O Qotei, e bonum.

Agı nami anjam degsib e qa nenŋrenyejeb.

Bini e ino areqalo dauryqa bonum.’” Kristus a mandamq aiqa osiqa degsi Qotei pailyej.

⁸ Agı Kristus a namoqna pailyej, “O Abu, ni atraimqajqa wagme inji inji qa arearetmosaieqnu. Atra tamo nanji na tamo ungasari nanjo une qa aqaryainjrqqa maroqnsib wagme inji inji oqnsib ŋamyuwo na koitoqnsib ni atraimeqnu. Ni inji inji deqa arearetmosaieqnu.” O ijo was, dal anjam a nami atraiyqajqa inji inji deqa marej. ⁹ Ariya bunuqna Kristus a olo pailyej, “O Qotei, e ino areqalo dauryqa bonum.” A degsi pailyej deqa iga qalieonum, a kumbra namij di taqal waiyosiq olo kumbra bunuj atej. ¹⁰ Yesus Kristus a Qotei aqa areqalo dauryosiq deqa a bati qujai qa aqa segi jejamu osiqa Qotei atraiyej. Wau dena Yesus na iga elenjosiq Qotei aqa segi kumbra boleq di atej.

Yesus aqa leŋ na gago une kobotetgej

¹¹ Atra tamo kalil nanji bati gaigai atra tal miligiq giloqnsibqa nanjo wau yeqnu. Nanji bati gargekoba wagme inji inji oqnsib Qotei atraiyeqnu. Inji inji dena tamo ungasari nanjo une kobotetnjrqqa keresai. ¹² Ariya Kristus a bati qujai qa gago une kobotqa marsiqa aqa segi jejamu osiqa Qotei atraiyej. Osıqa lan qureq oqsiq dia Qotei aqa ban woq di awoej. Deqa aqa atraiyo wau di gaigai sqas. ¹³ A Qotei aqa ban woq di awesosıqa mondonj Qotei na aqa jeu tamo kalil nanji osim aqa singaq di koroinjrqajqa deqa tariŋeqnu. ¹⁴ Yesus a bati qujai qa aqa segi jejamu osiqa Qotei atraiyej. Wau dena a na tamo ungasari a nami Qotei aqa segi kumbra boleq di atej qaji nanji torei boletnjrej. Deqa nanji bati gaigai une saiqoji sqab.

¹⁵ Anjam deqaji Mondor Bole na dego iga mergeqnu. Agi a endegsi mergeqnu, ¹⁶ “Tamo Koba a marej, ‘Ijo anjam bunuj agiende. Bati bei brantimqa e na ijo dal anjam kalil osiy tamo ungasari nanjo are miligiq di atqai. Osiy nanjo areqaloq di dego nenjrenyqai.’” ¹⁷ Osiqa olo anjam bei dego totoryosiq endegsi marej, “E nanjo une kobotetnjrqai deqa bunuqna e nanjo une qa olo are qalqasai.” ¹⁸ O ijo was, Qotei na gago une torei kobotej deqa atraiyo inji bei na gago une olo kobotqa keresai bole sai.

Iga Warum Tulanj Getento Koba di miligiq gilqa kere

¹⁹ O ijo was kalil, Yesus aqa lej aiyej qaji dena gago une kobotetgej. Deqa iga Warum Tulanj Getento Koba di miligiq gilqonqom. Iga ulaqasai. Warum di agi Qotei aqa atra talq di unu. ²⁰ Yesus a segi na nambile qa gam bunuj waqtetgosiqqa a segi namoosiq warum di miligiq gilsiq gara gainjenu qaji dena torei miligiq gilej. Gara di Yesus aqa segi jejamu. ²¹ Gago atra tamo gate unu agi Yesus. Deqa a na Qotei aqa tamo ungasari kalil nanji taqatnjreqnu. ²² A gago kumbra uge kalil qa are qalsiqqa aqa segi lej bilentonaqa aisiq gago are miligi yansetgej. Deqa iga ya na yanso em. Yesus aqa wau dena iga qalieonum, iga Qotei aqa namlalaq di une saiqoji unum. Deqa kumbra gisanj kalil gago are miligiq di unu qaji di iga taqal waiyqom. Osim Qotei qa gago areqalo torei singilatosim aqa areq gilqonqom. ²³ Iga qalie, inji bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji di a na egwas. A uratqasai. Deqa iga Qotei aqa nam singila na ojsim boleq di maroqnsim inji bole bole deqa tarijoqonqom. Iga areqalo aiyeltqasai. ²⁴ Iga gago Kristen was nanjo are tigeltetnjroqnmqqa nanji qalaqalaiyo kumbra ti kumbra bole bole ti dauryoqncqab. ²⁵ Osim iga Qotei aqa nam qa korooqonqom. Iga kumbra di uratqasai. Kristen was qudei nanji korooqajqa asginjreqnu. Deqa iga nanji singilatnjroqonqom. Nijgi qalie, Yesus a olo bqajqa bati jojomqo.

Iga Qotei aqa Niri qoreiyqasai

²⁶ Nijgi quiy. Iga Yesus aqa anjam bole qalieonum deqa bunuqna iga diqosim gago segi areqalo na une yoqncqasai. Yoqncqom di Qotei na gago une kobotetgwasai. Osim atraiyqajqa inji bei iga egwasai. ²⁷ Iga une yoqncqom di iga pegigwajqa bati qa ulaosim tarijqom. Pegigwajqa bati deqa Qotei na aqa jenu tamo kalil nanji ojelenosim nanyuwo kanjan kobaq di breinjrqas. ²⁸ Iga qalie, tamo bei a Moses aqa dal anjam gotranjymqa tamo aiyel kiyo tamo qalub kiyo aqa une unsib boleq di maribqa tamo ungasari nanji a qa dulqasai. Nanji a qalib moiqas. ²⁹ Ariya tamo bei a Qotei aqa Niri qoreiyosim aqa nam ugeugeiyqas di aqa une deqa a gulbe tulanj kobaquja oqas. Aqa gulbe dena dal anjam gotranjo qaji tamo aqa gulbe tulanj bunyqas. Tamo di a nami Qotei aqa anjam bunuj Yesus aqa lej na singilatej qaji di dauryoqnej. Osiqa a Qotei aqa segi kumbra boleq di soqnej. Ariya a olo Yesus aqa lej di ugeugeiyosim Qotei aqa Mondor iga qa are boleiyeqnu qaji aqa nam ugetqas di a gulbe tulanj kobaquja oqas. ³⁰ Iga qalieonum, Qotei a nami endegsi marej, “Tamo nanjo une kalil e segi na kambatosiy awai uge enjrqai. Di ijo segi wau.” Osiqa marej, “Tamo Koba a na aqa tamo ungasari nanjo une qa peginjrqas.” ³¹ O ijo was, Qotei nambile unu qaji a na tamo bei njolawotqas di a tulanj ulaugetqas.

Nunjo areqalo Yesus qa singilateqncqab qaji di gegerere ojesoqniy

³² Nijgi are qaliy. Nami Qotei a nunjo areqalo suwantetnjgonaaqa bati deqa jenu tamo nanji na gulbe ti jaqatin ti gargekoba nijgi enjoqneq. Engeqncqab nijgi singila na tigelooqnsib gulbe di gotranjoqneq. ³³ Jenu tamo nanji dena nunjo Kristen was qudei nanji joqoqnsib tamo ungasari kalil nanjo njamdamuq di tigeltnjroqnsib nanjo nam misilinjyoqnsib nanji ugeugeinjroqneq. Yeqncqab nijgi na nunjo Kristen was nanji di beternjroqnsib singilatnjroqneq. ³⁴ Jenu tamo nanji dena nunjo Kristen was qudei nanji ojoqnsib tonto talq di breinjrejqncqab sonabqa nijgi na tonto tamo nanji deqa are qaloqnsib nanji gegerereinjroqneq. Bati di jenu tamo nanji dena nijgi qudei nunjo inji inji yaingoqneq. Ariya nijgi deqa are ugeingosaijoqnej. Nijgi areboleboleinjjoqnej. Di kiyaaqa? Nijgi qalie, inji di lanja mandam qaji inji. Inji bati gaigai sqas qaji di tulanj bolequja. Mondor nijgi inji di oqab. Di nijgi qalie.

³⁵ Kumbra bole nijgi nami yoqneq qaji deqa olo are qaloqnsib yoqniy. Osib nunjo areqalo Yesus qa singilateqncqab qaji di gegerere ojesoqniy. Nijgi olo urataib. Nijgi uratqasai di mondon nijgi awai tulanj boledamu oqab. ³⁶ Nijgi nunjo gulbe kalil qoboiyoqnsib singila na tigelesoqniy. Nijgi degyqab di Qotei na nijgi singilatnjgimqa nijgi aqa areqalo dauryekritosib mondon inji bole bole a nami nijgi engwa marej qaji di nijgi oqab. ³⁷ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenjrenyeb unu, “Sokiñala tamo bunuqna bqas qaji di a bqas. Deqa a tarijsokobaiyqasai. A urur boqujatqas. ³⁸ Ijo segi tamo ungasari bole nanji e qa nanjo areqalo singilatqab di nanji nambile sqab. Nanji na e qoreibqab di e nanji qa areboleboleibqasai.”

³⁹ O ijo was, iga Qotei qoreiyosim padalqasai. Tamo qudei nanği degyeqnu. Ariya iga tamo deqaji sai. Iga Qotei qa gago areqalo singilato qaji tamo. Deqa iga nambile gaigai sqom.

11

Iga Qotei qa gago areqalo singilatqajqa kumbra

¹ Iga Qotei qa gago areqalo singilateqnum di aqa utru agiende. Iga qalieonum, inği bole bole Qotei a nami iga ewas marej qaji di iga oqajqa tariņesoqniqma a na egwas. Iga gago nřamdamu na inği di unqa keresai di unğum. Iga inği di oqom. ² Qotei aqa tamo unğasari nami soqneq qaji nanği a qa nanço areqalo singilatoqneq deqa a nanği qa maroqnej, “Nanği tamo bolequja.” ³ O ijo was, iga Qotei qa gago areqalo singilateqnum deqa iga endegsi poigeqnu, bole, Qotei a anjam segi marnaqa lan ti mandam ti brantej. Inği inği iga unqa keresai qaji di Qotei na eleņosiq dena a inği inği kalil iga uneqnum qaji di gereinjrej. Iga degsi poigeqnu.

Abel na Enok na Noa na nanği qalub

Qotei qa nanço areqalo singilateb

⁴ Abel a Qotei qa aqa areqalo singilatosiq deqa a inği bei Qotei atraiyonaqa Qotei a inği deqa tulan arearetěj. Kein a dego inği bei Qotei atraiyej. Ariya Qotei a Kein aqa atraiyo inği deqa arearetosai. Kumbra dena iga osorgeqnu, Abel a Qotei aqa nřamgalaq di tamo bole une saiqoji soqnej. Abel a moiyej ariya a Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa bini a Qotei aqa anjam iga mergobuleqnu.

⁵ Enok a dego Qotei qa aqa areqalo singilatej. Deqa a moiyoasai. A nambile sonaqa Qotei na a osiq lan qureq oqej. Oqnaqa tamo unğasari nanği a qa nřamoqneq a olo unosai. Kumbra dena iga osorgeqnu, Qotei na Enok lan qureq osi oqosaisosiq a Enok aqa kumbra qa tulan arearetonej. ⁶ O ijo was, ninği Qotei aqa areq gilqa osibqa ninği mati a qa nunço areqalo singilatosib endegsis mariy, “Bole, Qotei a unu. Deqa iga a qa nřamosim gilsim itonam a na awai boledamu egwas.” O ijo was, ninği degsib marqab di Qotei a ninği qa tulan arearetqas. Tamo nanği Qotei qa nanço areqalo singilatqasai di a nanği qa arearetqa keresai.

⁷ Noa a dego Qotei qa aqa areqalo singilatej. Deqa Qotei na minnej, “E bunuqna awa qarinyit bosim mandam kalil keretqas. Deqa ni qobun gereiyime.” Noa a awa unosaisosiq a Qotei aqa anjam di dauryosiq aqa angro nanği ti aqa unja a ti padalaib deqa qobun gereiyej. Aqa kumbra dena a na tamo unğasari kalil mandamq di soqneq qaji nanço une babetnjrej. A Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minnej.

Abraham Sara wo nanği Qotei qa nanço areqalo singilateb

⁸ Abraham a dego Qotei qa aqa areqalo singilatej. Deqa Qotei na Abraham metonaqa a Qotei aqa anjam dauryosiq mandam mutu bei Qotei na a yqajqa minnej qaji deq gilej. A sawa qabitqas kiyo di a qalieosaisosiq gilej. ⁹ A Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa a gilsiq mandam mutu dia brantosiqa yauj tamo soqnej. Mandam mutu di agi Qotei na a yqajqa minnej. A di sonaqa Qotei na minnej, “Mondon e na ino moma nanği mandam mutu endi enjrqai.” Onaqa Abraham a mandam mutu dia laņsısq jagwa oqajqa tal gereiyosısq di nřeoqnej. A na Aisak Jekop wo nanği joqsısq koba na soqneq. Qotei na nanği aiyel dego minnej, “Mondon e na nunço moma nanği mandam mutu endi enjrqai.” ¹⁰ Abraham a lan qureq oqsim dia sqajqa deqa are qaloqnsiq tariņoqnej. Lan qure di bati gaigai sqas. Lan qure agi Qotei a segi na gereiyej unu.

¹¹ Abraham aqa nřauj Sara a dego Qotei qa aqa areqalo singilatej. Deqa a tulan qeliosiq marej, “Bole, e angrotqai. Anjam Qotei na merbej qaji di a uratqasai. A dauryqas.” Sara a degsi marej deqa Qotei na aqa miligi gereiyetonaqa a gumaněj. ¹² Abraham a dego qeliosiq a moiqajqa bati jojomonaqa Qotei na a singila yonaqa a angro mel qujai nřambabtej. Onaqa bunuqna aqa moma nanği tulan gargekobaeb. Bongar tulan gargekoba unub dego kere Abraham aqa moma nanği ulul bul tulan gargekobaeb. Deqa sısıyqa keresai.

¹³ O ijo was, Abel na Enok na Noa na Abraham na Sara na nanği kalil Qotei qa nanço areqalo singilatesosib moreņeb. Nanği mandamq endi sosıbqa inği bole bole Qotei a nami nanği enjrqa minnej qaji di nanği osai. Nanği inği di oqajqa tariņesosıbqa isaq na inği di unsıb deqa areboleholeinjrej. Deqa nanği maroqneq, “Iga mandamq endi so boleıyqasai. Iga mandamq endi yauj tamo bulosim sokiņala sosim bunuqna iga mandam endi uratqom.” ¹⁴ O ijo was, iga qalieonum, tamo unğasari anjam degsib mareqnuq qaji nanği nanço segi sqajqa sawa boleq oqwajqa are qaleqnu. ¹⁵ Nanği nanço qure utruq olo aiqajqa deqa are qaleb qamu nanği puluosib aiyeb qamu. ¹⁶ Ariya nanği nanço qure utruq olo aiqajqa are qalosaieqnu. Nanği sawa tulan boledamu agi lan qureq di unu qaji deq oqwajqa are qaleqnu. Tamo unğasari nanği dena Qotei endegsib minjeqnu, “Ni gago Qotei.” Yeņnaqa Qotei a nanço Qotei sqajqa jemaiyoaieqnu. Nanği a qa nanço areqalo singilateqnuq deqa a nanço qure agi lan goge dia gereiyetnjrej unu.

¹⁷ Abraham a Qotei qa aqa areqalo bole singilatej kiyo sai kiyo di Qotei a tenemtqa osiqa endegi minjej, “Ni ino segi angro qujai Aisak qalsim e atraibe.” Onaqa Abraham a Qotei aqa anjam di uratosai. Bole, Qotei na nami minjej, “E na ino moma nanği mandam mutu endi enjrqai.” Ariya a Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa a Aisak osiq Qotei atraiyqa gilej. ¹⁸ Agi Qotei a nami Abraham minjej, “Aisak aqa leŋ na ino moma nanği bumbranyqab.” ¹⁹ Abraham a Aisak qalqa osiqa endegi are qalej, “E Aisak qalıtq, unğum, Qotei na a olo subq na tigeltqa kere.” Abraham a degsi are qalsiq sonaqa Qotei na saidyej, “Ni Aisak qalaim.” Deqa iga yawo anjam endegi marqom, Qotei na Aisak subq na tigeltobulosiq olo Abraham yej.

Aisak na Jekop na Josep na nanği qalub Qotei qa nanço areqalo singilateb

²⁰ Aisak a dego Qotei qa aqa areqalo singilatosisqa Jekop Iso wo nanço gateq di aqa ban atenjrsiqa nanği qa pailiyosiqa kumbra bunuqna nançoq di brantqas qaji deqa nanği minjrej.

²¹ Jekop a dego Qotei qa aqa areqalo singilatosisqa Josep aqa angro aiyel nanço gateq di aqa ban atenjrsiqa nanği qa pailiej. A tulaŋ qeliosiq moiqa jojomosiğ deqa a na aqa walwelqa toqoŋ ojsiq sinğa pulutosiq Qotei qa louej.

²² Josep a dego Qotei qa aqa areqalo singilatosisq deqa a tulaŋ qeliosiq moiqa jojomosiqa a na aqa was nanği endegi minjrej, “Ninği na nunço moma agi Israel nanği minjribqa bunuqna nanği Isip sawa uratoqnsibqa bati deqa nanği ijo tanu osi gilqab.”

Moses a Qotei qa aqa areqalo singilatej

²³ Ariya Moses aqa ai abu nanği dego Qotei qa nanço areqalo singilateb. Deqa Moses a ŋambabonaqa nanği a osib bai qalub a ulitonab soqnej. Nanği qalieeb, Moses a angro tulaŋ bolequja. Nanği Isip nanço mandor koba ulaiyosai deqa nanği aqa anjam gotranjosib Moses ulitonab soqnej.

²⁴ Sosisqa tamo kobaqujaonaqa Isip tamo unğasari nanği na minjoqneb, “Ni Isip nanço mandor koba aqa asi aqa angro.” Onaqa Moses a Qotei qa aqa areqalo singilatosisq deqa a aqa segi ŋam aguq atsiqa nanço anjam di quqwa uratoqnej. ²⁵ A endegi are qalej, “Qotei aqa tamo unğasari agi Israel nanği gulbe ti unub. Deqa unğum, e nanği koba na sosiy gulbe oqŋqai. Une qa arebolebole a sokiŋalayosim kobaqas. Di e uratqai.” ²⁶ Osiqa olo endegi are qalej, “E Kristus aqa ŋam qa jemaı oqai di kere. Mondonj e awai tulaŋ boledamu oqai. Awai dena silali ti ŋoro ti kalil Isip sawaq endi unu qaji di tulaŋ bunyejunu.” Moses a awai boledamu di oqa marsiq deqa a degsi are qalej. Osiqa Qotei qa aqa areqalo singilatej.

²⁷ Moses a Qotei qa aqa areqalo singilatosisq deqa a tigelosiq Isip sawa uratosiq gilej. Isip nanço mandor koba a Moses qa minjinj oqetej ariya Moses a deqa ulaosai. Qotei agi iga unosaieqnum qaji di Moses na unobulosiq deqa a singila na tigelosiq Isip sawa uratosiq gilej. ²⁸ Moses a Qotei qa aqa areqalo singilatosisq deqa a na Israel tamo unğasari nanği minjrnaqa nanği kaja du du ŋumsib nanço damu uyeb. Uysib kaja du du nanço leŋ ainaqm di osib Qotei na aqa laŋ angro bei qarinyim bosim Israel nanço angro matu nanği ŋumaim deqa leŋ di nanço siranmeq di liyeb.

Tamo unğasari tulaŋ gargekoba nanği

Qotei qa nanço areqalo singilatoqneb

²⁹ Israel nanği Qotei qa nanço areqalo singilatosisq deqa nanği Yuwal Lentq di gentosis mandam boleq aisib walwelosisq gileb. Gileqnaq Isip nanği na nanği daurnjrsib yuwal ambleq aisib ya uysib moreŋeb.

³⁰ Bunuqna Israel nanği Qotei qa nanço areqalo singilatosisq deqa nanği Jeriko qure agutosib kalilyo bati 7 yonabqa qure aqa dadan kalil ululoŋeb.

³¹ Sambala uŋa Rahap a dego Qotei qa aqa areqalo singilatej. Deqa Israel tamo aiyel nanği lumu na Jeriko qure unqa bonabqa a na nanği aiyel osiqa lawo na gereinjrsiqa ultinjrej. Qure deqaji tamo unğasari nanği Qotei aqa anjam gotranjoqneq deqa Qotei na nanği kalil padaltinjrej. Rahap a segi Qotei na uratonaq bole soqnej.

³² Gideon na Barak na Samson na Jepta na Devit na Samuel na Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanği dego Qotei qa nanço areqalo singilatoqneq. E nanği qa olo ninği saingwajqa bati keresaiibqo. ³³ Nanği Qotei qa nanço areqalo singilatoqneq deqa nanği na mandor kokba nanği qoto itnjroqnsib qoto bunyoqneq. Osib kumbra bole tintinj yoqneq. Ingi bole bole Qotei na nami nanği enjrqa minjrej qaji di nanği elenjoqneq. Laion nanği boqnsib nanği uyqa laqnaq nanği na nanço medabu getentetnjroqneq. ³⁴ Namyuwo na nanği koitnjrqa laqnaq nanği olo ŋamyuwo mosotoqneq. Jeu tamo nanği boqnsib serie na nanği ŋumqa laqnaq nanği jaraiyoqneq. Nanği segi singila saiqoji sonab Qotei na olo nanği singilatnjroqnej. Nanği singilaoqnsib qotoqnsib sawa bei bei qaji nanği teteinjroqneq. ³⁵ Unğasari qudei nanço angro nanği moreŋeqnaq Qotei na olo subq na tigeltinjroqnej. Jeu tamo nanği na Qotei aqa

tamo qudei nanği tonto talq di breinjroqnsib jaqatin koba enjroqneb. Osib minjroqneb, "Ninği Qotei qoreiyib iga ninği uratngim ninği tonto talq dena oqedqab." Onaqa nanği na saidosib minjroqneb, "Sai. Mondoñ iga olo subq na tigelosim ñabile tulañ boledamu oqom. Deqa unğum, bini iga jaqatin oqnsim unum di kere."

³⁶ Jeu tamo nanği na Qotei aqa tamo unğasari qudei nanği misilinjnroqnsib kum-bainjnroqneb. Osib nanği tonto talq di breinjroqnsib sil sinğila kokba na nanği tontjnroqneb. ³⁷ Osib Qotei aqa tamo unğasari qudei nanği menin na ñumoqnsib moiyojnroqneb. Osib olo qudei nanği serie na ginğenjnreqnab moreñoqneb. Osib olo qudei nanği jejamu qaja na qametjnroqneb. Nanği qudei gara bolesai deqa nanği kaja nanği junğum na gara gereiyoqnsib jugoqneb. Nanği inği inği tulañ saijnrej deqa nanği laña soqneb. Jeu tamo nanği na nanği gulbe enjroqnsib tulañ ugeugejnroqneb. ³⁸ Tamo unğasari nanği di tulañ ugeosib soqneb deqa nanği wadau sawaq di, manaq di, menin kokba miligiq di, sub miligiq di laqneb. Nanği Qotei qa nanği areqalo sinğilatoqneb deqa nanği kumbra bole yoqneb. Nanği tamo unğasari kalil mandamq di soqneb qaji nanği bul sai. Nanği kumbra tulañ boleqaja.

³⁹ Nanği kalil Qotei qa nanği areqalo sinğilatoqneb deqa nanği aqa ñamgalaq di tamo unğasari tulañ boleqaja soqneb. Ariya inği bole bole Qotei na nanği enjrqa minjrej qaji di nanği osaiyoqneb. ⁴⁰ Di kiyaaq? Qotei na olo inği tulañ boledamu bei iga egwajqa marsiqa gereiyej unu. Mondoñ a na iga ti nanği ti turtgosim iga kalil koba na inği boledamu di egwas. Osim dena a na iga kalil torei boletgwas.

12

Iga Yesus koqyesosim a qa gago areqalo sinğilatqom

¹ Tamo unğasari nami soqneb qaji nanği di Qotei qa nanği areqalo sinğilatoqneb deqa bini nanği lañbi bul iga agutgesonab iga nanği unjreqnum. Unjreqnum deqa iga sinğila na gurgurobuloqnsim bubuñoqñom. Qotei na iga giltej deqa iga gurguroqñimqa gulbe qudei na iga getentgwa laqñimqa iga gulbe di olo gotranjoqñom. Une qudei gagoq di beteqajqa laqnu qaji di dego iga gotranjoqñom. ² Osim iga Yesus koqyoqnsim gurgurqom. Iga Qotei qa gago areqalo sinğilateqñom di Yesus a segi utru. Bunuqna a na gago areqalo di torei keretqas. Yesus a nami qalieej, a ñamburbasq di moisim bunuqna a olo tulañ areboleboleiyqas. Jeu tamo nanği a qa maroqneb, "A tamo uge deqa a moiqas." Ariya Yesus a deqa jemaivosai. A aqa are sinğilatosiq ñamburbasq di moiyej. Bini a olo lañ qureq di Qotei aqa awo jaram bañ woq di awejunu.

Qotei na iga tingitgwa marsiqa gulbe egeqnu

³ Ninği geregere are qaliy. Une tamo nanği Yesus qa tulañ ugeoqnsib a jeuteqñab a sinğila na tigelesoqnej. Ninği dego sinğila na tigelesoqñiy. Ninği ulaaib. Osib asgingaiq. ⁴ Bole, ninği une gotranjqajqa sinğilakobaqñub. Ariya jeu tamo nanği na kamba ninği moiyojnrosaiqñub. ⁵⁻⁶ O ijo was, Qotei a nami anjam bei ninği merngej. Ninği anjam deqa are walngwo kiyoy? A ninği dalngwa osiqa endegsi merngej. "O ijo angro, e nunño Tamo Koba. Deqa e ninği tingitgwa marsiyqa gulbe engoqñit ninği gulbe di qoboiyqa asgingaiq. Osib are gulbeingaiq. Ninği quiy. Tamo unğasari e qalaqalainjreqnum qaji nanği di e na olo tingitjnreqnum. Tamo unğasari e ijo segi angro qa mareqñum qaji nanği di e na olo gulbe enjreqnum." Qotei a ninği aqa segi angro sqa marsiq deqa anjam degsi merngej. Ninği anjam deqa olo are walngwo kiyoy?

⁷ O ijo was, Qotei na ninği tingitjoqnsim gulbe engoqñimqa ninği sinğila na tigeleqnsib gulbe di qoboiyqñiy. Abu nanği na nanği angro nanği gaigai tingitjnreqñub dego kere Qotei na ninği tingitngeqnu. ⁸ Qotei na aqa angro kalil nanği gaigai tingitjnreqnu. A na ninği tingitngwasai di ninği aqa angro sqa keresai. Ninği gam qaji unja aqa angro bul sqab. ⁹ Ninği are qaliy. Gago mandam qaji abu nanği na iga tingitgoqneb. Deqa iga nanği ñam soqtoqñem. Ariya gago lañ qaji Abu a gago qunun taqateqnu. Deqa iga aqa sorgomq di geregere sosimqa aqa ñam tulañ soqtoqñom. Osim dena iga ñabile sqom. ¹⁰ Gago mandam qaji abu nanği sokiñala sosib nanği segi areqalo dauryosib iga tingitgoqneb. Ariya Qotei na iga geregere aqaryaigwajqa osiq iga tingitgeqnu. Di kiyaaq? Iga aqa segi kumbra boleq di sqajqa deqa. ¹¹ Bole, Qotei na iga tingitgwa maroqnsiq gulbe egeqnaqa iga areboleboleigosaieqnu. Iga are gulbeigeqnu. Ariya bunuqna gulbe dena iga sinğilatgimqa iga kumbra bole tinñin dauryqajqa geregere qalieqom. Osim dena iga lawo na sqom.

Ninği Qotei aqa segi kumbra bole dauryiy

¹² Deqa nunño bañ a laesqas di ninği na olo sinğilatosib wauoqñiy. Nunño sinğa tombol dego laesqas di ninği olo sinğila na tigelesoqñiy. ¹³ Tigelesosib gam bole dauryosib walweloqñiy. Ninği degyqab di nunño sinğa ugeqasai. Nunño sinğa olo boleqas.

¹⁴ Ningi tamo kalil nangi ti koba na gegerere lawo na sqajqa singilaoqniy. Osib ningi Qotei aqa segi kumbra bole dego dauryqajqa singilaoqniy. Tamo a Qotei aqa segi kumbra bole dauryqasai di a Tamo Koba unqa keresai. ¹⁵ Ningi gegerere nam atoqnsib soqniy. Qotei a ningi qa are boleiyeqnu aqa kumbra di ningi qudei olo uratosib ulonjo uge. Namtan oqsiq gei uge uge atelejeqnu dego kere nunjo ambleq di tamo bei a are uge ti sosim kumbra uge uge habtoqniqna ningi na saidiyi. Tamo dena ningi niñaqngimqa ningi Qotei aqa namgalaq di jiga ti so uge. ¹⁶ Ningi na Kristen tamo ungasari nangi saidnjribqa nangi sambala kumbra yaib. Osib Qotei qoreiyaib. Agi Aisak aqa njiri Iso a Qotei qoreiyej. Osiqa a angro matu soqnej deqa are qalosaosiq ingi bole bole aqa abu na nami a yqajqa minjej qaji di qarinyosiq dena ingi uyo bei awaiyosiq uyej. ¹⁷ Ningi qalie, bunuqna Iso a aqa abu aqa ingi bole bole di olo oqajqa marnaqa Qotei na saidyej. Deqa a akamugetej. Aqa kumbra uge yej qaji di a olo uratosim are bulyqajqa gam saiiyej.

Ningi Jerusalem bunuj lanj goge di unu qaji deq belejeb

¹⁸ Nami Israel nangi Sainai mana utru jojomyosib dia namyuwo ti ambru ti jagwa ti unoqneb. Nango ban na mana di ojoqneb. Ariya ijo was, ningi ingi ingi deq bosai. ¹⁹ Israel nangi Sainai manaq di gul anjam quoqnsib Qotei aqa kakro dego quoqneb. Osib ulaugeteb. Deqa nangi Moses minjeb, “Qotei a olo anjam bei mergaiq.” ²⁰ Nangi Qotei aqa anjam di qusib ulaugeteb. Agi Qotei na nangi endegsi minjrej, “Tamo bei kiyo wagme bei kiyo mana endeq oqimqa ningi a menin na qalib moyem.” Qotei na nangi degsi minjrej. ²¹ Manaq di nangi ingi ingi di unoqnsib deqa nangi tulanj ulaugeteb. Moses a dego mana deqa ulaosiq marej, “E ulaugetosim tulanj ginda gindaneqnum.”

²² Ariya ningi ingi ingi deq bosai. Ningi Saion manaq belejeb. Osib Qotei nambile gaigai unu qaji aqa segi qureq dego belejeb. Qure di agi Jerusalem bunuj lanj goge di unu qaji. Ningi lanj angro tulanj gargekoba sisiyqa keresai nangoq dego belejeb. ²³ Tamo ungasari Qotei qa korooqnsib loueqnub qaji nanjoq dego ningi belejeb. Tamo ungasari nangi di Qotei aqa segi angro matu tintin. Nango nam Qotei a lanj qureq di nengrenyej unu. Ningi Qotei qa ti tamo ungasari kumbra bole dauryeqnub qaji nango qunun qa ti belejeb. Tamo ungasari nangi di Qotei na torei boletnjrej. Qotei agi mondon iga kalil pegigwas. ²⁴ Ariya ningi Yesus qa dego belejeb. Yesus agi Qotei aqa anjam bunuj singilatqa osiqa iga Qotei ti gago ambleq di tigelesosiqqa yeba waiyej unu. Yesus aqa len bilenej qaji a qa dego ningi belejeb. Deqa len dena Qotei aqa anjam ningi merngobuleqnu. Yesus aqa len di tulanj bolequja. Len dena Abel aqa len tulanj bunyej unu. Abel aqa len na dego ningi anjam merngobuleqnu.

Ningi Qotei aqa anjam quqwa urataib

²⁵ O ijo was, ningi gegerere nam atoqniy. Qotei na ningi anjam merngoqniqna ningi aqa anjam dauryqa urataib. Qotei a nami mandamq endi sosiqqa Israel nangi anjam singila na minjroqnej. Minjreqlaqa nangi aqa anjam di dauryqa uratoqneb. Deqa Qotei na nangi awai uge enjrej. Awai uge di nangi britosib jaraiqa keresai. Ariya bini Qotei a lanj goge di sosiqqa iga dego anjam singila na mergeqnu. Deqa iga a qoreiyqom di a na iga awai tulanj ugedamu egwas. Awai uge di iga britosim jaraiqa keresai bole sai. ²⁶ Nami Qotei na Israel nangi anjam singila na minjreqlaqa aqa kakro dena mandam renjinyoqnej. Ariya bini a olo anjam endegsi iga mergeqnu, “Bunuqna bati qujai qa e olo mandam renjinyoqai. E mandam segi renjinyoqasai. E mandam ti lanj ti renjinyoqai.” ²⁷ A marej, “Bati qujai qa.” Deqa iga qalieonum, Qotei na ingi ingi a nami atej qaji di taqal breinjrim nangi torei koboqab. Ingi ingi di agi Qotei na renjinyoqas. Yimqa ingi ingi a na renjinyoqasai qaji di gaigai sqab.

²⁸ Qotei a gago Mandor Koba sosiq iga taqatgeqnu. Aqa kumbra di renjinqa keresai. Deqa iga Qotei binjyoqnsim kumbra a tulanj areareteqnu qaji dena a qa louoqnsim aqa nam soqtoqnsim ulaoqnsim aqa sorgomq di sqom. ²⁹ Iga degyqom. Di kiyqaqa? Gago Qotei a namyuwo bul ingi ingi kalil koitelenjeqnu qaji.

13

Ningi segi segi qa qalaqalayi kumbra yoqniy

¹ O ijo Kristen was, bati gaigai ningi segi segi qa qalaqalayi kumbra yoqniy. ² Qure bei qaji tamo nangi nunjo meq boqniq ningi na oqnsib gegerereinjoqniy. Kumbra di ningi urataib. Ningi qalie, qure bei qaji tamo nangi nami nunjo moma qudei nango meq beqneb tamo bole edegoqnsib gegerereinjoqneb. Ariya nangi tamo sai. Nangi lanj angro.

³ Qotei aqa tamo ungasari qudei nangi tonto talq di unub deqa ningi nangi uratnjraib. Ningi nangi qa are qaloqnsib koba na tonto talq di sobulosib nangi gereinjroqniy. Kristen tamo qudei nangi jeu tamo nangi na jaqatinj enjreqlaqa deqa ningi nangi qa dego are qaloqnsib koba na jaqatinj ubuloqnsib nangi gereinjroqniy. Ningi qalie, jeu tamo nangi na nunjo jejamu dego ugeugeiyqa kere.

⁴ Tamo a unjatqas di kumbra bole. Unja a tamotqas di dego kumbra bole. Deqa ningi kumbra di ugetaib. Ningi kumbra di geregere taqatosib Qotei aqa njamgalaq di jiga saiqoji soqniy. Ningi qalie, tamo ungasari sambala kumbra yeqnub qaji nanqi Qotei na awai uge enjrqas.

⁵ Ningi silali qa mamaulngaiq. Ningi endegsib maroqniy, "Iga silali ti inji ti kiñala eqnum di kere." Agi Qotei a marej, "E ni uratmqasai. E ni qoreimqasai dego." ⁶ Deqa iga gago are singilatoqnsim endegsi maroqngom,

"Tamo Koba a na e aqaryaibeqnu.

Deqa e ulaqasai.

Tamo bei na e ugetbqa keresai."

Iga Yesus dauryqajqa jemaigwasai

⁷ O ijo was ningi quiy. Kristen gate nanqi Qotei aqa anjam palontoqnsib ningi mernjeqnu. Osib Qotei qa nango areqalo singilatoqnsib kumbra bole bole yeqnub. Nanjo kumbra deqa ningi are qaloqnsib dauryoqniy.

⁸ Yesus Kristus aqa kumbra bulyqasai. A nami degsi soqnej. A bini degsi unu. A bati gaigai degsi sqas. ⁹ Deqa tamo qudei nanqi bosib anjam utru segi segi na nunjo are tigeltetngibqa ningi nanjo anjam di dauryaib. Osib Qotei aqa gam urataib. Qotei a ningi qa are boleiyeqnu aqa kumbra dena nunjo are singilatetngooqne. Ariya tamo qudei nanqi mareqnu. "Iga inji uyo na gago are singilatoqngom." Di gisan. Kumbra di lanja jejamu qa kumbra. Inji uyo dena tamo nanqi yala aqaryainjrosaeqnu.

¹⁰ Gago atra bijal bunuj unu. Atra tamo nanqi atra tal namij miligiq di waueqnu. Deqa nanqi atra bijal bunuj dena inji uyqa keresai. ¹¹ Atra tamo gate nami qaji a tamo ungasari nanjo une kobotetnjrqqa maroqnsiq wagme nanjo leñ oqnsiq Warum Tulan Getento Koba di miligiq gileqnu. Atra tamo nanqi olo wagme nanjo damu osi aiyooqnsib qure qalaaq di atoqnsib koitelenjeqnu. ¹² Dego kere Yesus a Jerusalem qure qalaaq aisiq dia jaqatin osiq aqa segi leñ bilentosiq tamo ungasari nanqi qa moiyej. Aqa leñ dena a na tamo ungasari nanqi Qotei aqa segi kumbra boleq di atqajqa deqa marsiq nanqi qa moiyej. ¹³ Deqa iga dego qure qalaaq aiyooqnsim Yesus aqa areq di brantoqnsim a ñam uge osiq jemaiey dego kere iga ñam uge oqngom. ¹⁴ Iga qalie, mandamq endi qure kalil koboqab. Deqa iga yaun tamo bulosim qure utru saiqoji lanja unum. Mondonj iga lanj qureq oqsim dia gaigai sqom. Iga qure deq oqwjajqa tarineqnum. ¹⁵ Deqa iga Yesus aqa ñam na Qotei binjyoqnsim atraiyobuloqngom. Osim iga gago medabu na aqa ñam soqtoqngom. ¹⁶ O ijo was, ningi na tamo ungasari nanqi kumbra bole bole enjroqniy. Nanqi inji qudei qa truquonibqa ningi na aqaryainjroqniy. Ningi kumbra di urataib. Ningi kumbra degyqab di ningi Qotei atraiyobuloqngab. Yim Qotei a nunjo kumbra deqa tulanj arearetoqngas.

Yesus Kristus a gago are miligiq di waueqnu

¹⁷ Nunjo Kristen gate nanqi na nunjo qunun taqateqnu. Mondonj nanqi nanjo wau deqa Qotei minjqab. Deqa ningi nanjo medabu geregere dauryoqnsib nanjo sorgomq di soqniy. Ningi degyqab di nanqi are gulbe na ningi taqatngwasai. Nanqi arebolebole na ningi taqatngwab. Osib nanqi are gulbe saiqoji sosib ningi geregere aqaryainjoqngab.

¹⁸ Ningi iga qa Qotei pailyoqniy. Iga qalieonum, iga Qotei aqa njamgalaq di une saiqoji unum. Iga gaigai kumbra bole dauryqajqa are qaleqnum. ¹⁹ Deqa ijo areqalo agiende. Ningi e qa Qotei pailiybqa a na gam waqtetbimqa e nunjoq urur boqujatqai.

²⁰ Gago Tamo Koba Yesus a kaja nanjo Mandor singila ti unu qaji. Aqa kaja nanqi agi iga. Aqa leñ aiey dena a na Qotei aqa anjam bunuj gaigai sqas qaji di singilatej. Qotei a are lawo qa utru. A na Yesus olo subq na tigeltej. ²¹ Qotei qujai dena ningi aqaryainjimqa ningi aqa areqalo geregere dauryosib kumbra bole yoqniy. A gago are miligi gereiyetgimqa iga Yesus Kristus aqa wau na kumbra kalil a tulanj areareteqnu qaji di yoqngom. Iga kalil bati gaigai aqa ñam soqtoqngom. Bole.

Anjam getento

²² O ijo was, e na ningi singilatngwajqa deqa anjam truquyala endi nengrenyonum. Deqa ningi ijo anjam endi geregere qusib dauryoqniy. ²³ E ningi endegsi merngwai. Gago was Timoti a tonto talq dena uratonab oqedej. Deqa a urur ijoq bqas di aqo aiyel ombra na nunjoq bosim nunjwom.

²⁴ Ningi na ijo kaiye anjam endi osib Kristen gate kalil nanqi ti Qotei aqa tamo ungasari kalil nanqi ti minjriy. Itali tamo qudei bosib endia unub qaji nanqi na dego ningi kaiyeinjonub.

²⁵ Qotei a ningi kalil qa are boleiyeme. Bole.

JEMS

¹ E Jems. E Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei wo nanjo wau tamo. Israel nanjo moma utru 12 nanjo lenj agi ninji. O was nanji kalil kaiye. E na anjam endi nenngrenyosim nunjoq qarinyonum. Ninji nunjo segi segi qure utru uratosib jaraiyosib sawa sawa kalil keretosib di unub.

Iga gulbe qoboieyqnum dena iga singila eqnum

² O ijo was, gulbe utru segi segi gargekoba nunjoq boqnimqa ninji gulbe deqa tulan areboleboleingim soqniy. ³ Gulbe deqaji nunjoq boqnimqa ninji nunjo areqalo Yesus qa bole singilatqab kiyo sai kiyo di Qotei a geregere unqas. Ninji qalie, gulbe dena ninji singilatngeqnaqa ninji gulbe qoboieyqnum. ⁴ Deqa ninji bati gaigai singila na tigelogsib gulbe qoboioqniy. Ninji degyqab di ninji Qotei aqa kumbra bei qa truquoqnasai. Ninji tulan kere na sqab.

Tamo bei a powo qa truquosimqa a Qotei pailyim Qotei na powo yqas

⁵ Ariya tamo bei a powo qa truquosimqa a Qotei pailyem. Yimqa Qotei na a powo yqas. Ninji qalie, Qotei a tamo unqasari kalil nanji ingi bole bole enjreqnu. Nanji Qotei pailyeqnab a nanji qa olo njirinsaeqnu. ⁶ Ariya tamo bei a Qotei pailyqa osimqa a are gulbeiyaiq. Osim endegsi maraiq, “Qotei na ingi bole ebqas kiyo sai kiyo?” A degsi maraiq. A Qotei qa aqa areqalo singilatosisim pailyem. Jagwa tigelosiq yuwal korkortoqnsiq a oqe aiyeqnu dego kere tamo are gulbeiyeqnu qaji a bati bei Qotei qa aqa areqalo singilatogsiq a olo bati bei aqa areqalo singilatogsaeqnu. ⁷ Tamo Koba a na tamo deqaji nanji ingi bei enjrqasai. Deqa tamo deqaji nanji endegsis are qalaib, “Iga ingi bole bole oqnoqom.” Di sai. ⁸ Nanji areqalo aiye aiyeltoqnsib kumbra laja laja yeqnub deqa Qotei na nanji ingi bei enjrqasai.

Jems a ñoro tamo ti tamo ingi saiqoji nanji ti anjam minjrej

⁹ Kristen was bei a ñam saiqoji soqnimqa a areboleboleiyem. Di kiyaga? A Qotei aqa ñamgalaq di ñam koba ti unu deqa. ¹⁰ Tamo bei ñoro koba ti unu qaji a dego areboleboleiyem. Di kiyaga? A Qotei aqa ñamgalaq di ñam saiqoji unu deqa. Tamo nanji ñoro koba koroiyqajqa arearetnjreqnu qaji nanji balamtamo aqa so bulosis sokiñalayosib morenqab. ¹¹ Iga qalie, senj oqsim kanqanqamqa balamtamo aqa so laosim moiym aqa wala bole di koboqas. Dego kere tamo nanji ñoro koba ti unub qaji nanji wau bei bei yoqnsib bati qujai qa urur morenosib koboqab.

Qotei na iga are qametgosaieqnu

¹² Tamo unqasari gulbe qoboioqnsib singila na tigelejunub qaji nanji areboleboleinjreme. Mondonj Qotei a nanji qa tulan arearetim awai boledamu enjrim nanji ñambile gaigai sqab. Qotei a marej, “E na tamo kalil e qalaqalaibeqnub qaji nanji awai bole enjrqai.” Qotei a degsi marej. ¹³ Deqa tamo bei a une atqajqa are prugyimqa a endegsi maraiq, “Qotei na are qametbqoqa e une atqajqa are prugbeqnu.” A degsi maraiq. Iga na Qotei aqa are qametim a une yqa keresai dego kere Qotei na iga une atqajqa are qametgosaieqnu. ¹⁴ Gago segi segi are miligi tigelogsiq a iga titgeqnu. Gam dena gago segi areqalo uge na iga uneq breigwa oqnsiq walawalaigoqnsiq a gisanqeqnu. ¹⁵ Gago are miligi tigeleqnu di unja a gumanjeqnu dego kere. Bunuqna unja a anqroteqnu dego kere gago are miligi tigelogsiq a une babteqnu. Yeqnaqa gago une di tulan kobaeqnaqa iga moiyo gam tureqnum.

¹⁶ O ijo was bole, une aqa kumbra dena ninji gisanqaim deqa ninji une kalil uratiy. ¹⁷ Ingi bole bole kalil Qotei na iga egeqnu qaji di lanj goge na branteqnaq iga laja elenjeqnum. Abu Qotei suwanjoq di unu qaji a na ingi di qarinyeqnaqa gagoq beqnu. Qotei a kumbra bubulyosaieqnu. A senj qunuj bul sai. Senj qunuj a olekobaoqnsiq a olo truqueqnu Qotei a degyosaieqnu. ¹⁸ A aqa segi areqalo dauryosiq iga gereijej deqa a gago Abu. A aqa anjam bole na iga gereijej deqa iga ingi meli bunuj bulosis ingi ingi kalil a nami gereinjrej qaji di tulan bunjrejrunum.

Iga Qotei aqa anjam laja quqwasai

¹⁹ O ijo was bole, ninji endegsi poingem. Ninji anjam bei marqa osibqa urur medabu waqtaib. Mati didaboqniy. Urur minjinj oqaiq. ²⁰ Tamo nanji urur minjinj oqetnjreqnu qaji nanji Qotei aqa kumbra bole dauryqa keresai. ²¹ Deqa ninji kumbra uge uge jigat kalil taqal waiyoqniy. Osib nunjo segi ñam agug atoqnsib Qotei aqa anjam a na nami nunjo are miligiq di atej qaji di ninji ojesoqniy. Ojesqab di Qotei a nunjo qunuj oqas. ²² Ariya ninji Qotei aqa anjam di bole dauryoqniy. Laja qusib olo urataib. Ninji laja quqwab

di ningi nungo segi jejamu gisanjyqab. ²³ Tamo bei a Qotei aqa anjam laña quoqnsiq olo dauryqa urateqnu di a tamo ya jeqiloq di aqa ulatamu uneqnu dego bul. ²⁴ A ya jeqiloq di aqa ulatamu unsim olo puluosim giloqnsim aqa ulatamu unqo qaji di a olo are walyqas. ²⁵ Qotei aqa dal anjam bunuj unu. Dal anjam di bole tiñtinj. Qotei a gago une aqa singila kobotetgwa osiqa dal anjam di iga egej. Deqa gago une na iga olo ojqa keresai. Tamo nanji dal anjam di geregere peleiyoqnsib dauryoqñqab di Qotei a nanjo wau kalil boletqñqas. Ariya tamo nanji dal anjam di laña qusib olo are walñjrqs di Qotei a nanjo wau bei boletqñqasai.

²⁶ Tamo bei a endegsi are qalqas, “E gaigai Qotei qa loueqnum. Deqa e Kristen tamo bole.” Ariya tamo di a aqa segi medabu geregere taqatqñqasai di a na aqa segi jejamu gisanjyqas. Deqa a Qotei qa loueqnu di a laña loueqnu. ²⁷ Iga Kristen tamo ungasari unum deqa iga kumbra bole endeqaji yoqñqom. Iga na anqro mandum nanji ti unja qobul nanji ti geregerejnroqnsim nanjo gulbe kalil qoboyetñjrrom. Osim iga gago segi walwel taqatosim mandam endeqa kumbra jigat kalil uratekritqom. Iga kumbra deqaji yoqñqom di iga Qotei aqa ñamgalaq di Kristen tamo bole une saiqoji sqom.

2

Ninji na tamo kalil nanji turtnjrsib kumbra qujai enjroqniy

¹ O ijo was kalil, gago Tamo Koba Yesus Kristus a rianj koba ti unu. Ninji a qa nungo areqalo singilateqñub deqa e ninji endegsi mernjwai. Ninji na tamo ñam ti nanji arejnroqnsib olo tamo ñam saiqoji nanji qorejnroqñai. ²⁻³ Nunjo kumbra agiende. Ñoro tamo bei a gara boledamu na walaosim banññ gol na gereiyo qaji di jigsim nunjo Qotei tal miligiq gilqas di ninji aqa ñam soqtqñab. Osib a geregereiyoqnsib minjibqa awo jaram boleq di awoqas. Ariya tamo bei ingi ingi saiqoji a gara jigat branjo jigsimqa Qotei tal miligiq gilqas di ninji aqa ñam aguq atsib minjñqab, “Ni qalaq di tigelesoqne” o “Ni mandamq di awo.” ⁴ O ijo was, ninji kumbra degyeqñub di ninji areqalo uge ti sosib tamo nanji laña peginjreñqñub.

⁵ O ijo was bole, ninji quiy. Tamo ungasari ingi ingi saiqoji nanji Qotei na giltñrej deqa nanji torei a qa nanjo areqalo singilateqñub. Agi Qotei a nami endegsi marej, “Tamo ungasari e qalaqalaibeñqñub qaji nanji di e na taqatñjrsiy nanjo Mandor Koba sqai.” ⁶ O ijo was, ninji kiyaya tamo ingi ingi saiqoji nanjo ñam aguq ateqñub? Ninji are qaliy. Yai nanji na ninji ugeugejnqñqnsib nunjo jejamuq di une enqoqnsib ninji joqoqnsib anjam pegiyo talq di tigeltñjeqñub? Ñoro tamo nanji na ninji degnjeqñub. ⁷ Tamo nanji dena Yesus aqa ñam boledamu misilinyeqñub. Ñam di agi Qotei a nunjoq di atej unu.

⁸ Mandor Koba Qotei aqa dal anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Ni ino segi jejamu gereiyeqñum dego kere tamo ungasari nanji degsim gerejnroqñime.” O ijo was, ninji dal anjam di dauryosib keretqñab di ninji kumbra bolequja yqab. ⁹ Ariya ninji na tamo qudei nanji arejnroqnsib olo tamo qudei nanji qorejnreñqñub di ninji une ateqñub. Deqa ninji dal anjam gotranjo qaji tamo brantonub. ¹⁰ Tamo bei a dal anjam mutu kalil dauryekritosim ariya qujai bole qujai grotqas di a dal anjam mutu kalil grotkritqom. Deqa aqa jejamuq di gulbe sqas. ¹¹ Iga qalie, Qotei a nami dal anjam endegsi marej, “Ni tamo bei aqa unja jejamu ojetaim.” Osiqa dego marej, “Ni tamo bei qalsim moiyoqñim.” Bole, ni tamo bei aqa unja jejamu ojetosaieqñum. Ariya ni tamo bei qalsim moiyoqñim di ni dal anjam gotranjo qaji tamo brantqam. ¹² Qotei a gago une aqa singila kobotetgwa osiqa dal anjam bunuj egej. Deqa gago une na iga olo ojqa keresai. O ijo was ninji quiy. Qotei a dal anjam deqa are qalsim iga pegigwas. Deqa ninji nunjo anjam maro ti nunjo kumbra ti kalil geregere taqatqñqai. ¹³ Ninji tamo nanji qa dulqñqasai di une pegiyo bati qa Qotei a kamba dego ninji qa dulqñqasai. Ariya ninji tamo nanji qa duloqñqab di une pegiyo bati qa ninji une saiqoji sqab.

Tamo a Yesus qa aqa areqalo singilatqas di a kumbra bole baptoqñqas

¹⁴ O ijo was ninji quiy. Tamo bei a mareqnu, “E Yesus qa ijo areqalo singilateqñum.” A degsi maroqñsiq ariya a kumbra bole bei yala baptoqñqas. Laña medabu na anjam mareqnu. Deqa tamo di Qotei na oqñqasai. ¹⁵⁻¹⁶ Kristen was bei a gara saiqoji kiyi ingi saiqoji kiyi soqñimqa nunjo ambleq di tamo bei na minjñqas, “Ni lawo na gilsim gara bei osim jigsim ingi uysim menetmim soqñe.” A anjam segi laña minjñqo deqa anjam dena kiyersim a aqaryaiyqas? Keresai. ¹⁷ Dego kere iga Yesus qa gago areqalo singilatqasim ariya iga kumbra bole bei baptoqñqasim di iga laña gago areqalo Yesus qa singilateqñum. Deqa iga tamo moisiq aqa jejamu laña unu dego bul sqom.

¹⁸ Tamo bei a endegsi marqas, “E Yesus qa ijo areqalo singilateqñum.” Degsi marimqa e na kamba minjñqai, “O was, ni kumbra bole bei baptoqñqasim. Deqa e kiyersiy qalieqai, ni bole Yesus qa ino areqalo singilateqñum? E qalieqai keresai. Ariya e Yesus qa ijo areqalo

singilatosiy kumbra bole dego turtosiy yoqnqai di ni e nubsim merbqam, 'Bole, ni ino areqalo Yesus qa bole singilateqnum.' ¹⁹ Ni mareqnum, 'Bole, Qotei a segi qujai unu.' Ni kere mareqnum. Mondor uge nanqi dego degsib maroqnsib Qotei ulaiyeqnum. ²⁰ Ni nanari tamo. Ni mareqnum, 'E Yesus qa ijo areqalo singilateqnum.' Ni degsi maroqnsim ariya ni olo kumbra bole bei babtosaieqnum. Deqa ni lanja medabu na mareqnum. Ni ijo anjam endi poimqa are soqnm poimeme." ²¹ O ijo was ningi quiy. Nami gago moma utru Abraham a na aqa anqro qujai Aisak osiq Qotei atraiyqa marsiq atra bijalq di atej. Atnaqa Qotei a Abraham aqa kumbra di unsiqa minnej, "Ni degyonum deqa ni ijo nqamgalaq di tamo bole une saiqoji unum." ²² Ningi are qaliy. Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatosiq kumbra bole dego turtosiq yej. Aqa areqalo Qotei qa singilatej qaji de ti aqa kumbra bole ti aiyeleosiq dauryej. Deqa iga endegsi marqom, Abraham aqa kumbra bole dena aqa areqalo Qotei qa singilatej qaji di taqyosiq tulan keretej. ²³ Deqa Qotei aqa anjam bei nami nenqrenyeb qaji aqa damu brantej. Anjam agiende, "Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa Qotei na minnej, 'Ni ijo nqamgalaq di tamo bole une saiqoji unum.'" ²⁴ Deqa ijo was ningi qalie, tamo nanqi Yesus qa nanqo areqalo singilatosib ariya nanqi olo kumbra bole bei babtqasai di nanqi Qotei aqa nqamgalaq di tamo bole une saiqoji sqa keresai. Tamo nanqi Yesus qa nanqo areqalo singilatoqnsib kumbra bole dego turtosib yeqnum qaji nanqi segi Qotei aqa nqamgalaq di tamo bole une saiqoji unub.

²⁵ Ningi sambala unja Rahap a qa dego are qaliy. Rahap aqa kumbra bole agiende. Josua a tamo aiyeleos nanqi qarinqrnaja Jeriko qureq glnabqa qure deqaji nanqi na tamo aiyeleos nanqi di nqumqa laqnaq Rahap a nanqi aiyeleos ulitnqrej. Osiqa gam bei osornqrnaja nanqi jeu tamo nanqi alelnqrsibqa jaraiyeb. Rahap a kumbra bole di yej deqa a Qotei aqa nqamgalaq di unja bole une saiqoji soqnej. ²⁶ Iga qalie, tamo a me mondor ti sqasai di a moiqas. Dego kere tamo bei a Yesus qa aqa areqalo singilatosim ariya a olo kumbra bole babtqasai di a tamo moisiq aqa jejamu lanja unu dego bul sqas.

3

Iga gago segi medabu geregere taqatqom

¹ O ijo was kalil, tamo quja quja segi Qotei aqa anjam palontoqnebe. Tamo gargekoba nanqi anjam palontoqnaib. Ningi qalie, mondonj une pegiyu batiamqa Qotei na anjam palonto tamo nanqo wau qa geregere peginqrnas. ² Bati gaigai iga kumbra gro groyeqnum. Ariya iga gago anjam maro qa grotqasai di iga tamo bolequja sqom. Sosimqa gago banj ti singa ti jejamu ti kalil geregere taqatqom. ³ Iga hos nanqo medabuq di sil atoqnsim nanqi tinjqreanqam nanqi iga daurgeqnum. Iga nanqo medabu segi ojeqnam nanqo jejamu dego iga daurgeqnu. ⁴ Ningi qobun uniy. Qobun a tulan kobaquja. Aqa kuñi tulan kiñala. Ariya jagwa koba tigelosiq qobun tutqa laqnaqa qobun aqa abu na kuñi ojoqnsiq tingiteqnaq qobun a dauryoqnsiq gileqnu. ⁵ Dego kere gago medabu kiñala. Ariya a diq koba yeqnu. Iga gago medabu waqtoqnsim gago segi nqam soqtoqnsim diqoqnsim anjam mareqnum.

Iga qalie, nqamyuwo yusiq tulan kobaqujaqnsiq nqamtañ kalil yueleneqnu. ⁶ Gago medabu a nqamyuwo bul. Iga gago medabu waqtoqnsim dena iga kumbra uge uge yoqnsim gago jejamu kalil tulan jigateqnum. Mondonj tamo nanqi nqamyuwoq aisib padalqab dego kere gago medabu na gago so tulan ugegeiyeqnu. ⁷ Ningi wagme nanqi qa are qaliy. Wagme ti qebari ti qe ti kalil iga na taqatnjqreanqam. ⁸ Ariya iga gago medabu taqatqqa keresai. Iga gago medabu na gaigai anjam uge uge mareleneqnum. Amal uge na tamo nanqi uñinqroqnsib moiyoqnjqreanqam dego kere gago medabu na iga kumbra uge ugeq breigeqnu. ⁹ Gago kumbra agiende. Iga gago medabu waqtoqnsim gago Tamo Koba Abu Qotei aqa nqam soqtoqnsim olo puluoqnsim medabu qujai dena tamo unqasari nanqi misilinqrnjqreanqam. Tamo unqasari nanqi di Qotei na gereinqrsiqa aqa segi so boleq di atej. ¹⁰ Iga kumbra uge deqaji yeqnum. Agi iga gago medabu waqtoqnsim Qotei aqa nqam soqtoqnsim olo medabu qujai dena anjam uge uge mareleneqnum. O ijo was, gago kumbra di ugedamu. ¹¹ Ya jumbum qujaiq na ya bole ti ya uge ti brantqa keresai. ¹² Qura na oliv aqa gei oqa kere e? Wain sil na qura aqa gei oqa kere e? Yuwal a ya bole bulqqa kere e? Sai.

Tamo powo bole ti unub qaji nanqi kumbra bole bole yoqnebe

¹³ Nunqo ambleq di tamo qudey nanqi qalie ti powo ti unub kiyo? Sqab di nanqi nanqo segi nqam aguq atoqnsib kumbra bole bole yoqnebe. Yim tamo unqasari nanqi nanqo kumbra di unoqnsib maroqnaqab, "Nanqi tamo bole." ¹⁴ Ariya ningi olo nunqo segi jejamu qa are qaloqnsib lanja are ugeinqoqnm diqoqnaib. Ningi degyqab di ningi gisan kumbra dauryosib Qotei aqa anjam bole ugetqab. ¹⁵ Osib ningi powo uge ti sqab. Powo deqaji lanj goge na bosai. Di mandam qaji powo. Di gago areqalo namij aqa powo. Powo di Satan aqaq na beqnu. ¹⁶ Ningi quiy. Tamo unqasari nanqi nanqo segi jejamu qa are qaloqnsib lanja are ugeinqroqnm diqoqnaqab di nanqi so tulan ugeq di sosib kumbra uge

uge yoqnoqab. ¹⁷ Ariya tamo ungasari lan goge na powo eqnub qaji nanqi kumbra tulan bolequja yeqnub. Nanqi kumbra jigat dauryosaieqnub. Nanqi lawo na sosib tamo nanqi jinqa na gereinjroqnsib nanqi qa duloqnsib kumbra bole bole osornjreqnub. Nanqi na tamo kalil nanqi turtnjroqnsib kumbra qujai enjreqnub. Nanqi lana baban na Qotei aqa kumbra dauryosaieqnub. Nanqi bole dauryeqnub. ¹⁸ Tamo deqaji nanqi lawo na sosib are qujaitoqnsib jeu turyoqnsib kumbra bole tinjin babteqnub. Ingi meli branteqnu dego kere.

4

Tamo bei na mandam qaji kumbra qalaqalaiyqas di a olo Qotei jeutqas

¹ O ijo was, ningi qudei nungo segi jejamu qa areboleboleingeqnaqa kumbra uge uge yqajqa are prunheqnu. Utru deqa ningi qotoqnsib njirinkobaeqnub. Kumbra di nungo jejamu miligiq di singila na waueqnu. ² Ningi ingi ingi koba oqajqa tulan arearetneqnaqa mamaulnheqnu. Ariya ningi ingi ingi di osaieqnub deqa ningi qoto tigeltognsib tamo nimeqnub. Ningi ingi ingi di osaieqnub di aqa utru agiende. Ningi Qotei pailyosaieqnub deqa. ³ Ningi qudei ingi ingi qa Qotei pailyoqnsib ariya ningi ingi ingi di osaieqnub. Di kiyaaqa? Ningi nungo segi jejamu qa areboleboleingwajqa maroqnsib areqalo uge na pailyeqnub deqa. ⁴ Unja bei na aqa gumbuluu uratosiq olo tamo bei ombla sambala kumbra yeqnub dego kere ningi Qotei uratoqnsib kumbra uge uge yeqnub. Ningi quiy. Tamo bei na mandam qaji kumbra qalaqalaiyqas di a olo Qotei jeutqas. Ningi di qaliesai kiyoo? Od, tamo bei na mandam qaji kumbra qalaqalaiyqa are qalqas di a Qotei jeutqas. ⁵ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, "Qotei na aqa Mondor gago are miligiq di atej unu. Mondor di a iga qa tulan areareteqnu." O ijo was, ningi anjam di lana sa anjam edegaib.

⁶ Qotei a iga qa are tulan boleiyeqnu. Deqa aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, "Tamo ungasari nanjo segi nam soqteqnub qaji nanqi Qotei na olo jeutnjreqnu. Ariya tamo ungasari nanjo segi nam aguq ateqnub qaji nanqi qa Qotei a olo are boleiyeqnu." ⁷ Deqa ijo was, ningi nungo segi nam aguq atoqnsib Qotei aqa sorgomq di soqniy. Sosibqa Satan gotranjoqniy. Yimqa Satan na ningi uratngosim ulanqas. ⁸ Ningi Qotei jomoyoqniqbqa a kamba dego ningi jomomngooqnas. O une tamo, ningi quiy. Tamo nanqi nanjo ban yansoqnsib jiga koboteqnub dego kere ningi nungo are miligi gereiyognsib bulyoqniy. Ningi areqalo aiye ayelteqnub qaji olo nungo are miligiq dena jiga kalil taqal atoqniy. ⁹ Ningi nungo une qa are gulbeingooqnim akamugetoqniy. Od, ningi nungo kiki uratoqnsib olo akamoqniy. Osib nungo arebolebole kobotosib olo are gulbeingooqne. ¹⁰ Ningi Tamo Koba aqa namgalaq di nungo segi nam aguq atoqniy. Ningi degyqab di a na nungo nam olo soqtetngwas.

Ningi nunjo Kristen was nanqi uge qa minjraib

¹¹ O ijo was, ningi segi segi qa anjam uge maroqnaib. Tamo bei na aqa Kristen was qudei nanqi anjam uge minjraqas kiyoo une qa nanqi peginjraqas kiyoo di a dal anjam dego uge qa marsiq pegiyqo. Ningi dal anjam pegiyeqnub di ningi dal anjam dauryqa urateqnub. ¹² Qotei a segi na dal anjam babtej deqa a na qujai iga pegigwa kere. A na qujai tamo ungasari nanqi elenqa kere. A na qujai nanqi padaltjraqa kere. Ningi tamo kiyero deqa ningi na tamo ungasari nanqi peginjreqnub? Di kumbra uge.

Ningi nunjo segi nam soqtoqnaib

¹³ Ningi qudei endegsib mareqnub, "Bini kiyoo nebe kiyoo iga qure beiq gilsim dia wausau qujai sosim silali qa wauosim olo bqom." ¹⁴ Ningi degsib mareqnub. Ariya nebe kumbra kiyee nungoq di brantqas di ningi qalieqa keresai. Ningi nam qurem bul sokiñalayosib koboqab. ¹⁵ Deqa ningi endegsib maroqniy, "Tamo Koba a marimqa iga kumbra kiyee yqa are qalsim yqom." ¹⁶ Kiyaaqa ningi qudei olo nungo segi nam soqtoqnsib diqoqnsib laqnub? Nunjo kumbra di uge. ¹⁷ Ni geregere are qale. Ni kumbra bole qa qalieosim ariya ni dauryqasai di ni une yonum.

5

Tamo nanqi ñoro koba ti unub qaji nanqi awai ugedamu oqab

¹ O ñoro tamo ningi quiy. Bunuqna gulbe kokba nungoq boqnaqas. Ningi deqa pailoqnsib akamugetoqniy. ² Nunjo ñoro ti wala ti kalil ugeelenqo. Sisimbin na nunjo gara kalil dego ugeugeiyqo. ³ Nunjo gol ti silva ti di baisuwi na ugetqo. Deqa mondonj baisuwi dena nungo une boleq atsim nhamyuuw bulosim nungo jejamu koitosim ugeugeiyqas. Ningi ñoro koba koroiyeb deqa diño bati qa ningi awai ugedamu oqab. ⁴ Ningi quiy. Nunjo wau tamo nanqi nungo ingi meli gentoqnsib nungo banq di ateqnab ningi na kamba olo nanqi gisanjroqnsib awai oto nungo segi qa getentoqnsib oto segi nanqi enjreqnub. Deqa

nangi maoqnsib endegsib Qotei pailyeqnub, “O Tamo Koba, nangi iga kumbra uge degsib egeqñub.” Yeqnaqa Qotei singila koba ti unu qaji a nango pailyo di queqñu. Deqa mondon a na nangi awai uge engwas. ⁵ O fioro tamo, nangi gara bole bole jugoqnsib nungo segi jejamu qa areboleboleinqeñaqa ingi koba uyeqñub. Deqa mondon Qotei na nangi lungwas. Kaja nango jejamu diq diqeqnaq nango mandor nangi na ñumeqñub dego kere Qotei na nangi lungwas. ⁶ Nungo kumbra uge bei agiende. Nangi na kumbra bole yo qaji tamo nango jejamuq di une qametnjqroqnsib ñumeqñub. Ariya nangi na kamba olo nangi gotrangosaieqñub.

Ningi gulbe qoboioqnsib Tamo Koba a olo bqajqa tarinqoñiy

⁷ Deqa ijo was, nangi nungo are miligi singilatoqnsib gulbe qoboioqnsib Tamo Koba a olo bqajqa tarinqoñiy. Nangi asgingaiq. Nangi wau lanja nangi bul soqñiy. Nangi qalie, wau lanja nangi asgingrosaeqñu. Nangi ingi yagoqnsib awa qa tarinqeñub. Awa beqnaqa ingi melieqnaqa nangi ingi meli di oqnsib uyeqñub. ⁸ Dego kere nangi nungo are miligi singilatoqnsib gulbe qoboioqnsib tarinqoñiy. Tamo Koba a bqajqa bati jojomqo deqa nangi degyoqñiy.

⁹ O ijo was, nangi Qotei aqa tamo ungasari qudei nangi qa jirinqoñisib yomuqnaib. Qotei a nungo une di unsim nangi peginqo uge. Nangi quiy. Une Pegiyo Tamo agi bqa jojomqo. A sirañmeq di tigelejunu. ¹⁰ O ijo was, nangi Qotei aqa medabu o qaji tamo nangi qa are qaliy. Nangi nami Tamo Koba aqa ñam na anjam palontoqñeb deqa jeu tamo nangi na nangi ugeugeinjroqñeb. Ariya nangi Qotei aqa anjam marqa ulaosaioqñeb. Nangi nango are miligi singilatoqnsib jaqatinq oqnsib gulbe di qoboioqñeb. ¹¹ Nangi quiy. Iga endegsi mareqñum, “Tamo ungasari gulbe qoboioqnsib singila na tigelejunu qaji nangi Qotei na taqatnjqreñu. Deqa nangi areboleboleinjreñu.” Nangi Jop aqa kumbra qa nami queb. Jop a singila na tigelosiqqa gulbe kobaquja qoboioysoqñej. Nangi qalie, bunuqna Tamo Koba a na Jop olo boletej. Od, iga qalieonum, Tamo Koba a gaigai iga qa duloqnsiqqa iga qa are boleiyeqñu.

Ningi anjam bei marqa osibqa ingi bei na singilataib

¹² O ijo was kalil, e anjam kobaquja bei unu. Anjam agiende. Nangi anjam bei marqa osibqa ingi bei na singilataib. Nangi lanj qure aqa ñam na anjam singilataib. Nangi mandam aqa ñam na anjam singilataib. Nangi od qa segi mariy. Nangi said qa segi mariy. Nangi degyqab di Qotei na nangi awai uge bei engwasai.

Tamo nangi kumbra bole bole yeqñub qaji

nango pailyo singila koba

¹³ Nungo ambleq di tamo qudei nangi jaqatinq eqñub kiyo? Degamqa nangi na minjribqa nangi nango jaqatinq deqa Qotei pailyoqñebe. Nungo ambleq di tamo qudei nangi areboleboleinjreñu kiyo? Degamqa nangi na minjribqa nangi Qotei qa louoqnsib aqa ñam soqtoqñebe. ¹⁴ Nungo ambleq di tamo qudei nangi mainjreñu kiyo? Degamqa nangi na minjribqa nangi Kristen gate nangi metnjqrib bosib Tamo Koba aqa ñam na nango gateq di ban atetnjqrsib goreñ bilentosib nangi qa pailyebe. ¹⁵ Nangi Tamo Koba a qa nango areqalo singilatosib pailyqab di a na tamo mainjro qaji nangi olo tigeltjqras. Osim nangi une yoqñeb degamqa a na nango une kalil dego kobotetnjqras. ¹⁶ Deqa ijo was, nangi nungo segi segi une palontoqnsib Kristen was nangi ubtosib minjqoñiy. Osib nangi segi segi qa Qotei pailyoqñiy. Yim a na nangi boletnjqwas. Tamo nangi kumbra bole bole yeqñub qaji nango pailyo di singila koba. Deqa nangi pailyeqñab Qotei a quoqnsiqqa nango anjam dauryeqñu. ¹⁷ Nangi Elaija qa are qaliy. A iga bul mandam tamo. Ariya a endegsi pailyoqñej, “O Qotei, ni na lanj getentimqa awa bqasai.” A degsi pailyeqnaqa Qotei na lanj getentonaqa awa bosai. Degsi sonaq wausau qalub bei oto koboej. ¹⁸ Onaqa Elaija a olo pailyonaqa lanj waqonaqa awa bej. Bosiq ingi ingi kalil melieleñej.

Kristen was bei a gam bole uratqas di iga na aqaryaiymqa a olo Qotei aqa areq bqas

¹⁹ O ijo was nangi quiy. Kristen was bei a Qotei aqa anjam bole dauryqa uratimqa tamo bei na a olo are bulyetqas di tamo dena aqa was kumbra bolequja yqo. ²⁰ Nangi endegsib qalieoy. Kristen was bei a une ti soqñim tamo bei na aqaryaiymqa a gam uge di uratqas di tamo dena aqa was aqa qunun moiyo sawaq dena oqo. Deqa was di a moiqasai. Qotei na aqa une gargekoba kobotetqas.

1 PITA

¹ E Pita. Yesus Kristus na e qarinqbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Ningi nungo segi segi qure utru uratosib jaraiyosib sawa sawa kalil keretosib di unub. Ningi Pontus sawa ti Galesia sawa ti Kapadosia sawa ti Asia sawa ti Bitinia sawa ti di unub. E anjam endi nenngrenyosim nungoq qarinyonum. ² Tulan nami Abu Qotei a ningi qa qalieosiq giltngjej. A degyej. Di kiyayaqa? Aqa Mondor na ningi aqa segi kumbra boleq di atimqa ningi Yesus Kristus aqa anjam dauryqajqa deqa. Yim aqa len aiyej qaji dena ningi yansngwajqa deqa. O ijo was, Qotei a ningi qa are tulan boleiyimqa ningi geregere lawo na soqniy.

Qotei a nambile boledamu lan goge dia iga gereiyetgej unu

³ Iga gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei aqa nam soqtoqnoqm. Qotei a iga qa tulan dulosiqa nambile bunuj egej. A na Yesus Kristus subq na tigeltej gam dena iga nambile bunuj egej. Nambile bunuj dena iga singilatgeqnu deqa iga ingi bole bole Qotei na mondon egwas qaji deqa tariñoqnsim unum. ⁴ Ingi bole bole di ugeqa keresai. A koboqa keresai dego. Qotei na lan goge dia ningi gereiyetngjej unu. ⁵ Ningi Yesus qa nungo areqalo singilateqnu deqa Qotei aqa singila kobaquja na ningi taqatngjenu. Deqa diño batiamqa Qotei na ningi torei elenqas. Kumbra di brantim ningi unqab.

⁶ Qotei na ningi degsim elenqas deqa ningi tulan areboleboleingeqnu. Gulbe utru segi segi na ningi jaqatin engeqnu di ungum. Sokiñala gulbe di olo koboqas. ⁷ Gulbe deqaji nungoq boqnimqa ningi nungo areqalo Yesus qa bole singilatqab kiyu sai kiyo di Qotei a unqas. Yimqa mondon diño batiamqa Yesus Kristus a brantosim a ningi qa tulan areboleboleiyim ningi binjingsim nam koba engwas. Iga qalie, gol a ingi tulan boledamu. Tamo nanngi npanyuwo na gol koitoqnsib dena qalieeqnub, gol di bole kiyu sai kiyu. Dego kere nungo areqalo Yesus qa singilateqnu qaji di tulan bolequja. Nungo areqalo dena gol agi ugeosim koboqas qaji di tulan bunyejunu. ⁸ Nami ningi Yesus unosaioqneb. Bini dego ningi a unosaieqneb. Ariya ningi a tulan qalaqalaiyoqnsib a qa nungo areqalo singilatoqnsib a qa tulan areboleboleingeqnu. Nungo arebolebole dena mandam qaji arebolebole kalil tulan bunyejunu. Nungo arebolebole di aqa utru iga na dauryosim ubtqa keresai. ⁹ Ningi Yesus qa nungo areqalo singilateqnu deqa Qotei na ningi elenqas.

¹⁰ Qotei na ningi elenqajqa anjam di aqa medabu o qaji tamo nanngi nami maroqneb. Nanngi anjam di aqa utru nanngi qalieqa osib deqa geregere nampoqnsib wauoqneb. ¹¹ Kristus aqa Mondor a nanngi are miligiq di sosisqa nanngi medabuq na anjam endegsi babtosis maroqnej, “Bunuqna Kristus a jaqatin osim moisim olo subq na tigelosim lan qureq oqsim dia a nam koba ti sqas.” Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngi endegsib nenemoqneb, “Kristus a bati gembu bqas? Kumbra kiye namoqna brantim Kristus a bunuqna bqas?” ¹² Onaqa Qotei na kamba nanngi endegsi minjrej, “Anjam ningi mareqnuq qaji di aqa damu nungo bati qa brantqasai. A bunuqna brantqas.” O ijo was, Qotei na ningi elenqajqa anjam di aqa medabu o qaji tamo nanngi nami maroqneb. Onaqa bunuqna a na aqa Mondor Bole qarinyonaqa lan goge na aisiq Qotei aqa anjam maro tamo nanngi singilatnroqnej. Yeqnaqa nanngi Kristus aqa anjam bole platqnsib ningi merngoqneb. Anjam bole di aqa utru Qotei aqa lan anngo nanngi geregere qalieqajqa are koba unu.

Qotei na iga aqa segi kumbra boleq di sqajqa osiq metgej

¹³ Deqa ningi nungo walwel geregere taqatqajqa are qaloqniy. Osib mondon Yesus Kristus a olo lan qureq na brantosim ningi qa are boleiyqajqa deqa tariñoqnsib soqniy. ¹⁴ Sosib ningi anngo du du bulosib Qotei aqa anjam geregere qusib dauryoqneb. Nami ningi Qotei qaliesai deqa ningi nungo areqalo uge uge dauryoqneb. Ariya bini ningi kumbra di olo dauryaib. Uratij. ¹⁵ Qotei a gaigai aqa segi kumbra boleq di sosis dauryeqnu. Deqa ningi dego Qotei aqa kumbra boleq di sosib dauryoqniy. Utru deqa Qotei na ningi metngjej. ¹⁶ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Ningi ijo kumbra boleq di sosib dauryoqniy. Di kiyayaqa? E dego ijo segi kumbra boleq di sosim dauryeqnum.”

Kristus aqa len aiyej qaji dena Qotei na iga awaigej

¹⁷ Ningi Qotei endegsib meteqnub, “O gago Abu.” Qotei aqa namgalaq di tamo ungasari kalil nanngi kerekere unub deqa a kumbra qujai na nanngi une qa peginjreqnu. A nanngi segi segi wau unoqnsiq dena nanngi peginjreqnu. Deqa ningi endegsib maroqniy, “Mandam endia gago qure utru sosai.” Degsib maroqnsib Qotei qa ulaoqnsib aqa sorgomq di geregere soqniy. ¹⁸ Ningi qalie, nami ningi nungo moma nanngi kumbra uge uge dauryoqnsib soqneb. Sonabqa Qotei na olo nungo uneq na ningi awaingej. Mandam qa ñoro ti gol ti silva ti koboqas qaji dena Qotei na ningi awaingosai. ¹⁹ Kristus aqa len aiyej qaji dena ningi awaingej. Kristus aqa len di tulan bolequja. Kaja du du nami Qotei atraiyoqneb qaji nanngi

jejamuq di yu bei saiqoji. Dego kere Kristus aqa jejamuq di une bei saiqoji. ²⁰ Tulan nami Qotei a mandam atosaisosiq a Kristus qa qalieosiq giltej. Ariya bini diño bati jojomqo deqa Qotei a ningi qa osiqqa Kristus qarinyonaq bej. ²¹ Bosiq ningi aqaryaingej deqa ningi Qotei qa nungo areqalo singilatoqnsib unub. Kristus agi moinaqa Qotei na olo subq na tigeltosiq metonaqa a lan qureq oqsiiq dia ñam kobaquja ej. Utru deqa ningi Qotei qa nungo areqalo singilatoqnsib a qa tarinqnsib unub.

Iga segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnqom

²² Ningi anjam bole dauryosib nungo qunun yansobuleb. Utru deqa ningi na nungo Kristen was nanqi bole qalaqalainjreqnub. Ariya kumbra di ningi olo torei singilatosib segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnsib soqniy. ²³ Ningi ingi meli bulosib ñambile bunuj eb. Ingi meli ugeqas qaji dena ningi ñambile osai. Ingi meli gaigai sqas qaji dena ningi ñambile eb. Ingi meli di Qotei aqa anjam. Anjam di ñambile ti. A gaigai sqas. ²⁴ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Tamo ungasari nanqi mandamq endi bati olekoba sqasai. Ñin a gaigai kangraneqnaqa balamtamo aqa so a sokiñalayoqnsiq ulonjeqnu dego kere tamo ungasari nanqi urur kobaqab. Nanqo ñam balamtamo aqa so bulosim ulonqas. ²⁵ Ariya Tamo Koba aqa anjam a bati gaigai sqas.” O ijo was, anjam bole di agi Yesus aqa anjam maro tamo nanqi palontoqnsib ningi merñoqneq.

2

Yesus a tal ai bul

¹ Ningi ñambile bunuj eb deqa ningi kumbra uge kalil uratij. Gisan anjam ti maqu kumbra ti are uge ti yomu anjam ti kalil di ningi torei uratekritij. ² Iga qalie, angro mom nanqi munqum qa q uyqajqa qarnjreqnu. Dego kere ningi munqum qa q bolequja Qotei aqaq na beqnu qaji di oqajqa are qaloqniy. Munqum qa q di Qotei aqa anjam. A jiga bei saiqoji. Munqum qa q dena nungo qunun aqaryaiyimqa ningi tulanj boleosisib singilaqab. Yim Qotei na ningi elerqas. ³ Tamo Koba a na ningi kumbra bole engeqnu. Aqa kumbra di ningi uyo oneiyuqnsib mareqnuq, “Bole.”

⁴ Tamo Koba a tal ai bul singila na tigelejunu. Tal ai di ñambile unu. Ningi tal ai deq boiy. Tal ai di tamo qudei na unsibqa uge qa marsib taqal waiyeb. Ariya Qotei na olo tal ai di giltosiq marej, “Tal ai di tulanj bolequja.” ⁵ Ningi dego tal ai bul ñambile unub. Qotei aqa Mondor na ningi aqa segi tal sqa marsiqa ningi gereingeqnu. Deqa ningi Qotei aqa atra tamo bolequja sosib Yesus Kristus aqa ñam na nungo segi jejamu Qotei atraiyuqnsib a ningi qa tulanj arearetoqnaqas.

⁶ Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Ningi quiy. E na tal ai qujai giltosim tal singilatqajqa deqa tumaq di tigeltun unu. Tal ai di tulanj bolequja. A singila koba. E na Saion manaq di tigeltun unu. Deqa tamo nanqi tal ai di osib nanqo areqaloq di singilatqab di nanqi jemainjrasai.” ⁷ O ijo was, tal ai tuma qaji di agi Kristus. Ningi Kristus qa nungo areqalo singilateqnuq deqa ningi mareqnuq, “Tal ai di tulanj bolequja.” Ariya tamo nanqi Kristus qa nanqo areqalo singilatoqnsib qaji nanqi tal ai di uge qa mareqnuq. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu,

“Tal gereiyu qaji tamo nanqi na tal ai di arqsibqa uge qa marsib taqal waiyeb. Onaqa tal ai di Qotei na olo osiq tumaq di tigeltun unu.”

⁸ Qotei aqa anjam bei dego nami endegsib nengrenyeb, “Tamo qudei nanqi tal ai di quraqyoqnsib mangaleqnuq.” O ijo was, tamo nanqi di Qotei aqa anjam gotranyeqnuq. Utru deqa nanqi tal ai di quraqyoqnsib mangaleqnuq. Qotei a nami marej, “Nanqi tulanj padalqab.”

⁹ Ariya Qotei na ningi giltneq deqa ningi aqa atra tamo sosib a ombla mandor kokba tigelonub. Tigelosib ningi aqa segi kumbra boleq di sosib dauryeqnuq. Ningi aqa segi tamo ungasari tintin unub. A na ningi giltneq deqa ningi aqa so bole kalil ubtekritoqnsib mare mare laqnuq. Nami ningi ambruq di soqneq deqa Qotei na ningi metñonaqa ningi ambru uratosib suwanq belejeb. Suwanq di tulanj bolequja. ¹⁰ Nami ningi tamo ungasari lanaj soqneq. Ariya bini ningi Qotei aqa segi tamo ungasari unub. Nami Qotei a ningi qa are boleiyosaiuqneq. Ariya bini a ningi qa are boleiyeqnuq.

Iga Qotei aqa wau tamo bole sqom

¹¹ O ijo was bole, ningi mandamq endi yauñ tamo bulosib unub deqa e ningi endegsi merñgawai. Nunqo areqalo namij ti nunqo qunun ti ombla qoteqnuq. Deqa ningi nunqo areqalo namij torei qoreiyi. ¹² Bini ningi sawa bei bei qaji nanqo ambleq di unub. Deqa ningi nanqo ñamgalaq di kumbra bole bole dauryoqniy. Dauryoqnsib nanqi nunqo kumbra di unoqnaqab. Unoqnsib nanqo yomu anjam ningi qa mareqnuq qaji di nanqi uratosib mondonj une pegiyu bati qa nanqi Qotei aqa ñam soqtoqnaqab.

¹³ O ijo was, ningi Tamo Koba a qa are qaloqnsib sawa taqato qaji tamo nanqi ti mandor kokba ti nanqo anjam dauryoqniy. ¹⁴ Osib tamo gate nanqo anjam dego dauryoqniy. Tamo gate nanqi di agi mandor kokba nanqi na qarinjireqnaq giloqnsib tamo unqasari kumbra uge uge yeqnuq qaji nanqi kamba awai uge enjreqnuq. Osib tamo unqasari kumbra bole bole yeqnuq qaji nanqo nam soqtetnjreqnuq. ¹⁵ Qotei aqa areqalo agiende. Ningi kumbra bole bole yoqniqqa nanari tamo agi ningi yomuinqeqnuq qaji nanqi nunqo kumbra di unsibqa nanqo anjam uge di olo uratosib mequmesqab. ¹⁶ Bole, ningi tamo bei aqa sorgomq di sosai. Ningi deqa are qaloqnsib walweloqniy. Ariya ningi endegsib are qalaib, "Iga tamo bei aqa sorgomq di sosai deqa unqum, iga kumbra uge uge yoqnuqom." Ningi degsib are qalaib. Ningi Qotei aqa kanqal tamo bul unub deqa ningi aqa sorgomq di soqniy. ¹⁷ Ningi tamo unqasari kalil nanqi kumbra bole bole osornjroqniy. Osib nunqo Kristen was nanqi qalaqalainjroqniy. Ningi Qotei ulaiyoqniy. Ningi mandor kokba nanqo nam soqtetnjroqniy.

Iga Kristus aqa kumbra dauryoqnsim jaqatin qoboioqnuqom

¹⁸ O kanqal tamo, ningi nunqo wau qa gate nanqo sorgomq di sosibqa nanqo anjam dauryoqniy. Wau qa gate bole nanqo anjam dego dauryoqniy. Wau qa gate uge nanqo anjam dego dauryoqniy. ¹⁹ Ningi Qotei qa are qalsib wau bole yib nunqo wau qa gate nanqi lanja jaqatin engwab di unqum. Ningi jaqatin di qoboioqniy. Yimqa Qotei a nunqo kumbra deqa tulan areboleboleiyqas. ²⁰ Ariya ningi wau uge yib nunqo wau qa gate nanqi deqa lunqib ningi jaqatin qoboioqniy di Qotei a ningi awai bole engwasai. Ningi wau bole yib nunqo wau qa gate nanqi na lunqib ningi jaqatin qoboioqniy di Qotei a nunqo kumbra deqa tulan areboleboleiyqas.

²¹ Kristus a dego ningi aqaryainqwa osiqa jaqatin qoboioqniy moiyey. Aqa kumbra di a na ningi osornjey deqa ningi kamba aqa kumbra di dauryosib jaqatin oqnsib soqniy. Qotei a ningi degyqa osiqa metngej. ²² Kristus a une bei yosaiqneq. Aqa medabu na gisan anjam bei dego marosaiqneq. ²³ Jeu tamo nanqi na a misilinyoqnsib anjam uge uge minjeqnaq a deqa kamba anjam uge bei nanqi minjrosaiqneq. Nanqi a jaqatin koba yeqnaq a deqa olo nanqi jaqatin enjraqnaq marosaiqneq. A aqa segi jejamu osiqa Qotei aqa banq di uratej. Qotei agi iga geregere pegigeqnuq qaji. ²⁴ Kristus a gago une kalil qoboioqniy aqa segi jejamuq di gago une atsiqa a namburbasq di iga qa gainej. Iga moiyobulosim olo nambile sosim une aqa kumbra uratosim kumbra bole yoqnuqqaq deqa osiqa namburbasq di iga qa gainej. Jeu tamo nanqi na Yesus qalougetosib jaqatin koba yeb. Aqa jaqatin dena a na iga olo boletgej.

²⁵ Nami ningi kaja bul sosibqa nunqo segi areqalo na aleloqnsib laqneb. Ariya bunuqna ningi Mandor Yesus aqa areq beb deqa a na nunqo qunuq geregere taqatejunu.

3

Tamo unja wo nanqi kumbra bole yoqnebe

¹ O unqasari, ningi nunqo gumbuluq nanqo sorgomq di soqniy. Nunqo gumbuluq qudei nanqi Qotei aqa anjam dauryosaiabqa di unqum, ningi mequmesosib nanqo namqalaq di kumbra bole bole yoqniy. Yibqa nanqi unsib dena nanqi are bulyqab. ² Ningi degsib kumbra bole na walwelosib nanqo sorgomq di soqniq nanqi unsib marqab, ningi unqasari bole. ³ Ningi nunqo jejamu walatqajqa are prunqoqnaq. Ningi nunqo gate pranqoqnsib wala bole bole gateq di jugoqnaib. Osib kolilei na nunqo jejamu walatoqnaib. Gara wala ti dego jugoqnaib. Inqi inqi di lanja jejamu qa wala. ⁴ Ningi nunqo are miligi walatqab di bolequja. Are miligi aqa wala agiende. Ningi are bole na sosibqa tamo unqasari kalil nanqi lawo na gereinjroqniy. Are miligi aqa wala di Qotei aqa namqalaq di tulan boledamu. Wala di ugeqa keresai. ⁵ Agi Qotei aqa unqasari nami soqneb qaji nanqi nanqo are miligi degsib walatoqneb. Osib Qotei aqa kumbra boleq di sosib a qa tarinjroqnsib nanqo gumbuluq nanqo sorgomq di soqneb. ⁶ Ningi Sara uniy. A na aqa tamo Abraham aqa anjam dauryoqnsiqa minjoqneq, "Ni ijo tamo koba." Deqa unqasari, ningi Sara aqa kumbra di dauryosib kumbra bole yoqniy. Ningi ulaaib. Ningi kumbra bole yoqnuqab di ningi Sara aqa angro tinjin sqab.

⁷ O tamo, ningi dego areqalo bole dauryosib nunqo njanq nanqi koba na geregere soqniy. Nunqo njanq nanqi tamo sai. Nanqi unja. Nango jejamu singila sai. Deqa ningi lawo na nanqi kumbra bole bole osornjroqniy. Ningi qalie, nunqo njanq nanqi ningi ti koba na nambile gaigai sqab. Deqa ningi nunqo njanq nanqi geregereinjroqniy. Ningi kumbra degyqab di inqi bei na nunqo pailyo getentqa keresai. Qotei a nunqo pailyo quoqnaq.

Ningi gaigai kumbra bole yoqniy

⁸ Ariya e na ijo anjam endi kobotqa osiy ningi endegsi mernqwai. Ningi kalil koba na geregere are qujaitoqnsib tamo unqasari kalil nanqi qa duloqniy. Osib ningi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnsib Kristen was nanqi qa are boleinqoqnim nunqo segi nam aguq atoqniy. ⁹ Tamo qudei na ningi kumbra uge engibqa ningi kamba olo nanqi kumbra uge

enjraib. Tamo qudei na ningi anjam uge mernjibqa ningi kamba olo nanji anjam uge minjraib. Ningi nanji qa endegsib pailyoqniy, "O Abu, ni na nanji boletnjrime." Qotei a ningi degyqa osiqa metnjej. Deqa ningi degyibqa Qotei a kamba ningi boletnjroqnas.

¹⁰ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenjrenyeb unu, "Tamo bei a so bole sqa marsinqa a anjam uge bei maroqnaiq. A gisanj anjam dego maroqnaiq.

¹¹ A kumbra uge kalil torei qoreiyosim kumbra bole segi yoqneme.

Osim tamo ungasari kalil nanji koba na lawo sqajqa singilaoqneme.

¹² Tamo ungasari nanji kumbra bole deqaji yoqnaqab di Tamo Koba a na nanji geregere taqatnjroqnas.

Osim nanjo pailyo dego quetnjroqnas.

Ariya tamo ungasari kumbra uge uge yeqnaqab qaji nanji Tamo Koba a na olo qoreinjroqnas."

Iga kumbra bole bole yimqa jeu tamo nanji na iga jaqatinj egwab

¹³ O ijo was, ningi kumbra bole bole yqajqa singilaoqnaqab di tamo yai na ningi olo ugeugeinjwas? ¹⁴ Bole, ningi kumbra bole bole yibqa tamo qudei na ningi jaqatinj engwab. Di unqum. Ningi deqa areboleboleingem. Tamo nanji dena ningi ula engeqnaqab. Ariya ningi nanji ulainjraib. Osib are gulbeingaiq. ¹⁵ Ningi nunjo are miligiq di Tamo Koba Kristus atsib soqniy. Soqnaqab tamo qudei na ningi endegsib nenemngwab, "Ningi inji bole kiye qa tarinjroqnsib deqa areboleboleingeqnu?" Degsib nenemngjibqa ningi na kamba anjam kiyersib minjraqa oqnsib geregere are qaloqnsib minjroqniy. ¹⁶ Ariya ningi anjam singila na nanji minjraib. Ningi Qotei ulaiyoqnsib lawo na nanji anjam minjroqniy. Osib ningi gaigai Qotei aqa njamgalaq di une saiqoji sosib Kristus aqa nam na kumbra bole bole yoqniy. Yoqnaqab jeu tamo agi ningi misilingeqnaqab qaji nanji nunjo kumbra di unsib jemainjraqa. ¹⁷ Deqa iga kumbra bole bole yoqnaqom. Yoqnim Qotei a marim tamo qudei na iga jaqatinj egoqnaqab di kere. Ariya iga kumbra uge uge yimqa tamo qudei na iga jaqatinj egwab di uge. Iga degyqasai.

Kristus a iga qa moisiq olo subq na tigelej

¹⁸ Ningi Kristus qa are qaloqniy. Kristus a une saiqoji sosisqa a une tamo nanjo padalo sawa osiq nanjo une qa moiyey. O ijo was, Kristus na ningi joqsim Qotei aqaq oqwaqnaq deqa osiq ningi qa moiyey. A bati qujai qa moiyey deqa a olo moiqnaq keresai. A tamo bulyosiqnaq mandamq endi sonaqa jeu tamo nanji na a qalnab moiyey. Moisiq olo subq na tigelosiqnaq a mondor ti soqnej. ¹⁹ Sosisqa moiyi sawaq aisiq dia mondor uge uge nanji Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. ²⁰ Noa aqa bati qa mondor nanji di Qotei aqa anjam gotranjoqneq. Bati deqa tamo ungasari nango kumbra uge tulanj kobaoqnej. Ariya Qotei a nango une qa urur kambatnjrosaijoqnej. A tarinjosiq sokobaionyonaq Noa a qobunj kobaqunaq gereiyey. Gereiyosiq kobonaqnaq tamo ungasari 8 segi qobunj gogetosib sonabqa awa koba bosiqnaq ya tulanj koba dej. Tamo ungasari 8 nanji di Qotei na elenjej deqa nanji bole soqneq. ²¹ Ya di yawo anjam bul. Qotei na nanji yaq dena elenjej dego kere ningi ya na yanso onabqa Qotei a ningi elenjej. Ya dena Qotei a nunjo jejamu qaji jiga yansetngosai. Ningi yanso osib Qotei pailyonab a nunjo pailyo di qusiqa nunjo are miligi qaji jiga yansetnjej. Qotei a Yesus Kristus olo subq na tigeltej gam dena a na ningi elenjej. ²² Kristus a lanj qureq oqej deqa bini a Qotei aqa ban woq di awejunu. Deqa lanj angro nanji ti lanj qaji mondor kokba ti lanj qaji singila ti kalil nanji Kristus aqa sorgomq di unub.

4

Iga gago areqalo namij uratqom

¹ Kristus na aqa segi jejamu osiqa jaqatinj koba qoboyosiq moiyey. Dego kere ningi Kristus aqa kumbra di singila na dauryosib nunjo segi jejamu osib jaqatinj qoboyosiqniy. Ningi degyiy. Di kiyaqa? Tamo bei na aqa segi jejamu osim jaqatinj qoboyosiqnaq di a une uratqas. ² Osim a Qotei aqa areqalo segi dauryoqnaq. A aqa jejamu qa areqalo namij olo dauryoqasai. ³ Ningi qalie, sawa bei bei qaji nanji kumbra uge uge yqajqa tulanj arearetnjreqnu. Nami ningi dego nunjo areqalo namij na walweoqnsib kumbra uge uge yoqneq. Sawa bei bei qaji nanjo kumbra agiende. Nanji sambala kumbra yqajqa are prugnjqreqnu. Qolo jigeeqnaqnaq nanji ya uge uyoqnsib alanj kobaoqnsibqa nanarioqnsib laqnaq. Osib Qotei aqa dal anjam gotranjoqnsib gisanj qotei nanji binjnjreqnaq. ⁴ Nami ningi nanji daurnjrsib koba na kumbra uge uge deqaji yoqneq. Ariya bini ningi kumbra di urateqnaq deqa nanji na ningi nunjoqnsib tulanj prugoqnsib ningi misilingeqnaq. ⁵ Mondor sawa bei bei qaji nanji di Qotei aqa ulatamuq di tigelosib nango une kalil babtosiq minjib a quqwas. Bati deqa Qotei na tamo njambile so qaji nanji ti tamo moreno qaji nanji ti peginjraqa. ⁶ Utru deqa Kristus a nami tamo moreno qaji nanji aqa anjam bole palontosiq

minjroqnej. Tamo nanġi di jejamu ti sonab Qotei na nanġi peginjrej. Ariya mondoġ nanġi olo nambile osib Qotei bulosib mondor ti sqab.

Qotei a ninġi wau segi segi enġej

⁷ Mandam ti inġi inġi kalil ti koboqajqa bati jojomqo. Deqa ninġi areqalo bole ti sosib nunġo kumbra kalil gegerere taqatoqniy. Ninġi degyqab di ninġi Qotei pailyqa oqnsib gegerere pailyoqnaq. ⁸ E anjam kobaquja bei dego ninġi endegsi mernġit quiy. Ninġi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy. Qalaqalaiyo kumbra dena une gargekoba kabutejunu. ⁹ Deqa Kristen was nanġi nunġo talq boqniqbqa ninġi nanġi oqnsib gegerereinroqniy. Ninġi nanġi aqaryainjrqaqqa asġingaiq. ¹⁰ Qotei a ninġi kalil qa are boleiyosiq wau segi segi enġej. Deqa ninġi aqa wau tamo bolequja sosibqa aqa tamo unġasari nanġi qa wauoqnsib aqaryainjroqniy. ¹¹ Ninġi qudei anjam palontqa wau osibqa Qotei aqa anjam gegerere palontoqniy. Ninġi qudei tamo unġasari nanġi aqaryainjrqa wau osibqa Qotei na sinġila enġimqa sinġila dena wauoqniy. Amqa wau kalil nanġi yeqnub qaji di tamo unġasari nanġi na unoqnsib Yesus Kristus aqa ñam na Qotei binjyoqnaq. Yesus Kristus a bati gaigai ñam koba ti sinġila ti sqas. Bole.

Kristus a jaqatin qoboijey dego kere iga jaqatin qoboieqnum

¹² O ijo was bole, gulbe ugedamu ñamyuwo bulosiq nunġoq beqnu. Ninġi deqa tulaġ prugosib endegsib are qalaib, “Gulbe deqaji nami gagoq di brantosaioqnej.” Ninġi degsib are qalaib. Ninġi nunġo areqalo Kristus qa bole sinġilateqnu kiyo sai kiyo di Qotei a tenemtqa osiq deqa gulbe qarinyeqnaqa nunġoq beqnu. ¹³ Kristus a nami jaqatin qoboijey dego kere ninġi jaqatin qoboieqnu. Ninġi deqa areboleboleingim soqniy. Yimqa mondoġ Kristus a rian koba ti brantimqa bati deqa ninġi olo tulaġ areboleboleingim sqab. ¹⁴ Ninġi Kristus aqa ñam ojejunub deqa tamo qudei na ninġi misilingwab di unġum. Ninġi deqa areboleboleingem. Ninġi qalie, Qotei aqa mondor rian ti unu qaji a na ninġi beternġejunu. ¹⁵ Ariya ninġi tamo ñumibqa kiyo, inġi bajinjibqa kiyo, tamo nanġi ugeugeinjribqa kiyo, tamo bei aqa wau ugetibqa kiyo tamo qudei na unsib deqa jaqatin enġwab di kere enġwab. Deqa ijo was, ninġi kumbra uge di yaib. ¹⁶ Ninġi ñam Kristen ojesoqni tamo qudei na ñam deqa jaqatin enġwab di kere. Ninġi deqa jemaingaiq. Ninġi tulaġ areboleboleingim Qotei aqa ñam soqtoqniy.

¹⁷ Une pegiyo bati jojomqo deqa Qotei a namoqna aqa segi tamo unġasari nanġi peginj-rqas. Deqa iga qalieonum, tamo unġasari Qotei aqa anjam bole gotranjyeqnub qaji nanġi a na peginjrsim awai tulaġ ugedamu enjrqas. ¹⁸ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenġrenjyeb unu, “Qotei na tamo unġasari kumbra bole bole yeqnub qaji nanġi elenqajqa bangi koba. Deqa iga qalieonum, tamo unġasari Qotei qoreiyosib une yeqnub qaji nanġi a na elenqajqa olo tulaġ bangi koba.” ¹⁹ Deqa ijo was, Qotei a are soqnim ninġi qudei jaqatin oqab di kere. Ninġi nunġo segi jejamu osib Qotei aqa banq di uratosib kumbra bole bole yoqniy. Qotei a gago Abu. A segi na iga gereigej deqa a bati gaigai iga taqatgesqas.

5

Kristen gate nanġi na Qotei aqa tamo unġasari nanġi gegerere taqatnjroqnebe

¹ O Kristen gate kalil, e ninġi anjam endegsi mernġwai. E dego gate. Kristus a jaqatin osiq moinaqa e ijo segi ñamdamu na unem. Mondoġ a olo rian koba ti brantimqa bati deqa Qotei na lanġ goge qaji inġi bole bole ninġi e ti egwas. Deqa Kristen gate, ninġi wau endegyiy. ² Ninġi Qotei aqa tamo unġasari nanġi gegerere taqatnjriy. Nanġi kaja bul unub deqa Qotei na nanġi joqsiqa nunġo banq di atej. Qotei na ninġi wau di enġej deqa ninġi are bole na wauoqniy. Tamo qudei na ninġi sinġila na waingibqa ninġi deqa wau di ojaib. Ninġi silali qa osib wau di ojaib. ³ Ninġi nunġo segi ñam soqtosib Qotei aqa tamo unġasari nanġi njirin na taqatnjraib. Qotei na nanġi joqsiqa nunġo banq di atej deqa ninġi kumbra bole na ti lawo na ti nanġi taqatnjriy. Yimqa nanġi nunġo kumbra di unsib ninġi daurnġwab. ⁴ Ninġi kumbra degyibqa mondoġ kaja nanġo Mandor Koba a lanġ qureq na brantimqa bati deqa ninġi awai tulaġ boledamu oqab. Awai di ugeqa keresai. Gaigai sqas.

Iga gago segi walwel gegerere taqatqom

⁵ O anġro wala, ninġi Kristen gate nanġo sorgomq di soqniy. O ijo was kalil, ninġi nunġo segi ñam aguq atoqniy. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenġrenjyeb unu, “Tamo unġasari nanġo segi ñam soqteqnu qaji nanġi Qotei na olo jeutinġreġnu. Ariya tamo unġasari nanġo segi ñam aguq ateqnub qaji nanġi qa Qotei a olo are boleiyeqnu.” ⁶ Deqa ninġi nunġo segi ñam aguq atoqnsib Qotei sinġila ti unu qaji aqa sorgomq di soqniy. Yimqa bati kereamqa a na nunġo ñam olo soqtetnġwas. ⁷ Qotei a gaigai ninġi qa are koba qaleqnu. Deqa ninġi na nunġo gulbe kalil oqnsib Qotei aqa banq di uratoqniy.

⁸ Niŋgi nuŋgo segi walwel geregere taqatosib ŋam atoqnsib soqniy. Laion naŋgi tulaŋ leleŋoqnsib tamo ŋumoqnsib uyeqnuub dego kere nuŋgo jeu tamo Satan a gaigai tamo uŋgasari naŋgi padaltnjr qajqa ŋamoqnsiq laqnu. ⁹ Deqa niŋgi Yesus qa nuŋgo areqalo singilatoqnsib Satan gotranjoqniy. Niŋgi qalie, niŋgi jaqatiŋ eqnub dego kere Qotei aqa tamo uŋgasari sawa sawa kalilq di unub qaji naŋgi degsib jaqatiŋ eqnub. ¹⁰ Qotei a iga qa are boleiyqajqa utru. A Kristus Yesus aqa ŋam na niŋgi metŋgej deqa mondoŋ niŋgi Kristus ombla aqa rian ti so bole gaigai sqab. Deqa niŋgi mandamq endi sokiŋala jaqatiŋ oqnsib koboamqa Qotei na niŋgi olo boletŋgosim singilatŋgimqa niŋgi gaigai singila na tigelesqab. ¹¹ Qotei a bati gaigai singila koba ti sqas. Bole.

Anjam mutu qudei

¹² Anjam truquyala endi Sailas na e aqaryaibosiqqa neŋgreŋyosiq nuŋgoq qarinyqo. E qalieonum, Sailas a gago Kristen was bole. O ijo was, Qotei a niŋgi qa are boleiyeqnu. E nuŋgo areqalo tigeltetŋgitqa aqa kumbra di niŋgi geregere ojsib tigelesoqniy. E aqa kumbra deqa are qalsim anjam endi neŋgreŋyonum.

¹³ Kristen was naŋgi Babilon qureq di Qotei qa loueqnub qaji naŋgi na niŋgi kaiyeiŋgonub. Aqi naŋgi niŋgi ti Qotei na giltŋgej. Mak a dego niŋgi kaiyeiŋgwo. Mak a ijo aŋgro bul. ¹⁴ Niŋgi na nuŋgo Kristen was kalil naŋgi segi segi kundoqnijsib qalaqalaiyo kumbra osornjriy. Niŋgi kalil Kristus beteryejunub deqa niŋgi lawo na soqniy. Bole.

2 PITA

¹ E Saimon Pita. E Yesus Kristus aqa wau tamo. A na e qarinqbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Yesus Kristus a gago Qotei. A kumbra bole yeqnu qaji tamo. A iga padalo sawaq na elenjej. Ningi iga ti Yesus qa gago areqalo singilateqnum. ² Ningi gago Tamo Koba Yesus aqa Abu Qotei wo nanqi aiyel qa bole qalieonub. Deqa Qotei a ningi qa are tulan boleiyosim nunqo are latetjgeme.

Ningi Qotei aqa segi tamo ungasari tintinj unub

³ Yesus Kristus a segi Qotei. A singila koba ti unu. Iga a qa bole qalieonum deqa a na iga nambale qa ti Qotei aqa kumbra qa ti tulan keretgej. Osiqa aqa segi rian na ti so bole na ti iga metgej. ⁴ A na lan qure qa inji bole bole iga egej. A nami inji di iga egwa marej. Inji di tulan boledamu. Mandam tamo ungasari nanqi kumbra uge uge yqajqa are prugnreqnu. Kumbra dena nanqi ugetnjreqnu. Deqa ijo was, ningi kumbra di uratosib Qotei aqa segi kumbraq di soqniy.

⁵ Ningi Yesus qa nunqo areqalo singilateqnum deqa ningi kumbra bole bole yqajqa waukobaoqniy. Osib dena ningi Qotei qa bole qalieosib soqniy. ⁶ Osib dena ningi nunqo segi jejamu geregere taqatoqniy. Osib dena ningi gulbe qoboioqnsib singila na tigelesoqniy. Osib dena ningi Qotei aqa kumbraq di sosib walweloqniy. ⁷ Osib dena ningi nunqo Kristen was nanqi geregereinjroqniy. Osib dena ningi qalaqalaiyo kumbra dauryosib soqniy.

⁸ Kumbra bole deqaji nunqoq di tulan kobaoqneme. Amqa ningi gago Tamo Koba Yesus Kristus qa bole qalieqab. Nunqo qalie di lounqqa keresai. Qalie di nunqoq di tulan singilaoqnsim gei gargekoba atelenqas. ⁹ Kumbra bole deqaji tamo qudei nanqoq di sosai deqa nanqi nam qandimo bul unub. Nanqi geregere nam atqa keresai. Bole, Qotei a nami tamo nanqi di nanqo une kobotetnjrej. Ariya nanqi deqa olo are walnjqreqnu. ¹⁰ O ijo was kalil, Qotei a nami ningi giltngosiq metngej deqa ningi aqa segi tamo ungasari tintinj sqajqa singilaoqniy. Ningi degyqab di ningi ulonqqa keresai. ¹¹ Qotei na gam waqtetnjgoqnimqa gago Tamo Koba Yesus Kristus agi iga elenjej qaji a nunqo Mandor Koba sosim ningi taqatnjgimqa ningi so bole gaigai sqab.

¹²⁻¹³ Bole, ningi ijo anjam endi qalieosib Qotei aqa anjam bole kalil singila na ojejunub. Ariya ningi ijo anjam endeqa olo are walngaim deqa e mandamq endi sosiy bati gaigai ningi mernjqoqnsiy nunqo areqalo tigeltetnjgoqniqai. E kere degyeqnum. ¹⁴ E qalieonum, sokiñala e ijo jejamu uratosiy moiqa. Gago Tamo Koba Yesus Kristus na e degsi merbej. ¹⁵ Deqa e ijo anjam endi ningi mernjqoqniqai. Mernjqoqnsiy bunuqna e moiytqa ningi ijo anjam endeqa gaigai are qaloqnsib sqab.

Qotei a Yesus ñam kobaquja yej

¹⁶ Iga nami gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa singila qa ti a bqajqa bati qa ti ningi anjam mernjqeqnam ningi quoqneb. Iga anjam di mernjqoqnem bati deqa iga mandam tamo nanqo sa anjam dauryosaiqoqnem. Iga segi na Yesus aqa rian ti manwa ti unsim deqa ningi sainjqoqnem. ¹⁷ Iga endegsi unem. Abu Qotei na Yesus ñam koba yosiqa aqa segi rian ti manwa ti Yesus aqaq di atej. Osiqa Yesus qa endegsi marej, "Endi ijo Anqro e na qalaqalaiyeqnum qaji. E a qa tulan arebolebolebeqnu." ¹⁸ Iga Qotei aqa getento manaq di Yesus ombla sonamqa Qotei a lan goge na anjam di marnaq iga quem. ¹⁹ Deqa iga bole qalieonum, Qotei aqa medabu o qaji tamo nanqo anjam nami maroqneq qaji di anjam bole. Deqa ningi nanqo anjam di torei ojiy. Ningi ojgab di bolequja. Nanqo anjam di wanjal bul sawa ambruq di pulonjqreqnu. Pulonjqsiqa nebe qa burbas oqeqnu dego kere nunqo are miligiq di suwanjqreqnu.

²⁰⁻²¹ O ijo was, ningi endegsib qalieoiy. Qotei aqa medabu o qaji tamo nanqi nami anjam maroqneq nengrenq di unu. Nanqo anjam maroqneq qaji di nanqi mandam tamo nanqo areqalo na marosaiqoqneq. Mondor Bole na nanqo areqalo tigeltetnjreqnaqa nanqi Qotei aqa medabu oqnsib anjam maroqneq.

2

Bunuqna tamo qudei nanqi bosib gisanj anjam koba maroqniqab

¹ Bole, gisanj anjam maro tamo nanqi Israel nanqo ambleq na tigelosib anjam maroqneq. Nanqi Qotei aqa medabu o qaji tamo bolesai. Bunuqna nunqo ambleq na dego tamo deqaji nanqi lumu tigelosib gisanj anjam koba ningi mernjqoqniqab. Yimqa ningi qudei nanqo anjam dauryosib padalqab. Tamo nanqi dena Gate Koba Yesus nami nanqi awainjrej qaji a qoreiyocniqab. Deqa mondonj nanqi urur padalqab. ² Gisanj tamo nanqi di kumbra uge uge yoqniqqa tamo ungasari gargekoba nanqi na nanqo kumbra di dauryosib Qotei aqa gam

bole misilinjyqab. ³ Gisañ tamo nanği di mamaul ani deqa nanği bosib nunęo silali ingi ingi gisañ na yaingocnqab. Tulañ nami Qotei na gisañ tamo nanği di peginjrqqa bati atsiqa nanği qa endegsi marej, “E nanği padaltnjrougetqai.” Od, tamo nanği di bole padalqab. Qotei a nanği padaltnjrqqa bati qa tarineqnu.

⁴ Niñgi qalie, nami lañ anęro qudei nanği une atocneb. Deqa Qotei na nanği uratnjrosai. A nanği osiqa sub guma kobaq di breinjrej unub. Sub di ambru koba. Sub dia nıamyuwo unu. Dia lañ anęro nanği tarinesocnıqbqa mondoñ Qotei a nanęo une qa peginjrsim awai uge enjrqas. ⁵ Tamo unęasari Noa aqa bati qa soqneb qaji nanği Qotei qoreiyeb deqa Qotei na nanği dego uratnjrosai. A nanği padaltnjrej. Awa koba aisiqa mandam ya maqonaqa dena Qotei na nanği padaltnjrej. Ariya Qotei a Noa padaltosai. Noa a Qotei aqa anjam palontoqnsiq tamo unęasari nanği endegsi minjroqnej, “Niñgi kumbra bole dauryocniy.” Deqa Qotei na Noa a ti tamo unęasari 7 nanği ti geregere taqatnjrnaqa nanği bole soqneb. ⁶ Sodom qure ti Gomora qure ti nanği dego Qotei na padaltnjrqqa marsıqa nıamyuwo qarinyonaqa aisiq nanği koitnjrnaq nanği torei padalekriteb. Deqa bunuqna tamo unęasari nanği Sodom Gomora ti nanği qa are qaloqnsib ulaocnqab. Osib Qotei qoreiyqqa uratqab. ⁷ Lot a kumbra bole yoqnej deqa a Sodom qureq di sosisqa tamo uge uge nanği kumbra ugeteqnabqa di unoqnsıqa are gulbekobaiyoqnej. Deqa Qotei na Lot olo osiqa sawa boleq di atnaqa a padallosai. ⁸ Lot aqa kumbra bolequja. A Sodom qureq di bati gaigai nanęo kumbra uge unoqnsiq nanęo anjam uge dego quoqnej. Aqa are miligi tulañ boledamu deqa nanği Qotei aqa dal anjam gotranjyeqnaqqa di unoqnsiq a prugugetoqnsıqa are tulañ jaqatıñkobaiyoqnej. ⁹ O ijo was niñgi quiy. Tamo Koba Qotei a nami kumbra kalil di yoqnej deqa ıga qalieonum, tamo unęasari bini Qotei dauryeqnub qaji nanği gulbe iteqnabqa a na nanği elenqa kere. Nanği elenqajqa gam di Qotei a segi qalie bole. Tamo uge uge nanęo kumbra dego Qotei a qalie bole. Deqa mondoñ a na nanği peginjrsim awai uge enjrqas. ¹⁰ Tamo qudei nanği kumbra tulañ uge uge yeqnub deqa nanği awai ugedamu oqab. Tamo nanği di sambala kumbra tulañ jigat yoqnaqjqa are prugnıreqnu. Osib nanği endegsib are qaleqnu, “Tamo Koba Qotei aqa anjam kalil laña sa anjam. Deqa ıga dauryqasai.”

Gisañ anjam maro tamo nanęo kumbra tulañ uge. Nanği kumbra endeqaji yeqnub. Nanği diqocnsib nanęo segi areqalo dauryeqnub. Nanği lañ anęro kokba nanği misilinjnjraqajqa ulaosaieqnu. ¹¹ Lañ anęro qudei nanği tulañ singila koba ti unub deqa nanği na lañ anęro kokba nanği di bunjıreqnub. Ariya lañ anęro singila ti unub qaji nanği di diqosaieqnu. Nanği gisañ anjam maro tamo nanği bul sai. Deqa nanği Tamo Koba Qotei aqa ulatamq di lañ anęro kokba nanği misilinjnjrosaiqnu.

¹² Gisañ tamo nanği di wagme juwañ bul tulañ nanarioqnsib laqnu. Nanği nanęo segi jejamu qa areqalo uge uge dauryeqnub. Anjam nanği poinjrosai qaji di nanği olo misilinjyeqnu. Iga wagme juwañ nanği ojelenoqnsim nıumeqnum dego kere mondoñ Qotei na gisañ tamo nanği di nıumougetqas. ¹³ Nanği kumbra uge uge yeqnub deqa bunuqna nanği gulbe koba itqab. Nanęo kumbra agiende. Nanği qanam jıge alañkobaoqnsibqa ya uge uyoqnsib nanarieqnu. Nanği kumbra di yqajqa tulañ areboleboleinjıreqnu. Nanği niñgi ti iñgi uyoqnsib dena nunęo nıam ugetoqnsib niñgi jıga enęeqnu. Nanği gisañ kumbra dauryqajqa tulañ areboleboleinjıreqnu. ¹⁴ Nanği gaigai unja qa mamaulnjıreqnu deqa nanği sambala kumbra yqajqa are koba unu. Nanği une yoqnaqjqa tulañ arearetnjıreqnaqa olo uratosaiqnu. Nanği na tamo qudei areqalo aiye aiyelteqnu qaji nanği walawalainjıreqnabqa nanği daurnjroqnsib une yeqnub. Gisañ tamo nanği di tamo qudei nanęo ingi ingi qa mamaulnjıreqnu. Nanği kumbra di yqajqa qalie bole. Deqa Qotei na nanği torei padaltnjrqas. ¹⁵ Nanği Qotei aqa gam bole uratoqnsib nanarioqnsib laqnu. Osib nanği Beor aqa anęro Balam aqa gam dauryeqnub. Balam a nami kumbra uge yoqnsıqa silali oqajqa tulañ arearetoqnej. ¹⁶ Donki nanği anjam marqa keresai ariya donki bei a tamo bulosıqa medabu waqtoqnsıqa Balam aqa kumbra uge deqa njırıñte. Onaqa Balam a qusiqa aqa nanari kumbra di olo uratej. Balam a nami gisañoqnsıqa maroqnej, “E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.”

¹⁷ Gisañ tamo nanği di ya sub bul jeño qaji. Jagwa na awa puyeqnaqa urur koboeqnu dego kere tamo nanği di babañ na tamo bole unub ariya nanği kumbra bole bei babtosaieqnu. Deqa mondoñ Qotei na nanği sawa ambruq di breinjrqas. Sawa di Qotei na nami nanği gereiyetnjırej unu. ¹⁸ Gisañ tamo nanği di medabu waqtoqnsib diqocnsib anjam uge uge marelenıreqnu. Nanği na tamo unęasari qudei nanği walawalainjıreqnabqa sambala kumbra yoqnsib nanęo segi jejamu qa areqalo uge uge dauryeqnub. Tamo unęasari nanği di ya ya endi are bulyosib tamo nanği Qotei qaliesai qaji nanęo kumbra urateb. Ariya gisañ tamo nanği na nanği titnjıreqnab nanği olo kumbra uge uge dauryeqnub. ¹⁹ Gisañ tamo nanği dena tamo unęasari nanği walawalainjıroqnsib endegsib minjıreqnu, “Niñgi ıga daurgwab di kumbra bei na niñgi taqatnjgwa keresai. Deqa unęum, niñgi nunęo segi areqalo na kumbra

kiye yqa maroqnsib yoqniy.” Nanngo anjam di gisanj. Agi nanngo segi kumbra uge uge na nanngi tulanj singila na ojoqnsiq nanngi taqatnjreqnu. Ningi qalie, tamo bei aqa kumbra bei na a taqatesqas di a kumbra di aqa kanjal tamo bul sqas. ²⁰ Bole, tamo ungasari nanngi di nami gago Tamo Koba Yesus Kristus agi iga elenjej qaji a qa bole qalieeb. Nanngi degsib qalieeb deqa nanngi mandam qa kumbra jigat kalil urateb. Ariya bini nanngi puluosib kumbra jigat di olo dauryeqnub. Deqa kumbra dena nanngi singila na ojesonaq nanngo so tulanj ugeeqnu. Nanngo so uge namij dego sai. Nanngo so olo tulanj ugedamueqnu. ²¹ Nanngi nami kumbra bole qa gam qaliesai qamu di kere. Ariya nanngi gam di qalieosib Qotei aqa anjam ojesoqneb. Ojesosib olo bini nanngi anjam di qoreiyeqnub. Deqa mondonj nanngi awai tulanj ugedamu oqab. ²² Tamo ungasari nanngi di bauj ti bel ti bul. Yawo anjam endegi unu, “Bauj nanngi njiloqnsib olo puluoqnsib nanngo njilo uyeqnu.” Yawo anjam bei dego unu, “Bel nanngi yaq di yaloqnsib olo boqnsib jagiq di brineqnu.”

3

Tamo Koba Yesus a olo bqas

¹⁻² O ijo was bole, e nami anjam bei nengrenyosim nunngoq qarinyem. Bini e olo anjam endi nunngoq qarinyonum. Nami Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngi anjam palontoqneb. Tamo Koba Yesus agi iga elenjej qaji aqa wau tamo nanngi dego anjam palontoqneb. E nunngo areqalo tigeltetjgitqa ningi nanngo anjam deqa olo are qaliy. E deqa anjam endi nunngoq qarinyonum.

³ Ariya e na anjam kobaquja bei ningi merngit poinjem. Mondonj dijo bati jojomoqnmqqa meqe meqem tamo nanngi boqnsib nanngo segi areqalo uge uge dauryoqnsib misilinj anjam endegsib maroqnqab, ⁴ “Qotei a nami marej, ‘Mondonj Kristus a olo bqas.’ Ariya a qabi unu? Ningi uniy. Gago moma utru nanngi morejoqneb bosu bosiq agi bini iga degsi unum. Qotei a nami mandam atej agi bini mandam a degsi unu. Deqa Kristus a qabi unu?” ⁵ O ijo was, meqe meqem tamo nanngi di tulanj nanariosib deqa nanngi anjam degsib maroqnqab. Nami Qotei a anjam marnaqa laj brantej di nanngi poinjrosai. Qotei a olo anjam marnaqa mandam a ya ambleq di brantej di dego nanngi poinjrosai. ⁶ Noa aqa bati qa Qotei a olo marnaqa ya koba dosiqa mandam ya maqosiqa inji inji kalil padaltej. ⁷ Bini laj ti mandam ti tarinoqnsib unub. Tarinesoqnsibqa mondonj Qotei a olo anjam marimqa nanngi njamyowo na yusib koboqab. Bati deqa Qotei na tamo ungasari a qoreiyeqnub qaji nanngo une qa peginjrsim nanngi torei padaltjnrqas.

⁸ O ijo was bole, ningi ijo anjam endeqa olo are walnjaiq. Qotei aqa areqalo agiende. Bati qujai a wausau 1,000 dego kere. Wausau 1,000 a bati qujai dego kere. Bati qujai ti wausau 1,000 ti nanngi ombla kerekere. ⁹ Ariya tamo qudei nanngi endegsib mareqnu, “Tamo Koba Qotei a nami inji bole bole iga egwa marej. Kiyaaqa a inji di iga egwajqa tarinoqnsiq laja sokobaiyeqnu?” Di sai. Qotei na tamo bei padaltqajqa arearetosaieqnu. Deqa a ningi kalil are bulyqajqa marsiq lawo na ningi qa tarinoqnsiq unu.

Madam ti laj ti koboqab

¹⁰ Dijo bati brantimqa Tamo Koba a bajinj tamo bul urur boqujatqas. Bamqa bati deqa laj a ponosim koboqas. Ingi inji kalil Qotei na atej qaji di dego njamyowo na tulanj kanjanjam yusib koboqab. Deqa mandam ti aqa inji inji kalil ti olo bunu sqasai. ¹¹ Ningi are qaliy. Ingi inji inji kalil degsi koboqas deqa e ningi kumbra kiye dauryqajqa merngwai? Od, ningi kumbra endi dauryiy. Ningi nunngo segi jejamu Qotei yekritisib aqa segi kumbra boleq di soqniy. ¹² Sosib Qotei aqa bati koba brantqajqa deqa tarinoqniy. Bati di urur brantqajqa deqa ningi singila na wauoqniy. Bati di brantimqa laj a njamyowo na yusim koboqas. Ingi inji kalil Qotei na atej qaji di dego njamyowo na tulanj kanjanjam yusib ya bulosib koboqab. ¹³ Qotei a nami endegi marej, “E na laj bunuj ti mandam bunuj ti gereiyqai.” A degsi marej deqa iga manwa di unqajqa tarinoqnsim unum. Laj bunujq dia, mandam bunujq dia kumbra bole tijntinj gaigai sqas.

Ningi nam atoqnsib Tamo Koba Yesus qa tarinoqnsib soqniy

¹⁴ O ijo was bole, ningi manwa di brantqajqa tarineqnu deqa ningi Qotei aqa namgalaq di tamo bole une saiqoji sqajqa singila na wauoqniy. Osib ningi Qotei ombla areqalo qujaitosib lawo na soqniy. Soqnsib mondonj Qotei a nunngo kumbra di unqas. ¹⁵ Gago Tamo Koba a na iga elenqajqa deqa tarineqnu. Ningi di qalieqajqa deqa e anjam endi nengrenyonum. Gago was bole Pol a dego Qotei na powo yeqnaqa anjam deqaji nengrenyoqnsiq nunngoq qarinyoqnej. ¹⁶ Pol a gaigai anjam deqaji nengrenyoqnej. Bole, Pol aqa anjam qudei iga poigwajqa wau koba. Deqa nanari tamo qudei Yesus qa nanngo areqalo singilatosai qaji nanngi Pol aqa anjam di bubulyoqnsibqa ugeugeiyeqnub. Osib Qotei aqa anjam kalil nengrenj di unu qaji di dego ugeugeiyeqnub. Deqa mondonj nanngi tulanj padalougetqab.

¹⁷ O ijo was bole, ningi qalie, manwa kalil di brantqas. Deqa ningi geregere nam atoqniy. Ningi nam atqasai di dal anjam gotranyo qaji tamo nangi bosib ningi gisanqosib titngibqa ningi singila na tigelesqa uratosib ulorjo uge. ¹⁸ Gago Tamo Koba Yesus Kristus agi iga elenjej qaji a ningi qa are boleiyeqnu. Ningi a qa qalieonub. Nunqo qalie di kobaqjaeme. Yim Yesus a olo ningi qa are tulan boleiyonqas. A rian ti nam koba ti unu deqa bini bati endi iga aqa nam soqtoqnqom. Osim bati gaigai aqa nam soqtoqnsim sqom. Bole.

1 JON

Anjam a boleq donaqa iga unem

¹ Anjam a nambile unu. Anjam di nami soqnej. Anjam di iga quoqnem. Gago nãmdamu na unoqnem. Gago ban na dego ojoqnem. ² Nambile di boleq donaqa iga unem. Nambile di gaigai sqas. Nambile di aqa Abu wo sosiqa boleq donaqa iga unem. Deqa iga a qa ningi saingeqnum. ³ Iga Anjam di gago nãmdamu na unoqnem. Iga a quoqnem. Deqa iga a qa ningi saingeqnum. Di kiyaaqa? Ningi iga ti beterosim are qujaitosim sqajqa deqa. Agi ningi iga ti Abu Qotei aqa Niri Yesus Kristus wo nanqi aiyel beternjrsim nanqi koba na are qujaitosim unum. ⁴ Iga ningi ti tulan areboleboleigwajqa deqa iga anjam endi nenngrenyosim nunjoq qarinyonum.

Qotei a suwanjoq di unu dego kere iga suwanjoq di walweloqnm

⁵ Yesus Kristus a anjam endegsi mergonaq iga quem, "Qotei a pulon bul. Ambru bei aqaq di sosai." Iga anjam di qusimqa agi ningi olo merngeqnum. ⁶ Iga marqom, "E Qotei beteryosim a ombla are qujaitosim unum." Degsi marsimqa ariya iga olo ambrud di walwelqom di iga gisanjeqnum. Iga kumbra bole dauryosaieqnum. ⁷ Qotei a suwanjoq di unu dego kere iga suwanjoq di walwelqom di iga Qotei aqa tamo ungasari kalil nanqi ti beterosim are qujaitosim sqom. Degsi sqom di Qotei aqa Niri Yesus aqa leñ aiyej qaji dena gago une kalil yansetgimqa iga aqa nãmgalaq di tamo bole une saiqoji sqom.

⁸ Iga marqom, "E une yosaieqnum." Degsi marqom di iga gago segi jejamu gisanjeqnum. Deqa anjam bole gago are miligiq di sqa keresai. ⁹ Ariya iga gago segi une babtosim marqom, "Od, e une ti." Degsi marqom di Qotei a iga uratgwasai. A kumbra bole tintin dauryosim gago une yansetgwas. Osim gago kumbra uge kalil taqal waiyimqa iga aqa nãmgalaq di tamo bole une saiqoji sqom. ¹⁰ Iga marqom, "E nami une yosaiqnem." Degsi marqom di iga Qotei aqa nãm ugetoqnsim a gisanj tamo qa minjobuleqnum. Deqa aqa anjam gago are miligiq di sqa keresai.

2

Yesus a gago aqaryaigo tamo

¹ O ijo angro kiñilala, ningi une yoqnaib deqa e anjam endi nenngrenyosim nunjoq qarinyonum. Ariya ningi qudei une yibqa aqaryaigo tamo Yesus Kristus a na ningi aqaryaingwas. Yesus agi aqa Abu ombla sosiqa gaigai kumbra bole tintin yeqnu. ² A gago une kobotetgosim Qotei aqa minjin taqal waiyqajqa bej. A iga segi une kobotetgwajqa bosai. Tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nanqi dego une kobotetnrqajqa bej.

Tamo a Qotei qa qalieqas di a Qotei aqa anjam dauryoqnaqas

³ Iga kiyersi endegsi qalieqom, "Bole, iga Qotei qa qalieonum"? E ubtosiy marqai. Iga Qotei aqa dal anjam dauryoqom dena iga bole qalieqom.

⁴ Tamo bei a marqas, "E Qotei qa qalieonum." Degsi marqas ariya a Qotei aqa dal anjam dauryosaieqnu. Deqa tamo di a gisanj tamo. Aqa are miligiq di anjam bole sosai. ⁵⁻⁶ Ariya tamo bei a Qotei aqa anjam dauryoqnaqas di Qotei aqa qalaqalaiyqo kumbra tamo di aqa are miligiq di tulan kobaoqnsim singilaoqnaqas.

Tamo bei a marqas, "E Qotei beteryejunum." A degsi marqas di a kumbra kalil Yesus yoqnej qaji di dauryosim yoqnome. Iga degyqom di iga qalieqom, iga Qotei beteryejunum. ⁷ O ijo was bole, dal anjam e nenngrenyosim qaji endi dal anjam bunuj sai. Endi dal anjam namij ningi nami quoqneb qaji. ⁸ Ariya dal anjam e nenngrenyosim qaji endi dal anjam bunuj dego. A anjam bole. A Kristus aqaq di sosiqa nunjoq di dego unu. Di kiyaaqa? Ambru a koboqa laqnaqa suwan a olo branteqnu deqa.

⁹ Tamo bei a marqas, "E suwanjoq di unum." Degsi marqas ariya a na olo aqa Kristen was qudei nanqi jeutnjreqnu. Deqa tamo di a suwanjoq di sosai. A ambrud di unu. ¹⁰ Tamo bei na aqa Kristen was nanqi qalaqalainjroqnaqas di iga unsim qalieqom, bole, tamo di a suwanjoq di unu. Deqa une bei na a ulontosaieqnu. ¹¹ Ariya tamo bei na aqa Kristen was qudei nanqi jeutnjrqas di iga unsim qalieqom, tamo di a ambrud di sosiq walweleqnu. Ambru na aqa nãmdamu getentetqo deqa a sawa qabiteqnu di a qalieqasai.

¹² O ijo angro kiñilala, ningi quiy. Kristus aqa nãm na Qotei a nunjoq une kalil kobotetnjej. E deqa anjam endi nenngrenyosim nunjoq qarinyonum.

¹³ O abu ningi quiy. Tamo nami soqnej agi bini unu qaji a qa ningi qalieonub. E deqa anjam endi nenngrenyosim nunjoq qarinyonum.

O angro wala, ningi Satan gotranjeqnu. E deqa anjam endi nenngrenyosim nunjoq qarinyonum.

¹⁴ O ijo angro, ningi Abu qa qalieonub. E deqa anjam endi nenngrenyosim nunngoq qarinyonum.

O abu ningi quiy. Tamo nami soqnej agi bini unu qaji a qa ningi qalieonub. E deqa anjam endi nenngrenyosim nunngoq qarinyonum.

O angro wala ningi quiy. Qotei aqa anjam nunngoq di unu deqa ningi singila ti sosib Satan gotranyeqñub. E deqa anjam endi nenngrenyosim nunngoq qarinyonum.

Ningi mandam endeqa kumbra qalaqalaiyaib

¹⁵ O ijo was, ningi mandam endeqa kumbra qalaqalaiyaib. Tamo a mandam endeqa kumbra qalaqalaiyqas di a Abu qalaqalaiyqa keresai. ¹⁶ Mandam qaji tamo ungasari nanngo kumbra agiende. Nanngi nanngo segi jejamu qa are prugnjqreñnaqa ñoro koba oqajqa mamaunjqreñnaqa tulan diqoqnsib laqñub. Kumbra di Abu aqag na bosai. Di mandam endeqa kumbra. ¹⁷ Mandam endi koboqas. Mandam endeqa are prugyoqa ti mamaulyoqa ti dego koboqab. Ariya tamo a Qotei aqa areqalo dauryoqñqas di a gaigai sqas.

Bini Kristus aqa jeu tamo gargekoba nanngi branteqñub

¹⁸ O ijo angro, diño bati jojomqo. Ningi nami queb, Kristus aqa jeu tamo kobaquja a bqas. Bini Kristus aqa jeu tamo gargekoba nanngi branteqñub. Deqa iga qalieonum, diño bati jojomqo. ¹⁹ Jeu tamo nanngi di gago ambleq di sosib olo iga uratgosib jaraiyeb. Di kiyaqqa? Nanngi gago Kristen was bolesai deqa. Nanngi gago Kristen was bole qamu nanngi iga koba na unum qamu. Ariya nanngi iga uratgosib jaraiyeb deqa iga qalieonum, nanngi gago Kristen was bolesai.

²⁰ Ningi Qotei aqa Mondor Bole ejunub deqa ningi kalil powo ti unub. ²¹ E anjam endi nenngrenyosim nunngoq qarinyonum. Di kiyaqqa? Ningi anjam bole qalieonub deqa. Ningi anjam bole qaliesai e deqa are qalsim anjam endi nenngrenyosai. Ningi qalie, anjam bole ti gisan anjam ti ombla kerekere sai. Anjam bole na gisan anjam bei babtqa keresai. ²² Gisan anjam maro tamo nanngi tal qabe? E ningi mernjwai. Tamo nanngi di endegsib mareqñub, “Yesus a Kristus sai.” Nanngi degsib maroqnsib deqa nanngi Abu Qotei aqa Niri wo qoreiyeqñub. Osib Kristus jeuteqñub. ²³ Tamo a Qotei aqa Niri qoreiyqas di a Abu dego qoreiyqas. Tamo a Qotei aqa Niri qa aqa areqalo singilatqas di a Abu qa dego aqa areqalo singilatqas.

Qotei aqa Mondor na ningi anjam bole mernjgeqñu

²⁴ Anjam ningi nami quoqñeb qaji di ningi olo singila na ojesoqñiy. Ojesqab di ningi na Abu Qotei aqa Niri wo beternjrsib nanngi ti sqab. ²⁵ Nami Kristus na iga endegsi mergonaq quem, “E ningi ñambile engitqa ningi ñambile gaigai sqab.”

²⁶ O ijo was kalil, gisan tamo nanngi na ningi gisanjwajqa laqñub. E deqa are qalsim anjam endi nenngrenyosim nunngoq qarinyonum. ²⁷ Ningi Kristus aqa Mondor eb agi nunngoq di unu deqa ningi powo qa truquosaieqñub. Deqa e anjam bei totoryosiy ningi mernjwasai. Mondor a segi na anjam kalil ningi mernjgeqñaq quoqñsib poingeqñu. Mondor aqa anjam di gisan sai. Di anjam bole. Deqa ningi Mondor aqa anjam di qusib poingim Kristus beteryosib soqñiy.

Iga Qotei aqa segi angro tintin unum

²⁸ Od, ijo angro kiñilala, ningi Kristus beteryosib soqñiy. Ningi degyqab di mondon a olo brantimqa ningi jemanjwasai. Ningi are singilatosis aqa ulatamuq di tigelesqab. ²⁹ Ningi qalie, Kristus aqa kumbra kalil tulan bole. Deqa ningi endegsib qalieoioy, tamo kalil kumbra bole yeqñub qaji nanngi Qotei aqa segi angro tintin unub. Nanngi olo ñambabulosib Qotei aqa angro branteb.

3

¹ Gago Abu Qotei na iga tulan qalaqalaieqñu. A na iga aqa segi angro sqa marsiq giltgej deqa iga aqa angro tintin unum. Mandam qaji tamo nanngi Qotei qa qaliesai. Deqa nanngi iga qa dego qaliesai. ² O ijo was bole, iga Qotei aqa segi angro unum. Ariya mondon iga kiyersim sqom di iga geregere qalieosai unum. Iga qalie, Yesus a olo bamqa iga a unsim iga a bul sqom. ³ Tamo ungasari kalil Yesus bam unqajqa tarineqñub qaji nanngi nanngo une olo urateqñub. Deqa nanngi Qotei aqa ñamgalaq di jiga saiqoji unub. Agi Yesus a segi jiga saiqoji unu dego kere.

⁴ Une atqajqa kumbra ti dal anjam gotranjqajqa kumbra ti di ombla kerekere. Deqa tamo ungasari une ateqñub qaji nanngi Qotei aqa dal anjam gotranyeqñub. ⁵ Ningi qalie, Yesus a gago une kobotqa bej. A segi une saiqoji. ⁶ Tamo bei a Yesus beteryesqas di a une atoqñqasai. Tamo bei a une atoqñqas di iga poigwas, a Yesus unosai eqñu. A Yesus qa qaliesai dego.

⁷ O ijo angro kiñilala, ningi geregere ñam atoqniy. Tamo bei na bosim ningi gisanjo uge. Ningi quiy. Tamo ñangi kumbra bole tintin dauryeqnub qaji ñangi tamo bole tintin unub. Yesu a tamo bole tintin unu dego kere. ⁸ Satan a nami une atoqnsiq boqnej agi bini a degyeqnu. Deqa tamo ungasari une ateqnub qaji ñangi Satan aqa angro unub. Ariya Qotei aqa Niri a Satan aqa wau kobotqa bej. ⁹ Tamo bei a olo ñambabobulosim Qotei aqa segi angro brantqas di a une atoqnqasai. Aqa are miligiq di Qotei aqa segi ñabile unu deqa a une atoqnqa keresai. Di kiyaaqa? A Qotei aqa segi angro unu deqa. ¹⁰ Tamo bei a Qotei aqa angro unu kiyo a Satan aqa angro unu kiyo di iga kiyersi qalieqom? E ubtosiy marqai. Tamo ungasari kumbra bole tintin dauryosaieqnu qaji ñangi Qotei aqa angro sai. Tamo ungasari ñango Kristen was ñangi qalaqalainjrosaeqnu qaji ñangi dego Qotei aqa angro sai.

Yesu na iga qalaqalaiyo kumbra osorgej

¹¹ O ijo was kalil, iga segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnqom. Anjam di ningi nami queb. ¹² Deqa iga Kein aqa kumbra dauryqasai. Kein a Satan aqa tamo soqnej. A na aqa was Abel qalnaq moiyej. Kiyaaqa a na aqa was qalnaq moiyej? Utru agiende. A kumbra uge yoqnej deqa. Ariya Abel a kumbra bole tintin yoqnej.

¹³ O ijo was, mandam qaji tamo ñangi na ningi jeutnjoqniy qaji ñangi deqa prugosib ulaaib. ¹⁴ Iga gago Kristen was ñangi qalaqalainjreqnum deqa iga endegsi qalieonum, iga padalqa gam uratosim ñabile gaigai sqajqa gamq di unum. Ariya tamo ñangi ñango Kristen was ñangi qalaqalainjrosaeqnu qaji ñangi padalqa gamq di unub. ¹⁵ Tamo ñangi ñango Kristen was ñangi jeutnjoqnu qaji ñangi leñ ojo tamo bul unub. Ningi qalie, leñ ojo tamo ñangi ñabile gaigai sqa keresai. ¹⁶ Yesu a aqa segi ñabile uratosiq iga qa moiyej. Aqa kumbra dena a na iga qalaqalaiyo kumbra osorgej. Deqa iga dego gago segi ñabile uratosim gago Kristen was ñangi qa morenqom. ¹⁷ Tamo bei a mandam endeqa inji inji koba koroyosimqa ariya aqa Kristen was bei inji saiqoi soqnim unsim a aqaryaiyqasai di iga endegsi qalieqom, Qotei aqa qalaqalaiyo kumbra tamo di aqa are miligiq di sosai. ¹⁸ O ijo angro kiñilala, ningi quiy. Iga laña anjam maro na Kristen ñangi qalaqalainjroqom di keresai. Iga kumbra bole dego turtosim enjroqnom di kere.

Iga Qotei aqa ulatamug di are lawo sqom

¹⁹⁻²⁰ Iga tamo ungasari ñangi qalaqalainjroqom di iga endegsi qalieqom, iga anjam bole dauryeqnum. Deqa gago une bei na iga are gulbetetgwas di unqum, iga Qotei aqa ulatamug di are lawo sqom. Qotei aqa qalie kobaquja. Aqa qalie dena gago are tulan bunyejunu. ²¹ O ijo was bole, gago une bei na iga are gulbetetgwasai di iga are singilatosim Qotei aqa ulatamug di tigelesqom. ²² Osim iga inji bei qa Qotei pailiyimqa a gago pailyo qusim inji di egwas. Di kiyaaqa? Iga aqa dal anjam dauryoqnsim kumbra a areareqnu qaji di yeqnum deqa. ²³ Qotei aqa dal anjam agiende. Iga aqa Niri Yesu Kristus aqa ñam qa gago areqalo singilatosim segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnqom. Qotei aqa dal anjam di a na nami iga mergonaq quem. ²⁴ Tamo bei a Qotei aqa dal anjam dauryqas di a Qotei beteryesqas. Qotei a kamba dego tamo di beteryesqas. Qotei na aqa Mondor iga egej deqa iga qalieonum, Qotei a iga beterejunu.

4

Ningi na mondor kalil ñangi peginjroqniy

¹ Tamo gargekoba ñangi mandamq endi laqnsibqa endegsib mareqnu, “Iga Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.” O ijo was bole, ñango anjam di gisan. Deqa ningi ñango anjam di nunjo areqaloq di singilataib. Ningi na mondor kalil ñangi geregere peginjroqnsib dena ningi qalieqab, ñangi Qotei aqaq na beqnu kiyo sai kiyo. ² Tamo ungasari Qotei aqa Mondor ti unub qaji ñangi endegsib mareqnu, “Yesu Kristus a tamo bulyosiq mandamq aiyej.” Dena ningi qalieqab, tamo ungasari ñangi di Qotei aqaq na beb. ³ Ariya Yesu a tamo bulyosiq mandamq aiyej anjam di tamo ungasari Qotei aqa Mondor ti sosai qaji ñangi saideqnu. Dena ningi qalieqab, tamo ungasari ñangi di Qotei aqaq na bosai. Ñangi mondor uge ti unub. Mondor uge di Kristus aqa jeu tamo kobaquja aqa segi mondor. Ningi nami queb, mondor uge di a bqas. Agi a bosiq mandamq endi laqnu.

⁴ O ijo angro kiñilala, ningi Qotei aqaq na beb. Qotei aqa Mondor a nunjoq di unu deqa ningi na gisan anjam maro tamo ñangi gotranjreqnu. Qotei aqa Mondor a na mondor agi mandam tamo nunjoq di unu qaji a tulan bunyeqnu. ⁵ Gisan anjam maro tamo ñangi di mandamq endena branteb deqa ñangi mandam qa segi anjam mareqnu. Mareqnuab mandam tamo ñangi ñango anjam quoqnsib dauryeqnu. ⁶ Iga Qotei aqaq na bem deqa tamo ungasari Qotei qa qalieonub qaji ñangi gago anjam quetgeqnu. Ariya tamo ungasari Qotei qa qaliesai qaji ñangi gago anjam quetgosaieqnu. Kumbra dena iga anjam bole qa Mondor ti gisan mondor ti ñangi peginjroqnsim ñangi qa poiqeqnu.

Iga Qotei qalaqalaiyqom di iga Kristen nanji dego qalaqalainjrqom

⁷ O ijo was bole, Qotei a qalaqalaiyo kumbra qa utru. Deqa iga gago Kristen was nanji qalaqalainjrqom. Tamo kalil qalaqalaiyo kumbra dauryeqnub qaji nanji olo nambabobulosib Qotei aqa segi angro tintin unub. Deqa nanji Qotei qa qalieonub. ⁸ Qotei a segi qalaqalaiyo kumbra qa utru. Deqa tamo bei a qalaqalaiyo kumbra dauryqasai di a Qotei qa qalieqa keresai. ⁹ Qotei aqa Niri qujai unu. Qotei na a qarinyonaq mandamq aiyej. Deqa iga aqa nam na nambile gaigai sqom. Kumbra dena iga orsovej, Qotei na iga qalaqalaigeqnu. ¹⁰ Qotei a qalaqalaiyo kumbra qa utru. Deqa iga endegsi are qalqasai, iga namoqna Qotei qalaqalaiyem. Di sai. Qotei a namoqna iga qalaqalaigej. Osiqa aqa Niri qarinyonaq mandamq aisiqa gago une kobotetgosiqa Qotei aqa minjin taqal waiyej.

¹¹ O ijo was bole, Qotei na iga degsi qalaqalaigeqnu deqa iga kamba dego segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnoqom. ¹² Iga nami Qotei aqa ulatamu unosaiqnem. Ariya iga segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnoqom di Qotei a gagoq di beteresoqnimqa aqa qalaqalaiyo kumbra di gago are miligiq di tulan kobaoqnsim singilaoqnas.

¹³ Iga kiyersim qalieqom, Qotei a gagoq di beteresonaqa iga kamba dego a beterye-junum? E ubtosiy marqai. Qotei na aqa Mondor iga egej dena iga qalieqom. ¹⁴ Abu na tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nanji elenqa osiq deqa aqa Niri qarinyonaq mandamq aiyej. Aqa kumbra di iga unsim deqa saqnsim laqnu. ¹⁵ Tamo bei a endegsi marqas, "Yesus a Qotei aqa Niri." Degsi marqas di Qotei na a beteryesqas. Yimqa a dego Qotei beteryesqas. ¹⁶ Iga qalieonum, Qotei na iga qalaqalaigeqnu. Qalieosim deqa iga Qotei qa gago areqalo singilateqnum.

Qotei a segi qalaqalaiyo kumbra qa utru. Tamo a qalaqalaiyo kumbra dauryqas di a na Qotei beteryesqas. Yim Qotei a dego tamo di beteryesqas. ¹⁷ Beteryesoqnim qalaqalaiyo kumbra gago are miligiq di tulan kobaoqnsim singilaoqnas. Bole, iga mandamq endi unum. Ariya iga Yesus bulosim unum deqa mondon Qotei na iga pegigwa batiamqa iga are singilatosim aqa ulatamuq di tigelesqom. ¹⁸ Tamo a qalaqalaiyo kumbra dauryqas di a ulaqasai. Aqa are miligiq di qalaqalaiyo kumbra tulan kobaoqnsiq singilaeqnu deqa ulaqajqa kumbra aqaq di sosai. Ulaqajqa kumbra aqa utru agiende. Tamo bei a are qaleqnu, "Mondon Qotei na e nɔlawotbosim awai uge ebqas." A degsi are qaloqnsiq deqa a ulaeqnu. A degsi ulaeqnu deqa iga qalieonum, aqa are miligiq di qalaqalaiyo kumbra singilaosaiunu.

¹⁹ Iga gago Kristen was nanji qalaqalainjreqnum. Di kiyaya? Qotei a namoqna iga qalaqalaigej deqa. ²⁰ Tamo bei a marqas, "E Qotei qalaqalaiyeqnum." Degsi marqas ariya a na olo aqa Kristen was nanji jeutnjreqnu. A na nanji qalaqalainjrosaiqnu. Deqa tamo di a gisanj tamo. A na aqa Kristen was agi nanjo ulatamu gaigai uneqnu qaji nanji qalaqalainjrosaiqnu. Deqa iga qalieonum, a Qotei agi aqa ulatamu nami unosaiqnej qaji a dego qalaqalaiyqa keresai. ²¹ Tamo a Qotei qalaqalaiyqas di a aqa Kristen was nanji dego qalaqalainjreme. Dal anjam di iga Yesus aqaq na em.

5

Iga mandam endeqa singila gotranjoqnum

¹ Yesus a segi Kristus. Tamo nanji degsib maroqnsib Yesus qa nanjo areqalo singilatqab di nanji olo nambabobulosib Qotei aqa angro tintin sqab. Tamo nanji Abu qalaqalaiyqab di nanji aqa angro nanji dego qalaqalainjrqab. ² Iga Qotei qalaqalaiyosim aqa dal anjam dauryqom di iga qalieqom, iga Qotei aqa angro nanji dego qalaqalainjreqnum. ³ Qotei qalaqalaiyqajqa kumbra agiende. Iga aqa dal anjam dauryqom. Iga aqa dal anjam dauryqajqa di gulbe sai. Di oto. ⁴ Tamo nanji olo nambabobulosib Qotei aqa segi angro unub qaji nanji mandam endeqa singila gotranjoqnaq. Od, iga Qotei qa gago areqalo singilatqom di iga qoto bunyoqnsim mandam endeqa singila gotranjoqnoqom.

Qotei na aqa Niri qa anjam babtej

⁵ Tamo kiyero nanji mandam endeqa singila gotranjoqnaq? E ubtosiy marqai. Tamo nanji di mareqnu, "Yesus a Qotei aqa Niri." Nanji degsib maroqnsib Yesus qa nanjo areqalo singilateqnu deqa nanji segi mandam endeqa singila gotranjoqnaq. ⁶ Yesus Kristus a bosiq ya na yanso ej. Osiqa namburbasq di moinaqa aqa lej aiyej. A ya na yanso oqajqa deqa segi bosai. A moiymqa aqa lej aiqajqa deqa ti bej. Qotei aqa Mondor a anjam bole qa utru. A Yesus Kristus aqa anjam babteqnu. ⁷ Tamo qalub nanji Yesus aqa anjam babteqnu. ⁸ Tamo qalub agiende. Mondor ti ya ti lej ti nanji qalub anjam qujaitosib Yesus aqa anjam babteqnu.

⁹ Tamo lanaj nanji iga anjam mergwab di iga qusim marqom, bole. Ariya Qotei na aqa segi Niri qa anjam iga mergeqnu. Anjam dena tamo lanaj nanjo anjam tulan bunyejumu. ¹⁰ Tamo nanji Qotei aqa Niri qa nanjo areqalo singilatqab di nanji aqa anjam dego nanjo

are miligiq di atib sqas. Ariya tamo nanği Qotei aqa anjam deqa nanço areqalo singilatqasai di nanği na Qotei aqa ñam ugetosib Qotei a gisanj tamo qa minjobulqab. Di kiyacaq? Nanği Qotei aqa Niri qa anjam Qotei na iga mergeqnu qaji di nanço areqaloq di singilatqasai deqa. ¹¹ Qotei aqa anjam agiende. A na iga ñambile gaigai sqajqa marsiq ñambile egej. Ñambile di Qotei aqa Niri aqaq di unu. ¹² Tamo bei a Qotei aqa Niri beteryesqas di a ñambile oqas. Ariya tamo bei a Qotei aqa Niri beteryesqasai di a ñambile oqasai.

Iga qalieonum, iga ñambile gaigai sqom

¹³ O ijo was, ningi Qotei aqa Niri aqa ñam qa nunço areqalo singilateqnu. E na anjam endi nenğrenyosim nunçoq qarinyonum. Di kiyacaq? Ningi bole qalieqajqa, ningi ñambile gaigai sqab. ¹⁴ Iga inği bei qa pailyqa osimqa iga Qotei aqa areqalo dauryosim pailyqom di a gago pailyo quqwas. Deqa iga ulaqasai. Iga are singilatqasai Qotei aqa ulatamuq di tigelesqom. ¹⁵ Iga qalieonum, Qotei a gago pailyo gaigai queqnu. Deqa iga inği bei qa Qotei pailyimqa a na egwas.

¹⁶ Ningi na Kristen was bei a une atim unsibqa ningi a qa Qotei pailyiy. A moiqajqa une atosai deqa ningi a qa pailyibqa Qotei na aqa une kobotim a moiqasai. A ñambile sqas. Ariya Kristen tamo bei a moiqajqa une atqas di Qotei na a qalim moiqas. Ningi a qa pailyqajqa e na mernğosai. ¹⁷ Kumbra uge kalil tamo nanği yeqnu qaji di une. Ariya une qudei qa Qotei na tamo nanği moiyojnrosaiqnu.

¹⁸ Iga qalie, tamo unğasari Qotei aqa segi anğro unub qaji nanği une atosaiqnu. Qotei aqa Anğro Yesus a na nanği taqatnğreqnu deqa tamo uge Satan na nanği ugeugeinjrqqa keresai. ¹⁹ Iga qalie, iga Qotei aqa segi anğro unum. Mandam qaji tamo unğasari kalil nanği tamo uge Satan aqa sorgomq di unub. Deqa a na nanği singila na taqatnğreqnu.

²⁰ Iga qalieonum, Qotei aqa Niri a bosiq iga powo egej deqa iga Qotei qa bole qalie. Iga Qotei beteryejunum. Iga aqa Niri Yesus Kristus dego beteryejunum. Yesus a segi Qotei bole. A segi ñambile gaigai sqajqa utru.

²¹ O ijo anğro kiñilala, ningi gisanj qotei kalil nanği torei qoreinjrsib sasaloiy.

2 JON

¹E Kristen gate. Ni unja Qotei na giltmej qaji. E anjam endi nengrenyosim ni qa ti ino angro nanngi qa ti qarinyonum. E ningi bole qalaqalaingeqnum. E segi sai. Tamo ungasari kalil anjam bole qalieonub qaji nanngi dego ningi qalaqalaingeqnum. ²Anjam bole gagoq di unu. Anjam di bati gaigai gagoq di sqas. Utru deqa iga ningi qalaqalaingeqnum. ³Abu Qotei aqa Niri Yesus Kristus wo nanngi aiyel anjam bole na ti qalaqalaiyo kumbra na ti iga qa dulosib are boleinjrimqa iga lawo na sqom.

Ningi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy

⁴Ino angro qudei nanngi anjam bole dauryeqnub. E di quoqnsim tulan areboleboleibeqnu. Abu a nami iga mergej, "Ningi anjam bole di dauryiy." ⁵Ariya unja, e anjam bei nengrenyitqa ni sisiyosim daurye. Anjam agiende. Iga segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnom. Anjam di dal anjam bunuj sai. Di dal anjam iga nami quoqnem qaji. ⁶Qalaqalaiyo kumbra agiende. Iga Qotei aqa dal anjam dauryqom. Dal anjam di agi ningi nami quoqneb. Deqa ningi dauryosib walweloqniy.

Ningi Kristus aqa anjam singila na ojesoqniy

⁷Ningi quiy. Gisañ tamo gargekoba nanngi mandamq endi laqnum. Laqnsibqa Yesus Kristus a tamo bulyosiq mandamq aiyej anjam di nanngi na olo saideqnum. Tamo deqaji bei a Kristus aqa jeu tamo kobaquja. A gisañ ani tamo. ⁸Deqa ningi geregere nam atoqniy. Ningi nam atqab di gago wau iga nami nungo ambleq di yoqnem qaji di ningi olo ulontqasai. Ningi singila na tigelesosib mondon awai tulan boledamu oqab. ⁹Ningi Kristus aqa anjam ojqa uratosib olo anjam bei totoryosib dauryqab di ningi Qotei ombla sqa keresai. Ningi Kristus aqa anjam singila na ojesqab di ningi Abu Qotei aqa Niri wo nanngi aiyel koba na gaigai sqab. ¹⁰Tamo bei a nungoq bosim ariya a Kristus aqa anjam ti bqasai di ningi a ban ojetaib. Ningi a osib nungo talq osi gilaib dego. ¹¹Ningi a ban ojetqab di ningi a beteryesosib a ombla wau uge yqab.

Jon a Kristen nanngoq bosim anjam kalil minjrekritqas

¹²E anjam gargekoba nengrenyosiy nungoq qarinyqa kere. Ariya e nengrenyqasai. E bosiy ningi nungsiy anjam kalil merngekritqai. Yim ningi qusib areboleboleingwas.

¹³Ino jaja agi Qotei na giltej qaji aqa angro nanngi na ni kaiyeimonub. Bole.

3 JON

¹ E Kristen gate. O ijo was bole Gaius, e anjam endi nenngrenyosim inoq qarinyonum. E ni bole qalaqalaimeqnum.

² O ijo was bole, e ni qa endegsi pailyeqnum, "O Abu, ni na Gaius aqa wau kalil boletime. Osim a singilatim a ma saiqoji soqneme." O Gaius, e qalieonum, ino qunuj a bole unu. ³ Nami Kristen was qudei nanngi e nubqa bosib merbeb, "Gaius a anjam bole dauryeqnu." Degsis merbonab e qusim tulan areboleboleibej. Od, Gaius, e qalieonum, ni anjam bole dauryeqnum. ⁴ Ijo angro nanngi anjam bole dauryeqnub e di quoqnsim deqa tulan areboleboleibeqnu. Ijo arebolebole dena arebolebole kalil tulan bunyejunu.

Gaius na aqa Kristen was nanngi geregereinjreqnu

⁵ O ijo was bole, e qalie, ni kumbra bole dauryoqnsim ino Kristen was nanngi geregereinjreqnum. Osim Kristen was qudei nanngo ulatamu ni qaliesai qaji nanngi qure beiq na beq nabqa nanngi dego ni na geregereinjreqnum. ⁶ Was nanngi di ino qalaqalaiyo kumbra qa saeq nab Kristen tamo ungasari qure endia unub qaji nanngi queq nub. Deqa ni que. Was nanngi di olo ni uratmosib walwelqa laq nibqa ni na inji inji qa nanngi aqaryainjrim nanngi walwelqab. Qotei a ino kumbra deqa tulan arearetoq nqas. ⁷ Was nanngi di Yesus aqa wau oj qajqa are qaloqnsib aqa nam osib walweleq nub. Nanngi sawa bei bei qaji nanngo ambleq di waueq nub. Nanngo wau dena nanngi silali inji inji osaeq nub. ⁸ Deqa iga tamo deqaji nanngi aqaryainjroq nqom. Iga degyqom di iga nanngi koba na wau ojoqnsim anjam bole singilatoq nqom.

Diotrefes a kumbra uge yeqnu

⁹ Nami e anjam qudei nenngrenyosim Kristen tamo ungasari ino qureq di unub qaji nanngo qarinyem. Ariya Diotrefes a gago anjam quetgosaieqnu. A tulan diqoqnsiq a na Kristen kalil nanngi bunjnsim aqa segi nam soqtqajqa singilaeqnu. ¹⁰ Deqa e nungoq bosiy Diotrefes aqa kumbra qudei qa olo saingwai. Aqa kumbra bei agiende. A iga qa anjam uge uge mareleqnu. Di segi sai. Kristen was nanngi walwelosib nungo qureq beq nab a na nanngi aqa meq joqsi gilqa urateqnu. Yeqnaqa tamo qudei na was nanngi di nanngo meq joqsi gilqa laq nab a na nanngi dego getentnjreqnu. Osiqa nanngi Qotei tal milligiq gilqa saidnjreqnu.

Demitrius a kumbra bole yeqnu

¹¹ O ijo was bole Gaius, ni kumbra uge dauryaim. Ni kumbra bole segi daurye. Tamo a kumbra bole dauryqas di a Qotei aqa tamo sqas. Ariya tamo nanngi kumbra uge uge dauryeqnub qaji nanngi Qotei unqa keresai.

¹² Tamo kalil nanngi Demitrius a qa mareq nub, aqa kumbra bole. Anjam bole a segi dego tamo sigitosiq Demitrius aqa kumbra bole qa mareqnu. E segi dego a qa mareqnum, aqa kumbra bole. Ni qalie, ijo anjam a bole.

Jon a Gaius unqajqa bosim a ombla anjam qairqab

¹³ E anjam gargekoba nenngrenyosiy inoq qarinyqa kere. Ariya e nenngrenyqasai. ¹⁴ Sokiñala e inoq bosiy ni numsiy aqo ombla anjam marqom.

¹⁵ Ni lawo na soqnime. Kristen was qure endia unub qaji nanngi ni qa kaiye anjam qarinyonub. E dego Kristen was kalil ni koba na unub qaji nanngi qa kaiye anjam qarinyonum. Ijo kaiye anjam endi ni na nanngi minjrim. Bole.

JUT

¹ E Jut. E Yesus Kristus aqa wau tamo. E Jems aqa was. E anjam endi nenngrenjosim ninji tamo ungasari Qotei na metnjej qaji nungoq qarinyonum. Abu Qotei na ninji qalaqalaingeqnu. Yesus Kristus a segi na ninji taqatngeqnu. ² Qotei a ninji qa tulan dulosim qalaqalainjimqa ninji geregere lawo na soqniy.

Jeu tamo nanji uliosib Kristen nanjo ambleq aiyeb

³ O ijo was bole, Qotei na ninji e ti padalo sawaq na elenej. Qotei aqa wau deqa e na nenngrenjosiy nungoq qarinyqajqa are koba unu. Ariya e anjam bei dego nenngrenjosiy nungoq qarinyqajqa are unu. Anjam agiende. Gago areqalo Yesus qa singilatam qaji di jeu tamo nanji na ugeugeiyqa laqnub. Deqa ninji na tamo nanji di gotranjnroqniy. Ninji qalie, Qotei na gam waqtetgonaga iga Yesus qa gago areqalo singilatam. Iga Qotei aqa tamo ungasari unum deqa tamo bei na gago areqalo di ugeugeiyqa keresai. ⁴ O ijo was, tamo qudei nanji uliosib nunjo ambleq aiyeb. Qotei a nami tamo nanji deqa endegsi marej, "Mondon e nanjo une qa peginjrsiy padaltnjrjai." Od, tamo nanji di Qotei qoreiyeqnub. Qotei a iga qa are boleiyeqnu aqa kumbra di tamo nanji dena olo bubulyoqnsib mareqnu, "Qotei a iga qa are boleiyeqnu deqa unqum, iga kumbra uge uge yoqnoqom." Nanji degsib maroqnsib gago Gate Koba Yesus Kristus qoreiyeqnub.

⁵ Ninji qalie, nami Israel nanji Isip sawaq di sonabqa Tamo Koba a nanji joqsiq sawa beiq gilej. Joqsiq gilsiq ariya nanji qudei a qa nanjo areqalo singilatasa deqa a na nanji padaltnjrej. E nunjo are tigeltetngitqa ninji Israel nanjo kumbra deqa are qaliy. ⁶ Ninji lanj angro uge uge nanji qa dego are qaliy. Tulanj nami nanji lanj qureq di Qotei aqa wau ojoqnsib olo lanj qure uratosib jaraiyeb. Deqa Qotei na nanji ojelejoqsiq sawa ambruq di breinjrsiq tontnjrej. Nanji sawa dia tarijnsokobaiyib mondon dijo batiamqa Qotei na nanji olo osimqa nanjo une qa nanji peginjrqas. ⁷ Nami Sodom ti Gomora ti qure kalil jojom di soqneb qaji nanji ti lanj angro uge uge nanjo kumbra di dauryoqnsib sambala kumbra tulanj ugedamu yoqneb. Nanjo sambala kumbra di tulanj bei. Deqa mondonj Qotei na nanji njamywoq di breinjrim nanji bati gaigai dia sqab.

Qotei na nanji degsim padaltnjrqas deqa iga ulaoqnsim nanjo kumbra uge di dauryqa uratqom. ⁸ Ariya tamo nanji nunjo ambleq aiyeb qaji nanji dego kumbra uge deqaji dauryeqnub. Agi nanji nejobilqeoqnsib dena nanjo segi jejamu jiga yeqnub. Osib Qotei a nanjo Tamo Koba sqajqa deqa asginjreqlaqa olo diqoqnsib Qotei aqa lanj angro kokba nanji misilinjreqlaqa. ⁹ Lanj angro gate Maikel a kumbra degyosaieqnu. A nami Satan omba njirinjosib nanji Moses aqa qusa oqajqa deqa anjam na qotoqnsib ariya Maikel a Satan misilinjyosai. A Satan misilinjyqa uratosiq minjej, "Tamo Koba a segi na ni saidrim medabu getentqam." ¹⁰ Tamo nanji nunjo ambleq aiyeb qaji nanji di tulanj diqoqnsib kumbra nanji poinjrosai qaji di olo misilinjyeqnub. Nanji wagme juwanj bul tulanj nanarioqnsib nanjo segi jejamu qa areboleholeinjreqlaqa. Nanjo kumbra deqa mondonj Qotei na nanji numougetqas. ¹¹ Od, tamo nanji di tulanj padalougetqab. Kein a nami kumbra uge yoqnej dego kere tamo nanji di Kein dauryosib kumbra uge yeqnub. Nanji silali koba oqajqa deqa maroqnsib gam grotoqnsib Balam aqa kumbra uge dauryosib laqnub. Kora agi nami Qotei aqa anjam gotranjoqnej qaji aqa kumbra uge dego nanji dauryeqnub. Deqa nanji padalougetqab.

¹² Tamo nanji di tulanj ugedamu. Ninji inji uyqa koroqnsibqa Qotei aqa qalaqalaisy kumbra dauryqa oqnsib awoeqnab tamo nanji di uli na boqnsib nunjo ambleq di kumbra tulanj jigat yeqnub. Nanji kumbra di yqajqa jemainjrosaiieqnu. Nanji nanjo segi jejamu qa are qaleqnub. Jagwa na awa puyeqnaqa urur koboeqnu dego kere tamo nanji di kumbra bole bei baltosaieqnub. Qura geitqa batieqnaqa a geitosaieqnu dego kere tamo nanji di kumbra bole bei baltosaieqnub. Iga namanj moiyo otoroqnsim taqal breinjreqlaqa dego kere tamo nanji di Qotei na osim sawa ugeq di breinjrqas. Deqa mondonj nanji moyougetosib torei padalqab. ¹³ Jagwa na yuwal tigeltetqnaqa yuwal korkortoqnsiq morman aiyeqnu dego kere tamo nanji di kumbra uge uge baltelenjoqnsib nanji nanjo kumbra uge deqa jemainjrosaiieqnu. Nanji bongar bul dego unub. Agi bongar nanji lanj goge di gam grotoqnsib lanja lanja laqnub. Deqa mondonj Qotei na tamo nanji di breinjrim sawa ambruq aiyelenjosib bati gaigai dia sqab. Sawa ambru di Qotei na nami nanji gereiyetnjrej unu.

¹⁴ Nami Enok a Qotei aqa medabu osiqa tamo uge nanji deqa anjam maroqnej. A Adam aqa silei 7q dena njambabej. A anjam bei endegsi marej, "Ninji uniy. Mondonj Tamo Koba a na aqa segi lanj angro tulanj gargekoba nanji joqsim bqas. ¹⁵ Bosim tamo kalil a qoreiyeqnub qaji nanjo une qa peginjrsim ugeugeinjrqas. Osim nanjo kumbra uge uge kalil nanji osornjrimqa nanji deqa are koba qalsib gulbe kokba oqab. Tamo nanji di

Qotei qa misilin anjam koba maroqnsib kumbra ugedamu yeqnub. Deqa Qotei na nanği gulbe tulan kokba enjrqas.” Enok a nami anjam degsi marej. ¹⁶ Tamo nanği di gaigai ulatamu ugeinjreqnaqa tamo nanği jejamuq di anjam lanja lanja qamelenjoqnsib nanği segi areqalo uge uge dauryeqnub. Nanği nanği medabu waqtoqnsib diqoqnsib nanği segi ñam soqteqnsib. Osib tamo unğasari nanği walawalainjreqnab nanği na nanği daurnjreqnub.

Nunjo areqalo Qotei qa singilateqnsib qaji di ninği ojesoqniy

¹⁷ Ariya ijo was bole, ninği kumbra mondon brantqas qaji deqa are qaloqniy. Gago Tamo Koba Yesus Kristus a na aqa anjam maro tamo nanği qarijnjreqnaqa nunjoq boqnsib kumbra deqa mernjoqneq. Nanği anjam deqa ninği olo are qaloqniy. ¹⁸ Agi nanği anjam endegsib mernjoqneq, “Mondon diño bati jojomamqa meqe meqem tamo nanği boqnsib Qotei qoreiyeqnsib nanği segi areqalo uge uge dauryoqnsib.” ¹⁹ O ijo was kalil, meqe meqem tamo nanği dena Kristen nanği potoaiyeltjnreqnub. Osib mandam qa inği inği qa are koba qaleqnsib. Qotei aqa Mondor a nanjoq di sosai deqa nanği kumbra uge di yeqnub.

²⁰ Ariya ijo was bole, nunjo areqalo Qotei qa singilateqnsib qaji di ninği ojesosibqa dena ninği tulan singilaqab. Osib ninği Mondor Bole aqa singila na pailyoqniy. ²¹ Qotei a ninği qalaqalainjeqnu deqa ninği a beteryesoqniy. Yimqa a gaigai ninği qalaqalainjoqnsib. Ninği gago Tamo Koba Yesus Kristus a iga qa dulqajqa tariñoqniy. Ninği degyqab di ninği ñambile gaigai sqab. ²² Tamo qudei Yesus qa nanği areqalo singilateqnsib qaji nanği areqalo olo gulbeinjreqnu. Deqa ninği nanği qa duloqniy. ²³ Tamo qudei nanği une ti unub deqa nanği ñamyuwoq aiqa laqnub. Deqa ninği nanği urur minjribqa nanği nanği une uratosib are bulyqab. Osib deqa nanği ñamyuwoq aiqasai. Qotei na nanği elenqas. Tamo qudei nanği nanği areqalo namij dauryeqnub deqa nanği gara sari bulosib tulan jiga ti unub. Deqa ninği nanği qa olo duloqnsib nanği une qa ulaosib kumbra jigat deqaji kalil uratosib sasaloiy.

Iga Qotei aqa ñam soqtoqnsom

²⁴ O ijo was kalil, Qotei na ninği taqatngimqa ninği ulonqasai. Mondon a na ninği joqsim lan qureq osi oqimqa ninği aqa rianj unsib une saiqoji sqab. Bati deqa ninği tulan areboleingim sqab. ²⁵ Qotei a segi qujai Qotei bole. A gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa wau na iga elenje. Deqa iga aqa ñam soqtoqnsom. A gago Mandor Koba singila ti unu qaji. A na inği inği kalil taqatejunu. A nami degsi soqnej. A bini degsi unu. A bati gaigai degsi sqas. Bole.

ULI ANJAM KRISTUS NA BABTEJ QAJI

¹⁻³ Nami anjam endi uliesonaqa Yesus Kristus na babtej. Qotei na anjam endi Yesus minjnaqa a babtej. E Jon. E Yesus aqa wau tamo. E Qotei aqa medabu osim anjam endi nengrenjonum. Kumbra kalil e unem qaji di e ubtosim buk endia nengrenjonum. Osim Qotei aqa anjam ti Yesus Kristus aqa anjam ti bole qa marsim palontonum. Tamo a Qotei aqa anjam endi sisiyqas di a tulan areboleboleiyqas. Tamo ungasari anjam endi quoqnsib dauryeqnub qaji nangi dego tulan areboleboleijnrqas. Kumbra kalil e ubtosim buk endia nengrenjonum qaji di brantqajqa bati jojomoq. Kumbra di urur brantqas deqa Yesus na aqa wau tamo nangi osornjrej. A gam endena nangi osornjrej. A na aqa lan angro qarinyonaqa ijoq bosiqqa anjam endi e merbej. Merbej deqa agi e nengrenjonum.

Jon a anjam endi Kristen tamo ungasari qure 7 di unub qaji nanqoq qarinyej

⁴ E Jon. E anjam endi nengrenyosim ningi tamo ungasari qure 7 di unub qaji nunqoq qarinyonum. Ningi Yesus aqa nam qa koroeqñub qaji. Ningi Esia sawaq di unub. Qotei bini unu, nami soqnej, bunuqna bqas qaji a ningi qa are boleiyimqa ningi lawo na soqniy. Mondor 7 Qotei aqa awo jaram koba namoq di unub qaji nangi dego ningi qa are boleijnrimqa ningi lawo na soqniy. ⁵ Yesus Kristus a Qotei aqa anjam kalil geregere palonteqnu. A tamo kalil nangi qa namoosiq subq na tigelej. A mandor kokba kalil mandamq endi unub qaji nanqo Tamo Koba. A dego ningi qa are boleiyimqa ningi lawo na soqniy.

Yesus a iga qalaqalaigeqnu. A moisiqa aqa len aiyej dena a na gago une kalil kobotetgej. ⁶ Iga aqa Abu Qotei aqa atra tamo sqajqa deqa ti iga a ombla mandor kokba sqajqa deqa ti marsiq iga giltgej. Yesus Kristus a bati gaigai nam koba ti singila koba ti sqas. Bole.

⁷ Ningi uniy. Yesus a lanbi ambleq na boqnimqa tamo kalil nangi a unqab. Tamo kalil nami a qaja na qameb qaji nangi dego a unqab. Tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nangi a qa are ugeijnrimqa tulan akamugetqab. Od, kumbra di brantqas. Bole.

⁸ Tamo Koba Qotei singila koba ti unu qaji a marej, "E segi qujai namoq di unum. E segi qujai bunuq di sqai." Di bole. Qotei a segi qujai nami soqnej. A bini unu. A bunuqna bqas.

Jon a Kristus unej

⁹ E nunqo was Jon. Iga kalil koba na Yesus aqa tamo ungasari unum. E ningi ti gulbe qoboiyoqnsim jaqatin eleneqñum. Qotei a gago Mandor Koba sosiq iga taqatgeqnu. Deqa iga singila na tigelooqnsimqa gulbe qoboiyejunum. E Qotei aqa anjam ti Yesus aqa anjam ti palontooqnsim laqñem deqa jeu tamo nangi na e taqal waibosib nui nam Patmos endia e ateb unum. ¹⁰ E Patmos nui endi sonamqa Tamo Koba aqa bati brantej. Bati brantonaaqa Qotei aqa Mondor Bole na e singilatbonaaqa ijo qoreq di tamo bei lelejonaqa e aqa kakro quem. A tulan lelenjkoaiej. Gul anjameqnu dego kere. ¹¹ Lelenosiq merbej, "Kumbra kalil ni unqam qaji deqa anjam nengrenye. Nengrenyosim qarinyimqa tamo ungasari qure 7 dia Yesus aqa nam qa koroeqñub qaji nanqoq gilem. Tamo ungasari nangi di agi Efesus qureq di, Smerna qureq di, Pergamum qureq di, Taiataira qureq di, Sardis qureq di, Filadelfia qureq di, Laodisia qureq di Yesus aqa nam qa koroeqñub."

¹² Onaqa e tamo anjam merbej qaji di unqajqa bulosim nam atsimqa lam 7 gol na gereiyo qaji di sonab unjrem. ¹³ Lam nanqo ambleq di tamo bei sonaq e unem. Tamo di a Tamo Angro bul. A gara olekoba jugnaq aisiq singa kabutej. Aqa are targaq di alalag gol na gereiyo qaji dena kainyej. ¹⁴ Aqa gate ti gate banqa ti lanbi bul tulan qat soqnej. Aqa namdamu nam pulon bul puloqñej. ¹⁵ Aqa singa minjaloqñej. Bras namyuwo na koiteqñab minjaleqnu dego kere. E aqa kakro quem di ya kobaquja meli dosiq anjam ateqnu dego kere. ¹⁶ Aqa ban wo na bongar 7 ojelenesoqnej. Aqa medabuq na serie olekoba tulan qala uge qala aiyel brantej. Aqa ulatamu serj bul tulan suwanjoqnej.

¹⁷ E tamo di unsimqa tulan ulaugetosim nam ambruibonaqa e aqa singa jojomoq di ulonosisim moiyoqñem. Onaqa a na aqa ban wo ijo gateq di atsiqa merbej, "Ni ulaaim. E segi qujai namoq di unum. E segi qujai bunuq di sqai. ¹⁸ E nambile gaigai sqajqa utru. Nami e moiym. Bini ni e nube. E olo nambile unum. E bati gaigai nambile sqai. E segi na moiyo ti moiyo qure ti taqatejunum. ¹⁹ Deqa kumbra ni unonum qaji deqa nengrenye. Kumbra bini unu qaji ti kumbra bunuqna brantelenqas qaji deqa ti nengrenye. ²⁰ Bongar 7 ijo ban woq di unub qaji nangi ti lam 7 gol na gereiyo qaji nangi ti di ni unjronum. Di anjam ulito qaji. Aqa utru mermqai. Bongar 7 dena tamo ungasari qure 7 dia e qa koroeqñub qaji nanqo lan angro 7 nangi sigitnjrejunub. Lam 7 dena tamo ungasari qure 7 dia e qa koroeqñub qaji nangi sigitnjrejunub."

2

Jon a Efesus qure nanjoq anjam qarinyej

¹ Yesus na e degsi merbsiqa olo merbej, “Efesus qureq di tamo ungasari ijo ñam qa koroecnub qaji nanjo lañ angro qa anjam endegsi nenjrenye, ‘E ijo ban wo na bongar 7 ojejunum. E lam 7 gol na gereiyo qaji nanjo ambleq di walweleqnum. E na anjam endi inoq qarinyonum. ² Ino kumbra ti ino wau ti di e qalieonum. E qalie, ni singila na tigeloqnsimqa tamo uge nanji qa tulañ asgimeqnu. Tamo nanji di endegsisib mermeqnub, “Iga Qotei aqa anjam marqajqa qarincej qaji tamo.” Di gisanj. Qotei na nanji qarijnrosai. Ni nanjo anjam di tenemtosim endegsi poimqo, nanji gisanj tamo. ³ Ni ijo ñam ojejunum deqa tamo qudei na ni ugeugeimeqnu. E qalieonum, ni singila na tigeloqnsimqa gulbe di qoboieqnum. Ni asgimosaiqnu.

⁴ “ ‘Ariya ino kumbra uge qujai e ubtosiy mermqai. Nami ni e qa ino areqalo singilatqa utru atsim bati deqa ni na e tulañ qalaqalaiboqnem. Bini ni degsim e qalaqalaibo-saieqnum. ⁵ Nami ni kumbra bole dauryoqnem. Bini ni kumbra di uratosim ni ulononum. Deqa ni que. Kumbra ni nami yoqnem qaji deqa olo are qalsimqa are bulyosim kumbra di daurye. Ni dauryqasai di e inoq bosiy ino lam olo taqal atetmqai. ⁶ Ariya ino kumbra bole bei agi ubtosiy mermqai. Nikolas aqa wau tamo nanji kumbra uge uge yeqnub. Nanjo kumbra di ni tulañ urateqnum. Keretosim urateqnum. E dego urateqnum.

⁷ “ ‘Tamo a dabkala ti sqas di a Qotei aqa Mondor aqa anjam geregere quem. Anjam di Mondor na tamo ungasari qure qure kalilq di ijo ñam qa koroecnub qaji nanji minjreqnu. Tamo a Satan ombla qotsim singilaqas di e na lañ qure qa ñam gei osiy anaiyit a uysim dena ñambile gaigai sqas. Ñam di Qotei aqa lañ qureq di unu.’ O Jon, ni anjam degsi nenjrenyosim Efesus nanjo lañ angro aqaq qarinye.”

Jon a Smerna qure nanjoq anjam qarinyej

⁸ Yesus na e degsi merbsiqa olo merbej, “Smerna qureq di tamo ungasari ijo ñam qa koroecnub qaji nanjo lañ angro qa anjam endegsi nenjrenye, ‘E segi qujai namoq di unum. E segi qujai bunuq di sqai. Nami e moiye. Bini e olo ñambile unum. E na anjam endi inoq qarinyonum. ⁹ Ni gulbe ti jaqatinj ti ejunum di e qalie. Ni inji tulañ saiqoqi unum di dego e qalie. Ariya ni lañ qure qa inji inji koba elenejunum. E qalie, tamo qudei na ni misilinqnsib anjam uge uge mermeqnub. Nanji segi qa mareqnu, “Iga Juda tamo.” Di gisanj. Nanji Satan aqa angro. ¹⁰ Bunuqna ni jaqatinj koba oqngam. Ni deqa ulaaime. Ni que. Satan na ninji qudei ojelenosim tonto talq di breingwas. Ninji ijo ñam geregere ojgab kiyo sai kiyo di Satan a qalieqajqa deqa ninji tonto talq di breingwas. Ninji bati 10 gulbe ti jaqatinj ti sqab. Bati deqa ninji e qa nunjo areqalo singilatosis soqniy. Soqniy jey tamo nanji na ninji lungib morenjgab. Amqa e ninji awai boledamu enjwai. Awai agiende. Ninji ñambile gaigai sqab.

¹¹ “ ‘Tamo a dabkala ti sqas di a Qotei aqa Mondor aqa anjam geregere quem. Anjam di Mondor na tamo ungasari qure qure kalilq di ijo ñam qa koroecnub qaji nanji minjreqnu. Tamo a Satan ombla qotsim singilaqas di a moiyo bunu qaji turqasai. Moiyo dena a ugetqa keresai. Sai bole sai.’ O Jon, ni anjam degsi nenjrenyosim Smerna nanjo lañ angro aqaq qarinye.”

Jon a Pergamum qure nanjoq anjam qarinyej

¹² Yesus na e degsi merbsiqa olo merbej, “Pergamum qureq di tamo ungasari ijo ñam qa koroecnub qaji nanjo lañ angro qa anjam endegsi nenjrenye, ‘E serie olekoba tulañ qala uge qala aiyel ojejunum. E na anjam endi inoq qarinyonum. ¹³ E qalie, qure ni unum qaji di Satan na taqatejunu. Aqa awo jaram koba qure dia unu. Ariya e qalie, ni ijo ñam singila na ojesosimqa e qa ino areqalo singilateqnum. Ino areqalo di ni na ulitosaiqnum. Nami ijo anjam palonto tamo Antipas a nunjo ambleq di wauoqnej. Antipas a ijo anjam geregere dauryoqnej deqa jey tamo nanji na a qalnab moiyej. Moinaqa ni di unsimqa ni deqa ulaosai. Osim e qoreibosai. Qure dia Satan a unu.

¹⁴ “ ‘Ariya ino kumbra uge qudei e ubtosiy mermqai. Tamo qudei Pergamum qureq di unub qaji nanji Balam aqa kumbra uge singila na ojesonab ni na nanji saidnjrosaiqnum. Balam aqa kumbra uge agiende. Nami a na Balak gam osoryonaqa gilsiqqa Israel nanji gisa gisanjnrosiqqa kumbra ugeq breinjroqnej. Breinjroqnsiqqa areqalo tigeltetnjreanaqa nanji gisanj qotei atrainjro qaji inji uyoqnsib sambala kumbra yoqnsib laqneb. ¹⁵ Tamo qudei dego Pergamum qureq di unub qaji nanji Nikolas aqa wau tamo nanjo anjam dauryeqnub. ¹⁶ Deqa ni are bulye. Ni are bulyqasai di e urur inoq bosiy serie olekoba ijo medabuq di unu qaji dena tamo nanji di qoto itnjraji.

¹⁷ “ ‘Tamo a dabkala ti sqas di a Qotei aqa Mondor aqa anjam geregere quem. Anjam di Mondor na tamo ungasari qure qure kalilq di ijo ñam qa koroecnub qaji nanji minjreqnu.

Tamo a Satan ombla qotsim singilaqas di e na lanj qure qa inji uliejunu qaji di anaiyt uyqas. Menin qat dego yqai. Osiy menin quraq di ñam bunuj nengrenyqai. Ñam di tamo bei a qalieqasai. Tamo menin oqas qaji a segi ñam di qalieqas.’ O Jon, ni anjam degsi nengrenyosim Pergamum nanjo lanj angro aqaq qarinye.”

Jon a Taiataira qure nanjoq anjam qarinyej

¹⁸ Yesus na e degsi merbsiqa olo merbej, “Taiataira qureq di tamo ungasari ijo ñam qa koroeqñub qaji nanjo lanj angro qa anjam endegsi nengrenye, ‘E Qotei aqa Niri. Ijo ñamdamu ñam pulon bul puloneqnu. Ijo singa minjaleqnu. Bras geregere ñomyeqñab minjaleqnu dego kere. E na anjam endi inoq qarinyonum. ¹⁹ Kumbra bole kalil ni yeqnum qaji di e qalieonum. E qalie, ni qalaqalaiyo kumbra dauryoqñsim e qa ino areqalo singilatoqñsim wau bole bole yeqnum. Osim gulbe kalil inoq di branteqnu qaji di geregere qoboiyoqñsim singila na tigelejnum. Kumbra ni nami yoqñem qaji di bolequja. Ariya kumbra ni bini yeqnum qaji di olo tulan boledamu. Di e qalie.

²⁰ “Ariya ino kumbra uge qujai agi ubtosiy mermqai. Uña Jesebel a ni ombla sosiq waeqnaqa ni na a wiyosaieqnum. A segi qa mareqnu, “E Qotei aqa medabu o qaji uña.” Di sai. A na ijo wau tamo nanqi gisa gisanjroqñsiqa gam osornjreqnaqa nanqi sambala kumbra yoqñsiqqa gisanj qotei atrainjro qaji inji uyeqñub. ²¹ A are bulyqajqa e bati yem di a are bulyosim aqa sambala kumbra uratqajqa saidej. ²² Deqa ni que. E na uña di jaqatin koba yitqa a makobaiyqas. Tamo nanqi a ombla sambalaqñsiq laqñub qaji nanqi dego jaqatin ti gulbe koba ti enjrqai. Nanqi aqa kumbra uge uge uratosib are bulyqajqa di e nanqi degnjrqai. ²³ Aqa angro nanqi dego ñumit moreñqab. Amqa tamo ungasari qure qure kalilq di ijo ñam qa koroeqñub qaji nanqi qalieqab, e tamo kalil nanjo are milligi ti areqalo ti geregere unoqñsim peleiyeqnum. Deqa ninji quiy. E nungo kumbra segi segi keretosiy awai enjwai.

²⁴ “Ariya ninji qudei Taiataira qureq di unub qaji nanjo kumbra bole agi ubtosiy mernjwai. Ninji Jesebel aqa anjam dauryosaieqñub. Tamo nanqi mareqñub, “Di Satan aqa uli anjam.” Anjam di ninji qaliesai. Deqa e ninji gulbe bei enjwasai. ²⁵ Kumbra bole kalil ninji ojejunub qaji di singila na ojesoqñib e bqai.

²⁶ “Tamo a Satan ombla qotsim singilaosim ijo kumbra dauryosim gilsim gilsim diño bati itqas di e singila yitqa a na tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanqi taqatnjroqñqas. ²⁷ A na nanqi tulan singila na taqatnjroqñqas. Tamo nanqi web paraparainjreñub dego kere. E na tamo di singila yitqa a wau di yqas. Ijo Abu na e singila ebej dego kere a singila yqai. ²⁸ Nebeqa burbas bunuj oqeqnu qaji di dego a yqai. ²⁹ Tamo a dabkala ti sqas di a Qotei aqa Mondor aqa anjam geregere quem. Anjam di Mondor na tamo ungasari qure qure kalilq di ijo ñam qa koroeqñub qaji nanqi minjreñub.’ O Jon, ni anjam degsi nengrenyosim Taiataira nanjo lanj angro aqaq qarinye.”

3

Jon a Sardis qure nanjoq anjam qarinyej

¹ Yesus na e degsi merbsiqa olo merbej, “Sardis qureq di tamo ungasari ijo ñam qa koroeqñub qaji nanjo lanj angro qa anjam endegsi nengrenye, ‘E Qotei aqa Mondor 7 ejunum. E bongar 7 dego ojejunum. E na anjam endi inoq qarinyonum. Kumbra ni yeqnum qaji di e qalieonum. Ino kumbra di bolesai. Nanqi ni qa mareqñub, “Ni ñambile unum.” Di sai. Ni moiym. ² Deqa ni ñam sirosim olo tigel. Ino kumbra bole qudei moiyoaiunu qaji di ni na olo singilat. E ino kumbra kalil unonum di ijo Qotei aqa ñamgalaq di keresai. ³ Anjam bole ni nami qusim dauryem qaji deqa olo are qale. Are qalsim anjam di geregere dauryosim are bulye. Ni ñam sirosim tigelqasai di e bajin tamo bul inoq boqujatqai. Bati gembu e inoq bqai di ni qalieqa keresai.

⁴ “Ariya tamo ungasari qudei Sardis qureq di unub qaji nanjo kumbra bolequja. Nanjo gara jigatosai deqa nanqi gara qat jigsib e ombla walweloqñqab.

⁵ “Tamo a Satan ombla qotsim singilaqas di e na gara qat jigetqai. Aqa ñam ñambile qa buk milligiq di unu qaji di e na olo nuntqasai. Aqa ñam di e na ijo Abu ti aqa lanj angro nanqi ti nanjo ulatamuq di ubtqai. ⁶ Tamo a dabkala ti sqas di a Qotei aqa Mondor aqa anjam geregere quem. Anjam di Mondor na tamo ungasari qure qure kalilq di ijo ñam qa koroeqñub qaji nanqi minjreñub.’ O Jon, ni anjam degsi nengrenyosim Sardis nanjo lanj angro aqaq qarinye.”

Jon a Filadelfia qure nanjoq anjam qarinyej

⁷ Yesus na e degsi merbsiqa olo merbej, “Filadelfia qureq di tamo ungasari ijo ñam qa koroeqñub qaji nanjo lanj angro qa anjam endegsi nengrenye, ‘E Qotei aqa tamo bole une saiqoji unum. E kumbra bole qa utru. Devit a nami mandor koba soqnej dego kere e

kamba Mandor Koba unum. Deqa e siran waqtqai di tamo bei na getentqa keresai. E getentqai di tamo bei na olo waqtqa keresai. E na anjam endi inoq qarinyonum. ⁸ Kumbra bole kalil ni yeqnum qaji di e qalieonum. Deqa ni unime. Ino ulatamuq di e siran bei waqtetmonum. Di tamo bei na getentqa keresai. E qalie, singila kiñala inoq di unu. Ni ijo anjam geregere ojoqnsim dauryeqnum. Ni ijo ñam uratosaeqnum. ⁹ Deqa ni que. E na maritqa Satan aqa wau tamo nanqi bosib ino singaq di singa pulutosib endegsib qalieqab, e ni qalaqalaimeqnum. Nanqi segi qa mareqnum, "Iga Juda tamo." Di gisan. Nanqi Juda tamo sai. ¹⁰ Ni ijo anjam dauryoqnsim gulbe qoboijejunum deqa e ni taqatmesoqnitqa Satan na tamo ungasari kalil nanqi uneq breinjirqa batiamqa a ni uneq breimqasai. ¹¹ E inoq boqujatqai. Deqa anjam ni ojejunum qaji di singila na ojesoqne. Amqa tamo bei na ino awai bole yaimqasai.

¹² "Tamo a Satan ombla qotsim singilaqas di e na a osiy ijo Qotei aqa tal ai bul namoq di tigeltit sqas. Deqa a olo bunu Qotei aqa talq dena oqedqasai. Aqa jejamuq di e na ijo Qotei aqa ñam ti ijo Qotei aqa qure koba agi Jerusalem bunuj aqa ñam ti ijo segi ñam bunuj ti nengrenyqai. Jerusalem bunuj agi lan goge di unu. Qure di ijo Qotei aqaq dena mandamq aiqas. ¹³ Tamo a dalkala ti sqas di a Qotei aqa Mondor aqa anjam geregere quem. Anjam di Mondor na tamo ungasari qure qure kalilq di ijo ñam qa koroeqnum qaji nanqi minjreanu.' O Jon, ni anjam degsi nengrenyosim Filadelfia nanjo lan angro aqaq qarinye."

Jon a Laodisia qure nanjoq anjam qarinyej

¹⁴ Yesus na e degsi merbsiqa olo merbej, "Laodisia qureq di tamo ungasari ijo ñam qa koroeqnum qaji nanjo lan angro qa anjam endegsi nengrenye, 'Ijo ñam Anjam Bole. E Qotei aqa anjam kalil geregere palonteqnum. Ingi ingi kalil Qotei na gereiyej qaji di aqa utru agi e segi. E na anjam endi inoq qarinyonum. ¹⁵ Kumbra kalil ni yeqnum qaji di e qalieonum. E qalie, ni ulili sai. Ni kanjan sai. Ni ulili sqam di kere. Ni kanjan sqam di kere. ¹⁶ Ni tulan kanjan sai. Ni tulan ulili sai. Ni kanjan kiñala segi. Deqa e ni ingi qusa bul ijo miligiq na oqsim ijo medabuq na beqmqai. ¹⁷ Ni ino segi ñam soqtoqnsim mareqnum, "E silali koba ti unum. E ñoro koba ejunum. E ingi bei qa truquosaieqnum." Di ni gisanonum. Ni ingi ingi tulan saiqoji. Ni sougetejunum. Ni ñam qandimo unum. Ni yosi laqnum. Di ni segi poimosai. ¹⁸ Deqa e ni endegsi mermqai. Ni ijoq dena gol ñamyuwo na yusiq milalej qaji di awaiyosim dena ni ñoro bole ti sqam. Ni gara qat dego awaiyosim jugwam dena ino jejamu kabutum tamo bei na ino yosi unqasai. Amqa ni jemaimqasai. Ni goren dego awaiyosim dena ino ñamdamu piyim ñam poimqas. ¹⁹ Tamo nanqi e qalaqalainjreanu qaji di e na olo ñirinjnroqnsim dalnjreanu. Deqa ni ino kumbra tingitqa singilaosim are bulye.

²⁰ "Ni e nube. E siranmeq di tigelesosim kindokindoreqnum. Tamo bei a ijo kakro qusimqa siran waqtetbqas di e miligiq gilsiy aqo ombla ingi uyqom. ²¹ Tamo a Satan ombla qotsim singilaqas di e na minjitqa aqo ombla ijo awo jaram kobaq di awoqom. Nam e segi qoto singilaosimqa aqo ijo Abu wo aqa awo jaram kobaq di awoem dego kere. ²² Tamo a dalkala ti sqas di a Qotei aqa Mondor aqa anjam geregere quem. Anjam di Mondor na tamo ungasari qure qure kalilq di ijo ñam qa koroeqnum qaji nanqi minjreanu.' O Jon, ni anjam degsi nengrenyosim Laodisia nanjo lan angro aqaq qarinye." Yesus na e degsi merbej.

4

Lan qureq di nanqi Qotei binjyoqnsib loueqnum

¹ Onaqa e olo ñam atsimqa lan goge dia siran bei waqesonaq unem. Unsim koqyeqnamqa tamo nami lelejonaaq aqa kakro gul anjamobulonaq quem qaji a na endegsi merbej, "Ni goge endeq au. Bamqa kumbra kalil bunuqna brantelenqas qaji di e ni osormqai." ² Onaqa bati qujai deqa Qotei aqa Mondor na e singilatbonaqa e tarosim lan goge dia awo jaram kobaquja sonaq unem. Tamo bei a awo jaramq di awesoqnej. ³ Aqa jejamu tulan minjalej. Meniñ jaspas tulan minjaleqnu dego kere. Aqa jejamu meniñ konilian bul tulan lent. Tuembin na awo jaram di kalilyesoqnej. Tuembin aqa nengren di tulan minjalej. Meniñ emeral tulan minjaleqnu dego kere. Tuembin di ñam banqa gesgi bul. ⁴ Ariya e olo ñam atsimqa awo jaram kokba 24 unjrem. Awo jaram kokba 24 dena awo jaram kobaquja ambletesoqneb. Tamo gate 24 nanqi awo jaramq di awoelenesoqneb. Nanqi gara qat olekokba jigelenosib mandor kokba nanjo gate tatal wala ti gol na gereiyajo qaji di atelenosib soqneb. ⁵ Awo jaram kobaqujaq dena minjal branteqnaq unem. Qatron ti kola anjam ti dego branteqnaq quem. Awo jaram namoq di ñam pulon 7 pumblojelenjeb. Ñam pulon dena Qotei aqa Mondor 7 nanqi sigitnjrejunub. ⁶ Awo jaram namoq di ingi kobaquja bei sonaq unem. Ingi di yuwal banqa bul. A qunun bul dego. A tulan jeqilo.

Ariya e olo ñam atsimqa wagme ñambile so qaji qolqe unjrem. Nanqi na awo jaram kobaquja agutosib tigelesoqneb. Nanjo bile ti qore ti dia ñamdamu gargekoba soqneb. ⁷ Wagme ñambile so qaji namba 1 a laion bul. Wagme ñambile so qaji namba 2 a makau

bul. Wagme n̄abile so qaji namba 3 aqa ulatamu tamo ulatamu bul. Wagme n̄abile so qaji namba 4 a baira kobaquja tiosiq laqnu dego bul. ⁸Wagme qolqe n̄abile so qaji nan̄gi di segi segi bari 6 ti. Bileqsi qoreqsi bariqsi n̄amdamu gargekoba soqneb. Qanam ti qolo ti nan̄gi gaigai louoqnsib endegsib mareqnu, “Qotei a singila koba ti unu. Singila kalil aqaq di unu. A nami soqnej. A bini unu. A bunuqna bqas.” Nan̄gi degsib louoqnsib maroqnsib olo wainjoqnsib mareqnu, “Qotei a getento koba. Qotei a getento koba. Qotei a getento koba.” Wagme qolqe nan̄gi gaigai degsib louoqnsib mareqnu. Nan̄gi aqaratosaeqnu.

⁹Tamo awo jaram kobaqujaq di awejunu qaji a n̄abile gaigai unu. Deqa wagme qolqe n̄abile so qaji nan̄gi a qa tulan areboleboleinjreqlaqa aqa n̄am soqtoqnsib bin̄iyeqnu. ¹⁰Yeqlaqa tamo gate 24 nan̄gi singa pulutoqnsibqa tamo awo jaramq di awejunu qaji a qa loueqnu. Tamo di agi n̄abile gaigai unu qaji. Tamo gate nan̄gi nan̄go gate tatal wala ti gol na gereiyo qaji di awo jaram kobaquja namoq di breiyoqnsibqa endegsib loueqnu, ¹¹“O gago Tamo Koba Qotei, ni segi qujai lan̄ goge di unum.

Deqa tamo kalil nan̄gi ni qa tulan areboleboleinjreqlaqa ino n̄am soqtoqnsibqa ino singila bin̄iyeqnu.

Nan̄gi ni kumbra degmeqnu. Di kiyaya? Ni na qujai marnam inji inji kalil branteb unub. Ni ino segi areqalo na inji inji kalil gereiyem.

Gam dena qujai inji inji kalil branteb unub.”

5

Jon a buk bei unej

¹Onaqa e olo n̄am atsimqa tamo awo jaramq di awesoqnej qaji aqa ban̄ woq di buk bei ojesonaq unem. Buk di aqa ban̄ga olekokba. Ban̄ga di lulumesonaq unem. Buk aqa miligiqsi qoreqsi nen̄gren̄ ti soqnej. Buk di tamo bei na plaltosim aqa miligi unaim deqa nan̄gi na aqa ban̄ga lulumyosib kandel aqa namur na qandrato 7 yeb. ²Onaqa e olo n̄am atsimqa lan̄ an̄gro singila koba bei brantonaq unem. Lan̄ an̄gro di a tulan lelen̄osiq marej, “Tamo yai a tamo bole unu deqa a na kandel aqa namur waqtosim buk di plaltqa kere?”

³Onaqa tamo bei na buk di plaltosim aqa miligi unqajqa tamo dego bei sosai. Lan̄ qureq di, mandamq di, mandam sorgomq di tamo dego bei sosai. ⁴E degsi unsim deqa e tulan̄ akamugetem. ⁵Onaqa tamo gate bei na merbej, “O Jon, ni akamaim. Ni que. Laion a Juda aqa len̄ na n̄ambabej deqa a qoto singilaosiq aqa jeu tamo nan̄gi tulan̄ bujn̄rej. A Mandor Koba Devit aqa len̄ na n̄ambabej deqa a na kandel aqa namur waqtosim buk di plaltqa kere.”

Jon a Kaja Du unej

⁶Onaqa e olo n̄am atsim Kaja Du tigelesonaq unem. A qalnab moiyej olo n̄abile so bulonaq unem. A awo jaram ti wagme n̄abile so qaji qolqe nan̄gi ti tamo gate nan̄go awo jaram kokba ti ambleq di tigelesonaq unem. A qala 7 ti n̄amdamu 7 ti soqnej. N̄amdamu 7 dena Qotei aqa Mondor 7 nan̄gi sigitnjrejunub. Mondor di Qotei na qarinjnrnaqa sawa sawa kalilq gileleñeb qaji. ⁷Onaqa Kaja Du a bosiqqa tamo awo jaramq di awesoqnej qaji aqa ban̄ woq dena buk di yaiyej. ⁸Buk di yayionaqa wagme n̄abile so qaji qolqe nan̄gi ti tamo gate 24 nan̄gi ti bosib Kaja Du aqa areq di singa puluteb. Nan̄gi kalil segi segi gombin̄ ti tabir gol na gereiyo qaji ti ojelen̄esoqneb. Tabirq dena qurem oqoqnsiqqa Qotei aqa ulatamuq di branteqnu. Qurem di quleq boledamu. Qurem di aqa utru agiende. Qotei aqa segi tamo un̄gasari nan̄go pailyo qurem bul oqoqnsiqqa aqa ulatamuq di branteqnu. ⁹Wagme qolqe nan̄gi ti tamo gate nan̄gi ti bosib Kaja Du aqa areq di singa pulutosibqa lou bunuj na endegsib louoqneb,

“O Kaja Du, ni buk di osimqa kandel aqa namur buk qandratejunu qaji di waqtqa kere.

Ni lumnab moisim ino len̄ aiyej deqa ni na ino segi tamo un̄gasari nan̄gi awainjrsimqa Qotei aqa ban̄q di atelen̄em unub.

Od, ni na tamo un̄gasari len̄ segi segi, anjam maro segi segi, jejamu segi segi, sawa segi segi nan̄gi awainjrsimqa Qotei aqa ban̄q di atelen̄em.

¹⁰Ni na tamo giltjrem deqa nan̄gi Qotei aqa atra tamo ti mandor kokba ti sosib mandamq di tamo un̄gasari nan̄gi taqatnjroqnaq.”

In̄gi inji kalil nan̄gi Kaja Du aqa n̄am soqtoqneb

¹¹Ariya e olo n̄am atsimqa lan̄ an̄gro tulan̄ gargekoba tigelesonab un̄jrem. Nan̄gi di iga na sisiyqa keresai. Nan̄gi handet milion dego. Nan̄gi tigelosibqa awo jaram ti wagme n̄abile so qaji nan̄gi ti tamo gate 24 nan̄gi ti agutnjresosibqa tulan̄ murqumyeqnab e nan̄go kakro quem. ¹²Nan̄gi endegsib lelen̄joqnsib maroqneb, “Kaja Du agi nami qalnab moiyej qaji a singila ti n̄oro ti powo ti n̄am ti rian̄ ti arebolebole ti oqa kere.

Deqa tamo un̄gasari kalil nan̄gi aqa n̄am soqtoqnsibqa a qa tulan̄ areboleboleinjroqnmqa a bin̄iyoqnsib sqab.”

¹³ Onaqa ingi ingi kalil Qotei na gereinjrej qaji nanği anjam mareqneb e nanço kakro quem. Ingi ingi kalil lan qureq di, mandamq di, mandam sorgomq di, yuwal miligiq di unub qaji nanği anjam mareqneb e nanço kakro quem. Od, ingi ingi kalil sawa sawa kalilq di unub qaji nanço kakro quem. Nanği endegsib maroqneb, “Tamo awo jaramq di awejunu qaji nanği Kaja Du wo bati gaigai arebolebole ti ñam ti rian ti singila ti oqnsib sqab.

Deqa iga bati gaigai nanği aiyel binjroqnmom.”

¹⁴ Onaqa wagme qolqe ñambile so qaji nanği maroqneb, “Anjam di bole.” Degsib mareqnebqa tamo gate nanği sinğa pulutoqnsib louoqneb.

6

Kaja Du a kandel aqa namur 7 waqtelenej

¹ Onaqa Kaja Du a buk di ojesonaq e unem. Buk di kandel aqa namur na qandrato 7 yeb. Kaja Du a kandel aqa namur namba 1 waqtonaqa wagme ñambile so qaji matu a namoosiq marej, “Ni au.” Aqa kakro di kola anjam ato bulonaq e quem. ² Degsi marnaqa e ñam atsimqa hos qat bei brantonaq unem. Tamo hos quraq di awesoqnej qaji a anj ti. Nanği na gate tatal wala ti yonabqa aqa gateq di atsiqa qoto singilaqa marsiqa gilsiq qoto singilaoqnej.

³ Onaqa Kaja Du a kandel aqa namur namba 2 waqtonaqa wagme ñambile so qaji namba 2 na marnaq e quem, “Ni au.” ⁴ Degsi marnaqa hos bei brantej. Hos di lent. Nanği na tamo hos quraq di awesoqnej qaji a singila yeb. Yonabqa a na tamo unğasari mandamq di soqneb qaji nanço areqalo niñaqyetnrnaqa nanği lawo kumbra uratosib tamo nanği ñumoqnsib moiyoqnsib. Nanği na a serie kobaquja yonabqa gilsiq wau di yoqnej.

⁵ Onaqa Kaja Du a kandel aqa namur namba 3 waqtonaqa wagme ñambile so qaji namba 3 na marnaq e quem, “Ni au.” Degsi marnaqa e ñam atsimqa hos tulu brantonaq unem. Tamo hos quraq di awesoqnej qaji aqa banq di skel ojesonaq e unem. ⁶ Unsinqa wagme qolqe ñambile so qaji nanço ambleq di tamo bei na anjam marnaq e aqa kakro quem. A na tamo hos quraq di awesoqnej qaji di minnej, “Ni na tamo unğasari nanği mam koba enjre. Yimqa nanği silali kobaquja na bem sum tabir qujai segi awaiyoqngab. Silali kobaquja na bali dego tabir qalub segi awaiyoqngab. Deqa ni na oliv ñamtan ti wain sil ti ugeugeiyaim.”

⁷ Onaqa Kaja Du a kandel aqa namur namba 4 waqtonaqa e wagme ñambile so qaji namba 4 aqa kakro quem. A marej, “Ni au.” ⁸ Degsi marnaqa e ñam atsimqa hos merient brantonaq unem. Tamo hos quraq di awesoqnej qaji aqa ñam Moiyo. Moiyo Qure na a dauryosiq laqnej. Onaqa nanği aiyel singila osib tamo unğasari mandam taqal qujaiq di so qaji nanği serie na ti mam na ti ma uge na ti wagme juwanj na ti ñumrab morenej. Mandam taqal qalubq di so qaji nanği uratnrnab soqneb. Nanği ñumosai.

⁹ Onaqa Kaja Du a kandel aqa namur namba 5 waqtonaqa Qotei aqa tamo unğasari nami ñumrab morenej qaji nanço qununj atra bijal sorgomq di sonab e unjrem. Tamo unğasari nanği di Qotei aqa anjam singila na ojesosib mare mare laqneb deqa jeu tamo nanği na nanği ñumrab morenej. ¹⁰ Nanço qununj tulan lelenjoqnsib Qotei endegsib minjoqneb, “O Tamo Koba, ni ingi ingi kalil nanço Mandor Koba. Ni gaigai kumbra bole yeqnum. Ni getento koba. Ni kumbra bole segi yeqnum. Deqa ni iga merge. Iga bati gembub tarinonamqa jeu tamo mandamq di unub qaji nanği na iga lugnab gago lenj aiyey deqa ni kamba peginjrsim awai uge enjrqam?” ¹¹ Onaqa Qotei a gara jugo qat olekokba elenjosiqqa nanği segi segi jigetnrjsiqqa minjrej, “Ninği mati kiñala aqaratosib tarinjoqnsib soqniy. Jeu tamo nanği na ninği lunğnab nunço lenj aiyey dego kere nunço wau qujai nanği ti nunço was nanği ti degsib ñumqab. Tamo gembub jeu tamo nanği na ñumqab di e segi maritqa nanği kalil ñumekritib kereamqa bati deqa e kamba nanği peginjrsiy awai uge enjrqai.”

¹² Onaqa Kaja Du a kandel aqa namur namba 6 waqtonaqa e ñam atsimqa miminj tulan kobaquja donaq unem. Unem di senj ambruosiq gara tulu bulej. Bai lentosiq lenj bulej. ¹³ Onaqa bongar nanği lanj goge na ululonjosib mandamq aiyelenjeb. Jagwa koba boqnsiq qura qunjimyeqnaqa gei qoci ululonjosib mandamq aiyelenjeb dego kere. ¹⁴ Lanj dego loumej. Qobunj rer qalsib lubteqneb dego kere. Mana ti nui ti kalil nanço so sawa uratosib jaraiyeb. ¹⁵ Jaraiyonabqa mandor kokba ti tamo ñam ti qaja tamo nanço gate ti ñoro tamo ti tamo singila ti kanğal tamo ti tamo nanço segi wau ojo qaji nanği ti kalil gulbe di unsibqa ulaugetosib meninj kokba miligiq di ulielenjeb. Osib mana miligiq di dego ulieb. ¹⁶ Uliesosib tulan lelenkobaqnsib mana ti meninj kokba ti kalil endegsib minjroqneb, “Ninği bosib iga kabutgibqa tamo awo jaramq di awejunu qaji a na iga nugwasai. Kaja Du aqa minjinj dego gagoq bqasai. ¹⁷ Nanği aiyel tamo unğasari nanği qa minjinj oqetnrjra bati brantqo deqa tamo yai na nanço singila gotranjyaqa kere? Tamo dego bei sosai.”

7

Israel tamo 144,000 nanġi Qotei aqa toqor eb

¹ Onaqa lan angro qolqe nanġi lan utru qolqeq di tigelesonab e unjrem. Jagwa qolqe nanġi na mandam ti yuwal ti njam banġa ti puynjraib deqa lan angro qolqe nanġi dena jagwa qolqe di getentnjresocneb. ² Lan angro nanġi di Qotei na mandam ti yuwal ti niñaqnrqajqa sinġila enjrej. Onaqa lan angro bei seġ oqo sawaq dena brantonaq e unem. A na Qotei nambile gaigai unu qaji aqa toqor ojesosiqa tulan lelenosiqa lan angro qolqe nanġi di minjrej. ³ “Ninġi mandam ti yuwal ti njam banġa ti nami niñaqnrjraib. Iga mati gago Qotei aqa wau tamo nanġo lanjaq di toqor atnam soqnmqqa di ninġi na inġi inġi kalil di niñaqnrjriy.” ⁴ Onaqa tamo gembub toqor eleneb di marnab e quem. Tamo 144,000 nanġo lanjaq di toqor ateleneb. Tamo nanġi di Israel nanġo moma utru 12 nanġo lej. ⁵ Juda aqa lej na tamo 12,000 nanġi toqor eleneb. Ruben aqa lej na tamo 12,000 nanġi toqor eleneb. Gat aqa lej na tamo 12,000 nanġi toqor eleneb. ⁶ Aser aqa lej na tamo 12,000 nanġi toqor eleneb. Naptali aqa lej na tamo 12,000 nanġi toqor eleneb. Manase aqa lej na tamo 12,000 nanġi toqor eleneb. ⁷ Simeon aqa lej na tamo 12,000 nanġi toqor eleneb. Livi aqa lej na tamo 12,000 nanġi toqor eleneb. Isakar aqa lej na tamo 12,000 nanġi toqor eleneb. ⁸ Sebulun aqa lej na tamo 12,000 nanġi toqor eleneb. Josep aqa lej na tamo 12,000 nanġi toqor eleneb. Benjamin aqa lej na tamo 12,000 nanġi toqor eleneb.

Tamo unġasari tulan gargekoba nanġi koroesosibqa Qotei binjiyoqneb

⁹ Onaqa bunuqna e olo njam atsimqqa tamo unġasari tulan gargekoba koroesonab unjrem. Tamo unġasari nanġi di tamo bei na sisiyqa keresai. Nanġi lej segi segi, sawa segi segi, jejamu segi segi, anjam maro segi segi. Nanġi awo jaram ti Kaja Du ti nanġo areq di tigelosibqa gara jugo qat olekokba jigelenjosib nanġo ban na tuwom banġa ojelenjosocneb. ¹⁰ Osib nanġi sinġila na endegsib maroqneb, “Iga padalqa laqnamqqa gago Qotei awo jaram kobaq di awejunu qaji nanġi Kaja Du wo na iga elenjosib boletgeb.”

¹¹ Onaqa lan angro kalil nanġi na awo jaram ti tamo gate nanġi ti wagme qolqe nambile so qaji nanġi ti agutnjrsib tigelesocneb. Tigelesosibqa awo jaram namoq di sinġa pulutoqnsib Qotei qa endegsib louoqneb, ¹² “Bole. Gago Qotei a bati gaigai arebolebole ti rian ti powo ti njam ti sinġila ti sqas. Deqa iga a binjiyoqnsim sqom. Bole.”

Qotei na aqa tamo unġasari nanġo gulbe kalil kobotetnjrqas

¹³ Onaqa tamo gate bei na nenembej, “Tamo unġasari gara qat olekokba jigejunub qaji di yai nanġi? Nanġi tal qabe?” ¹⁴ Onaqa e na kamba minjem, “O ijo tamo koba, ni segi qalie.” Onaqa merbej, “Tamo unġasari nanġi di jeu tamo nanġi na tulan ugegeinjrjsib gulbe ti jaqatin ti enjreb. Nanġi Kaja Du aqa lej aiyej qaji dena nanġo gara yanselenonab qatej. ¹⁵ Deqa nanġi Qotei aqa awo jaram namoq di tigelocnsibqa bati gaigai qanam ti qolo ti Qotei aqa atra tal miligiq di sosibqa a wauetecnub. Qotei awo jaram kobaq di awejunu qaji a segi nanġi koba na sosimqqa taqatnjroqncas. ¹⁶ Deqa nanġi olo bunu mamnjrqasai. Nanġi bunu ya qarnjrqasai. Seġ na olo nanġi kanjanjrqasai. Inġi bei na dego nanġi kanjanjrqasai. ¹⁷ Kaja Du awo jaram jojomq di unu qaji a nanġo Mandor Koba gaigai sqas. A nanġi joqoqnsim nambile gaigai sqajqa ya jumbumq giloqncas. Qotei na nanġo njam ya kalil nuntetnjrimqqa nanġi olo bunu akamqasai.”

8

Kaja Du a kandel aqa namur namba 7 waqtej

¹ Onaqa Kaja Du a kandel aqa namur namba 7 waqtonaqa lan qureq di nanġi kirikiriosib sonab sawa dabkonosiq sokiñalayej. ² Sokiñalayonaq e na lan angro 7 Qotei aqa ulatamuq di tigelesocneb qaji nanġi unjrem. Unjrem di nanġi gul 7 ojsib tigelesocneb.

³ Onaqa lan angro bei bosiqqa atra bijal jojomq di tigelesocneb. A tabir gol na gereiyo qaji di ojesocneb. Di kiyaya? A njam sum osim tabir miligiq di bilentosim koitimqqa qurem quleq ti oqwjajqa deqa. Onaqa nanġi njam sum koba a yonabqa osiqa Qotei aqa segi tamo unġasari kalil nanġo pailyo ti njam sum de ti turtosiqa atra bijal gol na gereiyo qaji dia Qotei atraiyej. Atra bijal di awo jaram namoq di unu. ⁴ Atraiyonaqa Qotei aqa segi tamo unġasari nanġo pailyo ti qurem quleqt de ti lan angro aqa banq dena oqsiqa Qotei aqa ulatamuq di brantej. ⁵ Onaqa lan angro a tabir di osiqa atra bijalq dena njamyuo osiqa tabirq di jugonaq maqonaqa waiyonaq mandamq aiyej. Ainaqa kola anjam ti qatron ti minjal ti mimin koba ti brantej.

Lan angro qolqe nanġi gul anjameb

⁶ Onaqa lan angro 7 gul 7 ojesocneb qaji nanġi gul anjamqajqa tigelosib rarieb.

⁷ Lanj angro namba 1 a namo aqa gul anjamej. Gul anjamonaqa ais awa bul namyuwo ti lenj ti turtosib mandamq aiyeb. Ainabqa njamtañ ti ñiñ ti mandam taqal qujaiq di so qaji di kalil yuekriteb. Mandam taqal aiyel uratonab soqnej.

⁸ Onaqa lanj angro namba 2 na aqa gul anjamonaqa ingi bei mana kobaquja bul yusiq puloñeqnaqa osib waiyonab yuwalq aiyej. Ainaqa yuwal taqal qujai lenj bulyej. Yuwal taqal aiyel lenj bulyosai. ⁹ Degonaqa wagme kalil yuwal taqal qujaiq di nambile so qaji nanqi morenej. Qobun kalil dego yuwal taqal qujaiq di so qaji nanqi padalekriteb.

¹⁰ Onaqa lanj angro namba 3 na aqa gul anjamonaqa bongar kobaquja tor bul yusiq puloñosiq lanj qure uratosiq ya ti ya jumbum ti mandam taqal qujaiq di so qaji deq aiyej. Mandam taqal aiyelq di sai. ¹¹ Bongar di aqa ñam Isa Koba. Bongar di ya ti ya jumbum ti mandam taqal qujaiq di so qaji deq ainaqa ya di isakobaeb. Deqa tamo gargekoba nanqi ya di uysib isakobainjrnaqa morenej.

¹² Onaqa lanj angro namba 4 na aqa gul anjamonaqa senj taqal qujai ugeej. Bai taqal qujai dego ugeej. Bongar kalil lanj taqal qujaiq di so qaji nanqi dego ugeelenjeb. Lanj taqal aiyelq di sai. Deqa qanam senj taqal qujai ambruej. Qolo bai taqal qujai ambruej. Bongar kalil lanj taqal qujaiq di so qaji nanqi dego ambruelenjeb.

¹³ Onaqa e olo nam atsimqa baira kobaquja lanj sorgomq di tiosiq laqnaq unem. A tulan lelenjosiq endegsi marnaq e quem, “O ayyo! Lanj angro qalub nanqi gul anjamosaiunub. Nanqi gul anjamabqa tamo ungasari mandamq di unub qaji nanqi gulbe tulan kokba osib padalougetqab.”

9

Lanj angro namba 5 na aqa gul anjamej

¹ Onaqa lanj angro namba 5 na aqa gul anjamonaqa bongar bei lanj uratosiq mandamq aiyeqnaq e unem. Unem di nanqi na bongar di singila yonabqa a gilsiq sub guma koba waqtej. ² Waqtonaqa qurem koba subq dena oqej. Liki yusiq qurem koba oqeqnu dego kere. Subq dena qurem oqsiqa senj ti lanj ti ambrutej. ³ Onaqa quremq dena sis tulan gargekoba nanqi brantosib mandamq aiyelenjeb. Mandamq ainabqa Qotei na nanqi singila koba enjrej. Singila di belqalaqala nanjo singila ti kere. ⁴ Singila enjrsiqa minjrej, “Ningi na ñiñ ti nam banqa gesgi ti njamtañ ti ugeugeinjraib. Nanqi uratnjrib soqneb. Tamo ungasari nango lanjaq di Qotei aqa toqor osai qaji nanqi segi ugeugeinjriy. ⁵ Ugeugeinjrsib jaqatinj koba enjroqñbqa bai 5 nanqi jaqatinj oqnsib sqab. Ariya ningi na nanqi moiyoñjraib. Jaqatinj segi enjroqñiy.” Onaqa sis nanqi dena tamo ungasari Qotei aqa toqor osai qaji nanqi jaqatinj tulan uge enjroqneb. Belqalaqala na tamo ungasari nanqi uñinjreqnub dego kere. ⁶ Bati deqa tamo ungasari nanqi moreñqa gam namab namab ugeinjrqas. Nanqi moreñqa are soqñim nanqi moreñqa keresai.

⁷ E sis nanqi unjrem di hos qoto qa gilqajqa walatnjreqnub dego kere. Sis nango gateq di gate tatal gol na gereiyo qaji ateleñesoqneb. Nanjo ulatamu tamo ulatamu bul. ⁸ Nanjo gate banqa olekoba. Unja nango gate banqa bul. Nango qalagei laion nango qalagei bul. ⁹ Nango are targaq di gara jugo dumu bul singila koba atesoqneb. Nango bari aqa anjam ato hos gargekoba ronjom ti qoto qa gurgur ti gileqñab sinqa anjam ateqnub dego kere. ¹⁰ Sis nango weru belqalaqala nango weru bul, qaja ti. Nango singila weruqsi unu. Weru dena tamo ungasari nanqi jaqatinj enjrqqa kere. Yim nanqi bai 5 jaqatinj oqnsib sqab. ¹¹ Sis nango mandor agi sub guma koba taqato qaji lanj angro. Aqa ñam Hibru anjam na Abadon. Gago anjam na Tamo Padaltnjro Qaji.

¹² Gulbe kobaquja namba 1 agi koboqo. Ningi quiy. Gulbe kokba aiyel brantosai unub. Sokiñalayosib brantqab.

Lanj angro namba 6 na aqa gul anjamej

¹³ Onaqa lanj angro namba 6 na aqa gul anjamonaqa atra bijal gol na gereiyo qaji aqa qala qolqe nanjo ambleq dena tamo bei aqa kakro brantonaq e quem. Atra bijal di Qotei aqa ulatamuq di unu. ¹⁴ Onaqa tamo dena lanj angro namba 6 gul ojesoqnej qaji di minjej, “Lanj angro qolqe Yufretis ya koba qalaq di tontnjreb unub qaji nanqi di palontnjre.” ¹⁵ Onaqa lanj angro namba 6 a anjam di qusiqa gilsiq lanj angro qolqe nanqi di palontnjrej. Nanqi na tamo ungasari kalil mandam taqal qujaiq di so qaji nanqi ñumib moreñqajqa deqa osiq nanqi palontnjrej. Tamo ungasari mandam taqal aiyelq di so qaji nanqi ñumqasai. Nanqi bole sqab. Bati Qotei a nami giltej qaji di brantimqa lanj angro qolqe nanqi dena tamo ungasari nanqi ñumqab. Nanqi deqa tariñosib sonab bati di tintinj brantonaqa lanj angro namba 6 a gilsiq nanqi palontnjrej. ¹⁶ Onaqa qaja tamo tulan gargekoba hos quraq di awesoqneb qaji nanqi branteb. Nanqi 200 milion e degsi quem. ¹⁷ E ñeio bulosimqa tamo hos quraq di awesoqneb qaji nanqi unjrem di nanjo are targaq di gara jugo dumu bul singila koba jigelenesoqneb. Gara jugo qude di nanjo wala lent. Qudei qenjent. Qudei merient. Hos nanjo gate laion

nanngo gate bul. Nanngo medabuq na nnyamyo ti qurem ti menin yuo ti brantelenjeb. ¹⁸ Gulbe qalub dena tamo ungasari kalil mandam taqal qujaiq di so qaji nanngi nnumelejeb. Mandam taqal aiyel urateb. Nnyamyo ti qurem ti menin yuo ti hos nanngo medabuq na brantelenjeb qaji dena tamo ungasari nanngi nnumelejeb. ¹⁹ Hos nanngo singila nanngo medabuqsi weruqsi unu. Nanngo weru amal bul, gate ti. Nanngo weru dena tamo ungasari nanngi ugeugeinjreknub.

²⁰ Ariya tamo ungasari gulbe qalub dena nnumosai qaji nanngi are bulyosai. Nanngi mandor uge uge ti gisan qotei nanngo sulum ti bininjroqneb. Nanngo kumbra uge di nanngi uratosai-oqneb. Nanngo segi ban na sulum di gereiyogqneb. Gol na silva na bras na menin na nramtan na ti gereiyogqneb. Sulum di qunun sai qoji. Deqa nanngi nam atqa keresai. Nanngi anjam quqwa keresai. Nanngi walwelqa keresai. ²¹ Tamo ungasari nanngi di lej ojqneb. Nanngi gumaninjogqneb. Nanngi quñam qaloqneb. Nanngi sambalaoqneb. Nanngi bajinjogqneb. Nanngo kumbra uge uge kalil di nanngi uratosaiogqneb. Osib are bulyosaiogqneb.

10

Jon a buk kiñala uyej

¹ Onaqa lanj angro bei a lanj goge na aiyeqnaq e unem. A lanj angro singila koba. A lanjbi na kabuosiqqa aqa gateq di tuembinj atesoqnej. Aqa ulatamu senj bul suwanogqnej. Aqa singa tal ai yusiq ñangao bul. ² Aqa banq di buk kiñala bei waqesonaq ojesoqnej. Aqa singa wo yuwalq di atej. Singa qonanj mandamq di atej. ³ A tulanj lelenej. Laion anjameqnu dego kere. Lelenjonaqa kola 7 nanngi anjam ateb. ⁴ Kola 7 nanngi anjam atnabqa e nanngo anjam qusim nenjrenyqa laqnamqa lanj goge dia tamo bei anjam marnaqa e aqa kakro quem. A na merbej, “Kola 7 nanngo anjam di qusim tent. Nenjrenyaim.”

⁵ Onaqa lanj angro yuwalqsi mandamqsi singa atsiq tigelesonaq e unem qaji a na aqa banj wo soqtonaqa lanj oqej. ⁶ Osiqqa Qotei lanj ti mandam ti yuwal ti inji inji kalil ti gereiyelenjeb qaji aqa ñam na endegsi marej, “E bole marqai. Diño bati jojomoq. Deqa Qotei a tariñsokobaiyqasai. ⁷ Lanj angro namba 7 na aqa gul anjamamqa Qotei aqa uli anjam nami aqa medabu o tamo nanngi minjroqnej qaji di a na baktekritqas. Uli anjam di Qotei aqa anjam bole. Aqa medabu o tamo nanngi di aqa wau tamo.”

⁸ Onaqa tamo lanj goge dia anjam merbonaq e aqa kakro quem qaji a na olo merbej, “Ni gilsim lanj angro aqa singa yuwalqsi mandamqsi atsiq tigelejunu qaji aqa banq di buk waqejunu di yayosim am.” ⁹ Onaqa e lanj angro di aqa areq gilsim minjem, “Ni buk kiñala ino ban na ojejunum qaji di e ebe.” Onaqa merbej, “Ni osim uye. Uyimqa ino medabuq di bisim qaq bul tulanj qaqañinmqas. Aisim ino bi aniq di isakobaimqas.” ¹⁰ A degsi merbonaqa e aqa banq dena buk kiñala di yayosim uyem. E uynamqa ijo medabuq di bisim qaq bul tulanj qaqañinbej. Aisiq ijo bi aniq di isakobaijeb.

¹¹ Onaqa nanngi na olo merbej, “Ni Qotei aqa medabu osimqa anjam palontoqnaqam. Tamo ungasari lej segi segi, sawa segi segi, anjam maro segi segi nanngo kumbra qa ni anjam palontoqnaqam. Mandor kokba gargekoba nanngo kumbra qa dego ni anjam palontoqnaqam.”

11

Tamo aiyel nanngi Qotei aqa anjam palontoqneb

¹ Onaqa nanngi na e walwelqajqa toqon ebsibqa merbej, “Ni toqon endi waiyosim Qotei aqa atra tal aqa ole keret. Osim atra bijal aqa ole dego keret. Tamo ungasari atra tal miligiq di loueqnub qaji nanngi dego sisiy. ² Ariya ni que. Koro sawa atra tal meq di unu qaji di keretaim. Di urat. Qotei na koro sawa di tamo Juda sai nanngi enjrimqa nanngi aqa qure koba niñaqyoqñibqa bai 42 gilqas. ³ Bati deqa e na ijo anjam palonto tamo aiyel qarinjritqqa nanngi are ugeo qaji gara jagsib ijo anjam palontoqñibqa bati 1,260 gilqas.”

⁴ Tamo aiyel di kanjar qeli bul. Nanngi aiyel lam bul dego. Nanngi mandam taqato qaji Tamo Koba aqa ulatamuq di tigelejunub. ⁵ Tamo qudei na nanngi aiyel ugeugeinjrqqa maribqa nanngo aiyel medabuq na nnyamyo brantosim nanngo jeu tamo nanngi di koitnjrim yuekritisib morenqab. Tamo bei na nanngi aiyel ugeugeinjrqqa marimqa kumbra dena qujai a segi moiqas. ⁶ Qotei na nanngi aiyel singila enjrimqa nanngo anjam maro bati qa nanngi lanj getentibqa awa bqasai. A na nanngi aiyel singila enjrimqa nanngi maribqa ya kalil lej bulyqas. Nanngi aiyel na tamo ungasari nanngi gulbe uge uge enjroqnaq kere. Yim dena nanngi tulanj niñaqoqñab. Nanngi aiyel manwa di babtqajqa are soqñim babtoqnaqab.

⁷ Nanngo aiyel anjam maro bati koboamqa wagme juwanj sub guma kobaq di unu qaji a subq dena brantosim nanngi aiyel qoto itnjrsim a qoto singilaosim nanngi nnumim morenqab. ⁸ Morenabqa nanngo aiyel jejamu qure aqa gam koba ambleq di uratnjrib sqab. Qure di aqa ñam iga sasirosim mareqnum, “Sodom ti Isip ti.” Qure dia nami nanngo Tamo Koba namburbasq di qamnab moiyej. ⁹ Nanngo aiyel jejamu gam ambleq di soqñibqa tamo ungasari

jejamu segi segi, sawa segi segi, anjam maro segi segi, leŋ segi segi kalil nanŋi beleŋosib nanŋo aiyel jejamu koŋnroqŋibqa bati qalub bei oto gilqas. Nanŋo aiyel jejamu subq atqa saidoŋqab. ¹⁰ Nanŋi aiyel moreŋonub deqa tamo unŋasari kalil mandamŋ di unub qaji nanŋi tulaŋ areboleboleinŋroqŋimqa iŋgi uyoqŋsib lou tuoqŋsib nanŋo was nanŋi lueinŋroqŋab. Nanŋi kumbra degyoŋqab. Di kiyayaqa? Qotei aqa medabu o tamo aiyel nanŋi dena tamo unŋasari kalil mandamŋ di so qaji nanŋi jaqatiŋ koba enŋroqŋeb deqa.

¹¹ Bati qalub bei oto di koboonaqa Qotei na jagwa qarinyonaqa nanŋo aiyel miligiŋ aiyel. Ainaqa nanŋi aiyel olo mondor osib ŋambile sosib tigeleb. Tigelonabqa tamo unŋasari nanŋi na nanŋi aiyel unŋrsib tulaŋ ulaugeteŋ. ¹² Onaqa laŋ goge dia laŋ anŋro bei a tulaŋ leleŋosiqa nanŋi aiyel metnjrej, “Niŋgi goge endeŋ boiy.” Metnjrnaqa nanŋi aiyel aqa kakro qusibqa laŋbi miligiŋ na laŋ qureŋ oŋeqnabqa nanŋo jeu tamo nanŋi na nanŋi koŋnjresoŋneb. ¹³ Onaqa bati qujai deqa miminŋ tulaŋ kobaquja dosiq qure koba di renŋinyonaqa qure taŋal qujai padalej. Qure taŋal 9 padalosai. Miminŋ dena tamo unŋasari 7,000 padaltnjrej. Onaqa tamo unŋasari miminŋ dena padaltnjrosai qaji nanŋi tulaŋ ulaugetosib Qotei laŋ qureŋ di unu qaji aqa ŋam soqteŋ.

¹⁴ Gulbe kobaquja namba 2 aŋi koboŋo. Niŋgi quiy. Sokiŋalayimqa olo gulbe kobaquja namba 3 brantqas.

Laŋ anŋro namba 7 na aqa gul anjamej

¹⁵ Onaqa laŋ anŋro namba 7 na aqa gul anjamonaqa tamo unŋasari kalil laŋ qureŋ di so qaji nanŋi tulaŋ leleŋosib endeŋsib marnab e quem, “Gago Tamo Koba aqa Kristus wo Mandor Kokba sqajqa bati brantqo. Deqa nanŋi aiyel bati gaigai Mandor Kokba sosib mandam taŋatqab.” ¹⁶ Onaqa tamo gate 24 Qotei aqa ulatamuŋ di nanŋo awo jaramŋsi awesoŋneb qaji nanŋi siŋga pulutosib ŋam quosib Qotei louetoŋneb. ¹⁷ Osib endeŋsib pailyoŋneb,

“O Tamo Koba Qotei, siŋgila kalil inoŋ di unu.

Ni bini unum. Ni nami soŋnem.

Ni na ino siŋgila osim ni Mandor Kobaonum.

Deqa iŋa ni biŋimeŋnum.

¹⁸ Sawa bei bei qaji nanŋi tulaŋ minjinŋ oŋetnjreŋnu.

Ino minjinŋ oŋwajqa bati deŋo brantqo.

Ni na tamo unŋasari moreŋo qaji nanŋi peginŋrqaŋqa bati brantqo.

Ni na ino wau tamo kalil nanŋi awai bole enŋrqaŋqa bati deŋo brantqo.

Ino wau tamo nanŋi di aŋi ino medabu o qaji tamo ti, ino segi tamo unŋasari bole nanŋi ti, tamo kalil ino ŋam qa ulaeqnub qaji nanŋi ti.

Ino wau tamo nanŋi di aŋi tamo ŋam kokba ti tamo ŋam saiŋoŋi ti. Ni na nanŋi awai bole enŋrqaŋqa bati brantqo.

Ariya tamo unŋasari mandam ugeugeiyeqnub qaji nanŋi ni na kamba ugeugeinŋrqa bati deŋo brantqo.”

¹⁹ Tamo gate 24 nanŋi deŋsib Qotei qa loueqnabqa laŋ anŋro nanŋi na Qotei aqa atra tal laŋ qureŋ di unu qaji aqa siranŋ waŋteŋ. Waŋtosibqa Qotei aqa dal anjam so qaji ŋam moŋgum tal miligiŋ di sonaŋ uneb. Onaqa minjal ti qatronŋ ti kola anjam ti miminŋ ti ais oŋŋol kokba awa bul ti aiyeleneb.

12

Jon a uŋa bei amal uge wo unjrej

¹ Laŋ goge dia Qotei aqa maŋwa bei brantonaŋ e unem. E unem di uŋa bei tigelesoŋnej. Uŋa di a seŋ na kabuosiqa baiŋ di tigelesoŋnej. Aqa gateŋ di bongar 12 atsiŋ soŋnej. ² Uŋa di a gumaŋ ti. A anŋro oŋajqa jejamu jaqatiŋyeŋnaqa tulaŋ pailoŋnej. ³ Onaqa laŋ goge dia maŋwa bei brantonaŋ e unem. E unem di amal lent kobaquja soŋnej. Amal di aqa gate 7 ti aqa qala 10 ti soŋnej. Aqa gateŋ di deŋo gate tatal 7 soŋneb. Gate tatal di mandor kokba nanŋi na ateŋnub deŋaji bul. ⁴ Aqa weru na bongar kalil laŋ taŋal qujaiŋ di so qaji nanŋi butuynjrnaqa ululoŋosib mandamŋ aiyeleneb. Laŋ taŋal aiyelŋ di sai.

Uŋa di anŋrotimqa amal dena anŋro a qalsim uyqajqa deqa osiŋ uŋa aqa areŋ di tigelesosiŋ koŋyosiŋ tariŋoŋnej. ⁵ Onaqa uŋa di aqaratonaqa aqa anŋro mel ŋambabej. Anŋro di mondorŋ Qotei na siŋgila yimqa a bu toŋorŋ ojsim tamo unŋasari kalil sawa sawa kalilŋ di unub qaji nanŋi siŋgila na taŋatnŋroŋqas. Anŋro mel ŋambabej qaji di Qotei na oŋujatosiŋ laŋ qureŋ osi oŋej. Oŋsiqa aqa awo jaramŋ di awotej. ⁶ Onaqa uŋa di a ulaŋosiqa wadau sawaq gilej. Dia aqa segi so sawa Qotei na nami gereiyetej. A di soŋnimqa Qotei na bati 1,260 a taŋatesosim iŋgi anaiyoŋqas.

⁷ Ariya laŋ goge dia qoto koba brantej. Laŋ anŋro gate Maikel aqa laŋ anŋro nanŋi ti tigelosib amal qoto iteb. Onaqa amal aqa laŋ anŋro nanŋi ti kamba tigelosib Maikel aqa laŋ

anġro nanġi ti qoto itnjreb. ⁸Onaqa amal aqa lan anġro nanġi ti qoto sinġilaqajqa keresaiinjrej deqa nanġi lan qureq di sqa keresai. ⁹Qotei aqa lan anġro nanġi na amal kobaquja aqa lan anġro nanġi ti breinjrnab mandamq aiyelerjeb. Amal di nami soqnej qaji. Aqa ñam Satan. Aqa ñam bei, “Tamo Unġasari Kalil Nanġo Ñam Ugetetnjro Qaji.” A na tamo unġasari kalil mandamq di unub qaji nanġi gisa gisanjnreġnu.

¹⁰Onaqa olo lan goge dia lan anġro bei tulan leljenonaqa e aqa kakro quem. A anjam endegsi marej, “Tamo unġasari nanġi padalqa laq nabqa gago Qotei na nanġi elerqo. A kumbra di yqo deqa aqa sinġila boleq dekritqo. A gago Mandor Koba unu. Amal na qolo ti qanam ti Qotei aqa ulatamuq di gago Kristen was nanġo ñam ugetetjnreġnu. Amal di waiyonub mandamq aiqo. Deqa bini Qotei aqa Kristus a ñam koba ti sinġila koba ti unu. ¹¹Gago was nanġi nanġo segi jejamu bole sqajqa deqa are qalosaioqnebe. Kaja Du a moisiq aqa lej aiyej deqa nanġi qoto bunjoqnsib endegsib are qaloqnebe, ‘Unġum, jeu tamo nanġi na iġa lugwaiqa marsib lugwab di kere. Iġa deqa ulaqasai.’ Nanġi degsib are qaloqnsib Yesus aqa anjam mare mare laqnebe. ¹²Deqa lan qure ti tamo unġasari lan qureq di unub qaji ninġi ti areboleholeingeme. Mandam ti yuwal ti ninġi gererege ñam atiy. Gulbe kobaquja nunġoq di brantqas. Satan a sokiñalayosim padalqas di qalieosiq deqa minjin ani oqetqoqa ninġi ugeugeingwa aiqo.” Lan anġro a anjam degsi marej.

¹³Amal di waiyonub mandamq aiyej di unsiqa a na uña anġro mel ñambabtej qaji di qalim moiġajqa deqa dadauryoqnej. ¹⁴Onaqa nanġi na baira kobaquja aqa bari aiyel uña di yonabqa jigsisqa amal di uratosisqa pururuosisqa aqa segi so sawaq gilsisqa wadau sawaq di brantej. Dia Qotei na uña di gererege taqatosimqa wausau qalub bai 6 inġi anaiyoqnsqas. ¹⁵Onaqa e olo ñam atsimqa amal aqa medabuq na ya beqyonaqa ya meli do bulosisqa uña di dauryonaq unem. Ya dena uña di qalsim moiyoqajqa deqa amal na ya di beqej. ¹⁶Onaqa mandam na uña aqaryaiyosisqa meanosisqa ya amal na beqeyej qaji di kalil uyekritej. ¹⁷Deqa amal a uña qa minjin ani oqetonaqa uña aqa anġro qudei nanġi qoto itnjrqajqa gilej. Uña aqa anġro nanġi di aġi tamo unġasari Qotei aqa dal anjam dauryoqnsibqa Yesus aqa anjam mare mare laqnebe qaji. ¹⁸Ariya amal a gilsisqa alile di tiġeseoqnej.

13

Wagme juwan aiyel nanġi brantebe

¹Onaqa e olo ñam atsimqa wagme juwan unem. A yuwalq dena brantonaq unem. Aqa gate 7 ti aqa qala 10 ti soqnebe. Aqa qalaq di gate tatal 10 soqnebe. Gate tatal di mandor kokba nanġi na ateqnub deqaji bul. Aqa gateq di ñam qudei nengrenjonab soqnebe. Ñam di Qotei misilinyo qaji ñam. ²Wagme juwan e unem qaji di pusi juwan bul kobaquja. Pusi di aqa ñam lepat. Aqa sinġa bea aqa sinġa bul. Aqa medabu laion aqa medabu bul. Amal na aqa segi sinġila wagme juwan di yosisqa minnej, “Ni e ombla mandor kokba sqom.” Osiqa a ñam kobaquja yej. ³Wagme juwan di aqa gate bei nami qalnab moisiq yu ti so bulonaq e unem. Yu di olo mosoonaq e aqa pirigi unem. Onaqa tamo unġasari kalil wagme juwan di uneb qaji nanġi tulan prugugetosib a dauryoqnebe. ⁴Amal na aqa segi ñam wagme juwan di yej deqa tamo unġasari nanġi amal a qa louoqnebe. Osib wagme juwan a qa dego louoqnsibqa maroqnebe, “Tamo yai aqa sinġila wagme juwan aqa sinġila ti kere? Tamo yai na a qoto itqa kere? Tamo dego bei sosai.”

⁵Onaqa Qotei na wagme juwan di odyonaqa tiġelosisqa diqoqnsisqa Qotei misilinyoqnej. Qotei na a sinġila yonaqa bai 42 a kumbra di yoqnej. ⁶Yoqnsisqa aqa segi medabu waqtoqnsisqa Qotei misilinyoqnej. Osiqa Qotei aqa ñam ti aqa tal ti tamo unġasari lan qureq di unub qaji nanġi ti misilijnroqnej. ⁷Onaqa Qotei na wagme juwan di olo odyonaqa tiġelosisqa Qotei aqa segi tamo unġasari nanġi qoto itnjroqnsisqa nanġi ñumoqnsisqa a segi qoto sinġilaoqnej. Onaqa Qotei na a olo sinġila yonaqa a na tamo unġasari kalil lej segi segi, sawa segi segi, anjam maro segi segi, jejamu segi segi nanġi taqatnjroqnej. ⁸Deqa tamo unġasari kalil mandamq di unub qaji nanġi na wagme juwan di binjoqnsib aqa ñam tulan soqtoqnsqab. Tamo unġasari nanġi di Qotei a nami mandam atosaisosisqa nanġi ñambile gaigai sqajqa saidosisq ñambile qa buk miligiq di nanġo ñam nengrenyqa uratej. Buk di aġi Kaja Du nami qalnab moiyej qaji aqa buk.

⁹Tamo a dabkala ti sqas di a anjam endi gererege qusim poiyej. ¹⁰Qotei a tamo bei tonto talq di waiyqa marimqa tamo di osib tonto talq di waiyqab. Tamo bei na tamo bei sebru na qalqas di a kamba sebru na qalib moiqas. Kumbra deqaji brantimqa bati deqa Qotei aqa segi tamo unġasari nanġi Yesus qa nanġo areqalo sinġilatoqnebe. Osib gulbe qoboioqnsib soqnebe.

¹¹Onaqa wagme juwan bei mandam miligiq na brantonaq e unem. Wagme di aqa gateq di qala aiyel soqnebe. Qala di kaja du nanġo qala bul. E aqa anjam maro quem di amal aqa anjam maro bul. ¹²Wagme juwan dena wagme juwan e nami unem qaji aqa sinġila kalil

yaiyej. Yaiyosiq a na mandamq ti tamo ungasari mandamq di so qaji nanqi ti nanqo areqalo tigeltetjretnaq a nanqi wagme juwan e nami unem qaji a qa loueqnub. Wagme juwan e nami unem qaji di agi qalnab moisiqa aqa yu olo mosoonaq e aqa pirigi unem. ¹³ Wagme juwan bunu brantej qaji di a manwa tulan kokba babteqnaq e unem. A manwa bei endegsi babteqnu. A na tamo ungasari nanqo ulatamuq di njamyuwo meteqnaqa lan goge na njamyuwo brantqnsiq mandamq aiyeqnu. ¹⁴ Qotei na odyej deqa a manwa di wagme juwan nami brantej qaji aqa ulatamuq di babteqnu. Osiqa kumbra dena a na tamo ungasari mandamq di so qaji nanqi gisa gisanjnroqnsiq endegsi minjreqnu, "Ningi sulum bei gereiyiy. Gereiyqa osibqa wagme juwan aqa ulatamu bul gereiyosib aqa nam soqtoqniy." Wagme juwan di agi nami serie na qalnab moisiq olo tigelosiq nambile soqnej. ¹⁵ Qotei na wagme juwan bunu brantej qaji di odyonaqa a na sulum di mondor yonaqa a nambile osiqa anjam mareqnu. A degyeqnu. Di kiyaaqa? Tamo ungasari nanqi sulum di binjyoqnsib a qa louoqnaqja deqa. Tamo ungasari sulum di binjyqa urateqnuq qaji nanqi di a na numim morenqab.

¹⁶ Ariya wagme juwan bunu brantej qaji a na aqa wau tamo nanqi endegsi minjreqnu, "Ningi na tamo ungasari kalil nanqo ban woqsi lanjaqsi ijo toqor atetnjriy." Degsi minjreqnaqa nanqi giloqnsib toqor atetnjreqnub. Tamo nam saiqoji nanqi ti tamo nam ti tamo firo ti tamo inji inji saiqoji nanqi ti kanqal tamo ti tamo nanqo segi wau ojo qaji nanqi ti kalil nanqo ban woqsi lanjaqsi toqor ateleneqnu. ¹⁷ Tamo bei aqnej di toqor atqa minjib saidqas di a olo bunuqna inji awaiyqajqa getentqab. A inji bei qarinyosim silali oqajqa dego getentqab. Toqor di wagme juwan aqa segi nam. Iga nam di sisiyqom di aqa utru brantqas. ¹⁸ Tamo a areqalo bole ti sqas di a wagme juwan aqa nam di geregere sisiyosim poiyem. Nam di tamo nanqo nam bul. Iga nam di sisiyqom di 666 brantqas.

14

Kaja Du aqa tamo ungasari nanqi lou bunuj na louoqneb

¹ Onaqa e olo nam atsimqa Kaja Du a Saion manaq di tigelesonaq unem. Tamo 144,000 nanqi dego a koba na tigelesonab unjrem. Unjrem di nanqo lanjaq di Kaja Du aqa nam ti aqa Abu aqa nam ti nengrenyonab soqnej. ² Onaqa lan goge dia tamo ungasari tulan gargekoba nanqi anjam bei murqumyoqnsib mareqnaq e nanqo kakro quem. E nanqo kakro quem di ya koba meli dosiq anjam ato bul. Kakro di kola aisiq anjam atobulej. E kakro quem di tamo nanqi gombin anjamo bul. ³ Tamo ungasari nanqi di Qotei aqa awo jaram namoq di tigelesosibqa wagme qolqe nambile so qaji nanqi ti tamo gate nanqi ti nanqo namdamuq di lou bunuj na louoqneb. Tamo 144,000 Qotei na nami mandamq dena awaiyelenej qaji nanqi segi lou di qalieqa kere. Tamo qudei nanqi lou di qalieqa keresai. ⁴ Tamo 144,000 nanqi di nami unja ti sambalaosaiqneb. Deqa nanqo jejamu yala jigatosai. Nanqi une saiqoji. Kaja Du a walweloqnsiq sawa sawaq gileqnaqa nanqi a dauryosib laqnu. Tamo kalil mandamq di unub qaji nanqo ambleq dena Qotei na tamo 144,000 nanqi di awaiyelenej. Deqa nanqi inji meli bunuj bulosib Qotei aqa Kaja Du wo nanqo segi tamo unub. ⁵ Nanqi nami gisan anjam bei marosaiqneb. Nanqo jejamuq di une bei saiqoji.

Lan angro qalub nanqi Qotei aqa anjam maroqneb

⁶ Onaqa lan angro bei lan sorgomq di pururueqnaqa e unem. Lan angro dena Qotei aqa anjam bole bati gaigai sqas qaji di osi giloqnsiq tamo ungasari kalil mandamq di unub qaji nanqi minjroqnsiq laqnej. A na tamo ungasari lan segi segi, sawa segi segi, anjam maro segi segi, jejamu segi segi nanqi turtnjroqnsiq anjam bole di minjroqnsiq laqnej. ⁷ A tulan lelenoqnsiq endegsi minjroqnej, "Qotei na tamo ungasari nanqi peginjraqja bati brantqo. Deqa ningi Qotei ulaiyoqnsib aqa nam soqtoqniy. Qotei a lan ti mandam ti yuwal ti ya jumbum ti kalil gereiyej. Deqa ningi a qa louoqniy."

⁸ Onaqa lan angro bei na lan angro di dauryosiq bej. Bosiq endegsi marej, "Qure koba Babilon a tulan padalougetqo! Od, a tulan padalougetqo! Babilon a na tamo ungasari kalil mandamq di so qaji nanqo are tigeltetjretnaq a nanqi aqa sambala kumbra dauryoqneb. Osiqa a na wain singila koba bul nanqi anainjreqnaq nanarioqneb."

⁹ Onaqa lan angro bei a lan angro aiyel nanqi di daurnjrsiq bej. Bosiq tulan lelenosiq marej, "Tamo bei a wagme juwan aqa sulum wo qa louoqnsimqa aqa lanjaqsi banqsi toqor oqas di a wain singila koba uyobulqas. ¹⁰ Wain dena Qotei aqa minjin singila koba sigitejunu. Qotei a wain di ya ti bulyosai. A na aqa minjin gambanq di qamsim tamo di anaiyim uyqas. Uysimqa Qotei aqa lan angro nanqi Kaja Du ombla nango ulatamuq di njamyuwo na ti meniñ yuo na ti jaqatin koba oqnsim sqas. ¹¹ Njamyuwo di aqa qurem bati gaigai oqoqnaqas. Tamo nanqi wagme juwan aqa nam ti aqa toqor ti osib aqa sulum wo binjnjreqnub qaji nanqi bati gaigai qanam ti qolo ti jaqatin koba oqnsib sqab. Nanqi aqaratqa keresai."

¹² Kumbra deqaji brantimqa bati deqa Qotei aqa segi tamo ungasari nanqi gulbe qoboioyqnsib singila na tigelesoqnebe. Nanqi di Qotei aqa dal anjam dauryoqnsibqa Yesus qa nanqo areqalo singilateqnu.

¹³ Onaqa lan goge dia tamo bei a lelenonaqa e aqa kakro quem. A na merbej, “Ni anjam endegsi nengrenye, ‘Bini qa ti bunuq qa ti tamo ungasari Tamo Koba a qa nanqo areqalo singilateqnsib morenqab qaji nanqi tulan areboleboleinjrim sqab.’ ” Onaqa Qotei aqa Mondor a dego merbej, “Od, nanqi mandam qa wau kalil uratosib lan qureq oqsib dia aqaratosib sqab. Kumbra bole kalil nanqi mandamq di yoqneq qaji di aqa awai bole nanqi lan qureq oqsib itqab.”

Mandam qa inji meli gentqa batiqo

¹⁴ Onaqa e olo nam atsimqa lanbi qat unem. Tamo bei a lanbiq di awesoqnej. Tamo di a Tamo Angro bul. Aqa gateq di gate tatal gol na gereiyo qaji di atsiq soqnej. Aqa banq di sarep olekoba tulan qala uge ojesoqnej. ¹⁵ Onaqa lan angro bei a Qotei aqa atra talq dena brantosiq tulan lelenosiqa tamo lanbiq di awesoqnej qaji di minjej, “Ingi meli gentqa batiqo. Mandam qa inji kalil meliekritonub deqa ni ino sarep osimqa inji meli ginjenye.” ¹⁶ Onaqa tamo lanbiq di awesoqnej qaji a na aqa sarep ganinyosiqa mandamq di inji melielenej di kalil ginjenyej.

¹⁷ Onaqa olo lan angro bei a Qotei aqa atra tal lan qureq di unu qaji dena brantej. A dego sarep tulan qala uge ojesoqnej. ¹⁸ A brantonaqa olo lan angro bei a Qotei aqa atra bijalq dena brantej. Lan angro di Qotei na singila yonaqa a namyowo taqatesoqnej. A brantosiq tulan lelenosiqa lan angro sarep qala uge ojesoqnej qaji di minjej, “Mandam qa wain sil aqa gei meliekritonub. Deqa ni ino sarep qala uge di osimqa wain sil aqa gei ginjenyosim sawa qujaiq di koroinjre.” ¹⁹ Degsi minjnaqa lan angro dena tigelosiqa aqa sarep osiqa ganinyej. Ganinyosiqa mandamq di wain sil aqa gei melielenej qaji di kalil ginjenyekritosiqa sawa qujaiq di koroinjrej. Osiqa wain gei parato qaji kulum kobaquajaq di breinjrej. Kulum dena Qotei aqa minjin sigitejunu. ²⁰ Kulum di qure koba aqa polomq di ateb unu. Kulum miligiq di nanqi na wain sil aqa gei paraparainjrnabqa kulumq dena leq koba aisiqa mandamq di tulan maqosiq oqsiq hos nanqo medabu tinq di dinjej. Osiqa sawa tulan kobaquja kabutej. 300 kilomita dego.

15

Lan angro 7 nanqi gulbe uge uge 7 ojesoqnebe

¹ Onaqa manwa kobaquja bei lan goge di brantonaq e unem. Unsimqa tulan prugugetem. Lan angro 7 nanqi gulbe uge uge 7 ojesoqnebe. Gulbe uge uge di koboamqa Qotei aqa minjin tore koboqas. Amqa gulbe uge deqaji olo bunu brantqasai.

² Onaqa e inji bei yuwal banga bul unem. A tulan jeqilosiq qunun bulej. Yuwal baban gogeq di namyowo pulonqonej. Tamo ungasari nami qoto singilaosib wagme juwan ti aqa sulum ti aqa nam aqa toqor ti gotranjreb qaji nanqi yuwal qalaq di tigelosib Qotei aqa gombin ejelenesoqnebe. ³ Osib Qotei aqa wau tamo Moses aqa lou ti Kaja Du aqa lou na ti endegsi louoqnebe,

“O Tamo Koba Qotei, singila kalil inoq di unu.

Wau kalil ni yeqnum qaji di singila koba.

Iga ino wau di unoqnsim deqa tulan prugeqnum.

Tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanqo Mandor Koba agi ni segi.

Kumbra kalil ni yeqnum qaji di tulan boledamu.

⁴ O Tamo Koba, ni segi qujai kumbra tulan bolequja yeqnum.

Ino jejamuq di une bei saiqoji.

Deqa tamo ungasari kalil nanqi bati gaigai ni binimoqnsibqa ino nam soqtoqnsib sqab.

Tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanqi ino areq boqnsib ni qa louoqneqab.

Ino kumbra bole kalil ni segi na boleq baktekritonum.”

⁵ Onaqa e olo nam atsimqa Qotei aqa atra tal lan qureq di unu qaji aqa siran waqesonaq unem. Tal dia Qotei na aqa anjam bole babteqnu. ⁶ Onaqa lan angro 7 gulbe uge uge 7 di ojesoqnebe qaji nanqi Qotei aqa atra talq dena brantosib oqedeb. Nanqi gara jugo qat tulan boledamu jigelenosib alalag gol na gereiyo qaji dena nanqo are targaq di kainyosib soqnebe.

⁷ Onaqa wagme njambile so qaji bei a brantosiq tabir 7 gol na gereiyo qaji di elejosiqa lan angro 7 nanqi di enjrej. Tabir 7 di Qotei bati gaigai sqas qaji aqa minjin na maqesoqnebe.

⁸ Onaqa Qotei aqa rian ti aqa singila ti dena qurem koba oqsiga Qotei aqa atra tal getentej. Deqa tamo bei a Qotei aqa atra tal miligiq gilqa keresai. Lan angro 7 nanqi gulbe uge uge 7 di bilentib koboamqa bati deqa tamo nanqi olo Qotei aqa atra tal miligiq gilqa kere.

16

Lan angro 7 nanği tabir 7 bilentonab mandamq aiyej

¹ Onaqa tamo bei Qotei aqa atra tal miligiq di soqnej qaji a anjam bei marnaqa e aqa kakro quem. A tulan lelenosiqa lan angro 7 nanği di endegsi minjrej, "Ninği tabir 7 Qotei aqa minjin na maqeleneyunu qaji di bimblenyib mandamq aiyem."

² Onaqa lan angro matu a gilsiq aqa tabir namo bilentonaaq mandamq aiyej. Mandamq ainaqa tamo unğasari wagme juwan aqa toqor osib aqa sulum binjyoqneq qaji nanço jejamuq di yu sinğila kokba tulan uge bumbranjyelenjeb.

³ Onaqa lan angro namba 2 a olo gilsiq aqa tabir yuwalq di bilentej. Bilentonaaq yuwal a tamo moiyo qaji nanço lenj bulej. Onaqa inği inği kalil yuwal miligiq di nambile so qaji nanği morenejkriteb.

⁴ Onaqa lan angro namba 3 a kamba gilsiq aqa tabir bilentonaaq ya ti ya jumbum ti deq aiyej. Ainaqa ya kalil lenj na ugeej. ⁵ Onaqa lan angro bei a olo brantej. Lan angro di ya kalil taqato qaji lan angro. A na endegsi marnaq e quem, "O Qotei, ni bini unum. Ni nami soqnem. Ino kumbra kalil tulan bolequja. Ino jejamuq di une bei saiqoji. Ni segi getento koba. Utru deqa ni na jeu tamo nanği peginjrsimq gulbe endi nançoq qarinyonum. O Qotei, ino kumbra di tulan bole tinjin. ⁶ Jeu tamo nanği dena ino medabu o qaji tamo nanği ti ino segi tamo unğasari nanği ti moiyojnreqnab nanço lenj aiyeqnej. Deqa ni na kamba lenj anainjronum nanği uynub. Keretosim anainjronum." ⁷ Onaqa atra bijal a endegsi marnaq e quem, "Od, Tamo Koba Qotei, sinğila kalil inoq di unu. Ni na jeu tamo nanği di peginjreqnum di ni kumbra bole tinjin yeqnum."

⁸ Onaqa lan angro namba 4 a gilsiq aqa tabir senq di bilentonaaq Qotei na odonaqa senj tulan kanğanosiqa tamo nanço jejamu koitetnjrej. ⁹ Senj aqa nıamyuwo di tulan kanğanosiq tamo nanço jejamu koitetnjrej. Qotei na gulbe uge di qarinyej deqa nanği aqa nıam misilinyoqnsib aqa nıam soqtqra urateb. Osib nanği are bulyosai.

¹⁰ Onaqa lan angro namba 5 a gilsiq aqa tabir osiq wagme juwan aqa awo jaramq di bilentej. Bilentonaaq tamo unğasari wagme juwan na taqatnjresoqnej qaji nanği ambrukobainjnaq soqneq. Sosib jaqatin tulan koba osib qala bisiriqtoqneq. ¹¹ Nanço jaqatin qa ti yu uge uge nanço jejamuq di bumbranjyelenjeb qaji deqa ti nanği tulan minjin oqetnjrnaqa Qotei lan qureq di unu qaji a misilinyoqneq. Nanço kumbra uge uge yoqneq qaji di nanği uratosai. Nanği are bulyosai dego.

¹² Onaqa lan angro namba 6 a gilsiq aqa tabir Yufretis ya kobaq di bilentej. Bilentonaaq ya jejosiq mandor kokba nanği senj oqo sawaq dena bğajqa gam waqej. ¹³ Onaqa e mondor uge qalub unjrem. Mondor uge qalub di balum du du bul. Nanği amal aqa medabuq na ti wagme juwan aqa medabuq na ti gisan anjam maro qaji wagme juwan aqa medabuq na ti brantelenjeb. ¹⁴ Mondor uge qalub dena manıwa gargekoba yoqnsibqqa mandor kokba sawa sawa kalil taqatejunub qaji nançoq giloqnsib minjreqnub, "Ninği na nunço qaja tamo kalil koroinjrsib minjribqqa Qotei a tamo unğasari nanği peginjrqa batiamqa nanği qotelenqab." Qotqajqa bati di Qotei sinğila ti unu qaji aqa bati koba.

¹⁵ Onaqa Yesus a marej, "Ninği quiy. E bajın tamo bul nunçoq boqujatqai. Deqa tamo bei a nıam sosim aqa gara tıgsim sqas di a areboleboleiyqas. A yosi laqasai. Tamo unğasari nanği aqa jemai unğasai."

¹⁶ Ariya mondor uge qalub dena mandor kokba sawa sawa kalil taqatejunub qaji nanği joqsibqqa Armagedon sawaq di koroinjreb. Nıam Armagedon di Hibru anjam. Aqa damu, Megido mana.

¹⁷ Onaqa lan angro namba 7 a gilsiq aqa tabir jagwaq di bilentej. Bilentonaaq atra tal miligiq di tamo bei a anjam marnaqa e aqa kakro quem. Tamo di a Qotei aqa awo jaram jojomq di tigelesoqnej. A tulan lelenosiqa marej, "Gulbe kalil koboonub." ¹⁸ Onaqa minjal ti qatron ti kola anjam ti branteb. Miminj dego brantej. Miminj di tulan kobaquja. Miminj deqaji nami brantosaiqnej. Qotei na Adam gereiyej bati deqa mimin deqaji brantosai dena bosı bosiq ağı bini unum. ¹⁹ Miminj dena Babilon qure koba tulan niıağyosıqa potoqalubtej. Qure kalil dego padalelenjeb. Babilon aqa kumbra tulan ugedamu. Aqa kumbra deqa Qotei a are qalsıqa wain sinğila koba gambanq di qamsiq Babilon anaiyonaq uysiq nanarij. Wain dena Qotei aqa minjin koba sigitejunu. ²⁰ Onaqa nui kalil nanço so sawa uratosib jaraiyelenjeb. Mana kalil dego jaraiyosib koboeb. ²¹ Bati deqa ais onğol kokba awa bul aiyelenjeb. Ais onğol di tulan kokba. Ais onğol segi segi nanço gulbe 50 kilogram. Ais di lan goge na tamo nanço jejamuq aisıqa nanği tulan ugeugeinjrej. Qotei na ais di qarinyej deqa tamo nanği Qotei misilinyoqneq.

17

Qotei na sambala unıa kobaquja awai ugedamu yqas

¹ Onaqa lan angro 7 tabir 7 ojesoqnebe deqaji bei na bosiq merbej, “Ni endeq au. Bamqa Qotei na sambala unja kobaquja a pegiyosim awai ugedamu yim ni osormit unqam. Sambala unja di ya kokbaq di awejunu. ² Mandor kokba kalil mandamq di unub qaji nanqi a ombla na sambalaoqnsib laqnebe. Tamo kalil mandamq di unub qaji nanqi dego a ti sambalaoqnsib laqnebe. Deqa nanqi wain bul uyoqnsib nanarioqnebe.”

³ Onaqa Qotei aqa Mondor na e singilatbonaqa lan angro dena e osiqa wadau sawaq osi gilej. Osi gilnaqa e njam atsim unja bei sonaq unem. Unja di a wagme juwanj bei lent aqa quraq di awesoqneje. Wagme juwanj aqa jejamuq di nam gargekoba nengrenjonab soqnebe. Nam di Qotei misilinyo qaji nam. Wagme juwanj di aqa gate 7 soqnebe. Aqa qala 10 dego soqnebe. ⁴ Unja di gara lent utru ayela dena kabuosiq soqneje. Gol ti meninj naimyo ti kolilei boledamu na ti walaosiq awesoqneje. Aqa banq di gamban gol na gereiyo qaji ojesoqneje. Aqa kumbra uge uge na ti aqa sambala kumbra jigat dena ti gamban miligiq di maqelenesoqneje. Aqa kumbra di Qotei aqa njamgalaq di tulanj ugedamu. ⁵ Unja aqa lanjaq di aqa nam nengrenjonab soqneje. Nam di sasir anjam. Aqa nam bole agiende, “Babilon qure kobaquja. A sambala unja kalil nanggo ai. Mandam qa kumbra uge uge kalil nanggo ai agi a segi.” Aqa nam bole agide. ⁶ Unja dena Qotei aqa segi tamo ungasari nanqi ugeugeinjroqnsiqa numelejeqnaq morejoqnebe. Tamo ungasari nanqi di Yesus qa nanggo areqalo singilatosisib aqa nam mare mare laqnebe qaji. Unja dena nanqi numeqnaq nanggo lenj ayieqnaqa a lenj di wain bul uyoqnsiq nanarioqneje. Yeqnaqa e di unsinqa tulanj prugugetosim are koba qaloqnebe.

⁷ Onaqa lan angro dena e merbej, “Ni kiyaaq are koba qaleqnum? Unja de wo wagme juwanj lent wo nanggo kumbra di sasir anjam. Wagme juwanj di agi gate 7 ti qala 10 ti unu. A na unja di qolaiyejunu. Nanggo ayiel sasir anjam di aqa utru uliejunu. Di e na babbittqa ni que. ⁸ Wagme juwanj ni unonum qaji di a nami soqneje. A bini sosai. Bunuqa a olo sub guma kobaq dena brantosim torei padalqas. Amqa tamo ungasari kalil mandamq di unub qaji nanqi na wagme juwanj di unsibqa tulanj prugugetqab. Wagme juwanj di a nami soqneje. A bini sosai. A olo bunuqna brantqas. Tamo ungasari nanqi di Qotei a nami mandam atosaisosiqa nanqi njamble gaigai sqajqa saidosiq njamble qa buk miligiq di nanggo nam nengrenyqa uratej.

⁹ “Tamo a areqalo bole ti sqas di a anjam endi gegerere poiyem. Wagme juwanj aqa gate 7 nanqi dena mana 7 sigitnjrejunub. Unja di a mana 7 goge quraq di awejunu. ¹⁰ Gate 7 nanqi dena mandor kokba 7 sigitnjrejunub. Mandor 5 nanqi nami padaleb. Qujai unu. Qujai a mandor brantosaiunu. A mandor brantqajqa tarineqnu. A bunuqna mandor brantosim sokifalayosim padalqas. ¹¹ Wagme juwanj a dego mandor koba bei. A mandor kokba 7 nanggo ambleq di unu. A mandor koba namba 8. A dego torei padalqas. A nami soqneje bini sosai.

¹² “Ariya qala 10 ni unjronum qaji di nanggo utru e na ubtit ni quqnam. Nangji na mandor kokba 10 sigitnjrejunub. Nanqi dego mandor brantosaiunub. Nanqi bunuqna wagme juwanj aqa nam osib a ombla mandor kokba sqab. Sokifalayosib olo padalqab. ¹³ Nanqi mandor kokba sosibqa areqalo qujaitosisib nanggo segi singila ti nam ti kalil wagme juwanj di yqab. ¹⁴ Osib Kaja Du qa njiriosis qoto itqab. Amqa Kaja Du a qoto singilaosimqa nanqi bunjnjqas. Kaja Du a tamo kokba kalil nanggo Tamo Koba. A mandor kokba kalil nanggo Mandor Koba. Tamo ungasari a ombla unub qaji nanqi a ti qoto singilaqab. Nanqi di Kaja Du na metnjrsiq aqa segi tamo ungasari sqajqa giltnjrej qaji. Deqa nanqi aqa anjam bole dauryeqnub.”

¹⁵ Onaqa lan angro dena olo merbej, “Ya kokba sambala unja a di awesonaq ni unonum qaji di aqa utru e na ubtit ni quqnam. Ya kokba dena tamo ungasari tulanj gargekoba nanqi sigitnjrejunub. Nanqi di lenj segi segi, jejamu segi segi, anjam maro segi segi nanqi. ¹⁶ Qala 10 ni unjronum qaji nanqi ti wagme juwanj a ti nanqi na sambala unja di jeutosib a tulanj ugeugeiyosisib gara bumbranyetosib aqa damu uyekritosib tanu njamyuwo na koitqab. ¹⁷ Qotei a segi na mandor kokba 10 nanggo are tigeltetnjrej deqa nanqi aqa areqalo dauryosisib unja di degsisib ugeugeiyqab. Deqa bati brantimqa nanqi areqalo qujaitosisib nanggo segi singila ti nam ti kalil wagme juwanj di yibqa Qotei aqa anjam kalil nami marej qaji di aqa damu brantqas. ¹⁸ Unja ni unonum qaji di aqa utru e na ubtit ni quqnam. Unja di a qure kobaquja. A mandor kokba kalil mandamq di unub qaji nanggo mandor koba sosisqa nanqi taqatnjreqnu.”

18

Babilon qure kobaquja a tulanj padalougetej

¹ Onaqa lan angro bei a lan qure uratosiq mandamq ayieqnaq e unem. Lan angro di tulanj singila koba. Aqa qasar na walaej dena mandam kalil suwanjekritej. ² A tulanj lelenjosiqa endegsi marej, “Babilon qure kobaquja a padalougetqo! Od, a padalougetqo! Babilon qure di mondor uge uge kalil nanggo so sawa. Mondor uge nanqi ti qebari jigat nanqi ti qebari

uge kalil dego qure dia unub. ³ Tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanqi Babilon ombla na sambaloqnsib laqne. Deqa nanqi wain singila koba bul uyoqnsib nanarioqne. Mandor kokba mandamq di unub qaji nanqi dego Babilon ombla na sambaloqnsib laqne. Silali qa wauo tamo nanqi Babilon aqa kumbra uge uge dena silali koba oqne. Babilon a kumbra tulan ugedamu yoqnej. Aqa kumbra deqa a jemaiyosaoqnej.”

⁴ Onaqa lan goge dia tamo bei a lelenonaqa e aqa kakro quem. A endegi marej, “O ijo tamo ungasari, ningi Babilon qure di uratosib ijoq boiy. Une kalil a yegnu qaji di ningi yo uge. Aqa une deqa a gulbe tulan ugedamu oqas. Ningi a beteryosib gulbe di o uge. ⁵ Babilon aqa une kalil di tumbolosi qo siq lan qure ojjoqa e unonum. Aqa kumbra uge deqa Qotei a are walyosaeqnu. ⁶ Ningi aqa kumbra uge kalil deqa a kambatiy. A kumbra uge yoqnsiqa olo di bunyoqnsiqa kumbra tulan ugedamu yegnu. Ningi aqa kumbra uge deqa keretosib a kambatiy. A wain singila koba gambanq di qamsiq bulyeqnu. Deqa ningi olo wain tulan singila koba bulyosib a kamba anaiyyi. ⁷ A na aqa segi nam soqtoqnsiqa sambaloqnsiqa kumbra uge uge yegnu. Ningi aqa kumbra deqa keretosib a jaqatin koba yibqa a akamugetqas. A segi qa mareqnu, ‘E mandor koba unum. E ijo segi awo jaram kobaqujaq di awejunum. E unqa qobul sai. Gulbe bei ijoq bqa keresai. Deqa e akamqasai.’ ⁸ A degsi mareqnu deqa bati qujai qa gulbe tulan uge uge aqaq aiyelenosim a makobaiyim akamugetqas. Osim a mamyimqa aqa jeyamu nyamyuwo na yugwas. Qotei Koba singila ti unu qaji a degsim Babilon aqa kumbra uge qa pegiyosim tulan padalougetqas.

⁹ “Mandor kokba mandamq di unub qaji nanqi Babilon ombla na sambaloqnsib kumbra tulan ugedamu yoqne. Deqa Babilon a nyamyuwo na yuim qurem oqoqnmqa mandor kokba nanqi qurem di unsibqa akamaniyosib tulan are gulbeinjras. ¹⁰ Nanqi Babilon aqa jaqatin koba di unsibqa tulan ulaugetqab. Osib isaq di tigelesosib maroqngab, ‘O Babilon, ni qure kobaquja! Ni nami qure singila koba soqnem! Ariya bini ni tulan padalougetonum! Bati qujai qa ino kumbra uge aqa awai agi ni itonum!’

¹¹ “Silali qa wauo tamo sawa sawa kalilq di unub qaji nanqi Babilon aqa jaqatin di unsibqa akamaniyoqnsibqa are tulan gulbeinjroqngas. Di kiyayaqa? Tamo qudei nanqi olo nanjo ingi ingi awaiyoqngasai. ¹² Nanjo ingi ingi agi gol, silva, meniñ boledamu, kolilei tulan boledamu, gara qat naimyo, gara lent utru segi segi, gara yauño pirqaqo. Nanjo ñoro qudei agi ñamtañ quleqt bole bole, ingi ingi elefan aqa qalagei na gereiyo qaji, ingi ingi ñamtañ boledamu na gereiyo qaji, ingi ingi bras na gereiyo qaji, ingi ingi ain na gereiyo qaji, ingi ingi meniñ naimyo na gereiyo qaji. ¹³ Nanjo ingi ingi qudei agi meiwo, lei uyo qaji, sum koitib quleq oqwajqa, namur quleqt, goren quleqt, wain, goren goiyo qaji, bem sum. Nanjo ñoro qudei agi makau, kaja, hos rongom ti, kanjal tamo nanjo jeyamu ti nanjo qunuw ti. Ingi ingi kalil deqaji tamo qudei nanqi olo bunu awaiyoqngasai. ¹⁴ Deqa silali qa wauo tamo nanqi na Babilon endegsib minjoqngab, ‘Ingi ingi kalil ni tulan arearetmoqnej qaji agi ni uratosib koboonub. Ñoro bole bole kalil ni silali kobaquja na awaiyem qaji de ti ino wala bole bole ti agi koboonub. Deqa ingi ingi kalil deqaji ni olo bunu unqasai bole sai.’

¹⁵ “Silali qa wauo tamo nanqi na ingi ingi deqaji gargekoba qarinyeqnabqa Babilon na awaiyoqnsiqa silali tulan koba enjroqnej. A kumbra di yoqnej deqa bunuqna a jaqatin kobaiyqas. Yimqa silali qa wauo tamo nanqi di unsibqa ulaugetosib isaq di tigelesosibqa akamaniyoqnsib are tulan gulbeinjroqngas. ¹⁶ Osib endegsib Babilon minjoqngab, ‘O qure koba Babilon, ni tulan padalougetonum! Nami ni gara qat tulan naimyo na kabuoqnsimqa gara lent utru segi segi jugoqnsimqa ino jeyamu gol na ti meniñ boledamu na ti kolilei boledamu na ti walatoqnsim soqnem. ¹⁷ Deqa bati qujai qa ino silali ti ino wala ti kalil agi saiekritonub.’ Silali qa wauo tamo nanqi degsib Babilon minjoqngab.

“Qobun ojo tamo nanqi ti tamo qobun na laqnu qaji nanqi ti tamo qobunq di waueqnu qaji nanqi ti tamo yuwalq dena silali eqnu qaji nanqi ti kalil Babilon qure koqyosibqa isaq di tigelesqab. ¹⁸ Tigelesosib nyamyuwo na a yuim qurem oqoqnmqa di unsibqa tulan lelenoqnsib maroqngab, ‘Qure endi tulan kobaquja. Qure bei qure ende ti keresai.’ ¹⁹ Nanqi degsib maroqnsibqa wi sum oqnsib nanjo gateq di atoqnsibqa akamaniyoqnsibqa are tulan gulbeinjroqngas. Osib tulan lelenoqnsib endegsib Babilon minjoqngab, ‘O qure koba Babilon, ni padalougetonum! Qobun taqato tamo yuwalq di laqnu qaji nanqi inoq dena silali tulan koba oqne. Deqa nanqi ino jaqatin di unsibqa are tulan gulbeinjroqngas. O aiyoy! Bati qujai qa ni torei padalougetonum!’

²⁰ “O lan qure ti Qotei aqa segi tamo ungasari ningi ti tamo kalil Yesus na aqa anjam mare mare laqajqa qaringej qaji ningi ti Qotei aqa medabu o tamo ningi ti Babilon qure padalougetqo di unsib areboleboleingeme. Babilon aqa kumbra uge kalil Qotei na unekritisqa deqa keretosiq awai uge yqo. Babilon na ningi ugeugeingqonej deqa Qotei na kamba a ugeugeiyqo.”

²¹ Ariya anjam di koboonuqa lan angro singila koba bei a bosiqqa bem sum kuroyo qaji meniñ kobaquja osiq soqtosiqa yuwalq di waiyej. Osiqqa marej, “Qotei na degsim Babilon

qure koba singila na waiyimi tamo qudei na olo bunu a unqasai. ²²O Babilon qure, bunuqna tamo nanqi inoq di gombin ti yumba ti gul ti nanqo anjam ato olo quoqnasai. Ingi ingi gereiyo tamo nanqi dego olo bunu inoq di sqasai. Bem sum kuroyibqa inoq di olo anjam atim quqwasai. ²³Wanjal inoq di olo pulonqasai. Inoq di tamo unq wo olo ban ojqasai. Deqa nanqo aiyel anjam inoq di bunu quqwasai. Nami ino silali qa wauo tamo nanqi tamo kokba soqneq. Ariya bini nanqi koboonub. O Babilon, ni ino gumaniy kumbra na tamo unqasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanqi gisa gisanjroqnem.

²⁴“Babilon qure a na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanqi ti Qotei aqa segi tamo unqasari nanqi ti nūmeqnaq morenoqneq. Aqa une di aqa jejamuq di sonaqa Qotei a unqo. Tamo unqasari kalil jeu tamo nanqi na nūmoqneq qaji nanqo leñ aiyeqnaq Qotei a unsiqa une di Babilon aqa jejamuq di atqo.”

19

Tamo unqasari nanqi Qotei aqa ñam soqtoqneq

¹Onaqa lan goge dia tamo unqasari tulan gargekoba nanqi murqumyeqnaq e nanqo kakro quem. Nanqi murqumyoqnsib endegsib maroqneq, “Iga gago Qotei aqa ñam soqtoqnqom! A ñam koba ti singila koba ti unu. Iga padalqa laqnamqa a na iga eleñej. ²A kumbra bole tiñtin na tamo unqasari nanqi peginjreñnu. Agi a na sambala unq kobaquja pegiyqo. Unq dena aqa sambala kumbra na tamo unqasari kalil mandamq di so qaji nanqi ugeugeinjroqnej. Osiqa Qotei aqa wau tamo nanqi dego nūmeqnaq morenoqneq. Aqa une deqa Qotei na a awai uge yqo.”

³Ariya nanqi olo lelenjoqnsib endegsib maroqneq, “Iga Qotei aqa ñam soqtoqnqom! Njamyuwo na Babilon qure yuim aqa qurem bati gaigai oqoqnqas!” Nanqi degsib maroqneq. ⁴Onaqa tamo gate 24 nanqi ti wagme qolqe ñambile so qaji nanqi ti singa pulutosibqa Qotei awo jaramq di awejunu qaji a qa louoqnsib maroqneq, “Bole. Iga Qotei aqa ñam soqtoqnqom!” ⁵Onaqa awo jaram jomq di tamo bei a tigelosiq anjam bei marnaqa e aqa kakro quem. A lelenjoqnsib endegsib marej, “Qotei aqa wau tamo ninqi ti tamo unqasari Qotei qa ulaeqnub qaji ninqi ti tamo lanaj ti tamo ñam ti kalil ninqi Qotei aqa ñam soqtoqniy!”

Kaja Du aqa unq ban ojqa batiqo

⁶Onaqa lan goge dia tamo unqasari tulan gargekoba nanqi murqumyoqnsib anjam mareqnaq e nanqo kakro quem. Nanqo kakro di ya kobaquja meli dosiq anjam atobulej. Nanqo kakro di kola aisiq anjam atobulej. Nanqi tulan lelenjoqnsibqa endegsib maroqneq, “Iga gago Tamo Koba Qotei aqa ñam soqtoqnqom! Singila kalil aqaaq di unu. Deqa bini a Mandor Koba sosiq ingi ingi kalil taqateqnu!” ⁷Bini iga Qotei qa tulan arebolebolejogqnmqa aqa ñam soqtoqnqom. Di kiyaya? Kaja Du na aqa unq ban ojqa bati brantqoqa aqa unq a walaosiq aqa jejamu gereiyqo. ⁸Qotei na a gara qat tulan naimyo jigetqo. Gara di tulan milalosiq suwanjejunu.” Gara qat naimyo dena kumbra bole tiñtin kalil sigitejunu. Kumbra bole di Qotei aqa segi tamo unqasari nanqi dauryeqnub.

⁹Onaqa lan anqro dena olo merbej, “Ni anjam endegsim nenqrenye, ‘Kaja Du aqa unq ban ojqa batiqo deqa aqa Abu Qotei na ingi koba goiqo. Goisq aqa segi tamo unqasari nanqi metnjroqqa ingi uyqa bonub. Bonub qaji nanqi tulan arebolebolejnjrqas.’” Osiqa merbej, “Anjam endi Qotei aqa anjam bole.” ¹⁰Lan anqro na e degsi merbonaqa e aqa areq di singa pulutosim a binjyqa laqnamqa a na olo merbej, “Ni e binjibaim! E ni bul. E ni ti tamo kalil Yesus aqa anjam qa nanqo areqalo singilateqneq qaji nanqi ti koba na wau qujai. Iga kalil was. Deqa ni Qotei segi binjyoqnime. Iga qalie, Yesus a Qotei aqa medabu o qaji tamo nanqo are tigeltetnjreñnaq nanqi aqa anjam palonteqnub.”

Jon a tamo hos quraq di awesonaq unej

¹¹Onaqa e olo ñam atsimqa lan waqonaqa hos qat bei brantonaq unem. Tamo hos quraq di awesoqnej qaji aqa ñam agiende, “Qotei aqa wau geregere taqateqnu qaji tamo.” Aqa ñam bei, “Kumbra bole yeqnu qaji tamo.” A kumbra bole tiñtin na tamo unqasari nanqi peginjroqnsiq nanqi qoto itnjreñnu. ¹²Aqa ñamdamu ñam pulonq bul puloneqnu. Aqa gateq di gate tatal gargekoba atejunu. Gate tatal di mandor kokba nanqi na ateqneq deqaji bul. Aqa jejamuq di ñam bei nenqrenyeb unu. Ñam di a segi qalie. Tamo bei a ñam di qaliesai. ¹³A gara olekoba osiq leñq di tuqtosiq dena kabuejunu. Aqa ñam endegsib mareqneq, “Qotei aqa Anjam.” ¹⁴Qaja tamo tulan gargekoba lan qureq dena hos segi segi osibqa hos quraq di awoelenosib tamo di dauryosib gileqneq e unjrem. Hos nanqi di qat kalil. Qaja tamo nanqi di gara qat tulan naimyo milalo jigejunub. ¹⁵Tamo di aqa medabuq na serie olekoba tulan qala uge branteqnu. A serie di osimqa tamo unqasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanqi nūmelenqas. A bu toqon ain na gereiyo qaji di dego ojsimqa dena tamo unqasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanqi singila na taqatnjroqnas. Osimqa wain gei parato qaji kulumq

di aqa siŋga waiyosim wain gei paraparainjrqa. Kulum dena Qotei siŋgila koba ti unu qaji aqa minjŋ sigitejunu. ¹⁶ Tamo di aqa gara olekobaqsi aqa qaloqsi ñam endegsib nenŋrenjyeb unu, “Mandor kokba kalil nanŋo Mandor Koba. Tamo kokba kalil nanŋo Tamo Koba.”

¹⁷ Onaqa laŋ anŋro bei senŋ di tigelesonaq e unem. A tulaŋ lelenjosiqa qebari kalil laŋ sorgomq di pururueqnuŋ qaji nanŋi endegsi minjrej, “Niŋgi bosib koroabqa Qotei na iŋgi koba atsim metŋsim niŋgi uyiy. ¹⁸ Mandor kokba ti qaja tamo nanŋo gate kokba ti tamo siŋgila ti hos nanŋi ti tamo hos quraq di awejunub qaji nanŋi ti nanŋo qusa niŋgi bosib uyiy. Kanŋal tamo ti tamo nanŋo segi wau ojo qaji nanŋi ti tamo laŋaj ti tamo ñam ti kalil nanŋo qusa niŋgi bosib uyiy.”

¹⁹ Onaqa e olo ñam atsimqa mandam qaji mandor kokba kalil nanŋi ti nanŋo qaja tamo nanŋi ti wagme juwan a ti bosib koroesonab unjrem. Nanŋi na tamo hos quraq di awesoqnej qaji aqa qaja tamo nanŋi ti qoto itnjrqa marsib koroesoqneŋ. ²⁰ Ariya tamo dena wagme juwan wo gisaŋ anjam maro qaji wagme juwan wo nanŋi aiyel ojeŋ. A na nanŋi aiyel ñambile sonab ojsiqa wainjrnaq ñamyuwoq aiyeb. ñamyuwoq di meniŋ kalil yusiq ñanŋaeqnu. Wagme juwan aqa ulatamuq di gisaŋ anjam maro qaji wagme na maŋwa tulaŋ kokba yoqnej. Aqa kumbra dena a na tamo unŋasari nanŋi gisa gisaŋjroqnej. Tamo unŋasari nanŋi di wagme juwan aqa toqor osib aqa sulum binjyoqneŋ. ²¹ Onaqa tamo hos quraq di awesoqnej qaji a na wagme juwan aqa qaja tamo kalil nanŋi ñumeqnaq moreŋoqneŋ. Serie olekoba aqa medabuq na branteŋ qaji dena nanŋi ñumoqnej. Onaqa qebari kalil nanŋi bosib qaja tamo nanŋo qusa uynab mene diqnjrej.

20

Satan a wausau 1,000 sub guma kobaq di sqas

¹ Onaqa laŋ anŋro bei laŋ goge na mandamq aiyeqnaq e unem. Qotei na a siŋgila yonaqa a sub guma koba taqatqajqa marsiq sil raunŋa osiq mandamq aiyej. ² Aisiq amal kobaquja ojsiq sil dena tontej. Amal di wausau 1,000 tontim sqas. A nami soqnej qaji. Aqa ñam Satan. Aqa ñam bei, “Tamo Unŋasari Kalil Nanŋo ñam Ugetetnjro Qaji.” ³ Laŋ anŋro dena Satan ojsiq tontosiqqa sub guma kobaq di waiyeŋ. Waiyosiq sub me kabutosiqqa qandimtej. A dia wausau 1,000 sqas. Deqa a na sawa bei bei qaji nanŋi olo gisa gisaŋjrqasai. A subq di tariŋosim soqnimqa wausau 1,000 di koboamqa a olo uratib oqedosim sokiñalayqas.

⁴ Onaqa e awo jaram kokba qudeŋ unjrem. Awo jaram kokbaq di tamo qudeŋ nanŋi awoelenjesoqneŋ. Tamo nanŋi di Qotei na wau enjrnaqa nanŋi awo jaram kokbaq di awoosib tamo unŋasari nanŋi peginjroqneŋ. Onaqa e tamo unŋasari tulaŋ gargekoba nami moreŋeb qaji nanŋo qunuŋ unjrem. Tamo unŋasari nanŋi di nami Yesus aqa ñam maroqnsibqa Qotei aqa anjam siŋgila na ojesoqneŋ deqa jeu tamo nanŋi na nanŋo kakro giŋgeŋjrnab nanŋi moreŋeb. Tamo unŋasari nanŋi di wagme juwan aqa sulum wo binjnjrosai oqneŋ. Nanŋo laŋjaqsi banqsi wagme juwan aqa toqor osai. Deqa nanŋi olo ñambile osib wausau 1,000 Kristus ombla mandor kokba sqab. ⁵ Di subq na tigelo namo qaji. Tamo unŋasari Yesus qa nanŋo areqalo siŋgilatosai qaji nanŋi bati deqa ñambile oqasai. Nanŋi mati tariŋosib soqnsibqa wausau 1,000 di koboamqa nanŋi subq na tigelqab. ⁶ Tamo unŋasari namoosib subq na tigelqab qaji nanŋi di Qotei aqa segi tamo unŋasari bole. Deqa nanŋi tulaŋ areboleboleinjrqas. Nanŋi moiyo bunu qaji turqasai. Moiyo dena nanŋi taqatnjrqa keresai dego. Nanŋi Qotei aqa Kristus wo nanŋo atra tamo sosib wausau 1,000 Kristus ombla mandor kokba sqab.

Satan a bati gaigai ñamyuwo kobaq di jaqatin oqnsim sqas

⁷ Wausau 1,000 di koboamqa sub guma koba aqa me olo waqtibqa Satan a subq dena oqedqas. ⁸ Oqedosim sawa sawa kalilq giloqnsimqa tamo unŋasari nanŋi gisa gisaŋjroqnaqas. Tamo unŋasari nanŋi di Gok sawa ti Magok sawa ti dena beleŋqab. Satan na nanŋi koroinjrinqa qoto qa gilqab. Nanŋo qaja tamo nanŋi tulaŋ gargekoba. Nanŋi ulul bul sisiyqa keresai. ⁹ Nanŋi sawa sawa kalilq dena bosib Qotei aqa qare koba a na tulaŋ qalaqalaiyeqnu qaji di agutesqab. Osib Qotei aqa segi tamo unŋasari nanŋo so sawa dego agutesqab. Yim bati deqa laŋ goge na ñamyuwo aisim qaja tamo nanŋi di koitnjrqas. ¹⁰ Satan a nanŋi gisa gisaŋjroqnej aqa une deqa Qotei na a waiyim ñamyuwoq aiqas. ñamyuwoq di meniŋ kalil yusiq ñanŋaeqnu. Wagme juwan wo gisaŋ anjam maro qaji wagme juwan wo nanŋi aiyel nami ñamyuwoq di breinjreb unub. Deqa Satan a dego Qotei na waiyim ñamyuwoq aisim nanŋi aiyel koba na bati gaigai qolo ti qanam ti ñamyuwoq di jaqatin oqnsib sqab.

Qotei a awo jaram kobaqujaq di awesoqnej

¹¹ Onaqa e awo jaram kobaquja bei tulaŋ qat unem. Tamo awo jaramq di awesoqnej qaji aqa ulatamuq dena mandam ti laŋ ti jaraiyosib loumeŋ. ¹² E ñam atsimqa tamo unŋasari

nami moreñeb qaji nanği awo jaram namoq di tigelesonab unjrem. Tamo ñam ti tamo lanğaj ti kalil e unjrem. Unjreqnam lanğ anğro qudei nanği na buk qudei osi bosib waqteleñeb. Buk miligiq di kumbra kalil tamo unğasari nanği nami yoqneñeb qaji di Qotei na nenğrenğyonaq soqnej. Buk bei dego lanğ anğro nanği osi bosib waqteñeb. Buk di ñambile gaigai sqajqa buk. Tamo awo jaramq di awesoqnej qaji a buk miligiq di anjam sisiyosiq anjam dena tamo unğasari moreño qaji nanği peginjrej. ¹³Tamo unğasari kalil nami yuwalq di moreñeb qaji nanği yuwal na uratnjrnaq tigeleb. Moiyu Qure na dego tamo unğasari nami moreñeb qaji nanği uratnjrnaq tigeleb. Tamo awo jaramq di awesoqnej qaji a na tamo unğasari nanğo segi segi kumbra kalil dena nanği peginjrej. ¹⁴Osiqa Moiyu Qure osiq ñamyuwo kobaq di waiyej. ñamyuwo koba di moiyu bunu qaji. ¹⁵Tamo unğasari kalil nanğo ñam ñambile qa buk miligiq di sosai qaji nanği di Qotei na breinjrnaq ñamyuwo kobaq aiyelenjeb.

21

Lanğ bunuj ti mandam bunuj ti brantqab

¹Onaqa e lanğ bunuj ti mandam bunuj ti unjrem. Lanğ namij ti mandam namij ti koboeñ. Yuwal dego koboej. ²Onaqa e Qotei aqa qure koba Jerusalem bunuj di dego unem. Qure di Qotei aqaq di sosiqa lanğ goge dena mandamq aiyeqnaq e unem. Qure di aqa wala tulanj boledamu. Uña a tamo banğ ojqa osim walaqas dego kere. ³Onaqa awo jaram namoq di tamo bei a tigelosiq anjam marnaqa e aqa kakro quem. A tulanj lelenosiqa marej, “Ninği quiy. Bini Qotei aqa tal aisiq tamo unğasari nanğoq di unu. Deqa Qotei a nanğo ambleq di sqas. Nanği aqa segi tamo unğasari sqab. Od, Qotei a nanği koba na sqab. A nanğo Qotei sqas. ⁴A nanğo ñam ya kalil nuntetnjrqaq. Deqa nanği olo akamqasai. Nanği olo moreñqasai. Nanği olo are gulbeinjrqasai. Nanği olo jaqatinj oqasai. Kumbra namij kalil di koboaqas.”

⁵Onaqa tamo awo jaramq di awesoqnej qaji a marej, “Ninği quiy. E inği inği kalil bunuj atonum.” Osiqa merbej, “Ni ijo anjam kalil endi nenğrenğye. Anjam endi bole. Tamo nanği qusib marqab, ‘Bole.’” ⁶Osiqa olo merbej, “Bati kereqo. E segi qujai namoq di unum. E segi qujai bunuj di sqai. E inği inği kalil qa utru. Wau kalil e yeqnum qaji di e olo koboteqnum. Tamo a ya qaryimqa e na ñambile qa ya jumbumq dena tigsiy anaiyit uyqas. Ya di awai saiqoj. E na lanğ anaiyqai. ⁷Tamo a Satan ombla qotsim singilaqas di e na inği inği kalil di lanğ yqai. E aqa Qotei soqnit a ijo anğro sqas.

⁸“Ariya tamo ulakobaeqñub qaji nanği ti tamo Yesus qa nanğo areqalo singilatosaieqñub qaji nanği ti ñamyuwo kobaq aiqab. Tamo kumbra uge uge yo qaji, leñ ojo qaji, sambala kumbra yo qaji, gumaninj qaji, quñam qalo qaji, gisanğ qotei binjinro qaji, gisanğ anjam maro qaji nanği di ñamyuwo kobaq aiyelenqab. ñamyuwoq di meninj yusiq ñanğaeqñu. ñamyuwo di moiyu bunu qaji.”

Jon a Jerusalem bunuj unej

⁹Onaqa lanğ anğro 7 tabir 7 ojesoqneñ nanği deqaji bei bosiq a ijo areq di tigelej. Tabir 7 miligiq di nami gulbe uge uge 7 jigsib bilentonab mandamq aisiq tamo unğasari nanği tulanj ugeugeinjrsiq Qotei aqa minjin kobotej. Lanğ anğro dena merbej, “Ni endeq au. Bamqa Kaja Du aqa uña bunuj walaqo qaji di osormit unqam.” ¹⁰Onaqa Qotei aqa Mondor na e singilatbonaqa lanğ anğro dena e osiqa mana tulanj goge kobaq oqeñ. Oqsij dia Qotei aqa qure koba Jerusalem bunuj osorbej. Qure di Qotei aqaq di sosiqa lanğ goge dena mandamq aiyeqnaq e unem. ¹¹Qure di Qotei aqa rianğ na tulanj suwantej. Qotei aqa rianğ di tulanj bolequja. A meninj boledamu bul. A tulanj suwanjosiq meninj jaspale bulej. Osiqa tulanj jeqilosiq qununğ bulej. ¹²Qure di nanği na dadanjyeb. Dadanj di tulanj goge koba. Dadanj di aqa siranğme 12 soqneñ. Siranğme jojomq di lanğ anğro 12 nanği tigelesoqneñ. Siranğmeq di Israel tamo unğasari nanğo moma utru 12 nanğo ñam nenğrenğyonab soqneñ. ¹³Dadanğ guta qa di siranğme qalub soqneñ. Dadanj taunğ qa di siranğme qalub soqneñ. Dadanj bebenğ qa di siranğme qalub soqneñ. Dadanj guma qa di siranğme qalub soqneñ. ¹⁴Meninj kokba 12 na dadanj aqa utru singilateb. Meninj quraq di tamo 12 Kaja Du na qarinjnjrnaq aqa anjam mare mare laqneñ qaji nanğo ñam atnab soqneñ.

¹⁵Lanğ anğro e anjam merbej qaji a toqonğ bei gol na gereiyo qaji di ojesoqnej. Ojsiqa qure ti qure aqa dadanj ti dadanj aqa siranğme ti nanğo ole keretej. ¹⁶Qure aqa par ti ole ti kerekere. Lanğ anğro dena toqonğ di osiqa qure keretej di aqa par ti ole ti goge ti 2,200 kilomita. Qure aqa par ti ole ti goge ti kerekere. ¹⁷Lanğ anğro na qure aqa dadanj keretej di aqa goge 144 meta. Toqonğ lanğ anğro na ojesoqnej qaji di mandam qaji toqonğ. Kereto dena a na dadanj keretej.

¹⁸Qure aqa dadanj di Qotei na meninj jaspale na gereiyej. Qure di gol na gereiyej. Qure di tulanj rianğosiq qununğ bulej. ¹⁹Meninj boledamu segi segi na dadanj aqa utru walatej. Meninj boledamu namba 1 aqa ñam jaspale. Meninj namba 2 aqa ñam sapaia. A qenjent. Meninj namba 3 aqa ñam aget. Meninj namba 4 aqa ñam emeral. A ñam banğa gesgi bul. ²⁰Meninj

namba 5 aqa ñam sadonikis. A lentosiq qatej dego. Meniñ namba 6 aqa ñam konilian. A lent. Meniñ namba 7 aqa ñam krisolait. A merient. Meniñ namba 8 aqa ñam beril. A ñam banqa gesgi bul. Meniñ namba 9 aqa ñam topas. A merient. Meniñ namba 10 aqa ñam krisopres. Meniñ namba 11 aqa ñam haiasin. Meniñ namba 12 aqa ñam ametis. A lent. ²¹ Dadañ aqa sirañ 12 di meniñ qat kokba 12. Meniñ kokba di kolilei tanu bul. Sirañ segi segi di meniñ qat qujai. Qure aqa gam kalil gol na gereiyeb. Gam di tulan jeqilosiq qunun bulej.

²² Qure dia e atra tal bei unosai. Tamo Koba Qotei singila ti unu qaji aqa Kaja Du wo nanqi segi aiyel qure di aqa atra tal. ²³ Qure di sen ti bai ti na suwantosai. Qotei aqa segi rian na qure di suwanteqnu. Kaja Du a segi qure di aqa pulon. ²⁴ Tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanqi qure di aqa rian na walweloqnqab. Mandor kokba sawa sawa kalil taqatejunub qaji nanqi na nango ñoro bole bole oqnsib qure miligiq osi boqnqab. ²⁵ Dadañ aqa sirañme kalil waqesqab. Olo kabuesqasai. Bati gaigai waqesqab. Qure dia qolooqnqasai. Gaigai suwaño sqas. ²⁶ Tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanqi na nango wala ti nango ñoro bole bole ti oqnsib qure koba di miligiq osi boqnqab. ²⁷ Ariya tamo kumbra uge uge yeqnu qaji nanqi ti tamo gisan anjam mareqnu qaji nanqi ti ingi ingi jiga ti kalil qure di miligiq gilqa keresai. Tamo ungasari nango ñam ñambile qa buk miligiq di Qotei na nenqrenyej qaji nanqi segi qure di miligiq gilqa kere. Ñambile qa buk di agi Kaja Du aqa segi buk.

22

Jon a ñambile qa ya ti ñam ti unej

¹ Onaqa lan angro dena e ya bei osorbej. Ya di ñambile qa ya. Ya di tulan rianosi qunun bulej. Ya di Qotei aqa Kaja Du wo nango awo jaramq dena bosiq qure aqa gam koba dauryosiq sumoqnej. ² Ya qalaq di ñambile qa ñam bei tigelesoqnej. Ñam di bai segi segi gei utru yoqnqas. Bai bei gei utru bei yqas. Bai bei gei utru bei yqas. Degsim gilsim gei utru 12 yqas. Aqa banqa na tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nango ma kobotetnjroqnqas. ³ Ingi kalil Qotei a uge qa mareqnu qaji nanqi qure dia sqasai.

Qure dia Qotei aqa Kaja Du wo nango awo jaram sqas. Qotei aqa wau tamo nanqi a qa louoqnqab. ⁴ Osib aqa ulatamu unoqnqab. A na aqa segi ñam nango lanjaq di nenqrenyim sqas. ⁵ Qure dia ambruqasai. Deqa wanjal qatrentqasai. Sen suwanqasai. Tamo Koba Qotei a segi na tamo ungasari nanqi suwantanqnm nanqi bati gaigai mandor kokba sqab.

Yesus a boqujatqas

⁶ Onaqa lan angro dena olo merbej, “Anjam endi bole kalil. Tamo nanqi qusib marqab, ‘Bole.’ Tamo Koba Qotei na aqa lan angro qarinyoqqa bosiq aqa wau tamo nanqi kumbra urur brantqas qaji di osornjrqo. Qotei na aqa medabu o qaji tamo nango are tigeltetnjreq-naqa nanqi aqa anjam palonteqnub. ⁷ Ningi quiy. Yesus a marqo, ‘E nunqoq boqujatqai.’”

Tamo ungasari nanqi Qotei aqa anjam e buk endia nenqrenyonum qaji di dauryqab di nanqi tulan areboleboleinjrqas.

⁸ E Jon. E anjam kalil endi quem. Kumbra kalil e ubtosim buk endia nenqrenyonum qaji di e unem. Unsinqa lan angro kumbra di osorbej qaji aqa areq di singa pulutosim a binijya laqnamqa a na merbej, ⁹ “Ni e binjibaim! E ni bul. E ni ti ino was agi Qotei aqa medabu o qaji tamo nanqi ti koba na wau qujai. Tamo ungasari buk endia anjam dauryeqnub qaji nanqi dego iga koba na wau qujai. Deqa ni Qotei segi binijyoqnime.” ¹⁰ Osiaq merbej, “Qotei aqa anjam ni buk endia nenqrenyonum qaji di tentaim. Kumbra kalil ni ubtosim buk endia nenqrenyonum qaji di brantqa bati jojomqo. ¹¹ Deqa unqum. Tamo ungasari kumbra uge uge yeqnu qaji nanqi olo kumbra uge uge yoqnebe. Tamo ungasari kumbra jigat yeqnu qaji nanqi olo kumbra jigat yoqnebe. Tamo ungasari kumbra bole bole yeqnu qaji nanqi olo kumbra bole bole yoqnebe. Tamo ungasari Qotei aqa kumbra boleq di sosib dauryeqnub qaji nanqi olo aqa kumbra boleq di sosib dauryoqnebe.”

¹² Yesus a mareqnu, “Ningi quiy. E urur boqujatqai. Bosiy tamo nango kumbra segi segi pegiyosiy awai enjrqai. ¹³ E segi qujai namoq di unum. E segi qujai bunuq di sqai. E segi namo qaji. E segi bunu qaji dego. E ingi ingi kalil qa utru. Wau kalil e yeqnum qaji di e olo koboteqnum.

¹⁴ “Tamo ungasari nango gara yansonab qatej qaji nanqi tulan areboleboleinjrim sqab. Nanqi ñambile qa ñam gei osib uyqa kere. Nanqi Qotei aqa qure koba dego miligiq gilqa kere. Deqa nanqi areboleboleinjrim sqab. ¹⁵ Ariya tamo ungasari kumbra uge uge yeqnu qaji nanqi Qotei aqa qure koba di miligiq gilqasai. Nanqi oqeq di sqab. Tamo ungasari gumaninjo qaji, quñam qalo qaji, sambala kumbra yo qaji, len ojo qaji, gisan qotei bininjro qaji, gisan kumbra dauryqajqa tulan arearetnjro qaji nanqi Qotei aqa qure koba di miligiq gilqasai. Nanqi oqeq di sqab. ¹⁶ E Yesus. E na ijo lan angro qarinyonumqa ningi qure qureq di ijo ñam

qa koroeqñub qaji nuñgoq aisiq anjam endi palontosiq mern̄gwo. E Mandor Koba Devit aqa leñ na ñambabem qaji. E Devit aqa An̄gro. Nebeqa burbas bunuj oqeqnu dego kere e degsim minjaleqñum.”

¹⁷ Qotei aqa Mondor wo Kaja Du aqa uña bunuj wo nañgi aiyel na mareqñub, “Yesus, ni aue.” Tamo kalil ijo anjam endi queqñub qaji nañgi marebe, “Yesus, ni aue.” Tamo bei a ya qaryimqa bosim ñambile qa ya osim uyem. Ya di awai saiqoji. Qotei na laña anaiyqas.

Jon a anjam bei singila na marej

¹⁸ E Qotei aqa anjam buk endia nen̄grenyonum. Tamo kalil anjam endi queqñub qaji nañgi e singila na endegi minjr̄qai. Tamo bei a anjam bei osim Qotei aqa anjam ende ti turtqas di gulbe uge uge kalil e ubtosim buk endia nen̄grenyonum qaji di Qotei na kamba tamo di yqas. ¹⁹ Tamo bei a Qotei aqa anjam e buk endia nen̄grenyonum qaji mutu bei osim taqal waiyqas di Qotei na kamba tamo di taqal waiyimqa a ñambile qa ñam gei osim uyqasai. A Qotei aqa qure koba milligiq gilqasai dego.

²⁰ Tamo a kumbra endi kalil ubtosiq marqo qaji a olo marqo, “Bole, e boqujatqai.”

Anjam endi bole. O Tamo Koba Yesus, ni aue.

²¹ Tamo Koba Yesus a tamo un̄gasari kalil nañgi qa are boleiyeme. Bole.

Anjam Mutu Qudei

Ni qalie bei oqajqa are soqnimqa kiyo gulbe bei inoq di brantimqa kiyo ni Qotei aqa anjam mutu endi sisiy.

¹ Ni Qotei qa qalieqajqa marsimqa ni anjam mutu endi sisiy:

Aposel 14:14-17	Aposel 17:22-31	Rom 1:18-23
Rom 11:33-36	1 Korin 8:4-6	Mak 12:29-30
Jon 4:23-24	1 Timoti 1:17	1 Timoti 6:15-16
Hibru 4:13	Hibru 10:30-31	Jems 1:17
1 Pita 1:14-17	1 Jon 1:5	1 Jon 4:7-12, 16
2 Korin 1:3	Jut 24-25	Uli Anjam 4:8-11
Uli Anjam 15:3-4		

² Ni Qotei aqa Niri Yesus Kristus qa qalieqajqa marsimqa ni anjam mutu endi sisiy:

Jon 1:1-18	Filipai 2:5-11	Kolosi 1:15-20
Kolosi 2:9-10	Hibru 1:1-14	Rom 1:3-4
2 Korin 4:4-6	Luk 1:26-38	Galesia 4:4-5
Matyu 16:13-17	Jon 5:19-29	Jon 6:35-40
Jon 11:25-27	Jon 14:5-11	Jon 17:1-5
Jon 20:26-31	Aposel 3:13-16	Aposel 4:10-12
1 Jon 2:1-2	1 Jon 5:20	Uli Anjam 19:11-16

³ Ni are qalonum kiyo, “Qotei a e qa are qalosaieqnu.” Degamqa ni anjam mutu endi sisiy:

1 Jon 4:9-10	Rom 5:8	Jon 3:16
1 Timoti 2:3-6	2 Pita 3:9	

⁴ Ni are qalonum kiyo, “E une saiqoji.” Degamqa ni anjam mutu endi sisiy:

Rom 3:10-12, 23-24	Rom 5:12	Galesia 3:22
1 Jon 1:8-10	Jon 3:18-20, 36	Aposel 17:30-31
Kolosi 3:5-10	Rom 6:23	Galesia 6:7-8
2 Tesalonaika 1:7-9	1 Pita 4:3-5	Uli Anjam 20:11-15

⁵ Ni are qalonum kiyo, “Qotei na ijo une kobotqasai.” Degamqa ni anjam mutu endi sisiy:

Aposel 5:31	Aposel 10:43	Aposel 26:18
Efesus 1:7	Kolosi 1:13-14	Kolosi 2:13-14
1 Timoti 1:15-16	Hibru 10:17-18	1 Jon 1:8-10

⁶ Ino areqalo qujai agi Yesus Kristus na ni oqajqa. Deqa ni anjam mutu endi sisiy:

Jon 1:12	Jon 3:15-18, 36	Jon 14:6
Jon 20:31	Aposel 4:12	Aposel 16:30-31
Rom 3:20-22	Rom 10:9-10	Galesia 2:16
Efesus 2:8-9		

⁷ Ni qaliesai, ni njambile gaigai sqam kiyo sai kiyo? Deqa ni anjam mutu endi sisiy:

Jon 3:1-16	Jon 5:19-29	Jon 11:25-26
Jon 14:6	Jon 17:2-3	Jon 20:31
Rom 8:10-17	2 Korin 5:17	Efesus 2:1-6
Kolosi 2:13	Taitus 3:4-7	1 Jon 5:11-13

⁸ Ni maronum kiyo, “E Qotei pailyoqnqai e?” Degamqa ni anjam mutu endi sisiy:

Matyu 6:5-13	Matyu 7:7-11	Matyu 14:23
Matyu 18:19-20	Mak 1:35	Mak 11:24-25
Luk 5:16	Luk 6:12	Luk 18:1-8
Luk 21:36	Jon 14:13-14	Jon 15:7
Jon 16:23-24	Rom 8:26-27	Rom 12:12
Efesus 6:18	Filipai 4:6-7	Kolosi 4:2
1 Tesalonaika 5:17	1 Timoti 2:1-4, 8	1 Timoti 4:4-5
Hibru 4:16	Hibru 10:19-22	Jems 1:5-8
Jems 4:2-3	Jems 5:13-18	1 Pita 4:7
1 Jon 3:21-22	1 Jon 5:14-15	

⁹ Ni maronum kiyo, “E ingi kiye qa Qotei pailyqai?” Degamqa ni anjam mutu endi sisii:

Luk 11:1-4	Luk 22:32, 39-46	Jon 17:1-26
Aposel 4:24-31	Aposel 16:25	Rom 1:9-10
Rom 10:1-2	Rom 15:30-33	2 Korin 12:7-10
Efesus 1:15-20	Efesus 3:14-21	Efesus 6:19-20
Filipai 1:3-5, 9-11	Kolosi 1:9-12	Kolosi 4:3-4
1 Tesalonaika 3:9-13	2 Tesalonaika 1:11-12	2 Tesalonaika 3:1-2
Hibru 5:7	Hibru 7:25	

¹⁰ Ni gulbe ti jaqatinq ti eqnum kiyo. Degamqa ni anjam mutu endi sisii:

Rom 8:18-25, 28, 35-37	Rom 12:12	2 Korin 1:3-5
2 Korin 4:16-18	Jems 1:2-4	1 Pita 1:3-9
1 Pita 2:19-23	1 Pita 5:8-10	

¹¹ Ni maimimqa ni anjam mutu endi sisii:

Matyu 4:23-25	Matyu 9:35	Matyu 11:2-5
Aposel 3:1-6	Aposel 8:4-8	Aposel 19:11-16
Aposel 28:8-9	1 Korin 12:9, 29-30	2 Korin 12:7-10
1 Timoti 5:23	2 Timoti 4:20	Jems 5:14-15

¹² Ni moiqaqqa ulaosimqa ni anjam mutu endi sisii:

Jon 6:39-40	Jon 11:17-27	Jon 14:1-4
Rom 8:38-39	Rom 14:7-9	1 Korin 15:12-58
2 Korin 5:1-10	Filipai 1:20-24	1 Tesalonaika 4:13-18
Hibru 2:14-15	Uli Anjam 14:13	Uli Anjam 21:1-4
Uli Anjam 22:1-5		

¹³ Ni qalieqajqa, Kristen nanqi kumbra kiye dauryqab? Deqa ni anjam mutu endi sisii:

Jon 13:34-35	Rom 12:9-13	Galesia 5:22-26
Efesus 4:25-32	Kolosi 3:12-17	1 Tesalonaika 5:12-22
Taitus 2:11-14	Jems 3:13-18	2 Pita 1:3-9

¹⁴ Ni qalieqajqa, kumbra bei a uge kiyo bole kiyo? Deqa ni anjam mutu endi sisii:

Rom 1:18-32	1 Korin 6:9-11	Galesia 5:19-21
Efesus 5:3-5	Kolosi 3:5-10	Jems 4:17
1 Pita 4:3	1 Jon 2:15-17	1 Jon 3:4-5

¹⁵ Ni are qalonum kiyo, “E Qotei aqa kumbra dauryqa keresai.” Degamqa ni anjam mutu endi sisii:

Jon 14:16-23	1 Korin 10:13	Efesus 3:20-21
Filipai 1:6	Filipai 4:13	Kolosi 1:11-12
1 Tesalonaika 5:23-24	Hibru 13:5-6	1 Jon 5:3-5

¹⁶Ni Kristen unum deqa tamo qudei na ni ugeugeimeqnu. Deqa ni anjam mutu endi sisiiy:

Matyu 5:10-12	Mak 13:9-13	Luk 12:4-9
Jon 15:18-21	Jon 16:1-4	Aposel 5:41
Rom 8:35-37	Rom 12:14, 17-21	1 Korin 4:11-13
2 Korin 4:8-12	2 Korin 12:10	Filipai 1:28-29
2 Tesalonaika 1:4-8	2 Timoti 3:10-13	Hibru 10:32-39
Hibru 12:3-4	1 Pita 3:13-17	1 Pita 4:12-19
Uli Anjam 2:10		

¹⁷Ni are qalonum kiyo, “E Kristen tamo qudei nanği ti korooqnasai.” Degamqa ni anjam mutu endi sisiiy:

Matyu 18:19-20	Aposel 2:41-47	Rom 12:4-8
Efesus 1:22-23	Efesus 4:11-16	Kolosi 3:15-17
1 Timoti 4:13	Hibru 10:24-25	

¹⁸Tamo bei na ni kumbra uge emimqa ni anjam mutu endi sisiiy:

Matyu 6:12-15	Matyu 18:21-35	Mak 11:25
Luk 17:3-4	Rom 12:17-21	Efesus 4:31-32
Kolosi 3:13		

¹⁹Ni tamo ti uņa ti unum kiyo? Degamqa ni anjam mutu endi sisiiy:

1 Korin 7:1-16	Efesus 5:21-33	Kolosi 3:18-19
Taitus 2:3-5	Hibru 13:4	1 Pita 3:1-7
Matyu 5:31-32	Matyu 19:3-9	Luk 16:18
Rom 7:2-3		

²⁰Ni uņa bei kiyo tamo bei kiyo ombla ňeiqajqa are soqnimqa ni anjam mutu endi sisiiy:

Matyu 5:27-28	Jon 8:2-11	Rom 13:8-10
1 Korin 6:9-20	Galesia 5:19	Efesus 5:3
Kolosi 3:5-6	1 Tesalonaika 4:1-8	Hibru 13:4
Jut 7		

²¹Ni anğro ti sosimqa ni anjam mutu endi sisiiy:

Efesus 6:1-4	Kolosi 3:20-21	1 Timoti 3:4-5
--------------	----------------	----------------

²²Ino ai abu nanği soqñibqa ni anjam mutu endi sisiiy:

Matyu 15:3-6	Efesus 6:1-3	Kolosi 3:20
1 Timoti 5:4-8		

²³Ino was bei a gulbe ti soqñimqa ni anjam mutu endi sisiiy:

Matyu 7:12	Matyu 25:31-46	Luk 3:10-11
Luk 6:38	Aposel 11:27-30	1 Korin 10:24
2 Korin 8:1-15	2 Korin 9:1-15	Galesia 6:9-10
Filipai 4:14-19	Hibru 10:24	Hibru 13:1-3, 16
Jems 1:27	Jems 2:15-16	1 Jon 3:16-18

²⁴Ni une bei atqajqa are prugmimqa ni anjam mutu endi sisiiy:

Matyu 6:13	Matyu 26:41	1 Korin 10:13
Hibru 2:18	Hibru 4:14-16	Jems 1:12-15

25 Ni une bei atonum kiyo? Degamqa ni anjam mutu endi sisiiy:

Luk 15:11-24	Rom 6:1-23	1 Jon 1:9-2:2
Jems 4:7-10	Uli Anjam 3:19-20	Hibru 12:1-2

26 Ni Satan aqa mondor uge nanji qa ti ulaoqnsimqa ni anjam mutu endi sisiiy:

Matyu 4:1-11	Matyu 6:13	Luk 22:31-32
Jon 17:14-19	Rom 16:19-20	1 Korin 16:13
2 Korin 12:7-10	Efesus 3:20-21	Efesus 6:10-18
1 Tesalonaika 3:5-8	2 Tesalonaika 3:3	Jems 4:7-8
1 Pita 5:8-11	1 Jon 4:4	Uli Anjam 12:7-12

27 Ni tamo bei qa minjin oqimqa ni anjam mutu endi sisiiy:

Galesia 5:22-23	Efesus 4:26	Kolosi 3:8, 13
Jems 1:19-20		

28 Ni diqoqnsim ino segi ñam soqtoqnsimqa ni anjam mutu endi sisiiy:

Matyu 5:3-12	Matyu 18:1-5	Luk 14:7-11
Luk 18:9-14	Rom 12:16	1 Korin 4:7
2 Korin 10:17-18	Efesus 4:2	Kolosi 3:12-13
Jems 4:6, 13-16	1 Pita 5:5-7	

29 Ni yumal anjam mareqnum kiyo? Degamqa ni anjam mutu endi sisiiy:

Efesus 4:29	Efesus 5:4	Filipai 4:8
Kolosi 3:8	1 Timoti 4:12	Jems 1:26
Jems 3:9-10		

30 Ni gisanj anjam bei marqajqa are prugmimqa ni anjam mutu endi sisiiy:

Efesus 4:25	Kolosi 3:9	1 Pita 3:10
Jon 8:44	Uli Anjam 21:8	Uli Anjam 22:15

31 Tamo qudei na ni osib nanji koba na ya uge uysib nanariqajqa mermibqa ni anjam mutu endi sisiiy:

Rom 13:13	1 Korin 5:9-11	1 Korin 6:9-10
Galesia 5:19-21	Efesus 5:18	1 Timoti 3:1-3
Taitus 1:7	1 Pita 4:3-5	

32 Ni inji inji koba oqnqajqa are prugmeqnu kiyo? Degamqa ni anjam mutu endi sisiiy:

Matyu 6:19-21, 24-34	Luk 12:13-21, 32-34	Aposel 20:35
1 Timoti 6:6-10, 17-19	Hibru 13:5-6	

33 Tamo qudei na ni gisanj qotei nanji qa louqajqa mermibqa ni anjam mutu endi sisiiy:

Matyu 4:10	Aposel 17:22-31	1 Korin 5:11
1 Korin 6:9-11	1 Korin 8:1-13	1 Korin 10:1-22
2 Korin 6:14-18	Galesia 5:19-21	1 Tesalonaika 1:9-10
1 Jon 5:21	Uli Anjam 21:8	Uli Anjam 22:15

34 Ni qalieqajqa, "E kumbra kiye ijo gate kokba nanji enjrqai?" Deqa ni anjam mutu endi sisiiy:

Matyu 22:15-22	Rom 13:1-7	1 Timoti 2:1-4
Taitus 3:1	Hibru 13:17	1 Pita 2:13-17